

Воно

Стівен Кінг

Обережно! Ненормативна лексика!

Ця книга з вдячністю присвячується моїм дітям.
Мати і моя дружина навчили мене, як бути чоловіком.
Мої діти навчили мене, як бути вільним

НАОМІ РЕЙЧЕЛ КІНГ, чотирнадцятирічній.
ДЖОЗЕФУ ГІЛЛСТРОМУ КІНГУ, дванадцятирічному.
ОВЕНУ ФІЛІПУ КІНГУ, семирічному

Діти, література — це правда, загорнута у вигадку, а правда цієї книжки
доволі проста: магія існує.
С.К.

Це старе місто було домом, скільки себе пам'ятаю. Це місто стоятиме тут
ще довго по тому, як мене не стане. Роздивись на нього уважно від східного
краю до західного краю. Місто моє, ти занепале, але ти в'їлось у мене до
остану.
Майкл Стенлі Бенд[1]

Друже старий, що ти шукаєш?
Після тих довгих років на чужині
Ти приїжджаєш
З образами, які викохував
Під небом чужим
Вдалині від своєї землі.
Джордж Сеферіс[2]

Раптом з мирноти та в чорну чорноту.
Ніл Янг[3]
Частина перша
Давніша тінь
Вони починають!
Досконалість гранична
Цвіт розпускає кольорові пелюстки
широко під сонцем.
Але язичок бджоли оминає їх.

Їх засмоктує назад у перегній, і вони стогнуть.

...Ти можеш назвати це плачем,

який пробирає їх трепетом,

коли вони в'януть і пощезають...

Вільям Карлос Вільямс. Патерсон[4]

Народивсь злочасним у мертвечому місті.

Брюс Спрінгстін[5]

Розділ 1

Після повені (1957 рік)

1

Жах, що не припиниться наступні двадцять вісім років — якщо він хоч бодай колись припиниться, — почався, наскільки я знаю чи можу сказати, зі зробленого з газетного аркуша човника, який плив по розбухлому від дощу вуличному риштаку.

Човник кивав, кренився, знову вирівнювався, хоробро перебігав через підступні коловертні й продовжував свій шлях по Вітчем-стрит у напрямку світлофора, який позначав перехрестя Вітчем-стрит із Джексон-стрит. Цього дня восени 1957 року всі вертикалі з трьох ламп по боках світлофора були темними; темними стояли й будинки. Безперервний дощ тривав уже цілий тиждень, а два дні тому задули також вітри. Тоді ж у більшості районів Деррі пропала електрика, не відновилася вона й досі.

Маленький хлопчик у жовтому дощовику й червоних гумових чобітках бадьоро біг вулицею наввипередки зі своїм зробленим з газети човником. Дощ ще не припинився, але на той час він почав нарешті слабшати. Дощ лопотів по жовтому каптуру хлопчиковаго плаща, нагадуючи йому стукіт дощу по даху сараю... такі приємні, майже затишні звуки. Хлопчика в жовтому дощовику звали Джорджем Денбро. Йому було шість років. Його брат Вільям, знаний більшості учнів Деррійської початкової школи (і навіть учителям, які ніколи не промовляли цього прізвиська йому в очі) як Заїкуватий Білл, залишався вдома, оклигаючи після останнього нападу гидкого грипу. Тієї осені 1957-го — за вісім місяців до початку справжніх жахів і за двадцять вісім років до фінального протиборства — Заїкуватому Біллу було десять років.

Це Білл зробив того човника, поряд з яким зараз біг Джордж. Він зробив його, сидячи в ліжку, спираючись спиною на гору подушок, тим часом як дощ без упину омивав вікно його спальні, а мати у вітальні грала на роялі "До Елізи".[6]

Приблизно на третій чверті шляху вздовж кварталу, якщо прямувати в бік перехрестя і мертвого світлофора, автомобільний рух по Вітчем-стрит було перегороджено димогонами й чотирма помаранчевого кольору кобилицями[7]. Поперек кожної з тих кобилиць ішов напис: "ДЕРРІЙСЬКИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ". Поза ними дощова вода розливалася з риштака, забитого гілляччям, і камінням, і великими купами злилого листя. Дорогу вода спершу непевно намацала пальчиками, а потім захопила в жадібні жмені — усе це було на третій день зливи. Під полудень четвертого дня через перехрестя Джексон-стрит і Вітчем-стрит тягнуло великі кавалки дорожнього покриття, мов мініатюрні плотики крізь бурхливі

води. На той час чимало людей у Деррі почали вже нервово жартувати про ковчеги. Департаменту громадських робіт вдалось утримати відкритою Джексон-стрит, але Вітчем залишалася непроїзною від кобилиць аж до самого центру міста.

Проте — і з цим погоджувалися всі — найгірше вже лишилось позаду. У Пустовищі річечка Кендаскіг[8] здулася майже по вінця своїх берегів і лиш на якихось кілька дюймів не сягала верху бетонних стінок Каналу, який, тісно стискаючи річку, провадив її через середмістя. Саме зараз бригада чоловіків — серед них і Зак Денбро, батько Джорджа й Біллі, — прибирала мішки з піском, які вони з таким панічним поспіхом були нагромадили тут лише за день до цього. Учора затоплення й недешеві руйнування від повені здавалися майже неминучими. Знає Бог, таке траплялося й раніше — потоп 1931 року був катастрофою, яка коштувала мільйони доларів і забрала майже дві дюжини життів. То було дуже давно, але довкола залишалось ще чимало людей, які самі те пам'ятали й лякали інших. Одну з жертв того потопу було знайдено за двадцять п'ять миль на схід, аж у Бакспорті[9]. Риби виїли очі в того нещасного джентльмена, зжерли в нього три пальці, пеніс і більшу частину лівої ступні. Тим, що залишилося від його рук, він стискав кермове колесо "форда".

Утім, тепер води в річці вже поменшало, а коли вище за її течією було збудовано греблю Бенгорської гідроелектростанції, Кендаскіг узагалі перестала бути загрозою. Чи то так казав Зак Денбро, який сам працював на Бенгорській гідроелектростанції. Ну а щодо решти — майбутні повені нехай самі собою опікуються. Наразі головним було пережити цю повінь, відновити електропостачання, а потім про неї забути. У Деррі таке забуття трагедій і катастроф сягало майже рівня мистецтва, як це з плином часу доведеться відкрити для себе Біллу Денбро.

Джордж затримався зразу за кобилицями, на краю глибокого рівчака, який прорізало у гудронному покритті Вітчем-стрит. Цей рівчак проліг майже точно по діагоналі вулиці. Він закінчувався на її дальньому краї, приблизно футів за сорок нижче по схилу пагорба від того місця, де Джордж стояв зараз, справа. Хлопчик засміявся вголос — звук самотньої дитинячої радості яскравого бігуна серед сірості цього дня, — коли примхою текучої води його човник забрало на іграшкового масштабу річкові пороги, що утворилися в провалинах гудрону. Похаплива вода проклала канал вздовж тієї діагоналі, і таким чином його човник поплив з цього боку Вітчем-стрит до іншого, потік поніс його так швидко, що Джорджу, аби не відставати, довелося кинутися спринтером. Вода брудними бризками розліталася навсібіч з-під його гумаків. Їхні пряжки видавали веселе брязкотіння, поки Джордж Денбро біг до своєї дивної смерті. А почуття, яке обіймало його в ті миті, було чистою і простою любов'ю до брата Білла... любов'ю, торкнутою жалем через те, що Білл не може зараз бути тут, не може цього побачити, не може стати часткою цього. Звичайно, він спробує розказати Біллові про все, коли повернеться додому, хоча він розумів, що не зуміє цього описати так, щоби Білл побачив, як то, коли вони опинялися в протилежних позиціях, умів Білл — описувати так, що Джордж усе ніби сам бачив. Білл мав здібності до читання і письма, проте навіть у своєму віці Джордж був достатньо мудрим, щоб розуміти, що це не

єдине, чому в таблиці успішності Білла майже всі оцінки "А" і чому вчителям також дуже подобаються його шкільні твори. Оповідь була лише частковою причиною. Білл також був здібним у баченні.

Човник — усього лише вирваний із секції приватних оголошень "Деррі Ньюз" аркуш — уже майже "просвітив" по тому каналу, хоча зараз Джордж уявляв його собі торпедним катером у воєнному фільмі, як оті, що він їх інколи дивився з Біллом на суботніх ранкових сеансах у міському кінотеатрі. Типу якогось фільму з Джоном Вейном[10], котрий б'ється проти япошок. Поспішливий газетний човник своїм носом розкидав по боках бризки води, а потім досяг риштака на лівому боці Вітчем-стрит. У тім місці свіжий ручай перебігав пролом у гудронному покритті, утворюючи доволі сильний вир, і Джорджу здалося, що його човник зараз залле й перекине. Той тривожно накренився, але потім Джордж знову повеселішав, бо човник випрямився і продовжив свій біг униз, до перехрестя. Джордж кинувся навздогін, щоб порівнятися з ним. Над його головою безжальний порив жовтневого вітру струснув дерева, тепер уже майже цілком позбавлені запасів кольорового листя, — дощовий буревій цього року виявився грізним женцем найнещаднішого ґатунку.

2

Білл закінчив робити човен, сидючи в ліжку, з усе ще палаючими жаром щоками (хоча його гарячка, як і вода в річці Кендаскіґ, поступово спадала), але коли Джордж потягнувся рукою, Білл човен брату не віддав.

— П-п-піді, п-п-принеси мені п-п-парафіну.

— Що це? Де воно?

— Н-н-на полиці в підвалі, зразу, як сп-п-пустишся донизу, — сказав Білл. — У коробці, на якій написано "Н-н-нур-т-т", "Н-н-нурт"... "Нурт"[11]. П-п-принеси її мені, а ще ніж і м-м-миску. І кор-кор-коробку сірників.

Джордж слухняно пішов по всі ці речі. Він чув звуки матиного рояля, тепер вона вже грала не "До Елізи", а щось інше, що йому зовсім не так сильно подобалося, — щось таке пісне й химерне; він чув, як монотонно стукотить дощ у кухонні шибки. Такі втішливі звуки, але думка про той підвал не була втішливою ані на крихту. Йому не подобався підвал, і йому не подобалося спускатися підвальними сходами, бо він завжди собі уявляв, що щось ховається там унизу, у темряві. Дурниця, звичайно, — так казав його батько, і мати так казала, і Білл так казав, але все ж таки...

Йому не подобалося навіть відкривати туди двері, щоби клацнути світло, бо завжди виникала думка — така відверто дурна, що він не наважувався нею з кимсь поділитися, — що поки він намацуватиме вмикач, якась жахлива пазуриста лапа легенько ляже йому на зап'ясток... а потім засмикне його вниз, у ту темряву, що смердить землею і сирістю та тьмяними, гнилими овочами.

Глупство! Нема там ніяких створінь із пазуристими лапами, волохатих і сповнених отруйної слини. Вряди-годи хтось втрачав розум і убивав багато людей — інколи Чет Гантлі[12] розповідав про такі речі у вечірніх новинах, — ну й, звичайно, є коммі[13], але немає ніякого зловредного чудовиська, яке б жило там, унизу, в їхньому підвалі.

Проте ця ідея все одно не вгавала. Упродовж тієї безкінечної миті, коли він тягнувся до вмикача правою рукою (ліва його рука чіплялася за дверну ручку мертвою хваткою), той підвальний сморід, здавалося, посилювався, заповнюючи собою цілий світ. Запах землі, і сирості, і давно зогнилих овочів, дух того чудовиська, апофеозу всіх монстрів. То був запах, для якого в нього не було назви: так пахло Воно, причаєне в засідці, готове плигнути. Створіння, ладне пожерти будь-що, але особливо ласе до хлопчачого м'яся.

Він відчинив двері того ранку й тягся рукою безкінечно довго до вмикача, тримаючись, як звичайно, мертвою хваткою за дверну ручку, з очима, щільно заплющеними, з кінчиком язика, вистромленим у куточку рота, немов стражденний корінець, що шукає воду в якійсь посушливій місцині. Кумедно? Авжеж, так. Ще б пак! "Поглянув би ти лишень на себе, Джорджі! Джорджі боїться темряви! Чисто дитина!" Звуки рояля долинали з тієї кімнати, яку його батько називав вітальнею, а мати світлицею. То була музика немов з якогось іншого світу, віддаленого — подібно мусять звучати балачки та сміх на заповненому людьми пляжі для якогось знесиленого плавця, який саме бореться з протитечією.

Його пальці знайшли вмикач! Ах!

Пальці вхопились за нього...

...і нічого. Світла нема.

"Ох, трясця. Електрика ж!"

Джордж відсмикнув руку назад, немов від кошика, повного змій. Він відступив від прочинених підвальних дверей, серце поспішливо колотилося в його грудях. Звісно, електрики ж нема — він зовсім забув про те, що електрика вимкнулась. Гава-роззява! І що тепер? Вертатися й казати Біллу, що він не може дістати коробку з парафіном, бо нема електрики, а він боїться, що, коли він ступить на підвальні сходи, щось може його вхопити, щось таке, яке не є ні коммі, ані масовим убивцею, а якесь створіння, набагато гірше за тих обох? Що воно просто прослизне частиною себе крізь прогалини між східцями та вхопить його за щиколотку? Це вже було б занадто, хіба не так? Усі сміятимуться з такої фантазії, але Білл не сміятиметься. Білл просто розпсихується. Білл скаже: "Дорослішай, Джорджі... тобі потрібен цей човен чи ні?"

Ця думка Джорджа немов прислужилась сигналом Біллу, бо той озвався зі своєї спальні:

— Т-т-ти т-т-там не вмер, Дж-Джорджі?

— Ні, вже дістаю, Білле, — зразу ж гукнув у відповідь Джордж. Він потер собі руки до плечей, намагаючись побороти на них сироти, щоб шкіра знову стала гладенькою. — Я просто затримався, щоб випити трохи води.

— Ну, п-п-попій!

Отже, він зробив чотири кроки до підвальної полиці, серце гарячіє, воно наче молотком б'є йому в горлі, волосся на потилиці насторожено наїжачене, очі гарячі, долоні холодні, Джордж упевнений, що в будь-яку мить підвальні двері гойднуться і затріснуться самі собою, відрізавши його геть від того білого світла, що падає крізь

кухонні вікна, і тоді він почує Воно, оте щось, гірше за всіх коммі та вбивць у цілому світі, гірше за япошок, гірше за Аттілу Гуна[14], гірше за все те, що показують у сотнях фільмів жахів. Воно, яке утробно гарчить, — Джордж почує те гарчання в безумні секунди за мить до того, як воно плигне на нього й випатрає йому нутроші.

Сьогодні сморід у підвалі був гіршим, ніж будь-коли, — то через повінь. Їхній будинок розташовувався високо на Вітчем-стрит, ближче до верхівки пагорба, і вони уникли найгіршого, проте все одно там, унизу, стояла вода, яка просочувалася крізь кам'яний фундамент. Смерділо недобре, неприємно, від чого хотілося робити найдрібніші вдихи.

Джордж почав якомога швидше ритися серед мотлоху на полиці — старі бляшанки гуталіну "Ківі" і ганчірки для полірування начищеного взуття, якась поламана гасова лампа, дві майже порожні пляшки "Віндекса", стара пласка бляшанка поліролю "Черепаха"[15]. З невідомої причини ця бляшанка чимсь його вразила, і він витратив майже тридцять секунд на розглядання черепахи на її кришці, у стані мало не гіпнотичного зачудування. Але потім відкинув її геть... і ось воно, нарешті квадратна коробка зі словом "НУРТ" на ній.

Ухопивши її, Джордж якомога швидше кинувся вгору по сходах, раптом усвідомивши, що в нього ззаду метляються не заправлені в штани поли сорочки, раптом упевнений, що ці поли сорочки призведуть його до погибелі: те створіння в підвалі дозволить йому піднятися майже до верха, а потім ухопить за поли сорочки й засмикне його назад, і тоді...

Він дістався кухні й вихнув дверима, затріснувши їх за собою. Двері майнули вітром і бахнули. Він сперся на них спиною, заплющивши очі, тримаючи коробку з парафіном міцно затиснутою в одній руці, піт виступив у нього на передпліччях і на лобі. Звуки рояля раптом урвалися, і голос матері долинув до нього:

— Джорджі, ти не міг би наступного разу грюкнути дверима трохи гучніше? Може, тоді тобі пощастить розбити кілька тарілок у буфеті, якщо добре постараєшся?

— Вибач, мамо, — гукнув він у відповідь.

— Джорджі, ти покидьок, — промовив Білл зі своєї спальні. Зробив він це притишеним голосом, щоб не почула мати.

Джордж стиха хихикнув. Страх із хлопчика вже пішов геть; він сплив з нього так само легко, як спливає кошмар з людини, яка похололою, хапаючи ротом повітря, прокинулась з його лабетів, яка відчуває власне тіло й тупиться очима на оточуючі її речі, аби впевнитись, що нічого того насправді не відбувалося, і яка відразу ж починає забувати свій сон. Половина того сновидіння спливає, коли її ступні торкаються підлоги, три чверті, коли вона виходить із душі й починає витиратися рушником; весь — коли вона закінчує снідати. Усе пощезає... до наступного разу, коли, знов у лабетах кошмару, усі ті страхи згадаються знов.

"Та черепаха, — думав Джордж, ідучи до кухонного столу, в шухляді якого лежали сірники. — Де я ще бачив схожу черепаху?"

Але жодної відповіді не надійшло, і він анулював своє запитання.

Джордж дістав сірники з шухляди, взяв ніж з підставки (обережно тримаючи його гострим краєм від свого тіла, як його був навчив тато) і невеличку миску з посудної шафи в їдальні. І потім пішов до кімнати Білла.

— Н-н-ну що т-т-ти за гівнюк такий, Дж-Джорджі, — промовив Білл, але цілком дружньо, відсовуючи на нічному столику подалі предмети, пов'язані з його хворобою: порожню склянку, графин з водою, серветки "Клінекс", книжки, слоїк мазі "Вікс ВапоРаб"[16], запах якої в Білла все життя асоціюватиметься з важкими від слизу грудьми, кашлем і забитим шмарклями носом. Там також стояв старенький радіоприймач "Філко"[17], з якого звучав не Шопен і не Бах, а якась мелодія Малюка Річарда[18]... Утім, дуже тихенько, так тихенько, що Малюка Річарда було позбавлено всієї його брутальної, первісної потужності. Їхня мати-піаністка, яка отримала класичну музичну освіту в Джульєрді[19], ненавиділа рок-н-рол. Він їй не просто не подобався, вона відчувала до нього глибоку відразу.

— Я не гівнюк, — сказав Джорджі, кладучи на нічний столик принесені ним речі й сідаючи на ліжко до Білла.

— Авжеж, не гівнюк, — сказав Білл. — Ти не що інше, як велика-величезна коричнева дірка-в-гузні, ось хто ти такий.

Джордж спробував собі уявити хлопця, який є не чим іншим, а тільки великою-величезною діркою-в-гузні на ніжках, і почав хихотіти.

— Ти дірка, більша навіть за Огасту[20], — сказав Білл, також починаючи хихотіти.

— А ти дірка-в-гузні, більша за цілий наш штат, — відповів Джордж. Тут уже обох хлопців підірвало сміхом не менш як на дві хвилини.

Після цього завелася та розмова пошепки, що значить вельми мало для будь-кого, окрім малих хлопчаків: закиди одне одному, хто з них найбільша дірка-в-гузні, хто має найбільшу дірку-в-гузні, чия дірка-в-гузні найкоричневіша й тому подібне. І врешті-решт Білл промовив одне з заборонених слів — він назвав Джорджа великою засраною діркою-в-гузні — і обидва страшенно з цього реготали. Сміх Біллі перейшов у напад кашлю. Коли кашель нарешті почав стихуватися (на той момент обличчя Білла набуло сливового відтінку, що Джордж собі відзначив з деяким страхом), гра на роялі знову припинилася. Вони вдвох дивилися в напрямку вітальні, дослухаючись, чи не почують, як відсувається рояльна лавка, дослухаючись, чи не почують нетерплячі кроки матері. Білл уткнувся ротом собі в згин ліктя, заглушаючи останні пориви кашлю і одночасно показуючи на графин. Джордж налив йому склянку води, і він її всю випив.

Рояль почав грати знову — і знову "До Елізи". Заїкуватий Білл назавжди запам'ятав цю п'єсу, і навіть через багато років від її звуків йому завжди обсіпало морозом плечі й спину; серце в ньому обривалося, і він згадував: "Моя мати це грала в той день, коли помер Джорджі".

— Ти більше не будеш кашляти, Білле?

— Ні.

Білл витяг із коробки папірчик "Клінекс", видав якийсь гаркотливий звук у грудях, сплюнув мокротиння в серветку, зіжмакав і викинув її до сміттевого кошика біля ліжка,

який уже був заповнений подібними зіжмаканими папірцями. Потім він відкрив коробку з парафіном і витряс собі на долоню масний куб. Джордж уважно за ним спостерігав, але без балачок, без розпитувань. Білл не любив, щоб Джордж говорив до нього, коли він щось робить, а Джордж уже привчився — якщо він триматиме язика на припоні, Білл сам зазвичай починає пояснювати, що він робить.

Білл відрізав ножем від куба парафіну маленький шматок. Поклав той шматок у миску, потім тернув сірником і поклав той сірник згори на парафін. Хлопчики дивилися на маленьке жовте полум'я, в той час як помираючий вітер вряди-годи кидав у вікно жмені дощу.

— Треба зробити човен водостійким, бо інакше він просто намокне й потоне, — сказав Білл.

Поряд із Джорджем його заїкуватість легшала — інколи він навіть зовсім не заїкався. А от у школі вона могла ставати такою важкою, що він узагалі втрачав здатність говорити. Спроможність висловлюватись припинялася, і однокласники Білла відвертали очі деінде, поки Білл, вчепившись долонями в краї парти, з обличчям, поруділим майже до кольору його волосся, з очима, зіщуленими в щілинки, намагався вивернути бодай слово зі свого непіддатного рота. Подеколи — в більшості випадків — слово таки виходило. Іншим разом воно просто відмовлялося. Коли Біллу було три роки, його збила машина, він тоді вдарився об стіну будинку; він залишався непритомним сім годин. Мама казала, що саме та аварія призвела до його заїкуватості. Інколи Джордж — і сам Білл — відчували підозру, що їхній батько не так у цьому впевнений.

Шматок парафіну в мисці майже цілком розплавився.

Обхопивши свою картонну паличку, полум'я сірника зменшилося, посинішало, а потім і погасло. Білл встромив пальця в ту рідину й висмикнув його з притишеним сичанням. Він винувато поглянув на Джорджа.

— Гаряче, — промовив він.

Через кілька секунд він знову занурив туди палець і почав намазувати парафіном боки човника, де той швидко застигав молочною плівкою.

— А я можу теж це робити? — спитав Джордж.

— Гаразд. Але не крапни на ковдру, а то мама тебе вб'є.

Джордж і собі занурив пальця у парафін, який тепер був дуже теплим, але вже не гарячим, і почав намазувати ним інший борт човника.

— Не накладай занадто багато, ти, дівка-в-гузні! — застеріг його Білл. — Ти хочеш потопити його в першому ж рейсі?

— Я вибачаюся.

— Та все в порядку, тільки п-п-родовжуй легесенько.

Джордж покінчив зі своїм бортом, потім затримав човник у руках, той тепер трішки поважчав, але не дуже.

— Такий класний, — промовив він. — Піду надвір і його попускаю.

— Йо, так і зроби, — погодився Білл.

Раптом він здався втомленим — втомленим і все ще не вельми здоровим.

— Хотілося б, аби й ти міг піти, — сказав Джордж. Йому насправді цього хотілося. Білл іноді, через деякий час, починав командувати, але в нього завжди народжувалися класні ідеї, і він майже ніколи не бився. — Це ж насправді твій човен.

— Корабель, — виправив його Білл. — Називай його кораблем.

— Гаразд, корабель.

— Мені й самому хотілося б вийти надвір, — сказав Білл понуро.

— Ну... — з корабликом у руках переступив з ноги на ногу Джордж.

— Ти тільки одягнися під дощ, як слід, — нагадав йому Білл, — а то тебе теж скрутить таким, як у мене, грип-кахиком. Може, ти й уже його підхопив з моїми м-м-мікробами.

— Дякую, Білле. Це чудесний корабель.

І тут Джордж зробив те, чого він не робив уже довгий час, те, чого Білл ніколи не забуде: він нахилився і поцілував брата в щоку.

— От тепер ти точно його підхопив, дірка-ти-в-гузні, — промовив Білл, але попри те зі збадьореним виглядом. Він посміхнувся Джорджу. — І ще, віднеси все це назад. А то мама р-р-роздратується.

— Звичайно.

Джордж зібрав протинамокні засоби й рушив через кімнату з невеличкою мискою в руках, в якій криво стирчала коробка з парафіном, а поверх неї був хистко притулений його кораблик.

— Дж-Дж-Джорджі?

Джордж обернувся подивитись на брата.

— Об-б-бережно там.

— Звісно, — лоб Джорджа трішки наморщився. Такі речі зазвичай йому казала мама, не старший брат. Це було таким же дивним, як те, що він раптом був поцілував Білла. — Звісно, я буду обережним.

Він вийшов. Білл його більше ніколи не бачив.

3

І от тепер він був тут, гнався за своїм корабликом вздовж лівого узбіччя Вітчем-стрит. Біг він швидко, але вода бігла швидше, і його кораблик виривався вперед. Він почув ревіння, що дедалі дужчало, і побачив за п'ятдесят ярдів нижче по пагорбу, як вода каскадом шугає у все ще відкритий дощоприймач. Такий врізаний у бровку темний і довгий, напівкруглий отвір, і, саме коли Джордж туди дивився, якась оббита гілляка, з корою тьмяною і блискучою, немов тюленяча шкіра, полинула в пащу цього дренажного колодязя. На мить вона там зависла, а потім сковзнула всередину. От туди й прямував його кораблик.

— От лайно і "Шинола"! [21] — закричав настраханий Джордж.

Він додав швидкості і якусь мить гадав, що впіймає кораблик.

А потім, послизнувшись однією ступнею, він упав долічерева, обідравши собі коліно, і скрикнув від болю. Зі своєї нової перспективи на рівні дороги він побачив, як

підхоплений іншим нуртом його кораблик двічі крутнувся, а потім зник.

— Лайно і "Шинола"! — крикнув він знову, стукнувши кулаком об дорогу. Це також було боляче, і він почав трішки плакати. Яка ж це дурня, отак втратити такий кораблик!

Він підвівся і підійшов до отвору дощоприймача. Там він опустився навколішки й зазирнув досередини. Вода падала в темряву з сирим, лунким шумом. Якийсь то був лячний звук. Він нагадав Джорджу про...

— Ой!

Цей звук висмикнувся з нього, наче на ниточці, і Джордж відсахнувся.

Там, усередині, чийсь жовті очі: саме ті очі, які він собі завжди уявляв, але насправжки ніколи в підвалі не бачив. "Це якась тварина, — подумав він недоладно, — ото й усе, якась тварина, може, чийсь домашній кіт потрапив туди й застряг..."

Він усе ще залишався готовим утекти — мусив би тікати вже за секунду чи пару секунд, коли перемикачі в його мозку впоралися з шоком, отриманим від тих двох яскравих жовтих очей. Під пальцями Джордж відчував жорстку щибенисту поверхню вулиці й тонке покривало холодної води, яка їх зусібіч обтікала. Він побачив себе, як він підводиться й задкує, але в ту ж мить голос — цілком розважливий і доволі приємний голос — заговорив до нього з дренажного колодязя.

— Привіт, Джорджі! — промовив той голос.

Джордж моргнув і знов подивився. Він ледь пойняв віри тому, що побачив; там було щось таке, немов з якоїсь придуманої історії або з кінофільму, де знаєш, що звірі будуть балакати й танцювати. Якби хлопчик був на десять років старшим, він не повірив би тому, що побачив, але йому було не шістнадцять. Йому було шість.

Він побачив клоуна в дренажному колодязі. Світло вглибині було далеким від ясного, але достатнім, щоб Джордж Денбро не сумнівався в тім, що він бачить. Це ж клоун, як той, що в цирку або по телевізору. Фактично він скидався на щось середнє між Бозо та Кларабелло, котрий балакав (чи котра? — Джордж ніколи не був упевненим у його/її статі), бібікаючи клаксоном, у суботній ранковій передачі "Гавді Дуді" — єдиний, хто насправді міг зрозуміти Кларабелло, був Баффало Боб, і це завжди страшенно смішило Джорджа[22]. Цей клоун у дренажному колодязі мав вибілене обличчя, по боках його лисої голови стирчали кумедні пучки рудого волосся, а поверх губ у нього була намальована велика клоунська усмішка. Напевне, якби Джордж прожив на кілька років довше, йому б найперше згадався Роналд Мак-Доналд, а не Бозо й Кларабелло[23].

В одній руці, наче якийсь прекрасний, стиглий фрукт, клоун тримав повітряні кульки різноманітних кольорів.

В іншій руці він тримав кораблик Джорджа.

— Хочеш свій кораблик, Джорджі? — усміхнувся клоун.

Джордж посміхнувся у відповідь. Він ніяк не міг втриматися; то була така усмішка, на яку просто мусиш відповісти.

— Звичайно, хочу, — промовив він.

Клоун розсміявся: "Звичайно, хочу". Це так гарно! Це дуже гарно! А як щодо повітряної кульки?

— Ну... звичайно! — Джордж уже було потягнувся рукою... а потім через силу прибрав її назад.

— Мені не можна нічого брати в незнайомців. Мій тато мені так казав.

— Вельми розумно з боку твого тата, — промовив клоун у дренажному колодязі, усміхаючись. "Звідки, — подумав Джордж, — я був вирішив, ніби в нього жовті очі?" Очі були яскравими, мінливо-синіми, такого ж кольору, як у його мами та в Білла. — Вельми розумно, справді. А отже, я відрекомендуюся, Джорджі! Я — містер Боб Грей, відомий також як Танцюючий Клоун Пеннівайз, радий познайомитися з Джорджем Денбро. Пеннівайзе, познайомтесь із Джорджем Денбро. Джордже, познайомтесь із Пеннівайзом. Ну от, тепер ми одне одного знаємо. Я для тебе більше не незнайомиць, а ти не незнайомиць для мене. Правильно?

Джордж захихотів:

— Гадаю, що так, — він знову потягнувся рукою... і знову її відсмикнув. — А як ти туди потрапив?

— Мене просто дощем зми-и-ило, — сказав Танцюючий Клоун Пеннівайз. — Змило геть увесь цирк. Ти відчуваєш запах цирку, Джорджі?

Джордж нахилився нижче. Раптом він дочув запах арахісу! Гарячого смаженого арахісу! І оцту! Того білого оцту, яким крізь дірочку в кришці поливаєш собі картопляні чипси! Він відчув запахи цукрової вати й смажених пончиків і слабенький, проте загрозливий дух лайна хижих звірів. Він відчув вишневий аромат ярмаркової тирси. Але все ж таки...

Але все ж таки під усім тим був запах повені, і пріючого листя, і темних тіней дренажної труби. Сирим і гнилим був той запах. То був запах підвалу.

Проте інші запахи були сильнішими.

— Ще б пак, авжеж, відчуваю, — відповів Джордж.

— Хочеш свій кораблик, Джорджі? — спитав Пеннівайз. — Я повторюю запитання просто тому, що не схоже, аби тобі насправді його хотілося.

Він підняв кораблик вище, усміхаючись. Одягнений клоун був у неоковирний шовковий костюм з великими помаранчевими гудзиками. На грудях у нього метлялася блакитна, яскравого відтінку електрик краватка, а долоні його приховували великі білі рукавички, як оті, що завжди носять Мікі Маус або Доналд Дак.

— Ще б пак, — сказав Джордж, дивлячись у дренажний колодязь.

— А повітряну кульку? У мене є і червона, і зелена, і жовта, і блакитна, і...

— А вони злиняють?

— Злиняють? — усмішка клоуна стала ще ширшою. — О так, насправді так. Вони злиняють! І ще є цукрова вата...

Джордж потягнувся туди рукою.

Клоун ухопив його за руку.

І Джордж побачив, що обличчя в клоуна змінилося.

Те, що він там побачив, було достатньо жахливим, щоб усі виплоди його уяви про створіння в підвалі здалися лагідними сновидіннями; те, що він побачив, зруйнувало його розум одним пазуристим хапом.

— Вони зливають, — замуликало створіння здушеним, глузливим голосом. Воно тримало руку Джорджа тугою хваткою гнучкого, як черв, мацака, воно затягувало Джорджа в ту жахливу темряву, де нуртувала, і ревіла, і гарчала вода, несучи свій вантаж буревійного мотлоху аж ген до моря. Джордж вигинав шию геть від тієї кінцевої темряви, він почав кричати до дощу, бездумно кричати до білого осіннього неба, яке кривилось над Деррі того дня восени 1957 року. Крики його були відчайдушними та пронизливими, і вгору й униз у будинках по Вітчем-стрит люди підходили до своїх вікон або вибігали на ганки.

— Вони зливають, — гарчало воно, — вони зливають, Джорджі, і коли ти опинишся тут, внизу, зі мною, ти злинеш також...

Плече Джорджа вогко вгатилося у бетонний бордюр, і Дейв Гарденер, який через повинь залишився вдома того дня, не пішовши на роботу в "Човник-Чобіток", побачив лише якогось маленького хлопчика у жовтому дощовику, маленького хлопчика, який кричить і звивається у риштаку, де брудна вода переливається йому через лице, роблячи його крики схожими на булькотіння.

— Тут усе зливає, — прошепотів той глузливий, гнилий голос, і раптом звук віддирання накрила сліпуча агонія, і далі Джордж Денбро вже нічого не знав.

Дейв Гарденер першим туди дістався, і, хоча він опинився там всього лиш за сорок п'ять секунд після першого крику, Джордж Денбро вже був мертвим. Гарденер ухопився за спину його дощовика, відтягнув хлопчика на дорогу... і сам почав кричати, коли тіло Джорджа перевернулося під його руками. Лівий бік плаща Джорджа тепер був яскраво червоним. Кров лилася у дощоприймач з рваної діри на тому місці, де раніше була ліва рука. Кулястий кінчик якоїсь кістки, жахливо яскравий, виглядав крізь порвану тканину.

Очі хлопчика дивилися вгору, в білі небеса, і, коли Дейв позадкував до інших людей, які вже прожогом набігали з усієї вулиці, вони почали наповнюватися дощем.

4

Деся там, унизу, в дренажній системі, яка вже майже ущерть заповнилася стічними водами (там, унизу, просто не могло бути нікого, вигукне пізніше окружний шериф в інтерв'ю репортеру "Деррі Ньюз" із бентежною люттю, такою сильною, що вона прозвучала майже стражданням; самого Геркулеса змило б тим сказаним потоком), зроблений з газетного аркуша кораблик Джорджа мчав уперед крізь темні як ніч камери й довгі бетонні коридори, що ревіли й гуділи водою. Якийсь час він біг пліч-о-пліч з мертвою куркою, яка пливла, задерши свої жовтуваті рептильні лапи до скрапуючої стелі; потім на якомусь розгалуженні за східною частиною міста курку віднесло ліворуч, а кораблик поплив і далі прямо.

Годиною пізніше, вже коли матір Джорджа гамували заспокійливими ліками в пункті невідкладної допомоги Деррійського міського шпиталю, а Заїкуватий Білл сидів

ошелешеним, побілілим у своєму ліжку, слухаючи хрипкі ридання батька у вітальні, де, коли Джордж виходив надвір, мати ще була грала "До Елізи", той кораблик, ніби куля з дула рушниці, вилетів з бетонного отвору й швидко помчав якимсь водовідвідним каналом у безіменний ручай. Коли через двадцять хвилин він дістався кипучої розпухлої ріки Пенобскот, попереду на небі почали проявлятися перші сині просвіти. Дощова буря минулася.

Кораблик кивав, кренився й подеколи черпав воду, але не тонув; двоє братів добре його обробили проти намокання. Я не знаю, де він урешті-решт причалив, якщо взагалі бодай десь; можливо, він дістався моря і ходить там вічно, як зачарований корабель у якійсь чарівній казці. Все, що я знаю, це те, що він усе ще залишався на плаву і все ще мчав на грудях потопу, коли проминув межу самоврядного міста Деррі, штат Мейн, а потім сплив з цієї історії назавжди.

Розділ 2

Після фестивалю (1984 рік)

1

Причина, з якої Ейдріан носив капелюха, — розказуватиме пізніше поліцейським його рюмсаючий бойфренд, — полягала в тому, що він його виграв в атракціоні "Кидай, поки не виграєш"[24] на ярмарку в Бессі-парку всього лиш за шість днів до своєї смерті.

— Він його носив, тому що він любив це сране містечко! — кричав до копів той бойфренд на ім'я Дон Хагарті.

— Годі, годі — тут не місце таким висловам, — заперечив Хагарті офіцер Гарольд Гарденер. Гарольд Гарденер був одним із чотирьох синів Дейва Гарденера. Того дня, коли його батько знайшов безживне, одноруке тіло Джорджа Денбро, Гарольду Гарденеру було п'ять років. Цього дня, майже за двадцять сім років відтоді, він був тридцятип'ятилітнім і лисіючим. Гарольд Гарденер визнавав справжність туги й болю Дона Хагарті, та в той же час розумів, що ніяк не може сприймати це цілком серйозно. Цей чоловік — якщо вам хочеться називати його чоловіком — мав напوماджені губи, а атласні штани на ньому були такими тісними, що можна було ледь не зморшки порахувати на його прутні. Туга чи не туга, біль чи не біль, він, врешті-решт, усього лише гомік. Такий самий, як його покійний друг Ейдріан Меллон.

— Нумо, повторимо все ще раз від початку, — промовив напарник Гарольда Джефрі Рівз. — Ви вдвох вийшли з того "Сокола" і повернули в бік Каналу. А далі що?

— Ідіоти, скільки разів я ще мушу вам переповідати? — Хагарті так само кричав. — Вони його вбили! Вони штовхнули його через парапет! Така звичайна справа в цьому Мачо-Сіті для них! — Дон Хагарті почав плакати.

— Ще раз, — повторив терпляче Рівз. — Ви вийшли з того "Сокола" і повернули в бік Каналу. А далі що?

2

Далі по коридору в іншій кімнаті для допитів двоє деррійських копів розмовляли з сімнадцятирічним Стівом Дубеєм; поверхом вище в кабінеті секретаря суду ще двоє допитували вісімнадцятирічного Джона Рукатого Гартоні; а в кабінеті шефа поліції на

п'ятому поверсі сам шеф Ендрю Редімахер та заступник районного прокурора Том Бутільєр допитували п'ятнадцятирічного Крістофера Анвіна. Одягнений у витерті джинси, засмальцьовану майку й масивні мотоциклетні чоботи Анвін скиглив. Редімахер із Бутільєром взяли хлопця собі тому, що цілком слушно оцінили його як найслабшу ланку в цьому ланцюжку.

— Нумо, повторимо все ще раз від початку, — промовив у своєму кабінеті Бутільєр, точно так само, як Джефрі Рівз двома поверхами нижче.

— Ми не мали наміру його вбивати, — мимрив Анвін. — То все той капелюх. Ми повірити не могли, що він усе ще носить той капелюх після, розумієте, після того, що Рукатий був тоді сказав першого разу. Ну і, я гадаю, ми хотіли його налякати.

— За те, що він сказав? — перебив його шеф Редімахер.

— Так.

— Джонові Гартону вдень сімнадцятого?

— Так, Рукатому, — Анвін вибухнув новими сльозами. — Але ми намагалися його врятувати, коли побачили, що він потрапив у халепу... принаймні я зі Стівом Дубеєм... ми не мали наміру його вбивати!

— Годі, Крісе, не штовхай нам лайно, — промовив Бутільєр. — Ви закинули того малого педика в Канал.

— Так, але...

— І ви всі втрьох прийшли сюди про все щиросердо зізнатися. Ми з шефом Редімахером цінуємо це, правда ж, Енді?

— Ще б пак. Щиро зізнатися, це справді чоловічий учинок.

— А отже, не зайобуй себе брехнею зараз. Ви вирішили його перекинути через парасольку тієї ж миті, щойно побачили, як він з його дружком-підаром виходять із "Сокола", хіба не так?

— Ні! — обурено заперечив Кріс Анвін.

Бутільєр дістав із кишені сорочки пачку "Марлборо" і встромив собі до губ сигарету. Простягнув пачку Анвіну:

— Закуриш?

Анвін узяв і собі сигарету. Щоб дати йому підкурити, Бутільєру довелося ловити її кінчик сірником, бо аж надто тремтіли в Анвіна губи.

— Але коли ви побачили, що на ньому той капелюх? — спитав Бутільєр.

Похиливши голову так, що масне волосся впало йому на очі, Анвін глибоко затягнувся і видихнув дим крізь усіяний чорними вуграми ніс.

— Йо, — сказав він, і то так делікатно, що ледве чути.

Бутільєр нахилився вперед, його карі очі сяяли. На обличчі він мав хижацький вираз, але голос звучав ласкаво.

— Що, Крісе?

— Я сказав "так". Думаю, що так. Перекинути його. Але ж не вбивати.

Він підвів голову, поглянувши на них, з лицем нестямним і жалюгідним, усе ще не спроможний усвідомити неоглядність змін, які відбулися відтоді, як він вийшов учора о

сьомій тридцять із дому, щоб з двома друзями погуляти в останній вечір Деррійського фестивалю "Дні Каналу".

— Не вбивати його! — повторив він. — А той, під мостом... Я так і не знаю, хто він такий.

— То хто ж там був? — запитав Редімахер, проте без великої цікавості. Цю деталь вони вже також чули перед тим, і обидва в це не вірили — рано чи пізно люди, яких звинувачують у вбивстві, майже завжди хапаються за когось такого стороннього, таємничого.

У Бутільєра для такого була навіть спеціальна назва: він називав це "Синдромом однорукого", за тим старим телесеріалом "Утікач".[25]

— Той дядько, у клоунському костюмі, — сказав Кріс Анвін. — Дядько з повітряними кульками.

3

Більшість мешканців Деррі погоджувалася з тим, що фестиваль "Дні Каналу", який проходив з 15 до 21 липня, виявився винятково успішним: чудова підмога для моралі міста, його іміджу... і гамана. Цей тижневий фестиваль було підготовлено на відзначення столітнього ювілею Каналу, що тік через центр міста. Саме цей Канал у 1884-1910 роках цілком відкрив Деррі для торгівлі лісом; саме цей Канал колись породив період економічного буму в Деррі.

Місто причепурилося від сходу до заходу й від півночі до півдня. Вибоїни на дорогах, що, як клялися деякі мешканці, не латалися десятиліття чи й довше, було засипано гарячим асфальтом і гладенько закатано. Міські будівлі було підремонтвано всередині та свіжо пофарбовано знадвору. Найгірші графіті у Бессі-парку — більшість із них круто логічні заяви типу "ВБИТИ ВСІХ ПІДАРІВ" та "СНІД НА ВАС, ВІД БОГА ПРИРЕЧЕНІ НА ПЕКЛО ГОМОСЕКИ!!" — було наждачкою зчищено з лав і дерев'яних стін маленького критого віадука над Каналом, відомого як Міст Поцілунків.

У трьох порожніх магазинних вітринах середмістя було влаштовано "Музей Днів Каналу", який наповнив експонатами місцевий бібліотекар та історик-аматор Майкл Хенлон. Найдавніші родини міста безоплатно поділилися на цей час своїми майже безцінними скарбами, і впродовж фестивального тижня близько сорока тисяч відвідувачів заплатили по чверть долара кожний, щоб подивитися на меню харчевень 1890-х; на лісорубські сокири, клини та багри 1880-х; на дитячі іграшки 1920-х та понад дві тисячі фотографій і дев'ять бобін кінострічок з життя, яким воно було в Деррі впродовж останньої сотні років.

Спонсорами цього музею були пані зі спільноти "Деррійські леді", котрі забалотували деякі із запропонованих Хенлоном експонатів (як-от сумнозвісне бродяжницьке крісло 1930-х)[26] і фотографій (як-от знімки банди Бредлі після знаменитої перестрілки). Але всі погоджувалися, що успіх був величезний, та й все одно нікому насправді не хотілося бачити ті старі, жорстокі речі. Набагато краще акцентувати на позитиві, прибираючи негатив, як співається у тій старій пісні.[27]

У Деррі-парку під величезним смугастим тентом подавали напої і закуски, там же

кожного вечора відбувалися оркестрові концерти. У Бессі-парку буяли ярмаркові розваги з атракціонами від фірми "Величні шоу Смокі" та іграми, що їх проводили місцеві мешканці. По історичних місцинах міста з годинним інтервалом курсував спеціальний трамвайний вагон, закінчуючи свій маршрут біля цієї карнавальної машини з видобутку грошей.

Саме тут Ейдріан Меллон і виграв той свій капелюх, що потім призвів до його вбивства, — паперовий циліндр із квіткою і стрічкою, на якій красувався напис: "Я ♥ Деррі!"

4

— Я втомився, — сказав Джон Рукатий Ґартон. Як і двоє його друзів, одягом він несвідомо імітував Брюса Спрінгстіна, хоча, якби його про це запитати, він, певне, обізвав би Спрінгстіна слимаком або гомосеком, висловивши натомість своє захоплення такими "курва, крутими" метал-гуртами, як "Деф Леппард", "Твістед Сістер" чи "Джудас Пріст"[28]. Рукава простої синьої майки на ньому було відірвано, таким чином він демонстрував свої важкі, м'язисті плечі. Густе каштанове волосся спадало йому на одне око — ця деталь більше нагадувала Джона Кугуара Мелленкемпа[29], аніж Спрінгстіна. На руках у нього були й сині татуювання — потаємні символи, які скидались на щось нарисоване малою дитиною. — Не хочу я більше балакати.

— Просто розкажи нам, як було того дня на ярмарку, — промовив Пол Х'юз. Х'юз і сам почувався втомленим, і шокованим, і стривоженим цією огидною справою. Він знову й знову думав про те, як це "Дні Каналу" в Деррі завершилися такою фінальною подією, що про неї геть усі якимсь чином знали, але яку так ніхто й не наважився записати у "Денний розклад цікавих подій". Якби таке трапилося, це мало б такий вигляд:

Субота, 21:00: Останній концерт за участі Оркестру Деррійської середньої школи й "перукарського" вокального квартету "Мелло-Мен"[30].

Субота, 22:00: Гігантський феєрверк.

Субота, 22:35: Офіційне закриття "Днів Каналу" ритуальним жертвоприношенням Ейдріана Меллона.

— Нахер той ярмарок, — відповів Рукатий.

— Просто, що ти сказав Меллону та що він сказав тобі?

— О господи, — пустив очі під лоба Рукатий.

— Нумо, Рукатий, — докинув партнер Х'юза.

Рукатий пустив очі під лоба й розпочав знову.

5

Ґартон побачив тих двох, Меллона й Хаґарті, як вони манірно походжають, обіймаючи один одного за талію, і хихотять, наче якась парочка дівчат. Спершу він так і подумав, що це насправді парочка дівчат. Потім він упізнав Меллона, котрого йому якось уже були показували до того. Дивлячись на них, він побачив, як Меллон обернувся до Хаґарті... і вони швиденько поцілувались.

— Ох, люди, я зараз виригаю! — вигукнув Рукатий з відразою.

З ним були Кріс Анвін і Стів Дубей. Коли Рукатий показав їм на Меллона, Стів Дубей сказав, що іншого підара звуть Дон котрийсь-там і він якось взявся підвезти одного хлопця з Деррійської середньої, який голосував на дорозі, а потім намагався підбити клини до нього.

Меллон з Хагарті знову вирушили в бік цієї трійці, йдучи від "Кидай, поки не виграєш" до виходу з ярмарку. Пізніше Рукатий Гартон казатиме офіцерам Х'юзу й Конлі, що він відчув образу через свою скривджену "громадянську гордість", коли побачив того йобаного підара в капелюсі з написом: "Я ♥ Деррі". Ідіотська була річ, той капелюх — паперова імітація циліндра, з верхівки якого стирчала, киваючи на всі боки, величезна пишна квітка. Ідіотичність цієї квітки вочевидь образила громадянську гордість Рукатого ще дужче.

Коли, обхопивши один одного рукою за талію, Меллон з Хагарті пройшли повз нього, Рукатий Гартон викрикнув:

— Мені слід змусити тебе зжертити того капелюха, йобаний ти срако-бандит!

Меллон обернувся до Гартона і, кокетливо лопочучи віями, промовив:

— Якщо вам хочеться щось пожувати, милесенький, я можу знайти для вас щось набагато смачніше за мого капелюха.

На цій заувазі Рукатий Гартон вирішив, що він мусить переформатувати цьому подарові обличчя. У географії обличчя Меллона піднесуться гори й посунуться континенти. Ніхто досі не пропонував йому посмоктати корінця. Ніхто.

Він вирушив до Меллона. Друг Меллона Хагарті, стривожений, спробував потягнути Меллона геть, але Меллон не поворухнувся з місця, посміхаючись. Пізніше Гартон скаже офіцерам Х'юзу й Конлі, що він був цілком упевненим, ніби Меллон був під якимсь кайфом. Таки був, погодиться Хагарті, коли цю думку йому перекажуть офіцери Гарденер і Рівз. Він тоді був під кайфом від пари намазаних медом пончиків, які тільки й з'їв за весь день на ярмарку. Таким чином він був не в стані розпізнати реальну загрозу насильства, яку являв собою Рукатий Гартон.

— Але треба було знати Ейдріана, — витирав очі серветкою Дон, разом розмазуючи в себе туш. — Йому бракувало здатності набирати, ну, типу захисного обарвлення. Він був із тих дурників, які думають, ніби все насправді мусить обертатися на краще.

Йому мусило дуже сильно дістатися там і тоді, якби Гартон не відчув, як щось торкнулося його ліктя. То був поліцейський кий із вмонтованим у нього ліхтариком. Рукатий повернув голову й побачив офіцера Френка Мекана, ще одного представника деррійської правоохоронної еліти.

— Не переймайся, дружочку, — наказав Мекан Гартону. — Не лізь до чужих справ, облиш у спокої цих дрібних геєнят. Розважайся собі деінде.

— Ви чули, як він мене обізвав? — запитав гаряче Гартон. Тепер до нього вже приєдналися Анвін із Дубеєм — вони вдвох, унюшивши неприємності, намагалися спонукати Гартона піти на ярмарок, але Гартон від них відмахнувся, готовий

накинутися з кулаками й на них, якби вони наполягали. Його чоловіче достоїнство потерпіло образу, за яку, на його переконання, він мусив помститися. Ніхто не пропонував йому посмоктати корінця. Ніхто.

— Я не вірю, щоб він бодай якось тебе обізвав, — заперечив Мекан. — А от у те, що ти заговорив до нього першим, я повірю. Ну а тепер катай, синку. Мені не хочеться повторювати тобі це знову.

— Він обізвав мене педиком!

— Отже, ти переживаєш, що це може бути правдою? — запитав Мекан, схоже чесно цим зацікавившись, і Ґартон огидно спалахнув глибоко червоним кольором.

Під час цього діалогу Хаґарті зі зростаючим відчаєм намагався відтягнути Ейдріана Меллона звідти геть. І от нарешті Меллон зрушив з місця.

— Бай-бай, коханчику! — нахабно кинув Ейдріан собі через плече.

— Замовкни, страхопуде, — обірвав його Мекан. — Забирайтеся геть звідси.

Ґартон було ткнувся до Меллона, але Мекан його перехопив.

— Я можу тебе запроторити, друже мій, — промовив Мекан, — а з тим, як ти поводишся, це може бути не така вже й погана ідея.

— Наступного разу, як я тебе побачу, ти в мене наплачешся! — заревів Ґартон услід парі, що віддалялася, і в його бік обернулися голови здивованих людей. — А якщо ти знову будеш у тім капелюсі, я тебе вб'ю! Нашому місту не потрібні такі підари, як ти!

Меллон, не обертаючись, поворушив пальцями лівої руки — нігті лаковані вишневим кольором — і ще трохи додав вихилястості своїй ході! Ґартон смикнувся знову.

— Ще один порух чи слово, і ти в мене опинишся під замком, — м'яко проказав Мекан. — Вір мені, хлопчику мій, бо я кажу саме те, що маю на увазі.

— Нумо, Рукатий, — промовив знічено Кріс Анвін. — Охолонь.

— Вам подобаються такі парубки? — спитав у Мекана, цілком ігноруючи Кріса та Стіва, Рукатий. — Га?

— Щодо гузнопахчів я нейтральний, — відповів Мекан. — Що мені насправді до смаку, це мир і спокій, а ти порушуєш те, що мені подобається, прищавий. Ну, а тепер бажаєш прогулятися зі мною чи як?

— Ходімо, Рукатий, — тихо промовив Стів. — Пішли, десь купимо хот-догів.

Рукатий пішов, поправляючи на собі майку та змахуючи волосся з очей. Мекан, котрий також давав свідчення на ранок після загибелі Меллона, розказував: "Останнє, що я почув, коли він зі своїми приятелями йшов геть, було: "Наступного разу, як я його зустріну, він серйозно постраждає"".

6

— Будь ласка, мені треба побалакати з матір'ю, — уже втретє промовив Стів Дубей. — Я мушу попросити її остудити мого вітчима, бо інакше, коли я повернусь додому, там буде ще те пекельне побоїще.

— Трохи перегодом, — відповів йому офіцер Чарлз Аваріно.

Обидва, і Аваріно, і його партнер Барні Моррісон, розуміли, що Стіву Дубею не вдасться сьогодні ввечері опинитися вдома, а можливо, й у чимало наступних вечорів. Схоже було, хлопець просто не усвідомлює, наскільки важка сталася пригода, що Аваріно не здивувався, коли пізніше довідався, що цей Дубей кинув школу в шістнадцятирічному віці. На той час він ще навчався у молодшій середній[31] на Вотер-стрит. Згідно з тестами Векслера, які він здавав під час одного зі своїх трьох проходів через сьомий клас, рівень ай-к'ю в нього був 68.[32]

— Розкажи нам, що відбувалося, коли ти побачив, що Меллон виходить із "Сокола", — запропонував Моррісон.

— Ні, дядьку, краще я не буду.

— Ну, а чому ні? — спитав Аваріно.

— Я вже й так забагато наговорив, мабуть.

— Ти сюди й прийшов, щоб говорити, — сказав Аваріно. — Хіба неправда?

— Ну... йо... але...

— Послухай, — ласкаво почав Моррісон, сідаючи поряд із Дубеєм і тицяючи йому сигарету. — Ти вважаєш, ніби ми тут з Чіком любимо педиків?

— Не знаю я...

— По нас схоже, ніби ми любимо педиків?

— Ні, але...

— Ми тобі друзі, Стіві, — урочисто запевнив Моррісон. — І повір мені, тобі з Крісом і Рукатим саме зараз ой як потрібні всі друзі, які можуть лишень знайтися. Бо вже завтра кожна м'якосерда душа в нашому місті гвалтом кричатиме, вимагаючи вашої крові, хлоп'ята.

Стів Дубей на вигляд нібито трохи стривожився. Аваріно, котрий майже всуціль читав мозок цього пелехатого сцикуна, запідозрив, що той знову думає про свого вітчима. І хоча Аваріно не мав жодної любові до маленької деррійської спільноти геїв — як і будь-який інший коп у департаменті, він би втішився, побачивши, як той "Сокіл" закривається назавжди, — він би радо особисто відвіз цього Дубея додому. Фактично, він би з радістю потримав би Дубея за руки, поки вітчим збивав цього гальмівного недоумка на вівсяне лайно. Аваріно не любив геїв, але це не означало, ніби він вважає, що їх треба піддавати тортурам чи вбивати. Меллон був весь розтерзаний, коли вони витягли його з-під Канального мосту, очі в нього були відкриті, вибалушені від жаху. А оцей пацан тут абсолютно не має поняття, що саме він допоміг зробити.

— Ми не збиралися завдавати йому шкоди, — повторив Стів. Така тактика була його постійним сховком, коли він почувався бодай трішки збентеженим.

— Ось тому-то тобі варто бути цілком чесним з нами, — щиро промовив Аваріно. — Виклади правдиві факти по цій справі, і, можливо, тоді очі в нас через безсоння не стануть схожими на просцяті дірки в снігу. Хіба неправильно я кажу, Барні?

— Розсудливо, як дощем викапано.

— Нумо, ще раз, що ти розкажеш? — терпляче повабив Аваріно.

— Ну... — промовив Стів, а тоді поступово почав розповідати.

Коли в 1973 році "Сокіл" відкрився, Елмер Кьорті гадав, що його клієнтами будуть переважно пасажери автобусів — автостанція по сусідству обслуговувала три різних лінії: "Трейлвейз", "Грейгаунд" і окружну Арустокську.[33] Чого йому не впадало до голови, так це того, як багато серед тих пасажирів, котрі їздять автобусами, жінок та родин з маленькими дітьми на причепі. В інших здебільшого малися власні пляшки в коричневих паперових пакетах, і вони взагалі не виходили з автобусів. А хто виходив, ті були зазвичай солдатами або моряками, які хіба що бажали тільки швидко хильнути одне-два пива — не вельми розгуляєшся протягом десятихвилинної зупинки.

Кьорті почав усвідомлювати цю гірку правду десь під 1977 рік, але тоді вже було пізно: він по пипки грудей загруз у рахунках і не бачив, яким чином йому вдалося б вилізти з виписаних у бухгалтерських книгах червоним чорнилом боргів. Думка спалити свій заклад заради страховки йому наверталася, проте з цим міг би впоратися хіба що якийсь найнятий професійний підпалювач, бо самого його, гадав він, за цим упіймають... але однаково він не мав поняття, де ошиваються професійні підпалювачі.

У лютому того року він вирішив, що почекає до Четвертого липня[34]; якщо до того часу не скидатиметься на те, що справи розвертаються в інший бік, він просто прогуляється до сусідів, сяде там на якогось "гончака" і подивиться, на що воно там схоже на півдні, у Флориді.

Але в наступні п'ять місяців дивним чином щось на кшталт процвітання прийшло до його бару, який усередині було пофарбовано чорним та золотим і прикрашено опудалами птахів (брат Елмера Кьорті був таксидермістом-аматором, що спеціалізувався на птахах, і Елмер успадкував його колекцію, коли той помер). Раптом замість націджувати за вечір шістдесят кухлів пива й наливати хіба що чарок з двадцять чогось міцнішого, Елмер почав націджувати вісімдесят кухлів, а міцного наливати сотню... сто двадцять... подеколи сто шістдесят порцій.

Його клієнтура була молодію, ввічливою, майже винятково чоловічою. Чимало з тих чоловіків ексцентрично одягалися, але часи були такі, що ексцентричність в одязі все ще залишалася майже нормою, і року десь до 1981-го Елмер Кьорті просто не усвідомлював, що майже всі його завсідники геї. Якби від нього про це почули мешканці Деррі, вони б насміялися, кажучи, що Елмер Кьорті, либонь, вважає їх лиш учора народженими — але його слова були б цілком щирими. Як той чоловік зі зрадливою дружиною, він виявився практично останнім, хто про це дізнався... а на той час, коли таки дізнався, його це вже не турбувало. Бар заробляв гроші, і, хоча в Деррі було ще чотири прибуткових бари, "Сокіл" був єдиним, у якому буйні клієнти не трошили регулярно весь інтер'єр. Там не бувало жінок, за яких варто було б битися, це по-перше, а ще ці чоловіки, педики там вони чи ні, схоже, знали секрет, як ладити один з одним, якого не знали їхні гетеросексуальні колеги.

Щойно дізнавшись про сексуальні преференції своїх завсідників, Елмер раптом почав усюди чути зловісні історії про свій "Сокіл" — ці історії гуляли містом уже роками, але до 1981-го Кьорті їх просто не чув. Як йому відкрилося, до найбільш

ентузіастичних оповідачів таких історій належали чоловіки, яких навіть на аркані туди неможливо було затягнути, боялися, що в них руки повідсихають, чи ще щось. Проте саме такі здаються втаємниченими у всякого роду секретну інформацію.

Судячи з тих історій, будь-якого вечора можна було зайти до бару й побачити там, як чоловіки танцюють упритул, тручись членами просто на танцмайданчику; як чоловіки взасос цілуються за шинквасом; як чоловіки смокчуть у туалетах. А десь у задній частині закладу нібито існує якась кімната, куди йдеш, якщо бажаєш провести час на "Вежі Влади" — там чекає кремезний здоровило в нацистській уніформі, одна рука в нього аж по плече намазана вазеліном і він радо тобою заопікується.

Насправді ж нічого з цього не було правдою. Коли до "Сокола" заходили спрагли з автостанції випити пива чи якогось коктейлю, вони там зовсім не помічали нічого проти звичайного — багато парубків, авжеж, але це не різнилося від тисяч інших простонародних барів по всій країні. Клієнтура була ґейською, але ґей не є синонімом дурника. Хто з них бажав трохи ексцентричності, той їхав у Портленд[35]. Хто бажав багато ексцентричності — ексцентричності в стилі "Шомпола" або ексцентричності в стилі Пекського "Здоровила"[36], — той їхав аж до Нью-Йорка або до Бостона. Деррі було маленьким містом, Деррі було містом провінційним, і ґеї маленької деррійської спільноти дуже добре розуміли, під якою тінню вони існують.

Перед тим як того березневого вечора 1984 року з'явитися в "Соколі" з Ейдріаном Меллоном, Дон Хагарті ходив туди вже роки два чи три. До того Хагарті був гравцем широкого поля, який рідко з'являвся з тим самим партнером більш як півдесяток разів. Але під кінець квітня навіть для Елмора Кьорті, котрий дуже мало таким цікавився, стало очевидним, що у Хагарті з Меллоном тривалі стосунки.

Хагарті працював креслярем у якійсь інженерно-проектувальній фірмі у Бостоні. Ейдріан Меллон був вільним автором, який публікувався будь-де й аби де, де тільки йому вдавалося: в журналах авіакомпаній, церковних журналах, регіональних журналах, недільних випусках газет, еротично-літературних журналах[37]. Він працював над романом, а втім, це, певне, було несерйозно — він почав працювати над ним ще на третьому курсі коледжу, а то було дванадцять років тому.

У Деррі він приїхав, щоб написати статтю про Канал — таке редакційне завдання він отримав від "Новоанглійських путівців", глянцевого журналу, що раз на два місяці видавався в Конкорді[38]. Ейдріан Меллон прийняв це замовлення тому, що зумів вичавити з "Путівців" видаткових грошей на три тижні, включно з проживанням у гарному номері деррійського готелю "Таун Хаус", а весь потрібний йому для статті матеріал зібрав, либонь, днів за п'ять. Упродовж решти двох тижнів він, можливо, зміг би набрати достатньо матеріалу ще на чотири статті для якихось інших регіональних видань.

Але за ці три тижні він запізнався з Доном Хагарті, і, замість того щоб після закінчення свого дармового тритижневого перебування тут повернутися назад у Портленд, він знайшов собі невеличку квартиру на Кошут-лейн[39]. Там він прожив лише півтора місяці. Потім він з'їхався з Доном Хагарті.

Те літо, розповідав Хагарті Гарольду Гарденеру та Джефу Рівзу, було найщасливішим літом у його житті — він мусив би бути обачним, казав він; він мусив би розуміти, що Бог підкладає килимок під таких хлопців, як він, тільки для того, щоб висмикнути його з-під їхніх ніг.

Єдине, що трохи засмучувало, це занадто пристрасне захоплення Ейдріана їхнім містом. Він придбав собі майку з написом: "У МЕЙНІ НЕПОГАНО, А В ДЕРРІ ЧУДОВО!" Він мав куртку з символікою, шкільної команди "Деррійські тигри". І звичайно ж, той капелюх. Він запевняв, що знайшов нарешті атмосферу енергійну й творчо живильну. Мабуть, у цьому щось було: він уперше ледь не за весь останній рік дістав з валізи свій напівзабутий роман.

— І дійсно почав над ним працювати? — перепитав Гарденер, насправді тим не переймаючись, лише щоб підбадьорити Хагарті.

— Так, він гнав цілими сторінками. Він казав, що нехай у нього вийде жахливий роман, але він більше не буде жахливим незакінченим романом. Він сподівався дописати його до свого дня народження, у жовтні. Звісно, він не розумів, яким Деррі є насправді. Він гадав, ніби розуміє, але він не прожив тут достатньо довго, щоб відчутти душок справжнього Деррі. Я повсякчас йому пояснював, але він не слухав.

— А яким Деррі є насправді, Доне? — запитав Рівз.

— Воно багато в чому схоже на мертву шльондру, з піхви якої зміясто виповзають хробаки, — промовив Дон Хагарті.

Обидва копи виричилися на нього в німому збентеженні.

— Це погане місце, — сказав Хагарті. — Це помийна яма. Ви хочете сказати, хлопці, ніби самі цього не знаєте? Обидва ви прожили тут усе життя і ви не знаєте цього?

Жоден з них йому не відповів. Через деякий час Хагарті продовжив.

До того як у його життя увійшов Ейдріан Меллон, Дон не полишав планів покинути Деррі. Він прожив там три роки, бо підписався був на трирічну оренду квартири з найфантастичнішим у світі видом на річку, але тепер оренда вже скоро закінчувалася, і Дон був тому радий. Не буде більше довгих поїздок у Бенгор[40] і назад. Не буде більше химерних нав'янь — у Деррі, сказав він одного разу Ейдріану, завжди таке відчуття, ніби дзиґар пробиває тринадцятий удар. Ейдріан міг вважати Деррі чудовим містом, але Дона воно лякало. І не тільки через суворо гомофобське ставлення — ставлення, що однозначно виражалося як міськими проповідниками, так і графіті у Бессі-парку, — але то було єдине, на що він міг показати пальцем. Ейдріан сміявся.

— Доне, у кожному місті Америки є контингент, що ненавидить ґейський люд, — сказав він. — Не кажи мені, ніби ти цього не знаєш. Зараз врешті-решт епоха Ронні Дебіла й Філіс Кімнатної Мухи.

— Ходімо, прогуляєшся зі мною по Бессі-парку, — запропонував йому Дон, побачивши, що Ейдріан дійсно щиро вірить у те, що каже (а каже він, що Деррі не гірше за будь-яке інше величеньке провінційне місто). — Я хочу тобі дещо показати,

коханий мій.

Вони поїхали в Бессі-парк машиною — це було в середині червня, приблизно за місяць до вбивства Ейдріана, розказував копам Дон. Він повів Ейдріана в темний притінок Мосту Поцілунків, що слабенько тхнув чимсь невизначено-неприємним. Показав там на одне графіті. Ейдріану довелося запалити сірника й тримати його під тим написом, щоб його прочитати.

ПІДАРЕ, ПОКАЖИ МЕНІ СВІЙ ХЕР, І Я ТОБІ ЙОГО ВІДРІЖУ.

— Я знаю, як люди ставляться до геїв, — сказав спокійно Дон. — Ще підлітком мене якось побили на зупинці ваговозів у Дейтоні[41]; певні хлопці в Портленді підпалили мені туфлі перед одним сандвіч-кафе, а той жирний коп сидів у своєму крузері й реготав. Я багато бачив... але ніколи не бачив нічого такого, як це. Подивися далі. Переконайся сам.

Наступний сірник виявив:

ЗАБИТИ ЦВЯХИ В ОЧІ ВСІМ ГОМІКАМ (РАДИ БОГА)!

Хто б не писав ці настанови, він фундаментально-глибоко божевільний. Мені було б спокійніше, якби я думав, що це пише тільки одна людина, якийсь окремий хворий, але... — Дон звільна змахнув рукою в глиб усього прогону Мосту Поцілунків. — Там ще багато такого... і я просто не думаю, що це все зробила єдина людина. Тому-то я й хочу поїхати з Деррі, Ейді. Схоже, що надто багато місцин і надто багато людей хворі на це фундаментально-глибоке божевілля.

— Ну, зачекай лишень, поки я закінчу свій роман, окей? Прошу. Жовтень, не пізніше, я обіцяю. Повітря тут краще.

— Звідки йому було знати, що стерегтися йому варто води, — гірко промовив Дон Хагарті.

10

Том Бутільєр і шеф Редімахер нахилилися вперед, обидва не промовляючи й слова. Кріс Анвін сидів із похиленою головою, монотонно говорячи до підлоги. Це була саме та частина, яку вони хотіли почути; це була саме та частина, яка спрямує принаймні двох із цих засранців до Томастона[42].

— На ярмарку було нецікаво, — сказав Анвін. — Вони там уже поприбирали всі ті сучі атракціони, знаєте, оту "Чортову миску" і "Парашутний стрибок". На автодромі, де можна було поштовхатися в машинках, уже виднілася вивіска "Зачинено". Нічого вже не працювало, окрім дитячих атракціонів. Тому ми пішли далі, до ігор, і Рукатий побачив "Кидай, поки не виграєш", і заплатив п'ятдесят центів, і там він побачив той капелюх, який носив той гомік, і він кидав кільце на той кілок, але все мазав і мазав, і кожного разу, як він мазав, у нього все дужче гіршав настрій, розумієте? А Стів — він ото такий хлопець, який завше ходить поряд і повторює "охолонь", "охолонь" тут, та "охолонь" там, та "чому б тобі нахер не охолонути", розумієте? Тільки він був такий, зовсім на лайно обдовбаний, бо ковтнув ту пігулку, розумієте? Я не знаю, що то за пігулка. Така червона пігулка. Може, навіть легальна. Але він під'юджував Рукатого так, що я вже думав, Рукатий його вдарить, розумієте? Він його все уїдав. "Ти навіть не

можеш виграти цього підарського капелюха. Ти будеш зовсім пропащим, якщо не зумієш виграти навіть цього підарського капелюха". Ну й кінець кінцем та пані віддала йому один приз, хоча кільце нікуди так і не попало, я так думаю, вона просто хотіла здихатися нас. Я не знаю. Може, вона й не хотіла. Але я думаю, що хотіла. То була така шумова штука, розумієте? У неї дуєш, і вона надувається, і розгортається, і видає такий звук, як ніби хтось пердить, розумієте. У мене була така колись. Мені її подарували на Новий рік, чи на Гелловін, чи ще на якесь йобане свято. Мені вона подобалася, тільки я її загубив. А може, хтось вичепив її в мене з кишені на тім йобанім ігровім майданчику в школі, розумієте? Ну, тоді ярмарок уже закривався і ми звідтіл пішли геть, а Стів усе діставав Рукатого, як той нездатний був виграти того підарського капелюха, розумієте, а Рукатий нічого майже не говорив, а я знаю, що це поганий знак, але я був доволі обдовбаний, розумієте? Ну, я розумів, що мусив би перемінити тему, тільки не міг придумати ніякої теми, розумієте? Ну от, доходимо ми до стоянки, і Стів каже: "Ну, і куди ви хочете їхати? По домах?" А Рукатий каже: "Давай спершу прокотимося повз Сокола та подивимось, чи нема там де поряд того підара".

Бутільєр із Редімахером обмінялись поглядами. Бутільєр підняв палець і торкнувся ним своєї щоки: хоч цей дурко у мотоциклетних берцях цього й не розумів, зараз він розповідав про вбивство першого ступеня.

— Ну, я кажу "ні", я мушу додому, а Рукатий своєї: "Ти боїшся проїхатися повз той підарський бар?" А я йому: "Та ні, нахер!" А Стів, усе ще заманячений чи ще чогось, і от він каже: "Гайда, підсмажмо трохи підарського м'яся! Гайда, підсмажмо трохи підарського м'яся! Гайда, підсмажмо..."

11

Усе зійшлося в часі достатньо добре для того, щоб усе обернулося для всіх погано. Ейдріан Меллон з Доном Хагарті, випивши по парі пива, вийшли з "Сокола", проминули автостанцію, а потім взялися за руки. Обидва зробили це бездумно; просто зчепились долонями і все. Це було о двадцятій хвилині по десятій. Дійшовши дороги, вони завернули ліворуч.

Міст Поцілунків стояв майже за півмилі звідтіл вгору по річці; вони збиралися перейти по набагато менш розмальованому Мосту Мейн-стрит. Води в Кендаскіг було по-літньому мало, завглибшки не більш як чотири фути, вона мляво обтікала мостові бики.

Коли "Дастер"[43] наздогнав їх (Стів Дубей помітив, коли вони виходили з "Сокола", і радісно показав на них решті), вони були перед мостовим прогоном.

— Підрізай! Підрізай! — закричав Рукатий Ґартон. Пара чоловіків якраз пройшла під вуличним ліхтарем, і він побачив, що вони тримаються за руки. Це його збісило... але не так сильно, як його збісив той капелюх. Велика паперова квітка на ньому безглуздо кивала туди-сюди. — Підрізай же, чорти б твою матір!

І Стів підрізав.

Кріс Анвін заперечував свою активну участь у тому, що відбулося далі, але Дон Хагарті розповів іншу історію. Він сказав, що Ґартон вискочив з машини ледь не

раніше, ніж вона зупинилася, а слідом за ним швидко й інші. Пішла балачка. Недобра балачка. Того вечора Ейдріан не намагався зухвало пустувати чи кокетувати; він зрозумів, що вони потрапили в серйозну неприємність.

— Давай сюди капелюх, — сказав Ґартон. — Віддай його мені, підаре.

— Якщо я віддам, ви залишите нас у спокої? — прохрипів злякано, майже плачучи, Ейдріан, переводячи погляд нажаханих очей то на Анвіна, то на Дубея, то на Ґартона.

— Просто віддай мені цю херню!

Ейдріан віддав капелюха. Ґартон дістав з лівої передньої кишені своїх джинсів ніж і розрізав капелюх навпіл. Потім потер ці половинки об сідниці джинсів. Кинув їх собі під ноги й потоптав.

Поки їхня увага поділялася між Ейдріаном і капелюхом, Дон Хаґарті трішки відступив назад — роздивлявся, як він сказав, чи нема десь копа.

— Ну а тепер ви дозволите нам пі... — почав Ейдріан, і тоді-то Ґартон ударив його в обличчя, відкинувши назад, до пішохідного парасету мосту заввишки по пояс. Ейдріан зойкнув і, змахнувши руками, прикрив собі рота. Крізь пальці йому ринула кров.

— Ейді! — скрикнув Хаґарті й знову кинувся вперед. Дубей підставив йому ногу. Ґартон копнув його чоботом у живіт, збивши з хідника на дорогу. Проїхала якась машина. Хаґарті підвівся на коліна й закричав до неї. Вона не загальмувала. Водій, розповідав він Ґарденеру з Рівзом, навіть не озирнувся.

— Заткнися, підаре! — сказав Дубей і копнув його збоку в обличчя. Хаґарті упав боком до риштака, напівзапаморочений.

За кілька секунд він почув чийсь голос — Кріса Анвіна, — той наказував йому забиратися геть, поки не отримав того, що отримає його дружок. У своєму власному свідченні Анвін підтвердив, що висловлював таке застереження.

Хаґарті чув глухі удари й крики свого коханого. Ейдріан кричав, мов кролик у пастці, розповідав він поліцейським. Хаґарті поповз назад до перехрестя і яскравих ліхтарів автобусної станції, і, лише віддалившись достатньо, він обернувся назад подивитися.

Ґартон, Дубей і Анвін перекидали одне одному Ейдріана Меллона — який був на зріст либонь п'ять футів п'ять дюймів і важив фунтів сто тридцять п'ять у намоченому стані[44] — наче м'яч на трьох. Тіло його метлялося й теліпалося, наче тіло якоїсь ганчір'яної ляльки. Вони його били, гамселили, рвали на ньому одяг. Хаґарті сказав, що бачив, як Ґартон ударив Ейдріана в пах. Волосся Ейдріана висіло, закриваючи йому обличчя. Кров текла в нього з рота, просякаючи сорочку. На правій руці Рукатий Ґартон носив два персні: один з емблемою Деррійської середньої школи, а інший він сам собі зробив на уроках праці — з нього на три дюйми видавалися переплетені літери "МЖ". Аббревіатура назви метал-гурту "Мертві Жуки", яким тоді якраз захоплювався Ґартон. Тими перснями Ейдріану порвало верхню губу й розстрошило трое сусідніх зубів у верхнім ряду.

— Поможіть! — скрикував Хаґарті. — Поможіть! Поможіть! Вони вбивають його! Поможіть!

Будівлі вздовж Мейн-стрит манячили темні й потайні. Ніхто не приходив на допомогу — навіть з того острівця білого світла, яким була позначена автобусна станція, і Хагарті не міг зрозуміти, як таке може бути: там же були люди. Він їх бачив, коли проходив з Ейді. Чому ніхто не приходить на допомогу? Зовсім ніхто!

— Поможіть! Поможіть! Вони вбивають його, допоможіть, благаю, заради Бога!

— Поможіть, — шепнув чийсь тихесенький голосок ліворуч від Дона Хагарті... а потім звідтам почулося хихотіння.

— Вивалимо геть! — тепер волав Ґартон... волав і реготав. Усі троє, розповідав Ґарденеру з Рівзом Хагарті, реготали, поки били Ейдріана. — Вивалимо геть! За борт!

— Вивалимо геть! Вивалимо геть! Вивалимо геть! — скандував Дубей, регочучи.

— Поможіть, — знову почувся той тихесенький голосок, і хоча був він прикритим, за ним знову прозвучало те слабке хихотіння — немов голос дитини, яка не в змозі сама собі допомогти.

Хагарті поглянув униз і побачив того клоуна — і от з цього моменту Ґарденер з Рівзом почали скептично ставитися до всього, що казав Хагарті, бо решта звучала маренням божевільного. Утім, пізніше Ґарольд Ґарденер вловив себе на тому, що загадується. Пізніше, коли він дізнався, що той пацан, Анвін, також бачив клоуна — чи то казав, ніби бачив, — у нього з'явилися інші думки. Його партнер їх або не мав, або ніколи в них не зізнавався.

Той клоун, розповідав Хагарті, був схожим на щось середнє між Роналдом МакДоналдом і отим старим телевізійним клоуном Бозо — чи то так йому спершу здалося. То ті дикі пучки рудого волосся призвели йому на думку таке порівняння. Але пізніші міркування змусили його думати, що цей клоун не був схожим на жодного з тих двох. Усмішка була намальована на білій мармизі не помаранчевим, а червоним, а очі сяяли якимсь химерним сріблом. Контактні лінзи, либонь... але в глибині душі він думав тоді й продовжував так думати далі, що, можливо, срібний був справжнім кольором тих очей. На ньому був бахматий костюм з великими помаранчевими гудзями-помпонами; на руках він мав рукавички, немов з якогось мультфільму.

— Якщо тобі потрібна допомога, Доне, — сказав клоун, — вибери собі кульку.

І запропонував зв'язку повітряних кульок, затиснуту в руці.

— Вони злиняють, — сказав клоун. — Тут, унизу, всі ми злиняємо; дуже скоро й твій друг злине також.

12

— Цей клоун звертався до вас на ім'я, — промовив Джеф Рівз цілком безвиразним тоном. Він поглянув понад похиленою головою Хагарті на Ґарольда Ґарденера й підморгнув, смикнувши донизу оком.

— Так, — підтвердив Хагарті, не підводячи голови. — Я розумію, на що це схоже.

13

— Отже, потім ви його перекинули, — промовив Бутільєр. — Вивалили геть.

— Не я! — сказав Анвін, підводячи голову. Він змахнув волосся собі з очей рукою і розпачливо подивився на полісменів. — Коли я побачив, що вони насправді збираються

це зробити, я спробував відтягнути Стіва, бо зрозумів, що той парубок може розбитися. Там було футів з десять до води...

Там було двадцять три. Один із патрульних шефа Редімахера вже поміряв відстань[45].

— Але він був наче сказився. Вони обидва волали "Вивалимо геть! Вивалимо геть!" і підхопили його. Рукатий під пахви, а Стів за сідницю штанів, і... і...

14

Побачивши, що вони роблять, Хагарті знову кинувся до них з криками: "Hi! Hi! Hi!" на всю силу легень.

Кріс Анвін відштовхнув його назад, і Хагарті мало не залишив зуби на асфальті.

— Ти хочеш теж туди полетіти? — запитав він. — Нумо, тікай, бейбі!

І тоді вони скинули Ейдріана Меллона з мосту в воду. Хагарті почув сплеск.

— Вшиваймося звідси, — сказав Стів Дубей. Він із Рукатим уже задкували до машини.

Кріс Анвін підійшов до парапету й зазирнув униз. Спершу він побачив Хагарті, котрий, ослизаючи, чіплявся за траву, спускаючись до води на захаращений сміттям берег. Потім він побачив клоуна. Однією рукою клоун витягав Ейдріана на протилежний берег, в іншій руці він тримав свої повітряні кульки. Клоун обернув голову й вищирився до Кріса. Кріс сказав, що побачив його сяючі сріблом очі й оскалені зуби — воно мало величезні зуби, сказав він.

— Як у лева в цирку, їй-бо, — сказав він. — Отакими вони насправді були величезними.

А потім, сказав Кріс, він побачив, як оте клоунське заштовхнуло одну руку Ейдріана Меллона йому за голову.

— А потім що, Крісе? — запитав Бутільєр. Він знудився цією частиною розповіді. Казками він нудився з восьмирічного віку.

— Не знаю я, — сказав Кріс. — Тоді вже Стів ухопив мене й затяг у машину. Але... я думаю, воно угризлося йому в пахву, — він знову підвів очі, подивившись на полісменів, тепер непевний. — Я думаю, саме це воно зробило. Угризлося йому в пахву. Наче воно хотіло зжерти його. Наче воно хотіло виїсти йому серце.

15

Ні, сказав Хагарті, коли його у формі запитань ознайомили з розповіддю Кріса Анвіна. Той клоун не витягав Ейді на протилежний берег, він принаймні такого не бачив, але Хагарті погоджувався з тим, що сам на той момент був якнайменше об'єктивним спостерігачем; на той момент він к херам збожеволів.

Той клоун, сказав він, стояв біля дальнього берега, стискаючи в руках скрапуюче водою тіло Ейдріана. Права рука Ейдріана застигло стирчала в клоуна з-за голови, а лицем клоун дійсно був під правою пахвою Ейді. Але він не гриз: його лице усміхалося. Хагарті бачив, як воно визирає з-під пахви Ейді й усміхається.

Руки клоуна напружилися, і Хагарті почув, як потрошилися ребра.

Ейді закричав з болю.

— Полинемо з нами, Доне, — гукнув клоун червоним усміхненим ротом, а потім показав рукою в білій рукавичці під міст.

Повітряні кульки майоріли під дном мосту — не дюжини їх чи дюжини дюжин, а тисячі: і червоні, й блакитні, і зелені, і жовті, і на кожній містився напис: Я ♥ ДЕРРІ!

16

— Ну ще б пак, це дійсно схоже на чималу кількість кульок, — сказав Рівз, посилаючи Гарольду Гарденеру чергове підморгування.

— Я розумію, на що це схоже, — знову підтвердив Хагарті.

— Ви побачили ті повітряні кульки, — промовив Гарденер.

Дон Хагарті повільно підніс долоні собі перед обличчя:

— Я бачив їх так само ясно, як зараз бачу власні пальці. Тисячі їх. Неможливо було навіть розгледіти днище мосту — так багато їх там було. Вони колихалися й ніби підстрибували. І ще там був той звук. Таке кумедне неголосне рипіння. То вони терлися боками. І нитки. Цілий ліс білих ниток звисав донизу. Вони були схожі на біле прядиво павутиння. Той клоун забрав туди Ейді. Я бачив, як його костюм промітався крізь ті нитки. Ейді видавав жажливі здавлені звуки. Я вирушив услід за ним... і клоун озирнувся. Я побачив очі того створіння і раптом зразу ж зрозумів, що воно таке.

— Хто то був, Доне? — м'яко запитав Гарольд Гарденер.

— То було Деррі, — мовив Дон Хагарті. — То було це місто.

— А що ви зробили потім? — це вже був Рівз.

— Я побіг, довбню ти сраний, — відповів Хагарті й зарідав.

17

Гарольд Гарденер тримався тихо до 13 листопада, до того дня, після якого Джон Гартон і Стівен Дубей за вбивство Ейдріана Меллона мусили постати перед Деррійським районним судом. Тоді він пішов до Тома Бутільєра. Хотів поговорити про того клоуна. Бутільєру цього не хотілося — але, побачивши, що без невеличкого напоумлення Гарденер може утнути якусь дурницю, він погодився.

— Не було там ніякого клоуна, Гарольде. Єдиними клоунами того вечора були ті три парубки. Ти знаєш це так само добре, як і я.

— У нас двоє свідків...

— Ох, то все лайно. Щойно він второпав, що цього разу його гузно може насправді потрапити в окріп, Анвін вирішив виставити однорукого типу як: "Ми не вбивали того бідного гоміка, то зробив однорукий". Хагарті був в істеричі. Стояв неподалік і дивився, як ті парубки вбивають його кращого друга. Мене б не здивувало, якби він побачив там літаючі тарілки.

Але Бутільєр усе розумів. Гарденер побачив це в його очах, і уникливі хитрощі заступника районного прокурора його дратували.

— Агов, — мовив він. — Ми тут говоримо про двох незалежних свідків. Не штовхайте мені лайно.

— О, ти бажаєш перейти на лайно? Хочеш мені сказати, ніби віриш, що там, під мостом Мейн-стрит, був якийсь клоун-вампір? Тому що, на мою думку, саме це і є

лайном.

— Ні, не зовсім так, але...

— Чи що Хагарті бачив під тим мостом мільйон повітряних кульок, на кожній з яких було написано те саме, що й на капелюсі його коханця? Тому що це, також, на мою думку, лайно.

— Ні, але...

— Тоді чому ти цим переймаєшся?

— Припиніть влаштовувати мені перехресний допит! — проревів Гарденер. — Вони обидва описали його однаково, і жоден з них не знав, що каже інший!

Бутільєр сидів за своїм столом, бавлячись олівцем. Тепер він поклав олівець, підвівся і підійшов до Гарольда Гарденера. Бутільєр був на п'ять дюймів нижчим, але Гарденер зробив крок назад перед розлюченістю цього чоловіка.

— Ти бажаєш, щоб ми провалили цю справу, Гарольде?

— Ні. Звісно, що ні...

— Ти бажаєш, щоб ті гнояки пішли на волю?

— Ні!

— Гаразд. Добре. Оскільки ми обидва погоджуємося в головному, я тобі скажу точно, що я думаю. Так, можливо, того вечора там був якийсь чоловік, під мостом. Можливо, він навіть був у клоунському костюмі, хоча я мав справу з достатньою кількістю свідків, щоб, на мій здогад, то був якийсь волоцюга або алконавт із тих, що збирають непотріб, який вирядився у викинуту кимсь одіж. Я думаю, там, унизу, він, імовірно, шукав кинуті туди монети чи якісь недоїдки — півбургера, що його хтось жбурнув через парапет, або, може, крихти на дні якогось пакета з-під "Фріто"[46]. А всю решту сотворили їхні очі, Гарольде. Ну то що, таке можливо?

— Не знаю я, — промовив Гарольд. Йому хотілося бути переконаним, але за такої цілковитої тотожності двох описів... ні. Він не вважав це можливим.

— І ось який факт. Мені байдуже, був то клоун Кінко чи хтось у костюмі Дядька Сема й на дибах, чи Щасливий Гомік Х'юберт[47]. Якщо ми долучимо цього персонажа до нашої справи, їхній адвокат скочить на нього раніше, ніж ти встигнеш вимовити "Джек Робінсон". Він скаже, що ці двійко маленьких невинних ягнят, які сидять тут зі свіжими стрижками та в новеньких костюмах, не зробили нічого, окрім як ради жарту зіштовхнули того ґея Меллона з мосту. Він наголосить на тому, що, після того як упав, той Меллон ще залишався живим; це підтверджуватимуть свідчення як Анвіна, так і Хагарті.

— Його клієнти не скоювали вбивства, о ні! То був якийсь психопат у клоунському костюмі. Якщо ми це долучимо, саме так і станеться, ти сам це знаєш.

— Все одно Анвін розповість своє.

— Але Хагарті ні, — сказав Бутільєр. — Тому що він розуміє. Без Хагарті хто повірить Анвіну?

— Ну, є ж іще ми, — промовив Гарольд Гарденер з гіркотою, яка здивувала його самого, — але, як я здогадуюсь, ми мовчатимемо.

— Ох, дай мені спокій, — скинувши вгору руки, заволав Бутільєр. — Його вбили вони! Вони не просто скинули його вниз — у Гартона був викидний ніж. Меллона штирхнули сім разів, включно зі штирхом у ліву легеню і двічі в яйця. Рани відповідають тому ножеві. У нього було зламано чотири ребра — це зробив Дубей своєю ведмежою хваткою. Гаразд, він був покусаний. Укуси були в нього на руці, на лівій щоці, на шиї. Я думаю, це Анвін з Гартоном, хоча в нас тільки один ясний відповідник, та й той, мабуть, недостатньо ясний, щоб слугувати доказом у суді. І дійсно, під правою пахвою в нього не було великого шматка м'яса, ну то й що? Комусь із них дуже подобалося кусатися. Можливо, той навіть отримував потужний стояк, коли це робив. Б'юсь об заклад, це Гартон, хоча ми цього ніколи не доведемо. І пипка вуха в Меллона пропала.

Бутільєр зупинився, втупившись очима в Гарольда.

— Якщо ми долучимо історію з цим клоуном, нам ніколи їх не переконати. Цього ти бажаєш?

— Ні, я вже вам про це казав.

— Парубок був педиком, але він нікому не завдав шкоди, — сказав Бутільєр. — І раптом, хто-не-заховався-я-не-винен, з'являються три пиздюка в мотоциклетних берцях і забирають у нього життя. Я маю намір кинути їх під замок, друже мій, і якщо почую, що там, у Томастоні, хтось продірявив їм їхні підібгані сраки, я пошлю їм вітальні листівки, де напишу, що сподіваюся, що той, хто це зробив, був хворий на СНІД.

"Нумо, нумо, — подумав Гарденер. — А ще цей вирок також дуже гарно виглядатиме у твоєму службовому формулярі, коли ти за два роки балотуватимешся на вищу посаду".

Але він пішов, не кажучи більше нічого, тому що також бажав побачити їх під замком.

18

Джон Веббер Гартон був звинувачений у вбивстві першого ступеня й отримав вирок — від десяти до двадцяти років у штатній в'язниці Томастон.

Стівен Бішоф Дубей був звинувачений у вбивстві першого ступеня й отримав вирок — до п'ятнадцяти років у штатній в'язниці Шошенк[48].

Крістофера Філіпа Анвіна, як неповнолітнього, судили окремо, і звинувачений він був у вбивстві другого ступеня. Він був засуджений на шість місяців у хлопчачому виправному закладі в Південному Віндемі[49], з відстрочкою виконання вироку.

На час написання цього тексту по всіх цих трьох вироках тривають апеляції; Гартона з Дубеем ледь не щодня можна побачити, коли вони розглядають дівчат або грають у цок у Бессі-парку, неподалік від того місця, де на воді проти однієї з опор Мосту Мейн-стрит було знайдено понівечене тіло Меллона.

Дон Хагарті та Кріс Анвін покинули місто.

Під час слухання справи по суті — тобто суду над Гартоном і Дубеем — про клоуна не згадав ніхто.

Розділ 3

СТЕНЛІ ЮРІС ПРИЙМАЄ ВАННУ

Пізніше Патріша Юріс розповідала своїй матері, що вона мусила б здогадатися, що щось не так. Мусила б здогадатися, казала вона, тому що Стенлі ніколи не приймав ванну раннього вечора. Рано-вранці він мився під душем та іноді відмокав у ванні вже майже поночі (з журналом в одній руці й холодним пивом в іншій), але приймати ванну о сьомій вечора було не в його стилі.

А ще була ота справа, з книжками. Він начебто мусив би зрадіти, але натомість із якоїсь таємничої, незрозумілої їй причини, схоже було, що його те засмутило й пригнітило. Десять місяців за три до того жахливого вечора Стенлі довідався, що один друг його дитинства став письменником — не справжнім письменником, розповідала Патріша своїй матері, а просто романістом. На тих книжках стояло ім'я Вільям Денбро, але Стенлі іноді називав його Заїкуватим Біллом. Він перечитав майже всі книжки цього чоловіка; у той вечір, коли приймав ванну — увечері 28 травня 1985 року, — він фактично якраз читав останню. Сама Патті якось була взялася за одну з ранніх його книжок, з цікавості. І відклала її геть уже після перших трьох розділів.

То виявився не просто роман, розповідала вона пізніше своїй матері, то виявився жахроман. Саме таким чином вона це промовила, одним словом, так само як промовила б сексроман. Патті була милою, доброю жінкою, але не вельми вміла висловлювати свої думки — їй хотілося розказати матері, як сильно її налякала та книжка й чому вона її засмутила, але не спромоглася.

— Там було повнісінько монстрів, — сказала Патті. — Повнісінько монстрів, які полюють на маленьких дітей. Там були вбивства і... я не знаю... безсовісність і наруга. Отаке все.

По правді, та книга вразила її, як мало не порнографічна; саме це слово не давалося Патті, ймовірно тому, що вона його ніколи в житті не промовляла, хоча й знала, що воно означає.

— Але Стен почувався так, наче наново відкрив одного зі своїх щирих друзів дитинства... він говорив про те, як би йому написати, хоча я розуміла, що він не напише... я розуміла, що від тих романів йому теж недобре... і... і...

І тоді Патті Юріс почала плакати.

Того вечора, через (без шести місяців) майже двадцять сім років від того дня у 1957-му, коли Джордж Денбро зустрів Клоуна Пеннівайза, Стенлі з Патті сиділи вдома, у своїй хатинці в передмісті Атланти. Працював телевізор. Патті сиділа перед ним на двомісному диванчику, ділячи увагу між купою шитва та своїм улюбленим ігровим шоу "Сімейна ворожнеча".[50] Просто вона обожнювала Річарда Досона[51] і вважала той ланцюжок кишенькового годинника, що він його завжди мав на собі, невимовно сексуальним, хоча зізнання в цьому неможливо було б витягти з неї навіть дикими кінсьми. А ще ця передача подобалася їй тому, що Патті майже завжди вгадувала найпопулярніші відповіді (у "Сімейній ворожнечі" не існувало правильних відповідей,

авжеж; тільки найбільш популярні). Одного разу вона спитала в Стена, чому запитання, які здаються їй такими легкими, зазвичай здаються такими важкими для тих сімей, що беруть участь у цій вікторині.

— Імовірно, все набагато важче, коли ти там, на сцені, під тими прожекторами, — відповів Стен, і їй здалося, ніби якась тінь промайнула його обличчям. — Усе набагато важче, коли воно відбувається насправді. Тоді-то тебе й запаморочує. Коли все відбувається насправді.

Мабуть, це і є правдива правда, вирішила Патті. Іноді Стенлі бував дуже прозорливим щодо людської натури. Розумів її набагато краще, ніж той його старий друг Вільям Денбро, який став багатієм, написавши купу жахроманів, що озиваються до сороміцького у людській натурі.

Не те щоб самі Юріси бідували! Передмістя, де вони жили, було гарним районом, а будинок, який вони в 1979 році придбали за \$ 87 000, зараз, либонь, можна було б продати швидко й безболісно за \$ 165 000, — не те щоб Патті хотіла його продати, але такі речі приємно усвідомлювати. Подеколи, коли вона їхала з торговельного центру "Фокс Ран" своїм "волво" (Стенлі їздив дизельним "мерседесом" — жартуючи з чоловіка, вона називала його машину "седанлі") і бачила свій ловкенько поставлений за невисоким тисовим живоплотом будинок, Патті думала: "Хто тут живе? Ой, це ж я. Це я, місіс Стенлі Юріс, тут живу!" Ця думка не була цілковито щасливою; до неї домішувалася дешиця гордості такої запеклої, що інколи Патті почувалася через це хворою. Розумієте, колись давно жила-була собі самотня вісімнадцятирічна дівчина на ім'я Патріша Блум, котру відмовилися впустити на вечірку після випускного балу, що проводилася в кантрі-клубі містечка Глойнтон на півночі штату Нью-Йорк. Звісно, в доступі їй відмовили через те, що її прізвище римувалося зі словом глум. Бо вона була просто маленькою, худенькою жидівочкою на глум, 1967 рік тоді йшов, і така дискримінація була, певна річ, протизаконною, ха-ха-ха-ха, та, попри все, це вже в минулому. Хоча в глибині її душі це ніколи не минеться. У глибині душі вона завжди йтиме назад до машини з Майклом Розенблатом, чуючи, як рипить гравій під її туфельками на шпильках і його орендованими солідними туфлями, назад до машини його батька, яку Майкл позичив на цей вечір, витративши півдня на її полірування. У глибині душі вона завжди йтиме поруч Майкла в орендованому ним білому смокінгу — як же той мерехтів у ніжній весняній ночі! На Патті була блідо-зелена вечірня сукня, що, як оголосила її мати, робила її схожою на русалоньку, уже сама думка про русалоньку-жидівочку була доволі кумедною, ха-ха-ха-ха. Ішли вони, високо тримаючи голови, і вона не рюмсала — тоді ні, — але вже тоді розуміла, що вони не йдуть назад, ні, зовсім ні; що вони роблять насправді — це скрадливо дріботять, і це римується зі словом смердять, обоє відчували власну належність до євреїв сильніше, ніж упродовж усього свого життя, почувалися лихварями, почувалися пасажирами критих вагонів для худоби[52], почувалися масними-пархатими, довгоносими, сірошкірими; почувалися жидками-жиденятами-жидвою, прагнучи обуритися й неспроможні обуритися, обурення прийшло далєбі вже потім, коли це вже не мало значення. У той

момент вона була спроможна відчувати лише сором, спроможна була лише на біль. А потім хтось засміявся. Високим, дрібним і пронизливим, немов швидкий пасаж на фортепіано, реготом, і вже в машині вона змогла розплакатися, ой, ще б пак, там ця русалонька-жидівочка, чиє прізвище римувалося з глум, ридала, просто немов божевільна. Майк Розенблат поклав їй на потилицю свою незграбну, втішливу руку, і Патті з-під неї вивернулася, почувуючись безстыдною, почувуючись брудною, почувуючись єврейкою.

Ловкенько поставлений за невисоким тисовим живоплотом будинок це полегшував... проте полегшував не цілком. Біль і сором так і залишалися, і навіть належність до тутешньої тихої, прилизано заможної громади не могла зовсім заперечити ту безкінечну ходу з рипінням дрібних камінців під їхніми підшвами. Не могло навіть їхнє членство в тутешньому кантрі-клубі, де метрдотель завжди вітав їх стримано-шанобливим: "Доброго вечора, містер і місіс Юріс". Вона приїздила додому у своєму затишному, як люлечка, "волво" випуску 1984 року й дивилася на свій дім, що стояв на просторій зеленій галявині, і часто — занадто часто, гадалася їй, — думала про той пронизливий сміх. І сподівалася, що та дівчина, яка тоді хіхікала, живе зараз у якомусь гівняному типовому будинку з якимсь чоловіком гоєм, котрий її лупцює, що вона тричі вагітніла й кожного разу скидала плід, що чоловік її зраджував із заразними жінками, що в неї грижа міжхребцевих дисків, і плоскостопість, і виразки на її брудному, хихітливому язичку.

Вона зазвичай ненавиділа себе за ці думки, за ці злостиві думки й обіцянку виправитися — припинити пити ці гіркі жовчно-полинові коктейлі[53]. Було, минали місяці, коли їй не думалися такі думки. Тоді вона міркувала: "Може, нарешті все те полишило мене. Я більше не та вісімнадцятирічна дівчина. Я жінка, мені тридцять шість; та дівчина, яка чула те безкінечне потріскування й рипіння камінців на під'їзній алеї, дівчина, яка вивернулася з-під руки Майка Розенблата, коли він намагався її втішити, бо то була єврейська рука, залишилася за півжиття звідси. Та дурненька русалонька мертва. Я можу її тепер забути й стати самою собою". Гаразд. Добре. Чудово. Але потім вона десь опинялася — скажімо, в супермаркеті — і чула раптом пронизливе хихотіння з сусіднього проходу, і їй морозом обсіпало спину, соски ставали твердими й болючими, руки стискалися на ручці покупецького возика або зчіплювалися одна з одною, і вона думала: "Хтось когось щойно сказав, що я єврейка, що я не що інше, лишень тільки довгоноса жидва-жидівка, і Стенлі не хто інший, як лишень довгоносий жид-жидок, він же бухгалтер, авжеж, євреї вправні з цифрами, ми їх допустили у кантрі-клуб, бо ми мусили тоді, у 1981-му, коли той довгоносий жид-гінеколог виграв свій судовий позов, але ми сміємося з них, ми сміємося, і сміємося, і сміємося". Або їй просто чулося фантомне потріскування й рипіння камінців і спадала думка: "Русалонька! Русалонька!"

І тоді ненависть і сором знову її затоплювали, немов мігреновий біль, і вона впадала в розпач не лише за себе, а й за весь рід людський. Вовкулаки. Та книжка Денбро — та, яку вона намагалася читати, а потім закинула — була про вовкулаків. Вовкулаки, яке

лайно. Що могла знати такого ґатунку людина про вовкулаків?

А проте здебільшого вона почувалася краще за це — відчувала, що вона краща за це. Вона любила свого чоловіка, любила свій дім і, звісно, була здатна любити власне життя й себе. Усе йшло добре. Не завжди так було, звичайно, — та хіба буває так завжди? Коли вона прийняла обручку від Стенлі, її батьки розсердилися і zarazом засмутилися. Вона з ним познайомилася на вечірці дівочої студентської громади. Він перейшов до її коледжу з Університету штату Нью-Йорк,[54] де був студентом-стипендіатом. Їх познайомив один спільний друг, і під кінець того вечора вона вже підозрювала, що закохалася. Ближче до зимових канікул вона вже була в цьому впевнена. Коли настала весна й Стенлі запропонував їй маленьку діамантову обручку з устромленою в неї стократною, вона її прийняла.

Урешті-решт, попри всі свої сумніви, це сприйняли також і її батьки. Мало що іншого вони могли зробити, хоча Стенлі Юрісу невдовзі випадало ринутися на переповнений молодими бухгалтерами трудовий ринок, а ввійшовши в ці джунглі, він не матиме фінансової підтримки з боку своєї родини, тільки їхню дочку як заручницю його успіху. Але Патті тоді вже виповнилося двадцять два, уже жінка, і невдовзі вона й сама мала випуститися з дипломом бакалавра.

— Я утримуватиму цього чотириогокого сучого сина всю решту мого життя, — одного вечора почула Патті слова свого батька. Батько з матір'ю повернулися з якоїсь вечері, і батько там випив більше звичайного.

— Тс-с, ще вона почує, — прошепотіла Рут Блум.

Тієї ночі Патті пролежала без сну глибоко за північ, з сухими очима, поперемінно обсипаючись то жаром, то холодом, у ненависті до обох своїх батьків. Наступні два роки вона прожила, намагаючись позбутися цієї ненависті; і так уже в ній було забагато ненависті. Інколи, дивлячись у дзеркало, вона бачила, що та робить з її обличчям, ті тоненькі зморшки, які вона там рисує. Ту битву вона виграла. Їй допоміг Стенлі.

Його батьків їхній шлюб непокоїв не менше. Звісно, вони не вірили, ніби їхній Стенлі приречений на життя в мізерній убогості, але вони вважали, що "діти зараз надто поспішливі". Доналд Юріс і Ендрія Бертолі й самі одружилися, коли їм було трішки за двадцять, але скидалось на те, що вони забули про цей факт.

Схоже було, тільки Стенлі залишався певним себе, упевненим у майбутньому, байдужим до тих пасток, які бачили їхні батьки розставленими попереду перед їхніми "дітьми". І нарешті виправдалася саме його впевненість, а не їхні побоювання. У липні 1972 року, з ледь просохлим чорнилом на її дипломі, Патті влаштувалася працювати викладачкою стенографії і ділової мови у Трейнорі, маленькому містечку за сорок миль на південь від Атланти. Згадуючи про те, як вона опинилася на цій роботі, Патті завжди вражалася тому, яким це було трохи... ну, ніби моторошним. З оголошень у вчительських журналах вона склала собі список з сорока вакансій, потім упродовж п'яти вечорів написала сорок листів — по вісім щовечора, — прохаючи додаткової інформації і формулярів заяви про прийняття на кожне з цих місць. Двадцять дві відповіді показали, що вакансії вже заповнені. В інших випадках більш детальні

роз'яснення потрібних там навичок дозволили ясно зрозуміти, що шансів вона не має; звертатись туди з заявами — лише витрачати свій і їхній час. Залишилася вона з дюжиною вакансій. Кожна з них видавалася схожою на будь-яку іншу. Стенлі підійшов, коли вона ламала собі голову над ними, загадуючись, чи вдасться їй заповнити цілу дюжину формулярів на вчителювання без того, щоб зовсім спасти з глузду. Поглянувши на розсип паперів на столі, він поплескав по тому листу, що надійшов від районного адміністратора Трейнорських шкіл, листу, який здавався їй не більш і не менш обнадійливим, ніж решта.

— Оце, — сказав він.

Вона подивилася вгору на Стенлі, вражена простою впевненістю в його голосі.

— Ти щось знаєш про штат Джорджія таке, чого не знаю я?

— Аж ніяк. Єдиний раз був там колись, але тільки в кінотеатрі.

Вона подивилася на нього, піднявши брову.

— "Звіяні вітром". Вів'єн Лі. Кларк Ґейбл. "Я подумаю про це завтра, адже завтра буде інший день"[55]. Патті, хіба в мене вимова, ніби я з Півдня?

— Так, з Південного Бронксу[56]. Якщо ти нічого не знаєш про Джорджію і ніколи там не бував, то чому...

— Тому що це саме те.

— Ти не можеш цього знати, Стенлі.

— Якраз можу, — відповів він просто. — Я знаю.

Дивлячись на нього, вона зрозуміла, що він не жартує: він насправді каже те, що думає. Мурашки занепокоєння перебігли їй угору по спині.

— Звідки ти знаєш?

Він був стиха посміхався. Тепер та його усмішка зникла, і якусь мить він здавався спантеличеним. Очі в нього потемніли, немов він задивився в глиб себе, консультуючись з якимсь внутрішнім пристроєм, що цокотів і дзижчав правильно, але на роботі якого, зрештою, він розумівся не краще, ніж пересічна людина розуміється на тому, як працює годинник на її зап'ястку.

— Черепаха допомогти нам не міг, — раптом промовив він. Промовив він це цілком ясно. Вона почула. Той погляд у глиб себе — той вираз здивованої задуми — так і залишався на його обличчі, і це почало її лякати.

— Стенлі? Про що це ти таке говориш, Стенлі? Стенлі?

Він сіпнувся. Переглядаючи формуляри, вона їла персики, і його рука вдарила по тарілці. Та впала на підлогу й розбилася. Очі в нього, схоже, прояснішали.

— От лайно. Вибач мені.

— Все гаразд. Стенлі — то про що ти говорив?

— Я забув, — відповів він. — Але гадаю, ми мусимо думати про Джорджію, моя кохана бейбі.

— Але...

— Повір мені, — сказав він, і так вона й зробила.

Співбесіда в неї пройшла пречудово. Сідаючи на потяг, щоб повертатися до Нью-

Йорка, вона вже знала, що отримала цю роботу. Голові бізнес-факультету відразу ж сподобалась Патті, а він їй; вона майже почула оте "клац". Підтверджувальний лист прийшов за тиждень. Трейнорський консолідований департамент освіти запропонував їй \$9200 і контракт на випробувальний термін[57].

— Ти голодуватимеш, — сказав Герберт Блум, коли дочка розповіла йому, що збирається погодитися на цю пропозицію. — І голодуватимеш ти у спеці.

— Дурниці-нісенітниці, Скарлет, — сказав Стенлі, коли вона переповіла йому те, що почула від батька. Вона була розлючена, майже в сльозах, але тепер почала хихотіти, і Стенлі ухопив її в обійми.

Спекотно їм було; голодно — ні. Вони одружилися 19 серпня 1972 року. Патті Юріс пішла до свого шлюбного ліжка незайманкою. Гола, вона сковзнула між двох прохолодних простирадл у курортному готелі в Поконо,[58] настрій розбурханий і роз'ятрений — палахкотіння блискавок бажання й ласої хіті, темні хмари страху. Коли в ліжко поруч з нею сковзнув Стенлі, весь в'язка м'язів, його пеніс, знак оклику, здіблений з рудуватого лобкового волосся, вона прошепотіла:

— Не роби мені боляче, любий.

— Я ніколи не завдам тобі болю, — промовив він, забираючи її в обійми, і цієї обіцянки він сумлінно додержував до 27 травня 1985 року — до вечора тієї ванни.

Її вчителювання пішло добре. Стенлі знайшов собі роботу водієм фургона в пекарні за сто доларів на тиждень. У листопаді того ж року, коли відкрився торговельний центр "Трейнорські оселі", він отримав там місце в офісі компанії "Г&Р Блок" із зарплатнею сто п'ятдесят.[59] Тоді вже їхній спільний заробіток досяг \$ 17 000 на рік — це здавалося їм королівськими статками, у ті дні бензин продавався по сорок п'ять центів за галон, а буханець білого хліба можна було купити ще на нікель[60] дешевше. У березні 1973-го Патті Юріс — без жалю й фанфар — викинула геть свої протизаплідні пігулки.

У 1975-му Стенлі пішов з "Г&Р Блок" і відкрив власну справу. Усі четверо батьків погодилися з тим, що це нерозважливо ризикований учинок. Не те щоб вони відмовляли Стенлі в праві мати власну фірму — боронь боже, щоб вони відмовляли Стенлі в праві мати власну фірму! Але ж це занадто рано, погоджувалися всі, і таким чином важчий фінансовий тягар накладається на Патті. ("Принаймні, допоки цей шлимазл не надме їй черево, — сказав Герберт Блум своєму братові після того, як вони цілий вечір пиячили на кухні. — А тоді очікуватимуть, що я тягнутиму їх на собі".) Спільна думка їхніх батьків на це питання полягала в тім, що чоловік не може навіть думати про те, щоб заводити собі власний бізнес, поки він не досяг більш благосного та зрілого віку, років, скажімо так, сімдесяти восьми.

І знову Стенлі здавався ледь не надприродно впевненим у собі. Він був молодим, показним, метким, сприйнятливим. Працюючи на "Блоків", він зав'язав багато контактів. То все була самоочевидна даність. Але він не міг знати, що "Коридор Відео", компанія-піонер у новонароджуваному бізнесі відеокасет, збирається загніздитися на величезному шматку землі менш ніж за десять миль від того передмістя, куди зрештою

переїхали Юрісі у 1979-му, також не міг він знати, що менш ніж за рік після її перебазування у Трейнор, компанія "Коридор" шукатиме собі виконавця незалежного маркетингового дослідження. Навіть якби Стен був приватно обізнаним із частиною цієї інформації, він напевне не міг би повірити, що вони замовлять цю роботу молодому єврею в окулярах, до того ж ще й чортовому янкі — єврею з безтурботною усмішкою й розкутою ходою, який у вихідні носить розкльошені джинси і залишки юнацьких вугрів на обличчі. Тим не менше вони замовили. І здавалося, ніби від самого початку Стен знав, що так буде.

Його робота для "КВ" призвела до пропозиції від цієї компанії зайняти в ній постійне місце — з початковою зарплатнею \$ 30 000 на рік.

— І це дійсно лише початок, — розповідав Стенлі в ліжку Патті тієї ночі. — Вони в серпні розростуться, як та кукурудза, люба моя. Якщо в наступні років десять ніхто не зірве цей світ, вони займуть місце на самісінькому вершечку, поряд з "Кодаком", "Соні" і "Ар-Сі-Ей"[61].

— То що ти збираєшся робити? — спитала вона, вже знаючи відповідь.

— Я збираюся сказати їм, яке це задоволення, робити з ними спільну справу, — відповів він, сміючись, і притягнув її до себе, і поцілував. За хвилину він зіп'явся на неї, й почалися оргазми — один, другий, третій, немов яскраві ракети, що вистрелюють у нічне небо... але дитина не зачиналася.

Робота в "Коридор Відео" сконтактувала його з кількома найбагатшими й найвпливовішими людьми Атланти, і Стен з Патті були вельми здивовані, зрозумівши, що ці люди загалом порядні. У них вони знайшли прихильність і ліберальну душевність такого ступеня, який був майже невідомим на Півночі. Патті пам'ятала, як Стен якимось був писав своїм матері й батьку: "Найкращі багаті люди Америки живуть в Атланті, у Джорджії. Я збираюся допомогти декому з них стати ще багатшими, а вони збираються зробити багатшим мене, і ніхто не хоче володіти мною, окрім моєї дружини, Патріші, а оскільки я й так уже нею володію, то, гадаю, це є достатньо безпечним".

На той час, коли вони переїхали з Трейнора, Стенлі вже зареєстрував власну компанію і мав шість робітників. У 1983-му їхній прибуток досяг нечуваної території — території, про яку Патті раніше чула лише найтуманніші плітки. То була казкова земля ШЕСТИЗНАЧНИХ ЧИСЕЛ. І все це відбулося з легкістю взування кросівок суботнім ранком. Інколи їй від цього ставало лячно. Одного разу вона навіть ніяково пожартувала про угоду з дияволом. Стенлі реготав, аж поки мало не вдавився, але їй це не здавалося таким кумедним, і вона припускала, що ніколи й не здасться.

Черепаха не міг нам допомогти.

Інколи, без усякої на те причини, Патті прокидалася з цією думкою, як останнім уривком назагал забутого сновидіння, і поверталася до Стенлі, потребуючи торкнутися його, потребуючи впевнитися, що він усе ще тут.

То було гарне життя — жодних диких пиятик, жодного побічного сексу, жодних наркотиків, жодної нудьги, жодних досадних суперечок про те, що робити далі. Існувала лиш єдина хмарка. Її мати вперше висловилася про присутність тієї хмарки.

Те, що це врешті-решт зробить саме її мати, в ретроспективі здавалося неминучим. Це врешті-решт вилилося в запитання в одному з листів Рут Блум. Вона писала до Патті раз на тиждень, а саме той лист прийшов на початку осені 1979 року. Його було переслано зі старої адреси в Трейнорі, і Патті прочитала його у вітальні, заповненій картонними винними ящиками, з яких вивалювалося їхнє безпритульне, нещасне, безрідне на вигляд майно.

Загалом то був звичайний Лист Рут Блум з Дому: чотири щільно списаних блакитних сторінки, із заголовком на кожній ПРОСТО ЗАПИСКА ВІД РУТ. Почерк її ледь піддавався прочитанню, і Стенлі одного разу поскаржився, що не може зрозуміти жодного слова, написаного його тещею. "А навіщо воно тобі здалося", — відгукнулася на це Патті.

Той лист був переповнений звичайним набором материних новин; бо пам'ять Рут Блум була широкою дельтою, що розтікалася від теперішньої точки руху в безкінечне мереживо взаємопереплечених стосунків. Чимало тих людей, про яких писала мати, вже почали вицвітати у спогадах Патті, як фотографії у старих альбомах, хоча для самої Рут вони залишалися свіжими. Її тривога за їхнє здоров'я й цікавість до різноманітних їхніх справ, схоже було, не вщухали ніколи, а прогнози її були незмінно похмурими. Батько так само страждав на біль у животі. Сам він був упевненим, що це просто нетравлення; думка, що в нього може бути виразка, писала вона, не впливе йому в голову, аж поки він не почне харкати кров'ю, а можливо, навіть і тоді ні. Ти ж знаєш свого батька, любонько, — він працює, як той мул, і мислить так само інколи, даруй мені Боже за те, що я так кажу. Ренді Харлінджен перев'язала собі труби, їй з яєчників вирізали кісти величезні, як гольфові м'ячики, нічого злякисного, дякувати Богу, але ж двадцять сім кіст яєчників, померти можна. Це через ту нью-йоркську воду, запевняла мати, — повітря в місті Нью-Йорку також забруднене, але вона була переконана, що саме вода нівечить людину з плином часу. Вода залишає оті відклади в людині. Рут сумнівалася, чи розуміє Патті, як часто мати дякує Богові за те, що "ви, діточки" живете поза містом, де і вода, і повітря — але особливо вода — здоровіші (для Рут увесь Південь, включно з Атлантаю і Бірмінгемом, був сільською місцевістю[62]). Тітонька Маргарет знову ворогує з електричною компанією. Стелла Фленаган знову вийшла заміж, деякі люди нічому не навчаються. Річі Х'юбера знову вигнали з роботи.

А посеред цих велеречивих — а часто й глузливих — теревенів, посеред якогось абзацу, ні сіло ні впало, без усякого зв'язку з попереднім і наступним реченням, Рут Блум ніби між іншим поставила те Лячне Запитання: "То коли ж ви зі Стеном збираєтеся зробити нас дідом і бабою? Ми всі готові панькатися з онуком (чи онучкою). А на той випадок, якщо ти, Петсі, не зауважуєш, ми аж ніяк не молодшаємо". А далі вже зразу ж про дочку Брукнерів із сусіднього кварталу, яку відіслали зі школи додому через те, що вона була без ліфчика та в наскрізь прозорій блузці.

Почуваючись пригніченою, сумуючи за їхнім старим домом у Трейнорі, почуваючись непевно й більш ніж трохи побоюючись того, що чекає попереду, Патті пішла до кімнати, яка мусила стати їхньою спальнею, і лягла на матрац (пружинна

сітка ліжка все ще залишалася надворі, у гаражі, і матрац, який лежав просто на широкій, не покритій килимом підлозі, здавався якимсь артефактом, викинутим на незнайомий, підозрілий берег). Забравши голову в руки, вона лежала й плакала там майже двадцять хвилин. Вона відчувала неунікність цього плачу. Материн лист просто викликав його раніше, як ото пил підхльостує свербіння в носі й змушує чхати.

Стенлі хотілося дітей. Їй хотілося дітей. Вони були одностайними в цьому, як і в спільному захопленні фільмами Вуді Аллена,[63] як у більш-менш регулярних відвідинах синагоги, у своїх політичних уподобаннях, нелюбові до марихуани й іще в цілій сотні інших великих і маленьких речей. У їхньому трейнорському будинку була одна вільна кімната, яку вони рівно поділили навпіл. Ліворуч Стенлі мав свій стіл для роботи та крісло для читання; праворуч стояла її швейна машинка й ломберний столик, на якому Патті викладала свої головоломки. Між ними існувала угода щодо цієї кімнати, і то така міцна, що вони рідко про неї згадували вголос — вона просто в них була, як їхні носи або обручки на їхніх лівих руках. Колись ця кімната належатиме Енді або Дженні. Але де ж та дитина? Швейна машинка, кошики з тканинами й ломберний столик, і стіл, і крісло "Лей-Зі-Бой"[64] — усе перебувало на своїх місцях, немовби з кожним місяцем закріплюючись на відповідних позиціях у цій кімнаті, дедалі дужче узаконюючи свою там присутність. Так вона думала, хоча ніколи не могла цілком викристалізувати цієї думки; як і слово "порнографія", це була ідея, що витанцьовувала поза її спроможністю формулювати. Але Патті точно пам'ятала той випадок, коли в неї були місячні й вона відкрила зсувні дверцята на шафці під мийкою у ванній, щоб дістати гігієнічну серветку; пам'ятала, як подивилася на коробку прокладок "Стейфрі"[65] і подумала, що та коробка мало не зарозуміло дивиться на неї, мало не промовляє: "Агов, Патті! Ми твої дітки. Ми єдині дітки, яких ти бодай колись матимеш, і ми голодні. Вигодовуй нас. Вигодовуй нас кров'ю".

У 1976, через три роки після того, як Патті викинула останній цикл пігулок "Оврал", вони з чоловіком відвідали лікаря на ім'я Гаркавий, в Атланті.

— Ми хочемо дізнатися, чи нема тут якихось негараздів, — сказав Стенлі, — і взнати, що ми можемо зробити, якщо вони є.

Вони пройшли потрібні аналізи. Результати показали, що сперматозоїди у Стенлі жваві, що яйцеклітини в Патті плідні, що всі канали, які мусять бути відкритими, дійсно відкриті.

Гаркавий, котрий не носив обручки й мав відкрите, приємне, рум'яне обличчя аспіранта коледжу, який щойно повернувся з зимових канікул після катання на лижах у Колорадо, сказав їм, що справа, можливо, просто в нервах. Він сказав їм, що така проблема аж ніяк не є незвичайною. Він розповів їм, що, як здається, в подібних випадках існує певна психологічна кореляція, у деяких сенсах схожа на статеву імпотенцію — що дужче бажаєш, то менше можеш. Їм потрібно розслабитися. Вони мусять, якщо зможуть, під час заняття сексом геть забути про дітонародження.

Дорогою додому Стен був дратівливим. Патті запитала його — чому?

— Я ніколи цього не роблю, — сказав він.

— Чого не робиш?

— Не думаю про дітонародження під час того.

Вона почала хихотіти, хоча вже почувалася трішки самотньою й наляканою. Тієї ночі, лежачи в ліжку, вже після того, як вона вважала, що Стенлі давно спить, він налякав її, заговоривши у темряві. Голосом безбарвним, проте крізь задавлені сльози.

— Це моя, — промовив він. — Це моя провина.

Вона пригорнулася до нього, намацала, вхопила в обійми.

— Не будь дурником, — сказала вона.

Але серце в ній билось швидко — занадто швидко. Не тільки в тім була справа, що він її налякав; справа була в тому, що він немов зазирнув до її мозку й прочитав потайну впевненість, яку вона там ховала, але сама не знала про неї до ось цієї миті. Бездовідно-безпідставно вона відчувала — знала, — що він правий. Щось тут було негаразд, і це було не в ній. Це було в ньому. Щось таке в ньому.

— Не будь таким йолопом, — прошепотіла вона люто йому в плече.

Він злегка пітнів, і раптом їй стало зрозуміло, що він настраханий. Той страх надходив від нього холодними хвилями; лежати голою з ним раптом стало немов лежати голою перед відчиненим холодильником.

— Я не йолоп і не дурник, — промовив він тим самим голосом, що був на позір безбарвним, але крізь задавлені сльози, — і ти це знаєш. Це я винен. Але я не знаю чому.

— Ти не можеш нічого такого знати, — голос її лунав різким, сварливо, як голос її матері, коли тій було лячно.

І навіть сварячи його, вона тіпнулася всім тілом, стрепенувшись, мов батіг. Стенлі відчув це й ще міцніше обняв її.

— Інколи, — сказав він, — інколи мені здається, я розумію чому. Інколи мені сниться сон, поганий сон, і я прокидаюся і думаю: "Нарешті я зрозумів. Нарешті я зрозумів, що не так". Не лише про те, чому ти не можеш завагітніти, а все. Про все, що є поганого в моєму житті.

— Стенлі, нема нічого поганого в твоєму житті!

— Я не маю на увазі зсередини, — сказав він. — Зсередини все чудово. Я кажу про зовнішнє. Дещо, що мусить скінчитися, але не кінчається. Я прокидаюся з тих сновидінь і думаю: "Усе моє приємне життя було не чим іншим, як лише центром якоїсь бурі, якої я не розумію". Я боюся. А потім воно просто... зникає. Як і годиться сновидінням.

Вона знала, що Стен іноді спить тривожно. З півдесятка разів траплялося, що він будив її своїми стогонами й сіпанням. Імовірно, були й інші випадки таких його безпросвітних інтерлюдій, коли вона не прокидалася. Коли б вона не горнулася до нього, не питалася в нього, він відповідав однаково: "Я не можу згадати". Потім він тягнувся по свої сигарети й курих, сидячи в ліжку, чекаючи, поки рештки того сновидіння височаться крізь його пори, немов дурний піт.

Дітей так і не було. У вечір 28 травня 1985 — у вечір ванни — їхні батьки з обох

боків всією компанією так само чекали на статуси бабусь і дідусів. Та особлива кімната так само залишалася особливою кімнатою: "Стейфрі-максі" і "Стейфрі-міні" так само займали своє звичне місце у шафі під мийкою у ванній кімнаті; "кардинал" так само відвідував Патті з місячними візитами. Її мати, заклопотана власними справами, але не цілком випускаючи з уваги страждання своєї дочки, припинила питати про це й у своїх листах, і під час візитів Патті зі Стеном до Нью-Йорка, який вони відвідували двічі на рік. Не було більше гумористичних зауважень щодо того, чи достатньо приймають вони вітаміну Е.[66] Стенлі також перестав згадувати в розмовах про дітей, але подеколи, коли він не знав, що Патті дивиться, вона помічала тінь на його обличчі. Якусь тінь. Так, ніби він відчайдушно намагався щось пригадати.

Окрім цієї єдиної хмари, їхнє життя залишалося достатньо приємним до того моменту, коли ввечері 28 травня, посеред "Сімейної ворожнечі", пролунав телефонний дзвінок. Перед Патті лежали шість Стенових сорочок, дві власних блузи, її швацький набір і коробка з різними гудзиками; Стен тримав у руках новий роман Вільяма Денбро, ще навіть не виданий у паперовій обкладинці[67]. З обкладинки цієї книжки гарчав якийсь звір. На задньому боці обкладинки був портрет лисого чоловіка в окулярах.

Стен сидів ближче до телефону. Він зняв слухавку й промовив:

— Алло, домівка Юрісів.

Він слухав, і похмура борозна залягала йому між брів.

— Хто, ти сказав?

На якусь мить Патті відчула страх. Пізніше сором змусить її збрехати батькам, ніби вона відразу зрозуміла, що щось не так тієї ж миті, як задзвонив телефон, але насправді там була лише одна мить, лише один миттєвий погляд поверх її шиття. Проте, можливо, з цим усе якраз було гаразд, можливо, вони обоє ще задовго до цього телефонного дзвінка підозрювали, що щось наближається, щось, що не узгоджується з цим гарним будиночком, ловкенько поставленим за невисоким тисовим живоплотом, щось настільки наперед визначене, що воно насправді не потребувало якогось особливого підтвердження... Тієї миті гострого страху, наче швидко встромлений і висмикнутий ніж-льодоріз, було достатньо.

— Це мама? — запитала вона Стена самими губами тієї миті, гадаючи, що, можливо, з її батьком з його двадцятьма фунтами зайвої ваги та схильністю до того, що сам він ще відтоді, як йому лишень перейшло за сорок, називав "отими кольками в животі", трапився інфаркт.

Стен похитав її головою, а потім злегка усміхнувся чомусь мовленому до нього голосом у телефоні:

— Ти... ти! Та ну, чорти мене забирай! Майку! Яким це чином ти...

Він знову замовк, дослухаючись. Коли усмішка його померхла, Патті впізнала — чи просто подумала, ніби впізнала — знайомий аналітичний вираз обличчя, той вираз, котрий означав, що хтось розгортає перед ним певну проблему, або пояснює раптову зміну в якійсь поточній ситуації, або розповідає щось цікаве й дивне. Либонь, якраз останнє, зробила вона висновок. Новий клієнт? Старий друг? Можливо. Вона знов

обернулася увагою до телевізора, де якась жінка, вхопивши в обійми Річарда Досона, шалено його цілувала. Їй подумалося, що Річарда Досона цілують, мабуть, навіть більше, аніж Камінь Бларні[68]. А ще вона подумала, що й сама була б не проти з ним поцілуватися.

Почавши нашукувати чорного гудзика, який мусив би личити решті на джинсовій блакитній сорочці Стенлі, Патті неухважно усвідомила, що перебіг розмови набуває спокійнішої течії — час від часу Стенлі погмикував, а раз перепитав: "Ти певен, Майку?" Нарешті, після одної довгої паузи, він промовив: "Гаразд, я розумію. Так, я... Так. Так, усе. Я собі уявляю цю картину. Я... що?... Ні, я не можу це абсолютно обіцяти, але добряче над цим помислю. І знаєш що... о?... Насправді? Ще б пак! Звісно, я все зроблю. Так... безумовно... дякую тобі... так. Бай-бай". І він поклав слухавку.

Скинувши на нього очима, Патті побачила Стена задивленим у простір понад телевізором. У її телевікторині аудиторія аплодувала родині Раянів, яка лише щойно була заробила двісті вісімдесят балів, і більшість із них, вгадавши, що публічне опитування дає "арифметику" у відповідь на запитання: "Який урок, кажуть люди, малюки найбільше ненавидять у школі?" Раяни стрибали й радісно кричали. Але Стенлі залишався нахмуреним. Потім вона розповідатиме своїм батькам, що тоді подумала, ніби він трохи зблід на обличчі; і вона дійсно так подумала, проте знехтувала повідомити їм, що відкинула у той момент це геть як всього лиш ефект настільної лампи з зеленим абажуром.

— Хто це був, Стене?

— Гмम्म?

Він озирнувся на неї. Патті подумала, що вираз його обличчя схожий на ніжну задуму, можливо змішану з невеличким роздратуванням. Тільки вже пізніше, прокручуючи й прокручуючи знову в голові ту сцену, вона почала вірити, що то був вираз обличчя людини, яка методично, по одному дроту за раз, відмикає себе від реальності. Обличчя людини, що раптом знічев'я правує з мирноти та в чорну чорноту.

— Хто це був, по телефону?

— Ніхто, — відповів він. — Справді, ніхто. Гадаю, я прийму ванну, — підвівся він.

— Як це, о сьомій годині?

Він не відповів, просто пішов з кімнати. Вона б могла запитати його, чи не сталося якихось неприємностей, могла навіть піти слідом за ним і спитати, чи не млоїть йому живіт.

Він не соромився говорити про секс, на відміну від інших фізіологічних процесів, і тому цілком схожим на нього було б сказати, що збирається прийняти ванну, тоді як насправді він мусив розпрощатися з тим, що не дійшло з ним згоди. Але на екрані саме представляли якусь нову родину, Піскапо, і Патті точно знала, що Річард Досон вигідає щось кумедне сказати про їхнє прізвище, і, крім того, вона була так збіса заклопотана пошуками того чорного гудзика, хоча знала, що їх повнісінько у гудзиковій коробці. Звісно ж, вони ховалися; то було єдине пояснення...

Отак вона дозволила йому піти й не згадувала про нього знову аж до самих титрів,

коли, скинувши очима, побачила його порожнє крісло. Вона чула, як нагорі полилася до ванни вода, і чула, як за п'ять чи десять хвилин та перестала... але тепер вона зрозуміла, що так і не чула, як відчиняються й зачиняються дверцята холодильника, а це означало, що він там, нагорі, без бляшанки пива. Хтось йому подзвонив і скинув просто в пелену якусь велику, тлусту проблему, а вона сама хіба запропонувала йому бодай єдине слівце співчуття? Ні. Спробувала допитатися в нього про це бодай трішечки? Ні. Навіть зауваживши, що щось там не так? І втретє — ні. А все через це ідіотське телешоу — вона не могла навіть насправді ганити ці гудзики; вони були лише принагідним виправданням.

Гаразд — вона віднесе йому нагору бляшанку "Діксі"[69] і посидить разом з ним на краєчку ванни, потре йому спину, пограє з себе гейшу й поміє йому голову, якщо він захоче, і з'ясує заодно, що ж то за проблема... або хто.

Вона дістала з холодильника бляшанку пива й вирушила з нею нагору. Перше занепокоєння заворушилося в ній, коли Патті побачила, що двері ванної кімнати зачинені. Не просто почасті причинені, а щільно закриті. Стенлі ніколи не закривав двері, приймаючи ванну. Це між ними стало чимось на кшталт жарту — закриті двері означають, що він робить щось, чого його навчила мати, відкриті двері означають, що він не проти зайнятися дечим, навчання чого його мати цілком слушно полишила іншим.

Патті поцокала по дверях нігтиками, раптом усвідомлюючи, надміру усвідомлюючи, який рептильний звук вони видають по дереву. І, звичайно, стукати в двері ванної, стукати, ніби якась прийда, було чимсь таким, чого вона ніколи раніше не робила протягом свого заміжнього життя — ні тут, ні проти будь-яких інших дверей у їхньому домі.

Раптом занепокоєння в ній різко подужчало, і вона подумала про озеро Карсон, куди вона часто ходила поплавати дівчинкою. Під перше серпня те озеро було теплим, наче ванна... Але потім ти потрапляєш у якийсь холодний бакай і проймаєшся трепетом від несподіванки й насолоди. Ось лишень тобі було тепло, а вже наступної миті температура різко впала на двадцять градусів нижче твоїх стегон. Мінус насолода, саме так Патті почувалася тепер — так, ніби вона щойно втрапила в якийсь холодний бакай. Тільки цей холодний бакай знайшовся не нижче її стегон, остуджуючи її довгі ноги дівчини-підлітка в чорній глибині озера Карсон.

Цей містився довкола її серця.

— Стенлі? Стене?

Цього разу вона зробила більше, ніж поцокотіти нігтиками. Вона постукала в двері. Коли відповіді так і не надійшло, вона почала в них гатити.

— Стенлі?

Її серце. Її серце вже не перебувало в її грудях. Воно билось їй у горлі, утруднюючи дихання.

— Стенлі!

У тиші, що запала після її крику (а сам звук власного голосу, що кричить тут, менш

як за тридцять футів від того місця, де вона прихилиє голову, лягаючи спати, налякав її ще дужче), вона почула звук, що звів паніку від підніжжя сходів її мозку нагору, немов якусь незвану гостю. Такий насправді дрібненький звук. То був звук скраплюючої води. Кап... пауза. Кап... пауза. Кап... пауза. Кап...

Вона немов побачила ті краплі, як вони формуються на писку крана, зростають там, товстішають там, вагітніють там, а потім відпадають: кап.

Усього лиш цей звук. Жодного іншого. І вона раптом, нажахана, сповнилась впевненості, що це Стенлі, не її батька, вразив цього вечора інфаркт.

Зі стогоном, вона вхопилася за кришталеву дверну ручку й крутнула її. Але двері, тим не менш, не поворухнулись: їх було замкнено. І раптом Патті Юріс у блискавичній послідовності збагнула трійцю ніколи: Стенлі ніколи не приймав ванну так рано ввечері, Стенлі ніколи не замикав цих дверей, хіба що коли користувався унітазом, а від неї Стенлі взагалі ніколи не замикався.

Чи можливе таке, нестямно чудувалася вона, — підготуватися до інфаркту?

Патті облизнула собі губи — це видало у неї в голові звук, ніби дрібнонаждачним папірчиком провели по якійсь дошці — і знову погукала чоловіка на ім'я. І знову звідти не було відповіді, крім того самого розміреного, неквапного крапання з крана. Патті опустила очі й побачила, що все ще тримає в одній руці бляшанку пива "Діксі". Вона тупо витріщилася на неї, серце скакало кроликом у неї в горлі; Патті витріщилася на неї так, немов до цієї хвилини ніколи в житті не бачила пивної бляшанки. І дійсно, схоже було, що ніколи, чи принаймні ніколи такої, як ця, тому що коли Патті моргнула, та перетворилася на телефонну слухавку, таку чорну й загрозливу, наче якась змія.

— Чим можу допомогти вам, мем? Маєте якусь проблему? — прошипіла до неї та змія. Патті торохнула нею, кинувши на важільці, і відступила назад, розтираючи руку, в якій її була тримала. Вона озирнулась довкола й побачила, що знову опинилася в кімнаті з телевізором, і зрозуміла, що та паніка, яка постала перед її мозком, немов якийсь грабіжник, що тихенько піднявся по сходах, спустився сюди разом з нею. Тепер вона пригадала, як впустила ту бляшанку пива перед дверима ванної кімнати, й стрімголов кинулась донизу сходами, думаючи непевно: "Усе це якась помилка, і ми посміємося потім з цього. Він наповнив ванну, а потім згадав, що в нього скінчилися сигарети, і він пішов їх купити раніше, ніж встиг скинути з себе одяг..."

Так. От тільки він уже встиг замкнути двері ванної кімнати зсередини, і, щоб не завдавати собі клопоту з їх відмиканням, він просто відчинив вікно над ванною і спустився вниз по муруванню будинку, як сповзає муха по стіні. Звичайно, авжеж, напевно...

Знов паніка здіймалася їй у голові — вона була немов та гірка чорна кава, що загрожує перелитися через вінця чашки. Відбиваючись від неї, Патті заплющила очі. Вона стояла там, абсолютно недвижна, наче якась бліда статуя, з пульсом, що бився у неї в горлі.

Тепер вона вже змогла пригадати, як збігала сюди, як її ступні запліталися на сходинках, як підбігала до телефону, о так, ох, звісно ж, але кому вона збиралася

подзвонити?

Безтямно вона подумала: "Я збиралася подзвонити черепазі, але черепаха не зміг би нам допомогти".

Та все одно це не мало значення. Вона все-таки набрала нуль і, мабуть, сказала щось не зовсім звичне, бо операторка спитала, чи має вона якусь проблему. Авжеж, вона її має, але як сказати тому безликому голосу, що Стенлі замкнувся у ванній кімнаті й не відповідає, що рівномірні звуки води, яка скрапує у ванну, крають їй серце. Хтось мусив би їй допомогти. Хтось...

Вона вклала тильним боком долоню собі до рота й зумисне вкусила її. Вона намагалася думати, вона силоміць примушувала себе думати.

Запасні ключі. Запасні ключі в кухонній шафці.

Вона зрушила з місця й одною ногою в капці вдарилась об коробку з гудзиками, яка стояла біля її крісла. Деякі гудзики розсипались, зблискуючи у світлі лампи, наче чийсь осклянілі очі. Вона побачила щонайменше з півдюжини тих, чорних.

Із внутрішнього боку дверцят шафки понад мийкою на дві раковини висіла велика лакована дошка у формі ключа — один зі Стенових клієнтів зробив її у себе в майстерні й подарував їм два Різдва тому. Ця дошка була уतिकана маленькими гачечками, і на них похитувалися всі потрібні в хаті ключі, по два дублікати на кожному гачку. Під кожним гачком містилася смужка стрічки "Містик", [70] і на кожній з цих смужок дрібним, акуратним почерком Стенлі було написано: ГАРАЖ, ГОРИЩЕ, НИЖН. ВАННА, ВЕРХНЯ ВАННА, ПЕРЕДНІ ДВЕРІ, ЗАДНІ ДВЕРІ. Осторонь решти висіли дублікати ключів до їхніх машин, позначені: М-Б та ВОЛВО.

Патті зірвала з гачка ключ, підписаний ВЕРХНЯ ВАННА, кинулась бігом до сходів, але потім примусила себе йти повільно. Біг запрошував повернутися паніку, а паніка й без того перебувала надто близько до поверхні. А ще, якщо вона просто йде, можливо, нічого поганого там не трапилось. Або, якщо там і сталося щось погане, Бог може поглянути вниз, побачить, що вона просто йде собі, і подумає: "О, добре. Я утнув пекельну помилку, але маю час все переробити назад".

Рухаючись статечно, наче якась жінка, що прямує на збори Дамського книжкового клубу, Патті піднялася сходами й підійшла до замкнених дверей ванної кімнати.

— Стенлі? — погукала вона, в той же час знову смикаючи двері, раптом перелякана ще дужче, аніж за весь час до того, не бажаючи скористатися ключем, бо використання ключа якимсь чином було занадто кінцевим. Якщо Бог не виправить помилки до того, як вона скористається ключем, тоді Він цього так і не зробить. Часи чудес, врешті-решт, стали минувшиною.

Але двері так само залишалися замкненими; рівномірні кап... і паузи були єдиною їй відповіддю.

Рука в неї дрижала, і ключ настукотівся по планці замка, перш ніж знайти шлях до щілини й устроїтись як слід. Вона обернула його й почула, як, відмикаючись, клацнув замок. Вона намацала кришталеву ручку. Та знов намагалася вислизнути їй з долоні — не тому, що двері були замкнені цього разу, але тому, що її долоня була мокрою від

поту. Вона стиснула ручку міцніше та змусила її повернутись. Штовхнула двері, вони прочинились.

— Стенлі? Стенлі? Ст...

Вона подивилась у ванну з душовою шторою, зібраною в жмут на дальнім кінці прута з іржостійкої сталі, й забула, як завершити ім'я свого чоловіка. Вона просто тупилася очима у ванну, з обличчям урочистим, як у дитини в її перший шкільний день. Уже за мить вона заверещить, і її почує Аніта МакКензі в сусідній садибі, і саме Аніта МакКензі буде тією, хто викличе поліцію, упевнена, що хтось вдерся в будинок Юрісів і там уже вбивають людей.

Але поки що, в цю одну мить, Патті Юріс просто стояла мовчки, зі зчепленими перед собою руками на темній бавовняній спідниці, з обличчям урочистим, з очима величезними. Аж ось той вираз ледь не релігійної урочистості почав трансформуватися у дещо інше. Ті її величезні очі почали вирячуватися. Губи її розтягнулись в огидному оскалі жаху. Вона хотіла закричати, але не змогла. Крики були занадто великими, щоб вийти з неї назовні.

Ванну кімнату освітлювали флуоресцентні трубки. Дуже яскравим світлом. Тіней там не було. Видно було геть усе, хотілося тобі цього чи ні. Вода у ванні була яскраво-рожевого кольору. Стенлі лежав, тулячись спиною до заднього борту ванни. З головою, відкинутою так далеко на спину, що пасма його короткого чорного волосся пестили йому шкіру між лопатками. Якби його розплющені очі все ще мали здатність бачити, Патті здавалася б йому перекинутою догори ногами. Рот у нього був роззявлений, наче ті двері, які розчинили так широко, що їх аж заклинило. На обличчі застиг невимовно бездонний жах. На пружі ванни лежав пакетик бритвених лез "Джиллет Платіnum Плюс".[71] Він розрізав собі внутрішні сторони передпліч від зап'ястків до згинів ліктів, а потім ці розрізи ще порізав упоперек прямо під "Браслетами долі",[72] утворивши тим самим пару великих літер "Т". У жорсткому білому світлі ці рани сяяли червоно-фіолетовим кольором. Патті подумала, що наочно явлені зв'язки й сухожилля схожі на обрізки дешевої яловичини.

Крапля води зібралася на кінчику сяючого хромом крана. Вона товстішала. Вагітніла, можна сказати. Вона іскрилася. Упала. Кап.

Стенлі вмочив свій правий вказівний палець у власну кров і написав на блакитних кахлях понад ванною єдине слово, написав його величезними, хисткими літерами. Кривавий слід пальця зигзагом відривався від останньої літери цього слова — вона побачила, що цей штрих його палець зробив тоді, коли його рука падала у ванну, де вона тепер плавала. Вона подумала, що Стенлі певне зробив цей штрих — свій останній відбиток у цьому світі, — вже коли зомлів. Напис немов кричав до неї:

Чергова крапля впала у ванну.

Кап.

Це подіяло. Патті Юріс нарешті знайшла в собі голос. Вдивляючись у мертві, лискучі очі свого чоловіка, вона почала кричати.

РІЧАРД ТОЗІЕР УШИВАЄТЬСЯ

Річ почувався нібито доволі непогано, аж поки не почалася блювота.

Він вислухав усе, що йому розповів Майк Хенлон, сказав усі правильні слова, відповів на Майкові запитання, навіть сам поставив декілька власних. Він неуважно усвідомлював, що говорить одним зі своїх робочих Голосів — не якимсь із тих дивацьких, зухвалих, що ними він подеколи балакає в ефірі (його улюблений образ — секс-аудитор Перверс Барсет, принаймні поки що; позитивне сприйняття Перверса майже таке ж високе, як і реакція радіослухачів на Полковника Бафорда Слинь-Поцілуя, їхнього незмінного фаворита), а говорить Голосом соковитим, теплим, упевненим. Голосом: "Я-в-повнім-порядку". Звучав він пречудово, але то була брехня. Брехня така сама, як і всі решта його Голосів.

— Багато ти пам'ятаєш, Річе? — спитав у нього Майк.

— Дуже мало, — відповів Річ, а потім, після паузи: — Я гадаю, достатньо.

— Ти приїдеш?

— Я приїду, — сказав Річ і поклав слухавку.

Якусь мить він сидів за столом у своєму кабінеті, відкинувшись на спинку крісла, дивлячись крізь вікно на Тихий океан. Ліворуч, унизу, пара хлопчаків дуркували на своїх серфбордах, не сказати, щоб катались. Прибій був надто слабеньким, щоби насправді кататись.

Годинник на столі — дорогий світлодіодний кварцовий подарунок менеджера з одної рекордингової компанії — показував 17:09, 28 травня, 1985. Звісно, там, звідки телефонував йому Майк, зараз на три години пізніше. Уже сутеніло. На цій думці його пройняло гусячою шкірою, і Річ почав рухатись, робити щось.

По-перше, звичайно, він поставить якусь платівку — не нашукуватиме, просто вихопить наосліп з тисяч тих, якими заповнені полиці. Рок-н-рол був майже такою самою важливою частиною життя Річа, як і його Голоси, і робити бодай щось без музики йому було важко — і що гучнішої, то краще. Платівка, яку він вихопив, виявилася ретроспективним виданням "Мотавна".[73] Марвін Ґей, один із нових учасників гурту, який Річ подеколи називав "Найкращим Бендом Мерців", почав співати "До мене дійшли поголоски".[74]

"Ууу-гуу, либонь, ди'уєшся, яким це чином я дізнався..."

— Непогано, — промовив Річ. Він навіть злегка посміхнувся. Справи, звісно, були погані і його цим добряче прибило, проте він відчував, що здатен з цим упоратися. Завиграшки.

Він почав збиратися для поїздки додому. І в якийсь момент у наступну годину йому дійшло, що з ним зараз так, ніби він уже помер, але якось йому було дозволено зробити всі кінцеві ділові розпорядження... не кажучи вже про організацію власного похорону. І Річ вирішив, що робить він усе це достатньо добре. Він зателефонував до своєї постійної тур-агентки, гадаючи, що зараз вона вже, либонь, десь на автомагістралі прямує додому, але все-таки зробив дзвінок про всяк випадок. На диво, він її впіймав. Річ пояснив їй, що йому потрібно, і вона попрохала його зачекати п'ятнадцять хвилин.

— Буду твоїм боржником, Керол, — сказав він. Вони просунулися від містера Тозіера й міс Фіні до Річа й Керол протягом останніх трьох років — душевно так, зважаючи на те, що вони ніколи не бачили одне одного в очі.

— Гаразд, розплачуйся, — промовила вона. — Можеш поговорити голосом Перверса Барсета для мене?

Навіть без паузи (якщо потрібна пауза, аби знайти Голос, він зазвичай не знаходиться взагалі) Річ почав:

— З вами секс-аудитор Перверс Барсет. Якось одного дня зайшов до мене приятель, він бажав знати, що найгірше, коли підчепиш СНІД...

Тон у нього трішечки понизився; натомість ритм у той же час пришвидшився, голос набув недбалості жвавості — то був суто американський голос, та все ж таки якимсь чином він асоціювався з образом заможного англійця з якоїсь британської колонії, по своєму шалапутно-приємного, і тою ж мірою безтолкового. Річ не мав ані найменшого уявлення, хто такий насправді цей Перверс Барсет, але був упевнений, що той завжди вдягається у білі костюми, читає журнал "Есквайр" і п'є те, що подають у високих бокалах, таке, що пахне шампунем з кокосовим ароматом.

— Я відразу ж відповів йому: пояснювати своїй матері, як ти його підчепив від якоїсь гайтянки. До наступної зустрічі, це Перверс Барсет, секс-аудитор, і нагадую: "Варто мені подзвонить, якщо в тебе не стоїть".

Керол Фіні зайшлася верескливим сміхом:

— Це перфектно! Перфектно! Мій парубок каже, що не вірить, ніби ти просто сам отак говориш різними голосами, він каже, що там у тебе мусить бути якийсь голосовий фільтр-пристрій чи щось на кшталт того...

— Просто талант, любонько моя, — сказав Річ. Перверс Барсет пропав. Натомість з'явився В. С. Філдс — циліндр, червоний ніс, штани-гольф і все таке інше. — Я такий переповнений талантом, що мушу закупорювати всі мої тілесні отвори, щоби він просто не витік, як... ну, щоб не кінчити.

Вона знову вибухнула верескливим реготом, а Річ заплющив очі. Він відчував зачатки головного болю.

— Будь така ласкава, любонько, подивися, що ти можеш зробити? — попрохав він, усе ще залишаючись В. С. Філдсом, і поклав слухавку посеред її сміху.

Тепер йому треба було перетворитися знову на самого себе, а це було важко — з кожним роком робити це ставало дедалі важче. Легше бути хоробрим, коли ти — не ти.

Він почав вибирати собі зручне взуття і вже майже взявся за кросівки, коли знову задзвонив телефон. Це виявилася знову Керол Фіні — повернулася в рекордний термін. Він відчув моментальну спонуку прибрати Голосу Бафорда Слинь-Поцілуя, та відкинув це бажання. Їй удалося дістати місце в першому класі на нічний безпересадковий рейс "Амерікен Ерлайнз" з міжнародного аеропорту Лос-Анджелеса в Бостон. З Лос-Анджелеса він вилетить о 21:03 і близько п'ятої ранку прилетить у Логан.[75] Вранці ж о 7:30 вилетить "Дельтою" з Бостона і вже о 8:20 буде в Бенгорі, штат Мейн. Керол зарезервувала для нього в "Ейвісі"[76] повнорозмірний седан, а від стійки "Ейвіса" в

Бенгорському міжнародному аеропорту до міської межі Деррі всього лише двадцять шість миль[77].

"Всього лише двадцять шість миль? — подумав Річ. — Тільки й того, Керол? Авжеж, мабуть, так — принаймні рахуючи в милях. Але ти не маєш жодного уявлення, як насправді далеко до Деррі, і я також. Але, Господи, Господи милостивий, я готовий це з'ясувати".

— Я не шукала готелю, бо ти не сказав мені, скільки збираєшся там перебувати, — додала вона. — Якщо ти...

— Ні, — заперечив він, — залиш мені самому цим зайнятися. — І тут вигулькнув Бафорд Слинґ-Поцілуй: — Ти суцільний персик, любонько моя. Джоурдінський персик[78], саамо собою.

Він обірвав її, акуратно поклавши слухавку — завжди залишай їх, коли сміються, — і набрав 207-555-1212, номер довідкової служби штату Мейн. Йому потрібен був номер "Таун Хаусу" в Деррі. Господи, назва така з минулого. Він не згадував про деррійський "Таун Хаус"... скільки?... десять років? двадцять? Чи навіть років двадцять п'ять? Яким це не здається божевільним, але він гадає, що таки щонайменше двадцять п'ять, а якби не подзвонив Майк, він, мабуть, не згадав би про нього знову більше ніколи в житті. А були ж часи в його житті, коли він проходив повз те величне одоробало з червоної цегли щодня — а часто й пробігав повз неї, коли Генрі Баверз й Ригаїло Хагґінс і той інший, великий хлопець, Віктор Як-Там-Його, мчали навздогін, волаючи всі разом маленькі люб'язності на кшталт: "Ми те піймаємо, сракопикий! Ми те піймаємо, куцане хитросракий! Ми те піймаємо, підаре чотириокий!" Та хоч раз вони його впіймали?

Перш ніж Річ устиг пригадати, телефоністка вже питалася в нього назву міста.

— Деррі, будь ласка...

Деррі! Господи! Навіть саме це слово вчувалося чужинним, забутим на його губах; вимовити його було, немов поцілувати якусь древність.

— ...у вас є номер "Таун Хаусу" в Деррі?

— Одну хвилиночку, сер.

"Безнадійно. Його вже нема. Знесли за якоюсь програмою оновлення міста. Перетворили на якийсь "Лосиний Хол", [79] або на "Боулінг-Дром", або на центр ігрових автоматів "Фантастикон". А може, він згорів, коли скінчилися шанси для якогось торговця взуттям, що полюбляв курити в ліжку. Все пощезло, Річі, — так само, як ті окуляри, що ними так завжди полюбляв тебе діставати Генрі Баверз. Як там співається у тій пісні Спрінгстіна? Славні дні... проминули, мов дівчисько юне зморгнуло.[80] Яке юне дівчисько? Авжеж, Бев. Звісно ж, Бев..."

"Таун Хаус" міг і перемінитися, але аж ніяк не пощез, тому що в слухавці з'явився безбарвний голос робота і промовив: "Ваш... номер... 9... 4... 1... 8... 2... 8... 2. Повторюю... ваш... номер..."

Але Річ запам'ятав його з першого разу. То дійсно було задоволення, покласти слухавку посеред цього монотонного мурмотіння — легко було собі уявити захованого глибоко в землі глобального монстра довідкової служби Мамуні Белл[81]: весь у

п'ітливих заклепках, з тисячами телефонних слухавок у тисячах членистих хромованих мацаків — така собі версія Доктора Восьминога, заклятого ворога Павука.[82] З кожним роком світ, у якому жив Річ, дедалі дужче вчувався якимсь наповненим електронними примарами велетенським будинком, де цифрові привиди й перелякані людські істоти жили в непростому співіснуванні.

"Усе ще стоїть. Парафразовуючи Пола Саймона, все ще стоїть після стількох років".[83]

Він набрав готель, який востаннє бачив крізь окуляри в роговій оправі свого дитинства. Набирання номера 1-207-941-8282 виявилось фатально легким. Тримаючи слухавку біля вуха, він дивився на краєвид за широким вікном свого кабінету. Серферів уже не було; натомість пляжем тепер рука в руку, не поспішаючи, йшла якась пара. Ця пара могла б слугувати плакатом на стіні тієї туристичної агенції, в якій працювала Керол Фіні, такий ідеальний вона мала вигляд. Тобто якби не той факт, що обоє були в окулярах.

"Ми те піймаємо, сракопикий! Ми тобі розіб'ємо окуляри!"

"Кріс, — раптом скинулося в голові. — Прізвище в того було Кріс. Віктор Кріс".

О боже, це не було тим, що йому хотілося б пам'ятати, та ще таке прадавнє, але, здавалося, це не мало щонайменшого значення. Щось відбувалося глибоко в сховищах, там, углибині, де Річард Тозієр зберігав свою приватну колекцію Старих Золотих Хітів. Там відчинялися двері.

"От тільки там не диски, хіба ні? Там, углибині, ти не Річ Диски Тозієр, віртуозний диджей радіостанції "КЛАД" і Людина Тисячі Голосів, хіба не так? А те, що там відкривається... то не зовсім двері, хіба ні?"

Він спробував витрусити геть ці думки.

"Що варто пам'ятати, то це те, що я в порядку. Я в порядку, ти в порядку. Річ Тозієр у порядку. Не завадило б викурити сигарету, та й годі".

Він кинув чотири роки тому, але зараз варто було б покурити, атож.

"Там не диски, а мертвяки. Ти був глибоко їх поховав, але саме зараз там відбувається якогось роду землетрус і земля випльовує їх угору, на поверхню. Там, углибині, ти не Річард Диски Тозієр; там, углибині, ти просто Річі Чотириокий Тозієр, і ти зі своїми друзями, і ти такий переляканий, що відчуваєш, ніби твої яйця перетворюються на виноградне желе "Велч".[84] І там не двері, й вони не відчиняються. Там розколюються домовини і вампіри, про яких ти думав, що вони мертві, знову вилітають на волю".

Сигаретку, лише одну. Навіть "Карлтон"[85] згодилася б, заради Христа солодкого.

"Ми те піймаємо, чотириокий! Ми тобі ЗГОДУЄМО твій йобаний ранець!"

— "Таун Хаус", — озвався чоловічий голос з характерною для янкі вимовою; голос той пробіг через усю Нову Англію, Середній Захід і попід казино Лас-Вегаса, щоб досягти його вуха.

Річ запитав у голосу, чи може той зарезервувати для нього номер у "Таун Хаусі", починаючи з завтрашнього ранку. Голос відповів, що може, а потім запитав, на який

термін.

— Не можу сказати. У мене... — Річ затнувся на якусь хвилю.

А що саме було в нього? Мисленими очима він побачив школярика з картатим ранцем, який втікає від грубих мугирів; він побачив хлопчика в окулярах, худенького хлопчика з блідим обличчям, яке немовби кричало: "Вдар мене! Нумо, давай, вдар мене!" кожному зустрічному хулігану. "Ось мої губи! Розтовчи їх мені об зуби! Ось мій ніс! Розкривав його добряче і зламай, якщо зумієш! Вгати по вуху, щоб воно розпухло, як цвітна капуста. Розсічи брову! Ось моє підборіддя, так і просить удару й нокауту! Ось мої очі, такі сині й такі величезні за цими ненависними, ненависними окулярами, за цими окулярами в роговій оправі, одна дужка яких тримається за допомогою клейкої стрічки. Розбий ці окуляри! Вжени скалку скла мені в око і замкни його тим навіки! Чорти забирай!"

Він заплющив очі й промовив:

— Розумієте, у мене бізнесова справа в Деррі. Я не знаю, скільки часу забере трансакція. Як щодо трьох днів, з опцією поновлення?

— З опцією поновлення? — перепитав із сумнівом готельний реєстратор, і Річ терпляче чекав, поки той переварить це в своїй голові. — О, я вас зрозумів! Це вельми добре!

— Дякую, і ще я... е... сподіваюся, ви зможете проголосувати за нас у листо'аді (заговорив Джон Фіцджералд Кеннеді). Джекі хоче... е... перео'ла'нати... е... Овальний кабінет, і я вже підготував ро'оту цілком гідну мого... е... брафа Боббі[86].

— Містере Тозієре?

— Слухаю.

— Гаразд... хтось інший втрапив на нашу лінію на кілька секунд.

"Всього лиш один старий політик з ПДП, — подумав Річ. — З Партії Давно Померлих, якщо вам раптом стане цікаво. Хай вас це не хвилює".

Його пробрав дрож, але він знову собі відчайдушно нагадав: "Ти в порядку, Річе".

— Я теж почув, — сказав Річ. — Мабуть, лінії перемкнулися. То як там щодо того номера?

— О, з цим жодних проблем, — сказав клерк. — Бізнес у нас тут, у Деррі, ворухиться, хоча й не процвітає по-справжньому.

— Справді?

— О, ейя, — підтвердив клерк, і Річ знову здригнувся. І це він також був забув — це просте, характерне для півночі Нової Англії. "О, ейя", замість "так".

"Ми те піймаємо, гаденя!" — крикнув примарний голос Генрі Баверза, і Річ відчув, як усередині нього затріщали, відкриваючись, ще домовини; той сморід, що він вловив, був смородом не розкладених тіл, а розкладених спогадів, і в якомусь сенсі це було навіть гірше.

Він повідомив клерку в "Таун Хаусі" номер своєї картки "Американ Експрес" і поклав слухавку. Потім він зателефонував програмному директору "КЛАД" Стіву Ковелу.

— Що трапилось, Річе? — спитав Стів. Останні рейтинги "Арбітрона"[87] показували "КЛАД" на верхівці людожерського лос-анджелеського ринку ФМ-радіостанцій, тож відтак Стів перебував у пречудовому настрої — дякувати Богу за маленькі радощі.

— Ну, ти, можливо, пошкодуєш, що спитав, — сказав він Стіву. — Я вшиваюся.

— Вшива... — він дочув нахмуреність у голосі Стіва. — Здається мені, я тебе не вловлюю, Річе.

— Я мушу взути свої бугі-черевички[88]. Я від'їжджаю.

— Що ти маєш на увазі під "від'їжджаю"? Згідно з графіком, який я маю зараз перед собою, ти завтра в ефірі з другої дня до шостої вечора... точно так, як завжди. І зокрема, у тебе інтерв'ю в студії з Кларенсом Клемонсом о четвертій. Ти знаєш Кларенса Клемонса[89], Річе? Той, що про нього можна сказати "нумо, подуй, Велетню"[90].

— Так само як зі мною, Клемонс може поговорити з Майком О'Харою.

— Клемонс не бажає говорити з Майком, Річе. Клемонс не бажає говорити з Боббі Расселом. Він не бажає говорити зі мною. Клемонс великий фанат Бафорда Слинґ-Поцілуя та Ваєта, вбивці-пакувальника. Він бажає говорити з тобою, друже мій. А я не зацікавлений у тому, щоб роздратований двохсотп'ятдесятифунтовий саксофоніст, якого колись було ледь не запросили до професійної футбольної команди, почав оскаженіло гасати по моїй студії.

— Я не пригадую, щоб він бодай колись скаженів, — сказав Річ. — Тобто ми зараз балакаємо про Кларенса Клемонса, а не про Кіфа Муна[91].

У телефоні запала тиша. Річ терпляче чекав.

— Ти ж це несерйозно, правда? — нарешті запитав Стів. Тон у нього був жалібний. — Я маю на увазі, якщо тільки в тебе мати не померла щойно, чи тобі треба видаляти пухлину з мозку, чи щось інше подібне... таке називається підсиранням.

— Я мушу їхати, Стіве.

— То в тебе дійсно захворіла мати? Чи вона, боронь Боже, померла?

— Вона померла десять років тому.

— У тебе виявили пухлину в мозку?

— Навіть поліпа нема в прямій кишці.

— Це не смішно, Річе.

— Так.

— Ти поводишся, мов якийсь сучий аматор, і мені це не подобається.

— Мені це також не подобається, але я мушу їхати.

— Куди? Навіщо? У чому справа? Поясни мені, Річе!

— Дехто мені зателефонував. Дехто, кого я знав багато років тому. В іншому місці. Там колись відбувалося дещо. Я обіцяв. Ми всі пообіцяли, що повернемося туди, якщо те дещо почне відбуватися знову. І, я гадаю, воно почалося.

— Про яке це "дещо" ми говоримо, Річе?

— Мені б не хотілося про це розводитись. "А ще ти вважатимеш, що я сказився,

якщо я розповім тобі правду: я не пам'ятаю".

— Коли ти дав ту знамениту обіцянку?

— Доволі давно. Влітку 1958 року.

Знов залягла довга пауза, і він зрозумів, що Стів Ковел намагається вирішити, чи Річ Диски Тозіер, він же Баффорд Слинь-Поцілуй, він же Ваєт-убивця-пакувальник тощо, тощо, його розігрує чи в нього трапився якогось роду розумовий розлад.

— Ти ж тоді мусив бути ще дитиною, — промовив Стів безживно.

— Виповнилося одинадцять. Дванадцятий минало.

Чергова довга пауза. Річ терпляче чекав.

— Гаразд, — промовив Стів. — Я пересуну графік — поставлю замість тебе Майка. Можу подзвонити Чаку Фостеру, щоб він відтягнув кілька змін, якщо, звісно, зможу знайти той китайський ресторан, у якому він наразі заліг. Я це зроблю тому, що ми з тобою разом пройшли довгенький шлях. Але я ніколи не забуду, як ти по-аматорському підвів мене, Річе.

— Ох, та годі з цим, — сказав Річ, а біль у голові дужчав. Він розумів, що робить; невже Стів насправді вірить, ніби ні? — Мені потрібно кілька вихідних днів, от і все. Ти поводишся так, немов я насрав на нашу ліцензію від Федеральної агенції зв'язку.

— Кілька вихідних днів для чого? Для возз'єднання з членами своєї скаутської ланки в Сортір-Фолзі в Північній Дакоті чи в Піхвагорбі в Західній Вірджинії?

— Мені так здається, що в Сортір-Фолз в Арканзасі, варначе, — промовив своїм глибоким, ніби з порожньої бочки, Голосом Баффорд Слинь-Поцілуй, але Стіва це не потішило.

— Тому що, коли тобі було одинадцять років, ти дав якусь обіцянку? Помилуй боже, діти не дають серйозних обіцянок в одинадцятирічному віці! І справа навіть не в тім, Річе, і ти це розумієш. Тут не якась страхова компанія; тут не якась юридична контора. Тут, який не є скромний, а шоу-бізнес, і ти це добре к-херам розумієш. Якби ти попередив мене хоч за тиждень, я б не тримав зараз в одній руці слухавку, а в іншій слоїк "Міланти".[92] Ти буквально яйця мені прищемив у глухому куті, і сам це розумієш, а отже, не держи мене за дурня!

Стів уже мало не кричав, і Річ заплющив очі. "Я цього ніколи не забуду", — сказав Стів, і Річ вважав, що таки не забуде. Але Стів також сказав, що одинадцятирічні діти не дають серйозних обіцянок, а це вже аж ніяк не було правдою. Річ не міг пригадати, якою саме була та обіцянка — він не був певен, що бажає її згадати, — але вона була цілком серйозною.

— Стіве, я мушу.

— Йо. І я тобі сказав, що зможу з цим упоратися. Тож вперед. Вперед, ти, аматоре.

— Стіве, це просто смі...

Але Стів уже кинув слухавку. Річ поклав свою. Він уже було вирушив від телефону, коли той почав дзвонити знову, та, навіть не піднімаючи слухавки, Річ розумів, що це знову Стів, іще дужче розскаженілий, ніж до цього. Говорити з ним наразі було б зайвим; усе могло ще дужче погіршитися. Річ посунув повзунок на боці апарата,

змусивши телефон замовкнути посеред дзвінка.

Він пішов нагору, витяг із комори дві валізи і, майже не дивлячись, заповнив їх сумішню одягу: джинси, сорочки, спідня білизна, шкарпетки. Тільки пізніше Річу дійшло, що він не взяв нічого іншого, крім дитинячого одягу. Він зніс валізи на нижній поверх.

На стіні кабінету висів чорно-білий знімок Біг Сур авторства Ансела Адамса[93]. Річ відхилив цю картину на прихованих завісах, за нею містилася камера потайного сейфа. Відімкнувши сейф, Річ потягнувся рукою повз документи — ось тут його будинок, затишно розташований між скидовою лінією та зоною чагарникових пожеж[94], ось двадцять акрів лісу в Айдахо, ось пачка акцій. Акції він купував нібито навмання — побачивши, що наближається Річ, його брокер миттю хапався за голову, — проте всі вони з роками поступово подорожчали. Подеколи Річ дивувався тій думці, що він майже — не зовсім, але майже — багата людина. І все завдяки рок-н-роловій музиці... і його Голосам, звичайно.

Будинок, акри, акції, страховий поліс, навіть копія останнього заповіту з розпорядженнями на випадок власної смерті. "Мотузки, які міцно прив'язують тебе до мапи власного життя", — подумалося йому.

Майнув раптовий імпульс вихопити запальничку "Зіппо" і все це підпалити, всю сучу тічку всяких отих "таким чином", "до відома всіх зацікавлених осіб" та "власник цього сертифіката наділяється". І він міг це зробити, авжеж. Документи в сейфі раптом перестали будь-що для нього значити.

А потім його поймав перший жах, і в цьому не було нічого надприродного. То було просто усвідомлення: як це легко — обернути на сміття власне життя. Оце-то й було таким лячним. Просто підтягнути вентилятор до того, що ти роками нагромаджував, і ввімкнути того сучого сина. Легко. Спалити все або розвіяти геть, а потім просто вшитися.

Поза цими паперами, що були лише троюрідними своїками грошей, лежала реальна цінність. Готівка. Чотири тисячі доларів десятками, двадцятками і п'ятдесятками[95]. Вигрібаючи гроші, засовуючи до кишені джинсів, Річ загадувався, чи не знав він якимсь чином, що робить, коли клав сюди ці банкноти: п'ятдесят баксів одного місяця, сто двадцять іншого, а наступного, можливо, лише десятку. Отака заначка. Гроші на випадок, якщо доведеться вшиватися.

— Чорт, це ж лячно, — промовив він, сам ледве зауважуючи, що балакає вголос. Він неуважно дивився крізь велике вікно на пляж. Там було тепер порожньо, серфери зникли, молоде подружжя (якщо то дійсно було молоде подружжя) також уже пішли.

"Ах, авжеж, лікарю, тепер мені все пригадується. Пам'ятаєте, наприклад, Стенлі Юріса? Звісно, що так, закластися мені на власну шкіру... пам'ятаєте, як ми зазвичай отак казали, і думали, що то дуже круто? Ще старші хлопці кликали його Стенлі Урина. "Агов, Урино! Ти, йобаний христовбивцю! Куди це ти чешеш! 'кийсь з твоїх дружків-гоміків захотів у тебе відсмоктати? Річ затріснув дверцята сейфа і прихилив картину на місце. Коли він востаннє думав про Стена Юріса? П'ять років тому? Десять? Двадцять?

Річ зі своїми батьками переїхав з Деррі навесні 1960-го, і як же швидко вицвіли всі ті обличчя його зграї, тієї жалюгідної зграйки лузерів з їх маленькою хаткою-клубом у тій місцині, що була відома тоді як Пустовище — кумедна назва для місця, де так пишно буває всяка рослинність. Прикидалися дослідниками джунглів, чи "Морськими бджолами"[96], які десь на атолі вирубують злітну смуту, відбиваючись тим часом від джапанів; прикидалися будівельниками дамби, ковбоями, космонавтами на якійсь порослій хащами планеті, та ким тільки вони не прикидалися, втім, як там воно не було, не варто забувати, чим усе те було насправді: то була схованка. Схованка від старших хлопців. Схованка від Генрі Баверза і Віктора Кріса, і Ригаїла Хаггінса, і решти таких. Якою ж зграєю невдах вони тоді були — Стен Юріс з його великим єврейським носом, Білл Денбро, котрий не міг вимовити нічого, окрім "Хей-йо, Сілвере!", без того, щоб не заїкатися так страшенно, що ти від цього ледве не обсирався собачим лайном, Беверлі Марш з її синцями і сигаретами, закованими в рукав блузки, Бен Генском, котрий був таким величезним, що скидався на людську подобищу Мобі Діка[97], і Річі Тозієр із його товстими окулярами, оцінками "А" в школі, нахабним язиком і обличчям, що буквально випрошувало, щоб його підрихтували до нових і цікавих форм. Чи існувала тоді назва для того, чим вони були? О, так. Завжди існувала. "Le mot juste"[98]. Для них "Le mot juste" було — "слабаки".

Як воно повернулося, яким чином усе те повернулося... і тепер він стояв тут, у своєму кабінеті, тремтячи безпорадно, наче якийсь бездомний песик, накритий грозовою бурею, тремтячи тому, що серед того, що він згадав, були не лише друзі, з якими він колись тусувався. Були там і інші речі, речі, про які він не думав роками, які бриніли страхом під самісінькою поверхнею.

Криваві речі.

Темрява. Така темрява.

Той будинок на Нейболт-стрит, і Білл кричить: "Ти вб-б-бив мого брата, ти, йоб-б-бане п-п-падло!"

Він це згадав? Якраз достатньо, щоб не бажати згадати нічого більшого за це, але щодо цього міг би закластися на власну шкіру.

Сморід сміття, сморід лайна, і сморід чогось іще. Чогось гіршого за те й інше. То був сморід звіра, сморід того Воно, там, унизу, у темряві під Деррі, де безупинно гуркотіли ті машини. Він згадав Джорджа...

Але це вже було занадто, і він кинувся до ванної, дорогою перечепившись об крісло "Імз"[99] так, що мало не впав. Він устиг... ледве-ледве. Проїхавшись, немов якийсь скажений брейк-дансер, на колінах по слизьких кахлях до унітаза, Річ ухопився за його береги і виблював геть усе, що було в його нутрощах. Бо навіть після цього воно не припинилося; раптом він побачив Джорджі Денбро так, наче востаннє бачив його лише вчора. Джорджі, який став тоді початком усього, Джорджі, якого було вбито восени 1957 року. Джорджі загинув відразу після того потопу, одну руку йому було вирвано з суглоба, а Річ був заблокував все це в себе в пам'яті. Але інколи ті речі повертаються, о так, насправді, вони повертаються, інколи вони повертаються.

Спазми минулися, і Річ наосліп потягнувся до кнопки змиву. Заклекотіла вода. Його ранню вечерю, виригану гарячими шматками, смачно засмоктало в унітаз.

У каналізацію.

У булькотіння, і сморід, і темряву каналізації.

Він закрив ляду, вперся в неї лобом і почав плакати. Це він уперше плакав відтоді, як у 1975 році померла його мати. Навіть не усвідомлюючи, що він робить, він підніс собі руки жменьками під очі, і контактні лінзи, які він носив, висковзнули і блищали в нього на долонях.

Через сорок хвилин, почуваячись вилущеним і ніби очищеним, Річ закинув валізи до багажника свого "ем-джі"[100] й задом вивів автомобіль з гаража. Сутеніло. Він подивився на свій будинок з новими насадженнями, подивився на пляж, на воду, яка набрала кольору блідих смарагдів, прорізаних вузькою доріжкою кованого золота. І його охопила впевненість, що він ніколи нічого з цього більше не побачить, бо він уже ходячий мертвяк.

— А тепер я повертаюся додому, — сам собі прошепотів Річ Тозіер. — Їду додому. Боже, допоможи мені, я їду додому.

Він ввімкнув передачу й поїхав, знову відчуючи, як легко виявилось прослизнути крізь негадані тріщини в тому, що він вважав міцним і щільним життям — як легко виявилось перебратися на темний бік, поринути з блакиті в чорноту.

З блакиті мирноти та в чорну чорноту, так, саме так і є. Де будь-що може очікувати.

З

БЕН ГЕНСКОМ ВИПИВАЄ ДОЗУ

Якби того вечора 28 травня 1985 року вам зажадалося знайти людину, яку журнал "Тайм" назвав "ймовірно, найперспективнішим молодим архітектором Америки" (стаття "Енергозбереження в умовах міста й молодотурки"[101], 15 жовтня 1984), для цього вам слід було б вирушити на захід від Омахи[102] міжштатною автотрасою № 80. Там скористатися естакадою, що виводить на Шведголл, а далі їхати по шосе № 81 до самого центру Шведголма (якого всього нічого). Там, біля закладу "Аристократична смакота у Бакі" ("курячі відбивні — наша спеціальність"), ви повертаєте на шосе № 92 і щойно знову опинитесь за містом, берете праворуч на шосе № 63, що тягнеться рівно, як струна, крізь покинуте містечко Гантлін і врешті-решт приводить у Хемінгфорд-Хоум. Порівняно з центром Хемінгфорд-Хоума центр Шведголма чисто тобі Нью-Йорк; діловий район складали вісім будівель, п'ять на одному боці й три на іншому. Була там перукарня "Чіста стришка" (написане вручну оголошення у вітрині, якому виповнилося вже цілих п'ятнадцять років, попереджало: "ЯКЩО ТИ ГІПІ, СТРИЖИСЯ ДЕСЬ ДЕІНДЕ"), дешевий кінотеатр повторних фільмів, універсальна крамничка фіксованих цін. Розташовувалися там також філія банку "Домовласники Небраски", автозаправка "76"[103], аптека "Рексол"[104] та "Загальнонаціональне постачання фермерського й технічного обладнання" — остання крамниця була єдиним закладом у місті, що мав вигляд бодай наполовину успішного.

І от, у кінці цього головного бізнес-проспекту, наче якийсь парія, поставлений

трохи віддалік від інших будівель, і ще й на краєчку великої порожнечі, вам відкриється елементарний придорожній шинок — "Червоне колесо". Якщо дійсно дістанетеся аж так далеко, ви побачите на ґрунтовій, вибоїстій парковці кадилак-кабріолет випуску 1968 року з двома антенами "Громадського діапазону"[105] на хвості. Спереду в нього на приватному номері написано просто: "БЕНІВ КАДДІ". А всередині, на підході до шинкваса, ви знайдете й самого того чоловіка — довготелесий, засмаглий, у сорочці з цупкого батисту, у вицвілих джинсах і поношених мотоциклетних чоботях. Мережки легеньких зморщок коло кутиків очей, але ніде більше. На вигляд він був років на десять молодшим від свого справжнього віку, що становив тридцять вісім літ.

— Вітаю, містере Генском, — промовив Рікі Лі, розстеляючи паперову серветку на шинквасі перед Беном, який сідав на стілець. Голос у Рікі Лі звучав трішки здивовано, бо він дійсно здивувався. Він ніколи не бачив раніше в "Колесі" Генскома надвечір буднього дня. Той зазвичай регулярно заходив увечері кожної п'ятниці випити пару пива і кожної суботи — чотири чи п'ять: він завжди питався про трьох синів Рікі Лі; а йдучи, він завжди залишав під своїм пивним кухлем ті самі чайові — п'ять доларів. У сенсі розумної бесіди й приватного ставлення він, безумовно, був найулюбленішим клієнтом Рікі Лі. Десять доларів на тиждень (і по п'ятдесят під кухлем на кожне Різдво впродовж останніх п'яти років) уже було добре, але спілкування з цим чоловіком коштувало набагато-багато дорожче. Вартісне спілкування завжди було рідкістю, але в такій, як ця, забігайлівці, де розмови завше були дешевими, воно траплялося не частіше за зуби в курки.

Хоча корінням Генском походив з Нової Англії, а коледж закінчував у Каліфорнії, у ньому було більше, ніж просто дешиця, від екстравагантного техасця. Рікі Лі покладався на п'ятнично-суботні візити Бена Генскома, бо протягом років упевнився, що може на це покластися. Містер Генском міг будувати якийсь хмарочос у Нью-Йорку (де в нього вже стояло три найбільш обговорюваних будівлі), нову арт-галерею в Редондо-Біч[106] або якийсь бізнес-центр у Солт-Лейк-Сіті[107], але надходила п'ятниця, і десь між восьмою і пів на десяту двері, що вели з парковки, прочинялися, і в зал звільна ступав він, немов жив не далі як на іншому кінці міста і вирішив завітати сюди, бо по телевізору нема нічого цікавого. Він мав власний "Лірджет"[108] і приватну злітно-посадкову смугу в себе на фермі у Джанкінсі.

Два роки тому він перебував у Лондоні, спершу проектуючи новий телекомунікаційний центр "Бі-бі-сі", а потім наглядаючи за його спорудженням — будівля досі гаряче обговорювана з усіма "за" і "проти" в британській пресі ("Гардіан": "Можливо, найгарніша будівля, зведена у Лондоні за останні двадцять років"; "Міррор": "За винятком лиця моєї тещі після її гулянок по низці пабів, це найогидніша річ, яку я бодай колись бачив"). Коли містер Генском погодився на цю роботу, Рікі Лі подумав: "Ну, колись я все ж таки побачу його знову. А може, він просто геть забуде про нас". І дійсно, вечір п'ятниці після від'їзду Бена Генскома до Англії прийшов і пішов без жодної його ознаки, хоча Рікі Лі помітив за собою, що між восьмою і пів на десяту він швидко поглядає на двері кожного разу, як ті прочиняються. "Ну, колись я все ж таки

побачу його знову. Можливо". Те "колись" здійснилося вже наступного вечора. Двері прочинилися о чверть на десяту, і він увійшов неквапно, у джинсах і в майці з написом "БАМА, ВПЕРЕД"[109], і в своїх старих мотоциклетних чоботях, з виглядом, наче з'явився не далі як з іншого кінця містечка. А коли Рікі Лі мало не радісно гукнув: "Агов, містере Генском! Боже! Що ви тут робите?", містер Генском здався дещо здивованим, так, ніби в його перебуванні тут не було абсолютно нічого незвичайного. І той раз виявився не єдиним; упродовж усіх двох років своєї активної зайнятості роботою на "Бі-бі-сі" він з'являвся кожної суботи. Кожної суботи об 11:00 ранку він вилітає з Лондона на "Конкорді", розповів він зачарованому Рікі Лі, і прибуває в аеропорт імені Кеннеді в Нью-Йорку о 10:15 ранку — на сорок п'ять хвилин раніше свого відбуття з Лондона, принаймні за годинником ("Господи, це ж наче подорож крізь час, а хіба ні?" — промовив на це вражений Рікі Лі). Там чекає наготові лімузин, щоб відвезти його в аеропорт "Тітерборо"[110] в Нью-Джерсі, суботнім ранком ця поїздка забирає не більше години. Він без жодних проблем може сидіти в кабіні свого "Лірджета" ще до настання полудня, щоб приземлитися в Джанкінсі близько пів на третю дня. Якщо достатньо швидко рухатися на захід, розповідав він Рікі Лі, твій день може тривати ледь не вічно. Він лягає на півгодини поспати, потім проводить годину зі своїм управителем і півгодини з секретарем. Вечеряє, а після того приїжджає на годинки півтори до "Червоного колеса". Він завжди з'являвся сам, завжди сідав до шинкваса й завжди йшов так само, як з'являвся, хоча, бог бачить, у цій частині Небраски було повнісінько жінок, радих злягатися з ним до виснаги. Повернувшись на ферму, він дарував собі шість годин сну, а потім весь процес розгортався у зворотному порядку. У Рікі ніколи не траплялося клієнта, якого б не вражала ця історія. "Може, він гей?" — якось сказала Рікі одна жінка. Рікі Лі коротко поглянув на неї, зауваживши стильну зачіску, добре скроєні туфлі, в яких, безумовно, ховалися дизайнерські лейбли, сережки з діамантами у неї у вухах, вираз у її очах, і зрозумів, що вона звідкілясь зі сходу, ймовірно з Нью-Йорка, приїхала сюди з коротким формальним візитом до когось з родичів або, може, до колишньої шкільної подруги і не може дочекатися, коли поїде назад. "Ні", — відповів він. Містер Генском аж ніяк не прихований педик. Вона дістала з сумочки пачку "Дорал"[111] і, вставивши сигарету собі між червоних, блискучих губ, зачекала, поки він її для неї підпалить. "Звідки ви знаєте?" — потім запитала вона, злегка усміхаючись. "Просто знаю", — відповів він. І він таки знав. Він подумав, чи не сказати їй: я гадаю, він найсамотніша, господи вбережи, людина з усіх, кого я зустрічав у своєму житті. Але він не збирався казати нічого подібного цій нью-йоркській жінці, яка дивилася на нього так, наче він був якимсь новим, чудним типом живої істоти.

Сьогодні містер Генском виглядав дещо блідим, трохи збентеженим.

— Привіт, Рікі Лі, — привітався він, сідаючи, а потім взявся вивчати власні руки.

Рікі Лі знав, що той мусить наступні місяців шість чи вісім провести у Колорадо-Спрінгс, наглядаючи за закладкою Культурного центру Гірських штатів, комплексу з шести розкиданих будівель, врізаних у схил гори.

"Коли комплекс буде завершено, люди казатимуть, що він схожий на те, ніби

якийсь велетенський малюк розкидав свої іграшки на сходах, — розповідав Бен Рікі Лі. — Принаймні декотрі так казатимуть і будуть щонайменше наполовину праві. Але, мені здається, це те, що треба. Це найбільша штука, за яку я бодай колись брався, і зводити таке лячно, як той чорт, але, я гадаю, з цього вийде саме те, що треба".

Рікі Лі підозрював, що, можливо, в містера Генскома є трохи отієї сценічної боязні. Нічого в цьому не було дивного, а також і нічого поганого. Коли стаєш уже таким великим, що тебе помічають, тоді стаєш і досить великим, щоб бути ціллю для критичних обстрілів. А може, він просто підхопив якийсь вірус? Зараз тут ходить один такий, пекельно чіпкий.

Рікі Лі взяв з полиці поза шинквасом пивний кухоль і потягнувся ним до крана "Олімпії".[112]

— Не треба, Рікі Лі.

Рікі Лі обернувся до нього, здивований, а коли Бен Генском підвів очі вгору від своїх долонь, він раптом злякався. Бо містер Генском не був схожим на людину з боязню сцени чи вражену всюдисущим зараз вірусом, чи щось на кшталт того. Він мав такий вигляд, ніби лише щойно був отримав жахливий удар і досі намагається зрозуміти, що воно його вдарило.

"Хтось помер. Він неодружений, але ж у кожного є родина, і хтось у його родині гинув. Саме це й трапилось, і то напевне, як лайно котиться вниз по ринві у клозеті".

Хтось вкинув четвертак у джукбокс, і Барбара Мандрел[113] почала співати про п'яного чоловіка й самотню жінку.

— З вами все гаразд, містере Генском?

Бен Генском подивився на Рікі Лі очима, які зненацька стали на десять — ні, на двадцять — років старшими за решту його обличчя, і Рікі був вражений, зауваживши, що містер Генском сивішає. Він ніколи раніше не помічав сивини в його волоссі.

Генском усміхнувся. Усмішка та була лячною, жахливою. Відчуття було, наче побачив, як усміхнувся труп.

— Гадаю, що ні, Рікі Лі. Ні, сер. Не сьогодні. Зовсім ні.

Рікі Лі поставив кухоль і підійшов туди, де сидів Генском. У його барі було пусто, як може бути в якомусь барі ввечері у понеділок далеко по завершенні футбольного сезону. У закладі перебувало менш як двадцять платоспроможних клієнтів. Енні сиділа біля дверей у кухню, граючи в крибедж із гриль-кухарем[114].

— Погані новини, містере Генском?

— Погані новини, саме так. Погані новини з дому.

Він подивився на Рікі Лі. Він дивився крізь Рікі Лі.

— Прикро таке почути, містере Генском.

— Дякую, Рікі Лі.

Генском надовго замовк, і Рікі Лі вже збирався спитати, чи не міг би він щось для нього зробити, коли Генском промовив:

— Яке віскі у вашому барі, Рікі Лі?

— Для всіх решти у тутешній норі це "Чотири троянди", — сказав Рікі Лі. — Але для

вас, я гадаю, це "Дикий індик"[115].

На це Генском злегка посміхнувся.

— От і добре, Рікі Лі. Гадаю, краще вам все ж таки знову взятися за той кухоль. І зробити не що інше, як наповнити його "Диким індіком".

— Цілком наповнити? — перепитав відверто вражений Рікі Лі. — Господи Ісусе, мені доведеться вас викочувати звідси!

"Або викликати медичну швидку допомогу", — подумав він.

— Я так не думаю, — заперечив Генском. — Не цього вечора.

Рікі Лі уважно подивився містеру Генскому в очі, щоб упевнитися, чи той не жартує, і йому вистачило менше секунди, аби зрозуміти, що таки ні. Тож він узяв з полиці кухоль, а з-під шинкваса пляшку "Дикого індіка". Коли він почав наливати, горло пляшки застукотіло об вінця кухля. Усупереч самому собі, Рікі Лі дивився, як ллється віскі, заморожено. Він вирішив, що в містері Генскомі є таки більше, ніж дешиця, від тєхасця: це мусить бути найбільша порція віскі, яку він бодай колись наливав чи бодай колись наливатиме у своєму житті.

"Дзвони вже у швидку допомогу, щоб тобі всратися. От вип'є він оцю баддю, і тобі доведеться дзвонити у Шведгольм до "Паркера & Вотерса", викликати їхній катафалк".

Та проте він підніс і поставив кухоль перед містером Генскомом; батько Рікі Лі якось напоумляв його: якщо людина при здоровому глузді, мусиш подати їй те, за що вона платить, нехай то буде хоч сеча, хоч отрута. Рікі Лі не знав, чи то була добра, чи погана порада, але він добре розумів — якщо заробляєш собі на життя, працюючи барменом, порада є досить придатною, щоб убезпечити себе від переживування алігатором власної совісті.

Якусь мить Генском задумливо дивився на цю монструозну дозу, а потім спитав:

— Скільки я вам винен за таку порцію, Рікі Лі?

Рікі Лі повільно похитав головою, все ще не відриваючись поглядом від кухля з віскі, не бажаючи підвести голову, зустрітися з тими запалими, пильними очима.

— Ні, — промовив він. — Ця порція за рахунок закладу.

Генском знову усміхнувся, цього разу вже природно:

— Ну що ж, я вам вдячний, Рікі Лі. А тепер хочу показали вам дещо, чому я навчився в Перу 1978 року. Я працював з одним парубком на ім'я Френк Біллінгс — був його дублером, так, гадаю, ви б це назвали. На мою думку, Френк Біллінгс був збіса найкращим архітектором у світі. Він підчепив лихоманку, і лікарі вкололи йому не менш як мільярд різноманітних антибіотиків, та жоден з них на неї не подіяв. Він два тижні жаром палав, а потім помер. Того, що я збираюся вам показати, я навчився від індіанців, які працювали на тім будівництві. Місцевий первак доволі міцний. Робиш ковток, і здається, що пішло доволі м'яко, без проблем, а потім знезацька немов хтось смолоскип тобі в роті підпалив і пхає його вниз, тобі в глотку. Проте індіанці п'ють його наче кока-колу, і я рідко бачив когось із них п'яним, і ніколи не бачив жодного з похміллям. Сам я ніколи не міг набратися відваги, щоб спробувати по-їхньому. Але, гадаю, сьогодні я це таки зроблю. Подайте мені кілька отих лимонних скибочок.

Рікі Лі приніс і акуратно поклав на серветку поряд з його кухлем віскі чотири скибочки. Генском підчепив одну з них, закинув, як людина, що збирається закапати собі очі краплями, назад голову і почав вичавлювати свіжий лимонний сік собі в праву ніздрю.

— Святий Ісусе! — скрикнув Рікі Лі, переляканий.

У Генскома заходив кадик. Обличчя розпашіло... А потім Рікі Лі побачив, що по виразних вилицях Генскома сльози течуть йому в вуха. Тепер із джукбокса звучали "Спінерз", [116] співали про людину-гумову стрічку. "О Господи, просто не уявляю, скільки я ще зможу це витримати", — співали "Спінерз".

Генском наосліп помацав по шинквасу, знайшов наступну скибку лимона й вичавив з неї сік собі в іншу ніздрю.

— Та ви себе так вб'єте нахер, — прошепотів Рікі Лі.

Генском кинув на шинквас обидві вичавлені лимонні скибки.

Очі в нього були вогненно-червоними, дихав він тремтливими, судорожними ривками. Чистий лимонний сік скрапував йому з ніздрів, стікаючи до краєчків рота. Генском ухопив кухоль, підняв і випив його третину. Рікі Лі застигло дивився, як стрибає вгору-вниз його адамове яблуко.

Генском відставив кухоль убік, двічі здригнувся, потім кивнув. Поглянувши на Рікі Лі, він звільна усміхнувся. Очі в нього вже не були червоними.

— Діє десь так, як вони й казали. Ти так переймаєшся своїм носом, що зовсім не відчуваєш, що тече тобі в горло.

— Ви божевільний, містере Генском, — промовив Рікі Лі.

— Закластися на власну шкіру, — погодився містер Генском. — Пам'ятаєте цей вираз, Рікі Лі? Ми так зазвичай казали в дитинстві. "Закластися на власну шкіру". Я вам коли-небудь розповідав, що був товстуном?

— Ні, сер, ніколи не розповідали, — прошепотів Рікі Лі. Тепер він уже був певен, що містер Генском отримав інформацію якусь таку жахливу, що бідаха дійсно збожеволів... чи принаймні тимчасово втратив здоровий глузд.

— Я був безнадійним курдупелем. Ніколи не грав ні у футбол, ні в баскетбол, мене завжди ловили першим, коли ми грали в квача, я не міг втекти від самого себе. Я був жирним, авжеж. І були там такі парубки, у моєму рідному місті, які доволі регулярно за мною ганялись. Був там такий парубок на ім'я Реджиналд Хаггінс, тільки всі його кликали Ригайлом. Ще один хлопець, Віктор Кріс. І ще було кілька інших. Але справжнім мозком усієї тічки був парубок на ім'я Генрі Баверз. Рікі Лі, якщо бодай колись козирився на цьому світі насправді злісний хлопчак, то цим хлопчиськом був саме Генрі Баверз. Я був не єдиним з дітей, кого він переслідував; моя проблема була в тому, що я не міг бігати так швидко, як інші.

Генском розстебнув на собі сорочку і розкрив її. Нахилившись, Рікі Лі побачив у містера Генскома на череві дивний, кривий шрам, прямо в нього над пупком. Уже побрижений, побілілий, старий. Він роздивився, що то літера. Хтось вирізав літеру "Г" на животі в цього чоловіка, мабуть, ще задовго до того, як містер Генском став

чоловіком.

— Це мені зробив Генрі Баверз. Років з тисячу тому. Мені ще пощастило, що я не ношу там його імені цілком.

— Містере Генском...

Генском узяв останню пару лимонних скибочок, по одній у руку, закинув назад голову і скористався ними, як каплями для носа. Судомно здригнувшись, він відклав їх вбік і зробив два великих ковтки з кухля. Знову здригнувся, зробив ще один ковток, а потім із заплющеними очима нашукав оббитий м'яким обідком край шинкваса. Якусь мить він тримався, наче людина на вітрильному човні, що вчепилась за леєр, аби не випасти в бурхливе море. Потім він знову розплющив очі й усміхнувся до Рікі Лі.

— Я міг би гарцювати таке родео всю ніч.

— Містере Генском, мені хотілося б, щоб ви цього більше не робили, — нервово промовив Рікі Лі.

До офіціантської стійки підійшла зі своєю татею Енні й замовила два "Міллера". Рікі наточив пиво й подав їй кухлі. Власні ноги йому вчувалися ватяними.

— Рікі Лі, з містером Генскомом усе гаразд? — запитала Енні. Вона дивилася повз бармена, і він обернувся, щоб простежити за її поглядом. Там містер Генском перехилився через шинквас і акуратно вибирав лимонні скибки з фруктовниці, де Рікі Лі тримав гарніри для напоїв.

— Не знаю, — відповів він. — Гадаю, що ні.

— Ну тоді витягни великого пальця зі свого гузна й роби щось.

Енні, як і більшість жінок, була небайдужа до Бена Генскома.

— Я не знаю. Мій тато завше казав, якщо людина при здоровому глузді...

— Твій татко не мав навіть того мозку, що його Бог подарував ховраку, — сказала Енні. — Викинь із голови свого тата. Ти мусиш покласти цьому край, Рікі Лі. Він же себе вб'є.

Отримавши такий наказ до дії, Рікі Лі пішов знову туди, де сидів Бен Генском.

— Містере Генском, я дійсно думаю, що вам уже до...

Генском закинув назад голову. Причавив. Цього разу він буквально внюхав лимонний сік, наче той був кокаїном. І ковтнув віскі, наче то була вода. Потім він подивився на Рікі Лі. Потім він серйозно подивився на Рікі Лі.

— Бом-бім, я побачив люду повний дім, і вся зграя топче мій килим,[117] — проспівав він і розсміявся. Віскі у кухлі залишилось хіба що на два дюйми.

— Цього вже досить, — сказав Рікі Лі й потягнувся по кухоль.

Генском делікатно відсунув його подалі від бармена.

— Гірше вже не буде, Рікі Лі, — промовив він. — Гірше вже не буде, друже.

— Містере Генском, я вас прошу...

— У мене є дещо для ваших діток, Рікі Лі. Чорт забирай, а я ж про це мало не забув!

На Бені був вилинялий джинсовий жилет, і тепер він видобув щось із його кишені. Рікі Лі почув приглушене дзеленькання.

— Мій тато помер, коли мені було чотири роки, — сказав Генском. Язик у нього

зовсім не заплітався. — Залишив нам купу боргів і оце. Я хочу, щоб вони дісталися вашим дітям, Рікі Лі.

Він виклав на шинквас три срібних "колісних" долари,[118] де вони заблищали в м'якому освітленні. У Рікі Лі сперло дух.

— Містере Генском, це вельми люб'язно, але я не зможу...

— Колись їх було чотири, але одну я подарував Заїкуватому Біллу й іншим. Справжнє ім'я в нього було Білл Денбро. Це ми його так називали, Заїкуватий Білл... ну так само як ото казали "закластися на власну шкуру". Він був одним із найкращих друзів з усіх, яких я бодай колись мав, — а мав я їх небагато, самі розумієте, навіть такий хлопчик-товстун мав кількох. Заїкуватий Білл тепер письменник.

Рікі Лі його ледве чув. Він задивився на колісні долари, причарований. 1921, 1923 і 1924. Бозна-скільки вони можуть зараз коштувати, хоча б просто як те срібло, з якого вони зроблені.

— Я не можу, — повторив він знову.

— Але я наполягаю.

Містер Генском захопив кухоль і осушив його. Він мусив би вже впасти на сраку, але його очі не відривалися від Рікі Лі. То були сльозливі, налиті кров'ю очі, але Рікі Лі міг би поклястися на цілому стосі Біблій, що то були очі тверезої людини.

— Ви мене трохи лякаєте, містере Генском, — сказав Рікі Лі.

Два роки тому Ґрешам Арнолд, відомий усім тут п'яндилига, увійшов до "Червоного колеса" зі жменею четвертаків і двадцятидоларовою банкнотою, заткнутою за бинду капелюха. Монети він вручив Енні, наказавши їй згодовувати їх по чотири штуки джукбоксу. Двадцятку він поклав на шинквас і звелів виставити випивку всім у закладі. Цей п'яндилига, цей Ґрешам Арнолд, був колись баскетбольною зіркою, грав за "Гемінгфордські товкачі"[119] і привів їх до їхньої першої (і, радше за все, останньої) перемоги в чемпіонаті команд середніх шкіл. То було в 1961 році. Заледве не безмежне майбутнє відкривалося перед цим молодиком. Але він вилетів з першого курсу штатного університету Луїзіани, ставши жертвою пияцтва, наркотиків і цілонічних гулянок. Він повернувся додому, роздобув той жовтий кабріолет, який батьки були подарували йому на честь закінчення школи, і отримав посаду старшого продавця у батьківській дилер-філії "Джон Дір"[120]. Минуло п'ять років. Рідний батько не міг наважитися його вигнати, і тому врешті-решт продав свій бізнес та переїхав доживати в Аризону — змучений чоловік, постарілий раніше йому призначеного, завдяки незрозумілій і, вочевидь, незворотній деградації власного сина. Поки ще дилер-філія належала його татусеві, й він принаймні прикидався, ніби працює, Арнолд докладав хоч якихось зусиль, щоби утримувати пійло на відстані простягнутої руки; після того він віддався пияцтву цілком. Він міг бувати злостивим, але був солодким, як шандровий льодяник[121], коли приніс ті четвертаки й поставив випивку всім, хто був тоді в барі, і кожний йому щиро подякував, і Енні не переставала крутити пісні Мо Бенді[122], бо Ґрешаму подобався той старий добряга Мо Бенді. Сам він сидів тут при шинквасі — на цьому ж стільці, де зараз сидить містер Генском, усвідомив, дедалі дужче непокоячись,

Рікі Лі — і випив три чи чотири бурбони з гіркою настоянкою, і підспівував джукбоксу, і не чинив жодної шкоди, і вирушив додому, коли Рікі Лі закривав "Колесо", і там повісився на власному ремені в коморі на другому поверсі. Очі Грешама Арнолда того вечора були дещо схожими на очі містера Генскома зараз.

— Налякав вас трішечки, еге ж? — запитав Генском, так і не відриваючись очима від Рікі Лі. Він відсунув геть кухоль, а потім акуратно склав руки перед тими трьома срібними коліщатами. — Мабуть, що так. Але вам не так лячно, як мені. Моліть Господа, щоб вам так ніколи й не було.

— Але ж у чому справа? — запитав Рікі Лі. — Можливо... — він втер собі губи. — Можливо, я міг би вам якось зарадити.

— Справа? — розсміявся Бен Генском. — Та невелика справа. Сьогодні ввечері мені зателефонував один старий друг. Парубок на ім'я Майк Хенлон. Я був зовсім про нього забув, Рікі Лі, але це мене не дуже налякало. Врешті-решт, я був усього лиш дитиною, коли знав його, а діти багато чого забувають, хіба не так? Звісно, що забувають. Закластися мені на власну шкуру. Те, що налякало мене, дійшло мені на півдорозі сюди — це усвідомлення того, що я забув геть усе, як то воно — бути дитиною.

Рікі Лі лише поглянув на нього. Він жодного уявлення не мав, про що саме верзе містер Генском, проте цей чоловік був наляканий, це точно. Без питань. Страх дивним чином позначався на містері Генскомі, але він був справжнім.

— Я саме це й маю на увазі, що забув геть усе, — сказав він і злегка постукав кісточками пальців по шинквасу, наголошуючи на своїх словах. — Чи чули ви коли-небудь, Рікі Лі, про таку цілковиту амнезію, коли навіть не знаєш про те, що в тебе амнезія?

Рікі Лі похитав головою.

— Я також не чув. Але ось я, коли котився сюди в своєму "кадді"... тоді-то раптом усе мене й вразило. Я згадав Майка Хенлона, але тільки тому, що він мені зателефонував. Я згадав Деррі, але тільки тому, що він телефонував мені звідти.

— Деррі?

— Але то було й усе. Мене вразило те, що я навіть не думав про дитинство відтоді як... я навіть не знаю відколи. А потім, просто само собою, спогади почали на мене потопом напливати. Як-от, що ми тоді зробили з тим четвертим срібним доларом.

— Що ви з ним зробили, містере Генском?

Генском поглянув собі на годинник, і раптом зісковзнув зі стільця. Він трішечки похитнувся — зовсім трішечки. Ото й усе.

— Не можу дозволити втікати від себе часу, — промовив він. — Сьогодні я відлітаю. На Рікі Лі враз відбилася тривога, і Генском розсміявся.

— Відлітаю, а не керую літаком. Цього разу ні. "Юнайтед Ерлайнз", Рікі Лі.

— О, — бармен припускав, що полегшення проявилось в нього на обличчі, але не переймався тим. — І куди ви летите?

Сорочка на Генскомі все ще залишалась розстебнутою. Він задумливо поглянув униз, на білі rischi старого шраму в себе на животі, а потім почав застібати гудзики

сорочки.

— Думав, що казав вам, Рікі Лі. Додому. Я повертаюсь додому. Передайте ці коліщатка своїм дітям.

Він вирушив у бік дверей, і щось у його ході, навіть у тому, як він підсмикнув по боках на собі штани, нажахало Рікі Лі. Схожість на покійного і загалом не згадуваного з жалістю Грешама Арнолда раптом проявилась так різко, що відчуття було, ніби побачив привида.

— Містере Генском, — гукнув стривожено бармен.

Генском обернувся, і Рікі Лі швидко відступив назад. Сідницями він вдарився об задні полиці, і коротко перекинулися плітками між собою пляшки і склянки, вдаряючись одна об одну. Він відступив назад у раптовій переконаності, що Бен Генском мертвий. Так, Бен Генском лежить зараз у якомусь місці, десь у рівчаку чи на якомусь горищі, чи, можливо, висить у якійсь коморі з затягнутим на шиї ремнем, і носки його чотирьохсотдоларових ковбойських чобіт на пару дюймів не дістають до підлоги, а оце, що стоїть зараз біля джукса і дивиться на нього, це привид. Якусь мить — усього лиш мить, але вона виявилась достатньо довгою, щоб його застукане серце взялося крижаною окрайкою — бармен був упевнений, що бачить столи і стільці просто крізь цього чоловіка.

— Що таке, Рікі Лі?

— Н-н-ні. Нічого.

Бен Генском дивився на Рікі Лі очима з темно-пурпурними півколами під ними. Щоки його пашіли від алкоголю, ніс у нього був червоним і ніби напухлим на вигляд.

— Нічого, — знову прошепотів Рікі Лі, але він не міг відірвати очей від цього обличчя, обличчя людини, що померла в глибокому гріху, а зараз твердо стоїть біля задимлених бічних дверей пекла.

— Я був товстуном, і ми були бідними, — промовив Бен Генском. — Тепер я це згадав. І я тепер загадав, що чи то дівчинка на ім'я Беверлі, чи то Заїкуватий Білл врятували мені життя срібним доларом. Я ледь не божеволію від страху перед тим, що ще можу згадати, перш ніж закінчиться цей вечір, але не важить, наскільки я наляканий, бо це все одно прийде. Усе воно, наче великий-превеликий пузир, роздувається тут, у моїй голові. Але я їду туди, бо все, чого я досяг, і все, що я зараз маю, якимсь чином здійснилося завдяки тому, що ми зробили тоді, а в цьому світі ти мусиш сплачувати за те, що отримуєш. Можливо, саме тому Бог робить нас спершу дітьми та близькими до ґрунту, тому що Він знає, що ти мусиш часто падати і втрачати багато крові, перш ніж завчиш один простий урок. Плати за те, що отримуєш, ти володієш тим, за що платиш., і рано чи пізно те, чим ти володієш, дасться тобі взнаки.

— Ви ж повернетесь наступного вікенду, так же ж? — запитав Рікі Лі затерпими губами. Посеред свого збентеження, що не переставало зростати, то було єдиним, за що він міг ухопитися. — Ви ж повернетесь наступного вікенду, як завжди, так же ж?

— Не знаю, — сказав містер Генском і усміхнувся жаскою посмішкою. — Я вирушаю набагато далі за Лондон цього разу, Рікі Лі.

— Містере Генском!..

— Віддайте ті коліщатка своїм дітям, — повторив той і вислизнув у ніч.

— Що це к-чорту за настрашки? — спитала Енні, але Рікі Лі її проігнорував. Він відкинув полицку на шинквасі й бігом кинувся до вікна, яке виходило на парковку. Він бачив, як загорілися фари "кедді" містера Генскома, почув, як завівся двигун. Машина рушила з небрукованої стоянки, здіймаючи за собою півнячий хвіст куряви. Віддаляючись по шосе № 63, хвостові вогні зменшилися до червоних цяток, і нічний вітер Небраски почав розтягувати повислий пил.

— Він вихилив повний вагон пійла, і ти дозволив йому отак просто сісти в оту його велику машину й від'їхати геть? — мовила Енні. — Гарненьке діло, Рікі Лі.

— Не переймайся.

— Він себе вб'є.

І, хоча ця думка займала самого Рікі Лі якихось п'ять хвилин тому, коли хвостові вогні зникли з виду, він повернувся до офіціантки і похитав головою:

— Я так не думаю, — сказав він. — Хоча з тим, як він сьогодні виглядав, можливо, краще було б, якби так і сталося.

— Що він тобі казав?

Бармен похитав головою. Все змішалось в його голові, і загальна сума того, як здавалося, не значить нічого.

— Це не має значення. Але я не думаю, що ми хоч колись знову побачимо цього старого другаку.

4

ЕДДІ КАСБРАК ПРИЙМАЄ ЛІКИ

Якщо б вам схотілося дізнатися все про американця або американку з середнього класу в той час, як до свого кінця прямує це тисячоліття, вам досить лише зазирнути до його чи її аптечної шафки — чи то так колись було казали. Але, боже мій, зазирніть-но до цієї, коли її зсувні дверцята відчиняє Едді Каспбрак, водночас милосердно відсовуючи геть своє біле, з витріщеними очима обличчя.

На верхній полиці "Анацин", "Екседрин", "Екседрин ПМ", "Контак", "Гелусіл", "Тайленол" і великий синій слоїк "Вікса", схожого на глибокі, задумливі сутінки під склом. Будуть там також флакон "Віварину", флакон "Серутану" ("natures" прочитане навпаки, як наголошувалося в рекламі цього засобу в Лоренса Велка, ще коли Едді Каспбрак був зовсім крихтним хлопчаком) і два флакони "Магnezієвого молочка Філіпса" — звичайного, що смакує, як рідка крейда, і нового, з м'ятним запахом, що смакує, як рідка крейда, напахчена м'ятою. Є тут і великий флакон "Ролейдса", що подружньому тулиться до великого флакона "Торнсу", біля "Торнсу" стоїть флакон пігулок з помаранчевим смаком "Дігель". Ці схожі на тріо химерні скарбнички напхані замість даймів таблетками[123].

Друга полицка, і зацініть вітамінки: тут вам і Е, тут вам і С, тут вам і С із шипшиною. Є тут і В простий, і В комплексний, і В-12. Є тут лізин, який має допомагати при подразненнях шкіри, і лецитин, який нібито щось робить з

накопиченням холестерину всередині й навкруг Великого Насоса. Є тут залізо, і кальцій, і риб'ячий жир. Є пігулки мультивітаміну "одна-на-день", і мультивітамін "Міадек", і мультивітамін "Центрум". А на самій шафці згори стоїть велетенська пляшка "Геритолу"[124], просто для певності.

Перейшовши відразу до третьої полицки, ми знайдемо допоміжних гравців на полі чудодійних патентованих ліків. "Екс-лакс", "Маленькі пігулки Картера". Ці забезпечують рух пошти всередині Едді Каспбрака. Тут же поряд "Каопектат", "Пепто-Бісмол" і "Препарат Ейч" — на той випадок, якщо пошта рухатиметься занадто швидко чи надто болісно. Гігієнічні серветки "Такс" у слоїку з гвинтовою кришкою потрібні, щоб підтримувати все в акуратності після того, як пошту буде доставлено, нехай то буде хоч адресований безіменному МЕШКАНЦЮ рекламний проспект (чи парочка їх), хоч велика спецкур'єрська посилка. Є тут і "Формула 44" від кашлю, "Ніквіл" і "Дрістан" від застуди, і велика пляшка касторової олії. Є тут бляшаночка "Сакретсів"[125] на випадок, якщо Едді застудить собі горло, і є тут цілий квартет полоскань для рота: "Хлорасептик", "Сепакол", "Сепестат" у пляшечці з розпилювачем і, звичайно, старий добрий "Лістерин", часто імітований, але так ніколи до пуття й не відтворений[126]. "Візин" і "Мурин" для очей. "Кортейд" і мазь "Неоспорин" для шкіри (друга лінія захисту, якщо "Л-Лізин" не виправдає сподівань), тюбик "Оксі-5" і пластикова пляшка "Оксі-Вош" (бо, безумовно, Едді радше розлучиться з кількома центами, аніж збереже в себе трохи більше прищів), і ще є тетрациклінові пігулки.

І збоку, віддалік решти, згуртовані, наче злостиві змовники, стоять три пляшечки кам'яновугільно-дьюгтьового шампуню.

Нижня полицка майже порожня, але те, що зберігається на ній, то серйозні речі — гаразд, можете пройтися там. На цих речах ви могли б злетіти вище за літак Вена Генскома і розбитися дужче за Турмана Мансона[127]. Тут валіум, перкодан, елавіл і дарвон. Також на цій нижній полиці є ще одна бляшаночка "Сакретсів", але льодяників у ній нема. Якщо ви відкриєте цю бляшаночку, знайдете в ній шість таблеток квілуду[128].

Едді Каспбрак вірив у бойскаутське гасло.

Він увійшов до ванної кімнати, помахуючи синім саквояжем. Поставив його в раковину, розстебнув зіпер, а потім тремтячими руками почав зсипати туди і флакончики, і слоїки, і тюбики, і м'які пластикові пляшечки, і спреї-пляшечки. За інших обставин він виймав би їх обережно, одну річ по одній, але зараз не було часу на такі делікатності. Вибір, яким його вбачав Едді, був наскільки простим, настільки ж і брутальним: ворухитися і рухатись далі чи стояти на місці достатньо довго, аби почати думати, що ж воно усе це означає, і просто вмерти зі страху.

— Едді? — з нижнього поверху погукала Майра. — Едді, що ти там роообиш?

Едді вкинув до саквояжа бляшанку з черговими пігулками. Тепер аптечна шафка була порожньою, якщо не враховувати Майрин мідол і маленький, вже майже зужитий тюбик блістексу[129]. Едді на мить застиг, а потім ухопив і блістекс. Почав було закривати на саквояжі зіпер, завагався, а потім вкинув туди й мідол. Вона завжди

зможе собі ще купити.

— Едді? — тепер уже з половини сходового прогону.

Едді довів зіпер до кінця і полишив ванну кімнату, тягнучи при стегні саквояж. Коротун з боязким, кролячого типу обличчям. Більша частина його волосся уже щезла; те, що залишилося, росло млявими, перистими латками. Саквояж своєю вагою помітно перехиляв його на один бік.

На другий поверх повільно видобувалася неймовірно огрядна жінка. Едді чув, як під нею, протестуючи, риплять сходинки.

— Що ти РООООООООБИШ?

Едді не потрібен був мозкоправ, який довів би йому, що, в певному сенсі, він одружений із власною матір'ю. Майра Каспбрак була велетенською. Коли Едді брав її за себе п'ять років тому, вона була всього лиш великою, але інколи Едді думав, що його підсвідомість уже тоді передбачала у ній потенціал для грандіозності; знає бог, його мати була громадищем. Дружина, досягнувши майданчика другого поверху, якимсь чином здавалася ще грандіознішою, ніж завжди. У білій, здутій кучугурами на грудях і стегнах нічній сорочці. З позбавленим макіяжу блідим, лискучим обличчям. Вигляд вона мала страшенно наляканий.

— Мушу поїхати на деякий час, — сказав Едді.

— Що ти таке кажеш "мушу поїхати"? Про що то був телефонний дзвінок?

— Ні про що, — сказав він, раптом ретируючись по коридору до їхньої гардеробної комори. Поставивши долі саквояж, він прочинив складчасті двері комори, відсунув убік півдюжини ідентичних чорних костюмів, що висіли там, виділяючись серед іншого, яскравішого одягу, немов якась грозова хмара. На роботі він завжди носив котрийсь із цих костюмів. Він нахилився в комору і, вдихаючи запах нафталіну й шерсті, витяг з-позаду одну з валіз. Розкрив її і почав скидати туди одяг.

На Едді впала тінь дружини.

— Що це все означає, Едді? Куди це ти збираєшся? Кажі мені негайно!

— Я не можу тобі сказати.

Вона стояла на місці й пильно дивилася на нього, намагаючись вирішити, що казати чи що робити далі. Думка просто згребти чоловіка в оберемок і закинути до комори, а потім притиснути двері спиною, поки йому не минеться це безумство, майнула Майрі у голові, але вона не була в змозі примусити себе так зробити, хоча їй би це безумовно вдалося; зростом вона була на три дюйми вища за Едді й важила десь на сотню фунтів більше за нього. Вона не могла придумати, що сказати чи зробити, тому що все це було абсолютно не схожим на її чоловіка. Вона навіть менш збентежилася б і перелякалася, якби, увійшовши до їхньої вітальні, раптом побачила, що її новенький телевізор з великим екраном ширяє там у повітрі.

— Ти не можеш нікуди їхати, — почула вона власні слова. — Ти обіцяв узяти для мене автограф у Аль Пачино[130].

Це прозвучало так абсурдно — знає бог наскільки, — проте наразі навіть такий абсурд був кращим, ніж ніщо.

— Ти його й так отримаєш, — відповів Едді. — Повезеш його сама.

Ох, ще новий страх додався до того, що й так уже клубився в її бідній, замороченій голові. Вона видала безпорадний скрик.

— Я не можу... Я ніколи...

— Ти мусиш, — сказав Едді. Тепер він роздивлявся своє взуття. — Більше нема кому.

— Жодна з моїх уніформ на мені більше не сидить! Усі занадто тісні в цицьках!

— Нехай Долорес розшиє якусь із них, — промовив він невблаганно.

Закинувши назад дві пари туфель, Едді знайшов пусту коробку і вмовив до неї третю пару. Добрі чорні туфлі, надовго ще годяться, але на вигляд трішки зношені, щоб узувати їх на роботу. Коли заробляєш собі на життя, розвозячи багатіїв по Нью-Йорку, чимало з них знамениті багатії, усе на тобі мусить мати правильний вигляд. Ці туфлі вже не мали правильного вигляду... але він припускав, що там, куди він зібрався, вони якраз згодяться. І для того хтось-чого, що йому доведеться робити, коли він туди дістанеться, також. Може, Річі Тозієр зможе...

Але тут наперла грізна чорнота і Едді відчув, як йому починає стискати горло. Він усвідомив з непідробною панікою, що був спакував цілу бісову аптечну крамничку, але забув найважливішу з усіх річ — свій інгалятор — на першому поверсі, на кришці стереосистеми.

Він затріснув і замкнув валізу. Озирнувся на Майру, яка стояла в коридорі, притискаючи руки до короткої колони свого горла так, ніби це в неї трапився напад астми. Вона дивилася на нього з обличчям, сповненим розгубленості й переляку, і він міг би відчувати жаль до неї, якби його серце не було уже таким переповненим страхом за самого себе.

— Що трапилося, Едді? Хто то тобі телефонував? У тебе якісь негаразди? Це ж так і є, скажи? У які негаразди ти втрапив?

Він підійшов до неї з замкненим саквою в одній руці й валізою в іншій, тепер уже, коли вантаж більш-менш врівноважився, тримаючись прямо. Майра стала в нього на шляху, заступивши сходи, і спершу він подумав, що вона не відступить. Потім, коли його обличчя вже мало не врізалось в м'який бар'єр її грудей, вона дала йому дорогу... з острахом. А коли він її, навіть не стишивши ходи, проминав, Майра вдарила у жалюгідні сльози.

— Я не можу возити Аль Пачино! — репетувала вона. — Я вріжусь в дорожній знак "стоп" чи ще у щось. Я знаю, так і трапиться. Едді, мені жаааасско!

Він поглянув на годинник "Сет Томас"[131] на столику біля сходів. Двадцять хвилин по дев'ятій. Клерк "Дельти" голосом, наче з консервної бляшанки, повідомив Едді, що він уже запізнився на останній рейс у Мейн — той відбув з "Ла Гвардії"[132] о восьмій двадцять п'ять. Він зателефонував в "Амтрак" і з'ясував, що в них є пізній потяг на Бостон, відходить об одинадцятій тридцять з вокзалу "Пенн".[133] Цей потяг доведе його на Південний вокзал [134]звідки він зможе взяти таксі до контори "Кейп-Код лімузини" на Арлінгтон-стрит. За роки "Кейп-Код"[135] і компанія Едді "Королівський

герб" напрацювали дружні й взаємокорисні стосунки. Короткий дзвінок у Бостон до Батча Каррінгтона забезпечив йому транспорт на північ — Батч сказав, що в нього на Едді чекатиме заправлений "кадилак". Отже, їхатиме він з шиком і без клієнта-мудака на задньому сидінні, який засмерджує повітря товстою сигарою та розпитує в Едді, чи не знає він, де тут можна дістати дівку або кілька грамів кокаїну або й те, й інше разом.

"Поїду з шиком, гаразд, — подумав він. — Єдиний спосіб дістатися туди з більшим шиком, це якби тебе повезли в катафалку. Але не хвилюйся, Едді, — можливо, саме так ти звідти повертатимешся. Звісно, якщо від тебе залишиться достатньо, щоб зібрати докупи".

— Едді?

Дев'ята двадцять. Ще доволі часу, аби побалакати з Майрою, доволі часу, щоб виявити до неї сердечність. Ах, але наскільки краще було б, якби це трапилося в такий вечір, коли вона грає у віст, якби він міг просто вислизнути, залишивши записку під магнітиком на дверцятах холодильника (усі свої записки Майрі він залишав на дверцятах холодильника, бо там вона їх ніколи не проминала). Зникнути — наче якийсь утікач — було б недобре, але так, як зараз, було навіть гірше. Це було, ніби ти знову змушений полишити дім, і було це так само важко, як і тоді, коли він був змушений робити це тричі.

"Інколи дім — це там, куди прагнеш душею, — думав сумбурно Едді. — Я в це вірю. Мудрець Боббі Фрост казав, що дім — це те місце, куди приходиш і тебе там мусять прийняти.[136] На жаль, це також те місце, звідки, якщо ти туди потрапив, тебе ніколи не захочуть відпустити".

Він стояв на верхній сходинці, тимчасово втративши здатність рухатися, сповнений страхів — повітря шумно входило й виходило крізь те вушко голки, на яке перетворилася його гортань, — і дивився на свою дружину в сльозах.

— Ходімо зі мною донизу, і я розповім тобі, що можу, — сказав він.

Едді поставив свій багаж — у саквояжі ліки, у валізі одяг — у передпокої перед вхідними дверима. І тоді пригадав іще дещо... чи радше дух його матері, котра померла багато років тому, але все ще часто до нього балакала, нагадав йому.

"Ти ж знаєш, Едді, варто тобі промочити ноги, ти завжди застуджуєшся — ти не такий, як решта людей, у тебе дуже слабкий організм, ти мусиш берегтися. Ось тому в дощ ти завжди мусиш взувати калоші".

У Деррі часто дощило.

Едді відчинив комору в передпокої, зняв з гачка, на якому вони висіли акуратно упаковані в пластиковий пакет, свої калоші й поклав їх до валізи з одягом.

"Оце ти гарний хлопчик, Едді".

Вони з Майрою саме дивилися телевізор, коли лайно потрапило у вентилятор. Едді увійшов до вітальні й натиснув кнопку, якою опускався настінний екран телевізора "М'юрелвіжн" — екран той був таким величезним, що Фрімен МакНіл щосуботи скидався там на гостя з Бробдінгнегу[137]. Він підняв телефонну слухавку і викликав таксі. Диспетчер сказав йому, що це, либонь, забере п'ятнадцять хвилин. Едді відповів,

що не вбачає в цьому проблеми.

Поклавши слухавку, він ухопив з їхнього дорогого програвача компакт-дисків "Соні" свій інгалятор. "Я витратив півтори тисячі баксів на цю першокласну звукову систему, щоб Майра не пропустила жодної золотої нотки зі своїх дисків Беррі Менілоу і Найкращих хітів "Сюпрімз", — подумав він і відразу ж відчув себе винним[138]. Це було несправедливо, і він збіса чудово це розумів. Майра залишалася б такою ж щасливою зі своїми старими, подряпанними платівками, якою вона є тепер з лазерними дисками розміром як сингли на сорок п'ять обертів, так само як вона залишалася б щасливою, живучи в їхньому маленькому чотирикімнатному помешканні у Квінзі, аж поки вони обоє постаріють і посивішають (а якщо казати правду, у самого Едді Каспбрака вже трохи присніжило на вершечку). Він купив цю шикарну звукову систему з тієї ж причини, що купив і цей дім на Лонг-Айленді, в якому вони обоє подеколи перекочувалися, наче дві останні горошини в бляшанці: тому, що він мав змогу, і ще тому, що то були способи вгамувати м'який, зляканий, часто збентежений і завжди затятий голос його матері; способи оголосити їй: "Я цього досяг, Ма! Подивись на все це! Я цього досяг! А тепер чи не зробиш таку ласку, Христа ради, чи не заткнешся ти хоч на якийсь час?"

Едді, немов той, що імітує самогубство, вставив інгалятор собі до рота і натиснув клапан. Клуб жажливого лакричного смаку скипів і покотився йому в горло, Едді вдихнув на повні груди. Він відчув, як його майже вже замкнені дихальні протоки почали відкриватися знову. Почала слабшати здавленість у грудях, і раптом він почув у голові голоси, голоси-привиди.

"Хіба ви не отримали записку, яку я вам передала?"

"Я її отримав, місіс Каспбрак, але..."

"Ну в такому разі, якщо ви не вмієте читати, тренере Блек, дозвольте мені повідомити вам уголос. Ви готові?"

"Місіс Каспбрак..."

"Добре. Отже, слухайте, з моїх губ у ваші вуха. Готові? Мій Едді не може займатися фізкультурою. Я повторюю: він НЕ може займатися фізкультурою. Едді вельми тендітний, тож якщо він бігатиме... або стрибатиме..."

"Місіс Каспбрак, у моєму кабінеті є довідка з результатами останнього медогляду Едді — це вимоги штату. Там сказано, що Едді трохи дрібненький як для свого віку, але в усьому іншому він абсолютно нормальний. Крім того, я телефонував вашому сімейному лікареві, просто щоб перевірити, і він підтвердив..."

"Ви хочете сказати, що я брешу, тренере Блек? Це так? Гаразд, ось він! Ось сам Едді, стоїть просто біля мене! Хіба ви не чуєте, як він дихає? ХІБА не чуєте?"

"Мамо... прошу... зі мною все в порядку..."

"Едді, краще помовч. Я навчала тебе поведженню. Не перебивай, коли говорять старші".

"Я чую, місіс Каспбрак, проте..."

"Чуєте? Добре! А то я було думала, що ви глухий! Прислухайтеся, це звуки, ніби

ваговоз повзе вгору на низькій передачі, хіба ні? І якщо це не астма..."

"Мамо, я зможу..."

"Тихо, Едді, не перебивай мене знову. Якщо це не астма, тренере Блек, тоді я королева Єлизавета!"

"Місіс Каспбрак, вигляд у Едді часто життєрадісний і щасливий під час уроків фізкультури. Він любить грати в різні ігри, і бігає він доволі швидко. У нашій розмові з лікарем Бейнзом сплигло слово "психосоматика". Мені цікаво, чи не розглядали ви таку можливість, що..."

"...що мій син божевільний? Ви це намагаєтеся мені сказати? ВИ НАМАГАЄТЕСЯ МЕНІ СКАЗАТИ, ЩО МІЙ СИН БОЖЕВІЛЬНИЙ?????"

"Ні, але..."

"Він тендітний".

"Місіс Каспбрак..."

"Мій син дуже тендітний".

"Місіс Каспбрак, лікар Бейнз підтвердив, що не зміг знайти абсолютно ніяких..."

— ...патологій, — закінчив Едді.

Спогад про ту принизливу розмову — його мати кричала на тренера Блека в спортзалі Деррійської початкової школи, тим часом як Едді, затамувавши подих, шулився біля неї, а інші діти, збившись під одним з баскетбольних кошиків, на це дивилися — повернувся до нього цього вечора вперше за багато років. І він аж ніяк не буде єдиним спогадом, розбудженим телефонним дзвінком Майка Хенлона, розумів Едді. Він передчував ще чимало інших, не менш поганих чи навіть гірших, як вони тісняться, штовхаючись, немов оскаженілі покупці на розпродаж у заторі дверей універсальної крамниці. Але скоро вони прорвуться крізь цей затор і потраплять усередину. І що вони знайдуть на продаж? Його здоровий глузд? Може, й так. За півціни. Пошкоджене димом і водою. Все мусить піти.

— Ніяких патологій, — повторив він, зробив глибокий, тремтливий вдих і сховав інгалятор до кишені.

— Едді, — озвалася Майра. — Прошу тебе, скажи мені, що все це означає!

На її пухких щоках сяяли доріжки сліз. Руки її нестримно спліталися одна навкруг одної, наче пара якихось безволосих, рожевих тварин у грі. Якось, незадовго перед тим, як зробити їй пропозицію, він був узяв подаровану йому Майрою фотографію і поклав її поряд з фотографією своєї матері, котра у віці шістдесяти чотирьох років померла від хронічної серцевої недостатності. Перед смертю його мати досягла живої ваги понад чотири сотні фунтів — чотириста шість, якщо точно[139]. Тоді вона вже була перетворилася на щось монструозне — її тіло, здавалося, складається лише з цицьок, задку і черева, поверх яких сидить брезкле, постійно стривожене обличчя. Але та фотографія матері, яку він поклав поряд з фотографією Майри, була зроблена у 1944 році, за два роки до його народження ("Ти був дуже хворобливим малюком, — мама-привид прошепотіла йому в вухо. — Багато разів ми були зневірялися, що ти виживеш..."). У 1944 мати була ще доволі стрункою з її ста вісімдесятьма фунтами[140].

Як сам підозрював, він вдався до такого порівняння, намагаючись востаннє зупинити себе перед скоєнням психологічного інцесту. Едді переводив погляд то на матір, то знову на Майру.

Вони могли бути сестрами — аж такою близькою була їхня схожість.

Едді дивився на два майже ідентичні знімки й обіцяв собі, що не скоїть такого безумства. Він знав, що хлопці на роботі вже жартують на тему Джека Тюльки і його дружини[141], але ж вони ще не знають другої половини справи. Жарти й уїдливі зауваження витримати він зможе, але чи хочеться йому насправді стати клоуном у такому фройдистському цирку? Ні. Не хочеться. Він припинить стосунки з Майрою. Він відсторонить її делікатно, тому що вона насправді дуже ніжна й досвіду з чоловіками має навіть менше, ніж він з жінками. А вже потім, коли вона відпливе геть за обрій його життя, він, можливо, почне брати уроки гри в теніс, про які так довго мріяв,

("вигляд у Едді часто життєрадісний і щасливий під час уроків фізкультури")

або є ще оті абонементні квитки, що продають у тому готелі "Плаза", що біля ООН,

("Едді любить грати в різні ігри")

не кажучи вже про той спортивно-оздоровчий клуб, що відкрився на Третій авеню, навпроти його гаража.

("Едді доволі швидко бігає він доволі швидко бігає коли вас тут нема доволі швидко бігає коли поряд нема нікого хто б нагадував йому який він тендітний і я бачу по його обличчю місіс Каспбрак що навіть зараз у свої дев'ять років він розуміє що найкраща послуга яку він може собі в цьому світі зробити це якомога швидше побігти будь-куди аби лиш у тому напрямку в якому ви не збираєтеся дозволити йому БІГТИ".)

Проте, зрештою, він усе одно одружився з Майрою. Зрештою, старі звичаї і старі звички просто виявилися надто сильними. Дім — це те місце, де, коли ти змушений туди прийти, тебе мають прикувати ланцюгом. Атож, він міг би відбитися від привида своєї матері. Це було б нелегко, але Едді був цілком певен, що він би з цим упорався, якби тільки це й потрібно було зробити. Майра особисто перехилила чашу терезів геть від незалежності. Майра прирекла його піклуванням, прицвяшила його уважністю, посадила його на ланцюг ніжності. Як і його мати, Майра сягнула фінальної, фатальної глибини розуміння його характеру: Едді тим паче був тендітним, бо подеколи сам підозрював, що ніякий він не тендітний; Едді потрібен був захист від його власних непевних покликів до ймовірної хоробрості.

У дощові дні Майра завжди діставала з пластикового пакета в коморі його калози й ставила при вішаку біля дверей. Біля тарілки з пшеничними тостами без масла кожного ранку стояла мисочка з чимсь, на побіжний погляд схожим на різнокольорові солодкі дитячі вівсяні пластівці, і що, за уважнішого погляду, виявлялося повним спектром вітамінів (більшість з яких зараз містилися в аптечному саквояжі Едді). Майра, як і мати, все розуміла, і таким чином йому не лишалося жодних шансів. Ще молодим, неодруженим він тричі йшов від своєї матері та тричі повертався додому до неї. Потім, через чотири роки після того, як мати померла в передпокої своєї квартири у Квінзі, заблокувавши вхідні двері так тотально, що хлопцям зі швидкої допомоги

(викликаной сусідами знизу, коли вони почули той монструозний грюк, з яким місіс Каспбрак повалилася на фінальному відліку) довелося вламуватися до квартири крізь двері з чорних сходів на кухню, він повернувся додому вчетверте і востаннє. Тоді нарешті він повірив, що це останній раз — знову вдома, знову вдома, не з куркою чи вівцею; знову вдома, знову вдома, із Майрочкою-свинею.[142] Так, вона була свинею, але ж ніжною свинею, і він її кохав, і взагалі жодних шансів для нього не лишилося. Вона притягнула його до себе фатально-гіпнотичним зміїним оком розуміння.

Знову вдома назавжди — так він тоді подумав.

"Але, можливо, я помилявся, — думав він зараз. — Можливо, це не дім і ніколи це не було моїм домом; можливо, дім — це там, куди я мушу сьогодні їхати. Дім — це те місце, де, якщо ти туди дістався, ти врешті мусиш око-в-око стати в темряві проти тієї істоти?"

Він безпорадно затремтів, немов був вийшов на вулицю без калош і підчепив жахливу застуду.

— Едді, прошу!

Вона знов почала ридати. Сльози були її фінальною лінією захисту, тим самим, чим вони завжди були в його матері: вологою зброєю, яка паралізує, яка обертає доброту і ніжність на фатальні проломи у твоїй броні.

Та взагалі-то, він і не носив ніколи на собі якоїсь особливої броні — панцирний обладунок не вельми йому личив.

Сльози були чимсь більшим, ніж просто захистом, для його матері; вони були зброєю. Майра рідко користувалася своїми сльозами так цинічно... Утім, цинічно чи ні, але він усвідомив, що зараз вона намагається використати їх саме таким чином... і їй це вдається.

Він не міг їй цього дозволити. Надто легко подумати, як самотньо він почуватиметься, сидючи в тому потязі, який з гуркотом мчатиме його на північ до Бостона крізь темряву, валіза над головою, а саквояж з його патентованим зіллям між ніг, і страх опосідає йому груди, наче пачка нудотної мазі "Вікс". Занадто це легко — дозволити Майрі відвести його нагору й укохати там аспірином і розтиранням спиртом. І покласти його в ліжку, де вони зможуть (або не зможуть) зайнятися виразнішим різновидом кохання.

Але ж він пообіцяв. Пообіцяв.

— Майро, послухай-но мене, — промовив він голосом навмисне сухим, навмисне беземоційним.

Вона дивилася на нього вологими, беззахисними, наляканими очима.

Він подумав, що міг би зараз спробувати розповісти їй про те, як подзвонив Майк Хенлон і сказав йому, що знову почалося те саме, і так, він вважає, що більшість інших уже туди їдуть.

Але те, що він сказав, було набагато раціональнішим.

— Зранку найперше сходи в контору. Поговори з Філом. Скажи йому, що я змушений був поїхати, і Пачино повезеш ти...

— Едді, я ніяк не можу! — залементувала вона. — Він велика зірка! Якщо я заблукаю, він розкричиться на мене, я знаю, він розкричиться, він кричатиме, вони всі кричать, коли водій заблукає... і я... я розплачуся... може трапитися аварія... майже певне, трапиться аварія... Едді... Едді, ти мусиш лишитися вдома...

— Заради божої ласки! Припини це!

Вона зіщулилася від його голосу, вражена; хоча Едді стиснув у руці свій інгалятор, він не пустив би його в діло. Майра побачила б у цьому слабкість, яку могла б використати проти нього.

"Господи милий, якщо Ти там є, прошу, повір мені, коли я кажу, що не бажаю кривдити Майру. Я не бажаю завдати їй ані порізу, ані навіть синця. Але я обіцяв, ми всі пообіцяли, ми поклялися кров'ю, прошу, допоможи мені, Боже, бо я мушу це зробити..."

— Я ненавиджу, коли ти кричиш на мене, Едді, — прошепотіла вона.

— Майро, мені неприємно, коли я змушений це робити, — сказав він, і вона скривилася.

"Ну от, Едді, знову ти її образив. Чому б тобі просто не надавати їй стусанів, поганяти по кімнаті? Це, либонь, було б добросердніше. І швидше".

Раптом — можливо, саме думка про те, як ганяєш когось стусанами по кімнаті, викликала цей образ — він побачив обличчя Генрі Баверза. Це він уперше за багато років подумав про Генрі Баверза, і це жодним чином не вплинуло на його душевний стан. Жодним чином.

Він на мить заплющив очі, потім розплющив їх і сказав:

— Ти не заблукаєш, і він на тебе не кричатиме. Містер Пачино дуже добра людина, з поняттям.

Він ніколи в житті не возив Пачино, але заспокоїв себе розумінням, що принаймні емпірична статистика зараз на боці його брехні — популярна міфологія стверджує, ніби всі знаменитості гівнюки, але Едді достатньо їх перевозив, аби знати, що зазвичай це неправда.

Звісно, траплялися винятки з цього правила — і в більшості випадків ці винятки були справжніми монстрами. Він палко сподівався, що Пачино не один з таких.

— Він справді такий? — перепитала вона сором'язливо.

— Так. Саме такий.

— Звідки ти знаєш?

— Деметріос возив його рази два чи три, коли працював у "Мангеттен лімузині", — жваво відказав Едді. — Він розповідав, що містер Пачино завжди залишав на чай щонайменше сорок доларів.

— Мені було б байдуже, якби він залишив п'ятдесят центів, аби лише не кричав на мене.

— Майро, це ж легко, як раз-два-три. Перше, ти забираєш його завтра з "Сейнт-Реджиса" о сьомій вечора і везеш його до офісу "Ей-Бі-Сі"[143]. Вони перезаписують останній акт тієї п'єси, де Пачино грає — "Американський бізон", так, мені здається,

вона називається. Друге, близько одинадцятої ти везеш його назад у "Сейнт-Реджис". Третє, ти повертаєшся в гараж, ставиш машину і розписуєшся в таблиці про закінчення роботи.

— І це все?

— Це все. Ти зможеш зробити це навіть стоячи на голові, Марті.

Зазвичай Майра хихотіла, коли звучало це пестливе прізвисько, але зараз вона лише поглянула на нього з болісною, дитячою серйозністю.

— А що, як він захоче поїхати десь повечеряти, замість того щоб повертатися в готель? Або випити десь? Або потанцювати?

— Не думаю я, щоб він захотів, але якщо захоче, ти його повезеш. Якщо схоже буде на те, що він збирається гуляти всю ніч, ти зможеш після півночі подзвонити Філу Томасу по радіотелефону. На той час у нього вже буде котрийсь вільний водій, щоб тебе підмінити. Перш за все я б ніколи не накидав тобі нічого подібного, якби в мене був вільний водій, але в мене два хлопці хворіють, Деметріос у відпустці, а всі інші повністю зайняті. Ти вже лежатимеш у затишку свого ліжка ще до першої ночі, Марті, — перша ночі це най-найпізніше. Я цілко-вито це тобі гарантую.

І на "цілко-вито" вона також не розсміялася.

Прокашлюючись, він нахилився вперед, упершись ліктями собі в коліна. Привид матері прошепотів зненацька: "Не сиди так, Едді. Це погано впливає на поставу й перетискає тобі легені. У тебе вельми тендітні легені".

Він знову сів прямо, сам мало усвідомлюючи, що так робить.

— Краще б це був останній раз, коли мені доведеться вести машину, — ледве не простогнала вона. — За останні два роки я перетворилася на таку коняку, і уніформа в мене має такий жахливий вигляд.

— Це єдиний раз, присягаюся.

— Хто тобі телефонував, Едді?

Немов за командою, по стіні майнуло світло; один раз просигналив клаксон, коли таксі завернуло на під'їзну алею. Едді омило полегшенням. Вони витратили п'ятнадцять хвилин на балаканину про Пачино замість Деррі, і Майка Хенлона, і Генрі Баверза, і це було добре. Добре для Майри, і для нього також добре. Він не бажав витрачати ані крихти часу на думки чи розмови про ті речі, хіба що тільки буде змушений це робити.

Едді підвівся:

— Це моє таксі.

Вона підвелася так швидко, що спіткнулась, наступивши на поділ власної нічної сорочки, і повалилась вперед. Едді її підхопив, але певну мить результат підлягав серйозним сумнівам, дружина переважувала його на сотню фунтів.

І вона знову почала ридати:

— Едді, ти мусиш мені розказати!

— Я не можу. Вже нема часу.

— Раніше ти нічого від мене не приховував, — тягнула вона.

поганенькій опері. — На тиждень! На десять днів! Прошу, Едді! Проооооо...

— Припини, Марті. Гаразд? Просто припини.

На диво, вона послухалася: припинила і стояла, дивлячись на Едді своїми мокрими, набряклими очима, не сердита на нього, тільки в страху за нього і, так уже випадало, за себе. І, ймовірно, уперше за всі ці роки, впродовж яких він її знав, Едді відчув, що може кохати її беззастережно. Було то почасти відчуттям від'їзду? Він припускав, що так. Ні... можна те "припускав" змити геть. Він знав, що так і є. Він уже почувався чимсь, що живе по інший бік телескопа.

Але, мабуть, з цим усе гаразд. Що саме він мав на увазі? Те, що він нарешті вирішив, що кохати її — це нормально? Це нормально навіть попри те, що вона зовні схожа на його матір, коли його матір була молодшою, і навіть попри те, що вона їсть у ліжку "Бравні"[145], коли дивиться "Хардкасл і МакКормік" або "Соколину гряди"[146], і крихти завжди сиплються на його частину постелі, і навіть попри те, що вона не вельми й розумна, і навіть попри те, що вона спокійно мириться з тим, що він тримає свої ліки в аптечній шафці тому, що власні вона зберігає в холодильнику.

Чи може...

Чи може бути так...

Різні інші варіанти він так або інакше, у тому чи іншому настрої, уже був обмірковував упродовж своїх химерно переплетених життів у ролі сина, і коханця, і чоловіка; тепер же, на межі свого від'їзду з дому — і як це йому вчувалося, абсолютно востаннє, — Едді зринув у голові новий варіант, і бентежне зачудування обмахнуло його, ніби крило якогось великого птаха.

Чи може бути так, що Майра налякана навіть більше за нього самого?

Чи може бути так, як це бувало з його матір'ю?

З підсвідомості, наче загрозливо іскристий феєрверк, угору вистрелив інший спогад про Деррі. Тоді там була крамниця взуття в середмісті, на Централ-стрит. "Човник-Чобіток". Одного дня мати взяла його з собою туди — Едді подумав, що йому тоді не могло бути більше п'яти-шести років, — і наказала сидіти тихо й поводитися пристойно, поки вона вибере пару білих туфель для якогось весілля. Ну, отже, він і сидів тихо й повадився пристойно, поки його мати балакала з містером Гарденером, одним з тамтешніх продавців, але ж йому було лише п'ять (чи, може, шість) років, тож, коли мати відхилила вже третю пару білих туфель, які їй показав містер Гарденер, змучений Едді пішов у дальній кут роздивитися на дещо ним там примічене. Спершу він було думав, що то просто великий ящик, поставлений сторчма. Підійшовши ближче, він вирішив, що це якогось роду письмовий стіл. І до того ж найбільш чудернацький письмовий стіл з усіх, які Едді бодай колись бачив. Такий вузесенький! Зроблений з блискучого полірованого дерева, з купою вихлястих викарбуваних ліній і різних різьблених штучок. А ще там були невисокі сходи з трьох східців, які вели просто на нього, а Едді ніколи не бачив стола зі східцями. Підійшовши впритул, він побачив прямо біля підніжжя цього "стола" якесь заглиблення, з одного боку кнопку, а поверх неї — фантастично! — щось точнісінько наче Космоскоп Капітана Відео[147].

Едді обійшов стіл і там побачив табличку. Мабуть, йому було тоді таки не менше шести років, бо напис на ній він зміг прочитати, стиха шепотом промовляючи кожне слово.

ЧИ ПРАВИЛЬНО НА ВАС СИДИТЬ ВАШЕ ВЗУТТЯ?

ПЕРЕВІРТЕ Й ПОБАЧИТЕ!

Повернувшись назад, він зійшов угору по трьох сходинках на невеличку платформу, і там встромив ступню в заглиблення при підніжжі цього взуттєвимірювача. Чи правильно сидять на ньому туфлі? Едді цього не знав, але дико бажав перевірити й побачити. Приклеївшись обличчям до гумової захисної маски, він натиснув кнопку. Йому затопило очі зеленим світлом. Едді ахнув. Він побачив ступню, що висіла всередині наповненого зеленим димом черевика. Він заворушив пальцями ноги, і пальці тієї ступні, яку він бачив, теж зразу ж заворушилися — то були його пальці, авжеж, як він і очікував. А потім він збагнув, що бачить не тільки пальці; він бачить ще й свої кісті також! Кісті у власній ступні! Завівши великий палець ноги на другий, він схрестив їх (наче крадькома відхрещуючись від наслідків промовленої ним брехні) і моторошні кістки в цьому стопоскопі[148] утворили Х, тільки не біле, а примарно-зелене. Він побачив...

І тут завершала його мати, пронизливий звук прохромив тишу взуттєвої крамниці, наче втеклий ніж косарки, наче пожежна сирена, наче погибельна доля верхи на коні. Він відсахнувся сполоханим, збентеженим обличчям від візира й побачив, що вона чвалом несеться до нього через усю крамницю — роззута, лише в панчохах, з розвіяною позаду себе сукнею. Дорогою вона перекинула стілець і одна з отих штуківин для вимірювання стіп, що завжди лоскотали йому підшви, злетіла вгору[149]. Груді її колихалися, рот у неї перетворився на пурпурове О жаху. Услід її бігу обертались обличчя.

"Едді, злізь геть звідти! — репетувала вона. — Злізь звідти! Від тої машини в тебе буде рак! Злізь звідти! Едді! Еддіііііі..."

Він відсахнувся від тої машини, немов вона раптом розпалася до червоного. У своєму панічному переляку він забув про невисокі сходинки позаду себе. П'ятами він стукнувся об першу і затримався там, повільно завалюючись спиною назад, руки його скажено крутились у повітрі, програючи битву за відновлення спливаючої рівноваги. Та хіба він не думав тоді з якоюсь божевільною радістю: "Зараз я впаду! Я дізнаюся, як воно, якщо впадеш і вдаришся головою! Ух, як мені підвезло!.." Хіба він такого не думав? Чи це тільки цей чоловік накладає зараз свої власні своєкорисливі ідеї на те хтозна-що, яке його дитячий розум, де завжди бушували сумбурні припущення і напівусвідомлювані образи (образи, які втратили весь свій сенс разом з їхньою яскравістю), що він думав тоді... або намагався думати?

У будь-якім випадку, це пусте питання. Він тоді не впав. Мати підбігла вчасно. Мати його підхопила. Він вдарився в сльози, але не впав.

На них усі дивилися. Він це пам'ятає. Він пам'ятає, що містер Гарденер підібрав ту штучку для вимірювання стіп і совав маленькі повзунки на ній, перевіряючи, чи з ними

все гаразд, тим часом як інший продавець поставив на місце перекинутий стілець і раз сплеснув долонями з насмішкливою відразою, перш ніж знов начепити на себе приємно-нейтральний, крамарський вираз обличчя. Здебільша йому запам'яталися мокрі материні щоки і її гаряче, кисле дихання. Він пам'ятав, як вона шепотіла й шепотіла йому в вухо: "Не смій ніколи робити такого знову, не смій ніколи робити такого знову, не смій ніколи..." Це так його мати виспівувала, щоб відвернути негаразди. Це саме вона виспівувала за рік до того, коли дізналася, що нянька одного задушливо спекотного літнього дня повела Едді в публічний басейн у Деррі-парку — то було, коли страх ранніх п'ятдесятих перед поліомієлітом тільки-но почав згасати[150]. Мати витягла його з басейну, наказуючи, щоб він більше ніколи такого не робив, ніколи-ніколи, і всі діти тоді дивилися точно так, як зараз дивилися продавці з покупцями, і дихання в неї відгонило точно таким же кислим.

Вона потягла його з "Човника-Чобітка", з криками на продавців, що побачиться з ними всіма в суді, якщо з її хлопчиком станеться щось погане. Від переляку сльози в Едді текли раз по раз аж до полудня, а астма мучила весь день. Тієї ночі він довго пролежав без сну, загадуючись, що ж воно за таке той рак, чи гірший він за поліо, чи може він від нього вмерти, і, якщо так, скільки це забере часу і чи дуже боляче буде перед смертю. А ще Едді загадувався, чи потрапить він потім у пекло.

Загроза була серйозною, принаймні це він знав.

Вона так перелякалася. Ось чому він це знав.

Така нажахана.

— Марті, — промовив він через море років. — Ти подаруєш мені поцілунок?

Вона поцілувала його, в цей же час обійнявши так міцно, що йому застогнали кістки в спині. "Якби ми перебували у воді, — подумав Едді, — вона втопила б нас обох".

— Не бійся, — прошепотів він їй у вухо.

— Я нічого не можу з собою вдіяти! — рюмсала вона.

— Розумію, — сказав він, усвідомлюючи, що, хоча Майра обнімає його з кісткодробильною міцністю, напад астми у нього послабшав. З дихання пропала та свистяча нота. — Я розумію, Марті.

Таксист знову посигналив.

— Ти телефонуватимеш? — запитала вона боязко.

— Якщо зможу.

— Едді, прошу, ну чому ти не розкажеш мені, в чому справа?

А що, якби він розказав?

Вона би заспокоїлася?

"Марті, цього вечора я отримав дзвінок від Майка Хенлона і ми трішки побалакали, але все, про що ми говорили, звелось до двох речей. "Те саме почалося знову", — сказав Майк. "Ти приїдеш?" — спитав Майк. І тепер у мене лихоманка, Марті, тільки це та лихоманка, якої не приглушити аспірином, і в мене задуха, з якою не здатен впоратися той клятий інгалятор, тому що ця задуха не в горлі й не в легенях — вона в мене кругом серця. Я повернуся до тебе, Марті, якщо зумію, але почуваюся я, наче

людина, що стоїть перед жерлом старої шахти, повної обвалів, які тільки-но й чекають, щоб трапитись, стоїть там і каже "прощавай" денному світлу".

Так — бігме, так! Це вже напевне поверне спокій її душі.

— Ні, — промовив він. — Гадаю, я не можу розказати тобі, в чому справа.

І перш ніж вона встигла сказати ще щось, перш ніж вона встигла розпочати знову ("Едді, вилізь з того таксі! Від нього в тебе буде рак!"), він вирушив геть від неї, швидше і швидше. На той момент, коли він дістався машини, він уже мало не біг.

Вона так і стояла в одвірку, коли таксист здавав задом на вулицю, так і стояла там, коли вони вирушили в бік міста — велика темна жіноча тінь, вирізана зі світла, що лилося з їхнього будинку. Він їй помахав і подумав, що вона також підняла руку йому у відповідь.

— Куди прямуємо цього вечора, друже мій? — запитав таксист.

— Вокзал "Пенн", — відповів Едді, і його пальці розслабилися на інгаляторі. Астма сховалася кудись туди, куди вона зазвичай ховалася нидіти між своїми нападами на його бронхи. Він почувався... майже добре.

Проте за чотири години інгалятор виявився дужче, ніж будь-коли, йому потрібним — коли Едді отямився від легкого напівсну одним спазматичним посмиком, що змусило парубка в діловому костюмі навпроти опустити газету і подивитись на нього з трохи боязкою цікавістю.

"Я повернулась, Едді! — кричала астма в захваті. — Я повернулась, і, ой, навіть не знаю, цього разу я можу тебе уколошкати! А чом би й ні? Колись-бо мушу це зробити, сам кумекаєш! Не можу ж я їбошитися з тобою вічно!"

Груди Едді здимались і опадали. Він помацав рукою, де інгалятор, знайшов його, націлив собі в горло і натиснув на спуск. Потім відкинувся назад у високому амтраківському кріслі, тремтячи, чекаючи на полегшення, думаючи про те сновидіння, з якого він прокинувся. Сновидіння? Господи Ісусе, якби ж то лише так. Він побоювався, що то був радше спогад, аніж сон. Там було таке ж зелене світло, як у тому рентгенівському апараті у взуттєвій крамниці, і гниючий прокажений гнався крізь підземні тунелі за волаючим хлопчиком на ім'я Едді Каспбрак. Він біг і біг

("...Він бігає доволі швидко", — доводив тренер Блек його матері, і він біг дуже швидко, тікаючи від тієї гниючої істоти, о так, можете повірити, закластися мені на власну шкіру)

у тому сні, де йому було одинадцять років, а потім він відчув запах чогось на кшталт оферті часу, і хтось запалив сірника, і він подивився вниз і побачив згниле лице хлопчика на ім'я Патрік Гокстеттер, хлопчика, котрий пропав у липні 1958 року, і хробаки вповзали і виповзали зі щік Патріка Гокстеттера, і той жахливий, бздючий сморід надходив зсередини Патріка Гокстеттера, в тому сні, який був більше схожим на спогад, аніж на сон, він поглянув убік і побачив пару шкільних читанок, розпухлих від вологи й порослих зеленою пліснявою: "Дороги повсюди" та "Розуміння нашої Америки". Вони були зараз у такому стані через сморідну сирість тут, унизу ("Як я провів літні канікули" — твір Патріка Гокстеттера: "Я провів їх мертвим у тунелі! Мох

виріс на моїх книжках, і вони розпухли до розміру каталогів "Сієрз!"[151])? Едді розкрив рота, щоб закричати, й от тоді-то лускаті пальці прокаженого, чиргикнувши по його щоках, пірнули йому в рот, тоді-то він і прокинувся з тим спиноломним посмиком, виявивши себе не в каналізаційних нетрях під Деррі у штаті Мейн, а у вагоні з баром у голові пасажирського потяга "Амтрак", який мчав через Род-Айленд[152] під повним білим місяцем.

Чоловік навпроти вагався, ледь не передумав був заговорити, а потім все ж таки наважився:

— З вами все гаразд, сер?

— О, так, — відповів Едді. — Просто задрімав і побачив поганий сон. Через це в мене почався напад астми.

— Зрозуміло.

Газета знову піднялася. Едді побачив, що це та газета, яку його мати інколи обзивала "Жид-Йорк таймз".

Едді задивився у вікно на сонний краєвид, освітлений тільки казковим місяцем. Тут і там стояли будинки, а подеколи їх скупчення, здебільшого темні, у деяких світилося. Але ті вогники здавалися рідкісними й фальшиво облудними, порівняно з сійвом-марою місяця.

"Він думає, що то місяць балакає з ним, — раптом подумав Едді. — Генрі Баверз. Боже, яким же він був божевільним". Він загадавсь, де може бути Генрі Баверз зараз. Мертвий? У в'язниці? Блукає десь порожніми рівнинами посеред країни, мов невиліковний вірус, у глибокі сонні години між першою й четвертою ночі тулячись поближче до "Сім-Одинадцять",[153] чи може, вбиває якихось людей, достатньо нерозумних, щоб загальмувати на його скривлений великий палець, з метою переміщення доларів з їхніх гаманців до свого власного.

Можливо, можливо.

Десь у штатному психпритулку? Дивиться вгору на цей місяць, що наближається до повні? Говорить до нього, прислухається до його відповідей, які тільки сам і може чути?

Едді вирішив, що це найбільш імовірно. Він здригнувся. "Нарешті я згадую власне дитинство, — подумав він. — Я згадую, як провів свої літні канікули того похмурого, мертвого 1958 року". Він відчував, що тепер, якщо захоче, може зосередитися майже на будь-якій події того літа, але він не хотів. "Ох, господи, якби я тільки міг забути все те знову".

Він притулився лобом до брудної шибки вагонного вікна — пальці делікатно тримають інгалятор, наче якусь релігійну реліквію, — дивлячись, як обабіч потяга розлітається ніч.

"Їду на північ", — подумав він, але це було неправильно.

"Їду не на північ. Тому що це не потяг; це машина часу. Не на північ; назад. Назад у часі".

Йому здалося, ніби він чує бурмотіння місяця.

Едді Каспбрак міцно стиснув свій інгалятор і заплющив очі, поборюючи раптові

запаморочення.

5

БЕВЕРЛІ РОГАН ДІСТАЄ ПРОЧУХАНКИ

Том уже майже був заснув, коли задзвонив телефон. Він намагався підвестися, щоб узяти слухавку, та потім відчув, що Беверлі притискається одною груддю до його плеча, це вона потягнулась до телефону. Том знов упав на подушку, в'яло чудуючись, хто ж це дзвонить на їх не зареєстрований у довідковій службі домашній номер о цій нічній годині. Він ще почув, як Беверлі промовила "алло", а потім знову відплив у сон. Том уграв майже три шестизарядних паки протягом того бейсбольного матчу і був висотаний.

Потім голос Беверлі, різкий і здивований: "Щоооо?" — немов ніж-льодоріз, встромився йому у вухо, і Том знову розплющив очі. Він спробував сісти і телефонний шнур уп'явся йому в товсту шию.

— Прибери з мене цю херню, Беверлі, — наказав він, тож вона зразу ж підвелася й, підтримуючи шнур розчепіреними пальцями, обійшла ліжку. Її червоново-руде волосся натуральними хвилями спливало їй по нічній сорочці маже до талії. Волосся шльондри. Вона не кинула на його обличчя невпевненого погляду, щоб прочитати на ньому прогноз емоційної погоди, і Тому Рогану це не сподобалося. Він сів. У нього заболіло в голові. Курва, голова, мабуть, уже й до цього боліла, але поки спиш, ти цього не знаєш.

Він пішов до ванної кімнати, де мочився, як йому здалося, зо три години, а потім вирішив, що раз уже він встав, то мусить знову взятися до пива і спробувати провести курс лікування неминучого похмілля.

Прямуючи до сходів знову крізь спальню, чоловік у білих трусах-боксерах, що маяли під його значного розміру черевом, як вітрила, з руками-колодами (він скидався більше на докера-задерія, аніж на президента й генерального менеджера "Беверлі Фешен Інкорпорейтед"), глянув через плече й роздратовано гаркнув:

— Якщо це та лесбі-бичка Леслі, скажи їй, нехай піде відлиже у якоїсь із моделей, а нам дасть спокій!

Беверлі скинула на нього очима, похитала головою, показуючи, що це не Леслі, а потім знову перевела погляд на телефон. Том відчув, як у нього на шиї напружилися м'язи. Це скидалося на зневагу. Зневагу з боку Міледі. Мійобаноїледі. Починало скидатися на те, що це може обернутися певною сценою. Можливо, Беверлі потрібен короткий освіжаючий курс повчання, хто тут головний. Цілком можливо. Інколи їй це було необхідно. Вона була малоздібною ученицею.

Том зійшов на нижній поверх, перевальцем, машинально виколупуючи зад трусів у себе з улововини між сідницями, почалапав до кухні й там відкрив холодильник. Його простягнута рука не знайшла нічого більш алкогольного за миску "Тапервер" із залишками локшини "Романов"[154]. Пиво все закінчилось. Навіть та бляшанка, яку він ховав під задньою стінкою (майже так, як складену під водійськими правами двадцятидоларову банкноту на крайній випадок) щезла. Матч тривав чотирнадцять інінгів[155], і все даремно. "Вайт Сокс"[156] програли. Нікчемна згряя гівнюків цього

року.

Його очі перепливли до пляшок з міцним зіллям на зашкленій полиці понад кухонним баром, і на мить Том побачив себе, як він хльопав собі на один кубик льоду "Бім"[157]. Тоді, розуміючи, що це обіцяє навіть більше капості, ніж наразі терпить його голова, він вирушив назад до сходів. Поглянувши на стрілки антикварного маятникового годинника біля підніжжя сходів, він побачив, що вже перейшло за північ. Це відкриття аж ніяк не покращило його настрою, який ніколи не був занадто гарним навіть у найкращі моменти.

Він сходив угору сходами з повільною обережністю, усвідомлюючи — аж зайве усвідомлюючи, — як важко працює його серце. Ка-гуп, ка-стук. Ка-гуп, ка-стук. Ка-гуп, ка-стук. Він нервувався, коли відчував, що серце в нього б'ється не лише в грудях, а й у вухах і в зап'ястках. Коли так відбувалося, він інколи уявляв його не органом, що стискається й розтискається, а великим циферблатом у лівій половині своїх грудей, стрілка якого зловісно наближається до червоної зони. Йому не подобалося таке лайно; йому не потрібне було таке лайно. Що йому було потрібне — це здоровий нічний сон.

Але ця тупа піхва, з якою він був одружений, усе ще ляпала по телефону.

— Це я розумію, Майку... так... так, авжеж... знаю... але...

Доволі довга пауза.

— Білл Денбро? — скрикнула вона, і той самий ніж-льодоріз знову встромився йому в вухо.

Він затримався, стоячи перед дверима спальні, поки йому не повернулося нормальне дихання. Тепер воно знову стало ка-стук, ка-стук, ка-стук. Він на мить уявив, що стрілка відсовується від червоного, а потім вольовим зусиллям прибрав цю картинку геть. Заради Бога-Христа, він справжній чоловік, і збіса вдатний, не якась там духовка з негодящим термостатом. Він у чудовій формі. Він залізний. І якщо вона має потребу завчити це знову, він радо дасть їй урок.

Він уже було мало не зробив крок у спальню, але затримався на місці довше на якусь мить, слухаючи її, не те щоб йому було цікаво, з ким вона балакає чи що каже, просто слухаючи коливання вгору-вниз інтонацій її голосу. І відчуваючи стару знайому тупу лють.

Він познайомився з Беверлі в барі для самотніх у середмісті Чикаго чотири роки тому. Розмова зав'язалася доволі легко, бо вони обоє працювали у "Стандард брендз білдінг" і мали кількох спільних знайомих. Том працював у піар-компанії "Кінг&Лендрінг" на сорок другому поверсі. Беверлі Марш — так вона тоді звалася — асистенткою дизайнера в "Делія фешенз" на дванадцятому. "Делія", яка пізніше стала помірно популярною на Середньому Заході, орієнтувалася на молодь — блузи і спідниці, шалики і слакси під брендом "Делія" продавалися головним чином у крамничках, які сама Делія Каслмен називала "молодіжними", а Том — "гашишнями". Том Роган майже відразу зрозумів про Беверлі Марш дві речі: вона бажана і вона вразлива. Менш ніж за місяць він зрозумів іще одну: вона талановита. Дуже талановита. У її ескізах повсякденних суконь і блузок він побачив грошевидобувну

машину з мало не лячним потенціалом.

"Але не в "гашишнях", — думав він, не кажучи цього вголос (принаймні не тоді). — Годі вже вбогого освітлення, годі мізерних цін, годі нікчемного виставлення десть на задвірках крамниці між аксесуарами для куріння трави і майками рок-гуртів. Хай таке лайно залишається для дрібноти".

Він дізнався про Беверлі багато всього, перш ніж вона зрозуміла, що в нього є до неї хоч якийсь справжній інтерес, і саме так Тому й хотілося, щоб було. Том шукав когось такого, як Беверлі Марш, усе своє життя, і він рушив уперед зі швидкістю лева, що робить напад на забарливу антилопу. Не те щоб її вразливість проявлялася на поверхні — дивишся і бачиш ефектну жінку, струнку, але вельми статурну. Стегна, можливо, не зовсім супер, натомість чудовий задок і найкраща пара цицьок, яку він бодай колись бачив. Том Роган був цицьколюбним чоловіком, завжди ним був, а у високих дівчат цицьки майже завжди розчаровували. Вони носили тоненькі майки, зводячи з розуму своїми сосками, але, стягнувши таку тоненьку майку, ти робив відкриття, що, окрім сосків, там більше нічого й нема. Самі цицьки були схожими більше на ручки-шишечки при шухлядах якогось комода. "Більш за жменю — то занадто", — любив приказувати його сусід по кімнаті в гуртожитку коледжу, але, на Томове переконання, у його сусідові було стільки лайна, що аж перехлюпувалося на поворотах.

Еге ж, виглядала вона по-своєму привабливо, це безсумнівно, з тією її бомбезною фігурою і чудесним водоспадом хвилястого рудого волосся. Але була вона слабкою... якоюсь слабкою. То було так, ніби вона надсилала радіосигнали, вловити які міг тільки він. Можна було б вказати на певні деталі — як багато вона курила (утім, він майже вилікував її від цього), як безупинно рухалися її очі, ніколи не зустрічаючись поглядом з очима того, хто з нею балакає, хіба що торкаючись їх час від часу, щоб зразу ж проворно відстрибнути геть; її звичка злегка погладжувати собі лікті, коли вона нервується; стан її нігтів, завжди доглянутих, проте неприпустимо коротких. На це останнє Том звернув увагу в перший же вечір їхнього знайомства. Вона підняла свій бокал з червоним вином, він побачив її нігті й подумав: "Вона тримає нігті короткими, бо гризе їх".

Леви можуть не думати, принаймні так, як думають люди... але вони бачать. І коли антилопи кидаються навтьоки від водопою, стривожені наближенням запаху, що несе смерть, ці коти вміють примітити, котра з них відстає від гурту, можливо, через підвернуту ногу, можливо, вона просто природно забарлива... а може, тому, що в неї слабше розвинуте відчуття небезпеки. А ще цілком можливо, що деякі антилопи — а також і деякі жінки — бажають бути забитими.

Раптом він почув звук, який брутально висмикнув його з цих спогадів, — клацання запальнички.

Знову повернулася тупа лють. Живіт наповнився жаром, який Том не міг би назвати цілком неприємним. Підкурює. Вона курить. Чималенько було проведено з нею спецсеминарів Тома Рогана на цю тему. Й от тобі й маєш, вона робить те саме знову.

Гаразд, вона малоздібна учениця, але добрий вчитель найкраще проявляє себе в роботі з малоздібними учнями.

— Так, — промовила вона цього разу. — Угу-угу. Добре. Так... — знову послухала, потім видала дивний, шарпкий сміх, якого він від неї ніколи до цього не чув. — Дві речі, оскільки ти питаєшся: зарезервуй для мене номер і промов за мене молитву. Так, окей... угу... я теж. Добраніч.

Коли він увійшов у спальню, вона якраз клала слухавку. Він збирався увійти жорстко, накричати на неї: припини, припини це негайно, НЕГАЙНО! Але, коли побачив її, усі слова замерли йому в горлі. Він бачив її такою й раніше, але тільки разів два чи три. Раз перед їхнім першим великим подіумним показом, другий перед першим закритим показом для представників загальнонаціональних торговельних мереж, третій — коли вони вирушали в Нью-Йорк отримувати Міжнародну дизайнерську премію.

Вона рухалася по спальні довгими кроками, мереживна біла нічна сорочка підкреслювала форми її тіла, затиснута передніми зубами сигарета (боже, як же він ненавидів такий її вигляд, з недопалком у роті) відкидала через ліве плече назад негусту білу тасьму диму, наче той тягнувся з паровозної труби.

Але насправді застигнути його примусив вираз її обличчя, саме це змусило замерти в горлі запланований ним було крик. Серце в ньому йойкнуло — ка-ГУП! — і він скривився, переконуючи себе, що відчуває наразі не страх, а лише здивування від того, що виявив її в такому вигляді.

Вона була такою жінкою, що достеменно оживала тільки тоді, коли ритм її роботи підносився до кульмінації. Кожний з подібних пам'ятних випадків, звісно, був пов'язаний з професійною кар'єрою. У ті моменти він бачив зовсім іншу жінку, жінку, яка дуже відрізнялася від тієї, яку він так добре знав, — жінку, яка глушила нахер його чуттєвий до страхів радар своїми дикими вибухами атмосферних електророзрядів. Жінка, яка проявлялася в стресові моменти, була сильною, але вкрай збудливою, безстрашною, але непередбачуваною.

Щоки в неї тепер розпашілися, натуральний рум'янець палав високо на вилицях. Широко розплющені очі сяяли, ані сліду сну не залишилося в них. Потокотом струменіло її волосся. І... ох, гляньте-но на це, друзі та сусіди! Ох, ви лишень тільки погляньте ось на це! Невже це вона дістає із шафи валізу? Валізу? Боже правий, а таки так.

"Зарезервуй для мене номер... промов за мене молитву".

Ну що ж, їй не знадобиться жодний номер у жодному готелі — не в осяжному майбутньому, — тому що манюня Беверлі Роган залишиться тут, удома, можете бути певні, і в наступні три-чотири дні прийматиме їжу навстоячки.

А от парочка молитов їй таки знадобиться, поки він з нею не закінчить.

Вона скинула валізу на ліжко і підійшла до свого комода. Витягла верхню шухляду й дістала двоє джинсів і вельветові штани. Вкинула їх до валізи. Знов до комода, сигарета струменить димом через плече. Вхопила светр, пару майок, одну зі старих блузок "Шип'н'Шор"[158], в яких вона мала такий ідіотський вигляд, але не бажала від

них відмовитись. Той, хто телефонував їй, вочевидь, не був якимсь шикарним вояжером. Усі ці речі були нудними, речі суто у стилі Джеккі Кеннеді для вікенду в Хаяніс Порті[159].

Не те щоб його хвилювало, хто їй дзвонив і куди вона, як їй здається, зібралася їхати, оскільки нікуди вона не поїде. Не ці два питання безустанно дзюбали йому мозок, заморочений і болючий від надлишку пива й нестатку сну.

А оця її сигарета.

Вважалося, що всі сигарети вона викинула. Але вона їх від нього затаїла — доказ ось він, стирчав зараз у неї в зубах. А оскільки вона все ще не помічала, що він стоїть у дверях, Том дозволив собі задоволення згадати ті два вечори, що подарували йому впевненість у власному цілковитому над нею контролі.

"Я не бажаю, щоб коли-небудь ти курила поряд зі мною, — сказав він їй, коли вони поверталися з одної вечірки у Лейк Форесті.[160] У жовтні то було. — Я змушений давитися цим лайном на вечірках і в офісі, але я не мушу ним давитися поряд із тобою. Ти знаєш, на що це схоже? Я скажу тобі правду — вона неприємна, але це правда. Це наче їсти чийсь шмарклі".

Він гадав, що це викличе хоч слабеньку іскру протесту, але вона тільки блимнула на нього отим своїм несміливим, бажаним догодити поглядом. І голос у неї був тихим, лагідним, слухняним: "Гаразд, Томе".

"Викинь її тоді геть".

Вона викинула. Усю решту того вечора Том перебував у доброму гуморі.

За кілька тижнів, виходячи з кінотеатру, вона підкурила сигарету у фойє і пихкала нею, поки вони йшли через парковку до машини. То було кусючим листопадним вечором, вітер, наче ооскаженілий кіт, вгризався у кожний, який лишень тільки міг знайти, квадратний дюйм відкритої плоті. Том пам'ятав, що ясно чув тоді запах озера, як то буває прохолодними ночами — такий добре впізнаваний запах, що був одночасно рибним і якимсь порожнім. Він не заважав їй курити ту сигарету. Він відчинив для неї дверцята, коли вони дісталися машини. Він сів за кермо, закрив власні дверцята, а вже тоді промовив: "Бев?"

Вона прибрала сигарету з губ і обернулась до нього запитально, й от тоді він розрядився на неї доволі добряче, твердою відкритою долонею ляснувши по щоці достатньо сильно, щоб у нього самого засвербіла долоня, достатньо сильно, щоб її голова гойднулася назад, вдарившись об підголівник. Її очі розчахнулися зі здивування і болю... й чогось іще також. Власна рука Беверлі злетіла до щоки, щоб торкнутись її гарячості й сверблячого оніміння. Вона скрикнула: "Оууу! Томе!"

Він дивився на неї — очі примружені, губи в недбалій усмішці — цілком жвавий, готовий побачити, що буде далі, як вона реагуватиме. У штанах у нього напружився член, але він це ледь зауважив. Це на потім. Зараз у школі триває урок. Він прокрутив у голові те, що щойно трапилося. Її обличчя. Що то за той, третій, вираз на ньому був майнув мигцем й відразу ж пропав? Спершу здивування. Потім біль. А тоді...

("ностальгія")

згадка... пам'ять про щось. Це з'явилося лише на мить. Том не думав, щоб вона навіть сама знала, що це там майнуло, на її обличчі чи в її мозку.

Зараз є зараз. Усе мусило б проявитися в перших словах, яких вона не промовила. Він знав це так само добре, як власне ім'я.

Не прозвучало: "Сучий ти сину!"

Не прозвучало: "Прощавай, Мачо-Сіті!"

Не прозвучало: "Між нами все скінчено, Томе!"

Вона тільки подивилася на нього своїми скривдженими вологими карими очима і спитала:

— Навіщо ти це зробив?

Хотіла було сказати ще щось, але натомість вдарилась у сльози.

— Вікинь.

— Що? Що, Томе?

Туш стікала по її обличчю брудними патьоками. На це йому було байдуже. Йому трохи було навіть до вподоби бачити її такою. Авжеж, брудота, але було в цьому також щось сексуальне. Блядське. Доволі збуджуюче.

— Сигарету. Вікинь її геть.

Проблиски розуміння, а слідом — винуватості.

— Я просто забула! — схлипнула вона. — Ото й усе!

— Вікинь її геть, Бев, а то дістанеш ще вдруге.

Вона опустила вікно й жбурнула сигарету. Потім знову обернулась до нього — лице бліде, налякане і якесь ніби просвітлене.

— Ти не можеш... ти не мусиш мене бити. Це поганий фундамент для... для... тривалих стосунків.

Вона намагалася знайти відповідний тон, якийсь дорослий ритм мовлення, але губилася. Він повернув її в минуле. З ним у машині сиділа дитина. Зваблива й пекельно сексуальна, але дитина.

— Не могли й не мусити дві різні речі, дитятко, — промовив він. Голосом стримано-спокійним, хоча сам усередині тіпався й витанцьовував. — І це я буду вирішувати, на чому будуються тривалі стосунки, а на чому ні. Якщо ти можеш з цим жити, чудово. Якщо ні, йди гуляй геть. Я тебе не зупинятиму. Я можу дати тобі копняка під сраку, як презент на прощання, але не зупинятиму. Це вільна країна. Що я ще тут можу сказати?

— Мабуть, ти вже сказав достатньо, — прошепотіла вона, і він ударив її знову, сильніше, ніж першого разу, бо жодна баба ніколи не буде вистьобуватися перед Томом Роганом. Він ударив би королеву Англії, якби вона стібалася з нього.

Вона вгатилася щогою об м'яку оббивку приладової панелі. Рука її вхопилася за дверну ручку, але потім відпала. Вона лише забилася в куток, наче кролик, одною рукою прикриваючи рота, з очима велетенськими, вологими, переляканими. Том дивився на неї якусь мить, а потім виліз і обійшов машину ззаду. Відкрив її дверцята. Дихання з нього пихкало димком серед цього чорного, вітряного, листопадового повітря й озерний запах вчувався дуже ясно.

— Бажаєш вийти, Бев? Я бачив, ти взялася за дверну ручку, тож гадаю, ти, либонь, бажаєш вийти. Хай буде так. Я прохав тебе не робити дещо, і ти мені пообіцяла. Але потім зробила. То бажаєш вийти? Нумо. Вилазь. Та хер з ним, авжеж? Вилазь. То ти бажаєш вийти?

— Ні, — шепнула вона.

— Що? Я тебе не чую.

— Ні, я не хочу вийти, — промовила вона трішки голосніше.

— Що це — у тебе емфізема від тих сигарет? Якщо не можеш говорити, я тобі збіса дістану якийсь мегафон. Це твій останній шанс, Беверлі. Скажи голосно, щоб я міг тебе почути: ти бажаєш вилізти з цієї машини чи бажаєш їхати додому зі мною?

— Бажаю їхати додому з тобою, — промовила вона, склавши руки на колінах, наче якесь мале дівча. На нього вона не дивилась. По щоках у неї спливали сльози.

— Гаразд, — сказав він. — Чудово. Але спершу скажи мені отаке, Бев. Скажи отак: я забула, що мені не можна курити поряд з тобою, Томе.

Тепер вона на нього подивилась, очима скривдженими, благаючими, німотними. Ти можеш примусити мене це зробити, але, прошу, не треба. Не треба, я кохаю тебе, хіба не можна покласти на цьому край?

Ні — цього робити не можна було. Тому що так не досягалося дна її приниження, і обоє вони це розуміли.

— Скажи.

— Я забула, що мені не можна курити поряд з тобою, Томе.

— Добре. А тепер скажи: "Вибач".

— Вибач, — повторила вона глухо.

Та сигарета лежала й диміла на асфальті, наче обрізок запального шнура. Люди, які йшли з кінотеатру, кидали на них погляди: чоловік стоїть біля відкритих пасажирських дверцят скромної "веги"[161] останньої моделі, всередині якої сидить жінка з манірно складеними на колінках руками, з опущеною головою, верхнє світло в кабіні окреслює золотим сяйвом м'який водоспад її волосся.

Він розчавив сигарету. Розмазав її по асфальту.

— А тепер скажи: "Я більше ніколи такого не зроблю без твого дозволу".

— Я більше...

Голос у неї почав затинатися.

— ...ніколи... н-н-н...

— Кажи, кажи, Бев.

— ...більше ніколи н-не з-роблю. Без твого д-дозволу.

Тож він затріснув дверцята і знову обійшов машину до водійського місця. Сів за кермо і повіз їх до свого помешкання у центрі міста. Обидва не промовили й слова. Половину стосунків було усталено на парковці; другу половину — через сорок хвилин у Томовім ліжку.

Вона не хоче займатись коханням, сказала Беверлі. Тим не менше він побачив інакшу правду в її очах і в напруженій розчепіреності її ніг, а коли стягнув з неї блузку,

соски виявилася твердими, немов камінці. Вона застогнала, коли він їх потер, і тихо скрикнула, коли він смоктав спершу один, а потім другий, одночасно безустанно їх мнучи. Вона вхопила його руку й завела собі між ніг.

— А я був гадав, що тобі не хочеться, — промовив він, і вона відвернула від нього обличчя... але не дозволила прибратися його руці, і гойдливі рухи її стегон ще дужче пришвидшилися.

Він штовхнув її спиною на ліжку... Тепер він був ніжним, не роздирав на ній білизну, а знімав її з такою обережною уважністю, що була ледь не маніжною.

Вслизання в неї було наче вслизання у якесь рафіноване масло.

Він рухався в одному ритмі з нею, користаючись нею, але дозволяючи і їй користатися собою, і перший раз вона кінчила майже відразу, скрикуючи, занурюючи нігті йому в спину. Потім вони гойдалися разом повільними, довгими хвилями і десь там, гадав він, вона кінчила знову. Том теж перебував близько того, вже потім він буде думати про баланс очок у "Вайт Сокс" або про те, як дехто на роботі намагався підірвати його оцінку Чеслі,[162] і тоді він знову буде в порядку. А далі вона почала пришвидшуватись, поки її ритм нарешті не розчинився в розпаленому бриканні. Том задивився їй у лице, на ті єнотові кільця навкруг очей, на розмазану помаду, і відчув раптом, як його сказано понесло до краю.

Вона сіпала стегнами дужче й дужче — в ті дні між ними ще не було його пивного пуза, і їхні животи, мов дві долоні, аплодували в дедалі швидшому ритмі.

Насамкінець вона закричала та ще й вкусила його своїми маленькими, рівненькими зубами.

— Скільки разів ти кінчила? — запитав він, після того як вони вже побували в душі.

Вона відвернулася, а коли заговорила, то так стиха, що він її майже не чув:

— Це не те, про що тобі вільно питатися.

— Ні? Хто тобі таке сказав? Містероджерс?[163]

Він ухопив її рукою за обличчя, глибоко вдавляючи великий палець в одну щоку, а в іншу — решту пальців, з підборіддям у пастці його долоні.

— Ти розкажеш Тому, — мовив він. — Ти чуєш мене, Бев? Кажі татові.

— Три, — відповіла вона неохоче.

— Добре, — сказав він. — Можеш викурити сигарету.

Вона недовірливо поглянула на нього, руде волосся розкидане по подушці, сама вся така, без нічого на ній, окрім мереживних високих трусиків. Один лише цей її вигляд підбурював його мотор до нового заведення. Він кивнув:

— Можеш. Усе гаразд.

Вони офіційно побралися в цивільній церемонії за три місяці після того. Прийшло двоє його друзів; з її боку була присутня єдина подруга Кей МакКолл, котру Том називав "та цицяста сучка-феміністка".

Усі ці спогади, наче уривок прискорено прокрученої кіноплівки, промайнули в голові Тома в проміжку якихось кількох секунд, поки він стояв в одвірку, спостерігаючи за нею. Вона вже перейшла до нижньої шухляди комода, який сама іноді називала

"своїм вікендовим бюро", і тепер закидала до валізи спідню білизну — не ті речі, що подобалися йому, ковзкі атласи та гладенькі шовки; летіли бавовняні речі, зовсім дівчачі трусики, більшість із них вилинялі й із гульками розтягнутих гумових стрічок у поясах. Якась бавовняна нічна сорочка, на вигляд немов з "Маленького будиночка серед прерії".[164] Беверлі полізла рукою до задньої частини цієї, нижньої, шухляди — намацати щось іще там заховане.

Тим часом Том Роган вирушив по ворсистому килиму до своєї шафи. Ноги мав босі, тож пересування його було беззвучним, як легкий повів бризу. Там виявилися сигарети. Оце-то його вже насправді збісило. Довгий уже час минув відтоді, як вона забула той свій перший урок. Були й інші повчальні уроки відтоді, вельми багацько їх було, траплялися спекотні дні, коли вона була змушена носити блузи з довгими рукавами, а подеколи навіть застебнуті аж під горло в'язані кардигани. Похмурі дні, коли вона ходила в темних окулярах. Але саме той перший урок був таким негаданим і фундаментальним...

Том уже геть забув про той телефонний дзвінок, що був збудив його з занурення у глибокий сон. Ця сигарета. Якщо вона зараз курить, отже, забула про Тома Рогана. Тимчасово, звісно, лише тимчасово, але тимчасово це збіса довго. Що могло спричинитися до цієї її забудькуватості, не мало значення. Такі речі не мусили траплятися в його домі з жодних причин.

На внутрішньому боці дверей шафи висів широкий чорний шкіряний пасок. Пряжки на ньому не було; він її зняв давно. На одному кінці, де колись була та знята пряжка, пасок загинався назад, цей подвоєний його відтинок утворював петлю, в яку й просковзнув зараз рукою Том Роган.

"Томе, ти погано поводився", — інколи примовляла його мати — ну, "інколи", мабуть, тут не зовсім вдале слово; мабуть, доречнішим було б "часто". "Ходи-но сюди, Томмі! Я завдам тобі хльости". Його дитяче життя було позначено пунктиром від хльости до хльости. Врешті-решт він утік до штатного коледжу у Вічіті[165], але, очевидно, не існує такої речі, як остаточна втеча, бо він не перестав чути її голос у снах: "Ходи-но сюди, Томмі! Я мушу завдати тобі хльости. Хльости..."

Він був із чотирьох дітей найстаршим. Через три місяці після того як народилася найменша, помер Ралф Роган — ну, "помер", мабуть, тут не зовсім вдале слово; мабуть, краще було б сказати "скоїв самогубство", оскільки той налив собі добрячу порцію хлорки у склянку з джином і цю диявольську суміш випив, сидячи у ванній кімнаті на товчку. Місіс Роган знайшла собі роботу на заводі компанії "Форд". Том, хоча йому тоді було лише одинадцять, став мужчиною в їхній сім'ї. І якщо він десь хибив — якщо мала обсирала пелюшки, після того як нянька пішла додому, а лайно все ще залишалося там, коли додому приходила матуся... якщо він забував вчасно зустріти Меган на розі Брод-стрит, після того як вона вийшла з дитячого садочка, і це бачила прискіплива місіс Гант... якщо йому траплялося дивитися "Амерікен Бендстенд"[166], а Джої тим часом учиняв безлад у кухні... якщо траплялися такі речі чи ще тисяча різних інших... тоді, після того як малечу було покладено до їхніх ліжок, з'являлася палиця-

хльосталка[167] і мати оголошувала вердикт: "Ходи-но сюди, Томмі! Я мушу завдати тобі хльости".

Краще бути хльостальником, аніж відхльостуваним.

Якщо він і не вивчив чогось іншого на великому платному шляху життя, то це завчив сповна.

Він раз ворухнув вільним кінцем ремня і щільніше затягнув петлю. Потім зімкнув на ньому пальці. Гарне відчуття. З ремнем він почувався немов дорослим. Той звисав з його стиснутого кулака, немов мертва чорна змія. Біль з голови пропав.

Вона нарешті знайшла ту останню річ вглибині шухляди — старий білий бавовняний бюстгальтер з чашечками типу "гарматний снаряд". Думка, що цей нічний дзвінок міг бути від якогось коханця, спливла на мить йому до голови, та знову втонула. Це ж смішно. Жодна жінка, збираючись зустрітися зі старим коханцем, не пакуватиме свої старі блузи "Шип'н'Шор" і куплені колись у "Кей-Марті"[168] бавовняні трусики з перекрученими й гулястими гумками. А ця взагалі не наважилась би.

— Беверлі, — мовив він ласкаво, і вона одразу ж обернулась, з розширеними очима, волосся її вихнулось.

Ремінь завис... опустився трішки. Він вдивлявся у неї, знову вбачаючи той ореол неспокою. Так, вона набувала такого вигляду перед великими показами, і тоді він не заступав їй шляху, розуміючи, що наразі вона так переповнена сумішшю страху й змагальної агресії, що голова її, наче колба, повна світильного газу; єдина іскра — і вона вибухне. Вона ставилася до показів не як до шансів порвати з "Делія фешенз", щоб заробляти гроші — чи навіть розбагатіти — самій. Якби тільки це, все з нею було б гаразд. Але якби тільки це, вона також не була б такою божественно талановитою. Вона ставилася до тих показів як до чогось на кшталт суперіспитів, де її оцінюватимуть безжальні вчителі. Те, що вона там бачила в ті моменти, було якоюсь істотою без лиця. У неї не було лиця, але було ім'я — Всеволоддя.

Уся та нервозність із розширеними очима зараз була присутня в неї на обличчі. Утім, не тільки там; вона майоріла довкола неї ледве не ввіч видимою аурую, високовольтною напругою, яка зненацька зробила її набагато привабливішою і водночас небезпечнішою, аніж вона здавалася йому впродовж останніх років. Йому стало боязно, бо вона була тут, уся тут, абсолютна вона, за винятком тієї неї, яку Том Роган хотів би мати, тієї, яку він був створив.

Вона виглядала збентеженою й настраханою. А ще ледь не сказано збудженою. Щоки в неї гарячково палали, проте під нижніми повіками виднілися різкі білі плями, що майже скидалися на другу пару очей. Лоб її сяяв кремовими відблисками.

І сигарета все ще стирчала у неї в роті, тепер злегка задерта вгору, ніби вона вважала себе чи не, чорти забирай, якимсь Франкліном Делано Рузвельтом[169]. Сигарета! Сам вигляд її викликав ту тупу лють, яка знов обдала його зеленою хвилею. Нечітко, десь на задвірках мозку, йому пригадалося, як однієї ночі вона сказала йому дещо з-посеред темряви, невиразним, безживним голосом: "Колись ти уб'єш мене, Томе. Ти це розумієш? Колись ти просто зайдеш надто далеко, а там і кінець. Нараз".

Він їй відповів: "Роби по-моєму, Бев, і той день ніколи не настане".

Зараз, перед тим як його лють затуманила геть усе, він устиг подивуватися, чи не прийшов оце врешті-решт саме той день?

Сигарета! Начхати на той дзвінок, її збори, цей химерний вираз на її обличчі. Ми розберемося з сигаретою. А потім він її виїбе. Після того вони зможуть обговорити все решту. Тоді воно може навіть здатись важливим.

— Томе, — почала вона. — Томе, я мушу...

— Ти куриш, — перебив він. Голос його звучав, наче звіддалік, наче з якогось дуже доброго радіоприймача. — Схоже, що ти забула, бейб. Де ти їх ховаєш?

— Дивись, я вже викидаю, — сказала вона й рушила до дверей у ванну. Там шпурнула недопалок — навіть звідси Тому було видно на фільтрі глибокі сліди від зубів — в унітаз. Фсссс. Вийшла і продовжила: — Томе, то був один старий друг. Один старий, старий друг. Я мушу...

— Заткнутися, ось що ти мусиш! — закричав він на неї. — Просто заткнутися!

Але того страху, який він хотів бачити — страху перед ним — не було на її обличчі. Страх там був, але він походив з телефону, а з такого джерела страх не мусив надходити до Беверлі. Виглядало мало не так, що вона не бачить ременя, не бачить його самого, і Том відчув цівку непевності. Чи сам він є тут? То було дурне питання, але чи є він тут?

Це питання було таким жахливим і таким необорним, що на якусь мить він відчув реальну небезпеку цілком відкритися від власного кореня й просто полинати геть, наче якесь перекотиполе, гнане міцним вітром. Потім він себе опанував. Він тут, авжеж, і, як для однієї ночі, йому вже цілком вистачило цього психо-белькотіння. Він є тут, це він, Том Роган, Том їй-бо Роган, і якщо ця здуріла піхва не схаменеться в наступні секунд зо тридцять, то матиме такий вигляд, наче її виштовхнув з розгонистого товарного вагона якийсь підлий залізничний детектив.

— Мушу завдати тобі хльости, — промовив він. — Шкода, але мушу, бейб.

Так, цю суміш страху й агресивності він бачив і раніше. Зараз вона вперше спалахнула просто на нього.

— Поклади цю штуку, — сказала вона. — Я мушу якомога швидше дістатися до "О'Хари".[170]

"Чи ти є тут, Томе? Чи ти тут?"

Він відштовхнув цю думку геть. Пасмо шкіри, яке було колись ременем, повільно хиталося перед ним, наче маятник. Очі в нього блимнули, а потім знову міцно вчепилися їй в обличчя.

— Послухай мене, Томе. У моєму рідному місті трапилася певна проблема. Дуже погана проблема. У мене був один друг у ті дні. Гадаю, він міг би бути моїм бойфрендом, якби ми тоді були достатньо дорослими для такого. Тоді він був усього лиш одинадцятирічним хлопчиком, і страшенно заїкуватим. Зараз він романіст. Ти навіть читав одну з його книжок, здається... чи не "Чорні пороги"?

Вона шукала відгук на його обличчі, але його обличчя не подавало жодних знаків.

Тільки пояс маятником хитався туди-сюди, туди-сюди. Том стояв з нахиленою головою, злегка розставивши свої кремезні ноги. Тоді вона нетерпляче провела долонею собі по волоссю — неуважно — так, ніби в неї є дуже багато речей, які слід обдумати, а ременя вона не бачить зовсім, і те саме облудне, жахливе запитання знову зринуло в Томовій голові: "Чи ти є тут? Чи ти в цьому впевнений?"

— Ця книжка лежала в нас тут і там багато тижнів, але я ніколи не вбачала зв'язку. Можливо, й мусила б, але всі ми постаршали, і я навіть не думала про Деррі дуже, дуже довгий час. Коротко кажучи, у Білла був менший брат, Джордж, і Джордж загинув іще до того, як я насправді запізналася з Біллом. Його було замордовано. А потім, наступного літа...

Але Том уже достатньо наслухався навіженства і зсередини себе, і ззовні. Він швидко ринувся на неї, заносючи праву руку над плечем, наче той, хто готується метнути списа. Ремінь зі свистом прорізав повітря. Беверлі побачила його наближення й намагалася ухилитись, але правим плечем вдарилася об одвірок ванної кімнати, і тоді пролунало м'ясисте "ляск"! — це ремінь вдарив їй по лівому передпліччю, залишивши там червоний рубець.

— Завдам тобі хльости, — повторив Том.

Голос його звучав розсудливо, навіть з ноткою жалю, але зуби були оскалені в білій, застиглій усмішці. Він бажав побачити той вираз у її очах, той вираз переляку, і жаху, і сорому, той вираз, що промовляє: "Так, ти правий, я на це заслужила", той вираз, що промовляє: "Так, авжеж ти тут, я відчуваю твою присутність". Тоді знову назад зможе повернутися кохання, і це буде правильно й добре, бо він насправді її кохає. Вони навіть зможуть обговорити, якщо їй схочеться, хто саме телефонував і взагалі що там до чого. Але це мусить настати пізніше. Наразі в школі триває урок. Стара добра пара: спершу хльоста, потім єбля.

— Вибач, бейб.

— Томе, не роби цьо...

Він махнув ременем збоку і побачив, що той майнув їй за стегно і сильно ляснув по сідниці. І...

"І, Господи Ісусе, вона хапається за нього! Вона хапається за ремінь!"

На мить Тома Рогана так ошелешив цей неочікуваний акт порушення субординації, що він майже втратив своє знаряддя покарання, і обов'язково втратив би, якби петля надійно не тримала ремінь при його руці.

Він висмикнув його назад.

— Не смій ніколи вихоплювати у мене будь-що, — хрипко промовив він. — Ти мене чуєш? Зробиш іще хоч раз таке знову, і будеш місяць сцяти малиновим соком.

— Припини, Томе, — відгукнулась вона, і сам цей її тон збісив його — це прозвучало так, ніби старшокласниця, що чергує на ігровому майданчику, звертається до істеричного шестирічки. — Я мушу їхати. Це не жарт. Люди загинули, а я дала обіцянку ще тоді, давно...

Том мало що з цього чув. Він заревів і ринувся на неї з опущеною головою, наосліп

вимахуючи ременем. Хльоснув її, погнавши від дверей вздовж стіни спальні. Він замахувався й хльоськав її, замахувався й хльоськав її, замахувався й хльоськав її. Пізніше, вранці, він не зможе підвести руку вище рівня очей, поки не проковтне три пігулки кодеїну, але зараз він не усвідомлював нічого, крім того факту, що вона противиться йому. Вона не тільки курила, вона намагалася вихопити в нього ремінь, і, о людоньки, о друзі й сусіди, вона це собі випрохала, і він готовий свідчити перед престолом Господа Всемогутнього, що вона мусила це отримати.

Він гнав її вздовж стіни, розмахуючи ременем, перішачи її ударами. Руки вона тримала високо, прикриваючи собі обличчя, натомість він мав для вільного побиття всю решту її тіла. Ремінь густо ляскав бичачим батогом у тиші кімнати. Але Беверлі не кричала, як то вона інколи робила, і не благала його зупинитися, як то вона зазвичай робила. Гірше того, вона не плакала, як то вона завжди робила. Єдиними звуками були ремінь і їхнє дихання: його важке й захрипле, її — пришвидшене й легке.

Вона метнулася до ліжка, до трюмо з її боку ліжка. Плечі в неї були червоними від ударів ременя. Волосся розпліскувалося вогнем. Він важко посунув за нею, повільніший, але великий, дуже великий, — він грав у сквош, поки не порвав собі ахіллове сухожилля два роки тому, а відтоді й вага в нього трохи вийшла з-під контролю (чи, може, тут краще було б сказати "дуже"), але м'язи усе ще залишалися при своїх місцях, міцний такелаж у жировій оболонці. Попри те, його трішки стривожило, як він захекався.

Вона дісталася трюмо, і він подумав, що вона там зараз зіщулиться чи, може, спробує заповзти під нього. Натомість вона вхопила... обернулася... і раптом повітря заповнили летючі снаряди. Вона кидала на нього косметику. Пляшечка "Шантії"[171] вдарила його між сосками, впала йому в ноги, розбилася. Раптом його обволокло задушливим запахом квітів.

— Припини! — заревів він. — Зараз же припини, ти, курво!

Замість припинити, її руки залітали по захаращеній скляній стільниці трюмо, хапаючи, жбурляючи все, що під них траплялося. Том ухопився собі за груди там, де його поцілило пляшечкою "Шантії", не в змозі повірити, що вона його чимсь вдарила, хоча інші речі не переставали літати повз нього. Його порізало скляною пробкою. Поріз був незначним, лиш трішки більшим за трикутну подряпину, але чи дійсно тут є певна рудоволоса леді, яка бажає побачити схід сонця зі шпитального ліжка? Авжеж, ось вона. Певна леді, яка...

Баночка крему поцілила йому над правою бровою з раптовою, розривною силою. Він почув глухий удар, немов усередині голови. Біле світло спалахнуло в полі зору того ока, і Том подався на крок назад, роззявивши рота. А тут і тюбик крему "Нівея" вдарився об його черево з негучним ляском, і вона — це вона? чи таке можливе? — так! Вона закричала на нього!

— Я їду в аеропорт, сучий ти сину! Ти мене чуєш? Я маю справу — і їду! Тобі краще забратися геть мені з дороги, бо Я ЇДУ!

Кров — гаряча, пекуча — потекла йому до правого ока. Він змахнув її кісточками

пальців.

Якусь мить він стояв на місці, вдивляючись у неї так, ніби ніколи раніше не бачив. У певному сенсі, дійсно не бачив. Груді в неї поривчасто здіймались. Обличчя — цілком у приливі білої люті — променіло. Розтягнуті губи показували зуби в оскалі. Але поверхню трюмо вона вже очистила. Снарядний погріб спорожнів. Він міг прочитати страх у її очах, але то все ще не був страх перед ним.

— Ти поскладаєш весь той одяг назад, — почав він, намагаючись при цьому не хекати. То було б недобре. То звучало б як слабкість. — Потім повернеш на місце валізу і ляжеш у ліжку. І якщо ти все це зробиш, тоді я, можливо, тебе не дуже сильно поб'ю. Можливо, ти зможеш виходити з дому через два дні, а не через два тижні.

— Томе, послухай мене, — вона промовляла повільно. Погляд у неї був дуже ясним. — Якщо ти знову наблизися до мене, я тебе вб'ю. Ти це розумієш, ти, барило з тельбухами? Я тебе вб'ю.

І раптом, можливо, через суцільну відразу на її обличчі, через презирство, можливо, тому, що вона назвала його бариллом із тельбухами, а можливо, тільки через те, що так бунтівничо здималися й опадали її груди, — його почав душити страх. Доспів не пуп'янок і не квітка, а цілий чортів сад того страху, страху від того, що його самого нема тут.

Том Роган рушив до своєї дружини, цього разу без реву. Мовчки, як прорізає собі шлях крізь воду торпеда. Його намір тепер, либонь, полягав не в тому, щоб просто побити й упокорити її, а зробити з нею те, що вона щойно була так необачно пообіцяла зробити з ним.

Відгадав, що вона тікатиме. Імовірно, до ванної кімнати. Чи, може, до сходів. Натомість вона трималася своєї позиції. Упершись стегном у стіну, вона приклала всю свою вагу до трюмо і попхнула його вгору й на Тома, зідравши, коли ослизнулись її спітнілі долоні, собі під корінь два нігті.

На якусь мить трюмо захиталося під кутом, і тоді Беверлі знову кинула себе на нього. Трюмо завальсувало на одній нозі, його дзеркало, вловивши світло, на хвилику майнуло по стелі відбитком пливкої акваріумної тіні, й тільки потім воно завалилося вперед. Ударивши Тома в клуби своїм падаючим краєм, трюмо збило його з ніг. З музичним дзеленчанням перекидалися й билися пляшечки в шухлядах. Том побачив, як ліворуч нього трощиться об підлогу дзеркало, і скинув руку, прикриваючи собі очі, гублячи ремінь. Сріблясте зі спинки скло порснуло по підлозі. Том відчув, як кілька скалок вжалили його, пустивши кров.

Тепер уже вона плакала, заходячись на вдихах високими, верескливими схлипами. Подеколи, час від часу, вона уявляла собі, як кидає його, тікає від Томової тиранії, як вона колись була втекла від тиранії рідного батька, вибравшись крадькома серед ночі, покидавши торби до багажника свого "катласа"[172]. Беверлі не була дурепою, навіть зараз, стоячи на березі цієї неймовірної руїни, вона напевно не була достатньо дурною, щоб повірити в те, що вона не кохала Тома і якоюсь мірою не кохає його й тепер. Але це не усувало її страх перед ним... Її ненависть до нього... і її презирство до себе за те, що

вибрала його з якихось темних причин, похованих у часах, які слід було залишити позаду. Це не розбивало їй серце; радше здавалося, ніби воно підсмажується в грудях, тане. Вона боялася, що цей сердечний пал невдовзі може геть зруйнувати у вогні весь її здоровий глузд.

Але понад усім цим вона безупинно чула, як на задвірках її мозку промовляє сухий, твердий голос Майка Хенлона: "Воно повернулося, Беверлі... воно повернулося... а ти обіцяла..."

Трюмо гойднулось вгору-вниз. Раз. Другий. Третій раз. Скидалось, наче воно дихає.

Рухаючись з обережною спритністю, кутики її губ опущені вниз і смикаються, ніби в прелюдії до якогось різновиду судом, вона навшпиньках крізь бите скло обійшла трюмо і вхопила ремінь якраз у той момент, коли Том перекинув трюмо на бік. Беверлі зараз же відступила, просовуючи руку в петлю. Відмахнувши волосся з очей, вона уважно дивилася, що він збирається робити.

Том підвівся. Скалкою дзеркала йому розсікло одну щоку. Тоненький, як ниточка, поріз прокреслив діагональну лінію в нього на лобі. Коли повільно підводився на рівні, він скривився і вона побачила краплі крові на його боксерських трусах.

— Просто віддай мені цей ремінь, — промовив він.

Натомість вона двічі обкрутила ремінь на кулаку і поглянула на Тома виключно.

— Облиш це, Бев. Зараз же.

— Якщо ти наблизишся до мене, я з тебе все лайно вихльостаю.

Ці слова злітали з її вуст, але вона сама не могла повірити, що промовляє їх. А хто, до речі, цей печерний троглодит у закривавлених трусах? Її чоловік? Її батько? Той коханець, якого вона собі завела у коледжі та який одного вечора розбив їй носа, просто з примхи? "Ох, допоможи мені, Боже, — подумала вона. — Допоможи мені, Боже, зараз". А губи її продовжували:

— Я зможу, аякже. Ти жирний і в'ялий, Томе. Я від'їжджаю і гадаю, це назавжди. Гадаю, мабуть, все скінчено.

— Хто цей парубок, той Денбро?

— Забудь. Я була...

Вона второпала, і вже ледь не запізно, що це питання було для відвернення її уваги. Він кинувся до неї раніш, ніж останнє слово встигло вискочити йому з рота. Вона вихнула в повітрі ременем, і звук, з яким той ляснув йому по губах, був звуком впертого корка, вирваного нарешті з пляшки.

Він вискnuв, хапаючись руками за рота — очі величезні, ображені, приголомшені. Крізь пальці й по тильним бокам долонь у нього потекла кров.

— Ти розбила мені губи, ти, курво! — верещав він приглушено. — Ах, господи, ти розбила мені губи!

Він знову рушив до неї, тягнучи вперед руки, рот — мокрий червоний мазок. Губи в нього, здається, тріснули у двох місцях. З одного з передніх зубів було збито коронку. Вона побачила, як він виплюнув її вбік. Частина її особистості давала задній хід з цієї сцени, відчуваючи нудоту, стогнучи, волюючи заплющити очі. Але та, інша, Беверлі

відчувала бурхливу радість засудженого на страту, якого раптом звільнив з камери смертників якийсь химерний землетрус. Тій, іншій Беверлі, все це вельми подобалося. "Я хочу, щоб ти наковтався цього, — думала та вона. — Хочу, щоб ти цим вдавився!"

Саме ця, інша Беверлі, вихнула ременем востаннє — ременем, яким він шмагав її по сідницях, по ногах, по грудях. Ременем, яким він впродовж останніх чотирьох років полосував її незліченну кількість разів. Кількість отриманих ударів залежала від глибини провини. Том приходить додому, а вечір холодна? Два ремені. Бев запрацювалася допізна в студії і забула подзвонити додому? Три ремені. Агов, тільки-но погляньте, Бев знову отримала штрафний талон за парковку. Один ремінь... поперек грудей. Він був добрим. Він рідко залишав синці. Воно й не дуже боляче було. Якщо не зважати на приниження. Це їй боліло. А що їй боліло найгірше, це розуміння того, що частина її прагне цього болю. Прагне цього приниження.

"Останній раз винагороджує за все", — подумала вона й вихнула.

Вона пустила ремінь низько, навідмаш, і той вжарив йому по яйцях з коротким, але важким звуком, звуком, як ото коли жінка вибиває килим ляпалкою. І цього якраз вистачило. Уся войовничість негайно сплила з Тома Рогана.

Він видав тоненький, безсилий зойк і впав на коліна, немов для молитви. Руки притиснуті між ніг. Голова закинута назад.

Жили напнуті на шиї. На губах трагедійна гримаса болю. Ліве коліно Тома прийшлося прямо на важкий, гачкувато зазублений уламок якоїсь з потрощених пляшечок з-під парфумів, і він тихо перекинувся на бік, немов кит. Одна рука покинула яйця й ухопилася за порске коліно.

"Ось ця кров, — подумала вона, — Господи, він весь кровоточить".

"Він виживе, — ця нова Беверлі — Беверлі, яка, схоже, виринула на поверхню з телефонним дзвінком Майка Хенлона, — холодно відповіла їй. — Такі парубки, як він, завжди виживають. Тобі краще забратися звідси к чорту, поки він не вирішив, що хоче ще трохи поводити танго. Або поки не вирішив, що хоче спуститися до підвалу по свій вінчестер".

Беверлі позадкувала й відчула, як у ногу їй уп'явся біль, коли вона наступила на осколок розбитого дзеркала трюмо. Вона нахилилася, щоб ухопити ручку своєї валізи. Ані на мить не зводячи з нього очей. Вона позадкувала крізь двері й позадкувала по коридору. Валізу вона тримала перед собою обома руками, і та била їй по гомілках, поки вона задкувала. Порізана ступня залишала криваві відбитки її п'яти. Коли вже досягла сходів, вона розвернулася і поспішила вниз, не дозволяючи собі думати. Вона підозрювала, що жодних зв'язних думок у ній не лишилося, принаймні наразі.

Вона відчула легеньке поплескування по нозі й вискнула.

Поглянувши вниз, вона побачила, що то кінець ременя. Інший кінець все ще залишався намотаним їй на руку. У цьому тьмяному світлі ремінь дужче, ніж будь-коли, був схожий на мертву змію. Скрививши відразливо обличчя, вона кинула його через перила й побачила, що той приземлився у формі S на килимі нижнього коридору.

При підніжжі сходів вона руками хрест-навхрест вхопилася за поділ своєї

мереживної білої нічної сорочки і стягнула її через голову. Сорочка була в крові, і вона не могла залишатися в ній більше ані секунди, хай би там що. Вона пожбурила сорочку вбік, і та повисла на фікусі біля дверей у вітальню, наче якийсь мереживний парашут. Вона, гола, нахилилася до валізи. Соски в неї були холодні, тверді, як кулі.

— БЕВЕРЛІ, НЕГАЙНО ПІДНІМАЙ СВОЮ СРАКУ НАГОРУ!

Вона ахнула, пересмикнулася, потім знову нахилилася до валізи. Якщо в нього вистачає сили так голосно кричати, в неї є набагато менше часу, ніж вона вважала. Відкривши валізу, вона видобула трусики, блузку, старі "лівайси"[173]. Все це вона поспішливо натягувала на себе, стоячи біля дверей, не випускаючи з очей сходи. Але Том так і не з'явився на їх верхньому майданчику. Він іще двічі проревів її ім'я, і кожного разу вона скулювалася від цих звуків, з очима загнаними, губи відвернуті від зубів у неусвідомленому оскалі.

Гудзики блузки вона проштовхувала в петельки якомога швидше. Двох верхніх гудзиків не вистачало (це було парадоксально-кумедно, як мало вона обшивала саму себе), і Беверлі подумала, що має зараз вигляд якоїсь шльондри за сумісництвом, котра шукає собі короткого перепихону, перед тим як пошабашити — але й так згодиться.

— Я ВБ'Ю ТЕБЕ, ТИ, КУРВО! ЙОБАНА ТИ КУРВО!

Вона затріснула валізу і замкнула на ній замок. Звідти, наче язик, стирчав рукав якоїсь блузки. Беверлі озирнулася навкруги, маючи підозру, що більше ніколи не побачить цього дому.

Відкриттям стало те, що від цієї думки вона відчула тільки полегшення, а отже, вона відчинила двері й рушила надвір.

Вона вже була за три квартали, йдучи без ясного уявлення, куди саме прямує, коли зрозуміла, що ноги в неї досі босі. Та, яку вона поранила — ліва — бриніла невиразним болем. Треба їй знайти щось собі на ноги, а це ж уже майже друга ночі. Її гаманець і кредитні картки залишились вдома. Вона порилася в кишенях джинсів і не дістала нічого, окрім кількох жмутиків бавовни. У неї немає й дайма[174]; у неї грошей менше навіть, ніж мідний пенні. Вона озирнулася довкола на житлову забудову, де зараз стояла, — гарні будинки, ретельно підстрижені моріжки й рослини, темні вікна.

І раптом почала сміятись.

Беверлі Роган сіла на кам'яний парапет, з валізою між брудних ступень, і сміялася. Сяяли зірки, а які ж то яскраві! Вона закинула назад голову і сміялась до них, це дике збудження промивалось крізь неї припливною хвилею, що піднімала, і несла, й очищала з силою такою потужною, що будь-яка свідоміша думка губилася; тільки її кров думала, і той єдиний потужний голос крові промовляв до Беверлі якимсь неартикульованим способом про бажання, хоча що то було за бажання, Беверлі не знала та й не переймалася тим. Достатньо було відчувати, як завзятість наповнює її своїм теплом. "Бажання", — подумала вона, і п'янка припливна хвиля всередині, схоже, ще пришвидшилася, кидаючи її вперед, до якоїсь неминучої катастрофи.

Вона сміялася до зірок, злякана, але вільна, страх її був гострим, як біль, і солодким, як стигле жовтневе яблуко, а коли у вікні верхньої спальні будинку, що йому

належав парапет, на якому вона сиділа, загорілося світло, Беверлі підхопила за ручку свою валізу й кинулась у ніч, так само сміючись.

6

БІЛЛ ДЕНБРО БЕРЕ ТАЙМ-АУТ

— Їдеш? — повторила Одра. Вона подивилася на нього здивовано, трішки злякано, а потім підбрала під себе босі ступні. Підлога була холодною. Весь цей котедж був холодним, як на те пішло. Південь Англії переживав надзвичайно гнилу весну, і далєбі не раз під час своїх регулярних піших прогулянок вранці та ввечері Білл Денбро ловив себе на тому, що думає про Мейн... Як воно не дивно, йому туманно згадувався Деррі.

Котедж мусив мати центральне опалення — так запевнялося в рекламному оголошенні, і дійсно, в охайному маленькому підвалі стояла топка, захована там, де колись був вугільний ящик, — але їм з Одрою досить рано, ще на початку зйомок, відкрилося, що у британців ідея центрального опалення зовсім не та сама, що в американців. Схоже було, британці вважають, що мають центральне опалення, якщо, вставши вранці, їм не доводиться сцяти на ожеледь в унітазі. Саме зараз був ранок — лише чверть до восьмої. Білл поклав телефонну слухавку п'ять хвилин тому.

— Білле, ти не можеш отак просто взяти й поїхати. Ти сам це знаєш.

— Я мушу, — сказав він. У протилежному кінці кімнати стояв буфет. Білл підійшов до нього, дістав з верхньої полиці пляшку "Гленфідіха"[175] і плеснув собі порцію. Трохи перелилося за край чарки.

— Гадство, — промурмотів він.

— Хто це телефонував? Чого ти такий наляканий, Білле?

— Я не наляканий.

— Хіба? У тебе завжди так тремтять руки? Ти завжди випиваєш першу чарку ще до сніданку?

Він знову повернувся до свого крісла, халат вихлявся довкола гомілок, і сів. Спробував усміхнутись, але зусилля виявилось марним, і він це облишив.

У телевізорі, перед тим як перейти до вчорашніх футбольних рахунків, диктор "Бі-бі-сі" завершував добирати букет вранішніх поганих новин. Коли за місяць до призначеної дати початку зйомок вони прибули в маленьке приміське село Фліт, обоє були зачаровані технічною якістю британського телебачення — по добротному кольоровому телевізору "Пай"[176]; картинка дійсно здавалась такою, ніби ти можеш залізти всередину неї. "Більша роздільність чи щось таке", — сказав тоді Білл. "Не знаю я, що воно таке, — відгукнулася Одра, — але це чудово". Це було до того, як їм відкрилося, що більшість програм становлять американські серіали, на кшталт "Далласа",[177] та безкінечні британські спортивні події: від містично нудних (чемпіонат з кидання в ціль дротиків, де всі учасники мали вигляд хворих на гіпертонію борців сумо) до просто нудних (британський футбол виявився паршивим; крикет іще гіршим).

— Я багато думав про дім останнім часом, — сказав Білл і відсюрбнув з чарки.

— Про дім? — перепитала вона з таким щирим зачудуванням, що він розсміявся.

— Бідна Одра, ти одинадцять років заміжня за парубком й ані бельмеса про нього не знаєш. Що ти про те знаєш? — він знову засміявся і допив решту віскі. У сміху Білла було так само мало того, що їй подобалося, як і в вигляді його з чаркою скотчу в руці о цій годині ранку. Цей сміх прозвучав ніби щось, що насправді хотіло бути завиванням від болю. — Цікаво мені, чи багато інших людей мають чоловіків і дружин, які раптом отак дізнаються, як мало вони знають. Гадаю, чимало.

— Біллі, я знаю, що кохаю тебе, — сказала вона. — Для одинадцяти років цього вже достатньо.

— Я знаю, — посміхнувся він їй, посмішка була ніжною, втомленою і зляканою.

— Будь ласка. Прошу, розкажи мені, у чому там справа.

Вона дивилася на нього своїми прекрасними сірими очима, сидячи в миршовому кріслі орендованого будинку з підібраними під поділ нічної сорочки ступнями, жінка, яку він колись покохав, одружився з нею і кохав досі. Він намагався розгледіти в її очах, зрозуміти, що вона знає. Він намагався побачити це як певну історію. Він міг це зробити, але розумів, що ця історія ніколи не стане ринковим продуктом.

Ось бідний хлопчик зі штату Мейн вступає до університету на стипендію. Усе своє життя він хотів стати письменником, але коли записується на курс літературної творчості, він усвідомлює, що опинився без компаса в якомусь химерному й лячному краї. Один хлопець там бажає стати Апдайком[178]. Інший — новоанглійським варіантом Фолкнера[179], тільки романи про похмуре життя бідноти він хоче писати білими віршами. Є там дівчина, що обожнює Джойс Керол Оутс, але відчуває, що, оскільки Оутс[180] вихована сексистським суспільством, вона "радіоактивна в літературному сенсі". Оутс не здатна очиститися, каже та дівчина. Вона сама буде чистішою. Є там один старшокурсник, гладкий курдупель, який чи то не може, чи не прагне говорити голосніше за мурмотіння. Цей написав п'єсу, в якій є дев'ять персонажів. Кожен з них промовляє тільки по одному слову. Помалу-потроху глядачі усвідомлюють, що, якщо скласти всі ті окремі слова до купи, вийде: "Війна — не що інше, як інструмент сексистських торговців смертю". П'єса цього парубка отримала оцінку "А" від того чоловіка, котрий веде Eh-141 (семінар для обраних з літературної майстерності). Цей викладач опублікував чотири книжки поезій та свою магістерську дипломну роботу (все це в університетському видавництві). Він курить дур і носить медальйон з символом миру. П'єсу жирного мимрія ставить театральна перформанс-труппа під час антивоєнного страйку, який паралізує університетський кампус у травні 1970[181]. Одного з персонажів грає той викладач.

Тим часом Білл Денбро написав детективну повість у жанрі "злочин у закритій кімнаті", три науково-фантастичних оповідання та кілька повістей жахів, які великою мірою завдячували Едгару Аллану По, Говарду Філіпсу Лавкрафту і Річарду Метисону[182] — з плином часу він казатиме, що ті оповідання нагадували катафалк середини XIX сторіччя, тільки оснащений турбонагнітачем і вималюваний червоною фосфоресцентною фарбою. Одне з науково-фантастичних оповідань приносить йому "В". "Це вже краще, — пише на титульній сторінці викладач. — У контратаці прибульців

ми бачимо зачароване коло, в якому насильство породжує насильство. Мені, зокрема, сподобався "голконосий" космічний корабель як символ соціально-сексуального вторгнення. Хоча воно й залишається наскрізь пронизаним дещо бентежним настроєм, оповідання цікаве".

Решта отримують оцінки не вищі за "С".

Нарешті одного дня під час занять він підводиться — після обговорення замальовки одної хворобливо-жовтавої дівчини про корову, яка досліджує на безлюдному полі викинутий кимсь двигун (чи то після якоїсь ядерної війни, чи то ні), що триває вже майже сімдесят хвилин. Хворобливо-жовтава дівчина, яка безперервно курить сигарети "Вінстон" і раз у раз колупає прищі, що гніздяться в западинах її скронь, наполягає на тому, що ця її замальовка є соціально-політичним маніфестом у дусі раннього Орвелла[183]. Більшість студентів — і сам викладач — з цим погоджуються, але дискусія харамаркає собі далі.

Коли Білл підводиться, на нього дивляться всі присутні. Він високий і має певний чар.

Говорячи старанно, без заїкання (він не заїкається вже понад п'ять років), він каже:

— Я цього абсолютно не розумію. Нічого з цього не розумію. Чому твір мусить бути соціально-якимсь там? Політика... культура... історія... чи не є вони природними інгредієнтами будь-якої оповідки, якщо вона гарно написана? Я маю на увазі...

Він озирається довкола, бачить неприязні очі й нечітко усвідомлює, що вони сприймають це як якогось роду атаку. Може, це вона й є. Вони думають, усвідомлює він, що, ймовірно, в їхньому середовищі дехто є сексистським торговцем смертю.

— Я маю на увазі... чи не можете ви, люди, дозволити літературним історіям бути просто історіями?

Не відповідає ніхто. Мовчанка затягується. Він там так і стоїть, переводячи погляд від одної пари холодних очей до іншої. Хворобливо-жовтава дівчина видмухує дим і топче недопалок у попільничці, яку принесла з собою в наплічнику.

Нарешті м'яко, немов звертаючись до безпричинно капризної дитини, починає викладач:

— Ви вважаєте, ніби Вільям Фолкнер розповідав просто історії? Ви вважаєте, ніби Шекспір був просто зацікавлений у тому, щоб заробити собі якихось грошенят? Нумо, Білле, розкажіть нам, як ви гадаєте.

— Я гадаю, що це вельми близько до правди, — каже Білл після довгої миті, протягом якої він чесно обдумує запитання, і бачить у їхніх очах прокляття.

— Я так здогадуся, — каже викладач, граючись авторучкою і посміхаючись до Білла примруженими очима, — що ви мусите ще дуже багато чого навчитися.

Десь із задньої частини аудиторії починаються аплодисменти.

Білл іде звідти... але повертається наступного тижня, налаштований відвідувати заняття далі. Тим часом він устиг написати оповідання "Темрява", історію про маленького хлопчика, який у підвалі свого будинку стикається з монстром. Маленький хлопчик протистоїть йому, б'ється з ним і в кінці вбиває його. Беручись до написання

цього оповідання, він відчувається на острові святого піднесення, він навіть відчувається так, ніби не він розповідає цю історію, а просто вона з його дозволу сама витікає з нього. І в якийсь момент він кладе ручку й виносить свою розгарячену, болючу руку на десятиградусний[184] грудневий холод, де та ледь не димиться від переміни температури. Він походить довкола, укорочені зелені чоботи риплять у снігу, як маленькі завіси віконниць, що потребують змащення, і голову йому немов роздимає тією історією; це трішки лячно, те, як вона прагне вилитися. Він відчуває, що, якщо вона не зможе втекти з нього через прудку руку, тоді вона прорве йому очі — з нагальної потреби звільнитися й набрати конкретності. "Я її таки доб'ю, щоб мені всратися", — звіряється він захуканій зимовій темряві і стиха сміється — тремтливим сміхом. Він цілком усвідомлює, що нарешті знайшов, як це робиться, — після десяти років спроб він зненацька знайшов стартерну кнопку того грандіозного, нерухомого бульдозера, що займає так багато місця в його голові. Він завівся. Він газує, газує. Там нема нічого гарненького, в цій великій машині. Вона створена не для того, щоб підвозити гарненьких дівчат на випускні бали. Це не статусний символ. Це робоча машина. Вона зачищає простір. Якщо він не буде обережним, вона і його самого зачистить.

Він кидається назад у хату розпеченим до білого жару і закінчує "Темряву", пишучи до четвертої ранку, врешті засинаючи просто на своїй канцелярській теці зі вставними аркушами. Якби хтось висловив припущення, що насправді він писав про свого брата Джорджа, його б це здивувало. Він багато років не згадував про Джорджа — чи то йому так щиро віриться.

Оповідання повертається від викладача з розгонисто накресленою на титульній сторінці оцінкою "F". Під нею два слова великими літерами "МАКУЛАТУРА" кричить перше, "ЛАЙНО" кричить друге.

Білл несе стосик п'ятнадцятисторінкового рукопису до дров'яної печі й відчиняє заслінку. Він усього лиш за якийсь дюйм від того, щоб шпурнути текст усередину, коли йому доходить абсурдність того, що він робить. Він сідає в своє крісло-гойдалку, дивиться на постер "Вдячного мертвяка"[185] і починає реготати. Макулатура? Чудово! Нехай буде макулатура! У цих лісах повно сировини для неї!

— Хай валять ті йобані дерева! — вигукує Білл і регоче так, що аж сльози починають струменіти йому з очей і котитися по щоках.

Він наново передруковує першу сторінку, ту, що з викладацьким вердиктом, і надсилає оповідання до чоловічого журналу, який називається "Біла краватка" (хоча, судячи з того, що бачить Білл, йому слід було б мати назву "Голі дівчата, що мають вигляд наркоманок"). Утім, його пошарпаний "Письменницький ринок"[186] каже, що вони там купують історії з жахами, і в двох числах журналу, які він був купив у місцевій крамничці "Мама & Тато"[187] дійсно було надруковано чотири оповідання жахів — між голими дівчатами та рекламою брудних кінофільмів і пігулок для потенції. Одне з них, за авторством якогось чоловіка на ім'я Денніс Етчівсон[188], насправді дуже добре.

Білл надсилає свою "Темряву" без жодних реальних надій — чимало текстів він уже

надсилав до різних журналів раніше, і то безрезультатно, окрім відмовних записок — тож він дивується і радіє, коли редактор відділу прози в "Білій краватці" купує оповідання за двісті доларів, з оплатою по публікації. Заступник редактора додає короткого листа, в якому називає його твір "найкращим збіса оповіданням жахів після "Банки" Рея Бредбері"[189]. І ще він додає: "Погано тільки те, що від узбережжя до узбережжя прочитають його хіба що осіб з сімдесят", але Білл Денбро не переймається тим. Дві сотні доларів!

Він іде до свого куратора з карткою відмови від курсу Eh-141. Куратор її візує. Білл Денбро прикріплює степлером цю відмовну картку до вітального листа заступника редактора і чіпляє їх на дошку оголошень на дверях викладача літературної творчості. У кутку дошки він бачить антивоєнну карикатуру. І раптом, немов рухаючись з власної волі, його пальці вихоплюють з нагрудної кишені авторучку і він пише на цій карикатурі: "Якщо колись література й політика стануть взаємозамінними, я себе вб'ю, бо не знатиму, що інше маю робити. Розумієте, політика завжди змінюється. Історії ж ніколи". Він вагається, а потім, почувавшись малям (але неспроможний собі противитися), додає: "Я так здогадуюся, що ви мусите ще дуже багато чого навчитися".

За три дні пошта кампусу приносить відмовну картку до нього назад. Викладач її завізував. У графі під назвою "ОЦІНКА НА ЧАС ВІДМОВИ" викладач не поставив йому неповної чи низької "С", на яку він мав право за перебігом своїх поточних оцінок; натомість чергова "F" сердито перекреслювала оціночну графу. Нижче викладач написав: "Гадаєте, ніби гроші бодай щось комусь доводять, Денбро?"

— Ну, якщо щиро, так, — промовляє Білл Денбро до пустого помешкання і знову починає божевільно реготати.

На старшому курсі коледжу він наважується написати роман, тому що не має жодного уявлення, у що вв'язується. З цього досвіду він виривається з подряпинами й переляком... проте живий і з рукописом обсягом майже п'ятсот сторінок. Він надсилає його до "Вікінг Прес", розуміючи, що це буде лише перша з багатьох зупинок для його книги, в якій ідеться про привидів... Але йому подобається логотип "Вікінга" з кораблем, і тому для початку це видавництво не є нічим гіршим за будь-яке інше. Як з'ясовується, перша зупинка виявляється й останньою. "Вікінг" купує його книжку... і для Білла Денбро починається чарівна казка. Чоловік, колись знаний як Заїкуватий Білл, зажив успіху у віці двадцять три роки. Три роки по тому і за три тисячі миль від півночі Нової Англії він досягає химерної слави тим, що в Голлівудській церкві в селищі Пайнз бере шлюб з кінозіркою, яка на три роки старша за нього.

Оглядачі світської хроніки дають їм місяців сім. Єдина загадка, запевняють вони, — закінчиться все розлученням чи анулюванням шлюбу. Друзі (і вороги) з обох боків пари вважають майже так само. Не кажучи вже про різницю в віці, тут разюча несумісність. Він високий, уже лисіє, уже трохи схиляється до повноти. У компанії він балакає повільно, подеколи здається майже нерозбірним. З іншого боку Одра, золотоволоса з каштановим відливом, показна красуня — вона мало схожа на земну жінку, а радше на істоту якоїсь напівбожественної раси.

Біллі найняли написати кіносценарій за його другим романом "Чорні пороги" (головним чином тому, що право на створення принаймні першого варіанта було неодмінною умовою продажу, попри стогони Біллового агента, що він божевільний), і в результаті його варіант виявився цілком непоганим. Його було запрошено до "Юніверсал Сіті" для подальших переробок сценарію й участі у виробничих нарадах.

Його агент — це маленька жіночка на ім'я Сюзен Бравн. У ній рівно п'ять футів зросту. Вона агресивно енергійна і ще більш агресивно настирлива.

— Не роби цього, Біллі, — каже вона йому, — лагідно відхрестися. Вони в це вже вклалися великими грошима, тож наймуть когось фахового, аби зробив їм той сценарій. Можливо, навіть Голдмена[190].

— Кого?

— Вільяма Голдмена. Він єдиний з усіх добрий письменник, який поїхав туди і зробив дублет.

— Про що це ти говориш, Сюз?

— Він залишився там, і залишився добрим автором, — уточнила вона. — Шанси на таке, як шанси на перемогу над раком легенів — добитися такого можливо, але кому воно треба, силуватися? Ти спалиш себе сексом і пійлом. Або якимись новими модними наркотиками. — Шалено заворожливі очі Сюзани пронизливо зблискують на нього. — А якщо виявиться, що замість когось на кшталт Голдмена замовлення отримав якийсь кисляк, то й що? Книжка вже зайняла своє місце на полицях. Вони не можуть змінити ані слова.

— Сюзано...

— Послухай мене, Біллі. Бери гроші й біжи. Ти молодий і сильний. Саме такі їм подобаються. От приїдеш ти туди, і перше, що вони зроблять, це позбавлять тебе самоповаги, а потім і здатності прописати пряму лінію від пункту А до пункту Б. А понад те, що не менш важливо, вони вхоплять тебе за яєчка. Ти пишеш, як дорослий, але ти всього лише хлопчак з високим лобом.

— Я мушу поїхати.

— Чи це набздів тут хтось? — парирує вона. — Мабуть, що так, бо вочевидь чимсь тхне.

— Але ж поїду. Я мушу.

— Господи Ісусе!

— Я мушу забратися з Нової Англії, — він боїться того, що прозвучить наступним — це як оголосити прокляття, але він у неї в боргу. — Я мушу забратися з Мейну.

— Чому це, заради бога?

— Не знаю. Просто мушу.

— Ти зараз розповідаєш мені щось правдиве, Біллі, чи просто оце балакаєш як письменник?

— Правдиве.

Під час цієї розмови вони лежать у ліжку. У неї маленькі, як персики, груди. І так само, як персики, ніжні. Він дуже її кохає, хоча не таким коханням (вони обоє це

розуміють), яким мусило б бути кохання в істинному сенсі цього слова. Вона сідає, зібгавши у себе в пелені простирадло, і закурює сигарету. Вона плаче, але він сумнівається, чи знає вона насправді, що він про це знає. То просто блиск такий в її очах. Буде тактовно про це не заговорювати, отже, він і не говорить. Він не кохає її коханням в істинному сенсі цього слова, але сповнений величезного, як гора, замилювання нею.

— Тоді їдь, — каже вона, повертаючись до нього, сухим, діловим тоном. — Дзв'якни мені, коли відчуєш себе готовим, і якщо все ще матимеш силу. Я приїду й попідбираю залишки. Якщо там бодай щось залишатиметься.

Кіноверсія "Чорних порогів" називається "Ковбаня Чорного Демона", і на головну роль вибрано Одру Філіпс. Назва жахлива, але сам фільм виявляється доволі добрим. І єдиною частиною його, яку він втрачає в Голлівуді, виявляється його серце.

— Білле, — знов озвалася Одра, витягуючи його зі спогадів. Він зрозумів, що вона вже вимкнула телевизор. Кинувши погляд крізь вікно, він побачив, що шибки пестить туман.

— Я поясню все, наскільки це можливо, — почав він. — Ти на це заслуговуєш. Але спершу зроби для мене дві речі.

— Гаразд.

— Зроби собі ще чашку чаю і розкажи мені, що ти про мене знаєш.

Зачудовано на нього поглянувши, вона пішла до креденса.

— Я знаю, що ти з Мейну, — сказала вона, наливаючи собі чай зі сніданкового чайничка. Сама була не з Британії, але в її вимову пробралася ота крайкувата англійщина — наслідок тієї ролі, яку вона грала у "Мансарді", фільмі, на зйомки якого вони сюди й приїхали. Це був перший Біллів оригінальний кіносценарій. Також йому було запропоновано режисерський дебют. Слава Богу, він відхилив цю пропозицію; зараз його від'їзд спаскудив би справи нанівець. Він розумів, що вони казатимуть, уся команда. Біллі Денбро зрештою показує свою істинну суть. Черговий сраний письменник, божевільніший за сортирну мишу.

Знає Бог, зараз він і почувався божевільним.

— Я знаю, що в тебе був брат, і ти його дуже любив, а також, що він помер, — продовжувала Одра. — Я знаю, що ти виріс у місті, яке називається Деррі, переїхав у Бенгор приблизно роки за два після того, як помер твій брат, а коли тобі було чотирнадцять, переїхав у Портленд. Я знаю, що твій тато помер від раку легень, коли тобі було вже сімнадцять. І, навчаючись у коледжі, ти написав бестселер, коли ще жив на стипендію і підробітки на текстильній фабриці. Це, мабуть, здалося дуже дивним для тебе... така зміна статків. Зміна перспективи.

Вона повернулася до його боку кімнати, і тоді він побачив це на її обличчі: усвідомлення існування прихованих прогалин між ними.

— Я знаю, що через рік ти написав "Чорні пороги" і приїхав до Голлівуду. А за тиждень до початку зйомок ти познайомився з однією дуже розгубленою жінкою на ім'я Одра Філіпс, яка хоч трішечки розуміла, через що ти пройшов — через скажену

декомпресію, — бо за п'ять років до того вона звалася й була просто Одрі Філпот. І та жінка потопала...

— Одро, не треба.

Вона не відривала від нього очей.

— Ох, чому ж ні? Давай розповімо правду, осоромивши диявола. Я потопала. Я відкрила для себе "попери"[191] за два роки до того, як зустріла тебе, а потім, через рік, я відкрила кокс, і той виявився ще кращим. Трохи "поперу" вранці, кокс удень, вино ввечері, валіум перед сном. Одрині вітаміни. Забагато важливих інтерв'ю, забагато добрих ролей. Я була так схожа на героїню якогось з романів Жаклін Сюзенн[192], що це було аж кумедно. Ти знаєш, що я думаю тепер про ті часи, Білле?

— Ні.

Так і не відриваючись від нього очима, вона сьорбнула чаю і усміхнулася:

— То було, немов бігти по хіднику в Лос-Анджелеському міжнародному. Второпав?

— Ні, аж ніяк ні.

— Там рухомий хідник, — сказала вона. — Приблизно зі чверть милі завдовжки.

— Я знаю той хідник, — сказав він, — але не второпаю, що ти маєш на...

— Просто стій на ньому, і він тебе донесе аж до пункту видачі багажу. Але, якщо хочеш, можеш там не просто стояти. Можеш по ньому йти. Або бігти. І тобі здаватиметься, ніби ти просто прогулюєшся, або робиш звичну пробіжку підтюпцем, або біжиш як звичайно, або щодуху робиш спринтерський ривок — неважливо, — бо твоє тіло забуває, що насправді ти робиш те, що перевищуєш ту швидкість, з якою вже рухається сам хідник. Ось тому в них там, перед кінцем, є оті знаки: "УПОВІЛЬНІТЬСЯ" та "РУХОМИЙ ХІДНИК". Коли я зустріла тебе, я почувалася так, ніби щойно збігла з кінця того хідника на нерухому підлогу. Ось тут я, а моє тіло десь за дев'ять миль попереду моїх ніг. У такому випадку неможливо втримати рівновагу. Рано чи пізно впадеш просто долілиць. От тільки я не впала. Тому що ти мене підхопив.

Вона відставила свій чай і закурила, очі її так і не відривалися від його очей. Він встиг відзначити, як у неї дрижать руки, тільки за миттєвим тремтінням вогника запальнички, котрий майнув спершу вправо від кінчика сигарети, а потім вліво, перш ніж знайшов ціль.

Вона глибоко затягнулася, потім випустила реактивний струмінь диму.

— Що я знаю про тебе? Знаю, що ти нібито все тримаєш під контролем. Це я знаю. Схоже, що ти ніколи не поспішаєш хильнути наступну чарку або встигнути на якусь зустріч чи вечірку. Ти уявлявся впевненим у тому, що все це нікуди не дінеться... коли тобі чогось такого захочеться. Ти повільно балакав. Гадаю, це почасти через ту мейнську протяжну балачку, але здебільшого це суто твоє. Ти був першим чоловіком з усіх, кого я там зустрічала, який наважувався говорити повільно. Мені самій довелося уповільнюватися, щоб тебе слухати. Я дивилася на тебе, Білле, і бачила того, хто ніколи не біг по тому хіднику, бо знав, що той і так донесе, куди треба. Ти виглядав абсолютно не торкнутим усім тим голлівудським нарцисизмом й істерією. Ти не винаймав собі "роллс", щоби проїхатися по Родео-драйв суботнім надвечір'ям на машині якоїсь

гламурної орендної компанії, але з власними іменними номерами. Ти не мав власного прес-агента, який би просував статейки у "Вераеті" чи в "Голлівудський репортер". Ти ні разу не показався в шоу Карсона[193].

— Письменникам туди не можна, хіба що вони вміють показувати фокуси з картами або ложки гнути, — зауважив, усміхаючись, Білл. — Це як загальнонаціональний закон.

Він гадав, що й вона усміхнеться, але ж ні.

— Я знаю, що ти був там, коли я тебе потребувала. Коли я злетіла з кінця хідника, як О. Джей. Сімпсон у тій старій рекламі "Герца"[194]. Можливо, ти врятував мене від ковтання якоїсь поганої пігулки після зовеликої дози алкоголю. А може, я б і сама спромоглася впоратись і все це лише зайва драматизація з мого боку. Хоча... не віриться мені. Не відчуваю я таких сил у собі.

Вона докінчила сигарету, зробивши це всього лиш за дві затяжки.

— Я знаю, що відтоді ти був поряд зі мною. А я була біля тебе. Нам з тобою добре разом у ліжку. Колись для мене це мало неабияке значення. Але нам добре й поза цим, і тепер це здається мені більш значущим. Я відчуваю, що, схоже, могла б старішати разом з тобою і залишатись відважною. Я знаю, що ти п'єш забагато пива і недостатньо вправляєшся фізично; я знаю, що подеколи ночами тобі сниться щось погане...

Це його вразило. Неприємно вразило. Майже налякало.

— Мені ніколи не сняться сни.

Вона усміхнулась:

— Так ти кажеш інтерв'юерам, коли вони питаються, звідки беруться твої ідеї. Але це неправда. Якщо лиш то не розлад шлунка, коли ти починаєш стогнати серед ночі. А я в це не вірю, Біллі.

— Я балакаю? — обережно спитав він. Він не пам'ятав жодних сновидінь. Жодних, ні гарних, ані поганих.

Одра кивнула:

— Інколи. Але я ніколи не могла розібрати, що саме ти говориш. А пару разів було таке, що ти плакав.

Він дивився на неї отупіло. У роті у нього з'явивсь якийсь нехороший присмак; він тягнувся по язика аж у горло, наче смак розталого аспірину. "Отже, тепер ти знаєш, як смакує страх, — подумав він. — Саме вчасно дізнався, зважаючи на те, скільки ти вже написав на цю тему". Білл подумав, що це смак, до якого йому доведеться звикнути. Якщо він проживе достатньо довго.

Раптом спробували втовпитися спогади. Це було так, немов у його мозку набрякає якась чорна пухлина, загрожуючи вивергнути гибельні

("сновидіння")

образи з підсвідомості просто йому в ментальне поле зору, яке перебуває під управлінням раціонального здорового глузду — і, якщо таке трапиться враз і зненацька, це зсуне його з розуму. Він спробував захвати їх назад, і то успішно, але тільки після того, як почув голос — то було, наче хтось, глибоко похований живцем у його голові, закричав з-під землі. То був голос Едді Каспбрака:

"Ти врятував мені життя, Білле. Ті великі парубки, вони мене на лайно зводять. Іноді я думаю, вони насправді хочуть мене вбити..."

— Руки в тебе... — мовила Одра.

Він опустил туди очі. Руки взялися гусячою шкірою. Не маленькими пухирцями, а величезними, наче яйця комах, білими ґулями. Вони, не кажучи ні слова, дивились на це вдвох, наче розглядаючи якийсь цікавий музейний експонат. Поступово пухирі гусячої шкіри зійшли нанівець.

У тиші, що запала, озвалася Одра:

— І ще я знаю дещо інше. Хтось телефонував тобі вранці зі Штатів і сказав, що ти мусиш мене покинути.

Він підвівся, коротко зиркнув на пляшки з напоями, потім пішов до кухні й повернувся звідти зі склянкою помаранчевого соку. І сказав:

— Ти знаєш, що я мав брата, і знаєш, що він помер, але ти не знаєш, що його було замордовано.

Одра коротко впила в себе ковток повітря.

— Замордовано! Ох, Білле, чому ти ніколи мені...

— Не розповідав? — він розсміявся, знову той гавкітливий звук. — Не знаю я.

— Що трапилося?

— Ми тоді жили в Деррі. Там була повінь, але вона вже здебільшого минулася, а Джордж нудився. Я лежав у ліжку хворий на грип. Він попросив мене зробити йому кораблик з газетного аркуша. Я знав як, навчився за рік до того у денному таборі. Джордж сказав, що запускатиме його по риштаках вздовж Вітчем-стрит і Джексон-стрит, бо там вони були ще повні води. Отже, я зробив йому той кораблик, і він подякував мені, і пішов надвір, і то було востаннє, коли я бачив мого брата Джорджа живим. Якби в мене не було грипу, може, я зміг би його врятувати.

Він замовк, тручи собі правою долонею ліву щоку, ніби перевіряв оброслість щетиною. Збільшені скельцями окулярів очі мали задумливий вираз... але він не дивився на неї.

— Все трапилося просто там, на Вітчем, неподалік від її перехрестя з Джексон-стрит. Той хтось, хто його вбив, відірвав його ліву руку так само просто, як якийсь другокласник відриває крильце мухи. Патологоанатом сказав, що він помер або від шоку, або від втрати крові. Наскільки мені зрозуміло, різниця між тим і тим не варта й дайма.

— Господи Ісусе, Білле!

— Я здогадуюсь, ти дивуєшся, чому я ніколи тобі цього не розповідав. Направду, мене й самого це дивує. Ми одружені вже одинадцять років, а до сьогодні ти нічого не знала про те, що трапилось з Джорджі. Я знаю про всю твою родину — навіть про твоїх тіточок і дядьків. Я знаю, що твій дід загинув у себе в гаражі в Айова-Сіті, коли п'яним дровичся з мотопилою. Я знаю всі ці речі тому, що одружені люди — не важить, як дуже вони заклопотані, — дізнаються з часом про все. А якщо їм стає нудно і вони перестають слухати, все одно це запам'ятовується — автоматично. Чи ти вважаєш, що я

неправий?

— Ні, — тихо відповіла вона. — Ти правий, Білле.

— І нам завжди було легко розмовляти одне з одним, хіба не так? Я маю на увазі, ніхто з нас не знудився до такого ступеня, щоб все почало відбуватися автоматично, правда ж?

— Ну, — мовила вона, — я завжди досі вважала, що це так.

— Годі, Одро. Ти знаєш все, що відбувалося зі мною впродовж останніх одинадцяти років мого життя. Про кожну угоду, кожну ідею, кожну застуду, кожного друга, кожного, хто зробив мені капость чи намагався зробити. Ти знаєш, що я спав з Сюзен Бравн. Ти знаєш, що інколи я стаю сльозливим, коли п'ю і надто гучно слухаю платівки.

— Особливо "Вдячного мертвяка", — уточнила вона, і він розсміявся. Цього разу і вона посміхнулась йому навзаєм.

— Ти також знаєш найважливіше з усього — мої сподівання.

— Так. Гадаю, що так. Але це... — вона затнулась, похитала головою, хвилику подумала. — Білле, яким чином цей дзвінок пов'язаний з твоїм братом?

— Дозволь мені дійти до цього своїм шляхом. Не підштовхуй мене в епіцентр цього, бо ти мене так пов'яжеш. Воно таке величезне... і таке... химерно-жахливе... що я намагаюся хіба крадькома до нього наблизитися. Розумієш... мені ніколи не спадало на думку розповісти тобі про Джорджі.

Вона поглянула на нього нахмурено, легенько струснула головою:

— Не розумію.

— Одро, я намагаюся тобі пояснити, що протягом двадцяти чи й більше років я навіть не думав про Джорджі.

— Але ж ти розповідав мені, що в тебе був брат, якого звали...

— Я озвучував просто певний факт, — сказав він. — Ото й усе. Його ім'я було просто словом. Воно не відкидало жодної тіні в моїй душі.

— Проте, я гадаю, мабуть, воно відкидало тінь у твоїх сновидіннях, — зауважила Одра. І то голосом дуже тихим.

— Ті стогони? Плач?

Вона кивнула.

— Припускаю, що ти маєш рацію, — погодився він. — Фактично, ти майже напевне права. Але сни, яких не пам'ятаєш, не рахуються, хіба не так?

— Ти дійсно хочеш сказати мені, що зовсім ніколи не думав про нього?

— Так. Саме це я й кажу.

Вона похитала головою, відверто не вірячи.

— Навіть про те, як жахливо він загинув?

— До сьогодні ні, Одро.

Вона скинула на нього очима й знову похитала головою.

— Ти питалася в мене ще до того, як ми одружилися, чи маю я братів або сестер, і я сказав, що мав брата, котрий помер, коли я був ще дитиною. Ти знала, що й батьки мої померли, а в самої тебе така численна родина, що вона всуціль окупувала поле твоєї

уваги. Але це не все.

— Що ти маєш на увазі?

— Те, що не тільки Джордж перебував у тій чорній дірі. Я й про саме місто Деррі двадцять років не думав. І про людей, з якими приятелював там — Едді Каспбрак, Базікало Річі, Стен Юріс, Бев Марш... — Він провів долонями собі по волоссю й тремтливо розсміявся. — Це немов мати таку сильну амнезію, що навіть поняття не маєш, що ти на неї страждаєш. А коли зателефонував Майк Хенлон...

— Хто такий Майк Хенлон?

— Ще один хлопчик, з яким ми приятелювали — з яким я подружився після того, як Джордж загинув. Звичайно, він уже не хлопчик. Усі ми більше вже не діти. Це Майк телефонував, по трансатлантичному кабелю. Він питає: "Альо, я додзвонився в помешкання Денбро?" Я відповідаю: "Так", а він мені: "Білле, це ти?", я відповідаю: "Так", а він мені: "Це Майк Хенлон". Одро, це для мене нічого не означало. Так само він міг би бути продавцем енциклопедій або платівок Берла Айвза[195]. А потім він додав: "З Деррі". І коли він це промовив, наче певні двері прочинилися всередині мене і якесь страшне світло сяйнуло звідти, і я згадав, хто він такий. Я згадав Джорджі. Я згадав усіх інших. Все це трапилось...

Білл клацнув пальцями.

— Отак-от. І я вже знав, що він попросить мене приїхати.

— Приїхати туди, в Деррі?

— Йо, — він зняв окуляри, потер очі, подивився на неї. Ще ніколи в житті вона не бачила такої наляканої людини. — Туди, в Деррі. Тому що ми обіцяли, сказав він, і ми таки обіцяли. Ми тоді пообіцяли. Всі ми. Кожен із нас, дітей. Ми стояли в ручаї, що протікав Пустовищем, взявшись колом за руки, стояли й надрізали собі долоні уламком скла, і то було так, наче зграйка дитлахів грається у кровних братів, от тільки то було справжнім.

Він простягнув до неї долоні, і посередині обох вона побачила щільно прокреслену драбинку з білих ліній, які могли бути зарубцьованими шрамами. Вона тримала в своїх руках його руку — обидві його руки — безліч разів, але ніколи раніше вона не помічала в нього на долонях цих шрамів. Вони були блідими, це так, але вона б ніколи не повірила...

А вечірка! Та вечірка!

Не та, на якій вони познайомилися, хоча ця, друга, стала щасливим, як у книзі, фіналом для тієї першої, адже проводилася з нагоди закінчення зйомок "Лігва Чорного Демона". Ця була бучною і п'яною — абсолютно традиційна для каньйону Топанга вечірка[196]. Можливо, трохи менш безпутною, ніж більшість лос-анджелеських вечірок, на яких вона бувала, тому що зйомки пройшли краще, ніж вони мали бодай якесь право на те сподіватися, і всі присутні це розуміли. Для самої Одри Філіпс вона виявилася ще кращою, тому що тоді вона закохалася у Вільяма Денбро.

Як там звали ту самозвану хіромантку? Одра тепер уже не могла пригадати, тільки те, що та була однією з двох асистенток гримера. Одра пригадала, як посеред вечірки

та дівчина здерла з себе блузку (під якою виявився вельми прозорий ліфчик) і зав'язала її в себе на голові на кшталт циганської хустки. Добряче накурившись трави й напившись вина, вона ворожила по долонях всю решту вечора... у будь-якому разі, поки не відключилася.

Зараз Одра вже не могла згадати, доброю чи поганою була ворожба тієї дівчини, дотепною чи дурною: вона й сама того вечора була доволі сильно під кайфом. Але Одра точно пам'ятала, як у якийсь момент та дівчина вхопила їхні з Біллом руки й оголосила, що вони ідеально пасують одне одному. Ви наче двійнята, сказала вона. Одра пригадала, як вона не без ревнощів дивилася на те, як та дівчина водить своїм елегантно лакованим нігтем уздовж ліній його долоні — яким ідіотичним це їй видавалося в химерному середовищі голлівудської субкультури Лос-Анджелеса, де для чоловіка поплескати жінку по задку така ж рутинна справа, як у Нью-Йорку цьомкнути в щічку! Проте було щось інтимно-млосне в тих узорах.

Тоді на долонях Білла не було жодних білих шрамів.

Вона спостерігала за тим фарсом очима закоханої жінки й зараз була впевнена у своїй пам'яті. Впевнена у факті.

І сказала тепер про це Біллу.

Він кивнув:

— Ти права. Тоді їх не було. І, хоча я не можу гарантовано заприсягтися, гадаю, їх не було ще минулого вечора у "Плузі й бороні". Ми там знову з Ралфом з'ясовували армрестлінгом, хто платить за пиво, і, думаю, я б помітив.

Він посміхнувся. Усмішка та була сухою, позбавленою гумору, зляканою.

— Я думаю, вони повернулись, коли зателефонував Майк Хенлон. Ось що я думаю.

— Білле, це неможливо, — вона потягнулася по свої сигарети.

Білл роздивлявся свої руки.

— Це робив Стен, — промовив він. — Надрізав нам долоні скалкою пляшки з-під кока-коли. Тепер я пригадую це так чітко. — Він скинув очима на Одру, і очі ті з-поза окулярів дивилися болісно, спантеличено. — Я пам'ятаю, як той уламок скла зблискував на сонці. Він був від нової, прозорої пляшки. До того кока-кола була в зелених пляшках, ти це пам'ятаєш?

Вона помотала головою, але він цього не помітив. Він так само вивчав власні долоні.

— Я згадав, що своїми руками Стен зайнявся наостанок, прикидаючись, ніби збирається замість трішки різнути собі долоні порізати зап'ястки. Мабуть, то був лише дурний жарт, але я ледь не кинувся до нього... щоб зупинити. Бо якусь секунду чи дві він виглядав цілком серйозним.

— Не треба, Білле, — озвалася Одра тихо. Цього разу їй довелося втримувати запальничку, обхопивши лівою рукою собі зап'ясток, як то роблять поліцейські, коли стріляють з пістолета звіддалік. — Шрами не можуть повертатись назад. Вони або є, або їх нема.

— Ти бачила їх раніше, еге ж? Це те, що ти хочеш мені сказати?

— Вони дуже бліді, — сказала Одра різкіше, ніж їй цього хотілося.

— Тоді у всіх нас текла кров, — продовжував Білл. — Ми стояли у воді неподалік від того місця, де Едді Каспбрак, Бен Генском і я побудували ту греблю...

— Ти ж це не про того архітектора, авжеж?

— А що, є якийсь, якого так звуть?

— Господи, Білле, він збудував новий телекомунікаційний центр "Бі-бі-сі"! Вони тут досі сперечаються, втілена мрія це чи просто викидень!

— Ну, я не знаю, той самий це парубок чи ні. Навряд чи, але, я гадаю, все може бути. Той Бен, якого знав я, чудово вмів будувати всякі речі. Ми всі стояли там, і в правій руці я тримав ліву руку Бев Марш, а в лівій — праву Річі Тозіера. Ми стояли там у воді, наче баптисти Півдня після зборів у наметі, і, пам'ятаю, я побачив на обрії Деррійську водонапірну Вежу. Вона була такою білою, якими, як можна собі уявити, мусять бути шати архангелів, і ми пообіцяли, ми присяглися, що, якщо воно не минулося зовсім, якщо воно коли-небудь почне відбуватися знову... ми повернемося назад. І візьмемося за нього знову. І припинимо його. Назавжди.

— Припините що? — скрикнула вона, раптом розлючена на нього. — Що припините? Про що таке ти тут к херам розводишся?

— Мені не хотілося б, аби ти п-п-питалася... — почав Білл і враз зупинився. Вона побачила, як вираз спантеличеного ляку поширився його обличчям, наче якась пляма. — Дай мені сигарету.

Вона подала йому пачку. Він закурив. Вона ніколи раніше не бачила, щоб він курив сигарети.

— Колись я був ще й заїкуватим.

— Ти заїкався?

— Так. У ті давні часи. Ти казала, що я єдиний чоловік у Лос-Анджелесі з усіх, кого ти там знала, хто наважувався говорити повільно. Правда в тім, що я не наважувався говорити швидко. То була не рефлексія. Не розважливість. Не мудрість. Усі заїки, хто виправився, говорять дуже повільно. Це один з тих трюків, яких навчаєшся — як ото перед тим, як відрекомендуватися комусь, думати про власне друге ім'я, тому що заїки мають більше проблем з іменниками, ніж з будь-якими іншими словами, і з усіх слів у всьому світі найбільшу проблему для них становить власне ім'я.

— Заїкався, — вона мляво посміхнулася, так, немов він щойно був розповів якийсь анекдот, а вона не второпала суті.

— Поки не загинув Джорджі, я заїкався ще помірно, — сказав Білл, він уже почав чути, як слова подвоюються в його голові, немов на безкінечно малі відтинки віддаляючись у часі: з рота все лилося гладенько, у його звичайній повільно-ритмічній манері, але в голові він чув, як певні слова — Джорджі чи помірно — йдуть внапустку, перетворюючись на Дж-Дж-Джорджі та п-п-помірно. — Я маю на увазі, що інколи в мене траплялися насправді важкі моменти — зазвичай, коли мене викликали на уроці, а особливо коли я добре знав відповідь і хотів її виголосити, — але здебільшого я міг впоратися. Після того як загинув Джорджі, стало набагато гірше. Потім, коли мені вже

було років десь чотирнадцять-п'ятнадцять, справи в мене знову почали покращуватися. У Портленді я почав ходити до середньої школи Шевруса,[197] і там була така місіс Томас, просто чудовий логопед. Вона навчила мене кількох добрих трюків, як-от думати про власне друге ім'я перед тим як промовити вголос: "Привіт, мене звуть Білл Денбро". Я там якраз почав вивчати французьку, і вона порадила мені переходити на французьку, якщо я занадто сильно спотикався на якомусь слові. Отже, якщо стоїш і відчуваєшся найграндіознішим у світі довбнем, повторюючи знов і знов, наче тріснута грамплатівка, "ц-ц-ця к-к-кни...", тоді переходиш на французьку і з язика в тебе легко спливає "се livre". Кожного разу спрацьовувало. А щойно ти промовив це французькою, міг повернутися до англійської й абсолютно без усяких проблем сказати "ця книга". А якщо спіткнувся на якомусь слові на літеру "с" — скажімо, судно, або скейтборд, або співак — міг їх сюсюкати: сюдно, сюкейтборд, сypівак. Жодного заїкання. Усе це допомагало, але головним чином допомагало те, що забувалося Деррі й усе, що трапилось там. Тому що саме тоді й відбулося забуття. Коли ми жили в Портленді і я ходив до Шевруса. Я не забув усе відразу, але, озираючись тепер назад, можу сказати, що це сталося протягом дивовижно короткого періоду часу. Мабуть, це забрало не більше чотирьох місяців. Моя заїкуватість і мої спогади змілились разом. Хтось витер класну дошку, і всі старі формули зникли.

Він допив рештки помаранчевого соку.

— Коли я кілька секунд тому заїкнувся на слові "питалася", це, либонь, трапилось вперше за останній двадцять один рік.

Він подивився на неї.

— Спершу шрами, тепер це заїк-кання. Ти це ч-ч-чуєш?

— Ти робиш це навмисно! — відгукнулась вона, і то дуже налякана.

— Ні. Гадаю, нема способу переконати когось у цьому, але це правда. Заїкуватість курйозна, Одро. Лячна. На певному рівні ти навіть не усвідомлюєш, що це відбувається. Проте... це також щось таке, що ти чуєш у себе в голові. Це так, немов якась частина мозку на дрібну мить випереджає в роботі решту голови. Чи як оті системи реверберації, які в п'ятдесятих дітлахи встановлювали у своїх чортопхайках, коли звук із заднього динаміка надходить за якусь крихітну частку секунди після звуку з переднього.

Він підвівся і почав неспокійно ходити по кімнаті. Вигляд мав утомлений, і вона з деякою ніяковістю подумала про те, як наполегливо він працював останні років тринадцять — немов існувала можливість підкріпити помірність його таланту шаленою працьовитістю, — майже безвідривно. Вона вловила себе на вельми непростій думці й спробувала відштовхнути її, але та не йшла геть. Якщо припустити, що насправді Біллу телефонував Ралф Фостер, кликав його на годинку до "Плуга і борони" помірятись силою рук або пограти в нарди або, скажімо, з приводу того чи іншого питання дзвонив продюсер "Мансарди" Фредді Фаєрстоун? Може, це був навіть "неправий дзвінок", як це називає та вельми британська дружина лікаря з їхньої вулички.

До чого призвели ці думки?

Звісно, до ідеї, що всі ці балачки про Деррі з Майком Хенлоном є не чим іншим, як результатом галюцинації. Галюцинації, викликані зачатками нервового зриву.

"Але ж ті шрами, Одро, як ти поясниш ті шрами? Він правий. Їх там не було... а тепер вони є. Це правда, і ти це знаєш".

— Розкажи мені решту, — промовила вона. — Хто вбив твого брата Джорджа? Що зробив ти й ті інші діти? Що ви тоді пообіцяли?

Він підійшов до неї, немов старомодний залицяльник, що просить шлюбу, опустився перед нею на коліна і забрав її руки в свої.

— Гадаю, я міг би тобі розповісти, — сказав він м'яко. — Гадаю, якби я дійсно цього хотів, я зміг би. Більшість того я не пам'ятаю навіть тепер, але щойно я почну розказувати, воно до мене повернеться. Я відчуваю ті спогади... вони очікують свого народження. Вони — як наповнені дощем хмари. Тільки цей дощ був би дуже брудним. Рослини, що зростатимуть після такого дощу, будуть монстрами. Можливо, я зможу зустріти це без страху разом з іншими...

— Вони знають?

— Майк сказав, що подзвонив їм усім. Він думає, вони прийдуть... можливо, окрім Стена. Він сказав, що в Стена був дуже дивний голос.

— Все це звучить для мене дуже дивним. Ти дуже сильно мене лякаєш, Білле.

— Вибач, — поцілував він її. Таке відчуття, ніби її поцілував якийсь абсолютний незнайомиць. Вона впіймала себе на тому, що ненавидить того чоловіка, Майка Хенлона. — Я думав, що мушу пояснити стільки, скільки можу; я думав, так буде краще, ніж просто вислизнути геть у ніч. Підозрюю, дехто з них може саме так і зробити. Але я мушу їхати. І думаю, Стен буде там, неважливо, наскільки дивно звучав його голос. Чи, може, це тому, що я не в змозі уявити себе, ніби не їду.

— Через твого брата?

Білл повільно похитав головою.

— Я міг би тобі так і сказати, але це було б брехнею. Я любив його. Я розумію, як це дивно звучить після того, як я був розказав тобі, що не думав про нього близько двадцяти років, але я дуже збіса любив того хлопчика. — Він стиха усміхнувся. — Він був ще тим пришепком, але я його любив. Розумієш?

Одра, в якій була молодша сестра, кивнула:

— Я розумію.

— Але це не через Джорджа. Я не можу пояснити, що там. Я... — Він задивився крізь вікно в ранковий туман. — Я відчуваюся так, як мусить почуватися пташка, коли надходить осінь і вона розуміє... якимось чином розуміє, що мусить летіти додому. Це інстинкт, бейб... І мені здається, я вірю в те, що інстинкт є залізним скелетом під усіма тими нашими ідеями щодо свободи волі. Якщо ти не волієш отруїтись газом, чи ковтнути дуло пістоля, чи прогулятися вниз із довгого пірса, ти не здатен сказати "ні" деяким речам. Ти не можеш відмовитися зробити вибір, тому що ніякого вибору там не існує. Ти можеш зупинити те, чому призначено відбутися, не більше ніж як стоячи на домашній базі з києм у руках дозволити себе вдарити м'ячем. Я мушу їхати. Та

обіцянка... вона в моєму мозку, наче якийсь рибальський г-г-гачок.

Вона підвелася і обережно піднесла себе до нього; почувалася вона дуже крихкою, немов може розбитися. Поклавши руку йому на плече, вона розвернула його до себе.

— Тоді візьми мене з собою.

Спалах жаху, що відбився на його обличчі — не жаху перед нею, а за неї, — був таким оголено-відвертим, що вона відсахнулась, уперше по-справжньому злякавшись.

— Ні, — сказав він. — Не думай про це, Одро. Навіть не думай про це ніколи. Ти не мусиш і на три тисячі миль наблизитися до Деррі. Гадаю, впродовж наступних пари тижнів Деррі буде дуже поганим місцем. Ти залишишся тут, і займатимешся чим слід, й усіляко виправдовуватимеш мене, як воно й мусить бути. Пообіцяй мені це просто зараз!

— Я мушу обіцяти? — перепитала вона, не відриваючись очима від його очей. — Мушу пообіцяти, Білле?

— Одро...

— Я мушу? Ти був пообіцяв, і дивися, у що ти втрапив. І я разом з тобою, оскільки я твоя дружина і кохаю тебе.

Його великі руки боляче стисли їй плечі.

— Пообіцяй мені! Пообіцяй! П-па-па-па-а...

І вона не змогла цього витримати, цього нещасного надламаного слова, що звивалося в його роті, немов підчеплена гаком риба.

— Я пообіцяю, гаразд? Я обіцяю! — Вона вибухнула слізьми. — Тепер ти щасливий? Господи Ісусе! Ти божевільний, усе це суцільна божевільня, але я обіцяю!

Він обняв її однією рукою й повів до фотеля. Приніс їй бренді. Вона потягувала з чарки, з кожним ковтком потроху опановуючи себе.

— У такому разі, коли ти їдеш?

— Сьогодні, — відповів він. — "Конкордом". Я якраз встигаю, якщо скористаюсь не потягом, а поїду в "Хітроу" машиною[198]. Після ланчу Фредді чекає мене на знімальному майданчику. Ти вирушиш туди заздалегідь, о дев'ятій, і ти нічого не знаєш, домовились?

Вона неохоче кивнула.

— Я буду в Нью-Йорку раніше, ніж виникнуть якісь підозри. А до заходу сонця буду вже в Деррі, якщо з правильними п-п-пе-ресадками.

— А коли я побачу тебе знову? — м'яко запитала вона.

Він обхопив її рукою і міцно притиснув, але так і не відповів на це запитання.

Деррі:

Перша інтерлюдія

Скільки людських очей... спромоглися бодай мелькома вхопити потайливість своїх анатомій з плином років?

Клайв Баркер. Книги крові[199]

Наступний фрагмент і всі подальші інтерлюдії є витягами з написаної Майклом Хенлоном роботи "Деррі: Неофіційна історія міста". Це неопублікована збірка нотаток і

відповідних фрагментів рукопису (що читаються майже як щоденникові записи), знайдена у сховищі Деррійської публічної бібліотеки. Означену назву було написано на теці зшивача зі вставними аркушами, в якій перебували ці нотатки до їх появи тут. Та, проте, сам автор протягом власних нотаток кілька разів називає їх "Деррі: Погляд крізь чорний хід Пекла".

Можна припустити, що думка про їх широку публікацію неодноразово відвідувала голову містера Хенлона.

2 січня 1985 року

Чи може ціле місто бути пройнятим марою?

Пройнятим, як деякі будинки бувають пройняті привидами.

Не просто якийсь один будинок чи ріг якоїсь однієї вулиці того міста або один баскетбольний корт у єдиному скверіку, де позбавлене сітки кільце стирчить на заході сонця, наче якесь морочне й криваве знаряддя тортур, не просто якась одна місцина — але все. Ціле місто.

Може таке бути?

Послухайте!

Пойняте марою: "Часто відвідуване привидами або духами" — "Фанк і Вегнолз"[200].

Пойняте марою: "Уперто наvertsється на думку, важке для забуття" — знову ж таки "Фанк і Вегнолз".

Пойняте марою: "Де часто з'являється або куди повертається щось, особливо привиддя". Але — слухайте, слухайте! — "Часто відвідуване місце: курорт, кубло, вертеп..." Курсив, звісно, мій.

І ще одне. Наразі останнє, це означення іменника: і воно лякає мене найбільше: "Місце годівлі тварин".

Як ті тварини, що розтерзали Ейдріена Меллона, а потім перекинули його через міст?

"Місце годівлі тварин".

Що годується в Деррі? Що годується самим Деррі?

Розумієте, це доволі цікаво — я не знав, що це можливо, перетворитися на аж таку перелякану людину, якою я став відтоді, як відбулося оте з Ейдріеном Меллоном, і продовжувати жити, більш того, жити функціонально. Це так, немов ти провалився в якесь оповідання і всі знають, що ти не мусив би переживати такого страху до самого кінця того оповідання, коли вже нарешті з невідь-де вийде темна мара, щоб годуватися... звісно, тобою.

Тобою.

Але якщо це й оповідання, воно не з тих класичних страхалок Лавкрафта, Бредбері або По. Я знаю, розумієте, не все, але багато. У мене ж це почалося не тоді, коли одного дня в минулому вересні я розгорнув "Деррі Ньюз", прочитав стенограму попереднього слухання справи того Анвіна і збагнув, що клоун, котрий замордував Джорджа Денбро, напевне, міг повернутися знову. У мене це почалося десь близько

1980-го — здається, саме тоді певна частина мене, що була спала, прокинулася... із розумінням, що, можливо, час Того знову наближається.

Яка частина? Напевне, вартова.

Чи може, то був голос Черепахи. Так... я більше схилиюся до цієї думки. Я знаю, що так вважав би й Білл Денбро.

Я відшукував новини про старі жахи у старих книжках; читав розвідки про старі звірства в старій періодиці; завжди вглибині мозку, що не день, то трішки голосніше, я чув мушлеве гудіння якоїсь сили, яка зростала, концентрувалася; мені здавалося, я чую гіркий озоновий запах наближення блискавиці. Я почав робити нотатки для книги, до написання якої я майже напевне не доживу. І одночасно продовжував жити своїм життям. На одному рівні свідомості я жив і живу з найгротескнішими, найвитребенькуватішими жахами; на іншому продовжую жити буденним життям бібліотекаря в маленькому місті. Розставляю книжки по полицях; оформляю бібліотечні картки для нових абонентів; вимикаю рідери мікрофільмів, що їх інколи залишають ввімкнутими недбалі читачі; жартую з Керол Деннер про те, як мені хотілося б залягти з нею в ліжко, а вона навзаєм жартує, як би їй хотілося залягти до ліжка зі мною, і обоє ми знаємо, що вона насправді жартує, а я насправді ні, точно так, як обоє ми знаємо, що вона не залишатиметься довго в такому маленькому містечку, як Деррі, тоді як я житиму тут до смерті, склеюватиму липкою стрічкою розірвані сторінки у "Бізнес вік", сидітиму на щомісячних закупівельних нарадах зі своєю люлькою в одній руці та стосом "Бібліотечних журналів" в іншій... і прокидатимусь серед ночі з притиснутими до рота кулаками, гамуючи крики.

Усі ті готичні забобони геть неправдиві. Волосся в мене не посивіло. Я не став сновидою. Я не почав робити загадкових зауважень і не ношу в кишені мого спортивного крою піджака спіритичну планшетку. Мені здається, сміюся я дещо частіше, ото й усе, хоч подеколи цей сміх може здатися дещо пронизливим і дивним, бо подеколи люди кидають на мене зачудовані погляди, коли я сміюся.

Частина мене — та частина, яку Білл назвав би голосом Черепахи, — каже, що я мушу їм усім зателефонувати, і то сьогодні ж увечері. Але чи навіть зараз упевнений я цілком? Ні — авжеж, ні. Але на Бога, те, що трапилося з Ейдріеном Меллоном, так схоже на те, що трапилося з Джорджем, братом Заїкуватого Білла, тоді, восени 1957-го.

Якщо те саме розпочалося знову, я їм зателефоную. Мушу-бо це зробити. Але поки що ні. Поки що зарано. Останнього разу це починалося повільно й розворушилося на всі заставки аж під літо 1958-го. Тому... я чекаю. Заповнюючи чекання словами в цьому зошиті та довгими хвилинами зазираю у люстро, щоб побачити цього незнайомця, на якого перетворився той хлопчик.

Той хлопчик мав обличчя несміливого книголюбця; обличчя цього чоловіка — це обличчя банківського касира з кіна-вестерна, парубка, ролі котрого ніколи не належить жодних слів, він просто піднімає руки і перелякано дивиться, коли заходять грабіжники. І якщо сценарій вимагає, щоб тими поганцями когось було підстрелено, це буде саме він.

Той самий старий друзяка Майк. Хіба що трохи приголомшений і з дещо занадто пильними очима — через уривчастий сон, проте не так щоб це було помітним без душевного роздивляння зблизка... з відстані поцілунку, а я настільки близьким не був ні з ким уже вельми давно. Якщо ж ви кинете на мене побіжний погляд, то можете подумати: "Він перечитав забагато книжок", ото й усе. Маю сумніви, щоб ви здогадалися, як важко цей чоловік з обличчям сумирного банківського касира зараз бореться, щоби просто триматись, триматись власного здорового глузду...

Якщо я буду змушений зателефонувати, це може вбити когось із них.

Це одне з тих питань, що постають переді мною тими довгими ночами, коли сон мене не бере, тими ночами, коли я лежу в ліжку в тій своїй консервативній, блакитного кольору піжамі, акуратно складені окуляри лежать на нічному столику поряд зі склянкою води, яку я завжди туди ставлю на той випадок, що можу прокинутись серед ночі спраглим. Так я лежу там, у темряві, сьорбаючи дрібними ковтками воду, і загадуюся, як багато — чи як мало — вони пам'ятають. Подеколи я чомусь упевнений, що вони не пам'ятають з того нічого, тому що не мають потреби пам'ятати. Я єдиний, хто чує голос Черепахи, єдиний, хто пам'ятає, тому що я єдиний, хто залишився тут, у Деррі. А оскільки їх розвіяло на всі чотири сторони світу, вони не можуть знати, яких ідентичних конфігурацій набрали їхні життя. Повернути їх сюди, показати їм ту ідентичність... Так, це може вбити декого з них. Це може вбити їх усіх.

Отак я це перебираю й перебираю собі в голові, перебираю їх, намагаючись подумки змалювати їх, якими вони були і якими можуть бути зараз, намагаючись вирішити, хто з них найбільш вразливий. "Базікало" Річі Тозієр, думаю я подеколи — саме його Кріс, Хаггінс і Баверз, здається, наздоганяли найчастіше, попри той факт, що Бен був таким товстуном. Із них Баверза Річі боявся найдужче — ми всі його найдужче боялися, — хоча інші також зазвичай тримали його в страху Божому. Якщо я зателефоную до нього в Каліфорнію, чи не сприйме він це як жахливе Повернення Великих Гнобителів, двоє з могил і один з дурдому "Джуніпер Гілл", де він біснується й досі. Подеколи я думаю, що найслабшим був Едді, Едді з його деспотичною, наче танк, матір'ю і тією жахливою астмою. Беверлі? Вона завжди намагалася так круто балакати, але була переляканою так само, як і решта нас. Заїкуватий Білл, що стикнувся з таким жахом, який не відпускає його навіть після того, як він накриває чохлом свою друкарську машинку? Стен Юріс?

Над їх життями висить ножовище гільйотини, гостре, як бритва, але що більше я думаю про це, то дужче мені здається, що вони не знають про це зависле ножовище. А я той, хто тримає руку на важелі. Я можу його зрушити, просто розкривши свою телефонну книжку і подзвонивши їм, кожному по черзі.

Можливо, мені не доведеться цього робити. Я тримаюся за зникому надію, що я помилково сприйняв кроляче скиглення мого власного несміливого розуму за глибший, правдивіший голос Черепахи. Що такого я, врешті-решт, маю? Меллон у липні. Дитина, знайдена мертвою на Нейболт-стрит минулого жовтня, ще одна, знайдена на початку грудня в Меморіальному парку, якраз перед першим снігопадом.

Можливо, то справа якогось волоцюги, як це пишуть газети. Або якогось божевільного, котрий після того поїхав з Деррі або покінчив життя самогубством через муки сумління й огиду до себе, як то говориться в деяких книжках, міг з собою зробити справжній Джек Різник.

Можливо.

Але дівчинку Альбрехтів знайшли прямо навпроти того проклятого будинку на Нейболт-стрит... і вбито її було у той самий день, що й Джорджа Денбро за двадцять сім років до цього. А потім син Джонсонів, знайдений у Меморіальному парку з відсутньою нижче коліна ногою. Звісно, Меморіальний парк — це домівка Деррійської водонапірної Вежі, і хлопчика було знайдено майже біля її підніжжя. Вежа стоїть на відстані крику від Пустовища; Вежа — це також місце, де Стен Юріс бачив тих хлопчиків.

Тих мертвих хлопчиків.

Одначе, усе це може бути не чим іншим, як просто димом і міражами. Може так бути. Або випадковими збігами. Чи, можливо, чимось між тим та іншим — свого роду злісним відлунням. Може так бути? Я відчуваю, що може. Тут, у Деррі, будь-що може бути.

Я думаю, те, що було тут раніше, лишається тут і досі — те єство, що й у 1957 і 1958 роках; те саме єство, яке було тут у 1929 і в 1930, коли мейнський "Легіон Білої Гідності" спалив "Чорну мітку"; те саме єство, яке було тут у 1904 і 1905 та на початку 1906 — принаймні поки не вибухнула ливарня Кіченера; те саме єство, яке було тут у 1876 і 1877, єство, що проявляє себе кожні двадцять сім років чи близько того. Подеколи це приходить трохи раніше, подеколи трохи пізніше... але завжди приходить. Що далі повертаєшся назад, то важче й важче знаходити свідчення його появи, бо документів усе менше, а дірок у хронологічній історії цієї місцевості усе більше. Проте знаючи, де дивитися і коли дивитися, скорочуєш собі шлях до вирішення цієї проблеми. Воно завжди повертається, розумієте?

Воно.

А отже, так: гадаю, я таки мушу зателефонувати. Гадаю, саме нам передвизначено це зробити. Чомусь, з якоїсь причини нас було обрано, аби припинити це назавжди. Сліпа доля? Сліпа удача? Чи це знову той чортів Черепаха? Чи, може, він також і керує, окрім того, що балакає? Я не знаю. І сумніваюся, щоб це мало якесь значення. Багато літ минуло відтоді, як Білл сказав: "Черепаха не може нам допомогти", і якщо це було істинним тоді, істинним це мусить бути й тепер.

Я думаю про нас, як ми тоді стояли у воді, як, зчепивши руки, промовляли ту обіцянку повернутися, якщо таке колись почнеться знову — стояли колом, майже як друїди, а наші руки кровоточили, даючи власні обіцянки, долоня долоні. Либонь, це ритуал такий же древній, як саме людство, невинний надріз для підсочування дерева всесилля — того, що росте на межі між територією всього, що ми знаємо, і тією, про яку ми всяке підозрюємо.

Тому що подібності...

Але я оце сам роблю з себе Білла Денбро, спотикаюсь на тому самому знову і знову,

торочу дрібку фактів і купу неприємних (і доволі імливих) припущень, дедалі дужче й дужче зациклюючись на кожному пункті. Недобре. Марно. небезпечно навіть. Але ж це так важко — чекати подій.

Ці нотатки задумані як спроба вийти за межі моєї одержимості через розширення фокусу уваги: врешті-решт, ця оповідь містить дещо більше, ніж історії шістьох хлопчиків і однієї дівчинки — кожен з них не прийнятий середовищем однолітків, кожен з них нещасний, — яким довелось випадково втрапити у кошмар одного спекотного літа, коли президентом все ще залишався Айзенгавер[201]. Якщо ваша ласка, це спроба відвести камеру трохи назад — аби побачити все місто, місцину, де близько тридцяти п'яти тисяч мешканців працюють, їдять і сплять, злягаються і скупляються, їздять машинами й гуляють пішки, ходять до школи й сідають у в'язницю, а інколи зникають у півні.

Аби дізнатися, якою є певна місцина, я дійсно так вважаю, ти мусиш дізнатися, якою вона була. І якщо б мені загадали назвати день, коли насправді все це розпочалося для мене знову, ним був би той день ранньої весни 1980 року, коли я пішов відвідати Альберта Карсона, котрий минулого літа помер — у дев'яностооднорічному віці, сповнений роками не менше, ніж чеснотами. Він працював тут головним бібліотекарем з 1914 до 1960, неймовірний діапазон (але він був неймовірною людиною), тож я вважав: якщо хтось і може знати, з чієї історії цієї місцини розпочати найкраще, це буде саме Альберт Карсон. Я поставив йому своє запитання, коли ми сіли на ґанку, і він дав мені на нього відповідь, прокрюкав поворонячому — тоді він уже боровся з раком горла, який його зрештою і вбив.

— Жодна з них і лайна не варта. Про що тобі й самому збіса добре відомо.

— Звідки ж тоді мені розпочинати?

— Розпочинати що, заради бога?

— Дослідження історії цієї місцини. Міста Деррі з його околицями.

— Ну. Гаразд. Почни з Фріка й Мішо. Вони нібито найкращі.

— А після того, як я прочитаю їх...

— Прочитаєш їх? Господи Ісусе, ні! Викинеш їх до кошика на сміття! Це твій перший крок. Потім читай Бадінгера. Бренсон Бадінгер був дуже недбалим дослідником і страждав на хронічний стояк, якщо бодай половина з того, що я чув ще дитиною, правда, але коли йшлося про Деррі, душа в нього ставала на правильне місце. Більшість фактів він подає неправильно, проте подає їх душевно, Хенлоне.

Я злегка розсміявся, і Карсон вишкірився своїми зсохлими губами — вираз доброго гумору, що насправді був доволі лячним. У той момент він був схожим на грифа, який радісно охороняє щойно вбиту тваринку, чекаючи, поки та дійде якраз оптимального стану смачного розкладу, щоб йому почати вечеряти.

— Коли покінчиш з Бадінгером, читай Айвза. Занотовуй усіх людей, про яких він згадує. Сенді Айвз досі працює у Мейнському університеті. Фольклорист. Після того як його прочитаєш, поїдь із ним побачитися. Пригости його вечерею. Я б запросив його повечеряти до "Оріноки", бо вечерея в "Оріноці" здається безкінечною. Прокачай його.

Заповни записника іменами й адресами. Побалакай зі старожилами, з якими балакав він — з тими, хто поки ще залишився; кілька з нас іще живі, ах-ха-ха-ха! — і дізнайся від них ще чийсь імена. На той час матимеш достатньо ґрунту, на який зможеш спиратися, якщо ти хоч уполовину такий кмітливий, яким мені здаєшся. Якщо ти вполюєш достатньо людей, дізнаєшся дещо, чого немає в тих історичних творах. І може статися так, що це зруйнує тобі сон.

— Деррі...

— Що з ним?

— З Деррі щось недобре, авжеж?

— Недобре? — перепитав він шепітним кряканням. — А що таке добре? Що означає це слово? Чи "добрі" гарненькі фото Кендаскіґа на заході сонця? "Кодахром", автор той-то, діафрагма така-то[202]. Якщо так, то з Деррі все добре, бо гарних фотографій міста є десятки. Чи добре, коли збирається отой клятий комітет з пересушених старих дів, щоб зберегти Губернаторську садибу або встановити перед водонапірною Вежею пам'ятну дошку? Якщо це добре, тоді й з Деррі все пречудово, як дощем покроплено, тому що в нас отого старого бабства, що ткнеться до чужих справ, більш аніж з гаком. Чи добра ота потворна пластикова статуя Пола Баньяна[203] перед міськрадою? Ох, якби я мав цистерну напалму та мою стару запальничку "Зіппо", я б заопікувався тим йобаним одоробалом, запевняю тебе... Але якщо чийсь естетичні уподобання достатньо широкі, щоб включати в себе пластикові статуї, тоді з Деррі все добре. Питання полягає в іншому — що означає "добре" для тебе, Хенлоне? Га? А більш конкретно, що означає "недобре"?

Я зміг лише похитати головою. Він або розумів, або ні. Він також міг або сказати, або ні.

— Ти маєш на увазі ті неприємні історії, які можеш почути, або ті, які тобі вже відомі? Неприємні історії існують завжди. Історія кожного міста — це мов якийсь старий розрослий маєток, повний кімнат і комірчин, спускних ринв для брудної білизни, і мансард, і всякого роду чудасійних маленьких сховків... не кажучи вже про принагідний таємний хід, або й парочку. Якщо ти візьмешся досліджувати Маєток Деррі, знайдеш всякого такого добра. Атож. Пізніше можеш пошкодувати, але знайдеш, а те, що знайдене, вже не рознайдеш, еге ж? Деякі кімнати замкнені, але ключі є... є ключі.

Очі його блимнули на мене зі старечою проникливістю.

— Ти можеш дійти думки, що наштотхнувся на найгіршу з таємниць Деррі... але завжди буде ще одна. І ще одна. І ще одна.

— А ви...

— Я гадаю, що наразі вже мушу вибачитися перед тобою. З горлом у мене сьогодні дуже недобре. Час прийняти ліки й здрімнути.

Іншими словами, ось тобі ніж і виделка, друже; піді-но, подивися, що ти ними зможеш накраяти.

Я розпочав з праць Фріка й Мішо. Дотримався поради Карсона й викинув їх до

кошика на сміття, але спершу їх прочитав. Роботи виявилися поганими, як він і попереджав. Я прочитав роботу Бадінгера, скопіював примітки й дослідив їх. Це вже було більш задовільним, але примітки — то примхлива штука, знаєте, вони — як стежки, що в'ються, заводячи у якусь дику і безладну сторону. Вони розбігаються, далі розбігаються знову; у будь-якому місці можеш не туди повернути, завівши себе або в глухі ожинові хащі, або до грязотного багнища. "Якщо ви знаходите якусь примітку, — повчав нас колись на лекції професор бібліотечної науки, — наступіть їй на голову і вбийте, перш ніж вона почне розплоджуватися".

Вони дійсно плодяться, і подеколи розплоджування — це добра річ, але я гадаю, що частіше навпаки. Ті, що були в сухо написаній Бадінгером "Історії Старого Деррі" (Ороно: Видавництво Мейнського університету, 1950), [204] блукали по столітньої давнини забутих книжках та вкритих пилом магістерських дисертаціях у галузях історії та фольклору, по статтях пощезлих журналів та серед карколомних штабелів міських звітів і бухгалтерських реєстрів.

Мої розмови з Сенді Айвзом виявилися цікавішими. Його джерела час від часу перетиналися з джерелами Бадінгера, але ті перетинання були єдиним, що було між ними спільного. Айвз провів добрячу частину свого життя, записуючи усні історії — байки, іншими словами, — майже дослівно, практика, яку Бренсон Бадінгер, безумовно, вважав би нешляхетною.

У 1963–1966 роках Айвз написав про Деррі цикл статей. Більшість старожилів, з якими він тоді балакав, уже померли на той час, як я розпочав власні розвідки, але після них залишилися сини, дочки, племінники, інші родичі. І звісно ж, одним з великих правдивих фактів життя є той, що на місці кожного померлого старожила з'являється новий старожил. Тож цікава історія ніколи не вмирає; вона завжди передається далі. Я насидівся на багатьох передніх ґанках і задніх верандах, випив багацько чаю, пива "Блек Лейбл", звареного вдома пива, домашнього кореневого пива, води з крана, джерельної води. Я багато слухав, а катушки мого магнітофона крутились.

Але обидва — що Бадінгер, що Айвз — цілком погоджувалися на одному пункті: перша партія білих поселенців налічувала близько трьох сотень осіб. Були вони англійцями. Мали земельний патент і формальну назву "Компанія Деррі". Наділена їм земля обіймала сьогодинішнє місто Деррі, більшу частину Ньюпорта та невеличкі скибки довкільних містечок. Та у 1747 році геть усі мешканці містечка Деррі просто зникли. У червні того року вони там іще жили — громада, що на той нас налічувала близько трьохсот сорока душ, — але вже в жовтні вони десь пропали. Дерев'яні будинки цього маленького села стояли абсолютно порожніми. Один з них, який стояв приблизно на тому місті, де сьогодні перетинаються Вітчем— та Джексон-стрит, згорів до ноги. Мішо у своїй роботі впевнено стверджує, що всіх поселян вирізали індіанці, але для такого твердження не існує, крім одного згорілого будинку, жодних підстав. Більш імовірно, що надто розжарилася чиясь піч, а від неї полум'ям зайнявся будинок.

Індіанська різанина? Сумнівно. Ані кістяків, ні трупів. Повінь? Не того року.

Пошешть? Ані слова про це у навколишніх містечках.

Вони просто зникли. Геть усі. Усі триста сорок осіб. Без жодного сліду.

Наскільки мені відомо, єдиний випадок в американській історії, який щось подібне віддалено нагадує, — це зникнення колоністів на острові Роанок, у Вірджинії[205]. Кожний школяр у нашій країні про те знає, але хто знає про зникнення мешканців Деррі? Не знають, мабуть, навіть люди, які тут живуть. Я опитав кількох учнів молодших класів середньої школи[206], які проходять обов'язковий курс "Історія Мейну", і жоден з них про це анічогісінько не знав. Тоді я перевінив підручник "Мейн: тоді й тепер". У його предметно-іменному покажчику понад сорок згадок про Деррі, які здебільшого стосуються років буму лісової промисловості. І нічого про зникнення перших поселенців... та знову ж таки — як мені це назвати? — це замовчування цілком влягається у схему.

Певного роду завіса мовчання вкриває більшість із того, що тут відбувалося... та знову ж таки, люди завжди балакають. Гадаю, ніщо не може зупинити людей від балачок. Але слухати мусиш пильно, а це рідкісне вміння. Я лещу собі, що розвинув цей талант протягом останніх чотирьох років. Якщо ж ні, то мою придатність до цієї роботи слід піддати сумніву, бо практики я мав достатньо. Один старий розповідав мені, як протягом трьох тижнів перед тим, як загинула їхня дочка, його дружина чула голоси зі зливого отвору кухонної раковини — то було на початку зими 1957-1958. Дівчинка, про яку він казав, стала однією з ранніх жертв тієї вакханалії вбивств, що розпочалася з Джорджа Денбро, а закінчилася тільки наступного літа.

— Ціла купа голосів, і всі 'они белькочуть разом, — розповідав він мені. Він володів автозаправкою "Галф"[207] на Канзас-стрит і розповідав це між своїми повільними, з накульгуванням, прогулянками надвір, до колонок, де наповнював баки, перевіряв рівень мастила і протирав лобові шибки. — Казала, що раз сама заговорила до них, хоча й була стрш'нно н'лякана. Нахилилася просто над діркою, атож-атож, і закричала туди: "Хто ви збіса такі? — кричить вона. — Як вас звати?" І всі ті голоси відповіли разом, казала вона — і гарчать, і лепечуть, і виють, і гигочуть, і верещать, і регочуть... отаке, розумієте, казна-що. А ще вона казала, що казали вони те, що сказав той одержимий чоловік Ісусові: "Наше ім'я Легіон", ось що казали вони. Вона потім і зблизька не підходила до тієї раковини два роки. Отож тії два роки я мусів дванадцятіро годин на добу горбатитися тут, а потім іти додому і ми-ити увесь той чортів посуд.

Він сьорбав "Пепсі" з бляшанки з автомата, що стояв поза дверми його офісу, чоловік років сімдесяти двох чи трьох у виляючій роботі, річечки зморшок розтікалися від куточків його очей і рота.

— Ви зара', ма'ть, уже думаєте, що я відбився глузду, як та блощиця, — промовив він, — але я розкажу вам дещо іще, якщо ви вимкнете оті "дзиги".

Я вимкнув свій магнітофон і посміхнувся йому:

— Беручи до уваги дещо з того, що я почув протягом останніх двох років, вам треба було б ще старатись і старатись, аби переконати мене, ніби ви відбилися глузду, —

сказав я.

Він посміхнувся мені навзаєм, але не було гумору в тій посмішці.

— Мив я той посуд одного вечора, як завше; то було восени 58-го, коли все знов утихомирилося. Жінка моя була нагорі, спала. Бетті була єдиною дитиною, яку Бог вирішив за потрібне нам подарувати, і, після того як її вбили, моя дружина багацько часу спала. Отже, витяг я корок, і вода почала стікати з раковини. Знаєте отой звук, коли насправжки мильна вода стікає у злив? Наче її всмоктує щось, ось який звук. Так воно собі шуміло, але я про теє не думав, тіко про те, як піду з хати та нарубаю трохи розпалки у дровітні, й от якраз коли той шум почав угавати, я почув свою дочку звідтам, знизу. Я почув Бетті десь там, у тих сухих трубах. Сміялася. Вона була десь там унизу, у темряві, сміялася. Тільки то звучало більш так, ніби вона скрикує, якщо троха прислухатись. Чи те й інше. Кричить і смієцца там, унизу, у трубах. То був єдиний раз, що я таке щось чув. Може, то мені тільки було уявилося. Але... я так не думаю.

Він подивився на мене, а я подивився на нього. Світло, що крізь брудні вітринні шибки падало на його обличчя, наповнило його роками, зробило його на вигляд древнім, як сам Мафусаїл. Я пам'ятаю, як у мені все похолело в ту мить; як похолело.

— Ви думаєте, я вам тут харамана гну? — спитав той старий у мене, старий чоловік, якому в 1957-му було хіба що років сорок п'ять, старий, якому Бог був подарував єдину дочку, Бетті Ріпсом її звали. Бетті знайшли на Позаміській Джексон-стрит відразу після Різдва того року, замерзлу, рештки її були розідрані нанівець.

— Ні, — сказав я. — Я не думаю, що ви мені харамана гнете, містере Ріпсом.

— І ви мені оце теж кажете правду, — промовив він з деяким здивуванням. — Я то бачу з ваш'го лица.

Гадаю, він тоді збирався мені ще щось сказати, але позаду нас різко задзеленчав дзвінок, це якийсь автомобіль переїхав шланг на під'їзній смузі й покотився до бензоколонок. Коли задзеленчав той дзвоник, обоє ми здригнулись, а я навіть стиха тоненько скрикнув. Ріпсом звівся на рівні й пошкандибав надвір, до тієї машини, витираючи собі руки об паку ганчір'я. Коли ж повернувся назад, він подивився на мене так, ніби я був якимсь доволі сумнівним незнайомцем, котрий тільки-но щойно заблукав сюди з вулиці. Я промовив слова прощання і пішов звідти.

Бадінгер і Айвз погоджуються ще на дечому: щось тут насправді негаразд, у Деррі; тут, у Деррі, ніколи не було гаразд.

Альберта Карсона я востаннє бачив за якийсь місяць до його смерті. З горлом у нього тоді дуже погіршало; все, на що він спромігся, був тихий, схожий на шипіння шепіт.

— Все ще думаєш про написання історії Деррі, Хенлоне?

— Все ще цяцькаюся з такою ідеєю, — відповів я, хоча, звісно, ніколи не планував писати історію нашого міста, формально кажучи, і, гадаю, він це знав.

— Це забере в тебе двадцять років, — прошепотів він, — і ніхто не схоче її читати. Покинь цю справу, Хенлоне. — Він замовк на хвилю, а потім додав: — Знаєш, Бадінгер покінчив самогубством.

Звичайно, я про це знав, але тільки тому, що люди завжди балакають, а я навчився слухати. У тій статті, в "Ньюз", це називалося трагічним падінням, і то було правдою, Бренсон Бадінгер дійсно впав. Про що в "Ньюз" знехтували згадати, так це про те, що він упав зі стільця у власній коморі, і мав у той момент петлю в себе на шиї.

— Ти знаєш про цикл?

Я подивився на нього, ошелешений.

— О, так, — прошипів Карсон. — Я знаю. Кожні двадцять шість чи двадцять сім років. Бадінгер також знав. Знають чимало старожилів, але це та річ, про яку вони ніколи не балакатимуть, навіть якщо ти накачаєш їх пійлом. Покинь цю справу, Хенлоне.

Він потягнувся вперед схожою на пташину лапку рукою. Зімкнув пальці в мене на зап'ястку, і я відчув той гарячий рак, який розпусно бенкетував у його тілі, пожираючи там усе і будь-що, поки ще варте пожирання, — не вельми й багато такого там уже лишалося на той час. Полиці Альберта Карсона були майже голі.

— Майкле, тобі не варто у це вплутуватися. Тут, у Деррі, є такі речі, що кусаються. Покинь це. Покинь це.

— Я не можу.

— Тоді стережися, — промовив він. Раптом величезні й перелякані очі дитини поглянули з обличчя цього старого, що помирав. — Стережися.

Деррі.

Моє рідне місто. Назване за графством з цим ім'ям в Ірландії.

Деррі.

Я народився тут, у Деррійській центральній лікарні; ходив до Деррійської початкової школи; потім до молодшої середньої школи на Дев'ятій вулиці; у старших класах навчався у Деррійській середній школі. Я вступив до Мейнського університету ("хоч і не в самім Деррі, але рукою кинути", кажуть старожили), а потім просто повернувся сюди. До Деррійської публічної бібліотеки. Я людина маленького міста, що живе містечковим життям, один із мільйонів.

Але.

Але:

У 1851 році бригада лісорубів знайшла рештки іншої бригади, що перебувала зиму в заваленому снігом таборі на Верхньому Кендаскіґу — на самому кінці тієї місцини, яку діти досі називають Пустовищем. Усього їх там було восьмеро, і всі восьмеро посічені на шматки. Голови врозсип... не кажучи вже про руки... пара ступень... і пеніс котрогось з тих чоловіків прицвяшено до стіни хижі.

Але:

У 1851 році Джон Марксон отруїв на смерть усю свою родину, а потім, сидячи посередині складеного з їхніх трупів кола, зжер цілком гриб "білий присмерк"[208]. У власній смертельній агонії він, либонь, мучився дуже важко. Міський констебль, який його знайшов, написав у своєму рапорті, що спершу вирішив, ніби труп усміхається йому; він написав: "Марксонова жажлива біла посмішка". Ту білу посмішку створював

повний рот вбивчого гриба; Марксон не переставав їсти навіть тоді, коли судоми й болісні м'язові спазми мусили корчити його тіло, що вже вмирало.

Але:

У великодню неділю 1906 року хазяї ливарні Кіченера, яка стояла там, де тепер стоїть новісінький Деррійський Торговельний центр, влаштували "для всіх гарних діточок Деррі" полювання на великодні яйця. Забава відбувалася в найбільшій будівлі заводу. Небезпечні місцини було відгороджено, а добровольці з робітників стояли на варті, щоби хтось із підприємливих хлопчиків чи дівчаток не вирішив полізти під бар'єри, щоб пошукати там. На решті території було захищено п'ять сотень обв'язаних яскравими стрічками шоколадних великодніх яєць. Згідно з Бадінгером, щонайменше по одному яйцю на кожну присутню там дитину. Хихотливі діти бігали з перегукуваннями й криками по мовчазному в неділю металургійному заводі, знаходили яйця під гігантськими вагоноперекидувачами, у шухлядах стола майстра, завислі між великими, іржавими іклами зубчатих коліс, у виливницях на третьому поверсі (на старих фотографіях ті виливниці — наче бляшані форми для кексів з кухні якогось велета). Три покоління Кіченерів були присутні там, спостерігали на цю веселу вакханалію, щоби вручити призи в кінці полювання, яке мусило завершитися о четвертій годині, безвідносно до того, чи знайдуться всі яйця, чи ні. Насправді кінець настав на сорок п'ять хвилин раніше, о чверть по третій. Саме тоді Ливарня Кіченера вибухнула. Сімдесят двоє мертвих людей витягли з-під завалів ще до заходу сонця. Кінцеве число жертв становило сто дві людини. Вісімдесят вісім загиблих були дітьми. Наступної середи, коли місто все ще лежало в мовчазному заціпенінні, осягаючи цю трагедію, якась жінка у себе на задньому подвір'ї знайшла вловлену гілками її яблуні голову дев'ятирічного Роберта Дохея. На зубах у сина Дохеїв був шоколад, а у волоссі кров. Він виявився останнім з визначених загиблих. Восьмеро дітей і один дорослий так ніколи й не знайшлися. То була найгірша трагедія в історії Деррі, гірша навіть за пожежу в "Чорній мітці" 1930 року, і пояснити її так ніколи й не змогли. Всі чотири парових котли Ливарні було вимкнено. Не просто заглушено — вимкнено.

Але:

Статистика вбивств у Деррі вшестеро більша, ніж у будь-якому місті відповідного розміру в Новій Англії. Мені самому у власні попередні висновки було так важко повірити, що я звернувся до одного хакера з середньої школи, котрий, якщо не проводив час перед своїм "Коммодором"[209], то проводив його тут, у бібліотеці. Він зайшов на кілька кроків далі — пошкреби хакера і побачиш перфекціоніста, — додавши ще дюжину малих міст до, як він це назвав, "стат-банку", і презентував мені згенеровану комп'ютером гістограму, на якій Деррі випирає, мов нагноєний палець. "Мабуть, люди тут мають жахливо люту вдачу, містере Хенлон", — єдиний коментар, що прозвучав від нього. Я на це не відповів. Якби мусив, то, либонь, сказав би йому, що щось у самому Деррі має жахливо люту вдачу.

Тут, у Деррі, нез'ясовано й безслідно зникають від сорока до шістдесяти дітей на рік. Здебільшого підлітки. Вважається, що це втікачі з дому. Я навіть припускаю, що

дехто з них дійсно втікачі.

А під час того, що Альберт Карсон безперечно назвав би піком циклу, рейтинг зникнень вистрілює мало не за межі поля зору. Наприклад, у 1930 році — році, коли спалили "Чорну мітку", — у Деррі сталося понад сто сімдесят зникнень дітей — і ви мусите пам'ятати, що це тільки ті зникнення, про які було заявлено до поліції, а отже, документовані. "Нічого дивного нема в цьому, — сказав мені теперішній шеф поліції, коли я показав йому цю статистику. — Тоді була Депресія. Більшість із них, ма'ть, змусили їсти тіки картопляний суп або ходити геть голодними вдома й рушили шукати чогось кращого".

У 1958-му було зафіксовано зникнення двадцяти семи дітей, віком від трьох до дев'ятнадцяти років. "А у 1958 була якась Депресія?" — запитав я в шефа Редімахера. "Ні, — відповів він. — Але людей часто бере непосидячка, Хенлоне. А особливо в дітей підшви сверблять. Полається таке з батьками, бо прийшло додому запізно після сходин та гулянки, ось і накивало п'ятами".

Я показав шефу Редімахеру фотографію Чеда Лоу, яка була надрукована в "Деррі Ньюз" у квітні 1958-го. "Ви вважаєте, що оцей утік після сварки зі своїми батьками через те, що він запізно повернувся додому, шефе Редімахер? Йому було три з половиною, коли він безслідно зник".

Редімахер втупився у мене кислим поглядом, сказав, що балакати зі мною, безумовно, було вельми приємно, але якщо більше нічого нема, то він зайнятий. Я пішов.

Пройняте марою, проймається марою, мара.

Часто відвідуване привидами або духами, як-от у трубах під раковиною; часто з'являється, як-от кожні двадцять п'ять, двадцять шість або двадцять сім років; місце годівлі тварин, як у випадку Джорджа Денбро, Ейдрієна Меллона, Бетті Ріпсом, дочки Альбрехтів, хлопчика Джонсонів.

"Місце годівлі тварин". Так, оце й навідує марою самого мене.

Якщо трапиться хоч щось іще — взагалі будь-що — я їм зателефоную. Я мушу. А тим часом я маю власні припущення, зруйнований відпочинок і спогади — мої прокляті спогади. О, і ще дещо — я маю ці нотатки, хіба ні? Стіну, в яку я плачу. Ось і сиджу тут, рука в мене тремтить так, що я ледве можу сюди щось записувати, сиджу тут, у безлюдній після закриття бібліотеці, прислухаючись до слабеньких звуків у книгосховищі, дивлячись на тіні, що їх відкидають кулі тьмяних жовтих ламп, щоб упевнитися, що вони не рухаються... не перемінюються.

Сиджу я тут поряд із телефоном.

Кладу на нього вільну руку... дозволяю їй зіслизнути... торкаюся дірочок у набірному диску, який міг би мене зв'язати з усіма ними, з моїми старими друзями.

Ми тоді глибоко занурилися разом.

Ми занурилися в чорноту разом.

А чи випірнемо ми з тієї чорноти, якщо зануримося вдруге?

Я так не думаю.

Господи, благаю, щоб я не мусив їм телефонувати.

Благаю, Господи.

Частина друга

Червень 1958 року

Я зовні я і є.

Під ликом тим,

Похована, як свідок, юність.

Корені? Кожен має корені.

Вільям Карлос Вільямс. Патерсон

Я інколи загадуюся, що мені робити далі.

Немає влітку ліків від меланхолійної печалі.

Едді Кокрен[210]

Розділ 4

Бен Генском переживає падіння

1

Близько 23:45 одна зі стюардес авіакомпанії "Юнайтед Ерлайнз", що обслуговує перший клас рейсу № 41 Омаха — Чикаго, переживає страшенний шок. Кілька коротких секунд вона думає, що пасажир у кріслі 1-А помер.

Коли він ще сідав в Омасі, вона собі зауважила: "Ох, Господи, будуть проблеми. Він п'яний як хлюща". Сморід віскі довкола його голови мелькома нагадав їй хмару пилу, що завжди огортає того маленького брудного хлопчика в коміксі "Дрібнота"[211] — Свинюшник його звати. Вона нервувалася щодо Першого сервісу, тобто пропонування алкогольних напоїв. Була впевнена, що він попросить порцію чогось міцного — і ймовірно, що подвійну. Тоді їй доведеться вирішувати, подавати йому її чи ні. А ще, на додачу до забави, цієї ночі впродовж усього курсу буяють грози і вона не має сумнівів, що в якийсь момент цей довготелесий, одягнений у джинси й сорочку з шамбре-батисту чоловік почне ригати.

Але коли надходить час Першого сервісу, цей високий чоловік не замовляє нічого іншого, окрім склянки содової, і то так увічливо, як про це можна тільки мріяти. Його вогник виклику більше не загорається, тож стю доволі скоро про нього геть забуває, бо цей політ дуже клопітний. Направду, цей політ із тих, що його відразу по завершенні хочеться негайно забути, це політ, протягом якого хіба що можеш — якби на це був час — загадатися про власні шанси на виживання.

"Юнайтед 41" летить слаломом між потворними кишнями громів і блискавок, наче вправний лижник, що мчить з гори. Бовтанка дуже жорстка. Серед пасажирів покрики й невпевнені жарти щодо блискавок, спалахи яких вони бачать у тісних колонах хмар довкола літака. "Мамуню, це Бог фотографує янголів?" — питається маленький хлопчик, і його мати, з помітно позеленілим обличчям, нервово сміється. Перший сервіс стає єдиним обслуговуванням тієї ночі на рейсі № 41. Після злету оголошення "пристебнути реміні" горить двадцять хвилин і надалі залишається ввімкнутим. Так само й стюардеси залишаються стояти у проходах, реагуючи на кнопки виклику, що

вистрелюють, наче низки петард у порядному товаристві.

"Клопітно цієї ночі Ралфу", — каже їй старша стю, зустрічаючись з нею в проході; старша стю повертається до салону економ-класу зі свіжою подачею гігієнічних пакетів. Це напівкод-напівжарт. Ралфу[212] завжди клопітно під час польоту з такою бовтанкою. Літак крениться, хтось стиха скрикує, стюардеса трохи розвертається, відставляючи руку, щоб зберегти рівновагу, і дивиться просто у вибалушені, невидючі очі чоловіка в кріслі 1-А.

"Ох, Боже ж ти мій милесенький, він мертвий, — думає вона. — Напився перед посадкою на літак... потім ця бовтанка... схопило серце... перелякався на смерть".

Очі довготелесого чоловіка дивляться просто їй у вічі, але її вони не бачать. Вони не поворухнуться. Вони ідеально осклянілі. Безперечно, це очі мертвої людини.

Стю відвертається від цього жахливого погляду — її власне серце помпує в горлі зі злітним прискоренням, — думаючи, що їй робити, як вчинити, і дякуючи Богові принаймні за те, що в цього чоловіка немає сусіда, котрий міг би завершати, збурити паніку. Вона вирішує, що найперше мусить повідомити старшу стю, а потім уже чоловічий екіпаж на передовій. Може, їм вдасться обгорнути його якоюсь ковдрою й закрити очі. Пілот залишить ввімкнутим застереження "пристебнути паси", навіть якщо бовтанка стихить, а отже, ніхто не зможе піти вперед, до туалету, а коли інші пасажери виходитимуть з літака, вони думатимуть, що цей просто заспався...

Ці думки миттєво пробігають їй у голові, і вона обертається назад, щоб кинути ще погляд, переконатися остаточно. Ті мертві, невидючі очі, втуплені в її очі... а потім цей труп піднімає свою склянку і робить з неї ковток содової.

Якраз тоді літак стрясається, крениться знову, тож негучний скрик здивування стюардеси губиться серед інших, шпаркіших криків страху. Потім очі чоловіка рухаються — лиш трішки, але достатньо, щоб їй зрозуміти: він живий і бачить її. І вона думає: "Диви, коли він заходив на борт, я подумала, що йому за п'ятдесят, але він зблизька не такий старий, попри це сивіюче волосся".

Вона робить крок до нього, хоча чує позаду себе нетерплячі дзвінки викликів (Ралфу дійсно клопітно сьогодні: після їхньої абсолютно безпечної посадки в О'Харі за тридцять хвилин відтепер стюардеси позбудуться понад сімдесятьох гігієнічних пакетів).

— Усе гаразд, сер? — питається вона, посміхаючись. Ця посмішка їй вчувається фальшивою, нереальною.

— Усе гарно й пречудово, — відповідає довготелесий. Вона кидає погляд на корінець вставленого в щілинку на спинці його крісла квитка першого класу і бачить, що прізвище цього чоловіка Генском. — Гарно й пречудово. Але трохи бовтає сьогодні, правда? У вас величенький шмат роботи, здається мені. Не переймайтесь мною. Зі мною... — він дарує їй жаску усмішку, усмішку, яка змушує її згадати опудало, що ляпотить серед мертвого листопадового поля. — ...Усе гарно й пречудово.

— У вас був такий вигляд...

("мертвий")

Ніби трохи недужий.

— Я думав про давні часи, — каже він. — Тільки сьогодні, трохи раніше ввечері, я усвідомив, що існує така річ, як давні часи, принаймні наскільки це стосується мене.

Викличні дзвінки не вщухають. "Прошу вас, стюардесо?" — кричить хтось нервово.

— Ну, якщо ви цілком упевнені, що з вами все гаразд...

— Я думав про греблю, яку побудував з кількома своїми друзями, — каже Бен Генском. — З найпершими, гадаю, друзями, яких я лишень тільки мав. Вони будували ту греблю, коли я... — Він зупиняється, ціпеніє, потім сміється. Це такий щирий сміх, майже безтурботний сміх якогось хлопчиська, і звучить він вельми дивно в цьому тряському, хитливому літаку. — ...Коли я завалився до них. Зі мною це відбулося майже буквально. У всякому разі, вони там збіса так партачили, з тією греблею. Це я пам'ятаю.

— Стюардесо?

— Вибачте мені, сер, я мушу знову повернутися до виконання моєї роботи.

— Звісно, мусите.

Вона поспішає геть, радіючи, що позбавляється того погляду — мертвотного, майже гіпнотичного погляду тих очей.

Бен Генском повертає голову до вікна й дивиться крізь нього. Усередині грозового фронту за дев'ять миль від правого крила спалахує блискавиця. У цих заїкуватих уривчастих спалахах світла хмари скидаються на велетенські прозорі мізки, заповнені поганими думками.

Він лізе до кишеньки жилета, але срібні долари звідти пішли. З його кишені до кишені Рікі Лі. Раптом йому стає шкода, що не залишив хоча б одного собі. Той міг би стати йому в пригоді. Звичайно, можна завітати до будь-якого банку — принаймні, коли тебе не бовтає туди-сюди на висоті двадцяти семи тисяч футів, можна — й дістати собі хоч жменю срібних доларів, але ти нічого не зробиш з тими нікчемними мідними сандвічами, які уряд сьогодні намагається видавати за справжні монети. А для вовкулаків, для вампірів і всякого роду істот, що никаються при світлі зірок, ти потребуєш срібла; правдивого срібла. Ти потребуєш срібла, щоб зупинити монстра. Ти потребуєш...

Він заплющив очі. Повітря навкруг нього було наповненим звуками дзигаря. Літак хитало й гойдало, а повітря було наповненим звуками дзигаря. Дзигаря?

Ні... дзвінка.

Це дзвінки, це ж той дзвінок, усім дзвінкам дзвінок, той, якого ти очікував увесь рік, щойно новизна школи знов починала вивітрюватися, а це завжди траплялося в кінці першого тижня. Той дзвінок, той самий, що знову сигналізує волю, апофеоз геть усіх шкільних дзвінків.

Бен Генском сидить у кріслі першого класу, підвішений між громовицями на висоті двадцяти семи тисяч футів, з обличчям, оберненим до вікна, і відчуває раптом, як стоншується стіна часу; починає діяти якась жахлива/дивовижна перистальтика. Він думає: "Боже мій, мене перетравлює моє власне минуле".

Прожогом блискавка виграє на його обличчі і, хоча він цього не знає, щойно перемінився день. 28 травня 1985 року перетворилося на 29 травня над темною й розбурханою грозою територією, якій цього вечора довелося бути в західному Іллінойсі; сплять унизу, як мертві, фермери з натрудженими після сівби спинами і бачать свої метушливі сні, і хтозна, що там може ворухитися в їхніх стодолах, і в їхніх льохах, і в їхніх полях, коли походжає блискавиця й говорить грім? Ніхто не знає цих речей; вони лише знають, що електрика розгулялася цієї ночі, і в повітрі скаженіє високовольтна гроза.

Але тут дзвіночки на висоті двадцяти семи тисяч футів, коли лайнер знов виринається на чистий простір, коли його політ вирівнюється; тут дзвінки; тут той дзвінок, коли Бен Генском уже засинає; і коли він спить, стіна між теперішнім і минулим зникає цілком і він шкереберть летить назад крізь роки, наче людина, що падає у глибокий колодязь, — можливо, це Веллсів мандрівник крізь час падає зі зламаним залізним шаблем в одній руці, дедалі вниз і вниз, в країну морлоків, де в тунелях ночі гуркотять і гуркотять машини.[213] Ось 1981, 1977, 1969; і раптом він уже тут, тут, у червні 1958 року; яскраве літо повсюди, і за зімкнутими уві сні повіками Бена Генскома зіниці його стискаються, підкоряючись команді сплячого мозку, котрий бачить не темряву, що залягає над західним Іллінойсом, а яскраве сонячне світло одного з червневих днів у Деррі, в штаті Мейн, двадцять сім років тому.

Дзвінки.

Той дзвінок.

Школа.

Школа вже.

Школа вже

2

скінчилася!

Звук того дзвінка просвердлив коридори Деррійської школи — великої цегляної будівлі, що стояла на Джексон-стрит, і на цей звук діти в п'ятому класі Бена Генскома відгукнулися стихійною радістю, і місіс Даглас, зазвичай найбільш сувора з учителів, не зробила жодного зусилля їх вгамувати. Мабуть, вона знала, що це неможливо.

— Діти! — звернулася вона, коли радісні крики вщухли. — Можу я скористатися вашою увагою наостанок?

Тепер у класній кімнаті здійснювся збуджений, помережаний рідкими стогонами гомін. Місіс Даглас тримала в руці їхні табелі.

— Я дуже сподіваюся, що переходжу! — зацвірінчала Селлі Мюллер до Бев Марш, яка сиділа в сусідньому ряду. Розумненька, гарненька, життєрадісна Селлі. Бев також була гарненькою, але нічого життєрадісного не вбачалося в ній цього дня, хоч би й то був останній день шкільних занять. Вона сиділа, дивлячись похмуро вниз, на свої пеннілофери[214]. На одній щоці в неї жовтаво вицвітав синець.

— Мені насрати, переходжу я чи ні, — сказала Бев.

Селлі форкнула. Леді не використовують таких слів, проказувало те форкання. Тоді

вона відвернулася до Грети Бові. "То, напевне, лише збудження від дзвінка, що сигналізував закінчення чергового навчального року, змусило Селлі схибити і взагалі заговорити до Беверлі", — подумав Бен. Селлі Мюллер і Грета Бові обидві походили з багатих родин, чиї доми стояли на Західному Бродвеї, тоді як Беверлі приходила до школи з одного з тих облуплених багатоквартирних будинків на Нижній Головній вулиці. Нижню Головну вулицю і Західний Бродвей відділяла лише якась миля, проте навіть такий хлопчик, як Бен, розумів, що справжня відстань між ними — як відстань між Землею й планетою Плутон. Достатньо було тільки поглянути на дешевий светр Беверлі Марш, її завелику спідницю, яка дісталася їй, мабуть, з ящика для пожертв Армії спасіння, та її витерті пеннілофери, аби зрозуміти, як далеко вони відлягають одна від іншої. Але Беверлі подобалась Бенові все одно дужче — набагато дужче. Селлі й Грета мали гарний одяг і, на його здогад, щомісяця робили собі перманент, чи укладали хвилями волосся, чи щось таке інше, але він не вважав, що це бодай якимсь чином змінює основні факти. Нехай би робили собі той перманент хоч щодня, все одно обидві залишаться зарозумілими шмаркачками.

Він вважав, що Беверлі краща... і набагато гарніша, хоча ніколи, ні за що в світі не наважився б сказати це їй. Та тим не менше, інколи, в самісінькому осерді зими, коли світло надворі здавалося жовто-сонним, як та кицька, що згорнулася на дивані, коли місіс Даглас жебоніла щось з математики (як переносити вниз, коли ділиш стовпчиком, або як знайти спільний знаменник для двох дробів, щоби їх додати), або читала питання з "Осяйних мостів"[215], або розповідала про поклади олова в Парагваї, у такі дні, коли здавалося, що уроки не закінчатся ніколи, і не важить, якщо навіть так, бо весь світ надворі суцільна сльота... у такі дні Бен інколи кидав скрадливі погляди вбік, на обличчя Беверлі, і тоді серце йому нестямно боліло й одночасно запалювалося якоюсь радістю. Він підозрював, що запав на неї чи закоханий у неї, й тому він завжди думає про Беверлі, коли по радіо "Пінгвіни" починають співати "Янголе земний"[216] — "мила моя, любя моя, кохаю тебе безупинно..." Йо, дурня така, авжеж, сльозливо це, наче вжита серветка "Клінекс", але водночас усе гаразд, бо він ніколи не признається. Він вважав, що товстим хлопцям, мабуть, дозволяється кохати гарних дівчат тільки на думці. Якби він комусь розповів про свої почуття (не те щоб у нього був бодай хтось такий, кому він міг розповісти), та людина, мабуть, реготала б аж до розриву серця. А якби він коли-небудь сказав самій Беверлі, вона теж розреготалася б (погано) або видала звук, ніби ригає з огиди (гірше).

— А тепер, будь ласка, підходьте відразу ж, кого я назву. Пол Андерсон... Карла Бордо... Грета Бові... Келвін Кларк... Сіссі Кларк...

Місіс Даглас називала прізвища, і учні її п'ятого класу один по одному (окрім двійнят Кларків, котрі, як завжди, підійшли разом, рука в руці, нерозрізнювані, окрім як за довжиною їхнього ясно-білявого волосся і тим фактом, що на ній була сукня, а на ньому джинси) забирали свої тьмяно-жовтого кольору табелі з американським прапором і текстом Присяги на вірність прапору на передній сторінці обкладинки та молитвою "Отче наш"

на задній, виходили статечно з класної кімнати... а там уже щодуху кидалися по коридору в той бік, де вже було підперто, щоб стояли навстіж, великі передні двері. Звідтам вони просто вибігали в літо і розпорошувалися: хтось на великах, хтось вистрибом, хтось верхи на невидимих конях, ляскаючи себе руками по стегнах, видобуваючи таким чином цокіт копит, хтось, повісивши одне одному руки на плечі, співаючи на мотив "Бойового гімну республіки": "Очі мої бачили славу, як школа палає вогнем"[217].

— Марша Федден... Френк Фрік... Бен Генском...

Він підвівся, кинув на Беверлі Марш останній цього літа скрадливий погляд (чи то він так думав) і вирушив до столу місіс Даглас, одинадцятирічний хлопчик з гузном розміром заледве не як штат Нью-Мексико — означене гузно упаковане в огидно нові джинси, що зблискували від мідних заклепок крихітними дротиками світла й видавали "швах-швах-швах" від тертя його товстих стегон одне об одне. Клуби його гойдалися по-дівчачому. Його черево колихалося з боку в бік. Попри теплий день, на ньому був мішкуватий спортивний светр. Він майже завжди носив мішкуваті светри, бо відчував глибокий сором через свої груди, це почалося з першого навчального дня після різдвяних канікул, коли він прийшов одягнений у подаровану йому матір'ю новеньку майку Ліги Плюща[218] і Ригайло Хаггінс, шестикласник, прокрякав: "Овва, хлоп'ята! Дивіться-но, що Санта-Клаус приніс Бену Генскому на Різдво! Пару великих цицьок!" Ригайло мало не переломився, смакуючи власну дотепність. Інші теж реготали — також і дехто з дівчат. Якби в ту мить перед ним відкрилася діра, що веде у пекло, Бен стрибнув би до неї без жодного звуку... чи, може, хіба стиха промурмотівши подяку.

Від того дня він носив светри. Мав їх чотири: мішкуватий коричневий, мішкуватий зелений та два мішкуватих блакитних. Це було одним з тих небагатьох питань, у яких він спромігся протистояти своїй матері, одна з тих небагатьох непереступних ліній, які він протягом свого загалом покійного дитинства примусив себе прокреслити в пилюці. Бен гадав, що, якби серед тих, хто хихотів того дня, він побачив Беверлі Марш, він би вмер.

— Приємно було мати тебе цього року в моєму класі, Бенджаміне, — промовила місіс Даглас, вручаючи йому табель.

— Дякую вам, місіс Даглас.

Звідкись ззаду класної кімнати звився глузливий фальцет: "Тяк-ууу, місус Дагвасс".

То був Генрі Баверз, звичайно. Генрі сидів у Беновому п'ятому класі, замість того щоб навчатися в шостому разом зі своїми друзками Ригайлом Хаггінсом та Віктором Крісом, бо минулого року його залишили на другий рік. Бен підозрював, що Баверза залишать знову. Його імені не було оголошено, поки місіс Даглас вручала табелі, а це означало неприємності. Бена це непокоїло, бо, якщо Генрі залишився на другий рік, винним за це почасти буде Бен... і Генрі це знав.

Минулого тижня під час останніх річних іспитів місіс Даглас, витягаючи з капелюха в себе на столі папірці з іменами, розсадила учнів випадковим порядком. Бену випало сидіти поряд з Генрі Баверзом у заднім ряду. Бен, як завжди, затуляючи

зігнутою рукою свою роботу, сидів схиленим над папером і, відчуваючи певним чином втішливий тиск черева на парту, раз у раз лизав для натхнення свій олівець "Бі-Боп"[219].

У вівторок, десь посередині іспиту, якому сталося бути з математики, до Бена через прохід долинув шепіт. Такий слабкий, безгучний, майстерний, наче то шепотів якийсь в'язень-ветеран, повідомляючи щось у тюремному прогулянковому дворі: "Дай списати".

Бен поглянув ліворуч — просто в чорні, нестямні очі Генрі Баверза. Навіть для дванадцятирічного Генрі був величезним хлопом. З міцними, завдяки фермерським м'язам, руками й ногами. Його батько, що вважався божевільним, мав невеличку ділянку наприкінці Канзас-стрит, біля міської межі Ньюпорта, і Генрі щонайменше тридцять годин на тиждень розпушував там землю, сапав бур'яни, саджав, викопував камені, рубав дрова і пожинав плоди, якщо було що жати.

Волосся в Генрі було підстрижено сердитим їжачком, і то так коротко, що крізь нього прозирав скальп. Спереду він ваксив собі "грубіяна"[220] з тубика, що його завжди носив у задній кишені джинсів, тож у результаті чубчик над лобом був схожим на зуби мотокосарки, яка наближається. Навкруг нього постійно висів запах поту і жуйки "Соковитий фрукт"[221]. До школи він ходив у рожевій мотоциклетній куртці з зображенням якогось орла на спині. Якось один четвертокласник виявився настільки немудрим, що насміявся з цієї куртки. Гнучкий, як ласка, і спритний, як гадюка, Генрі кинувся на того сцикуна і двічі вгатив його брудним від роботи кулаком. Сцикун втратив трійко передніх зубів. Генрі отримав двотижневі канікули. Бен тоді сподівався — розсіяною, проте пекучою надією упослідженого й тероризованого, — що Генрі, замість відсторонювати від занять, зовсім виженуть зі школи. Не пощастило. Поганцям завжди монети випадають орлом. Термін відлучення закінчився, Генрі перевальцем повернувся на шкільне подвір'я, злостиво блискучий у своїй рожевій мотоциклетній куртці, "грубіян" наваксований так жирно, що волосся, здавалося, аж верещить над його черепом. Обидва ока мали припухлі, барвисті сліди прочуханки, якої завдав синові його скажений батько "за бійку на ігровому майданчику". Ці сліди побиття поступово зникли; але дітям, які мусили якось співіснувати з Генрі в Деррі, залишився урок. Наскільки було відомо Бенові, відтоді ніхто й словом не прохопився про рожеву мотоциклетну куртку Генрі з орлом на спині.

Коли він похмуро шепнув Бену, щоб той дав йому списати, три думки протягом секунди прометнулися ракетами крізь Бенів мозок — доценту ефективний і спритний, на відміну від його жирного тіла. Перша — якщо місіс Даглас впіймає Генрі за списуванням відповідей з його роботи, обидва вони за екзамен отримають нулі. Друга — якщо він не дасть Генрі списати, Генрі майже напевне підловить його після школи і випише йому той легендарний подвійний удар, тим часом як Хаггінс, імовірно, триматиме його за одну руку, а Кріс за іншу.

То були дитячі думки, і нічого дивного, бо ж він і був дитиною. Тоді як третя, й остання, думка, була мудрованішою — майже дорослою.

"Він може мене дістати, гаразд. Та, либонь, я зумію уникати його в останній тиждень навчань. Я майже впевнений, що зумію, якщо добре постараюся. А за літо він усе забуде, гадаю. Йо. Він же такий тупак. Якщо він провалить цей іспит, може знов залишитися на другий рік. А якщо його не переведуть, я буду попереду нього. Більше не сидітиму з ним в одному класі... Перейду до молодшої середньої школи раніше за нього. Я... я можу стати вільним".

— Дай списати, — знову шепнув Генрі. Тепер його чорні очі вже палали вимогливо. Бен похитав, головою, щільніше загороджуючи рукою свою роботу.

— Я тебе підловлю, жирний, — прошепотів Генрі, тепер трохи гучніше. Його аркуш, за винятком його прізвища, досі залишався абсолютно пустим. Він перебував у розпачі. Якщо він провалить іспити і знов залишиться в тому ж класі, батько виб'є з нього мізки. — Дай списати, бо інакше буде тобі погано.

Бен знову похитав головою, щоки в нього тремтіли. Йому було лячно, але рішучість перемагала. Він збагнув, що вперше в житті свідомо взявся планувати подію, і це його також лякало, хоча він не зовсім розумів чому — довгий ще час промине, поки він усвідомить, що холоднокровність власних розрахунків, дбайливий і прагматичний підрахунок вартості, що натякало на наближення дорослості, усе це лякало його навіть дужче за страшного Генрі. Генрі йому, можливо, вдасться перехитрити. Дорослість, де йому, мабуть, доведеться думати таким чином майже завжди, врешті-решт його запопаде.

— Чи це хтось там балакає, там, позаду? — промовила тоді місіс Даглас, і то дуже чітко. — Якщо так, прошу припинити це негайно.

Наступні десять хвилин панувала тиша; юні голови залишалися старанно нахиленими над своїми екзаменаційними аркушами, що приємно пахли фіолетовим чорнилом мімеографа, а тоді знов через прохід доплив шепіт Генрі, тихесенький, ледь-ледь чутний, крижаний у спокійній впевненості своєї обіцянки:

— Ти мертвий, жирний.

3

Бен узяв свій річний табель і вшився, вдячний якимсь тим богам, котрі, либонь, опікуються одинадцятирічними товстунами, за те, що диктат абеткового порядку не дозволив Генрі Баверзу вшитися з класної кімнати раніше і влаштувати десть надворі на Бена засідку.

Він не побіг коридором, як інші діти. Він умів бігати, і то доволі швидко як для дитини його ваги, але цілком тверезо усвідомлював, який кумедний у таких випадках має вигляд. Натомість він швидко пішов і вирвався з прохолодного, пропахлого книжками вестибюля в яскраве світло червненого сонця. На якусь мить він застиг там, підставивши лице сонцю, вдячний йому за тепло і собі за звільнення. Вересень лежав від сьогодні за мільйон років. Календар міг стверджувати дещо інше, але календар брехав. Літо мусить бути набагато довшим за суму його днів, і воно належало йому. Він почувався високим, як Деррійська Вежа, й широким, як усе це місто.

Його хтось штовхнув — жорстко штовхнув. Приємні думки про літо, що пролягає

перед ним, зразу ж спурхнули з голови Бена, щойно він дико затанцював на краєчку ганку, намагаючись утримати рівновагу. Залізні перила потрапили йому під руку якраз вчасно, щоб не дати огидного сторчака.

— Геть з мого шляху, ти, барило тельбухів.

Це був Віктор Кріс, з волоссям, зачесаним назад, на кшталт Єлвісівського попмпадура, і блискучим від "Брілкріму".[222] Він зійшов сходами і вирушив хідником до воріт, руки в кишенях джинсів, комір сорочки високо піднято, підківки його мотоциклетних чобіт скрегочуть і дзвякають.

Бен, серце йому все ще швидко стукотіло з переляку, побачив, що на протилежному боці вулиці стоїть Ригайло Хаггінс, з чинариком. Вітаючи Віктора, він підняв руку і, коли той приєднався до нього, передав йому сигарету. Віктор затягнувся, віддав чинарик назад Ригайлові, а потім показав туди, де стояв Бен — тепер уже на половині сходів. Щось проказав, і обидва вони зареготали. У Бена густо спалахнуло обличчя. Завжди вони його чіпляють. Це вже така його доля чи щось таке.

— Тобі так сильно подобається це місце, що ти збираєшся стояти тут цілий день? — пролунав чийсь голос обіч нього.

Бен повернувся, і лице в нього загорілось ще дужче. Там стояла Беверлі Марш, те її золотаво-руде волосся сліпучою хмарою довкола голови і по плечах, ті її прекрасні сіро-зелені очі. Засуканий до ліктів, з витертою горловиною светр на ній був майже так само мішкуватим, як Бенів светр. Явно занадто мішкуватим, щоб визначити, чи почали в неї рости бодай якісь груди, та Бена те не турбувало; коли кохання надходить раніше за статеве дозрівання, воно може накочуватися такими чистими хвилями і так потужно, що ніхто не зможе встояти перед його простою непоборністю, і Бен зараз не доклав проти цього жодних зусиль. Він попросту здався. Він почувався дурником і в той же час піднесеним, жалюгідно зніченим, як ніколи раніше в житті... і попри все безперечно благословенним. Гаряча суміш цих безнадійних емоцій зробила його водночас хворим і щасливим.

— Ні, — крякнув він. — Гадаю, ні.

Велика усмішка розтягнула йому обличчя. Він розумів, який ідіотичний мусить зараз мати вигляд, але приховати її не міг.

— Ну, добре. Бо ж школа кінчилася, знаєш. Слава богу.

— Гарного... — знову те крякання. Довелося прокашлятися, і його розчервонілість поглибшала. — Гарного тобі літа, Беверлі.

— Тобі теж, Бене. До побачення наступного навчального року.

Вона швидко пішла вниз сходами і своїми очима закоханого Бен побачив усе:

яскраву картатість її спіднички, гойдання її волосся по спинці светра, молочну білість її обличчя, маленький поріз ззаду на литці, що вже загоювався, і (з якоїсь причини це останнє викликало нову хвилю любові, яка прокотилась крізь нього так потужно, що йому знову довелося вхопитися за поруччя; почуття те було велетенським, невимовним, милосердно коротким; ймовірно, передчасним сигнальним симптомом сексуальності, безглуздим для його тіла, де ендокринні залози все ще

спали, і то майже без сновидінь, проте яскравим, як літня зоряниця) просто над правим мокасином блискучий золотий браслет на щиколотці, що підморгував сонцю сліпучими дрібними бісиками.

Якийсь звук — невідомого роду звук — вирвався з нього. Він спустився сходами, наче безсилий стариган, і зупинився при їх підніжжі, дивлячись, поки вона не завернула ліворуч і не зникла поза високим живоplotом, що відокремлював шкільне подвір'я від тротуару.

4

Так він постояв лише хвилику між дітей, котрі все ще текли, бігли повз нього верескливими групками, бо потім згадав про Генрі Баверза й поспішив за будівлю. Перетнув там ігровий майданчик для малечі, пробігаючи пальцями по ланцюгах гойдалок, щоб ті задзеленькали, та переступаючи через дошки орель. Вийшов він крізь набагато менші ворітця, що виводили на Чартер-стрит, і попрямував ліворуч, ані разу не озирнувшись на кремезну кам'яницю, в якій протягом останніх дев'яти місяців відсидів більшість своїх буденних днів. Він запхнув табель до задньої кишені й почав насвистувати. На ногах у нього були "Кеди", [223] але, за його відчуттями, протягом кварталів приблизно восьми їх підшви ні разу не торкнулись землі.

Зі школи він звільнився щойно після полудня; матері не буде вдома щонайменше до шостої вечора, бо щоп'ятниці, відразу після роботи, вона йде до бакалійної крамниці "Скупляйся й економ". Решта дня належить йому.

Поки що він пішов до МакКеррон-парку і сів там під деревом — нічого не робив, тільки вряди-годи стиха шепотів "я кохаю Беверлі Марш", за кожним таким шепотом відчуваючи дедалі романтичніше запаморочення. Нарешті, коли до парку принесло зграйку хлопчаків, які почали поділятися на команди, щоб зіграти нашвидкуруч у бейсбол, він прошепотів слова "Беверлі Марш" двічі й відтак, щоб остудити собі щоки, був змушений сховати обличчя у траві.

Незабаром Бен підвівся і попрямував через парк у бік Костелло-авеню. Прогулянка ще вздовж п'яти кварталів приводила його до публічної бібліотеки, яка, на його здогад, і була його метою весь цей час. Він уже майже вийшов з парку, коли його помітив шестикласник на ім'я Пітер Гордон і заволав: "Агов, цицятий! Хочеш зіграти? Нам треба когось, хто буде правим філдером!" [224] Пролунав вибух сміху. Бен вшився звідти якомога швидше, шулячи шию в комір, як ото черепаха втягує голову в панцир.

Та проте він вважав себе везунчиком, врешті-решт; якогось іншого дня ті хлопці могли б за ним погнатися, може, просто щоб його подразнити, може, щоб викачати його в грязюці й подивитися, чи він розплачеться. Сьогодні вони були надто заклопотані тим, щоб швидше розпочати гру, — чи можна накрити кінець пальцями, коли капітани перебиратимуть кинутий кий, котра команда матиме гарантовані останні кидки, і все таке інше [225].

Пройшовши три квартали по Костелло, він примітив під чиймсь надвуличним живоplotом дещо цікаве, можливо, навіть вигідне. Крізь розідраний бік старого паперового пакета зблискувало скло. Підчепивши його ногою, Бен підтяг пакет на

хідник. Схоже було, йому дійсно трапилась удача. Усередині знайшлися чотири пивні пляшки і ще чотири великих з-під содової. Великі коштували по нікелю кожна, "Райнголди" по два пенні[226]. Двадцять вісім центів під чиїмсь живоплотом просто чекали якогось хлопця, котрий минатиме їх і вхопить. Якогось удачливого хлопця.

— Це ж я, — промовив радісно Бен, не маючи жодного уявлення, що приборіг для нього залишок цього дня. Він знову вирушив уперед, підтримуючи пакет під дно, щоб той геть не розірвався. За квартал далі по вулиці стояв "Костелло-авеню маркет", і Бен зайшов туди. Обміняв там пляшки на гроші, а більшу частину грошей на цукерки.

Показуючи, чого бажає, він стояв перед вітринним прилавком з дешевими цукерками і, як завжди, насолоджувався тим деренчливим звуком, що його видали зсувні дверцята, коли крамник посунув їх по обсаджених підшипниковими кульками рейках. Він узяв п'ять червоних лакричних тягучок і п'ять чорних, десять карамельок "барильця кореневого пива" (пара за пенні), на нікель смужку "гудзиків" (по п'ять у ряду, п'ять рядів у смужці за нікель, і з'їдаєш їх просто з паперу), пакетик ірисок "Лайкем Ейд" та пакет "Пеців" для свого "Пец-толета"[227] вдома.

Бен вийшов надвір із паперовою торбинкою цукерок у руці й п'ятьма центами в правій передній кишені своїх новеньких джинсів. Він поглянув на коричневу торбинку з солодким вантажем, і раптом на поверхню спробувала спливати думка,

("якщо й далі їстимеш отаким чином, Беверлі Марш ніколи на тебе не подивиться")

але то була неприємна думка, і тому він її відігнав. Вона пішла досить легко; ця думка звикла до того, що її відганяють.

Якби хтось у нього спитав: "Бене, тобі самотньо?", він подивився б на того когось із правдивим здивуванням. Такого питання він собі ніколи не ставив. Друзів він не мав, але мав свої книжки і мрії; мав свої моделі "Ревелл"; мав свій власний велетенський комплект Лінкольнових брусків і будував з них найрізноманітніші речі[228]. Його мати не раз запевняла, що зроблені Беном з Лінкольнових брусків будинки мають вигляд кращий, ніж деякі справжні, зроблені за кресленнями. Був у нього також доволі добрий "Еректор сет". Він сподівався ближче до жовтня, собі на день народження, отримати "Супер сет"[229]. З такого можна збудувати годинник, який насправді показуватиме час, і машину зі справжньою трансмісією в ній. "Самотньо? — міг би він перепитати, щиро зачудований. — Га? Що?"

Сліпа від народження дитина навіть не знає, що вона сліпа, поки хтось їй цього не скаже. Ба навіть тоді в неї суто теоретичне уявлення про те, чим є сліпота; тільки колишній зрячий цілком усвідомлює, у чому тут суть. Бен ніколи не відчував самотності тому, що ніколи несамотнім не був. Якби цей стан був чимсь новим чи більш прив'язаним до якогось місця, тоді б він, можливо, і зрозумів, але самотність охоплювала все його життя і одночасно виходила далеко поза його межі. Вона просто існувала, як його великий палець, який однаково легко гнувся вперед і назад, або та кумедна зазублина на задньому боці одного з його передніх зубів, язик Бена починав полірувати цю маленьку зазублину, коли Бен нервувався.

Беверлі залишалася солодкою мрією; цукерки були солодкою реальністю. Цукерки

були його друзями. Тому він наказав тій чудацькій думці йти гуляти, і та тихенько собі пішла, не виказуючи жодного спротиву взагалі. І між "Костелло-авеню маркетом" і бібліотекою він зжер геть усі цукерки з торбинки. Він чесно сподівався залишити "Пеци" на вечірній перегляд телевізора — йому подобалося заряджати їх одну по одній до руків'я свого пластмасового "Пец-толета", подобалося чути слухняне клацання пружинки всередині, а більш за все подобалося вистрелювати їх одну по одній собі в рот, немов якийсь хлопчик скоює цукрове самогубство. Цього вечора йшли "Гвинтокрили", з Кеннетом Тобі в ролі безстрашного пілота вертольота[230], "Облава"[231], де всі розслідування справжні, тільки імена змінено для захисту невинних людей, і його найулюбленіший поліцейський серіал "Дорожній патруль", в якому роль патрульного Дена Метьюза грає Бродерік Крофорд. Бродерік Крофорд був Беновим особистим героєм. Бродерік Крофорд був швидким, Бродерік Крофорд був безоглядним, Бродерік Крофорд абсолютно нікому не пробачав лайна... А найкраще з усього — Бродерік Крофорд був товстим.[232]

Діставшись перехрестя Костелло та Канзас-стрит, він перейшов на протилежний бік, до бібліотеки. Насправді вона складалася з двох будівель: стара, зведена на гроші лісопромислового магната у 1890 році кам'яниця спереду та нова, невисока будівля з пісковика, в якій містилася дитяча бібліотека, позаду. Доросла бібліотека спереду і дитяча бібліотека позаду поєднувалися скляною галереєю.

Тут, поблизу середмістя, Канзас-стрит була однорядною, тому Бен, перед тим як перейти вулицю, подивився тільки в один бік — праворуч. Якби подивився ліворуч, він дістав би прикрий шок. За квартал звідти в тіні великого старого дуба на галявині перед Деррійським Громадським центром стояли Ригайло Хаггінс, Віктор Кріс та Генрі Баверз.

5

— Генку, давай уже його вхопимо, — аж задихнувся Віктор.

Генрі дивився через вулицю на те уїдливе жирне чмо, на того малого засранця — черево підстрибує, вихор на потилиці гойдається вперед-назад, як та клята "Слінкі", [233] срака в новеньких синіх джинсах вихляється, наче в дівки. Він прикинув відстань між ними трьома тут, на моріжку Громадського центру, і Генскомом та між Генскомом і безпечною для нього бібліотекою. Подумав, що, можливо, їм вдасться схопити його, перш ніж він зайде досередини, але Генском може почати кричати. Від цього малого гоміка всього можна сподіватися. А якщо так станеться, може втрутитися хтось дорослий, а Генрі не бажав нічийого втручання. Та сучка Даглас сказала йому, що він завалив і мову, і математику. Сказала, що вона його переводить, але він мусить пройти чотири тижні додаткових літніх занять. Самому Генрі краще було б залишитися на другий рік. Якби він залишився на другий рік, батько відлупцював би його тільки один раз. А коли Генрі впродовж чотирьох тижнів найбільш клопітного сезону на фермі щодня просиджуватиме в школі по чотири уроки, батькові неважко буде відлупцювати його разів шість, а то й навіть більше. Він змирився з таким похмурым майбутнім тільки тому, що мав намір віддати все належне цьому малому підару саме сьогодні.

І то сповна.

— Йо, гайда, — промовив Ригайло.

— Ми почекаємо, коли він вийде.

Вони додивилися, як Бен відчинив половинку великих подвійних дверей і зайшов досередини, потім сіли й закурили сигарети, почали травити анекдоти про мандрівних торговців, чекаючи, коли він вийде і йтиме назад.

Він мусить, зрештою розумів Генрі. А коли вийде, Генрі змусить його пошкодувати, що він узагалі був на світ народився.

6

Бен любив бібліотеку.

Він любив, як тут завжди прохолодно, навіть у найспекотніший день довгого гарячого літа; він любив тутешню вуркотливу тишу, лише зрідка порушувану чиймсь шепотом, той тихенький пристук, з яким бібліотекар ставить штамп на книжки й картки, чи шурхотіння перегортуваних сторінок у залі періодики, де зависала стареча, читаючи зшиті між довгими паличками газети. Він любив тутешнє світло, що скося падає сюди крізь високі вузькі вікна вдень або сяє в тих лінивих озерцях, що їх проливають підвішені на ланцюгах кулясті лампи зимовими вечорами, коли вітер завиває надворі. Йому подобався запах книжок — пряний запах, трохи якийсь казковий. Інколи він проходив повз дорослі полиці, роздивляючись на тисячі томів і уявляючи собі світ життів усередині кожного з них, так само, як він інколи проходив своєю вулицею палаючим, завішеним димом сутінковим надвечір'ям наприкінці жовтня, коли від сонця залишається лише гірка помаранчева риска на обрії, уявляючи собі життя, що відбуваються за всіма тими вікнами — люди сміються, або лаються, або пораються з квітами, або годують дітей, чи хатніх тварин, чи власні роти, дивлячись тупий телек. Йому подобалося те, як у скляній галереї, що поєднує стару будівлю з дитячою бібліотекою, завжди спекотно, навіть узимку, хіба що не тоді, коли випадає пара хмарних днів; місіс Старрет, головна дитяча бібліотекарка, розповіла йому, що це викликано так званим парниковим ефектом. Бена потішила ця ідея. Через багато років він збудує гаряче дебатований комунікаційний центр "Бі-бі-сі" в Лондоні, і суперечка може буяти хоч тисячу років, але все одно ніхто не знатиме (окрім самого Бена), що цей комунікаційний центр є не чим іншим, як скляною галереєю Деррійської публічної бібліотеки, яку він поставив дибки.

Дитяча бібліотека йому також подобалася, хоча в ній зовсім не було того тінявого чару, який він відчував у старій бібліотеці, з її лампами-кулями і залізними гвинтовими сходами, занадто вузькими, щоб на них розійтися двом людям — одному завжди доводилося відступати назад. Дитяча бібліотека була яскравою і сонячною, трохи зайве шумливою, попри розвішані повсюди заклики: "БУДЬМО ТИХИМИ, ГАРАЗД?" Найбільше шуму долітало з Кутка Пуха, куди приходили малі діти роздивлятися книжки з картинками. Коли сюди сьогодні завітав Бен, тут тільки-но розпочалася година оповідок. Молода, гарна бібліотекарка міс Дейвіс читала "Трійко кмітливих козенят".[234]

— Хто це такий тупотить тут по моєму мосту?

Міс Девіс промовила це низьким, гаркітливим голосом троля з казки. Дехто з малюків захихотів, прикриваючи собі роти долонями, але більшість просто дивилася на неї серйозно, сприймаючи голос троля так, як вони сприймали голоси своїх сновидінь, і в їхніх вдумливих очах відбивалося вічне питання чарівної казки: буде подолано чудовисько... чи воно попоїсть?

Всюди було пришпилено яскраві плакати. Тут гарний мультиковий хлопчик чистить собі зуби так завзято, що його рот піниться, як паша в скаженого собаки; там поганий мультиковий хлопчик курить сигарету (КОЛИ Я ВИРОСТУ, Я ХОЧУ БАГАТО ХВОРИТИ, ТОЧНО ЯК МІЙ ТАТО — було написано внизу); ось чудесна фотографія мільярда крихітних цяток світла, що сяють у темряві. Гасло внизу постулює:

"ОДНА ІДЕЯ ЗАПАЛЮЄ ТИСЯЧУ СВІЧОК"

Ралф Волдо Емресон[235]

Були там запрошення: "ПРИЄДНУЙСЯ ДО СКАУТСЬКОГО ДОСВІДУ". Плакат, що просував ідею: "ДІВОЧІ КЛУБИ СЬОГОДЕННЯ БУДУЮТЬ ЗАВТРАШНІХ ЖІНОК". Були підписні аркуші-запрошення приєднуватися до софтболістів та підписні аркуші-запрошення вступати до трупи Дитячого театру Громадського центру. І, звичайно, плакат, що запрошував дітей: "ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО ЛІТНЬОЇ ЧИТАЦЬКОЇ ПРОГРАМИ". Бен був великим шанувальником читацької програми. Записавшись до неї, ти отримував мапу Сполучених Штатів. А потім за кожну прочитану тобою книжку і зроблену за нею доповідь ти отримував липучку якогось штату і, лизнувши її, міг приклеїти на свою мапу. На тій липучці була ще така інформація, як птах-символ штату, квітка-символ штату, рік його прийняття до Союзу і які президенти, якщо такі були, походили з цього штату. Зібравши на своїй мапі всі сорок вісім липучок, ти отримував книжку в дарунок. Добрі збіса умови. Бен планував зробити саме те, що пропонував цей плакат: "Не гай часу, записуйся сьогодні".

Серед усього цього яскравого й дружнього буйства кольорів спадав у вічі простий, суворий плакат, приліплений клейкою стрічкою до контрольного стола при виході з бібліотеки — жодних забавних малюнків, жодних мистецьких фотографій на ньому, тільки надруковані на білому плакатному папері прості чорні літери:

"ПАМ'ЯТАЙ ПРО ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС.

19:00

ДЕПАРТАМЕНТ ПОЛІЦІЇ ДЕРРІ"

Один погляд на це змусив Бена взятися гусячою шкірою. Збуджений отриманням річного табеля, тривогою через Генрі Баверза, балачкою з Беверлі Марш і початком літніх канікул, він зовсім забув про комендантську годину і ті вбивства.

Люди сперечалися, скільки їх усього було, але всі погоджувалися на тому, що від минулої зими їх трапилося щонайменше чотири — п'ять, якщо рахувати Джорджа Денбро (багато хто тримався думки, що менший син родини Денбро, либонь, загинув унаслідок якогось дикого нещасного випадку). Першою жертвою, як усі були впевнені, випало стати Бетті Ріпсом, яку було знайдено за день після Різдва на місці будівництва

платного шосе вздовж Позаміської Джексон-стрит. Дівчинку, якій було тринадцять, знайшли понівеченою і вмерзлою в багnistий ґрунт. Цей випадок не потрапив у газети, також ніхто з дорослих не прохопився про це й словом Бенів. Знання про це він просто якимсь чином назбирав з уривків підслуханих розмов.

Приблизно через три з половиною місяці, невдовзі по тому, як розпочався сезон ловлі форелі, один рибалка, який ловив з берега якогось ручаю за двадцять миль на схід від Деррі, зачепив гачком щось, що він сприйняв спершу за ломаку. Те виявилось рукою — долоня з зап'ястком і першими чотирма дьймами дівочого передпліччя. Його гачок учепив цей жахливий трофей за перетинку між великим і вказівним пальцями.

Поліція штату знайшла решту Шеріл Ламоніки за сімдесят ярдів нижче за течією, її зачепило деревом, що впало поперек струмка минулої зими. Просто диво, що її не змило у Пенобскот, а далі й в океан весняним паводком.

Ламоніці було шістнадцять. Сама з Деррі, але до школи не ходила; за три роки до того вона народила дочку, Ендрію. Жила Шеріл з дочкою у своїх батьків. "Шеріл подеколи поводитися нарвано, але в душі вона була доброю дівчиною, — розповідав її зарюмсаний батько поліції. — Енді не перестає питатися: "Де моя мамуня?", а я не знаю, що їй казати".

Ця дівчина вважалася зниклою п'ять тижнів, перш ніж знайшли її тіло. Поліцейське розслідування смерті Шеріл Ламоніки розпочалося з досить логічного припущення: її вбив котрийсь із її бойфрендів. А бойфрендів вона мала чимало. Багато хто з них був із тієї повітряно-військової бази, що лежала віддалік, на шляху до Бенгора. "То приємні хлопці, більшість із них", — розповідала мати Шеріл. Одним із тих приємних хлопців був сорокарічний полковник Військово-повітряних сил з дружиною і трьома дітьми в Нью-Мексико. Інший наразі відбував термін у Шошенку за збройне пограбування.

Котрийсь із бойфрендів, думали поліцейські. Або, можливо, хтось незнайомий. Якийсь сексуальний маніяк.

Якщо це сексуальний маніяк, то він, вочевидь, маніяк, і стосовно хлопчиків. Наприкінці квітня один учитель молодшої середньої школи під час екскурсії зі своїм восьмим класом помітив червоні кросівки і блакитні холоші вельветового комбінезона, що стирчали з пащі кульверта під Меріт-стрит. Цей кінець Меріт-стрит було відгороджено кобильницями. Асфальт там було здерто бульдозером іще восени. Там також мусило пролягти платне шосе в північному напрямку, на Бенгор.

Це тіло виявилось трирічним Метью Клементсом, про зникнення якого було заявлено його батьками тільки за день до цього (його фотографію помістили на першій шпальті "Деррі Ньюз", темноволосий малюк зухвало усміхається в камеру, на голові в нього сидить картуз "Ред Сокс"). Родина Клементсів жила на Канзас-стрит, зовсім на іншому кінці міста. Його мати, яка була так страшно пригнічена горем, що здавалося, вона існує всередині якоїсь скляної кулі суцільного спокою, розповіла поліції, що Метті на своєму триколісному велосипеді катався туди-сюди по тротуару поряд з їхнім будинком, який стояв на розі Канзас-стрит та Кошут-лейн. Вона пішла покласти до

сушарки прання, а коли знову визирнула у вікно, щоб перевірити, як там Метті, він уже зник. Залишився тільки його перекинутий велосипед на траві між тротуаром і проїжджою частиною вулиці. Одне з задніх коліс ще ліниво оберталося. Воно зупинилося в неї на очах.

Шефові Бортону цього вже було досить. Наступного вечора на спеціальній сесії міської ради він запропонував комендантську годину з сьомої вечора; пропозицію було одностайно прийнято і запроваджено вже з наступного дня. Малі діти мусили повсякчас перебувати під наглядом "кваліфікованих дорослих" — як це подавала у своїй статті про комендантський час "Ньюз". Місяць тому в Бена у школі відбулися спеціальні збори. На сцену вийшов шеф поліції, зачепив великі пальці за свій ремінь з пістолетом і запевнив дітей, що їм нема чого непокоїтися, якщо вони дотримуватимуться кількох простих правил: не балакати з незнайомцями; не погоджуватися на пропозицію підвезти на машині, якщо добре не знаєте того, хто пропонує; завжди пам'ятати, що "Полісмен Твій Друг"... і слухняно дотримуватися комендантського часу.

Два тижні тому один хлопець, якого Бен ледве знав (той учився в іншому п'ятому класі Деррійської початкової) зазирнув до зливого колодязя на Нейблот-стрит і побачив, що там плаває колами щось схоже на купу волосся. Той хлопець, його звали чи то Френкі, чи Фредді Росс (а може, Рот), полював за цікавинками пристроєм, який він сам винайшов і назвав його ЧУДЕСНИЙ ГУМКО-ДРЮК. Коли він про нього розказував, було ясно, що думає він про нього саме так, великими літерами (а ймовірно, до того ж ще й неоновими). ЧУДЕСНИЙ ГУМКО-ДРЮК — то була березова гілка з приліпленням у нього на кінці чималим кавалком жувальної гумки. У вільний час цей Фредді (чи Френкі) походжав з ним по Деррі, зазираючи до риштаків і дренажних колодязів. Інколи він бачив гроші — пенні здебільшого, але подеколи й дайми чи навіть четвертаки (ці з якоїсь відомої лише йому причини він називав "набережними монстрами"). Побачивши гроші, Френкі-чи-Фредді з його ЧУДЕСНИМ ГУМКО-ДРЮКОМ брався до роботи. Тиць униз крізь решітку — і монета, вважай, напевне опинялася в його кишені.

До Бена доходили чутки про Френкі-чи-Фредді та його гумоклейкий дрючок задовго до того, як цей хлопець вигулькнув у центрі уваги, знайшовши тіло Вероніки Гроган. "Він справжній гидотник", — одного дня під час клубної години в школі повідомив Бенові хлопець на ім'я Річі Тозієр. Цей Тозієр був кощавим хлопчиком в окулярах. Бен подумав, що без них він, мабуть, бачить, точнісінько як той містер Магу[236]; його збільшені очі плавали за товстими лінзами з виразом вічного здивування. А ще він мав великі передні зуби, за що дістав прізвисько Хвалькуватий Бобер[237]. Він учився в тому самому п'ятому класі, що й Френкі-чи-Фредді.

— Пхає цілісінькими днями свою ломаку в каналізацію, а потім, увечері, жує ту гумку з її кінця.

— Бігме, це ж гидко, — скрикнув Бен.

— Авшеш, пхавильно, кволику, — кивнув Тозієр і пішов геть.

Вважаючи, що знайшов якусь перуку, Френкі-чи-Фредді почав шурувати своїм ЧУДЕСНИМ ГУМКО-ДРЮКОМ крізь ґрати дренажного колодязя. Він подумав, що зможе її висушити і подарувати на день народження своїй матері або ще кудись притокмити. Через кілька хвилин тикання й штурхання, коли він уже був готовий покинути цю справу, з мутної води в забитому стоку сплигло чиесь лице, з прилиплим до білих щік листям і брудом у вибалушених очах.

Френкі-чи-Фредді з вереском помчав додому.

Вероніка Ґроґан навчалася у четвертому класі Церковної школи на Нейболт-стрит, яку утримували люди, котрих Бенова мати називала "христосиками-святошами". Дівчинку поховали в той день, коли їй мусило виповнитися десять років.

Після цього найнедавнішого жаху Арлін Генском одного вечора покликала Бена до вітальні й посадила поряд з собою на дивані. Взявши сина за руки, вона прискіпливо подивилася йому в очі. Бен дивився на неї, почуваячись трохи збентежено.

— Бене, — промовила нарешті мати, — ти дурень?

— Ні, матусю, — відповів Бен, почуваячись ще дужче збентеженим. Він не мав жодного уявлення, до чого тут ведеться. Він не міг пригадати, щоби бодай колись бачив свою маму такою поважною.

— Ні, — луною відгукнулась вона. — І я не вірю, що ти дурень.

Після цього вона запала в довгу мовчанку, дивлячись уже не на Бена, а задумливо крізь вікно. Бен на хвилюку загадався, чи вона часом не забула зовсім про нього. Мати була все ще молодою жінкою — тільки тридцять два, — але виховувати самій хлопця... це позначилося на ній. Вона працювала сорок годин на тиждень на прядильно-ткацькій фабриці Старка в Ньюпорті, і після особливо багатих на пил і пух робочих днів інколи кашляла так довго і важко, що Бена це лякало. Такими ночами він довго лежав, дивлячись у темряву за вікном поряд з його ліжком, думаючи, що буде з ним, якщо мама помре. Тоді він стане сиротою, припускав Бен. Може стати дитиною на утриманні штату (він гадав, що це означає жити з фермерами, які примусять його працювати від світання до смеркання), або його можуть відправити до сирітського притулку в Бенгорі. Він намагався запевнити себе, що дурня це, переживати зараз про такі речі, але ці запевнення були абсолютно марними. І не лише за себе він переживав; за неї він переживав також. Вона була жорсткою жінкою, його мама, і в більшості випадків наполягала, щоб усе було по-її, але вона була доброю мамою. Він дуже-дуже її любив.

— Ти знаєш про ті вбивства, — промовила вона, знову нарешті дивлячись на нього.

Він кивнув.

— Спершу люди думали, що це... — вона завагалася на наступному слові, якого ніколи раніше не промовляла в присутності сина, але обставини були незвичайними і вона себе присилувала, — ... злочини на сексуальному ґрунті. Можливо, так, а можливо, й ні. Можливо, все вже минулося, а можливо, й ні. Ніхто більше не може бути ні в чому впевненим, окрім того, що якийсь божевільний десь там полює на маленьких дітей. Ти мене розумієш, Бене?

Він кивнув.

— І ти розумієш, що я маю на увазі, коли кажу, що то могли бути злочини на сексуальному ґрунті?

Він не розумів — принаймні не зовсім, — але знову кивнув. Йому подумалося: якщо мати, окрім цієї справи, збирається поговорити з ним ще й про лелек і капусту, він помре від ніяковості.

— Я непокоюся за тебе, Бене. Я непокоюся, що не даю тобі всього, що належало б.

Бен посовався і не сказав нічого.

— Ти здебільшого сам-один. Гадаю, занадто. Ти...

— Мамо...

— Помовч, коли я з тобою говорю, — обірвала вона, і Бен замовк. — Ти мусиш бути обережним, Бенні. Надходить літо, і я не хочу зіпсувати тобі канікули, але ти мусиш бути обережним. Я хочу, щоб кожного дня на час вечері ти був уже вдома. О котрій годині ми вечеряємо?

— О шостій.

— Точно, як "Евершарпом"[238] писано! Отже, запам'ятай, що я тобі кажу: якщо я накриваю стіл та наливаю тобі молока, і не бачу, що Бен уже біля зливника мие руки, я відразу ж іду до телефону, дзвоню в поліцію і повідомляю, що ти пропав. Тобі це зрозуміло?

— Так, мамо.

— І ти віриш, що я зроблю саме так, як сказала?

— Так.

— Імовірно, виявиться, що я це зробила намарно, якщо мені взагалі доведеться таке робити. Я дещо знаю про хлопчачі звички. Я знаю, що вони бувають захоплені власними іграми і проектами під час літніх канікул — проводжають бджіл до їхніх вуликів, грають у м'яча або у "збий бляшанку"[239] чи ще у щось. Бачиш, я цілком ясно уявляю собі, що ви, хлопчаки, витіваєте.

Бен розважливо кивнув, при тім думаючи: якщо мама не знає, що він не має жодних друзів, тоді вона, либонь, і зблизька не знає нічого про його хлопчачі справи, хай там як їй здається. Але йому навіть уві сні не намарилося б сказати про це їй, навіть якби сновидіння тривало десять тисяч років.

Вона дістала щось у себе з кишені халата і подала йому. То була маленька пластмасова коробочка. Бен її відкрив. Коли він побачив, що лежить там у неї всередині, у нього відпала щелепа.

— Вау! — скрикнув він, і захват його був абсолютно щирим. — Дякую!

То був годинник "Таймекс"[240] з маленькими срібними циферками і ремінцем зі шкірзамінника. Вона вже була встигла його завести і виставити час; Бен чув, як він цокотить.

— Господи Йсусе, це ж так круто! — захоплено обняв він її і поцілував у щоку.

Вона усміхнулась, радіючи його радості, і кивнула. Потім знову набрала серйозності.

— Надягни його і носи, завжди носи, заводь, доглядай, не загуби.

— Окей.

— Тепер, оскільки ти маєш годинника, ти не маєш причини запізнюватися додому. Пам'ятай, що я сказала: якщо вчасно тебе не буде, тебе за моєю заявою шукатиме поліція. Принаймні поки вони не впіймають того сучого сина, що вбиває у нас тут дітей, не смій спізнюватися ні на хвилину, бо інакше я відразу ж телефоную.

— Так, мамо.

— І ще ось що. Я не хочу, щоб ти гуляв сам-один. Ти достатньо розумний, щоби не брати цукерок і не приймати пропозицій підвезти машиною від незнайомців — ми обоє погодилися на тому, що ти не дурень, — і, як для свого віку, ти величенький, але дорослий чоловік, особливо божевільний, поборе дитину, якщо захоче. Коли йдеш до парку чи до бібліотеки, ходи з кимсь зі своїх друзів.

— Ходитиму, мамо.

Вона знову позирнула у вікно і видала сповнене неспокою зітхання.

— Ми вже докотилися до певної межі, якщо такі речі можуть продовжуватися. У будь-якому випадку щось осоружне є в нашому місті. Я завжди так вважала. — Вона знову подивилась на нього, брови насуplied. — Ти такий мандрівник, Бене. Ти, мабуть, знаєш у Деррі кожну місцину, авжеж? Принаймні в житловій частині міста.

Бен не вважав, що він знає все місто, хоча багато місцин були йому знайомі. І він настільки розхвилювався через неочікуваний дарунок — "Таймекс", що погодився б того вечора зі своєю матір'ю, якби вона навіть наголосила, що в якійсь музичній комедії про Другу світову війну Гітлера мусить зіграти Джон Вейн. Бен кивнув.

— Ти ніколи нічого такого не бачив? — спитала вона. — Чогось або когось... ну, підозрілого? Чогось такого, ненормального? Чогось такого, що тебе налякало?

І у своєму замилюванні годинником, у почутті любові до неї, у своїй хлоп'ячій радості від її уваги (котра водночас дещо лякала неприховано-відвертим запалом) він мало не розповів їй про те, що трапилося минулого січня.

Він уже було розтулив рота, але потім щось — певне, потужна інтуїція — його знову закрило.

А чим іще могло бути те щось, якщо точно? Інтуїцією. Не більше цього... і не менше.

Навіть діти час від часу можуть інтуїтивно відчувати ті складні зобов'язання, що їх накладає любов, відчувати, що в деяких випадках краще виявити свою доброту мовчанням. У цьому почасті полягала причина, чому Бен закрив рота. Але було там також дещо іще, дещо не таке шляхетне. Вона могла бути жорсткою, його мама. Вона могла бути босом. Вона ніколи не називала його "товстим", вона називала його "великим" (інколи підсилюючи це до "великого для свого віку"), і коли щось залишалося після вечері, вона часто приносила ті наїдки йому, коли він дивився телевизор або робив домашні завдання, і він усе з'їдав, хоча якоюсь тьмяною частинкою душі ненавидів себе за це (але ніколи маму за те, що ставила перед ним ту їжу, — Бен Генском не наважився б ненавидіти свою маму; Бог безперечно убив би його на місці, якби він бодай на крихітну мить відчув таку жорстоку, невдячну емоцію).

Та, мабуть, якась ще тьмяніша частка його душі — дальній Тибет найглибших Бенових думок — підозрювала деякі мотиви в цьому постійному підгодовуванні. А чи це просто любов? Хіба могло бути це ще чимсь іншим? Звісно, ні. Але... він чудувався. Більш конкретно, вона не знає, що він не має друзів. Це незнання змусило його не довіряти їй, зробило його непевним щодо її можливої реакції на розповідь про те, що трапилося з ним минулого січня. Якщо взагалі тоді щось трапилося. Приходити додому о шостій, мабуть, не так уже й погано. Він може читати, дивитися телек,

("їсти")

будувати різні речі зі своїх брусків і конструктора "Еректор". Але просиджувати вдома цілий день було б дуже погано... а якщо б він розповів їй, що тоді, в січні, він бачив — чи подумав, ніби бачить, — вона примусить його саме до цього.

А отже, з сукупності різних причин Бен притримав ту історію.

— Ні, мамо, — сказав він. — Тільки як містер МакКіббон риється в чужому смітті.

З цього вона розсміялася — вона не любила містера МакКіббона, котрий був, окрім того що "святошею-христосиком", ще й республіканцем — і цей її сміх закрив тему. Тієї ночі Бен довго лежав без сну, але не думки про те, що він може опинитися кинутим напризволяще безбатченком у цьому жорстокому світі, турбували його. Він почувався в любові й безпеці, лежачи в своєму ліжку, дивлячись на місячне сяйво, що впливало крізь вікно і розливалося по ліжку й далі на підлогу. Час від часу він прикладав собі до вуха годинник, щоб послухати, як той цокотить, і підносив його близьенько до очей, щоб насолодитися примарним жеврінням його циферблата.

Зрештою він заснув і побачив сон, як він разом з іншими хлопцями грає у бейсбол на пустирі поза автобазою ваговозів братів Трекерів. Він щойно, вихнувшись весь від п'ят і прийнявши кожен дюйм того малого медяника, відбив його, чим забезпечив загальну пробіжку-очищення усіх баз, і товариші по команді радісною зграєю вітали його на домашній базі. Вони постукували його кулаками і поплескували по спині. Вони підняли його на плечі й понесли до того місця, де розсипом валялося їхнє обладнання. У цьому сновидінні він мало не лопався від гордості й щастя... А тоді він кинув погляд через центр поля туди, де сітчастий паркан позначав межу між жужільним майданчиком та порослою бур'янами ділянкою, за якою починався схил до Пустовища. Чиясь постать стояла там, серед плутанини бур'яну і невисоких кущів, майже поза межею видноти. Постать стискала цілу низку повітряних кульок — червоних, жовтих, блакитних, зелених — у вбраній у білу рукавичку одній руці. Іншою вона манила. Бен не міг розібрати рис обличчя тієї постаті, але роздивився на ній мішкуватий костюм з великими помаранчевими гудзями-помпонами спереду та обвислою жовтою краваткою-метелеком.

То був якийсь клоун.

"Авнеш, пвавильно, кволику", — погодився чийсь примарний голос.

Коли Бен наступного ранку прокинувся, він зовсім не пам'ятав свого сну, але його подушка була на дотик вологою... немов він плакав уночі.

Він підійшов до головної стійки дитячої бібліотеки, струшуючи з себе низку нав'язаних йому оголошень про комендантську годину думок так само легко, як собака після купання обтрушує з себе воду.

— Привіт, Бенні, — привітала його місіс Старрет.

Як і місіс Даглас у школі, він їй щиро подобався. Дорослим, особливо тим, кому по роботі доводилося іноді приводити до дисципліни дітей, як правило, він подобався, тому що він говорив делікатно, був ввічливим, вдумливим, а інколи навіть забавним у свій, вельми тихий спосіб. І з цих самих причин більшість дітей вважали його нудотним лайном.

— Ти вже втомився від літніх канікул?

Бен посміхнувся. Це була стандартна дотепність місіс Старрет.

— Поки ще ні, — відповів він. — Оскільки літні канікули, — він поглянув собі на годинник, — розпочалися лише одну годину й сімнадцять хвилин тому. Подаруйте мені ще одну годинку.

Місіс Старрет розсміялася, прикриваючи собі рота, щоб це не прозвучало занадто гучно. Вона спитала в Бена, чи бажає він записатися на літню читацьку програму, і він відповів: так. Вона вручила йому мапу Сполучених Штатів, і він їй красно подякував.

Він пішов блукати поміж полиць, витягуючи то одну книжку тут, то іншу там, роздивляючись кожну, потім ставлячи на місце. Треба бути обачним. Це дорослі можуть брати, скільки захочуть, але дітям дозволено тільки три за раз. Отак вибереш якесь барахло, от і матимеш.

Врешті-решт він вибрав для себе три — "Бульдозер"[241], "Чорний жеребець"[242] і ще одну, яка була типу пострілом навмання в п'ять: книжка називалася "Моторний зух", а написав її чоловік на ім'я Генрі Грегор Фелсен[243].

— Ця тобі може не сподобатися, — зауважила місіс Старрет, відмічаючи книжку штампом, — занадто вона кривава. Я її рекомендую тинейджерам, особливо тим, які щойно отримали водійські права, бо вона дає їм підстави для роздумів. Припускаю, що когось із них вона змусить не перевищувати швидкості цілий тиждень.

— Ну, я її тоді зараз погортаю, — сказав Бен і поніс вибрані книжки до одного зі столів, подалі від кутка Пуха, де Великий Біллі Кмітливий Козлик якраз перебував у процесі відважування подвійної дози чортів тролі під мостом.

Якийсь час він почитав "Моторного зуха", і книжка виявилася не зовсім вбогою. І навіть зовсім не вбогою. У ній ішлося про хлопця, котрий був чудовим водієм, але там був іще той маруда-коп, який повсякчас хотів його пригальмувати. Бен дізнався, що в Айові, де відбувалася дія книжки, не існувало обмежень швидкості. А таки круто було.

Подолавши три розділи, він підняв голову і в очі йому впала новенька інсталяція. Плакат угорі (у цій бібліотеці шалено любили плакати, то й гаразд) зображував радісного листоношу, який вручає листа радісній дитині. "БІБЛІОТЕКИ — ЦЕ ТАКОЖ МІСЦЯ ДЛЯ ПИСАННЯ" — повідомлялося на плакаті. "ЧОМУ Б НЕ НАПИСАТИ ДРУГОВІ СЬОГОДНІ Ж? УСМІШКИ ГАРАНТОВАНІ".

Під плакатом містилася поличка з комірками, в яких лежали поштові листівки вже

з наклеєними марками, конверти з марками та поштовий папір з рисунком Деррійської публічної бібліотеки блакитною тушшю вгорі. Конверт із маркою коштував нікель, одна листівка три центи. Папір ішов по пенні за два аркуші.

Бен помацав у себе в кишені. Чотири центи залишку після пляшкових грошей усе ще там лежали. Він відзначив місце, де зупинився в "Моторному зуху", і пішов назад до стійки.

— Будь ласка, я можу придбати одну з отих листівок?

— Звичайно, Бене.

Як завжди, місіс Старрет була причарована його серйозною ввічливістю і трішки засмучена його об'ємами. Її мати сказала б, що цей хлопчик виделкою і ножом викопує собі могилу. Подавши йому листівку, бібліотекарка дивилася, як він іде на своє місце. За тим столом могли сидіти шестеро, але Бен був там єдиним читачем. Вона ніколи не бачила Бена разом з кимось з інших хлопців. Це дуже погано, бо вона вірила, що в Бені Генскомі криються приховані скарби. Він міг би поступитися ними якомусь доброму й терплячому старателеві... якби такий коли-небудь нагодився.

8

Бен дістав свою кулькову ручку, клацнув, опускаючи вниз її кінчик, і адресував листівку досить просто: "Міс Беверлі Марш, Нижня Головна вулиця, Деррі, Мейн, Зона 2". Точного номера її будинку він не знав, але мама йому казала, що, попрацювавши певний час у районі, більшість поштарів доволі добре знають своїх клієнтів. Якщо той листоноша, що обслуговує Нижню Головну вулицю, зможе доправити цю листівку, чудово. Якщо ні, вона просто потрапить до відділу незапитаних листів, а він втратить три центи.

Звісно, ця листівка ніколи не повернеться до нього, бо він не мав наміру писати на ній своє ім'я й адресу.

Несучи листівку адресою до себе (хоч він і не бачив тут когось, кого б міг знати, ризикувати йому не хотілося), він узяв кілька квадратних папірців з дерев'яного ящичка біля картотеки. Повернувшись з усім цим на своє місце, він почав писати, викреслювати й писати знов.

Впродовж останнього перед іспитами тижня на уроках літератури вони читали і писали хайку. Хайку — це така японська поетична форма, коротка, дисциплінована. Хайку, пояснювала місіс Даглас, може мати тільки сімнадцять складів, не більше й не менше. Зазвичай воно концентрується на якомусь одному образі, пов'язаному з однією специфічною емоцією: сумом, радістю, ностальгією, щастям... коханням.

Бен був абсолютно зачарований такою концепцією. Він отримував насолоду від уроків мови й літератури, хоча ця легенька насолода тривала лише доти, доки тривав урок. Він міг виконувати завдання, але, як правило, не було в них нічого такого, що б його захопило. Проте дещо таке знайшлося в самій концепції хайку, таке, що розпалило його уяву. Ця ідея наповнила його відчуттям щастя, так, як колись відчуттям щастя його наповнили пояснення місіс Даглас про парниковий ефект. Хайку — добра поезія, вважав Бен, тому що це конструйована поезія. Там нема таємних

правил. Сімнадцять складів, один образ, пов'язаний з одною емоцією, та й поготів. Бінго. Чисто, практично, цілком у рамках і в залежності від власних правил. Йому навіть саме це слово подобалося — повів повітря, немов перерваний вздовж пунктирної лінії звуком "к" в самісінькій глибині твого рота: хайку.

Її волосся, подумав він і знов побачив, як вона спускається сходами шкільного ганку, як волосся розгойдується по її плечах. Сонце не так блищало на ньому, як радше палало зсередини нього.

Ретельно попрацювавши протягом двадцяти хвилин (з одною перервою, щоб піти, взяти ще тих, чорнових, папірців), викидаючи задовгі слова, міняючи, правлячи, Бен у результаті отримав таке:

Вогонь волосся. Зима. На тебе гляну — Серце все горить.

Так, щоб аж до нестями, йому це не подобалося, але це було найкраще, на що він спромігся. Бен боявся, якщо дрочитиметься з віршем надто довго, зайве переживаючи, то рознервується і вийде в нього врешті-решт щось набагато гірше. Або взагалі нічого не вийде. Йому не хотілося, щоб так трапилося. Та мить, що вона витратила на балачку з Беном, стала осяйною миттю для нього. Він хотів закарбувати її в своїй пам'яті. Беверлі, можливо, западає на якогось старшого хлопця — шести-, а може, навіть на якогось семикласника, і може подумати, що це він послав їй це хайку. Вона зрадіє, і таким чином день, коли вона його отримала, закарбується в її пам'яті. І хоча вона ніколи не дізнається, що це Бен Генском закарбував його для неї, усе гаразд, сам він знатиме.

Завершений вірш він скопіював з чернетки на зворотний бік листівки (друкованими літерами, немов переписуючи не любовний вірш, а записку з вимогою викупу), знову встромив і прищепив авторучку собі до кишені й засунув листівку під обкладинку "Моторного зуха".

Потім він підвівся і по дорозі до виходу попрощався з місіс Старрет.

— До побачення, Бене, — відповіла місіс Старрет. — Насолоджуйся літніми канікулами, але не забувай про комендантську годину.

— Не забуватиму.

Крізь скляну галерею між двома будівлями він плив неспішно, насолоджуючись тамтешньою спекою ("Парниковий ефект", — самовдоволено думав він), після якої його зустріла прохолода дорослої бібліотеки. Сидячи в одному з древніх, зручно м'яких фотелів в алькові зали-читальні, якийсь старий чоловік читав "Ньюз". Зразу під титульним блоком газети волав заголовок: "ДАЛЛЕС ОБІЦЯЄ В РАЗІ НЕОБХІДНОСТІ ПОСЛАТИ АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКА ДО ЛІВАНУ!" Там була також фотографія Айка, який ручкався з якимсь арабом у Трояндовому садку[244]. Бенова мама казала, що, коли країна у 1960 році вибере в президенти Х'юберта Гамфрі, справи, можливо, підуть краще.[245] Бен непевно собі уявляв, що зараз у них триває щось таке, що називається рецесією, і його мама побоюється, що її можуть звільнити з роботи.

Трохи менший заголовок повідомляв на нижній частині шпальти: "ПОЛІЦІЯ ПРОДОВЖУЄ ПОЛЮВАТИ НА ПСИХОПАТА".

Бен штовхнув великі двері бібліотеки і виступив надвір.

Край хідника там була поштова скринька, Бен виловив листівку з-під задньої обкладинки книжки і кинув її до скриньки. Коли листівка висковзала з його пальців, він відчув, як у нього трішки пришвидшилося серцебиття. "А що, як вона дізнається, що це від мене, якимсь чином?"

"Не будь ідіотом", — відгукнувся він, трохи стривожений тим, якою хвилюючою йому здалася та думка.

Він рушив далі по Канзас-стрит, не уявляючи собі, куди прямує, та й зовсім не задумуючись про те. У голові йому почала формуватися певна фантазія. Там до нього підійшла Беверлі Марш, сіро-зелені очі широко розплющені, її золотаво-руде волосся зав'язане позаду в хвостик. "Я хочу поставити тобі одне запитання, Бене, — промовила ця уявна дівчина в його голові, — і ти мусиш присягнути, що скажеш мені правду. — Вона показала листівку. — Оце ти написав?"

Жахлива це була фантазія. Це була чудесна фантазія. Він хотів, щоб вона припинилася. Він хотів, щоб вона ніколи не припинялася. У нього знову почало палати обличчя.

Бен ішов і марив, пересовуючи взяті в бібліотеці книжки з руки на руку, він почав насвистувати. "Можливо, ти подумаєш, що я жахлива, — сказала Беверлі, — але я хочу тебе поцілувати". — злегка розкрилися її губи.

Власні губи Бена зненацька пересохли, ніяк стало свистіти.

— Мені здається, я теж хочу тебе поцілувати, — прошепотів він і вишкірився в дурнуватій, запаморочливій і абсолютно чудовій усмішці.

Якби він уже тоді поглянув перед собою на хідник, то побачив би, що навкруг його власної виростили ще чийсь три тіні; якби він слухав, то почув би, як цокотять підківки Віктора в той час, як той з Ригайллом і Генрі його оточують. Але Бен нічого не бачив і не чув. Бен перебував далеко звідти, відчуваючи, як губи Беверлі ніжно притискаються до його губ, здіймаючи боязкі руки, щоби торкнутися ірландського полум'я її волосся.

9

Як багато й інших міст, малих та великих, Деррі не знало генерального планування — воно просто росло, як Топсі[246]. Щонайперше, планувальники міст ніколи б не поставили його там, де воно виростило. Середмістя Деррі містилося в долині, сформованій річкою Кендаскіг, яка текла через діловий район по діагоналі з південного заходу на північний схід. Решта міста спиналася на схили довколишніх пагорбів.

Долина, до якої прийшли перші поселенці, була болотистою й густо зарослою. Річки Кендаскіг і Пенобскот, до якої вливалася перша, були дуже зручними для торговців і поганими для тих, хто сіяв збіжжя чи будувався занадто до них близько, особливо до Кендаскіг, бо вона кожні три-чотири роки розливалася. Незрідка затоплювало й саме місто, попри всю ту величезну купу грошей, що їх протягом останніх п'ятдесяти років було витрачено на подолання цієї проблеми. Якби в повенях була винною тільки Кендаскіг, система дамб із цим упоралася б. Утім, існували ще й інші фактори. Одним з них були низькі береги Кендаскіг. Другим — уповільнений

дренаж усієї довколишньої території. Від початку двадцятого століття в Деррі сталося багато серйозних повеней, а одна з них, у 1931 році, була катастрофічною. Що ще гірше, пагорби, на яких стояла більша частина Деррі, були фактично порешечені малими ручаями. Одним із таких був ручай Торро, у якому знайшли тіло Шеріл Ламоніки. Усі вони мали схильність виступати зі своїх берегів у періоди сильних дощів. "Якщо дощ ллє два тижні, усе це кляте місто хворіє на синусит", — сказав якимось тато Заїкуватого Білла.

Там, де Кендаскіг протікала через центр міста, річку було закуто у бетонний Канал завдовжки дві милі. Там, де Головна вулиця перетинається з Канал-стрит, цей Канал пірнав під Головну, приблизно на півмилі перетворюючись на підземну річку, щоби знову виринути на поверхню в Бессі-парку. Канал-стрит, уздовж якої, немов на поліцейській процедурі розпізнання злочинця, вишикувалися більшість барів Деррі, тягнулася рівнобіжно Каналу на його шляху з міста, і приблизно кожні кілька тижнів поліції доводилося виловлювати автомобіль якогось п'яниці з води, яка була вкрай забрудненою каналізаційними й фабричними стоками. Час від часу в Каналі ловилася риба, але то були якість неїстівні мутанти.

У північно-східній частині міста — каналній частині — з річкою до певної міри вдавалося впоратися. Попри спорадичні повені, на її берегах буйно квітла комерція. Люди гуляли вздовж Каналу, інколи попід ручку (тобто якщо вітер дув з правильного боку; якщо з неправильного, тоді сморід прибирав з такої прогулянки геть усю романтичність), та в Бессі-парку, що розташувався навпроти середньої школи по той бік Каналу, там подеколи проводили свої пікніки бойскаути і "Вовчата"[247] смажили сардельки. У 1969 році містяни будуть шоковані й неприємно вражені відкриттям того, що хіпі (один з них навіть пришив американський прапор собі на сідницю джинсів, от цього червоного підара буде заарештовано раніше, ніж ви встигли б промовити Джін МакКарті[248]) курять у їхньому парку траву і торгують пігулками. Під шістдесят дев'ятий рік Бессі-парк перетворився на безперервно діючу аптеку на вільнім повітрі. "Ви лишень тільки постривайте, — казали люди, — хтось там напевне загине, перш ніж усе це встигнуть припинити". Ну й звісно ж, хтось таки загинув — сімнадцятирічного хлопця було знайдено мертвим біля Каналу, вени його були заповнені майже чистим героїном — тим, який молодь називає "глухим білим гвинтом". Після цього нарकोші почали розсіюватися з Бессі-парку, з'явилися навіть оповідки, ніби тамтешнє місце навідує привид того парубка. Ця оповідка, звичайно, була дурнею, але якщо вона віднаджувала геть амфетаміників і постійно куняючих шанувальників опіатів, то це була принаймні корисна дурна оповідка.

На південно-західному кінці міста з річкою були ще більші проблеми. Пагорби тут колись були глибоко порізані просуванням великого льодовика, а потім поранені нескінченною водяною ерозією річки Кендаскіг та мережі її приток; первісна гірська порода прозирала в багатьох місцях, наче напіввириті кістяки динозаврів. Ветерани Деррійського департаменту комунальних робіт знали, що слідом за першими сильними осінніми морозами на них чекає чимало роботи — ремонтувати тротуари в південно-

західній частині міста. Цемент стискається, стає крихким, а потім крізь нього зненацька випирає скельна порода, наче сама земля захотіла щось із себе вилупити.

Що найкраще росло на залишках тутешнього наплавного неглибокого ґрунту, це рослини з неглибокою кореневою системою і витривалим характером: бур'яни та всякі інші нікчемні рослини, іншими словами — паршиві деревця, густі низькі чагарники і всюди, де міг закріпитися, жорсткими нашестями розростався отруйний плющ та отруйний дуб. Саме на південному заході земля круто западала до тієї місцини, яку в Деррі називали Пустовищем. Пустовище — яке являло собою не що інше, як тільки пустку — було захаращеною смугою землі завширшки десь милі півтори й три милі завдовжки. Згори вздовж нього з одного боку пролягала Канзас-стрит, а з іншого Старий Відріг. Старий Відріг був територією, забудованою житлом для незаможних, і стічна система там була такою поганою, що ходили чутки про те, як там буквально вибухають унітази й каналізаційні труби.

Посередині Пустовища текла Кендаскіґ. Місто виросло в північно-східному напрямку й обабіч річки, але там, унизу, єдиними ознаками міста були Деррійська насосна № 3 (муніципальна каналізаційно-насосна станція) та міське звалище. З висоти Пустовище мало вигляд великого зеленого кинджала, націленого в середмістя.

Для Бена вся ця географія, змішана з геологією, означала лише непевне усвідомлення того, що будинків по праву руку від нього тепер уже нема; земля там западала геть. Уздовж хідника бігла хирлява, побілена огорожка заввишки по пояс; суто символічний захисний жест. Бен ледь чув шум плинної води; то був лише звуковий акомпанемент до його фантазій, що ніяк не закінчувалися.

Він зупинився й поглянув на Пустовище, все ще уявляючи собі її очі, відчуваючи чистий запах її волосся.

Звідси Кендаскіґ була тільки низкою відлисків, що проникали крізь розриви в густих заростях. Дехто з дітей казали, що там, унизу, о цій порі року водяться москіти завбільшки як горобці; інші казали, що якщо підійти до річки, то там пливуні. У таких москітів Бен не вірив, але можливість хистких пісків його лякала. Трохи ліворуч від себе він помітив хмару чайок, вони кружляли, шугали вниз: звалище. До нього слабенько сягали їхні крики. Далі виднілися Деррійські Горби та низенькі дахи найближчих до Пустовища будинків Старого Відрога. Праворуч від Старого Відрога виднілася, наче наставлений у небо оцупкуватий палець, Деррійська Вежа. Просто під ним з землі стирчала іржава труба якогось кульверта, виливаючи з себе вниз по схилу знечищену воду, далі той мерехтливий ручай губився між плетива дерев з чагарями.

Приємну фантазію Бена про Беверлі раптом було перервано іншою, набагато похмурішою: а що, як у той час, як він сюди дивиться, просто зараз, цієї ж миті, чиясь мертва рука вивалиться з цього кульверта? А коли він, скажімо, розвернеться бігти шукати телефон, щоб викликати поліцію, там стоятиме клоун? Кумедний клоун у мішкуватому костюмі з великими помаранчевими помпонами замість гудзів? Скажімо...

Чиясь рука впала Бену на плече, і він скрикнув.

Пролунав сміх. Він крутнувся назад, зіщулившись проти білої огорожки, що

відділяла безпечний, пристойний хідник Канзас-стрит від дико неохайного Пустовища (перила досить чутно рипнули), і побачив, що там стоять Генрі Баверз, Ригайло Хаггінс і Віктор Кріс.

— Привіт, Цицятій, — промовив Генрі.

— Що тобі треба? — запитав Бен, намагаючись говорити хоробрим голосом.

— Мені треба тебе побити, — сказав Генрі. Здавалося, він розглядає таку перспективу вдумливо, навіть похмуро. Та ген-ген, його чорні очі сяяли. — Я маю навчити тебе дечого, Цицятій. Ти не хвилюйся. Ти ж любиш навчатися нового, хіба не?

Він потягнувся до Бена. Бен ухилився.

— Тримайте його, хлопці.

Ригайло з Віктором вхопили його за руки. Бен завищав. Звук був боягузливим, кролячим, слабеньким, але на щось інше він не спромігся. "Прошу, Господи, не дай їм змусити мене плакати й не дай їм розбити мого годинника", — гарячково думав Бен. Він не знав, чи дійде до того, що вони розіб'ють його годинник, але був цілком певен, що він таки плакатиме. Він був цілком певен, що багато наплачеться, перш ніж вони з ним завершать.

— Йсусе, він верещить, як свиня, — сказав Віктор. І крутнув Бену зап'ясток. — Хіба він не верещить, як свиня?

— Авжеж, точнісінько, — реготнув Ригайло.

Бен рвонувся в один бік, потім в інший. Ригайло з Віктором легко з ним вправлялися, дозволяючи йому сіпатись, а потім відсмикуючи назад.

Генрі вхопився за перед Бенового светра й підсмикнув вгору, відкриваючи його черево. Воно роздутим пухирем звисало над ремнем.

— Гляньте, яке пузо! — крикнув Генрі з захопливою відразою. — Змилуйся над нами, Ісусе.

Віктор з Ригайлом ще пореготали. Бен зацьковано роззирався навкруги, чи хтось йому допоможе. Не побачив нікого. Позаду нього, в Пустовищі, дрімотливо скрекотали цвіркуни та скрикували мартини.

— Ви краще припиніть це! — сказав він. Поки ще не схлипуючи, але вже близький до цього. — Краще припиніть!

— А то що? — спитав Генрі, немов йому чесно це було цікаво. — А то що, Цицятій? То що, га?

Раптом Бен вловив себе на думці про Бродеріка Крофорда, який грав Дена Метьюза в "Дорожньому патрулі" — той сучий син був крутий, той сучий син був безоглядний, той сучий син абсолютно нікому не пробачав лайна — і тут він уже вибухнув слізьми. Ден Метьюз попхав би цих парубків крізь огорожу поза узбочину, вниз і далі, у байрачні хащі. Він зробив би це просто власним черевом.

— Ой леле, диви, як дитина! — пирхнув Віктор. За ним і Ригайло. Генрі злегка усміхнувся, тим не менш, зберігаючи на обличчі серйозний, задумливий вираз — такий вираз, що чомусь здавався майже сумним. Це настрахало Бена. Це натякало на те, що його може чекати дещо гірше за просто побиття.

Немов на підтвердження цієї його думки, Генрі поліз собі до кишені джинсів і витяг складаний ніж "Бак".[249]

Бенів жах вибухнув. До цього він марно смикався то в один бік, то в інший, наразі він шарпнувся просто вперед. Була мить, коли він повірив, що зуміє вирватись. З нього рясно лив піт, і зап'ястки, за які його тримали хлопці, були мокрими, а точніше, дуже слизькими. Ригайло зумів утримати його правий зап'ясток, та й то ледь-ледь. Від Віктора він звільнився цілком. Ще треба ривок...

Перш ніж Бен устиг це зробити, Генрі ступив вперед і штовхнув його. Бен відлетів назад. Цього разу огорожа рипнула гучніше, він відчув, як вона трохи подалася під його вагою. Ригайло з Віктором ухопили його знову.

— Тримайте його як слід, — наказав Генрі. — Чуєте мене?

— Звісно, Генрі, — відгукнувся Віктор. Голос його прозвучав дещо стривожено. — Він нікуди не дінеться. Не хвилюйся.

Генрі підступив так близько, що його, плаский живіт мало не торкався Бенового черева. Бен вдивлявся в нього, сльози безпорадно котилися з його широко розплющених очей. "Попався! Я попався! — лунав лемент углибині його мозку. Бен намагався його припинити — з цим безупинним лементом він зовсім не міг думати, — але той не припинявся. — Попався! Попався! Попався!"

Генрі відкрив лезо, довге й широке, з вигравіюваним на ньому його іменем. Кінчик леза виблискував на післяполуденному сонці.

— Я тебе зараз випробую, — промовив Генрі тим самим задумливим тоном. — Зараз час іспиту, Цицятий, і краще тобі бути готовим.

Бен ридав. Серце сказано гупало йому в грудях. З носа в нього вибігла шмаркля й зависла на верхній губі. Бібліотечні книжки валялися врозсіп у нього під ногами. Генрі наступив на "Бульдозер", кинув униз погляд і відкинув книжку до риштака одним боковим порухом свого чорного мотоциклетного чобота.

— Ось тобі перше іспитове запитання, Цицятий. Коли хтось на останньому екзамені каже: "Дай мені списати", що ти мусиш відповісти?

— Так! — миттю викрикнув Бен. — Я мушу відповісти: так! Звісно! Окей! Списуй усе, що захочеш!

Жало "Бака" прорізало два дюйми повітря й уперлося Бену в живіт. Воно було холодним, як таця з кубиками льоду щойно з "Фріджидера".[250] Бен втягнув живіт геть від леза. Світ на мить став сірим. Губи Генрі ворушилися, але Бен не міг добрати, що той каже. Генрі був, немов телевізор з вимкнутим звуком, а світ поплив... поплив...

"Не смій зомлівати! — вискнув панічний голос. — Якщо ти зомлієш, він може так збіситися, що тебе вб'є".

Світ сяк-так повернувся в фокус. Бен побачив, що Віктор з Ригайлом уже не регочуть. Вигляд вони мали знервований... майже зляканий. Коли Бен це побачив, це на нього подіяло, як той ляпас, що прочищає голову.

"Ось вони раптом і не знають, що він збирається робити чи як далеко він може зайти. Тобі здавалося, що все погано, а воно насправді обернулося он на яке погане..."

може, навіть трішечки й ще на гірше. Ти мусиш думати. Якщо ніколи не думав раніше й ніколи не думатимеш знову, зараз краще подумай. Тому що його очі проказують, що ті мають підставу нервувати. Його очі кажуть, що він скажений, як та постільна блощиця".

— Це неправильна відповідь, Цицятий, — сказав Генрі. — Якщо просто хто-небудь скаже "Дай списати", мені червоним насрати, що ти зробиш. Утямив?

— Так, — відповів Бен, черево його хилиталося від схлипів. — Так, я втямив.

— Ну, то окей. На це — неправильно, та головне ще попереду. Ти готовий до головних запитань?

— Я... я гадаю, що так.

До них повільно під'їжджав автомобіль. Це був запилюжений "Форд" 51-го року, на передньому сидінні якого, наче пара занедбаних манекенів у магазинній вітрині, стирчали старий і жінка. Бен побачив, як голова старого повільно повертається в їхній бік. Генрі, приховуючи ніж, підступив ближче до Бена. Бен відчув, як жало вдавило йому в плоть просто над пупком. Воно все ще залишалось холодним. Він не міг зрозуміти, як таке може бути, але ж було.

— Нумо, закричи, — сказав Генрі. — Будеш збирати власні йобані тельбухи в себе з кросівок.

Вони опинилися так близько, що хоч цілуйся. Бен чув у віддиху Генрі солодкий запах жуйки "Соковитий фрукт".

Машина проїхала й посунула далі по Канзас-стрит повільно й безжурно, наче автомобіль, що завдає темп процесії під час Турніру Параду Троянд[251].

— Гаразд, Цицятий, ось друге питання. Якщо я кажу тобі "дай списати" на річному іспиті, що ти відповіси?

— Так. Я скажу так. Негайно.

Генрі усміхнувся.

— Це добре. Це ти утямив правильно, Цицятий. Ну, а тепер третє питання: як я можу бути впевненим, що ти ніколи цього не забудеш?

— Я... я не знаю, — прошепотів Бен.

Генрі усміхнувся. Обличчя в нього освітілося, ставши на мить майже вродливим.

— Я знаю! — оголосив він так, ніби щойно відкрив якусь грандіозну істину. — Я знаю, Цицятий! Я виріжу своє ім'я на твоєму великому жирному пузі!

Враз зареготали Віктор із Ригайлом. На коротку мить Бен Відчув щось на кшталт бентежного полегшення, вважаючи, що це не насправжки — просто маленьке дурисвітство, яке вони втрюх утнули, аби нагнати на нього пекельного жаху. Та Генрі Баверз не сміявся, і Бен раптом усвідомив, що Віктор з Ригайлом сміються тому, що вони самі відчувають полегшення. Для них обох було очевидним, що Генрі не міг сказати таке серйозно. Тоді як він якраз залишався серйозним.

Баківський ніж сковзнув угору, гладенько, як по маслу. На блідій Беновій шкірі яскраво-червоною лінією виступила кров.

— Ой! — скрикнув Віктор. Цей його вигук прозвучав приглушеним, переляканим

схлипом.

— Тримайте його, — прогарчав Генрі. — Просто тримайте його, чуєте мене?

Тепер уже не залишилося нічого серйозного чи задумливого в його обличчі; тепер це було перекривлене лице якогось чорта.

— Йсусе-голубе, Генрі, не ріж його насправжки! — заверещав Ригайло високим, мало не дівчачим голосом.

Далі все відбувалося швидко, хоча Беніві Генському воно здавалось повільним; здавалося, все те відбувається серією стоп-кадрів, як оті знімки у фоторепортажах у журналі "Лайф". Паніка його зникла. Він виявив раптом усередині себе дещо, а оскільки воно паніки не потребувало, те дещо просто зжерло всю паніку цілком.

На першому стоп-кадрі Генрі підсмикує на ньому светр угору, аж до сосків. З неглибокого вертикального порізу в нього над пупком летить кров.

На другому стоп-кадрі Генрі знову проводить ножом, тепер униз, діючи швидко, наче скажений фронтовий хірург під повітряним бомбардуванням. Тече свіжа кров.

"Назад, — холодно думав Бен, тим часом як кров стікала по ньому вниз, напливаючи між поясом джинсів і шкірою. — Треба рватись назад. Це єдиний бік, куди я можу втекти". Ригайло з Віктором його більше не тримали. Попри наказ Генрі, вони відступили. Вони відступили в жаху. Але, якщо він кинеється тікати, його вхопить Баверз.

На третьому стоп-кадрі Генрі поєднав два вертикальних порізи короткою горизонтальною лінією. Бен відчув, як кров затікає йому вже в труси і прокладає равликком свій липкий слід униз по лівому стегну.

Генрі на мить відхилився назад, хмурячись з розважливою зосередженістю художника, що малює якийсь краєвид. "'HENRY"— після "Г" йде "Е"', — подумав Бен, і цього вистачило, щоб змусити його рухатись. Він трішки посунувся вперед, і Генрі знову штурхонував його назад. Бен відштовхнувся ногами, додаючи до поштовху Генрі власну силу. Він вдарився об побілену огорожку між Канзас-стріт і урвищем Пустовища. І тієї ж миті, задерши праву ногу, засадив підшвою Генрі в живіт. То був не вчинок відплати; Бен просто хотів підсилити власний тиск назад. Та все ж таки, побачивши вираз щирого здивування на обличчі Генрі, він пройнявся чистою дикунською радістю — відчуттям таким потужним, що якусь частку секунди Бен думав, що йому зірве тім'я.

Потім пролунав тріск, звук огорожі, що проломлюється. Бен побачив, як Віктор з Ригайлом підхоплюють Генрі, рятуючи його від падіння гузом у риштак поряд із рештками "Бульдозера", а далі Бен вже падав спиною у прірву. Він полетів з вереском, що наполовину був реготом.

Бен приземлився на схил спиною й сідницями відразу поза кульвертом, на який був звернув увагу раніше. Дуже добре було, що він приземлився нижче труби; якби упав на неї, цілком ймовірно, що він зламав би собі спину. Так вийшло, що, приземлившись на товсту подушку з трави й папороті, удар він ледве відчув. Він зробив заднє сальто, ноги мелькнули над головою. А отже, приземлився сидячи і поїхав поковзом униз схилом

спиною вперед, наче дитина на великій зеленій спускалці в аквапарку, задертий светр зібгано біля шиї, руки хапаються за будь-що, але тільки те й роблять, що виривають жмут за жмутом папороть та відьмину траву[252]. Він бачив верх узбіччя (здавалося неймовірним, що він був щойно стояв там), віддаляючись зі скаженою, як у мультику, швидкістю. Він бачив Віктора й Ригаїла — їхні обличчя були круглими білими "О", — як вони дивляться вниз, на нього. Йому вистачило часу пошкодувати про свої бібліотечні книжки. Потім він вгатився у щось із такою болючою силою, що ледве не перекусив собі навпіл язика.

То було повалене дерево, і воно перервало Бенове падіння, мало не зламавши йому ліву ногу. Чіпляючись пальцями, наче пазурами, він виліз трохи назад угору й зі стогоном звільнив ногу. Це дерево зупинило його приблизно на півдорозі до низу. Там, унизу, чагарі були густішими. Вода, що бігла з кульверта, струменіла через його руки тоненькими цівками.

Понад ним пролунав крик. Бен знову поглянув угору й побачив, що через узбіччя летить Генрі Баверз, зі своїм ножем, затиснутим у зубах. Той приземлився на обидві ноги, відкинувши назад корпус під крутим кутом, щоб не втратити рівновагу. Він проїхався, залишаючи по собі величезний набір відбитків ніг, а потім почав скакати вниз по схилу стрибками якогось незграбного кенгуру.

— Йа еє юуу, Ияи! — верещав крізь ніж Генрі, і Бенові не потрібно було перекладача з ООН, аби той пояснив йому, що Генрі кричить: "Я тебе вб'ю, Цицятий".

— Йа еє нахее юуу, Ияи!

Тут уже тим холоднокривним зором воєначальника, який він відкрив у собі там, на узбіччі, Бен побачив, що він мусить зробити. Він спромігся звестись на рівні якраз перед тим, як прибув Генрі, тепер той тримав ніж уже в руці, націливши його перед собою вперед, як багнет. На периферії свідомості Бен зауважив, що ліва холоша джинсів у нього роздерта і та нога кровоточить набагато дужче за його живіт. Проте вона його тримала, а це означало, що вона не зламана. Принаймні він сподівався, що це означає саме це.

Бен трішки присів, щоб укріпити свою хистку рівновагу, і, коли Генрі смикнувся до нього одною рукою, а іншою по широкій пласкій дузі змахнув ножем, Бен відскочив убік. Рівновагу він втратив, але, падаючи, виставив уперед свою розідрану ліву ногу. Генрі вдарився об неї гомілками, і земля втекла в нього з-під ніг із шаленою швидкістю. Бен на мить аж роззявив рота, його переляк заступила суміш благоговіння й захвату. Генрі Баверз раптом полетів над тим деревом, що було зупинило Бена, точнісінько, як той Супермен. Простягнувши руки перед собою прямо вперед, саме так, як це робив Джордж Рівз у тому телесеріалі[253]. Тільки Джордж Рівз завжди мав такий вигляд, ніби літання для нього така ж природна річ, як купатися у ванні чи обідати на задньому ганку. Генрі ж мав вигляд когось такого, кому встромили в гузно розжарену коцюбу. Рот у нього відкривався й закривався. Нитка слини вирвалася з кутика його губ і, поки Бен дивився, вона ляпнула Генрі на пипку вуха.

Потім Генрі знову вгатився об землю. Ніж вилетів йому з руки. Він покотився через

плече, упав на спину і поїхав геть у чагарі з розпластаними у формі V ногами. Почувся вереск. Гуп. А потім тиша.

Бен сів, ошелешений, дивлячись на те покуйовджене місце в кущах, де Генрі утнув свій трюк зникнення. Раптом об нього почали стукатися камінці й галька. Він знову поглянув нагору. Тепер по схилу спускалися Віктор з Ригайлом. Рухалися вони обережніше, ніж Генрі, а отже, й повільніше, але вони досягнуть його вже за півхвилини, а то й раніше, якщо він щось не зробить.

Бен простогнав. Та чи це божевілля ніколи не скінчиться?

Тримаючи їх на оці, він перебрався через повалене дерево і, важко хекаючи, почав лізти вниз схилом. Кололо в боці. Язик йому болів, як той чорт. Кущі вже були зростом майже як сам Бен. Ніс йому забивав нахабно зелений запах рослинності, що буяє без усякого контролю. Деся поблизу він чув біжучу воду, як вона булькотить, переливаючись через камені, як струменіє між ними.

Ноги під ним послизнулись, і ось його знову понесло поковзом та перекидом, він вдарився тильним боком долоні об камінь-стирчак, шаснув крізь кущі терня, де колючки виривали сіро-блакитні пушинки бавовни з його светра та крихітні дернинки м'яса йому з рук і щік[254].

Його струсонуло раптовою зупинкою, він тремтів, сидючи зі ступнями у воді. Тут протікав якийсь маленький, звивистий ручай, що зміївся в густий молодий підлісок праворуч від Бена; там на позір було темно, немов у печері. Бен подивився праворуч і побачив Генрі, той лежав на спині посеред ручаю. Його напіврозплющені очі показували лише білки. З одного вуха текла кров, спливаючи до Бена делікатними пасмами.

"Ой, Боже мій, я його вбив! Ой, Боже мій, я вбивця! Ой, Боже мій!"

Забувши, що позаду нього Ригайло з Віктором (чи, можливо, розуміючи, що вони втратять всякий інтерес до того, щоб збивати його на лайно, коли побачать мертвим свого Безстрашного Вождя), Бен пробрюхав двадцять футів вгору проти течії ручаю туди, де лежав Генрі — сорочка пошматована, джинси промокли до чорноти, одного чобота нема. Бен слабо усвідомлював, що й від його власного одягу вельми мало що залишилося, що тіло в нього, як одна велика тарахтавка, наповнена ранами й болями. Найгірше в нього було з лівою кісточкою; нога в намоклом кеді там уже так туго розпухла, Бен її так щадив, що насправді він не йшов, а кривуляв, наче моряк, який вперше ступив на берег після довгого океанського плавання.

Він нахилився над Генрі Баверзом. Очі Генрі враз широко розчахнулись. Подряпаною, скривавленою рукою він вхопив Бена за литку. Губи його заворушилися і, хоча нічого, крім серії сиплих присвистувань звідти не почулося, та Бен однаково міг добрати, що той каже: "Я вб'ю тебе, вб'ю тебе, жирний гівнюк".

Генрі спробував підвестися, підтягнувшись на Беновій нозі, наче на підпорній жердині. Бен відчайдушно потягнув її до себе. Рука Генрі сковзнула вниз, потім відпала. Бен, мелючи руками, завалився назад і впав на сраку, рекордний третій раз протягом останніх чотирьох хвилин. Ще й знову прикусив собі язика. Навкруг нього

хлюпотіла вода. Веселка на мить сяйнула перед Беновими очима. Бену насрати було на веселку. Йому було б насрати, якби він навіть знайшов горщик золота[255]. Жалюгідне, жирне власне життя йому було дорожчим.

Генрі перекотився лицем униз. Спробував підвестись. Знову впав. Спромігся встати рачки. І врешті тремтливо звівся на рівні.

Він дивився на Бена тими своїми чорними очима. Тепер його "ваксований грубіян" розметало навсібіч, наче обгортку кукурудзяного качана після сильного шквалу вітру.

Раптом Бен розсердився. Ні — то було дещо більше, ніж розсердився. Він дико розлютився. Він був ішов собі хідником з бібліотечними книжками під пахвою, невинно марив про те, як цілується з Беверлі Марш, нікого не зачіпав. І ось, погляньте-но. Тільки-но погляньте. Штани роздерті. Ліва щиколотка, мабуть, зламана, жорстоко розтягнена, так напевне. Вся нога посічена, весь язик покусаний, Генрі, цього клятого Баверза, монограма в нього на череві. Як вам уся ця хрінь, спортивні фанати? Але, либонь, саме згадка про бібліотечні книжки, за які він ніс відповідальність, стала тим, що підштовхнуло його до нападу на Генрі Баверза. Втрачені бібліотечні книжки і уявлений ним образ місіс Старрет, якими докірливими будуть у неї очі, коли він їй про це скаже. Якою б не була причина — порізи, розтягнення зв'язок, бібліотечні книжки, ба навіть думка про намоклий і вже, либонь, непіддатний прочитанню річний табель у задній кишені його джинсів — цього вистачило, щоб змусити його рухатись. Він вайлуватоступив уперед, розм'якші кеди чвакнули у мілкій воді, і вгатив ногою Генрі просто по яйцях.

Генрі видав жахливий, іржавий виск, який змусив пташок, забивши крилами, злетіти з дерев. Якусь мить він ще стояв з розставленими ногами, руками вхопившись собі за промежину, невірними очима дивлячись на Бена. "Ой", — пискнув він жалюгідним голосом.

— Справедливо, — сказав Бен.

— Ой, — пискнув Генрі ще жалюгіднішим голосом.

— Справедливо, — знову повторив Бен.

Генрі повільно знову осів на коліна, не так падаючи, як складаючись. Він усе ще дивився на Бена тими своїми чорними, невірними очима.

— Ой.

— Справедливо збіса, — сказав Бен.

Генрі упав на бік, усе ще тримаючись за яйця, і почав повільно качатися з боку на бік.

— Ой! — стогнав Генрі. — Мої яйця! Ой! Ти розбив мені яйця. Ой-ой!

Тепер він уже потроху набирався сили, і Бен почав крок по кроку відступати геть. Йому було огидне зроблене ним, але водночас він був сповненим певного відчуття праведного, заціпенілого захоплення.

— Ой! Йобана моя мошонка. Ой-ой! О-ох, мої йобані ЯЙЦЯ!

Бен міг залишатися там на незліченний термін часу — можливо, аж допоки Генрі не оклигав би достатньо, щоб напасти на нього, — але тут якраз камінець вдарив його

понад правим вухом, просвердливши таким глибоким болем, що, поки він не відчув, що з нього знову біжить тепла кров, Бен думав, що його вжалила оса.

Він обернувся й побачив тих двох, вони широкими кроками брели посередині струмка до нього. У кожного в руці жменя обкатаної водою гальки. Віктор запустив камінь, і Бен почув, як той свиснув йому повз вухо. Він пригнувся, і інший вдарив в праве коліно, змусивши його здивовано скрикнути від раптового болю. Третій відскочив від його правої вилиці, і те око в Бена зволожилося.

Він рвонувся до дальнього берега і подерся на нього якомога швидше, хапаючись за оголене коріння й чіпляючись за рідкі кущі. Він вибрався на верхівку (один фінальний камінь вжалив його в сідницю, коли він дерся наверх) і швидко озирнувся через плече.

Ригаїло сидів навколішки біля Генрі, тоді як Віктор стояв за десятком футів віддалік, шпурляючи камені; один, розміром як бейсбольний м'яч, прорізав високі, чоловічого зросту кущі поряд з Беном. Він побачив достатньо; фактично, він побачив більше ніж достатньо. Що було найгірше, Генрі Баверз знову підводився. Як власний Бенів годинник "Таймекс", Генрі — "Можеш його бити, а він собі цокотить", [256] Бен розвернувся й кинувся напролом у кущі, прориваючись, як він сподівався, у західному напрямку. Якщо він зможе прокласти собі шлях до того боку Пустовища, де Старий Відріг, там можна в когось випросити дайм і поїхати додому автобусом. А коли він туди дістанеться, то замкне за собою двері на замок, закопає цей подраний, закривавлений одяг у сміття і цей божевільний кошмар нарешті скінчиться. Бен уявив, як він сидить у своєму кріслі у вітальні, щойно з ванни, скупаний, у своєму пухнастому купальному халаті, дивиться мультики про Даффі Дака в "Потужних дев'яноста" [257] і п'є молоко крізь полуничну "С-мак-оломинку" [258]. "Притримай ці думки", — наказав він собі похмуро і продовжив продиратися далі.

Кущі били його по обличчю. Він їх відштовхував. Чіплялися і впивалися колючки. Він намагався не звертати на них уваги. Він вийшов до пласкої ділянки землі, чорної й грузької. Вона була густо поросла чимсь схожим на бамбук, від землі тут здіймався якийсь смердючий запах. Зловісна думка

("пливуні")

майнула, як тінь, поверхнею його мозку, поки він дивився на блиск якоїсь стоячої води вглибині цього "бамбукового" гаю. Туди йому йти не хотілося. Навіть якщо це й не пливуні, то цим болотом може зісмоктати з нього кеди. Натомість він повернув праворуч, пробіг повз край "бамбукового гаю" й нарешті потрапив у смугу справжнього лісу.

Дерева, здебільшого товсті ялини, росли тут повсюди, воюючи одне з одним за шматочок простору й трохи сонця, але підліску тут було менше і тому рухатися він зміг швидше. Бен уже не мав певності, в якому саме напрямку він рухається, але все ще гадав, що, зважаючи на потребу, він випереджає гонитву. Місто охоплювало Пустовище з трьох боків, з четвертого воно межувало з напівдобудованою платною автострадою. Рано чи пізно кудись-таки він вийде.

Череву в нього болюче пульсувало, і він задер рештки свого светра, щоб

подивитися. Скривившись, він з присвистом втягнув повітря крізь зуби, живіт у нього скидався на якусь гротескну кулю з Різдвяної ялинки, обкипілий кров'ю та замазаний зеленню після його стрімкого спуску з узбіччя. Дивлячись на цю гидоту, він почувався так, ніби хоче виблювати свій обід.

Тут він звідкись попереду почув якесь низьке дзижчання — то була одна постійна нота, що звучала ледь на межі сприйняття його слухом. Хтось дорослий, маючи твердий намір вибратися к чорту звідси (москіти вже розшукали Бена, і хоча й зблизька не такі великі, як горобці, вони все ж таки були величенькими), проігнорував би цей звук або просто зовсім його не почув. Бен був хлопчиськом, і він уже звикався зі своїм страхом. Він ухилився ліворуч й попхався крізь якісь лаврові кущі. Поза ними з землі стирчало три фути верхівки бетонного циліндра діаметром фути чотири. Циліндр вінчала залізна вентиляційна кришка. На кришці було вибито слова: "КАНАЛІЗАЦІЙНИЙ ДЕП. ДЕРРІ". Так зблизька той звук — тут він був уже більше схожим на гудіння, а не на дзижчання — линув звідкись із самої глибини.

Бен приклався оком до одного вентиляційного отвору, але нічого не побачив. Він лише чув те гудіння та те, що десь там, унизу, біжить вода, ото й усе. Він вдихнув, хапнувши кислого повітря, що одночасно відгонило вологим та гівняним, і, скривившись, відсахнувся геть. Там просто каналізація, ото й усе. Чи може, спільний каналізаційно-зливовий тунель — таких повно по їхньому місту, що завжди живе в очікуванні паводків. Нічого особливого. Але його чомусь пройняло холодком. Почасти від того, що побачив цей витвір людських рук тут, серед порослої хащами пустки, але почасти також через саму форму цієї штуки — цього бетонного циліндра, що виступає з землі. Бен ще рік тому прочитав "Машину часу" Герберта Веллса, спершу у виданні "Класика в коміксах", а потім уже саму книжку. Цей циліндр із його залізною вентиляційною кришкою нагадав йому ті колодязі, що вели в країну згорблених, жахливих морлоків.

Він швидко вирушив звідти, знову намагаючись віднайти захід. Діставшись невеличкої прогалини, він вертівся, поки його тінь, наскільки це було можливо, не пролягла прямо в нього за спиною. Після цього він вирушив просто по прямій.

За п'ять хвилин він знову почув попереду звук плинної води. І голоси. Дитячі голоси.

Бен зупинився, прислухаючись, й от тоді-то він почув тріск гілок і інші голоси позаду себе. Абсолютно впізнавані голоси. Вони належали Вікторові, Ригайлу та один, неповторний, Генрі Баверзу.

Схоже було, кошмар іще не завершився.

Бен роззирнувся довкола, шукаючи місце, де б йому зачайтися.

10

Він виліз зі своєї схованки години десь за дві, іще брудніший, але трохи відпочилий. Йому самому це здавалося неймовірним, але він там навіть був заснув.

Почувши в себе за спиною ту трійцю, своїх невгамовних переслідувачів, Бен мало не заляк, як та тваринка, що впіймалася у світло фар ваговоза. Його почала оповивати

якась паралізуюча дрімливість. Майнула думка — просто лягти тут, згорнувшись, як їжак, і дозволити їм робити все, що заманеться. Божевільна ідея, але водночас вона здалася напрочуд принадною ідеєю.

Але Бен натомість почав рухатись на шум води та звуки голосів тих, інших, дітей. Він намагався розібратися в плутанині їхніх голосів, добрати сенс того, про що вони балакають, — будь-що, аби лиш струсити з себе цей лячний параліч духу. Якийсь проект. Вони говорять про якийсь проект. Один чи й пара голосів були навіть трішки ніби знайомими. Почувся сплеск, а слідом вибух добродушного сміху. Цей сміх наповнив Бена чимсь на кшталт дурнуватої туги й змусив його усвідомити небезпечність свого становища краще, ніж будь-що інше до цього.

Якщо його таки впіймають, нема потреби ділитися з цими дітьми дозою власних ліків. Бен знову завернув праворуч. Як багато хто з товстунів, він мав напрочуд легку ходу. Він пройшов повз хлопчаків досить близько, щоб побачити їхні рухомі тіні між собою й яскравою водою, але самі вони його не бачили й не чули. Їхні голоси поступово почали вщухати позаду.

Він вийшов до якоїсь вузької, збитої до голої землі стежини. Бен недовго розважував цю можливість, але потім злегка похитав головою. Переступивши стежку, він знову пірнув у підлісок. Тепер уже він рухався трохи повільніше, розсуваючи кущі, а не пробиваючись крізь них. Він усе ще йшов приблизно паралельно вздовж того струмка, біля якого гралися ті, інші, діти.

Навіть крізь плетиво кущів і дерев він роздивився, що цей набагато ширший за той ручай, до якого були впали вони з Генрі.

Тут знайшовся ще один з отих бетонних циліндрів, ледь видимий серед переплетення повзучої ожини, він стиха гудів сам собі. Поза ним надбережжя круто спадало до потоку, а над водою тут криво похилився старий, покручений в'яз. Його напівоголене через берегову ерозію коріння скидалося на кучму брудного волосся.

Сподіваючись, що тут не буде комах чи змій, але надто втомлений і отупіло настраханий, щоби дійсно цим перейматися, Бен пробрався між коренів до неглибокої печерки поза ними. Обперся спиною. Якийсь корінь штрикнув його, мов сердитим пальцем. Бен трохи посовався, місця вистачало обом.

Ось надійшли Генрі, Ригайло й Віктор. Бен гадав, що вони здуру підуть тією стежиною, та не його щастя. Якусь мить вони постояли біля нього — ще б трішки ближче, і він міг простягнути руку зі своєї схованки й торкнутись їх.

— На спір, оті малі шмаркачі, отам, його бачили, — промовив Ригайло.

— Ну, то ходімо взнаємо, — відгукнувся Генрі, і вони вирушили в той бік, звідки прийшли. За кілька хвилин Бен почув, як він реве: "Що це ви, дитятки, тут таке нахер робите?"

Прозвучала якась відповідь, але Бен не розібрав, що саме: діти були надто далеко, а тут, поряд з річкою — це, звісно, текла Кендаскіґ — було надто шумно. Але йому здалося, що голос того, хто відповідав, звучав злякано. Він міг поспівчувати.

Потім голос Віктора Кріса проревів дещо, чого Бен не зрозумів зовсім:

— Що це нахер за цяцькова гребля!

Цяцькова гребля? Цяцькова бредня? Чи, може, Віктор вилаявся: "що це нахер за цяцькова 'бля", а Бен його неправильно почув?

— Давай розламаємо! — запропонував Ригайло.

Почулися протестуючі голоси, а за ними скрики болю. Хтось почав плакати. Так. Бен міг поспівчувати. Його впіймати вони не зуміли (принаймні поки що), але тут натрапили на гурт інших малих, на яких могли вилити своє оскаженіння.

— Авжеж, розламаємо, — сказав Генрі.

Сплески. Виски. Пориви голосного ідіотського реготу від Віктора й Ригайла. Болісний і лютий крик когось із малюків.

— Не втюхуй мені свого лайна, ти, мале заїкувате чуперадло, — промовив Генрі Баверз. — Я сьогодні більш ні від кого лайна не стерплю.

Пролунав тріскотливий гуркіт. Шум води нижче за течією погучнішав, вода на коротку мить ревнула, перш ніж заспокоїтися до свого попереднього безтурботного жебоніння. І раптом Бен збагнув. Цяцькова гребля, так. Саме це Віктор і промовив. Ті діти — двоє чи троє, судячи з голосів, коли він повз них проходив — будували греблю. Саме її Генрі з його друзками оце щойно й зруйнували. Бен навіть подумав, що він знає одного з тих дітей. Єдиним "заїкуватим малим чуперадлом", якого він знав у Деррійській школі, був Білл Денбро, котрий навчався в паралельному п'ятому класі.

— Ви не мусили цього робити! — закричав чийсь тоненький і боязкий голос, і цей голос Бен також упізнав, хоча не міг отак відразу зіставити його з певним обличчям. — Навіщо ви це зробили?

— Бо мені так схотілося, уйобки! — проревів у відповідь Генрі. Почулося соковите "гуп". А слідом за тим скрик болю. Після скрику пішли ридання.

— Заткнися, — промовив Віктор. — Заткни свій плач, малявко, а то я відтягну тобі донизу вуха й зав'яжу їх у тебе під підборіддям.

Плач перетворився на задавлене гугніння.

— Ми йдемо, — оголосив Генрі, — але перш ніж ми це зробимо, я хочу знати одне. Ви бачили такого з себе жирного хлопця в останні хвилин так із десять? Великий жирний хлопець, весь закривавлений і порізаний?

Відповідь прозвучала занадто коротка, щоб бути чимсь іншим за "ні".

— Ти певний? — перепитав Ригайло. — Краще тобі бути цього певним, плямкало.

— Й-й-йа п-п-певен, — відповів Білл Денбро.

— Гайда, — гукнув Генрі. — Він, ма'ть, перебрів на той бік ще раніше.

— Па-па, хлоп'ята, — гукнув Віктор Кріс. — Це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені. Вам буде краще без неї.

Сплески. Знову голос Ригайла, але тепер уже віддалік. Бен не зміг зрозуміти слів. По правді, він і не хотів розуміти тих слів. Ближче, хлопчик, котрий плакав, тепер оговтувався. Чувся заспокійливий голос іншого хлопця. Бен вирішив, що там їх тільки двоє, Заїкуватий Білл та цей плаксій.

Він напівлежав-напівсидів на своєму місці, прислухаючись до двох хлопчаків біля

річки і згасаючих голосів Генрі та його дружків-динозаврів, що продиралися в напрямку дальнього боку Пустовища. Сонце було йому в очі, розкидаючи монетки світла на поплутані корені над ним і навкруг нього. Тут, у печерці, було брудно, але також і затишно... безпечно. Звуки біжучої води діяли заспокійливо. Навіть дитячий плач був певною мірою заспокійливим. Його кривди й болі стихли до тупого стугоніння, а голоси динозаврів затихли повністю. Він перечекає ще деякий час, просто щоб упевнитися, що вони не повертаються, а потім уже накиває п'ятами.

Бен чув стугоніння дренажної машинерії, що лунало крізь землю — він його навіть відчував: низька, рівномірна вібрація, що переходить із землі у корінь, на який він спирався, а далі в його спину. Він знову згадав про морлоків, про їхню голу плоть; він уявив собі, що вона мусила б тхнути, як те вологе й гівняне повітря, що піднімається крізь вентиляційні отвори в залізній кришці. Він подумав про їхні шахти, пробиті глибоко в землі, колодязі з прикрученими болтами до їхніх стінок іржавими драбинами. Він задрімав, і в якийсь момент його думки стали сновидіннями.

11

Та снилися йому не морлоки. Снилось йому те, що трапилося з ним у січні, той випадок, про який він не зміг все цілком розповісти своїй матері.

То було в перший день занять у школі після довгих Різдвяних канікул. Місіс Даглас попрохала когось добровільно залишитися, щоб допомогти їй порахувати ті підручники, які було здано перед самими канікулами. Руку підняв Бен.

— Дякую тобі, Бене, — промовила місіс Даглас, даруючи йому посмішку такої осяйності, що та зіграла його аж до пальчиків на ногах.

— Сраколиз, — стиха докинув Генрі Баверз.

Тоді був того кшталту Мейнський день, що є водночас і найкращим, і найгіршим: безхмарний, до сліз в очах яскравий, але такий холодний, що аж трохи лячно. Десятиградусну температуру погіршував ще й сильний вітер.

Бен рахував підручники, оголошуючи їх кількість; місіс Даглас записувала результати (не переймаючись тим, щоби бодай зрідка перевіряти його роботу, гордо зауважив собі він), а потім вони удвох носили підручники вниз, до комори, ходячи коридорами, де мрійливо бряжчали радіатори. Спершу школа була повною різних звуків: грюкання дверцят гардеробних шафок, дрібне клацання друкарської машинки місіс Томас у кабінеті, трохи недоладне виспівування хорového клубу на верхньому поверсі, нервові гуп-гуп-гуп баскетбольних м'ячів у спортзалі та тупотіння й вищання кросівок, коли гравці проривалися до кошиків чи різко розверталися на полірований дерев'яний підлогу.

Потроху-помалу звуки вщухали, аж поки, коли вже було інвентаризовано останню партію підручників (одного бракувало, проте "це майже не має значення, — зітхнула місіс Даглас, — оскільки всі вони тримаються хіба що на клею та молитві"), залишилося тільки побрязкування радіаторів, ледь чутне шух-шух мітли містера Фасіо, котрий посував коридорною підлогою кольорову тирсу[259], та голосіння вітру надворі.

Бен кинув погляд у бік єдиного вузького вікна книжкової комори й побачив, що з

неба стрімко вицвітає світло. Четверта година дня, і сутінки вже були напoxваті. Сухий сніг поволоками обдував закрижанілі гімнастичні джунглі й волинкою завивав між орель-дошок, що намертво повмерзли у ґрунт. Тільки квітневі відлиги зможуть розірвати ці суворі зварні шви зими. Зовсім нікого він не побачив на Джексон-стрит. Він трохи довше затримав погляд, очікуючи, що перехрестям Джексон і Вітчем-стрит проїде якась машина, але не з'явилася жодна. Судячи з того, що він звідси бачив, усі в Деррі, окрім нього й місіс Даглас, могли померти або втекти з міста.

Він перевів погляд на вчительку й побачив — з дотиком справжнього страху, — що вона відчуває майже точнісінько те саме, що й він. Він про це здогадався з виразу її очей. Очі були глибокими й задумливими, і далєбі не очима шкільної вчительки віком за сорок, а очима дитини. Долоні вона тримала складеними під грудьми, немов у молитві.

"Мені лячно, — подумав Бен, — і їй також лячно. Але чого ми насправді боїмося?"

Цього він не знав. Потім вона поглянула на нього й видала короткий, майже ніяковий смішок:

— Я тебе так надовго затримала, — мовила вона. — Вибач, Бене.

— Та все гаразд.

Він дивився собі на черевики. Він любив її потихеньку, але не тією відвертою, беззастережною любов'ю, яку він колись був виливав на місіс Тібодо, свою вчительку в першому класі... але таки дійсно любив.

— Якби я була з машиною, я б тебе підвезла, — сказала вона, — але я не кермую. Мій чоловік казав, що забере мене близько чверть по п'ятій. Якщо ти не проти почекати, ми зможемо...

— Дякую, ні, — відповів Бен. — Я мушу бути вдома раніше. Це не було правдою насправді, але сама ідея знайомства з чоловіком місіс Даглас викликала в нього якусь химерну відразу.

— Може, твоя мати змогла б...

— Вона також не водить машину, — сказав Бен. — Усе зі мною буде гаразд. Тут лише якась миля до дому.

— Миля — це недалеко, коли надворі гарно, але за такої погоди вона може стати вельми довгим шляхом. Ти ж зайдеш кудись, якщо змерзнеш, правда, Бене?

— Яй, звісно. Я зайду в "Костелло маркет" і постою трохи біля пічки чи ще десь. Містер Ґедро не буде проти. На мені лижні штани. А також іще новий шарф — подарунок на Різдво.

Місіс Даглас трохи ніби заспокоїлася... та потім вона знову поглянула у вікно.

— Просто там на вигляд так холодно, — промовила вона. — Так... так заниділо.

Він вперше чув це слово, але точно зрозумів, що воно означає. "Щось було щойно трапилося — що?"

Він побачив у ній, раптом збагнув Бен, особистість, а не просто вчительку. Ось що трапилося. Раптом він побачив її обличчя зовсім по-іншому, а відтак воно стало іншим обличчям — обличчям утомленої поетки. Він побачив, як вона їде додому зі своїм

чоловіком — сидить, склавши руки, поряд з ним у машині, шипить обігрівач, а чоловік розповідає про те, як у нього минув день. Він побачив, як вона готує для них вечерю. Дивна думка майнула йому в голові, й гідне коктейльної вечірки запитання торкнулося губ: "У вас є діти, місіс Даглас?"

— О цій порі року я часто думаю, що люди насправді не були створені для того, щоб жити так далеко на північ від екватора, — сказала вона. — Принаймні, не в цих широтах. — Тут вона посміхнулась, і частина тієї незвичайності пішла чи то з її обличчя, чи з очей — до Бена повернулася здатність бачити її, принаймні почасти, такою, якою він бачив її раніше. "Але ти більше ніколи не побачиш її тою самою знову, не цілком", — подумав він бентежно.

— До весни я почуватимусь старою, а потім знову почуватимуся молодою. І так воно кожного року. Ти певен, що з тобою все буде гаразд, Бене?

— Все буде добре зі мною.

— Так, я сподіваюся на це. Ти гарний хлопчик, Бене.

Він знову второпив очі собі на черевики, почервонілий, люблячи її більше, ніж завжди.

У коридорі, не відриваючись очима від червоної тирси, містер Фасіо проказав:

— Диви, не о'моросся там, хлопче.

— Ага.

Діставшись своєї одержної шафки, він натягнув лижні штани. Бен тоді був вкрай засмутився, коли мати наполягла, щоб він їх знову носив цієї зими, особливо в холодні дні, вважаючи їх штанцями для малюків, але сьогодні радів, що вони в нього є. Він повільно рушив до дверей, запинаючи по дорозі зіпер на пальті, туго засмикуючи поворозки капюшона, натягуючи рукавиці.

Вийшовши надвір, він на якусь мить зупинився на притоптаному снігу верхньої сходинки переднього ґанку, слухаючи, як хряснули, закриваючись — і замкнулись — двері позаду нього.

Деррійська школа журилася під розраненим небом. Вітер дув неослабно. Карабіни на тросі прапорної щогли тужливо вистукували вечірню зорю об голу сталеву жердину. Цей вітер одразу ж вривався в теплу й непідготовлену шкіру Бенового обличчя, вистуджуючи йому щоки.

"Диви, не о'моросся там, хлопче".

Він швидко почав підтягувати вгору на собі шарф, поки не став схожим на куценьку, пухкеньку карикатуру на Червоного Вершника[260]. У цьому темніючому небі була присутня якогось фантастичного ґатунку краса, але Бен не затримувався, щоб помилуватися нею; занадто холодно було для цього. Він вирушив у дорогу.

Вітер спершу дув йому в спину, і все здавалося не таким уже й поганим; фактично, здавалося, що вітер насправді йому допомагає. Утім, на Канал-стрит він мусив повернути праворуч і майже цілком супроти вітру. Тепер той, здавалося, його придержує... немов має до нього якусь справу. Шарф трохи допомагав, але недостатньо. Різало очі, а волога в носі замерзала на потріскану глазур. Ноги вже

дерев'яніли. Щоби зігріти одягнені в рукавиці руки, він кілька разів ховав їх собі під пахви. Вітер погукував і скрикував, подеколи майже людським голосом.

Бенові було одночасно лячно й утішливо. Лячно тому, що тепер він зрозумів деякі оповідання, які колись читав, такі як "Розпалити багаття" Джека Лондона, де люди дійсно замерзали на смерть. У такий, як цей, вечір було цілком можливо замерзнути на смерть, у такий вечір, коли температура може впасти до п'ятнадцяти нижче нуля[261].

Утіху пояснити було важче. Це було відчуття самотності — якесь таке меланхолійне відчуття. Він перебував надворі; минав непомітно на крилах вітру, і ніхто з людей поза яскраво освітленими прямокутниками їхніх вікон його не бачив. Вони сидять у своїх будинках, в будинках, де є світло й тепло. Вони не знають, що він проминув їх; тільки сам він знає. Це була потайна дія.

Рухливе повітря обпалювало, наче голками, але було воно свіжим і чистим. Білий димок пурхав йому з носа делікатними, маленькими струменями.

А як настав захід сонця, з останньою цього дня холодною жовтогарячою смугою на західному пружі, з мерехтінням перших зірок, жорстоких діамантових крихтин у небі над головою, він вийшов до Каналу. Тепер він уже був лише за три квартали від дому й прагнув скоріше відчутти тепло на руках і обличчі, щоб знову, пощипуючи, розігналася кров.

І все ж таки — затримався.

Канал замерз у своєму бетонному жолобі, мов замерзла молочна ріка з трояндовим сиропом, його погорбатіла поверхня була потрісканою, затуманеною. Він не рухався, проте здавався живим у цьому суворо-пуританському зимовому світлі; була в ньому власна унікальна, нещадна краса.

Бен обернувся в інший бік — на південний захід. До Пустовища. Коли він подивився в тому напрямку, вітер знов подув йому у спину. Від цього його лижні штани заколихалися, залопотіли. Канал між своїми бетонними стінками біг прямо, мабуть, з півмилі: далі бетон уже кінчався і річка вільно простеляла собі шлях у Пустовище — о цій порі року скелетний світ заледенілої ожини та випнутих голих гілок.

Там, вдалині, на кризі стояла чиясь постать.

Задивившись на неї, Бен думав: "Це там, мабуть, якийсь чоловік, але хіба він може бути одягненим у те, у що, як здається, він одягнений? Це ж неможливо, хіба не так?"

Він мав на собі щось, що мало вигляд сріблясто-білого клоунського костюма, обтріпуваного довкола фігури полярним вітром. Ноги були взуті у надвеликого розміру помаранчеві туфлі. Туфлі личили гудзям-помпонам, що бігли спереду його костюма. В одній його руці було затиснуто пучок ниток, що здіймалися вгору до різнокольорового букета яскравих повітряних кульок, і, коли Бен зауважив, що ті кульки линуць у його бік, нереальність усього цього затопила його ще потужніше. Він заплющив очі, потер, потім знов їх розплющив. Повітряні кульки явно так само линули до нього.

Бен почув у себе в голові голос містера Фасіо: "Диви, не о'моросся там, хлопче".

Це мусила бути галюцинація або викликаний якимсь химерним фокусом сьогоднішньої погоди міраж. Там, вдалині, на кризі, таки міг стояти якийсь чоловік;

Бен припускав, що теоретично той навіть міг бути одягненим у клоунський костюм. Але ті повітряні кульки не могли линути сюди, проти вітру. Утім, саме це вони, вочевидь, і чинили.

— Бене, — погукав той клоун на кризі. Бен подумав, що цей голос прозвучав лише у нього в голові, хоча здалося, ніби він почув його на власні вуха. — Хочеш повітряну кульку, Бене?

Було щось таке зле, таке жахливе в його голосі, що Бенові захотілося тікати щодуху, але його підшви, схоже, прилютувало до хідника, як ті орелі-дошки там, на шкільному підвір'ї, прилютувало до ґрунту.

— Вони зливають, Бене! Вони всі зливають! Візьми собі одну й спробуй!

Клоун вирушив по кризі в бік Канального мосту, де стояв Бен. Бен, не рухаючись, дивився, як той іде; він дивився, як дивиться пташка на змію, що наближається. Ті кульки мусили б полопатися на такому лютому холоді, але вони не лопалися; вони линули вгору й попереду клоуна, тоді як мусили б тягнутися йому за спину, намагаючись втекти назад, у Пустовище... звідки, як запевняла Бена якась ділянка його розуму, ця істота й з'явилася.

Тепер Бен помітив і дещо інше.

Хоча останнє світло дня запалило вздовж заледенілого Каналу рожеве сяйво, клоун не кидав від себе тіні. Жодної, зовсім.

"Тобі тут сподобається, Бене, — сказав клоун. Його постать була вже так близько, що Бен чув грук-грук отих його кумедних черевиків, як вони ступають по горбкуватій кризі. — Тобі тут сподобається, я обіцяю, усім хлопчикам і дівчаткам, з якими я знайомлюся, тут подобається, бо тут, як на Острові Розваг у Піноккіо та в Країні Небувалія у Пітера Пена; їм ніколи не треба ставати дорослими, і саме цього й хочеться усім дітям! Тож ходімо! Побачиш славні речі, отримаєш повітряну кульку, годуватимеш слонів, кататимешся з водяних гірок! Ой, тобі це сподобається і, ой, Бене, а як же ти полинеш..."

І, попри свій страх, Бен усвідомив, що певною мірою йому дійсно хочеться отримати кульку. Хто ще інший у цілому світі мав повітряну кульку, яка лине проти вітру? Хто бодай чув про таку річ? Так... йому хочеться кульку, і ще хочеться побачити обличчя цього клоуна, яке той тримає похиленим до криги, ніби прикриваючи його проти цього вбивчого вітру.

Що могло б трапитися, якби якраз тоді не подав п'ятигодинний сигнал гудок на даху Деррійської міськради, Бен не знав... не бажав знати. Важливо те, що гудок заверещав, усвердлюючи свій пронизливий звук у глибокий зимовий холод[262]. Клоун, немов вражений цим звуком, підвів голову, і Бен побачив його обличчя.

"Це ж мумія! Ох, Боже мій, це ж мумія", — такою була його перша думка, супроводжувана млосним жахом, який змусив його жорстоко вчепитися руками в перила мосту, щоб не знепритомніти. Та звісно ж, це не мумія, воно не може бути мумією. Ой, та їх повно, тих єгипетських мумій, він про це знав, але перша його думка була, що це та мумія — той запилужений монстр, котрого грав Борис Карлов[263] у

тому старому фільмі, заради якого Бен якраз минулого місяця не лягав довго спати, щоб подивитися його в "Шок-театрі"[264].

Ні, це не та мумія, не може такого бути, монстри в кіно несправжні, кожний це знає, навіть малі діти. Але...

Справа була не в клоунському гримі. Цей клоун також не був оповитим цілою купою бинтів. Хоча бинти були, здебільшого навкруг шиї і зап'ястків, вітром їх віддувало назад, але обличчя клоуна Бен бачив ясно. Все у глибоких складках, шкіра — пергаментна мапа зморшок, обшарпані щоки, всохла плоть. Шкіра на лобі порепана, але без крові. Мертві губи всміхаються з пащі, зуби в якій похилилися, наче намогильні камені. Ясна пориті виразками, чорні. Очей роздивитися Бен не зміг, проте щось зблискувало далеко в глибинах вугільних ям отих його плоєних очниць, щось схоже на дорогоцінні камені в очах отих єгипетських жуків-скарабеїв. І, хоча вітер дув у супротивному напрямку, Бенові здалося, ніби він чує запах кориці та спецій, гниючих, оброблених чудернацькими зіллями поховальних саванів, піску та крові такої древньої, що вона висохла на лусочки й зернятка іржі...

— Ми всі линемо тут, вниз, — прохрипів клоун-мумія, і Бен з оновленим жахом второпав, що той якимсь чином дістався мосту й уже стоїть просто під ним, тягнучись вгору покрученою, висохлою рукою, з якої, мов церковні хоругви, шамкотять фалди шкіри, рукою, крізь яку проглядає жовта, неначе слоновий бивень, кістка.

Один майже безтілесний палець уже пестив носок його черевика. Бенове заціпеніння урвалося. Він чкурнув через решту мосту ще під верещання у вухах п'ятигодинного гудка; той замовк тільки тоді, коли Бен опинився на іншому боці. Це мав бути якийсь міраж, мусив бути міраж. Цей клоун ніяк не міг підійти так близько за ті десять чи п'ятнадцять секунд, поки верещить гудок.

Але його переляк міражем не був, як і ті гарячі сльози, що бурхали йому з очей і вже за секунду після того, як пролилися, замерзали на щоках. Він біг, черевики тупотіли по хіднику, чуючи, як позаду нього мумія в клоунському костюмі вилазить з Каналу, старезні закам'янілі нігті дряпають по залізу, старезні сухожилки риплять, як пересохлі дверні завіси. Він чув хрипке посвистування власного дихання, повітря втягувалося й виштовхувалося з ніздрів, позбавлене всякої вологості, як у тих тунелях під Великою Пірамідою. Бен чув піщаний дух того савану й розумів, що вже за мить ті руки, такі ж безживні, як геометричні конструкції, що він їх будував з деталей "Еректора", опустяться йому на плечі. Вони обернуть його, і він дивитиметься у те поморщене, усміхнене обличчя. Мертва ріка того дихання затопить його. Ті мертві очниці з їхніми бездонними жевріючими глибинами нахилиться над ним. Розверзнеться той беззубий рот, і він отримає свою повітряну кульку. Всі кульки, яких він прагнув.

Але коли він добіг до рогу своєї вулиці, зарюмсаний і засапаний, серце скажено торохкало, б'ючи стрибками йому в вуха, коли він нарешті озирнувся назад через плече, вулиця лежала порожня. Арочний міст із його низенькими бетонними бортами й старомодною бруківкою також був порожнім. Самого Каналу видно йому не було, але він вірив, що, якби міг його бачити, то не побачив би там також нікого. Ні, якщо та

мумія не була галюцинацією чи міражем, якщо те було справжнім, то воно чигає під мостом — як той троль у казці "Трійко кмітливих козенят".

Під. Ховається під.

Бен поспішив додому, через кожних кілька кроків озираючись назад, аж поки за ним безпечно не закрилися і замкнулися на замок двері. Матері він пояснив — вона була такою втомленою після особливо важкого дня на фабриці, що, правду кажучи, не дуже зітхала за ним, — що допомагав місіс Даглас рахувати підручники. Потім він сів вечеряти локшиною і залишками недільної індички. Він запроторив у себе три добавки, і з кожною порцією та мумія здавалася віддаленішою і казковішою. Вона була несправжньою, такі штуки ніколи не бувають справжніми, вони цілком постають до життя тільки між рекламними вставками у фільмах на нічному телебаченні або під час суботніх ранкових кіносеансів, де ти можеш придбати пару монстрів за четвертак, а якщо маєш ще один четвертак, можеш купити собі й попкорну, скільки подужаєш з'їсти.

Ні, вони несправжні. Монстри по телевізору, і монстри в кіно, і монстри в коміксах несправжні. Несправжні, поки ти не лягаєш у ліжко й не можеш заснути; несправжні, поки не заковтнуто загорнуті в папірець і сховані під подушкою останні чотири цукерки проти нічних страхів; несправжні, поки саме ліжко не перетворилося на озеро поганющих сновидінь, а надворі скрикує вітер, і ти боїшся визирнути крізь вікно, бо там може бути чиєсь обличчя, чиєсь древнє вишкірене обличчя, що не згнило, а просто всохло, як старий листок, і очі — втоплені глибоко у темних очницях діаманти; несправжні, поки ти не побачив одну обшарпану, пазуристу руку з букетом повітряних кульок: "Побачиш славні речі, отримаєш повітряну кульку, годуватимеш слонів, кататимешся з водяних гірок! Ой, тобі це сподобається і, ой, Бене, а як же ти полинеш..."

12

Бен прокинувся, задихаючись, усе ще під владою кошмару про ту мумію, панікуючи через близьку темряву, що бриніла довкола нього. Він смикнувся, і корінь, переставши його підтримувати, ткнув натомість його в спину, ніби в роздратуванні.

Він побачив світло й подерся в той бік. Виліз він на післяполуденне сонячне світло, до лепету річки, і все знову стало на свої місця. Зараз літо, не зима. Ніяка мумія не заносила його геть до свого пустельного склепу; Бен просто ховався від старших хлопців у піщаній норі під напіввивернутим деревом. Він у Пустовищі. Генрі зі своїми друзками несильно напосівся на пару якихось дітей, що гралися біля річки, тому що йому не вдалося знайти Бена, щоби сильно напосістися на нього. "Па-па, хлоп'ята, — гукнув Віктор Кріс. — Це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені. Вам буде краще без неї".

Бен похмуро подивився на свій понівечений одяг. Мати дасть йому покуштувати всіх шістнадцяти різних смаків старого святого пекла[265].

Він проспав досить довго, щоб затерпнути. З'їхавши вниз схилом, він вирушив уздовж річки, кривлячись на кожному кроці. Він являв собою попури з кривди й болю;

це вчувалося так, ніби всередині більшості його м'язів Спайк Джонс грає якусь швидко мелодію на битому склі[266]. Здавалося, засохлоу чи майже засохлоу кров'ю закаляно кожний відкритий дюйм його тіла. Хлопчаки, які будували греблю, все одно вже пішли, втішав він себе. Певності щодо того, як довго він спав, Бен не мав, але якщо навіть це тривало лише півгодини, зустріч з Генрі та його друзками переконала Денбро та його приятеля в тому, що будь-яке інше місце — та хоч би й Тімбукту — буде кориснішим для їхнього здоров'я.

Бен понуро волочився вперед, розуміючи, що, якщо великі хлопці зараз повернуться знову, він не матиме жодних шансів від них втекти. Він мало цим переймався.

Обійшовши закрут річки, він зупинився на мить, роздивляючись. Будівельники греблі все ще були там. Один з них — дійсно Заїкуватий Білл Денбро. Він стояв навколішки поряд з іншим хлопцем, котрий сидів, спершись на річковий берег. Голова цього іншого хлопця була закинута так далеко назад, що його адамове яблуко стирчало, мов якийсь трикутний шпеньок. Довкола носа й на підборідді в нього виднілася засохла кров, вона ж парою цівок помалювала йому шию. У руці він мляво тримав щось біле.

Мигцем роззирнувшись довкола, Заїкуватий Білл помітив Бена. Бен стривожено зрозумів, що з тим хлопчиком, який тулиться до берега, коїться щось дуже зле; Денбро вочевидь переляканий на смерть. Бен жалісливо подумав: "Невже цей день ніколи не закінчиться?"

— Я х-х-хочу сп-п-питати, чи ти не міг би мені д-д-допомогти? — промовив Білл Денбро. — Й-й-його ін-н-нгалятор п-п-порожній. Б-б-боюся, він м-м-може...

Заціпеніле лице в нього розчервонілося. Він докопувався того слова, затинаючись, мов кулемет. З губ йому летіла слина, і знадобилося майже тридцять секунд повторення звуку п-п-п-п, перш ніж Бен второпав, що Денбро намагається сказати, що той, інший, хлопчик може померти.

Розділ 5

Білл Денбро випереджає диявола — I

1

Білл Денбро думає: "Я, збіса, немов лечу в космос; все одно що сиджу в кулі, вистрілений з рушниці".

Ця думка, хоча й абсолютно правдива, не належить до тих, які б він вважав особливо втішливими. Фактично, протягом першої години після злету (чи, либонь, тут буде краще сказати "старту") в Хітроу він боровся з легкою формою клаустрофобії. Літак вузький — це так тривожно. Їжа далєбі не вишукана, та стюардесам, які її розносять, доводиться, виконуючи цю роботу, вихилатися, вигинатися й присідати; вони скидаються на якусь команду гімнасток. Спостерігання таких напружених зусиль почасти позбавляє Білла задоволення від їжі, проте його сусіда, схоже, це зовсім не турбує.

Сусід — це ще один недолік. Товстий і не особливо охайний, нехай він навіть

збризує одеколоном "Тед Лапідус"[267] собі шкіру, але під цим запахом Білл відзначає непомильний сморід бруду й поту. А ще той не вельми стежить за власним лівим ліктем; вряди-годи хвищає ним Білла м'яким поштовхом.

Біллів погляд раз у раз притягує електронне табло в передній частині салону. Воно показує, з якою швидкістю летить ця британська куля. Зараз, коли "Конкорд" уже сягає своєї крейсерської швидкості, вона трохи перевищує два махи.[268] Білл дістає в себе з кишені на стегні авторучку й натискає її кінчиком кнопки годинника-комп'ютера, який йому подарувала Одра на минуле Різдво. Якщо махометр не помиляється — а Білл не має жодної підстави в ньому сумніватися — тоді вони женуть зі швидкістю вісімнадцять миль на хвилину. Він не певен, що це саме те, що він дійсно бажав би достеменно знати.

За своїм вікном, маленьким і товстим, як ілюмінатор у якійсь з отих старих космічних капсул "Меркурій",[269] він бачить небо, але не синє, а пурпурово-присмеркове, надвечірнє, хоча зараз лише середина дня. Там, де зустрічаються небо й море, він бачить трохи покривлену лінію обрію. "Я сиджу тут, — думає Білл, — з "Кривавою Мері" в руці, поряд з брудним товстуном, чий лікоть штовхає мене в біцепс, і спостерігаю заокруглення Землі".

Він стиха усміхається, думаючи, що людина, яка може витримати щось подібне, не мусить уже нічого боятися. Але він боїться, і не тільки летіти зі швидкістю вісімнадцять миль на хвилину в цій вузькій, тендітній шкаралупці. Він майже відчуває, як на нього набігає Деррі. І це абсолютно правильне визначення. Хай там які зараз вісімнадцять миль на хвилину, а відчуття все одно, ніби перебуваєш у цілковитій нерухомості, тоді як Деррі набігає на тебе, наче якийсь великий хижак, що довгенько був лежав, чигаючи, і ось нарешті вихопився зі свого сховку. Деррі, ах, Деррі! Напишемо хіба оду Деррі? Смороду його фабрик і його річок? Поштивій тиші його обсаджених деревами вулиць? Бібліотеці? Водонапірній Вежі? Бессі-парку? Деррійській початковій школі?

Пустовищу?

Світильники вмикаються у нього в голові; великі кінознімальні прожектори. Це так, немов він двадцять сім років просидів у затемненому театрі, чекаючи, коли ж там щось покажуть, і ось воно нарешті почалося. Сцена проявляється плямина по плямині, прожектор за прожектором, і це не якась там безтурботна комедія на кшталт "Миш'яку і старого мережива";[270] для Білла Денбро це більш схоже на "Кабінет доктора Калігарі".[271]

"Усі ті книжки, що я їх понаписував... — думає він з дещо тупуватим здивуванням. — Усі ті романи. Деррі, ось звідки вони народилися; Деррі — їх незглибиме джерело. Вони народилися з того, що відбувалося того літа, і з того, що трапилося з Джорджем попередньої осені. Усі ті інтерв'юери, що часто ставили мені ТЕ ЗАПИТАННЯ... я давав їм неправильну відповідь".

Лікоть товстуна знов його копає, і Білл проливає трохи свого напою. Він уже мало не каже щось, але передумує.

ТЕ ЗАПИТАННЯ — це, звісно ж: "Звідки ви берете ваші ідеї?" Це те запитання, на

яке, як гадав Білл, мусять відповідати — чи прикидатися, ніби відповідають — усі письменники щонайменше двічі на тиждень, але такий парубок, як він, котрий писав про речі, яких ніколи не бувало й не могло бути, мусив відповідати на нього — чи прикидатися, ніби відповідає — набагато частіше.

"Усі письменники мають щось на кшталт трубопроводу, який сягає самих глибин підсвідомості, — розповідав він журналістам, — нехтуючи згадкою про те, що сам він з кожним роком дедалі дужче сумнівався, чи існує взагалі така річ, як підсвідомість. — Але в чоловіка чи жінки, які пишуть історії про жахи, той трубопровід сягає ще глибше, можливо... під-підсвідомості, якщо ваша ласка".

Елегантна відповідь, атож, але та, в її сенс сам він ніколи не вірив. Підсвідомість? Гаразд, існує щось там вглибині, гаразд, але Білл вважав, що люди занадто роздули значення певної функції, яка є ментальним еквівалентом сльозовиділення, коли тобі запорошить очі, або випусканню газів десь за годину після добрячої вечері. Друга метафора з цих двох була, мабуть, кращою, але неможливо було популярно пояснити інтерв'юерам, що, на його переконання, такі речі, як сновидіння, безпідставна туга чи відчуття на кшталт дежавю насправді є нічим більшим за ментальне пердіння. Але, як здавалося, їм було потрібне щось, усім тим репортерам з їхніми записниками й маленькими японськими магнітофончиками, і Білл бажав, наскільки міг, їм допомогти. Він знав, що писання — важка робота, важка, як той чорт, робота. Не варто було робити їхню роботу ще важчою, кажучи: "Друже мій, з тим самим успіхом ви могли б запитати в мене, хто набздів, та й поготів".

Тепер він думав: "Ти завжди знав, що вони ставлять неправильне запитання, навіть ще до того, як зателефонував Майк; тепер ти також знаєш, яке запитання є правильним. Не "звідки" ви берете ваші ідеї, а "чому" ви берете ці ідеї. Гаразд, існує певний трубопровід, але то ані фройдівська, ані юнгіанська версія підсвідомості, та місцина, з якої він тягнеться; ні внутрішня дренажна система розуму, ані підземна печера з морлоками, які чекають оприявлення. На іншому кінці цієї труби немає нічого, крім Деррі. Просто Деррі. І..."

"...і хто там тупотить по моєму мосту?"

Зненацька він різко сідає прямо, і цього разу смикається навідріт його лікоть, занурюючись на якусь мить у жирний бік сусіда.

— Пильнуйте себе, приятелю, — мовить товстун. — Тіснувато тут, самі розумієте.

— Перестаньте штовхати мене своїм, а я намагатимусь не шт-т-товхати вас м-м-моїм.

Товстун дарує йому кислий, недовірливий "про-що-це-ти-збіса-балакаєш" погляд. Білл просто втуплюється очима в товстуна, поки той не відвертається, щось бурмочучи.

"Хто там?"

"Хто там тупотить по моєму мосту?"

Він знову дивиться крізь вікно й думає: "Ми випереджаємо диявола".

Мов приском обсипає йому потилицю й руки. Він одним ковтком добиває свою чарку. Щойно ввімкнувся черговий з тих великих прожекторів.

Сілвер. Його велик. Саме так він його називав, за іменем коня Самотнього Рейнджера. Великий "швінн" заввишки двадцять вісім дюймів.[272] "Ти вб'єш себе на ньому, Біллі", — сказав якимось його батько, проте без справжнього занепокоєння в голосі. Він мало виказував занепокоєння щодо будь-чого, відтоді як загинув Джордж. От до того він був строгим. Справедливим, але строгим. Після того його можна було обводити. Він робив батьківські жести, механічно граючи роль батька, але жести й та механічність — ото й усе, що залишалося. Це було так, ніби він повсякчас прислухається, чи не повернувся додому Джордж.

Білл тоді побачив його у вітрині крамниці "Вело & Мото" на Централ-стрит. Він стояв, понуро похилений на своїй сішці, більший за всі найбільші у вітрині, матовий там, де інші були блискучими, прямий у тих місцях, де інші мали вигини, вигнутий у тих місцях, де інші були прямими. До його переднього колеса було притулено оголошення:

ВЖИВАНИЙ

Зробіть пропозицію

Насправді ж сталося так, що Білл увійшов до крамниці й хазяїн зробив йому пропозицію, яку Білл прийняв, — він не здогадався б поторгуватися з хазяїном "Вело & Мото", навіть якби від цього залежало його життя, а ціна — двадцять чотири долари, — яку той назвав, — здалася Біллові цілком справедливою; навіть щедрою. Він заплатив за Сілвера грішми, які назбирав протягом останніх семи місяців — гроші на день народження, гроші на Різдво, гроші за підстригання галявини. Він позирав на цей велосипед у вітрині ще від Дня подяки.[273] А заплатив за нього й прикотив його додому, щойно почали танути останні сніги. Кумедно це було, бо до минулого року він ніколи не думав про власний велосипед. Схоже, ця ідея прийшла йому зненацька й раптом, мабуть, в один з тих безкінечних днів після смерті Джорджа. Після його жахливого вбивства.

На початку Білл дійсно мало не вбився. Перша його поїздка на новому велику закінчилася тим, що він на ньому завалився, щоб не ввігнатися у дерев'яний паркан наприкінці Кошут-лейн (не так він боявся увігнатися в паркан, як пробити його й потім шістдесятифутовим[274] урвищем падати в Пустовище). З тієї пригоди він вийшов з п'ятидюймової[275] довжини раною — від зап'ястка до ліктя лівої руки. Ба ще й за тиждень по тому він не був спроможним вчасно загальмувати й якимось пролетів через перехрестя Вітчем— і Джексон-стрит зі швидкістю, либонь, миль тридцять п'ять на годину; маленький хлопчик на порохняво-сірому велосипеді-мастодонті (Сілвер був срібним тільки в найбухливішому вибуху охочої уяви), гральні карти зі стійким гарчанням кулеметів торохкотять об шпиці переднього й заднього коліс, і якби на ту мить там проїжджала якась машина, Білл перетворився б на шмат мертвого м'яса. Точно як Джорджі.

Він опановував контроль над Сілвером поступово, разом з поступовим настанням весни. Ні батько, ні мати протягом того часу не помічали, що він своїм велосипедом піддрочує смерть. Він думав, що після кількох перших днів вони взагалі перестали

звертати будь-яку увагу на його велик — для них він був просто мотлохом з облупленою фарбою, що в дощові дні стояв притуленим до гаражної стіни.

Проте Сілвер був дечим набагато більшим, ніж просто порохнявим старим мотлохом. На вигляд непоказний, але ганяв як вітер. Білл мав друга — єдиного справжнього друга — хлопця на ім'я Едді Каспбрак, і цей Едді добре петрав у різних механічних речах. Він показав Біллові, як довести Сілвера до ладу, — які болти підтягнути й регулярно перевіряти, де змащувати зірочки, як підтягувати ланцюги, як, якщо спустило колесо, поставити латку, щоб вона трималася.

"Тобі його тре' пофарбувати", — згадалося, як одного дня сказав йому Едді, але Білл не хотів фарбувати Сілвера. З причин, яких він навіть самому собі пояснити не міг, він хотів, щоби цей "швінн" залишався саме таким, як є. Він мав вигляд справжнього почварка, велика того роду, що його якийсь недбалий хлопчисько постійно кидає в дощ на галявині, велика, який мусить весь рипіти, й торохтіти, і ледве крутитися. Вигляд він мав почварний, але ганяв як вітер. Він би...

"Він би випередив і диявола", — промовляє Білл уголос і сміється. Жирний сусід кидає на нього напружений погляд; у сміху чутно оте підвивання, від якого раніше обсипало морозом Одру.

Так, вигляд той мав доволі вбогий, з його старою фарбою, і встановленим над заднім колесом старомодним багажником, і древнім верескливим клаксоном з чорною гумовою бульбою — той клаксон було намертво приварено до керма іржавим болтом, розміром як кулак немовляти. Доволі вбого.

Але чи міг Сілвер ганяти? Чи він міг? Господи, ще б пак!

І було збіса добре, що він це міг, бо Сілвер врятував Біллу Денбро життя в четвертий тиждень червня 1958 року — за тиждень після того, як він познайомився з Беном Генскомом, за тиждень після того, як він, Бен і Едді побудували греблю, це було того тижня, коли в Пустовище після ранкового кіносеансу в суботу завітали Бен, Базікало Річі Тозієр і Беверлі Марш. Річі тоді їхав позаду нього на багажнику Сілвера, в той день, коли Сілвер врятував Біллові життя... А отже, Білл гадав, що й Річі він врятував життя також. І ще він згадав той будинок, звідки вони втікали, авжеж. Просто чудово його згадав. Той чортів будинок на Нейболт-стрит.

Він мчав наввипередки з дияволом того дня, ой-йо-йо, авжеж, певна річ, хіба не ясно. Побивав якогось диявола з очима блискучими, як погибельні старі монети. Якогось старого волохатого диявола з повним ротом кривавих зубів. Але все це з'ясувалося пізніше. Якщо Сілвер врятував життя Річі та його власне життя того дня, то сам він, імовірно, врятував життя Едді Каспбраку того дня, коли він і Едді познайомилися з Беном біля решток їхньої розваленної копняками греблі в Пустовищі. Генрі Баверз — вигляд у нього був, наче хтось прогнав його через "Діспозолл"[276]— розквасив Едді ніс, а потім сильно наперла астма, а його інгалятор виявився порожнім. Тож саме Сілвер став героєм того дня, Сілвер-рятівник.

Білл Денбро, котрий не сідав на велосипед уже майже сімнадцять років, дивиться крізь вікно літака, якому б не йняли віри — чи навіть не уявили б його собі поза

сторінками якогось науково-фантастичного часопису — 1958 року. "Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!" — думає він, і змушений заплющити очі, поборюючи раптовий приплив пекучих сліз.

Що сталося з Сілвером? Він не пам'ятає. Ця частина сцени все ще затемнена, той прожектор ще досі не ввімкнувся. Можливо, воно й на краще. Можливо, це милість.

Гайда.

Гайда, Сілвере.

Гайда, Сілвере.

2

"ГАЙДААА!" — кричав він. Вітер рвав і відносив йому через плече слова, наче тріпотливий креповий шлейф. Вони, ті слова, виходили великим і сильним тріумфальним ревінням. Вони були єдиними, які взагалі виходили.

Поволі розганяючись, він крутив педалі по Канзас-стрит у бік міста. Сілвер мчав, тільки коли розгуляється, але змусити його розгулятися — то була неабияка робітка. Дивитися на те, як цей великий велик набирає швидкість, то було, немов дивитися на якийсь великий літак, що котиться по злітній смузі. Спершу неможливо повірити, що такий гігантський, перехлябистий апарат взагалі здатен відірватися від землі — сама ця ідея здається абсурдною. Але потім помічаєш під ним його тінь, і перш ніж встигаєш подивуватися, чи то не мана, тінь уже тягнеться далеко поза ним, а літак уже вгорі, крає собі путь крізь повітря, стрункий і зграбний, наче мрія вдоволеного розуму.

От таким і був Сілвер.

Білл дістався трохи похилого відтинку й почав крутити педалі швидше, ноги його помпували вгору і вниз, тим часом як він навстоячки нагинався корпусом над кермовою розвилиною. Після того, як пару разів його вдарило стійкою в найгірше місце, в яке лишень може вдарити хлопця, він дуже швидко навчився, перш ніж вилазити на Сілвера, підтягувати на собі якомога вище труси.[277] Пізніше того літа, спостерігаючи цей процес, Річі зауважить: "Білл робить це, бо думає, що колись йому може схотітися завести собі кілька діточок, якщо доживе до того дня. Мені така ідея здається дурною, та що поробиш! Вони завжди можуть уродитися в його дружину, правильно?"

Вони з Едді до найнижчого рівня опустили сидіння, тож тепер, коли він крутив педалі, воно стукало йому в поперек і дряпало там. Якась жінка, що полола бур'яни в себе у квітнику, коли він проїжджав повз неї, подивилась на нього, притіняючи собі долонею очі. І злегка усміхнулася. Цей хлопчик на величезному велосипеді нагадав їй мавпу на уніциклі, яку вона колись бачила в цирку "Барнем & Бейлі".[278] "Він себе так колись вб'є, — подумала вона, знов повертаючись до свого садочка. — Цей велосипед завеликий для нього. А втім, це не моя проблема".

3

У Білла вистачило розуму не сперечатися з великими хлопцями, коли ті вискочили з кущів з лицами роздратованих мисливців, що переслідують якогось звіра, котрий уже встиг покалічити одного з них. А от Едді, той необачно розтулив свого рота, тож Генрі

й зігнав злість на ньому.

Авжеж, Білл знав, хто вони такі; Генрі, Ригайло й Віктор були, мабуть, найгіршими хлопцями в Деррійській школі. Пару разів вони були побили Річі Тозіера, з яким приятелював Білл. На погляд Білла, в цьому почасти винен був і сам Річі; не на порожньому ж бо місці його прозвали "базікалом".

Одного дня у квітні, коли ця трійця проходила повз нього на шкільному подвір'ї, Річі сказав щось про їхні коміри. У кожного з трійці кімн було підвернуто вгору, точно як у Віка Морроу в "Джунглях чорної дошки".[279] Білл, який сидів неподалік, апатично граючись під будівлею школи скляними кульками, насправді всього цілком не почув. Не дочув всього також і Генрі з його друзями... але їм вистачило й почутого, щоб розвернутися до Річі. Білл припускав, що Річі хотів сказати те, що потім сказав, стиха. Проблема була в тім, що насправді Річі тихого голосу не мав.

— Що ти оце щойно сказав, ти, мале чотириоке чуперадло? — поцікавився Віктор Кріс.

— Нічого я не казав, — відповів Річі, й на цьому запереченні — разом з виразом його обличчя, яке цілком розважливо виказувало збентеження і переляк, — все могло б і скінчитися. От тільки рот у Річі був, як той напіввиїжджений кінь, що має звичку вибрикувати абсолютно без жодної причини. Тепер він раптом додав: — Вам варт' повиколупувати сірку в себе з вух, пацани. Хочете трохи вибухівки?

Вони на мить застигли, дивлячись недовірливо на нього, а потім кинулися навздогін. Зі свого місця під стіною Заїкуватий Білл бачив цю нерівну гонитву від самого її початку до цілком передбачуваного кінця. Жодного сенсу не було втручатися; ті троє розбишак залюбки побили б двох хлопчаків по ціні одного.

Річі побіг по діагоналі через ігровий майданчик малюків, перестрибуючи орелі-дошки та маневруючи між висячих гойдалок, і зрозумів, що забіг до глухого кута, тільки коли вдарився об сітчасту огорожу між ігровим подвір'ям та парком, яка відмежовувала територію школи. Там він спробував видертися на цю сітку, чіпляючись за неї скорченими пальцями й нашукуючи опори носами кросівок, і подолав уже, мабуть, дві третини шляху до її верху, коли Генрі з Віктором Крісом стягнули його знову вниз, Генрі, вхопившись за спину його курточки, а Віктор за зад джинсів. Коли вони відривали його від огорожі, Річі верещав. Він вдарився спиною об асфальт. Окуляри його відлетіли геть. Він потягнувся по них рукою, і Ригайло Хаггінс відбив їх ногою ще далі, ось чому одну дужку в них цього літа було полагоджено за допомогою клейкої стрічки.

Білл скривився і пішов навкруг школи до її фасаду. Він побачив, що місіс Моран, одна з учительок четвертих класів, уже поспішає, аби це припинити, але розумів, що вони ще до того встигнуть добряче надавати Річі, і на той момент, коли вона врешті підбіжить, Річі вже плакатиме. Рюмса-кваша, рюмса-кваша, погляньте-но, рюмса-кваша.

Сам Білл мав з ними тільки дрібні проблеми. Звичайно, вони насміхалися з його заїкуватості. Подеколи до простого глузування додавалася жорстокість; одного

дощового дня, коли всі йшли ланчувати до спортзалу, Ригайло Хаггінс вибив з рук у Білла його торбинку з їжею і наступив на неї підошвою свого мотоциклетного чобота, розчавивши все, що було всередині.

— Ой лишенько, — скрикнув Ригайло в удаваному жаху, трясучи піднятими руками собі перед обличчям. — Т-т-так ш-ш-шкода т-т-твій ланч, їб-б-банько!

І вирушив прогулянковою ходою по коридору туди, де, спираючись на питний фонтанчик біля дверей хлопчачого туалету, мало не до грижі надривався реготом Віктор Кріс. Хоча тоді все відбулося не так уже й погано; Білл випросив половину сандвіча з арахісовим маслом і джемом у Едді Каспбрака, а Річі радий був віддати йому фаршироване яйце, мати пакувала йому в ланч такі яйця кожного другого дня, і він заявляв, що від них йому блювати хочеться.

Але треба не попадатися їм на шляху, а якщо цього не вдалося, намагатися стати невидимим.

Едді забув ці правила, тож вони його й потовкли.

Він ще не так погано почувався, поки великі хлопці пройшли вниз течією і перебрюхали на протилежний берег, хоча кров струменіла в нього з носа фонтаном. Коли сякальник Едді промок вщент, Білл віддав йому свій та змусив покласти руку на зашийок і закинути назад голову. Білл згадав, як його мати примушувала це робити Джорджі, бо в Джорджі траплялися носові кровотечі...

Ох, як же це боляче, думати про Джорджа.

А коли звуки бізонячого продирання великих хлопців крізь Пустовище цілком завмерли вдалині й кров у Едді з носа зовсім перестала, от тоді за нього жорстко взялась його астма. Розчепірюючи й стискаючи, мов слабенькі пастки, пальці, він почав хапати ротом повітря, дихання флейтою посвистувало йому в горлі.

— Лайно! — шарпнувся на вдиху Едді. — Астма! Спазми!

Покопавшись у себе в кишені, він нарешті витяг інгалятор.

Той був майже точнісінько таким, як пляшечка "Віндекса" того типу, що з розпилювачем згори. Упхнувши його собі до рота, Едді натиснув пускач.

— Краще? — занепокоєно спитав Білл.

— Ні, він порожній, — подивився Едді панічними очима, що проказували: "Я впіймався, Білле! Я впіймався!"

Порожній інгалятор викотився йому з руки. Так само весело плескотів собі потічок, анітрохи не переймаючись тим, що Едді Каспбрак ледве може дихати. Білл недоречно подумав, що ті великі хлопці були праві в одному: це була справді цяцькова гребля. Але ж вони, чорти забирай, бавилися, і він відчув раптову морочливу лють через те, що все обернулося таким чином.

— Т-т-тримайся, Е-е-д-д-ді! — промовив він.

Наступні хвилини із сорок Білл сидів поряд з ним, його надії на те, що напад астми в Едді будь-якої миті припиниться, поступово розчинялись у тривозі. На той час, коли з'явився Бен Генском, тривога вже стала справжнім страхом. Напад не тільки не вщухав; він погіршувався. А аптека на Централ-стрит, де Едді отримував балончики,

містилася звідси майже за три милі. Що, як він вирушить по ліки Едді, а повернувшись, знайде його непритомним? Непритомним або

("не всирайся, будь ласочка, не думай про таке")

або навіть мертвим, на поліг невблаганно його мозок.

("як Джорджі, мертвим, як Джорджі")

"Не будь таким засранцем! Він не помре!"

Ні, мабуть, ні. Але що, як він повернеться і знайде Едді в коуме? Білл усе знав про коуме; він навіть самостійно дійшов висновку, що ця назва походить від отих величезних, довгих хвиль, на яких серфери катаються на дошках на Гаваях, і це здавалося цілком слухним — врешті-решт, що таке коуме, як не хвиля, якою людині затопило мозок[280]. У серіалах про лікарів, таких, як "Бен Кейсі"[281], люди повсякчас опиняються в коуме й інколи залишаються там, попри всі сердиті окрики Бена Кейсі.

Отак він і сидів там, розуміючи, що мусить їхати, бо, залишаючись тут, він нічим не міг допомогти Едді, але не хотів полишати його самого. Якась ірраціональна, забобонна частина його душі була впевнена, що Едді западе в коуме тієї ж миті, щойно він, Білл, повернеться до нього спиною. А тоді він поглянув угору за течією і побачив, що там стоїть Бен Генском. Звісно, він знав, хто такий Бен; у будь-якій школі найтовща дитина має свою власну, нерадісного ґатунку славу. Бен учився в паралельному п'ятому класі. Білл інколи бачив його на великій перерві, як він стоїть сам-один — зазвичай десь у кутку, — дивлячись у книжку й під'їдаючи щось із торбинки для ланчу, завбільшки як мішок білизни на прання. Дивлячись на Бена зараз, Білл подумав, що вигляд у того навіть гірший, ніж у Генрі Баверза. У таке важко було повірити, але ж правда. Білл не міг ані найменшим чином собі уявити, в якій катастрофічній битві ці двоє побували. Волосся, з засохлими кавалками грязюки, стирчало в Бена сторчма дикими шпичаками. Його светр чи майка-светр — важко було сказати, чим воно було на початку дня, та й лайна варте було наразі це питання — перетворився на збиту руїну, замазану нудотною сумішшю крові й зеленої трави. Штани його зяяли дірами на колінах.

Він помітив, що Білл дивиться на нього, й трохи відступив, очі зробилися настороженими.

— Н-н-не т-т-тікай! — погукав Білл. Він підняв у повітря порожні руки, розкривши вперед долоні, показуючи, що він безпечний. — Н-н-нам п-п-потрібна д-д-доп-п-помога.

Бен підійшов ближче, очі все ще насторожені. Хо-да в нього була така, ніби одна чи й обидві ноги буквально його вбивають.

— Вони пішли? Баверз і ті парубки?

— Т-т-так, — відповів Білл. — Слухай, т-т-ти м-м-можеш побути з моїм д-д-другом, поки я поїду, п-п-привезу йому л-л-ліки? У нього а-а-а...

— Астма?

Білл кивнув.

Бен пройшов решту шляху до решток греблі й болісно опустився на одне коліно

біля Едді, який лежав на спині з майже цілком заплющеними очима, важко дихаючи.

— Котрий з них його вдарив? — нарешті спитав Бен. Він подивився вгору, і на обличчі цього товстуна Білл побачив ту саму безсилу лютю, яку нещодавно відчував сам. — Генрі Баверз?

Білл кивнув.

— Так я і думав. Звісно, катай. Я побуду з ним.

— Д-д-дякую.

— Ай, не дякуй мені, — промовив Бен. — Перш за все, це через мене вони напасілися на вас. Катай. Поспіши. Я мушу повернутися додому на вечерю.

Білл пішов, не сказавши більше нічого. Добре було б сказати Бенові, щоб не брав це так близько до серця: у тому, що трапалося, провина Бена була не більшою за вину Едді, який з великого розуму розтулив свого рота. Такі парубки, як Генрі та його дружки, самі собою катастрофа, що чекає, як би їй трапитися; дитяча версія потопів, торнадо, каменів у жовчному міхурі. Добре було б це сказати, але він зараз був такий накручений, що це забрало б у нього двадцять, а чи й більше, хвилин, а за цей час Едді міг запасти в коуме (це була ще одна річ, про яку він дізнався в лікарів Кейсі й Кілдера[282]; людина ніколи не входить у коуме, людина завжди западає в неї).

Він побіг вниз по течії, озирнувшись назад один раз. І побачив, як похмурий Бен Генском збирає біля води каміння. Якусь мить Білл не міг второпати, навіщо він це робить, а тоді зрозумів. Це арсенал боеприпасів. На той випадок, якщо вони повернуться.

4

Пустовище для Білла не було таємницею. Цієї весни він багато тут, грався, інколи з Річі, частіше з Едді, інколи зовсім сам. Він аж ніяк не дослідив усю його територію, проте дорогу від Кендаскіґ до Канзас-стрит міг знайти без проблем, що він зараз і зробив. Вийшов він до дерев'яного мосту, де Канзас-стрит перетинала один з тих безіменних струмків, що витікали з дренажної системи Деррі, збігаючи вниз, у Кендаскіґ. Сілвера було сховано під цим мостом, примотаним мотузкою за кермо до однієї з мостових опор, щоб не дозволити його колесам опинитися у воді.

Білл розв'язав мотузку, запхав її собі за пазуху і, докладаючи усіх сил, повів Сілвера вгору, до хідника, важко дихаючи й потіючи; пару разів втративши рівновагу, він упав на гузно.

Але врешті він видерся. І перекинув ногу через високу раму.

І, як завжди, щойно опинившись верхи на Сілвері, він став іншою особистістю.

5

"Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!"

Ці слова звучали глибше за його звичайний розмовний голос — це був майже голос того чоловіка, яким він стане. Сілвер набирал швидкості повільно, прискорення відзначалося прискоренням клац-клац-клацання гральних карт об спиці цього велосипеда. Білл навісточки давив педалі, вчепившись у ручки керма з оберненими догори зап'ястками. Схожий на людину, що намагається підважити жахливо тяжку

штангу. На шиї в нього повипиналися жили. На скронях пульсували вени. Губи вивернулися донизу через зусилля, яких він докладав у шаленій, уже звичній битві проти ваги й інерції, напруженням мозку примушуючи Сілвера розганятися.

Як завжди, це коштувало зусиль.

Сілвер почав котитися скоріше. Будинки вже не просто шкандибали повз нього, а проминались гладенько. Лівобіч, там, де Канзас-стрит перетиналася з Джексон-стрит, стала закованим Каналом Кендаскіґ. За цим перехрестям Канзас-стрит стрімко йшла вниз, до Центр-стрит і Головної вулиці, у діловий район Деррі.

Тут вулиці перетиналися часто, але, на користь Біллу, всі перехрестя було опоряджено знаками "стоп", а ймовірність того, що одного дня якийсь водій газоне повз такий знак і розпластає його в криваву тінь, ніколи не спадала Біллові на думку[283]. Та й навіть якби так, навряд чи він змінив би свої звички. Він міг би це зробити раніше чи пізніше в житті, але ця весна й раннє літо стали для нього дивним передгрозовим часом. Бена б вельми здивувало, якби хтось у нього запитав, чи він не самотній; Білл був би так само здивований, якби в нього запитали, чи не заграє він зі смертю. "З-з-звісно, н-н-ні!" — відповів би він негайно (й обурено), але це не відміняло того факту, що з поступовим потеплінням погоди його прогони по Канзас-стрит униз, до міста, ставали дедалі більш схожими на відчайдушні атаки з криком "банзай".

Ця частина Канзас-стрит була відома під назвою Горбатий Пагорб. Білл помчав тут на повній швидкості, схилившись, щоб зменшити опір вітру, над кермом Сілвера, тримаючи одну руку, щоб попереджати необачних, на потрісканій гумовій бульбі свого верескливого клаксона, його руде волосся віддувало назад колихливою хвилею. Клацання гральних карт перетворилося на стійке гарчання. Натужно скривлені були губи перетворилися на велику дурнувату усмішку. Житла праворуч поступилися діловим будівлям (здебільшого склади та м'ясокомбінати), що змазано пролітали повз у такий лячний, але й радісний гонці. Ліворуч від нього миготінням вогню в кутику ока тягся Канал.

"Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!" — кричав Білл переможно.

Сілвер перелетів за перший рівень контролю і, як завжди в цей момент, ступні Білла втратили контакт з педалями. Він мчав накотом, тепер уже цілком у пелені того якогось бога, котрого приставлено до роботи оберігати маленьких хлопчаків. Він завернув на потрібну вулицю, либонь, миль на п'ятнадцять перевищуючи встановлену там швидкість — двадцять п'ять миль на годину[284].

Усе тепер відлетіло геть: його заїкуватість, болісно порожні очі тата, коли той безцільно порається біля чогось у майстерні при своєму гаражі, лячний вигляд пилу на чохлі роялю з закритою кришкою на другому поверсі — припалого пилом тому, що його мати більше ніколи не грала. Останній раз був на похороні Джорджа, три методистських псалми. Джордж, який виходить на дощ у своєму жовтому дощовику зі зробленим з газети й покритим парафіноювою глазур'ю корабликом; містер Гарденер, який через двадцять хвилин підходить з його загорнутим у закривавлену ковдру тілом; болючий скрик матері. Усе відлетіло геть. Він був Самотнім Рейнджером, він був

Джоном Вейном, він був Бо Дідлі, він був будь-ким, ким бажав бути, і ніким з тих, хто плакав, і лякався, і хотів до своєї м-м-мамуні.

Сілвер летів, і разом з ним летів Заїкуватий Білл Денбро; їхня схожа на кобилицю тінь летіла слідом за ними. Вони мчали вниз Горбатим Пагорбом разом; гральні карти ревіли. Ступні Білла знову знайшли педалі, і він почав на них давити, бажаючи розігнатися ще дужче, бажаючи сягнути певної сподіваної швидкості — не звуку, а пам'яті — і прорватися крізь бар'єр болю.

Він мчав, нахилившись над кермом; він мчав наввипередки з дияволом.

Швидко наближалось перехрестя, де перетиналися три вулиці: Канзас-стрит, Централ-стрит та Головна. Жажіття одностороннього руху та суперечливих знаків і світлофорів, які мислилися скоординованими, але насправді такими не були. Результатом, як проголосила "Деррі Ньюз" в одній зі своїх редакційних статей минулого року, стало кільцеве перехрестя, сплановане в пеклі.

Як завжди, Біллові очі зиркнули вправо-вліво, і то мигцем, оцінюючи транспортний потік, шукаючи в ньому дірок. Якщо його рішення виявиться помилковим — якщо він затнеться, могли б ви сказати, — він дістане тяжкі поранення або загине.

Він промчав на червоне світло, плавно вильнувши праворуч, щоб обійти розхлябаний вічковий "б'юїк"[285] і стрілою ввігнатися в повільний рух машин на тиснявому перехресті. Стрельнув поглядом через плече назад, аби впевнитися, що середня смуга порожня. Знову подивився вперед і побачив, що за якихось п'ять секунд він мусить врізатися в зад пікапу, що став просто посеред перехрестя, тим часом як викапаний Дядько Аїк за його кермом тягне шию, аби прочитати всі ті знаки й переконатися, що він не завернув десь там неправильно й не опинився оце якимсь чином у Маямі-Біч. Смугу праворуч заповнював собою міжміський автобус Деррі — Бенгор. Білл усе одно шугнув у тому напрямку і, так само рухаючись зі швидкістю сорок миль на годину, устряг у просвіт між стоячим пікапом і цим автобусом. В останню мить він різко смикнув убік головою, наче солдат, що надзавзято виконує наказ "рівняйсь", аби не дозволити люстерку, що стирчало з пасажирського боку пікапа, попереладнати йому зуби. Немов дозою міцного алкоголю, плеснув йому в горло гарячий дизель автобуса. Він почув спазматичне верещання, коли насадка на ручці його керма, поцілувавши борт автобуса, зачергикала по алюмінію. Лише мельком він побачив водія міжміського, з білим як полотно обличчям під високим очілком форменого картуза "Автобусної компанії Гадсон". Водій сварився на Білла кулаком і щось кричав. Білл сумнівався, щоб то було привітання з днем народження.

Трійця стареньких леді переходили Головну вулицю з того боку, де стояв "Банк Нової Англії", на той бік, де був "Човник-Чобіток". Вони почули різке "гррр" гральних карт і підвели очі. Щелепи в них повідпадали, коли хлопчик на величезному велосипеді майнув на відстані якогось фута, немов мана.

Тепер найгірша — і найкраща — частина подорожі опинилася позаду нього. Він знову був задивився на вельми реальну можливість власної смерті та знову віднайшов у собі сили відвести погляд. Його не роздавив автобус; він не вбив себе й трьох

стареньких з їхніми покупецькими торбами з універмагу "Фрізіс"[286] та чеками від соціального забезпечення; його не розляпало об задній борт кузова старого пікапа "додж" Дядька Айка. Тепер він знову їхав угору пагорбом, швидкість спливала. Щось — ох, назвімо це жагою, це ж було добре, хіба не так? — спливало разом з нею. Усі ті думки та спогади наздоганяли — агов, Білле, ти ба, ми тебе там майже були втратили з очей на деякий час, але ось ми вже тут — і, возз'єднуючись з ним, видряпувалися вгору по його сорочці, застрибували йому до вуха й шугали в його мозок, наче дітлашня з крижаної гірки. Він відчував, як вони вмощуються по своїх звичних місцях, як вони там тісняться своїми розпашілими тілами. Чорти забирай! Хух! От ми й знову в голові в Білла! Нумо, думаємо про Джорджа! Гаразд! Хто хоче почати?

"Ти забагато думаєш, Білле".

Ні — не в цьому була проблема. Проблема була в тому, що він надто багато уявляє.

Він завернув у провулок Річард-лейн й за пару митей виїхав на Централ-стрит, крутячи педалі повільно, відчуваючи піт у себе в волоссі й на спині. Він зліз з Сілвера перед аптекою й зайшов досередини.

6

До смерті Джорджа Білл виклав би містерові Кіну найістотніше, заговоривши до нього. Аптекарь був не вельми добросердим — чи то так принаймні думав про нього Білл, — але був досить терплячим, не дражнивсь й не насміхався. Але тепер заїкуватість Білла ще більше подужчала, і він дійсно боявся, що з Едді може трапитися щось погане, якщо він не обернеться тут швидко. Тому, коли містер Кін промовив: "Привіт, Біллі Денбро, чим я можу тобі допомогти?", Білл взяв рекламний проспект вітамінів, перевернув його і на зворотному боці написав: "Едді Каспбрак і я гралися в Пустовищі. У нього стався сильний напад астми, він справді ледве може дихати. Ви можете мені дати замінний балончик для його інгалятора?"

Він посунув цю записку по скляному прилавку до містера Юна, котрий її прочитав, подивився у схвильовані сині очі Білла й сказав:

— Звичайно, почекай тут і не чіпай нічого, чого не мусиш.

Поки містер Кін перебував поза задньою вітриною, Білл нетерпляче тупцював на місці. Хоча аптекарь залишався там менш як п'ять хвилин, здавалося, минула ціла вічність, поки він повернувся з м'яким пластмасовим балончиком для Едді. Вручивши його Біллу, він усміхнувся й сказав:

— Це мусить зарадити тій проблемі.

— Д-д-дякую, — почав Білл, — у м-м-мене н-н-нема г-г-г...

— Все гаразд, синку. Місіс Каспбрак має тут рахунок. Я просто запишу туди це. Я певен, вона схоче подякувати тобі за твою доброту.

Білл з величезним полегшенням подякував містеру Кіну й швидко пішов. Містер Кін вийшов із-за прилавка, щоб подивитися йому вслід. Він побачив, як, вкинувши інгалятор до багажного кошика, Білл незграбно вилазить верхи. "Невже він дійсно вміє їздити на такому великому велосипеді? — подивувався містер Кін. — Сумніваюся. Я дуже в цьому сумніваюся". Але цей хлопчак Денбро якось зрушив з місця, не полетівши

сторч головою, і повільно закрутив педалі геть. Велосипед, який містерові Кіну здався чиймсь дурним жартом, дико вихляв з боку в бік. Інгаллятор у кошику перекочувався туди-сюди.

Містер Кін оширився. Якби цей його вищір побачив Білл, це, поза сумнівом, підтвердило би його думку про те, що містеру Юну не стати одним із чемпіонів світу серед добряків. То була кисла міна, усмішка чоловіка, який знайшов чимало подиву гідного, але майже нічого піднесеного в людській природі. Так, він додасть ці ліки для Едді до рахунку Соні Каспбрак, і, як завжди, вона виявиться здивованою — і підозріливою радше ніж вдячною — тим, що це такі дешеві ліки. Інші ліки такі дорогі, казала вона. Місіс Каспбрак, як це розумів містер Кін, належала до тих осіб, які вірять, що від чогось дешевого людині не може бути жодної користі. Він добряче міг би обібрати її на "ГідрОкс Аерозолі" для її сина, і подеколи така спокуса була виникала в нього... але навіщо б йому бруднити себе об дурість цієї жінки? Голод йому нібито аж ніяк не загрожує.

Дешево? Господи, ще б пак! "ГідрОкс Аерозоль" ("Використовувати за потребою" дрібненько надруковано на клейких етикетках, які він акуратно поприліплював до кожної інгалаторної пляшечки) дійсно був дивовижно дешевим, але, попри цей факт, навіть місіс Каспбрак готова була визнати, що він цілком добре управляється з астмою її сина. Дешевизна цього аерозолі зумовлювалася тим, що це була всього лиш комбінація водню й кисню з домішкою камфори для надання йому легкого медичного присмаку. Іншими словами, ліки Едді від астми були водою з крапа.

7

Повернення забрало в Білла більше часу, бо їхати довелося під гору. У кількох місцях він мусив злізати з Сілвера й вести його. Його м'язи просто не мали необхідної сили, щоб рухати велик угору крутішими за положисті узвозами.

На той час, як він сховав велосипед і вирушив назад до потічка, було вже десять хвилин по четвертій. Чорні припущення всякого роду роїлися йому в голові. Той хлопець, Генском, утік, залишивши Едді помирати. Або ті розбишаки могли повернутися і збити на лайно їх обох. Або... найгірше з усього... той чоловік, що зробив своєю справою вбивство дітей, міг упорати одного з них, а то й обох. Як він був упорав Джорджа.

Він знав, як багато про те ходило різних пліток і гадок. Білл дуже страждав на заїкуватість, але ж він не був глухим — хоча інколи здавалося, що люди гадають, ніби мусить бути, оскільки говорив він тільки в разі абсолютної необхідності. Дехто вважав, що вбивство його брата зовсім не пов'язане з убивствами Бетті Ріпсом, Шеріл Ламоніки, Метью Клементса й Вероніки Гроган. Інші стверджували, що Джорджа, Ріпсом і Ламоніку вбив один чоловік, а інші двоє стали жертвами іншого вбивці, його "наслідувача". Третя школа думки трималась опінії, що хлопчиків убивала одна людина, а дівчаток інша.

Білл вважав, що всіх було вбито якоюсь однією особою... якщо воно було особою. Він інколи загадувався над цим питанням. Як інколи загадувався про власні почуття

щодо Деррі цього літа. Чи це все ще наслідки смерті Джорджа, те, як його батьки, здається, тепер його ігнорують, так глибоко занурені у свою журбу за молодшим сином, що ледве бачать той факт, що Білл усе ще живий і може завдавати собі ушкоджень? Чи ті речі пов'язані з іншими вбивствами? Ті голоси, що іноді, здавалося, балакають тепер у нього в голові, нашіптуючи йому (і ясно, що це не варіації його голосу, оскільки ці голоси не заїкаються — вони тихі, але вони впевнені), радячи йому робити певні речі, але не інші? Чи все це разом зробило Деррі якимсь нібито іншим тепер? Якимсь загрозливим, з вулицями досі не відвідуваними, які не запрошують, а натомість нібито позіхають у якомусь неначе зловісному мовчанні? Чи це зробило деякі лиця потайними й наляканими?

Цього він не знав, але вважав — так само, як вважав, що всі вбивства були роботою одної особи, — що Деррі дійсно змінилося, і що саме смерть його брата сповістила про початок цих змін. Ті чорні припущення в його голові походили від затаєної думки, що тепер у Деррі може статися що завгодно. Будь-що.

Але, коли він обійшов останній закрут, там все виглядало класно. Бен Генском так само був там, сидів поряд з Едді. Едді також тепер сидів, звисивши руки собі між колін, похиливши голову, все ще хрипко дихаючи. Сонце вже опустилося достатньо низько, щоб кидати поперек потоку довгі зелені тіні.

— Хлопче, ну ти й швидко, — сказав Бен. — Я не чекав, що ти повернешся в наступні півгодини.

— У м-м-ене шв-в-видкий велик, — відповів Білл із дешицею гордості. Якусь мить вони дивилися один на одного недовірливо, насторожено. Потім Бен невпевнено усміхнувся, і Білл також усміхнувся йому у відповідь. Товстун, звісно, але хлопець начебто непоганий. І залишався тут. Для цього треба мати характер — з тим, що Генрі з його взятими на поліцейський облік малолітніми правопорушниками-друзями цілком можливо міг никатися десь тут поблизу.

Білл підморгнув Едді, котрий дивився на нього з німою вдячністю.

— О-ось, т-т-тримай, Е-е-едді, — тицьнув він йому інгалятор. Едді встромив його собі до роззявленого рота, натиснув на спуск і зробив спазматичний вдих. Потім він відкинувся назад, очі заплющені. Це стурбовано спостерігав Бен.

— Йсусе, з ним таки дійсно так погано, правда?

Білл кивнув.

— Мені трохи лячно було тут, — стиха сказав Бен. — Я загадувався, що я стану робити, якщо в нього раптом почнуться конвульсії чи щось таке. Я намагався пригадати оте, що нам тоді розповідали, на тих зборах Червоного Хреста, у квітні. І єдине, що згадав, це про ломаку, яку треба вставити йому до рота, щоб він не міг відкусити собі язика.

— Я гадаю, це для е-е-епілептиків.

— Ой, йо, думаю, ти правий.

— Та й не б-б-буде у нього вже к-к-конвульсій. Ці л-л-ліки йому з-з-зараз же з-з-зарадять. Д-д-дивись-но.

Важке дихання Едді polegшало. Він розплющив очі й поглянув вгору на них.

— Дякую, Білле, — сказав він. — Цього разу було зовсім гівняно.

— Гадаю, воно почалося, коли вони розквасили тобі носа, еге ж? — запитав Бен.

Едді невесело розсміявся, підвівся й засунув інгалятор до задньої кишені.

— Навіть не думав тоді про ніс. Думав у той момент про свою матусю.

— Йо? Справді? — здивованим голосом перепитав Бен, але його рука потягнулася до перетвореного на лахміття власного светра й почала там нервово порпатися.

— Їй достатньо кинути один погляд на кров у мене на сорочці, і вже за п'ять секунд вона доправить мене у трамвпункт Деррійського міського шпиталю.

— Чому? — спитав Бен. — Все ж перестало, хіба ні? Ой леле, я згадав одного хлопця, з яким разом ходив до дитсадка, Скутера Моргана, так він розбив собі носа до крові, коли впав з мавпячого рукоходу. Його повезли до того трамвпункту, але тільки тому, що в нього ще йшла кров.

— Йо? — запитав Білл зацікавлено. — Він п-п-помер?

— Ні, але майже тиждень не ходив до школи.

— Це не має значення, перестало воно чи ні, — похмуро проказав Едді, — вона мене однаково доправить. Вона вважатиме, що там зламано й шматки кістки застрягли мені в мозку чи ще щось таке.

— К-к-істки м-м-можуть п-п-потрапити в м-м-мозок? — спитав Білл. Це перетворювалося на найцікавішу бесіду з усіх, які він мав протягом багатьох тижнів.

— Я не знаю. Якщо послухати мою маму, з людиною може що завгодно трапитися, — Едді знову повернувся до Бена. — Вона водить мене до трамвпункту раз чи й двічі на місяць. Я ненавиджу те місце. Одного разу там отой, як його, санітар? Він сказав їй, що їм варто змусити її сплачувати оренду. Так вона натурально осатаніла.

— Вау, — відгукнувся Бен. Йому подумалося, що мати в Едді дійсно дивачка. Він не усвідомлював того факту, що тепер обидві його руки обмацують рештки його светра. — А чому ти просто не сказав "ні"? Не сказав щось, типу "агов, ма, я почуваюся добре й хочу просто залишитися вдома, подивитися "Морське ловецтво". "[287] Щось на кшталт такого.

— Оооо, — ніяково промовив Едді й більше не сказав нічого.

— Тебе ж з-з-вати Бен Г-г-генском, п-п-правильно? — запитав Білл.

— Йо. А тебе Білл Денбро.

— Т-т-так. А це Е-е-е...

— Едді Каспбрак, — назвався сам Едді. — Терпіти не можу, коли ти заїкаєшся з моїм іменем. Ти схожий тоді на Елмера Фадда.[288]

— В-в-вибач.

— Ну, мені приємно з обома вами познайомитися, — сказав Бен. Прозвучало це манірно й дещо кульгаво. Між усіма трьома запала тиша. Мовчанка ця була не зовсім незручною. Протягом неї вони стали друзями.

— А чому ті хлопці гналися за тобою? — спитав нарешті Едді.

— В-в-вони з-а-а-авжди за кимсь га-а-аняються, — сказав Білл. — Н-н-ненавиджу тих

уйобків.

Бен зацікавився на хвилину — здебільша в захваті — від того, що Білл скористався тим, що його мати інколи називала Направду Поганим Словом. Сам Бен ніколи не промовляв Направду Поганого Слова вголос, хоча якось був написав його (надзвичайно маленькими літерами) на одному телефонному стовпі позаминулого Гелловіна.

— Так сталося, що Баверз сидів поряд зі мною під час останніх іспитів, — сказав він. — Він хотів, щоб я дав йому списати. Я йому не дав.

— Мабуть, ти хочеш померти молодим, хлопче, — захоплено промовив Едді.

Заїкуватий Білл вибухнув реготом. Бен шпарко поглянув на нього, вирішив, що точно насміхаються не з нього (важко сказати, як він про це дізнався, але ж якось зумів) і вишкірився.

— Здогадуся, що доведеться, — сказав він. — У всякому разі, він тепер мусить ходити на літні заняття, й от він з тими двома парубками влаштував на мене засідку, і ось що сталося.

— У т-т-тебе вигляд, н-н-наче вони тебе в-в-вбили, — сказав Білл.

— Я сюди впав з Канзас-стрит. Униз схилом пагорба. — Він позирнув на Едді. — Мабуть, я побачуся з тобою в трамвпункті, оце тепер мені спало на думку. Щойно моя ма погляне на мій одяг, так зразу ж відрядить туди.

Цього разу реготом вибухнули разом Білл з Едді, і Бен також приєднався до них. Від сміху було боляче животу, але він все одно сміявся, пронизливо й трішки істерично. Врешті-решт він був змушений сісти на берег, і те "шльоп", з яким його зад гепнувся на землю, змусило його знову зайтися. Йому подобалося, як його сміх звучить разом із їхнім сміхом. Це були звуки, яких він ніколи не чув раніше: не змішаний хор сміху — таке він чув багато разів, — а змішаний хор сміху, в якому він мав власну партію.

Він подивився вгору на Білла Денбро, їхні очі зустрілися, і цього було досить, щоб змусити їх обох розреготатися знову.

Білл підсмикнув на собі штани, підвернув угору комір сорочки й почав туди-сюди важко походжати з мрійливо-бандитським виглядом. Заговорив вельми пониженням голосом:

— Я тебе вб'ю, дитинко. Не пхай мені лайна. Я тупий, але я великий. Я можу лобом колоти волоські горіхи. Я можу сцяти оцтом і срати цементом. Ім'я моє Солодкий Баверз, і я головне чмо тут-й-всюди в Деррі.

Тепер уже й Едді упав на берег ручаю і качався там, ухопившись за живіт, підвиваючи. Йому вторував Бен — голова між колін, сльози чвиркають йому з очей, шмарклі звисають з носа довгими, білими пагонами — реготом, наче якась гієна.

Біл сів разом із ними, і поволі, помалу всі троє заспокоїлися.

— У цьому насправді є й одна гарна штука, — нарешті сказав Едді. — Якщо Баверз ходитиме на літні заняття, тут ми його не будемо часто бачити.

— Ви часто граєтеся в Пустовищі? — запитав Бен.

Це була ідея, яка й за тисячу років самому йому не впливла б до голови — не з тією репутацією, що мало Пустовище, — але тепер, коли він перебував тут, воно зовсім не

здавалося йому поганим. Фактично, ця ділянка низького берега була дуже приємною у надвечір'ї, що поволі торувало собі шлях до присмерку.

— З-з-звичайно. Тут ло-о-овкенько. П-п-переважно ніхто нас тут в-в-внизу не ту-у-урбує. Б-б-баверз і ті інші х-х-хлопці сюди не хо-о-одять, у-у-у всякому разі.

— Ти й Едді?

— Р-р-р... — Білл замотав головою. Коли він затинається, обличчя в нього жужмиться, наче вогка ганчірка для посуду, зауважив Бен, і раптом йому майнула дивна думка: Білл зовсім не заїкався, коли передражнював балачку Генрі Баверза. — Річі! — вигукнув нарешті Білл, на мить замовк, а потім продовжив: — Річі Т-т-тозієр з-з-звичайно теж ходить сюди. Але в-він з його т-т-татом збиралися сьо'дні прибирати в себе на г-о-о-о...

— Горищі, — переклав Едді й кинув у воду камінчик. Хлюп.

— Йо, я його знаю, — сказав Бен. — Ви, хлопці, часто сюди приходите, еге?

Ця думка причаровувала його, а також змушувала відчувати якусь журбу.

— Д-д-доволі часто, — підтвердив Білл. — Чо-о-ом би тобі не п-п-повернутись сюди з-з-завтра? М-м-ми з Е-е-едді на-а-амагались зробити г-г-греблю.

Бен не міг вимовити нічого. Він був вражений не лише самою цією пропозицією, а тією простою й природною невимушеністю, з якою вона йому надійшла.

— Може, робитимемо щось інше, — сказав Едді. — Однаково ця гребля не працювала аж так круто.

Бен підвівся й підійшов до потічка, обтрушуючи землю зі своїх величезних сиданок. По обох боках ручая все ще залишалися сплутані купки дрібних гілок, але всі інше, що вони до того тримали разом, було змито водою.

— Вам варт знайти кілька дощок, — сказав Бен. — Дістати дошки й прокласти їх у ряд... одна проти одної... як хліб у сандвічі.

Білл з Едді дивилися на нього, зачудовані. Бен укляк на одному коліні.

— Дивіться, — повів мову він, — дошки тут і тут. Ви встромляєте їх у річище одна проти одної. Ясно? А потім, до того як їх встигне змити вода, ви засипаєте проміжок між ними камінням і піском...

— М-м-ми, — озвався Білл.

— Га?

— Це робимо м-м-ми.

— О, — промовив Бен, почуваячись дурнем і маючи вигляд (як він був упевнений) вкрай ідіотський. Але його не турбувало, дурним він виглядає чи ні, бо раптом він відчув себе дуже щасливим. Він навіть не міг пригадати, коли востаннє почувався таким щасливим. — Йо. Ми. У всякому разі, якщо ви — ми — заповнимо той проміжок камінням і всяким таким, воно встоїть. Вища за течією дошка в міру накопичення води спиратиметься на каміння й землю. Друга дошка відхилятиметься назад і, я гадаю, за деякий час її змие, але якщо ми матимемо третю дошку... гаразд, дивіться.

Він рисував ломачкою по землі. Білл і Едді Каспбрак, нахилившись, вивчали цей маленький рисунок з уважливою цікавістю:

— Ти колись раніше вже будував греблю? — спитав Едді тоном поштивим, мало не благоговійним.

— Та ні.

— З-з-звідки ж то-о-оді ти знаєш, що це д-д-діятиме?

Бен глянув на Білла спантеличено:

— Звісно, що діятиме, чому б йому не діяти.

— Але з-з-звідки ти це з-з-знаєш? — перепитав Білл. Бен уторопав, що тон запитання не саркастично недовірливий, а щиро зацікавлений. — З-з-звідки тобі ц-ц-це відомо?

— Я просто знаю, — сказав Бен. Він знову подивився вниз на свій рисунок на землі, немов щоб самому впевнитися. Він ніколи в житті не бачив насипної перемички, ні зображення її, ні в дійсності, тож не мав поняття, що накреслив щойно доволі чітку її схему.

— Г-г-гаразд, — промовив Білл і поплескав Бена по спині, — п-о-о-обачимося з-а-а-автра.

— О якій годині?

— М-м-ми з Е-е-едді п-п-приїдемо сюди о пів на д-д-дев'яту чи десь т-т-так...

— Якщо ми з мамою ще не чекатимемо в тому трамвпункті, — сказав Едді й зітхнув.

— Я принесу якісь дошки, — сказав Бен. — Там в одного старого, в сусідньому кварталі, їх ціла купа. Я потягну кілька.

— Принеси й припаси ще якісь, — сказав Едді. — Щось поїсти. Типу сенд-віджів, "Рінг-Дінгів", [289] отаке щось, сам розумієш.

— Окей.

— А з-з-зброя я-а-а-кась у тебе є?

— У мене є духова рушниця "Дейзі". Мама подарувала мені її на Різдво, але вона біситься, якщо я стрельну з неї в хаті.

— П-п-принось її сю-у-уди, — сказав Білл, — може, п-п-пограємо у-у-у війну.

— Окей, — радісно погодився Бен. — Слухайте, мені вже треба мотати додому, а ви, хлопці?

— Н-н-нам теж, — сказав Білл.

Всі троє пішли з Пустовища разом. Бен допоміг Біллові виштовхати Сілвера на узбіччя. Едді тягнувся позаду них, знову захрипло дихаючи й нещасно розглядаючи на собі заплямовану кров'ю сорочку.

Білл попрощався і натис на педалі, віддаляючись геть з криком на всю силу легень: "Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!"

— Оце так велетенський велик, — промовив Бен.

— Закластися на власну шкіру, — відгукнувся Едді. Він зробив черговий ковток зі свого інгалятора й тепер знову дихав нормально. — Він інколи возить мене з собою ззаду, на багажнику. Мчить так швидко, що мало не до всирачки лячно. Добрий він чувак, Білл тобто. — Останні слова він промовив ніби між іншим, проте очі його проказували дещо більш щире. У них світилося обожнення. — Ти ж знаєш, що

трапилося з його братом, авжеж?

— Ні, а що з ним?

— Вбитий минулої осені. Хтось його замордував. Геть відірвав йому одну руку, просто наче крильце в мухи.

— Йсусе-голубчику

— Білл зазвичай лише трохи заїкався. Тепер же в нього з цим зовсім погано. Ти помітив, що він заїкуватий?

— Ну... трішки.

— Але голова в нього не заїкувата — тямиш, що я кажу?

— Йо.

— Взагалі, я тобі оце розповів, тому що, якщо ти хочеш, аби Білл був тобі другом, краще з ним не балакати про його меншого брата. Не питайся в нього ні про що таке в усякому разі. Він досі весь роздрочений щодо того.

— Чуваче, я би теж був, — промовив Бен. Тепер йому вже нечітко пригадувалося щось про того малюка, убитого минулої осені. Він загадався, чи його мати думала про Джорджа Денбро, коли подарувала йому годинника, якого він зараз носить, чи про більш недавні вбивства, — це ж трапилося відразу після того великого потопу?

— Йо!

Вони вже прийшли до рогу Канзас— і Джексон-стрит, де мусили розійтися. Тут і там бігали діти, грали в ловитки, перекидали бейсбольні м'ячі. Повз Бена з Едді продефілював якийсь малий придурок у великих синіх шортах і енотовій шапці, як у Дейві Крокетта, одягнений задом наперед так, що її хвіст висів йому між очима.[290] Він котив хула-хуп і кричав: "Ловлю хупом, егей, хлопці! Довлю хупом, хочете?"

Ці двійко більших хлопців задивилися на нього, та потім Едді мовив:

— Ну, мені треба вже йти.

— Зачекай секундочку, — сказав Бен. — Якщо тобі справді не хочеться йти до трамвпункту, в мене є ідея.

— О, невже? — подивився Едді на Бена, з сумнівом, але охоче сподіваючись.

— Маєш нікеля?

— У мене є дайм. То що?

Бен оцінив на око підсохлі бордові плями на сорочці Едді.

— Зайди до крамниці й купи шоколадного молока. Вилий половину собі на сорочку. А потім, коли прийдеш додому, скажи своїй мамі, що розлив усе.

В Едді загорілися очі. За чотири роки відтоді, як помер його батько, зір у матері значно погіршився. З марнославних міркувань (а ще тому, що вона не водила машини) вона відмовлялася відвідати окуліста й придбати окуляри. Висохлі плями крові й шоколадного молока на вигляд майже однакові. Можливо...

— Це може виручити, — сказав він.

— Тільки не кажи їй, що це моя ідея, якщо вона здогадається.

— Не скажу, — кивнув Едді. — Прощай-будь, алігаторе.

— Окей.

— Ні, — заперечив терпляче Едді. — Коли я так кажу, ти мусиш відповісти: "До спіткання, крокодиле".

— О. До спіткання, крокодиле.[291]

— Второпав, — посміхнувся Едді.

— А знаєш що? — сказав Бен. — Ви, хлопці, справді класні.

Едді більш ніж зніяковів; він майже рознервувався.

— Білл такий, — сказав він і вирушив геть.

Бен провів його поглядом, як він йде по Джексон-стрит, а потім повернув у бік свого дому. За три квартали вулицею він побачив три аж надто знайомі постаті, вони стояли на автобусній зупинці на розі Джексон-стрит та Головної вулиці. Стояли, майже зовсім відвернувшись в інший від Бена бік, з чим йому достобіса пощастило. Він пірнув за чийсь живопліт, серце шалено стукотіло. За п'ять хвилин під'їхав міжміський автобус Деррі — Ньюпорт — Гейвен. Покидавши свої недопалки на дорогу, Генрі з його друзками повалили досередини.

Бен зачекав, поки автобус зовсім зник з очей, а потім поспішив додому.

8

Тієї ночі жахлива річ трапилася з Біллом Денбро. Трапилася вона вже вдруге.

Його мама з татом сиділи на першому поверсі, дивилися телевізор, майже не розмовляючи, сиділи на протилежних кінцях дивана, наче пара книготримачів на полиці. Були часи, коли вітальня з телевізором, яка поєднувалася з кухнею, повнилася балачками й сміхом, подеколи тим й іншим так щедро, що зовсім не було чути телевізора. "Замовкни, Джорджі!" — гиркав Білл. — "Перестань пожирати весь попкорн, і перестану", — відказував йому Джордж. "Ма, скажи йому, щоб дав мені попкорну". "Біллі, дай йому попкорну. Джордже, не називай мене ма. Ма — це так вівці мекають". Або тато розповість якийсь анекдот, і вони всі регочуть, навіть мама. Джордж не завжди вловлював сенс анекдоту, Білл це знав, але однаково сміявся, бо всі сміялися.

У ті дні мама з татом також були книготримачами на дивані, але вони з Джорджем тоді були книжками. Білл намагався бути книжкою між ними, коли вони дивляться телевізор, відтоді як загинув Джордж, але ризикував перетворитися на крижину. Вони пресували його холодом з обох боків, а Біллів протиобліднювач просто був недостатньо потужним, щоби з цим упоратися. Він мусив іти геть, бо аж такий холод завжди морозив йому щоки й змушував сльозитися очі.

— Б-б-ба-а-ажаєте анекдот, який я сьо-о-одні почув у школі? — спробував він одного разу, кілька місяців тому.

Мовчанка від них. У телевізорі злочинець благав свого брата, священика, сховати його.

Біллів батько підвів очі від "Правдивого"[292] і поглянув на Білла з легким здивуванням. Потім він знов опустив очі до журналу. Там було зображено якогось мисливця, розпластаного десь на засніженому березі, який уп'явся очима вгору на нависло над ним велетенського полярного ведмеда. "Обламаний убивцею з білої

пустки" називалася та стаття. І Білл подумав: "Я знаю, де пролягає та біла пустка — якраз між моїми татом і мамою на цьому дивані".

Мати так і зовсім не підводила очей.

— Ц-ц-це про те, ск-к-кільки треба ф-ф-французів, аби в-в-вкрутити лампочку, — ринув уперед Білл. Він відчув у себе на лобі легеньку паморозь поту, як то іноді траплялося в школі, коли він розумів, що вчителька його ігнорувала так довго, наскільки це їй вдавалось, і тепер мусить ось-ось його викликати. Голос його звучав надто голосно, але стишити його він чомусь не був у змозі. Слова відлунювали йому в голові божевільними дзвонами, відлунювали, заклинювалися, виривалися назовні знову.

— То в-в-ви з-з-знаєте, с-с-ск-к-кільки?

— Одного, щоб тримав лампочку, і ще четверо, щоб крутили будинок, — промовив неухважно Зак Денбро й перегорнув сторінку в своєму часописі.

— Ти щось сказав, любий? — перепитала мати, а в "Чотиризірковому театрі"[293] той брат, який був священиком, радив брату, який був гангстером, здатися в руки правосуддя й молити про прощення.

Білл сидів там, спітнілий, але захололий — такий захололий. Там було холодно, бо насправді він не був єдиною книжкою між тими двома тримачами; Джорджі все ще залишався там, тільки тепер це був той Джорджі, якого він не міг побачити, той Джорджі, який ніколи не вимагав собі попкорну й не верещав, що Білл щипається. Цей новий варіант Джорджі ніколи не вступав кумедних витівок. Це був однорукий, задумливо-мовчазний Джорджі, який блідо мріявся у тінявому біло-блакитному сяйві телевізора "Моторола" і, ймовірно, не від батьків, а від Джорджа линув насправді той дужий холод; ймовірно, це Джордж був насправді тим убивцею з білої пустки. Зрештою Білл утік від того холоду, втік від цього невидимого брата, але до його кімнати, де він упав лицем на його ліжку й заплакав у його подушку.

Кімната Джорджа залишалась точно такою ж, якою була в той день, коли він помер. Одного дня, тижнів за два приблизно після поховання сина, Зак був поскладав купу іграшок Джорджа до картонного ящика, збираючись, як гадав Білл, віддати їх до "Гудвілла", чи до Армії Спасіння, чи ще кудись. Шерон Денбро помітила його, коли він виходив з тим ящиком у руках, і її долоні зляканими білими птахами спурхнули їй на голову, пірнули у волосся, зімкнувшись там у скубливі кулаки. Побачивши це, Білл привалився до стіни, вся сила раптом почала спливати з його ніг. Мати на вигляд була такою ж божевільною, як Ельза Ланчестер у "Нареченій Франкенштейна"[294].

— Ніколи не смій забирати його речі! — завершала вона.

Зак сахнувся, а тоді без жодного слова поніс ящик з іграшками назад у кімнату Джорджа. Він навіть розклав їх по тих самих місцях, звідки перед тим був позбирав. Зайшовши туди, Білл побачив батька, уляклого на колінах перед ліжком Джорджа (мати все ще міняла там постільну білизну, хоча робила тепер це раз на тиждень, а не двічі) з головою, похиленою на його м'язисті, волохаті передпліччя. Білл побачив, що батько плаче, й від цього його переляк ще більше подужчав. Лячна перспектива

зненацька спала йому на думку: можливо, інколи щось не просто йде погано, а потім перестає; можливо, інколи справи йдуть дедалі гірше й гірше, аж поки все не сколотиться нахер цілком.

— Т-т-тату...

— Йди собі, — промовив батько. Голос у нього був приглушеним і тремтливим. Плечі здіймалися вгору й опадали. Біллові страшенно хотілося торкнутися батьківського плеча, подивитися, чи може його рука заспокоїти ці тривожні здійсання. Він не зумів наважитися. — Іди собі, катай геть.

Він вийшов і крадькома рушив коридором другого поверху, прислухаючись, як унизу, в кухні, віддається власному плачу його мати. Звук той був пронизливим і безпорадним. Білл подумав: "Чому вони плачуть окремо, так далеко одне від одного?" Але потім прогнав цю думку геть.

9

У перший вечір літніх канікул Білл пішов у кімнату Джорджа. Серце важко билося йому в грудях, а ноги вчувалися незграбними й неслухняними з напруги. Він часто приходив до кімнати Джорджа, але це не означало, ніби йому там подобалося. Ця кімната так сильно була сповнена присутності Джорджа, що вчувалася місцем, яке навідує привид. Білл не міг позбавитись думки, що будь-якої миті можуть рипнути, відчиняючись, двері шафи й серед сорочок і штанів, які все ще акуратно там висять, стоятиме Джорджі; Джорджі, одягнений у дощовик, покритий червоними плямами й смугами, він стоятиме у дощовику з одним обвислим жовтим рукавом. Очі Джорджі будуть порожніми та страшними, вони будуть очима зомбі в якомусь фільмі жахів. Коли він вийде з шафи, його гумаки видаватимуть м'яке болотяне чвакання, поки він перетинатиме кімнату до того місця, де на його ліжку застиглою брилою жаху сидить Білл...

Якби якогось вечора пропала електрика, поки він сидів там, на ліжку Джорджа, дивлячись на картинки на стіні Джорджа або на моделі на стільниці Джорджевого комода, Білл був упевнений, що протягом найближчих секунд десяти його вразив би серцевий напад, і то, ймовірно, смертельний. Але все одно він сюди приходив. Війна з власним жахом перед Джорджем-привидом була німою й пожадливою потребою — голодним прагненням — бодай якось упоратися із смертю Джорджа й знайти гідний шлях, щоб рухатись далі. Не забути Джорджа, але якось знайти такий спосіб, щоб він зробився не таким нахер моторошним. Він розумів, що його батьки в цьому наразі не сягають великих успіхів, і якщо він сам прагне цієї мети, то й досягати її мусить сам.

Не те щоб він прийшов сюди тільки заради себе; він прийшов також заради Джорджі. Він любив Джорджа і, як на братів, ладнали вони один з одним цілком добре. Ох, та траплялися у них свої паскудні моменти — Білл влаштовує Джорджеві пекучу індіанську кропивку, Джордж клепає на Білла, що той, коли вже полягали спати, нишком спустився до кухні та з'їв залишки лимонно-кремової глазури — але здебільшого ладнали вони між собою добре. Наче мало було того, що Джордж мертвий. Але те, що він обернув Джорджа на якогось такого жах-монстра... це було навіть

гіршим.

Він сумував за малим, істинно так. Сумував за його голосом, за сміхом — сумував за тим, як Джордж іноді довірливо скидався очима до його очей, упевнений, що Білл має відповіді на будь-які запитання. І ось така надзвичайно дивна річ: траплялося, коли він відчував, що найбільше любить Джорджа у своєму страху, тому що навіть у своєму страху — в тривожному очікуванні, що Джордж-зомбі може чаїтися в шафі або під ліжком — він пам'ятав, що найдужче він любить Джорджа саме тут, і Джордж його любить. У прагненні примирити ці дві емоції — свою любов і свій жах — Білл відчував, що він найближче до знаходження пункту остаточного примирення.

Це не було тим, про що він міг би говорити; як на його розум, ці ідеї були не чим іншим, як лише незв'язаною плутаниною. Але його тепле й прагнуче серце розуміло, і це було тим, що мало значення.

Іноді він перегортав Джорджеві книжки, іноді він перебирав Джорджеві іграшки.

До альбому Джорджевих фотографій він не зазірав з минулого грудня.

Зараз, у вечір після знайомства з Беном Генскомом, Білл відчинив дверцята Джорджевої шафи (як завжди, набираючись духу перед тим, що побачить самого Джорджі, як той стоїть у своєму закривавленому дощовику серед вішаків з одягом, як завжди, очікуючи побачити, як одна бліда долоня з по-риб'ячому слизькими пальцями випорсне з темряви, щоб ухопити його за руку) і дістав з верхньої полиці той альбом.

"МОЇ ФОТОГРАФІЇ" виведено золотом на обкладинці. Нижче, під прозорою стрічкою (клейка стрічка вже трішки пожовкла й почала відставати), акуратно написані слова: "ДЖОРДЖ ЕЛМЕР ДЕНБРО, 6 РОКІВ". Білл поніс альбом на ліжко, на якому колись спав Джорджі, серце його билось важче, ніж будь-коли. Він не міг сказати, що змусило його знову дістати цей фотоальбом. Після того, що трапилося тоді, у грудні...

"Поглянути вдруге, от і все. Просто, щоб ти переконався, що то було не насправді тоді, першого разу. Що першого разу твоя голова просто сама собі утнула такий жарт".

Ну, це вже принаймні було обґрунтування.

Воно могло бути навіть правдивим. Але Білл підозрював, що справа в самому альбомі. У ньому ховалася якась безумно притягальна чарівність. У тому, що він тоді побачив, або гадає, ніби побачив...

І от він розкрив альбом. Той був заповнений знімками, які Джордж випрошував і отримував від матері й батька, від своїх тіток і дядьок. Джорджа не обходило, знає він чи ні тих людей або місцини, які на них зображено; його причаровувала сама ідея фотографії. Коли його приставання до когось, щоб йому подарували нові фотографії для його альбому, обертались невдачею, він, схрестивши ноги, сідав сюди на ліжко, де зараз сидів Білл, і роздивлявся старі знімки, обережно перегортаючи сторінки, вивчаючи чорно-білі "кодаки". Ось його мати, коли вона було молодою і неймовірно вродливою; ось його батько, не старший вісімнадцяти, один з трійці усміхнених молодиків з рушницями, які стоять над мертвим оленем, що лежить з відкритими очима; дядько Хойт стоїть на якихось каменях, високо тримаючи щуку; тітка Фортуна

на Деррійському сільськогосподарському ярмарку гордо вклякла на колінах поряд з кошиком вирощених нею помідорів; чиясь стара машина "б'юїк"; якась церква; будинок; якась дорога, що веде кудись звідкілясь. Усі ці знімки, зняті хтозна-ким з хтозна-яких причин, замкнені тут у фотоальбомі мертвого хлопчика.

Тут Білл побачив себе трирічного, прилаштованого у шпитальному ліжку з обмотаною цілим тюрбаном бинтів головою. Бинти проходять йому по щоках під потрошену щелепу. Його збила якась машина на парковці "Ей & Пі"[295] на Централ-стрит. Він дуже мало що пам'ятав зі свого перебування у шпиталі — тільки те, що його там поїли молочним коктейлем з морозивом крізь соломинку та іще що в нього три дні страшенно боліла голова.

А ось уся їхня родина на галявині проти будинку, Білл стоїть поряд з матір'ю, тримаючи її за руку, а Джордж, ще зовсім немовля, спить на руках у Зака. А тут...

Це ще не кінець альбому, але остання сторінка, яка має сенс, бо далі йдуть всі порожні. Останньою тут була шкільна фотографія Джорджа, знята в жовтні минулого року, менше ніж за десять днів до його смерті. На ній Джордж стоїть у светрику з круглим викотом. Його бунтівне волосся пригладжено за допомогою води. Він щириться, виказуючи дві прогалини, в яких вже ніколи не виростуть нові зуби... "якщо вони не продовжують рости й після смерті", — подумав Білл і здригнувся.

Якийсь час він пильно вдивлявся у цю фотографію, а потім уже збирався закрити альбом, і тоді те, що було трапилося у грудні, трапилось знову.

Очі Джорджа на фото ворухнулись. Вони обернулися, щоб зустрітися з очима Білла. Штучна усмішка Джорджа "скажи сир" перетворилася на моторошний вищир. Праве око поникло, закрилось підморгуючи: "Скоро побачимось, Білле. У моїй шафі. Може, й цієї ночі".

Білл жбурнув альбом через кімнату. Ляснув долонями собі по губах.

Альбом вдарився об стіну й упав на підлогу, розкрився. Перегорталися його сторінки, хоча жодного протягу не було. Альбом сам себе розкрив знову на тій самій жахливій фотографії, під якою містився підпис "ШКІЛЬНІ ДРУЗІ 1957-1958".

З фотографії почала точитися кров.

Білл сидів помертвілий, язик у його роті розпух на якусь давучу балабуху, шкіра взялася мурашками, дибки стало волосся. Він хотів закричати, але ледве чути пхикання, що виповзло з його горла, либонь, було найкращим, на що він був здатен.

Кров розтеклася по аркушу й почала скрапувати на підлогу.

Білл кинувся геть з кімнати, грюкнувши за собою дверима.

Розділ 6

Один із зниклих: історія з літа 1958 року

1

Не всіх їх було знайдено. Ні, не всіх їх було знайдено. І час від часу робилися хибні припущення.

2

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 21 ЧЕРВНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

ЗНИКНЕННЯ ХЛОПЧИКА

ВИКЛИКАЄ НОВІ ПОБОЮВАННЯ

Едварда Л. Коркорана, який мешкає в Деррі за адресою Чартер-стрит 73, його матір'ю Монікою Маклін і вітчимом Річардом П. Макліном минулого вечора було оголошено зниклим. Хлопчику Едварду десять років. Його зникнення викликало нові побоювання, що на молодих людей Деррі наразі полює якийсь убивця.

Місіс Маклін сказала, що хлопчик відсутній з 19 червня, коли він не повернувся додому зі школи після останнього дня занять перед літніми канікулами.

Запитання, чому вона довше ніж на добу затрималася з повідомленням про відсутність свого сина, місіс Маклін коментувати відмовилася. Шеф поліції Річард Бортон також ухилився від коментарів, проте певне джерело в Департаменті поліції повідомило "Ньюз", що Едвард Коркоран мав не вельми добрі стосунки зі своїм вітчимом і що раніше він також проводив деякі ночі не вдома. Те саме джерело припускає, що на ухилення хлопчика від повернення додому могли вплинути його річні оцінки. Директор Деррійської школи Гаролд Меткаф ухилився від коментарів щодо оцінок Едварда Коркорана, вказавши на те, що вони не є громадським надбанням.

"Я сподіваюся, що зникнення цього хлопчика не спричиниться до зайвих побоювань, — сказав минулого вечора шеф Бортон. — Зрозуміло, що настрої в громаді тривожні, але я хочу наголосити на тому, що кожного без винятків року ми реєструємо від тридцяти до п'ятдесяти заяв про зникнення неповнолітніх осіб. Більшість із них знаходяться живими й здоровими протягом тижня після першої заяви. Дай Бог, те саме буде й у випадку Едварда Коркорана".

Також Бортон підтвердив свою впевненість у тому, що вбивства Джорджа Денбро, Бетті Ріпсом, Шеріл Ламоніки, Метью Клементса й Вероніки Гроган не були справою рук однієї особи.

"У кожному злочині є істотні відмінності", — сказав Бортон, однак відмовився наводити подробиці. Він сказав, що місцева поліція, діючи у тісній співпраці з офісом Генерального прокурора штату Мейн, досі розслідує кілька версій. На запитання в телефонному інтерв'ю минулого вечора: "Наскільки якісні ці версії?", шеф Бортон відповів: "Дуже якісні". Запитання, чи очікується по якомусь з цих злочинів найближчим часом чийсь арешт, Бортон коментувати відмовився.

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 22 ЧЕРВНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

СУД ПРИЗНАЧАЄ

НЕСПОДІВАНУ ЕКСГУМАЦІЮ

Сенсаційною новиною у справі зникнення Едварда Коркорана є ексгумація його молодшого брата, Дорсі, призначена вчора пізно ввечері суддею Районного суду Деррі Ерхардтом К. Молтоном. Постанова суду стала наслідком спільного запиту від Окружного прокурора та Окружного судмедексперта.

Дорсі Коркоран, котрий також жив разом зі своєю матір'ю й вітчимом за адресою Чартер-стрит 73, помер, як раніше повідомлялося, в результаті нещасного випадку в травні 1957 року. Хлопчика було доставлено в Деррійський міський шпиталь з

численними переломами, включно з проламом черепа. На госпіталізацію його здавав Річард П. Маклін, вітчим хлопчика. Він стверджував, що Дорсі Коркоран грався у гаражі на драбині й випадково упав з її верху. Хлопчик помер, не повертаючись до пам'яті, через три дні.

Увечері в середу було подано заяву про зникнення Едварда Коркорана (десятирічного). Запитання, чи перебувають під підозрою у зв'язку зі смертю меншого або зникненням старшого хлопчика місіс Маклін або містер Маклін, шеф Бортон коментувати відмовився.

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 24 ЧЕРВНЯ 1858 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

МАКЛІНА ЗААРЕШТОВАНО

ЗА ПОБИТТЯ ДО СМЕРТІ

Він підозрюваний у зв'язку з нез'ясованим зникненням

Учора шеф Деррійської поліції Річард Бортон скликав прес-конференцію, щоб оголосити, що Річард П. Маклін, який мешкає за адресою Чартер-стріт 73, був заарештований і звинувачений у вбивстві свого пасерба Дорсі Коркорана. Молодший Коркоран помер у Деррійському міському шпиталі, як було визначено, "в результаті нещасного випадку" 31 травня минулого року.

"Звіт судово-медичного експерта показує, що хлопчика було жорстоко побито", — сказав Бортон. Хоча Маклін стверджував, нібито хлопчик, граючись у гаражі, упав з драбини, Бортон сказав, що звіт Окружного судмедексперта показує, що хлопчика було жорстоко побито якимсь тупим знаряддям. На запитання, яким саме знаряддям, Бортон відповів: "Імовірно, це був молоток. Наразі найважливішим є висновок судово-медичного експерта, що цей хлопчик отримав численні удари певним предметом, який був достатньо твердим, щоб поламати йому кістки. Рани, особливо ті, що на черепі, зовсім не відповідають тим, які може заподіяти падіння. Дорсі Коркорана було побито мало не до смерті, а потім підкинуто помирати у травмпункт міського шпиталю".

На запитання, чи не порушили свої обов'язки лікарі, котрі лікували Дорсі Коркорана, якщо брати до уваги можливість повідомлення про знущання з дитини, чи у звітності про справжні причини смерті, Бортон відповів: "їм доведеться відповідати на серйозні питання, коли містер Маклін постане перед судом".

Відповідаючи на запитання про його думку щодо можливого зв'язку цих подій з нещодавнім зникненням старшого брата Дорсі Коркорана, Едварда, про яке чотири дні тому заявили Моніка й Річард Макліни, шеф Бортон сказав: "Я гадаю, ця справа виглядає набагато серйознішою, ніж ми спочатку припускали, ви погоджуєтесь?"

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 25 ЧЕРВНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 2):

УЧИТЕЛЬКА КАЖЕ, ЩО ЕДВАРД КОРКОРАН

ЧАСТО "З'ЯВЛЯВСЯ В СИНЦЯХ"

Генрієта Думонт, учителька п'ятого класу в Деррійській початковій школі на Джексон-стріт, сказала, що Едвард Коркоран, котрий уже майже тиждень як пропав, часто приходив до школи "вкритий синцями". Місіс Думонт, яка від кінця Другої світової війни викладає в одному з двох п'ятих класів цієї школи, сказала, що одного

дня, приблизно за три тижні до його зникнення, Едвард Коркоран "з'явився з обома майже зовсім заплавленими очима. Коли я спитала в нього, що трапилося, він відповів, що "батько давав йому ладу" за те, що він не з'їв вечерю".

Коли її запитали, чому вона не доповіла про таке вочевидь тяжке побиття, місіс Думонт сказала: "Це я не вперше побачила таке у своїй учительській кар'єрі. Перші кілька разів подібне було з одним з моїх учнів, батько якого плував побиття з навчанням дисципліни, і я намагалася щось з цим зробити. Але тодішня заступниця директора, Гвендолін Рейберн, сказала мені, щоб я в це не втручалася. Вона сказала мені, що, коли працівники школи опиняються вплутаними у ті справи, де підозрюється насильство над дітьми, це завжди обертається недобре для Департаменту освіти під час розподілу бюджетних асигнувань. Я пішла до самого директора, і він мені наказав забути про це, бо інакше я отримаю догану. Я перепитала, чи потрапить догана в подібному випадку до моєї особистої справи. Він сказав, що в будь-якому випадку вчителів не варто добиватися собі догани. Я зрозуміла натяк".

Відповідаючи на запитання, чи залишилося й зараз тим самим ставлення в деррійській системі шкільної освіти, місіс Думонт сказала: "Ну, а яким воно виглядає у світлі цієї, поточної, ситуації? І ще можу додати: я б не говорила зараз з вами про це, якби не виходила на пенсію в кінці цього навчального року".

Місіс Думонт продовжила: "Відтоді як виявилася ця історія, я щовечора опускаюся на коліна й молюся за те, що Едді Коркорану просто остогидів той звір у подобизні його вітчима, і хлопчик утік. Я молюся за те, що, коли він прочитає в газеті або почує в новинах, що того Макліна замкнули, хлопчик повернеться додому".

Моніка Маклін у короткому телефонному інтерв'ю гаряче спростувала звинувачення місіс Думонт: "Річ ніколи не бив Дорсі, і Едді він також ніколи не бив, — сказала вона. — Я вам просто зараз це кажу, а коли помру й постану перед Престолом Судді й подивлюся впрост у вічі Господу, те саме я скажу і Йому".

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 28 ЧЕРВНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 2):

"ТАТО МУСИВ ДАТИ МЕНІ ЛАДУ, БО Я ПОГАНИЙ", —
РОЗПОВІВ МАЛЮК УЧИТЕЛЬЦІ В ДИТСАДКУ,
ПЕРЕД ТИМ ЯК ЙОГО БУЛО ПОБИТО НА СМЕРТЬ

На умовах анонімності одна з учительок, яка двічі на тиждень викладає у місцевому дитячому садку, розповіла вчора репортеру "Ньюз", що менш ніж за тиждень до його смерті в результаті нібито нещасної пригоди в гаражі, юний Дорсі Коркоран прийшов до неї на заняття з важкими вивихами великого та ще трьох пальців на правій руці.

"Йому так боліло, що бідний малюк не міг розмальовувати свого плаката з безпеки життєдіяльності "Містер Роби Так"[296], — сказала ця вчителька. — Пальці були розпухлі, як сосиски. Коли я спитала у Дорсі, що трапилося, він сказав, що його батько (вітчим Річард П. Маклін) відгинав йому пальці назад за те, що він пройшов по підлозі, яку щойно була вимила й навощила його мати. "Тато мусив дати мені ладу, бо я поганий", — це його слова. Дивлячись на ці маленькі, любі пальчики, я мало не розплакалась. Йому дуже хотілося розмалювати той плакат, як це зробили зі своїми

інші діти, тому я дала йому дитячого аспірину й дозволила розмальовувати, поки для інших дітей тривав "Час казки". Він дуже любив розмальовувати ті плакати "Містер Роби Так" — найбільше це любив — і тепер я радію, що змогла подарувати йому трішки щастя в той день.

Коли він помер, мені навіть на думку не спало, що це могло бути чимсь іншим, окрім нещасної пригоди. Гадаю, я спершу подумала, що він упав, бо не міг добре триматися тією своєю рукою. Тепер я думаю, що тоді просто не могла повірити, що дорослий може зробити таке малюкові. Тепер я знаю, що може. Дай Боже, краще б я не знала".

Старшого, десятирічного, брата Дорсі Коркорана Едварда досі не знайдено. Зі своєї камери в Окружній в'язниці в Деррі Річард Маклін продовжує заперечувати будь-яку власну роль як у смерті свого молодшого пасерба, так і в зникненні старшого хлопчика.

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 30 ЧЕРВНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 5):

МАКЛІН ДОПИТАНИЙ У СПРАВАХ СМЕРТЕЙ

ГРОґАН І КЛЕМЕНТСА

Він надав беззаперечні алібі — повідомляє наше джерело

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 6 ЛИПНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

"МАКЛІНА БУДЕ ЗВИНУВАЧЕНО

ТІЛЬКИ У ВБИВСТВІ ЙОГО ПАСЕРБА ДОРСІ", —

КАЖЕ БОРТОН

Едварда Коркорана досі не знайдено

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 24 ЛИПНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

ПЛАЧУЧИЙ ВІТЧИМ ЗІЗНАЄТЬСЯ,

ЩО ДО СМЕРТІ ПОБИВ СВОГО ПАСЕРБА

У процесі драматичного слухання в Окружному суді справи Річарда Макліна, звинуваченого у вбивстві свого пасерба Дорсі Коркорана, Маклін зламався під час допиту сторони звинувачення в особі Окружного прокурора Бредлі Вітсана, визнавши, що він до смерті побив чотирирічного хлопчика безвіддачним молотком, який потім, перед тим як відвезти хлопчика до травмпункту Деррійського міського шпиталю, він закопав у дальньому кінці городу своєї дружини.

Судова зала перебувала у приголомшеному мовчанні, поки, рюмсаючи, Маклін, який перед тим визнав побиття обох своїх пасербів "вряди-годи, коли вони на те заслуговували, їм же на добро", викладав свою історію.

"Я не знаю, що на мене найшло. Я побачив, що він знову лізе на ту чортову драбину, і схопив молоток з лави, де той лежав, і просто став його ним опоряджувати. Я не збирався його вбивати. Бог мені свідок, я зовсім не думав його вбивати".

"Він казав щось перед тим, як зомліти?" — запитав Вітсан.

"Він сказав: "Припини, татусю, я вибачаюся, я люблю тебе"", — відповів Маклін.

"Ви припинили?"

"Перегодом", — сказав Маклін. Потім він почав ридати так істерично, що суддя Ерхардт Молтон оголосив перерву в судовому засіданні.

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 18 ВЕРЕСНЯ 1958 РОКУ (ШПАЛЬТА 16):

ДЕ ЕДВАРД КОРКОРАН?

Вітчим Едварда, засуджений на десятирічний термін (з правом умовно-дострокового звільнення через два роки) у штатній в'язниці Шошенк за вбивство його чотирирічного брата Дорсі, продовжує стверджувати, що не має уявлення, де може бути Едвард Коркоран. Мати хлопчиків, яка розпочала процес розв'язання шлюбу з Річардом П. Макліном, каже, що, на її думку, її незабаром-екс-чоловік бреше.

Чи це так?

"Я, наприклад, так не вважаю", — каже отець Ешлі О'Браян, котрий обслуговує в Шошенку в'язнів-католиків. Маклін почав брати уроки католицької віри невдовзі після того, як почав відбувати свій термін ув'язнення, і отець О'Браян проводив з ним доволі багато часу. "Він щиро шкодує про те, що наробив", — продовжує отець О'Браян, додаючи, що, коли він на самому початку спитав у Макліна, чому той хоче стати католиком, і Маклін йому відповів: "Я чув, що вони мають покайнні молитви, а мені треба багато спокутувати, бо інакше я потраплю в пекло, коли помру".

"Він розуміє, що він наробив молодшому хлопчику, — каже отець О'Браян. — Якщо він також зробив щось і старшому, він цього не пам'ятає. Він вірить, що його руки чисті щодо Едварда".

Наскільки в Макліна руки чисті щодо Едварда — це питання, яке продовжує турбувати мешканців Деррі, але він був переконливо очищений від підозр у вбивствах інших дітей, які мали місце тут. Щодо перших трьох, він спромігся надати залізні алібі, а коли в червні, липні та серпні трапилися решта, він уже перебував у в'язниці.

Усі ці десять убивств залишаються нерозкритими.

В ексклюзивному інтерв'ю, яке Маклін дав "Ньюз" минулого тижня, він знову стверджував, що нічого не знає про місцеперебування Едварда Коркорана. "Я бив їх обох, — сказав він у болісному монолозі, який переривався важкими нападами плачу. — Я їх любив, але бив. Сам не розумію чому — не більше, ніж я розумію, чому Моніка дозволяла мені це робити чи чому вона покривала мене після того, як помер Дорсі. Гадаю, я міг би вбити Едді так само легко, як це зробив із Дорсі, але присягаюся перед Богом, й Ісусом, й усіма святими на небесах, я цього не робив. Я розумію, як воно виглядає, але я цього не робив. Я думаю, він просто втік. Якщо так, то це єдине, за що я мушу подякувати Богу".

На запитання, чи свідомий він якихось прогалин у власній пам'яті — чи не міг він убити Едварда, а потім заблокувати це в пам'яті — Маклін відповів: "Я не в курсі щодо жодних прогалин. Я надто добре знаю, що я насправді наробив. Я присвятив власне життя Христу й решту його збираюся провести, спокутуючи це".

З ГАЗЕТИ "ДЕРРІ НЬЮЗ" ЗА 27 СІЧНЯ 1960 РОКУ (ШПАЛЬТА 1):

"ТЕ ТІЛО НЕ НАЛЕЖИТЬ КОРКОРАНУ", —

ОГОЛОШУЄ БОРТОН

Шеф поліції Річард Бортон повідомив репортерам сьогодні вранці, що дуже розкладене тіло хлопчика, віком приблизно як Едвард Коркоран, який зник зі свого

дому в Деррі у червні 1958 року, точно не належить пропалій дитині. Те тіло було знайдено в Ейнсфорді, штат Массачусетс, закопаним у гравійному кар'єрі. У поліції штатів Мейн і Массачусетс спершу припускали, що тіло може належати Коркорану, вважаючи, що його міг підвозити якийсь розбещувач малолітніх, після того як він утік зі свого дому на Чартер-стрит, де було побито та вбито його молодшого брата.

Стоматологічна карта переконливо показала, що тіло, знайдене в Ейнсфорді, не належить Коркорану, від зникнення якого минуло вже дев'ятнадцять місяців.

З ПОРТЛЕНДСЬКОЇ ГАЗЕТИ "ПРЕС-ГЕРАЛД" ЗА 19 ЛИПНЯ 1967 РОКУ (ШПАЛЬТА 3):

ЗАСУДЖЕНИЙ УБИВЦЯ

СКОЮЄ САМОГУБСТВО У ФАЛМУТІ

Річард П. Маклін, якого дев'ять років тому було засуджено за вбивство його чотирирічного пасерба, вчора після полудня був знайдений мертвим у своїй невеличкій квартирі на третьому поверсі у Фалмуті. Умовно-достроково звільнений, який тихо жив і працював у Фалмуті з часу його виходу зі штатної в'язниці Шошенк у 1964 році, вочевидь, покінчив життя самогубством.

"Записка, яку він залишив, вказує на надзвичайно скаламучений стан розуму", — сказав заступник шефа Фалмутської поліції Брендон К. Рош. Зміст записки він оголосити відмовився, але певне джерело в Департаменті поліції повідомило, що вона складається з двох речень: "Я бачив Едді минулої ночі. Він був мертвий".

Згаданим "Едді" напевне є пасерб Макліна, брат того хлопчика, за вбивство якого Макліна було засуджено в 1958 році. Саме зникнення Едварда Коркорана зрештою призвело до вироку Макліну за побиття до смерті молодшого брата Едварда, Дорсі. Старший хлопчик безвісти пропав дев'ять років тому. У короткому судовому процесі в 1966 році мати цього хлопчика добилася оголошення її сина юридично мертвим, щоби їй увійти у володіння банківським рахунком Едварда Коркорана. На тому рахунку зберігалася сума шістнадцять доларів.

3

Едді Коркоран був мертвим, авжеж.

Він помер тієї ж ночі 19 червня, але його вітчим не мав до цього жодного стосунку. Він помер, коли Бен Генском сидів удома й дивився разом із матір'ю телевизор, коли мати Едді Каспбрака стривожено мацала йому лоба, шукаючи ознак своєї улюбленої хвороби "фантомної лихоманки"; коли вітчим Беверлі Марш — джентльмен, який мав, принаймні за темпераментом, неймовірну подібність до вітчима Едді й Дорсі Коркоранів — наддав копняком дівчинці під її *derrière*[297] і наказав "вимітатися туди й повитирати насухо ті чортові тарілки, як тобі твоя мамця веліла"; коли на Майка Хенлона нагорлали якісь старшокласники (один із них через кілька років призведе на світ юного-гарнюнього, поставного гомофоба Джона "Рукатого" Гартон), проїжджаючи повз старим "доджем", коли Майк сапав бур'яни в садочку поряд з маленьким будиночком Хенлонів на Вітчем-ровд, неподалік від тієї ферми, що належала божевільному батькові Генрі Баверза; коли Річі Тозієр потайки роздивлявся на

напіводягнених дівчат у знайденому ним на дні шухлядки з батьківськими шкарпетками й нижньою білизною журналі "Джем", отримуючи нормальний, добрий стояк, і коли Білл Денбро у моторошному невірстві жбурляв через кімнату фотоальбом свого мертвого брата.

Хоча жоден з них не згадає цього пізніше, у ту мить, коли помер Едвард Коркоран, усі вони поглянули вгору... немов почувши якийсь далекий крик.

У "Ньюз" були абсолютно праві щодо одного: річний табель Едварда дійсно був достатньо поганим, щоб змусити хлопця боятись повернутись додому й постати перед лицем вітчима. А ще його мати і старий багато скандалили цього місяця. Це ще дужче погіршувало справи. Коли вони вже досить бурхливо розпалювалися, мати починала викрикувати багато здебільша сумбурних звинувачень. Вітчим спершу відповідав на них бурчанням, потім криками, щоб вона заткнулася, а зрештою розлюченим ревінням дикого кабана, який піймав собі в рило цілий сагайдак стріл дикобраза. Втім, Едді ніколи не бачив, щоб той кинувся на неї з кулаками. Едді гадав, що вітчим на таке не міг цілком наважитися. Раніше кулаки він приберігав для Дорсі й Едді, а тепер, коли Дорсі помер, Едді, окрім власної, отримував і братову частку.

Ці змагання з криків напливали й спливали циклічно. Найбільш звичними вони були наприкінці кожного місяця, коли приходили рахунки. Разок чи два, коли скандал сягав найгіршого рівня, міг зазирнути викликаний кимсь із сусідів полісмен, сказати їм, щоб понизили тон. Зазвичай цим і завершувалося. Мати ще була здатна показати копу середнього пальця, піддратовуючи, щоб той її забрав, але вітчим рідко казав щось супроти.

"Вітчим боїться копів", — думав Едді.

У такі періоди напруги Едді притаювався. Так мудріше. Якщо хтось так не вважає, хай би подивився, що трапилося з Дорсі. Деталей Едді не знав і не бажав їх знати, але мав власні припущення щодо Дорсі. Він гадав, що Дорсі опинився в поганому місці в поганий час: у гаражі в останній день місяця. Вони розповіли Едді, що Дорсі впав у гаражі з драбини. "Якби ж то я тільки раз казав йому, щоб тримався звідти подалі, я казав йому це шістдесят разів", — сказав його вітчим, але мати не дивилася на нього, тільки раз поглянула, випадково... і коли їхні очі зустрілися, Едді побачив у її очах крихітну іскру пацючого переляку, і йому це не сподобалося. Старий так і сидів собі далі мовчки за кухонним столом з квартою[298] "Райнголда", дивлячись у нікуди з-під своїх важко навислих брів. Едді тримався від нього подалі. Коли вітчим гримав, він був зазвичай — не завжди, але зазвичай — безпечним. От коли він замовкав, тоді ти мусив бути обережним.

Позаминулого вечора він кинув стілець на Едді, коли Едді підвівся, щоб глянути, що там, на іншому телеканалі — просто підчепив один з отих трубчастих алюмінієвих кухонних стільців і, майнувши ним собі через голову, жбурнув уперед. Той ударив Едді в зад і збив з ніг. Зад у нього все ще болів, але він розумів, що могло бути гірше: могло поцілити в голову.

А ще був вечір, коли старий раптом підвівся й розмазав по волоссю Едді цілу

жменю картопляного пюре, без жодної на те причини. Одного дня в минулому вересні Едді прийшов зі школи та з власної глупоти дозволив сітчастим дверям грюкнути за собою, в той час як його вітчим був ліг здріснути. Маклін вийшов зі спальні у своїх хвилястих сімейних трусах, волосся стирчить штопорами, щоки присивілі дводенною вікендовою щетиною, дихання присивіле двома днями вікендового пива. "Ну от, Едді, — сказав він, — мушу дати тобі ладу за те, що ти грюкнув тими йобаними дверима". У лексиконі Річа Макліна "дати ладу" слугувало евфемізмом для "збити тебе на лайно". Що він потім і зробив Едді. Едді знепритомнів, коли старий викинув його в сіни. Мати була прикрутила там низенько пару гачків для одягу, спеціально для нього з Дорсі, щоб вони вішали на них свої пальта. Ці гачки твердими сталевими пальцями буцнули Едді в крижі, от тоді він і впав у непам'ять. Прийшовши за десять хвилин до тями, він почув, як мати кричить, що вона доправить Едді у шпиталь і він її не зупинить.

— Після того, що трапилось з Дорсі? — відгукнувся його вітчим. — Ти бажаєш піти до в'язниці, жінко?

Це стало кінцем її балачок про шпиталь. Вона допомогла Едді дійти до його кімнати, де він ліг у ліжко, тремтячи, з укритим краплинами поту лобом. Протягом наступних трьох днів він єдино виходив зі своєї кімнати, тільки коли їх обох не було вдома. Тоді він, тихенько стогнучи, повільно кульгав до кухні й діставав з-під раковини віскі вітчима. Кілька дрібних ковточків притупляли біль. Біль загалом минувся на п'ятий день, але кров'ю він пісяв ще майже два тижні.

І того молотка в гаражі більше не було.

Як щодо цього? Як щодо цього, друзі та сусіди?

О, молоток "Крафтсмен" — звичайний молоток — там залишався. А безвіддачний молоток "Скотті", от той пропав. Особливий молоток його вітчима, той, якого йому з Дорсі заборонено було торкатися. "Якщо хтось із вас бодай торкнеться цього малюка, — сказав він їм того дня, коли купив його, — я з вас кишки повипускаю й на вуха понамотую". Дорсі боязко спитав, чи дуже дорогий цей молоток. Старий сказав, що той збіса здогадливий.

Він пояснив, що молоток цей заповнений підшипниковими кульками й тому не дає віддачі, як би сильно ти ним не бив.

Тепер цей молоток пропав.

Оцінки в Едді були не найкращими тому, що відтоді як мати знову вийшла заміж, він часто пропускав школу, але дурником він аж ніяк не був. Він вирішив, що розуміє, куди дівся той безвіддачний молоток "Скотті". Він вирішив, що вітчим обробив ним Дорсі, а потім закопав його в саду чи, може, викинув у Канал. Це той випадок, які незрідка траплялися в коміксах жахів, котрі читав Едді, у тих, які він тримав на верхній полиці своєї шафи.

Він підійшов ближче до Каналу, що брижив між своїми бетонними берегами, немов проолієний шовк. Відблиск місяця мерехтів на його поверхні у формі бумеранга. Едді сів, похитуючи ліниво кросівками, вряди-годи постукуючи ними по бетону. Останні шість тижнів були доволі сухими, і вода пропливала, либонь, футів за дев'ять нижче

вичовганих підошов його кросівок. Але якщо уважніше придивитися до стінок Каналу, можна було визначити різні рівні, до яких вона інколи цілком легко сягала. Відразу понад теперішнім рівнем води бетон мав темно-коричневий колір. Це коричневе забарвлення поступово вицвітало до жовтого, а далі й до майже білого кольору — на тому рівні, де з ним стикалися п'яти кросівок Едді, коли він ними помахував.

Вода плавно й нечутно текла з-під бетонної, брукованої всередині арки повз те місце, де сидів Едді, і далі до дерев'яного критого пішохідного мосту між Бессі-парком і Деррійською середньою школою. Борти мосту й дерев'яне мостиння — навіть крокви під дахом — були покриті вирізаними ініціалами, телефонними номерами та закликами. Закликами кохання; закликами, що отакий-то бажає "відсмоктати" чи "впихнутися"; закликами, що ті, кого виявлять за смоктанням чи впиханням, позбудуться прутнів або їм зашпакують гузно гарячою смолою; випадковими ексцентричними, непіддатними витлумаченню закликами. Один із таких залишався загадкою для Едді всю цю весну: "РЯТУЙТЕ РОСІЙСЬКИХ ЄВРЕЇВ! ЗБИРАЙТЕ ЦІННІ ПРИЗИ!"

Що це насправді означає? Бодай щось? Та чи має це значення?

Цього вечора Едді не заходив на Міст Поцілунків; він не мав жодного бажання переходити на той бік, де стоїть середня школа. Він думав, що, мабуть, поспить у парку, можливо, в сухому листі під естрадою, але поки що добре було просто сидіти тут. У парку йому подобалося, він часто сюди приходив, коли мусив подумати. Подеколи він бачив людей, що обжималися між дерев у гайках, розкиданих по всьому парку, але Едді їх не займав і вони не займали Едді. Він чув на ігровому майданчику в школі зловісні оповідки про педиків, які після заходу сонця шастають по Бессі-парку, і сприймав ці історії безсумнівними, але до нього ніхто ніколи не чіплявся. Парк був мирним місцем, а найкраще місце в ньому, на його думку, було тут, де він зараз сидів. Йому подобалося тут посеред літа, коли вода спадала так низько, що дзюрчала крізь каміння, фактично розбігаючись на окремі струмочки, які вигиналися й вихилялися, інколи сходячись знову. Йому подобалося тут наприкінці березня й на початку квітня, відразу після скресання криги, коли він інколи простоював біля Каналу (сидіти тоді ще занадто холодно, сраку собі відморозиш) годину чи й довше, натягнувши щільніше на голову каптур старої парки, вже два роки йому замалої, з руками в кишенях, не усвідомлюючи, як тремтить і труситься його худеньке тіло. Упродовж тижня чи двох після скресання криги Канал мав якусь лячну, притягальну силу. Едді був зачарований тим, як скипала білим вода, вириваючись з-під брукованої арки, як з ревінням бігла повз нього, несучи за собою палички й гілки, і всякого роду людський мотлох. Він не раз собі уявляв, як іде в березні повз Канал зі своїм вітчимом і раптом з усієї сили штовхає того виродка нахер. Той кричить, крутить руками, шукаючи рівноваги, і валиться вниз, а Едді стоїть на бетонному парапеті й дивиться, як його відносить течією, голова чорним м'ячем колихається посеред дикого білобурунного потоку. Він там стоїть, так, і, склавши долоні в рупор біля рота, кричить: "ЦЕ ЗА ДОРСІ, ТИ, ГНИЛИЙ ЧЛЕНОСМОКУ! КОЛИ ПОТРАПИШ ДО ПЕКЛА, СКАЖИ ДИЯВОЛУ, ЩО ОСТАННЄ, ЩО ТИ ЧУВ У СВОЄМУ ЖИТТІ, ЦЕ ЯК Я ТОБІ КАЖУ: НЕ ЧІПЛЯЙСЯ ДО

ТИХ, ХТО МЕНШИЙ ЗА ТЕБЕ". Цього ніколи не трапиться, звичайно, але це була абсолютно чудесна фантазія. Велика мрія, яку приємно мріяти, поки сидиш тут, біля Каналу, а...

Аж тут чиясь рука зімкнулася на ступні Едді.

Він якраз був задивився поза Канал, у бік школи, сонно усміхаючись доволі гарною усмішкою, уявляючи, як його вітчима відносить геть лютою течією весняної повіді, заносить геть з його життя назавжди. М'який, але міцний хват наполохав його так сильно, що він мало не втратив рівновагу, ледве не перекинувся у Канал.

"Це якийсь із тих педиків, що про них завжди балакали старші хлопці", — подумав він, а потім поглянув униз. І в нього відпала щелепа. Сеча гаряче потекла йому по ногах, плямуючи джинси чорним у місячному світлі. То був ніякий не педик.

То був Дорсі.

Дорсі, яким його поховали, Дорсі в його синьому піджаку й сірих штанях, тільки тепер той піджак був брудним лахміттям, сорочка на Дорсі була жовтою ганчіркою, а штани вогко облипали ноги Дорсі, тоненькі, як мітлища. А голова в Дорсі була жахливо понівечена, немов її чимсь провалило ззаду, і внаслідок цього випнуло спереду.

Дорсі усміхався.

— Еддіііі... — прохрипів його покійний брат, точнісінько як хтось з отих мертвяків, які завжди повертаються з могил у коміксах жахів. Усмішка Дорсі поширшала. Блищали жовті зуби, а поза ними, десь углибині тієї темряви, ніби звивались якісь штуки.

— Еддіііі... Я прийшов побачитися з тобою, Еддіііі...

Едді намагався закричати. Хвилі сірого збурення покотилися крізь нього, і виникло химерне відчуття, ніби він плине. Але це був не сон, він не спав. Рука на його кросівці була білою, як черево форелі. Якимсь чином босі ступні його брата чіплялися за бетон. Щось уже було відгризло в Дорсі одну п'ятку.

— Ходімо донизу, Еддіііі...

Едді не зміг закричати. У легенях не стало повітря, щоб спромогтися на крик. Він видав якийсь химерний писклявий стогін. Щось голосніше здавалося йому недосяжним. З цим усе було гаразд. За пару секунд мозок у нього трісне, і після того вже ніщо не матиме значення. Рука в Дорсі була маленькою, проте невідхильною. Сідниці Едді сковзнули по бетону до закрайка Каналу.

Не перестаючи так само пискляво стогнати, він потягнувся руками собі за спину, вчепився за той бетонний край і відсмикнувся назад. Відчув, що та рука на мить зісковзнула, почув сердите шипіння і встиг подумати: "Це не Дорсі. Я не знаю, що воно, але це не Дорсі". Потім йому адреналіном затопило тіло й він уже повз геть, намагаючись побігти навіть раніше, ніж підведеться на ноги, коротко дихаючи з верескливим присвистом.

Білі долоні з'явилися на бетонній губі Каналу. Пролунало мокре "ляп". Краплі води злетіли вгору в місячному світлі з мертвотно-блідої шкіри. Тепер над закрайком з'явилося обличчя Дорсі. Притлумлені червоні іскри зблискували в його запалих очах.

Мокре волосся обліпило його череп. Щоки були посмуговані грязюкою, немов бойовою розмальовкою.

Груди Едді нарешті розімкнулися. Він ривком втягнув повітря і перетворив його на верещання. Він підхопився на рівні й побіг. Він біг, озираючись назад через плече, йому треба було знати, де там Дорсі, і в результаті він з усього розгону ввігнався у великий в'яз.

Відчуття було таке, ніби хтось — його вітчим, наприклад, — підірвав динамітний заряд йому в лівому плечі. Спалахнули, віялом бризнувши увсебіч, зірки в його голові. Він, мов стятий, упав під окоренок дерева, кров цебеніла йому з лівої скроні. Він плавав у водах напівпритомності, мабуть, з дев'яносто секунд. Потім спромігся знову підвестись на ноги. Стогін вирвався з нього, коли він спробував підняти ліву руку. Та не хотіла слухатися. Відчувалася вся занімілою й далекою. Тож він підняв праву й люто потер свою дико болючу голову.

Потім він згадав, чому йому трапилося стрімголов увігнатися у цей в'яз, і він роззирнувся довкола.

Он край Каналу — білий, як кістка, і прямий, як струна, в місячному світлі. Жодних ознак тієї істоти з Каналу... якщо там взагалі була якась істота. Він продовжував роззиратися, повільно обернувшись на повні триста шістдесят градусів. Бессі-парк був тихим і нерухомим, як чорно-біла фотокарточка. Плакучі верби простягнули до землі свої тоненькі понурі руки, і будь-що могло стояти, зіщулене й безумне, в їх укритті.

Едді вирушив уперед, намагаючись дивитися відразу повсюди. Його вивихнуте плече пульсувало болем в одностайному ритмі з серцебиттям.

"Еддіііі, — стогнав крізь дерева вітерець, — невже ти не хочеш мене бачити, Еддіііі?" Він відчув, як в'ялі пальці трупа пестять збоку йому шию. Він рвучко обернувся, змахнувши руками. Ноги в нього заплуталися і, вже падаючи, він побачив, що то всього лиш вербові пагони ворухаться під вітерцем.

Він підвівся знову. Хотів було побігти, але, коли спробував, новий динамітний заряд вибухнув йому в плечі й він був змушений зупинитися. Якось він розумів, що мусить зараз же подолати власний страх, обзивав себе дурнуватим малюком, котрого налякав якийсь відблиск, чи може, він заснув непомітно для себе й побачив якийсь поганий сон. Утім, це не допомагало — фактично якраз навпаки. Тепер його серце билося так швидко, що він більше не міг розрізняти окремих ударів і був упевнений, що воно скоро розірветься від жаху. Бігти він не міг, але коли вибрався поза верби, спромігся на кульгаве дріботіння.

Очима він уп'явся у світло вуличного ліхтаря, що позначало головні ворота парку. Він рухався у тім напрямку, спромігшись додати трохи більше швидкості, думаючи: "Я дістануся до того ліхтаря і все буде гаразд. Я дістануся до того ліхтаря і все буде гаразд. Ліхтар яскравий, страху нема, всю ніч гуляймо, позаду тьма..."

Щось переслідувало його.

Едді почув, як воно продирається крізь вербовий гай. Якщо обернеться, він побачить, що там. Воно наздоганяє. Едді чув його кроки, таку ходу, типу човгання й

чвання, але він не озиратиметься назад, ні, він дивитиметься вперед, на те світло, зі світлом все буде гаразд, він просто продовжить свій політ на світло, і він уже майже там, майже...

Запах, ось що змусило його обернутися. Гнітючий запах, ніби покинули гнити величезну купу риби, яка перетворилася на ослизле падло в літню спеку. Запах якогось мертвого океану.

Це не Дорсі тепер женеться за ним — це та Істота з "Чорної лагуни".[299] Рило в цього страховиська було довгим, гофрованим. Зелена рідина скрапувала з чорних, схожих на вертикальні роти, прорізів на його щоках. Очі воно мало білі, драглисті. Його перетинчасті пальці кінчалися пазурами, гострими, як бритви. Дихання в нього було булькотливим і глибоким, схожим на звуки, що видає водолаз із поганим регулятором. Коли страховисько побачило, що Едді на нього дивиться, його зелено-чорні жаб'ячі губи розтягнулись у мертвотно-бездумній усмішці, показуючи величезні ікла.

Воно незграбно волочилося позаду, і Едді раптом зрозумів. Воно має намір забрати його назад до Каналу, затягти його в сиру чорноту підземного ходу Каналу. Щоб там його зжерти.

Едді поривчасто додав швидкості. Світло натрієвого дугового ліхтаря підтягувалося ближче. Едді вже було видно ореол з комашні й метелеків. У бік траси № 2 прямувала якась вантажівка, перед підйомом угору водій перемикав передачу, і в нажаханому мозку Едді промайнула розпачлива думка, що той може пити каву з паперової чашки та слухати якусь мелодію Бадді Холлі[300] по радіо, не уявляючи, що менш ніж за дві сотні ярдів від нього один хлопчик може стати мертвим у наступні двадцять секунд.

Сморід. Гнітючий сморід тієї істоти. Настигає. Охоплює його зусібіч.

Паркова лавочка, ось через що він перечепився. Раніше того вечора її випадково перекинули якісь діти, котрі бігли додому, щоб встигнути до настання комендантської години. Її сидіння стирчало на якихось пару дюймів з трави — один зелений тон на тлі іншого — майже невидиме у поглибленій місяцем темряві. Край цього сидіння жвакнув Едді в гомілки, озвавшись вибухом склистого, нестерпного болю. Ноги підкинулися позаду нього, і Едді гепнувся у траву.

Поглянувши собі за спину, він побачив, що Істота насувається, її білі, як яйця-пашот, очі блищали, її луска спливала слизом кольору морських водоростей, її вертикальні зябра на роздутій шиї та щоках відкривалися й закривалися.

— Аг! — кркнув Едді. Здається, це був єдиний, що він його міг видати, звук. — Аг! Аг! Аг! Аг!

Тепер він повз, глибоко чіпляючись пальцями за дерен. Висолопивши язика.

За секунду до того, як тхнучі рибою, мозоляві руки Істоти зімкнулися на його горлі, йому прийшла втішлива думка: "Це все сон; так мусить бути. Не існує насправді ніякої такої Істоти, не існує насправді ніякої Чорної лагуни, а навіть якщо й існує, то це десь у південній Америці або серед Флоридських Еверглейдс,[301] чи в якомусь іншому місці на кшталт цих. Це всього лише сон, і я прокинуся у своєму ліжку чи, може, у листі під естрадою, і я..."

Й от тоді земноводні руки зімкнулися на його горлі й хрипкі схлипи Едді захлинулись; коли Істота його перевертала, хітинові гачки, що попроростали з цих рук, продряпали кровоточиві, схожі на каліграфічні, знаки на його шиї. Едді дивився в її палаючі білі очі. Він відчував, як перетинки між її пальцями здавлюють йому горло, наче його душать бинди якоїсь живої водорості. Його загострений жахом зір відзначив плавець, щось як півнячий гребінь і щось як отруйний спинний плавець коричневого сомика на вершечку скуленої, пластинчатої голови Істоти. Коли руки Істоти здавили міцно, перекриваючи йому дихання, Едді навіть зміг побачити, як біле світло натрієво-дугового ліхтаря перетворюється на туманно-зелене, проходячи крізь той перетинчастий головний плавець.

— Ти... не... справжнє, — задавлено прохрипів Едді, але вже навалювалися хмари сірості, і він, немов звіддала, збагнув, що воно цілком справжнє, це страховисько. Воно, зрештою, його зараз убиває.

Та все ж таки дешиця раціонального глузду залишалася, ба навіть до самісінького кінця: коли Істота вже ввігнала гаки своїх пазурів у м'яке м'ясо його шиї, коли його сонна артерія піддалася теплим і безболісним згустком, що виплеснувся на луску страховиська, руки Едді мацали на спині Істоти, шукаючи там зіпер. Вони відпали, тільки коли Істота з низьким, задоволеним гарчанням відірвала йому голову.

І коли той образ Воно, в якому його бачив Едді, почав вицвітати, Воно негайно почало перемінюватися на дещо інше.

4

Неспроможний заснути, змучений кошмарами хлопчик на ім'я Майкл Хенлон у перший повний день літніх канікул піднявся невдовзі по тому, як розвиднилося. Світло було блідим, повитим низьким, густим туманом, який мусить розійтися під восьму ранку, знімаючи потайні покрови з чудового літнього дня.

Але це буде пізніше. Зараз же світ був сірим, і рожевим, і беззвучним, як кіт, що йде по килиму.

Одягнений у вельветові штани, майку й високі чорні кеди Майк зійшов донизу, з'їв миску "Пшеничних"[302] (хоча вони йому насправді не дуже подобалися, але він хотів отримати безплатний приз, який може знайтися в коробці — Чарівний шифрувальний перстень Капітана Міднайта[303]), потім стрибнув на свій велик і закрутив педалі в бік міста, їдучи крізь туман хідниками. Туман змінював усе, перетворюючи найзвичайніші речі, такі як пожежні гідранти чи дорожні знаки, на таємничі об'єкти — чудернацькі й водночас трішки ніби зловісні. Машини було чутно, але не видно, а через химерні акустичні особливості туману неможливо було здогадатися, близько вони чи далеко, поки вони не викотяться тобі просто перед очі з-серед туману з німбами вологи, що привидами бринять на їхніх фарах.

Він повернув праворуч на Джексон-стрит, минаючи середмістя, а потім перебрався до Головної вулиці через Палмерлейн — і під час цього короткого проїзду крізь маленький, з одного кварталу, провулок він проминув будинок, у якому житиме дорослим. Він не поглянув на нього; на це невеличке двоповерхове житло з гаражем і

маленькою галявиною. Дім не послав якихось особливих вібрацій цьому мимоїжджому хлопчику, який більшу частину свого життя проведе як його власник і єдиний мешканець.

На Головній вулиці він завернув праворуч і підкотив до Бессі-парку, все ще катаючись безцільно, просто насолоджуючись спокоєм ранкового часу. Опинившись у головних воротах, він зліз із велосипеда, відкинув донизу сішку й пішки вирушив у бік Каналу. Наскільки йому було зрозуміло, він усе ще керувався не чим іншим, як суто власною примхою. Звісно, йому до голови не спливало подумати, що його нічні сновидіння мають щось спільне з його теперішнім курсом; він навіть не пам'ятав достеменно, що то були за сни — тільки те, що вони тривали один за іншим, аж поки він не прокинувся о п'ятій годині, у поту, але тремтячи, і з наміром швиденько поснідати, а потім поїхати на велику в місто.

Тут, у Бессі, був у тумані якийсь запах, який йому не сподобався. Морський запах, солоний і древній. Безумовно, він його чув і раніше. У ранкових туманах у Деррі часто можна було почути запах океану, хоча його узбережжя лежало за сорок миль звідси. Але цього ранку той запах здавався густішим, істотнішим. Майже небезпечним.

Щось упало йому в око. Він нахилився й підняв дешевого кишенькового ножика з двома лезами. На його колодці хтось надряпав ініціали "Е. К.". Майк пару секунд задумливо дивився на ніжик, а потім поклав його до кишені. Знахідник тримає — утратник ридає.

Він роззирнувся довкола. Ось, неподалік від місця, де він знайшов ніжик, перекинута паркова лавка. Він поставив її на місце, залізними ніжками назад у ті ямки, які утворились під ними протягом місяців чи й років. Поза лавкою він помітив притолочену траву... від того місця тягнулися дві борозни. Трава там знову піднялася, але борозни все ще було досить добре видно. Вони вели в напрямку Каналу.

І там була кров.

("згадай того птаха, згадай того птаха, згадай...")

Але він не хотів згадувати про того птаха й тому відігнав геть цю думку. "Собача бійка, ото й усе. Один іншого певне сильно поранив". Це була переконлива думка, яка його чомусь не переконала. Думки про того птаха все ще бажали повернутися назад — про того, якого він бачив там, на ливарні Кіченера, того, якого Стен Юріс так і не знайде в своєму пташиному довіднику.

Але замість того, щоб піти геть, він вирушив уздовж тих борозен. Тим часом, вигадуючи в голові історію. Історію про вбивство. Отже, хлопчик у парку, пізно, це ясно. Уже після настання комендантської години. На нього нападає вбивця. А як той позбавляється тіла? Тягне його до Каналу й там скидає у воду, звісно! Точно, як в "Алфред Гічкок презентує!"[304].

Сліди, вздовж яких він іде, дійсно могли залишити кросівки або туфлі того, кого тягнули, подумав Майк.

Здригнувшись, він непевно озирнувся навкруги. Вигадана ним історія якось занадто схожа на реальну.

"А якщо припустити, що це зробила не людина, а монстр. Як у коміксах жахів, у книжках, у фільмах жахів, або у ("кошмарах") страшних казках чи ще десь".

Він вирішив, що ця історія йому не подобається. Дурна історія. Він спробував прогнати її з голови, але та не йшла. То й що? Хай залишається. Тупо це якось. Приїжджати сьогодні вранці у місто було тупо. Іти вздовж цих двох борозен прим'ятої трави тупо. У тата для нього знайдеться чимало різної роботи вдома. Треба вже вертатися і братися до справ, бо доведеться йому громадити вилами сіно нагорі в сіннику, коли після полудня накотиться найсильніша спека. Так, він мусить повертатися додому. І саме це він зараз зробить.

"Звісно, що так і зробиш, — подумав Майк. — Хочеш, закладемося?"

Та замість того щоби йти назад до свого велосипеда, сідати верхи, їхати додому й розпочинати виконувати загадані йому завдання, він не переставав іти далі вздовж слідів у траві. Дедалі частіше зустрічалися засохлі краплі крові там і тут. Хоча й небагато.

Не так багато, як було там, де потолочена трава, біля тієї паркової лавки, яку він поставив на місце.

Тепер Майк уже почув Канал, тихий голос біжучої води. А за якусь мить він також побачив, як з туману матеріалізується його бетонний парапет.

Тут іще щось лежало в траві. "Бігме, сьогодні точно твій день для знахідок", — промовив його розум з сумнівною добрودушністю, а потім дець крикнув мартин і Майк здригнувся, знов подумавши про птаха, якого він бачив того дня, того дня саме цієї весни.

"Що воно там не лежить, у траві, я не бажаю на нього навіть дивитися". І це було, ох, чистісінькою правдою, але ж ось він, уже нахиляється, упершись долонями собі в коліно, поглянути, що воно там таке.

Рваний шматок тканини з краплею крові на ньому.

Мартин крикнув знову. Вп'явшись очима у кривавий шматок тканини, Майк згадував те, що приключилося з ним навесні.

5

Щороку впродовж квітня і травня ферма Хенлона прокидалася зі своєї зимової сплячки.

Майк переконувався в тому, що знову прийшла весна, не тоді коли під вікнами маминої кухні показувалися перші крокуси, або коли діти починали приносити в школу гральні кульки й ропух, і навіть не тоді, коли "Вашингтонські сенатори"[305] давали старт бейсбольному сезону (зазвичай дозволяючи в процесі себе вщент розтрити), а тільки коли батько гукав Майка, щоб той допоміг йому виштовхати з сараю їхнього ваговоза-покруча. Передня частина в нього була від легковика "форд модель-А"[306], хвостова — від якогось пікапа з відкидним заднім бортом, котрий був колись ворітцями старого курника. Якщо зима була не надто холодною, вони удвох могли завести його,

просто штовхаючи вниз під'їзною алеєю. Кабіна ваговоза не мала дверцят; точно так само не було там і лобового скла. За сидіння правила половина старого дивана, який Вілл Хенлон припер із деррійського звалища. Важіль коробки передач вінчала скляна дверна ручка.

Кожний зі свого боку, вони штовхали машину під'їзною алеєю, і, якщо вона котилася добре, Вілл застрибував досередини, повертав ключа, зменшував випередження запалювання, наступав на педаль зчеплення і, обхопивши своєю великою рукою ту дверну ручку, штовхав важіль на першу передачу. Тоді він міг кричати: "Добрий почин — половина діла!" Він різко відпускав зчеплення, двигун старого "А-форда" кашляв, задихався, стріляв вихлопом, смикався в зворотний бік... і подеколи дійсно починав працювати, спершу сутужно, потім більш плавно. Вілл гуркотів дорогою в бік фермерського господарства Руліна, розвертався на їхній алеї (якби він поїхав в інший бік, Батч, скажений батько Генрі Баверза, можливо, відстрелив би йому голову зі свого дробовика), а потім гуркотів назад, двигун без глушника відчайдушно репетував, тим часом як Майк підстрибував у захваті, галасуючи, а його мати стояла в одвірку кухні, витирала собі руки рушником для посуду, вдаючи відразу, якої вона насправді не відчувала.

Іншим разом машина від штовхання не заводилася і тоді Майку доводилося чекати, поки батько повернеться з сараю, несучи пускову корбу й стиха щось бурмочучи. Майк був цілком упевнений, що деякі слова в тому бурмотінні лайливі, і тоді він трохи лякався тата. (Тільки вже набагато пізніше, під час одного з тих нескінченних візитів до шпитальної палати, де лежав помираючий Вілл Хенлон, він дізнався, що батько бурмотів тому, що боявся тієї корби: одного разу вона брикнула, вирвалася з гнізда й розпанахала тату рота аж до щок.)

— Відійди назад, Майку, — зазвичай казав він, встромляючи корбу до її гнізда в основі радіатора. А коли їхній "А" нарешті заводився, він казав, що наступного року замінить його на "шевроле", але так ніколи цього й не зробив. Той старий гібрид "А-форда" досі стояв на батьківському обійсті, оброслий до осей і заднього борту з ворітець курника бур'янами.

Було, коли ваговоз уже завівся, Майк сидів на пасажирському сидінні, вдихаючи запахи гарячого мастила й синього вихлопу, схвильований гострим вітерцем, що омивав його крізь беззахисну проріху там, де колись було лобове скло, і думав: "Ось знову прийшла весна. Ми всі прокидаємося". І тим здіймав собі в душі тиху радість, яка потрясала стіни тієї здебільшого безрадісної кімнати. Він відчував любов до всього довкола, а дужче за все до свого батька, який скалився над ним, вигукуючи: "Тримайся, Майкі! Ми пер'женемо вітер цим малюком! Ми прож'немо птахів до їх схованок!"

Потім батько рвав уперед з під'їзної алеї, задні колеса "А-форда" плювалися назад чорним ґрунтом і сірою курявою глини, батько й син підстрибували на дивані-сидінні у відкритій кабіні, регочучи, наче двійко чисто природжених дурнів. Вілл гнав "А" крізь високу траву задвіркового поля, що трималось для сіна, на південне поле (картопля), західне поле (кукурудза й квасоля) чи на східне поле (горох та різноманітні гарбузи). І

з трави перед ваговозом з полохливими криками спурхували пташки. Якось спурхнула куріпка, прекрасна птаха, коричнева, як дуби пізньої осені — "хурррр", вибуховий джеркіт її крил було чутно навіть попри гуркіт двигуна.

Ці поїздки були для Майка Хенлона дверима у весну.

Робочий сезон розпочинався з кам'яних жнив. Щодня протягом тижня вони виїжджали на "А" і завантажували його кузов камінням, об яке може зламатися зуб борони, коли надійде час розпушувати ґрунт і сіяти. Інколи ваговоз застрягав у розкислій весняній грязюці, і Вілл щось похмуро стиха бурмотів... знов лається, підозрював Майк. Деякі слова й вирази він знав, інших, як от "хвойди син", не міг утямити. На це слово він натрапив у Біблії і, наскільки міг зрозуміти, хвойда — це жінка, котра походить з певної місцини, яка називається Вавилоном. Одного разу він було вже зважився розпитати про це в тата, але їхній "А" по самісінькі свої пружинні ресори був у грязюці, на чолі в батька купчилися грозові хмари, тож Майк вирішив почекати кращої нагоди. Врешті-решт пізніше в тім році він спитав у Річі Тозієра, і Річі розповів йому, що його батько казав, що хвойда — це жінка, якій платять за те, що вона займається сексом із чоловіками. "Що таке займається сексом?" — перепитав Майк, і Річі пішов від нього геть, вхопившись за голову.

При певній нагоді Майк якось запитав у батька, чому, хоча вони збирають каміння кожного квітня, наступного квітня воно є там знову.

Вони стояли близько заходу сонця на місці його скидання в останній день тогорічних кам'яних жнив. Бита ґрунтівка, не досить серйозна, щоб зватися дорогою, вела від низу західного поля до цього урвища при березі Кендаскіґ'. Урвище було пустою, заваленою камінням, яке тягалося сюди з землі Вілла роками.

Дивлячись униз на цю безплідну землю, яку він творив спершу сам, а потім за допомогою сина (десь там, під каменюками, знав він, ще гниють рештки тих пнів, які він викорчовував по одному до того, як його поля можна було почати обробляти), Вілл закупив сигарету й сказав:

— Мій тато мені зазвичай говорив, що Бог любить каміння, мух, бур'яни та бідних людей понад решту всіх Його творінь й от тому Він і сотворив його так багато.

— Але воно немов повертається назад кожного року.

— Йо, гадаю, що таки повертається, — мовив Вілл, — це єдине пояснення, яке я маю.

У призахідних сутінках, що перетворили воду на помаранчево-червону глибінь, з іншого берега Кендаскіґ' прокричала гаґара. То був такий самотній звук, такий самотній, що натруджені руки Майка стягнуло гусячою шкірою.

— Я люблю тебе, тату, — раптом промовив він, відчуваючи цю любов так сильно, що йому запекло очі слізьми.

— Атож, я тебе теж люблю, — сказав тато й міцно обняв його своїми сильними руками. Майк притиснувся щокою до грубої тканини батьківської фланелевої сорочки. — А тепер, як ти щодо того, аби нам вертатися додому? Часу в нас — тільки щоб кожному скупатися перед тим, як та добра жінка поставить на стіл вечерю.

— Ейа, — відгукнувся Майк.

— Ейа й тобі, — відповів Вілл Хенлон, і обидва розсміялися, почуваячись утомленими й почуваячись добре, ноги й руки натруджені, але не перетруджені, долоні загрублі від каміння, але не дуже болять.

"Весна прийшла, — думав Майк того вечора, засинаючи у своїй кімнаті, тоді як мати з батьком в іншій дивилися по телевізору "Молодят"[307]. — Знову прийшла весна, дякую тобі, Боже, дякую тобі дуже-дуже". І вже поринаючи глибше в сон, він знову почув той крик ґаґари, віддаль її боліт, вливався в прагнення його сновидінь. Весна — клопітний час, але це гарний час.

Після кам'яних жнив Вілл ставив "А" у високій траві позаду будинку й виводив із сараю трактор. Далі починалося боронування, Майк або їхав позаду, тримаючись за залізне сидіння, або йшов поряд, підбираючи й відкидаючи вбік каміння, яке вони прогледіли. Потім вони сіяли, а після сівби починалася літня робота: сапання... прополювання... прополювання. Мати вичепурювала Ларрі, Мо та Керлі[308], їхні три опудала, а Майк допомагав батькові приладнати лосячий манок на кожну з набитих соломою голів. Лосячий ревун — це була така бляшанка з відрізними обома денцями. Посередині бляшанки туго натягувалася добряче навощена, наканіфолена шворка, і коли крізь бляшанку задував вітер, вона видавала чудесно моторошний звук — на кшталт скигливого крукання. Охочі до врожаю птахи швидко тямили, що Ларрі, Мо та Керлі для них не загроза, натомість лосячі ревуни завжди їх відлякували.

Починаючи з липня, до прополювання додавалося збирання врожаю — спершу горох та редиска, потім салат і помідори, які були починалися як розсада в ящиках, потім кукурудза й квасоля у серпні, потім різні сорти гарбузів. Десь на половині цього доходило й до картоплі нового врожаю, а далі, коли дні коротшали, а повітря свіжішало, вони з татом забирали додому лосячі ревуни (хоча ті іноді за зиму десь губилися; скидалося на те, що їм кожної весни доводиться робити нові). Наступного дня тато кликав Нормана Седлера (який був так само тупим, як його син Лось, але безмежно лагіднішим) і Нормі приїжджав зі своїм картоплекопачем.

Протягом трьох тижнів вони всі разом працювали, вибираючи картоплю. На допомогу родині Вілл наймав трьох-чотирьох старшокласників, яким платив по четвертаку за діжку[309]. "А-форд" повільно повзає туди-сюди вздовж рядків південного поля, найбільшого поля, завжди на низькій передачі, задній борт опущений, у кузові щільно діжки, кожна позначена іменем того, хто до неї збирає, а в кінці дня Вілл розкриває свій старий, порепаний гаманець і сплачує кожному збирачеві готівкою. Плату отримував Майк, і його мати також, і Вілл жодного разу не спитав у них, що вони роблять з тими грошима. Майка було наділено п'ятивідсотковим паєм у фермі, коли йому виповнилося п'ять років, — ти вже достатньо дорослий, сказав йому тоді Вілл, щоб тримати сапку й відрізняти відьомську траву від гороху. Кожного року до його паю додавався один відсоток і кожного року наступного дня після Дня Подяки Вілл обраховував прибутки ферми й віднімав від них частку Майка... але нічого з тих грошей Майк не бачив. Вони йшли на його банківський рахунок для коледжу і не могли

бути використані за жодних інших умов.

Нарешті приходив той день, коли Нормі Седлер їхав своїм картоплекопачем додому; радше за все, повітря на той час уже ставало сірим і холодним, і паморозь траплялася на помаранчевих гарбузах, складених у купу під стіною стодоли. Майк стояв на передньому подвір'ї, ніс червоний, руки в кишенях джинсів, і дивився, як батько заводить до сараю спершу трактор, а потім "А-форд". Він думав: "Знов ми готуємося запасти в сплячку. Весна... щезла. Літо... проминуло. Час збирання врожаю... кінчився". Усе, що тепер залишилося, — це недогризок осені, голі дерева, мерзла земля, мереживо інею вздовж берегів Кендаскіґ. На полях на плечі Мо, Ларрі та Керлі інколи сідають ворони й залишаються там, скільки захочеться. Опудала безголосі, незагрозливі.

Не те щоб Майка зовсім засмучувала думка про завершення чергового року — в дев'ять і в десять років він був занадто юним, аби вбачати в цьому аналогію зі смертю, — тому що попереду було чимало такого, чого він чекав з нетерпінням: катання на санчатах у МакКаррон-парку (або з Рулін-пагорба, тут, у Деррі-тавні, якщо вистачить хоробрості, хоча це більше для старших дітей), катання на ковзанах, кидання сніжками, будівництва снігових фортів. Це був час думати про похід на снігоступах з батьком по різдвяну ялинку і час думати про гірські лижі "Нордика", які йому подарують (або не подарують) на Різдво. Взимку гарно... але дивитися на те, як батько заводить "А" назад до сараю,

("весна щезла літо проминуло час збирання врожаю кінчився")

завжди було сумно, як було сумно бачити ключі птахів, що перед зимою тягнуться на південь, або як похилі промені світла інколи сповнювали його бажанням заплакати без жодної на те причини. "Знов ми готуємося запасти в сплячку..."

Не все замикалося на школі та роботі на фермі, на роботі на фермі та школі; Вілл Хенлон не раз казав своїй дружині, що хлопцям потрібен час, щоб вони могли сходити на риболовлю, якщо вони насправді навіть не будуть рибалити. Повертаючись додому зі школи, Майк найперше клав підручники на телевізор у вітальні, по-друге, робив собі щось поїсти (зокрема, він був небайдужим до сандвічів з арахісовим маслом і цибулею — смакове вподобання, що змушувало його матір здійсмати вгору руки в безпорадному жаху) і по-третє, уважно читав залишену йому батьком записку, в якій той повідомляв Майку, де зараз він, Вілл, і яку роботу слід виконати Майку — отакі-от рядки проспати, з отаких-от зібрати достигле, раніше зібране перебрати, у стодолі замести тощо, тощо. Але щонайменше одного шкільного дня на тиждень — а інколи й два — жодної записки не було. І в такі дні Майк ішов на риболовлю, навіть якщо насправді ніякої риби він не ловив. То були чудесні дні... дні, коли не було конкретного місця, куди він мусить іти, а отже, він не відчував нагальної потреби туди поспішати.

Вряди-годи батько залишав йому записку іншого роду: "Завдань нема", в якій могло бути: "Сходи у Старий Відріг & подивися трамвайні рейки". Майк ішов до району Старий Відріг, знаходив вулиці з усе ще прокладеними по них рейками й уважно їх роздивлявся, зачудовано думаючи про такі штуки, як потяги, що їздять просто посеред

вулиці. Того ж вечора вони говорили про це з батьком, і батько показував йому фотографії зі свого деррійського альбому, на яких дійсно були вагони: кумедна жердина стирчить на даху до електричного дроту, а на борту реклама сигарет. Іншого разу батько послав його в Меморіальний парк, де стоїть водонапірна Вежа, подивитися на спеціальну пташину купальню, а раз вони пішли разом до будівлі суду, щоб побачити жахливе знаряддя, яке шеф поліції Бортон знайшов там на горищі. Ця штука називалася "бродяжницьким кріслом". Було воно з кованого заліза, в поруччя і ніжки вмонтовані кайданки. З сидіння і спинки стирчать заокруглені шпеньки. Воно нагадало Майку про фотографію, що він її бачив у якійсь книжці — фотографію електричного крісла в Сінг-Сінгу[310]. Шеф Бортон дозволив Майку сісти в це крісло й приміряти кайданки.

Коли зловісне відчуття новизни перебування в кайданках померхло, Майк запитально подивився на батька з шефом Бортоном, не певний, чому це мусило вважатися таким жахливим покаранням для "приблуд" (як називав їх шеф Бортон), котрих заносило до їхнього міста в двадцяті й тридцяті роки. Через ті шпеньки у кріслі було дещо незручно сидіти, а з кайданками на зап'ястках і щиколотках важко було посунутися в зручнішу позу, проте...

— Ну, ти ж лише дитина, — сказав, сміючись, шеф Бортон. — Що ти там важиш? Сімдесят-вісімдесят фунтів?[311] Більшість приблуд, яких у старі часи шериф Саллі садовив у це крісло, важили вдвічі понад це. Десь через годину вони почувалися троха стіснено, за дві чи три години стіснення дужчало, а за чотири чи п'ять їм ставало зовсім зле. Через сім чи вісім годин вони пооч'нали репеет'вати, а через шістнадцять чи сімнадцять вони пооч'нали ридати, здебільша. А на той час, коли їхній двадцятичотирьохгодинний тур закінчувався, вони воліли поклястися перед Богом і людьми, що наступного разу, коли їх занесе на товарняках аж у Нову Англію, вони обминатимуть Деррі десятою дорогою. Наскільки мені відомо, більшість їх так і робили. Двадцять чотири години в бродяжницькому кріслі були збіса вельми довідними.

Раптом почало здаватися, що на цьому кріслі набагато більше шпеньків, вони набагато глибше впинаються йому в сидниці, у спину, в крижі, ба навіть у потилицю.

— Можна я звідси вилізу, будь ласка, — ввічливо запитав він, і шеф Бортон знову розсміявся. То був такий момент, одна панічна мить, коли Майк подумав, що шеф тільки помахав ключем від кайданків йому перед очима й скаже: "Звісно, я тебе випущу... коли збіжать твої двадцять чотири години".

— Чому ти мене повів туди, тату? — спитав він дорогою додому.

— Ти зрозумієш, коли постаршаєш, — відповів Вілл.

— Тобі не подобається шеф Бортон, еге ж?

— Ні, — відповів батько таким різким тоном, що Майк не наважився більше нічого питати.

Хоча більшість місць, куди посилав або водив його батько, Майкові дарували задоволення, і на той час, коли йому виповнилося десять років, батько спромігся успішно передати сину власну цікавість до різних шарів історії Деррі. Інколи, як от

коли він проводив пальцями по трохи шкарубкій поверхні п'єдесталу, на якому було встановлено пташину купальню в Меморіальному парку, або коли він сідав навпочіпки, щоби ближче роздивитися на трамвайні рейки, які прорізали Монт-стрит у Старому Відрозі, його вражала бездонність відчуття часу... часу, як чогось реального, чогось, що має невидиму вагу, як ото вважається, що сонячне світло має вагу (дехто з дітей у класі засміялися, коли місіс Грінгасс їм про це розказувала, але Майк був надто ошелешений самою цією ідеєю, щоб сміятися; перша думка, яка в нього тоді виникла: "Світло має вагу? Ох, Боже мій, це жахливо!") Відчуття часу як чогось, що в кінцевому підсумку його поховає.

Перша записка, яку йому залишив батько тієї весни 1958 року, була надряпана на зворотному боці якогось конверта, її було притиснуто сільничкою. Повітря було повесняному теплим і чарівно солодким, тож мати повідкривала всі вікна. Записка повідомляла: "Завдань нема. Якщо бажаєш, проїдься велосипедом до Попасного шляху. Побачиш у полі ліворуч від себе багато зруйнованих кам'яниць і старої машинерії. Роздивися там довкола, привези якийсь сувенір. Не підходь близько до шахтного провалля! І повертайся додому до темряви. Сам знаєш чому".

Майк знав чому, авжеж.

Він сказав матері, куди їде, і вона нахмурилася.

— Чом би тобі не спитати у Ренді Робінсона, чи не схоче він поїхати з тобою?

— Йо, окей, я заїду до них і спитаю, — погодився Майк.

Так він і зробив, але Ренді поїхав у Бенгор зі своїм батьком купувати насіннєву картоплю для посадки. А отже, Майк поїхав на Попасний шлях сам. Їхати туди було добряче — трохи більше чотирьох миль. На око Майка, була десь третя година дня, коли він прихилив велосипед до старого дощаного паркану з лівого боку Попасного шляху й переліз через той паркан на поле поза ним. На розвідини в нього була хіба що година, а потім треба було вирушати назад додому. Зазвичай мати про нього не турбувалася, аби лиш він повертався додому до шостої, коли вона ставить на стіл вечерю, але один пам'ятний епізод підказав йому, що цього року все інакше. Того єдиного разу, коли він запізнився на вечерю, вона була мало не в істеричі. Вона накинулася на нього, шмагаючи посудною ганчіркою, тоді як він стояв з роззявленим ротом у кухонному одвірку, з плетеним кошиком біля ніг, в якому лежала впіймана ним райдужна форель.

— Не смій мене ніколи так лякати! — кричала мати. — Не смій ніколи! Ніколи-ніколи-ніколи!

Кожне ніколи підкреслювалося ляпасом посудною ганчіркою. Майк очікував, що батько втрутиться і покладе цьому край, але батько цього не зробив... Імовірно, він розумів — якщо так зробить, вона оберне свою лють дикої кішки ще й на нього. Той урок Майк засвоїв; на все вистачило лише одного шмагання посудною ганчіркою. Вдома до темряви. Так, мем, слухаюсь.

Він пішов полем у бік циклопічної руїни, що стояла посередині поля. Це були, звісно, залишки ливарні Кіченера — він проїжджав повз цю місцину, але самому йому

ніколи не спало до голови її дослідити й ніколи він не чув, аби хтось із дітей казав, що це робив. Тепер, нахилившись, щоб роздивитися купку наваленої у формі грубої піраміди цегли, він подумав, що розуміє, чому так. Сонце з весняного неба заливало це поле сліпучим світлом (подеколи, коли проти сонця пропливала хмарина, полем повільно сунулася велика віконниця тіні), але все одно у всьому тут вчувалася якась моторошність — нависла тишею, яку порушував лише вітер. Він відчував себе дослідником, котрий знайшов останні рештки якогось легендарного загубленого міста.

Попереду, трохи праворуч, він побачив заокруглений бік якогось масивного череп'яного циліндра, що підносився над високою польовою травою. Він побіг до нього, це була головна димова труба ливарні. Він зазирнув до її пащі й знову відчув, ніби по спині йому повзе холодний хробак. Труба була такою великою, що він, якби схотів, міг би в неї зайти. Але він не хотів; бозна, що там за погань може чіплятися за чорне від диму внутрішнє личкування або які недобрі комахи чи звірі могли оселитись всередині. Вітер дмухав поривчасто. Задуваючи повз пащу поваленої димової труби, він видавав звуки, лячно схожі на ті, які видавав вітер, деренькочучи навощеними шнурками, які вони з батьком кожної весни натягували у лосячих ревунах. Він нервово відступив назад, раптом згадавши той фільм, який вони з батьком дивилися вчора ввечері в "Ранньому шоу". Фільм називався "Родан", [312] і дивитися тоді його було дуже кумедно, батько реготав і кожного разу, як з'являвся Родан, покрикував: "Вали того птаха, Майкі", і Майк стріляв пальцем, поки до них не зазирнула мама, сказавши, щоб вгамувалися, поки в неї від цього галасу не розболілася голова.

Зараз те вже не здавалося таким забавним. У тому фільмі Родана з надр землі звільняли японські гірники, які прокладали найглибший у світі тунель. А дивлячись у чорну пащу цієї труби, надто легко можна було собі уявити такого птаха, що сидить, скулившись, на її дальньому кінці, з шкірястими кажанячими крилами, складеними на спині, і дивиться на маленьке кругле хлоп'яче обличчя, що зазирає в цю темряву, дивиться, дивиться своїми кільцьованими золотом очима.

Здригнувшись, Майк відсахнувся.

Він мерщій пішов уздовж димової труби, яка вже до половини свого діаметра вгрузла в ґрунт. Земля тут трішки підвищувалася, і він спонтанно подерся нагору. Ззовні труба, з її розігрітою сонцем облицьованою череп'яною плиткою поверхнею, була зовсім не такою лячною. Він став на рівні й вирушив уперед, розпросторивши руки (насправді труба була надто широкою, щоб йому боятися з неї впасти, але він уявляв себе канатохідцем у цирку), насолоджуючись тим, як вітер провіває йому волосся.

На її дальнім кінці він зіскочив з труби й почав розглядати, що там; ще більше цегли, покручені виливниці, дерев'яні уламки, шматки іржавої машинерії. "Привези якийсь сувенір", — загадав йому батько в записці: йому хотілося знайти щось цікаве.

Він звільна підійшов ближче до зяючого провалля фабричного підвалу, обережно ступаючи по уламках, щоб не поранитися на битому склі. Його чимало було розкидано навколо.

Майк не забув про це провалля і батьківську засторогу триматися від нього подалі; пам'ятав він також про смерть, заподіяну на цьому місці п'ятдесят з чимось років тому. Він гадав, що, якщо й є в Деррі якесь місце, навідуване привидами, то це саме воно. Але, чи то попри це, чи саме через це, він був сповнений рішучості залишатися тут, поки не знайде чогось дійсно цікавого, щоб його привезти додому й показати батькові.

Він повільно й розважливо просувався до підвалу, міняючи курс на паралельний рваному боку провалля, коли внутрішній застережний голос шепотів йому, що він уже підібрався надто близько, що якийсь з послаблених весняними дощами країв може обсипатися під його ногами й понести його просто в ту діру, де може бути бозна-скільки гострого залізаччя, яке тільки й чекає, щоб наколоти його, мов якусь кузьку, залишивши помирати смиканою, іржавою смертю.

Він підняв віконну кватирку й відкинув її вбік. А ось ківш, такий величезний, наче для якогось велетенського стола, ручка в нього побрижена й покорчена якимсь неймовірно гарячим спалахом. А тут лежить якийсь поршень, такий величезний, що його не поворухнути, не кажучи вже підняти. Майк через нього переступив. Він через нього переступив, і...

"А якщо я знайду череп? — подумалось раптом. — Череп когось із тих дітей, яких вбило тут, коли вони полювали на великодні шоколадні яйця тоді, у тисяча-дев'ятсот-якомусь-там-році?"

Він роззирнувся довкола на омите сонцем поле, неприємно вражений цим припущенням. Вітер задував йому у вуха якусь низьку, наче видобуту з крученої мушлі-дудки ноту, і чергова тінь беззвучно полинула полем, наче тінь якогось велетенського кажана... або птаха. Його знову вразило, як тут тихо і як дивно виглядає це поле з його розкиданими рештками цегляного мурування і залізними одороблами, похиленими на той чи інший бік, немов викинуті на берег корпуси старих кораблів. Наче якась жахлива битва точилася тут багато років тому.

"Не будь таким полохливим, — відповів він сам собі непевно. — Вони тоді познаходили все, що можна було знайти, п'ятдесят років тому. Після того, як те трапилось. А якщо навіть не все, якісь інші хлопці — або й дорослі — познаходили... відтоді. Чи ти вважаєш, ніби ти єдиний, хто приходив сюди по сувеніри?"

"Ні, ні, я так не вважаю. Але..."

"Але що? — вимогливо перепитав у нього в голові здоровий глузд, і Майк подумав, що той дещо занадто голосно промовляє, дещо занадто швидко. — Якби навіть тут щось таке ще залишалось, воно б давно згнило. А отже... що?"

Майк знайшов у бур'янах потріскану шухляду від конторського бюро. Поглянув на неї, відкинув убік і просунувся трохи ближче до підвального провалля, де всього такого було рясніше. Там він напевне що-небудь знайде.

"Але що, як там привиди? Ось про що йдеться. Що, як я побачу руки, які здійснюються над краєм цього провалля, і що, як вони почнуть надходити — діти у рештках свого святкового великоднього вбрання, вбрання, яке все зотліле та рване, і тавроване п'ятдесятьма роками весняної грязюки й осінніх дощів, ізлежаних зимових

снігів. Діти без голів (він якось чув у школі, ніби після того вибуху одна жінка знайшла голову когось із жертв на дереві в себе на задньому підвір'ї), діти без ніг, діти оббіловані, як риба тріска, просто діти такі, як я, які могли прийти сюди гратися... гратися там унизу, у темряві... під похиленими залізними фермами й великими старими іржавими зубчастими колесами..."

"Ой, припини, заради Бога!"

Але йому пересмикнуло хребта дрожем, і він вирішив, що час уже взяти щось — абищо — і нахилити к-чорту звідси п'ятами. Він нахилився, тягнучи руку майже навмання, і підібрав якесь зубчасте коліщатко, приблизно дюймів сім діаметром. У кишені в нього був олівець, тож він і скористався ним, швиденько, аби повиколупувати з зубців землю. Потім Майк поклав цей сувенір до кишені. Тепер можна йти. Ось зараз він уже піде, так...

Проте його ступні потроху рухалися в хибному напрямку, до провалля, і Майк із якимсь понурим жахом усвідомив, що має потребу зазирнути вниз. Він мусить побачити.

Ухопившись для опори за якийсь ніздрюватий брус, що стирчав похило з землі, Майк хитнувся вперед, намагаючись побачити, що там внизу, усередині. Це йому не зовсім вдалося. Він уже наблизився на відстань п'ятнадцяти футів до краю провалля, але все одно це було ще далекувато, щоб побачити його дно.

"Мені байдуже, побачу я те дно, чи ні. Я повертаюся. Сувенір у мене вже є. Я не маю потреби зазирати ні до якої старої паршивої діри. І в татовій записці було, щоб я тримався подалі від неї".

Але та хвороблива, майже гарячкова цікавість, що його охопила, не відпускала. Він наближався до провалля крок по кроку, нудотно, цілком розуміючи — щойно цей дерев'яний брус кінчиться, йому вже не буде за що триматися, а також розуміючи, що ґрунт тут дійсно багnistий, хисткий. Місцями вздовж краю провалля він бачив западини, наче осілі могили, і розумів, що то місця попередніх обрушин.

З серцем, що гупало йому в грудях неначе суворо розміреними кроками солдатських чобіт, він досяг краю і подивився вниз.

Птах сидів у проваллі на гнізді й дивився вгору.

Спершу Майк не був певен, що саме він бачить. Усі нерви й провідні шляхи в його тілі, здавалося, закликали, включно з тими, які проводять думки. То був не просто шок від побаченого птаха-монстра, птаха, в якого груди були помаранчевими, як у перелітного дрозда, і чиє пір'я було невиразним розсипчасто-сірим пір'ям горобця — то був більшою мірою шок від цілком несподіваного. Він очікував монолітів машинерії, напівугрузлих у застійні калюжі й чорну грязь; натомість він дивився вниз на велетенське гніздо, що заповнювало дно від краю до краю й від стіни до стіни. Воно було складене з такої кількості тимофіївки[313], що з цієї трави можна було б нагромадити дюжину тюків сіна, але ця трава була сріблястою, старою. Птах сидів посередині гнізда, в нього були яскраво окільцьовані, чорні, як свіжа, тепла смола, очі — і на якусь божевільну мить, перш ніж його параліч минувся, Майк у кожному з них

побачив своє відображення.

А потім раптом земля здвигнулася, втікаючи йому з-під ніг. Він почув, як рвуться, піддаючись, неглибокі корені, і зрозумів, що сунеться.

З криком він метнувся назад, сказано крутячи руками, тримаючи рівновагу. І втратив її, важко гепнувшись на захаращену землю. Якийсь твердий, тупий уламок металу боляче вперся йому у спину, і в Майка вистачило часу подумати про те бродяжницьке крісло, перш ніж він почув вибуховий сплеск пташиних крил.

Насилу зіп'явшись на коліна, він поповз, озирнувся через плече й побачив, як птах літає з провалля. З лускатими тьмяно-помаранчевими кігтями. Як він б'є крилами, кожне понад десять футів завширшки, хиллячи хаотично туди й сюди кволу траву-тимофіївку, наче вітром від роторів гвинтокрила. Птах видав скреготливий щебет. Кілька пір'їн вислизнули з його крил й спірально полинули назад до провалля.

Майк спромігся знов підхопитися на рівні й кинувся тікати.

Він біг через поле, вже не озираючись, боявсь озирнутися. Цей птах не був схожим на Родана, але він відчував, що це дух Родана підноситься з підвального провалля ливарні Кіченера, наче якась моторошна чортова пташка-зі-скриньки. Він спіткнувся, упав на коліно, підхопився й побіг далі.

Знов верескливо прозвучав той химерний скреготливий щебет. Тінь накрила Майка і, поглянувши вгору, він побачив тварюку: вона промайнула менш ніж за п'ять футів над його головою. Дзьоб птаха, брудно-жовтий, розкривався й закривався, показуючи всередині рожеву підбійку. Вихором розвернувшись, птах шугнув назад, на Майка. Породжений ним вітер обливав хлопцю обличчя, доносячи з собою якийсь неприємний, сухий запах: піддашної пилюки, старого дрантя, зопрілих подушок.

Майк відскочив ліворуч, і тут же знову побачив ту повалену димову трубу. Він стрімголов кинувся до неї, побіг щодуху, лікті поршнями смикалися, короткими змахами шарпаючи його по боках. Птах прокричав, потім Майк почув лопотіння його крил. Наче вітрила. Щось штурхонуло його в потилицю. Теплий вогонь лийнув угору карком. Він відчув, як вогонь поширюється, коли кров почала сочитися йому під комір сорочки на спину.

Птах знову вихором розвернувся, наміряючись підчепити його своїми кігтями й понести геть, наче яструб польову мишку. Маючи намір віднести його собі в гніздо. Маючи намір його з'їсти.

І коли він згори шугнув до Майка — ті чорні, жахливі очі дивляться невідривно, — Майк різко метнувся праворуч. Птах лиш на крихту схибив. Необорним, нестерпним був порохнявий запах його крил.

Тепер він біг уздовж поваленої труби, повз нього мерехтіло її личкування. Він вже побачив, де вона закінчується. Якщо він зможе добігти до кінця й загачитися наліво, застрибнути досередини, можливо, тоді опиниться в безпеці. Птах цей занадто великий, щоб протиснутися досередини, думав Майк. У цьому він ледь не виявився неуспішним. Птах знову летів на нього, здіймаючись вище з наближенням, крила його лопотіли, штовхаючи вперед ураганний вітер, лускаті кігті цілилися на Майка,

опускаючись. Він знов закричав, і цього разу Майку почувся триумф у голосі птаха.

Хлопець нахилив голову, обхопив її руками й тараном попер вперед. Кігті зімкнулись і на якусь мить птах був ухопив його за передпліччя. Це було так, немов хтось учепився неймовірно сильними пальцями з твердими нігтями. Кусючими, як зуби. Ляскіт пташиних крил звучав йому в вухах громом; він ледь зауважував, як довкола нього спадають пір'їни, деякі з них торкалися його щік, немов примарними поцілунками. Тоді птах знову здійснювався, вмент Майк відчув, як його тягне вгору, спершу прямо, потім навшпиньках... на одну крижану мить він відчув, що носики його кедів утратили контакт із землею.

— ПУСТИ мене! — крикнув він на птаха та з викрутом рвонув руку. Якусь мить кігті тримали, але потім рукав сорочки роздерся. Майк гепнувся знов на землю. Птах пронизливо скрикнув. Майк знову побіг, прориваючись крізь хвостове пір'я цієї тварюки, давлячись тим сухим смородом. То було наче біг крізь штору в душі, зшити з пір'я.

Не перестаючи кашляти, очі печуть від сліз і того якогось там гидотного пороку, що вкривав пір'я птаха, він ввалився досередини лежачого димаря. Не було зараз жодної думки про щось, що може чигати там, усередині. Він побіг у темряву, його захекані схлипи відгукувалися блідою луною. Подолавши, либонь, з двадцять футів, він розвернувся до яскравого кола денного світла. Груди в нього здіймалися й опадали рвучкими хвилями. Раптом він усвідомив, що, якщо він хибно оцінив розмір птаха або розмір горла цієї труби, він покінчив з собою так само гарантовано, як ніби приставив собі до голови батьківську рушницю й натис гачок. Звідси не було виходу. Це була не просто труба; це був глухий завулок. Інший кінець цього димаря ховався під землею.

Птах видав той свій пронизливий крик знову, і раптом світло в кінці труби померхло, це він спустився перед нею на землю. Майк побачив його лускаті жовті лапи, кожна завтовшки як литка дорослого чоловіка. Потім птах нахилив голову й зазирнув досередини. Майк знову втопився поглядом у ті огидно блискучі, як свіжа смола, очі з їхніми райдужками, мов золоті весільні обручки. Дзьоб птаха розкривався й закривався, розкривався й закривався, і щоразу, як той стулявся, Майк добре чув "клац", схоже на той звук, що його почуєш у себе в вухах, якщо достатньо сильно сам клацнеш зубами. "Гострий, — подумав він. — Дзьоб у нього гострий. Здається, я знав, що у птахів гострі дзьоби, але дотепер насправді ніколи про це не думав".

Птах знову крикнув. Цей звук пролунав так гучно в личкованому горлі димаря, що Майк ляснув себе долонями, затуляючи вуха.

Птах почав силуватися пролізти в пашу труби.

— Ні! — скрикнув Майк. — Ні, тобі не можна!

Світло мерхло тим дужче, що більше пташиного тіла протискувалося у промір димаря ("Ох, Боже мій, чому я забув, що там здебільша лиш пір'я? Чому я не подумав, що він може протиснутись?"). Світло мерхло, мерхло... і пропало. Тепер залишилися тільки чорнильна чорнота, задушливий горіщаний запах птаха та шурхіт його пір'я.

Майк упав на коліна й почав обмацувати ввігнуту долівку труби, широко

розкинувши руки, нашукуючи. Він знайшов уламок відбитої плитки, її гострі краї вкривав якийсь смушок, що вчувався ніби мохом. Закинувши назад руку, він жбурнув той уламок. Пролунало "гуп". Птах знову видав той свій химерний скреготливий щебет.

— Забирайся геть звідси! — закричав Майк.

Зависла тиша... а потім той хрусткий шурхіт розпочався знову, це птах відновив свої зусилля протиснутися крізь трубу. Майк мацав по долівці, знаходячи ще черепків, і кидав їх один за одним. Вони гупали, вдаряючись об птаха, а потім з брязкотом падали на керамічний рукав димоходу.

"Благаю Тебе, Господи, — думав Майк безладно. — Благаю Тебе, Господи, благаю Тебе, Господи, благаю Тебе..."

Йому дійшло, що треба відступати в глиб труби. Він забіг з того боку, де була її основа; само собою ясно, що далі труба мусить вужчати. Так, він може відступати, прислухаючись до того глухого, порохнявого шурхоту, поки птах протискатиметься слідом за ним. Він може відступати, і, якщо йому пощастить, він зайде далі того місця, глибше якого птах уже не зможе просуватися.

"Але що, як птах застрягне?"

Якщо так станеться, вони з цим птахом помруть тут разом. Вони помруть тут разом і гнитимуть тут разом. У цій темряві.

— Благаю тебе, Господи! — верескнув він, абсолютно не усвідомлюючи, що крикнув це вголос. Він кинув черговий уламок, і цього разу його кидок вийшов потужнішим — він тієї миті відчув, розповідав Майк іншим набагато пізніше, ніби хтось є позаду нього, і той хтось надав його руці колосального поштовху. Цього разу не було пір'яного "гуп"; натомість почувся сплеск, звук такий, немов якась дитяча долонька ляснула по поверхні напівзастиглого в мисці киселю. Цього разу птах закричав не з люті, а від справжнього болю. Безпросвітний шваркіт його крил заповнив трубу; повз Майка ураганом майнув сморід, вітром хилитнувши на ньому одяг, змусивши його кашляти й давитися і відступати назад від летючого пилу й моху.

Знову з'явилося світло, сіре й слабеньке спершу, яскравіючи й розсуваючись, у той час як птах ретирувався від пащі труби. Майк вдарився в сльози, знов упав на коліна й почав шалено намацувати ще уламків плитки. Без жодної свідомої думки він побіг уперед із повними руками черепків (у цьому світлі він уже бачив, що вони вкриті синьо-зеленим мохом і лишайником, немов поверхні надгробків зі сланцю), поки не опинився майже на виході з труби. Він хотів завадити птаху сюди повернутися, якщо зможе.

Птах пригнувся, поклавши голову набік так, як то іноді, сидячи на жердині, схиляє набік голову якась дресирована пташка, і Майк побачив, куди поцілів його останній кидок. Правого ока у птаха майже не було. На місці блискотливої бульбашки свіжої смоли з'яв заповнений кров'ю кратер. З кута тієї очниці скрапував і сочився вздовж дзьоба птаха білувато-сірий слиз. У тій гнійній слизоті, звиваючись, кублилися якісь крихітні паразити.

Птах побачив Майка і рвонувся вперед. Майк почав кидати на нього уламки плитки. Вони потрапляли в голову й дзьоб. Птах відсахнувся на мить, та потім знову

кинувся вперед, дзьоб розчепірений, показуючи знову ту рожеву підбійку, показуючи дещо ще, від чого Майк заляк на мить, аж його власна щелепа відпала. Язик птах мав срібний, зі скажено потрісканою поверхнею — як поверхня вулканічного ґрунту, який спершу запікся, а потім перетворився на шлак.

І на цьому язиці, немов якісь химерні перекотиполя, що тимчасово там вкоренилися, видно було кілька помаранчевих буфів.

Останній зі своїх уламків Майк пожбурих прямо у ту роззявлену пащу, і птах знову відскочив, скрикуючи в роздратуванні, люті й болю. Мелькома Майк побачив ті його рептильні кігті... Потім повітря збурили крила і птах злетів.

За мить Майк підняв обличчя — обличчя сіро-коричнєве під шаром грязі, пилу та крихтин моху, які на нього була надула вітрогонна машина тих крил — до цокоту пташиних кігтів по облицюванню. Єдиними чистими місцинами на обличчі Майка були доріжки, начисто промиті його сльозами.

Над головою птах походжав туди-сюди: так-так-так-так.

Майк трохи відступив назад, назбирав ще череп'яних уламків і згромадив їх ближче до гирла труби — так близько, як лишень наважився. Якщо тварюка повернеться, він хотів мати можливість обстрілювати її впритул. Світло надворі все ще лишалось яскравим — оскільки зараз травень, темнішати ще довго не почне, — але, якщо припустити, що птах вирішить дочекатися?

Майк ковтнув давкий клубок, сухі стінки його горла на мить тернулися між собою.

Над головою: так-так-так-так.

У нього тепер була добряча купа боєприпасів. Тут, у притінку поза тим місцем, де скісне сонячне світло утворювало в трубі спіральні тіні, вони скидалися на зметені хазяйкою до купи черепки битого посуду. Майк витирав брудні долоні собі об джинси й чекав, що діятиметься далі.

Минув певний проміжок часу, перш ніж щось подіялося — а чи п'ять хвилин, чи двадцять п'ять, цього він сказати не міг. Він знав тільки те, що птах нагорі походжає туди-сюди — наче хтось хворий на безсоння міряє підлогу о третій ранку.

Потім знову залопотіли крила. Він приземлився перед отвором труби. Майк на колінах, зразу за купою свого череп'я, почав метати снаряди в птаха ще до того, як той склав крила. Один поцілів його в жовту, пластівчасту лапу, пустивши цівку крові такої темної, що вона здалася чорною, майже як його очі. Майк переможно крикнув, але цей звук пролунав кволо, майже потонувши в злющому клекоті птаха.

— Забирайся геть звідси! — крикнув Майк. — Я не перестану бити тебе, допоки ти не заберешся звідси геть, Богом клянусь, не перестану!

Птах знову злетів на верх труби й відновив своє походження.

Майк чекав.

Нарешті знову залопотіли його крила, це птах здійснювся. Майк чекав, гадаючи, що жовті, такі схожі на курячі, лапи з'являться знову. Вони не з'являлись. Майк чекав довше, упевнений, що це мусить бути якийсь хитрий трюк, але врешті-решт зрозумів, що зовсім не тому він тут чекає. Він чекає тому, що йому лячно вилазити, лячно

розлучатися з безпечністю цього круглого сховку.

"Нічого страшного! Нічого страшного там нема! Я не якийсь там кролик!"

Він набрав стільки черепків, скільки міг зручно втримати, потім додав ще собі за пазуху. Потім він виступив з труби, намагаючись дивитися одночасно повсюди та страшенно шкодуючи, що не має очей на потилиці. Побачив перед собою і довкола себе лиш поле, засмічене розкиданими вибухом іржавими рештками ливарні Кіченера. Він крутнувся на місці, впевнений, що побачить птаха, що той сидить на краєчку труби, мов стерв'ятник, тепер уже одноокий стерв'ятник, який бажає тільки, щоб хлопчик побачив його, перед тим як він нападе востаннє, аби скубити, рвати й роздирати його своїм гострим дзьобом.

Але птаха там не було.

Він насправді відлетів.

У Майка луснули нерви.

Він видав розпачливий крик жаху й бігом кинувся до обметаного негодами паркану між полем і дорогою, гублячи з рук останні уламки черепків. Більшість інших вивалювалася з сорочки, коли сорочка на ньому звільнилася з-під ремня. Він махнув через паркан, вхопившись за нього одною рукою, як Рой Роджерс, красуючись перед Дейл Еванс, коли йде з Петом Брейді та іншими ковбоями з коралю[314]. Він ухопився за ручки керма свого велосипеда й пробіг поряд з ним по дорозі футів сорок, перш ніж скочити верхи. Потім він скажено крутив педалі, не наважуючись озирнутись назад, не наважуючись стишити швидкість, аж поки не опинився на перехресті Попасного шляху й Позаміської Головної вулиці, де проїжджало в різних напрямках багато машин.

Коли він дістався додому, батько міняв у тракторі свічки. Вілл звернув увагу, що Майк геть весь у плісняві й пилюці. Майк вагався хіба що якусь дрібку секунди, а потім сказав батькові, що по дорозі додому, об'їжджаючи вибоїну, він вихнув убік і злетів з велика.

— Ти нічого не зламав, Майкі? — спитав батько, придивляючись до сина трохи уважніше.

— Ні, сер.

— Розтягнення?

— Гм-ха.

— Ти певен?

Майк кивнув.

— Ти знайшов собі якийсь сувенір?

Майк поліз до кишені й видобув ту шестерню. Показав її батькові, котрий коротко глянув на неї, а потім сколупнув з жинотка великого пальця Майка відразу під нігтем дрібнесеньку череп'яну крихту. Вона його, схоже, зацікавила більше.

— З того старого димаря? — запитав Вілл.

Майк кивнув.

— Ти лазив-бо до нього всередину?

Майк кивнув знову.

— Бачив там що-небудь? — спитав Вілл, а потім, наче переводячи це запитання на жарт (хоча прозвучало воно зовсім не жартівливо), додав: — Поховані скарби?

Усміхнувшись трішки, Майк похитав головою.

— Ну, не кажи матері, що ти там отирався, — сказав Вілл. — Вона застрелить мене першим, а тебе другим. — Він ще уважніше придивися до сина. — Майкі, з тобою справді все гаразд?

— Га?

— У тебе якась ніби змарнілість в очах.

— Гадаю, я, мабуть, трохи втомився, — сказав Майк. — Туди й назад миль вісім чи й десять, не забувай. Тобі чимсь допомогти з трактором, тату?

— Ні, я його майже доконав на цей тиждень. Іди в хату й помийся.

Майк уже було вирушив геть, та тут батько знову його окликнув. Майк озирнувся.

— Я не хочу, щоб ти знову бував на тім місці, — промовив батько. — Принаймні, поки не проясниться все з цими негараздами, поки не зловлять людину, яка все те робить... Ти там нікого не бачив, чи як? Ніхто за тобою не гнався, не кричав, щоб ти зупинився?

— Я зовсім не бачив жодних людей, тату, — відповів Майк.

Вілл кивнув і закупив сигарету.

— Здається мені, я був неправий, пославши тебе туди. Такі старі місцини... подеколи вони можуть бути небезпечними.

На мить вони зустрілись очима.

— Гаразд, тату, — мовив Майк. — Я і сам не хочу більше туди повертатися. Там було трохи лячно.

Вілл кивнув знову.

— Менше слів, так воно краще, я вважаю. А тепер іди, почисться. І скажи їй, щоб поклала додатково ще три-чотири ковбаски.

Майк так і зробив.

6

"Нічого страшного зараз нема, — подумав Майк Хенлон, дивлячись на борозни, що вели до бетонного краю Каналу й там обривалися. — Нічого страшного там нема, взагалі то міг бути просто сон, і..."

Ось, на парапеті Каналу плями висохлої крові.

Майк подивися на них, а потім подивився вниз, у Канал. Плавню плинула чорна вода. Бігунці брудної, жовтої піни ліпилися до бортів Каналу, інколи відриваючись, щоби потягнутися за течією лінивими петлями й кривулями. На якусь мить — лише на мить — два зліпка піни зійшлися і немов утворили обличчя, дитяче обличчя, із заведеними вгору очима, являючи образ жаху й агонії.

Майку перехопило дихання, наче він сів на колючку.

Піна розірвалася, обличчя зникло, і в цю мить правіше від нього пролунав гучний сплеск. Майк смикнувся головою туди, трохи зіщулено, на якусь мить упевнений, що бачить щось у тіняві вихідного тунелю — там, де Канал, пройшовши під середмістям,

знову вигулькував на поверхню.

Потім воно зникло.

Раптом, похололо тремтячи, він почав ритися в кишені, шукаючи ніж, який був знайшов у траві. Він викинув його в Канал. Маленький сплеск, брижі, що почалися як коло, а потім витягнулися за течією у форму вістря стріли... і потім нічого.

Нічого, крім жаху, який раптом здавив йому дихання, і смертельної впевненості, що зовсім поруч щось є, щось спостерігає його, зважуючи свої шанси, чекаючи свого часу.

Він розвернувся з наміром іти назад до свого велосипеда — побігти означало б звеличити ці страхи і зневажити себе, — і тоді знову пролунав той сплеск. Цей, другий раз, він був набагато гучнішим. Навіть занадто гучним. Раптом Майк уже біг щодуху, молотячи себе по сідницях, до воріт і свого велика, підбити одною п'яткою вгору сішку та мчати вулицею, давлячи педалі що є сили. Той запах моря зненацька дуже погустішав... став дуже густим. Він був повсюди. І вода скрапує з вологих гілок дерев, здавалося, занадто гучно.

Щось наближається. Він почув шаркотливі, скрадливі кроки по траві.

Він стрибнув на педалі, стійма віддаючи їм усього себе, і кулею вилетів на Головну вулицю, не озирнувшись назад. Він якомога швидше прямував додому, загадуючись, що це таке збіса найшло на нього, чому він першим чином сюди поїхав... що потягло його.

А потім він намагався думати про роботу, яка чекає на нього вдома, тільки про роботу й нічого крім роботи. Через деякий час ці намагання увінчалися успіхом.

А коли наступного дня він побачив заголовок у газеті ("ЗНИКНЕННЯ ХЛОПЧИКА ВИКЛИКАЄ НОВІ ПОБОЮВАННЯ"), Майк подумав про той ніжик, який він викинув у Канал — той кишеньковий ніжик з ініціалами "Е. К." на колодці. Він подумав про кров там, на траві.

І ще подумав про ті борозни, що обривалися край Каналу.

Розділ 7

Гребля в Пустовищі

1

Якщо дивитися зі швидкісної автомагістралі за чверть до п'ятої ранку, Бостон схожий на місто глухих розмислів про якусь давно минулу трагедію — може, чуму, може, прокляття. Запах солі, важкий і нудотний, надходить з океану. Досвітні бігуни, туман приховує більшість тих рухів, які в іншому випадку було б видно.

Їдучи на північ по Сторров-драйв за кермом чорного "кадилака" випуску 1984 року, якого він вичепив у Бача Каррінгтона в "Кейп-Код Лімузінах", Едді Каспбрак думає про те, що вік цього міста можна відчутти; можливо, більше ніде в Америці неможливо відчутти такої аури віку, окрім як тут. Бостон малючок порівняно з Лондоном, він лиш немовля, порівняно з Римом, але за американськими стандартами, принаймні, він старий-старезний[315]. Він посів це місце, на цих невисоких пагорбах, три сотні років тому, коли чайні й гербові податки були немислимі,[316]а Пол Рів'єр і Патрік Генрі ще не народилися.[317]

Його вік, його мовчання і цей туманний запах моря змушували Едді нервувати. А

коли Едді нервує, він хапається за інгалятор. Він встромляє його собі до рота й пускає собі в горло клуб цілющої імли.

На вулицях, якими він проїждить, трапляються люди, і на пішохідних містках, що перетинають угорі дорогу, також дві-три фігури — вони спростовують враження, ніби він дивним чином заблукав у якійсь повісті Лавкрафта про приречені міста, древнє зло й монстрів з невимовними іменами. Ось він бачить скупчених на автобусній зупинці (на табличці якої написано: КЕНМОР-СКВЕР — МІСЬКИЙ ЦЕНТР) офіціантів, медсестер, муніципальних службовців, обличчя в них голі, підпухлі зі сну.

"Це правильно, — думає Едді, проїжджаючи тепер під щитом з написом МІСТ ТОБІНА.[318] — Це правильно, користуйтеся автобусами. Забудьте про метро. Метро — це погана ідея; я б не спускався туди на вашому місці. Тільки не під землю. Тільки не в тунелі".

Це погано — зависнути на такій думці; якщо він її не позбавиться, скоро йому доведеться знову скористатися інгалятором.

Він радіє більш інтенсивному руху на мосту Тобіна. Він проїжджає повз цех надгробків. На його цегляній стіні фарбою написано дещо бентежне застереження:

ПОВІЛЬНІШЕ! МИ МОЖЕМО ЗАЧЕКАТИ!

Ось світловідбивний дорожній показчик, на якому написано: НА 95, МЕЙН, Н. Г., УСІ ПУНКТИ ПІВНІЧНОЇ НОВОЇ АНГЛІЇ.[319] Едді дивиться на нього, і раптом глибокий, аж до кісток, дрож потрясає його тіло. Його руки на мить сплавляються з кермом "кадилака". Йому хотілося б вірити, що це початок якоїсь хвороби, якийсь вірус чи одна з тих материних "фантомних лихоманок", але він знає правду. Це те місто позаду нього, яке мовчазно балансує на грані між днем і ніччю та тим, що обіцяно йому попереду. Авжеж, він хворий, жодних сумнівів щодо цього, але це не вірус і не фантомна лихоманка. Він отруєний власними спогадами.

"Я боюся, — думає Едді. — Страх завжди був в основі всього цього. Просто залишатись наляканими. От і все. Але насамкінець, я гадаю, ми це якось обернули навспак. Ми це якось використали. Але як?"

Він не може згадати. Він загадується, чи хто з них може. Заради добра їх усіх, звичайно, він на це сподівається.

Ліворуч, минаючи його, стугонить ваговоз. В Едді все ще ввімкнуті фари, і тепер він на мить клацає дальнім світлом, поки ваговоз безпечно пропливає вперед. Він робить це не задумуючись. Ця функція в нього давно автоматизована, просто частина заробляння на життя за кермом. Невидимий водій ваговоза навзаєм блимає ходовими вогнями, швидко, двічі, дякуючи Едді за його люб'язність. "Якби ж то все могло бути таким простим і ясним", — думає він.

Він їде за вказівниками до 1-95. Рух на північ не щільний, хоча, зазначає він, смуги південного напрямку, до міста, починають заповнюватися навіть о такій ранній годині. Едді плавно веде великий автомобіль уперед, здебільш передбачаючи вказівні знаки, і переходить на правильну смугу набагато раніше, ніж мусить. Минули роки — буквально роки — відтоді, як він востаннє помилився та промчав повз потрібну йому

з'їзну естакаду. Він робить вибір смуг так само автоматично, як блимнув водію вантажівки "окей, обганяй, я не поспішаю", так само автоматично, як одного разу був знайшов правильний шлях крізь плутанину стежок у Деррійському Пустовищі. Той факт, що він ніколи раніше в житті не виїжджав за кермом поза середмістя Бостона, одного з найзаплутаніших для водія міст в Америці, здається, взагалі не має великого значення.

Раптом йому пригадується ще дещо про те літо, дещо таке, що йому одного дня сказав Білл: "У-у-у т-т-тебе к-к-компас у голові, Е-е-едді".

Як йому від цього тоді було втішно, йому втішно й зараз, коли "дорадо" 84-го знову виноситься на платне шосе. Він плавно доводить швидкість до копобезпечних п'ятдесяти семи миль на годину та знаходить по радіо якусь спокійну музику. Він припускає, що міг би вмерти тоді за Білла, якби постала така необхідність; якби Білл його попросив, Едді відгукнувся б просто: "Звісно, Великий Білле... ти уже визначив час?"

На це Едді сміється — не те щоб зовсім насправді, хіба що радше пирхає, але, сам вражений цим звуком, потім уже заливається справжнім реготом. Він рідко сміється останнім часом і, звісно ж, він не чекав на багато ржачки (це слівце Річі, як ото він колись питався: "Було сьо'дні з чого поіржати, Едсе?") у цьому похмурому паломництві. Але він припускає, якщо Бог аж такий зловредний, що прокляв вірних за те, чого вони прагнуть найбільше в житті, то, можливо, Він достатньо примхливий, щоб підкинути тобі й пару добрих ржачок по ходу справи.

"Було з чого останнім часом поіржати, Едсе?" — мовить він уголос і знову регоче. Ой леле, як же він тоді ненавидів, коли Річі звав його Едсом... але це йому ніби й подобалося в той же час. Так само, як він гадав, Бену Генському почало подобатися, що Річі кличе його Скиртом. Це було щось на кшталт... таємного імені. Таємної сутності. Спосіб бути людьми, які не мають нічого спільного зі страхами, надіями, постійними вимогами їхніх батьків. Річі не міг видавати свої улюблені Голоси просто заради якогось лайна, можливо ж бо, він розумів, як важливо для таких слабаків, як вони, бодай інколи побути іншими людьми.

І Едді кидає погляд на монети, акуратно розкладені на приладовій панелі "дорадо"[320]— розкладати отак монети — це також одна з автоматичних звичок його професії. Коли вигулькують касові будки, кому хочеться ритися в пошуках дріб'язку, кому хочеться виявити, що опинився на дорозі з автоматичними касами без потрібних монет.

Серед його монет два чи три срібних долари Сюзен Б. Ентоні.[321] Це монети, думає він собі, які зараз можна знайти тільки в кишенях найманих водіїв і таксистів з Нью-Йорка та його околиць, так само як єдине місце, де можна побачити багато дводоларових банкнот, це каса видачі виграшів на іподромі. Він завжди тримає під рукою кілька штук таких, бо їх можна вкидати в кошики касових роботів на мостах Джорджа Вашингтона й Трайборо.

Зненацька в його голові спалахує черговий вогник: срібні долари. Не ці неправдиві

мідні сандвічі з наштампованою на них одягненою в прозорі шати Леді Свободою. Срібні долари Бена Генскома. Так, але то хіба не Білл скористався одним із тих колісних срібних доларів, щоб урятувати їм життя? Едді не зовсім у цьому впевнений, ба, фактично він не зовсім упевнений у всьому... чи це лише тому, що він не бажає згадати.

"Там було так темно, — думає він раптом. — Оце-от я пам'ятаю. Там було так темно".

Бостон уже далеко позаду, і туман почав блякнути. Попереду "МЕЙН, Н. Г., УСІ ПУНКТИ ПІВНІЧНОЇ НОВОЇ АНГЛІЇ". Деррі попереду, а в Деррі дещо таке, що мусило б бути вже двадцять сім років мертвим, але чомусь таким не є. Дещо з такою ж кількістю личин, як у Лона Чейні.[322]Але що воно насправді таке? Хіба в кінці вони не побачили його таким, яким воно насправді є, з усіма відкинутими масками?

Ах, він так багато пригадує... проте не все.

Він пам'ятає, що любив Білла Денбро; він пам'ятає це достатньо добре. Білл ніколи не глузував з його асти. Білл ніколи не обзивав його малим мамієм-мазунчиком. Він любив Білла так, як любив би старшого брата... або батька. Білл знав, за що взятися. Куди піти. Що побачити. Білл ніколи не втрачав розуму перед труднощами. Коли ти бігав з Біллом, ти бігав наввипередки з дияволом і сміявся... але майже ніколи не захищувався. А майже ніколи не захищуватися було так чудово, так, курва, чудово, Едді готовий про це всьому світу заявити. Коли бігали з Великим Біллом, якась ржачка їм траплялася щодня.

"Звісно, малий, ЩО-дня", — проказує він Голосом Річі Тозієра і знову регоче.

То була ідея Білла — побудувати греблю в Пустовищі, і вона, та гребля, певним чином згуртувала всіх їх разом. То Бен Генском показав їм, як саме ту греблю можна збудувати — і вони її тоді збудували так добре, що отримали чимало неприємностей від містера Нелла, патрульного копа, — але ідея таки належала Біллу. І хоч усі вони, окрім Річі, бачили в Деррі дивні речі — лячні речі — від початку того року, саме Білл виявився достатньо хоробрим, щоб сказати про це вголос.

Та гребля.

Та клята гребля.

Він згадав Віктора Кріса: "Па-па, хлоп'ята. Це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені. Вам буде краще без неї".

А вже через день Бен Генском щирився до них і казав:

"Ми зможемо".

"Ми зможемо".

"Ми зможемо затопити геть

2

усе Пустовище, якщо захочемо".

Білл з Едді подивилися на Бена з сумнівом, а потім на те, що він притаскав з собою: кілька дощок (поцуплених із заднього подвір'я містера МакКіббона, але з цим усе було окей, бо містер МакКіббон сам напевне їх потяг у когось іншого), молот, лопата.

— Ну, не зн-знаю, — сказав Едді, зиркнувши на Білла. — Коли ми пробували вчора, то не дуже добре виходило. Течія весь час змивала наші ломаки.

— З цим вийде, — сказав Бен. Він також подивився на Білла, чекаючи остаточного рішення.

— Ну, д-давайте сп-п-пробуємо, — сказав Білл. — Я д-д-дзвонив Р-р-річі Тозієру в-в-вранці. Він ск-ск-сказав, що б-буде тут п-п-пізніше. Може, він і Стенлі за-за-захочуть д-допомогти.

— Хто такий Стенлі? — запитав Бен.

— Юріс, — відповів Едді. Він усе ще обережно дивився на Білла, котрий сьогодні здавався якимсь іншим — притишеним, уже не в такому захваті від ідеї греблі. Білл сьогодні виглядав блідим. Відсутнім.

— Стенлі Юріс? Здається, я його не знаю. Він ходить у Деррійську початкову?

— Він нашого віку, але тільки закінчив четвертий клас, — сказав Едді. — Він пішов до школи на рік пізніше, бо багато хворів, коли був малим. Якщо думаєш, тобі дісталось на горіхи вчора, то порадій, що ти не Стен. Дехто повсякчас збиває Стена на пси, ба й гірше.

— Він єв-єврей, — сказав Білл. — Б-б-багато д-д-дітей його не лю-у-ублять через те, що він єврей.

— Ой-йо? — перепитав Бен вражено. — Єврей, ге? — А потім обережно продовжив: — Це, як бути турком, чи більше як тим, ну знаєш, єгиптянином?

— Г-а-а-адаю, це більше, як т-т-турком, — сказав Білл. Він взявся за одну з принесених Беном дощок і роздивлявся на неї. Та мала приблизно шість футів довжини й була фути три завширшки. — Мій т-т-тато каже, в більшості є-е-євреїв великі носи й к-к-купа грошви. Але в С-с-с...

— Але в Стена звичайний ніс і він завжди порожній, — завершив Едді.

— Йо, — кивнув Білл і вперше цього дня розплився у справжній усмішці.

Бен вишкірився.

Едді вишкірився.

Білл відкинув дошку вбік, підвівся й обтрусив собі на сідницях джинси. Він пішов до краю струмка, й обидва хлопці приєднались до нього. Білл встромив руки в задні кишені й глибоко зітхнув. Едді був упевнений, що Білл збирається сказати щось серйозне. Він подивився на Едді, на Бена, потім знову перевів погляд на Едді, тепер уже не усміхаючись. Раптом Едді стало страшно.

Але Білл усього лиш спитав:

— Ін-н-нгалятор у тебе з собою, Е-е-едді?

Едді поплескав себе по кишені:

— Заряджений, як на ведмедя.

— Скажи-но, як воно тоді вийшло, з шоколадним молоком? — запитав Бен.

Едді засміявся:

— Чудово вийшло!

Вони з Беном залилися реготом, тим часом як Білл дивився на них з усмішкою, але

не розуміючи. Едді пояснив, і Білл, знову широко посміхаючись, кивнув:

— М-ма-ама Е-е-едді боїться, що він може г'иг-г'гнуги, а вона не з-з-зможе отримати ко-о-омпенсації.

Едді пирхнув, прикидаючись, ніби хоче штовхнути Білла в річку.

— Стережися, їбанько, — гукнув Білл зловісним голосом, схоже на Генрі Баверза. — Я тобі так голову розверну, що ти зможеш бачити, як підтираєшся.

Бен повалився навznak, заходячись верескливим реготом. Білл глянув на нього, все ще усміхнений, з руками в задніх кишенях джинсів, усміхнений, йо, але знову трохи відсутньо, трохи непевно. Він подивився на Едді, кивнувши головою знову на Бена:

— Х-х-хлопчик сла-а-абенький, — промовив він.

— Йо, — погодився Едді, але він відчував, що веселяться вони якимось формально, ніби про людське око. Щось крутиться в Білла на думці. Він сподівався, що Білл цим поділиться, коли вирішить, що готовий; питання полягало в іншому — чи хотілося Едді те почути. — Хлопчик розумово відсталий.

— Повсталий, — докинув Бен, усе ще хихочучи.

— Ти зб-б-бираєшся п-п-показувати нам, як бу-у-удувати греблю, чи так і сидітимеш на своїй великій д-д-дупі весь день?

Бен знову підвівся на рівні. Він подивився спершу на річку, яка пропливала повз них з помірною швидкістю. Тут, углибині Пустовища, Кендаскіґ аж ніяк не була страшенно широкою, утім, учора вона їх все одно перемогла. Ні Едді, ні Білл не були в змозі вирахувати, як їм утвердитися в потоці. Але Бен усміхався, і то усмішкою людини, яка береться за щось нове... щось таке, що буде забавним, проте не вельми важким. Едді подумав: "Він знає, як це зробити — я насправді думаю, що знає".

— Окей, — промовив він. — Вам, хлопці, краще роззутися, бо ніженьки вам таки доведеться намочити.

У Едді в голові одразу ж заговорила його мати, голосом жорстким і вимогливим, як у дорожнього патрульного: "Не смій цього робити, Едді! Нізащо не смій! Мокрі ноги — це один зі шляхів — один із тисяч шляхів — до початку застуди, а застуда призводить до пневмонії, тому не роби цього!"

Білл із Беном вже сиділи на березі, скидаючи з себе кросівки й шкарпетки. Бен почав збуджено підкочувати холоші джинсів. Білл поглянув угору, на Едді. Очі в нього були ясними й теплими, співчутливими. Раптом Едді відчув упевненість, що Великий Білл точно знає, про що він щойно був думав, і йому стало соромно.

— Т-т-ти і-і-ідеш?

— Йо, звичайно, — сказав Едді. Він сів на берег і почав роззуватися, в той час як мати галасувала у нього в голові... але поступово її голос віддаляється, стає відлунням, з полегшенням відзначив він, немов хтось підчепив її важким риболовецьким гачком за спинку блузи й тепер крутить катушку спінінга, відтягуючи її геть від нього якимсь дуже довгим коридором.

забуваються ніколи. Помірний вітерець тримав віддалік мошву й москітів. Небо яскраве, блакитне, аж хрумке. Температура не вище шістдесяти п'яти[323]. Пташки співали, перелітаючи у своїх пташиних справах у чагарниках і деревах підліска. Едді змушений був один раз скористатися інгалятором, а потім у грудях йому полегшало, а горло немов якимсь магічним чином розширилося до розміру швидкісного шосе. Решту того ранку він провів з ним засунутим і забутим у задній кишені.

Бен Генском, котрий минулого дня здавався таким несміливим і непевним, щойно зайнявшись справжнім зведенням греблі, перетворився на рішучого генерала. Вряди-годи він вилазив на берег і ставав там, уперши в боки брудні руки, роздивляючись, як рухається справа, й щось собі стиха бурмочучи. Інколи він проводив рукою собі по волоссю і під одинадцятую годину дня воно в нього вже стирчало скаженими, кумедними шпичаками.

Едді спершу почувався невпевнено, але потім найшло відчуття щастя, а врешті-решт і якесь цілком нове відчуття — водночас химерне, лячне та збудне. Це відчуття було таким чужим для його звичайного стану буття, що він не був спроможний знайти для нього назви аж до самого вечора, коли вже лежав у своєму ліжку й дивився на стелю. Могутність. Ось що то було за відчуття. Могутність. Вона мусить діяти, їй-богу, і вона мусить діяти навіть краще, ніж він з Біллом — а можливо, навіть сам Бен — могли про те мріяти.

Він також бачив, як захоплюється Білл — спершу лише трішечки, все ще міркуючи над тим, що там крутилося у нього в голові, а далі, потроху-помалу, віддаючи себе повністю. Пару разів він плескав Бена по м'ясистому плечі, повідомляючи йому, що він неймовірний. Кожного разу Бен спалахував від задоволення.

Бен наказав Біллу з Едді поставити одну дошку поперек течії і тримати, поки він молотом забиватиме її в поточину.

— Ось — всадили, але ти потримай, бо інакше вода її вирве, — сказав він Едді, і Едді стояв посеред струмка й тримав дошку, тим часом як згори через неї переливалася вода, надаючи його рукам форми хилитливих морських зірок.

Другу дошку Бен з Біллом встановили на два фути нижче за течією. Бен знову попрацював молотом, щоб всадити її, а Білл її тримав, поки Бен заповнював простір між двома дошками піщанистою землею з берегів річки. Та спершу просто вимивалася брудними хмарами по кінцях дощок, і Едді зовсім не вірив, що з цього вийде щось путнє, але коли Бен почав додавати каміння і глейкий ґрунт з поточини, хмари спливаючого мулу почали малішати. Менш ніж за двадцять хвилин він створив з каміння й лесового ґрунту між двома дошками посеред потоку горбастий земляний канал. Едді дивився на це, немов на якусь оптичну Ілюзію.

— Якби в нас був справжній цемент... замість просто... грязюки й каміння, під середину тижня їм довелося б пересувати все місто до Старого Відрога, — промовив Бен, відкинувши вбік лопату й сідаючи на берег перевести дух.

Білл з Едді розсміялися, і Бен заусміхався до них. Коли він усміхався, у рисах його обличчя проявлявся привид того вродливого чоловіка, яким він колись стане. Під

верхньою в потоці дошкою вже почала накопичуватися вода.

Едді запитав, що їм робити з тією водою, яка оббігає з боків.

— Нехай собі біжить, це не має значення.

— Не має?

— Ні.

— Чому це ні?

— Точно я пояснити не можу. Але всяко треба трохи пропускати.

— Звідки ти знаєш?

Бен здвигнув плечима. Просто знає, проказував той жест, і Едді промовчав.

Відпочивши, Бен узяв третю дошку — найтовщу з тих чотирьох чи п'яти, які він насилу дотягнув через місто до Пустовища — і акуратно приладнав її до нижньої в потоці дошки, косо забивши один її кінець у поточину, а другий вперши в ту дошку, яку тримав Білл, створивши таким чином підпору, яку він був позначив ще на своєму вчорашньому рисунку.

— Гаразд, — мовив він, відступаючи. І усміхнувся хлопцям. — Тепер ви вже можете відпустити. Мул між двома дошками братиме на себе більшу частину тиску. Решту візьме ця підпора.

— А вода її не змиє? — спитав Едді.

— Нє. Вода засуне її ще глибше.

— Я-а-акщо ти п-п-помиляєшся, ми м-у-усимо т-т-тебе вбити, — сказав Білл.

— Це кльово, — дружельбно відгукнувся Бен.

Білл з Едді відступили. Дві дошки, що утворювали основу греблі, трішки порипіли, трішки похилилися... але то й усе.

— А щоб мені хутко всратися! — схвильовано репетнув Едді.

— Це к-к-класно, — промовив Білл.

— Йо, — сказав Бен. — Давайте поїмо.

4

Вони сиділи на березі та їли, майже не розмовляючи, дивлячись, як вода накопичується перед греблею і обтікає кінці дощок. Едді побачив, що вони вже дещо заподіяли географії річкових берегів: відхилена течія вирізала в них фестончаті пройми. Поки він дивився, потік достатньо підмив протилежний берег, щоб викликати там невеличку лавину.

Вище греблі вода утворила приблизно круглої форми лиман, а в одному місці вона уже буквально затоплювала берег. Веселі, блискотливі ручаї побігли в траву й підлісок. До Едді поступово почало доходити те, що Бен знав від самого початку: греблю вже збудовано. Зазори між дошками й берегами стали водоспускними шлюзами. Тоді Бен не був спроможний пояснити цього Едді тому, що сам не знав цього слова. Вище дощок Кендаскіґ уже стала більш повноводною. Ті хихотливі звуки мілкої води, яка, лопочучи, прокладає собі шлях по каменях і гальці, вже пропали; усі камені в руслі вище греблі опинилися під водою. Час від часу у воду хлюпався, підмитий потоком, що ширився, черговий шмат дернини з землею.

Нижче греблі річище було майже порожнім; посередині бадьоро дзюркотіли тоненькі цівки, а більше майже нічого, Камені, які тільки Богу відомо відколи пролежали під водою, висихали на сонці. Едді дивився на ці валуни з легким зачудуванням... і тим, іншим, дивним відчуттям. Вони це зробили. Вони. Він побачив, як там стрибає жабка, і подумав, що старий друга містер Шкряк, мабуть, дивується, куди поділася вода. Едді розсміявся вголос.

Бен акуратно складав порожні обгортки до принесеної ним торбини для ланчу. Обидва, і Едді й Білл, були зачудовані ряснотою наїдків, які він з діловитою спритністю був навикладав:

два сандвічі з арахісовим маслом і джемом та один сандвіч з ковбасою, варене яйце (в комплекті з дрібкою солі, загорнутої в маленький шматочок вошеного паперу), два пиріжки з інжиром, три великих коржики з кришеним шоколадом та шоколадне тістечко "Рінг-Дінг".

— Що твоя ма сказала, коли побачила, як тебе сильно потріпали? — запитав у нього Едді.

— Гмम्म? — відірвався очима Бен від води, що ширилася перед греблею, і делікатно відригнув у тильний бік долоні. — О! Ну, я знав, що вчора під вечір вона піде скуплятися по харчі, а отже, зміг раніше за неї дістатися додому. Я скупався у ванні, помив голову. Потім я викинув геть светра та джинси, в яких тоді був. Я не знаю, чи помітить вона, що вони зникли. Зі светром, мабуть, ні, в мене багато светрів, але джинси, гадаю, мені доведеться самому купити нові, перш ніж вона почне нюшити по моїх шухлядах.

Думка про витрачання грошей на таку несуттєву річ відбилася на обличчі Бена миттєвою похмурістю.

— А-а-а-а як ти п-п-пояснив свої си-и-инці?

— Я їй розповів, що був такий збуджений тим, що закінчився шкільний рік — вибіг з дверей і покотився вниз по сходинках ґанку, — сказав Бен і був здивований та трішки ображений, коли Едді з Біллом почали реготати. Білл, котрий якраз жував шматок матиного диявольського торта,[324] приснув коричневим віялом крихт і зайшовся кашлем. Едді, не перестаючи підвивати, почав бити його по спині.

— Ну, я й насправді мало не впав з тих сходів, — сказав Бен. — Правда, тому що мене штовхнув Віктор Кріс, а не тому, що я біг.

— Я б-б-би в такому све-е-етрі у-у-угрівся, як т-т-тамале[325], — сказав Білл, докінчуючи останній кусень свого торта.

Бен вагався. Якусь мить здавалося, що він нічого не скаже.

— У них краще, коли ти жирний, — промовив він нарешті. — У светрах, я маю на увазі.

— Через твоє пузо? — спитав Едді.

Білл фиркнув:

— Через твої ц-ц-ц...

— Йо, через мої цицьки. То й що?

— Йо, — погодився м'яко Білл. — Т-т-то й що?

Повисла мить незручного мовчання, а потім промовив Едді:

— Дивіться, як темнішає вода там, де обходить той бік греблі.

— От тобі й маємо! — підхопився на рівні Бен. — Течія вимиває засип! Йсусе, як би мені хотілося, щоб у нас був цемент!

Цю шкоду швидко було поправлено, але навіть Едді було видно, що трапиться, якщо хтось тут не буде майже постійно підкидати лопатою свіжу засипку. Вода отак поступово підточуватиме, поки перша дошка не впаде на нижню за течією, а потім уже повалиться все.

— Ми можемо укріпити боки, — сказав Білл. — Вимивання це не зупинить, але воно уповільниться.

— Якщо ми робитимемо це землею й піском, хіба їх не вимие? — запитав Едді.

— Ми це зробимо шматками дернини.

Білл кивнув, посміхнувся і склав "О" з великого та вказівного пальців правої руки.

— Г-а-а-айда. Я їх ви-викопуватиму, а ти п-п-показуй мені, куди їх к-к-класти, Великий Бене.

Ззаду них гукнув якийсь пронизливо-життєрадісний голос: "Боуже мій! Хтось влаштував у Пустовищі плавальний басейн, ватні ковтяхи з пупка й усе таке!"

Едді обернувся, помітивши в той же час, як напружився на звук чужого голосу Бен, як у нього потоншали губи. Над ними й трохи вище по течії, на стежці, яку вчора перетинав Бен, стояли Річі Тозієр і Стенлі Юріс.

Річі, пританцьовуючи, спустився до річки, поглянув з деякою цікавістю на Бена, а потім ущипнув за щоку Едді.

— Не роби цього, Річі! Ненавиджу, коли ти так робиш.

— Ах, та ти любиш це, Едсе, — відповів Річі й сяйнув на нього усмішкою. — То що ти сказав? Є тут у вас чогось доброго, аби поржати, чи як?

5

Уп'ятьох вони пошабалили близько четвертої години. Вони сиділи набагато вище на березі — те місце, де Білл, Бен та Едді були обідали, тепер сховалося під водою — і дивилися на справу своїх рук. Навіть Бену було дещо важко в це повірити. Він відчував утому й задоволення з домішкою тривожних побоювань. На думку йому спливла "Фантазія" і те, як Мікі Маусу знань вистачило, щоб завести мітли в роботу... але не вистачило, щоби їх зупинити.[326]

— Це, бля, неймовірно, — тихо промовив Річі Тозієр і підштовхнув угору в себе на носі окуляри.

На нього скинув очима Едді, але Річі зараз не розігрував якогось зі своїх номерів, обличчя в нього було серйозним, майже урочистим.

На протилежному боці потоку, де берег спершу йшов угору, а потім земля неглибоко западала, вони вже створили нову ділянку мочарів. Падуби й папороті на фут стояли в воді. Навіть сидячи тут, вони бачили, як болото поширюється, посилаючи свіжі псевдоподії, поширюючись на захід. Вище греблі Кендаскіг', яка ще вранці була

мілкою і незагрозливою, перетворилася на непорушну, напухлу водою смугу.

Близько другої години дня плесо перед греблею, що не припиняло поширюватися, забрало стільки узбіччя, що водоспускні шлюзи самі вирости майже до розміру рік. Усі, крім Бена, вирушили у термінову експедицію до звалища на пошуки додаткових матеріалів. Бен не відходив далеко, методично заліплюючи дерниною протікання. Сміттярі повернулися не тільки з дошками, а й з чотирма лисими покришками, іржавими дверцятами від "Гадсона Хорнета"[327] 1949 року та великим шматком будівельної обшивки з гофрованої сталі. Під керівництвом Бена вони прибудували до оригінальної греблі два крила, знову припинивши витікання води по її боках — до того ж з цими, спрямованими під певним кутом проти течії крилами гребля почала працювати навіть краще, ніж перше.

— Зовсім зупинили цю сцикуху, — промовив Річі. — Чоловіче, ти геній.

Бен усміхнувся:

— Нічого особливого.

— Маю трохи "Вінстона", — оголосив Річі. — Хто бажає?

Він видобув з кишені штанів пом'яту червоно-білу пачку й пустив її по руках. Едді, подумавши, яку чортівню може сигарета утворити з його астмою, відмовився. Стен відмовився також. Білл узяв, а після нетривалого роздуму взяв собі сигарету й Бен. Річі видобув книжечку сірників з написом на обкладинці "РОЙ-ТЕН"[328] і спершу дав прикурити сигарету Бену, а потім Біллу. Він уже збирався сам підкурити, але Білл задмухнув сірника.

— Красно дякую, Денбро, ох ти й кисляй.

Білл винувато посміхнувся:

— Т-т-ретій не п-п-підкурює, — сказав він. — Це на н-н-невдачу.

— Невдача спіткала твоїх батьків, коли ти народився, — відповів Річі й підкурив собі сигарету від іншого сірника. Він ліг, підклавши долоні собі під голову. Затиснута в зубах сигарета стирчала вгору. — Смакує добре "Вінстон", як і мусить сигарета, — трішки повернувши голову, він підморгнув Едді. — Хіба неправда, Едсе?

Бен, бачив Едді, дивиться на Річі з сумішшю поваги й недовіри. Едді це міг зрозуміти. Він знав Річі Тозієра вже чотири роки й досі не зовсім розумів, на що здатний Річі. Він знав, що зі шкільних предметів Річі отримує оцінки "А" і "В", але знав також і те, що Річі регулярно отримує "С" і "D" за поведінку. Батько його за це шпетив, а мати мало не плакала кожного разу, коли Річі приносив додому свої погані оцінки за поведінку, і Річі присягався, що виправиться, і можливо, навіть виправлявся... на чверть години чи пару чвертей. Проблема з Річі була та, що він не міг залишатись спокійним довше хвилини, а рота тримати замкненим не міг узагалі. Тут, у Пустовищі, це не робило йому великого лиха, але Пустовище — це не Країна Небувалія і вони не могли залишатися Загубленими Хлопчиками довше, ніж кілька годин поспіль (сама ідея Загубленого Хлопчика з інгалятором у задній кишені змусила Едді посміхнутися). Найгіршим у Пустовищі було те, що з нього завжди треба було йти. Там, у широкому світі, Річі зі своїм базіканням завжди втрапляв у халепи — з дорослими, що було

погано, і з такими парубками, як Генрі Баверз, що було навіть гірше.

Чудовим прикладом була його сьогоднішня поява тут. Тільки-но Бен Генском зібрався сказати "привіт", як Річі гепнувся перед ним на коліна. Розпочалася серія глибоких поклонів, з кожним таким поклоном він впавав розчепіченими руками по брудному берегу. І в той же час він почав балакати одним з отих своїх Голосів.

Річі мав близько дюжини різних Голосів. Його головна мета, розповів він одного дощового дня, коли вони з Едді сиділи в маленькій кроквяній кімнатці над гаражем Каспбраків, читаючи книжку коміксів про Маленьку Лулу[329], — стати найзнаменитішим у світі червонимовцем. Він збирається стати знаменитішим за Едгара Бергена[330], сказав він, і виступатиме в "Шоу Еда Саллівена"[331] щотижня. Едді був у захопленні від таких амбіцій друга, але передбачав тут певні проблеми. Щонайперше, усі Голоси Річі Тозіера були доволі схожими на голос самого Річі Тозіера. Це не означало, що Річі не міг бути час від часу вельми кумедним, — міг. Щодо жартівливих зауважень чи гучного пердіння термінологія Річі була однаковою: він називав це "утнути класну штуку", і "класні штуки" обох типів він утинав часто... утім, зазвичай у невідповідній компанії. По-друге, коли Річі займався червонимовленням, у нього ворухилися губи. І то не просто трішки, на звуках "б" та "п", а на всіх звуках. По-третє, коли Річі казав, що говоритиме так, наче голос виходить не з нього, зазвичай це не давало жодних великих змін. Більшість його друзів були занадто добрими — або надто збентеженими іноді чарівливим, а часто виснажливим шармом Річі, — щоб указувати йому на ці маленькі недоліки.

Відчайдушно кланяючись перед ошелешеним і збентеженим Беном, Річі приказував своїм, як він його називав, Голосом Нігера Джима.

— Шукау-бим мивості, це ж бує сам Скирт Келхун![332] — репетував Річі. — Не кавай меве, маса Скирте, сар! Ви сковотить ме на говель-мовель, інак! Шукау-бим мивості, шукау-бим мивості! Тви сотня фунти, хитвивово мняса, вісімсят-вісім дюйми від циці до циці, Скирт-сам пахне, як купа лайна пантеви! Моя сковотить хасяїн на рінгу, маса Скирте, сар! Моя сковотить хасяїн добве! Тіко не падау-бим ви на сей човний хлоп!

— Н-н-не хвилюйся, — промовив Білл. — Ц-ц-е всього л-л-лиш Р-р-річі. В-в-він бо-о-ожевільний.

Річі скочив на рівні:

— Я все чув, Денбро. Ти мене краще не чіпай, бо нацькую на тебе Скирта.

— К-к-краща ча-а-астка тебе зб-б-бігла по нозі твого б-б-батька, — указав Білл.

— Правда, — відповів Річі, — але поглянь-но, як багато доброго в мені залишилося. Як твої діля, Скирте? Мене звати Річі Тозіер. Голоси — мій важливий козир, — викинув він вперед руку. Бен, украй розгублений, потягнувся до неї своєю. Річі відсмикнув свою назад. Бен скривився. Річі пом'якшав і потис йому руку.

— На той випадок, якщо тобі цікаво, мене звать Бен Генском, — сказав Бен.

— Бачив інколи тебе в школі, — сказав Річі. Він махнув рукою на водяне плесо, що ширилося. — Це, либонь, була твоя ідея. Ці пісioni були б неспроможні підпалити й

петарду вогнеметом.

— Лише за себе кажи, — докинув Едді.

— Ой, ти хочеш сказати, що це була твоя ідея, Едсе? Господи Ісусе, я вибачаюся.

Він упав на коліна перед Едді й знову почав несамовито кланятись.

— Піднімися, перестань, ти бризкаєш на мене грязюкою, — закричав Едді.

Річі вдруге підхопився на рівні й ущипнув Едді за щоку:

— Гарнющій, гарнющій, гарнющій! — вигукував Річі.

— Припини, я це ненавиджу!

— Зізнайся, Едсе, хто побудував греблю?

— Б-б-бен показав н-н-нам як, — сказав Білл.

— Добра робота. — Річі повернувся й відкрив, що поза ним стоїть Стен Юріс, руки в кишенях, спокійно дивиться, як Річі провадить свою виставу. — А це Стен Бос Юріс, — показав Річі Бену. — Стен єврей. Крім того, він убив Христа. Так мені, принаймні, сказав був одного дня Віктор Кріс. Відтоді я зацікавився Стеном. Рахую собі так — якщо він аж такий старий, то мусить бути в змозі купляти нам іноді пиво, правильно, Стене?

— Гадаю, то був мій батько, — сказав Стен низьким, приємним голосом, і це зірвало усіх на регіт, включно з Беном. Едді реготав, аж поки не почав хрипіти, і сльози вже котилися по його обличчю.

— Оце класний жарт! — волав Річі, ходячи навкруг них із задерними над головою руками, наче футбольний рефері, який показує, що додаткове очко зароблено правильно. — Стен Бос утнув класну штуку! Великі моменти історії! Вака-вака-вака!

— Привіт, — кивнув Стен Бену, роблячи вигляд, ніби сам зовсім не помічає Річі.

— Вітаю, — відповів Бен. — Ми вчилися разом у другому класі. Ти був тим хлопчиком, який...

— ... ніколи нічого не говорив, — закінчив Стен, трішки усміхаючись.

— Правильно.

— Стен не промовить "гівно", навіть якщо матиме його повен рот, — сказав Річі. — Що з ним ЧААА-сто й трапляється — вака-вака-ВА...

— З-з-заткнися, Річі, — сказав Білл.

— Окей, але спершу я мушу сказати тобі одну річ, хоч як це для мене неприємно. Здається мені, ви втрачаєте вашу греблю. Долину затоплює, парднери. Нумо, рятуймо першими жінок і дітей.

І, навіть не поклопотавшись про те, щоб підсукати на собі холоші штанів чи зняти кросівки, Річі стрибнув у воду й почав ляпати, куди слід, шматки дернини на найближчому крилі греблі, звідки невгамовна течія знову брудними пасмами вимивала засипку. Одну дужку його окулярів було обмотано клейкою стрічкою Червоного Хреста і, тим часом як Річі працював, її вільний кінець ляпав його по щоці. Білл перехопив погляд Едді, стиха усміхнувся і знизав плечима. Отакий-от Річі. Він може звести з розуму своїм лайном... але все одно якось воно приємно, коли він поряд.

Вони працювали біля греблі ще годину чи близько того. Річі дослухався команд Бена, котрі знову стали доволі невпевненими з двома новими хлопцями під його орудою

— з ідеальною готовністю і виконував їх у шаленому темпі. По виконанні кожного завдання він доповідав Бену, віддаючи навідліг британський салют і стукаючи п'ятами своїх розмоклих кросівок, і чекав наступних розпоряджень. Вряди-годи він починав просторікувати до інших якимсь зі своїх Голосів: Німецький Комендант, Англійський Мажордом Тудлз, Південний Сенатор (який звучав трохи схоже на Фоггорна Леггорна[333] і який з плином часу розвинеться в персонажа на ім'я Бафорд Слинь-Поцілуй), Диктор Кінохроніки МувіТон.

Робота не просто просувалася вперед, вона мчала вперед спринтом. І от тепер, незадовго до п'ятої вечора, коли вони сиділи відпочивали на березі, здавалося, що сказане тоді Річі виявилось правдивим: вони зовсім зупинили цю сцикуху. Дверцята від машини, шматок гофрованої сталі та старі шини стали другою чергою греблі, підтримуваною величезним спадистим пагорбом землі й каміння. Білл, Бен і Річі курили, Стен лежав на спині. Хтось чужий міг би подумати, що той просто дивиться в небо, але Едді знав краще. Стен дивився на дерева по той бік потоку, стежачи, чи не помітить якусь пташку чи й парочку, яких він зможе ввечері описати в своєму пташиному щоденнику. Сам Едді просто сидів, схрестивши ноги, почуваячись приємно втомленим і розслабленим. У той момент йому здавалося, що всі інші — це гурт найкращих хлопців, яких тільки можна наміряти мати у себе в друзях. Їм було добре разом, вони ідеально вписувалися один в одного краями. Ніяк краще він не міг собі цього пояснити, а оскільки в жодному поясненні, схоже, потреби не було, то він вирішив: хай буде таке, яке є.

Він подивився на Бена, котрий незграбно тримав сигарету й часто спльовував так, ніби її смак йому не вельми подобався. Поки Едді дивився, Бен її загасив і прикрив довгий недопалок землею.

Піднявши голову, Бен помітив, що Едді на нього дивиться, і відвернувся, зніяковілий.

Едді поглянув на Білла й побачив у нього на обличчі дещо таке, що йому не сподобалося. Білл задивився поза воду на дерева та кущі на тому боці, його сірі очі були в задумі. Знову той замислений вираз у нього на обличчі. Едді подумав, що вигляд у Білла такий, ніби щось гризе йому серце.

Немов прочитавши його думку, Білл обернувся. Едді посміхнувся, але Білл не відповів йому посмішкою. Він поклав свою сигарету й роззирнувся на інших. Навіть Річі втягнувся у тишу своїх думок — подія, що траплялася майже так само рідко, як місячне затемнення.

Едді знав, що Білл рідко каже бодай щось важливе, якщо не панує цілковита тиша, бо балакати йому було таки важко. І раптом йому схотілося, щоб він дійсно що-небудь сказав, бо той Річі включиться зі своїми Голосами. Раптом він відчув упевненість, що Білл ось-ось розкриє рота й скаже щось жахливе, щось таке, що геть усе змінить. Едді машинально потягнувся по інгалятор, дістав його й затис у руці. Зробив він це, навіть не усвідомлюючи, що робить.

— А ч-ч-чи м-м-можу я вам, х-х-хлопці, дещо ска-а-азати? — запитав Білл.

Всі подивились на нього. "Утни жарт якийсь, Річі, — подумав Едді. — Утни жарт, сказони щось геть нахабне, شوкуй його, мені однаково що, тільки заткни його. Що б там не було, я не хочу того чути. Я не хочу, щоб все змінювалося, я не хочу бути наляканим".

У голові в нього прошепотів похмурий, хрипкий голос: "Я це зроблю всього за дайм".

Едді здригнувся, намагаючись перестати думати про той голос і раптовий образ, який той викликав у його мозку: будинок на Нейболт-стрит, переднє подвір'я заросле бур'янами, велетенські соняхи кивають в один бік у занехаяному саду.

— Звісно, Великий Білле, — промовив Річі. — Що таке трапилося?

Білл відкрив рота (ще більше тривоги з боку Едді), закрив (благословенне полегшення в Едді), а потім знову його відкрив (відновлення тривоги).

— Я-а-якщо ви, х-х-хлопці, сміятиметесь, я ніколи б-б-більше з ва-а-ами не гуляю, — промовив Білл. — Це б-б-безумство, але, клянуся, я не в-в-в-вигадую. Це було сп-п-правді.

— Ми не будемо сміятись, — пообіцяв Бен. Він роззирнувся на інших. — Хіба не так?

Стен похитав головою. Так само й Річі.

Едді хотілось сказати: "Будемо, будемо, Білле, ми кишки собі порвемо з реготу й казатимемо, що ти зовсім тупий, то чому б тобі просто зараз же не заткнутися". Але, звісно, нічого такого промовити він не міг. Все ж таки, це був Великий Білл. Він жалюгідно похитав головою. Ні, він не сміятиметься. Ніколи в житті він не був менше схильним до сміху.

Отак вони там сиділи понад греблею, яку їх навчив будувати Бен, переводячи погляди з обличчя Білла на плесо, що ширилося, і на болото, яке також ширилося поза ним, і дивлячись знову на Білла, мовчки слухаючи, поки він їм розповідав, що трапилося, коли він розкрив фотоальбом Джорджа: як шкільна фотографія Джорджа повернула голову й підморгнула йому, як почав кровоточити той альбом, коли він пожбурих його через кімнату. Це була довга, болюча оповідь, і, коли Білл її закінчив, обличчя в нього було червоним і спітнілим. Едді ніколи раніше не чув, щоб він так важко заїкався.

Так чи інак, а нарешті все було розказано. Білл обводив їх очима, одночасно зухвалими та зляканими. Ідентичний вираз Едді побачив на лицах Бена, Річі та Стена. То був щирий, побожний жах. У ньому не було ані найменшої крихти недовіри. І тоді його охопило нагальне прагнення, прагнення підхопитися на рівні й закричати: "Що за божевільна історія! Ти ж сам не віриш у цю божевільну історію, хіба не так, а якщо навіть віриш, ти ж не віриш, ніби ми в неї віримо, хіба не так? Шкільні фотокартки не можуть підморгувати. Альбоми не можуть кровоточити. Ти з'їхав з глузду, Великий Білле".

Але він не зміг би зробити цього дуже добре, тому що той Самий вираз побожного жаху був також на його власному обличчі. Бачити він цього не міг, але він це відчував.

"Ходи сюди, хлопчику, — зашепотів той хрипкий голос. — Я відсмокчу тобі задарма. Ходи-но сюди!"

"Ні, — простогнав на це Едді. — Прошу, забирайся геть. Я не хочу про це думати".

"Ходи сюди, хлопчику".

А тепер Едді побачив ще дещо — не на обличчі в Річі, принаймні, йому так не здавалося, але на обличчях Стена й Бена точно. Він знав, що воно таке, те дещо; знав, тому що такий самий вираз був і на його обличчі.

Впізнання.

"Я відсмокчу тобі задарма".

Той будинок № 29 на Нейболт-стрит стояв зовсім неподалік Деррійської залізничної станції. Старий, забитий дошками, його ґанок поступово вrostав у землю, галявина перед ним стала зарослим полем. У тій високій траві ховався старий, іржавий триколісний велосипед, криво стирчало одне колесо.

Але з лівого боку від ґанку в траві пролягла велика лиса пляма, тож було видно брудні підвальні вікна, вставлені у цегляний фундамент дому, що вже кришився. Саме в одному з тих вікон Едді Каспбрак і побачив уперше лице того прокаженого шість тижнів тому.

6

По суботах, коли Едді не міг знайти нікого, з ким погратися, він часто ходив до залізничної станції. Без якихось особливих причин, йому просто подобалося туди ходити.

Він котився по Вітчем-стрит, а потім зрізав собі шлях на північний захід по шосе № 2 там, де воно перетинало Вітчем. За милю чи трохи далі, на розі шосе № 2 та Нейболт-стрит стояла церковна школа місцевої парафії. Це була вбого-акуратна, дерев'яно-каркасна будівля з великим хрестом на вершечку й написаними над передніми дверима золоченими, заввишки два фути словами: "Пустіть дітей малих, щоб до Мене приходили"[334]. Подеколи в суботу Едді чув зсередини музику та співи. То була богослужбова музика, але той хтось, хто грав там на піаніно, звучав радше, як Джері Лі Льюїс[335], аніж як звичайний церковний піаніст. Співи також звучали, як на вухо Едді, не вельми релігійно, хоча в словах було чимало усякого такого про "прекрасний Сіон", "випрали у крові Агнця"[336] та "що за друга ми маємо в Ісусі". На думку Едді, люди, які там співали, отримували надто багато задоволення, щоб це вважати справжнім церковним співом. Але йому все одно подобалося, як воно звучить — так само, як йому подобалося, коли Джері Лі Льюїс волає: "Всі навкруги аж трусяться танцювати". Інколи він зупинявся на протилежному боці вулиці, притуливши велосипед до дерева, прикидаючись, ніби читає, сидячи на траві, а насправді смикався під музику.

У решту субот церковна школа стояла замкнена й мовчазна, і тоді він, не зупиняючись, проїжджав до залізничної станції, туди, де Нейболт-стрит закінчувалася парковкою, на якій крізь тріщини в асфальті повиростали будяки. Там він притуляв велосипед до дерев'яного паркану й дивився, як повз нього проходять потяги, їх багато було в суботу. Мати розповідала йому, що в старі часи на вокзалі "Нейболт-стрит", який

тоді існував, можна було навіть сісти на пасажирський потяг лінії "GS & WM", але пасажирські потяги перестали бігати приблизно в той час, коли розпочиналася Корейська війна[337].

— Якщо сісти на потяг північного напрямку, можна було доїхати до станції Бравнсвіл, — розказувала вона, — а у Бравнсвілі, як хочеш, можна було сісти на потяг, який повезе тебе через усю Канаду, аж до самого Тихого океану. Південний потяг віз до Портленда, і далі до Бостона, а там із Південного вокзалу вся країна була твоєю. Але пасажирські потяги пішли шляхом трамвайних ліній тепер, я гадаю. Ніхто вже не хоче їхати потягом, коли може застрибнути до якогось там "форда" і майнути собі. Ти можеш не проїхатися у потязі ніколи.

Але великі, довгі товарні потяги все ще проходили через Деррі. На південь вони прямували навантажені балансовою деревиною, папером та картоплею, на північ — промисловими товарами для тих міст, які люди в Мейні інколи називають Великою Північчю: Бенгор, Міллінокет, Мечаєс, Преск Айл, Холтон. Едді особливо подобалося дивитися на потяги-автовози, що йшли на північ, навантажені блискучими "фордами" і "шеві". "Колись я матиму таку машину, — обіцяв він собі. — Таку або навіть кращу. Може, навіть "кадилак"!"

Усього там було шість колій, вони пірнали в станцію, як нитки павутини, що стягаються до її центру: Бенгорська й Велика Північна залізниця з півночі, Велика Південна та Західно-Мейнська із заходу, Бостонська й Мейнська з півдня та Південна Приморська зі сходу.

Одного дня два роки тому, коли Едді стояв біля останньої колії й дивився, як проходить повільно потяг, п'яний кондуктор кинув з критого товарного вагона на нього якийсь ящик. Едді, пригнувшись, відскочив назад, хоча ящик приземлився на жужелицю за десять футів від нього. Усередині того ящика щось було, якісь живі істоти, що джеркотіли й рухалися. "Останній рейс, хлопче!" — прокричав той п'яний кондуктор. Він витяг з кишені джинсової куртки пласку коричневу пляшку, перекинув її вгору, випив, а потім жбурнув її на жужелицю, де та й розбилась. Кондуктор показав на ящик: "Ві'неси їх до'ому своїй мамуні. Подарунки від Південної-Йобії-Приморської залізниці, що прямує на пенсію". Потяг уже віддалявся, набираючи швидкість, і, щоб прокричати ці останні слова, кондуктор перекинувся з вагона так, що якусь лячну мить Едді думав, що той зараз з нього випаде сторч головою.

Коли потяг від'їхав, Едді підійшов і обережно нахилився над коробкою. Надто наближатися йому було боязно. Зсередини чулося слизьке, ковзке шарудіння. Якби кондуктор прокричав, що це для нього, Едді так би й залишив там цих істот. Але той гукнув "ві'неси їх до'ому своїй мамуні", а Едді, так само як і Бен, коли справа стосувалася мами, корився.

В одному з порожніх складів з гофрованого заліза він стрельнув моток мотузки та прив'язав ящик до багажника свого велосипеда. Мати зазирнула до ящика ще боязкіше за самого Едді, а вже тоді скрикнула — проте радше з радості, аніж зі страху. Всередині було чотири лобстери — великі, двохфунтові, з шпичкованими

клішнями[338]. Вона приготувала їх на вечерю і вельми сварилася, коли Едді їх навіть не торкнувся.

— Як ти гадаєш, що їдять зараз Рокфелери у себе в Бар Гарборі?[339] — питалася вона обурено. — Як гадаєш, що їдять оті знаменитості цього вечора у "Двадцять один" та у "Сарді" в місті Нью-Йорку?[340] Сандвічі з арахісовим маслом і джемом? Вони їдять лобстерів, Едді, точно такісіньких, як ми зараз! А тепер, нумо — скуштуй!

Але Едді не хотів — принаймні так він сказав матері. Можливо, це й було правдою, але в душі Едді відчував, що їсти їх він радше не може, аніж не хоче. Він не переставав думати про те, як вони повзали в тому ящику, про те клацання, що вони його видавали своїми клішнями. А вона не переставала йому проказувати, які вони смачні та якого делікатесу він себе позбавляє, поки Едді не почав, задихаючись, хапати ротом повітря, і мусив скористатися інгалятором. Аж тоді вона облишила його в спокої.

Едді сховався у своїй спальні й читав. Мати зателефонувала своїй подружці Еленор Дантон. Еленор прийшла до них і вони з матір'ю, гортаючи старі примірники "Фотоплея" та "Секретів екрана", хихотали над колонками світських пліток і обжиралися холодним салатом із лобстерів.

Коли Едді наступного ранку прокинувся, щоб іти до школи, його мати все ще хропла в ліжку, часто поперджуючи, що звучало як довгі, м'які ноти корнета ("Класні штуки втинає", — сказав би Річі). У мисці, де був салат із лобстера, не лишилось нічого, окрім кількох крихітних крапок майонезу.

То був останній потяг Південної Приморської залізниці, який бачив Едді і, зустрівши пізніше начальника Деррійської залізничної станції містера Бреддока, Едді нерішуче запитав у нього, що сталося.

— Кумпанья збанкрутувала, — сказав містер Бреддок. — Ото й усе, що сталося. Ти хіба газет не читаєш? Це стається по всій цій чорт'вій країні. А тепер забирайся геть звідси. Це не місце для дитини.

Після того Едді інколи прогулювався вздовж четвертої колії, яка була належала Південній Приморській залізниці, і слухав, як ментальний кондуктор монотонно проказує назви у нього в голові, виспівуючи їх з красивою спадною інтонацією, ті назви, ті чарівливі назви: Кемден, Рокленд, Бар Гарбор (вимовляючи "Баа Гаабаа"), Віскассет, Бат, Портленд, Оганквіт, Бервікс; він заходив по четвертій колії на схід, аж поки не втомлювався, і будяки, що повиростали між шпалами, робили його печальним. Якось він підняв голову й побачив мартинів (мабуть, просто старих, жирних мартинів зі звалища, яким насрати було, чи побачать вони коли-небудь океан, але тоді ця думка йому не навернулася), котрі кричали й ридали вгорі, і звуки їхніх голосів змусили і його трішки поплакати.

На вході до вантажної станції колись стояли ворота, але їх повалило бурею і ніхто не заопікувався тим, щоб їх поставити знову на місце. Здебільшого Едді туди заходив і виходив, як хотів, хоча містер Бреддок гнав його геть, коли бачив (та й кожного іншого хлопця виганяв, як на те пішлося). Там були водії ваговозів, які інколи ганялися за ним (але не дуже далеко), бо думали, що він ошивається там, аби щось поцупити —

подеколи хлопці так і робили.

Утім, здебільшого там було тихе місце. Стояла будка сторожа, але порожня, з шибками, вибитими камінням. Постійної охорони там не було року десь з 1950-го. Удень хлопчаків ганяв містер Бреддок, а вночі старим "Студебейкером"[341] з установленим на кабіні біля кватирки прожектором станцію рази чотири-п'ять об'їжджав нічний сторож, ото й усе.

Хоча інколи там траплялися босяки й бродяги, що перебивалися сезонними роботами. Якщо бодай щось лякало Едді на станції, то це саме вони — чоловіки з неголеними щоками й потрісканою шкірою, з мозолями на долонях і виразками на губах. Вони якийсь час їхали на товарняках, а потім злазили і перебували якийсь час у Деррі, а потім залазили на якийсь інший потяг і знову їхали десь деінде. Інколи у них не вистачало пальців. Зазвичай вони були п'яні й бажали спитати, чи нема в тебе сигарети.

Один з таких виліз одного дня з-під ґанку будинку № 29 на Нейболт-стрит і запропонував Едді, що відсмокче в нього за четвертак. Едді позадкував, шкіра в нього немов закрижаніла, а рот пересох, мов набитий ватою. Одну ніздрю бродяга мав геть роз'їдену. Видно було просто червоний, у струпах канал.

— У мене нема четвертака, — промовив Едді, задкуючи до свого велосипеда.

— Я це зроблю всього за дайм, — прохрипів бродяга, наближаючись до Едді. Він був у старих зелених фланелевих штанах. Спереду на них поприсихали жовті ригаки. Розстібнувши собі зіпер, він поліз рукою досередини. Він намагався посміхнутись. Ніс у нього був наче якийсь червоний жах.

— У... у мене нема й дайма також, — сказав Едді, раптом подумавши: "Боже мій, у нього ж проказа! Якщо він мене торкнеться, я теж її вхоплю!" Витримка його зрадила, і він побіг. Почувши, як волоцюга, човгаючи, кинувся навздогін, його старі шнуровані черевики шльопали й хльопали по буйній галявині перед порожнім домом-скринєю[342].

— Вернися, хлопчику! Я відсмокчу тобі задарма. Ходи-но сюди!

Едді застрибнув на свій велик, уже засапуючись, відчуваючи, що горло в нього звужується до вушка голки. Груді йому здавило. Він ударив по педалях і вже набирив швидкість, коли одна рука волоцюги ляснула по багажнику. Велосипед хилитнуло. Едді озирнувся через плече й побачив, що волоцюга біжить відразу за його заднім колесом ("ДОГАНЯЄ!!"), розтягнуті губи показують чорні пеньки зубів у виразі, який однаково міг бути й відчаєм, і люттю.

Попри те каміння, що придавило йому груди, Едді закрутив педалі ще швидше, очікуючи, що в будь-яку мить вкриті кіркою парші пальці волоцюги можуть зімкнутися на його руці, стягти його з його "рейлі"[343] і запроторити до рівчака, де бозна-що з ним може трапитися. Він наважився озирнутися аж тоді, коли промайнув повз Церковну школу й перехрестя з шосе № 2. Той босяк пропав.

Едді тримав у собі цю жахливу історію майже тиждень, а потім одного дня, коли вони читали комікси над гаражем, поділився нею з Річі Тозієром і Біллом Денбро.

— У нього не було прокази, ти, дурбецало, — сказав Річі. — У нього був сиф.

Едді подивився на Білла, щоб перевірити, чи не глузує з нього Річі — він ніколи раніше не чув про хворобу, що називається сифт. Назва звучала так, ніби Річі її вигадав.

— Білле, а є така штука, як сифт?

Білл серйозно кивнув:

— Тільки с-с-сиф, а не сифт. Це с-с-скорочення від "сифіліс".

— А що це таке?

— Це хвороба, яку чіпляєш від єблі, — сказав Річі. — Про єблю ж ти знаєш, Едсе, чи ні?

— Звичайно, — сказав Едді. Він сподівався, що не червоніє. Він знав, що, коли стаєш старшим, із пеніса, коли той твердішає, виходить певна штука. Про це його якось на шкільній перерві просвітив Вінсент "Віскряк" Талієндо. За словами Віскряка, коли їбуться, труться прутнем дівчині об живіт, поки він не затвердіє (прутень, не дівочий живіт). Потім труться ще трохи, поки не "отримують прихід". Коли Едді спитав у нього, що це означає, Віскряк тільки на таємничий манер похитав головою. Віскряк сказав, що описати це неможливо, але ти зразу ж впізнаєш прихід, щойно його отримаєш. Він сказав, що можна тренуватися: лежати у ванні й терти собі прутня милом "Айворі"[344] (Едді попробував, але єдиний прихід, який він невдовзі отримав — потребу помочитися). Отак, продовжував Віскряк, після того як ти "отримав прихід", із пеніса й витікає ота штука. Більшість хлопців називають її "слиною", але його старший брат розповів йому, що справжнє наукове слово для цього — "вахля". А коли отримав прихід, тобі треба хапатися за свій прутень і дуже швидко направляти його, аби, щойно з тебе піде вахля, ти попав нею дівчині в пупок. Там вона проходить їй у живіт і робить їй дитину.

— І дівчатам таке подобається? — запитав Едді у Віскряка Талієндо. Сам він перебував у шоці.

— Гадаю, що мусить, — відповів Віскряк, сам дивлячись спантеличено.

— Тепер слухай сюди, Едсе, — промовив Річі, — тому що пізніше можуть початися запитання. У деяких жінок є ця хвороба. У деяких чоловіків також, але більше в жінок. Будь-який хлопець може отримати її від жінки...

— Або від і-і-іншого хлопця, якщо вони п-п-педики, — додав Білл.

— Правильно. Важливо те, що ти отримуєш сиф, коли трахаєш когось, хто його вже має.

— А що він робить? — спитав Едді.

— Робить те, що ти гниєш, — просто відповів Річі.

Едді вирячився на нього, нажаханий.

— Погано, розумію, але це правда, — сказав Річі. — Першим іде ніс. У деяких парубків із сифом носи зовсім відпадають. А потім прутні.

— П-п-прошу, — мовив Білл. — Я тільки-но п-п-поїв.

— Агов, чоловіче, це ж наука, — сказав Річі.

— То яка ж різниця між проказою і сифом? — запитав Едді.

— Прокажу ти не підчепиш від єблі, — миттю відповів Річі й зразу ж вибухнув реготом, залишивши Білла та Едді спантеличеними.

7

Після того дня будинок № 29 на Нейболт-стрит набрав в уяві Едді якогось роду світіння. Дивлячись на його забур'янений двір, обсипаний ґанок і забиті хрест-навхрест дошками вікна, Едді відчував, як його охоплює якесь нездорове зачарування. А шість тижнів тому він поставив велосипед на гравійному узбіччі тієї вулиці (тротуар закінчувався за чотири будинки звідси) і вирушив через галявину до ґанку цього дому.

Серце важко билося йому в грудях, а в роті знову був той сухий присмак — слухаючи розповідь Білла про жахливу фотокартку, він розумів, що його відчуття, коли він наближався до того дому, були майже такими ж, як у Білла, коли він входив до кімнати Джорджа. Він відчував, що себе не контролює. Його туди ніби підштовхувало.

Це було так, ніби не його ноги рухаються; натомість сам будинок, задумливий і мовчазний, здавалося, підтягується ближче до місця, де стояв Едді.

Напевно, він чув дизельний локомотив на залізничній станції — двигун, і ще водянисто-металевий брязкіт, що його видавали зчеплення вагонів. Там маневровий відводив якісь вагони на бічні рейки, забираючи інші. Формуючи потяг.

Його рука стисла інгалятор, але дивина — астма не придавила його, як того дня, коли він тікав тут від бродяги з зогнилим носом. Зараз було лише те відчуття, ніби він спокійно стоїть і дивиться, як будинок скрадливо підкочує до нього, наче на якихось прихованих рейках.

Едді зазирнув під ґанок, там нікого не було. Насправді в цьому не було нічого дивного. Зараз весна, а бродяги переважно вчашали в Деррі від кінця вересня до перших днів листопада. Протягом тих шести тижнів, чи близько того, людина, якщо вона мала бодай напівпристойний вигляд, могла знайти собі поденну роботу на якійсь із віддалених ферм. Робити було що: збирати картоплю і яблука, натягувати сітчасті огорожі проти снігу, латати дахи stodol і сараїв, поки не надійшов грудень, накликаючи зиму.

Нема волоцюг під ґанком, але повно ознак, що вони тут бувають. Порожні пивні бляшанки, порожні пивні пляшки, порожні пляшки з-під міцного алкоголю. Закоржавіла від бруду ковдра лежала на цегляній долівці, наче якийсь мертвий собака. Замети зім'ятих газет, один старий черевик і сморід смітника. А ще товсті шари мертвого листя під ґанком.

Проти власного бажання, але не здатний себе зупинити, Едді заліз під ґанок. Він відчував, як серце тепер гупає у нього в голові, віддаючись білими цятками світла йому в очах.

У самому сховку сморід був іще гіршим — пійло, і піт, і темно-брунатний аромат гниючого листя. Це старе листя навіть не хрускотіло в нього під ліктями й колінами. Воно й ті старі газети тільки зітхали.

"Я бродяга, — раптом подумав Едді. — Я бродяга й мандрую на товарняках. Ось що я роблю. Грошей не маю, дому не маю, але маю пляшку, долар і місце, де спати. Цього

тижня збиратиму яблука, а наступного тижня картоплю, а коли мороз замкне землю, як гроші в банківському сховищі, то що ж, я застрибну до критого вагона "GS & WM", що тхне цукровими буряками, сяду в кутку, натягаю на себе сіна, якщо воно там буде, і питиму потихеньку, і жуватиму помаленьку, і рано чи пізно доїду до Портленда чи Бобтона,[345] і якщо мене не уходокає якийсь хер із залізничних охоронців, я застрибну до котрогось із вагонів "Зірки Алабами" і попрямую на південь, а коли дістанусь туди, збиратиму лимони, або лайми, або помаранчі. А якщо мене заарештують за бродяжництво, будуватиму дороги для туристів, хай собі їздять машинами. Чорт, я робив це раніше, а то ні? Я просто старий, самотній бродяга, грошей не маю, дому не маю, але я маю одну річ; маю свою хворобу, яка зжирає мене живцем. Шкіра в мене тріскається наскрізь, зуби в мене випадають, і знаєте що? Я вже відчуваю, що псуюся, як те розм'якле яблуко, я відчуваю, як це відбувається, як мене вижирає зсередини, вижирає, вижирає, вижирає мене".

Ущипнувши великим і вказівним пальцями ту зашкарублу ковдру, кривлячись від коржавого доторку, Едді відтягнув її вбік. Просто за нею було одне з тих низьких підвальних вікон, одна шибка розбита, інша непрозора від бруду. Він нахилився вперед, почуваячись тепер ледь не загіпнотизованим. Він нахилився ближче до вікна, ближче до підвальної темряви, вдихаючи запах віку, цвілі й сухої прілі, ближче й ближче до чорноти, і той прокажений напевне його б схопив, якби його астма не вибрала саме ту мить, аби збрикнути. Вона стіснила йому легені тягарем, що був безболісним, але лячним; дихання його відразу ж зазвучало з тим знайомим і ненависним посвистом.

Він відсахнувся, і якраз у ту мить з'явилося те обличчя. Його поява була такою раптовою, такою несподіваною (хоча водночас і такою очікуваною), що Едді не зміг би закричати, навіть якби не мав у ту хвилину нападу астми. Він витріщився. Рот у нього роззявився. Там був не той бродяга з оббілованим носом, але дещо схожий. Моторошна схожість. Та все ж таки... ця істота не могла бути людиною. Ніщо не могло бути таким поїденим і залишатись живим.

Шкіра на лобі була розтріснута наскрізь. Біла кістка, вкрита оболонкою якогось жовтавого слизу, просвічувала крізь неї, наче лінза мутного прожектора. Замість носа місток сирого хряща понад парою палаючих червоним каналів. Одне око було безжурно синім. Інша очниця була заповнена якоюсь чорно-коричневою, ніздрюватою масою. Нижня губа прокаженого обвисла, мов печінка. Верхньої губи не було зовсім; глузлигим колом стирчали зуби цієї істоти.

Воно метнулося вперед однією рукою крізь розбиту шибку. Воно метнулось іншою крізь брудну шибку ліворуч, розстрошивши її на скалки. Його дошукувальні, скорчені пальці кишили виразками. Там заклопотано-незграбно повзали кузьки.

Мимрячи, задихаючись, Едді порачкував назад. Він ледве міг дихати. Серце в нього в грудях перетворилося на надсадний мотор. На прокаженому були нібито якісь драні рештки якогось дивного сріблястого костюма. Щось повзало в його безладно розкиданому темно-рудому волоссі.

— Як щодо смоктання, Едді? — прохрипіло це привиддя, вищиряючись залишками

губів. Воно проспівало: "Боббі зробить це за дайм, йому тільки того дай, а за п'ятнадцять центів — рай". Воно підморгнуло. — Це, Едді, я — Боб Ґрей. Ну, а тепер, коли ми належним чином зазнайомлені... — Воно плеснуло Едді рукою по правому плечі. Едді тоненько заверещав.

— Та все гаразд, — промовило прокажене, і Едді зі змореним жахом побачив, що воно лізе з вікна.

Костистий щит його облізлого лоба проломив тонку дерев'яну перетинку між двома шибками. Його пазуристі пальці врилися у перетрухлу разом з листям землю. Сріблясті плечі його піджака... костюма... хтозна-чого... почали протискуватися крізь пролам. Те одне сяюче око ані на мить не відпускало обличчя Едді.

— Ось і я, Едді, отже, все гаразд, — крєктало воно. — Тобі тут сподобається внизу, з нами. Дехто з твоїх друзів уже тут.

Його рука знов потягнулася вперед, і якимсь куточком свого збожеволілого від паніки, вискливого розуму Едді раптом холодно усвідомив — якщо ця істота торкнеться його голої шкіри, він почне гнити також. Ця думка перервала його параліч, він хутко позадкував на руках і колінах, потім розвернувся і кинувся мерщій до дальнього кінця ґанку. Сонячне світло, що падало вузькими, курними променями крізь тріщини між дошками підлоги ґанку, раз у раз смугувало його обличчя. Голова його проштовхувалася крізь припале пилом павутиння, що оселялося в його волоссі. Він кинув погляд назад через плече й побачив, що прокажене вже наполовину вилізло.

— Нічого доброго з того, що ти втікаєш, тобі не буде, Едді, — гукнуло Воно.

Едді дістався дальнього кінця ґанку. Там була якась ґратчаста запона. Сонце сяяло крізь неї, друкуючи діаманти світла на щоках і лобі Едді. Він нахилив голову й без жодних вагань вривався туди, видираючи цілком ту запону зі скреготом іржавих півпенсових цвяхів[346]. Поза нею була плутанина трояндових кущів, і Едді прорвався крізь них, одночасно спотикливо підхоплюючись на рівні, не відчуваючи колючок, що дряпали йому дрібними порізами руки, шию і щоки.

Він розвернувся й позадкував на ватяних ногах, витягуючи з кишені інгалятор, натискаючи його кнопку. Звісно, цього ж не було? Він просто думав про того волоцюгу та його розум... ну, розум просто...

("влаштував виставу")

показав йому кіно, фільм жахів, як оті, що їх показують на ранкових суботніх сеансах у "Перліні" або в "Самоцвіті", або в "Аладдіні" — з Франкенштейном і Людиною-вовком. Звісно, тільки так. Він сам себе налякав! Що за дурбецало!

Вистачило часу навіть видати тремтливий смішок на адресу несподіваної жвавості власної уяви, перш ніж ті гниючі руки вистрелили з-під ґанку, хапаючись за трояндові кущі з бездумною жорстокістю, підтягуючись за них, обриваючи їх, штемпелюючи їх краплями крові.

Едді заверещав.

Прокажене вилазило. На ньому клоунський костюм, побачив Едді — клоунський костюм з великими помаранчевими гудзями спереду, що йшли згори донизу. Воно

побачило Едді й ошкірилося. Його напіврот роззявився, виваливши язика. Едді знову заверещав, але ніхто не міг почути вереску одного заспаного хлопчика крізь гудіння дизельного локомотива на залізничній станції. Язик прокаженого не просто вивалився йому з рота; він був щонайменше три фути завдовжки й розгортався, як парадний килим. Ось розгорнувся його кінець, схожий на вістря стріли, орючи землю. Піна — густа, липка, жовтувата — стікала по ньому. Хробаки повзали по ньому.

Трояндові кущі, які були торкнуті першою весняною зеленню, щойно лишень, коли Едді продирався крізь них, перетворились тепер на мертве, чорне мереживо.

— Відсмоктати, — шепнуло прокажене, спинаючись на ноги.

Едді чкурнув до свого велосипеда. Втеча була такою самою, як і перше, але тепер вона набула характеру кошмару, коли рухаєшся з найболіснішою повільністю, не важить, скільки ти докладаєш сил, щоби бігти швидко... А в тих сновидіннях хіба ти завжди не чув або не відчував щось таке, якесь Воно, яке тебе наздоганяє? Хіба ти не відчував завжди Його сморідного дихання, такого самого, як те, що Едді його відчував зараз?

На якусь мить він відчув дику надію: можливо, це насправді кошмарний сон. Можливо, він прокинеться у власному ліжку, весь мокрий від поту, трусячись, можливо, навіть плачучи... але живий. У безпеці. Потім він відкинув цю думку геть. Її чарівність була смертельною, її втішливість фатальною.

Він не намагався моментально осідлати велосипед, натомість він побіг поряд з ним, з нахиленою головою, штовхаючи кермо. Відчуття в нього було, ніби він тоне, не у воді, а власних грудях.

— Відсмоктати, — прошепотіло знову прокажене. — Повертайся в будь-який час. Приводь своїх друзів.

Здавалося, гниючі пальці торкаються зашийка Едді, хоча, мабуть, то просто якась ниточка з тих павучих тенет, з-під ґанку, заплуталася у його волосся й лоскоче тепер його скулену плоть. Едді застрибнув на велосипед і помчав звідти, не звертаючи уваги не те, що горло в нього закупорене, як "Тіллі"[347], не кладучи й пари цмоків на таку дрібницю, як астма, не оглядаючись назад. Він не оглядався назад, аж поки вже не опинився майже вдома, і звичайно ж, коли він на це наважився, нікого не було там, позаду нього, окрім пари хлопчаків, які прямували до парку грати в м'яча.

Тієї ночі, лежачи в ліжку прямо, як коцюба, міцно стискаючи в руці інгалятор, вдивляючись у тіні, він чув шепіт прокаженого: "Нічого доброго з того, що ти втікаєш, тобі не буде, Едді".

8

— Вау, — з повагою сказав Річі. То були перші слова, промовлені кимсь із них після того, як Білл Денбро закінчив свою розповідь.

— У-у-у т-т-тебе є ще с-с-сигарета, Річі?

Річі віддав йому останню з пачки, яку він уже майже порожньою поцупив з шухляди батьківського столу. Він її навіть підкурих Біллу.

— Тобі це не наснилося, Білле? — запитав раптом Стен.

Білл похитав головою:

— Це н-н-не сон.

— Правда, — прошепотів Едді низьким голосом.

— Щ-щ-що? — різко скинув на нього очі Білл.

— Я сказав: правда, — подивився Едді на нього ледь не ображено. — Це трапилося насправді. Це правда.

І перш ніж він устиг себе зупинити — перш навіть, ніж він сам зрозумів, що збирається зробити — Едді вловив себе на тому, що розповідає друзям про прокаженого, як той виповзає з підвалу будинку № 29 на Нейболт-стрит. На половині своєї історії він почав задихатися і змушений був скористатися інгалятором. А в кінці він зірвався у пронизливі сльози, трусячись усім своїм тоненьким тілом.

Всі так ніяково дивилися на нього, а потім Стен поклав йому руку на спину. Білл недолуго його обняв, тим часом як інші розбрелися поглядами деінде, знічені.

— Усе д-д-добре, Едді. Все га-а-аразд.

— Я теж таке бачив, — промовив Бен Генском зненацька. Голосом пласким, безживним, зляканим.

Едді підвів голову, лице його було оголеним слізьми, очі дивилися вогко:

— Що?

— Я бачив цього клоуна, — сказав Бен. — Тільки він був не таким, як ти розповідав — принаймні, не тоді, коли я його бачив. Він не був весь поточений. Він був... він був сухий. — Він замовк, похнюпив голову й дивився собі на долоні, що блідо лежали на його слонячих клубках. — Я гадаю, він був мумією.

— Як у кіно? — спитав Едді.

— Як там, але й не як там, — повільно промовив Бен. — У кіно видно, що мумія фальшива. Вона лячна, але ти бачиш, що вона роблена, розумієш. Усі ті бинти, вони там такі акуратні, чи щось інше. Але той дядько... він мав вигляд такий, який мусить мати справжня мумія, я гадаю. Я хочу сказати — як та, яку насправді знаходять у якійсь кімнаті під пірамідою. Окрім його костюма.

— Я-а-акого ко-остюма?

Бен подивився на Едді:

— Срібний костюм з великими помаранчевими гудзями спереду.

У Едді відпала щелепа. Оговтавшись, він промовив:

— Якщо ти жартуєш, так і скажи. Я досі... я досі бачу в снах того дядька під ґанком.

— Це не жарт, — відповів Бен і почав розказувати свою історію. Розповідав він її неквапно, почавши з того, як добровільно зголосився допомогти місіс Даглас рахувати й складати підручники, і закінчивши власними поганими сновидіннями. Він повільно промовляв слова, не дивлячись на інших. Він говорив так, ніби глибоко соромиться своєї поведінки. Голову не підняв ні разу, аж поки його оповідь не завершилася.

— Тобі це, мабуть, приснилося, — нарешті озвався Річі. Побачивши, як скривився Бен, він поспішив додати: — Тільки не ображайся, Великий Бене, але ж ти сам мусиш розуміти, що повітряні кульки, ну тее, не можуть плинути проти вітру.

— Фотокартки також не можуть моргати, — сказав Бен.

Річі перевів погляд з Бена на Білла, занепокоєний. Звинувачувати Бені, що він собі щось наснив, одна справа, звинувачувати Білла — це вже дещо інше. Білл був їхнім лідером, хлопцем, якого всі вони поважали. Ніхто не промовляв цього вголос; нікому не було потреби в цьому. Просто Білл був людиною ідей, хлопцем, котрий міг придумати, чим їм зайнятися якогось нудного дня, хлопцем, який пам'ятав ігри, які інші позабували. І якимсь дивним чином усі вони відчували в Біллі якусь утішливу дорослість — можливо, то було почуття відповідальності, відчуття, що Білл візьме на себе відповідальність, коли відповідальність того вимагатиме. Правда полягала в тому, що Річі повірив у розповідь Білла, якою б дикою та не була, але йому не хотілося вірити в історію Бена... або Едді, як на те пішло.

— Ніколи нічого подібного не траплялося з тобою, еге? — спитав Едді в Річі.

Річі замовк, почав щось говорити, помотав головою, потім почав говорити знову:

— Найстрашніше, що я останнім часом бачив, це як Марк Прендерліст відливав у МакКаррон-парку. Огиднішого смердюха ніколи не бачив.

Бен запитав:

— А як щодо тебе, Стене?

— Ні, — швидко відповів Стен і подивився деінде. Його маленьке обличчя зблідло, губи були стиснуті так міцно, що аж побіліли.

— Б-б-було т-а-аки щось, С-с-стене? — перепитав Білл.

— Ні, я ж вам сказав! — Стен підвівся на рівні й пішов до берега, руки в кишенях. Там він стояв, дивлячись, як вода перекочується через верхівку першої греблі й громадиться поза другим заставом.

— Нумо, давай же, Стенлі, — промовив Річі пронизливим фальцетом. То був черговий з його Голосів: Бабуся Буркотуха. Говорячи Голосом Бабусі Буркотухи, Річі зазвичай ходив довкола, упершись кулаком собі в поперек і теревенячи безперервно. І все-таки залишався схожим голосом на Річі Тозієра більше, ніж будь-коли.

— Зізнайся, Стенлі, роузкажи своїй старенькій бабуньці про поуганого клоуна, і я дам тобі шоуколадний коуржик. Проусто розкажи, що...

— Заткнися! — раптом скрикнув Стен, вихором обернувшись до Річі, котрий аж відступив на пару кроків, ошелешений. — Просто заткнися!

— Яс-с-сно, босе, — промовив Річі й сів. Він дивився на Стена Юріса недовірливо. У Стена на щоках палали яскраві плями, але все одно він здавався більш переляканим, аніж оскаженілим.

— Все гаразд, — мовив Едді. — Не звертай уваги, Стене.

— Там був не клоун, — сказав Стен. Очі його перестрибували з одного на іншого, на іншого й знов на іншого. Здавалося, він бореться сам з собою.

— Т-т-ти можеш ро-о-озповісти, — сказав Білл. — М-м-ми ж у-у-уже.

— Там був не клоун. Там...

Й отут-то втрутився занепокоєний, загрублий від віскі голос містера Нелла, змусивши їх здригнутися, наче по них вистрелили.

— Їй-сусе Христе із костуром на пишній колісниці! Поглянути лишень на цей гармидер! Їй-сусе Христе!

Розділ 8

Кімната Джорджі та будинок на Нейболт-стрит

1

Річард Тозієр вимикає радіо, з якого Мадонна волила "Як незайманка"[348] на хвилі WZON (станція, яка з дещо істеричною частотою оголошує себе "Кращий стерео-рок з Бенгору в АМ-діапазоні"), з'їжджає на узбіччя дороги, глушить двигун "мустанга", якого йому люди здали в оренду в Бенгорському міжнародному, і виходить. У вухах він відчував власне дихання. Щойно він був побачив напис, що змусив шкіру в нього на спині взятися шорсткими торочками гусячої шкіри.

Він іде до передка машини й кладе долоню на капот. Чує, як делікатно сам до себе сокорить двигун, остигаючи. Він чує, як коротко кричить і відразу ж замовкає сойка. Співають цвіркуни. І оскільки звуковий акомпанемент триває, все точно.

Він побачив напис, він його проїжджає, і раптом він знову опиняється в Деррі. Через двадцять п'ять років Річі "Базікало" Тозієр повернувся додому. Він...

Раптом пекучий біль голками штрикає йому в очі, стираючи нанівець думки. Він видає задавлений зойк, руки злітають до обличчя. Щось бодай здаля подібне до цього він відчув лише одного разу, ще в коледжі, коли під контактну лінзу йому потрапила волосинка вії, — і то лише в одному оці. Зараз жахливий біль в обох очах.

Раніш, аніж він встигає піднести руки на половину шляху до обличчя, біль зникає.

Він знову опускає руки, повільно, задумливо, і дивиться в далечінь шосе № 7. Він полишив платну автомагістраль на виїзді Етна-Гейвен, не бажаючи (з причини, якої сам не розуміє) в'їжджати до міста платною дорогою, будівництво котрої в районі Деррі усе ще тривало, коли його родина обтрусилася собі з підшов пил цього химерного містечка й вирушила на Середній Захід. Авжеж, платною було б швидше, але це було б неправильно.

Тому по шосе № 9 він проїхав через спляче гніздовище осель, яке називається селищем Гейвен, а потім повернув на шосе № 7. І тим часом як він їхав, яскравішав день.

А тепер цей дорожній вказівник. Цілком типовий знак — такими позначено кордони понад шести сотень мейнських міст, — але як же від саме цього знаку йому стиснуло серце!

Червень 1958

Округ

Пенобскот

Д

Е

Р

Р

І

Мейн

Поза ним щит "Оленів", потім "Ротарі-клубу"[349], а довершує трійцю щит, який оголошує той факт, що "ЛЕВИ ДЕРРІ РИЧАТЬ ЗА ОБ'ЄДНАНИЙ ФОНД!". Поза ним знову просто тягнеться шосе № 7 — пряма лінія між горбкуватих берегів із сосни та ялини. У цьому тихому світлі утвердження дня ці дерева так само мрійливі, як сіро-блакитний димок, що в'ється від сигарети в нерухоме повітря закритої кімнати.

"Деррі, — думає він. — Деррі. Господи, допоможи. Деррі. Це ж треба".

Він їде по шосе № 7. Ще п'ять миль — і, якщо час або якесь торнадо не занесло його кудись у проміжні роки, буде фермерське господарство Руліна, де його мати завжди купувала яйця і часто овочі. А за дві милі після ферми шосе № 7 стане Вітчем-ровд, а Вітчем-ровд поступово стане Вітчем-стрит, ну ж бо, алілуя на віки вічні, амінь. І десь на тому відтинку, між фермою Руліна й містом, він проїде повз, оселю Баверзів, а потім оселю Хенлонів. Десь за миллю після Хенлонів він побачить перший зблиск Кендаскіґ і перше розложисте клубище ядучо-зеленого кольору. Буйну низовину, відому з якихось причин як Пустовище.

"Я дійсно не знаю, як я зможу дивитися на все це, — думає Річі. — Тобто, скажімо наразі правду, людоньки, я просто не знаю, чи зможу".

Уся попередня ніч пройшла для нього, немов у сні. Поки тривала подорож, поки він рухався вперед, долав милі, сновидіння тривало. Але зараз він зупинився — чи радше той знак його зупинив — і Річі відкрив дивну істину: це сновидіння було реальністю. Деррі є реальністю.

Схоже, що він просто не може припинити пригадувати, він побоюється, що спогади врешті-решт зведуть його з розуму, а зараз він прикушує собі губу й складає руки, міцно одна до одної долонями, немов щоб не дозволити собі розірватись на шмаття. Він відчуває, що розірветься, і то скоро. Здається, якійсь божевільній частці його душі не терпиться дізнатися, що ж там може бути, але здебільшого він просто загадується, як він переживе наступні кілька днів. Він...

І ось, знову думки обірвались.

На дорогу виходить олень. Річі чутно легенький стукіт його пружинно-м'яких ратиць по асфальту.

Дихання Річі зупиняється посеред видиху, потім звільна відновлюється знову. Він дивиться на це, ошелешений, краєчком мозку думаючи, що ніколи не бачив чогось подібного на Родео-драйв.[350] Ні, він таки мусив повернутися додому, аби побачити отаке.

Це олениця ("Олениця, олень, самка оленя", — весело наспівує якийсь із Голосів у нього в голові)[351]. Вона вийшла з лісу правобіч і затрималася посеред шосе № 7. Передні ноги по один бік білої роздільної лінії, задні — по інший. Її темні очі м'яко вивчають Річа Тозіера. Він прочитує в тих очах цікавість, але жодного страху.

Він дивиться на неї з подивом, думаючи — чи вона якийсь знак, чи знамення, чи ще якесь лайно того трибу, як у мадам Азонки.[352] А потім цілком несподівано йому приходить згадка про містера Нелла. Як же він нажахав їх того дня, наскочивши на них

відразу після розповіді Білла, і Бенової розповіді, і розповіді Едді! Уся їхня зграя тоді мало не відлетіла к чорту на небеса.

Зараз, дивлячись на цю оленицю, Річ, набравши повні легені повітря, відзначає, що раптом заговорив одним зі своїх Голосів... хоча вперше за двадцять п'ять чи й більше років це Голос того копа-ірландця, той, що він його ввів до свого репертуару після того пам'ятного дня. Він викочується в цю ранкову тишу великою, важкою кулею боулінгу — Голос цей гучніший і могутніший, ніж Річі міг бодай колись на те очікувати.

"Їй-сусе Христе із костуром на пишній колісниці! Що така гаррррнюня дівчинка, як ти, ро'ить у цій дичавині, оленичко? Їй-сусе Христе! Катай-но домів, поки я не вирішив доповісти Отцю О'Леню про те'е!"

Перш ніж встигає завмерти вдалині луна, перш ніж якась сойка починає лаяти його за таке блюзнірство, олениця змахує йому хвостиком, наче білим прапорцем перемир'я, і на знак цього зникає між димчасто-мрійливих сосен по лівий бік дороги, залишаючи по собі тільки маленьку купку паруючих буруб'яшок — навіть у свої тридцять сім Річі Тозіер усе ще спроможний час від часу Утнути Класну Штуку.

Річі починає сміятися. Спершу він хіба що лиш хихотнув, але потім його вражає власне дурисвітство — стоїть тут, на світанку мейнського ранку, за тридцять чотири сотні миль від свого дому, кричить на оленя з ірландським акцентом якогось там копа. Хихотнув, а далі це переходить у гиготіння, гиготіння стає реготом, регіт стає іржанням, і врешті-решт все сходить на те, що він тримається за машину, тим часом як сльози котяться йому по обличчю, і непевно загадується — обмочить він собі штани чи як? Щоразу, як він починає себе опановувати, його очі чіпляються за ту маленьку купку буруб'яшок, і він вибухає свіжим валом реготу.

Пирхаючи й гигаючи, він нарешті спромагається знову сісти на водійське сидіння і завести двигун "мустанга". Вагозов із хімічними добривами "Орінко" фурчить повз нього з поривом вітру. Після того, як той проїхав, Річі полишає узбіччя і прямує знову на Деррі. Він відчувається краще зараз, цілком опанувавши себе... чи може, це просто те, що він знову рухається, долає милі, і сновидіння повернуло його в себе.

Він знов починає думати про містера Нелла — про містера Нелла й той день біля греблі. Містер Нелл запитав у них — хто придумав цю маленьку шкоду? Річі ніби в очі бачить, як вони, усі п'ятеро, непевно переглядаються між собою, і згадує, як нарешті вперед виступив Бен — щоки бліді, очі опущені, все обличчя в нього дрижить, він нещадно бореться з собою, щоб не захлипати. Бідний хлопчина, він, либонь, думав, що отримає від п'яти до десяти в Шошенку за те, що зворотнім затопленням залив каналізацію на Вітчем-стрит, думає тепер Річі, але все одно признався. І, зробивши це, змусив решту їх виступити й стати поряд із ним. Або так, або вважати себе поганцями. Боягузами. Стати тим, чим ніколи не були їхні телевізійні герої. І саме це склепало їх разом, на краще чи на гірше. Вочевидь, склепало їх разом на майбутні двадцять сім років. Інколи події, як доміно. Перша штовхає другу, друга третю, і посипалося..

"Коли ж, — загадується Річі, — стало занадто пізно вертати назад? Коли з'явилися і підключилися вони зі Стеном, допомагаючи будувати греблю? Коли Білл розповів їм, як

шкільна фотографія його брата повернула голову й підморгнула? Можливо... але Річі Тозієру здається, що доміно почало валитися, коли Бен Генском виступив уперед і сказав: "Я показав їм,

2

як це зробити. Це моя провина".

Містер Нелл дивився на Бена, просто стояв на місці зі стиснутими губами, з руками на своєму чорному шкуратяному порепаному ремені. Він переводив погляд з Бена на плесо, що ширилося перед греблею, потім знову на Бена, на обличчі в нього був вираз людини, котра не може повірити тому, що бачить. Огрядний ірландець з передчасно посивілим, акуратно зачесаним назад волоссям, що вилося хвилями під його синім форменим кашкетом. Очі він мав яскраво-сині, ніс яскраво-червоний. Щоки в дрібних гніздечках потрісканих капілярів. Чоловік не більш як середнього зросту, він здавався п'ятьом хлопчикам, що стояли рядком перед ним, щонайменше під вісім футів заввишки.

Містер Нелл відкрив рота, але раніше ніж він устиг щось сказати, Білл виступив уперед і став поряд з Беном:

— Ц-ц-це б-б-була моя і-і-ідея, — спромігся він нарешті вимовити.

Зробивши велетенський ковток повітря — містер Нелл стояв, безвиразно розглядаючи хлопчика, сонце розкидало імперські відблиски від поліцейського значка, — Білл спромігся проказати решту того, що вважав за потрібне: це не вина Бена, Бен з'явився тут випадково й просто показав їм, як краще зробити те, що вони вже й так робили, хоча й погано.

— Я теж, — раптом промовив Едді й став з іншого боку поряд з Беном.

— Що це таке "я теж"? — запитав містер Нелл. — Це твоя ім'я чи твоя адреса, ковбою?

Едді яскраво спалахнув — його залило червоним аж під коріння волосся.

— Я був з Біллом іще навіть до того, як прийшов Бен, — пояснив він. — Ось це я хотів сказати.

Річі ступив поряд з Едді. Думка, що парочка якихось Голосів можуть трішки розрадити містера Нелла, навіяти копу веселі думки, майнула йому в голові. Удруге поміркувавши (а міркувати про щось вдруге було для Річі вельми рідкісним, сенсаційним явищем), він вирішив, що парочка якихось Голосів можуть погіршити справу. Містер Нелл не був у тому стані, який Річі подеколи подумки називав "сміхостайним настроєм". Фактично, лице містера Нелла підказувало, що сміх — це найостанніше, що може спасти йому на думку. Тому Річі сказав просто: "Я теж був у всьому цьому". Сказав він це тихим голосом, а потім змусив свого рота замкнутися.

— І я, — промовив Стен, стаючи поряд з Біллом.

Тепер усі п'ятеро стояли в ряд перед містером Неллом. Бен окинув хлопців поглядом з одного кінця до іншого, більш ніж вражений — майже приголомшений їхньою підтримкою. Якусь мить Річі думав, що друзяка Скирт зараз залетиться сльозами вдячності.

— Їйсусе, — мовив містер Нелл знову, і хоча прозвучало це з глибокою відразою, з його обличчя раптом здалося, ніби воно зараз розсміється. — Більш жалюхідної зграї хлопчиськ я ні'ооли не бачив. Я'би ваші батьки знали-бим, де ви, я гадаю, сьо'ні ввечері було-бим кілька гарячих срак. Далєбі я не пе'єн, що їх не бу'є.

Річі більше не міг втримуватися; язик у нього просто розв'язався і втік, як той колобок, що для нього було звичайною справою.

— Як там справи на рідних берегах, містере Нелл? — продудів він. — Ах, ви осолода для посмучених очей, їй-же-ж-Боженьки, ви прекрасна людина, честь-шана рідних зелених ґрунтів...

— Десять секунди за три я ґрунтовно вшаную зад твоїх джинсів, друже мій, — сухо промовив містер Нелл.

До нього розвернувся Білл і прогарчав:

— З-з-заради Б-б-бога, Р-р-річі, за-а-аткайся!

— Добра порада, Майстре Вільям Денбро, — сказав містер Нелл. — Можу закластися, Зак не зна, що ти тут, у П'стовищі, граєшся серед плавучих гівен, адже так?

Білл опустил очі, похитав головою. Дикі троянди палали на його щоках.

Містер Нелл подивився на Бена:

— Не пригадую твого імені, синку.

— Бен Генском, сер, — прошепотів Бен.

Містер Нелл кивнув і знову подивився на греблю:

— Це була твоя ідея?

— Як її збудувати, так, — прошепотів Бен, тепер уже майже зовсім нечутно.

— Ну, ти збіса потужний інженер, багатирю, але ж ти ані лайна не знаєш про тутечки, ні про П'стовище, ні про каналізаційну систему Деррі, авжеж?

Бен похитав головою.

Цілком доброзичливо містер Нелл йому розповів:

— Є дві частини цієї системи. Одна частина несе тверді людські викиди — тобто лайно, якщо це не образливо для твоїх ніжних вух. Інша частина несе стічні води — воду, яку змивають в унітазах або ту, що збігає у каналізацію з раковин, пральних машин, душів; це також та вода, що біжить у місті по риштаках до зливових колодязів. Ну, ви не створили проблем з видаленням твердих викидів, слава Богові, все те качається у Кендаскіґ трохи далі за течією. Там, мать, на півмилі нижче, завдяки тому, що ви тут зробили, жах які величезні товченики сохнуть на сонці, але можете бути майже певні, що через це ні в кого гівна не поприлипали до стелі. Але щодо стічних вод... ну, нема в нас насосів для стічних вод. Всі вони стікають самопливом, як то називають хлопці-інженера: гравітаційний дренаж. І можу закластися, що ти, хлопче, знаєш, де всі оті самопливні стоки закінчуються, хіба не так, багатирю?

— Отам-от, — показав Бен вище греблі, на ту місцину, яку вони вже загалом наполовину затопили. Зробив він це, не підводячи очей. Великі сльози починали повільно прокладати собі шлях по його щоках. Містер Нелл робив вигляд, що не

помічає цього.

— Правильно, мій великий юний друже. Всі самопливні стоки стікають у ручаї у верхній частині Пустовища. Фактично, більша частка їх, що там дзюрчать — то лише й тільки стічні води, що течуть із труб, яких ти на'їть не бачиш, захованих глибоко у підліску. Лайно рухається одною путтю, а все решта іншою, благослови Господи мудрий людський розум, а чи приходило вам до ваших голів, що цілісінький день життя ви провели брѳохаючись у брудних змивках і сечі всього Деррі?

Едді раптом почав задихатися і був змушений скористатися інгалятором.

— Що ви зрубили, так це поперли воду назад до шести чи восьми центральних зливових відстійників, які обслуговують Вітчем-, Канзас— і Джексон-стрит та ще кілька маленьких вуличок, що біжать поміж них, — містер Нелл учепив Білла твердим поглядом. — Один з них обслуговує твує рідне домашнє вогнище, Майстре Денбро. Тож ось що ми маємо, вода не зливається з раковин, не витікає з пральних машин, але весело дзюрчить з переповнених труб у підвали...

Бен видав якесь сухе, ніби з гавкотом, ридання. Інші обернулись до нього, та зразу ж відвели очі. Містер Нелл поклав свою велику долоню хлопчику на плече. Долоня була мозолястою і важкою, але в ту мить вона була також лагідною.

— Годі, годі. Не варто так заходитися, богатирю. Мужливо, все не так уже й погано, поки що, принаймні; мо', я перебільшив троха, щоб ви второпали, що я кажу. Мене послали сюди подивитися, чи не повалило, бува, вітром дерево поперек потоку. Таке трапляється час від часу. Не доконче треба комусь, окрім мене та вас п'ятьох, знати, що справа тут зовсім не в тім. Маємо важливіші'речі, якими варт непокоїтися цими днями у нашому місті, аніж маленький водяний затор. У рапорті я вкажу, що знайшов завалене місце й кілька хлопчаків прийшли мені на допомогу, щоби розчистити течію. Та не чекайте, що я вкажу ваші імена. Ви не отримаєте жадних похвальних грамот за зведення греблі в П'стовищі.

Містер Нелл роздивлявся на п'ятірку перед ним. Бен гарячково витирав собі очі хусточкою; Білл задумливо дивився на греблю, Едді тримав у руці інгалятор; Стен стояв близенько до Річі, тримаючи руку в того на зап'ястку, готовий стиснути — боляче, — якщо Річі викаже бодай крихітну ознаку бажання промовити щось інше за "щиро вам дякуємо".

— Вам, хлопці, зовсім нема чого робити в такому брудному місці, як тут, — провадив далі містер Нелл. — Тут, мабуть, плодяться шіісят видів різних хвороб. — ("Плодяться" в нього прозвучало як "плояться", як оте, що дехто з дівчаток роблять своєму волоссю вранці). — Поряд отам звалище, ручаї повні сечі та змивків, всякої гіді й помиїв, комашня та зарості ожини, багнища... зовсім нема вам чого робити в такому брудному місці, як тут. Чотири чистеньких міських парки для вас, хлоп'ятка. Грайтеся собі в м'яча цілісінький день... а я мушу ловити вас тут. Їйсусе Христе!

— Н-н-нам п-п-под-д-добається т-т-тут, — промовив Білл іненацька, і то виклично. — К-к-коли ми гра-а-аємося тут, н-н-ніхто нас н-н-не нап-п-пружує.

— Що це він каже? — запитав містер Нелл у Едді.

— Він каже, що, коли ми приходимо сюди, нас ніхто не напружує, — промовив Едді. Голосом тоненьким, з присвистом, але безпомилково твердим. — І він правий. Коли такі, як ми, хлопці ідуть у парк і кажуть, що хочуть пограти в бейсбол, інші хлопці нам кажуть: звичайно, хочете бути другою базою або третьою?

Річі захихотів: "Едді утнув класну штуку! І... Ось і Маєте!"

Містер Нелл мотнув головою, щоб подивитись на нього.

Річі стенив плечима:

— Вибачте. Але він правий. І Білл правий також. Нам тут подобається.

Річі подумав, що містер Нелл на це знову розсердиться, але сивочолий коп його здивував — здивував їх усіх — усмішкою.

— Ейа, — гмикнув він. — Мені й самому тут подобалося хлопцем, то й я тут гуляв. І я вам не забороню. Але слухай-но, ви, що я вам зара' кажу. — Він наставив на них пальця, і всі дивилися на копа серйозно. — Якщо ви прихो'ите сюди гратися, ви прихो'ите тіки такою зграєю, як оце зара. Разом. Ви мене зрозуміли?

Вони кивнули.

— Це значить завше разом. Ніяких ігор у схованки, коли ви розбиваєтеся по одному, й одному, й одному. Всі ви знаєте, що відбуває'ся в нашому місті. І однаково, я вам не забороню приходити сюди, головнo тому, бо ви однаково сюди приходите. Але заради вашого власно'о добра, тут, чи будь-де ще, тримайтеся зграєю. — Він поглянув на Білла. — Ти не погоджуєшся зі мноу, юний Майстре Білл Денбро?

— Н-н-ні, сер, — заперечив Білл. — Ми бу-у-удемо р-р-ра-азом.

— Мені це годиться, — сказав містер Нелл. — Твоя запорука на це.

Білл простяг руку, і містер Нелл її потис.

Річі відштовхнув Стена й виступив наперед.

— Їй-же-ж-Боженьки, містере Нелл, ви є принц серед люди, тіки ви й є! Пречу'есний чоувік! Пречу'есний, пречу'есний чоувік! — викинувши вперед руку, він вхопив ірландця за його велетенську лапу й почав її люто трясти, весь час скалячись. Отетерілому містеру Неллу цей хлопчик здався плюгавою пародією на Франкліна Д. Рузвельта.

— Дякую тобі, хлопчику, — сказав містер Нелл, забираючи свою руку. — Ти-бим мав попрацювати ще троха над цим. Поки що ти скидаєшся вимовою на ірландця, як Граучо Маркс.[353]

Інші хлопці розсміялися, головним чином з полегшення. Ба навіть сміючись, Стен кинув на Річі докірливий погляд: "Подорослішай, Річі!"

Містер Нелл поручкався з усіма, міцно стиснувши наостанок руку Бена.

— Тобі нема чо'о соромитися, крім поганого вибору місця, богатирю. А щодо цього, отут... ти побачив, яко це зробити у якійсь книжці?

Бен похитав головою.

— Отак просто сам додумався?

— Так, сер.

— Ну, якщо так, не марнуй ся на лайно! Ти таки будуватимеш гарні речі колись, я

не маю сумнівів. Але П'стовище не місце для цього. — Він роззирнувся довкола задумливо. — Жодної гарної речі не вдіється тут ніколи. Гниле місце, — він зітхнув. — Розламайте її, хлопчики дорогенькі. Розламайте її зараз же. А мені краще посидіти отам у холодочку, під оцим кущем, отуточки, перечасувати, поки ви теє робит'мете.

Промовляючи останні слова, він іронічно поглянув на Річі, немов запрошуючи того до чергового маніякального вибуху.

— Так, сер, — смирно відгукнувся Річі, і ото й усе. Містер Нелл кивнув, задоволений, і хлопчаки взялися до роботи, цього разу звертаючись до Бена, щоб показав їм, як найшвидше зруйнувати те, що він перед тим був показав їм, як будувати. Тим часом містер Нелл видобув у себе з-під кітеля коричневу пляшку й зробив з неї добрячий ковток. Закашлявшись, він вибухово видихнув повітря і позирнув на хлопців сльозливими, добродушними очима.

— І що ж ви там мусіте-бим тримать у тій пляшці, сер? — запитав Річі з того місця, де він стояв по коліна в воді.

— Річі, ти коли-небудь можеш заткнутися? — прошипів Едді.

— Оце? — подивися містер Нелл на Річі злегка здивовано, а потім знову на пляшку. На тій не було жодної, хоч якоїсь етикетки. — Це божественні ліки від кашлю, синку мій. А тепер, нумо подивимось, чи вмієш ти гнути спину бодай строха так само швидко, як метляєш своїм язиком.

3

Пізніше Білл із Річі йшли разом по Вітчем-стрит. Білл штовхав Сілвера; після будівництва, а потім і руйнування греблі в нього просто не було тієї енергії, якої потребувало виведення Сілвера на крейсерську швидкість. Обидва хлопці були брудними, розкуйовдженими й доволі вимотаними.

Стен запитував у хлопців, чи не хочуть вони піти до нього додому, пограти у "Монополію" або в "Парчизі", [354] чи ще у щось, але нікому з них не схотілося. Уже вечоріло. Бен утомленим і пригніченим голосом сказав, що піде додому, дізнається, чи не повернув хто-небудь його бібліотечні книжки. Він на це трохи сподівався, оскільки в Деррійській бібліотеці наполягали, щоб на кожній картці в кишенці книжки разом з ім'ям була написана також домашня адреса абонента. Едді сказав, що збирається дивитися по телевізору "Рок-шоу", тому що там мусить виступати Ніл Седака, а він хоче побачити, чи Ніл Седака негр. [355] Стен зауважив Едді, щоб той не був дурником, Ніл Седака білий, а те, що він білий, можна зрозуміти просто слухаючи його. Едді ж заявив, що нічого не можна зрозуміти, просто їх слухаючи; він до минулого року був цілком упевнений, що Чак Беррі білий, але коли побачив його у "Бендстенді", той виявився негром. [356]

— Моя мати досі думає, ніби він білий, і то добре, — сказав Едді. — Якщо дізнається, що він негр, вона може мені більше не дозволити слухати його пісень.

Стен заклався з Едді на чотири випуски коміксу, що Ніл Седака білий, і вони вдвох ворушили додому до Едді, щоб розв'язати цю проблему.

Отак, залишившись самі, Білл із Річі й ішли в тому напрямку, який переогодом

приведе їх у дім до Білла, й наразі обидва майже не балакали. Річі уловив себе на думках про історію Білла з фотографією, яка повернула голову й підморгнула. І, попри втому, йому народилась одна ідея. Ідея божевільна... але була в ній певна привабливість.

— Біллі, хлопчику мій, — почав він. — Давай на хвилюку зупинимось. Віддыхаємось. Я мертвий.

— Не т-т-твое щастя, — відповів Білл, але зупинився, обережно поклав Сілвера на край зеленого моріжка Деррійської богословської семінарії, й обидва хлопчики сіли на широких кам'яних сходах, що вели вгору до розложистої вікторіанської будівлі з червоної цегли.

— Що з-з-за д-д-день, — промовив Біллі похмуро. Під очима в нього набрякли темно-пурпурні плями. Обличчя було блідим і знесиленим. — Тобі краще з-з-зателефонувати додому, коли ми п-п-прийдемо д-д-до мене. Щоб т-т-твої не х-х-хвилювались.

— Йо. Ще б пак. Послухай, Білле...

Річі замовк на мить, думаючи про Бенову мумію, про прокаженого Едді та про те, що ледве не розповів їм Стен. На мить щось сплеснулося у нього в голові, щось про ту статую Пола Баньяна біля міськради. Але ж то був усього лише сон, помилуй Господи.

Він відкинув геть ті думки й виклав:

— Давай зайдемо до тебе додому, як ти на це? Подивимось на кімнату Джорджі. Я хочу побачити ту фотографію.

Білл подивився на Річі шоковано. Він намагався щось сказати, але не зміг; просто занадто великим було його потрясіння. Спромігся лише дико закивати головою.

Річі сказав:

— Ти чув розповідь Едді. І Бенову розповідь. Ти віриш у те, що вони розказували?

— Я н-н-не з-з-знаю. Я д-д-думаю, вони д-д-дійсно могли щось таке б-б-бачити.

— Йо, я теж. Усі ті діти, яких убили тут, у нас, я думаю, кожне з них могло б щось таке розказати. Єдина різниця між Беном з Едді й тими дітьми — це те, що Бена й Едді не впіймали.

У Білла скинулись угору брови, але не помітно було великого здивування. Річі припустив, що Білл і сам про це уже встиг подумати. У балачці він був не вельми справним, але аж ніяк не тупим.

— Ну, то давай поміркуємо трішки, Великий Білле, — продовжував Річі. — Хтось міг би перевдягатися в клоуна та вбивати дітей. Я не знаю, навіщо, але ніхто не може сказати, чому божевільні щось таке роблять, правильно?

— П-п-п...

— Правильно. Це не дуже відрізняється від того, що робить Джокер у коміксі про Бетмена, — просте озвучування вголос власних ідей уже збуджувало Річі. Він на мить загадався, чи він оце зараз намагається щось довести, чи просто розкидає димову завісу зі слів, щоб отримати можливість побачити ту кімнату, ту фотографію. Хоча, зрештою, це, либонь, не мало значення. Зрештою, просто побачити, як очі Білла також загораються збудженням, уже достатньо.

— Але як с-с-сюди тулиться ф-ф-фотографія?

— А сам ти як вважаєш, Біллі?

Тихим голосом, не дивлячись на Річі, Білл сказав, що не вважає, ніби фотографія має щось до діла з тими вбивствами.

— Я гадаю, то п-просто п-п-привид Д-д-джорджі.

— Привид просто у фотографії?

Білл кивнув.

Річі поміркував про це. Сама ідея існування привидів для його дитячого розуму зовсім не становила проблем. Він не мав сумнівів, що такі речі існують. Батьки в нього були методистами, і Річі щонеділі ходив до церкви, а також на збори Методистського юнацького товариства ввечері щочетверга[357]. Він уже багато чого дізнався з Біблії і знав, що Біблія вірить у всякого роду дивні речі. Згідно з Біблією, Сам Господь щонайменше на третину є Духом, а це ж тільки початок. Можна сказати, що Біблія вірить у демонів, бо Ісус вигнав цілу зграю їх з того дядька. До речі, досить смішних демонів. Коли Ісус запитав у того дядька, в якому вони сиділи, як його звуть, демони сказали, щоб пішов і вступив до Іноземного Легіону. Чи щось таке. І в чаклунок вірить Біблія, бо інакше чому в ній сказано: "Чарівниці не залишиш при житті"[358]? Деякі речі в Біблії навіть кращі за те, що була у коміксах жажів. Людей варять в олії або вони вішаються, як от Юда Іскаріот; а історія про те, як злий цар Ахаз упав з вежі та збіглися всі собаки й лизали його кров; а масові вбивства немовлят, які відбувалися при народженні і Мойсея, й Ісуса Христа; а люди, які виходили зі своїх могил або літали в повітрі; солдати, які чарами валили стіни; пророки, які бачили майбутнє й билися з чудовиськами. Все це є в Біблії, і кожне слово там правда — так каже преподобний Крег, так само кажуть і батьки Річі, так каже й сам Річі. Він цілком щиро бажав перевірити в пояснення Білла; логіка — от що його бентежило.

— Але ж ти казав, що тебе це налякало. От, Білле, навіщо б привида Джорджі схотілося тебе лякати?

Білл приклав долоню до рота й потер губи. Долоня трішки тремтіла.

— Й-й-ймовірно, він з-з-злиться на мене. За т-т-те, що його вб-б-били. То б-б-була моя в-в-вина. Я його п-п-послав надвір з тим к-к-к...

Він не зміг вимовити того слова й натомість погойдав у повітрі рукою. Річі кивнув, показуючи, що він розуміє, що хотів сказати Білл... але не тому, що показує свою згоду.

— Я так не думаю, — сказав він. — Якби ти вдарив його ножом у спину або застрелив, то була б зовсім інша справа. Чи навіть якби ти, наприклад, дав йому погратися заряджений батьківський пістолет і він з нього себе застрелив. Але ж там був не пістолет, там був усього лиш кораблик. Ти не хотів йому зла. Фактично, — Річі підняв палець і похитав ним перед Біллом на адвокатський манер, — ти просто хотів, щоб малий трохи розважився, правильно?

Білл задумався — він відчайдушно почав згадувати. Щойно сказане Річі подарувало йому вперше за багато місяців полегшення в ставленні до загибелі Джорджа, але якась частка його душі з тихою впертістю наполягала, що він не мусить відчувати полегшення. Безумовно, це була твоя провина, наполягала та частка його душі,

можливо, не цілком, але принаймні почасти.

"Якщо це не так, звідки тоді те холодне місце на дивані між твоєю матір'ю і батьком? Якщо це не так, чому ніхто більше нічого не говорить за столом під час вечери? Тепер тільки ножі та виделки перестукуються, поки ти цього вже не витримуєш і вибачаєшся — "можна мені піти"?"

Зараз так, ніби це він став приви́дом, сутністю, яка говорить і рухається, але яку не зовсім чують чи бачать, істотою, яку напевно відчують, але все одно не сприймають за реальну.

Йому не подобалася думка, що вони винуватять його, але єдина альтернатива, до якої він міг додуматися, щоб пояснити їхню поведінку, була набагато гіршою: вся та любов і увага, що батьки дарували йому до того, якимсь чином обумовлювалася присутністю Джорджа, а коли Джорджа не стало, для Білла не залишилося нічого... і все це сталося ненароком, без усякої на те причини. А якщо прикластися вухом до тих дверей, можна почути, як вітри божевілля виють надворі.

Отак Білл перебирав усе, що він робив, і відчував, і казав у той день, коли загинув Джордж, і половина його сподівалася, що сказане Річі є правильним, а інша половина так само сильно сподівалася, що воно таким не є. Він не був святим старшим братом для Джорджа, от це напевне. Між ними траплялися сварки, повно. Точно ж, була сварка й того дня?

Ні. Не було сварки. По-перше, сам Білл тоді все ще почувався занадто нікчемно, щоб затіяти з Джорджем справді добрий скандал. Він спав, бачив сон, сон про якусь ("черепаху")

забавну малу тваринку, він не може пригадати, про яку саме, і прокинувся, коли шум дощу надворі почав ущухати, а Джордж щось нещасно сам собі бурмотів у їдальні. Він гукнув до Джорджа — що там не так? Джордж увійшов і сказав, що він намагається зробити паперовий кораблик за вказівками з його "Найкращої книжки розваг", але той весь час виходить неправильним. Білл сказав Джорджу, щоб приніс ту книжку. І, сидячи поряд з Річі на сходах, які вели до семінарії, він згадав, як у Джорджі загорілися очі, коли кораблик вийшов правильним, і як приємно йому самому було відчути, що Джорджі вважає, що Білл класний чувак, правдивий майстер, який все робить так, щоб воно вийшло класним. Якщо коротко, відчути себе старшим братом.

Той кораблик і вбив Джорджа, але Річі правий — це зовсім не те, як було б дати Джорджу погратися заряджений пістолет. Він не міг знати того, що станеться. Ніяк він не міг того знати.

Він зробив глибокий, тремтливий вдих, відчуючи, як щось, ніби камінь — щось, про присутність чого він навіть не здогадувався, — скотилося йому з душі. І відразу ж йому стало краще, краще в усіх сенсах.

Він відкрив рота, щоб сказати про це Річі, але натомість вибухнув слізьми.

Стривожений, Річі обняв Білла рукою за плечі (після того як швидко роззирнувся довкола, аби упевнитися, що на них не дивиться ніхто з таких, хто могли б помилково сприйняти їх за пару педиків).

— З тобою все гаразд, — сказав він. — З тобою ж все гаразд, Біллі, авжеж? Ходімо. Прикрути свої крани.

— Я н-н-не х-х-хотів, а-а-аби в-в-він з-з-загинув! — схлипував Білл. — У м-м-мене т-т-такого й н-н-на д-д-думці н-н-не б-б-було!

— Господи, Біллі, я знаю, що не було, — сказав. Річі. — Якби ти хотів його позбавитися, ти-бим зіштовхнув його зі сходів чи ще щось. — Річі незграбно поплескав Біллі по плечі і, перш ніж прибрати руку, коротко й міцно обняв. — Ходімо, кинь скиглити, окей? А то наче немовля зовсім.

Поволі-помалу Білл перестав. Йому все ще було боляче, але цей біль здавався чистішим, немов він розрізав себе й дістав щось таке, що гнило всередині нього. І те відчуття полегшення нікуди не ділося.

— Я н-н-не хотів, аби він з-з-загинув! — повторив Білл, — а як-к-кщо ти комусь с-с-скажеш, що я п-п-плакав, я тобі носа розіб'ю.

— Нікому я не скажу, — запевнив Річі, — не хвилюйся. Він був твоїм братом, чорти забирай. Якби мій брат загинув, я би нахер весь сплакався.

— У т-т-тебе н-н-нема б-б-брата.

— Йо, але якби був.

— Т-т-ти п-п-плакав би?

— Ссвісно, — Річі замовк, втупившись у Білла недовірливим оком, вирішуючи, чи він уже з тим покінчив. Білл усе ще витирив собі очі ськальником, але Річі вирішив, що, мабуть, уже все. — Я мав на увазі тільки те, що не знаю, навіщо привида Джорджі схотілося б тебе цькувати. Тож, може, та фотографія має щось до діла з... ну, з тим іншим. З тим клоуном.

— М-м-може, Дж-джордж н-н-не з-з-зна. Може, в-в-він д-д-дума...

Річі зрозумів, що намагається сказати Білл, і заперечив, відмахнувшись рукою.

— Після того як гігнеш, ти знаєш все, що про тебе колись думали всякі люди, Великий Білле, — він промовляв це з поблажливостю поважного вчителя, котрий розвінчує дитинячі ідеї якогось тупого селяка. — Усе це є в Біблії. Там сказано: "Йо, хоч зараз ми не все бачимо навіть у дзеркалі, ми бачитимемо крізь нього, як крізь вікно, коли помremo". Це у першому посланні до солунян чи в другому до вавилонян, я забув, у якому саме.[359] Це означає...

— Я ро-о-озумію, що ц-ц-це оз-з-значає, — сказав Білл.

— Ну, то що скажеш?

— Га?

— Ходімо, піднімемося в ту кімнату й подивимось. Може, знайдемо розгадку, хто вбиває всіх тих дітей.

— М-м-мені л-л-лячно.

— Мені теж, — сказав Річі, думаючи, що це загалом для замилювання очей, аби лише щось сказати, змусити Білла рухатися, а потім щось важезне повернулося йому в животі й він второпав, що це правда: йому дійсно лячно ледь не до позеленіння.

Двоє хлопчиків прослизнули у дім Денбро, немов привиди.

Батько Білла досі був на роботі. Шерон Денбро у кухні, сидючи за кухонним столом, читала якусь книжку в м'якій обкладинці. У сіни допливав аромат приготовленої на вечерю тріски. Річі подзвонив додому, щоб його мама знала, що він не вмер, просто зараз у Білла.

— Хто це там? — погукала місіс Денбро, коли Річі поклав слухавку. Вони застигли, винувато дивлячись один на одного. А потім Бен відгукнувся:

— Я, мам, і Р-р-р...

— Річі Тозіер, мем, — крикнув Річі.

— Вітаю, Річі, — гукнула йому у відповідь місіс Денбро, голосом спустошеним, майже геть відсутнім. — Залишишся з нами повечеряти?

— Дякую, мем, але моя мама забере мене машиною десь за півгодини.

— Передавай їй мої вітання, гаразд?

— Авжеж, мем, обов'язково.

— Хо-о-одімо, — прошепотів Білл. — Д-д-досить вже п-пустої балачки.

Вони піднялися сходами й вирушили по коридору до кімнати Білла. По-хлопчачому акуратної, що означало — мати такого хлопця, зазираючи туди, отримує лише легенький головний біль. Полиці були захаращені різномасним зібранням книжок і коміксів. Ще комікси, плюс кілька моделей і іграшок та стос платівок на 45 обертів лежали на столі. Там же стояла друкарська машинка "Андервуд"[360] офісної моделі. Батьки подарували її йому на Різдво два роки тому, і Білл інколи писав на ній оповідання. Після смерті Джорджа він робив це трохи частіше. Схоже, що вигадкування давало йому полегшення.

Унизу, навпроти ліжка, стояв програвач, на його кришці лежала білизна. Білл розклав білизну по шухлядах комода, а потім узяв зі столу платівки. Потасувавши їх, вибрав півдюжини. Встановив їх на товстий шпindel і ввімкнув програвач[361]. "Флітвуди" почали співати "Приходь ніжно, мила"[362].

Річі затис собі носа.

Попри гупання серця, Білл вищирився:

— В-в-вони н-н-не люблять р-р-рок-н-рол, — сказав він. — Ц-ц-цю вони п-п-подарували мені на д-д-день народження. І ще д-д-два диски П-п-пета Буна й Т-т-томмі Сендса[363]. М-малюка Р-р-річарда й В-в-верескливого Джея Гокінса[364] я ставлю, коли їх н-н-нема вдома. Але якщо вона ч-ч-чутиме м-м-музику, вона д-д-думатиме, що ми в мене в кімнаті. Х-х-ходімо.

Кімната Джорджа була в іншому кінці коридору. Двері стояли зачинені. Подивившись на них, Річі облизнув губи.

— Вони їх не тримають замкненими? — прошепотів він до Білла. Раптом його вхопила надія, що вони таки замкнені. Раптом йому стало важко повірити в те, що це була його ідея.

Білл зі зблідлим обличчям повернув ручку. Ступивши до кімнати, він озирнувся на Річі. Завагавшись хвилику, Річі ввійшов услід за ним. Білл прикрив двері, приглушивши

"Флітвудів". Річі трішки здригнувся на м'яке "кляц" пружинної засувки.

Він роздивлявся довкола, зляканий і одночасно страх як цікавий. Перше, на що він звернув увагу — це суха затхлість повітря. "Ніхто тут давно вже не прочиняв вікна, — подумалось йому. — Та чорти забирай, ніхто тут не дихав уже давно. Ось, що тут насправді вчувається". Від цієї думки його злегка пересмикнуло й він знов облизав собі губи.

Погляд його впав на Джорджеве ліжко, і він подумав, що Джордж зараз спить під земляною ковдрою на цвинтарі "Гора надії". Гниє там. Руки в нього не складені, бо для традиційного складання рук їх потрібно дві, а Джорджа поховали тільки з однією.

Якийсь негучний звук вирвався в Річі з горла. Білл обернувся і запитально подивився на нього.

— Твоя правда, — хрипко сказав Річі. — Тут лячно. Не знаю, як ти наважувався заходити сюди сам.

— В-в-він був моїм б-б-братом, — просто відповів Білл. — Інколи мені хочеться, і в-все.

На стінах висіли плакати — дитинячі плакати. На одному був Приголомшливий Том, мультперсонаж з програми "Капітан Кенгуру".[365] Том стрибав через голову, вхопивши за руки Креббі Еплтона, котрий, звичайно, був "Наскрізь гнилим". На іншому плакаті були небожі Доналда Дака — Х'юї, Луї й Дьюї, котрі маршували десь у глушині у своїх єнотових скаутських шапках "Юних байбаків". Третій, якого Джордж розфарбував сам, зображував містера Роби Так, що затримує дорожній рух, поки школярі перейдуть вулицю. Низом ішов напис: "МІСТЕР РОБИ ТАК КАЖЕ — ЗАЧЕКАЙ ПЕРЕВІДНИКА ЧЕРЕЗ ДОРОГУ".

"Малий не надто вправно вмів дотримуватися контурів", — подумав Річі й зразу ж здригнувся. Агов, цей малий ніколи вже не стане кращим. Річі подивися на стіл біля вікна. Місіс Денбро розставила там рядком напіввідкриті табелі Джорджа. Дивлячись на них, розуміючи, що нових уже не буде, розуміючи, що Джордж помер раніше, ніж встиг навчитися дотримуватися контурів у розмальовках, розуміючи, що його життя безповоротно й навічно закінчилося лише з цими кількома табелями з дитсадку й першого класу, Річі уперше болюче збагнув усю ідіотську правду про смерть. То було так, немов якийсь великий залізний сейф упав йому на голову та вгруз там. "І я міг би померти! — заверещав до нього раптом власний розум з інтонаціями зрадженого жаху. — Будь-хто міг! Будь-хто міг!"

— Ой леле мій, — вимовив Річі тремтливим голосом. На більше він не був спроможним.

— Йо, — відгукнувся Білл напівшепотом. І сів на ліжко Джорджа. — Дивися.

Річі поглянув туди, де показував пальцем Білл, і побачив на підлозі закритий фотоальбом. "МОЇ ФОТОГРАФІЇ", — прочитав Річі. — "ДЖОРДЖ ЕЛМЕР ДЕНБРО. ВІК: 6 РОКІВ".

"Вік: 6 років, — закричав його розум з тими самими пронизливими інтонаціями зрадженого. — Шість років назавжди! Будь-хто міг! Лайно! Будь-хто, нахер, міг би!"

— Він залишався ро-о-озкритим, — сказав Білл. — Д-до цього.

— Ну, то закрився, — нервово промовив Річі. Він сів на ліжко поруч Білла й задивився на альбом. — Книжки часто згортаються самі собою.

— С-с-сторінки, можливо, але н-не о-о-обкладинки. Він сам себе закрив. — Він подивися на Річі серйозно, очі здавались дуже темними на його блідому, втомленому обличчі. — А-але він х-х-хоче, щоб його з-знову р-р-розкрив ти. Т-так я д-д-думаю.

Річі підвівся і повільно підійшов до фотоальбому. Той лежав біля вікна, запнутого прозорими шторами. Визирнувши надвір, Річі побачив яблуню на задньому подвір'ї Денбро. Під чорною покривленою гілкою повільно хиталася гойдалка.

Він знову опустив очі на Джорджів альбом.

Блок сторінок посередині альбому був забруднений якоюсь засохлою бурою плямою. То міг бути давній кетчуп. Звісно; досить легко було собі уявити Джорджа, котрий роздивляється свої фотографії, одночасно поїдаючи хотдог або якийсь великий, розкидуватий гамбургер; ось він щедро відкушує і трохи кетчупу чвиркає просто на цей альбом. Малі діти завжди роблять такого типу чмошні речі. Це міг бути кетчуп. Але Річі знав, що це не він.

Він ледь торкнувся альбому, зразу ж відсмикнувши руку. Той був на доторк холодним, хоча лежав у такому місці, де на нього цілий день падає лише трішки фільтроване прозорими шторами потужне літнє світло.

"Ну, краще я його не чіпатиму, — подумав Річі. — Однаково мені не хочеться зазирати до цього його ідіотського альбому, роздивлятися на купу людей, яких я не знаю. Гадаю, краще буде сказати Біллу, що я передумав, і ми підемо до його кімнати, почитаємо трохи комікси, а потім я вирушу додому, повечеряю і рано ляжу спати, бо ж доволі втомився, а коли я прокинуся завтра вранці, звісно, я не сумніватимуся, що ця пляма була просто кетчупом. Так я й зроблю. Вака-вака".

Відтак він розкрив альбом пальцями, які здавались віддаленими від нього на тисячу миль наприкінці довжелезних пластмасових рук, і почав роздивлятися обличчя і краєвиди в альбомі Джорджа — тіток і дядьків, немовлят і старі будинки, старі "форди" і "студебейкери", телефонні дроти, поштові скриньки, штахетні паркани, дорожні вимоїни, заповнені брудною водою, чортове колесо на окружному ярмарку в Есті, водонапірну Вежу, руїни ливарні Кіченера...

Пальці його гортали дедалі швидше й швидше, і раптом пішли порожні сторінки. Він повернувся назад, не бажаючи того, але, мабуть, нездатний себе зупинити. Ось фотографія середмістя Деррі — Головна вулиця й Канал, року приблизно 1930-го, — а після неї нічого.

— Нема тут ніякої шкільної фотографії Джорджа, — сказав Річі. Він дивися на Білла з сумішшю полегшення і роздратування. — Що ти мене морочиш, як kota ниткою, Великий Білле?

— Щ-щ-що?

— Оця фотка середмістя в старі дні остання в альбомі. Далі всі решта сторінок порожні.

Білл підвівся з ліжка й приєднався до Річі. Він дивився на знімок середмістя Деррі, яким воно було майже тридцять років тому: старомодні легковики й вантажівки, старомодні вуличні ліхтарі з Гронами куль, наче великі білі виноградини, пішоходи біля Каналу, схоплені на півкроку клацанням затвору. Він перегорнув аркуш і, як і сказав Річі, далі не було нічого. Ні, чекай-но — не зовсім нічого. Там був один липкий трикутничок, з отих, що їх одягають на кутики фотографії, коли клеять її в альбом.

— Вона б-б-була тут, — сказав він постукуючи пальцем по трикутничку. — П-п-подивися.

— Йсусе! І що ж з нею трапилося, на твою думку?

— Я н-н-не з-з-знаю.

Білл взяв альбом з рук Річі й тепер тримав його в себе на колінах. Він почав гортати сторінки назад, шукаючи фотографію Джорджа. За якусь хвилину він здався, але аркуші альбому ні. Вони перегорталися самі, повільно, але неухильно, з навмисне добре чутним шерхотом. Білл з Річі подивилися один на одного, очі широко розчахнуті, а потім знову вниз.

Альбом дійшов до останнього фото й аркуші перестали перегортатися. Знімок центру Деррі в тонах сепії, міста, яким воно було задовго до того, як Білл чи Річі народилися.

— Стривай! — раптом сказав Річі й знову забрав альбом у Білла. Тепер у його голосі не було страху, а обличчя зненацька сповнилося зачудування. — Свята срака!

— Щ-щ-що? Щ-щ-що т-а-ам т-т-таке?

— Ми! Ось що там таке. Свята-ґава-роззява, дивися!

Білл взявся за один край альбому. Схилившись над альбомом удвох, вони стали схожими на хлопчиків під час репетиції хору. Білл різко втягнув повітря, і Річі зрозумів, що він також побачив це фото.

Замкнені під блискучою поверхнею старого чорно-білого знімка, двоє малих хлопчиків ішли Головною вулицею до того місця, де перетиналися Головна й Центральна — місця, де Канал ховався, тягнучись далі приблизно півтори милі під землею. Двійко хлопчиків було ясно видно на тлі низького бетонного парапету на березі Каналу. Один був у бриджах. На іншому було щось схоже майже на матроський костюмчик. На голові в нього сидів якийсь твідовий картуз. До камери вони були обернуті в профіль "три чверті", дивлячись на щось на дальнім кінці вулиці. Хлопчиком у бриджах, поза всякими сумнівами, був Річі Тозієр. А хлопчиком у матроському костюмчику й твідовому картузі Заїкуватий Білл.

Вони вирячилися на себе на фотографії, яка була майже втричі старшою їхнього віку, як загіпнотизовані. У роті у Річі раптом стало сухо, як у пилюці, і гладенько, як на склі. За кілька кроків попереду хлопчиків на фотографії якийсь чоловік тримався за криси свого капелюха-федори[366], його літнє пальто навіки застигло, стріпнутим позаду нього раптовим поривом вітру. По вулиці їхали "моделі-Т", один "пірс-ерров" та "шевроле"[367] з підніжками під дверима.

— П-п-повірити н-н-не м-м-ожу... — почав Біллі, й от у ту мить фото почало

рухатися.

"Форд модель-Т", який мусив би залишатися посеред перехрестя довічно (чи принаймні поки цілком не розкладуться хімікати на цьому старому знімку), поїхав, пхикаючи димком з вихлопної труби. Він прямував у бік Горбатого Пагорба. Маленька біла рука вистромилася крізь віконце з водійського боку, показуючи лівий поворот. Машина завернула на Судову вулицю і, майнувши під білий берег фотографії, таким чином зникла з поля зору.

"Пірс-ерров", "шевроле" і "паккарди" — усі вони почали котитися, роз'їжджаючись з перехрестя своїми окремими шляхами. Через двадцять вісім, чи близько того, років поли літнього пальта того чоловіка припинили стріпуватися. Він міцніше всадив собі на голові капелюха й вирушив далі.

Двоє хлопчиків завершили своє розвертання, показавшись анфас, і вже за мить Річі побачив, на що вони роздивлялися — там якийсь облізлий собака перебігав Централ-стрит. Хлопчик у матроському костюмі підняв до рота два пальці й свиснув. Ошелешений поза всяку можливість ворухнутися або думати, Річі зрозумів, що він чує той свист, чує хаотичне, схоже на швейну машинку, торохтіння двигунів автомобілів. Звуки ті були слабенькими, наче вони долітали з-за товстого скла, але вони були.

Собака глянув на тих двох і побіг собі труськом далі. Перезирнувшись між собою, хлопці розсміялися — пискляво, як ті бурундуки. Вони вирушили далі, а потім Річі в бриджах вхопив Білла за руку й показав на Канал. Обидва повернулися в тому напрямку.

"Ні, — подумав Річі. — Не робіть цього. Не..."

Вони наблизилися до низького бетонного парапету, і раптом над його краєм, наче чортик з коробки, вигулькнув якийсь клоун з обличчям Джорджа Денбро — волосся зализане назад, рот, намазаний кровоточивим гримом, в огидному вищирі, очі — чорні діри. Одна рука стискає три повітряні кульки на ниточках. Іншою він потягнувся до хлопчика в матроському костюмчику й схопив його за горло.

— Н-н-н-ні! — скрикнув Білл і потягнувся до фотографії...

Потягнувся у фотографію.

— Стій, Білле! — закричав Річі, хапаючи його.

Він ледве не запізнився, бо побачив, як кінчики пальців Білла вже проходять крізь поверхню знімка у той, інший, світ. Він побачив, як кінчики пальців замість теплої рожевості живої плоті набули того муміфікованого кремового кольору, який на старих фотографіях вважається білим. І в той же час вони стали маленькими й окремими. То було, як ота оптична ілюзія, яку бачиш, коли встроиш руку до скляної миски з водою: та частина руки, що під водою, ніби плаває, відокремлена від тіла, за кілька дюймів від тієї частини, що залишається над водою.

Серія діагональних порізів покряяла пальці Білла в тому місці, де вони, переставши бути його пальцями, перетворилися на фотопальці; то було так, немов він встромив руку між гострі лопаті вентилятора, а не в фотографію.

Річі вхопив його за зап'ясток і щосили смикнув. Обидва хлопці повалилися.

Джорджів альбом вдарився об підлогу та з якимсь сухим звуком затріснувся. Білл встромив пальці собі до рота. Сльози болю стояли йому в очах. Річі побачив, що по долоні в нього біжить тоненькими цівками на зап'ястя кров.

— Дай подивлюся, — промовив він.

— Б-боляче, — сказав Білл. Він простягнув ту руку Річі, долонею донизу. Вказівний, середній і підмізинний пальці було посічено драбинкою порізів. Мізинець ледь торкнувся поверхні фотографії (якщо в неї була поверхня), і, хоча той палець порізів не отримав, Білл пізніше розповів Річі, що ніготь на ньому виявився акуратно обстриженим, наче якимись манікюрними ножицями.

— Господи, Білле, — промовив Річі. Пластир. Це було єдине, про що він міг думати. Господи, їм ще пощастило — якби він не відтягнув у ту мить Біллову руку, йому б ампутувало пальці, а не просто сильно порізало. — Нам треба їх заклеїти. Твоя мати може...

— Н-н-не п-п-переймайся моєю м-м-матір'ю, — відповів Білл. Він знову схопив той альбом, бризкаючи краплинами крові на підлогу.

— Не відкривай його знову! — скрикнув Річі, нестямно хапаючи Білла за плече. — Господи Ісусе, Біллі, ти ледве не втратив пальці!

Білл струсив його руку. Він почав гортати сторінки, і на його обличчі була похмура рішучість, яка налякала Річі дужче за будь-що інше. Біллові очі дивилися майже божевільно. Його поранені пальці залишали на Джорджевому альбому відбитки свіжої крові — поки що вона не скидалася на кетчуп, але дайте їй трішки часу, щоб підсохнути, і буде. Звісно, що буде.

І ось знову той кадр із середмістя.

"Модель-Т" стояв посеред перехрестя. Інші машини застигли на тих самих місцях, де вони були до того. Чоловік, який прямував у бік перехрестя, тримався за криси своєї федори; пальто на ньому знову роздуте навідліт.

Два хлопчики пропали.

Ніде на цій фотографії не було жодних хлопчиків. Але...

— Дивися, — прошепотів Річі й показав, не забувши тримати кінчик свого пальця подалі від знімка. Якось дужка виднілася понад самісіньким низеньким бетонним парапетом край Каналу — верхівка чогось круглого.

Чогось на кшталт повітряної кульки.

5

З кімнати Джорджа вони вийшли якраз вчасно. Голос матері Білла від підніжжя сходів і її тінь на стіні.

— Хлопчики, ви там що, боролися? — різко запитала вона. — Я чула, як щось гупнуло.

— Т-т-тільки т-т-трішки, мам, — Білл кинув гострий погляд на Річі. Мовчи, проказував той.

— Гарзд, я хочу, щоби ви це припинили. Я думала, стеля обвалиться просто мені на голову.

— М-м-ми більше не б-б-будемо.

Вони почули, що вона повертається до передньої частини будинку. Білл уже встиг перев'язати носовичком свою закривавлену руку; хусточка дедалі червонішала, за якусь мить з неї почне скрапувати на підлогу. Хлопці пішли до ванної, де Білл тримав руку під краном, поки кровотеча не припинилася. Очищені порізи були тоненькими, але глибокими. Від вигляду їхніх білих країв і червоного м'яса всередині у Річі замлоїло в животі. Він заклеював ранки пластиром якомога швидше.

— Б-б-болить, як т-т-ой чорт, — сказав Білл.

— Ну, а навіщо ти взагалі поліз туди рукою, ти, мокрощупе?

Білл серйозно подивився на колечка пластиру в себе на пальцях, а потім на Річі.

— Ц-це т-той к-клоун, — сказав він. — Ц-це т-той клоун п-п-прикидався Джорджем.

— Правильно, — кивнув Річі. — І цей самий клоун, коли його бачив Бен, прикидався мумією. І цей самий клоун прикидався хворим безхатьком, якого бачив Едді.

— П-п-прокаженим.

— Правильно.

— А-а-але ч-чи воно насправді к-к-лоун?

— Воно монстр, — рішуче сказав Річі. — Якесь страховисько. Якесь роду страховисько прямо тут, у Деррі. І воно вбиває дітей.

6

Якось у суботу, невдовзі після пригоди з греблею і містером Неллом у Пустовищі та з фотографією, яка рухалася, Річі, Бен і Беверлі Марш особисто побачилися не з одним монстром, а з двома, ще й за це попередньо заплатили. Принаймні, заплатив Річі. Ці страховиська були лячними, проте справжньої небезпеки не становили; вони переслідували своїх жертв на екрані кінотеатру "Аладдін", тим часом як Річі, Бен і Бев дивилися на це з балкона.

Одним із тих монстрів був вовкулака, якого грав Майкл Лендон[368], і він був кльовим, бо навіть коли він перетворювався саме на вовкулаку, у нього все одно залишалося щось на кшталт зачіски "качача гузка". Іншим був оживлений автогонщик, якого грав Гері Конвей[369]. Його повернув до життя нащадок Віктора Франкенштейна, котрий усі непотрібні йому частини згодовував алігаторам, яких тримав у підвалі. А ще в програмі: кіножурнал "МувіТон", де показували найновіші моди з Парижа і вибух найновішої ракети "Венгард"[370] на мисі Канаверал, два мультики "Ворнер бразерз", один мультик про Попая і один про Чіллі Віллі[371] (з невідомої причини Річі дико смішила шапочка Чіллі Віллі) та УРИВКИ З МАЙБУТНІХ ПОКАЗІВ. У майбутніх показах було обіцяно два фільми, які Річі одразу вніс до власного списку "мушу подивитися": "Я вийшла заміж за монстра з дальнього космосу" та "Крапля"[372].

Бен під час сеансу сидів дуже тихо. Перед тим друзяку Скірта ледве не запопали Генрі, Ригайло й Віктор, а отже, Річі вважав, що саме через це той і був таким пригніченим. Утім, сам Бен зовсім забув про тих недоумків (вони сиділи внизу, перед екраном, тицали одне в одного коробками з попкорном і галдикали). Причиною його

мовчання була Беверлі. Її близькість була такою всеохопною, що він від цього почувався ледь не хворим. Його тіло раз у раз бралось сиротами, але варто було Беверлі бодай трохи посунутися на своєму сидінні, шкіра в нього гаряче спалахувала, як у тропічній лихоманці. Коли вона, тягнучись до попкорну, торкалася його руки своєю, його кидало в захоплений трепет. Пізніше він думав, що ті три години, які він просидів у темряві поряд з Беверлі, були найдовшими й водночас найкоротшими в його житті.

Річі, без поняття, що Бен перебуває в глибоких телячих муках любові, почувався чудово, як та цячечка. За його реєстром, кращим за пару фільмів про Френсіса Говорючого Мула[373] може бути тільки пара фільмів жахів у кінотеатрі, де повнодітей, що кричать і верещать у криваві моменти. Звичайно, він жодним чином не пов'язував те, що відбувається у двох малобюджетних картинах кінокомпанії "Америкен Інтернешенел пікчерз"[374], які вони тоді дивилися, з тим, що відбувалося в їхньому місті... не в той час, принаймні.

Побачивши в п'ятничному числі "Ньюз" рекламу подвійного суботнього "Шоксеансу", він геть забув, як погано йому спалося минулої ночі та як він врешті-решт піднявся і ввімкнув світло у своїй стінній шафі, насправжки дитячий трюк, але він не міг і на крихту заснути, поки цього не зробив. Але вранці все знову здавалось нормальним... ну, майже. Він почав думати, що, можливо, у них із Біллом трапилась спільна галюцинація. Звісно, порізи у Білла на пальцях не були галюцинацією, але, може, він просто порізався об краї деяких аркушів в альбомі Джорджі. Доволі цупкий папір там. Цілком можливо. Крім того, нема такого закону, що змусив би його наступні десять років тільки й думати про це, авжеж? Не-а! Отаким-от чином, після досвіду, який напевне змусив би будь-кого дорослого бігти шукати найближчого мозкоправа, Річі Тозієр прокинувся, добряче поснідав млинцями, побачив у газеті на шпальті "Розваги" оголошення про два фільми жахів, перевірів свої кошти, з'ясував, що їх трохи не вистачає ("не існує" наразі було б точнішим визначенням), і почав чіплятися до батька, щоб той доручив йому якусь роботу.

Батько, котрий вийшов до сніданку вже одягненим у свій білий халат дантиста, поклав на стіл спортивний розділ газети й налив собі другу чашку кави. Батько був приємної зовнішності чоловіком з худорлявим обличчям. Він носив окуляри в сталевій оправі, мав невеличку лисину поза тіменем і мусив померти у 1973 від раку гортані. Він подивився оголошення, на яке показував Річі.

— Фільми жахів, — промовив Вентворт Тозієр.

— Йо, — підтвердив Річі, щирячись.

— Схоже, ти волієш піти.

— Йо!

— Схоже, ти можеш померти в корчах від розчарування, якщо тобі не вдасться побачити цих двох сміттєвих фільмів.

— Йо, йо, так і буде! Я знаю, що так і буде! Гаплииик!

Річі упав зі стільця на підлогу, вчепившись руками собі в горло, і висолопив язык.

Це був традиційний химерний спосіб Річі вмикати свій чар.

— О Боже, Річі, чому б тобі це не припинити, будь ласка? — запитала мати від плити, де вона смажила йому пару яєць та пекла млинці.

— Оце так справи, Річе, — почав його батько, коли Річі повернувся на стілець. — Гадаю, я, мабуть, забув у понеділок видати тобі кишенькові гроші. Це єдина причина, яку я можу собі уявити, чому тобі знову потрібні гроші в п'ятницю.

— Ну...

— Пішли?

— Ну...

— Це надзвичайно глибока тема для хлопця з таким мілким розумом, — сказав Вентворт Тозіер. Упершись ліктем у стіл, а підборіддям собі в долоню, він роздивлявся на свого єдиного сина з виразом, що здавався глибоким захопленням. — І на що ж вони пішли?

Річі ментально запав у Голос Англійського Мажордома Тудлза:

— Ну, я витратив їх, господ'рю, хіба ні? Те-се, коржики та всяка така гниль! Моя частка зусиль у цій війні. Всі мусять робити власний внесок, щоби відбити тих кривавих гунів, хіба не так? Невеличка скрута, еге ж бо? Трохи сутужне становище, а що не так? Трохи...

— Трохи несосвітеного лайна, — проказав дружелюбно Вент і потягнувся по полуничний конфітур.

— Звільніть мене від вульгарності під час сніданку, якщо ваша ласка, — сказала Меггі Тозіер своєму чоловікові, підносячи на стіл яйця для Річі. А до Річі: — Я, між іншим, не розумію, навіщо тобі хочеться забивати собі голову таким жахливим сміттям?

— Ой, мам, — мугикнув Річі.

Зовні він був пригніченим, усередині торжествував. Він умів читати обох своїх батьків, як книжки, — добряче зачитані й дуже любимі книжки — і був упевнений, що отримає бажане: робочі завдання і дозвіл піти в суботу на денний сеанс у кіно.

Вент нахилився до Річі й широко посміхнувся:

— Гадаю, я маю для тебе потрібну мені справу, — мовив він.

— Правда, тату? — відгукнувся Річі й посміхнувся навзаєм... трішечки непевно.

— О, так. Ти знаєш наш моріжок, Річі? Ти знайомий з нашим моріжком?

— Дійсно, так, господ'рю, — сказав Річі, знову стаючи, чи то намагаючись знов стати, Тудлзом. — Трохи кошлатий, ой леле?

— Ой леле, — погодився Вент. — От ти, Річі, і виправиш цей стан.

— Я виправлю?

— Ти. Покоси його, Річі.

— Гаразд, тату, звичайно, — сказав Річі, але жахлива підозра зненацька розквітла у нього в мозку. Можливо, тато має на увазі не тільки галявину перед будинком?

Усмішка Вентворта Тозіера поширшала до хижого акулячого оскалу:

— Весь моріжок. О, дитино-ідіоте, плід мого лона. Спереду. Ззаду. По боках. А коли

закінчиш, я перехресну тобі долоню двома зеленими папірцями з подобиною Джорджа Вашингтона на одному боці й зображенням піраміди, увінчаної Вічно Задивленим Очиськом, на іншому.

— Щось я тебе не розумію, тату, — сказав Річі, боячись, що все він таки второпав.

— Два бакси.

— Два бакси за весь моріжок? — скрикнув Річі голосом пораненого. — Це ж найбільший газон у всьому кварталі! Господи, тату!

Вент зітхнув і знову підібрав свою газету. Річі побачив заголовок на першій шпальті: "ЗНИКНЕННЯ ХЛОПЧИКА ВИКЛИКАЄ НОВІ ПОБОЮВАННЯ". Він мелькома подумав про дивний фотоальбом Джорджа Денбро — але то безперечно була галюцинація, а якщо навіть і ні, то те було вчора, а зараз сьогодні.

— Гадаю, тобі не так вже й сильно хочеться подивитися ті фільми, як тобі спершу здавалося, — промовив Вент з-поза газети. За мить над її верхнім краєм з'явилися його очі, вивчаючи Річі. Роздивляючись його трішечки самовдоволено, якщо правду казати. Вивчаючи його так, як у покері гравець з каре вивчає понад віялом своїх карт опонента.

— Коли це роблять близнюки Кларки, ти даєш їм по два долари кожному.

— Так і є, — визнав Вент. — Але, наскільки мені відомо, вони не хочуть піти завтра в кіно. Або, якщо хочуть, у них, мабуть, є кошти на цей випадок, оскільки останнім часом вони не вигулькували, щоб перевірити стан забор'янення довкола нашої оселі. Ти ж, з іншого боку, бажаєш піти, але виявляєш, що не маєш для цього коштів. Той тиск, що ти його зараз відчуваєш у себе в животі, може бути від п'яти млинців і двох яєць, які ти з'їв на сніданок, Річі, або від того, що ти опинився в глухому куті, до якого я тебе упровадив. Знай-знай. — І очі Вента знову потонули за газетою.

— Він мене шантажує, — звернувся Річі до матері, яка їла сухий тост. Вона знову намагалася скинути вагу. — Це саме шантаж, я просто сподіваюся, ти це розумієш.

— Так, любий, я це розумію, — кивнула мати. — У тебе яйце на щоці.

Річі змахнув яйце зі щоки.

— Три бакси, якщо я все зроблю до того, як ви повернетесь ввечері додому? — спитав він у газети.

Батькові очі вигулькнули на мить знову:

— Два п'ятдесят.

— Ох, чоловіче, — ойкнув Річі. — Ти як Джек Бенні.[375]

— Мій ідол, — сказав Вент з-поза газети. — Вирішуй, Річі, я хочу дочитати спортивні результати.

— Згода, — сказав Річі й зітхнув. Коли тебе тримають за яйця рідні, вони добре знають, як тиснути. Доволі сміхостайне це, якщо подумати. Косячи траву, він вправлявся у своїх Голосах.

Він закінчив спереду, ззаду й по боках близько третьої дня в п'ятницю і розпочав суботу з двома доларами та п'ятдесятьма центами в кишені джинсів. Майже збіса

багатій. Він зателефонував Біллу, але Білл понуро сказав, що мусить їхати в Бенгор, проходити якісь логопедичні тести. Річі висловив йому співчуття, а потім додав своїм найкращим Голосом Заїкуватого Білла: "З-з-завдай їм т-т-там ч-ч-чортів, В-великий Б-білле".

— Т-твоїм л-л-лицем та до м-м-моєї с-с-сраки, — сказав Білл і поклав слухавку.

Потім він подзвонив Едді Каспбраку, але в Едді голос був ще пригніченішим, аніж у Білла — мати купила собі та йому цілоденний автобусний проїзний, сказав він, і вони збираються відвідати тіток Едді у Гейвені, у Бенгорі, і в Гемпдені. Усі три вони товсті, як місіс Каспбрак, і всі три самотні.

— Кожна щипатиме мене за щоку й казатиме, як я виріс, — сказав Едді.

— Це тому, що вони знають, який ти милий, точно як я. Я побачив, який ти милий, відразу ж, щойно з тобою познайомився.

— Ти інколи справжній гівнюк, Річі.

— Щоб когось упізнати, треба таких знати, Едсе, а ти знаєш їх усіх. Наступного тижня будеш у Пустовищі?

— Гадаю, що так, якщо ти з хлопцями будеш. Хочеш, пограємо у війну?

— Може. Але... ми з Великим Біллом маємо дещо тобі розповісти.

— Що?

— Насправді це історія Білла, так я думаю. Побачимося. Насолоджуйся своїми тіточками.

— Дуже смішно.

Третьому він подзвонив Стену Босу, але Стен впав у неласку в своїх батьків через те, що розбив суцільну віконну шибку. Він грався в летючу тарілку формою для пирога та зробив хибний віраж. Кото-строфа. Весь цей вікенд йому доведеться виконувати різні роботи вдома. І наступний вікенд, імовірно, також. Річі висловив співчуття і запитав, чи приходитиме Стен у Пустовище на наступному тижні. Стен сказав, що, мабуть, так, якщо батько не вирішить його замкнути чи ще щось.

— Йсусе, Стене, то ж усього лиш вікно.

— Йо, але велика шибка, — відказав Стен і повісив слухавку.

Річі хотів уже був піти з вітальні, але потім подумав про Бена Генскома. Погортавши телефонний довідник, він знайшов там Арлін Генском. Оскільки вона була єдиною леді серед чотирьох Генскомів у списку, він вирішив, що це й мусить бути номер Бена, і зателефонував.

— Я хотів би піти, але я витратив уже всі свої кишенькові гроші, — сказав Бен. Зізнався він у цьому пригніченим і засоромленим голосом — фактично, всі свої гроші він витратив на цукерки, содову воду, чіпси та сухі м'ясні палички.

Річі, котрий наразі купався в багатстві (і котрий не любив ходити в кіно сам), сказав:

— У мене повно грошей. Можу дати тобі під розписку.

— Йо? Справді? Ти це зробиш?

— Звичайно, — відповів Річі спантеличено. — Чому ні?

— Окей! — щасливо вигукнув Бен. — Окей, це чудово! Два фільми жахів! Ти казав, що один фільм про вовкулаку?

— Йо!

— Чоловіче, я люблю кіна про вовкулаків!

— Йсусе, Скирте, не намочи собі штани.

Бен розсміявся:

— Зустрінемося перед "Аладдіном", гаразд?

— Йо, чудово!

Річі поклав слухавку й подивився на телефон задумливо. Йому раптом дійшло, що Бен Генском самотній. І від цього він відчув себе ледь не героєм. Він насвистував, піднімаючись угору сходами по комікси, які можна буде почитати перед сеансом.

8

День був сонячним, вітряним і класним. Річі, пританцьовуючи, йшов по Централ-стрит до "Аладдіна", клацаючи пальцями та стиха наспівуючи "Рок-дрозда"[376]. Почувався він чудово. Похід у кіно завжди дарував йому приємне відчуття — він любив той чарівний світ, ті чарівні сновидіння. Йому шкода було всіх, хто мусив виконувати якісь нудні обов'язки у такий-от день — Білла з його мовною терапією, Едді з його тітками, бідного друзяку Боса Стена, який у такий день чиститиме сходи переднього ганку або замінитиме гараж тільки за те, що та формочка для пирога, яку він кидав, замість майнути ліворуч, майнула праворуч.

У задній кишені в Річі сиділа його "йо-йо", він тепер її витяг і знову спробував змусити її "заснути"[377]. Це було вміння, якого Річі дуже жадав набути, але поки що — пусто-дурно. Ця скажена срана штука просто не хотіла того робити. Вона або падала донизу і знову підстрибувала вгору, або падала донизу й мертво висла там на шнурку.

На півдорозі вгору пагорбом по Централ-стрит він побачив якусь дівчину в бежевій плісированій спідничці й білій блузці без рукавів, вона сиділа на лаві перед аптекою Шука. І їла щось ніби схоже на фісташкове морозиво у вафельному ріжку. Яскраве, золотаво-руде волосся — світліші пасма здавалися мідними, а подекуди й майже білявими — звисало їй на лопатки. Річі знав тільки одну дівчину з волоссям саме такого відтінку. Беверлі Марш.

Бев дуже подобалася Річі. Ну, він її любив, але не в тому сенсі. Він був у захваті від її зовнішності (також він знав, що в цьому він не самотній — такі дівчата, як Селлі Мюллер і Грета Бові, ненавиділи її пекельно, все ще занадто юні, щоб зрозуміти, як це все інше їм дістається так легко... а вони все одно мусять змагатися зовнішністю з дівчиною, яка живе в одній з тих задрипаних квартир на Нижній Головній вулиці), проте щонайперше вона йому подобалася за те, що була крутою і мала насправді чудове почуття гумору. А ще в неї зазвичай були сигарети. Коротше, вона йому подобалася тому, що була класним хлопцем. Тим не менше, пару разів він ловив себе на тому, що загадується, якого кольору трусики вона носить під отим невеличким вибором своїх доволі вицвілих спідниць, а це ж не та річ, про яку загадуєшся, думаючи про інших хлопців, чи не так?

І, мусив визнати Річі, вона збіса дуже красивий хлопець.

Підходячи до лави, на якій вона сиділа та їла морозиво, Річі підперезав поясом невидимий плащ, насунув собі на очі невидимого м'якого капелюха й уявив себе Гамфрі Богартом[378]. Додавши правильний Голос, він і став Гамфрі Богартом — принаймні для самого себе. Інші почули б його, як того самого Річі Тозієра, хіба що з легким нежитем.

— Привіт, мивочко, — промовив він, підпливаючи до лави, де вона сиділа, споглядаючи дорогу з машинами. — Нема шеншу ч'кати тут автобуса. Націшть відрізали нам шлях до відступу. Останній літак відлітає опівніш. Ти сядеш на нього. Ти потрібна своєму чоловіку, мивочко. Мені тяж... але я якось перебудуть.

— Привіт, Річі, — промовила Бев, а коли обернулась до нього, він побачив на її правій щоці пурпурно-чорний синець, наче тінь воронячого крила. Його знову приголомшило те, яка вона гарна... і тільки зараз йому раптом дійшло, що вона мусить стати справжньою красунею. До цього моменту йому зовсім ніколи не спадало на думку, що красуні можуть існувати не тільки в кіно та що він сам може знатися з такою. Імовірно, саме той синець дозволив йому розгледіти можливість її вроди — суттєвий контраст, окремий недолік, який спершу привернув увагу до себе, а потім якимсь чином визначив решту: ці сіро-блакитні очі, природно червоні губи, бездоганна, вершкового кольору дитяча шкіра. І крихітні бризки веснянок на носі.

— Побачив щось зелене? — спитала вона, зухвало смикнувши головою.

— Тебе, мивочко, — сказав Річі. — Ти става зеленою, як лімбувзький сир. Але коли ми вибевемося з цієї Кашабланки[379], тебе лікуватимуть найкращі лікарі, яких лишень можна купити за гроші. Ми зробимо тебе білою знову. Пвисягаюся на сьому ім'ям моєї матері.

— Ну, ти й йолоп, Річі. Це зовсім не схоже на Гамфрі Богарта.

Але, кажучи це, вона трішки всміхнулася.

Річі сів поряд з нею:

— Підеш у кіно?

— У мене зовсім нема грошей, — сказала вона. — Можна мені подивитися твоє "йо-йо"?

Він подав їй іграшку:

— Тре' здати його назад, — сказав він. — Воно мусило б "засинати", але ж ні. Мене намахали.

Вона просунула палець крізь петельку на мотузці, і Річі підштовхнув свої окуляри вгору на перенісці, аби бачити, чи не збирається Бев показати щось краще. Вона повернула руку долонею до неба, дунканівське "йо-йо"[380] зручно спочивало в утвореній її жменькою долоні плоті. Вказівним пальцем вона скотила "йо-йо" з долоні. Скотившись до кінця своєї мотузки, воно "заснуло". Бев смикнула пальцями в жесті "ходи-но сюди", "йо-йо" слухняно "прокинулося" і видерлося по своїй мотузці знову їй на долоню.

— Здуріти можна, треба ж таке, — промовив Річі.

— Це дитинячий трюк, — сказала Бев. — Глянь на оце.

Вона знову цюкнула "йо-йо", дозволила йому на хвильку "заснути", потім серією хитрих посмиків "поводила собачку"[381] і повернула по мотузці його знов собі на долоню.

— Ох, припини це, — сказав Річі. — Ненавиджу, коли викозирюються.

— Або як щодо цього? — спитала Бев, ніжно усміхаючись.

Вона примусила "йо-йо" стрибати вперед-назад, від чого ця дерев'яна, червона дунканівська іграшка зробилася схожою на той "Бо-Ло скок"[382], якого колись мав Річі. Закінчила вона двома "навколосвітніми подорожами"[383] (ледь не вдаривши якусь стареньку леді, котра чимчикувала повз них і зиркнула в їхній бік). "Йо-йо" врешті опинилося в жменьці Бев, з мотузкою, акуратно накрученою на шпindel. Вона вручила іграшку Річі та знову сіла на лаву. Річі сів поруч неї, з відвислою в абсолютно щирому захваті щелепою. Бев подивилась на нього й захихотіла.

— Стули рота, мух наковтаєшся.

Річі гучно затріснув рота.

— Між іншим, остання частина, то просто пощастило. Я вперше в житті зробила дві поспіль "навколосвітні подорожі" без кізків.

Повз них уже проходили діти, прямуючи до кінотеатру. Ішов Пітер Гордон з Маршею Федден. Вони нібито "зустрічалися", але Річі здогадувався — це лише тому, що вони живуть по сусідству на Західному Бродвеї і обоє такі гівнюки, що потребують підтримки й уваги одне одного. Пітер Гордон уже встиг виростити добрячий урожай вугрів, хоча йому було лише дванадцять. Інколи він вештався разом із Баверзом, Крісом і Хаггінсом, але був недостатньо хоробрим, щоб утнути щось самому.

Він глянув на Річі й Бев, які сиділи разом на лавці, і заволав:

— Річі й Беверлі сиділи на дереві! Еники-беники-їли-вареники! Спершу любов, а потім весілля...

— ...А ось і Річі з малям! — закінчила Марша й крякливо засміялась.

— Сядь на це, сердего, — мовила Бев і виставила їм палець.

Марша відвела вбік очі, з відразою, немов не могла повірити, що хтось може бути таким вульгарним. Гордон облип її рукою і кинув Річі через плече:

— Можливо, я з тобою побачуся пізніше, чотириокий.

— Можливо, ти побачишся з корсетом своєї матері, — відповів Річі хвацько (хоча трохи й без сенсу).

Беверлі повалилася від реготу. На мить вона прихилилася на плече Річі, і Річі якраз вистачило часу, щоб усвідомити її доторк, і відчуття її легко прийнятної ваги було аж ніяк не неприємним. Потім вона знов сіла прямо.

— Що за пара задротів, — сказала вона.

— Йо, я думаю, Марша Федден пісяє трояндовою водичкою, — сказав Річі, і Беверлі знову вхопили хихички.

— "Шанеллю номер п'ять", — промовила Беверлі, голос прозвучав приглушено, бо вона затулила долонями собі рота.

— Ще б пак, — підтвердив Річі, хоча не мав ані найменшого поняття, що воно таке — "Шанель номер п'ять". — Бев?

— Що?

— Ти можеш мені показати, як робити, щоб воно "спало"?

— Гадаю, так. Але я ніколи не пробувала щось комусь показувати.

— А як ти сама навчилася? Хто тобі показав?

Вона кинула на нього ображений погляд:

— Ніхто мені не показував. Просто мені самій дійшло. Як і вертіти жезл. Я роблю це класно...

— У родині в тебе не без марнославства, — підкотив очі Річі.

— Ну, я насправді роблю це класно. Але я не брала уроків чи щось такого.

— Ти дійсно вмієш його вертіти?

— Авжеж.

— Може, станеш чірлідеркою в молодшій середній, еге?

Вона посміхнулася. То була така посмішка, якої Річі ніколи раніше не бачив. Мудра, цинічна й печальна водночас. Він відсахнувся трішки від непізнанного могуття цієї посмішки, як був відсахнувся від фотографії середмістя в альбомі Джорджі, коли та почала рухатися.

— То для таких дівчат, як Марша Федден, — промовила вона. — Як вона, чи Селлі Мюллер і Грета Бові. Для дівчат, які пісяють трояндовою водичкою. Їхні батьки допомагають купувати спортивний реманент і уніформу. Такі туди потрапляють. Я ніколи не стану чірлідеркою...

— Йсусе, Бев, не можна так упевнено...

— Звісно, можна, якщо це правда, — знизала вона плечима. — Мені однаково. Та й взагалі, воно мені треба, робити ті кульбіти, показуючи свої трусики мільйонам людей? Дивися, Річі. Учися.

Наступні десять хвилин вона наполегливо показувала Річі, як змусити його "йо-йо" "спати". Під кінець Річі вже почав кумекати що до чого, хоча здебільшого, після того як "йо-йо" "прокидалося", йому вдавалося підняти його тільки на половину мотузки.

— Ти недостатньо різко смикаєш пальцями, от і все, — сказала вона.

Річі подивився на годинник на "Мерілл Трасті" по той бік вулиці й схопився на ноги, запихаючи "йо-йо" собі до задньої кишені.

— Їй-бо, і мені треба бігти. Я мусив зустрітися з друзякою Скиртом. Він ще вирішить, ніби я пере... думав, чи щось тее.

— Хто такий Скирт?

— Ой. Це Бен Генском. Хоча я називаю його Скиртом. Знаєш, як отой Скирт Келхун, борець-реслер.

Бев насупилася:

— Це не дуже гречно. Мені Бен подобається.

— Не шмахаття моя, маса! — заверещав Річі Голосом Негритосика, підкочуючи очі та змахуючи руками. — Не шмахаття моя, моя бу'є слухняна чо'ненький, мем, моя...

— Річі, — тільки й промовила тоненько Бев.

Річі припинив.

— Мені він теж подобається, — сказав він. — Ми всі разом будували греблю там, у Пустовищі, пару днів тому і...

— Ви ходите туди? Ви з Беном ходите гратися туди?

— Звичайно. Наша зграя, кілька хлопців, ходить туди. Там кльово взагалі-то. — Річі знову поглянув на годинник. — Я мушу вже зникнути. Бен чекатиме.

— Гарзд.

Він завагався, подумав і сказав:

— Якщо в тебе нема ніяких справ, ходімо зі мною.

— Я тобі вже казала. У мене зовсім нема грошей.

— Я куплю тобі квиток. Маю пару баксів.

Вона жбурнула недоїдене морозиво у найближчу урну. Її ясні очі, того гарного блакитно-сірого відтінку очі, обернулись до нього. У них світилося зухвалим сміхом. Вона зробила вигляд, ніби поправляє собі волосся, і спитала:

— Ох, милий, це мене зараз запрошують на побачення?

На якусь мить Річі нехарактерно для себе знітився. Він буквально відчув, як йому заливає червоним щоки. Він зробив цю пропозицію абсолютно природним чином, точно так, як перед тим зробив її Бену... Але хіба він не сказав тоді Бену щось про розписку? Так. Проте він нічого не сказав про розписку Беверлі.

Раптом Річі відчув себе дещо чудно. Він опустил очі, ховаючи їх від її веселого погляду, і тепер помітив, що спідничка в Бев, коли вона смикнулась уперед, щоб кинути до урни морозиво, підтяглася вгору, і він тепер бачить її коліна. Він підвів очі, але даремно: тепер він дивився на початкові округлості її грудей.

Річі, як він це зазвичай робив у такі моменти розгубленості, знайшов схованку в абсурді.

— Так! На побачення! — крикнув він, падаючи перед Бев на коліна з простягнутими до неї складеними долонями. — Прошу, ходімо! Прошу, ходімо! Я готовий рішити себе, якщо ти скажеш ні, знаєш ти це? Агов-агов?

— Ох, Річі, ти такий дурисвіт, — знову захихотіла вона... але хіба не порожевili трішечки її щоки? Якщо так, це зробило її ще гарнішою, ніж завжди. — Встань, поки тебе не заарештували.

Він підвівся і знову гепнувся поруч неї, відчуваючи, що запаморочення в нього нібито минається. Трохи дуркування завжди допомагає, коли трапляється якесь запаморочення, вважав він.

— То ти підеш?

— Звичайно, — сказала вона. — Щиро тобі дякую. Лишень подумати! Моє перше побачення. Тільки б дочекатися, коли запишу це ввечері в своєму щоденнику, — вона склала руки між пуп'янків своїх грудей, швидко заморгала віями, а вже тоді розсміялася.

— Мені хотілося б, аби ти перестала це так називати, — сказав Річі.

Вона зітхнула:

— Так мало романтичності в твоїй душі.

— Збіса точно, її там нема.

Але він відчував певне задоволення самим собою. Цей світ раптом здався йому дуже ясним і дуже дружнім. Він виявив, що раз у раз скидає очима вбік, на неї. Вона дивилася на магазинні вітрини — на сукні та пеньюари в "Корнелл-Гоплі", на рушники й посуд у вітрині "Сток-товарів", тим часом як сам він крадькома поглядав на її волосся, на обрис її обличчя. Він придивлявся, як її голі руки виходять з круглих отворів блузки. Він побачив краєчок бретельки її комбінації. Йому було радісно від усіх цих речей. Він не міг сказати чому, але те, що трапилося у спальні Джорджа Денбро, ніколи не здавалося йому більш віддаленим, як саме тоді. Час було вже йти, час зустрітися з Беном, але він волів посидіти тут бодай трішки довше, поки її очі блукали по вітринах, бо це так добре — дивитись на неї, бути з нею.

9

Діти подавали свої четвертачки за квиток у віконце каси й проходили до фойє "Аладдіна". Подивившись крізь ряд скляних дверей, Річі побачив натовп біля ятки з солодощами. Попкорн-машина працювала вкрай напружено, висипаючи з себе кучугури свого продукту, смикаючись на завісах, поторохкувала її масна ляда. Він ніде не побачив Бена. Він спитав у Беверлі, чи вона його ніде не помітила. Вона похитала головою.

— Може, він уже зайшов?

— Він казав, що зовсім не має грошей. А ота дочка Франкенштейна, отам, його ніколи не пропустила б без квитка, — Річі кивнув пальцем на місіс Коул, котра працювала контролеркою в "Аладдіні" ще з тих часів, коли фільмам було ще довго до того, як стати звуковими. Її фарбоване на яскраво-руде волосся було таким ріденьким, що крізь нього прозирали скальп. У неї були велетенські, відвислі губи, які вона фарбувала помадою сливового кольору. Дикі плями рум'ян покривали її щоки. Брови в неї були нарисовані чорним олівцем. Місіс Коул була ідеальною демократкою. Усіх дітей вона ненавиділа рівною мірою.

— Чорт, я не хочу без нього заходити, але ж уже ось-ось почнеться сеанс, — промовив Річі. — Де це він збіса вештається?

— Ти можеш купити йому квиток і залишити для нього в касі, — достатньо резонно зауважила Беверлі. — А потім, коли він прийде...

Але якраз тоді Бен вигулькнув з-за рогу Централ— і Маклін-стрит. Він сопів, черево колихалося в нього під светром. Він побачив Річі й підняв руку, щоб помахати. Потім він побачив Беверлі й рука застигла в півзамаху. Очі в нього на мить розчахнулися. Він закінчив свій помах, а потім повільно пішов туди, де вони стояли під козирком "Аладдіна".

— Привіт, Річі, — поздоровкався він, а потім кинув короткий погляд на Бев. То було так, ніби він боявся, що задовгий погляд призведе до світлового опіку. — Привіт, Бев.

— Вітаю, Бене, — відгукнулася вона, і дивна тиша запала між ними двома — не те

щоб зовсім незручна. "Ця тиша, — подумалося Річі, — майже наелектризована". І він відчув неясний укол ревності, тому що щось між ними промайнуло, і що б воно не було, він був до того непричетним.

— Здоров, Скірте! Думав уже, ти забоявся. Ці фільми можуть відлякати фунтів десять з твого пухкого тіла. Ой, слухай-но, я тобі кажу, тобі на них волосся посивіє. Коли виходитимеш з кінотеатру, тобі потрібно буде, щоб хтось вів тебе по проходу, так сильно ти труситимешся.

Річі вже було вирушив у бік каси, коли Бен торкнувся його руки. Бен почав говорити, поглянув на Бев, котра усміхалась до нього, і змушений був розпочати знову:

— Я чекав тут, але відійшов по вулиці за ріг, коли сюди прийшли ті хлопці.

— Які хлопці? — перепитав Річі, хоча подумав, що й так це знає.

— Генрі Баверз. Віктор Кріс. Ригаїло Хаггінс. І ще кілька інших.

Річі присвиснув:

— Мабуть, вони вже зайшли в зал, я не бачу, щоб вони купували цукерки.

— Йо. Я теж так думаю.

— Я б на їхньому місці не заморочувався тим, щоб купувати квитки на якісь там фільми жахів, — сказав Річі. — Я б сидів удома й дивився в дзеркало. Заощадив би на хліб.

Бев на це весело розсміялася, але Бен лише криво посміхнувся. Того дня на минулому тижні Генрі Баверз розпочав з того, що хотів, либонь, йому тільки завдати болю, але закінчив уже з наміром його вбити. Бен не мав щодо цього сумнівів.

— Ось що я скажу, — озвався Річі. — Ми підемо на балкон. Вони всі сидітимуть унизу, в другому чи третьому ряду, задерши ноги.

— Ти цілком упевнений? — спитав Бен. Сам він зовсім не був упевненим у тому, що Річі розуміє, яка це погана новина, присутність тих парубків... Звісно, найгіршою з усіх проблемою був Генрі.

Річі, котрий три місяці тому ледве уникнув того, що могло вилитися в дійсно серйозне побиття з боку Генрі та його пришепелкуватих друзів (йому тоді вдалося відірватися від них у відділі іграшок в універмазі "Фрізіс", отак-от), розумів, що таке Генрі та його весела команда, краще, ніж це здавалося Бену.

— Якби я не був цілком упевненим, я б туди не йшов, — сказав він. — Я бажаю подивитися ці фільми, Скірте, але я не бажаю заради них, скажімо так, помирати.

— Крім того, якщо вони почнуть чіплятися до нас, ми просто скажемо Фоксі, щоб він їх вигнав, — сказала Бев.

Фоксі, так називали містера Фоксворта, худого, із землистою шкірою, похмурого на вигляд чоловіка, який керував "Аладдіном". Зараз він продавав цукерки й попкорн, повторюючи, як заклинання: "Чекайте своєї черги, чекайте своєї черги, чекайте своєї черги". У своєму ветхому смокінгу й пожовклій від виварювання в крохмалі сорочці він скидався на якогось трунаря, що втрапив у скрутні часи.

Бен із сумнівом перевів погляд з Бев на Фоксі, а потім на Річі.

— Ти не можеш дозволити їм правити своїм життям, чоловіче, — сказав Річі, —

невже ти цього не знаєш?

— Гадаю, знаю, — зітхнув Бен.

Нічого такого насправді він не знав... але присутність тут Беверлі надало цим терезам божевільного перекосу. Якби не прийшла вона, він спробував би переконати Річі піти в кіно якогось іншого дня. А якби Річ уперся, Бен міг би відкланятися. Але Бев була присутньою тут. Йому не хотілося виглядати перед нею полохливим курчам. І сама думка про те, що він буде поряд з нею, на балконі, у темряві (навіть якщо Річі сяде між ними, що він, імовірно, й зробить), була потужно привабливою.

— Ми почекаємо, коли почнеться сеанс, а вже тоді зайдемо, — сказав Річі. Він виширився і вщипнув Бена за руку. — Насрати, Скирте, чи ти хочеш жити вічно?

Бенові брови зсунулися до купи, а тоді він пирхнув сміхом. Річі теж засміявся. Дивлячись на них, засміялася й Беверлі.

Річі знову підійшов до каси. Печінкогуба Коул кисло подивилася на нього.

— Доброго дня, мива леді, — почав Річ своїм найкращим Голосом Барона Сракодіра. — Я певебуваю в квайній потвебі пвидбати тви твипенні-квитки на вуаші чувів амевианські кінокавтини.

— Викинь із рота лайно та скажи мені, чого ти хочеш, хлопчику! — прогавкала Печінкогуба леді крізь прорізану в склі круглу діру, і щось у тому, як смикались то вгору, то вниз її мальовані брови, привело Річі в таке сильне замішання, що він просто просунув у щілину пом'ятий долар і пробурмотів:

— Три, будь ласка.

Зі щілини вискочило три квитки. Річі їх узяв. Печінкогуба попхнула йому четвертак решти.

— Не викобенюватися, не кидати коробки з-під попкорну, не кричати, не бігати в фойє, не бігати в проходах.

— Так, мем, — сказав Річі, задкуючи туди, де стояли Бен з Бев. Їм він сказав: — Мені завжди теплішає на душі, коли бачу отакого роду стару пердінь, яка насправді любить дітей.

Вони ще якийсь час постояли в фойє, чекаючи початку сеансу. Печінкогуба підозріливо зирила на них зі своєї скляної клітки. Річі розважав Бев історією про греблю в Пустовищі, дудонячи фрази містера Нелла своїм новим Голосом Коп-Ірландця. Беверлі невдовзі вже хихотіла, а скоро по тому почала сміятися. Навіть Бен трішки посміхався, хоча його очі не переставали перебігати то на скляні двері "Аладдіна", то на обличчя Беверлі.

10

З балконом усе було гаразд. Уже під час першої частини фільму "Я був підлітком Франкенштейном" Річі помітив Генрі Баверза з його паскудними друзями. Унизу, в другому ряді, якраз там, де він і думав, вони мусять сидіти. Загалом їх там було п'ятеро чи шестеро — п'яти-, шести- і семикласники, і всі вони сиділи, поклавши ноги в мотоциклетних чоботах на сидіння перед собою. Підходив Фоксі, казав їм, щоб поставили ноги на підлогу. Вони ставили. Фоксі йшов. І щойно він відходив,

мотоциклетні чоботи задиралися знову. Хвилин за п'ять чи десять Фоксі повертався і та сама сцена цілком розігрувалася знову. Фоксі забракло б духу їх вигнати, і вони це знали.

Фільми виявилися класними. Підліток Франкенштейн зроблений годяще. Вовкулака-підліток дещо лячніший, хоча... можливо, це тому, що він здався трохи сумнішим. Не його вина була в тому, що сталося. Це той гіпнотизер йому все пересрав, але єдина причина, чому йому це вдалося, це тому, що той хлопець, який обернувся на вовкулаку, був сповнений злоби й ненависті. Річі задумався, чи багато у світі людей, які приховують таку ненависть. Із Генрі Баверза вона так і бризкає, але він, звісно, навіть не думає її приховувати.

Беверлі сиділа між хлопчиками, їла попкорн з їхніх коробок, скрикувала, затуляла собі очі, інколи сміялася. Коли Вовкулака стежив за дівчиною, яка після шкільних уроків займалася у спортзалі, Бев сховала обличчя, притулившись ним до руки Бена, і Річі, навіть попри крики двох сотень дітей під ними, почув, як той ахнув від здивування.

У кінці Вовкулаку вбили. В останній сцені один коп поважно сказав іншому, що це мусить навчити людей не гратися з речами, які було б краще залишити Богу. Пішла вниз завіса, і загорілося світло. Почалися оплески. Річі почувався абсолютно задоволеним, якби ж іще не цей невеличкий біль у голові. Мабуть, йому треба якомога скоріше сходити до лікаря, знову поміняти собі лінзи. На той час, коли він переходитиме до середньої школи, либонь, носитиме на очах пляшки від "коли", подумав понуро Річі.

Бен смикнув його за рукав:

— Вони нас бачили, Річі, — промовив він сухим, убитим голосом.

— Га?

— Баверз із Крісом. Коли виходили, вони подивилися вгору. Вони побачили нас.

— Гаразд, гаразд, — сказав Річі. — Заспокойся, Скірте. Просто заааспокойся. Ми вийдемо крізь бічні двері. Нема про що хвилюватися.

Вони пішли вниз сходами, Річі вів перед, Беверлі посередині, Бен в ар'єргарді озирався назад ледь не через кожну пару сходинок.

— Ті хлопці насправді аж так проти тебе настрєнені, Бене? — запитала Беверлі.

— Йо, думаю саме так, — відповів Бен. — У мене була бійка з Генрі Баверзом в останній день школи.

— Він побив тебе?

— Не так сильно, як йому хотілося б, — сказав Бен. — Ось тому він так і бісється, гадаю.

— Друзяка Генк-Танк також вийшов з того з добряче подертою шкірою, — пробурмотів Річі. — Принаймні, я таке чув. Не думаю, щоб він був тому вельми радим.

Річі штовхнув двері, і всі троє виступили в завулок між "Аладдіном" і закусочною "У Нен". Зашипіла кішка і, покинувши ритися у смітєвому баку, чкурнула повз них завулком, дальній кінець якого було перегороджено дерев'яним парканом. Кішка вдерлась на паркан і зникла. Торохнула ляда якогось із баків. Бев здригнулася,

вхопивши за руку Річі, а потім нервово розсміялась.

— Мабуть, я все ще не відійшла від лячного кіна, — сказала вона.

— Тобі не... — почав Річі.

— Привіт, сракопикий, — промовив Генрі Баверз позаду них.

Ошелешені, всі троє обернулися. На вході в завулок стояли Генрі, Віктор і Ригайло. Поза ними стояло ще двоє хлопців.

— От лайно, я ж знав, що так і трапиться, — простогнав Бен.

Річі вмент розвернувся назад до "Аладдіна", але вихідні двері вже замкнулись і відкрити їх ззовні не було жодної можливості.

— Попрощайся, сракопикий, — промовив Генрі й раптом кинувся бігти на Бена.

Те, що трапилось далі, і тоді, й пізніше здавалося Річі таким, ніби те відбувалось у якомусь фільмі — такого в реальному житті просто не буває. У реальному житті менші діти просто перетерплюють побої, збирають свої зуби та йдуть додому.

Цього разу вийшло зовсім інакше.

Беверлі ступила вперед і вбік, неначе збираючись зустріти Генрі, можливо, щоб потиснути йому руку. Річі чув, як дзвякотять підківки його чобіт. Слідом за ним насувалися Віктор із Ригайлом; інші двоє хлопців залишилися на місці, пильнуючи вихід із завулка.

— Залиш його в спокої! — крикнула Беверлі. — Чіпляйся до когось свого розміру.

— Він величезний, як той йобаний вагозов "Мак"[384], сучко, — прогарчав Генрі, зовсім не по-джентльменськи. — А зараз геть мені з...

Річі виставив ногу. Він зробив це несвідомо. Нога вистрибнула так само, як деколи, абсолютно самі собою, вистрибували з рота небезпечні для його здоров'я жарти. Генрі перечепився об неї і впав долілиць. Через сміття, що повивалювалося з переповнених баків під стіною закусочної, в брукованому цеглою завулку було слизько. Генрі поїхав уперед, як та шайба у шафлборді[385].

Він почав був підводитися, сорочка закаляна кавовою гущею, грязюкою, обривками листя салату.

— Ууу, тепер ви, дітки, в мене ПОДОХНЕТЕ! — закричав він.

До цього моменту Бен стояв нажаханий. Тепер щось у ньому тріснуло. Загарчавши, він ухопив один зі сміттевих баків. Усього на мить, з тим баком у руках, з непотребом, що розлітався навсібіч, він дійсно став схожим на Скирта Келхуна. Обличчя в нього було блідим і розлюченим. Він пожбурих сміттевий бак. Той вдарив Генрі в попереk, знову його розпластавши.

— Змиваймося звідси! — крикнув Річі.

Вони побігли на гирло завулка. Перед ними вискочив Віктор Кріс. З ревінням Бен нахилив голову та врізався нею Віктору в живіт. "Фух!" — крекнув Віктор і сів.

Ригайло вхопив у жменю зав'язане в хвостик волосся Беверлі та вдало спрямував дівчинку на цегляну стіну "Аладдіна". Бев ударилася, відскочила й побігла далі, потираючи собі руку. За нею біг Річі, з підхопленою по дорозі кришкою від сміттевого бака. Ригайло Хаггінс махнув на нього кулаком завбільшки майже як вуджена свиняча

лопатка. Річі ткнув поперед себе кришку з оцинкованої сталі. Кулак Ригайла зустрівся з нею. Пролунало гучне "бонннь!" — звук, що був доволі приємним. Річі відчув, як струс пробіг йому по руці аж до плеча. Ригайло з вереском застрибав, ухопившись за пухнучі пальці.

— Аж ген там гозкинуто шатго мого батька! — нахабно промовив Річі, доволі вдалим Голосом Тоні Кертиса[386], й лише тоді побіг навздогін за Беном і Беверлі.

Один із хлопців на виході із завулка вхопив Беверлі. З ним уже зчепився Бен. Інший почав по-кролячому молотити Бена по попереку. Річі махнув ногою. Нога вгатила "кролю" в зад. Хлопець завив від болю. Річі вхопив зап'ястя Беверлі однією рукою, а Бенове іншою.

— Біжімо! — крикнув він.

Хлопець, з яким штовхався Бен, відпустив Беверлі й навідліг ударив Річі. Вуха в нього миттєво вибухнуло болем, потім заніміло та стало дуже теплим. У голові почалося якесь тонке, мов свист, виття. Схоже було на ті звуки, які ти нібито мусиш чути, коли шкільна медсестра одягає на тебе навушники для перевірки слуху.

Вони побігли по Централ-стрит. На них озиралися люди. Вистрибом метлявся Бенів великий живіт. Річі відпустив зап'ясток Бена й підтримував великим пальцем лівої руки в себе на носі окуляри, щоб не загубити. У голові у нього так само дзвеніло, і вуха, за його відчуттями, мусило розпухнути, але почувався він чудово. Він почав реготати. До нього приєдналася Беверлі. Невдовзі вже реготав і Бен.

Вони зрізали собі шлях на Судову вулицю і впали на лаву перед поліцейським відділком: у той момент це місце здавалося єдиним у Деррі, де вони могли перебувати в бодай якійсь безпеці. Беверлі закинула одну руку на шию Бена, а іншу на шию Річі. І несамовито обняла хлопців.

— Це було супер! — очі в неї іскрилися. — Ви бачили тих пацанів? Ви їх бачили?

— Бачив я їх, авжеж, — ледь видихнув Бен. — І ніколи не хочу бачити знову.

Це їх порвало в черговий буревій істеричного реготу. Річі все ще очікував, що банда Генрі може вискочити з-за рогу на Судову вулицю і знов погнатись за ними, хоч є тут поліцейський відділок, хоч нема. Але перестати реготати все одно не міг. Беверлі правду сказала. Це було класно.

— Клуб Невдах утнув класну штуку! — заволав Річі захоплено. — Вака-вака-вака! — Він склав долоні біля рота рупором і видав своїм Голосом Бена Берні: "Ти-БА, Ти-БА, Ти-БА, дитятки!"[387]

З відчиненого вікна на другому поверсі вистромив голову якийсь коп:

— Гей ви, дітки, забирайтеся звідси! Зараз же! Ідіть, гуляйте!

Річі розтулив рота, щоб сказати щось квітчасте (цілком імовірно новонадбаним Голосом Копа-Ірландця), але Бен копнув його по нозі:

— Заткнися, Річі, — осмикнув його він й одразу ж зіткнувся з проблемою недовіри до самого себе: невже він справді таке сказав?

— Точно, Річі, — докинула Бев, дивлячись на нього з ніжністю. — Біп-біп.

— Окей, — погодився Річі. — Що ви, друзі, хочете робити? Хочете, підемо

пошукаємо Генрі Баверза та спитаємо, чи не бажає він залагодити це питання за грою в "Монополію"?

— Прикуси собі язика, — сказала Бев.

— Га? Що це означає?

— Не бери собі в голову, — сказала Бев. — Деякі хлопці такі безклепкі.

Невпевнено, страшенно червоніючи, Бен запитав:

— Беверлі, дуже боляче було тоді, коли той... за волосся?

Вона ласкаво йому посміхнулась, і цієї ж миті їй прийшла впевненість у тому, про що вона раніше лише здогадувалася: це Бен Генском надіслав їй картку з тим гарним, маленьким хайку.

— Та ні, не дуже, — відповіла вона.

— Гайда в Пустовище, — запропонував Річі.

А отже, туди вони й пішли... чи то пак сховалися туди. Пізніше Річі думатиме, саме так вони й визначилися, де проведуть решту літа. Пустовище стало їхнім місцем. Беверлі, як і Бен до дня його сутички з великими хлопцями, ніколи раніше не спускалась туди. Вона йшла між Річі й Беном, поки вони низкою йшли вниз стежкою. Гарно колихалася її спідничка і, дивлячись на дівчину, Бен переживав хвили почуттів, потужних не менш за черевні кольки. На щиколотці в неї тоді був браслет. Він зблискував на пополудневому сонці.

Вони перейшли через те відгалуження Кендаскіг, яке були перегородили греблею хлопчики (потік розділявся приблизно ярдів за сімдесят вище за течією, і знову ставав єдиним приблизно ярдів за двісті далі), ступаючи по каменях на тому місці, де стояла гребля, знайшли іншу стежку й нарешті вийшли на берег східного рукава річки, набагато ширшого за всі інші. Потік виблискував у пополудневому світлі. Ліворуч Бен побачив пару отих бетонних циліндрів з кришками люків нагорі. Під ними над водою стирчали великі бетонні труби. З кінців цих зливних труб просто в Кендаскіг дзюрчали тоненькі ручаї каламутної води. "Хтось у місті сере, а тут воно виходить", — подумав Бен, згадавши пояснення містера Нелла про каналізаційну систему Деррі. Він відчув щось на кшталт тупого від безпорадності гніву. Колись тут, у цій річці, мабуть, жила риба. Тепер шанси на те, щоби вловити тут форель, вельми спірні. Кращі шанси на те, що виловиш жмуття використаного туалетного паперу.

— Тут так красиво, — зітхнула Бев.

— Йо, непогано, — погодився Річі. — Мошви нема, і вітерець достатній, щоб тримати віддалік москітів. — Він подивився на неї з надією. — А сигарети є?

— Нема, — відповіла вона. — Була пара, але я їх викурила вчора.

— Дуже погано, — сказав Річі.

Вибухово пролунав гудок, і вони всі разом задивилися, як по насипу на дальнім боці Пустовища прогуркотів до залізничної станції довгий товарний потяг. "Бігме, якби це був пасажирський потяг, вони б звідти спостерігали чудові краєвиди, — подумав Річі. — Спершу будиночки бідноти у Старому Відрозі, потім бамбукові болота по інший бік Кендаскіг і нарешті, перш ніж полишити Пустовище, колишній гравійний кар'єр, у

якому тепер тліє міське звалище".

На якусь мить він знову вловив себе на думці про історію Едді — той прокажений під покинутим будинком на Нейболт-стрит. Він викинув це з голови й обернувся до Бена.

— То яка тобі частина була найкращою, Скірте?

— Га? — винувато повернувся до нього Бен. Бев задивилася за Кендаскіґ, занурена у власні думки, а він дивився на її профіль... і на синець у неї на вилиці.

— У тих фільмах, Дамбо[388]. Яка для тебе частина була найкращою?

— Мені сподобалося, коли доктор Франкенштейн почав кидати трупи крокодилам під своїм домом, — сказав Бен. — Оце для мене найкраща частина.

— Гидота, — сказала Бев і здригнулася. — Ненавиджу такі речі. Крокодилів, піраній, акул.

— Йо? А що воно за таке, піраньї? — моментально зацікавився Річі.

— Маленькі такі, крихітні рибки, — сказала Бев. — І в них ще маленькі такі, крихітні зуби, але страшенно гострі. І якщо зайдеш у річку, де вони водяться, вони тебе вмент обгризуть до кісток.

— Вау!

— Якось я бачила один фільм, так там тубільці хотіли перейти річку, але пішохідний місток завалився. То вони запустили у воду корову на мотузці, і перейшли, поки піраньї їли ту корову. Коли вони її витягли, від корови нічого не залишилося, тільки кістяк. Мені кошмари цілий тиждень снилися.

— Ух ти, хотілося б мені мати кілька таких рибок, — промовив Річі радісно. — Я б запустив їх у ванну Генрі Баверзу.

Бен почав хихотіти:

— Не думаю, щоб він приймав ванни.

— Про це я не знаю, але знаю, що нам краще стерегтися тих хлопців, — сказала Бев. Її пальці торкнулися синця на щоці. — Татусь позавчора дав мені по голові за те, що я розбила стос тарілок. Одного разу на тиждень достатньо.

Запала мить тиші, яка мусила б бути незручною, але такою не була. Перервав її Річі, сказавши, що для нього найкращою частиною була та, коли Вовкулака-підліток узявся за того злого гіпнотизера. Вони балакали про ці фільми, і про інші фільми жахів, які дивилися, і про "Альфред Гічкок презентує" по телевізору — цілу годину чи й довше. Беверлі побачила на річковому березі ромашки й зірвала одну. Спершу вона піднесла квітку під підборіддя Річі, а потім під підборіддя Бену, щоб побачити, чи люблять вони лестощі. Сказала, що обидва люблять. Поки вона тримала квітку в них під підборіддями, обоє виразно відчували в себе на плечах її доторк і чистий запах її волосся. Її обличчя наблизилося до Бенового лише на пару митей, але тієї ночі йому снилося, як дивляться її очі впродовж того коротесенького й безкінечного проміжку часу.

Розмова вже потроху загасала, коли вони почули тріск і людей, які наближалися сюди стежкою. Усі троє швидко обернулися на ті звуки, і Річі раптом гостро усвідомив,

що за спиною в них ріка. Тікати нема куди.

Голоси вже звучали ближче. Вони підхопилися на рівні, навіть не задумуючись про це, Річі з Беном виступили трохи поперед Беверлі.

Завіса кущів наприкінці стежки струснулася — і раптом вигулькнув Білл Денбро. З ним був інший хлопець, парубок, якого Річі трішки знав. Звали його Бредлі-якось-там, і він жахливо шепелявив. Мабуть, їздив разом із Біллом у Бенгор до того логопеда, подумав Річі.

— Великий Білле, — почав він, а далі Голосом Тудлза: — Ми щасливі бачити вас, містере Денбро, маайстре.

Білл подивився на них і заусміхався — і химерна впевненість прокралася в Річі, коли Білл переводив погляд з нього на Бена, і на Беверлі, а потім знову на Бредлі-як-там-його-прізвище. Беверлі належить до їхньої зграї, проказували Біллові очі. Бредлі-як-там-його-прізвище — ні. Сьогодні він може якийсь час побути з ними, може навіть прийти в Пустовище знову — ніхто йому не скаже: "Ні, нам шкода, але членство у Клубі Невдах обмежене, в нас уже є член з дефектом мови", але він до них не належить. Він не один з них.

Ця думка призвела до патового, ірраціонального страху. На якусь мить його охопило відчуття, як ото буває, коли раптом усвідомлюєш, що заплив надто далеко й вода вже хлюпає тобі через голову. Зблиснув інтуїтивний спалах: "Нас у щось втягує. Ми підібрані й обрані. У цьому нема нічого випадкового. А чи всі ми вже тут?"

Потім цей інтуїтивний зблиск розлетівся на безглуздий розсип думок — наче скляна шибка впала на кам'яну долівку. Та й нехай, це не має жодного значення. Тут Білл, і Білл про все подбає; Білл не дозволить справам вийти з-під контролю. З усіх них він був найвищим і, безумовно, найвродливішим. Річі вистачило короткого погляду скося на очі Бев, яка задивилась на Білла, а потім далі, на очі Бена, який з гірким розумінням дивився на обличчя Бев, щоби це збагнути. Білл був також найсильнішим із них — і то не лише фізично. Там було щось набагато-багато більше, але оскільки Річі не знав ні слова "харизма", ні повного значення слова "магнетизм"... він тільки відчував, що сила Білла сягає глибоко й здатна проявляти себе багатьма способами, ймовірно, подеколи несподіваними. А ще Річі підозрював, якщо Бев запала на нього, чи "вклепалася в нього", чи як там ще це називають, Бен не ревнуватиме ("Як то було б, — подумав Річі, — якби вона вклепалася в мене"); він сприйматиме це ніяк інше, а тільки як суто природну річ. І ще дещо там було — Білл добрий. Це дурня — думати таке (Річі й не думав, якщо бути точним; він це відчував), але ж воно там малося. Здавалося, Білл просто випромінює доброту й силу. Він був як той рицар у якомусь старому фільмі, фільмі банальному, проте все ще здатному змусити тебе плакати, і сміятися, і плескати в долоні в кінці. Сильний і добрий. А через п'ять років по тому, після того, як його спогади про те, що відбувалося в Деррі того літа й перед тим, почнуть стрімко вицвітати, Річі Тозієру, тоді напівдорілому підлітку, дійде, що Джон Кеннеді нагадував йому Заїкуватого Білла.

"Хто?" — відгукнеться його розум.

Він підведе вгору очі, трохи спантеличений, і струсне головою: "Якийсь хлопець, котрого я колись був знав, — подумає він і позбавиться цього непевного збентеження, поправляючи окуляри, підштовхуючи їх угору на перенісці, і знову повернеться до свого домашнього завдання. — Якийсь хлопець, котрого я знав дуже давно".

Білл Денбро впер руки в боки, сонячно усміхнувся і сказав:

— Н-н-ну, от м-м-ми й тут... і що ж м-м-ми ро-о-обитимемо?

— Сигарети є? — спитав з надією Річі.

11

За п'ять днів по тому, коли червень підтягувався до свого кінця, Білл сказав Річі, що хоче піти на Нейболт-стрит, роздивитися під тим ґанком, де Едді бачив прокаженого.

Вони тоді щойно підійшли до будинку Річі, Білл вів Сілвера. Більшу частину шляху додому він віз Річі на багажнику — і то швидко, аж забивало дух, — але за квартал до його дому завбачливо дозволив Річі злізти. Якби його мати побачила, що Білл везе Річі на багажнику, вона б на куку ошаліла.

У дротяному багажному кошику Сілвера лежали декілька шестизарядників, два з них належали Біллу, а три — Річі. Більшу частину дня вони провели в Пустовищі, гралися у війну. Беверлі Марш з'явилася близько третьої, у вицвілих синіх джинсах і з дуже старою пневматичною рушницею "Дейзі", [389] яка майже втратила свою колишню здатність ляскати — коли натискали її обмотаний ізоляцією гачок, вона видавала хрип, що здавався Річі більш схожим не на постріл, а на звук, ніби хтось сів на дуже стару подушку-пердушку. Спеціалізація Беверлі була — японський снайпер. Вона дуже добре вміла вилазити на дерева й розстрілювати необачних, які проходили внизу. Синець у неї на вилиці вже вицвів до блідо-жовтого.

— Що ти сказав? — перепитав Річі. Шокований... але одночасно й трохи заінтригований.

— Я х-х-хочу п-п-подивитися п-під тим ґанком, — повторив Білл. Голос у нього звучав вперто, але на Річі він не дивився. Високо на вилицях у нього горіли яскраві плями.

Вони вже підійшли до фасаду будинку Річі. Меггі Тозієр сиділа на ґанку, читала книгу. Помахавши їм, вона запитала:

— Агов, хлопчики, бажаєте студеного чаю?

— Ми зараз же прийдемо, ма, — гукнув Річі, а потім до Білла: — Та не буде там нічого. Заради Бога, він, мабуть, просто побачив якогось волоцюгу й сторопів ледь не до запаморочення. Ти ж знаєш Едді.

— Т-т-так, я з-з-знаю Едді. Але з-з-згадай т-т-те фото в а-а-альбомі.

Річі переступав з ноги на ногу, почувуючись незручно. Білл підняв праву руку. Пластиру на ній вже не було, але на трьох пальцях Річі побачив колечка свіжозаживленої шкіри.

— Йо, але...

— П-п-послухай м-мене, — Білл почав говорити дуже повільно, не відриваючись своїми очима від очей Річі. Він знову нагадав про подібність історій Бена й Едді... і

пов'язав це з тим, що бачили самі вони на фотографії, яка рухалася. Він знову висловив припущення, що цей клоун повбивав тих дівчат і хлопчиків, яких знаходили мертвими в Деррі від минулого грудня. — А м-м-може, не т-т-тільки їх, — закінчив Білл. — Як що-одо тих, які з-з-зникли? Як що-одо Едді К-к-коркорана?

— Лайно, його залякав власний вітчим і він втік, — сказав Річі. — Ти що, не читав газети?

— Н-ну, м-м-може, й т-так, а м-м-може, й н-ні, — сказав Білл. — Я його т-т-також т-т-трохи знав, і з-з-знаю, що б-б-батько його б-б-бив. І з-знаю, що н-ніколи він не п-п-приходив на ніч, щоб н-н-не нарватися.

— То, може, той клоун запопав його, коли він не прийшов додому на ніч? — промовив Річі задумливо. — Ти про це?

Білл кивнув.

— То чого ти тоді хочеш? Його автограф?

— Якщо к-к-клоун убив інших, т-т-тоді він убив і Дж-джорджа, — сказав Білл. Його очі пильно вдивлялися в очі Річі. Вони були, мов аспідний сланець, жорсткі, безкомпромісні, неблаганні. — Я х-х-хочу вб-б-бити його.

— Господи Ісусе, — злякано промовив Річі. — Як ти збираєшся це зробити?

— М-м-мій т-т-тато має п-п-пістолета, — сказав Білл. У нього з губ злетіло трохи слини, але Річі це ледве зауважив. — В-в-він н-не знає, що я п-про це з-знаю, але я з-з-знаю. Він лежить на го-о-орішній п-п-полиці в його шафі.

— Це все чудово, якщо воно людина, — сказав Річі. — І якщо ми зможемо його знайти сидячим на купі дитячих кісток...

— Хлопчики, я налила чай! — весело погукала мама Річі. — Ідіть уже сюди, попийте!

— Зараз же будемо, ма! — знову гукнув Річі, даруючи їй велику, фальшиву посмішку. Яка моментально зникла, щойно він знову обернувся до Білла. — Тому що я не стріляв би в когось тільки через те, що на ньому клоунський костюм, Біллі. Ти мій найкращий друг, але я б не робив цього й тобі не дозволив би, якби міг тебе зупинити.

— А якби т-т-там д-д-дійсно б-була к-к-купа кісток?

Річі облизнув губи й спершу не казав нічого. Потім він запитав Білла:

— А що ти робитимеш, якщо воно не людина, Біллі? Якщо воно дійсно якогось роду монстр? Що, як такі страховиська дійсно існують? Бен Генском казав, що воно мумія, і повітряні кульки плинули проти вітру, і воно не кидало від себе тіні. Та фотокарточка в альбомі Джорджа... нам вона або привиділася, або то були чари, і от що я мушу тобі сказати, чоловіче, я не думаю, щоб вона нам просто привиділася. Твоїм пальцям вона напевне не привиділася, хіба не так?

Білл похитав головою.

— То що ми робитимемо, якщо воно не людина?

— Т-т-тоді ми м-м-мусимо п-п-придумати ще що-о-ось.

— Ох, авжеж, — сказав Річі. — Я так і бачу. Після того як ти вистрелиш у нього чотири чи п'ять разів, а воно продовжить насуватися на нас, як той Вовкулака-підліток

у тому фільмі, який я дивився з Беном і Бев, ти випробуєш на ньому свою "Вишеньку". А якщо "Вишенька" не допоможе, я витрушу на нього трохи свого чхального порошку. А якщо воно й після цього не перестане насуватися, ми просто оголосимо перерву й скажемо: "Агов там, зачекайте. Щось воно не виходить, містере Монстр, мені треба почитати про це в бібліотеці. Я повернуся. Пвошу павдону". Це ти йому збираєшся сказати, Великий Білле?

Річі подивився на свого друга, в голові йому швидко стугоніло. Почасти йому хотілося, щоби Білл наполягав на своїй ідеї подивитися під ґанком того старого будинку, але інша його частка бажала — відчайдушно бажала, — щоби Білл відкинув цю ідею геть. Певним чином усе це було схожим на те, ніби граєш роль у якомусь із тих суботніх фільмів жахів в "Аладдіні", але в іншому сенсі — критично важливому сенсі — це було не зовсім на те схожим. Тому що це не було безпечним, як у кіно, де ти знаєш, що все обернеться добре, а якщо навіть ні, ти не втратиш ані шматочка шкіри з власної сраки. Та фотографія в кімнаті Джорджа не була схожою на кіно. Він був думав, що забув про те, але вочевидь сам себе дурив, тому що добре бачив зараз ці кільцеві порізи на пальцях у Білла. Якби він тоді не відтягнув Білла назад...

Неймовірно, Білл усміхався. Насправді усміхався.

— Т-т-ти х-хотів, щоб я п-повів тебе п-п-подивитися на ту ф-ф-фотографію, — промовив він. — Т-т-тепер я х-х-хочу п-п-повести тебе п-п-подивитися на той д-д-дім. Цить на ц-цить.

— У тебе нема цицьок, — сказав Річі, й обидва вибухнули реготом.

— З-завтра в-в-вранці, — сказав Білл так, ніби все вже було вирішено.

— А якщо воно таки монстр? — спитав Річі, не відпускаючи поглядом очей Білла. — Якщо пістолет твого тата його не зупинить, Великий Білле? Якщо воно просто продовжить насуватися?

— М-м-ми п-придумаємо щось іще, — знову сказав Білл. — М-м-ми м-м-усимо.

Закинувши голову назад, він почав реготати, як навіжений. За якусь мить до нього приєднався Річі. Неможливо було втриматися.

Вони попліч вирушили по мощеній диким каменем доріжці до ґанку Річі. Меггі вже поставила для них великі склянки студеного чаю з гілочкою м'яти в кожному й тарілку ванільних вафель.

— Т-т-то т-т-ти хо-очеш?

— Та ні, — відповів Річі. — Але піду.

Білл ляснув його по спині, сильно, і це нібито зробило страх стерпним — хоча Річі раптом сповнився впевненості (і таки він не помилився), що сон довго не приходитиме в цю ніч.

— Судячи з вашого вигляду, хлопчики, можна думати, ви там вели якусь серйозну дискусію, — сказала місіс Тозіер, сідаючи з книжкою в одній руці та склянкою студеного чаю в іншій. Вона дивилася на них очікуюче.

— Ой, це Денбро зі своїм божевільним прогнозом, ніби "Ред Сокс"[390] закінчать у першому дивізіоні, — сказав Річі.

— М-ми з т-т-татом д-думаємо, вони от-тримають п-під хвіст у третьому к-к-колі, — сказав Білл і сьорбнув студеного чаю. — Д-дуже с-с-смачно, м-місіс Тозієр.

— Дякую тобі, Білле.

— Рік, коли "Сокс" закінчать у першому дивізіоні, буде тим роком, коли ти припиниш заїкатися, жвака в роті, — сказав Річі.

— Річі, — скрикнула місіс Тозієр, шокована. Вона мало не впустила свою склянку з чаєм. Але Річі з Біллом Денбро істерично реготали, обидва ледь не репалися. Вона переводила погляд зі свого сина на Білла і знову на сина, торкнута зачудуванням, яке було здебільшого просто подивом, але почасти й страхом, таким тонким і гострим, що він знайшов собі шлях до самісіньких глибин її серця і дрижав там, наче зроблений з чистої криги камертон.

"Я не розумію ні свого, ні іншого, — думала вона. — Де вони ходять, що вони роблять, чого вони бажають... чи що з них вийде. Інколи, ах, інколи в них такі дикі очі, інколи я боюся за них, а інколи їх самих..."

Вона впіймала себе на думці, і то не вперше, що було б добре, якби вони з Вентом могли мати ще й дівчинку, гарну білявочку, яку вона в неділю наряджала б у спіднички й бантики в тон, і в черевички з чорної лакованої шкіри. Гарненьку маленьку дівчинку, яка після школи просилася б пекти кекси й захоплювалася ляльками, а не книжками з черевомовлення і моделями машин "Ревелл", які швидко бігають.

Гарну маленьку дівчинку, яку вона була б здатна розуміти.

12

— Ти оте взяв? — занепокоєно запитав Річі.

Вони вели свої велосипеди по Канзас-стрит повз Пустовище о десятій годині наступного ранку. Небо було каламутно-сірим. У другій половині дня прогноз обіцяв дощ. Річі не міг заснути аж до післяпівночі, а глянувши на Денбро, думав, що в того теж була доволі неспокійна ніч; старий другака Великий Білл тягнув під обома очима відповідний комплект самсонітівських валіз[391].

— В-в-взяв, — відповів Білл. Він поплескав себе по зеленій куртці "дафлкот"[392], у яку був сьогодні одягнений.

— Дай-но подивитися, — попрохав Річі, причарований.

— Не зараз, — сказав Білл, та потім усміхнувся. — Хтось ч-чужий може п-побачити. Але п-п-поглянь, що я ще п-приніс. — Він поліз собі рукою назад, під куртку, і витяг із задньої кишені штанів рогатку "Вишеньку".

— От лайно, ми в біді, — сказав Річі й почав реготати.

Білл зробив ображений вигляд:

— Це б-б-була твоя ідея, Т-т-тозієре.

Цю модельну алюмінієву рогатку Білл отримав на день народження минулого року. Таким чином Зак дійшов компромісу між рушницею 22-го калібру, про яку мріяв Білл, і твердою відмовою його матері навіть обговорювати можливість дарування вогнепальної зброї хлопчикові Біллового віку. У буклеті було написано, що рогатка може бути доброю мисливською зброєю, коли ви навчитеся нею користуватися. "У правильних

руках Ваша Рогатка "Вишенька" так само смертельно ефективна, як ясеновий лук або потужний пістолет", — обіцяв буклет. Після обов'язкового проголошення високих чеснот буклет переходив до застережень, нагадуючи, що рогатка може бути небезпечною; так само як і з пістолетом, користувач не повинен цілитися на людину підшипниковою кулею, двадцять штук яких постачалися в комплекті з рогаткою.

Білл досі не опанував її як слід (здогадуючись приватно, що ніколи й не зможе), але вважав, що застереження в буклеті справедливі: товстий гумовий джгут відтягувався важко, а якщо попадеш з рогатки в бляшанку, вона пробивала там збіса добрячу діру.

— Ти вже краще вправляєшся з нею, Великий Білле? — спитав Річі.

— Т-т-трохи, — відповів Білл. Це було лиш почасти правдою. Після багатьох зазирань до інструкції з картинками (які були позначені "мал.", тобто — "мал. 1", "мал. 2" і так далі) і достатньої, аж до оніміння руки, кількості вправ у Деррі-парку він досяг того, що міг поцілити з рогатки в паперову мішень, яка теж була в комплекті, рази три в кожному з десяти підходів. А одного разу поцілив і в самісінький центр, у вишеньку. Майже.

Річі відтягнув гумку за маточку, ляснув, потім віддав рогатку назад. Уголос він нічого не сказав, але мав сумніви, що від неї буде така ж користь, як від пістолета Зака Денбро, коли дійде до вбивства монстрів.

— Йо? — промовив він. — Ти приніс рогатку, окей, велика справа. Це ніщо. Подивися, що я приніс, Денбро.

З власної куртки він видобув пакет з картинкою, на якій було намальовано лисого чоловіка, котрий надув щоки, як Діззі Гіллеспі,[393] і промовляв АП-ЧХИ! "ЧХАЛЬНИЙ ПОРОШОК ДОКТОРА ДУРКО, — обіцяв напис, — ЦЕ БУЙСТВО СМІХУ".

Хлопці довгу мить дивилися один на одного, а потім вибухнули, заходячись вереском від реготу й гатячи одне одного по спині.

— М-м-ми г-г-готові до б-будь-чого, — сказав Білл нарешті, все ще гигаючи та втираючи собі очі рукавами куртки.

— До твого лиця проти моєї дупи, Заїкуватий Білле, — сказав Річі.

— Г-г-гадаю, якраз н-н-навпаки, — відбрив Білл. — Тепер слухай. М-м-ми с-сховаємо твій в-велик у Пустовищі. Там, де я хо-оваю Сілвера, к-коли ми граємось. Т-ти п-п-поїдеш у мене на б-багажнику, на випадок, якщо д-д-доведеться швидко т-тікати.

Річі кивнув, не відчуваючи жодного бажання сперечатися. Його двадцятидвохдюймовий "рейлі"[394] (інколи, крутячи швидко педалі, він бився колінними чашечками об кермо) скидався на пігмея поряд із поставним, схожим на порталний кран, величним Сілвером. Він розумів, що Білл сильніший, а Сілвер швидший.

Вони дісталися до того містка, і Білл допоміг Річі спустити під нього велосипед. Потім вони сіли й під гуркіт поодиноких машин у них над головами Білл розстебнув у себе на куртці зіпер і дістав батьків пістолет.

— О-о-обережно з-з-збіса, — сказав Білл, подаючи пістолет, після того як Річі присвиснув, відверто висловлюючи своє схвалення. — Н-на т-таких п-п-пістолетах нема

за-а-апобіжника.

— Він заряджений? — спитав Річі шанобливо. Пістолет, есесівський офіцерський "Вальтер", підбраний Заком Денбро під час окупації Німеччини, здавався неймовірно важким.

— П-п-поки ні, — сказав Білл. Він поплескав себе по кишені. — К-к-кулі у мене тут. Але м-м-мій тато к-каже, інколи п-подивишся, а потім, якщо з-з-зброя вирішить, що ти не-е-едостатньо о-обережний, вона сама з-з-заряджається. І м-м-може в т-тебе вистрелити.

Коли він це казав, на обличчі в нього гуляла дивна усмішка, Яка промовляла, що, не вірячи в жодну таку дурню, у це він вірить цілком.

Річі розумів. У цій речі була прихована смертоносність, якої він ніколи не відчував у батьківській дрібнокаліберці .22, в рушниці .30-30 калібру й навіть у дробовику (хоча в дробовику щось таке було, хіба не так? — щось у тому, як він стоїть, мовчазний і змашений, прихилившись у кутку гаражної шафи; немов міг би сказати: "Я можу бути злим, якщо захочу; дуже злим, можеш бути певним", — сказав би, якби умів говорити). Але цей пістолет, цей "Вальтер"... він такий, ніби його було зроблено з одною-єдиною метою — стріляти людей. Похоловши, Річі збагнув, що саме для цього його й було зроблено. Що інше можна робити пістолетом? Сигарети собі підкурювати?

Він обернув до себе дуло, не забуваючи тримати пальці якомога далі від гачка. Один погляд у чорне, без повіки, око "Вальтера" допоміг йому чудово зрозуміти ту дивну посмішку Білла. Він згадав приказку свого батька: "Якщо пам'ятатимеш, що такої речі, як незаряджена вогнепальна зброя, не існує, у тебе з нею все життя буде все гаразд, Річі". Він віддав Біллу пістолет, радий його позбутися.

Білл знову засунув його собі під куртку. Раптом той будинок на Нейболт-стрит здався Річі менш лячним... але можливість того, що кров може пролитися насправді — це здалося більш імовірним.

Він подивився на Білла, можливо, щоби знову оскаржувати його намір, але, побачивши Біллове обличчя, прочитавши його вираз, тільки спитав:

— Ти готовий?

13

Як завжди, коли Білл нарешті відривав і другу ногу від землі, Річі відчував упевненість, що вони розіб'ються, розтrophать собі черепи об незворушний бетон. Цей великий велик шалено вихлявся з боку вбік. Причеплені білизняними прищіпками до стояків велосипедних крил карти перестали стріляти одиночними пострілами, почавши татахкати кулеметно. П'яні вихляси велосипеда стали ще виразнішими. Річі заплющив очі й чекав неминучого.

Тоді Білл гукнув:

— Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!

Велосипед набрав ще швидкості, припинивши врешті ті провокуючі морську хворобу вихляння. Річі розчепив свою мертву хватку в Білла на животі й натомість тепер тримався за перед багажника над заднім колесом. Білл навскіс перетнув Канзас-

стрит і в ще дужче прискороному темпі помчав бічними вуличками, прямуючи до Вітчем-стрит так, немов мчить низкою географічних сходинок. Вони кулею, неймовірно стрімко вилетіли з Стрефем-стрит на Вітчем. Білл поклав Сілвера мало не набік, знову прокричавши:

— Нумо, Сілвере!

— Жени його, Великий Білле, — заверещав Річі, такий переляканий, що ледве не насметанив собі в джинси, але все одно дико сміючись. — Навстоячки цього малюка!

Білл перевів слова в дію, підвівшись, нахилившись над кермом, він крутив педалі в божевільному темпі. Дивлячись на Біллову спину, напрочуд широку для хлопчика одинадцяти, ближче до дванадцяти, років, спостерігаючи, як вона працює під товстою курткою, як спадають спершу в один бік, а потім в інший ці плечі, коли він перекидає вагу з одної педалі на іншу, Річі раптом набув упевненості, що вони невразливі... вони житимуть завжди й вічно. Ну, можливо, не вони, але Білл так. Білл сам не має ані найменшого уявлення, який він сильний, який він чогось надійний і досконалий.

Вони мчали вперед, тепер будинків поменшало, вулиці перетинали Вітчем-стрит через довші інтервали.

— Нумо, Сілвере! — волав Білл, а Річі верещав своїм Голосом Ніггера Джима, високим і пронизливим: — Нумо, Сільва, маса, осе пральня! Ви женеш велик мърїї, біхмє! Востодіомилуй! Нумо, Сільва, ГАЙДААА!

Тепер вже вони минали зелені поля, що здавались пласкими й міленькими під цим сірим небом. Удалині попереду Річі побачив стару цегляну залізничну станцію. Правобіч неї виступали в ряд маршем склади з гофрованого заліза. Сілвер підстрибнув на рейках однієї колії, потім іншої.

А ось і Нейболт-стрит, збігає праворуч. "ЗАЛІЗНИЧНА СТАНЦІЯ ДЕРРІ" написано на синьому вказівнику під вказівником із назвою вулиці. Іржавим і покривленим. Під ним набагато більший щит, — жовте поле, чорні літери. Напис на ньому немов пояснює саму станцію: "ГЛУХИЙ ЗАВУЛОК".

Білл завернув на Нейболт-стрит, вискочив за інерцією на хідник і знову опустил ногу долі.

— Д-д-давай з-з-звідси п-пройдемося.

Річі зісковзнув з багажника зі змішаними почуттями полегшення і жалю.

— Окей.

Вони вирушили по тротуару, потрісаному, забур'яненому. Десь попереду, на станції, забурчав, повільно набираючи оберти, дизельний локомотив, стишився, а потім розпочав усе знову. Раз чи два вони почули металеву музику перестуку сполучуваних зчеплень.

— Тобі лячно? — спитав Річі в Білла.

Білл, ведучи Сілвера за кермо, коротко глянув на Річі, а потім кивнув:

— Т-т-так. А т-т-тобі?

— Звичайно, ще б пак, — відповів Річі.

Білл розповів Річі, що минулого вечора розпитував у батька про Нейболт-стрит.

Батько сказав, що до кінця Другої світової війни багато залізничників жили в цьому кутку — машиністи, кондуктори, стрілочники, колійні обхідники, вантажники. Вулиця занепала разом зі станцією, і що далі Білл з Річі нею просувалися, то віддаленіше один від одного стояли на ній будинки, дедалі жалюгідніші, брудніші. Останні три чи чотири обабіч стояли порожні, забиті дошками, із зарослими подвір'ями. "Продається" сиротливо лопотіло оголошення з ґанку одного з них. На око Річі це оголошення мало такий вигляд, ніби йому вже з тисячу років. Тротуар обірвався, і далі вони пішли битою стежкою, з якої мляво проростав бур'ян.

Білл зупинився й показав:

— Он він, — сказав він півголосом.

Двадцять дев'ятий номер на Нейболт-стрит був колись доглянутим червоним "Кейп-Кодом".[395] Можливо, подумав Річі, тут колись жив якийсь машиніст, холостяк, ніяких штанів, а тільки джинси й багато отих рукавиць із великими, жорсткими манжетами та чотири або п'ять машиністських картузів зі смугастого матрацного тикку — парубок, який приїздив додому раз або двічі на місяць, на три-чотири-дні, і слухав радіо, пораючись у садку; парубок, який їв переважно смажену їжу (і жодних овочів, хоча вирощував їх для друзів) і який думав вітряними ночами про Дівчину, Яку Він Покинув.

Тепер червона фарба зблякла до блідо-рожевої, що відшаровувалася огидними клаптями, які скидалися на виразки. Вікна — сліпі очі, забиті дошками. Більша частина ґонту пощезла. Бур'ян ріс по обох боках стражденного будинку, а моріжок буяв рясним, першим у цьому сезоні врожаєм кульбаб. Високий дощатий паркан ліворуч, мабуть, колись акуратний, білий, але тепер вицвілий до мутно-сірого кольору, майже однакового з опущеним донизу небом, п'яно хилився туди-сюди між буйними чагарями. Приблизно на півдорозі вздовж цього паркану Річі побачив страховидний ліс соняшників — найвищий був футів п'ять заввишки чи й більше. Вони мали якийсь розпухлий, гидкий вигляд і не сподобалися йому. Вітерець шелестів ними і, здавалося, вони кивають разом: "Тут хлопчики, хіба це не чудово! Нові хлопчики. Наші хлопчики". Річі стенувся.

Поки Білл акуратно прихилив Сілвера до в'яза, Річі уважно приглядався до будинку. Він примітив колесо, що стирчало з густої трави біля ґанку, і показав на нього Біллу. Білл кивнув; то був той перекинутий триколісний велосипед, про який згадував Едді.

Вони подивилися в один бік і в інший уздовж Нейболт-стрит. Пихкання того дизельного локомотива здійснювалося і спадало, потім починаючись знову. Цей звук, здавалося, висить у захмаринні, немов якийсь чар. Вулиця була абсолютно безлюдною. Річі чув, як поодинокі машини проїжджають по шосе № 2, але бачити їх не міг.

Дизель пихкотів і стишувався, пихкотів і стишувався.

Велетенські соняхи кивали з розумінням: "Свіжі хлопчики. Гарні хлопчики. Наші хлопчики".

— Т-т-ти г-г-готовий? — спитав Білл і Річі злегка здригнувся.

— Ти знаєш, я оце щойно подумав, що, може, останню купу книжок, які я набрав у

бібліотеці, якраз сьогодні треба здавати, — сказав Річі. — Може, мені краще...

— П-п-припини це л-лайно, Р-р-річі. Т-ти готовий чи н-н-ні?

— Гадаю, готовий, — казав Річі, знаючи, що він зовсім не готовий, знаючи, що він ніколи не буде готовий для цієї сцени.

Вони вирушили через зарослу галявину до ґанку.

— Г-г-глянь о-о-онде, — показав Білл.

З дальнього краю ліворуч ґратчаста запона ґанку похилилася на плетиво чагарів. Хлопчики побачили оголені іржаві цвяхи. Там росли старі трояндові кущі. І тоді як ліворуч і праворуч виваленої запони вони хоч як безладно, але квітнули, ті, що були безпосередньо навкруг і перед нею, перетворилися на мертві скелети.

Білл з Річі похмуро перезирнулися. Все, що розповідав Едді, здавалося досить правдивим; минуло сім тижнів, а докази все ще тут.

— Ти ж не хочеш туди насправді залазити, еге ж? — спитав Річі. Він майже благав.

— Н-н-ні, — сказав Білл. — А-а-але я м-м-мушу.

Із завмиранням серця Річі побачив, що він каже це абсолютно щиро. Знов повернулося в очі Біллі те сіре світіння, неухильне сяйво. В обрисах його обличчя з'явилася та кремінна завзятість, яка робила його старшим на вигляд. Річі подумав: "Певно, він дійсно намірився убити його, якщо воно досі там. Убити, і, можливо, відрізати голову, і принести її своєму батькові, і сказати: "Дивися, оце те, що вбило Джорджі, а тепер ви будете розмовляти зі мною ввечері, може, просто розповідатимете, як минув ваш день, чи хто програв, коли ви підкидали монетку, щоб з'ясувати, хто платитиме за вранішню каву?— Білле... — почав він, але Білла вже не було поруч. Він уже йшов кругалю до правого кінця ґанку, де під нього мусив тоді залазити Едді. Річі довелося його наздоганяти, і він мало не впав, перечепившись об обплутаний травою триколісник, що іржавів там, поступово занурюючись у ґрунт.

Він догнав Білла, коли той присідав, зазираючи під ґанок. Ніякої запони не було на цьому кінці; хтось — якийсь волоцюга — давно відірвав її, щоб мати доступ до притулку внизу, сховатись від січневого снігу або холодного листопадового дощу, або від літньої грозової зливи.

Річі сів навпочіпки поряд, серце в нього гупало, наче барабан. Нічого там не було, під ґанком, окрім заметів пріючого листя, пожовклих газет і тіней. Занадто багато тіней.

— Білле, — повторив він.

— Ш-ш-що?

Білл знову дістав батьківський "Вальтер". Акуратно витяг із руків'я обойму, а потім дістав з кишені штанів чотири набої. По одному їх зарядив. Річі задивився на це, причарований, а потім знову зазирнув під ґанок. Цього разу він побачив ще дещо. Бите скло. Уламки скла слабенько зблискують. Йому боляче зсудомило шлунок. Він був не безголовим хлопчиком і зрозумів, що це вже близько до повного підтвердження історії Едді. Дружки скла на прілому листі під ґанком означали, що вікно було розбито зсередини. З підвалу.

— Ш-ш-що? — знову перепитав Білл, підводячи очі на Річі. Обличчя в нього було похмурим і побілілим. Дивлячись на це обличчя, Річі подумки викинув білого рушника.

— Нічого, — промовив він.

— Т-т-ти й-й-йдеш?

— Йо.

Вони полізли під ганок.

Запах пріючого листя був тим запахом, який зазвичай Річі подобався, але нічого приємного не було в цьому запаху тут, під ганком. Це листя вчувалося ніздрюватим у нього під долонями й колінами, і в Річі було враження, ніби його шар тут завглибшки фути два чи й три. Він раптом загадався, що робитиме, якщо якась рука або кіготь випорсне з цього листя і вхопить його.

Білл розглядав вибите вікно. Скло розсіялося повсюди. Дерев'яна планка, яка містилася між двома шибками, лежала переламана надвоє під сходами ганку. Верхня частина рами стирчала назовні, наче якась зламана кістка.

— Щось дуже сильно тарахнуло цю херню, — сказав Річі.

Білл, котрий якраз роздивлявся — чи радше намагався роздивитися, — що там, усередині, кивнув.

Річі відштовхнув його ліктем трохи вбік, щоб і самому бачити. Підвал явив притемнений розгардіяш ящиків і коробок. Долівка там була земляною, і від неї, як і від листя, тягнуло сирим, тванистим смородом. Ліворуч бовваніла якась піч, пускаючи з себе круглі труби в низьку стелю. Поза нею, в кінці підвалу, Річі розгледів велике стійло з дерев'яними бортами. "Кінське стійло", — була його перша думка, але хто тримав би коня в цьому бісовому підвалі? Потім він второпав, що в такому старому будинку піч мусили топити не нафтою, а вугіллям. Ніхто не завдав собі клопоту переробити цю піч, тому що нікому цей будинок не був потрібен. Та штука з бортами, то вугільний бункер. Праворуч Річі роздивився низку сходів, що вели на перший поверх будинку.

Білл уже цілком сидів... випинаючись уперед... І перш ніж Річі встиг повірити в те, що той зібрався робити, ноги його друга зникли у вікні.

— Білле! — зашипів він. — Гос-споди, що ти робиш! Вибирайся зараз же звідти!

Білл не відповів. Він прослизав досередини, дряпаючи собі куртку вгору від крижів, ледь уникнувши уламку скла, який добряче міг би його порізати. За секунду Річі почув, як його тенісні туфлі гупнули на твердій долівці підвалу.

— Справ я на цю місію, — розпачливо пробурмотів собі Річі, вдивляючись у прямокутник темряви, в якому зник його друг. — Білле, ти з глузду з'їхав.

Вгору долинув голос Білла:

— Т-т-ти м-м-можеш з-з-залишатися там, якщо хочеш, Р-р-річі. В-а-артуй.

Замість того він перекинувся на живіт і просунув ноги крізь підвальне вікно, поки його не зрадили нерви, сподіваючись, що не поріже собі руки чи живіт об бите скло.

Щось вхопило його за ноги. Річі скрикнув.

— Цс-с-с, ц-це ж я, — прошипів Білл, і вже за мить Річі стояв поряд з ним у підвалі,

відтягуючи на собі донизу сорочку й куртку. — Ч-ч-чи ти д-д-думав, х-хто тут?

— Страховисько, — відповів Річі й тремтливо реготнув.

— П-п-піді в т-т-той бік, а я п-п-пі...

— Нахер, — перебив Річі. Він реально чув биття власно серця у своєму голосі, від чого той звучав непевно, скоком — то вгору, то вниз. — Я тільки з тобою, Великий Білле.

Спершу вони рушили до вугільного бункера, Білл трохи попереду, з пістолетом у руці, Річі зразу ж позаду нього, намагаючись дивитися всюди одночасно. Білл став на мить поза одним з видовжених дерев'яних бортів вугільного бункера, а потім раптом вискочив з-за нього, цілячись затиснутим двома руками пістолетом. Річі міцно замружився, гартуючи себе перед вибухом. Пострілу не пролунало. Він обережно розплющив очі.

— Н-н-нічого, к-к-крім ву-у-угілля, — мовив Білл й нервово гикнув.

Річі підступив до Білла й подивився. Під задньою стіною бункера все ще височіла ледь не під стелю кучугура старого вугілля, просипавшись їм під ноги хіба що парою грудок. Воно було чорним, як вороняче крило.

— Давай... — почав Річі, і тоді згори підвальних сходів розчахнулись, грюкнувши вибухом об стіну, двері, проливаючи вниз ріденьке денне світло.

Хлопчики скрикнули.

Річі почув гарчання. Дуже гучне — такі звуки могла б видавати якась дика тварина в клітці. Він побачив, як сходами спускаються мокасини. Вище них вицвілі джинси... метляються руки... Але ж то не руки... то лапи. Велетенські, потворні лапи.

— Л-л-лізьмо н-на ву-у-угілля, — крикнув Білл, але Річі стояв заціпеніло, раптом розуміючи, що йде по них, що збирається вбити їх у цьому просмерділому сирою землею й пролитим по кутках дешевим вином підвалі. Розуміючи, але бажаючи побачити. — Т-т-там в-вікно, п-п-понад ву-у-угіллям.

Лапи вкривала густа бура шерсть, кучеряво покручена, як дротовиння; пальці закінчувалися пощербленими нігтями. Тепер Річі побачив шовковий жакет. Чорний, з помаранчевим обкantuванням — кольори Деррійської середньої школи.

— П-п-пішов! — крикнув Білл, пославши Річі вперед колосальним поштовхом. Річі розпластався на вугіллі. Болюче падіння на його гострі кути розірвало одурманення хлопчика. Ще лавина вугілля осипалася йому на руки. Те божевільне гарчання тривало далі й далі.

Паніка затьмарила розум Річі.

Мало усвідомлюючи, що робить, він подерся на вугільну гору, піднімаючись, зіслизаючи вниз, знову пориваючись угору, і все це з безугавним криком. Вікно вгорі почорніло від вугільного пилу й майже зовсім не пропускало сюди світла. Воно було замкнене на засувку. Річі вхопився за засувку поворотного типу і навалився на неї всією своєю вагою. Засувка зовсім не ворухнулася. Гарчання тепер наблизилося.

Під ним вистрелив пістолет, в закритому приміщенні цей звук пролунав заледве не оглушливо. Пороховим димом, гострим і кислим, Річі вдарило в ніс. Це струснуло його,

повернувши до певного рівня притомності, і він второпав, що крутить шпінгалет не в той бік. Він поміняв напрямок прикладуваної ним сили, і засувка з тягучим, іржавим рипінням подалася. Вугільний пил сіявся йому на долоні, мов перець.

Пістолет вистрелив вдруге з оглушливим гуркотом. Білл Денбро прокричав: "ТИ ВБИВ МОГО БРАТА! ТИ, ХУЙЛО!"

Якусь мить здавалося, що та істота, що зійшла вниз сходами, ніби сміється, ніби щось говорить — то було так, наче якийсь злий пес почав гавкати спотвореними словами, і в ту мить Річі думав, що істота в шкільному жакеті прогарчала: "Я й тебе вб'ю теж".

— Річі! — крикнув по тому Білл, і Річі почув, як знову заторохтіло, падаючи, вугілля, це Білл подерся вгору. Гарчання й рев не вщухали. Тріщали дошки. Упереміш із гавкотом лунало виття — звуки з якогось крижаного кошмару.

Річі щосили штовхнув вікно, не зважаючи на те, що шибка може розбитися і йому поріже склом руки до кісток. Він був не в тому стані, щоб на щось зважати. Шибка не розбилася; вікно хитнулося надвір на старих сталевих завісах, лускатих від іржі.

Ще більше вугільного пилу посіялося вниз, цього разу на лице Річі. Він, мов той вугор, вивернувся на бічне подвір'я, вдихаючи солодке свіже повітря, відчуваючи, як довга трава шмагає його по обличчю. Він неясно усвідомлював, що надворі дощ. Він побачив товсті стебла тих велетенських соняхів, зелені й волохаті.

"Вальтер" вистрелив утретє, і звір у підвалі закричав — примітивний звук чистої люті. Потім закричав Білл:

— Воно в-вхопило мене, Річі! Поможи! Воно в-в-вхопило мене!

Річі навкарачки розвернувся і побачив кружало переполоханого обличчя свого друга у надвеликому квадраті підвального вікна, через яке колись кожного жовтня засипали зимовий запас вугілля.

Білл лежав розпластаний на вугіллі. Махав руками, безпорадно стискаючи пальці, намагаючись вхопитися за віконну раму, яка залишалася поза його досяжністю. Сорочка й куртка на ньому задерлися майже до грудини. І він сповзав назад... ні, його стягувало назад щось, що Річі ледь міг роздивитися. Воно ворушилося громіздкою тінню позаду Білла. Тінню, яка гарчала й белькотіла, видаючи майже людські звуки.

Річі не мав потреби його роздивлятися. Він його уже бачив минулої суботи, на екрані кінотеатру "Аладдін". Це було безумством, цілковитим безумством, але навіть так Річі не сплигло до голови сумнівів ні у власному здоровому глузді, ні у своєму рішенні.

Це Вовкулака-підліток ухопив Білла Денбро. Тільки тут не той парубок Майкл Лендон з купою гриму на обличчі й купою фальшивого хутра. Тут справжній.

Немов на підтвердження цього Білл закричав знову.

Річі потягнувся вперед і вхопив Білла за руки. В одній руці той тримав пістолет "Вальтер", і вдруге цього дня Річі зазирнув у його чорне око... тільки цього разу воно було заряджене.

Вони перетягували Білла: Річі — учепившись за його руки, Вовкулака —

учепившись за його щиколотки.

— Т-т-тікай звідси г-г-геть, Річі! — закричав Білл. — Т-т-тікай...

З темряви раптом сплигло обличчя Вовкулаки. З низьким випнутим лобом, порослим рідкою шерстю. Щоки запалі й волохаті. Очі в нього були темно-карими, сповненими лясного розуму, лясної тямі. Рот у нього відкрився, воно почало гарчати. Біла піна потекла з кутів його товстої нижньої губи двома ручаями, скрапуючи йому з підборіддя. Зачесане назад волосся на голові було жахливою пародією на підліткову "качачу гузку". Воно закинуло назад голову й загарчало, очі його ані на мить не підпускали очей Річі.

Білл зіп'явся вище на вугілля. Річі перехопив його за передпліччя й потягнув. Якусь мить він думав, що вже ось-ось переможе. Тоді Страховисько знов ухопило Білла за ноги й ще раз підсмикнуло назад у темряву. Воно було сильнішим. Воно наклало свої лапи на Білла, доводячи, що бажає заволодіти ним.

Потім, узагалі не задумуючись, що він робить чи чому він це робить, Річі почув, як з його рота ринув Голос Копи-Ірландця. Голос містера Нелла. Але це була не поганенька імітація у виконанні Річі Тозієра; це не був навіть точний містер Нелл. Це був Голос кожного патрульного копи-ірландця, який бодай колись жив на світі і, крутячи на сирицевій шворці поліцейського кийка, перевіряв посмиком, чи замкнені двері крамниць після півночі:

— Пустити його, хлопе, а то я проломлю твою тупу голову! Їйсусом клянуся! Одпусти його зара'же, а то я згодую то'ї ж твою власну дупу з тарілочки.

Істота в підвалі видала вухокрутний рев люті... але, як здалося Річі, була присутня й інша нота в тому репеті. Можливо, страх. Або біль.

Він ще раз відчайдушно смикнув, і Білл вилетів з вікна просто на траву. Він дивився вгору на Річі темними нажаханими очима. Спереду його жакет забруднився на чорне від вугільного пилу.

— Ш-ш-швидше! — задихався Білл. Він мало не скімлив. Він вхопився за сорочку Річі. — М-м-ми м-м-мусимо...

Річі почув, як знову гуркоче, осипаючись униз, вугільна лавина. За мить підвальне вікно заповнило собою обличчя Вовкулаки. Страховисько загарчало на них. Його лапи вчепились у м'яку траву.

У Білла все ще залишався "Вальтер" — він протримав пістолет протягом усього цього часу. Тепер він ухопив його обома руками, очі змружилися в щілинки, він натиснув гачок. Знову оглушливо грюкнуло. Річі побачив, як Вовкулаці відірвало шматок черепа й потік крові ринув по тій половині його обличчя, забарвлюючи в червоне шерсть, просякаючи комір шкільного жакета.

З ревом воно почало вибиратися з вікна.

Рухаючись поволі, наче вві сні, Річі сягнув собі під куртку й до задньої кишені. Він видобув пакуночок з намальованим на ньому чхаючим чоловіком. Поки закривавлена істота з гарчанням настирливо виборсувалася з вікна, кігтями прориваючи глибокі борозни в землі, Річі розірвав пакет і стиснув його. "Забирайся геть до себе, хлопе!" —

наказав він Голосом Коп-Ірландця. Біла хмара пурхнула в обличчя Вовкулаці. Його ревіння раптом припинилося. Воно вирячилося на Річі замало не з кумедним здивуванням і якимось здавлено вискнуло. Його очі, червоні й мутні, зосередилися на Річі, здавалося, запам'ятовуючи його раз і назавжди.

Потім воно почало чхати.

Воно чхало знову, і знову, і знову. Довгі низки слини вилітали йому з пащі. Зелено-чорні згустки шмарклів вилітали йому з ніздів. Один кавалок ляпнув на шкіру Річі, і там запекло, наче кислотою. Хлопчик стер шмарклю з криком болю й відрази.

На обличчі монстра все ще горіла лють, але також і біль — це неможливо було не завважити. Білл, звісно, поранив страховисько з батькового пістолета, але Річі вразив його дужче... спершу Голосом Коп-Ірландця, а тепер чхальним порошком.

"Господи, якби я мав і чухальний порошок, а ще й веселий зумер,[396]можливо, я зміг би його вбити", — подумав Річі, а потім Білл вхопив його за комір куртки й відсмикнув назад.

І добре, що він це зробив. Вовкулака перестав чхати так само раптово, як був почав, і кинувся до Річі. І то, швидко — неймовірно швидко.

Річі міг би так просто там і сидіти з пакетом з-під чхального порошку Доктора Дурка в руці, дивитися на Вовкулаку з якимсь ніби наркотичним зачудуванням, думаючи про те, яке буре в того хутро, яка червона кров, про те, як нема нічого чорно-білого в реальному житті, він міг би сидіти там, аж поки лапи страховиська Не вхопили б його за шию, а довгі нігті вирвали горлянку, але Білл знову вхопив його й рвучко поставив на рівні.

Річі спотикливо кинувся за Біллом. Вони побігли навкруг будинку до його фасаду, і Річі думав: "Воно не наважиться далі переслідувати нас, ми вже на вулиці, воно не наважиться переслідувати нас, не наважиться, не наважиться..."

Але воно гналося. Він чув страховисько відразу в себе за спиною, воно лютувало, і гарчало, і пінилося слиною.

А ось і Сілвер, так і стоїть прихилений до того дерева. Білл заскочив на сидіння і вкинув батьківський пістолет до багажного кошика, в якому вони возили так багацько іграшкової зброї. Закидуючись на багажник, Річі ризикнув озирнутися й побачив Вовкулаку, що навскіс по моріжку біг до них: той був уже менш ніж за двадцять футів. Кров і шмарклі змішалися на його шкільному жакеті. Біла кістка зблискувала крізь його шкіру біля правої скроні. Білі смуги чхального порошку виднілися з боків на його носі. А ще Річі побачив дві речі, які немов довершували цей жах. На жакеті цього страховиська не було зіпера; натомість там були великі, пухнасті помаранчеві гудзі, наче помпони. Інша річ була ще гіршою. Це саме вона змусила його відчувати себе так, ніби ось-ось він зомліє чи, може, здасться і дозволить себе вбити. На жакеті золотою ниткою було вишите ім'я — таке гаптування, хто хотів, міг собі замовити у Мехена за долар.

Вишитим на закривавленому лівому борті жакета Вовкулаки, замурзаним, але доступним для прочитання було ім'я: РІЧІ ТОЗІЕР.

Страховисько кинулося до них.

— Жени, Білле! — крикнув Річі.

Сілвер почав котитися, але повільно — занадто повільно. У Білла це забиравало так багато часу — розігнатися...

Вовкулака перетнув вибоїсту стежину, якраз коли Білл викотився на середину Нейболт-стрит. Його вицвілі джинси були забризкані кров'ю, і, дивлячись назад через плече, сповнений якогось жахливого, незламного, спорідненого з гіпнозом причарування, Річі побачив, що шви на тих джинсах місцями розійшлися і звідти стирчать жмуття шорсткої бурої шерсті.

Сілвер дико хилитався туди й сюди. Білл крутив педалі навстоячки, вчепившись знизу в ручки керма — голова закинута до хмарного неба, жили на шії нап'яті. І все одно гральні карти стріляли тільки поодинокими пострілами.

Одна лапа мацнула Річі. Він жалюгідно скрикнув і ухилився від неї. Вовкулака загарчав і оскалився. Страховисько було достатньо близько, тож Річі міг бачити пожовклі рогівки його очей, відчути солодкий запах гнилого м'яса з його рота. Зуби в нього виявилися кривими іклами.

Річі скрикнув знову, коли воно змахнуло лапою навідліг. Він був певен, що воно хоче відірвати йому голову, але лапа майнула в хлопчика перед обличчям, схибивши не більше, ніж на якийсь дюйм. Силою того помаху Річі здмухнуло з лоба його спітніле волосся.

— Нумо, Сілвере, ГАЙДААА! — закричав Білл на всю силу своїх легень.

Він досяг верхівки невисокого, положистого пагорба. Біднувало, але достатньо, щоб Сілверу розігнатися. Гральні карти підхопили швидкість і почали підспівувати дзижчанням, Білл скажено тис на педалі. Сілвер перестав вихилатися і взяв прямий курс вниз по Нейболт-стрит до шосе № 2.

"Дяка Богу, дяка Богу, дяка Богу, — думав Річі нескладно. — Дяка..."

Вовкулака рикнув знову — "ой, Боженько, цей голос, ВІН НАЧЕ ЗРАЗУ ПОЗАДУ МЕНЕ" — і Річі враз різонуло по горлу, це відсмикнуті назад коміри його сорочки й куртки перетиснули йому трахею. Він захлинувся булькотливими звуками, але спромігся обхопити за талію Білла раніше, ніж його стягнуло б із велика. Білл хитнувся назад, але продовжував міцно тримати кермо. Якусь мить Річі думав, що цей великий велосипед просто підхопиться дибки на задньому колесі, скинувши собі зі спини їх обох. А потім його куртка, яка все одно вже готувалася до мішка з ганчір'ям, роздерлася на спині з гучним рипінням, що прозвучало на диво схожим на потужний пердіж. Річі знову міг дихати.

Він озирнувся і заглянув просто в ті мутні, вбивчі очі.

— Білле! — він намагався це прогорлати, але слово не мало сили, не мало звуку.

Та все одно Білл його якось ніби почув. Він закрутив педалі ще дужче, дужче, ніж будь-коли у своєму житті. Усі його нутрощі немов здіймалися, зірвані з якорів. У горлі він відчував густий, мідний смак крові. Очі в нього вибалушилися. Відвисла нижня щелепа черпала повітря. І радісний, божевільно невідворотний захват наповнював його

— щось таке дике, і вільне, і все це разом. Якась жага. Він навстоячки на педалях — улещує їх, плющить їх.

Сілвер продовжував набирати швидкість. Він починав уже відчувати дорогу. Починав летіти. Білл відчував, що його пре.

— Нумо, Сілвере! — гукнув він знову. — Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!

Річі почув часте тупотіння мокасинів по щебеню. Він обернувся. Лапа Вовкулаки вдарила його понад очима з приголомшливою силою, і на мить Річі дійсно подумав, що йому зірвало верхівку голови. Все раптом здалося тьманим, неважливим. Звуки вщухали і зовні, і всередині. Зі світу спливали кольори. Він повернувся знову до Білла, відчайдушно за нього чіпляючись. Тепла кров затікала йому в праве око, пекуча..

Лапа махнула знов, вдаривши цього разу по задньому крилі. Річі відчув, як сказано велик вихнувся, на мить на межі перевертання, але потім вирівнявся знову. Білл знову прокричав: "Нумо, Сілвере, ГАЙДААА!" Але це також прозвучало віддалено, наче луна, почута перед тим, як їй завмерти.

Річі заплющив очі, і тримався за Білла, і чекав кінця.

14

Білл також почув наближення кроків та зрозумів, що клоун іще не здався, але обернутися й подивитися він не наважувався. Він дізнається й так, якщо той їх дожене й зіб'є на землю. Це насправді було єдиним, що йому треба було знати.

"Жени, хлопчику, — думав він. — Віддай мені зараз усе! Усе, що маєш! Жени, Сілвере! ЖЕНИ!"

Отак укотре Білл Денбро опинився в перегонах наввипередки з дияволом, тільки тепер диявол був жакливо усміхненим клоуном, чиє обличчя пітніло білим гримом, чий рот кривився в зловісній, червоній посмішці вампіра, чії очі були блискучими срібними монетами. Клоуном, що з якоїсь безумної причини був одягненим у жакет Деррійської середньої школи, поверх свого сріблястого костюма з помаранчевим коміром-жабо й помаранчевими гудзями-помпонами.

"Жени, хлопчику, жени, Сілвере, що ти на це скажеш?"

Нейболт-стрит тепер миготіла повз нього. Сілвер уже починав задоволено мугикати своє. Чи вщухло бодай трішки оте тупотіння мокасинів позаду? Він досі ще не наважувався обернутися, подивитися. Річі тримав його мертвою хваткою, він перекривав йому дихання і Білл хотів був попрохати його послабити тиск, але також не наважився витратити на це подиху.

Там, попереду, наче прекрасна мрія, висів знак "стоп", який позначав перехрестя Нейболт-стрит і шосе № 2. Автомобілі проїжджали туди-сюди по Вітчем. У його стані змореного жаху Біллу це здавалося схожим на якесь чудесне диво.

Тепер, оскільки за мить він уже мусив вдарити по гальмах (або утнути щось зовсім вигадливе), він ризикнув кинути погляд назад через плече. Побачене змусило його єдиним різким ривком крутнути педаль назад. Сілвера потаскало юзом, залишаючи позаду гуму, зідрану із заблокованого заднього колеса, а голова Річі боляче врізалася в улоговину правого плеча Білла.

Вулиця була абсолютно порожня.

Але приблизно ярдів за двадцять п'ять від них, проти першого з покинутих будинків, котрі тягнулися чимсь на кшталт поховальної процесії, яка вела до залізничної станції, зблискувало щось яскраво-помаранчеве. Воно лежало біля вирізаного в бордюрі зливого отвору.

Ухххх.

Ледь не запізно Білл зрозумів, що Річі сповзає ззаду Сілвера. Очі в Річі були підкочені вгору так, що Білл міг бачити під верхніми повіками тільки нижні обідки його райдужок. Полагоджена дужка його окулярів висіла криво. З лоба в нього повільно текла кров.

Білл ухопив його за руку, їх обох хитнуло вправо, Сілвер утратив рівновагу. Вони повалилися на дорогу мішаниною рук і ніг. Білл добряче гахнувся ліктьовим нервом і закричав від болю.

На цей звук очі Річі стріпнулись.

— Я збираюся показати вам, як тістатися до тамтих скарбів, ссньйoor, але тамтий чоловік, Доббс, є тууше небезпечний, — промовив на хропливому вдиху Річі. Це був його Голос Панчо Ванільї,[397] але його плинність, незв'язність дуже налякали Білла. Він побачив кілька грубих бурих шерстинок, що прилипли до неглибокої рани на лобі в Річі. Вони були трішки кучеряві, як лобкове волосся його батька. Від цього йому стало ще страшніше, і він навідліг ляснув Річі по щоці.

— Йойч! — скрикнув Річі. Повіки в нього затріпотіли, потім широко розчахнулись. — За що ти б'єш мене, Білле? Ти розіб'єш мені окуляри. Вони й так не у вельми гарнім стані, на той випадок, якщо ти не помітив.

— Я д-д-думав, т-т-ти п-помираєш чи щось т-т-таке, — сказав Білл.

Річі повільно сів серед вулиці та приклав собі руку до голови. Простогнав: "Що трап..." А тоді він згадав. Очі його розширилися в раптовому шоці й жаху, він зіп'явся на коліна й крутнувся, хрипко дихаючи.

— Н-н-не т-треба, — сказав Білл. — Во-о-оно п-пропало, Р-р-річі. Його н-н-нема.

Річі побачив порожню вулицю, де нічого не рухалося, і раптом вибухнув слізьми. Білл дивився на нього якусь мить, а потім обхопив Річі руками й обняв. Річі вчепився за шию Білла й теж його обняв. Він хотів сказати щось потішне, щось про те, як Біллу варто було б випробувати на Вовкулаці рогатку, але нічого не вийшло. Нічого, окрім схлипів.

— Н-н-не т-треба, Р-річі, — промовив Білл, — н-н-н-не...

І він сам залився слізьми, і так вони тільки обіймали одне одного, стоячи навколішки серед вулиці біля Біллового перекинутого велосипеда, і слюзи прокладали чисті смужки на їх щоках, закурених вугільним пилом.

Розділ 9

Чистка

1

Десь високо над штатом Нью-Йорк надвечір 29 травня 1985 року Беверлі Роган

знову починає сміятися. Вона задушує сміх обома долонями, побоюючись, що хтось подумає, ніби вона божевільна, але цілком його припинити не може.

"Ми часто тоді сміялися, — думає вона. Це щось іще, черговий промінь світла увімкнувся в темряві. — Нам було страшно тоді весь час, але ми не могли перестати сміятися, як оце зараз не можу я".

Парубок, що сидить поряд із нею у кріслі біля проходу, молодий, довговолосий, гарний. Відтоді, як о пів на третю цей літак здійнявся в повітря у Мілвокі (тепер уже майже дві з половиною години тому, з посадкою в Клівленді та ще однією у Філлі),[398]він подарував їй кілька зацікавлених поглядів, але з повагою ставився до її ясного небажання розмовляти; після пари лукавих спроб зав'язати розмову, на які вона відповіла ввічливо, проте не більше, він розкриває свою текстильну торбу й дістає якийсь роман Роберта Ладлама.[399]

Тепер він, затиснувши палець на недочитаній сторінці, згортає свою книжку та з деякою тривогою питається:

— З вами все гаразд?

Вона киває, намагаючись тримати серйозне обличчя, а потім знов порскає сміхом. Він злегка усміхається, спантеличено, запитально.

— Нічого такого, — каже вона, вкотре намагаючись бути серйозною, але нема на те ради; що більше вона намагається бути серйозною, то дужче її обличчя бажає вишкіритися. Точно, як у ті давні дні. — Я оце просто усвідомила, що не знаю, на літаку якої авіакомпанії лечу. Тільки те, що збоку в нього була ота в-в-величезна к-к-качка...

Але цієї думки вже занадто. Її виносить бурхливою хвилею веселого сміху. Люди довкола поглядають на неї, дехто хмуриться.

— Репаблік, — каже він.

— Прошу?

— Ви несетеся крізь повітря зі швидкістю чотириста сімдесят миль на годину, завдячуючи "Репаблік Ерлайнз".[400] Це є в течці ПСГН у кишені сидіння.

— ПСГН?

Він витягає з кишені сидіння ту течку (в якої на обкладинці є логотип "Репаблік"). Там показано, де розташовані аварійні виходи, де зберігаються плавучі засоби, як скористатися кисневою маскою, як сісти в позу аварійної посадки.

— Течка "Поцілуй Собі Гузно Наостанок", — каже він, і цього разу обоє вибухають сміхом.

"Він дійсно гарний", — думає вона раптом, ця свіжа думка здіймає заслону з очей, того кшталту думка, якої можеш очікувати, щойно прокинувшись, коли мозок ще не засмічено всяким мотлохом. На ньому пуловер і вицвілі джинси. Русяве волосся стягнуте ззаду уривком сириці, і вона згадує про кінський хвіст, у який вона завжди зав'язувала собі волосся дитиною. Вона думає: "Я певна, в нього гарний, ввічливий прутень хлопця з коледжу. Достатньо довгий, щоб із ним пришвидшувати темп, але недостатньо товстий, щоб бути пихатим".

Вона знов починає сміятися, абсолютно неспроможна з цим впоратися. Їй доходить,

що вона немає навіть носової хусточки, щоб витерти собі розмазану косметику з очей, й від цього сміється ще дужче.

— Краще б вам узяти себе в руки, бо інакше стюардеса викине вас з літака, — каже він поважно, а вона тільки мотає головою, сміється; в неї вже болять і живіт, і боки.

Він подає їй чисту, білу носову хусточку, і вона користується нею. Якимсь чином це допомагає їй нарешті опанувати себе. Хоча затихає вона не відразу. Просто все стоншується, перетворюючись на цівку маленьких гикань і схлипів. Раз у раз, згадуючи про ту велику качку збоку на літаку, вона видає черговий потік гиготіння.

За короткий час вона віддає йому хусточку назад:

— Дякую.

— Господи, мем, що трапилося з вашою рукою? — Він затримує її на мить, стурбований.

Вона опускає очі й бачить свої понівечені нігті, які вона обірвала, коли швидко перекидала на Тома трюмо. Згадка про це болючіша за самі пальці, і на ній її сміх припиняється остаточно. Вона забирає в нього свою руку, проте делікатно.

— Прибила дверцятами машини в аеропорту, — каже вона, думаючи, як постійно брехала про те, що зробив їй Том, як завжди брехала про всі ті синці, що наставляв їй батько. А зараз уже востаннє, це її остання брехня? Як би це було чудесно... так чудесно, що в таке важко повірити. Вона думає про якогось лікаря, котрий приходить до невиліковно хворого на рак і каже: "Рентген показує, що пухлина зменшується. Ми не маємо жодного уявлення чому, але це відбувається".

— Це, мабуть, страшенно боляче, — каже він.

— Я випила аспірину, — вона знову розкриває той самий безкоштовний журнал від авіакомпанії, хоча він, мабуть, знає, що вона його вже двічі переглядала.

— Куди ви прямуєте?

Вона закриває журнал, дивиться на нього, усміхається:

— Ви дуже добрий, — каже вона, — але мені не хочеться розмовляти. Гаразд?

— Гаразд, — каже він, усміхаючись навзаєм. — Але якщо, коли ми прилетимо в Бостон, вам захочеться випити за ту велику качку на нашому літаку, я пригощаю.

— Дякую, але я ще мушу встигнути на інший літак.

— Господи, невже мій вранішній гороскоп і сьогодні виявився хибним, — каже він і знову відкриває свій роман. — Але у вас такий чудовий сміх. Дехто міг би закохатися.

Вона вкотре розкриває журнал, але ловить себе на тому, що замість статті про принади Нового Орлеана роздивляться власні понівечені нігті. Під двома з них фіолетово запеклася кров. Подумки вона чує, як Том кричить згори сходів: "Я тебе вб'ю, ти, курво! Йобана ти курва!" Вона здригається, несвідомо. Курва для Тома, курва для швачок, котрі напартачили перед важливим показом і отримали від Беверлі Марш за це прочуханки, курва для власного батька, задовго до того, як у її житті з'явився Том чи ті нетямущі швачки.

Курва.

Ти курва.

Йобана ти курва.

Вона на хвилику заплющує очі.

Ступня, яку вона собі порізала об уламок якоїсь парфумної пляшечки, коли тікала зі спальні, стугонить гірше за пальці на руках. Кей дала їй пластир, туфлі й чек на тисячу доларів, який Беверлі рівно о дев'ятій ранку обміняла на готівку в "Першому Чиказькому банку" на Вотертавер-сквер.

Попри протести Кей, Беверлі на простому аркуші паперу для друкарської машинки виписала власний чек на тисячу доларів. "Якось я читала, що вони мусять приймати чеки незалежно від того, на чому вони виписані, — сказала вона Кей. Голос у неї звучав так, ніби надходив невідь-звідки. Можливо, з радіоприймача в сусідній кімнаті. — Одного разу хтось був виписав чек на артилерійському снаряді. Я читала про це у "Книзі реєстрів", здається, — вона замовкла, а потім ніяково розсміялась. Кей дивилася на неї серйозно, ба навіть суворо. — Але я б обміняла його на готівку якомога швидше, перш ніж Том додумається заморозити рахунки".

Хоча втомленою вона не почувається (проте розуміє, що функціонує, можливо, зараз суто на нервах і чорній каві, яку зварила Кей), минула ніч здається їй чимсь таким, що їй наснилося.

Вона пригадує, як за нею йшли троє підлітків, котрі гукали й свистіли, але так і не наважилися підійти прямо до неї. Вона пам'ятає, як усю її обмило полегшенням, коли вона побачила біле флуоресцентне світло, що біля якогось перехрестя виливалося на хідники з крамниці "Сім-одинадцять". Вона зайшла туди і, дозволивши прищавому продавцю зазирати у виріз її старої блузи, умовила його позичити їй сорок центів для таксофону. Це виявилось нескладно, видовище було того вартим.

Найперше вона зателефонувала до Кей МакКолл, набравши номер з пам'яті. Телефон продзвонив з дюжину разів, і вона вже злякалася, що Кей зараз у Нью-Йорку. Заспаний голос Кей промурмотів: "Краще б це було щось добре, хто б ви не були", коли Беверлі вже зібралася повісити слухавку.

— Кей, це Бев, — промовила вона, завагалася, а потім випалила: — Мені потрібна допомога.

Залягла мить тиші, а потім Кей заговорила знову, тепер уже цілком прокинувшись:

— Де ти? Що трапилося?

— Я в "Сім-одинадцять" на розі Стрейленд-авеню і якоїсь іншої вулиці. Я... Кей, я кинула Тома.

Кей швидка, рішуча, схвильована:

— Добре! Нарешті! Ура! Я приїду, заберу тебе! Той сучий син! Той шматок лайна! Я приїду, заберу тебе тим клятим "мерседесом"! Я найму оркестр із сорока музикантів! Я...

— Я візьму таксі, — сказала Беверлі, тримаючи останні два дайми у спітнілій долоні. У круглому дзеркалі в кінці крамниці їй було видно, з якою глибокою, мрійливою концентрацією задивися на її задок той прищавий продавець. — Але за таксі, коли я туди доїду, платити доведеться тобі. У мене зовсім нема грошей. Ані

цента.

— Я дам тому байстрюкові п'ять баксів чайових, — вигукнула Кей. — Це найкраща к-чорту новина відтоді, як пішов у відставку Ніксон.[401] Вези свої сіднички сюди, дівчинко. І... — вона зробила паузу, а коли заговорила знову, голос у неї був серйозним і сповненим такої доброти й любові, що Беверлі мало не розплакалась. — Слава Богу, ти це нарешті зробила, Бев. Я кажу те, що насправді думаю. Слава Богу.

Кей МакКолл — колишня дизайнерка, яка вийшла заміж за багатія, розлучилася з ним ще багатшим і у 1972 році, приблизно роки за три до того, як з нею вперше познайомилася Бев, відкрила для себе феміністичний рух. У часи її найбільшої популярності і скандальності її звинувачували в тому, що вхопилася за фемінізм після того, як скористалася архаїчними, шовіністичними законами, аби витягти зі свого чоловіка-підприємця все до останнього цента, що лишень тільки дозволяли їй ті закони.

"Лайно собаче, — вигукнула якимось Кей до Беверлі. — Люди, які кажуть такі нісенітниці, ніколи не мусили лягати до ліжка з Семом Хаковичем. Два штрики лоскоту й пирск — такий був девіз у старигана Семмі. Єдине, коли він міг протриматися довше сімдесяти секунд, це коли дрович у ванні. Я його не обікрала; я просто взяла свою недоотриману бойову платню".

Вона написала три книжки — про фемінізм і працюючу жінку, про фемінізм і родину, про фемінізм і духовність. Дві перших були доволі популярні. За три роки після своєї останньої книги Кей дещо вийшла з моди, і Беверлі гадала, що для неї це певне полегшення. Вкладені нею гроші добре віддячувалися ("Фемінізм і капіталізм не заперечують одне одного, слава Богу", — сказала вона якимось Бев), і тепер вона була заможною жінкою з таунхаусом, заміською садибою і двома чи трьома коханцями, достатньо зрілими, щоб витримати з нею дистанцію в ліжку, але недостатньо зрілими, щоб побити її в теніс. "А коли вони сягають аж такого рівня, я їх кидаю", — казала Кей і, хоча сама вона явно вважала це жартом, Беверлі загадувалася, чи й насправді це так.

Беверлі викликала таксі, коли воно приїхало, вона, рада забратися з очей продавця, залізла зі своєю валізою на заднє сидіння й дала водієві адресу Кей.

Кей у норковому манто поверх фланелевої нічної сорочки чекала наприкінці своєї під'їзної алеї. На ногах у неї були пухнасті рожеві капці з велетенськими помпонами. Не помаранчевими помпонами, слава Богу — таке могло б погнати Беверлі з криками знову в ніч. Поїздка до Кей виявилася химерною: до Бев поверталися ті події, спогади напливали так швидко і такі ясні, що це лякало. У неї було таке відчуття, ніби хтось завів у її голові великий бульдозер і почав розривати ментальне кладовище, про яке вона навіть не здогадувалася, що воно там існує. Тільки замість трупів на поверхню виверталися імена, імена, про які вона роками не думала: Бен Генском, Річі Тозіер, Грета Бові, Генрі Баверз, Едді Каспбрак... Білл Денбро. Особливо Білл, Заїкуватий Білл — звали вони його з тією дитячою відвертістю, яку інколи називають щирістю, а інколи жорстокістю. Він їй тоді здався таким високим, таким досконалим (поки не відкрив рота й не почав говорити, тобто).

Імена... місця... події, які були трапилися.

То паленіючи, то холонучи, вона згадала ті голоси з каналізації... і ту кров. Вона тоді закричала, і батько дав їй духу. Її батько... Том...

Навернулися сльози... а потім Кей уже розплачувалася з водієм і дала йому на чай достатньо, щоб змусити враженого таксиста вигукнути: "Дякую вам, леді! Вау!"

Кей завела її в дім, відправила в душ, дала їй халат, коли вона вийшла, зварила каву, оглянула її поранення, дезінфікувала порізану ступню й заклеїла рану пластирем. Додала до другої чашки кави Бев добрячу порцію бренді та приневолила її випити все до останньої краплини. Приготувала їм по біфштексу з кров'ю, додавши до них пасерованих свіжих грибів.

— Гаразд, — промовила вона. — Що трапилося. Ми телефонуємо копам чи просто посилаємо тебе пожити в Ріно,[402] скільки там потрібно?

— Я не можу тобі багато розповісти, — сказала Беверлі. — Це здаватиметься занадто божевільним. Але я сама винна, здебільшого...

Кей ляснула долонею по столу. Удар по полірованій стільниці з червоного дерева прозвучав, як постріл пістолета невеликого калібру. Бев здригнулась.

— Не кажи так, — щоки Кей яскраво горіли, карі очі блищали. — Скільки ми з тобою вже друзі? Дев'ять років? Десять? Якщо я знову хоч раз почую про твою вину, я виригаю. Ти мене чуєш? Я буквально нахер виригаю. Не було твоєї вини цього разу, чи попереднього разу, чи будь-якого разу. Чи ти не знаєш, що більшість твоїх друзів вважали, що він рано чи пізно забезпечить тобі гіпс або взагалі вб'є?

Беверлі дивилася на неї широко розчахнутими очима.

— І це була б твоя вина, принаймні почасти, за те, що залишалася там і дозволила цьому статися. Але тепер ти пішла. Подякуємо Богу за маленькі радощі. Але хіба це не ти сидиш тут — половина нігтів обідрані, ступня порізана до крові, сліди від ремня на плечах — і розказуєш про якусь власну вину.

— Ременем він мене не бив, — промовила Бев. Брехня вийшла автоматичною... як і той глибокий сором, від якого в неї жалюгідно спалахнули щоки.

— Якщо ти порвала з Томом, те саме ти мусиш зробити й з брехнею, — сказала спокійно Кей і так довго, з такою любов'ю подивилася на Бев, що та була змушена опустити очі. Вона відчула в горлі смак солоних сліз. — Кого ти думаєш обдурити? — спитала Кей, говорячи так само спокійно. Потягнувшись через стіл, вона забрала руки Бев у свої. — Темні окуляри, блузи з високими комірами й довгими рукавами... можливо, це могло обманути одного-двох покупців. Але друзів ти обманути не могла, Бев. Людей, які тебе люблять, ти обманути не могла.

І тоді Беверлі заплакала, плакала вона довго й важко, і Кей її обнімала, а пізніше, вже перед тим як піти до ліжка, вона розповіла Кей, що могла. Що один старий друг із Деррі, в штаті Мейн, де вона виросла, подзвонив і нагадав їй про обіцянку, яку вона колись давно дала. Зараз прийшов час виконати ту обіцянку, сказав він. Чи вона приїде? Вона відповіла, що приїде. Тоді й розпочалася ця сварка з Томом.

— Що то за обіцянка? — спитала Кей.

Беверлі повільно похитала головою:

— Я не можу тобі цього сказати, Кей. Як би мені того не хотілося.

Кей поміркувала над цим, а потім кивнула:

— Гаразд. Досить чесно. Що ти збираєшся робити з Томом, коли повернешся назад з Мейну?

І Бев, у якій дедалі дужчала впевненість, що з Мейну вона не повернеться, ніколи, сказала тільки:

— Я відразу приїду до тебе, і ми разом вирішуватимемо. Гаразд?

— Гаразд, дуже добре, — сказала Кей. — Це також обіцянка?

— Щойно лиш я повернуся, — неухильно підтвердила Бев. — Можеш на це покластися, — і вона міцно обняла Кей.

З грошима після реалізації чека Кей і в туфлях Кей на ногах вона сіла в автобус "Грейгаунд"[403] до Мілвокі, побоюючись, що Том міг поїхати до "О'Хари" шукати її. Кей, яка проводжала Бев до банку й до автостанції, намагалася її відмовити.

— В "О'Харі" аж кишить охоронцями, любонько, — казала вона. — Тобі не варто щодо нього непокоїтися. Якщо він з'явиться поруч, тобі достатньо лиш збіса закричати на все горло.

Бев похитала головою:

— Я хочу цілком його уникнути. І так це зробити найпростіше.

Кей подивилася на неї прискіпливо:

— Ти боїшся, що він зможе тебе від цього відмовити, еге ж?

Бев подумала про їхню сімку, як вони тоді стояли в ручаї, про Стенлі з осколком розбитої пляшки "кока-коли", що зеленувато зблискував на сонці; вона подумала про той тоненький біль, коли він легенько різонував їх навскоси по долоні, вона подумала про те, як вони зчепили руки, немов у якомусь дитячому колі, обіцяючи повернутися, якщо воно розпочне знову... приїхати і вбити його назавжди.

— Ні, — сказала вона. — Він не зміг би мене від цього відмовити. Але він може поранити мене, хай хоч яка там служба безпеки. Ти не бачила його минулої ночі Кей.

— Я бачила його достатньо за інших okazій, — сказала Кей. — Гівнюк, що прикидається чоловіком.

— Він сказився, — сказала Бев. — Охоронці можуть його не втримати. Так буде краще. Повір мені.

— Гаразд, — промовила Кей, і Бев з деяким подивом подумала, що вона розчарована тим, що не відбудеться сутички, не вийде й великого скандалу.

— Швидше обміняй чек на готівку, — знов нагадала їй Бев, — поки він не додумався заморозити рахунки. А він це зробить, ти ж розумієш.

— Звісно, — відповіла Кей. — Якщо він це зробить, я поїду до нього з кінською нагайкою і влаштую йому еротичний обмін.

— Тримайся від нього подалі, — різко промовила Бев. — Він небезпечний, Кей. Повір мені. Він як...

"Як мій батько", — бриніло в неї на губах. Натомість вона сказала:

— Він поводився, як якийсь дикун.

— Окей, — погодилась Кей. — Не бери в голову. Їдь, виконуй свою обіцянку. І тим часом подумай про майбутнє.

— Подумаю, — сказала Бев, але це було брехнею. Занадто багато про що інше вона мусить подумати: про те, що трапилося, коли їй було одинадцять років, наприклад. Як показувала Річі Тозієру, як змусити його "йо-йо" "заснути", наприклад. Голоси з каналізації, наприклад. І те, що вона тоді побачила, — щось таке жахливе, що, навіть коли вона обнімала Кей біля довгого сріблястого борта воркітливого автобуса "Грейгаунд", власний розум не зовсім дозволяв їй роздивитися.

Тепер, коли літак із качкою на боці розпочав довге зниження в зону Бостона, її розум знову повертається до того... і до Стена Юріса... і до якогось непідписаного вірша, що прийшов їй на поштовій листівці... і до тих голосів... і до тих кількох секунд, коли вона опинилася лице в лице з чимось, що було, мабуть, нескінченним.

Вона дивиться у вікно, дивиться вниз і думає, що Томовезло — нікчемна дрібнота, порівняно з тим злом, яке чекає на неї в Деррі. Якщо їй належить якась компенсація, це хіба те, що там буде Білл Денбро... ген-ген колись одна одинадцятирічна дівчинка на ім'я Беверлі Марш була закохана в Білла Денбро. Вона згадує поштову листівку з написаним на звороті гарним віршем, і згадує, що колись знала, хто його написав. Зараз вона цього вже не пам'ятає, як не пам'ятає точно й самого вірша... але гадає, що то мусив бути Білл. Так, це мусив бути Заїкуватий Білл Денбро.

Зненацька вона згадує, як увечері готувалася до сну після того дня, коли Річі з Беном повели її в кіно на ті два фільми жахів. Після свого першого побачення. Вона тоді ще пускала Річі дотепи з цього приводу — в ті часи це було її захистом, коли вона перебувала поза домом, — але її це доволі зворушило, і схвилювало, і трішки налякало. Це насправді стало її першим побаченням, хоча там тоді було двоє хлопців, замість одного. За квитки й усе інше заплатив Річі, точно як на справжньому побаченні. Потім, після кіно, були ті хлопці, які гналися за ними... а решту того дня вони провели в Пустовищі... і Білл Денбро туди прийшов з іншим хлопцем, вона не пам'ятає, з яким саме, але пам'ятає, як на мить очі Білла затрималися на ній, і той електричний струс, який вона відчула... струс і приплив рум'янцю, яким, здавалось, зігріло все її тіло.

Вона згадує, як думала про все це, натягуючи на себе нічну сорочку та йдучи до ванної вмити обличчя й почистити зуби. Вона згадує, як думала, що довго не зможе заснути тієї ночі, бо так багато було про що подумати... подумати в доброму сенсі, бо вони здалися їй добрими хлопцями, начебто хлопцями, з якими вона, можливо, зможе пустувати, а можливо, й довіряти їм. Це було б гарно. Це був би... просто рай.

Отак, думаючи про все це, вона взяла свою мачулку й нахилилася над раковиною, щоб її намочити, і голос

2

зашепотів зі зливого отвору:

— Допоможи мені...

Беверлі відсахнулася, злякана, суха мачулка впала на підлогу. Вона злегка струснула головою, немов прочищаючи її, а потім знову нахилилася над раковиною і з

цікавістю зазирнула у той отвір. Ванна містилася в самому кінці їхньої чотирикімнатної квартири. Їй було слабенько чути звуки якогось серіалу-вестерна по телевізору. Коли той закінчиться, батько, мабуть, перемкне на якусь бейсбольну гру або на бокс, а після того вже й засне у своєму м'якому кріслі.

Шпалери там мали огидний візерунок із жаб на лататті. Шпалери випинало й кривило горбкуватим тиньком під ними. В одних місцях їх промочило до прозорості, в інших вони зовсім відклеювалися. Ванна в іржавих плямах, унітаз тріснув. Над раковиною стирчала з фаянсового патрона гола 40-ватна лампочка. Беверлі пригадувала — непевно, — що колись там був плафон, але він розбився кілька років тому та так ніколи й не отримав заміни. Підлогу вкривав лінолеум, узор на якому стерся, окрім невеличкої ділянки під раковиною.

Не вельми веселе приміщення, але Беверлі користувалася ним так довго, що більше не помічала його вигляду.

Умивальник також в іржавих патьоках. Зливний отвір — просте кільце з хрестовиною, приблизно два дюйми діаметром. Колись на ньому було хромове покриття, але воно теж давно зникло. Гумовий чіп недбало висів, накинутий ланцюжком на кран, позначений "X". Зливний отвір з'яв трубною п'ятною, і, нахилившись над ним, Беверлі вперше зауважила, що звідти надходить якийсь слабкий, неприємний запах — трохи рибний запах. Вона злегка наморщила носа у відразі.

— Допоможи мені...

Бев йокнула. Це ж чийсь голос. Вона була спершу думала, що просто якась туркотіння в трубах... чи, може, просто її власна уява... певний відгомін тих фільмів...

— Допоможи мені, Беверлі...

Її навперемінку облило хвилями холоду й тепла. Вона вже встигла зняти гумову стрічку з волосся, тож тепер воно яскравим каскадом спадало їй на плечі. Вона відчувала, як настовбурчується його коріння.

Сама не підозрюючи, що зараз збирається заговорити, Беверлі нахилилася над раковиною знову й напівпрошепотіла: "Агов? Там є хтось?" Той голос, що звучав з каналізації, був голосом дуже малої дитини, яка, либонь, лише вчиться балакати. І, попри гусячу шкіру в неї на руках, розум Беверлі шукав якогось раціонального пояснення. У будинку було кілька квартир. Марші жили в задній квартирі на першому поверсі. Крім їхньої, там розташовувалося ще чотири квартири. Може, якась дитина розважається тим, що гукає в зливний отвір? І якийсь звуковий ефект...

— Там є хтось? — перепитала вона у зливного отвору у ванній, голосніше цього разу. Їй раптом майнуло, що, якщо саме зараз сюди закортить увійти її батькові, він вирішить, що вона збожеволіла.

З отвору не прозвучало жодної відповіді, але той неприємний запах, здавалося, подужчав. Це навернуло їй на думку ту бамбукову ділянку в Пустовищі і звалище поза нею; це викликало образи неспішного, гіркого диму й чорної грязі, яка намагається зісмоктати з ніг черевики.

Жодних зовсім малих дітей у їхньому будинку не було, ось у чому справа. У

Тремонтів був хлопчик п'яти років і дві дівчинки, одній три роки, а іншій шість місяців, але містер Тремонт втратив роботу в тій взуттєвій крамниці, що на Трекер-авеню, вони заборгували квартплату, і одного дня, незадовго перед тим, як скінчитися шкільним заняттям, всі вони просто зникли, поїхавши десь у старому, іржавому "б'юїку" містера Тремонта з автоматичною коробкою передач[404]. У передній квартирі на другому поверсі жив Скіпер Болтон, але Скіпер мав чотирнадцять років.

— Ми всі хочемо познайомитися з тобою, Беверлі...

Рука Беверлі підстрибнула їй до рота, а очі вибалушилися в жаху. На мить... усього лише на мить... вона повірила, що бачить, ніби щось ворухнулося там, унизу. Вона раптом усвідомила, що волосся двома рясними пасмами спало з її плечей і висить близько — дуже близько — до того зливного отвору. Якийсь врозумливий інстинкт примусив її швидко випростатися, прибравши звідти волосся.

Вона озирнулася. Двері ванної міцно причинені. Слабенько було чути телевізор, Шаєн Боді радив поганому парубку опустити револьвер, поки нікого тут не поранило. Вона була сама. Якщо не рахувати, звісно, цього голосу.

— Хто ти? — погукала вона до раковини, понизивши свій голос.

— Метью Клеменс, — прошепотів той голос. — Клоун забрав мене сюди, у труби, і я помер, і доволі скоро він прийде й забере тебе, Беверлі, і Бена Генскома, і Білла Денбро, і Едді...

Руки Беверлі злетіли їй до щік і вчепилися в них. Очі витріщалися, витріщалися, витріщалися. Вона відчула, як холодне її тіло. Далі голос став задавленим і древнім... та все ж таки він виповзав з розтлінною втіхою.

— Ти полинеш сюди, Беверлі, разом зі своїми друзями, ми всі спливемо сюди, униз, перекажи Біллові, що Джорджі передає вітання, перекажи Біллові, що Джорджі сумує за ним, але скоро він його побачить, перекажи йому, що однієї ночі Джорджі буде в шафі зі шматком рояльної струни, щоб устроювати її йому в око, перекажи йому...

Голос обірвався чередою утробної гикавки, і раптом яскраво-червона бульбашка надулася з отвору й луснула, розбризкуючи бісеринки крові по знебарвленій порцеляні. Утробний голос тепер заговорив пришвидшено, і, говорячи, він змінювався: ось він юний голос тієї дитини, яку вона почула спершу, ось він голос якоїсь дівчини-підлітка, а ось — який жах — він став голосом дівчини, яку Беверлі знала... Вероніки Гроган. Але ж Вероніка померла, її знайшли мертвою у якомусь каналізаційному колодязі...

— Я Метью... я Бетті... я Вероніка... ми тут, унизу... з цим клоуном... із тією істотою... із мумією.. із вовкулакою.. із тобою, Беверлі, ми тут, унизу, з тобою, і ми плинемо, ми змінюємося...

Згусток крові раптом відригнувся зі зливного отвору, заляпавши раковину, і дзеркало, і шпалери з їхніми жабками на лататті. Беверлі закричала, раптово й пронизливо. Вона позадкувала від раковини, вдарилася об двері, відскочила, шарпнула за двері, відчинила й кинулась до вітальні, де вже спинався на ноги її батько.

— Що там таке в чорта з тобою скоїлося? — запитав він, зводячи брови. Цього вечора вони були вдома лише вдвох; мама Беверлі працювала на зміні з третьої до

одинадцятій у "Фермі Гріна", найкращому ресторані Деррі.

— Ванна! — істерично вигукнула вона. — Ванна, тату, у ванній...

— Хтось підглядає за тобою, Беверлі? Га?

Його рука, зметнувшись, міцно вхопила пальцями її руку, втопившись у плоть. На обличчі в нього читалася стурбованість, але то була якась хижацька стурбованість, що радше лякала, ніж заспокоювала.

— Ні... там раковина... у раковині... там... там... — вона вибухнула істеричним риданням, не в змозі сказати щось іще. Серце гупотіло їй у грудях так сильно, що вона думала, воно її зараз задушить. Ел Марш із виразом на обличчі "ох, Господи Ісусе, ну що там ще таке" відсунув дочку вбік і пішов у ванну. Він пробував там так довго, що Беверлі знову стало страшно.

Потім він заволав:

— Беверлі! Ану ходи-но сюди, дівчино.

Про те, щоб не піти, і мови не було. Якби вони вдвох стояли на краю високої скелі й він наказав їй зробити крок уперед — негайно, дівчинко! — інстинктивна слухняність майже напевне перевела б її за той край раніше, аніж зміг би втрутитися її здоровий глузд.

Двері ванної були відчинені. Там стояв її батько, дебелий чоловік, який уже почав втрачати золотаво-руде волосся, успадковане від нього й Беверлі. Він усе ще залишався одягненим у свої сірі робочі штани й сіру сорочку (він працював прибиральником у Деррійському міському шпиталі) і зараз важким поглядом дивився на Беверлі. Він не пив, не кутив, не ганявся за жінками. "Усіх жінок, які мені потрібні, я маю вдома", — проказував він при нагоді, і коли він це казав, якась дивна, потайна усмішка перетинала його обличчя — не освітлюючи його, а якраз навпаки. Дивитися на ту усмішку було наче дивитися на тінь хмари, що поспішно перетинає кам'янисте поле.

"Вони дбають про мене, а я, коли вони того потребують, дбаю про них".

— Ну, і з чого в чорта сталася ця дурня? — спитав він, коли вона увійшла.

Горло у Беверлі немов обмостило шифером. Серце скакало їй у грудях. Вона думала, що невдовзі може вирвати. Дзеркало там було в довгих патьоках крові. Цятки крові були на світильнику над раковиною; вона відчувала запах, як та кров підсмажується на 40-ватній лампочці. Кров стікала по порцелянових боках умивальника й жирними краплями ляпала на лінолеум підлоги.

— Тату... — прошепотіла вона хрипло.

Він відвернувся, показуючи до неї відразу (як він це часто робив), і принагідно почав мити собі руки в закривавленій раковині.

— Боже правий, дівчино. Розкажуй. Ти мене пекельно налякала. Поясни, що з тобою сталося, заради Господа.

Він мив руки, вона бачила, як сіра тканина його штанів вимащується в кров там, де він терся ними об пруг раковини, а якщо його лоб торкнеться дзеркала (той був близько), кров потрапить йому й на шкіру. Вона видала горлом якийсь задавлений звук.

Він закрутив воду, вхопив рушник, на який потрапило два віяла крові з каналізації і

почав витирати руки. Вона дивилася, близька до того, щоб зомліти, як він бруднить собі кров'ю кісточки пальців і лінії на долонях. Вона побачила й у нього під нігтями кров, наче знаки провини.

— Ну? Я чекаю.

Він знову неухважно перекинув закривавлений рушник через прут вішака. Там була кров... кров повсюди... а батько її не бачив.

— Тату... — вона не мала уявлення, що прозвучить наступним, але батько її перебив.

— Я непокоюся за тебе, — промовив Ел Марш. — Не думаю, що ти збираєшся коли-небудь подорослішати, Беверлі. Ти бігаєш хтозна-де, ти не робиш майже ніякої роботи в хаті, ти не вмієш готувати їжу, не вмієш шити. Половину всього часу ти витаєш десь у хмарах, уткнувши свого носа в якусь книжку, а іншу половину часу в тебе химерні фантазії і примхи. Я непокоюся.

Раптом його рука навідліг змахнула й боляче ляснула її по сідницях. Вона скрикнула, не відриваючись поглядом від його очей. У кущастій правій брові у нього застрягла риска крові. "Якщо я дивитимуся на це достатньо довго, я просто збожеволю, і ніщо з цього більше не матиме значення", — невиразно подумалось їй.

— Я непокоюся, і то дуже, — сказав він і вдарив її знову, дужче, по руці над ліктем. Рука наче скрикнула, а потім запала в сон. Наступного дня в неї там розповзатиметься жовтаво-багровий синець.

— Страшенно дуже, — сказав він і стусонув її в живіт. В останню секунду він трохи притримав цей стусан, і Беверлі втратила тільки половину повітря. Хакнувши, вона переломила на навпіл, сльози тремтіли на її очах. Батько дивився на неї безсторонньо. Вимазані в кров руки він засунув до кишень штанів.

— Ти мусиш подорослішати, — промовив він, і тепер голос у нього звучав добродушно й поблажливо. — Хіба ж не так?

Вона кивнула. У голові в неї стугоніло. Вона плакала, але беззвучно. Якби вона захлипала вголос — почала те, що батько називав "отими дитячими нюнями" — він міг би взятися за неї, обробляючи по-справжньому. Ел Марш усе своє життя прожив у Деррі й казав людям, які питали (а інколи й тим, котрі не питали), що має намір бути тут і похованим — сподівано у стодесятирічному віці. "Нема причини, чому я не мусив би жити вічно, — казав він іноді Роджеру Орлетту, котрий раз на місяць його підстригав. — Я не маю вад".

— А зараз поясни все, — сказав він, — і зроби це швидко.

— Там було... — вона ковтнула клубок, і це було боляче, бо там не було вологи, в її горлі зовсім не було. — Там був павук. Великий, чорний, жирний павук. Він... він виповз із каналізації і я... я думаю, він потім заповз назад.

— О! — тепер він їй злегка посміхнувся, нібито задоволений таким поясненням. — То в цьому була справа? Прокляття! Якби ти мені зразу розповіла, Беверлі, я б нізащо тебе не вдарив. Усі дівчатка бояться павуків. Чорт забирай! Чому ти відразу не розказала?

Він нахилився над зливним отвором, і вона прикусила собі губу, щоб не гукнути йому застереження... але вглибині неї заговорив якийсь інший голос, якийсь жахливий голос, що ніяк не міг належати їй; непевне, він належав самому дияволу: "Хай воно його вхопить, якщо воно його схоче. Хай воно затягне його вниз. Чорт нахер забрав, то й клопіт пропав".

Вона перелякано відвернулася від цього голосу. Дозволити такій думці бодай на мить залишатися в голові — це, безперечно, прирече її до пекла.

Він вдивлявся в око каналізаційного отвору. Його руки чвакали по крові на пружі раковини. Беверлі нещадно боролась з нудотою. У неї болів живіт там, де її стусонув батько.

— Нічогісінько не бачу, — сказав він. — Усі ці будинки старі, Бев. У них каналізаційні труби, як шосе завширшки, ти це знаєш? Коли я ще прибирав у старій середній школі, ми вряди-годи виловлювали потонулих пацюків з унітазів. Дівчат це зводило з розуму, — він щиро розсміявся думці про такі жіночі химерні фантазії і примхи. — Здебільшого, коли високо піднімалася Кендаскіґ'. Утім, відтоді як встановили нову каналізаційну систему, живності в трубах поменшало.

Він обхопив її рукою, обняв.

— Слухай сюди. Ти йдеш до ліжка й більше про це не думаєш. Окей?

Вона відчула до нього любов. "Я ніколи тебе не вдарю, якщо ти не заслужила, Беверлі", — сказав він їй одного разу, коли вона крізь плач скрикнула, що якесь покарання було несправедливим. І звісно, це мусило бути правдою, бо він був здатним на любов. Інколи він цілий день проводив з нею, показував їй, як щось робити, або просто щось розповідав, або гуляв з нею по місту, і коли він був таким добрим, вона думала, що серце в неї розпухатиме від щастя, допоки її це не вб'є. Вона любила його й намагалася сприйняти те, що він мусить її часто школити, тому що це (як він казав) доручена йому Богом робота. "Дочки, — приказував Ел Марш, — потребують більше школення, ніж сини". Синів він не мав, і вона почувалася трохи так, ніби це також може бути почасти її провиною.

— Окей, тату, — сказала вона. — Я не буду.

Вони зайшли до її маленької спальні разом. Від отриманого удару права рука в неї тепер боліла сказано. Озирнувшись, вона побачила закривавлену раковину, закривавлене дзеркало, закривавлену підлогу. Той закривавлений рушник, яким скористався, а потім неуважно його перекинув через прут вішака її батько. Вона подумала: "Як я зможу знову заходити туди, щоб помитися? Прошу, Боже, будь ласочка, Боже, я вибачаюся, якщо я погано думала про батька, і Ти можеш покарати мене за це, якщо Ти захочеш, я заслужила на покарання, зроби так, щоб я впала й боляче забилася, або зроби, щоб я захворіла на грип, як минулої зими, коли я так страшно кашляла, що одного разу аж виблювала, але, прошу, Боже, зроби так, щоб та кров на ранок уже пропала, будь ласочка, Боже, гаразд? Гаразд?"

Як він робив це завжди, батько попідтикав ковдру й поцілував Беверлі в лоб. Потім він просто постояв там якусь мить, як вона завжди про це думатиме, у "його способі

стояння" чи, може, буття: нахилившись трохи вперед, з руками глибоко — вище зап'ястків — застромленими в кишені, яскраво-сині очі на скорботному лиці басет-хаунда дивляться згори вниз на неї. У пізніші роки, далеко після того, як вона взагалі припинила думати про Деррі, Беверлі відзначатиме якогось чоловіка, що сидить в автобусі, чи, може, стоїть на розі вулиці, тримаючи в руці термос зі своїм обідом, пози, ох, пози цих чоловіків, інколи побачених надвечір, інколи побачених по той бік Вотфгавер-сквер у полуденному світлі ясного, вітряного осіннього дня, пози чоловіків, правила чоловіків, бажання чоловіків: або той же Том, такий схожий на її батька, коли, знявши сорочку, ставав, злегка нахилившись до дзеркала у ванній, щоб поголитися. Пози чоловіків.

— Інколи я непокоюся за тебе, Бев, — сказав він, але тепер не було ні занепокоєння, ні злості в його голосі. Він ніжно погладив її волосся, прибравши його з лоба.

"Тату, у ванній повно крові! — мало не закричала в ту мить вона. — Хіба ти цього не бачив? Вона підсмажується навіть на лампочці! Хіба ти цього не ПОБАЧИВ?"

Але вона лежала мовчки, тим часом як він вийшов, причинив за собою двері: наповнив її кімнату темрявою. Вона все ще не спала, все ще дивилася в темряву, коли о пів на дванадцяту прийшла її мати й вимкнувся телевізор. Вона чула, як її батьки пішли до своєї спальні, чула, як ритмічно риплять пружини ліжка, поки вони робили отой свій статевий акт. Беверлі якось підслухала, як Грета Бові розповідала Селлі Мюллер, що статевий акт пекучий, як вогонь, і жодна пристойна дівчина не схотіла б цього робити ("У кінці його чоловік обпісуює тобі всю "жучку", — сказала Грета, і Селлі скрикнула: "Ох, йопсель, я ніколи не дозволю жодному хлопцю таке зі мною робити!"). Якщо воно так страшно болюче, як про те розповідала Грета, тоді мати Беверлі стримувала той біль у собі; Бев чула, як мати скрикнула раз чи два тихим голосом, але це зовсім не було схожим на крики з болю.

Повільний ритм рипіння пружин прискорився до заледве не шаленої швидкості, а потім зупинився. Запав період тиші, потім тиха балачка, потім кроки матері, це вона пішла до ванної. Беверлі затамувала подих, чекаючи, закричить її мати чи ні.

Крику не було — тільки вода почала шуміти, стікаючи в раковину. Потім якісь негучні сплески. Потім вода втікала з раковини зі знайомим гелг'отінням. Тепер мати чистила зуби. За кілька митей пружини у батьківській спальні рипнули знову, це мати повернулася до ліжка.

Хвилин приблизно за п'ять по тому почав хропти батько.

Якийсь чорний страх прокрався їй у серце й перекрив горло. Вона зрозуміла, що боїться перевернутися на правий бік — її улюблена поза сання, — тому що може побачити, як щось дивиться на неї крізь вікно. Тому вона просто лежала на спині, залякла, як коцюба, дивлячись на пресовану бляху стелі[405]. Через деякий час — за хвилини чи години, цього неможливо знати — вона запала у неспокійний сон.

Беверлі завжди прокидалася, коли в кімнаті її батьків вмикався будильник. Треба

було поспішати, бо батько його вирубав, щойно лиш той встигав задзвеніти. Вона швидко одяглася, поки батько був у ванній. Хіба що затрималася (як це вона тепер робила майже завжди), щоб подивитися на себе в дзеркалі, намагаючись з'ясувати, чи бодай трохи побільшали за ніч у неї груди. Вони почали рости в неї наприкінці минулого року. Спершу там трішки боліло, але тепер біль минувся. Груди залишалися неймовірно маленькими — насправді, не більшими за весняні яблучка, — але ж вони є. Отже, така правда: дитинство скінчиться; вона мусить стати жінкою.

Вона всміхнулася своєму віддзеркаленню і, закинувши руку за голову, підпушила вгору волосся, випнула вперед груди. Захихотіла щирим дівчачим сміхом... і раптом згадала, як минулого вечора вивергалася кров з каналізаційного отвору у ванній. Сміх умент урвався.

Подивившись собі на руку, вона побачила синець, що розповзся там протягом ночі — брудна пляма між плечем і ліктем, пляма з багатьма вицвілими мацаками.

У туалеті грюкнуло, шумно ринув змив унітаза.

Рухаючись швидко, не бажаючи, щоб він цього ранку збісився на неї (не бажаючи, щоб він навіть помічав її цього ранку), Беверлі натягнула джинси та светр з емблемою Деррійської середньої школи. А потім, оскільки відкладати це вже було неможливо, вийшла зі своєї кімнати до ванної. У вітальні з нею розминувся батько, котрий ішов до своєї кімнати одягатися. Блакитний піжамний костюм хилитався вільно довкола нього. Він щось бурмотнув їй, чого вона не зрозуміла.

— Гаразд, тату, — все одно відповіла вона.

Вона на мить зупинилася перед зачиненими дверми ванної, намагаючись підготувати розум до того, що може побачити всередині. "Зараз принаймні день", — подумала вона, і це її трохи втішило. Не дуже, але трохи. Вона вхопилася за дверну ручку, повернула її і ступила досередини.

4

Цей ранок був клопітним для Беверлі. Вона приготувала сніданок батькові — помаранчевий сік, омлет, версію тосту Ела Марша (хліб гарячий, але зовсім не підсмажений насправді). Він сів за стіл, забарикадувавшись "Ньюз", і з'їв геть усе.

— Де бекон?

— Скінчився, тату. Ми його доїли вчора.

— Зготуй мені біфштекс.

— Там його тільки трішечки залишилося, у...

Шелеснула газета, потім лягла. Його синій погляд упав на дочку, мов гиря.

— Що ти сказала? — перепитав він лагідно.

— Я сказала, зараз же зроблю, тату.

Він трішки затримався на ній поглядом. Потім газета знов піднялася вгору й Беверлі поспішила до холодильника діставати м'ясо.

Аби фаршу здавалося більше, вона якомога дужче розім'яла ті його рештки, які ще зберігалися в морозилці, і приготувала йому біфштекс. Він їв його, читаючи спортивну сторінку, а Беверлі готувала для нього обід — пара сандвічів з арахісовим маслом і

джемом, великий шмат пирога, принесеного минулого вечора матір'ю з "Садиби Гріна", термос гарячої кави, добряче присмаченої цукром.

— Перекажи своїй матері, що я сказав, щоб сьогодні тут усе було поприбирано, — промовив він, забираючи свій обідній ладунок. — Тут уже, як у якійсь збіса старій свинюшні. Бігме! Я цілісінький день прибираюся по всій лікарні. Я не мушу приходити додому, як у якусь свинюшню. Дивись мені, Беверлі.

— Гаразд, тату. Я перекажу.

Він поцілував її в щоку, незграбно обійняв і пішов. Беверлі, як завжди, пішла до вікна своєї кімнати й дивилася, як він іде по вулиці. І, як завжди, коли він завернув за ріг, відчула потайне полегшення... і ганила себе за це.

Помивши посуд, вона взяла книжку, яку тоді читала, і вийшла ненадовго на задній ганок. Від сусіднього будинку притопав Ларс Тераменіус, довге біляве волосся якого світилося тихим внутрішнім світлом, щоб показати їй свою нову вантажівку "тонка"[406] і нові подряпини на колінах. Беверлі поохала над тим і іншим. Потім її покликала матір.

Вони поміняли білизну на обох ліжках і наваксували кухонний лінолеум. Мати взялася за підлогу у ванній, за що Беверлі була глибочезно вдячна. Ельфріда Марш була маленькою жіночкою з сивіючим волоссям і похмурим виглядом. Її зморшкувате обличчя проказувало світу, що вона перебуває тут уже певний час і має намір залишатися тут і дещо довше... також воно проказувало світу, що нічого не було в тім легкого, і вона не очікує на якісь скорі переміни в такому стані справ.

— Ти помиєш вікна у вітальні, Бевві? — повернувшись до кухні, спитала мати. Вона вже перевдяглася у свою офіціантську уніформу. — Я мушу з'їздити до шпиталю Святого Йосипа, у Бенгорі, навідати Шеріл Таррент. Вона минулого вечора зламала собі ногу.

— Йо, звісно, помию, — відповіла Беверлі. — А що трапилося з місіс Таррент? Вона впала чи щось таке?

Ельфріда Марш і Шеріл Таррент працювали разом у ресторані.

— Шеріл з отим непотребом, за яким вона заміжня, потрапили в автомобільну аварію, — похмуро сказала мати Беверлі. — Він напився. Ти кожного вечора мусиш дякувати Богові в своїх молитвах за те, що твій батько не п'є, Бевві.

— Я так і роблю, — відповіла Бев. Вона так і робила.

— Вона втратить роботу, я гадаю, та й він не втримається, — тепер у голос Ельфріди Марш прокралася інтонації похмурого жаху. — Їм доведеться піти на утримання від округу, я гадаю.

Це було найгіршим в уявленнях Ельфріди. Втратити дитину чи дізнатися, що в тебе рак, не було вартим з цим навіть до пари стати. Можна бути бідним, можна жити, як вона це називала "перебиваючись". Але на дні всього, навіть нижче рівчака, лежав той час, коли ти змушений звертатися по допомогу до округу і, як дарунок, пити трудовий піт з брів інших людей. Це була та перспектива, знала вона, перед якою зараз постала Шеріл Таррент.

— Після того як помиєш вікна й винесеш сміття, можеш піти трохи погратися, якщо захочеш. Сьогодні в твого батька вечір боулінгу, тому вечерю йому ти подавати не мусиш, але я хочу, щоб до темряви ти була вдома. Сама знаєш чому.

— Гаразд, мам.

— Боже мій, як ти швидко ростеш, — промовила Ельфріда. Вона на мить задивилася на пухирчики, що напинали светр Беверлі. Погляд її був люблячим, проте безжальним.

— Не знаю, як я тут упораюся, коли ти вийдеш заміж і житимеш у своєму помешканні.

— Я буду поряд ще майже вічно, — сказала Беверлі, усміхаючись...

Мати коротко обняла її і поцілувала в кутик рота своїми теплими, сухими губами:

— Я краще знаю, — сказала вона. — Але я люблю тебе, Бевві.

— Я тебе теж люблю, мамуню.

— Коли закінчиш, переконайся, що на шибках не залишилося ніяких патьоків, — сказала вона, беручи свою сумочку й ідучи до дверей. — Якщо вони там знайдуться, отримаєш прочуханки від свого батька.

— Я буду уважною.

Коли мати вже відчинила двері, щоб виходити, Беверлі запитала, як вона сподівалася, безпристрасним тоном:

— Ти не помітила нічого дивного у ванній, ма?

Ельфріда оглянулася на неї, трохи нахмурена:

— Дивного?

— Ну... я вчора ввечері бачила там павука. Він виповз зі зливного отвору. Хіба тато тобі не розповідав?

— Ти чимсь розсердила свого тата минулого вечора, Бевві?

— Ні! Ха, звідки! Я сказала йому, що з отвору виповз павук і налякав мене, а він мені розказав, що інколи вони знаходили потонулих пацюків в унітазах у старій середній школі. Бо така була каналізація. То він тобі не казав про того павука, якого я бачила?

— Ні.

— Ну, гаразд, це не має значення. Я просто поцікавилася, може, й ти його бачила.

— Я не бачила жодного павука. Мені хотілося б, аби ми могли собі дозволити новий лінолеум на підлогу у ванній.

Вона поглянула на небо, синє і без хмаринки:

— Кажуть, якщо вб'єш павука, це накликає дощ. Ти його не вбивала, чи як?

— Ні, — відповіла Беверлі. — Я його не вбивала.

Мати знову подивилась на дочку, губи в неї були стиснуті так міцно, що майже відсутні.

— Тато точно не розсердився за щось на тебе минулого вечора?

— Ні.

— Бевві, він коли-небудь тебе торкається?

— Що? — Беверлі подивилася на матір цілком спантеличено. Господи, батько торкався її щодня. — Я не доберу, що ти...

— Пусте, — коротко мовила Ельфріда, — не забудь про сміття. А якщо залишиш патьоки на шибках, батько з прочуханкою до тебе не забариться.

— Я не

("він коли-небудь тебе торкається")

— ...залишу.

— І будь удома до темряви.

— Буду.

("він коли-небудь")

("непокоїться жахливо сильно")

Ельфріда пішла. Беверлі знову повернулась до своєї кімнати і, як перед тим за батьком, спостерігала, поки мати не зникла за рогом. Тоді, коли вона цілком упевнилася, що мати попрямувала до автобусної зупинки, Беверлі взяла відро, "Віндекс" і кілька ганчірок з-під кухонної раковини. Пішла до вітальні й почала мити вікна. Квартира здавалась якоюсь занадто тихою. Кожного разу, коли рипіла підлога або вдарили десь двері, Беверлі трішки здригалася. Коли над нею, в Болтонів, зміли унітаз, вона ахнула так, що це ледь не прозвучало скриком.

І ще вона весь час поглядала на зачинені двері ванної.

Нарешті вона підійшла до них, і відчинила, і подивилася всередину. Мати тут прибирала вранці, і більшість тієї крові, що натекла під умивальник, зникла. Так само й кров із пруга умивальника. Але так і сохли бурі патьоки в самій раковині, цятки та плями крові на дзеркалі й на шпалерах.

Беверлі глянула на своє зблідле відображення й усвідомила з раптовою, забобонною моторошністю, що через кров на дзеркалі здається, ніби це вона сама кровоточить. Вона знову подумала: "Що мені з цим робити? Чи я збожеволіла? Чи це лише в моїй уяві?"

Раптом каналізаційний отвір видав схожий на відрижку смішок.

Беверлі закричала й затріснула двері, і через п'ять хвилин руки в неї все ще так сильно дрижали, що, миючи вікна у вітальні, вона ледве не впустила пляшку "Віндекса".

5

Уже близько третьої того дня, коли квартиру було замкнуто, а ключ запхано в самісіньку глибину кишені джинсів, Беверлі Марш навмання завернула до провулку Річарда, вузького проходу, що поєднував Головну й Централ-стрит, і побачила там Бена Генскома, Едді Каспбрака та хлопця на ім'я Бредлі Доновен, які грали в пристінок.

— Привіт, Бев! — гукнув Едді. — У тебе були які-небудь кошмари після тих фільмів?

— Та не, — сказала Беверлі, сідаючи навпочіпки, щоб подивитися гру. — А ти звідки про це знаєш?

— Скирт мені розповів, — сказав Едді, киваючи великим пальцем на Бена, котрий чомусь дико спалахнув без видимої для Беверлі причини.

— Які фільми? — спитав Бредлі, і тепер Беверлі його впізнала: Він приходив тиждень тому в Пустовище з Біллом Денбро. Вони разом відвідували логопеда в

Бенгорі. Беверлі більш-менш була викинула його з голови. Якби її спитали, вона б сказала, що він здається якимсь менш важливим за Бена й Едді — менш належним.

— Парочка про страховиськ, — відповіла вона йому й навприсядки посунулася вперед, поки не опинилася між Беном і Едді. — Ти граєш?

— Так, — сказав Бен. Він швидко поглянув на неї, а потім подивився вбік.

— Хто виграє?

— Едді, — сказав Бен. — Едді справжній майстер.

Вона подивилась на Едді, котрий з серйозним виглядом полірував собі нігті об перед сорочки, а потім захихотів.

— Можна мені пограти?

— Я не проти, — сказав Едді. — Пенса маєш?

Вона порилася в кишені й видобула три.

— Йсусе, як ти наважуєшся виходити з дому з такою купою грошей? — запитав Едді. — Я б побоявся.

Бен із Бредлі Доновеном засміялися.

— Дівчата теж можуть бути хоробрими, — промовила Беверлі поважно, і за мить вони сміялися вже всі разом.

Першим кидав Бредлі, потім Бен, потім Беверлі. Оскільки він вигравав, Едді кидав останнім. Вони метали монети проти задньої стіни Аптеки на Централ-стрит. Інколи вони падали, не долетівши, інколи вдарилися об стіну й відскакували. У кінці кожного кола металник, чия монета опинилася найближче до стіни, забирав усі чотири пенні. Через п'ять хвилин Беверлі вже мала двадцять чотири центи. Вона програла лише єдиний раунд.

— Діфсіна мафлює, — промовив Бредлі й підвівся, щоб піти. Його гарний настрій пропав, він дивився на Беверлі сердито й водночас принижено. — Діфсятам не мосьна досьфоляти...

Бен підхопився на рівні. Це було приголомшливе видовище — бачити, як підхоплюється Бен Генском.

— Забери свої слова назад!

Бредлі подивився на Бена, роззявивши рота:

— Фсьцо?

— Забери свої слова назад! Вона не махлювала!

Бредлі перевів погляд з Бена на Едді, потім на Беверлі, яка все ще стояла на колінах. Потім він знову подивився на Бена:

— Хосесь собі росьпуфлу губу, сьоб була, як ти фесь, гіфнюк?

— Звичайно, — сказав Бен, і зненацька його обличчя розпливлося в усмішці. Щось у ній змусило Бредлі зробити здивований, непевний крок назад. Можливо, побачене ним у цьому вищирі було тим простим фактом, що після катавасій з Генрі Баверзом і вигравши там не раз, а двічі, Бен Генском не збирався дозволити себе залякувати якомусь кощавому Бредлі Доновену (який разом зі своєю катастрофічною шепелявістю мав ще й бородавки по всіх руках).

— Йо, а потім фи фсьою фасьою бандою нафалисесь на мене, — сказав Бредлі, роблячи ще один крок назад. Голос у нього набрав непевного дрижання, а на очах виступили сльози. — Фся сыграя мафляйв!

— Просто забори назад ті слова, що ти сказав про неї, — повторив Бен.

— Не переймайся, Бене, — промовила Беверлі. Вона простягнула Бредлі жменю мідяків. — Забори, що там твого. Я взагалі грала не заради зиску-писку.

Сльози приниження полилися через нижні повіки Бредлі. Він вибив монети з долоні Беверлі й побіг провулком Річарда в той кінець, що виходив на Централ-стрит. Діти стояли, дивлячись на нього з роззявленими ротами. Досягши безпечної відстані, Бредлі обернувся і прокричав:

— Ти пфосто мала курьва, ось і фсьо! Мафляйка! Мафляйка! Тфоя мати сльондра!

У Беверлі перехопило подих. Бен кинувся по провулку до Бредлі, але спромігся лише на те, щоб перечепитися об якийсь порожній ящик і впасти. Бредлі втік, і в Бена вистачало розуму, щоб не вірити, ніби він зможе його колись наздогнати. Натомість він повернувся до Беверлі, подивитися, чи все гаразд з нею. Те слово шокувало його так само сильно, як і її.

Вона побачила стурбованість на його обличчі. Уже було, відкрила рота, щоб сказати, все окей, не переймайся, лайка не бійка, в боці не болить... та раптом оте дивне запитання матері

("він коли-небудь тебе торкається")

сплигло у голові. Дивне запитання, так — просте, але безглузде, повне якихось зловісних недомовок, мутне, як стара кава. Замість того, аби сказати, що лайка не болить, вона залилася слізьми.

Едді ніяково подивився на неї, дістав з кишені штанів інгалятор і смоктнув з нього. Потім він нахилився і почав збирати розкидані пенні, маючи в цей час на обличчі метушливий, заклопотаний вираз.

Бен інстинктивно ворухнувся до неї, з бажанням обняти, втішити, але потім зупинився. Занадто гарною вона була. Перед лицем її краси він почувався безпорадним.

— Веселіше! — промовив він, розуміючи, що це мусить звучати по-ідіотському, але неспроможний придумати чогось доречнішого. Він легесенько торкнувся її плечей (обличчя собі вона закривала долонями, щоб приховати мокрі очі й зарюмсані щоки), а потім прибрав руки, немов вона була занадто гарячою для доторку. Він уже був таким червоним, ніби його зараз грець візьме. — Веселіше, Беверлі.

Вона опустила долоні й викрикнула пронизливим, лютим голосом:

— Моя мати не шльондра! Вона... вона офіціантка!

Це зустрілося з абсолютною тишею. Бен виричався на неї з відваленою нижньою щелепою. Едді дивився на неї вгору з бруківки провулка, з руками, повними монеток. І раптом усі троє вже істерично реготали.

— Офіціантка! — крякав Едді. Він мав хіба що найслабше уявлення, хто вона така, шльондра, але щось у такому порівнянні все одно вразило його, як щось чарівливе. —

Ось хто вона така!

— Так! Так! Вона офіціантка! — задихалася Беверлі, плачучи та сміючись водночас.

Бен так сильно реготав, що більше не міг встояти. Він важко сів на сміттевий бачок. Під його тушею кришка провалилася досередини бака, і Бена боком повалило на бруківку провулка. Едді показував на нього пальцем, виючи від сміху. Беверлі допомогла йому підвестись на ноги.

Над ними розчинилося вікно, і якась жінка закричала:

— Ану, діти, забирайтеся геть звідси! Тут людям ще на роботу в нічну зміну, щоб ви знали! Щезніть!

Не думаючи, всі троє зімкнули руки, з Беверлі посередині, і побігли на Централ-стрит. Вони все ще сміялися.

6

Вони об'єднали свої гроші й виявили, що мають сорок центів — достатньо на два молочних коктейлі з морозивом в аптеці. Оскільки старий маруда містер Кін не дозволяв молодшим дванадцяти років дітям їсти свої смаколики за стійкою біля апарата газованих напоїв (він стверджував, що їх можуть розбестити пінбол-апарати[407] в задньому приміщенні), вони понесли дві величезних вощених картонки з фрапе до Бессі-парку й сіли там їх пити на траві. Бен тримав кавовий, Едді — полуничний. Беверлі сиділа між двома хлопцями, з соломинкою, пригощаючись по черзі в кожного, немов та бджілка з квіточок. Вона знову почувалася добре — уперше відтоді, як минулого вечора стік вихаркнув той згусток крові — знесиленою й емоційно виснаженою, але в порядку, в мирі з самою собою, наразі принаймні.

— Я просто не второпаю, що сталося з Бредлі, — нарешті озвався Едді, говорячи незграбно вибачливим тоном. — Він ніколи не повадився так раніше.

— Ти заступився за мене, — промовила Беверлі, і раптом поцілувала Бена в щоку. — Дякую тобі.

Бен знову став малиновим.

— Ти не махлювала, — пробурмотів він і раптом трьома монструозними ковтками лигонував половину свого кавового фрапе. І слідом за тим відригнув так гучно, ніби хтось вистрелив з дробовика.

— А продовження утнеш, татусику? — запитав Едді, і Беверлі безнадійно розсміялася, тримаючись за живіт.

— Не треба, — хихотіла вона. — У мене вже живіт болить. Прощу, не треба більше.

Бен усміхався. Того вечора, перед тим як заснути, він знову і знову програватиме подумки той момент, коли вона його поцілувала.

— З тобою дійсно тепер усе гаразд? — спитав він.

Вона кивнула:

— То було не через нього. Насправді навіть не через те, що він сказав про мою матір. Це через дещо, що трапилося минулого вечора. — Вона вагалася, переводячи погляд з Бена на Едді й знову на Бена. — Я... я мушу комусь розповісти. Або показати комусь. Або так якось. Думаю, я заплакала, бо боялася, що з'їжджаю з глузду.

— Про що це ти таке розповідаєш, хто з'їжджає з глузду? — запитав чийсь новий голос.

Це був Стенлі Юріс. Як завжди, він виглядав маленьким, тендітним і надприродно акуратним — занадто акуратним для хлопчика, якому ледве виповнилося одинадцять. У своїй білій сорочці, акуратно кругом заправленій у свіжі джинси, волосся причесане, носки високих кедів бездоганно чисті, він виглядав натомість, як найменший у світі дорослий чоловік. Потім він усміхнувся, і ця ілюзія зруйнувалася.

"Вона не скаже того, що збиралася сказати, — подумав Едді, — бо його не було з нами, коли Бредлі обізвав її матір тим словом".

Але після хвилики вагання Беверлі розповіла. Тому що Стенлі якимсь чином відрізнявся від Бредлі — він був такою мірою належним, якою Бредлі зовсім не був.

"Стенлі один із нас, — подумала Беверлі й здивувалася, чому від цього руки в неї взялися гусячою шкірою. — Я не зроблю їм жодної послуги, якщо все розкажу, — подумала вона. — Ні їм, ні собі".

Проте було вже занадто пізно. Вона вже говорила. Стен сидів разом із ними — обличчя спокійне, поважне. Едді запропонував йому залишок полуничного фрапе, але Стен лише похитав головою, очі його не відривалися від обличчя Беверлі. Ніхто з хлопців не розмовляв.

Вона розповіла їм про ті голоси. Про те, що впізнала голос Ронні Гроган. Вона знала, що Ронні померла, але все одно то був її голос. Вона розповіла їм про кров, і як батько її не бачив і не відчував на доторк, і як мати її не побачила сьогодні вранці.

Закінчивши, вона обвела поглядом їхні обличчя, боячись того, що може там побачити... але не побачила жодної недовіри. Жах, але не невір'я.

Зрештою промовив Бен:

— Ходімо подивимось.

7

Вони увійшли крізь задні двері не тільки тому, що там був той замок, до якого годився ключ Беверлі, а тому, що вона сказала, батько вб'є її, якщо місіс Болтон побачить, як вона входить до квартири з трьома хлопцями, в той час як її батьків нема вдома.

— Чому? — запитав Едді.

— Ти не зрозумієш, бовдуре, — сказав Стен. — Просто тихо будь.

Едді почав був щось відповідати, знов поглянув на сполотніле, напружене обличчя Стена й вирішив тримати свого рота замкненим.

Двері відчинялися до кухні, повної післяполуденного сонця й літньої тиші. У сушарці сяяли сніданкові тарілки. Усі четверо зупинилися біля кухонного столу, зам'явшись, а коли десь нагорі бахнули чийсь двері, всі здригнулись, а потім нервово засміялися.

— Де воно? — спитав Бен. Говорив він пошепки.

З серцем, що гупало їй у скроні, Беверлі повела їх коротким коридором зі спальнею її батьків по один бік і зачиненими дверима ванної в кінці. Вона їх прочинила, швидко

ступила досередини й перетягла ланцюжок над раковину. Потім відступила назад, знову ставши між Беном і Едді. Кров уже висохла до бордових плям на дзеркалі, і в умивальнику, і на шпалерах. Вона дивилася на ту кров, бо чомусь раптом на неї дивитися було легше, ніж на них.

Зніченим голосом, який вона ледве впізнала за власний, Беверлі спитала:

— Ви це бачите? Бодай хтось з вас це бачить? Тут є це?

Бен виступив уперед, і знову її вразило, як делікатно він рухається для такого товстуна. Він торкнувся однієї плями крові; потім іншої; потім довгого патьоку на дзеркалі. "Тут. Тут. Тут". Тон у нього був прямим і впевненим.

— Господи! Це виглядає так, немов хтось тут свиню зарізав, — сказав Стен з тихим трепетом.

— І все це вихлюпнулася зі стоку? — запитав Едді. Від вигляду крові він почувався зле. Йому бракувало повітря. Він учепився за свій інгалятор.

Беверлі довелося з собою боротися, щоби знову не вдаритися у сльози. Їй цього не хотілося; вона боялася, що, якщо так станеться, вони закруять її як звичайне дівчисько. Але вона була змушена вчепитися за дверну ручку, оскільки хвиля полегшення, якою її омило, була дуже потужна. До цього моменту вона не уявляла, наскільки сама була впевнена в тому, що божеволіє, що в неї галюцинації чи щось таке.

— І твої мама з татом так цього й не бачили? — перепитав Бен. Він торкнувся присохлої до умивальника краплі крові, а потім відсмикнув руку й витер її собі об низ майки. — Страх і жах.

— Не знаю, як зможу сюди коли-небудь знову заходити, — сказала Беверлі. — Ні помитися, ні зуби почистити, ні... ну, самі розумієте.

— А чому б нам тут усе це не почистити? — раптом запитав Стенлі.

Беверлі подивилась на нього:

— Почистити?

— Атож. Можливо, ми не зможемо все змити зі шпалер — на вигляд вони вже такі, ну типу, доходять свого кінця, — але з рештою впоратися ми можемо. Хіба у вас нема ганчірок?

— Під кухонною раковиною, — сказала Беверлі. — Але мама дивуватиметься, куди вони поділися, якщо ми їх використаємо.

— Я маю п'ятдесят центів, — спокійно казав Стенлі. Очі його не відривалися від крові, яка заляпала місцину довкола умивальника. — Ми тут почистимо, наскільки добре це зможемо зробити, а потім віднесемо ганчірки до тієї автоматичної пральні, що по дорозі, якою ми йшли сюди. Виперемо їх і висушимо, і вони собі повернуться назад під раковину ще до того, як твої батьки прийдуть додому.

— Моя мама каже, що кров з матерії неможливо відіпрати, — зауважив Едді. — Мама каже, що вона в'їдається чи щось таке.

Бен видав короткий істеричний смішок:

— Хіба має якесь значення, зійде вона з ганчірок чи ні, — сказав він, — вони ж її не можуть побачити.

Нікому не потрібно було в нього перепитувати, кого він мав на увазі під "вони".

— Гаразд, — промовила Беверлі. — Давайте спробуємо.

8

Наступні півгодини всі четверо мили-чистили, наче зловісні ельфи, і в міру того як кров зникла зі стін, і з дзеркала, і з порцелянової раковини, Беверлі відчувала, як їй дедалі більше відлягає від серця. Тим часом як вона відшкрібала підлогу, Бен з Едді займалися раковиною і дзеркалом. Стен, використовуючи майже суху ганчірку, зі старанною акуратністю працював над шпалерами. Зрештою вони впоралися майже з усім. Бен закінчив тим, що викрутив лампочку над раковиною і замінив її взятою з коробки в коморі. Лампочок там було повно: минулої осені Ельфріда Марш купила їх дворічний запас на розпродажу електроламп, який щороку влаштовувався у "Деррійських левах".

Вони використали відро Ельфріди, її порошок "Аякс" і велику кількість гарячої води. Воду зливали часто, бо, щойно вона починала рожевіти, нікому не подобалося мочити в ній руки.

Нарешті Стенлі відступив назад, подивився на ванну критичним оком хлопчика, в якому чистота й акуратність були, не просто вкоріненими, а дійсно вродженими, і оголосив їм:

— Це найкраще, чого ми могли досягти, я вважаю.

Бліді сліди крові ще залишалися на шпалерах ліворуч від раковини, де папір був таким обтіпаним і стоншеним, що Стенлі не наважився на щось більше за ніжне його протирання. Утім, навіть тут кров була позбавлена своєї попередньої зловісної сили; тепер вона стала там хіба що чимсь більшим за якийсь нічого не значущий пастельний мазок.

— Дякую вам, — звернулась до всіх них Беверлі. Вона не пам'ятала, аби бодай колись дякувала комусь з таким глибоко щирим відчуттям. — Дякую вам усім.

— Та нема за що, — промурмотів Бен. Він, звісно, знову розчервонівся.

— Звичайно, — погодився Едді.

— Давайте закінчимо з цими ганчірками, — нагадав Стен. Із застиглим, майже суворим обличчям. Пізніше Беверлі думатиме: імовірно, тільки Стен усвідомлював, що тоді вони зробили черговий крок до певного немислимого протистояння.

9

Відмірявши чашку "Тайду" місіс Марш, вони пересипали порошок до порожньої майонезної банки. Беверлі знайшла паперову покупецьку торбу, щоб покласти туди закривавлені ганчірки, і вся четвірка вирушила до автоматичної пральні самообслуговування "Близько-Швидко" на розі Головної і Коні-стрит. За два квартали далі їм було видно Канал, що вигравав у пополуденному світлі яскравою синню.

У "Близько-Швидко" було порожньо, якщо не рахувати жінки в білій уніформі медсестри, яка чекала, коли зупиниться її сушарка. Вона недовіриливо поглянула на чотирьох дітей, та потім знову повернулася до своєї книжки "Пейтон Плейс"[408] у м'якій обкладинці.

— Холодна вода, — промовив Бен тихим голосом. — Моя мама каже, кров треба змивати холодною водою.

Поки вони завантажували ганчір'я до машини, Стен пішов поміняв два своїх четвертаки на чотири дайми й два нікелі. Повернувшись, він дивився, як Бев висипає на ганчірки "Тайд" і пристукує дверцята машини. Потім вкинув два дайми в щілину монетоприймача й крутнув пускову ручку.

Більшою частиною виграних у пристінок пенсів Беверлі доклалася на купівлю молочних коктейлів, проте в глибинах лівої кишені джинсів вона знайшла чотири тих, які вижили. Видобувши монетки звідти, вона простягнула їх Стену, на обличчі якого з'явився болісний вигляд.

— От халепа, — сказав він, — я веду дівчину на побачення у пральню, а вона зразу ж бажає все перевести на голландський манер[409].

Беверлі коротко хихотнула:

— Ти певен?

— Я певен, — відповів Стен у своїй сухій манері. — Я маю на увазі, що мені дійсно серце болить відмовлятися від цих чотирьох пенсів, Беверлі, але я певен.

Усі четверо пішли до ряду пластикових стільців під шлакоблочною стіною пральні й сіли там, не розмовляючи. "Мейтаг"[410] з ганчірками всередині чвакала й хлюпала. Піна клаптями спадала за товстим склом круглого люка. Спершу піна була червонуватою. Дивлячись на неї, Бев відчувала невеличку нудоту, але виявила, що їй важко відвести погляд. У кривавій піні була певного роду макабрична чарівливість. Пані в медсестринській уніформі дедалі частіше й частіше кидала на них погляди поверх своєї книжки. Мабуть, вона боялася, що вони будуть галасувати; тепер здавалося, що її нервує саме їхнє мовчання. Коли її сушарка зупинилася, вона дістала білизну, склала її, поклала до синього пластикового пакета й пішла, кинувши на них останній спантеличений погляд, вже коли виходила з дверей.

Щойно вона пішла, Бен раптом майже жорстоко промовив:

— Ти не самотня.

— Що? — перепитала Беверлі.

— Ти не самотня, — повторив Бен. — Розумієш...

Він подивився на Едді, той кивнув. Він подивився на Стена, вигляд у того був нещасним... але за якусь мить він знизав плечима й теж кивнув.

— Про що це таке ти зараз говориш? — запитала Беверлі. Вона втомилася від людей, які сьогодні, як один, кажуть їй якісь незбагненні речі. Вона вхопила Бена за передпліччя. — Якщо ти що-небудь про це знаєш, розкажи мені!

— Хочеш сам це зробити? — запитав Бен у Едді.

Едді похитав головою. Він дістав з кишені інгалятор і всмоктав з нього монструозний вдих.

Говорячи повільно, добираючи слова, Бен розповів Беверлі, як він випадково зустрів Білла Денбро й Едді Каспбрака в Пустовищі того дня, коли закінчилася школа, — це трапилося майже тиждень тому, хай би як важко в це було повірити. Він розповів

їй про те, як вони наступного дня збудували в Пустовищі греблю. Він переповів історію Білла про те, як повернула голову й підморгнула шкільна фотографія його мертвого брата. Він розповів свою власну історію про мумію, яка в наймертвотніший день зими йшла по вкритому кригою Каналу, тримаючи повітряні кульки, що плинули проти вітру. Беверлі слухала все це зі зростаючим жахом. Він відчував, як дедалі ширше розкриваються її очі, як у неї холонуть ноги й руки.

Бен зупинився і подивився на Едді. Едді зробив черговий хрипучий вдих з інгалятора, а потім знову розповів історію про прокаженого, говорячи тою ж мірою поспішливо, якою повільно говорив Бен, слова в нього натикалися одне на інше в прагненні терміново вискочити та щезнути. Закінчив він напівсхлипом на вдиху, але цього разу не заплакав.

— А ти? — спитала вона, дивлячись на Стена Юріса.

— Я...

Раптом настала тиша, змусивши їх здригнутися, як здригаються від несподіваного вибуху.

— Прання закінчилося, — сказав Стен.

Вони дивилися, як він підводиться — маленький, стриманий, елегантний — і відкриває пральну машину. Він витяг ганчірки, які злиплися в суцільний кавалок, і роздивився їх.

— Залишилася маленька пляма, — сказав він, — але не дуже погана. Схожа на ті, що бувають від соку з журавлини.

Він показав їм, і всі серйозно закивали, немов над якимись важливими документами. Беверлі відчувала полегшення, схоже на те, яке вона відчула, коли знову чистою стала ванна. Вона змогла пережити бліду пастельну пляму на пошарпаних шпалерах там і зможе пережити бліду червонувату пляму на технічних ганчірках свої матері. Вони таки з цим упоралися, і це здавалося важливим. Може, воно й не до кінця подіяло, але вона для себе відкрила, що подіяло воно досить добре, щоб подарувати мир її серцю, і, браття, цього вже було достатньо для дочки Ела Марша Беверлі.

Стен закинув ганчірки до однієї зі схожих на бочки сушарок і опустив два нікелі. Сушарка почала крутитися, Стен повернувся і зайняв своє місце між Едді й Беном.

Якусь мить всі четверо знову сиділи в мовчанні, дивлячись, як обертаються і падають, обертаються і падають ганчірки. Гудіння сушарки з газовим підігрівом діяло заспокійливо, майже заколисливо. Якась жінка, котячи візок із купленими харчами, проходила повз заблоковані в прочиненому стані двері. Кинувши на них погляд, вона пішла собі далі.

— Я дійсно дещо бачив, — зненацька промовив Стен. — Я не хотів про це говорити, бо мені хотілося думати, ніби то був сон чи щось таке. Можливо, навіть випадок, як оті, що бувають у того хлопця, Стевієра. Хто з вас знає його?

Бен з Бев похитали головами. Едді перепитав:

— Це той хлопець, в якого епілесія?

— Йо, саме так. Так само погано було. Хотілося б мені вірити, ніби в мене було щось

подібне, а не вважати, що я тоді побачив щось... насправді справжнє.

— Що це було? — спитала Бев, хоча не була впевнена, що вона дійсно бажає це знати. Це зовсім не було схожим на те, як слухати історії про привидів десь біля табірнього багаття, поїдаючи смажені булочки з сосисками та підсмажені на полум'ї до чорної порепаності маршмелови[411]. Зараз же вони сиділи в цій задушливій автопральні, де їй видно величезні пилові ковтяхи під пральними машинами ("кізяки привидів", як називав їх її батько), де вона бачить порошинки, що танцюють у гарячих снопах сонячного світла, яке падає до пральні крізь брудні вітринні вікна, де вона бачить старі журнали з відірваними обкладинками. Такі нормальні речі. Добрі, нормальні, банальні. Але їй було страшно. Жахливо страшно. Тому що вона відчувала: ніщо з почутого не було вигаданими історіями, вигаданими страховиськами; Бенова мумія, прокажений Едді... одне або й обоє можуть з'явитися сьогодні, після того як сяде сонце. Або брат Білла Денбро, однорукий і непримиренний, крейсує чорними каналізаційними трубами під містом, зі срібними монетами замість очей.

А проте, коли Стен не відповів одразу, вона перепитала знову:

— Що це було?

Стен обережно почав:

— Я був у тому маленькому парку, де стоїть водонапірна Вежа...

— Ох, Господи, не люблю я те місце, — промовив понуро Едді. — Якщо в Деррі існує якась будівля з привидами, то це саме вона.

— Що? — поривно перепитав Стен. — Що ти сказав?

— Хіба ти про те нічого не знаєш? Моя мама забороняла мені наближатися до того місця навіть ще до того, як почалися вбивства дітей. Вона... вона дуже добре про мене дбає. — Едді подарував їм ніякову посмішку, ще міцніше стиснувши інгалятор у себе на колінах. — Щоб ти знав, там колись потонули кілька дітей. Троє чи четверо. Вони... Стене? Стене, що з тобою?

Обличчя в Стена Юріса стало свинцево-сірим. У нього беззвучно ворушилися губи. Очі закотилися так, що видно було лише найнижчі дужки райдужок. Одна рука слабенько хапала порожнє повітря, а потім упала йому на стегно.

Едді зробив єдине, про що міг думати. Він нахилився, обняв тоненькою рукою Стена за пониклі плечі, встромив йому до рота свій інгалятор і вистрелив потужний струмінь.

Стен почав кашляти, давитися й задихатися. Він сів прямо, знову сфокусувалися очі. Кашляв уже собі в складені долоні. Нарешті він гучно відригнув і відкинувся на спинку стільця.

— Що це було? — нарешті спромігся він.

— Мої ліки проти астми, — вибачливо сказав Едді.

— Господи, на смак воно наче лайно дохлого собаки.

Всі на це розсміялися, але сміх той був нервовим. Усі нервово дивилися на Стена. Щоки в того вже трішки порожевіли.

— Так, воно доволі бридке, — погодився Едді, трохи навіть пишаючись.

— Йо, але чи воно кошерне? — запитав Стен, і всі знову розсміялися, хоча ніхто з них (включно зі Стеном) насправді не знали, що означає "кошерне".

Стен припинив сміятися першим і подивився на Едді пильно:

— Розкажи мені, що ти знаєш про ту Вежу, — попрохав він.

Едді розпочав, але до розповіді доклалися й Бен з Беверлі.

Деррійська водонапірна Вежа стояла на Канзас-стрит, приблизно за півтори милі західніше від середмістя, неподалік південного краю Пустовища. Колись, ближче до кінця дев'ятнадцятого століття, вона забезпечувала все Деррі водою, містячи в собі мільйон з трьома чвертями галонів[412]. Оскільки відкрита кругова галерея просто під дахом Вежі пропонувала прекрасні краєвиди міста й довколишньої сільської місцевості, року приблизно до 1930-го вона залишалася популярним місцем. За гарної погоди, в суботу й неділю люди зранку сім'ями приходили в крихітний Меморіальний парк, долали до галереї сто шістдесят сходинок усередині Вежі й насолоджувалися краєвидами. Часто-густо вони там розкладали пікнік, заодно зі спогляданням поїдаючи принесений з собою ланч.

Сходи йшли між зовнішньою стіною Вежі, облицьованою сліпуче-білим ґонтом, і її внутрішньою цистерною, величезним циліндром з іржостійкої сталі заввишки сто шістдесят футів[413]. Сходи ці закручувалися до верхівки вузькою спіраллю.

Зразу під галерейним поверхом Вежі важкі дерев'яні двері у внутрішній цистерні виводили на платформу над самою водою — чорною, ледь хитливою лагуною, освітленою голими магнієвими лампами, вкрученими в бляшані ковпаки-відбивачі. Коли цистерна була цілком повною, глибина води становила рівно сто футів.[414]

— Звідки надходила вода? — запитав Бен.

Бев, Едді й Стен презирнулися. Ніхто з них не знав.

— Ну, тоді що там про тих дітей, які потонули?

Щодо цього ясність між ними була хіба що трішки більшою. У давні часи ("старовинні дні" назвав урочисто їх Бен, коли перебрав на себе цю частину історії) ті двері, що вели на платформу над водою, завжди стояли незамкненими. Одного вечора двійко дітей... чи, може, тільки один... а може, й цілих троє... виявили й нижні двері також незамкненими. Хизуючись відчайдушністю, вони подерлися вгору. І помилково вийшли на платформу над водою, замість галереї. Там, у темряві, вони попадали через край раніше, ніж самі зрозуміли, де опинилися.

— Я чула це від того хлопця, Віка Крамлі, котрий казав, що йому про це розповідав його тато, — сказала Беверлі, — отже, мабуть, це правда. Вік розказував, що його тато казав, що, коли вони тільки впали у воду, це було те саме, як аби вони відразу померли, бо там не було нічого, за що можна було б триматися. До платформи було не дістати. Він розказував, що вони плавали там по колу, кричали по допомогу всю ніч, мабуть. Тільки ніхто їх не почув, а вони все втомлювалися і втомлювалися, поки не...

Вона затихла, відчуючи, як той жах впливає в неї. Внутрішнім зором вона побачила тих хлопчиків, справжніх чи вигаданих, як вони плавають колами, наче намоклі цуценята. Занурюються під воду, виринають з бризками на поверхню. Більше

борсаються, аніж плавають, в міру того як дужчає паніка. Намоклі кросівки сколочують воду. Пальці марно намагаються намацати якусь опору на гладеньких сталевих стінах цистерни. Вона відчувала смак тієї води, якої вони напевне наковталися. Вона чула їхні ляскотливі, схожі на якийсь відгомін, крики. Скільки часу? П'ятнадцять хвилин? Півгодини? Скільки минуло часу, поки крики припинилися, і вони просто плавали обличчями вниз — такі дивні риби, яких наступного ранку знайшов доглядач.

— Господи, — озвався Стен сухо.

— Я чув, що там також була ще жінка, яка втратила своє немовля, — раптом промовив Едді. — Тоді вони вже замкнули Вежу назавжди. Так я чув принаймні. Людям дозволяли підніматися нагору, це я знаю. Але тоді одного разу таке трапилося з тією пані та її немовлям. Я не знаю, якого віку була та дитина. Але та платформа, вона мусила зразу виводити надлишкову воду. І та пані підійшла до поручнів і вона, знаєте, тримала немовля, і чи то впустила його, чи, може, воно просто вивернулося їй з рук. Я чув, ніби один парубок намагався його врятувати. Виявив героїство, розумієте. Він стрибнув просто туди, але дитина вже зникла. Може, на ній був якийсь жакет чи ще щось. Коли одіж намокає, вона тебе тягне донизу.

Зненацька Едді поліз рукою собі до кишені й дістав маленьку пляшечку з коричневого скла. Відкрив її, витяг дві білі пігулки й насухо їх проковтнув.

— Що це було? — запитала Беверлі.

— Аспірин. Мені розболілася голова. — Він дивився на неї, немов захищаючись, але Беверлі більше нічого не сказала.

Бен закінчив. Після цього випадку з немовлям (за його словами, сам він чув, що там нібито була старша дитина, дівчинка років трьох) міська рада проголосувала за те, щоб замкнути Вежу — як нижні, так і верхні двері — і припинити сходження та пікніки на галереї. Відтоді й дотепер вона залишалася замкненою. Ага, доглядач з'являвся і йшов, і ремонтники вряди-годи, і раз на кожний сезон проводилася екскурсія з гідом. Громадяни, котрим це було цікаво, піднімалися слідом за якоюсь пані з Історичного товариства спіральними сходами вгору до галереї на вершечку, де вони могли охати й ахати над краєвидами й робити знімки своїми "Кодаками", щоби потім показувати друзям. Але тепер двері до внутрішньої цистерни стоять завжди замкнені.

— Вона й зараз заповнена водою? — спитав Стен.

— Думаю, так, — сказав Бен. — Я бачив, як там у сезон трав'яних пожеж заправляються пожежні машини. Вони під'єднують рукав до труби там, унизу.

Стенлі знову задивився на сушарку, на те, як крутяться й крутяться в ній ганчірки. Кавалок уже розсипався і деякі з них спливали, наче парашути.

— Що ти там побачив? — спитала його Беверлі делікатно.

Якусь мить здавалося, що він на це нічого не відповість. Потім він зробив глибокий, тремтливий вдих і сказав таке, що спершу вразило їх як зовсім далеке від теми.

— Це місце назвали Меморіальним парком на честь 23-го Мейнського полку в Громадянській війні. Він називався "Деррійські сині"[415]. Колись там стояла якась статуя, але її повалило бурею у сорокові роки. У них не було грошей, щоб полагодити ту

статую, тому замість неї там встановили пташину купальню. Таку велику кам'яну купальню.

Усі дивилися на нього. Стен ковтнув клубок у горлі. У нього там дуже чутно щось клацнуло.

— Я спостерігаю птахів, розумієте. У мене є спеціальний альбом-довідник, бінокль "Цейс-Айкон" і все таке інше. — Він подивився на Едді. — У тебе є ще аспірин?

Едді подав йому пляшечку. Стен взяв дві пігулки, завагався, потім узяв ще одну. Віддав пляшечку назад і проковтнув одну по одній пігулки, кривлячись. А потім продовжив свою розповідь далі.

10

Стенова зустріч сталася одного квітневого дощового вечора два місяці тому. Він одяг дощовик, поклав у водонепроникну торбу з зашморгом згори свій бінокль і пташиний довідник і вирушив до Меморіального парку. Зазвичай вони ходили туди вдвох з батьком, але того вечора батько якраз мусив залишитися "понаднормово" на роботі й спеціально зателефонував Стену під час вечері.

Батько розповів, що один із клієнтів його агенції, також спостерігач птахів, помітив, як він вважав, самця кардинала — *Fringillidae Richmondia*, — який пив з пташиної купальні в Меморіальному парку. Вони люблять їсти, пити й купатися якраз у присмерку. Це дуже велика рідкість, побачити кардинала так далеко на північ від Массачусетсу. Чи не хотів би Стен туди сходити, щоб визначити того птаха? Він розуміє, що погода доволі паскудна, але...

Стен радо погодився. Мати взяла з нього обіцянку, що каптур весь час буде на голові, хоча Стен і без того так робив би. Він був педантичним хлопчиком. Не траплялося жодних скандалів з тим, щоб він одягнув калоші або теплі штани взимку.

Півтори милі до парку він ішов крізь такий дрібненький, несміливий дощик, що той не був навіть мжичкою; він радше скидався на непорушно завислий туман. Атмосфера була гнітючою, але якимсь чином все одно хвилюючою. Попри останні, маліючі кучугури снігу під кущами та в гайках дерев (Стену вони нагадували купи викинутих брудних напірників), у повітрі вчувався запах нової парості. Дивлячись на гілки в'язів, і кленів, і дубів на тлі свинцево-білого неба, Стен подумав, що їхні силуети здаються таємничо огряднішими. Уже за тиждень чи два вони розпукнуться, розгортаючи листочки делікатної, майже прозорої зелені.

"Повітря пахне зеленню цього вечора", — подумав він і всміхнувся.

Ішов він швидко, бо вже за годину, чи й раніше, світло мусило померхти. Щодо спостережень він був таким же педантичним, як і щодо свого одягу чи навчання, і якби світла залишилося недостатньо, щоб йому бути абсолютно впевненим, він ніколи не дозволив би собі зафіксувати кардинала, навіть якби серцем знав, що бачить насправді саме його.

Він скоротив собі шлях через Меморіальний парк по діагоналі. Водонапірна Вежа громіздким силуетом біліла ліворуч. Стен на неї ледь глянув. Вежа його не цікавила жодним чином. Неправильний прямокутник Меморіального парку спускався вниз

схилом. Трава тут (біла, мертва о цій порі року) влітку була завжди акуратно підстриженою, лежали також круглі квіткові клумби. А от ігрових знарядь не було. Цей парк вважався парком для дорослих.

У його дальнім кінці схил згладжувався, щоб далі зненацька обірватися перед Канзас-стрит і Пустовищем поза нею. Згадана батьком пташина купальня стояла саме на цій пласкій ділянці. Неглибоке кам'яне блюдо, встановлене на масивному мурованому постаменті, занадто великому для тієї скромної функції, яку він виконував. Батько розповідав Стену, що до того, як скінчилися гроші, вони планували встановити тут статую солдата.

— Пташина купальня мені більше подобається, тату, — сказав тоді Стен.

Містер Юріс скуйовдив сину волосся:

— Мені теж, синку, — кивнув він. — Більше купалень, менше куль, такий мій девіз.

Верхівка постаменту мала свій девіз, викарбуваний на камені. Стенлі його прочитав, але не зрозумів; єдине, що він знав з латини — це класифікації видів у своєму пташиному довіднику. На постаменті було викарбувано:

Apparebat eidolon senex

Пліній[416]

Стен сів на лаву, дістав із торби пташиний альбом-довідник і вкотре перегорнув його до сторінки з кардиналом, розглядаючи зображення, засвоюючи характерні ознаки. Самця кардинала важко було б сплутати з кимсь іншим — птах червоний, як пожежна машина, попри те, що не такий великий, — але Стен був людиною звичаю і порядку; такі речі його втішали та зміцнювали відчуття місця й належності до цього світу. Тому, перш ніж закрити альбом, він подарував вивченню зображення добрячих три хвилини (на цьому вологому повітрі кутики аркушів уже підверталися вгору), і тільки потім засунув довідник назад до торби. Він дістав з чохла бінокль і приклав його до очей. Потреби регулювати фокус не було, оскільки попереднього разу він використовував бінокль, сидячи на цій самій лавочці й дивлячись на цю саму пташину купальню.

Педантичний хлопчик, терплячий хлопчик. Він не совався. Він не підводився пройтися, не вихав біноклем туди-сюди, щоб подивитися, чи не можна там ще чогось побачити. Він сидів нерухомо, з біноклем, націленим на пташину купальню, і туман збирався в жирні краплі на його жовтому дощовику.

Він не нудився. Він зазірав у пташиний еквівалент конференц-залу. Деякий час там сиділа четвірка горобців, вмочуючи у воду дзьобики, безтурботно струшуючи краплини собі через плечі на спинки. Потім круто налетіла блакитна сойка, наче якийсь коп, що розганяє зграйку роззяв. У Стеновому біноклі ця сойка здавалася величезною, як дім, порівняно з чим абсурдно тоненькими були її сварливі крики (після того як певний час подивившись невідривно крізь окуляри бінокля на збільшених птахів, їхні розміри починали здаватися не дивними, а цілком нормальними). Горобці відлетіли. Сойка, тепер головна, походила туди-сюди, скупалася, знудилася, полетіла геть. Повернулися горобці, потім відлетіли знову, коли до лазні трубчастокісткових

прибула скупатися і, можливо, обговорити важливі справи пара мандрівних дроздів. Колись Стенів батько був розсміявся з невпевненого припущення сина, що птахи можуть розмовляти, і Стен не сумнівався, що батько мав рацію, коли сказав, що птахи для цього недостатньо розумні, що в них занадто малий мозок, — але, чорти забирай, дивлячись на них, легко повірити, що вони таки розмовляють. До них приєднався новий птах. Червоний. Стен поспішно трішки підрегулював фокус. Чи це... Ні. Це була пурпурова піранга[417], гарна пташка, але не той кардинал, на якого він чекав. До неї приєднався золотий дятел[418], який був частим гостем у пташиній купальні Меморіального парку. Стен упізнав його за подертим правим крилом. Як завжди, він поміркував, яким чином це могло трапитися — близька зустріч з яким-небудь котом здавалася найвірогіднішим поясненням. Прилітали й відлітали інші птахи. Стен побачив одного гракла, незграбного й негожого, мов літаючий товарний вагон, одну лазурову пташку[419], іншого золотого дятла. І нарешті його було винагороджено новим птахом — не кардиналом, а якимсь воловиком[420], що в біноклі мав поважний і дурнуватий вигляд. Стен кинув бінокль собі на груди та знову поліз до торби по довідник, сподіваючись, що воловик не відлетить, поки він не впевниться у побаченому. Мусить же він, зрештою, бодай щось принести додому батькові. А вже було час іти. Швидко смеркалося. Він змерз і трохи промок. Він подивився в альбомі, потім знову крізь бінокль. Птах усе ще був там, не купався, просто стояв на краю купальні з тупим виглядом. Майже напевне це був воловик. Без якихось характерних ознак — принаймні таких, які б Стен міг відрізнити з такої відстані, — і важко бути на сто відсотків певним у гуснучих сутінках, але, може, йому вистачить часу й світла для ще однієї перевірки. Він подивився на зображення у довіднику, люто насуплений у своєму зосередженні, а потім знову підхопив бінокль. Тільки-но він навів його на пташину купальню, як лунко-розкотисте бум! підкинуло воловика — якщо то дійсно був воловик — на крило. Стен намагався прослідкувати за птахом біноклем, знаючи, які мізерні шанси на те, щоби знову впіймати його у фокус. Він його загубив, видавши спересердя шипіння крізь зчеплені зуби. Гаразд, якщо він прилетів раз, то, либонь, прилетить знову. І це ж був усього лише воловик, врешті-решт,

("ймовірно, воловик")

а не беркут чи велика гагарка.[421]

Стен поклав до чохла бінокль і заховав пташиний довідник. Потім він підвівся і подивився навколо — чи не зможе побачити, що завадило тим раптовим, гучним шумом. Той звук не був схожим на постріл чи автомобільний вихлоп. Більше на те, як розчахуються двері в якомусь фільмі жахів про замки й підземелля... повному дешевих звукових ефектів.

Він не побачив нічого.

Він підвівся і вже було вирушив до спуску на Канзас-стрит. Вежа тепер була правобіч нього — такий собі крейдяно-білий циліндр, примарний у гуснучій темряві. Здавалося, ніби... вона плине.

Така дивна думка. Він припускав, що вона мусила надійти зсередини його власної

голови — а звідки ж іще можуть приходити думки? — але якось вона зовсім не була схожою на його власну думку.

Він подивився на Вежу уважніше, а потім, навіть не подумавши про це, завернув у її бік. Угору будівлею Вежі йшли по спіралі розташовані через рівні інтервали вікна, це нагадало Стену перукарський стовпчик[422] перед закладом містера Орлетта, де підстригалися вони з батьком. Над кожним із тих вікон випиналися білі, як кістка, ґонтини — наче брови над очима. "Цікаво, як воно зроблено", — подумав Стен — не з таким сильним інтересом, який напевне відчув би Бен Генском, та все ж таки з деяким — й от тоді-то він помітив при підніжжі Вежі набагато більший проміжок темряви — явний довгастий прямокутник у її круглому цоколі.

Він зупинився, нахмурившись, думаючи, що це доволі кумедне місце для вікна: воно було абсолютно несиметричним щодо інших вікон. Потім він зрозумів, що це зовсім не вікно. Це двері.

"Той грук, що я почув. То вітром розчахнуло оці двері".

Він роззирнувся довкола. Ранні, похмурі сутінки. Бліде небо вже згасає до свинцево-сизого пурпуру, туман дедалі щільнішає, перетворюючись на упористий дощ, який падатиме майже всю ніч. Сутінки й мряка, і зовсім нема вітру.

Отже... якщо їх не розчахнуло вітром, то мусив бути хтось, хто їх штовхнув? Навіщо? І ще на вигляд це страшенно важкі двері, щоб можна було їх отак просто штовхнути, так бевкнути ними, видати той звук, який він чув. Він подумав, що якась дуже велика людина... можливо...

Цікаво. Стен підійшов ближче, роздивитися.

Двері виявилися навіть більшими, ніж він припускав — шість футів заввишки й два фути завтовшки, дошки, з яких їх було зібрано, зміцнені мідним окуттям. Стен штовхнув двері, напівпричинивши. Попри їхні розміри, двері гойднулись плавно й легко на своїх завісах. Крім того, ще й беззвучно — ані рипнули. Він прикрив їх, щоб подивитися, чи дуже пошкодило ґонт, коли вони так різко розчахнулись. Там зовсім не виявилось пошкоджень, ані єдиної цятки. Химорода, як сказав би Річі.

"Ну, значить, той звук був не від цих дверей, от і все, — подумав він. — Можливо, над Деррі бахнув якийсь реактивний літак з Лорінга.[423] Двері, мабуть, стояли відчиненими весь цей..."

Стен вдарився об щось ступнею. Він подивився собі під ноги й побачив висячий замок... Уточнення: рештки висячого замка. Його було розвалено, немов вибухом. Фактично, він виглядав так, ніби хтось натрамбував у замкову щілину пороху, а потім підніс до неї сірника. Металеві квіти, смертельно гострі, стирчали з корпусу замка застиглими бризками. Стену було видно сталеві пластини всередині нього. Товстий засув висів криво на одному болті, який на три чверті вирвало з деревини. Інші три болти засува лежали на сирій траві. Покручені, як рогалики. Нахмурившись, Стен відхилив двері й зазирнув досередини. Вузькі сходи вели вгору, закругляючись і зникаючи з виду. Зовнішня стіна сходів була чисто дерев'яною, її підтримували велетенські бантини, схоже, збиті не ґонталями, а на шипах. Деякі з тих шипів здалися

Стену товщими за його власну руку. Внутрішня стіна була сталевною, з неї, немов пухирі, видималися велетенські заклепки.

— Є тут хто-небудь? — запитав Стен.

Відповіді не було.

Він повагався, потім ступив досередини, щоб трохи краще роздивитися вгорі вузьке горло сходів. Нічого. А тут, усередині, Жах-Місто. Як також сказав би Річі. Він розвернувся, щоб вийти... і почув музику.

Вона долинала стиха, але все одно була моментально впізнаваною.

Звуки каліопи.[424]

Він схилив набік голову, прислуховуючись, похмурість на його обличчі почала потроху розпливатися. Авжеж, це грає каліопа, музика карнавалів і окружних ярмарків. Вона викликала в пам'яті уривки спогадів, що були не менш приємними, як і ефемерними: попкорн, цукрова вата, пончики смажені в розтопленому салі, брязкіт ланцюгових приводів атракціонів — таких як "Дика Миша", "Батіг", "Чаша-Карусель".

Тепер його нахмуреність перетворилася на непевну усмішку. Стен зійшов на одну сходинку, потім ще на дві, так само зі схиленою до плеча головою. Знову затримався. Думки про карнавал немовби створювали його насправді; тепер Стен уже насправді чув запах попкорну, цукрової вати, тих пончиків... і понад те! Перцю, сосисок з чилі-соусом, тирси, сигаретного диму. Був тут присутнім і різкий запах солодового оцту, отого, що ним можна побризкати собі картоплю-фрі крізь дірочку в бляшаній кришечці. Він чув запах гірчиці, яскраво-жовтої і пекельно пекучої, яку намазуєш собі на хот-дог дерев'яною лопаткою.

Це було таким чудесним... неймовірним... непереборним.

Він зійшов ще на одну сходинку й тоді почув човгання, нетерплячі кроки над собою: хтось спускався сходами. Він знову нашорошив вуха. Музика каліопи раптом зазвучала гучніше, немов маскуючи звуки тих кроків. Тепер він упізнав і мелодію — це ж "Містечкові перегони".[425]

Кроки — так, але вони не зовсім ніби човгають, чи як? Насправді вони ніби... чвакають, чи не так? Звуки такі, немов якісь люди йдуть у гумаках, повних води.

"Містечкові пані співають от-сю пісню, дуда-дуда (чвак-чвак). Містечкові перегони завдовжки дев'ять миль, дуда-дуда (чвак-чалап — уже ближче). Поганяй всю ніч. Поганяй весь день..."

Тепер уже на стіні над ним загойдалися тіні.

Жах раптом стрибнув Стену в горло — це було так, немов проковтнути щось гаряче й огидне, як гидотні ліки, які тебе вмент, наче електричним розрядом, приводять до тями. Це так подіяли ті тіні.

Він бачив їх лише одну мить. Він мав лише той крихітний клаптик часу, щоб помітити, що їх дві, що вони скулені та якісь неприродні. Він мав лише той крихітний клаптик часу, бо світло тут, усередині, мерхло занадто швидко, а коли він розвернувся, масивні двері Вежі ваговито гойднулися і затріснулись.

Стенлі кинувся вниз сходами (якимсь чином він встиг подолати їх більше ніж

дюжину, хоча сам пам'ятав, що був зійшов тільки на дві, найбільше на три), тепер уже дуже сильно наляканий. Тут було занадто темно, щоби бодай щось роздивитися. Він чув власне дихання, він чув, як замирають звуки каліопи, дудонять, спливаючи кудись понад ним,

("що робить якась каліопа там нагорі, у темряві? хто на ній грає?")

і ще він чув ті мокрі кроки. Тепер вони вже наближались до нього. Підбиралися.

Він вдарив у двері обома виставленими перед собою долонями, вдарив так сильно, що іскристі шпичаки болу метнулися йому аж у лікті. Двері так легко перед тим ходили... а тепер навіть не поворухнулись.

Ні... це не зовсім правда. Спершу вони на крихту піддалися, якраз щоб йому побачити глузливу смугу сірого світла, що вертикально йшла з лівого боку дверей. Немов хтось стояв поза ними, не даючи їм відчинитися.

Задихаючись у жаху, Стен попхнув двері що мав сили. Відчуваючи, як їх мідне окуття вгризається йому в долоні. Марно.

Він спішно розвернувся, тиснучи тепер на двері спиною і розпластаними долонями. Він відчував, як піт, масний і гарячий, стікає його чолом. Музика каліопи ще погучнішала. Вона, з відлуннями, спливала вниз спіральними сходами. Тепер у ній уже не вчувалося нічого веселого. Вона змінилася. Стала похоронною. Вона стогнала, як вітер і вода, і мисленим зором Стен побачив окружний ярмарок-карнавал у кінці осені, вітер із дощем задувають пустельним простором, ляпотять вимпели, намети напинаються, завалюються, котяться геть брезентовими кажанами. Він побачив порожні атракціони, що стирчать ешафотами на тлі неба; вітер тарабанить і завиває, химерно гуляючи між їх стояків. Стен раптом усвідомив, що смерть зараз тут, разом із ним, у цій будівлі, що смерть зараз іде по нього з темряви, а він не може втекти.

Раптом потік води ринув униз по сходах. Тепер уже не попкорну, не пончиків і не цукрової вати запах він відчув, а гниття, сморід мертвої свинини, що розбухла від люті хробаків у якомусь захованому від сонця місці.

— Хто тут? — крикнув він високим, тремтячим голосом.

Йому відповів низький, булькаючий голос, що немов давився мулом і гнилою водою.

— Мертві, Стенлі. Ми мертві. Ми потонули, але тепер ми плинемо... і ти поплинеш також.

Стен відчував, як вода омиває його ступні. Він зіщулювся спиною до дверей в агонії жаху. Вони опинилися вже дуже близько. Він відчував їхню близькість. Він чув їх нюхом. Щось раз у раз врізалось йому в стегно, коли він знову і знову штовхав ті двері у своїх марних, безпомічних зусиллях вирватися звідси.

— Ми мертві, але іноді ми розігруємо невеличкі клоунади, Стенлі. Іноді ми...

Це ж його пташиний довідник.

Не думаючи, Стен сунув руку по нього. Той застряг у кишені дощовика й не хотів вийматися. Одне з них уже опинилося внизу; Стен чув, як воно чалапає через маленький кам'яний притвор Вежі. Уже за мить воно торкнеться його, і Стен відчує ту холодну плоть.

Він знову відчайдушно рвонув, і пташиний довідник опинився у нього в руках. Стен виставив його перед собою, немов якийсь немічний щит, не думаючи, що робить, але чомусь впевнений, що це правильно.

— Дрозди! — крикнув він у темряву, і на мить страховисько, що наближалось (напевне, воно було вже не далі як за п'ять кроків), завагалось — Стен майже не сумнівався в цьому. І хіба він не відчув, що двері, під якими він зараз щулиться, трішечки подалися?

Але ж він уже й не щулиться. Тепер він стояв у темряві прямо. Коли це трапилося? Нема часу загадуватись. Стен облизнув пересохлі губи й почав ритмічно вигукувати:

— Дрозди! Сірі чаплі! Гагари! Пурпурові піранги! Гракли! Чубаті дятли! Червоноголові дятли! Синички! Кропивники! Пелі...

Двері прочинилися з протестуючим скреготом, і Стен зробив гігантський крок назад у розріджене, імliste повітря. І упав пластом на мертву траву. Пташиний довідник перегнувся майже навпіл, і пізніше того вечора Стен побачить ясні відбитки власних пальців, удавлені в його обкладинку, немов її було зроблено не з жорсткого картону, а з пластиліну "Плей-До".[426]

Підвестися він не намагався, а натомість, вбиваючи у землю п'яти, почав борознити гузном слизьку траву. З вишкіреними в оскалі зубами. Усередині темного прямокутника, під діагональною тінню, яку кидали тепер напіввідчинені двері, він побачив дві пари ніг. Він побачив джинси, уже зітлілі до фіолетової чорноти. Помаранчеві нитки мляво ліпилися до швів, і вода капала з манжетів, збираючись у калюжу довкола туфель, які вже майже цілком зогнили, відкриваючи всередині себе розпухлі лілові пальці.

Їхні руки мляво висіли по боках, занадто довгі, занадто восково-білі. З кожного пальця звисав маленький помаранчевий помпон.

Тримаючи перед собою свій перегнутий пташиний довідник, з мокрим від мжички, поту і сліз обличчям, Стен монотонно хрипів:

— Яструби-курчатники... Костогризи... Колібрі... Альбатроси... Ківі...

Одна з тих рук повернулася, показавши долоню, з якої безкінечна вода виїла всі лінії, залишивши щось ідіотсько-гладеньке, як долоня якогось манекена в універмазі.

Один палець розігнувся... потім зігнувся знову. Помпон стрибав і метлявся, метлявся і стрибав.

Воно манило Стена.

Стен Юріс, який через двадцять сім років помре у ванні, порізавши хрест-навхрест собі передпліччя, підвівся навколішки, потім на рівні, потім побіг. Він перебіг Канзас-стрит, не поглянувши по боках, чи нема там машин, і затримався, захеканий, на протилежному тротуарі, щоб оглянутись назад.

З цього місця йому не було видно дверей при підніжжі Вежі; тільки саму Вежу, товсту, та все ж таки якусь елегантну, застиглу в сутінках.

— То були мертві, — прошепотів сам до себе Стен, шокований. Він миттю розвернувся і чкурнув додому.

Сушарка зупинилася. Так само й Стен.

Троє інших довгу мить просто дивились на нього. Шкіра в нього була майже такою ж сірою, як той квітневий вечір, про який він їм щойно розповів.

— Нічого собі, — нарешті озвався Бен. І тремтливо, з присвистом видихнув.

— Це правда, — тихим голосом промовив Стен. — Богом присягаюся, це правда.

— Я тобі вірю, — сказала Бев. — Після того, що трапилося у мене вдома, я повірю в будь-що.

Раптом вона підхопилася, мало не перекинувши свій стілець, і підійшла до сушарки. Почала одну по одній діставати ганчірки, складаючи їх. Вона стояла спиною, але Бен підозрював, що вона плаче. Він хотів було підійти до неї, але забракло хоробрості.

— Нам треба поговорити про це з Біллом, — сказав Едді. — Білл знатиме, що робити.

— Робити? — перепитав Стен, обернувшись і дивлячись на нього. — Що ти маєш на увазі — "робити"?

Едді подивився на нього, зам'явся:

— Ну...

— Я не бажаю нічого робити, — сказав Стен. Він дивився на Едді таким жорстким, лютим поглядом, що Едді зіщулювся на стільці. — Я хочу про це забути. Це все, що я бажаю робити.

— Не так це легко, — промовила Беверлі тихо, повертаючись до них. Бен мав рацію: гаряче сонячне світло, що падало крізь брудні вікна автопральні, відбивалося в яскравих доріжках: сліз на її щоках. — У цьому не тільки ми. Я чула Ронні Гроган. А той хлопчик, якого я почула першим... я думаю, можливо, то був маленький син Клементсів. Той, що зник просто зі свого трайка.

— То й що? — зухвало запитав Стен.

— А якщо воно хапатиме й інших? — спитала вона. — Що, як воно захоплюватиме ще дітей?

Його погляд, пекуче-карий, зчепився з її синім, відповідаючи на це запитання без слів:

— То й що, якщо так?

Але Беверлі не опустила й не відвела очі вбік і зрештою очі опустив Стен... можливо, тільки тому, що вона досі плакала, та радше тому, що її стурбованість робила її сильнішою.

— Едді правду каже, — погодилася вона. — Ми мусимо побалакати з Біллом. А вже тоді, можливо, з шефом поліції...

— Правильно, — докинув Стен. Якщо він намагався говорити зневажливо, це в нього не виходило. Голос його звучав усього лише втомлено. — Мертві діти у водонапірній Вежі. Кров, яку можуть бачити тільки діти, а дорослі ні. Клоуни прогулюються по Каналу. Повітряні кульки, що плинуть проти вітру. Мумії. Прокажені

під ганком. Шеф Бортон реготатиме так, що йому аж гузно відвалюватиметься... а потім запроторить нас у дурку.

— Якщо ми всі підемо до нього, — мовив Бен, стривожений. — Якщо ми підемо всі разом...

— Авжеж, — сказав Стен. — Правильно. Розкажи мені ще щось, Скірте. Напиши мені книжку. — Він підвівся і пішов до вікна, руки в кишенях, з сердитим, засмученим і зляканим виглядом. Якусь хвилину від дивився надвір, напружені плечі випиналися з-під його акуратної сорочки. — Напиши мені якусь срану книгу!

— Ні, — тихо промовив Бен. — Книжки писатиме Білл.

Стен крутнувся назад, здивований, і всі інші також дивились на Бена. На обличчі в Бена Генскома був шокований вираз, немов він щойно зненацька й неочікувано дав сам собі ляпаса.

Бев склала останню ганчірку.

— Птахи, — промовив Едді.

— Що? — одночасно перепитали Бев і Бен.

Едді дивився на Стена:

— Ти вибрався тому, що викрикував їм назви птахів?

— Можливо, — неохоче сказав Стен. — А може, двері просто застрягли, а потім врешті розчахнулися.

— Коли ти на них не спирався? — запитала Бев.

Стен знизав плечима. То не був жест роздратування; просто хлопець показав, що не знає.

— Я вважаю, що це ті птахи, назви яких ти їм викрикував, — сказав Едді. — Але чому? У кіно ти мусиш тримати хреста...

— ...або проказувати "Отче наш", — додав Бен.

— ...або Двадцять третій псалом[427], — вставила Беверлі.

— Я знаю Двадцять третій псалом, — сердито сказав Стен. — Але махати розп'яттям мені не вельми личить. Я єврей, пам'ятаєте?

Вони ховали від нього погляди — чи то тому, що він таким народився, чи то тому, що вони про це забули.

— Птахи! — знову повторив Едді. — Господи!

Він кинув винуватий погляд на Стена, але Стен сумно дивився через вулицю на офіс Бенгорської гідроелектростанції.

— Білл знатиме, що робити, — раптом промовив Бен, немов погоджуючись нарешті з Бев і Едді. — На що завгодно закладаюся. Закладаюся на будь-яку кількість грошей.

— Послухайте, — сказав Стен, розважливо дивлячись на них. — Гаразд. Ми можемо поговорити про це з Біллом, якщо вам так хочеться. Але для мене на цьому все й припиняється. Ви можете називати мене хоч боягузом, хоч серуном. Я не боягуз, я так не думаю. Просто оте все там, у Вежі...

— Треба було б бути якимсь божевільним, Стене, щоб не злякатися такого, що було там, — промовила Беверлі м'яко.

— Йо, я злякався, але не в тому проблема, — гаряче сказав Стен. — Навіть не в тому, про що я тут кажу. Невже ви не розумієте...

Вони дивилися на нього очікувально, очима занепокоєними й трішечки з надією, проте Стен зрозумів, що не здатен висловити свої почуття. Усі слова закінчилися. Усередині в нього містилася ціла пака почуттів, вона його майже задавлювала, але він не міг дістати її собі з горла. Хоч який він був організований, хоч який упевнений, але все одно він був лише одинадцятирічним хлопчиком, який цього року закінчив четвертий клас.

Він хотів їм сказати, що існують речі, гірші за переляк. Можна злякатися, коли їдеш на велосипеді й тебе ледь не збиває машина, або, поки не з'явилася вакцина Солка,[428] можна було боятися поліомієліту. Можна боятися того скаженого Хрущова[429] або боятися потонути, коли запливаєш туди, де тобі з головою. Всього такого можна боятися, та поза тим і далі собі нормально жити. Але ті істоти у Вежі...

Він хотів розповісти їм, що ті мертві хлопці, які, незграбно човгаючи, спустилися по гвинтових сходах, зробили дещо більше, ніж просто налякали його: вони образили його.

Так, образили. Це єдине слово, яке він міг підібрати, і якби він його промовив, друзі б з нього сміялися — він їм подобається, Стен це знав, вони ставляться до нього як до цілком рівного, але все одно вони б з цього сміялися. І тим не менше, там трапилося таке, чого не могло бути. Ті істоти образили здоровий глузд будь-якої притомної людини, вони образили центральну ідею, яка полягає в тім, що Бог надав такий остаточний нахил земній осі, щоб сутінки тривали тільки близько дванадцяти хвилин на екваторі й тягнулися годину чи й більше там, де ескімоси будують собі житла з льодових брил, а зробивши це, Він сказав фактично таке: "Окей, якщо ви зможете вирахувати цей нахил, тоді зможете й вирахувати будь-яке кляте явище, яке лишень побажаєте. Тому що навіть світло має вагу, а коли раптом нижчає гудок локомотива, це ефект Доплера, а коли літак долає звуковий бар'єр, той вибух, то не оплески янголів і не метеоризм демонів, а просто повітря вривається назад на своє місце. Я подарував вам нахил осі, а потім сів десь посередині аудиторії дивитися це шоу. У мене нема чого більше сказати, окрім того, що два та два дорівнює чотирьом, вогники в небі — це зірки, якщо є кров, то її однаково бачать і дорослі, й діти, а мертві хлопці залишаються мертвими". Гадаю, можна жити зі страхом, сказав би їм Стен, якби міг. Можливо, не вічно, але довгий, довгий час. Це з такою образою, мабуть, не можна жити, бо вона утворює тріщину в мисленні, і якщо ти до неї зазирнеш, то побачиш там, унизу, якихось живих істот з маленькими жовтими очима, що не блимають, і там сморід, у тій нижній темряві, і через деякий час ти вже думаєш — може, там, унизу, є якийсь інший всесвіт, цілий всесвіт, де в небі сходить квадратний місяць і зірки регочуть холодними голосами, і деякі трикутники мають по чотири сторони, а деякі й по п'ять, а в деяких з них п'ять сторін піднесені до п'ятого степеня. Там, у цьому всесвіті, можуть рости троянди, які співають. Усе доводить до всього — сказав би він їм, якби міг. Ідіть до вашої церкви й слухайте оповідки про Христа, котрий ходить по воді, але, якби я побачив людину, яка таке робить, я б кричав, кричав і кричав. Тому що для мене це

було б не чудом. Це для мене було б образою.

Оскільки нічого такого він їм сказати не міг, він просто повторив:

— Не в переляку проблема. Я просто не хочу бути втягнутим у щось таке, що доведе мене до шизи.

— Ти принаймні сходиш з нами поговорити з ним? — спитала Бев. — Послухати, що він скаже?

— Звичайно, — відповів Стен, а там і розсміявся. — Може, мені варто буде взяти з собою пташиний довідник.

Тоді й усі вони засміялися, й від того трішечки полегшало.

12

Беверлі залишила їх перед "Близько-Швидко" і понесла ганчірки додому сама. У квартирі все ще було порожньо. Вона поклала ганчірки під кухонну раковину й закрила шафку. Потім випросталася і подивилася в бік ванної кімнати.

"Я туди не піду, — подумала вона. — Я піду дивитися "Бендстенд" по телеку. Побачу, чи не зможу я навчитися "Пса"".[430]

Отже, вона пішла до вітальні й увімкнула телевізор, але через п'ять хвилин вимкнула, коли Дік Кларк[431] почав показувати, як багато лою з обличчя пересічного підлітка може прибрати лише одна просякнута саліциловою кислотою серветка "Страй-Декс" ("Якщо ви гадаєте, ніби можете дочиста вмитися лише за допомогою води та мила, — проказував Дік, тримаючи брудну серветку перед осклілим оком телекамери так, щоб кожний американський підліток міг її добре роздивитися, — вам варто добре роздивитися ось це").

Вона пішла назад у кухню, до шафки понад раковиною, в якій тримав свої інструменти її батько. Серед них лежала й кишенькова рулетка, з якої витягувався довгий, жовтий язик з розміткою в дюймах. Стиснувши рулетку в холодній долоні, вона вирушила до ванної.

Ванна сяяла чистотою, тихо. Десь, у якісь далекій далині, як здавалося, вона почула, як місіс Дойон кричить своєму синочку Джиму, щоб він забирався з дороги, зараз же.

Вона підійшла до раковини у ванній і зазирнула до темного ока каналізаційного стоку.

Вона трохи постояла там, ноги всередині джинсів у неї були холодними, наче мармур, соски відчувалися достатньо гострими та твердими, щоб ними прорізати папір, губи мертвотно сухими. Вона чекала тих голосів.

Жодних голосів не долинуло.

Трепетне, тихе зітхання злетіло з її вуст, і Бев почала згодовувати тонку сталеву стрічку стічному отвору. Та йшла донизу легко — наче лезо в глотку ярмаркового шпагоковтача. Шість дюймів, вісім дюймів, десять. Стрічка зупинилась, зав'язнувши у коліні під раковиною, як припустила Беверлі. Вона похитала туди-сюди стрічку, одночасно делікатно її підштовхуючи, і та знову почала лізти до стоку. Вже шістнадцять дюймів, потім два фути, потім три.

Бевєрлі дивилася, як жовта стрічка вислизає зі свого сталєвого хромованого корпусу, витєртого по боках до чорноти великою рукою її батька. Мислєним зором вона бачила, як стрічка повзе крізь чорне дуло труби, підчіплюючи якусь гідоту, зішкрібаючи луски іржі. Там, унизу, де ніколи не світить сонцє й ніколи не припиняється ніч, думала Бєвєрлі.

Вона уявляла, як головка стрічки з її маленькою, не більшою за ніготь сталєвою накладкою просковзає далі й далі в ту темряву, і розум її скрикував: "Що ти робиш?" Вона не ігнорувала цєй голос... але, здавалося, не мала ради на тє, щоб його дослухатися. Вона бачила, як кінець стрічки тепер ідє прямо вниз, у підвал. Вона побачила, як він потрапляє в каналізаційну трубу... і щойно вона цє побачила, стрічка застрягла знову.

Бєвєрлі знову її похитала, і стрічка, достатньо тонка, щоби бути гнучкою, неголосно видала якийсь моторошний писк, що нагадав Бєвєрлі тє, як звучить пила, коли її гнеш туди-сюди в сєбє на колінах.

Вона побачила, як той кінчик стрічки дряпається об дно тієї, більшої труби, в якій, мабуть, мусить бути керамічне покриття. Вона побачила, як він вигинається... а потім знову змогла штовхати стрічку далі.

Вона випустила вже шість футів. Сім. Дєв'ять...

І раптом стрічка почала бігти між її пальцями сама, немов щось там, унизу, потягнуло її за той кінець. Не просто потягнуло, а вхопило й біжить з нею. Бєвєрлі уп'ялася в біжучу стрічку вираченими очима, рот її став проваллям літери "О" в жаху — так, жаху, але не здивування. Хіба ж вона не знала? Хіба ж вона не знала, що щось таке й мусить трапитися?

Стрічка добігла свого кінця. Вісімнадцять футів; рівно шість ярдів.

Дєлікатний сміх піднісся зі стоку, а слідом і тихє шєпотіння, що звучало майже докірливим: "Бєвєрлі, Бєвєрлі, Бєвєрлі... ти не можєш нас побороти... ти помрєш, якщо намагатимєшся... помрєш, якщо намагатимєшся... помрєш, якщо намагатимєшся... Бєвєрлі... Бєвєрлі... Бєвєрлі... лі-лі-лі..."

Щось клацнуло всєрєдині корпусу рулетки, і вона раптом почала стрімко змотуватися назад, мелькотіли цифри й риски. Ближчє до кінця — останні п'ять чи шість футів — стрічка стала темною, обтікаючи червоним, і Бєвєрлі закричала й кинула рулетку на підлогу, немов та раптом обернулася на живу змію.

Свіжа кров стікала по чистій білій порцєляні раковини назад у широке око каналізаційного стоку. Бєвєрлі нахилилася, вже ридаючи, з кригою гирявого жаху в шлунку, і підібрала рулетку. Прищемивши її великим і вказівним пальчиками правої руки, тримаючи перед собою, Бєвєрлі понєсла її на кухню. По ходу, кров з неї капала на витєртий лінолеум коридору й кухні.

Підтримувала вона сєбє думкою, що сказав би її батько — що він зробив би її, — якби дізнався, що вона вимазала його рулетку в кров. Звісно, він не здатен побачити цю кров, але попри цє така думка була допоміжною.

Вона взяла одну з тих чистих ганчірок — всє щє теплу, мов свіжий хліб, після

сушарки — і пішла назад до ванної. Перш ніж почати там вичищати, вона вставила в отвір стоку тверду гумову затичку, закривши його око. Кров була свіжою, тож відмивалася легко. Беверлі пройшлася по своїх слідах, витираючи з лінолеуму краплі розміром з дайм, потім виполоскала ганчірку, викрутила її і відклала вбік.

Взявши другу ганчірку, вона витерла нею батьківську рулетку. Кров була густою, клейкою. У двох місцях там прилипли згустки чогось чорного, тванистого.

Хоча в кров були вимазані тільки останні п'ять чи шість футів, вона почистила стрічку по всій її довжині, стираючи з неї всі сліди каналізаційної гидоти. Закінчивши, вона поклала рулетку назад у шафку над кухонною раковиною і понесла дві брудні ганчірки на заднє подвір'я квартири. Місіс Дойон знову кричала на Джима. Голос у неї звучав чисто, майже як дзвіночок, у тихому, спекотному надвечір'ї.

На задньому подвір'ї, де панувала переважно гола земля, бур'ян та мотузки для сушіння білизни, стояв також іржавий сміттєспалювач. Беверлі вкинула до нього ганчірки, а потім сіла на задньому ґанку. Сльози прийшли зненацька, з дивовижною люттю, і цього разу вона не робила жодних зусиль, щоби їх стримувати.

Обнявши себе за коліна, поклавши голову на руки, вона ридала, а місіс Дойон все кричала Джиму, щоб зійшов з дороги, а чи він хоче, щоб його на смерть збила якась машина?

Деррі:

Друга інтерлюдія

Quaeque ipsa miserrima vidi,

Et quorum pars magna fui.[432]

Вергілій. Енеїда (Книга 2)

Краще не дровичся з нескінченним.

Злі вулиці[433]

14 лютого 1985 року

День Святого Валентина

Ще два зникнення протягом минулого тижня — знову діти. Якраз коли я тільки-но почав розслаблятися. Перший — шістнадцятирічний хлопець на ім'я Денніс Торріо, друга — всього лиш п'ятирічна дівчинка, яка каталася на санчатах поза своїм будинком на Західному Бродвеї. Мати, вся в істериці, знайшла її санчата, оту синю пластикову "летючу тарілку", і більш нічого. Уночі перед цим випав свіжий сніг — дюйми чотири приблизно. І крім її — жодних слідів, сказав мені шеф Редімахер, коли я йому зателефонував. Я його дедалі дужче дратую, здається мені. Це не те, через що я мучитимуся безсонними ночами; мені ще робити набагато гірші справи, хіба не так?

Спитав у нього, чи можу я побачити поліцейські фотографії. Він відмовив.

Спитав у нього, чи не вели її сліди до якоїсь дренажної труби або зливової решітки. Після цього запала довга тиша. Потім Редімахер сказав:

— Я починаю загадуватися, Хенлоне, чи не варто було б вам відвідати певного лікаря? Лікаря типу мозкоправа. Дитину вкрав її батько. А чи ви газет не читаете?

— А Торріо також украв батько? — спитав я.

Знову довга пауза.

— Дайте цьому спокій, Хенлоне, — сказав він. — Дайте мені спокій.

Він поклав слухавку.

Звичайно, я читаю газети — хіба не я особисто кожного ранку розкладаю їх у читацькій залі Публічної бібліотеки? Та маленька дівчинка, Лорі Енн Вінтербаргер, після запеклого шлюбборозлучного судового процесу, який відбувся навесні 1982 року, жила під опікою своєї матері. Наша поліція розробляє версію, що Хорст Вінтербаргер, який нібито працює, механіком-ремонтником десь у Флориді, приїхав машиною в Мейн, щоби вкрати свою дочку. До того ж, за їх версією, він став машиною біля її будинку й покликав дочку, яка й підійшла сама до нього, — звідси й відсутність інших слідів, окрім слідів маленької дівчинки. З приводу того, що ця дівчинка ні разу не бачила батька відтоді, як їй було два роки, їм сказати нічого. Почасти та глибока запеклість, якою супроводжувалося розлучення Вінтербаргерів, походила від твердження місіс Вінтербаргер, що принаймні у двох випадках Хорст Вінтербаргер сексуально домагався їхньої дитини. Попри гарячі заперечення самого Вінтербаргера, вона просила суд відмовити Вінтербаргеру в праві відвідувати дочку, і суд задовольнив це прохання. Редімахер стверджує, що це судові рішення, в результаті якого Вінтербаргер виявився цілком відрізним від своєї єдиної дитини, могло підштовхнути Вінтербаргера до того, щоб забрати дочку. У цьому є якась імовірність, але запитаймо в себе таке: чи могла б упізнати батька через три роки й побігти до нього, коли він її покликав, маленька Лорі Енн? Редімахер каже — так, навіть попри те, що востаннє вона його бачила, коли їй було два роки. Я ж так не думаю. І мати її каже, що Лорі Енн добре було навчено не підходити до незнайомців і не балакати з ними, це той урок, який рано й добре завчають більшість дітей у Деррі. Редімахер каже, що зробив подання до поліції штату Флорида, щоб вони розшукали Вінтербаргера, і на цьому його відповідальність закінчується.

"Справи опікунства — це більше парафія правників, аніж поліції", — так процитувала минулої п'ятниці "Деррі Ньюз" слова цього пихатого, важкотілого гівнюка.

Але той хлопець, Торріо... там дещо інше. Чудове життя в родині. Грав у футбол за "Деррійських Тигрів". Учень-відмінник. Улітку 84-го був у школі виживання "Готових до мандрів" і чудово пройшов усі іспити.[434] Уживання наркотиків не зафіксовано. Мав подружку, в яку вочевидь був безтямно закоханий. Мав усе, заради чого варто жити. Все, заради чого варто залишатися в Деррі, принаймні ще наступні два роки.

І все одно десь зник.

Що трапилося з ним? Раптовий напад потягу до мандрів? Чи може, якийсь п'яний водій його збив, добив на смерть, а потім десь закопав? Чи може, він усе ще в Деррі, може так бути, що він тепер на нічному боці Деррі, в компанії з такими, як Бетті Ріпсом і Патрік Гокстеттер, і Едді Коркоран і решта? Чи, може

(пізніше)

я знову роблю те саме. Топчу той самий ряст, не роблю нічого конструктивного, тільки накручую себе до тієї межі, де вже варто кричати. Я здригаюся, коли рипне

залізна драбина, що веде до горішнього книгосховища. Я здригаюся від тіней. Я ловлю себе на думці — як би я зреагував, якби, штовхаючи перед собою мого маленького возика на гумових коліщатах, розставляв книжки на полиці у книгосховищі, й раптом з-поміж двох рядів похилених книг вистромилася чиясь нашукуюча рука...

Знову сьогодні те саме, буквально непереборне бажання почати їм телефонувати. Раз я навіть був дійшов аж так далеко, що набрав 404, окружний код Атланти, маючи перед собою номер Стенлі Юріса. А потім просто тримав слухавку біля вуха, питаючись у себе, чи я хочу дзвонити їм тому, що насправді впевнений — на сто відсотків впевнений, — чи просто тому, що я зараз такий жахливо наляканий і мені нестерпно бути на самоті; тому що мені необхідно побалакати з кимсь, хто знає (або знатиме), що таке те, чого я так боюся.

На хвилю я ніби справді почув, як Річі перепитує: "Пасовище? ПАСОВИЩЕ? Не тре'а нам ніяких смердючих пасовищ, сеньойрре!" своїм Голосом Панчо Ванільї; почув так ясно, немов він стояв отут, поруч мене... і поклав слухавку. Тому що, коли бажаєш побачитися з кимсь так сильно, як хочу побачитися з Річі — чи з будь-ким з них, — у той момент ти просто не можеш довіряти власним мотиваціям. Найкраще ми брешемо, коли брешемо самим собі. Факт той, що я ще не впевнений на всі сто відсотків. Якщо з'явиться нова жертва, я дзвонитиму... але поки що мушу погодитися з тим, що навіть такий самовдоволенний гівнюк, як Редімахер, може бути правим. Дівчинка дійсно могла пам'ятати свого батька; могла бачити його фотографії. І ще я підозрюю, що дійсно переконливий дорослий може умовити котрусь дитину сісти до його машини, не має значення, чого ту дитину навчали.

Є й інший страх, який мене переслідує. Редімахер припустив, що я потроху божеволію. Мені в це не віриться, але якщо я телефонуватиму до них зараз, вони можуть подумати, що я божевільний. Гірше над те, а якщо вони мене зовсім не згадають? "Майк Хенлон? Хто? Я не пам'ятаю жодного Майка Хенлона. Я вас зовсім не пам'ятаю. Яка обіцянка?"

Я відчуваю, що прийде правильний час, коли я мушу їм дзвонити... і коли той час прийде, я знатиму, що він правильний. У той же час відкриються і їхні власні канали. Це так, якби два величезних колеса повільно входили у якусь потужну взаємодію одне з одним, на одному з них я з рештою Деррі, а на іншому всі мої друзі дитинства.

Коли прийде час, вони почують голос Черепахи.

Тому я чекатиму, і рано чи пізно я знатиму. Гадаю, питання, телефонувати до них чи не телефонувати, більше не стоїть.

Залишилося питання — коли.

20 лютого 1985 року

Та пожежа в "Чорній мітці".

"Перфектний приклад того, як Торгова палата намагатиметься переписувати історію, Майку, — сказав би мені старий Алберт Карсон, мабуть, ще й хихочучи при цьому. — Вони намагатимуться, і подеколи їм це майже вдаватиметься... але старі люди пам'ятають, як і що відбувалося насправді. Вони завжди пам'ятають. І подеколи вони

розповідатимуть тобі, якщо ти їх правильно розпитуватимеш".

Є люди, які живуть у Деррі по двадцять років і не знають, що на старій Деррійській армійській авіабазі колись була "особлива" казарма для підсержантського контингенту, казарма, що стояла за добрячих півмилі від решти бази — і посеред лютого, коли температура тримається якраз близько нуля і вітер по пласких злітних смугах дме зі швидкістю сорок миль на годину,[435] та сколотивши фактор температура/вітер разом у щось таке, у що важко повірити, ті зайві півмилі ставали чимось, що могло призвести до замерзання/переохолодження, або до обмороження, або навіть до смерті.

Інші сім казарм опалювалися мазутом, вони були утеплені й мали вікна з подвійними зимовими рамами. У них було приємно й затишно. "Особлива" казарма, в якій містилося двадцять сім осіб п'ятої роти, опалювалася старою й норовистою дров'яною піччю. Дровами її забезпечували абияк. Єдиним утепленням слугував глибокий шар ялинових і соснових гілок, навалених під стіни самими солдатами. Якось один із роти спромігся дістати повний набір зимових рам, але саме того дня всіх двадцять семеро мешканців "особливої" казарми відправили в Бенгор допомогти з якоюсь роботою на тамтешній базі, а коли вони того вечора повернулися — голодні й холодні, — усі шибки у тих рамах були розбиті. Всі до одної.

Це було у 1930 році, коли половину Військово-повітряних сил Америки все ще становили біплани. Військовий трибунал у Вашингтоні засудив Біллі Мітчелла[436], понизивши його до літання за письмовим столом, бо його осягча наполегливість у намаганнях розбудувати більш сучасні Військово-повітряні сили врешті-решт роздратовала вище керівництво достатньо, щоб воно вирішило його приплеснути. Невдовзі по тому він пішов у відставку.

Таким чином польотів на Деррійській базі відбувалося вкрай мало, попри те, що там було три злітних смуги (втім, справжнє тверде покриття мала тільки одна). Більша частина служби проходила у виконанні всяких безглузвих робіт.

Одним із солдатів п'ятої роти, який після того, як у 1937 році закінчився його строк служби, повернувся в Деррі, був мій батько. Він і розповів мені цю історію.

— Одного дня навесні 1930-го (це було приблизно місяців за шість перед тією пожежею в "Чорній мітці") я з чотирма своїми приятелями повертався з триденної відпустки, яку ми разом провели південніше, у Бостоні. Проходимо, отже, ми крізь ворота, а там, просто у КПП, стоїть, спираючись на лопату, такий одоробало, виколупує собі з гузна залиплі формені штани. Сержант один, родом звідкілясь із півдня. Морквяно-руде волосся. Погані зуби. Прищі. Не вельми відрізняється від мавпи без шерсті на тілі, якщо ти розумієш, про що я. Під час Депресії таких, як він, в армії повно було. Ну, отже, ми проходимо, чотири молоді хлопці, повертаємося з відпустки, все ще в чудовому настрої, і бачимо по його очах, що він так і шукає, з чим би до нас присікатися.

Отже, ми йому так хвацько салютуємо, немов він генерал Блек Джек Першинг[437] власною персоною. Гадаю, все з нами могло б обійтися гаразд, але такий тоді був чудесний день, кінець квітня, сонечко сяє, і в мене само з рота вилетіло: "Доброго дня

вам, сержанте Вілсоне, сер", — привітав його я, і він стрибнув на мене всіма чотирма лапами. "Я тобі дозволяв говорити зі мною?" — питається він. "Ні, сер", — відповідаю я. Він обводить поглядом моїх друзів: Тревора Досона, Карла Руна й Генрі Вітсана, який загинув потім у пожежі тієї осені. "Цей-от хитромудрий ніггер зостається зі мною, — каже він їм. — Якщо решта вас, чорнозадих, не бажає аж до вечора марудитися разом з ним певною сучою брудною роботою, катайте до своєї казарми, покладіть речі й тягніть свої сраки до чергового по частині. Вам ясно?" Ну, вони й пішли, а Вілсон гукає: "Бігом — марш, уйобки! Щоби я бачив, як мелькотять ваші срані підшви, зникли нахер!"

Отже, вони кинулися бігом геть, а Вілсон веде мене до одного зі складів і там вручає заступ. Веде він мене на велике поле, яке тоді лежало майже точнісінько там, де сьогодні стоїть автобусний термінал "Північно-східних авіаліній".[438] І от він дивиться на мене, типу скалиться, і показує на землю, і каже: "Бачиш отам оту яму, ніггере?" Не було там ніякої ями, але я вирішив, що краще мені буде погоджуватися з усім, що він каже, тож я подивився туди, на землю, де він показував, і відповідаю, звісно, мовляв, бачу. І тут він мені як вріже в ніс, і збив з ніг, і я вже лежу на землі, і кров стікає на останню в мене свіжу сорочку. "Не бачиш ти її, бо якийсь язикатий чорносракий байстрюк її засипав! — кричить він на мене, і щоки в нього аж палахкотять. Але він і шкіриться водночас, і видно, що насолоджується собою. — Так от що ти зробиш, Містере Доброго Дня Вам, ти зробиш те, що вибереш землю з моєї ями. Бігом — марш!"

Отже, копаю я чи й не дві години, і вже доволі скоро стою в ямі собі по підборіддя. Останні пару футів там була глина, і на той час, як закінчив, я вже стояв у воді по щиколотки, у промоклому наскрізь взутті.

"Вилізай звідти, Хенлоне", — наказує сержант Вілсон. Він сидів там само, на траві, курих сигарету. Навіть руки мені не подав, щоб допомогти вилізити. Я брудний, у грязюці від голови до п'ят, не кажучи вже про засохлу кров у мене на форменій сорочці. Він підвівся, підійшов. Показує на яму: "Що ти там бачиш, ніггере?" — "Вашу яму, сержанте Вілсон", — відповідаю я. "Йо, гаразд, я вирішив, що вона мені не потрібна, — каже він, — мені не потрібна яма, викопана ніггером. Поверніть мою землю назад до неї, рядовий Хенлоне".

Отже, я почав засипати яму, а коли закінчив, уже сідало сонце й ставало холодно. Він підходить і дивиться, коли я вже закінчив приплескувати заступом останню землю. "Ну, а що тепер ти бачиш, ніггере?" — питається він. "Земляний горбок", — відповів я, і він мене вдарив знову. Боже мій, Майкі, я вже був близько до того, щоб підхопитися з землі й розвалити йому голову ребром заступа. Але, якби я так зробив, я б ніколи більше не подивився в небо, окрім як крізь ґрати. І все ж таки траплялися моменти, коли я майже був певен, що варто було тоді так і зробити. А проте якимсь чином я спромігся втримати себе у спокої. "Ніякий це не земляний горбок, дурень ти мокроскубаний з манди останньої шльондри, — кричить він мені, аж слина йому з губ бризкає. — Це МОЯ ЯМА, і краще тобі зараз же вибрати з неї землю! Бігом — марш!"

Отже, викопав я землю з тієї його ями, а потім засипав її знову, і потім він мене

питає, чому це я раптом засипав його яму якраз тоді, коли він був готовий у неї поспрати. Отже, викопую я її знову, і він спускає штани, і звіщує свою кощаву, пердючу реднеківську сраку над ямою, і шкіриться до мене, поки робить свою справу, і питається: "Як ся маєш, Хенлоне?" — "Просто чудово, сер", — умент відповідаю я, бо сам собі вирішив, що не здамся, поки не впаду там зомлілий або мертвий. Таке мене зло взяло. "Ну, я маю на меті це поправити, — каже він. — Почнемо з того, що вам краще зараз же засипати цю яму, рядовий Хенлоне. І я бажаю бачити більше жвавості. Ти забарюєєся".

Отже, я засипав її знову й із того, як він ошкірявся, зрозумів, що він тільки розігрівається. Аж гульк — один його приятель зсутулено чалапає по полю з гасовим ліхтарем і каже йому, що там була раптова перевірка й Вілсона здали, що його там не було. Мої друзі мене прикрили, тож зі мною все було гаразд, а от друзі Вілсона — якщо він їх так називав — тим не переймалися.

Тоді він мене відпустив, і я чекав, чи побачу наступного дня його ім'я у списку покараних, але воно там так і не з'явилося.

Гадаю, він, мабуть, просто сказав лейтенанту, що пропустив перевірку, тому що врозумляв одного язикатого ніггера, кому належать усі ями на Деррійській армійській базі — ті, які вже викопано, і ті, які ще ні. Може, вони йому медаль вручили замість того, щоб відправити чистити картоплю. Отак воно велося у п'ятій роті тут, у Деррі.

Це було якраз десь у 1958 році, коли батько розповів мені цю історію, і я гадаю, йому було під п'ятдесят, тоді як матері моїй було десь років сорок чи близько того. Я його спитав: якщо в Деррі було отак, то чому він тоді сюди повернувся?

— Ну, мені було всього лиш шістнадцять, коли я вступив до армії, Майкі, — сказав він. — Збрехав про свій вік, щоб потрапити. Це була не моя ідея, між іншим. Моя мати наказала мені так зробити. Я був величеньким, і це єдина причина, чому моя брехня вдалася, гадаю. Я народився і виріс у Берго, у Північній Кароліні, і єдине, коли ми бачили м'ясо, це відразу, як було зібрано тютюн, або взимку, якщо мій батько, бува, підстрелить єнота чи опосума. Єдине смачне, що я пам'ятаю про Берго, це опосумний пиріг[439] з викладеними кругом по ньому кукурудзяними коржиками, красиво, як тільки собі можна уявити. Отже, коли тато загинув через аварію якогось сільськогосподарського обладнання, мама сказала, що повезе Філлі Луберда в Коринт, де в неї були родичі. Філлі вважався немовлям у нашій родині.

— Ти кажеш про мого дядька Філа? — запитав я, усміхаючись тій думці, що хтось може називати його Філлі Лубердом. Він був адвокатом у Тусоні, в Аризоні, вже шість років членом тамтешньої міської ради. Малим я думав, що дядько Філ багатій. Як для чорного у 1958 році, він ним і був. Він заробляв двадцять тисяч доларів на рік.

— Про нього я й кажу, — відповів мені тато. — Але в ті дні він був лише дванадцятирічним хлопчиком, який ходив у латаному комбіку й матроській шапочці з рисового паперу та не мав взуття. Він був найменшим, я — другим найменшим. Усі решта були деінде — двоє померли, двоє одружилися, один у в'язниці. Говард. Він завжди був безпутнім. "Ти мусіш записатися в армію, — сказала мені твоя бабуся Ширлі.

— Не знаття мені, чи вони там почнуть тобі одраз платити, чи ні, але тіки-но почнуть, ти мусіш слати мені 'сигнування щомісяць. Мені нестерпно відправляти тебе геть, синку, та якщо ти не подбаєш про мене й Філлі, навіть не знаю, що з нами буде". Вона дала мені моє свідоцтво про народження, щоб я показав його рекрутиру, і я побачив, що вона якимсь чином переправила на ньому рік, щоб зробити мене вісімнадцятирічним.

Пішов я, отже, до суду, де сидів армійський рекрутир, і спитав, як мені вступити. Він показав мені папери й ризику, де поставити позначку. "Я умію писати своє ім'я", — сказав я йому, і він розсміявся так, ніби мені не повірив. "Ну гаразд, давай тоді напиши його, чорний хлопчино", — каже він. "Зач'кайте хвилю, — кажу йому. — Я хочу в вас дещо зап'тати". — "Гати, — каже він. — Я можу дати відповідь на будь-яке твоє запитання". — "А справді в армії їдять м'ясо двічі на тиждень? — спитав я. — Моя мама каже, нібито так, але вона mocno тисне на мене, щоб я записався". — "Ні, його не їдять двічі на тиждень", — каже він. "Ну, саме отак й я думав", — кажу йому, думаючи тим часом собі, що цей чоловік зануда, але він принаймні чесний зануда. А потім він каже: "В армії його їдять кожного вечора". І я сам собі дивуюся, як я тільки міг подумати, ніби він чесний. "Ви, ма'ть, думаєте про мене, що я геть-чисто дурень", — кажу йому. "Правильно думаєш, ніг'гере", — каже він. "Ну, якщо я вступлю в армію, я мушу робити дещо для мами й Філлі Луберда, — кажу я. — Мама каже, це якесь 'сигнування". — "Це отут, — каже він, тицяючи у формуляр грошового асигнування. — Ну, що там ще маєтсья в тебе на умі?" — "Ну, — кажу я, — а як щодо вишколу, щоб стати офіцером?" Коли я це сказав, він закинув голову й так реготав, що я вже був подумав, що він зараз вдасться власного слиною. А потім він каже: "Синку, той день, коли в нашій армії заведуть чорних офіцерів, буде днем, коли ти побачиш, як у джаз-клубі чарльстон танцює скривавлений Ісус Христос. А тепер ти або підписуєш, або ні. Мені вже бракує терпіння. І ще ти засмердів тут все приміщення".

Отже, я підписав і далі тільки дивився, як він причіплює скобками до моєї особової картки формуляр асигнування, а потім приймає в мене присягу, а потім я вже й солдат. Я гадав, мене відправлять у Нью-Джерсі, де військові будували мости, оскільки війн, у яких слід було б битися, тоді не було. Натомість я потрапив у Деррі, штат Мейн, у п'яту роту.

Батько зітхнув і посовався у своєму кріслі, великий чоловік із сивим волоссям, що кучерявилось в нього щільно при голові. На той час наша ферма була однією з найбільших ферм у Деррі, ми мали, либонь, найкращу ятку сільськогосподарської продукції південніше Бенгора. Ми всі втрьох важко працювали, а під час жнив батько мусив наймати ще й помічників, і ми були успішні.

Він сказав:

— Я повернувся сюди, тому що бачив Південь і бачив Північ, і ненависть була однакова й там, і там. То не сержант Вілсон мене в цьому переконав. Він був не чим іншим, як просто засранцем із Джорджії, який, куди б він не перебирався, тягнув із собою Південь. Йому, щоб ненавидіти ніг'герів, не треба було перебувати південніше

лінії Мейсона-Діксона[440]. Він просто ненавидів. Ні, то пожежа в "Чорній мітці" переконала мене в цьому. Розумієш, Майкі, певним чином...

Він кинув погляд поза мене, на матір, котра сиділа там, плела. Вона не підводила очей, але я розумів, що вона уважно все слухає, і батько це знав також, я гадаю.

— Певним чином саме та пожежа зробила мене справжнім чоловіком. Шістдесят людей загинуло в тій пожежі, вісімнадцять із них з п'ятої роти. Насправді після того, як пожежа закінчилася, ніякої роти не залишилося. Генрі Вітсан... Сторк Енсон... Ален Сноупс... Еверет МакКаслін... Гортон Сарторис... усі мої друзі, всі загинули в тій пожежі. І пожежа та була влаштована не сержантом Вілсоном і його впертими приятелями з кукурудзяних штатів. Її було влаштовано деррійською філією мейнського "Легіону Білої Гідності". Деякі з дітей, разом із якими ти ходиш до школи, синку... це їхні батьки чиркали тими сірниками, якими було підпалено "Чорну мітку". І я зараз кажу не про бідних дітей, аж ніяк.

— Чому, тату? Чому вони це зробили?

— Ну, почасти тому, що це Деррі, — сказав батько, хмурачись. Він повільно розкурював люльку, трусив дерев'яним сірником. — Я не знаю, чому це сталося тут; я не можу цього пояснити, але в той же час я цим не здивований. Розумієш, "Легіон Білої Гідності" — це була така північна версія Ку-Клукс-Клану. Вони маршували в таких самих білих халамидах, так само палили хрести, так само слали повні ненависті листи чорним мешканцям, які, на їхню думку, вивищувалися понад власний стан, або бралися за роботу, гідну білих людей. Інколи вони закладали динамітні заряди у тих церквах, де проповідники говорили про рівність чорних. У більшості історичних книжок частіше розповідається про ККК, аніж про "Легіон Білої Гідності", і багато людей навіть не знають, що таке явище існувало. Я думаю, це тому, що більшість книжок з історії написано мешканцями північних штатів, а їм соромно.

Найпопулярніше це було у великих містах і промислових районах. Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Детройт, Балтимор, Бостон, Портсмут — там усюди малися власні ложі. Намагалися вони зорганізуватися і в Мейні, але Деррі стало єдиним містом, де вони мали бодай якийсь успіх. Ага, якийсь час існувала доволі славна ложа у Льюїстоні (приблизно в той самий час, коли трапилася пожежа у "Чорній мітці"), але вони не переймалися тим, що ніг'тери гвалтують білих жінок або займають робочі місця, які мусили б належати білим, тому що там не жило жодних ніг'терів, не було про що говорити. Льюїстон турбувався бродягами-волоцюгами, а також тим, що ті, кого називали "бонус-армією"[441], об'єднуються з тими, кого називали "армією комуністичних покидьків", до яких вони зараховували кожного, хто не мав роботи. Легіонери гідності зазвичай виганяли з міста таких хлопців, щойно вони там з'являлися. Інколи засовували їм ззаду в штани отруйного плюща.

Інколи підпалювали на них сорочки. Ну, а тутешній Легіон після пожежі в "Чорній мітці" доволі підупав. Справи вийшли за край, розумієш. Як воно часом буває в цьому місті, — він помовчав, пихкаючи люлькою. — Це так, Майкі, наче той "Легіон Білої Гідності" був просто якоюсь черговою насіниною, що знайшла для себе тут родючий

ґрунт. Це був рядовий клуб заможних людей. А після тієї пожежі вони поховали свої халамиди, вибілювали брехнею одне одного й справу зам'яли, — тут уже в його голосі з'явилося лихе презирство, що змусило мою матір насуплено підвести голову. — Та й врешті-решт, хто загинув? Вісімнадцять армійських ніггерів, чотирнадцять чи п'ятнадцять міських ніггерів, чотири музиканти з ніггерського джаз-бенду... та якась купка любителів ніггерів. Яке це мало значення?

— Вілле, — м'яко проказала мама. — Досить уже.

— Ні, — заперечив я. — Я хочу послухати.

— Час уже тобі лягати спати, Майкі, — сказав батько, куйовдячи мені волосся своєї великою, жорсткою рукою. — Я тільки хочу тобі сказати ще одне, хоча не думаю, що ти це зрозумієш, бо не певен, що розумію це сам. Те, що трапилося того вечора в "Чорній мітці", яким би жахливим воно не було... насправді я не думаю, що воно трапилося тому, що ми чорні люде. І навіть не тому, що "Мітка" стояла близьенько поза Західним Бродвеем, де жили тоді, та й сьо'дні живуть багаті білі деррійці. Я не думаю, що "Легіону Білої Гідності" так добре велося тут, бо в Деррі ненавиділи чорних і зайд дужче, ніж у Портленді, чи в Льюїстоні, чи в Брансвіку. Усе через тутешній ґрунт. Здається, огидні речі, болючі речі вельми добре квітнуть на ґрунті цього міста. Я роками знову й знову думав, чому так. Я не знаю, чому воно так... але це так. Одначе є тут і гарні люде також, і тоді тут гарні люде жили. Коли потім були похорони, прийшли тисячі людей, і приходили вони до чорних так само, як і до білих. Підприємства закривалися більш як на тиждень. Обпечених лікували в шпиталях безкоштовно. Приносили кошики з харчами й листи зі співчуттями, щиро написані. З різних боків подавали допомогу. Тоді ж я познайомився з моїм другом, Дьюї Конроем, а ти знаєш, що він білий, як ванільне морозиво, але для мене він як рідний брат. За Дьюї я б життя поклав, якби він мене про це попросив, і хоча ніхто насправді не може знати серця іншої людини, гадаю, і він за мене поклав би життя, якби до такого дійшло.

Коротше, тих із нас, хто залишилися після тієї пожежі, армійське начальство відіслало звідси геть, ніби йому було соромно... і, гадаю, таки було. Я опинився у Форт-Гуді й залишався там шість років. Там я зустрів твою матір, і поженилися ми у Гелвістоні, в домі її батьків. Але всі ті роки Деррі ніколи не йшло мені з голови. І після війни я привіз твою маму сюди. І в нас з'явився ти. Тут ми й живемо, менш як за три милі від того місця, де у 1930 році стояла "Чорна мітка". А тепер, я вважаю, час тобі вже до ліжка, містере Чоловіче.

— Я хочу почути про пожежу! — почав благати я. — Розкажи мені про неї, татусю!

Але він подивився на мене з отим своїм нахмуреним виразом, який завжди мене затикав... можливо, тому що він нечасто так на мене дивився. Здебільшого він був усміхненою людиною.

— Це не для такого хлопчика історія, — відповів він. — Іншого разу, Майкі. Коли ми обоє пройдемо далі ще кілька років.

Так виявилось, що ми обоє пройшли далі ще чотири роки, перш ніж я почув розповідь про те, що трапилося того вечора у "Чорній мітці", і на той час ходячі дні для

мого батька вже завершилися. Розповідав він мені про це, лежачи у шпитальному ліжку, переповнений наркотиками, то спливаючи з дійсності в забуття, то повертаючись назад, тим часом як його жер рак.

26 лютого 1985 року

Я перечитав останнє, що написав у цьому щоденнику, і сам себе здивував, залившись сльозами за своїм батьком, який уже двадцять три роки як помер. Я пам'ятаю мою тугу за ним — це тривало майже два роки. Потім, у 1965 році, я закінчив середню школу й моя мама, подивившись на мене, сказала: "Як би пишався твій батько!" — і ми заплакали, обнявшись, і я думав, що то вже кінець, що так ми завершили труд його поховання — тими пізніми слізьми. Але хтозна, скільки може тривати туга? Хіба не може бути так, що навіть за тридцять або й сорок років після смерті дитини чи брата, чи сестри хтось може, напівпрокинувшись, думати про ту людину з тим же пустельним відчуттям втрати, з тим же відчуттям місця в душі, якого ніколи не буде заповнено... можливо, навіть по смерті.

Він пішов з армії у 1937, з пенсією по інвалідності. На той рік армія мого батька стала набагато бойовитішою; будь-хто, навіть маючи півока, сказав він мені якось, міг на той час уже побачити, що невдовзі всю зброю почнуть діставати з комор. А тим часом його було підвищено до сержантського рангу, і ще він втратив більшу частину лівої ступні, коли один новенький рекрут — такий переляканий, що ледь не срав персиковими кісточками — висмикнув чеку з гранати, а потім, замість кинути, просто її впустив. Граната підкотилася до мого батька й вибухнула з таким звуком, як він казав, наче хтось кашлянув серед ночі.

Чимало боеприпасів, з якими були змушені тренуватися ті, давні, солдати, були або дефектними, або так довго пролежали на якихось майже забутих складах, що стали геть непридатними. Вони отримували набої, які не стріляли, або гвинтівки інколи вибухали просто в руках, коли набої таки стріляли. Військово-морський флот мав торпеди, які зазвичай ішли не туди, куди ними цілилися, а коли йшли, то не вибухали. У літаків армійського авіакорпусу та флотської авіації[442], якщо вони жорстко сідали, відпадали крила, а в 1939 році у Пенсаколі, я десь про це читав, один інтендант виявив цілий парк казенних вантажівок, які не їздили, бо таргани поїли в них гумові шланги й вентиляторні приводні паси.

Таким чином життя мого батька було врятоване (включно з тією частиною, що дала життя вашому покірному слугі Майклу Хенлону), завдяки тому, що разом зійшлися бюрократично-фінансове лайномішання та дефектне озброєння. Та граната лише напіввибухнула, а отже, він втратив тільки частину однієї ступні, замість того, щоб позбутися всього — від п'ят до грудної кістки.

Завдяки грошам по інвалідності він зміг одружитися з моєю матір'ю на рік раніше, ніж планував. Вони не зразу поїхали в Деррі; вони поїхали у Х'юстон, де працювали до 1945 року. Батько був старшим майстром на заводі, що виробляв корпуси для бомб. Мати стала Розі-клепальницею[443]. Але, як він сказав того вечора мені одинадцятирічному, думка про Деррі "ніколи не йшла йому з голови". І от тепер я

загадуюся, чи не діяла ця сліпа сила вже тоді — притягувала його назад для того, щоб я міг зайняти своє місце у тому колі в Пустовищі того серпневого надвечір'я. Якщо колеса Всесвіту налаштовані правильно, тоді зло завжди компенсується добром... але й добро також може бути жахливим.

Мій батько передплачував "Деррі Ньюз". Стежив за оголошеннями про продаж землі. Батьки накопичили доволі багато грошей. Нарешті він побачив ферму на продаж, яка була схожа на вигідне придбання... на папері принаймні. Автобусом "Трейлвейз"[444] вони удвох приїхали з Техасу на неї подивитися і того ж дня її купили. "Перший торговельний банк" округу Пенобскот видав батькові десятирічний іпотечний кредит, і вони оселилися.

— Спершу в нас були деякі проблеми, — іншого разу розказував мені батько. — Були тут люде, які не хотіли в себе в сусідстві негрів. Ми знали, що так буде — я не забував про "Чорну мітку", — тож ми просто вперлися, перечікуючи. Діти, проходячи повз нас, кидали каміння або пивні бляшанки. Того першого року мені довелося замінити двадцять шибок. А дехто з таких були й зовсім не діти, авжеж. Якось ми прокинулися, а на стіні курника намальовано свастику, і всі кури мертві. Хтось отруїв їхню їжу. То були останні кури, яких я намагався тримати. Але окружний шериф (у ті дні не було ніякого шефа поліції, Деррі було недостатньо великим містом для такого) узявся за цю справу й працював наполегливо. Саме це я й маю на увазі, Майкі, коли кажу, що є тут люде й гарні, не тільки погані. Для того чоловіка, Саллівена, не було жодної різниці в тому, що шкіра в мене коричнева, а волосся кучеряве. Він приїздив з півдюжини разів, балакав з людьми й нарешті з'ясував, хто це зробив. І як ти гадаєш, хто то був? Вгадай з трьох разів, перші два не рахуються!

— Я не знаю, — сказав я.

Батько реготав аж поки сльози не почали йому литися з очей. Діставши велику білу хустинку, він їх втер.

— Ну як же, то був Батч Баверз, ось хто! Батько того хлопця, що ти кажеш, найбільший задерій у твоїй школі. Батько лайно, а син його бздо.

— У школі є діти, які кажуть, що батько в Генрі скажений, — сказав я йому.

Гадаю, я тоді вчився в четвертому класі — мав достатньо досвіду з Генрі Баверзом, він не раз залюбки вибивав у мене з рук їжу, це щонайменше... а коли думаю про те тепер, більшість уперше почутих мною образливих синонімів до слів "чорний" і "негр" я почув уперше саме від Генрі Баверза між першим і четвертим класами.

— Ну, що я тобі скажу. Думка про те, що Батч Баверз божевільний, можливо, не така вже й помилкова. Люде казали, що, відтоді як повернувся з Тихого океану,[445] він уже ніколи не був у порядку. Він служив там у морській піхоті. У всякому разі, шериф узяв його під варту, тим часом як він волав, що його підставили, що всі вони там усього лише зграя любителів ніггерів. Ох, та він усіх їх притягне до суду. Гадаю, його список таких розтягнувся б звідси й аж до Вітчем-стрит. Я сумніваюся, щоб він мав бодай єдині цілі на сидниці кальсони, але він збирався засудити мене, шерифа Саллівена, місто Деррі, округ Пенобскот і бозна-кого ще.

А стосовно того, що було далі... ну, я не можу заприсягтися, що це істинна правда, але так я почув це від Дьюї Конроя. Дьюї розповідав, що наш шериф поїхав відвідати Батча у в'язниці в Бенгорі. І каже йому шериф Саллівен: "Час уже тобі, Батче, стулити пельку й дещо вислухати. Той чорний парубок, він не хоче висувати офіційне звинувачення. Він не хоче запроторити тебе до Шошенку, він лише хоче отримати відшкодування за своїх курей. Він порахував і вважає, що дві сотні доларів вистачить". А Батч відповідає шерифу, що той може засунути власні двісті доларів до місця, де ніколи не сяє сонце, а шериф каже Батчу: "У них там, Батче, в Шенку, є яма для розпускання вапна, і мені розповідали, що в того, хто на ній попрацює років зо два, язик стає зеленим, як лаймовий морожений сік на паличці. Вибирай тепер. Два роки розп'скати вапно або двісті доларів. Яка в тебе думка?" — "Ніколи присяжні в Мейні не визнають мене винним, — каже Батч. — За мертвих курей якогось ніггера, ніколи". — "Я це знаю", — каже Саллівен. "Про ще ми тоді тут, заради Бога-Христа, тер'венимо?" — пита його Батч. "Краще б тобі очуняти, Батче, — каже йому шериф. — Тебе посадять не за курей, а посадять тебе за тую швастику, яку ти намалював на тамтих дверях після того, як їх убив".

Ну, розказував Дьюї, тут щелепа в Батча так і відпала, а Саллівен собі пішов, щоб той мав час подумати. Десять днів через три Батч наказав своєму братові — тому, котрий років за два після того замерз на смерть п'яний на полюванні, — продати його новенького "Меркурія", [446] якого Батч був купив собі за гроші з вихідної допомоги по демобілізації і вельми ним тішився. Отак я отримав мої двісті доларів, а Батч поклявся, що спалить усе моє до ноги. Де б не ходив, він розповідав про це своїм друзям. Тож одного дня я його підловив і побалакав з ним. Він купив собі старого, довоєнного "форда" на заміну тому "мерку", а я їхав своїм пікапом. Я підрізав його на Вітчем-стрит, біля залізничної станції, і виліз із машини зі своїм вінчестером у руках. "Якщо в мене бодай щось загориться, один поганий чорний відразу ж на тебе полює, старий мерине", — повів я йому. "Ти не можеш балакати так зі мною, ніггере, — каже він, а сам уже збіса ледь не схлипує чи то в оскаженінні, чи з переляку. — Ти не можеш так говорити з жодною білою людиною, чорносракий не має такого права".

Ну, Майкі, мені всього цього вже було досить. І ще я розумів, що, якщо не налякаю його зараз же назавжди, то ніколи його не здихаюся. Довкола нікого не було. Я рукою метнувся в кабінку того "форда" і вхопив його за волосся. Приклад гвинтівки я впер собі в пряжку ремня, а дуло прямо йому під підборіддя. І сказав: "Якщо ти ще раз назвеш мене ніггером або чорносраким, твій мозок скрапуватиме зі світильника на стелі твоєї машини. І ти краще повір мені, Батче: варто в мене чомусь загорітися, я тебе застрелю. Може, також застрелю заодно й твою жінку, і твого вилупка, і того покидька, твого брата. З мене цього досить".

І тоді вже він починає на всю губу ридати, я зроду не бачив огиднішого видовища. "Подивитися лишень, до чого тут дійшло, — рюмсає він, — коли якийсь ніг... якийсь чор... коли якийсь чолов'яга серед білого дня та серед дороги приставляє гвинтівку до голови робочій людині". — "Йо, мабуть, світ таки дійсно котиться до пекла на землі,

коли може відбуватися таке, — погодився я. — Але зараз це не має значення. Усе, що має значення зараз: або ми дійшли тут порозуміння, або ти бажаєш дізнатися, чи зможеш навчитися дихати крізь дірку в лобі?"

Він визнав, що ми дійшли порозуміння, і то був останній клопіт, який я мав із Батчем Баверзом, можливо, окрім того випадку, коли твій пес, Містер Чіпс, помер, але я не маю жодних доказів, що то була справа рук Баверза. Чіппі міг просто десь заковтнути отруєну наживку чи щось таке.

Від того дня нас загалом залишили в спокої — жити своїм життям; і коли я озираюсь тепер назад, там майже нема чогось такого, про що б я шкодував. Нам тут гарно жилося і, якщо трапляються ночі, коли мені сниться та пожежа, ну, нема таких людей, хто могли б жити природним життям, не маючи якихось кошмарів.

28 лютого 1985 року

Скільки вже днів я сідаю, щоб написати історію пожежі в "Чорній мітці" так, як про неї мені колись розповів мій батько, а все ще ніяк не візьмусь. Здається, це у "Володарі перснів" хтось із героїв каже, що "дорога веде до дороги"; тобто, ти можеш розпочати свій шлях стежкою аніскільки не більш фантастичною за ту, що веде від твого ґанку до вуличного хідника, а звідти можеш потрапити... ну, взагалі будь-куди. Те саме з оповідками. Одна історія веде до іншої, ще до іншої та ще до іншої; можливо, вони ведуть у тім напрямку, яким ти хотів рухатися, а можливо, й ні. Можливо, наприкінці той голос, який розповідає історії, важить більше, ніж самі історії.

Звісно, саме голос його я й пам'ятаю: голос мого батька, низький і неспішний, як він інколи гмикав або щиро сміявся. Ті паузи, щоб розкурити люльку, або висякатись, або піти взяти з холодильника бляшанку "Наррагасента"[447] ("З нори гасом" називав він його). Цей голос, який для мене так і залишається голосом голосів, голосом усіх років, провідним голосом цього місця — той, якого нема ні в записах фольклориста Айвза, ні в жодній з убогих історичних праць про цю місцину... ні на жодній із моїх власних магнітних плівок.

Голос мого батька.

Зараз десята, вже година як бібліотека закрилася, а надворі починає розкручуватися стара добра знайома — хурделиця. Я чую, як крихітні голочки крижаної крупи б'ються у вікна тут і в шибки заклоїненої галереї, що веде до дитячої бібліотеки. Я чую й інші звуки також — скрадливе порипування і постукування поза колом світла, де я сиджу, списуючи лінійні жовті сторінки цього блокнота. Звичайні звуки осідання старої будівлі, кажу я собі... проте загадуюся. Загадуюся, чи нема цього вечора десь надворі, серед цієї завірюхи, якогось клоуна, що продає повітряні кульки.

Ну... облишмо. Здається, нарешті я знайшов шлях до останньої історії мого батька. Я почув її в його шпитальній палаті не більш як за шість тижнів перед тим, як він помер.

Я ходив з мамою його відвідувати кожного попудня після занять у школі й сам кожного вечора. Мати мусила залишатися вдома, займатися хатніми справами, але наполягала, щоб я до нього ходив. Я їздив туди велосипедом. Вона й за чотири роки

після того, як припинилися ті вбивства, не дозволяла мені кудись під'їздити на попутках.

То були важкі шість тижнів для хлопця, якому тільки виповнилося п'ятнадцять. Я любив батька, але дійшов до того, що зненавидів ті вечірні відвідини — бачити, як він мерхне та згасає, бачити, як розповзаються і глибшають болючі борозни на його обличчі. Інколи він плакав, хоча намагався стримуватися. А повертатися додому звідти треба було вже затемна, і я подумки повертався у літо 1958-го й боявся озирнутися назад, бо там міг виявитися клоун... або вовкулака... або Бенова мумія... або мій птах. Але найбільше я боявся того, що, незалежно від форми, яку Воно собі прибере, Воно матиме виснажене раковою хворобою обличчя мого батька. Тому я крутив педалі якомога швидше, не звертаючи уваги на те, як сильно гупотить мені в грудях серце, і приїжджав додому весь розпашілий, зі спітнілим волоссям, захеканий, і мати питалася: "Навіщо ти ганяєш так швидко, Майкі? Ти ж через це можеш захворіти". А я відповідав: "Я хотів встигнути, щоб допомогти тобі по хазяйству". І вона мене обнімала, і цілувала, і казала, який я гарний хлопчик.

Що далі плинув час, то важче мені було придумувати, про що з ним іще говорити. Їдучи до міста, я ламав собі голову над темами для бесіди, боячись того моменту, коли нам обом забракне чогось сказати. Його вмирання лякало й дратувало мене, але й бентежило також; мені здавалося тоді й так само здається тепер, що, коли чоловік або жінка проходять цей шлях, він мусить бути швидким. Той рак робив дещо більше, ніж просто вбивав мого батька. Він його принижував, дискредитував.

Ми ніколи не балакали про його хворобу, але іноді, коли западала така мовчанка, я думав, що ми мусимо заговорити про той рак, що ми потрапили в скруту, підловилися, немов ті маленькі діти, що залишилися без місця, де сісти, коли під час гри в "музичні стільці" раптом замовкло піаніно, і я, майже божеволіючи, намагався щось придумати — будь-що! — таке сказати, аби лиш нам не брати до відома того, що наразі руйнувало мого тата, який колись був ухопив Батча Баверза за волосся і впер дуло своєї гвинтівки в шухляду його підборіддя і поставив Батчу вимогу, щоб той дав йому спокій. Ми були б змушені балакати про це, і якби так трапилося, я б заплакав. Я просто не зміг би втриматися. А в п'ятнадцять, гадаю я, сама думка про те, щоб заплакати перед батьком, лякала й гнітила мене більше за будь-що інше.

Якраз під час однієї з таких безкінечних, лячних пауз я й запитав у нього про ту пожежу в "Чорній мітці". Його добряче накачали наркотиком того вечора, бо біль був дуже сильним, і він дрейфував між притомністю і забуттям, говорячи часом ясно, а часом тією фантастичною мовою, яку я подумки називав "снокаламуттю". Часом я знав, що він говорить до мене, а часом здавалося, що він плутає мене зі своїм братом Філом. Я запитав його про ту пожежу в "Чорній мітці" без жодних реальних підстав; ця думка мені просто скочила в голову, і я ухопився за неї.

Очі його зблиснули, і він трішки усміхнувся:

— Ти ніколи про це не забуваєш, правда, Майкі?

— Так, сер, — підтвердив я і, хоча не думав про це вже роки три чи й більше, я

додав слова, які інколи повторював він сам: — Це ніколи не йде мені з голови.

— Ну, то я тобі розповім тепер, — сказав він. — П'ятнадцять уже достатньо дорослий вік, я гадаю, і матері твоєї тут нема, щоб мене зупинити. Крім того, ти мусиш це знати. Я думаю, щось подібне могло трапитися тільки в Деррі, і це тобі також потрібно знати. Так ти будеш обачнішим. Схоже, що для таких випадків умови завжди були сприятливі саме тут. Ти ж обережний, Майкі, правда ж?

— Так, сер, — погодився я.

— Добре, — сказав він, і голова його знову впала на подушку. — Це добре.

Я думав, він зараз знову спливе в непам'ять, очі в нього плавно зімкнулись, але натомість він заговорив:

— Коли я служив тут, на армійській базі, у 29-му й 30-му роках, — почав він, — там, на пагорбі, де зараз Деррійський міський коледж, стояв КСК — клуб сержантського контингенту. Він містився відразу поза крамничкою "Пі-Екс", [448] у якій можна було придбати пачку зелених "Лакі Страйк" [449] за сім центів. Той КСК був усього лиш великим старим ангаром з рифленого заліза, але гарно обладнаним усередині — килим на підлозі, кабінки вздовж стін, джукбокс — а у вікенд можна було замовити собі безалкогольні напої... якщо ти білий, звісно. У суботу там зазвичай грали якісь оркестри — тобто місце цілком варте того, щоб туди ходити. То була просто їдальня з шинквасом, тоді ще тривав Сухий закон, але ми чули, що за бажання багато хто могли отримати там і міцніші напої... ті, котрі мали на своїй армійській картці маленьку зелену зірочку. То в них був такий, типу, таємний знак. Домашньої варки пиво, здебільше, але у вікенд інколи можна було замовити собі й щось міцніше. Якщо ти білий, звісно.

— Нам, хлопцям з п'ятої роти, звичайно, й зблизька не дозволялося туди наближатись. Отже, коли якогось вечора нам давали звільнення, ми йшли до міста. У ті часи Деррі було ще чимсь на кшталт лісозагот'вельного містечка й у ньому розташовувалося вісім чи десять барів, більшість із них у тій частині, що її називали Пекельною ділянкою. І бари ті були ніякі не "спікізі"; [450] для них то було б надто пишним найменуванням. Ніхто ж бо в них тихо не балакав, де там. Люде обзивали ті бари "сліпими свинями", і то була справді годяща їм назва, бо більшість клієнтів, щойно туди потраплять, поводитися, як свині, а коли їх звідтам викидали, вони вже бу'и майже сліпими. Шериф знав, і копи знали, але все'дно ті бари гули цілісінькими ночами, як тут воно робилося ще з суто лісопозавальних часів у 1890-х. Гадаю, чиїсь руки підмазували, але небагатьох і не вельми жирно, як ти міг би подумати; люде в Деррі мають звичку дивитися в інший бік. У деяких подавали не тільки пиво, але й міцніше спиртне, і, судячи з того, що я завше чув, питво в місті було вдсятеро кращим за те нутроворотне віскі та коритний джин, що їх увечері в п'ятницю та суботу могли дозволити собі білі в КСК. До міста пійло підвозили з-за кордону, з Канади, в машинах-лісовозах, і здебільша у тих пляшках містилося саме те, що було написано на етикетці. Добре пійло бу'о дорогим, авжеж, ч'мало траплялося й нафтогонного гардаману, похмілля від нього могло бути скаженим, але не вбивало, а якщо людина дійсно сліпла,

то ненадовго. Будь-якого вечора могла настати мить, коли доводилося ухилятися від пляшок, що починали там літати. А назви... "У Нен", "Рай", "Спа Воллі", "Срібний долар", а в одному барі, у "Пороховій натрусці", іноді можна було зняти собі шльондру. А й, звісно, жінку можна було знайти собі в будь-якій "свині".

Для цього навіть не тре' було аж так щоб задуже старатися — їх таких повно було, котрі х'тіли з'ясувати, чи відрізняється чимсь від інак'их окраєць житнього, — але для таких хлопців, як я, Тревор Досон та Карл Рун, моїх друзів того часу, думка про те, щоб винайняти собі шльондру — білу шльондру — була дечим таким, про що тре' бу'о сісти й добре розважити.

Як я вам уже казав, батько був того вечора добряче накачаний болетамівним. Мені не віриться, щоб він розповів бодай щось із того, давнього, — своєму п'ятнадцятирічному сину, ніколи, — якби не був під наркотиком.

— Ну, то тривало недовго, аж поки не з'явився представник міської ради й забажав побачити майора Фуллера. Сказав, що хоче побалакати про "певні проблеми, які є між містянами й військовослужбовцями", про "занепокоєння наших виборців", про "питання пристойності", але те, що він насправді бажав подати до відома Фуллеру, було прозорим, як віконна шибка. Вони не хотіли бачити у своїх "свинях" жодних армійських ніггерів, які пристають до білих жінок і п'ють нелегальне пійло біля шинкваса, де мусіли б стояти й пити нелегальне пійло тільки білі люде.

Усе це було сміху варте, аякже. Цвіт білого жіноцтва, про яке вони так переживали, то була здебільша згряя лабзючок, які ошивалися при шинквасах, а щодо того, щоб заважати якимсь чоловікам... Єдине, що можу сказати, — я ніколи не бачив жодного з членів Деррійської міської ради у "Срібному доларі" чи в "Пороховій натрусці". Люде, які напивалися у тих норах, то були лісоруби в тих своїх величезних, картатих, червоно-чорних куртках, руки в них усі в шрамах та струпах, у декого бракувало ока чи пальців, а в багатьох бракувало більшості зубів, і всі геть пропахлі трісками, тирсою та живицею. Вони носили зелені фланелеві штани та зелені чоботи з натуральної гуми й тягали сніг по підлозі, поки той не чорнів від неї. Вони тхнули круто, Майкі, і ходили вони круто, і балакали вони круто. Вони були круті. Одного вечора я гуляв у "Спа Воллі" й побачив, як в одного хлопа тріснув цілком уздовж рукав сорочки, коли він мірявся силою рук з іншим хлопом. Той рукав не просто роздерся — ти, мать, думаєш, я про це кажу, але ж ні! Рукав того чоловіка майже збіса зірвався — типу ніби вибухнула сама його рука, в клоччя. І всі йому гукали й вітали оплесками, а хтось ляснув мене по спині та й каже: "Оце те, що називається армрестлер перднув, чорнолицько".

Що я тобі оце зара' кажу, це те, що, якби ті чолов'яги, котрі приходили з лісу погуляти під ніч у п'ятницю чи суботу в тих сліпих свинях, попити віскі, поїбати жінок, замість зв'язаного з каната й намащеного салом вічка... отже, якби ті чоловіки не хотіли нас там бачити, вони б нас повикидали звідтам за сраки й геть. Але факт той, Майкі, що їм, схоже, ми бу'и по цимбалах — хоч так, хоч сяк.

Якось увечері один із них відвів мене вбік — зросту в нім було шість футів, великий збіса, як на ті часи, і був він смертельно п'яний, і тхнув так рясно, як ото тхне цілий

кошик місячної давнини персиків. Якби він виступив зі своєї одежі, гадаю, вона залишилася б стояти сама. Дивиться він на мене та й каже: "Місте'е, я 'очу уас дечо спи'ати, ага, я. Чи ви, бу'а, не негер?" — "Так і є", — відповідаю я. "Comment' ça va![451] — проказує він французькою Долини Святого Джона, що звучить майже, як говірка кейдженив[452], і виширяється так широко, що я побачив усі його чотири зуби. — Я так і знау, ага, я. Агоу! Я о'ного бачиу раз, у книшці! У ньо'о бу'и такі само..." Тут він не зміг допетрати, як йому висловити те, що в нього на думці, тому він простяг руку й плеснув мене по губах. "Великі губи", — кажу я. "Йо, йо! — гукає він, сміючись, немов дитя. — Ве'ікі 'ууби! ераіс levres! Ве'ікі 'ууби! Хо' при'остити те' пивом, ага, я!" — "Скіко завгодно", — кажу я, не бажаючи його нервувати.

Він і на це розсміявся та ляснув мене по спині — мало не збив мене лицем ниць на долівку — і пішов напролом до дощаного шинкваса, перед яким товпилися, либонь, сім'яст чоловіків та, ма'уть, з п'ятнадцять жінок. "Два пива мені, бо рознесу се смітище ущент! — гука він барменові, дебелому такому чувеню зі зламаним носом на ім'я Ромео Дюпрі. — О'но мені і о'но pour homme avec les ераіс levres!"[453] І всі там на це зареготали, наче скажені, але не підлим манером, Майкі.

Отже, бере він пиво, подає мені мого кухля і пита: "Як те' звати? Я не хо' те' звати Ве'ікі 'Ууби, ага, я. Звучить не'обре". Я йому себе називаю: Вільям Хенлон. "Ну, вип'ємо за те'е, Уїйяме Енлон", — каже він. "Ні, давай за тебе, — кажу я. — Ти перша в моїм житті біла людина, яка пригощає мене випивкою". — Що було правдою. Отже, ми випили те пиво до дна, потім ще пару, а тоді він каже: "Ти точно пе'ен, що ти негер? Бо, крім отих ераіс 'уубів, ти мені 'иглядаєш, як чисто-біла людина з коричневою шкірою".

По цьому мій батько зареготав, і я також. Він реготав так сильно, що йому почав боліти шлунок і він тримався за живіт, скривившись, — очі підкочені, верхнім протезом закусив собі нижню губу.

— Може, мені викликати дзвінком медсестру, тату? — спитав я, переляканий.

— Ні... ні. Зі мною все бу'е 'аразд. Найгірше в цьому всьому, Майкі, зара' те, що навіть посміятися більше не можеш, коли дуже хочеться. Що й так бува вельми рідко.

Він запав у мовчанку на кілька хвилин, і тепер я розумію, що то був один-єдиний раз, коли ми з ним впритул наблизилися до того, щоб заговорити про те, що його вбивало. Можливо, так було б краще — краще для обох нас, — якби ми так і зробили.

Він ковтнув води, а потім продовжив:

— У всякому разі, ані та зграйка жінок, які мандрували по тих "свинях", й аж ніяк не лісоруби застановили собі тоді віднадити нас звідтам. То тих п'яťох стариганів з міської ради це насправді бісило: їх та з дюжину чи скількоś там тих, котрі стояли за ними — з поважних сімейств Деррі, сам розумієш. Ніхто з них жодного разу й на фут не переступив порога "Раю" чи "Спа Воллі", вони пили своє в заміському клубі, який тоді стояв отам, на Деррійських Горбах, але вони бажали убезпечитися, щоб чорні з п'ятої роти не споганили жодну з тих пришинквасних лабзючок чи лісоповальних свінгерок.

Отже, майор Фуллер і каже: "По-перше, я ніколи не хотів, щоб вони тут з'явилися. Я не перестаю вірити, що це якийсь недогляд і їх врешті відправлять кудись на південь

чи в Нью-Джерсі". "Це не моя проблема", — заявляє йому той старий пердун. Мюллер, здається, так його було прізвище...

— Батько Селлі Мюллер? — перепитав я, ошелешений. У старших класах середньої школи Селлі Мюллер вчилася разом зі мною.

Батько скривився у кислій усмішці:

— Ні, то, ма'ть, мусів бути її дядько. Татусь Селлі Мюллер тоді навчався десь у коледжі. Але якби він був у Деррі, гадаю, стояв би опліч свого брата. А на той випадок, якщо тобі цікаво, наскільки правдива ця частина моєї історії, все, що можу тобі сказати, це те, що ту розмову мені переповів Тревор Досон, який якраз того дня шарував шваброю підлоги в офіцерських приміщеннях і все це сам чув. "Куди уряд посилає цих чорних хлопів, то ваша проблема, не моя, — каже Мюллер майорові Фуллеру. — Моя проблема — це куди ви дозволяєте їм ходити ввечері щоп'ятниці та щосуботи. Якщо вони продовжуватимуть гульбанити в середмісті, будуть неприємності. У нашому місті є "Леґіон", мусите розуміти". — "Ну, я певним чином зв'язаний тут, містере Мюллер, — каже йому майор. — Я не можу дозволити їм випивати в КСК. Це не тільки тому, що існують правила, які забороняють неграм пити разом із білими, вони б інакше й не могли[454]. Це клуб молодшого офіцерського контингенту, хіба ви цього не знаєте? А кожен із тих чорних хлопців салага-рядовий". — "Це також не моя проблема. Я просто довіряю вам вирішення цього питання. Ваш ранг вимагає відповідальності". — Із цим він пішов собі геть.

Ну й, Фуллер вирішив це питання. Деррійська армійська база, хоча мало чого на ній к-чорту малося, у ті часи займала збіса великий шмат землі. Більш як сотню акрів, усі казали. Її північний край кінчався зразу перед Західним Бродвеєм, де було посаджено таку собі лісосмугу. Де тепер Меморіальний парк, отам і стояла "Чорна мітка". На початку 1930-го, коли все це відбувалося, то був просто старий, списаний сарай, але майор Фуллер зібрав п'яту роту й сказав нам, що це тепер буде "наш" клуб. Поводився він мало не Татусем Ворбаксом[455], та, мабуть, навіть насправді почувався так, даруючи зграї чорних солдатів їхній власний заклад, нехай навіть то був усього-навсього сарай. А наостанок він, наче між іншим, додав, що до "свиней" у місті тепер нам ходу нема. Гірко нам дуже було від того, та що ми могли вдіяти. Не мали ми насправді на те ради. А один молодий парубок, рядовий першого класу, котрий робив кухарем в офіцерській їдальні, Дік Хеллоран[456] його звали, він нам запропонував, що, може, ми зуміємо довести той сарай до пуття і гарно обладнати, якщо постараємося.

Так ми й зробили. Ми дуже старалися. І вийшло в нас доволі гарно, якщо на все зважати. Коли кілька нас туди вперше зайшли, щоб той сарай оглянути, нас воно вельми пригнітило. Темний і смердючий, повно старих знарядь і ящиків з паперами, які вже нанівець запліснявіли. Там було тільки два маленьких віконця і не було 'лектрики. Глиняна долівка. Карл Рун тоді був розсміявся так гірко, я це пам'ятаю, і сказав: "Наш друзяка майо", він таки справжній принц, а шо, ні? Дарує нам наш власний клуб. Аякже!" А Джордж Бреннок, він теж потім загинув восени, у тій пожежі, той показав таке: "Йо, це ж збіса нам чорна мітка, атож". Та так ця назва й прилипла. Хеллоран був

у нас заводієм, хоча... Хеллоран, і Карл, і я. Сподіваюся, Бог вибачить нам за те, що ми зробили, хоча... звісно, Він знає, що ми поняття не мали, яким чином воно обернеться.

Через деякий час включилися й решта хлопців. Чим нам ще було займатися, коли Деррі для нас стало здебільша забороненою зоною. Ми планували, цвяшили та вичищали. Трев Досон виявився непоганим, як для аматора, теслею, він же показав нам, як прорізати в стіні додаткові вікна, і побий мене грім, якщо Ален Сноупс не з'явився з різнобарвними шибками для них — щось таке між пресованим кольоровим склом і того типу шибками, які ти бачиш у церковних вікнах. "Де ти їх дістав?" — спитав я в нього. Ален був між нами найстаршим; йому було під сорок два, достатньо літній, щоб більшість наших кликали його Татусем Сноупсом. Він устроїв собі до рота "Кемел" і підморгнув мені: "Опівнічна реквізиція", — каже, і більш нічого.

Отже, приміщення набирає доволі гарного вигляду, і в середині літа ми вже ним користуємося. Трев Досон ще з кількома хлопцями відгородили задню чвертку будівлі та влаштували там невеличку кухню, всього лише гриль та пара фритюрниць, щоб, якщо комусь схочеться, можна було засмажити біфштекса та картоплю фрі. Під одною стіною влаштували шинквас, але його принадами були лише содова та напої типу "Діви Марії"[457] — всяке таке лайно, ми знали своє місце. Хіба нас цього не навчали? Якщо нам хотілося добряче напиться, ми робили це потай.

Долівка там так і залишилася глиняною, але ми її добре прооліїли. Трев з татусем Сноупсом провели 'лектричну лінію — теж якась "опівнічна реквізиція", я гадаю. Уже в липні туди можна було зайти будь-якого суботнього вечора, посидіти, випити коли з біфштексом — або з капустяним гамбургером. Там було гарно. Насправді клуб ще не було дороблено — ми ще над ним працювали, коли пожежа знищила його до ноги. Це для нас стало свого роду хобі... чи спосіб показати довгого носа й Фуллеру, і Мюллеру, і міській раді. Але остаточно ми зрозуміли, що це наш власний клуб, коли одного вечора в п'ятницю ми з Евом Мак-Касліном приладнали вивіску, на якій згори було написано "ЧОРНА МІТКА", а нижче отаке: "П'ЯТА РОТА І ГОСТІ". Типу, в нас обмежений доступ, щоб ти знав! Це так гарно виглядало, що аж білі хлопці почали бурчати, а далі знаєш що, КСК білих хлопців також почав набувати ще кращого вигляду. Це було так, ніби вони хотіли з нами позмагатися. Вони додали в себе спеціальну залу й невеличкий кафетерій. Але це було таке змагання, участі в якому ми брати не бажали.

Батько усміхнувся мені зі свого шпитального ліжка.

— Ми були молоді, окрім Сноупсі, але ж не зовсім дурнуваті. Ми розуміли, що білі хлопці дозволять нам устряти з ними в перегони, але щойно стане схоже на те, що ми вирвалися вперед, еге ж, декому переламають ноги, щоб не бігли так швидко. Ми отримали те, що хотіли, і цього було достатньо. Та потім... трапилося дещо, — він замовк, насуплений.

— Що трапилося, тату?

— З'ясувалося, що між нами є досить пристойний джаз-бенд, — спроквола промовив він. — Мартин Деверо, він уже був молодшим сержантом, грав на барабанах. Ейс Стівенсон грав на корнеті. Татусь Сноупс доволі пристойно імпровізував бугі-вугі

на піаніно. Не видатний піаніст, але й не ледащо. Один парубок грав на кларнеті, а Джордж Бреннок на саксофоні. Були й інші музики поміж нас, які час від часу приєднувалися до гурту — з гітарою чи губною гармонікою, або з юрецькою арфою[458] чи просто з обгорнутим вощеним папером гребінцем. Усе це не враз сталося, сам мусиш розуміти, але під кінець того серпня в нас уже склався досить шпаркий диксиленд-бенд, який щоп'ятниці та щосуботи грав у "Чорній мітці". Почалась осінь, вони грали дедалі краще й краще, і хоча вони аж ніяк не були видатним оркестром — я не хочу нав'язувати тобі таку ідею — грали вони якось так, інакше... якось гарячіше... ну, як би це... — він поводив своєю схудлою рукою понад укривалом.

— Вони грали зухвало, — підказав я, щирячись.

— Саме так! — кречнув він, усміхаючись мені навзаєм. — Оце ти точно сказав! Вони грали зухвалий диксиленд[459]. А далі, щоб ти знав, і нарід з міста почав з'являтися в нашому клубі. Навіть дехто з білих солдатів нашої бази. Дійшло до того, що кожного вікенду там уже збирався досить пристойний натовп. Це також сталося не відразу. Попервах ті білі обличчя були наче крихтинки солі в перетинці, але що далі, то їх більшало й більшало. Коли з'явилися ті білі люде, тоді-то ми й забули про обережність. Вони приносили з собою власне пійло в коричневих торбинках, переважно то були найвищого ґатунку, високої міцності напої — порівняно з ними те, що можна було отримати в середмісті, у тих "свинях", було наче содова з сиропом. Я кажу про пійло, як у заміському клубі, Майкі. Пійло багатіїв. "Чивес", "Гленфідих"[460]. Шампанське того сорту, що подають пасажирам першого класу на океанських лайнерах. "Змилки" називали його дехто з них, як от у мене вдома називали пінявих мулів. Ми мусіли знайти спосіб, щоб якось це припинити, але не знали як. Вони ж були з міста! Чорт, вони були білі! І, як я вже казав, ми були молоді й пишалися тим, що створили. І легковажили тим, як погано можуть обернутися справи. Ми всі розуміли, що Мюллер і його друзі мусять знати, що відбувається, але не думаю, щоб хтось із нас собі уявляв, як їх це сказано бісить — і саме це я маю на увазі: сказано. Сидять вони там, у своїх старовинних, бундючних вікторіанських домах за якихось чверть милі від нас і слухають речі на кшталт "Блюзу тітоньки Агар" або "Риють мою картоплю"[461]. Одне це було погано. А знати, що їхня молодь теж там — труться ледь не щока до щоки з чорними, — це мусіло бути набагато гіршим. Бо це ж не просто лісоруби з барними лабзючками, які з'являлися, коли вересень переходив у жовтень. Нечувана річ для міста. Молодь ходить пити й танцювати під безвісний джаз-бенд аж до настання першої ночі, коли ми закривалися. І не тільки з Деррі люде. Приїздили також і з Бенгора, і з Ньюпорта, і з Гейвена, і з Клівз Міллза, і з Олд Тавна, і з усіх маленьких містечок цієї частини штату. Можна було побачити членів студентських братств із Мейнського університету в Ороно[462], як вони витанцьовують зі своїми подружками з жіночих студентських об'єднань, а коли наш бенд навчився грати в стилі регтайм пісню "Мейнський кухоль", вони заледве дах не зносили.[463] Звичайно, це був солдатський клуб для рядових і сержантів — формально принаймні, — тож недоступний для цивільних, які не отримали запрошення. Але фактично, Майкі, ми просто відкривали

двері о сьомій годині й залишали їх відкритими до першої години. На середину жовтня там уже було так, що коли б хто не вийшов на танцмайданчик, він опиниться стегно до стегна з шістьма іншими людьми. Не було місця де танцювати, тому вони мусіли тупцювати там і, типу, вихилитися... але якщо бодай комусь таке не подобалося, я ніколи про це не чув. Опівночі клуб хитало й калатало, наче порожній товарний вагон в експрес-рейсі.

Він замовк, попив ще води, а потім продовжив. Очі в нього тепер горіли.

— Так, так. Фуллер поклав би цьому край рано чи пізно. Якби це трапилося раніше, загинуло б набагато менше людей. Йому достатньо було просто послати військових поліцейських з наказом конфіскувати всі ті пляшки зі спиртним, що їх принесли з собою гості. Це робилось так легко — фактично саме те, чого він прагнув. Наш клуб закрили б раз і назавжди. Далі — військові трибунали, когось із нас за паркан у форт Рай, а решту кудись перевести. Але Фуллер вагався. Гадаю, він боявся того ж самого, чого боялися й дехто з нас, — що декого з містян це збісить. Мюллер не з'являвся знов, щоби з ним побачитися, а сам майор Фуллер, я гадаю, боявся піти до міста, щоб побачитися з Мюллером. На словах він був крутим, той Фуллер, але хребта мав медузячого. Отже, замість того щоб покласти цьому край якимсь більш-менш пристойним способом, завдяки чому принаймні й досі могли б жити ті, хто згорів там тієї ночі, всьому поклав край "Легіон Білої Гідності". Вони прибули туди у своїх білих халамидах на початку листопада й засмажили барбекю.

Він знову запав у мовчанку, не пив цього разу води, тільки задумливо дивився у дальній куток, тим часом як десь м'яко бемкав якийсь дзвін, і медсестра пройшла повз прочинені двері палати, підшви її туфель попискували, тручись об лінолеум. Мені було чутно, як десь працює телевізор, а в якомусь іншому місці радіо. Я пам'ятаю, що чув, як дме вітер надворі, як він швиргається з-за рогу лікарні. І, хоча тоді був серпень, вітер звучав якось холодно. Вітер нічого не знав про "Сотню Кейна" по телевізору[464], і про "Поводься, як чоловік", яку по радіо співали "Фор Сізонз"[465].

— Дехто з них прийшли крізь ту лісосмугу між базою і Західним Бродвеем, — розпочав батько нарешті знову. — Мабуть, вони перед цим зібралися там у чийомусь домі. Можливо, в підвалі, щоб одягнути на себе ті халамиди та зробити смолоскипи, якими потім і скористалися.

Мені розповідали, що інші заїхали просто на базу по Риджлайн-ровд, яка була тоді головною дорогою, що туди вела. Я чув — уже не скажу де, — що приїхали вони в новісінькому "пакарді"[466], вже виряджені в білі халамиди, ті їхні білі гоблінські каптури лежали в них на колінах, а смолоскипи на підлозі. Смолоскипи з "Луїсвільських відбоїв"[467], на товстих кінцях яких великі шматки джутового клоччя було закріплено червоними гумовими кільцями, що їх добропорядні пані використовують для консервації. Там, де Риджлайн-ровд відгалужувалася від Вітчем-ровд і заходила на територію бази, стояла будка КПП, але начальник варти беззастережно пропустив той "пакард".

Тоді була субота й наш клуб ходором ходив, ледь не підстрибував. Усередині було

людей із двісті, а може, й триста. А тут під'їжджають шестеро чи восьмеро цих білих у своєму пляшково-зеленого кольору "пакарді", а ще більше їх продираються крізь дерева між базою і люксовими будинками на Західному Бродвеї. Немолоді, молодих небагато було між ними, й іноді я загадуюся, скільки наступного дня трапилося випадків ангіни та кровотеч з виразок шлунку. Сподіваюся, що багато. Прокляті вбивці, ниткові падлюки.

"Пакард" став на пагорбі й двічі блимнув фарами. Либонь, четверо вилізли з нього й приєдналися до решти. Дехто з них ніс оті двогалонові бляшані каністри з бензином, які в ті часи можна було купити на автозаправках. Кожний зі смолоскипом. Один із них залишився за кермом. Мюллер мав тоді "пакарда", щоб ти знав. Так, саме він. Зеленого. Вони згромадилися позаду "Чорної мітки" і добре просочили свої смолоскипи паливом. Можливо, вони мали на меті тільки налякати нас, хоча чув я інакше, але й таке я також чув. Я би радше повірив, що саме це вони й хотіли зробити, бо й досі нема в мене стільки злостивих почуттів, щоби мати бажання вірити в найпаскудніше.

Могло бути так, що в декого з них той бензин стікав униз по держаках смолоскипів, а коли вони їх запалили, атож, ті, котрі їх тримали, запанікували й покидали їх куди трапиться, аби лиш здихатися. Хтозна, як воно там було, але та чорна листопадова ніч раптом спалахнула смолоскипами. Хтось тримав їх угору й махав навсібіч, з них відлітали палаючі шматочки клоччя. Дехто сміявся. Але, як я кажу, дехто метнув їх, та просто крізь задні вікна — туди, де в нас була кухня. І за півтори хвилини будівля вже палала, як той чорт.

Ті люде надворі, всі вони на той 'мент уже були в отих своїх білих, шпичастих каптурах. Дехто скандували: "Виходьте, нігґери! Виходьте, нігґери!" Можливо, котрісь із них скандували, щоб налякати нас, хоча мені хочеться вірити, що більшість з їхніх намагалися попередити нас — так само, як мені хочеться вірити, що ті смолоскипи було закинуто до нас у кухню ненавмисне. У всякому разі, це не мало великого значення. Наш джаз-бенд грав гучніш за фабричний гудок. Гульня йшла по повній, усім було весело. Ніхто всередині не знав, що трапилося щось зле, аж поки Джері Мак-Крю, котрий того вечора виступав помічником кухаря, не відкрив двері в кухню й сам спалахнув, мало не як смолоскип. Полум'я звідти стрелило на десять футів і зразу ж спалило на ньому кухарську куртку. Йому спалило також більшу частину волосся.

Коли це трапилося, я сидів разом з Тревом Досоном і Діком Хеллораном під східною стіною, де посередині зали, і спершу був вирішив, що це газова плита вибухнула. Я тільки встиг підхопитися на рівні, як мене збили з ніг ті, хто кинулися до дверей. З пару дюжин їх пробігли просто мені по спині, і гадаю, то було єдине, коли я насправді перелякався під час усієї тієї веремії. Я чув, як верещать люде, як вони кричать одне одному, що треба мерщій звідси забиратися, що тут пожежа. Та кожного разу, як я намагався підвестись, хтось знов наступав мені на спину. Хтось приземлився підпошвою великого черевика мені просто на потилицю, і я побачив зірки. Ніс мені розплющило об проолієну долівку, я вдихнув землі й почав кашляти та чхати одночасно. Хтось інший наступив мені на поперек. Я відчув, як дамський високий підбор вривався мені

між сідниць, і, синку, я не хочу ніколи більше такої сракокривдної клізми. Якби штани в мене на заду тоді роздерлися, я вважаю, в мене б там кровоточило й по сьогодні.

Зараз це звучить кумедно, але я мало не загинув тоді, у тій сліпій паніці. По мені бігли, мене толочили, топтали, гатили, гамселили у стількох місцях, що наступного дня я не міг ходити 'овсім. Я криком кричав, але ніхто з тих людей згори мене не чув або не зважав на мене. То Трев мене врятував. Я побачив перед собою таку велику коричневу долоню і вхопився за неї, як потопельник хапається за рятувальний кінець. Я вхопився, а він потягнув і я почав підводитися. Чиясь нога поцілила мені в шию прямо отут...

Він потер собі ту місцину, де щелепа завертає до вуха, і я кивнув.

— ...і то було так боляче, що я, гадаю, навіть знепритомнів тоді на якусь хвилю. Але руку Тревора не відпустив і він мою не відпустив. Врешті я зіп'явся на рівні якраз тоді, коли стіна між кухнею й залом завалилася. Звук був такий, наче — вшуух — такий, як ото бува, коли підпалиш калюжку розлитого бензину. Я побачив, як вона падає у снопах іскор, я побачив, як люде тікають з того місця, куди вона валилася. Комусь це вдалося. Комусь ні. Одного з наших хлопців — я гадаю, це, мабуть, був Горт Сарторис — поховало під нею, і всього лиш на одну секунду я побачив його долоню під усім тим розпеченим приском, як його пальці розтискаються і стискаються. Була там якась біла дівчина, точно, що не старша двадцяти, і в неї на спині зайнялася сукня. Вона була з якимсь студентом, і я почув, як вона кричить до нього, благає, щоб допоміг їй. Він поплескав пару разів по тому місцю, та потім побіг геть разом з іншими. Сукня горіла на ній, а вона так і стояла на місці, кричала.

На тому місці, де була кухня, творилося щось на кшталт пекла. Полум'я таке яскраве, що на нього неможливо було дивитись. Пашіло, як у печі, Майкі, жарило, як на пательні. Відчувалося, як на тобі починає рум'яніти шкіра. Відчувалося, як стають хрусткими волосинки в носі. "Нам тра' прориватися звідси, — кричить Трев і почина' тягнути мене попід стіною. — Гайда!" Та потім його вхопив Дік Хеллоран. Йому тоді не могло бути більш як дев'ятнадцять, і очі в ньо' були величезні, як більйардові кулі, але голову він зберіг свіжішу, ніж ми свої. Він урятував нам життя. "Не туди! — кричить він. — Сюди!" — І показує назад, на естраду... в той бік, де горить, розумієш. "Ти здурів! — криком же відгукується Трев. Голос він мав, як ото коли великий бик реве, але його було ледве чути серед того гуркотіння вогню й вереску людей. — Помирай, якщо хо', а ми з Віллі забираємось!"

Він мене так і тримав за руку й тут же почав знову тягти до дверей, хоча на той час перед ними вже було стільки людей, що самих дверей зовсім не видно було. Я пішов би з ним. Я був такий очманілий, що не розумів куди й що. Усе, що я знав, — я не хочу бути засмаженим, мов якийсь людський індик.

Дік, скільки мав сили, ухопив Трева за волосся, а коли Трев обернувся, він ляснув його по обличчю. Я пам'ятаю, як голова Трева відбилася від стіни і як я тоді подумав, що Дік з'їхав з глузду. А потім він як закричить Треву в лице: "Підеш туди й загинеш! Крізь той натовп не пробитися до дверей, ніг'гере!" — "Ти не можеш цього знати!" — заволав йому Трев, а тоді щось як гримне, так гучно БАХ! наче петарда якась, та тільки

то від жару вибухнув басовий барабан Марті Деверо. Вогонь уже побіг угорі по сволоках і почала займатися проолієна долівка. "Я знаю! — кричить йому Дік. — Я знаю!"

Він ухопив мене за іншу руку, і я на хвилю відчув себе перетягуваним канатом, як у тій грі. Тоді Трев уважніше поглянув на ті двері й пішов за Діком. Дік нас підвів до вікна, підхопив стілець, щоб його вибити, та перш ніж він устиг замахнутися, шибку перед ним висадило жаротою. Тоді він вхопив Трева Досона за зад штанів і підсмикнув угору: "Лізь! — кричить йому. — Лізь, йоптвуматір!"

І Трев поліз, до того ж зграбно й спритно. Слідом він піддав мене, і я поліз. Ухопився за боковини віконної рами й підтягнувся. А наступного дня мав багатий урожай пухирів на долонях: деревина там тоді вже димілася. Я пірнув головою вперед, і якби Трев мене не підхопив, я міг би скрутити собі в'язи.

Ми обернулися, а там, Майкі, вже було таке... наче в найгіршому, який лишень можна побачити, кошмарі. Те вікно — просто жовтий прямокутник палкого світла. Полум'я вистрелює крізь бляшаний дах у десятках місць. Ми чули, як усередині кричать люде. Я побачив дві коричневих руки, що махали поперед вогню — Дікові руки. Трев Досон зчепив пальці, зробив для мене приступочку, я потягнувся крізь те вікно та вхопив Діка. Напружившись від його ваги, я притиснувся животом до стіни, і то було наче притиснутися черевом до печі, яка оце лише щойно почала добряче розгорятися. З'явилася голова Діка, але кілька секунд мені не вірилося, що ми зможемо його витягти. Він нахапався доволі диму й уже був близько того, щоб зомліти. Губи мав потріскані. Спина сорочки в нього вже тліла.

І тоді я його збіса мало не відпустив, бо відчув сморід тих людей, які горіли всередині. Я чув, дехто кажуть, ніби той запах схожий на смажені на грилі свинячі реберця, але він 'овсім не такий. Він такий, як ото коли валозать ж'ребчиків. Тоді розпалюють велике багаття і кидають до нього усе те лайно, і коли воно вже добре розгориться, тоді чутно, як там лускаються кінські яйця, наче каштани, й отак-от і люде смердять, коли починають засмажуватися просто всере'ині сво'о о'ягу. Я почув той сморід, і зрозумів, що довго його не витримаю, і тоді знову потяг щосили. І витяг Діка. З себе він втратив одного черевика.

Я завалився з рук Трева на землю. Дік упав на мене, і ось я тут, щоб розказати тобі, що в ніг'гера голова таки міцна. Мені забило дух, і я, лежачи там, на землі, кілька секунд просто качався, тримаючись за живіт.

Урешті-решт я спромігся підвестись на коліна, потім на ноги. І побачив ті тіні, що біжать до лісосмуги. Я спершу було подумав, що то привиди, та потім уздрів черевики. Тоді навкруг "Чорної Мітки" вже було так ясно, наче при денному світлі. Я уздрів черевики й уторопав, що то люде в халамидах. Один із них трішки відстав від решти, і я побачив...

Він завмер, облизуючи собі губи.

— Що ти побачив, тату? — перепитав я.

— Не бери того до голови, — сказав він. — Подай мені воду, Майкі.

Я подав. Він випив майже всю і зайшовся кашлем. Повз палату проходила медсестра. Вона запитала:

— Вам щось потрібно, містере Хенлон?

— Новий набір тельбухів, — відповів мій тато. — У вас є якісь принагідні, Рондо?

Вона посміхнулася нервовою, непевною усмішкою і пішла далі. Тато віддав мені склянку, і я поставив її назад на столик.

— Розповідати довше, ніж згадувати, — мовив батько. — Ти набе'еш мені повну склянку перед тим, як йти?

— Звичайно, тату.

— Бу'уть у тебе кошмари з цієї історії, Майкі?

Я вже було відкрив рота, щоб збрехати, та потім передумав. А тепер думаю, якби я тоді збрехав, він на тому міг би й зупинитися. Він уже був виснажений, але, мабуть, ще не до кінця.

— Гадаю, так, тату, — відповів я.

— Це не так вже й погано, — сказав він мені. — У кошмарах ми можемо помислити про найгірше. На те вони й існують, здогадуюсь я.

Він простягнув руку, і я її взяв, і так ми тримались за руки, поки він доказував свою історію.

— Я озирнувся якраз вчасно, аби побачити, що Трев з Діком пішли кругом, до фасаду будівлі, і кинувся навздогін, усе ще на'агаючись звести дух. Людей там було осіб тридцять, чи може, сорок, декотрі плакали, декотрі ригали, декотрі кричали, декотрі робили все те разом, як то здавалося. Інші лежали на траві, геть зомлілі від диму. Двері були закриті, і ми чули, як за ними кричать люде, кричать, щоб їх випустили, випустили заради любові Ісуса, бо вони там горять. То були єдині двері, якщо не рахувати тих, що вели з кухні туди, де стояли сміттеві баки й інше, розумієш.

Щоб зайти, треба було штовхнути двері. Щоб вийти, їх треба було потягнути на себе. Кількох людей встигли вибігти, а потім решта почали товпитися під тими дверми й штовхати їх. Двері стояли, як прибиті. Задні люде продовжували пхатись вперед, аби подалі від вогню, і весь натовп заклинило. Тих, що були з самого переду, розчавило. Жодного не було способу прочинити ті двері проти всієї тієї маси люду за ними. Так вони там і залишались, у пастці, а вогонь буянів.

І то був Трев Досон, хто з тим упорався, і таким чином, замість сотні чи й двох сотень, загинуло тільки вісімісят чи близько того людей, і за свої труди він отримав аж ніяк не медаль, а два роки за парканом у форті Рай. Розумієш, майже якраз разом із нами туди під'їхала така велика вантажна машина, і за кермом у ній сидів не хто інший, як мій старий приятель сержант Вілсон, той парубок, хазяїн усіх ям на нашій базі.

От він вилазить і починає криком роздавати накази, сенсу в яких майже не було, та й все'дно люде їх не могли розчути. Трев хапає мене за руку, і ми біжимо до нього. На той момент я зовсім загубив Діка Хеллорана й більше не бачив його аж до наступного дня.

"Сержанте, я мушу скористатися вашою вантажівкою!" — кричить йому в обличчя

Трев. "Геть з моєї дороги, ніг'єре", — штовхає Вілсон Трева на землю. А потім знов почина' викрикувати оте своє безглузде лайно. Уваги на нього ніхто не зверта', та й все'дно недовго йому кричалося, бо Тревор Досон підскочив, як той чортик із коробки, і завалив його.

Трев мав збіса сильний удар, і майже будь-який інший чоловік так би й залишився лежати, але в того білого мудила була тверда голова. Він підвівся, кров лилася йому з рота й із носа, і до Трева: "Я те'є вб'ю за це". Ну, Трев тоді так само щосили вгатив йому в живіт, а коли той переломився навпіл, я зчепив руки й також гахнув його по шії з усієї сили. Це підла штука, бити людину отак ззаду, але надзвичайні обставини вимагають надзвичайних рішень. І я б збрехав, Майкі, якби сказав тобі, що, коли бив того нібито бідолашного сучого сина, мені не було трішки радісно на серці.

Він упав, як той бугай від удару сокирою. Трев підбіг до ваговоза, завів його й розвернув так, щоб той передком націлівся на "Чорну мітку", але лівіше дверей. Він перекинув важіль на першу, відпустив зчеплення того членосмока й попер!

"Обережно! — кричав я людям, що товпилися там. — Стережіться ваговоза!" Вони розліталися, як куріпки, і на диво Трев нікого з них не збив. Він врізався в стіну будівлі зі швидкістю, либонь, миль тридцять і добряче жахнувся обличчям об кермо машини. Я побачив, як кров хлюпнула йому з носа, коли він струснув головою, щоб її прояснити. Він перемкнув на задню, від'їхав ярдів на п'ятдесят і знову попер вперед. ГАХ! Що там було тієї "Чорної мітки", всього лиш гофрована бляха, і другий удар з нею впорався. Ціла боковина тієї топки завалилася досередини, а звідтам з ревом рвонуло полум'я. Як там бодай хтось іще зміг залишатися живим, я не знаю, але ж такі були. Люде набагато міцніші, ніж ти міг би вважати, Майкі, а якщо ти в це не віриш, поглянь лишень на мене — того, хто сповзає зі шкіри цього світу, чіпляючись за неї лише нігтями. Там було наче в якійсь плавильній печі, пекельне полум'я й дим, але люде побігли звідтам щільним потоком. Їх було так багато, що Трев не наважився здати знову назад, боячись, що когось переїде. Тож він виліз і побіг назад до мене, кинувши машину, де є.

Ми стояли там, дивлячись на конання нашого клубу. Всі казали, що це не забрало більше п'яти хвилин, але тоді це вчувалося вічністю. Десь дюжина останніх, хто вибралися звідтам, горіли. Люде хапали їх, починали качати по землі, намагаючись їх загасити. Дивлячись усередину, ми бачили інших людей, які намагались пройти, і розуміли, що їм це ні за що не вдасться.

Трев ухопив мене за руку, і я його руку стиснув удвоє дужче. Ми там отак стояли, тримаючи одне одного за руки, як оце, Майкі, ми зараз з тобою — він з розбитим носом, кров біжить по обличчю, повіки набрякли — і дивились на ті люде. От вони-то й були справжніми привидами, яких ми побачили тієї ночі, лише обриси жінок і чоловіків мерехтять у тому вогні, йдуть до пролому, який Трев пробив ваговозом сержанта Вілсона. Декотрі з простягнутими впе'єд руками, наче в надії, що хтось їх урятує. Декотрі просто йшли, але видно було, що не дійти їм нікуди. Одіж на них па'ала. Обличчя обтікали. Й одне по одному вони валилися, і ніхто більше їх не бачив.

Остання була якась жінка. Сукня на ній геть згоріла, але вона ще залишалась у

комбінації. Вона сама горіла, мов та свічка. Наприкінці вона наче дивилася просто на мене й повіки в неї палали. Коли вона впала, то й настав край. Усе те ринуло вгору колоною вогню. На той час, коли туди дістались пожежники нашої бази та ще дві машини з пожежної частини на Головній вулиці, все вже перегорало. Отакою вона була, пожежа у "Чорній мітці", Майкі.

Він допив залишок води й подав мені склянку, щоб я наповнив її з питного фонтанчика в коридорі.

— Можу напудити собі в ліжку сеї ночі, Майкі.

Я поцілував його в щоку й вийшов у коридор набрати води. Коли я повернувся, він знову спливав з реальності, очі його були осклілі й задумливі. Я поставив склянку на стіл, і він промурмотів подяку, слів якої я ледве добрав. Я поглянув на "Вестклокс"[468] на його столику й побачив, що вже майже восьма. Мені було час додому.

Я нахилився, щоб поцілувати його на прощання, а натомість почув, як мої губи шепочуть:

— Що ти тоді побачив?

Очі його, що вже змикалися, ледь обернулись на звук мого голосу. Він міг розуміти, що це я, а міг вважати це голосом власних думок:

— Га?

— Що там таке було, що ти тоді побачив? — прошепотів я. Я не хотів того чути, але мусив знати. Мене обсіпало то жаром, то холодом, очі мені пекло, руки крижаніли. Але я мусив те почути. Так, як, я припускаю, дружина Лота мусила обернутися, щоб побачити руйнування Содому.

— Там бу'а птиця. Прямо над останнім з тих людей, що втікали. Яструб, мабуть. Той, що його звуть боривітром. Але ж здоровезний. Ніколи нікому не розповідав. Мене б замкнули. У того птаха розмах крил був, ма'ть, футів шіісят. Він був великий, як японський "Зеро".[469] Але я бачив... бачив його очі... і, гадаю... він бачив мене.

Голова батька хильнулася в бік вікна, де надходила темрява.

— Той птах шугнув униз і підхопив у повітря останньо'о чоловіка. 'хопив його просто за халамиду, саме так... і я чув лопотіння його крил... Звук той був, як звук вогню... і птах завис... я подумав: "Птахи не можуть зависати..." Але цей міг, бо... бо...

Він затих.

— Чому, тату? — шепнув я. — Чому він міг зависати?

— Він не сам зависнув, — мовив батько.

Я сидів там у тиші, гадаючи, що тепер він уже напевне заснув. Ще ніколи в житті мені не було так страшно... тому що за чотири роки перед тим я сам бачив того птаха. Якимсь чином, якимсь неймовірним чином, я майже був забув той кошмар. І ось мій батько знов повернув його мені.

— Він не зависнув, — промовив батько. — Він плинув. Він плинув. Великі низки повітряних кульок були прив'язані до обох його крил, і він плинув.

І батько заснув.

1 березня 1985 року

Воно знову надходить. Тепер я це знаю. Я ще почекаю, але серцем я вже знаю. Я не певен, що зможу це витримати. Дитиною я був здатен мати з цим справу, але в дітей усе інакше. Фундаментальним чином усе інакше.

Я писав усе це минулої ночі в якійсь нестямі — та все одно, навряд чи варто мені було йти додому. Все Деррі покрило тоненькою крижаною глазур'ю, і хоча зараз, уранці, уже сонце, ніщо не рухається.

Я писав довго, аж за третю годину ранку, штовхаючи ручку все швидше й швидше, намагаючись викласти все. Я був забув, що одинадцятирічним хлопчиком я бачив того велетенського птаха. Це батькова розповідь повернула мені той спогад... і я більше ніколи його не забуду. Нічого з того. Гадаю, в якомусь сенсі то був останній батьків дарунок мені. Жакхливий дарунок, ви могли б сказати, але по-своєму й чудесний.

Я заснув просто де сидів, головою уткнувшись собі в руки, блокнот і ручка на столі переді мною. Сьогодні вранці я прокинувся з зацікавленою душою й болючою спиною, але відчуваючись вільним, якось так... очищеним від тієї старої історії.

А потім я побачив, що хтось мені склав компанію, поки я спав.

Сліди, висохлі до ледь видних брудних відбитків, вели від передніх дверей бібліотеки (які я замкнув; я завжди їх замикаю) до столу, за яким я спав.

Слідів назад не було.

Хоч би що це приходило, воно підійшло до мене серед ночі, залишило свій талісман... а потім просто зчезло.

До моєї настільної лампи було прив'язано єдину повітряну кульку. Наповнена гелієм, вона плавала в ранковому сонці, промені якого косо падали крізь одне з високих вікон.

На ній було зображене моє обличчя, без очей, кров плине з рваних очниць, рот спотворений криком на тоненькій, набухлій гумовій шкірці повітряної кульки.

Я подивився на кульку й закричав. Крик луною кинувся крізь бібліотеку, відбився назад, вібруючи разом із залізними гвинтовими сходами, що ведуть до книгосховища.

Кулька луснула — "бах".

Частина третя

Дорослі

Занепад, сотворений з відчаїв і без звершення, усвідомлює нове пробудження: що є відміною відчаю.

За тим, чого ми не можемо звершити, тим, що відкидає нашу любов, тим, що ми загубили в очікуванні — йде занепад, безкінечний і непорушний.

Вільям Карлос Вільямс. Патерсон

Чи не змушує тебе це тепер захотіти додому? Чи не змушує тебе це схотіти повернутись додому? Всім Божим дітям набридають мандри. Чи не змушує тебе це схотіти додому?

Джо Саут[470]

Розділ 10

Возз'єднання

БІЛЛ ДЕНБРО БЕРЕ ТАКСІ

Телефон дзвонив, будячи й вирываючи його зі сну, що був занадто глибоким для сновидінь. Він намацував слухавку, не розплющуючи очей, не прокинувшись і наполовину. Якби телефон тоді ж і припинив дзвонити, він би знов, як по маслу, з'їхав у сон; так само легко й просто, як колись з'їжджав із засніжених пагорбів у МакКаррон-парку на своєму "Податливому Літуні".[471] Біжиш навздогін за санчатами, кидаєшся на них і мчиш униз — і самому здається, наче зі швидкістю звуку. Дорослим такого не зробиш; знівечиш к чорту собі яйця.

Його пальці поблукали по телефонному диску, зісковзнули, знову зійшли на нього. Непевно передчувалося, що це має бути Майк Хенлон, Майк Хенлон телефонує з Деррі й каже йому, що він мусить повернутись туди, каже йому, що він мусить згадати, каже йому, що він давав обіцянку, що Стен Юріс порізав їм долоні скалкою пляшки від кока-коли й вони дали обіцянку...

От тільки все це вже відбулося.

Він прибув сюди вчора надвечір, близько шостої години... якщо точніше. Якщо його ім'я стояло останнім у Майковому списку дзвінків, припускав він, то всі вони, либонь, уже прибули сюди, кожен у різний час; можливо, дехто провів тут навіть більшу частину дня. Сам він нікого з них не бачив і не прагнув побачити когось з них. Він просто зареєструвався в готелі, піднявся до свого номера, замовив у номер вечерю, зрозумівши, щойно її поставили перед ним, що не зможе нічого з'їсти, а потім завалився в ліжку й проспав без сновидінь до цього моменту.

Білл розліпив одне око й нарешті намацав слухавку. Слухавка впала на столик, і він, розплющивши тепер уже й друге око, потягнувся по неї. У голові відчувалася цілковита порожнеча, цілковита непідключеність, виснаженість акумулятора.

Нарешті він зумів уловити слухавку. Підвівшись на одному лікті, він притулив її до вуха.

— Алло?

— Білле? — там дійсно був голос Майка Хенлона — з цим він принаймні вгадав. Ще минулого тижня він зовсім не пам'ятав Майка, а зараз лише одного слова вистачило, щоб його впізнати. Яка дивовижна штука... хоча в зловісному сенсі.

— Йо, Майку.

— Розбудив тебе, ге?

— Йо, розбудив. Та все гаразд. — На стіні понад телевізором висіла огидна картина олією, де ловці лобстерів у жовтих дощовиках і жовтих рибальських капелюхах витягували пастки з уловом. Дивлячись на картину, Білл згадав, де він: в деррійському "Таун Хаусі" на Верхній Головній вулиці. По той її бік, за півмилі далі Бессі-парк... Міст поцілунків... Канал. — Котра година зараз, Майку?

— За чверть десята.

— Який день?

— Тридцяте число, — відповів Майк дещо здивовано.

— Йо, 'аразд.

— Я тут організував невеличкі сходини возз'єднання, — промовив Майк. Голос у нього тепер звучав інакше.

— Йо? — Білл скинув з ліжка ноги. — Вони всі приїхали?

— Всі, крім Стена Юріса, — сказав Майк. Тепер у його голосі прозвучало щось, чого Білл розпізнати не зміг. — Бев останньою. Вона прибула вчора пізно ввечері.

— Чому ти кажеш останньою, Майку? Стен може з'явитися сьогодні.

— Білле, Стен загинув.

— Що? Як? Невже його літак...

— Зовсім інше, — сказав Майк. — Послухай, якщо ти не проти, нехай це почекає, поки ми зберемося до купи. Краще буде, якщо я зможу розповісти вам усім разом.

— Це має стосунок до...

— Так, я гадаю, що так, — а після короткої паузи Майк уточнив: — Я певен, що так.

Білл відчув, як серце йому знов облягає знайомий тягар жаху: невже це та річ, до якої можна так швидко призвичаїтися? Чи це те, що він весь цей час носив у собі, тільки не відчуючи, не усвідомлюючи, як не усвідомлюєш неунікного факту власної смерті?

Він потягнувся по сигарети, закурив і погасив сірника першим видихом диму.

— Ніхто з них одне з одним не зустрічалися учора?

— Ні, гадаю, що ні.

— І ти нікого з нас поки що не бачив?

— Ні, тільки говорив з кожним по телефону.

— Гарозд, — сказав Білл. — Де зустріч?

— Ти пам'ятаєш, де була колись стара ливарня?

— Звичайно, Попасний шлях.

— Ти відстав від часу, старий друже. Тепер це Торговий шлях. У нас там тепер третій із найбільших торговельних центрів штату. Сорок Вісім Різних Торговельних Фіrm Під Одним Дахом До Ваших Послуг.

— Дійсно звучить суто в а-а-американському стилі, авжеж.

— Білле?

— Що?

— Ти в порядку?

— Так.

Але серце в нього билося занадто швидко, трішечки дрижав кінчик сигарети. Він заїкався. Майк почув це.

Залягла мить мовчанки, а потім Майк заговорив знову:

— Відразу поза торговельним центром там є ресторан, називається "Нефрит Сходу". Там маються окремі кабінети для приватних заходів. Учора я замовив один із таких кабінетів. Якщо захочемо, можемо користуватися ним всю другу половину дня.

— Ти гадаєш, це забере аж стільки часу?

— Я просто не знаю.

— Таксисти знають, як туди їхати?

— Звичайно.

— Гаразд, — сказав Білл. Він записав назву ресторану в блокнот біля телефону. — Чому саме там?

— Тому що це нове місце, я гадаю, — спроквола промовив Майк. — Неначебто як... ну, не знаю.

— Нейтральна територія, — здогадався Білл.

— Так, мабуть, саме так.

— Їжа хоч добра?

— Я не знаю, — відповів Майк. — А як у тебе з апетитом?

Білл пихнув димом, напіврозсміявшись-напівзакашлявшись:

— От він не дуже добрий, старий друже.

— Йо, — відгукнувся Майк. — Он воно як.

— Опівдні?

— Краще о першій, я гадаю. Подаруємо Беверлі трохи часу виспатися.

Білл погасив сигарету.

— Вона заміжня?

Майк знову завагався.

— Ми все з'ясуємо там, — сказав він.

— Це наче через десять років після закінчення школи повертатися туди на зустріч випускників, ні? — промовив Білл. — Побачиш, хто потовстішав, хто полисів, хто має д-д-ітей.

— Хотілося б мені, аби це було так, — промовив Майк.

— Йо, мені також, Майкі. Мені також.

Він поклав слухавку, довго простояв у душі й замовив сніданок, якого не хотів і в якому тільки поколупався. Атож, апетит у нього був зовсім недобрий.

Білл набрав компанію "Великі жовті таксі" й попросив забрати його о чверть до першої, вважаючи, що п'ятнадцяти хвилин буде цілком достатньо, щоб підвезти його на Попасний шлях (як з'ясувалося, він був абсолютно неспроможний думати про цю дорогу як про Торговий шлях, навіть коли побачив той торговельний центр на власні очі), але Білл недооцінив дорожній рух обіднього часу й те, як сильно виросло Деррі.

У 1958 році воно було маленьким містом, та й поготів. У межах офіційної території самого Деррі тоді було тисяч тридцять мешканців та ще, можливо, тисяч сім у сусідніх містечках поза цими межами.

Тепер воно стало справжнім містом — дуже маленьким містом за стандартами Лондона чи Нью-Йорка, проте цілком пристойним за стандартами Мейна, де Портленд, найбільше в штаті місто, могло похвалитися всього лиш трьомастами тисячами.

Поки таксі повільно рухалося Головною вулицею ("Ми над Каналом зараз, — думав Білл, — його не видно, але він там, унизу, тече в темряві"), а потім завертало на Централ-стрит, перша його думка була цілком передбачуваною: як багато всього змінилось. Але разом із тією передбачуваною думкою надійшов глибокий смуток, якого

він аж ніяк не очікував. Білл згадував власне дитинство тут як лячний, незатишний час... не тільки через літо 1958 року, коли їхня сімка постала лицем до лица з тим жахом, але й через смерть Джорджа й те глибоке обмарення, в яке, здавалося, запали його батьки після тієї смерті, через постійне глузування з його заїкуватості, через Баверза, Хаггінса й Кріса, що постійно шукали, як би утнути йому капость після тієї битви камінням у Пустовищі

("Баверз, Хаггінс і Кріс, ой леле! Баверз, Хаггінс і Кріс, ой леле!")

і просто через відчуття того, що Деррі холодне, Деррі суворе, Деррі насрати на те, помре хтось із них чи виживе, і, звичайно ж, на те, чи подужують вони Клоуна Пеннівайза. Мешканці Деррі жили-були з Пеннівайзом в усіх його подобижах довгий час... і, можливо, якимсь божевільним чином навіть дійшли до розуміння його. До вподобання його, до потреби в ньому. Любові до нього? Можливо. Так, можливо, і це також.

То звідки ж цей смуток?

Може, тільки від того, що тутешні переміни такі нудні, скажімо так? Чи, може, від того, що на позір Деррі для нього втратило свій автентичний образ?

Нема вже кінотеатру "Самоцвіт", на його місці парковка ("ТІЛЬКИ ЗА КВИТКАМИ" — повідомляє щит на в'їзді, "МАШИНИ ПОРУШНИКІВ БУДЕ ЕВАКУЙОВАНО"). Зникли також "Човник-Чобіток" і "Їдальня Бейлі", які стояли поряд із кінотеатром. Їх замінила філія "Північного національного банку". На безликій споруді з бетону стирчить цифрове табло, показуючи час і температуру — останню у двох шкалах, градуси за Фаренгейтом і градуси за Цельсієм. Аптека на Централ-стрит, лігво містера Кіна, де Білл того дня брав для Едді ліки проти його астми, також зникла. Провулок Річарда перетворився на якийсь гібрид під назвою "міні-мол". Зазирнувши туди, поки таксі чекало проти світлофора, Білл встиг побачити крамничку грамплатівок, крамничку натуральних харчів та крамничку іграшок й ігор, яка оголошувала про повний розпродаж "УСІХ ЗАПАСІВ ПІДЗЕМЕЛЬ І ДРАКОНІВ".

Таксі смикнулося, трохи просунувшись уперед.

— Забере якийсь час, — промовив таксист. — Х'тілося б мені, аби ці чортові банки розбили між собою їхні обідні години. Вибачте мою французьку, якщо ви релігійна людина.

— Усе гаразд, — відгукнувся Білл. Надворі було похмуро, а тепер уже й дощ почав потроху бризкати на лобове скло таксі. Радіо бурмотіло про пацієнта якогось закладу для душевнохворих, котрий втік звідти, і нібито є вельми небезпечним, а потім почало бурмотіти про "Ред Сокс", котрі нікому не становили жодної небезпеки. Спочатку зливи, потім прояснення. Коли Беррі Менілоу почав стогнати про Менді[472], яка прийшла й віддала, сама не взявши нічого, таксист рвучко вимкнув радіо.

— Коли вони повиростали?

— Що? Ці банки?

— Угу.

— Ох, та в кінці шісятих і на початку сімсятих більшість із них, — відповів таксист.

Це був дебелий чоловік з могутньою шиєю. Одягнений у картату червоно-чорну мисливську куртку. На голові в нього сидів тісно нацуплений флюоресцентно-помаранчевий кашкет[473], закаляний машинним мастилом. — Вони отримали оті гроші, що дають на моде'нізацію міст. З отого, що вони називають "пере'озподіл фінансів"[474]. А як їх розподілили — знесли все. І тоді з'явилися банки. Гадаю, тільки вони й могли собі дозволити тут з'явитися. Оце так чортів сю'приз, хіба ні? Моде'нізація міста, кажуть вони. Гівно на тарелі, кажу я. Вибачте мою французьку, якщо ви релігійна людина. Багацько було балачок, як вони збираються оживити середмістя. Ей-а-б, оживили просто чудесно. Знесли більшість старих магазинів і наставили купу нових банків та парковок. І знаєте, так само хер знайдеш де щілину, щоб приткнути машину. Варто всю міську раду підвісити за хери. Окрім тієї жінки, місіс Полок, тобто. Її підвісити за цицьки. Хоча, якщо подумати, в неї їх, здається, 'овсім нема. Плоска курва, як та дошка. Вибачте мою французьку, якщо ви релігійна людина.

— Істинно релігійна, — підтвердив Білл.

— Тоді вилітайте геть із моєї машини та йдіть собі до йо'аної церкви, — гукнув таксист, й обидва вибухнули реготом.

— Ви тут давно живете? — спитав Білл.

— Усе життя. Народився в Деррійському міському шпиталі, та й рештки мої поховують нахер на цвинтарі "Гора надії".

— Так тому й бути, — зауважив Білл.

— Йо, авжеж, — погодився таксист. Він відкашлявся, опустив вікно й харкнув у дощове повітря надзвичайно великим жовто-зеленим згустком. Його поводження, задерикувате, але чимсь привабливе — майже грайливе — було з роду похмурої веселості. — Тому хто підхопить оте, не тре' буде цілий тиждень купувати собі йобану жувальну гумку. Вибачте мою французьку, якщо ви релігійна людина.

— Не все тут змінилося, — промовив Білл. Тим часом як вони їхали вгору по Централ-стрит, гнітючий парад банків і парковок зникав позаду. Подолавши пагорб повз "Перший національний", вони потроху почали набирати швидкості. — Он "Аладдін" ще стоїть.

— Йо, — підтвердив таксист. — Але тільки дивом. Мудаки х'тіли і його знести також.

— Заради чергового банку? — перепитав Білл, часткою душі дивуючись, що інша частка його душі залякла в жаху від такої ідеї. Він не міг повірити, що комусь при здоровому глузді схотілося б знищити цей величний банястий храм насолоди з його іскристою скляною люстрою, з його рознесеними праворуч і ліворуч сходами, що в'ються вгору на балкон, і його велетенською завісою, яка не просто розходилася, коли розпочинався сеанс, а натомість здіймалася вгору чарівними фалдами, і згортками, і бганками, і всі вони підсвічуються казковими відтінками червоного, і синього, і жовтого, і зеленого, тим часом як за лаштунками крекчуть і стогнуть шківни. "Тільки не "Аладдін", — скрикнула та, шокована, частка його душі. — Як вони навіть думати наважилися, щоб знести "Аладдін" заради якогось БАНКУ?"

— Ох, ей-а-б, саме заради банку, — підтвердив таксист. — Вам п'ять нахер. Вибачте мою французьку, якщо ви релігійна людина. Оті з "Першого торгового банку округу Пенобскот" були поклали око на "ладдін". Хотіли його знести, щоб звести, як вони це називали, "цілісний банківський комплекс". Отримали всі папери в міській раді, й "Аладдін" було приречено. А потім купка людей організувалися в комітет — людей, які тут довго прожили — і вони писали петиції, і вони маршували, і вони кричали, і врешті вони домоглися публічного засідання міської ради щодо цього, і Хенлон розніс тих мудаків на друзки, — таксист промовив це надзвичайно задоволеним голосом.

— Хенлон? — перепитав ошелешений Білл. — Майк Хенлон?

— Ей-а-б, — кивнув таксист. Він на мить обернувся, щоб коротко подивитись на Білла, показавши кругле, дражливе обличчя й окуляри в роговій оправі з давніми цятками білої фарби на дужках. — Бібліотекар. Чорний парубок. Ви його знаєте?

— Знав, — відповів Білл, згадуючи, як він познайомився з Майком тоді, у 1958-му. І знову згадалися Баверз, Хаггінс і Кріс... звісно ж. Баверз, Хаггінс і Кріс ("ой леле")

на кожному повороті, граючи свою власну роль, неусвідомлено стискали лещата, зганяючи їхню сімку в гурт — тісний, тісніший, найтісніший. — Дітьми ми гралися разом. До того як я звідси переїхав.

— Ну, ти ба, — промовив таксист. — Який нахер малий цей світ, вибачте мою...

— ...французьку, якщо ви релігійна людина, — закінчив Білл разом із ним.

— Ну, ти ба, — повторив таксист задоволено, і якийсь час вони їхали мовчки, перш ніж заговорив знову. — Воно сильно змінилося, Деррі тобто, але хой-йо чимало й залишилося. Той же "Таун Хаус", де я вас забрав. Водонапірна Вежа у Меморіальному парку. Ви пам'ятаєте це місце, містере? Дітьми ми думали, що там є привиди.

— Я пам'ятаю його, — відповів Білл.

— Погляньте-но, оно наш шпиталь. Впізнаєте його?

Вони проїжджали Деррійську міську лікарню, що стояла праворуч. Поза нею до місця своєї злуки з Кендаскіґ текла річка Пенобскот. Нудно-олов'яна під дощовитим весняним небом. Шпиталь, яким і пам'ятав його Білл, — білого кольору дерев'яна каркасна будівля на два крила, три поверхи заввишки, — стояв на своєму місці, але тепер змалілий, оточений цілим комплексом споруд, загалом, мабуть, з дюжину. Лівіше Білл устиг побачити парковку, на якій на позір стояло не менш як п'ять сотень машин.

— Боже мій, — вигукнув Білл. — Це ж не шпиталь, це ж якийсь блядський університетський кампус.

Таксист гикнув:

— Не, не релігійна ви людина, вибачте мою французьку. Йо, наш шпиталь тепер майже такий само великий, як Східно-Мейнський у Бенгорі. Мають радіаційну лабораторію, і терапевтичний центр, і шіссот палат, і власну пральню, і бозна-що ще. Старий шпиталь на своїм місці стоїть, але там тепер тільки адміністрація.

Білл відчув у голові якусь химерну двоїстість, схожу на те відчуття, яке він запам'ятав з того разу, коли вперше дивився фільм 3D. Коли намагався звести докупи

два зображення, які не зовсім між собою узгоджувалися. Він пам'ятав, що зміг тоді утнути потрібний трюк, надурити власні очі й мозок, але в кінцевому підсумку це залишило колосальний головний біль... і зараз він відчував, як у його голові оселяється власний біль. Нове Деррі, чудово. Але все ще залишається й старе Деррі, як оця дерев'яна будівля міського шпиталю. Здебільшого старе Деррі тепер поховане під усіма цими новими спорудами, але погляд якось безпорадно тягнеться в минуле, видивляючись його... вишукуючи його.

— А залізничної станції, мабуть, також уже нема, чи як? — запитав Білл.

Таксист розсміявся, задоволений:

— Для того, хто переїхав звідси ще дитиною, ви маєте добру пам'ять, містере.

Білл подумав: "Зустрівся б ти зі мною ще минулого тижня, мій франкомовний друже".

— Вона так само на своєму місці, але там тепер нема нічого, крім руїн та іржавих рейок. Вантажні потяги більше навіть не зупиняються. Один х'тів купити там землю й забацати оту придорожню розважальну штуку — малий гольф, малі бейсбольні поля під сіткою, гольф-ділянки для початківців, картинг, мікрогольф, халабуду, повну відеоігор, казнашоце, я не знаю — але там зара' типу велика плутаниця, кому належить та земля. Гадаю, він зрештою її посяде — він парубок настирливий, — але поки що тривають суди.

— І Канал, — пробурмотів Білл, коли вони повернули з Позаміської Централ-стрит на Попасний шлях — який, як і казав Майк, було позначено зеленим дорожнім щитом із написом "ТОРГОВИЙ ШЛЯХ". — Канал так само тут.

— Ейя-б, — відгукнувся таксист. — Оце-то завше буде тут, я гадаю.

Тепер Деррійський торговельний центр опинився по ліву руку від Білла, і, поки вони його минали, він знову відчув ту химерну двоїстість. Коли вони були дітьми, тут тягнулося величезне, буйно поросле травою поле, велетенські соняхи на ньому, киваючи, позначали північно-східний край Пустовища. Поза ним, далі на захід, був Старий Відріг, район, забудований житлами для незаможних. Білл згадав, як вони досліджували це поле, не забуваючи про обережність, щоб не впасти до зяючого провалля підвалів ливарні Кіченера, яка вибухнула у великодню неділю 1906 року. На цьому полі було повно реліквій, і вони відкопували їх зі щирою цікавістю археологів, які досліджують якісь єгипетські руїни: цеглини, ковші, шматки заліза з іржавими болтами, що хилиталися в них, уламки віконних шибок, пляшки, повні якогось недобери-назви глею, що тхнув, як найгірша в світі отрута. Також щось погане сталося неподалік звідси, у гравійному кар'єрі біля сміттєзвалища, але зараз він не міг пригадати, що саме. Йому згадалося тільки ім'я — Патрік Гамболдт — і те, що там щось було з холодильником. І щось про якогось птаха, який переслідував Майка Хенлона. Що...

Він похитав головою. Уривки. Соломинки серед вітру. Ото й усе.

Тепер уже поля не було, як і решток тієї ливарні. Біллу згадався раптом її величезний димар. Облицьована череп'яною плиткою, закопчена чорною сажею на

останніх десяти футах, труба лежала у високій траві, мов гігантська люлька. Якось вони на неї вилазили й прогулювалися по ній, розставивши руки, наче канатохідці, і сміялися... Він струснув головою, немов проганяючи міраж цього торговельного центру, огидного зборища споруд з вивісками: "SEARS", "J. C. PENNEY", "WOOLWORTH'S", "CVS", "YORK'S STEAK HOUSE", "WALDENBOOKS" і десятками інших.

Впліталися у парковки й випліталися з них дороги. Торговельний центр не пропав, бо не був маревом. Пропала ливарня Кіченера, і те поле, що було розрослося довкола її руїн, також пропало. Не спогади, торговельний центр був реальністю.

Проте йому чомусь у це не вірилося.

— От ви й приїхали, містере, — промовив таксист. Він зупинився на парковці біля будівлі, що мала вигляд великої пластмасової пагоди. — Троха спізнилися, але краще пізно, ніж ніколи, чи я не правий?

— Ви цілком праві, — сказав Білл. І подав таксистові п'ятірку. — Решту залиште собі.

— Оце нахер добре діло! — вигукнув таксист. — Якщо вам тре' буде, щоб хтось вас десь повіз, дзвоніть у "Великі жовті" й замовляйте собі Дейва. Замовляйте мене за іменем.

— Я просто замовлю одного їхнього релігійного парубка, — зауважив Білл, щирячись. — Того, який вже вибрав собі гарну ділянку на "Горі надії".

— Ви втямили, — сміючись, сказав Дейв. — Гарного вам дня, містере.

— Вам теж, Дейве.

Він трохи постояв під легеньким дощиком, дивлячись, як від'їжджає таксі. І зрозумів, що збирався ще дещо спитати в таксиста, але забув... можливо, навмисне.

Він збирався спитати у Дейва, чи подобається йому жити в Деррі.

Білл Денбро рвучко розвернувся і зайшов до "Нефриту Сходу". У тамтешнім холі в плетеному кріслі з величезною розложистою спинкою сидів Майк Хенлон. Він підвівся на рівні, й глибоке почуття ірреальності омило Білла — промилось крізь нього. Повернулося те відчуття двоїстості, але тепер воно було набагато-багато гіршим.

Він пам'ятав хлопчика зростом приблизно п'ять футів три дюйми, стрункого й моторного. Перед ним постав чоловік приблизно п'ять і сім на зріст[475]. Щуплий. Одяг, здавалося, висить на ньому. Рівчачки на його обличчі проказували, ніби цей чоловік має не тридцять вісім чи близького того років, а перебуває на похмурішому боці четвертого десятку.

Мабуть, шок Білла проявився на його обличчі, бо Майк спокійно промовив:

— Я знаю, який маю вигляд.

Білл почервонів і сказав:

— Не такий уже й поганий, просто я пам'ятаю тебе малим хлопчаком. У цьому все діло.

— Чи справді?

— У тебе дещо втомлений вигляд.

— Я й є дещо втомленим, — підтвердив Майк, — але я впораюсь. Сподіваюсь. — На

цьому він усміхнувся, і ця посмішка освітила його лице. І в ньому Білл упізнав того хлопця, якого він знав двадцять сім років тому. Як той старий каркасно-дерев'яний міський шпиталь переобтяжений модерним склом і бетоном, так і хлопчик, якого колись був знав Білл, тепер переобтяжений неунікними декораціями дорослості. Лоб у нього був у зморшках, від кутиків губ майже до підборіддя прорізались борозни, і волосся сивіло з обох боків над вухами. Проте, як той шпиталь, нехай і переобтяжений, залишався тут, усе ще видимим, так само й хлопчик, якого колись знав Білл.

Майк простягнув руку й промовив:

— Вітаю тебе з поверненням у Деррі, Великий Білле.

Білл руку проігнорував і обняв Майка. Майк відчайдушно обняв його навзаєм, і Білл відчув у себе на плечі та збоку на шиї доторк його волосся, жорсткого й пружнястого.

— Що б тут не було недоброго, Майку, ми про нього подбаємо, — сказав Білл. Він почув у своєму голосі гіркий призвук сліз, але не зважав на те. — Ми побили його раз, і змо-о-ожемо п-п-побити з-з-знову.

Майк відірвався від Білла, тримаючи його на відстані простягнутих рук; хоча він усе ще усміхався, занадто багато іскристості було в його очах.

Витягши хустинку, він їх утер.

— Звісно, Білле, — промовив він. — Ще б пак.

— Ви не проти пройти за мною, джентльмени? — запитала господиня. Усміхнена східна жінка в делікатному рожевому кімоно, на якому дракон звивав і вигинав свій лускатий хвіст. Її зібране високо на голові темне волосся підтримували гребені зі слонової кістки.

— Я знаю дорогу, Розо, — сказав Майк.

— Дуже добре, містере Хенлон, — усміхнулася вона їм обом. — У вас приємно пройде дружня зустріч, я гадаю.

— Я теж так гадаю, — кивнув Майк. — Сюди, Білле.

Майк повів його тьмяним коридором повз головний ресторанний зал до завішених бісерною шторою дверей.

— А інші... — почав Білл.

— Усі вже тут, — сказав Майк. — Усі, хто зміг прибути.

Білл на мить завагався перед дверима, раптом зляканий. І це не те неспізнання злякало його, не надприродне; то було просто усвідомлення, що він зараз на п'ятнадцять дюймів вищий, ніж був у 1958 році, і майже цілком позбавлений свого колишнього волосся. Він раптом збентежився, відчуваючи ледь не жах від думки, що зараз побачить їх знову, їхні дитячі обличчя майже цілком зношеними, майже похованими під змінами, як поховано той старий шпиталь. Банки, зведені в їхніх головах, там, де колись стояли чарівні кінопалаці.

"Ми вирости, — думав він. — Ми не думали, що це станеться, тоді — ні, з нами — ні. Але це сталося, і якщо я туди увійду, це буде насправді: ми всі тепер дорослі".

Він подивився на Майка, раптом зніяковілий і боязкий:

— Як вони виглядають? — почув він власний тремтячий голос і перепитав: — Майку... як вони тепер виглядають?

— Заходь і дізнаєшся, — досить ласкаво відповів Майк і завів Білла у невеликий приватний кабінет.

2

БІЛЛ ДЕНБРО ОТРИМУЄ ВРАЖЕННЯ

Можливо, просто сутінь кімнати спричинилася до тієї ілюзії, яка тривала лиш найкоротшу мить, але пізніше Білл загадувався, чи не було це певного роду адресованим саме йому посланням, що доля подеколи може бути й лагідною.

Тієї короткої миті йому здалося, що ніхто з них не подорослішав, що його друзі якимсь чином утнули трюк Пітера Пена й досі залишилися дітьми.

Ухоплений у той момент, коли він відхилився на кріслі, упершись його спинкою в стіну, Річі Тозіер щось розповідав Беверлі Марш, котра, ховаючи хихотіння, прикривала собі рота човником долоні; абсолютно знайомою була бешкетна посмішка на обличчі Річі. Там же, по ліву руку від Беверлі, сидів Едді Каспбрак, а перед ним на столі, поряд із склянкою для води, лежав пластиковий флакон з вигнутою, пістолетного типу рукояттю. Обриси він мав ледь не ультрамодерні, але призначення вочевидь те саме: звісно, це був інгалятор. За одним кінцем столу, дивлячись на це тріо з виразом, в якому змішалася тривога, зачудування й уважність, сидів Бен Генском.

Білл виявив, що його рука поривається до голови, з печального роду здивуванням усвідомивши, що в цю секунду він ледве не погладив себе по тімені, щоб перевірити, чи не повернулося туди якимсь магічним чином волосся — те його руде, гарне волосся, яке він почав втрачати, коли ще був другокурсником у коледжі.

За цим пузир омани лопнув. На обличчі в Річі не було окулярів, побачивши це, Білл подумав: "Він тепер, мабуть, носить контактні лінзи — радше за все. Він так ненавидів ті окуляри". Майці й вельветовим штанам, які він зазвичай носив, прийшов на зміну костюм, якого неможливо було придбати в жодній крамниці готового одягу — Білл на око побіжно оцінив його вартість у дев'ять сотень доларів лише кравецької роботи.

Беверлі Марш (якщо її прізвище досі Марш) стала неймовірно вродливою жінкою. Замість буденного кінського хвостика її волосся, що мало колір майже цілком ідентичний з його колишнім волоссям, тепер розсипалося по плечах її простенької блузки "Шип'н'Шор" каскадом пом'якшених відтінків. У цьому приглушеному освітленні воно стиха само світилося потоками живого приску. При денному світлі, навіть такому, як надворі сьогодні, уявив собі Білл, воно мусить полум'яно палати. Він уловив себе на тому, що думає, яким буде відчуття, якщо зануритися руками в це волосся. "Найстаріша в світі історія, — подумав він з кислою іронією. — Я кохаю свою дружину, але ж себе не обдуриш".

Едді — як це не химерно, але правда — подорослішав до того, що став доволі схожим на Ентоні Перкінса[476]. Обличчя мав дочасно пооране борознами (хоча в рухах здавався дещо молодшим за Річі й Бена) і виглядав усе ж таки старшим завдяки своїм окулярам без оправы — окулярам, які можна було уявити на якомусь

англійському адвокаті, що надягає їх, ідучи до Королівського суду або гортаючи обґрунтування справи. Волосся мав коротке, підстрижене в тому давно немодному стилі, що був знаний наприкінці п'ятдесятих і на початку шістдесятих як "Ліга плюща"[477]. Одягнений він був у кричуще картатий піджак, який скидався на щось схоплене з вішака на "пожежному розпродажі" в крамниці чоловічого одягу, яка ось-ось вилетить із бізнесу... проте годинник на зап'ястку мав "Пате Філіп"[478] і перстень на мізинці лівої руки з рубіном. Камінь той був занадто вульгарним й нахабно виставним, щоб бути чимсь іншим, ніж справжнім.

Бен був єдиним, хто насправді змінився, і подивившись на нього знову, Білл відчув, як його легко накрило тим відчуттям ірреальності. Обличчя залишилось тим самим, і волосся, хоча тепер посивіле й довше, було розчесане на той самий, незвичайний, правий проділ. Але Бен став худим. Він досить вільготно сидів у своєму кріслі, простий, без жодних прикрас, шкіряний жилет на ньому був розстебнутий, показуючи під собою робочу сорочку з синього батисту-шамбре. На Бені були ковбойські чоботи, прямі джинси "Лівайс" і широкий ремінь з пряжкою з карбованого срібла. Цей одяг легко окреслював його струнку, з вузькими стегнами фігуру. На одному зап'ястку він носив браслет з важкими ланками — не золотими, а мідними. "Він став худим, — подумав Білл. — Він став тінню самого себе колишнього, так би мовити... Друзяка Бен схуднув. Дивам нема зупину".

Між шістьма ними запала мить мовчанки, яку годі описати. Це була одна з найбільш дивних митей, крізь які в житті проходив Білл Денбро. Стена тут не було, але тим не менше хтось сьомий прибув. Тут, у цьому ресторанному кабінеті для приватних вечірок, Білл відчув його присутність так повно, немов в очі побачив — але не в образі старого чоловіка в білій халамиді та з косою на плечі[479]. Тут була біла пляма на мапі, що пролягла між 1958 і 1985 роками, територія, яку дослідник міг би назвати Великим Незнаним. Білл загадувався, що ж саме там могло відбуватись. Беверлі Марш у короткій спідничці, яка відкриває більшу частину її довгих, грайливих ніг, Беверлі Марш у білих чобітках "Гоу-Гоу", з переділенням посередині й розгладженим праскою волоссям? Річі Тозієр з плакатом, на якому з одного боку напис "СТОП ВІЙНИ", а з іншого — "ГЕТЬ З КАМПУСУ ВІЙСЬКОВУ КАФЕДРУ"? Бен Генском у жовтій касці, на якій спереду липучка-прапорець, він їздить бульдозером під парусиновим дашком, сам без сорочки, і дедалі менше й менше стирчить черево над поясом його штанів. А чи ця, сьома сутність, чорна? Ні, нічого спільного з Х. Репом Бравном чи Грандмастером Флешем[480], тільки не в цього парубка, цей парубок носив прості білі сорочки та скромні-аж-ніякі слакси "Джей Сі Пенні"[481] і, просиджуючи їх у кабінці бібліотеки Мейнського університету, писав роботи про джерела коментарів та ймовірні зручності ISBN у каталогуванні книжок, тим часом як за стінами проходили протестні марші, і Філ Окс співав: "Річарде Ніксоне, знайди собі для життя якусь іншу країну"[482], і солдати гинули з вирваними нутрощами за якісь селища, назв яких самі не спроможні були вимовити; ось він сидить, старанно схилившись над своїми паперами (Білл побачив його), які лежать у скісному струмені хрусткого, білого зимового світла, з

обличчям серйозним і зібраним, розуміючи — бути бібліотекарем означає максимально, як лишень тільки це для людини можливо, наблизитися до того, щоб посісти найкраще місце в локомотиві вічності. Хіба він цей сьомий? Чи це отой юнак, що стоїть перед дзеркалом, роздивляється, як у нього зростає лоб, дивиться на повний гребінець вилізлого рудого волосся, дивиться на купу університетських зошитів на столі, які відбиваються в тому дзеркалі, зошитів, що в них міститься перша, безладна версія роману під назвою "Джоанна", який уже за рік буде опубліковано?

Дехто з вищезгаданих, усі вищезгадані, ніхто з вищезгаданих.

Та це не має значення насправді. Сьомий присутній тут, і саме цієї миті всі вони його відчули... і, можливо, зрозуміли остаточно жахливу потужність тієї сутності, яка знов привела їх сюди. "Воно живе, — подумав Білл, холонучи під одягом. — Око саламандри, хвіст дракона, Рука Повішеника... що Воно не є, Воно знову тут, у Деррі. Воно".

І раптом він відчув, що саме те Воно і є сьомим; що Воно і час якимсь чином взаємопереплетені, що Воно носило обличчя кожного з них разом із тисячами інших, під якими жахало й убивало... і ця думка, що Воно може бути ними самими, якимось так виявилася найлячнішою з усіх. "Що з нас було залишено тут, — подумав він зненацька зі зростаючим жахом. — Що й скільки нашого так ніколи й не вийшло з дренажних труб і каналізаційних колекторів, де Воно жило... і де Воно годувалося? І чи не тому ми про все забули? Тому що частка кожного з нас ніколи не мала жодного майбутнього, ніколи не дорослішала, ніколи не полишала Деррі? Чи це не тому?"

Він не побачив відповідей на їхніх обличчях... тільки як відбилося його власне запитання, повернувшись знову до нього.

Думки формувалися й минали протягом якихось секунд чи мілісекунд, утворюючи свої часові рамки, тож усе це промайнуло в голові Білла Денбро за період не довший, як п'ять секунд.

Тоді Річі Тозіер, що сидів відкинувшись спинкою крісла на стіну, знов усміхнувся і промовив:

— Ой леле, ви лишень на це погляньте! Білл Денбро набув собі образу з хромованою банею. Ти довго полірував череп пастою "Черепак", Великий Білле?

І Білл, не маючи жодного уявлення, що зараз прозвучить, відкрив рота й почув, як промовляє:

— Їбать тебе, Базікало, і ту кобилу, яку ти сам порасеш.

Запала мить тиші — а потім кабінет вибухнув реготом. Білл рушив до них і почав потискати руки, і, хоча почувався він зараз дещо жахливо, було в цьому також і дещо втішливим: то було відчуття, що він повернувся додому назавжди.

3

БЕН ГЕНСКОМ СТАЄ ХУДИМ

Майк Хенлон замовив напої і, немов надолужуючи попередню тишу, всі почали балакати разом. Як виявилось, Беверлі Марш тепер стала Беверлі Роган. Сказала, що заміжня за чудовим чоловіком у Чикаго, котрий цілком перевернув її життя і, наче

силою якоїсь білої магії, спромігся перетворити здатність своєї дружини до кравецтва в успішний одяжний бізнес. Едді Каспбрак володів лімузинною компанією в Нью-Йорку.

— Наскільки я розумію, моя дружина зараз може лежати в ліжку з Аль Пачино, — промовив він, добродушно усміхаючись, і кімната грянула сміхом.

Усі тут знали, чим займаються Білл і Бен, але Білл мав дивне відчуття, що до зовсім-зовсім недавнього часу ніхто з них не пов'язував цих імен — Бена як архітектора, його самого як письменника — з особами тих, кого вони знали в дитинстві. У Беверлі в сумочці знайшлися дві його книжки в м'яких обкладинках — "Джоанна" і "Чорні пороги" — і вона попрохала його їх підписати. Білл попідписував, тим часом зауваживши собі, що обидві книжки в ідеальному стані — так, ніби їх було придбано на ятці в аеропорту, коли Беверлі вийшла з літака.

Подібним же чином Едді повідомив Бену, в якому він захваті від телекомунікаційного центру "Бі-бі-сі" в Лондоні... але в його очах світилося певне збентеження, ніби йому не зовсім вдавалося пов'язувати ту споруду з цим чоловіком... чи з тим старанним товстим хлопчиком, який колись показав їм, як за допомогою поцуплених дощок й іржавих дверей від машини затопити половину Пустовища.

Річі працював диск-жокеєм у Каліфорнії. Він розповів їм, що відомий під ім'ям Людина Тисячі Голосів, і Білл пророгав:

— Господи, Річі, ті твої Голоси завжди були сушим жахом.

— Лестощами ви нічого не досягнете, містуре, — відповів Річі пихато.

Коли Беверлі запитала, чи він носить тепер контактні лінзи, Річі промовив притишеним голосом:

— Підійди-но ближче, бей... бі. Подивись мені в очі.

Беверлі послушалася і радісно вигукнула, коли Річі трішки нахилив голову, щоб вона побачила нижні краї його м'яких лінз "Гідроміст".

— А бібліотека така сама? — запитав Бен у Майка.

Майк дістав гаманець і пред'явив знімок бібліотеки, зроблений з повітря. Зробив він це з гордим виразом людини, яка, коли її спитали про її родину, демонструє знімки своїх дітей.

— Один парубок зняв з легкого літака, — пояснював він, поки фотографія переходила з рук у руки. — Я намагався умовити міську раду або знайти якогось забезпеченого приватного донора, щоб дали достатньо грошей, щоби збільшити цей знімок до розмірів стінного розпису для дитячої бібліотеки. Втім, поки що це даремне діло. А фотографія гарна, еге ж?

З цим усі погодилися. Бен затримав знімок найдовше, вдивляючись у нього невідривно. Нарешті він поплескав пальцем по скляному коридору, що з'єднував дві будівлі:

— Ти ніде більше не впізнаєш оцю штуку, Майку?

Майк усміхнувся:

— Це твій комунікаційний центр, — промовив він, і всі шестеро вибухнули сміхом.

Принесли напої. Усі посідали.

Та мовчанка — раптова, ніякова, незатишна — запала знову. Вони презирились.

— Ну? — промовила Беверлі своїм ніжним, злегка хрипливатим голосом. — За що ми вип'ємо?

— За нас, — зненацька відгукнувся Річі. І зараз він не усміхався. Очима він перехопив погляд Білла, і той — з яскравістю такою потужною, що ледве міг її терпіти, — згадав себе й Річі посеред Нейболт-стрит після того, як та істота, що могла бути клоуном, а могла бути й вовкулаком, зникла; згадав, як вони обнімалися і плакали. Коли Білл підняв келих, рука в нього тремтіла й трохи пролилося на скатертину.

Річі повільно підвівся на рівні, слідом за ним один по одному це почали робити й інші: першим Білл, потім Бен і Едді, Беверлі, і останнім Майк Хенлон.

— За нас, — промовив Річі і, як у Білла рука, в нього тремтів голос. — За Клуб Невдах 1958.

— За невдах, — повторила Беверлі, дещо смішливо.

— За невдах, — мовив Едді. Обличчя в нього було блідим і постарілим за скельцями окулярів без оправ.

— За невдах, — погодився Бен. Слабенька примара гіркої усмішки торкнулася кутиків його губ.

— За невдах, — тихо сказав Майк Хенлон.

— За невдах, — закінчив Білл.

Вони цокнулись. Випили.

Знову запала тиша, і цього разу Річі її не порушував. Цього разу тиша здавалася необхідною.

Вони знов сіли, і Білл сказав:

— Ну, то розповідай, Майку. Розкажи нам, що тут відбувалося і що можемо зробити ми.

— Спершу поїмо, — відповів Майк. — Поговоримо потім.

Отже, вони їли... і їли вони довго й добре. "Як у тому старому анекдоті про засудженого на смерть, — подумав Білл, але й у нього самого вже дуже давно не траплялося такого чудового апетиту... — відтоді, як я був іще хлопчиком", — спокушувала думка. Їжа не була аж так щоб надзвичайно доброю, але далєбі зовсім непоганою, і її було багато. Всі шестеро почали передавати одне одному різні страви — свинячі реберця, мо-гу-гай-пін,[483] делікатно стушковані курячі крильця, яєчні рулети, водяні горіхи в обгортках з бекону, нанизані на дерев'яні шпажки смуги яловичини.

Розпочали вони з тарелів з передобіднім асорті, і Річі зайнявся дитячою, але захопливою справою, підсмажуючи кожен шматочок усього на вогні, що палав у горщику в центрі тарелі, яку він ділив разом з Беверлі, — включно з половинкою яєчного рулету й кількома червоними квасолинами.

— Фламбе на моєму столі, я це обожаю, — повідомив він Бену. — Я б з'їв і лайно на паличці, якби воно було підсмажене над відкритим вогнем у мене на столі.

— А таки, мабуть, їв, — зауважив Білл. На це Беверлі розсміялася так відчайдушно,

що їй довелося виплюнути собі в серветку повний рот їжі.

— О Боже, здається, в мене зараз станеться ралф, — видав Річі, ледь не моторошно точно імітуючи голос Дона Пардо[484], і Беверлі зареготала ще дужче, розшаріла тепер уже яскраво-червоним кольором.

— Припини це, Річі, — скрикнула вона. — Я тебе попереджаю.

— Попередження прийнято, — погодився Річі. — Приємного апетиту, любонько.

Десерт їм принесла сама Роза — величезний курган "Печеної Аляски"[485], яку й запалила особисто на чолі столу, де сидів Майк.

— Ще фламбе на моєму столі, — промовив Річі голосом людини, що померла й потрапила до раю. — Мабуть, це найкращий обід з усіх, які я мав у своєму житті.

— Звичайно, так і є, — скромно погодилась Роза.

— Якщо я задмухну на ньому вогонь, моє бажання виповниться? — спитав у неї Річі.

— У "Нефриті Сходу" задовольняються всі бажання, сер.

Раптом усмішка Річі стала непевною:

— Я аплодую такому сентименту, — промовив він, — але, знаєте, насправді я вельми сумніваюсь у його істинності.

Вони знищили майже всю "Печену Аляску". Уже коли Білл відкинувся на спинку крісла, живіт у нього випинався понад паском, він раптом звернув увагу на склянки на столі. Здалося, ніби їх там сотні. Він трохи вищирився, усвідомивши, що сам вихилив два мартіні перед їдою та бозна-скільки пляшок пива "Кірін"[486] під час неї. Друзі справлялися з цим загалом не гірше за нього. У такому їх стані навіть смажені відрубки кеглів для боулінгу, мабуть, смакували б цілком непогано. Та проте він не почувався п'яним.

— Я отак ніколи не їв відтоді, як був дитиною, — промовив Бен. Усі подивились на нього, і щоки Бена торкнула легка рожевість. — Я маю на увазі буквально. Це, либонь, був найбільший обід відтоді, як ще навчався в десятому класі.

— Ти сидів на дієті? — запитав Річі.

— Так, — кивнув Бен. — Сидів. На "Дієті Звільнення" Бена Генскома.

— А що тебе змусило? — запитав Річі.

— Навряд чи вам цікаво буде слухати всю ту древню історію... — ніяково засовався Бен.

— Я не знаю щодо решти, — сказав Білл, — але мені цікаво. Нумо, Бене. Давай. Що перетворило Скірта Келхуна на журнальну модель, яку ми сьогодні бачимо перед собою?

Річі стиха пирхнув:

— Точно, Скірте. А я вже й забув це.

— Та це так собі історія, — почав Бен. — Навіть зовсім не історія насправді. Після того літа — після 1958-го — ми прожили в Деррі ще два роки. Потім моя мама втратила роботу й нам довелося переїхати до Небраски, де в мамі жила сестра, котра запропонувала взяти нас до себе, поки мама не зведеться знову на ноги. Усе це було зовсім не прекрасно. Її сестра, моя тітка Джін, була ще тою мізерною курвою, яка

повсякчас нам повторювала, що ми мусимо знати своє місце в заведеному порядку речей і як нам пощастило, що моя мама має таку сестру, яка виявила до нас милосердя, які ми щасливі, що не сидимо на соціальній допомозі, та всякі такі речі. Я був таким товстим, що їй було огидно. Вона не могла спокійно ставитися до цього: "Бене, ти мусиш більше займатися фізичними вправами. Бене, якщо ти не скинеш вагу, у тебе станеться інфаркт ще до того, як тобі виповниться сорок років. Бене, тобі мусить бути соромно за себе, коли у світі голодують маленькі діти".

Він ненадовго зупинився, ковтнув води.

— Справа в тому, що вона так само висувала голодуючих дітей, якщо я не підчищав геть до решти свою тарілку.

Річі засміявся й кивнув.

— У всякому разі країна тільки-но виходила з рецесії, і моя мати шукала собі постійну роботу майже рік. На той час коли ми переїхали з хати тітки Джін у Ла Вісті[487] до власного житла в Омасі, я набрав ще приблизно дев'яносто фунтів понад ту вагу, з якою ви мене колись знали. Гадаю, я набрався її головним чином на зло тітці Джін.

Едді присвиснув:

— Це ж тоді ти мусив важити...

— Близько двохсот десяти[488], — нерадісно промовив Бен. — Отже, в Омасі я ходив до Істсайдської середньої школи... ну, й з уроками фізкультури в мене там було досить погано. Мене обзивали Буферистим. Це вам, гадаю, зрозуміло. Вони діставали мене місяців сім приблизно, а потім одного дня, коли ми після уроку одягалися у гардеробі, пара, чи троє, хлопців почали, ну... ляскати мене по череву. Вигукували, що це вони "стоплюють смалець". Потім до них приєдналися ще двоє чи троє. А невдовзі вже й усі разом вони ганяли мене по перевдягальні й по коридору, хльоскаючи мене по животу, по сідницях, по спині, по ногах. Я перелякався, почав кричати. А вони від цього реготали, мов навіжені. І знаєте, — промовив він, дивлячись униз, ретельно поправляючи свій куверт, — то був останній раз, коли я думав про Генрі Баверза, аж до того моменту, коли два дні тому мені зателефонував Майк. Хлопець, який усе те розпочав, був таким собі типовим парубком з ферми, з великими руками, і поки вони мене ганяли, я, пам'ятаю, подумав, що повернувся Генрі Баверз. Гадаю — ні, я знаю, — що саме тоді я й запанікував.

Вони гналися за мною по коридору повз шафки, де тримали свої речі учні, які займалися спортом. Я був голий і червоний, як лобстер. Я втратив усяке почуття гідності чи... чи самого себе, гадаю, ви так могли б сказати. Де я є. Я криком благав про допомогу. А вони гнали мене з криками: "Стопимо смалець! Стопимо смалець! Стопимо смалець!" Там стояла лавка...

— Бене, ти не мусиш знову проводити себе через те, — зненацька промовила Беверлі. Обличчя в неї стало попелясто-блідим. Вона крутила в руках склянку з водою, мало її не розплескуючи.

— Дозволь йому закінчити, — сказав Білл.

Бен на мить затримав на ньому погляд, а потім кивнув:

— Там, у кінці того коридору, стояла лавка. Я впав через неї і вдарився головою. За пару хвилин усі вони вже скупчилися навкруг мене, а потім інший голос промовив: "Гаразд. Це вже досить. Ідіть, хлопці, перевдягайтесь". То був тренер. Стояв у дверях у своїх синіх спортивних штанах із білими лампасами й білій майці. Хтозна, скільки часу він там уже простояв. Вони всі подивились на нього, хтось із вищиром, хтось винувато, хтось без усякого виразу. Вони пішли. А я заливався сльозами. Тренер так і стояв там у тих дверях, що вели до спортзалу, дивився на мене, дивився на жирного хлопця з червоною від стоплювання смальцю шкірою, дивився, як той жирний хлопець ридає на підлозі. І зрештою він сказав: "Бенні, чому б тобі просто не заткнутися к-їбням?" Мене це так сильно шокувало, почути таке слово від учителя, що я замовк. Я дивився вгору на нього, а він підійшов і сів на лавку, через яку я перечепився. Він нахилився наді мною, і свисток, що висів у нього на ший, хитнувся і цюкнув мене в лоба. На якусь секунду мені подумалося, що він збирається мене поцілувати чи щось таке, і я відсахнувся від нього, але що він зробив насправді, так це вхопився руками за мої цицьки й стиснув. Потім прибрав руки й витер їх собі об штани, наче щойно був торкнувся чогось брудного. "Ти думаєш, я збираюся тебе втішати? — спитав він мене. — Ні, не збираюся. Ти огидний їм і також огидний мені. У нас на це різні причини, але це тому, що вони діти, а я ні. Вони не знають, чому ти їм огидний. Натомість я знаю. Тому що бачу, як ти ховаєш дароване тобі Богом чудове тіло у цій величезній купі жиру. І все це через безкінечне дурне потурання самому собі, від якого мені ригати хочеться. А тепер послухай мене, Бенні, бо це єдина мелодія, яку я тобі збираюся насвистіти. У мене ще тренування футбольної команди, і баскетбольної, і бігуни, а деś між ними ще й команда плавців. Тому я скажу це тільки раз. Ожиріння в тебе отут, — він поплескав мене по лобі в тому місці, де мене був цюкнув отой його чортів свисток. — Саме звідси кожний жиріє. Якщо ставиш на дієту те, що в тебе між вухами, тоді можеш скинути й вагу. Але такі хлопці, як ти, цього ніколи не роблять".

— От же ж сволота! — промовила Беверлі обурено.

— Йо, — вищирився Бенні. — Але він не знав, що він сволота, отакий він був тупий. Він, либонь, разів шістдесят дивився отой фільм Джека Вебба, "Сержант-інструктор", [489] і насправді думав, що робить мені послугу. І, як виявилось, він її таки зробив. Бо в ту мить я про дещо подумав... Я подумав...

Бен нахмурився, погляд у нього став відсутнім, і Біллу прийшло вельми дивне відчуття, ніби він знає, що збирається сказати Бен, раніше, ніж той щось промовить.

— Я вже казав вам, що останній раз згадав про Генрі Баверза, коли мене ганяли й "стоплювали смалець" ті хлопці. Ну, а коли тренер підвівся, щоби йти, то був останній раз, коли я насправді подумав про те, що ми зробили того літа, у 1958 році. Я подумав...

Він знову завагався, дивлячись по черзі на кожного з них, немов шукаючи щось у їхніх обличчях. І обережно продовжив.

— Я подумав, якими класними ми були разом. Я подумав про те, що ми зробили і як

ми це робили, і раптом мені дійшло, що, якби тренер зіткнувся лице в лице з дечим подібним, в нього б напевне враз посивіло все волосся і серце зупинилося б у нього в грудях, як старий годинник. Це було, звісно, непорядно, але й він повівся зі мною непорядно. Те, що відбулося, було досить простим...

— Ти розлютився, — вставив Білл.

Бен усміхнувся:

— Йо, саме так, — підтвердив він. — Я гукнув: "Тренере! Ви сказали, що тренуєте команду бігунів". Він обернувся, подивився на мене. "Саме так, — відповів він. — Але тебе це аж ніяк не стосується". — "Слухай сюди, ти, дубоголовий сучий сину, — гукаю я йому, і в нього відпадає щелепа, стоїть такий, з вираченими очима. — У березні я вже буду на треку. Що ти про це думаєш?" — "Я думаю, тобі краще стулити пельку, перш ніж вона не довела тебе до неприємностей", — відповідає він. "Я пережену всіх, кого ти виставиш, — кажу я йому. — Я пережену всіх твоїх найкращих. А потім, к-їбеньям, вимагатиму від тебе вибачення". У нього кулаки стиснулись, і якусь мить я думав, він зараз повернеться й дасть мені їх скуштувати. Потім вони знову розтислися. "Базікай так і далі, гладунчику, — тихо промовив він. — Язик у тебе моторний. Але день, коли ти зумієш перегнати моїх найкращих, стане тим днем, коли я кину цю роботу й повернуся до сезонного збирання кукурудзи по округах". І він пішов.

— Ти скидав вагу? — запитав Річі.

— Ще й як, — сказав Бен. — Але тренер помилився. Це почалося не в мене в голові. Це почалося з моєї матері. Того вечора я прийшов додому й сказав їй, що хочу трохи схуднути. Це призвело до пекельного скандалу, ми з нею обоє плакали. Вона відразу ж завела ту саму стару пісню з танцями: мовляв, я насправді не товстий, просто в мене кістки великі, а великий хлопчик, який збирається вирости великим чоловіком, мусить багато їсти, щоб себе підтримувати. Це було щось... типу якоїсь системи безпеки для неї, я так думаю. Їй лячно це було, з усіх сил виховувати хлопця самій. Вона не мала ні освіти, ні справжньої кваліфікації, тільки снагу наполегливо працювати. І коли могла подати мені другу добавку... або побачити, поглянувши на мене через стіл, який я весь такий з себе на вигляд солідний...

— Вона почувалася так, наче виграє цю битву, — промовив Майк.

Бен допив решту свого пива й витер сподом долоні з верхньої губи маленькі вусики піни.

— Отже, найбільша битва відбувалася не в мене в голові; битва велася з матір'ю. Вона просто з цим не погоджувалася, і то тривало місяці. Вона не вшивала мій одяг і не купувала мені нового. Я тоді вже бігав, я бігав усюди, і подеколи серце калатало так сильно, що мені здавалося, я ось-ось знепритомнію. Моя перша пробіжка на милю закінчилася тим, що я виригав і таки зомлів. Потім деякий час я тільки ригав. А ще через деякий час мені довелося підтримувати на собі штани під час бігу.

Я взявся за рознесення газет і бігав своїм маршрутом з торбою на шиї, яка билася мені об груди, тим часом як я підтримував штани. Сорочки на мені стали нагадувати вітрила. А вечорами, коли я приходив додому й з'їдав тільки половину того, що вона

поклала на тарілку, мати, заливаючись слізьми, повторювала, що я себе нищу голодом, вбиваю себе, що я її більше не люблю, що мені байдуже, як важко вона працює заради мене.

— Господи, — пробурмотів Річі, підкурюючи сигарету. — Не уявляю, як ти собі з цим давав раду, Бене.

— Я просто весь час тримав у себе перед очима обличчя тренера, — сказав Бен. — Я просто весь час пам'ятав той його вираз, після того, як він тоді ухопив мене за щипки в тому коридорі біля хлопчачої перевдягальні. Отак я це й зробив. З грошей за рознесення газет я купив собі нові джинси та ще дещо, а один старий дядько з першого поверху в нашому домі поступово проколював шилом нові дірки в моєму паску — загалом п'ять, здається, якщо я правильно пам'ятаю. Здається, тоді мені пригадався й інший випадок, коли я мусив купити собі нові джинси — це було того дня, коли Генрі штовхнув мене в Пустовище й вони мало не порвали на шмаття моє тіло.

— Йо, — вигукнув Едді, вишкіряючись. — І ти розповів мені про шоколадне молоко. Пам'ятаєш?

Бен кивнув.

— Якщо я щось і згадував, — продовжував він, — це тривало лише секунду: ось воно є — і зчезло. У школі я почав ходити на факультатив "Здоров'я і харчування" й дізнався, що можна їсти майже скільки завгодно сирії зелені й не гладшати. І от одного вечора мати подала салат — латук і сирий шпинат, скибочки яблука і, мабуть, трішки вчорашньої шинки там було. Раніше я ніколи не любив кролячої їжі, але тоді три рази попрохав добавки й усе розводився та розводився перед матір'ю про те, як це смачно. Таким чином було прокладено шлях до вирішення моєї проблеми. Її не дуже хвилювало, що саме я їм, аби лиш я їв багато. Вона завалювала мене салатами. Я харчувався ними наступні три роки. Траплялись моменти, коли я мусив поглянути в люстро, чи не труситься в мене ніс.

— А що ж сталося з тим тренером? — запитав Едді. — Ти дійсно вийшов на трек? — Він торкнувся свого інгалятора так, наче думка про біг нагадала йому про ліки.

— О, авжеж, вийшов, — сказав Бен. — На двісті двадцять і чотириста сорок[490]. На той час я вже скинув сімдесят фунтів і на два дюйми витягнувся, отже, те, що на мені залишилося, краще розподілилося. У перший день забігів я переміг на двістідвадцятці з відривом шість корпусів, а на чотиристасороківці — вісім. Потім підійшов до тренера — той був такий розлючений, що міг би цвяхи гризти й плюватися скріпками — і кажу: "Схоже, вже час вам виїжджати на округи та починати збирати кукурудзу. Коли ви вирушаєте на південь, до Канзасу?" Він спершу ані словом не відповів — просто врізав мені навідріг так, що я перекинувся на спину. А потім наказав мені забиратися геть з поля. Сказав, що не бажає бачити в своїй команді таких пащекуватих байстрюків, як я. "Я би до неї не вступив, навіть якби мене президент Кеннеді туди призначив, — сказав йому я, витираючи кров з краєчка губ. — А оскільки саме ви дали мені поштовх, я вас за це не переслідуюватиму... але коли ви наступного разу сядете перед великим тарелем з качанами вареної кукурудзи, приділіть мені згадку". Він сказав мені, якщо я негайно

звідти не заберуся, він зіб'є мене на лайно, — Бен злегка усміхався... але нічого приємного не було у тій усмішці та, безперечно, нічого ностальгійного. — Це його точні слова. На нас усі дивилися, включно з тими хлопцями, яких я щойно був переміг. Вигляд у них був ніяковий. Тому я просто сказав: "Ось що я вам повідаю, тренере. Цей раз вам минеться дарма через те, що ви ображений невдаха, та й занадто старий, щоби навчитися чогось нового. Але торкнетеся мене ще раз, і я вже постараюсь, щоб ви втратили цю роботу. Не певен, що мені це вдасться, але я таки добре постараюсь. Вагу я скинув, а отже, можу претендувати на певну гідність і певний спокій. Це ті речі, за які варто боротися".

Білл сказав:

— Усе це звучить чудово, Бене... Але письменник у мені чудується, чи балакав колись насправді таким чином бодай якийсь хлопець?

Бен кивнув, усе ще усміхаючись тією своєю химерною посмішкою.

— Я сумніваюся, щоб так балакала хоч якась дитина, яка не пройшла через те, через що тоді пройшли ми, — мовив він. — Але я сказав ті слова... з цілковитою відповідальністю за них.

Білл обдумав цю відповідь, а потім кивнув:

— Гаразд.

— Тренер на крок відступив, притискаючи руки собі до стегон у спортивних штанах, — продовжив Бен. — Він було відкрив уже рота, але знову його закрив. Ніхто не промовив нічого. Я пішов геть, і то було востаннє, коли я мав якусь справу з тренером Вудлі. Коли мій класний керівник вручив мені розклад уроків на передостанній рік у середній школі, проти фізичного виховання кимсь було написано: звільнений, і він це затвердив.

— Ти його переміг! — вигукнув Річі, струснувши над головою стиснутими в кулаки руками. — Оце діло, Бене!

Бен стенив плечима:

— Думаю, почасти я переміг самого себе. Тренер дав мені поштовх, я гадаю... але саме думки про вас, друзі, допомогли мені повірити, що я можу це зробити. І я це зробив.

Бен чарівливо знизав плечима, проте Білл не сумнівався, що бачить у нього дрібні краплинки поту в лінії волосся.

— Годі Правдивих Сповідей. Крім того, я певен, що буду не проти випити ще пива. Говоріння — це така робота, що дарує спрагу.

Майк подав знак офіціантці.

Усі шестеро теж зробили собі замовлення і, поки чекали напої, теревенили про якісь неважливі дрібниці. Білл задивився на своє пиво, спостерігаючи, як бульбашки пнуться вгору по стінках склянки. Йому було одночасно кумедно й огидно усвідомлювати, що він сподівається, що хтось інший зараз також почне оповідати про минулі роки — що Беверлі розповість їм про чудового чоловіка, за яким вона заміжня (навіть якщо той нудний, якими є більшість чудових чоловіків), або Річі Тозіер почне

переказувати Кумедні Інциденти в Радіостудії, або Едді Каспбрак розповість їм, який насправді Тедді Кеннеді[491] та скільки дає на чай Роберт Редфорд[492]... або запропонує деякі розмисли на тему, чому Бен зумів розлучитися із зайвими фунтами, тоді як сам він змушений триматися свого інгалятора.

"Факт той, — думав Білл, — що будь-якої миті готовий заговорити Майк, а я не впевнений, що хочу почути те, що він має сказати. Факт той, що серце в мене б'ється лише трішки прискорено й руки в мене лише трішки холонуть. Факт той, що я років на двадцять п'ять старіший за той вік, коли можна переживати такий жах. Усі ми такі. Тож скажіть же хто-небудь що-небудь. Давайте балакати про наші кар'єри та шлюби та про те, як воно — бачити давніх друзів дитинства й усвідомлювати, що ти таки встиг отримати кілька добрячих щиглів по носі від самого часу. Давайте балакати про секс, про бейсбол, про ціни на пальне, про майбутнє країн Варшавського договору. Про будь-що, крім того, про що ми з'їхалися сюди побалакати. Тож скажіть же що-небудь, бодай хтось".

Дехто це зробив. Заговорив Едді Каспбрак. Але не про те, який насправді Тедді Кеннеді чи скільки давав на чай Роберт Редфорд, і навіть не про те, чому він вважає за необхідне триматися того, що в ті давні дні Річі інколи називав "легеневою смоктулькою Едді". Він запитав у Майка, коли помер Стен Юріс.

— Позаминулого вечора. Коли я вам телефонував.

— Це якось пов'язано з... з тим, чого ми зараз тут?

— Я міг би ухилитися від прямої відповіді, сказавши, що, оскільки записки він не залишив, ніхто не може знати цього напевне, — сказав Майк, — але оскільки це трапилося майже відразу після того, як йому подзвонив я, то вважаю таке припущення доволі слушним.

— Він сам собі заподіяв смерть, чи не так? — глухо озвалася Беверлі. — Ох, Господи, бідний Стен.

Решта всі дивились на Майка, котрий допив свою склянку й сказав:

— Так, він учинив самогубство. Начебто пішов у ванну незабаром по тому, як ми з ним побалакали, набрав води, ліг туди й порізав собі зап'ястки.

Білл подивився вздовж стола, який раптом здався оточеним шокованими, блідими лицами — тіл нема, тільки ці лиця, наче білі кола. Наче білі повітряні кульки, місячні кульки, прив'язані тут якоюсь старою обіцянкою, яка вже давно мусила б втратити силу.

— Як ти дізнався? — запитав Річі. — Це висвітлювалося в тутешніх газетах?

— Ні. Уже певний час я передплачую газети тих міст, що найближчі до всіх вас. Я стежив за вами роками.

— Я шпигую[493], з кислим обличчям кинув Річі. — Дякую, Майку.

— Це була моя робота, — просто сказав Майк.

— Бідний Стен, — повторила Беверлі. Вигляд у неї був приголомшений, наче вона не в змозі примиритися з цією новиною. — Але ж він був таким хоробрим тоді, давно. Таким... сповненим рішучості.

— Люди змінюються, — промовив Едді.

— Невже? — перепитав Білл. — Стен був... — він поводив руками по скатертині, намагаючись намацати правильні слова. — Він був упорядкованою особистістю. Того роду особистістю, котра розставить книжки в себе в шафі окремо — тут художня література, там документальна, а потім захоче, щоб на кожній полиці вони ще й стояли в алфавітному порядку. Я пригадую, як він сказав одного разу — не пам'ятаю, де ми тоді були й що робили, принаймні поки ще не пам'ятаю, але гадаю, то було вже під кінець тих подій. Він сказав, що може витримати жах, але ненавидить бути брудним. Мені це здавалося самою суттю Стена. Можливо, то вже було занадто, коли зателефонував Майк. Стен побачив, що має вибір з двох варіантів: залишитись живим і забруднитися або померти чистим. Можливо, насправді люди не змінюються аж так, як нам про це думається. Можливо, вони просто тужавішають.

Запала мить тиші, а потім Річі промовив:

— Гаразд, Майку. Що відбувається в Деррі? Розкажи нам.

— Я можу розповісти вам дещо, — почав Майк. — Я можу вам розповісти, наприклад, що відбувається зараз, і можу розповісти вам дещо про вас самих. Але я не можу розповісти вам усе, що відбувалось тоді, влітку 1958 року, і не вважаю, що мені бодай колись це доведеться робити. Поступово ви все згадаєте самі. І я боюсь, якщо розповім вам занадто багато, перш ніж мозок кожного з вас сам буде готовий згадати, тоді те, що сталося зі Стеном...

— Може статися з нами? — спитав тихо Бен.

Майк кивнув:

— Так. Саме цього я й боюся.

Подав голос Білл:

— Тоді розкажи нам, що можеш, Майку.

— Гаразд, — відповів той. — Розкажу.

4

НЕВДАХИ ДІЗНАЮТЬСЯ НОВИНИ

— Убивства розпочалися знову, — прямо повідомив Майк.

Він озирнувся всіх за столом, а потім його очі зафіксувались на Біллі.

— Перше з "нових убивств" — якщо ви мені дозволите таку доволі моторошну самовпевненість — розпочалося на Мосту Головної вулиці, а завершилося під ним. Жертвою став один гей, парубок з доволі дитячим характером на ім'я Ейдріан Меллон. У нього була важкої форми астма.

Рука Едді крадькома сягнула боку інгалятора.

— Це трапилося минулого літа, 21 липня, в останній вечір фестивалю "Дні Каналу", такого свята на кшталт... е... е...

— Деррійського ритуалу, — низьким голосом підказав Білл. Його довгі пальці масажували скроні, і було неважко здогадатися, що думає він про свого брата Джорджа... Джорджа, який майже напевне відкрив список жертв, коли це почалося попереднього разу.

— Ритуалу, — спокійно погодився Майк. — Так.

Історію того, що трапилося з Ейдріаном Меллоном, він розповідав їм швидко, без утіхи відзначаючи, як дедалі більшають у них очі. Він розповів їм, про що повідомляла у своїх репортажах "Ньюз", а про що ні... Серед останнього були свідчення Дона Хагарті й Крістофера Анвіна про якогось клоуна, що ховався під мостом, наче троль у тій прадавній казці, клоуна, який, за словами Хагарті, скидався на суміш Роналда МакДоналда й Бозо.

— Це він, — промовив хворобливо захриплим голосом Бен. — То був він, той сучий покруч Пеннівайз.

— Там є ще одна деталь, — промовив Майк, дивлячись на Білла. — Одним зі слідчих — саме тим офіцером, який особисто діставав Меллона з Каналу — був міський коп на ім'я Гарольд Гарденер.

— Ох, Господи Ісусе, — прошепотів Білл слабеньким, повним сліз голосом.

— Білле, — подивилась на нього Беверлі, а потім поклала свою руку на його. Голос у неї був сповнений зляканого співчуття. — Що в цьому не так, Білле?

— Гарольду тоді було десь років п'ять, — сказав Білл. Його ошелешені очі шукали очей Майка на підтвердження.

— Так.

— Про що це ти, Білле? — спитав Річі.

— Г-г-гарольд Гарденер — це син Дейва Гарденера, — відповів Білл. — Дейв тоді жив трохи далі від нас по вулиці, коли Джорджа було в-в-вбито. Це він першим підійшов до Дж-дж... до мого брата й приніс його до нас додому, загорнутого у к-к-ковдру.

Усі сиділи тихо, не кажучи ні слова. Беверлі на мить затулила долонею собі очі.

— Усе це досить добре збігається, чи не так? — нарешті промовив Майк.

— Так, — глухо погодився Білл. — Збігається, авжеж.

— За вами шістьма я стежив роками, як я вже про це казав, — продовжив Майк, — але тільки після того випадку я почав розуміти, навіщо весь час це робив, що для цього була реальна й конкретна причина. Тим не менше, я себе стримував, вичікував, щоб побачити, як розвиватимуться далі події. Розумієте, я вважав, що мушу стати абсолютно впевненим, перш ніж... втручатися у ваші життя. Не на дев'яносто відсотків, навіть не на дев'яносто п'ять відсотків. Тільки сто змусили мене це зробити.

— У грудні минулого року одного восьмирічного хлопчика, на ім'я Стівен Джонсон, було знайдено мертвим у Меморіальному парку. Як і в Ейдріана Меллона, тіло було сильно понівечено до або відразу після його смерті, але, судячи з його вигляду, хлопчик міг померти суто від переляку.

— Згвалтований? — спитав Едді.

— Ні. Просто понівечений.

— Скільки загалом? — спитав Едді, не виглядаючи людиною, якій хочеться насправді дізнатись.

— Чимало, — промовив Майк.

— Скільки? — повторив Білл.

— Дев'ять. На сьогоднішній день.

— Цього не може бути! — скрикнула Беверлі. — Я б прочитала про це в газетах... побачила в новинах! Коли той скажений коп повбивав усіх тих жінок у Касл Року, тут, у Мейні... чи ті діти, вбиті в Атланті...[494]

— Так, авжеж, — сказав Майк. — Я про це багато думав. Це найближче корелюється з тим, що відбувається тут, і Бев має рацію: це дійсно новини, що мусили б поширюватися від узбережжя до узбережжя. У певному сенсі, порівняння з Атлантаю — це той момент, який у всьому цьому лякає мене найбільше. Вбито дев'ятеро дітей... тут мусили б юрмитися кореспонденти новинних телеканалів, і аферисти-екстрасенси, і репортери "Атлантик Манслі", і "Роллінг Стона"[495]... весь мас-медійний цирк, словом.

— Але цього не сталося, — уточнив Білл.

— Ні, — відгукнувся Майк, — не сталося. Утім, була про це одна стаття в недільному випуску Портлендської "Санді Телеграм", і ще одна в Бостонській "Глоб" після останніх двох убивств. Також минулого лютого в одній Бостонській телепрограмі, яка називається "Добридень!", вийшов сюжет про нерозкриті вбивства, і там один з експертів згадав про деррійські вбивства, але тільки побіжно... і звісно, навіть натяку не було від нього, що він знає про подібні вбивства в 1957–1958 й раніше, у 1929–1930 роках. На це є, звісно, очевидні причини. Атланта, Нью-Йорк, Чикаго, Детройт... то все великі медійні міста, а у великих медійних містах, коли щось трапляється, це викликає вибуховий розголос. У Деррі ж нема жодної радіо— чи телестанції, якщо не рахувати маленької ФМ-станції факультету англійської мови та літератури Деррійської середньої школи. Бенгор залишається крайнім пунктом на цьому ринку, якщо йдеться про інтерес із боку преси.

— Але є виняток, "Деррі Ньюз", — закинув Едді, і всі розсміялись.

— Проте всі ми розуміємо, що це не клеїться з тим, як влаштований світ сьогодні. Комунікаційна мережа присутня тут, і в якийсь момент ця історія мусила б виплеснутися на всю країну. Але цього не сталося. І я гадаю, причина тут проста: Воно цього не бажає.

— Воно, — мугикнув Білл, майже тільки собі самому чуто.

— Воно, — погодився Майк. — Якщо ми мусимо це якось називати, то хай це так і залишається, як ми колись були звикли — Воно. Бачте, я почав думати, що Воно живе тут уже так давно... чим би насправді це не було... що Воно стало частиною Деррі, чимсь притаманним нашому місту так само, як Вежа, Канал, Бессі-парк чи бібліотека. Але це Воно не є чинником зовнішнього рельєфу, розумієте. Можливо, колись так дійсно було, але тепер Воно... всередині. Якось воно пробралось досередини. Це єдиний відомий мені шлях до розуміння всіх тих жахливих подій, які тут відбувалися — номінально пояснюваних і в той же час абсолютно не до витлумачення. У 1930 році тут була сталася пожежа в одному негритянському клубі, що називався "Чорна мітка". За рік до того просто посеред дня на Канал-стрит було розстріляно зграю якихось породжених Великою Депресією недоумкуватих злочинців.

— Банда Бредлі, — сказав Білл. — Їх запопали ефбеерівці, правильно?

— Це так пишуть історики, але це не достеменна правда. Наскільки мені вдалося з'ясувати (а я б дорого дав, аби мене переконали в протилежному, бо я люблю це місто), банду Бредлі, усіх сімох, насправді перестріляли добропорядні громадяни Деррі. Я вам про це коли-небудь розповім.

Був тут той вибух на ливарні Кіченера під час великоднього полювання на яйця в 1906 році. У тому ж році була серія випадків, коли заподіювалося каліцтво тваринам, розслідування зрештою вивело на Ендрю Руліна, двоюрідного діда того чоловіка, який зараз керує фермерським господарством Руліна. Його напевне забили на смерть троє помічників шерифа, яких послали його привести. Жодного з тих помічників ніколи не було притягнуто до суду.

Видобувши з внутрішньої кишені маленький записник, Майк Хенлон почав його гортати й продовжив далі, не піднімаючи очей:

— У 1877 році в межах офіційної території міста трапилося чотири лінчування. Одним із тих, хто повис на мотузці, був громадський проповідник методистської церкви, який, певно, потопив у ванні всіх своїх чотирьох дітей, наче кошенят, а потім вистрелив у голову своїй дружині. Він вставив револьвер їй у руку, щоб це виглядало самогубством, але нікого це не ввело в оману. За рік до цього в хижці нижче за течією Кендаскіґ було знайдено мертвими чотирьох лісорубів. Буквально роздертих на шматки. Зникнення дітей або цілих родин занотовані у витягах зі старих щоденників, але цього нема в жодному з офіційних документів. Тут такого є ще й ще, але ви, либонь, второпали суть.

— Я второпав суть, гаразд, — промовив Білл. — Щось тут відбувається, але широко не оприлюднюється.

Майк закрив свого записника, повернув його до внутрішньої кишені й подивився на них ясним поглядом.

— Якби я був не бібліотекарем, а страховим агентом, можливо, я б намалював вам діаграму. Вона б показала надзвичайно високий рівень різних, про які ми лишень тільки знаємо, кримінальних злочинів, не виключаючи зґвалтувань, інцесту, владування до чужих помешкань і грабунку, крадіжок автомобілів, жорстокого поводження з дітьми, шлюбного насильства, хуліганських нападів.

— Є одне середніх розмірів місто в Техасі, де рівень кримінальної злочинності набагато нижчий, якого можна було б очікувати в місті такого розміру й з расово мішаним населенням. Надзвичайну лагідність людей, які там живуть, покладають на рахунок чогось у тамтешній воді... якийсь натуральний транквілізатор певного роду. Повна протилежність виявляє себе тут. Деррі жорстоке місто для життя у будь-який звичайний рік. Але кожні двадцять сім років — хоча цикл ніколи не був абсолютно точним — рівень насильства тут підстрибував на дику височінь... і це ніколи не потрапляло в загальнонаціональні новини.

— Ти хочеш сказати, що тут розвивається якась ракова хвороба? — зауважила Беверлі.

— Зовсім ні. Нелікований рак доконечно вбиває. Деррі не вмерло; навпаки, місто

квітне... звісно, що в такий собі власний, неефектний, несенсаційний спосіб. Це просто досить заможне невеличке місто у відносно малонаселеному штаті, де, занадто часто трапляються погані речі... а кожні чверть століття, чи близько того, трапляються трагічно жахливі речі.

— Така послідовність зберігається неухильно? — спитав Бен.

Майк кивнув:

— Упродовж усієї історії: 1715-1716 роки, від 1740 приблизно до 1743 — це мусив бути поганюючий період, — потім 1769-1770 і так далі й далі. Аж до теперішнього часу. У мене таке відчуття, що дедалі все послідовно погіршувалося, можливо, тому що наприкінці кожного циклу в Деррі жило більше людей, можливо, з якихось інших причин. А в 1958 році, схоже, цикл добіг свого передчасного кінця. Завдяки нам.

Білл Денбро нахилився вперед, раптом з яскраво палаючими очима.

— Ти цього певен? Ти впевнений?

— Так, — підтвердив Майк. — Усі інші цикли сягали піку десь у вересні, закінчуючись чимось масштабним. Як правило, життя поверталось у більш-менш звичайне русло десь під Різдво... найпізніше — до Великодня. Іншими словами, кожні двадцять сім років приходив поганий "рік" тривалістю місяців чотирнадцять-двадцять. Але той поганий рік, що почався, коли в жовтні 1957 було вбито твого брата Джорджа, нагло обірвався у серпні 1958-го.

— Чому? — запитав Едді схвильовано. Дихання в нього стало стиснутим; Білл згадав той тонкий свист, з яким Едді втягував повітря, і зрозумів, що він невдовзі вхопиться погудіти на своїй старій подружці легеневій смоктульці. — Що ми тоді зробили?

Запитання так і повисло. Здавалося, Майк його розважає... та зрештою він похитав головою:

— Ви самі згадаєте, — промовив він. — З часом згадаєте.

— А якщо ні? — запитав Бен.

— Тоді допоможи нам усім, Господи.

— Дев'ятеро дітей загинули цього року, — промовив Річі. — Господи Ісусе.

— Ліса Альбрехт і Стівен Джонсон у кінці 1984-го, — сказав Майк. — У лютому зник хлопець на ім'я Денніс Торріо. Старшокласник. Його тіло знайшли в середині березня, в Пустовищі. Понівечене. Поряд лежало оце.

З тієї ж кишені, до якої він був сховав записника, Майк дістав фотографію. Вона пішла по руках кругом столу. Беверлі й Едді подивилися на неї, не розуміючи, натомість яро відреагував Річі Тозієр. Він впустив її, немов карточка була розжарена.

— Ісусе правий! Господи, Майку! — підвів він величезні, шоковані очі. За мить Річі передав фотографію Біллу.

Білл подивився на неї й відчув, що навкруг нього завертівся світ у сірих тонах. Якусь мить він був упевнений, що зараз зомліє.

Почув стогін і зрозумів, що цей звук видає він сам. Він випустив із пальців фотокартку.

— Що це таке? — почув він голос Беверлі. — Що це означає, Білле?

— Це шкільна фотографія мого брата, — нарешті промовив Білл. — Це Дж-Джорджі. Фотографія з його альбому. Та, яка рухалася. Та, яка підморгувала.

Вони почали знову передавати її з рук у руки, тим часом як Білл на чолі стола сидів змертвілий, мов камінь, дивлячись кудись у простір. Це була фотографія фотографії. Вона зображувала шкільний знімок Джорджа, притулений до якогось білого тла — усміхнені губи розійшлися, показуючи дві дірки, де ніколи не виростуть нові зуби. ("Якщо тільки вони не ростуть у тебе в труні", — подумав Білл і здригнувся.) На порожньому полі під знімком Джорджа містився підпис "ШКІЛЬНІ ДРУЗІ 1957-1958".

— Її було знайдено цього року? — знову запитала Беверлі. Майк кивнув, і вона обернулася до Білла: — Коли ти бачив її востаннє, Білле?

Він утер собі губи, намагаючись заговорити. Нічого не вийшло. Він спробував знову, чуючи, що слова лунають у його голові, усвідомлюючи, що знов повернулася заїкуватість, борючись з нею, борючись із жахом.

— Я не бачив цієї фотографії з 1958 року. З весни наступного після смерті Джорджа року. А коли хотів був показати її Річі, вона з-з-зникла.

Вибухово пролунав звук спазматичного вдиху, який змусив усіх озирнутися. З децю ніяковим виглядом Едді клав назад на стіл свій інгальатор.

— Стартує Едді Каспбрак! — радісно скрикнув Річі, а потім, зненацька й моторошно з рота Річі полився Голос Диктора Кінохроніки МувіТон[496]: "Сьогодні в Деррі все місто зібралося на імпрезу Парад Астматиків, і зіркою цього видовища виступає Великий Ед на прізвисько Шмарклеголовий, відомий усій Новій Англії, як..."

Він раптом замовк, метнувшись рукою собі до обличчя, немов, щоб прикрити очі, і Білл тут же подумав: "Ні-ні, це не те. Не прикрити очі, а посунути собі вище на носі окуляри. Окуляри, яких там давно вже нема. Ох, Ісусе-правий, що це тут таке відбувається?"

— Вибач мені, Едді, — промовив Річі. — Це було жорстоко. Сам не знаю, чорти забирай, про що я думав, — він обвів поглядом інших, сконфужений.

Майк Хенлон порушив тишу:

— Після того як було знайдено тіло Стівена Джонсона, я собі пообіцяв: якщо трапиться ще щось таке, якщо станеться ще один очевидний випадок, я телефонуватиму, на що я зважився тільки через два місяці. Я був немов загінотизований тим, що відбувається, явною демонстративністю... нарочитістю. Фотографію Джорджа було знайдено біля поваленого дерева, менш ніж за десять футів від тіла того хлопця, Торрію. Не схованою, зовсім навпаки. Виглядало так, ніби вбивця хотів, щоб її знайшли. І я певен, що саме цього вбивця й хотів.

— А яким чином ти дістав поліцейський знімок? — спитав Бен. — Це ж він, чи не так?

— Так, це саме він. Є один парубок у нашому Департаменті поліції, який не проти заробити трохи додаткових грошей. Я плачу йому двадцять баксів на місяць — це все, на що я спроможний. Він моє джерело.

— Через чотири дні після Торріо було знайдено тіло Дон Рой. У МакКаррон-парку. Тринадцятирічна. Обезголовлена.

— Двадцять третє квітня цього року. Адам Терро. Шістнадцять років. Заява про зникнення, коли він не повернувся додому з репетиції оркестру. Знайдений наступного дня поряд зі стежкою, яка йде повз лісосмугу поза Західним Бродвеем. Також обезголовлений.

— Шосте травня. Фредерик Ковен. Два з половиною роки. Знайдений у ванній кімнаті на другому поверсі. Втоплений в унітазі.

— Ох, Майку! — скрикнула Беверлі.

— Йо, це жахливо, — відгукнувся він ледь не сердито, — невже ти гадаєш, я цього не розумію?

— Поліція переконана, що це не могла бути... ну, якась, трагічна пригода? — запитала Бев.

Майк похитав головою:

— Його мати розвішувала білизну на задньому подвір'ї. Вона почула звуки боротьби — почула крик свого сина. І щодуху побігла в дім. Збігаючи вгору по сходах, каже вона, почула, як в унітазі знову і знову спускають воду, а також як хтось сміється. Вона сказала, що сміх той звучав нелюдськи.

— І зовсім нікого не бачила?

— Свого сина, — просто відповів Майк. — У нього був зламаний хребет, проломлена голова. Склані двері душової секції були розтрощені. І всюди кров. Сама мати зараз у Бенгорській психіатричній клініці. Моє джерело в Департаменті поліції каже, що вона цілком збожеволіла.

— Ніхера дивного, — хрипло промовив Річі. — У кого є закурити?

Беверлі подала йому сигарету. Річі підкурих її страшно тремтячими руками.

Версія поліції така, що вбивця увійшов через передні двері, коли мати хлопчика розвішувала білизну на задньому подвір'ї. Потім, коли вона побігла вгору сходами, він нібито вистрибнув з вікна ванної у двір, який вона щойно залишила, і непомітно забрався геть. Але вікно там з отих, піврозмірних; крізь нього й семирічній дитині довелося б протискуватися. А стрибати в замощене кам'яною плиткою патіо треба з двадцятип'ятифутової висоти. Редімахеру про ці деталі не подобається говорити, і ніхто з преси — зрозуміло, що жодна особа з "Ньюз" — його на цю тему не пресувала.

Майк випив ковток води, а потім пустив по руках іншу фотографію. Це вже був не поліцейський знімок; це була традиційна шкільна фотографія. На ній усміхнений хлопчик років тринадцяти. Одягнений на фотографування для шкільного альбому в найкраще, з чистими, акуратно покладеними на коліна руками... але в очах його прозирав якийсь бісівський блиск. Чорношкірий хлопчик.

— Джефрі Голлі, — сказав Майк. — Тринадцяте травня. За тиждень після того, як було вбито малюка Ковена. Розідраний. Його знайшли в Бессі-парку, біля Каналу.

— Через дев'ять днів після цього, 22 травня, мертвим було знайдено п'ятикласника на ім'я Джон Ф'юрі — на Нейболт-стрит..

Едді видав високий, скімливий скрик. Намацуючи інгалятор, він збив його зі столу. Той покотився до Білла, котрий його підняв. Обличчя Едді набуло хворобливого жовтого кольору. У горлі в нього холодно посвистувало дихання.

— Подайте йому щось випити! — гарикнув Бен. — Хто-небудь, подайте йому...

Але Едді замотав головою. Він пустив собі до горла струмінь з інгалятора. Груді його здіймалися, він ривками хапав повітря. Ковтнувши ще раз з інгалятора, він відкинувся на спинку — очі напівзаплющені, дихання важке.

— Зі мною все гаразд, — хекнув він. — Пода'уйте мені хвилику, я з вами.

— Едді, ти цього певен? — перепитала Беверлі. — Може, тобі краще лягти...

— Зі мною все гаразд, — повторив він роздратовано. — Це просто був шок. Розумієте? Просто шок. Я вже забув геть усе про Нейболт-стрит.

Ніхто на це не відгукнувся; не було такої потреби. Білл подумав: "Думаєш, що сягнув уже власних меж сприйняття, аж тут Майк називає нове ім'я, а потім іще... наче якийсь чорний чарівник з повним капелюхом зловредних трюків... і знову тебе збиває з ніг на сраку".

Це було занадто — ураз зіткнутися з таким, з таким потоком нез'ясовного насильства, якимсь чином спрямованим на шістьох людей за цим столом — на це принаймні натякала та фотографія Джорджа.

— Обидві ноги Джона Ф'юрі щезли, — тихо продовжував Майк, — але судово-медичний експерт каже, що трапилося це вже після його смерті. У нього не витримало серце. Здається, хлопчик буквально помер від страху. Його знайшов листоноша, який помітив, що там стирчить рука, з-під ґанку...

— Це був будинок № 29, чи не так? — спитав Річ, і Білл кинув на нього швидкий погляд. Річ зустрівся з ним очима, злегка кивнув, а потім знову подивився на Майка. — Будинок номер двадцять дев'ять на Нейболт-стрит.

— О, так, — підтвердив Майк тим самим спокійним голосом. — Це був будинок номер двадцять дев'ять, — він випив ще трохи води. — З тобою справді все гаразд, Едді?

Едді кивнув. Дихання в нього полегшало.

— Через день після того, як було знайдено Ф'юрі, Редімахер зробив арешт, — сказав Майк. — Того ж дня "Ньюз" вийшла з редакційною статтею на першій шпальті, в якій закликалися до його відставки, до речі.

— Після того як уже сталося вісім убивств? — запитав Бен. — Вельми радикально з їхнього боку, що ви на це скажете?

Беверлі зажадала знати, кого було заарештовано.

— Одного парубка, який живе в маленькій халупці там, на шосе № 7, майже за межею нашого міста й Ньюпорта, — сказав Майк. — Відлюдник свого роду. Піч топить лісорубними рештками, дах хатини покритий назбираним на смітниках ґонтом та колісними ковпаками. Звати його Гаролд Ерл. Либонь, протягом року не бачить і двохсот доларів готівкою. Хтось проїжджав повз того дня, коли було знайдено тіло Джона Ф'юрі, і побачив, як він стоїть у себе на подвір'ї і просто дивиться вгору, на небо. Одяг на ньому був заляпаний кров'ю.

— Тоді, можливо... — почав з надією Річі.

— У нього в сараї лежали три оббілованих олені, — сказав Майк. — Його було перекинуто у Гейвен. Та кров на його одягу виявилася оленьою кров'ю. Редімахер його запитав, чи вбив він Джона Ф'юрі, і Ерл начебто відповів: "Ох, ейа, я, вбив багацько людей. Більшість з них застрелив на війні". Іще він сказав, що бачить дещо у лісі вночі. Блакитні вогники інколи, які плинуть за кілька дюймів понад землею. Трупні вогники, за його словами. І Єті.

— Вони відправили його до Бенгорської психіатричної клініки. Судячи з медичного обстеження, печінки в нього вже майже нема. Він пив розчинник для фарб...

— О Боже мій, — мовила Беверлі.

— ... і схильний до галюцинацій. Вони вчепилися в нього, і ще три дні тому Редімахер тримався своєї ідеї, що Ерл є найбільш ймовірним підозрюваним. Він вирядив восьмеро хлопців переривати його халупу й довкола, шукати пропалі голови, зроблені з людської шкіри абажури, бозна-що ще.

Майк замовк, опустивши голову, а потім продовжив. Голос у нього тепер уже був трохи захриплим.

— Я все відволікав та відволікав. Але коли побачив оте, останнє, тоді вже почав телефонувати. На жаль, не напоумив мене Господь зробити це раніше.

— Нумо, що там? — раптом вирвалося в Бена.

— Жертва — ще один п'ятикласник, — сказав Майк. — Однокласник Джона Ф'юрі. Його було знайдено біля Канзас-стрит, неподалік від того місця, де Білл зазвичай ховав свій велосипед, коли ми ходили в Пустовище. Звали його Джеррі Беллвуд. Його було роздерто на шмаття. Те... те, що від нього залишилося, знайшли при підніжжі бетонної підпорної стіни, яку звели вздовж більшої частини Канзас-стрит років двадцять тому, щоб зупинити ерозію ґрунту. Цей поліцейський знімок тієї секції стіни, де знайшли Беллвуда, було зроблено менш ніж за півгодини після того, як прибрали тіло. Ось.

Він подав фотографію Річі Тозієру, котрий подивився і передав її Беверлі. Вона коротко глянула, скривилася і передала її Едді, який розглядав її довго й пронизливо, перш ніж віддати Бену. Бен передав фотографію Біллу, ледь кинувши на неї оком.

По бетонній підпорній стіні криво тягнулися літери. Напис був таким:

(ВЕРТАЙТЕСЬ ДОДОМУ ВЕРТАЙТЕСЬ ДОДОМУ ВЕРТАЙТЕСЬ ДОДОМУ)

Білл похмуро підвів очі на Майка. Збентежений і наляканий до цього, тепер він відчував, як у ньому закипає злість. І зрадів. Злість — не найкращий із станів, але це вже краще за шок, краще за жалюгідний страх.

— Це написано тим, чим я думаю?..

— Так, — підтвердив Майк. — Кров'ю Джеррі Беллвуда.

5

РІЧІ ПІДДАЄТЬСЯ БІПІКУВАННЮ

Майк зібрав фотографії назад. Він гадав, що Білл може попросити одну з них — останній шкільний знімок Джорджа, — але Білл не попросив. Коли він сховав їх до внутрішньої кишені піджака, прибравши з очей, усі — включно з самим Майком —

відчули полегшення.

— Дев'ятеро дітей, — промовила стиха Беверлі. — Не можу повірити. Я маю на увазі... я в це вірю, але не можу повірити. Дев'ятеро дітей і нічого? Зовсім нічого?

— Не зовсім так, — сказав Майк. — Люди сердиті, люди настрахані... чи то так здається. Насправді ж неможливо здогадатися, в кого дійсно такі почуття, а хто прикидається.

— Прикидається?

— Беверлі, ти пам'ятаєш, коли ми були дітьми, того чоловіка, котрий просто склав газету й зайшов до свого будинку, коли ти кричала, благаючи його про допомогу?

На мить здалося, ніби щось промайнуло в її очах, і на обличчі відбилися одночасно жах і впізнавання. Але потім вона вже дивилася спантеличено:

— Ні... коли це було, Майку?

— Не переймайся. Свого часу це тобі прийде. Єдине, що я зараз хочу сказати: у Деррі все виглядає так, як воно й мусить тут бути. Зіткнувшись із такою жахливою низкою вбивств, люди поводяться так, як від них і можна було б очікувати, і більшість їхніх дій — це ті самі дії, які запроваджувалися, коли діти зникали, коли їх знаходили вбитими тоді, у 1958 році. Знову проводить збори комітет "Врятуймо наших дітей", тільки цього разу замість Деррійської середньої у Деррійській початковій школі. У місті працюють шістнадцять детективів з офісу Генерального прокурора штату, а також певний контингент агентів ФБР — я не знаю, скільки їх, а Редімахер хоча й говорить багато, не думаю, щоб він над цим працював. Знову запроваджено комендантську годину...

— Ох, так, комендантська година, — Бен повільно й настирливо тер собі шию. — Вона творила дива тоді, у п'ятдесят восьмому, це я вже пам'ятаю. А ще є Материнські групи супроводу, які забезпечують, щоб усіх дітей, котрі ходять у дитсадок, і школярів першого-восьмого класів було проведено додому. Тільки протягом останніх трьох тижнів у "Ньюз" отримали понад дві тисячі листів з вимогами якогось вирішення. Ну й, звичайно, знову почалася виїзна міграція. Інколи я думаю, що це єдиний спосіб з'ясувати, хто щиро бажає, аби це припинилося, а хто — ні. Насправді щирі лякаються й виїжджають.

— Люди насправді їдуть з міста?

— Це відбувається кожного разу, коли розкручується черговий цикл. Просто неможливо сказати, скільки саме їх виїжджає, оскільки приблизно після 1850 року цикл не вкладається точно в статистичний рік. Але кількість їх чимала. Вони, врешті-решт, тікають, як ті діти, яким раптом відкрилося, що будинок насправді пойнятий привидами.

— Повертайтеся додому, повертайтеся додому, повертайтеся додому, — неголосно прорекла Беверлі. Підвівши очі від своїх рук, вона подивилася на Білла, не на Майка. — Воно бажало нашого повернення. Чому?

— Воно може бажати нашого повернення, — промовив Майк дещо ухильно. — Звісно. Воно може. Воно може бажати помсти. Зрештою, Воно колись було вгамоване

нашими зусиллями.

— Помсти... або впорядкування, — докинув Білл.

Майк кивнув:

— Зрозумійте, ваші власні життя суперечать ладу речей. Ніхто з вас не залишив Деррі неторкнутим... без позначки, яку на кожному залишило Воно. Усі ви забули, що відбувалося тут, а ваші згадки про те літо досі залишаються фрагментарними. І, між іншим, є ще один цікавий факт — ви всі багаті.

— Ох, тільки не треба! — вигукнув Річі. — Це навряд чи...

— Спокійніше, спокійніше, — підняв руку Майк, ледь усміхаючись. — Я вас ні в чому не звинувачую, лише намагаюся викладати факти на стіл. Ви багаті люди, порівняно з бібліотекарем, що живе в маленькому місті, маючи після сплати податків менш ніж одинадцять тисяч на рік, гаразд?

Річі ніяково знизав плечима свого дорогого піджака. Бен на позір був глибоко заклопотаний відриванням маленьких смужок від краю серветки. Ніхто не дивився на Майка прямо, окрім Білла.

— Звісно, ніхто з вас не належить до класу Г. Л. Ганта[497], — сказав Майк. — Але навіть за стандартами американців вищого середнього класу всі ви заможні люди. Ми тут усі друзі, тож коліться: підніміть руку, якщо з вас є хоч один, хто задекларував у податкових паперах за 1984 рік менше дев'яноста тисяч доларів?

Вони почали презиратися заледве не крадькома, зніяковілі, як це звичайно буває з американцями, поставленими перед грубим фактом їхнього успіху — немов гроші це те саме, що й круто зварені яйця, і надмірне споживання тих і тих однаково неминуче призводить до пердіння. Білл відчував, як кров припливає йому до щік, безпорадний це зупинити. Йому заплатили на десять тисяч більше від названої Майком суми тільки за першу версію сценарію "Мансарди". І пообіцяли ще по двадцять додаткових тисяч за кожну з двох його переробок, якщо ті знадобляться. А ще ж є роялті... і здоровезний аванс за щойно підписаним контрактом на дві книжки... скільки ж це він указав у своїй податковій декларації за 1984 рік? Загалом близько восьмисот тисяч доларів, авжеж? Достатньо, щоб це здавалося монструозним у порівнянні з оголошеним Майком Хенлоном річним заробітком менше одинадцяти тисяч доларів.

"Отже, стільки вони тобі платять за підтримування цього маяка, Майку, старий хлопчина? — подумав Білл. — Господи Ісусе, де ж по ходу справи ти мусив би вимагати прибавки!"

Майк наголосив:

— Білл Денбро, успішний романіст у суспільстві, де є хіба що дрібка романістів, а ще менше таких вдатних, які можуть заробляти на життя своїм ремеслом. Беверлі Роган в одержному бізнесі — справі, де багато званих, та мало обраних. Фактично ж наразі вона є найжаданішою дизайнеркою в центральній третині нашої країни.

— Ой, я тут ні до чого, — заперечила Беверлі. Видавши короткий нервовий смішок, вона підкурила нову сигарету від тліючого недопалка попередньої. — Це Том. Усе він. Без нього я б і досі перелицьовувала спідниці й підшивала подоли. Я не маю жодного

бізнесового чуття, абсолютно, навіть Том так каже. Це просто... розумієте, це Том. І удача.

Вона зробила єдину, глибоку затяжку й відразу ж загасила сигарету.

— Моя думай, ся леді заперечувать занадто дуже, — промовив лукаво Річі.

Вона швидко крутнулася в своєму кріслі, подарувавши йому гострий погляд, уся розчервоніла:

— Та що це має означати, Річі Тозієр?

— Не бити моя, міз Скавлеть! — заверещав Річі високим, тремтячим Голосом Негритосика — і в цю мить Білл з моторошною ясністю побачив того хлопчика, якого він колись знав; то була не просто якась попередня сутність, що ховалася під дорослою зовнішністю Річі Тозієра, а істота ледь не більш реальна за самого цього чоловіка. — Не бити моя! Звольте моя вам іше принести мнятий жуліп[498], міз Скавлеть! Ви пити йо тама, на г'нку, де бу'є троха холодку! Не шмахаття сього вашого хлопчика.

— Річі, ти неможливий, — промовила холодно Беверлі. — Ти мусиш подорослішати.

Річі дивився на неї, усмішка його поволі вицвітала на непевність.

— Поки не повернувся сюди... — мовив він. — Я гадав, що це вже давно сталося.

— Річі, ти, либонь, найуспішніший диск-жокей у Сполучених Штатах, — вів далі Майк. — Лос-Анджелес, безперечно, лежить на твоїй долоні. А поверх того ще дві синдикувані програми[499]: одна з них стандартна сороківка хітів із відліком знизу вгору, а інша — щось таке з назвою "Прибацана сороківка"...

— Краще тобі постерегтися, дурню, — гарикнув Річі Голосом Містера Т[500], проте червоніючи. — Я тобі зад і перед місцями поміняю. Я тобі трепанацію черепа кулаком зроблю. Я тобі...

— Едді, — провадив далі Майк, не звертаючи на Річі уваги, — ти володієш міцним лімузинним сервісом у місті, де, коли переходиш вулицю, заледве не ліктями треба між довгими чорними автомобілями проштовхуватися. Щотижня у Великому Яблуку банкрутують дві лімузинні компанії, а в тебе справи чудові.

— Ти, Бене, мабуть, найуспішніший архітектор у світі.

Бен відкрив було рота, ймовірно, щоб заперечити, та потім хутко його стулив.

Майк усміхнувся до них, розкинувши руки:

— Я не бажаю нікого бентежити, але викласти всі карти на стіл я таки бажаю. Є люди, які сягають успіху в юності, є й люди, які сягають успіху у вельми специфічних професіях — якби не траплялося людей, які виграють супроти всіх шансів, гадаю, капітулювали б усі. Якби це був хтось один або двійко з вас, ми могли б вважати це за випадковість. Але тут не один і навіть не двоє; всі ви, а це включає і Стена Юріса, котрий був найуспішнішим молодим бухгалтером в Атланті... що означає — на всьому Півдні. Мій висновок полягає в тому, що ваші успіхи виростають з того, що відбувалося тут двадцять сім років тому. Якби в той час ви піддавалися впливу асбесту й зараз кожний мав рак, кореляція була б не менш ясною і переконливою. Чи хтось із вас бажає це заперечити?

Він дивився на них. Не відповів ніхто.

— Усі, окрім тебе, — зауважив Білл. — Що трапилося з тобою, Майку?

— Хіба це не очевидно? — вишкірився той. — Я залишався тут.

— Ти підтримував маяк, — промовив Бен. Білл посмиком обернувся, здивовано подивившись на Бена, але Бен цього не бачив, пильним поглядом втупившись у Майка. — І мені від цього недобре, Майку. Фактично, через це я почуваюся якимсь гнойовиком.

— Амінь, — прорекла Беверлі.

Майк терпляче похитав головою.

— Вам нема через що почуватися винними, нікому з вас. А чи ви дійсно вважаєте, ніби мій вибір залишитися тут був чимсь самостійнішим за ваш вибір — кожного з вас — поїхати звідси геть? Чорти забирай, ми ж були дітьми. З тієї чи іншої причини ваші батьки виїжджали, а ви, діти, були частиною того багажу, який вони забирали з собою. Мої батьки залишились на місці. І чи це дійсно були їхні рішення — будь-кого з них? Я так не думаю. Як вирішувалося, кому виїжджати, а кому залишатися? Стояла за цим удача? Доля? Воно? Щось Інше? Не знаю. Але вирішували аж ніяк не ми. Тому облишмо це.

— Ти не... не ображаєшся? — несміливо спитав Едді.

— Я був занадто заклопотаним, щоб ображатися, — відповів Майк. — Я провів багато часу, спостерігаючи й чекаючи... Гадаю, я почав спостерігати й чекати ще до того, як сам це усвідомив, але останні років з п'ять я перебував, як ви це могли б назвати, у червоному стані тривожної готовності. Від початку цього року я вів щоденник. А коли людина пише, вона думає напруженіше... чи, може, просто конкретніше. І одна з тем, на які я витрачав час, пишучи й роздумуючи — яку природу має Воно. Воно змінюється; ми це знаємо. Я вважаю, Воно також маніпулює, залишаючи власні позначки на людях просто за природою того, чим Воно є — так, як ото навіть після довгого миття у ванні можна відчутти на собі запах скунса, якщо той випорожнив свій секреторний міхур поблизу тебе. Так, як ото, коли вловиш рукою коника, він випльовує тобі на долоню свій жучачий сік.

Майк повільно розстібнув на собі сорочку й широко її розкрив. Усі побачили рожевуваті розчерки шрамів, зарубцьованих на гладенькій коричневій шкірі в нього на грудях між сосками.

— Так, як ото кігті залишають шрами, — сказав він.

— Той вовкулака! — ледь не стогоном відреагував Річі. — О Боже, Великий Білле, той вовкулака! Коли ми ходили на Нейболт-стрит!

— Що? — перепитав Білл голосом людини, вирваної зі сну. — Що, Річі?

— Хіба ти не пригадуєш?

— Ні... а ти?

— Я... я майже.

З виглядом одночасно ніяковим і переляканим Річі затих.

— Ти хочеш сказати, що це створіння не є злом? — зненацька запитав у Майка Едді. Він задивився на його шрами, наче загіпнотизований. — Що це просто якась частина,

ну... природного ладу?

— Аж ніяк це не частина того природного ладу, який ми розуміємо або з яким змиряємося, — сказав Майк, застібаючи на собі сорочку, — і я не бачу жодних причин діяти на будь-якій іншій підставі, окрім тієї, яку ми чітко розуміємо: Воно вбиває, вбиває дітей, і це погано. Білл зрозумів це раніше за всіх нас. Ти пам'ятаєш, Білле?

— Я пам'ятаю, що хотів убити Воно, — промовив Білл і вперше (й ніколи після) почув, як у його власному голосі цей займенник набув статусу справжнього імені. — Але я не мав якогось світоглядного ставлення щодо цього, якщо ви розумієте, що я маю на увазі... я просто хотів убити Воно, бо Воно вбило Джорджа.

— І досі хочеш?

Білл це ретельно обмислював. Він дивився на свої розпластані на столі долоні й згадував Джорджа в його жовтому дощовику, з каптуром на голові, з покритим тонкою парафіноюю поливою паперовим корабликом у руці. Білл підвів очі на Майка.

— Д-д-дужче, ніж завжди, — промовив він.

Майк кивнув так, ніби це було саме те, на що він очікував.

— Воно залишило на нас свої позначки. Воно нав'язувало нам свою волю так само, як Воно нав'язувало свою волю всьому цьому місту день-у-день і ніч-у-ніч, навіть у ті довгі періоди, коли Воно спить, чи перебуває в анабіозі, чи що там Воно робить між своїми більш... більш жвавими періодами.

Майк підняв палець.

— Але якщо Воно нав'язувало нам свою волю, в якийсь момент якимсь чином ми також нав'язали власну волю Воно. Ми зупинили Воно раніше, ніж Воно зупинилося б само — я знаю, ми це зробили. Чи ми послабили Воно? Поранили Воно? Чи ми, фактично, майже вбили Воно? Я гадаю, саме це ми зробили. Я вважаю, ми так близько підібралися до знищення Воно, що пішли назад, гадаючи, ніби саме це й зробили.

— Але ти теж не пам'ятаєш того моменту, авжеж? — запитав Білл.

— Так. Я пам'ятаю все майже з перфектною ясністю аж до 15 серпня 1958 року. Але відтоді й приблизно до 4 вересня, коли знову треба було вертатись до школи, з'яє суцільна порожнеча. Це не туманність, не каламуть — там просто все зникло. За одним винятком: здається, я пам'ятаю, як Білл кричав про щось таке, ніби смертевогні.

Рука Білла конвульсивно смикнулась. Вона вдарила одну з порожніх пивних пляшок, і та пляшка вибухнула друзками на підлозі, наче бомба.

— Ти не порізався? — запитала Беверлі, підводячись.

— Ні, — відповів він сухим, захриплим голосом. Руки його взяли гусячою шкірою. Здавалося, ніби в нього якимсь чином росте череп; він відчував

("смертевогні")

як той, ритмічно пульсуючи, давить на до затерплості напнуту шкіру обличчя.

— Я позбираю...

— Ні, просто сядь на місце.

Білл хотів було подивитися на неї, але не зміг. Він не міг відірвати очей від Майка.

— Ти пам'ятаєш ті смертевогні? — запитав делікатно Майк.

— Ні, — відповів Білл. У роті в нього було відчуття, ніби там із зайвим ентузіазмом попорався з новокаїном дантист.

— Згадаєш.

— На Бога сподіваюся, що ні.

— Безперечно згадаєш, — наголосив Майк. — А поки що... ні. Я також не пам'ятаю. Може, хтось із вас?

Один по одному всі похитали головами.

— Але ми тоді зробили щось, — тихо промовив Майк. — У якийсь момент ми спромоглися сотворити щось на кшталт гуртової волі. У якийсь момент ми сягнули якогось особливого розуміння, чи то свідомо, чи несвідомо, — він схвильовано засовався. — Господи, як би мені хотілося, аби Стен був тут. У мене таке відчуття, що Стен з його впорядкованим розумом зміг би запропонувати якусь ідею.

— Можливо б, і зміг, — сказала Беверлі. — Можливо, саме тому він себе й убив. Можливо, він зрозумів, що якщо там була присутня якась магія, то з дорослими вона не діятиме.

— А проте, я гадаю, вона може подіяти, — сказав Майк. — Бо є ще одна спільна для нас усіх шістьох річ. Цікаво мені, чи хтось із вас уже зрозумів, що це таке?

Надійшла черга Біллу розкрити рота, а потім закрити його знову.

— Нумо, — підбадьорив його Майк. — Ти ж знаєш, про що мова. Я бачу це з твого обличчя.

— Я не впевнений, що знаю, — відповів Білл, — але гадаю, м-м-ми всі бездітні. Це т-т-те?

По цих словах запала мить збентеженої мовчанки.

— Йо, — підтвердив Майк. — Саме так і є.

— Ісусе Христе Всеволодний! — обурено вигукнув Едді. — Який це має стосунок до цін на ярмарку? Звідки ти взяв цю ідею, ніби кожен у цім світі мусить мати дітей? Це нісенітниця!

— Ви зі своєю дружиною маєте дітей? — запитав Майк.

— Якщо, як ти казав, ти постійно за нами стежив, то збіса добре знаєш, що не маємо. Але я все одно кажу, що це нічого к чорту не означає.

— А ви намагалися завести собі дітей?

— Ми не користуємося протизаплідними засобами, якщо це те, що ти маєш на увазі, — проголосив Едді з кумедно зворушливою гідністю, хоча щоки в нього спалахнули. — Просто так сталося, що моя дружина має трохи... Ох, чорт. Вона має надуже велику вагу. Ми були в лікарки, і та сказала нам, що моя дружина, можливо, ніколи не матиме дітей, якщо не скине трохи ваги. А чи це робить нас злочинцями?

— Легше стався до цього, Едсе, — заспокоїв Річі, нахиляючись до Едді.

— Не називай мене Едсом і не смій щипати мене за шоку! — обрушився з криком той на Річі. — Сам знаєш, як я це ненавиджу! Я завжди це ненавидів!

Річі відсахнувся, моргаючи.

— Беверлі? — запитав Майк. — А як щодо вас із Томом?

— Дітей нема, — відповіла вона. — І також не оберігаємося. Том хоче дітей... і я теж, звичайно, — додала вона похапливо, окинувши всіх швидким поглядом. Біллу подумалося, що очі в неї надто яскраві, майже як очі в якоїсь актриси, котра добре виконує свою роль. — Просто поки що цього не трапилося.

— Ти обстежувалася де слід? — запитав Бен.

— О так, звичайно, — сказала вона, видавши легенький смішок, що прозвучав майже хихотінням. І тут у зблиску того осягнення, які стаються в людей обдарованих одночасно цікавістю й проникливістю, Білл раптом багато чого збагнув про Беверлі та її чоловіка Тома, псевдонім — Найчудовіший Чоловік у Світі. Беверлі дійсно пішла й обстежилася на плідність. Але, на здогад Білла, Найчудовіший Чоловік відмовився навіть на мить розглянути припущення, ніби щось може бути не так зі спермою, виробленою в його Священних Надрах.

— А як щодо тебе з твоєю дружиною, Великий Білле? — запитав Річі. — Намагалися?

Усі зацікавлено подивились на Білла... тому що його дружина була особою, яку вони знали. Одра аж ніяк не була найвідомішою чи найулюбленішою з актрис, проте вона безумовно належала до монетарні, де карбують знаменитостей, що у другій половині двадцятого століття певним чином підмінило такий засіб розрахунків, як талант; коли вона коротко підстриглася, її фотографія з'явилася в журналі "Люди",[501] а під час здебільшого нудного періоду в Нью-Йорку (та п'єса, у якій вона планувала виступати на Бродвеї, провалилася) Одра, попри наполегливі заперечення її агента, подарувала тиждень свого часу "Голлівудським квадратам"[502]. Вона була незнайомкою, чиє гарне обличчя було їм відоме. Білл подумав, що особливо зацікавлений вигляд наразі має Беверлі.

— Ми намагалися час від часу протягом останніх шести років, — сказав Білл. — Останні місяців вісім це було не на часі через той фільм, який ми робили — називається "Мансарда".

— Знаєш, у нас виходить невеличкий синдигований щоденний розважальний блок із п'ятої п'ятнадцяти до пів на шосту вечора, — сказав Річі. — "Огляд зірок" називається. Буквально минулого тижня там був сюжет про цей клятий фільм — типу "Чоловік і Дружина Щасливо Працюють Разом". Прозвучали обидва ваші імені, але в мене не виникло жодної асоціації. Кумедно, хіба ні?

— Дуже, — зауважив Білл. — У всякому разі, Одра сказала, це була б така наша вдача, якби вона завагітніла під час пре-продакшена й протягом десяти тижнів зранку блювала, а потім напружено грала свою роль. Але дітей ми хочемо, так. І намагалися ми достатньо серйозно.

— Обстежувалися на плідність? — запитав Бен.

— Еге ж. Чотири роки тому, в Нью-Йорку. Лікарі знайшли дуже маленьку доброякісну пухлину в матці Одри й сказали, що це наше щастя, бо, хоча та пухлина не завадила б їй завагітніти, вона могла б призвести до позаматкової вагітності. У будь-якому разі, ми з нею обоє плідні.

Едді вперто повторив:

— Нічого це збіса не доводить.

— Тим не менше, наводить на думку, — пробурмотів Бен.

— А на твоєму фронті жодних маленьких розладів, Бене? — спитав Білл. Він сам собі шоковано здивувався, второпавши, що його губи мало не промовили "Скирт" замість "Бен".

— Я ніколи не був жонатим, я завжди був обережним і ніколи не мав судових позовів з приводу батьківства, — відповів Бен. — Поза цим, я не думаю, що існує якийсь дієвий спосіб щось з'ясувати.

— Бажаєте почути кумедну історію? — запитав Річі. Він усміхався, але в його очах не було веселості.

— Звичайно, — кивнув Білл. — Ти завжди був майстром кумедних речей, Річі.

— Твоє лице чисто муя срака, хльопче, — відгукнувся Річі Голосом Копа-ірландця. Це був дійсно класний Голос Копа-Ірландця.

"Ти безмірно покращив свою майстерність, Річі, — подумав Білл. — У дитинстві, як не дувся мозком, ти не міг зобразити копа-ірландця. Хіба що раз... або два... коли (смертевогні) було що?"

— Твоє лице чисто муя срака; просто не за'увай це пу... рів... няння, мій пречу'есний закантико.

Зненацька Бен Генском затиснув собі носа й високим, тремтячим хлопчачим голосом запищав: "Біп-біп, Річі! Біп-біп! Біп-біп!"

За якусь мить, сміючись, також затиснувши собі носа, до цього приєднався й Едді. Те саме зробила Беверлі.

— 'Аразд! 'Аразд! — загукав Річі, і сам сміючись. — 'Аразд, я здаюся! Заради Христа!

— Ой леле, — Едді відкинувся на спинку крісла, сміючись так, що ледь не ридаючи. — Ми запопали тебе, як тоді, Базікало. Так і треба, Бене.

Бен усміхався, але дещо розгублено.

— Біп-біп, — повторила Бев і захихотіла. — Я була зовсім про це забула. Ми ж завжди тебе забіпікували, Річі.

— Ви, друзі, ніколи не могли визнати справжнього таланту, от і все, — задоволено промовив Річі. Як і в давні часи, його можна було вибити з рівноваги, але він так само залишався Джо Палукою[503] у вигляді надувної ляльки з піском в основі — він майже миттєво випрямлявся. — Це ж був один із твоїх невеличких внесків до Клубу Невдах, чи не так, Скирте?

— Йо, гадаю, начебто так.

— Яка людина! — промовив Річі тремтячим, сповненим благоговіння голосом і почав віддавати поклони над столом, з кожним нахилом ледь не встромляючи носа до чашки з чаєм. — Яка людина! Ох, д-і-і-тоньки, яка людина!

— Біп-біп, Річі, — серйозно промовив Бен, та зразу ж вибухнув сміхом, його звучний

баритон був зовсім не схожим на тремтливий дитячий голос. — Ти й досі той самий зозулястий марафонець[504].

— То ви, друзі, бажаєте почути цю історію чи ні? — перепитав Річі. — Мені-то взагалі без різниці, хоч так, хоч інак. Біпікайте, якщо захочеться. Я прийму образу. Я маю на увазі, що ви дивитеся на чоловіка, який одного разу взяв інтерв'ю в Оззі Осборна.[505]

— Розповідай, — мовив Білл. Кинувши поверх голів погляд на Майка, він побачив, що той ніби повеселішав чи принаймні виглядає розслабленим, відтоді як розпочався їхній обід. Це сталося завдяки тому, що відбулося майже несвідоме возз'єднання, свого роду легке повернення до старих ролей, чого майже не трапляється, коли збираються разом колишні приятелі. Білл так і думав. А ще він подумав: "Якщо існують певні передумови для віри в магію, які уможливають використання магії, тоді такі передумови, мабуть, неминуче мусять бути самоуправними". Думка була не вельми втішливою. Від неї він відчув себе людиною, прив'язаною до боеголовки керованої ракети.

Воістину, біп-біп.

— Гаразд, — провадив Річі. — Я міг би відтворити цю історію довгою й печальною або подати її як версію коміксу про Блонді й Дегвуда[506], але виберу щось проміжне. За рік по тому, як переїхав до Каліфорнії, я зустрів дівчину, і ми з нею доволі сильно запали одне на одного. Почали жити разом. Спершу вона була на тій пігулці, але від неї її майже весь час нудило. Вона говорила про те, щоб уставити спіраль, але мене це не вельми надихало — в пресі тільки-но почали з'являтися публікації, що ті спіралі можуть бути не цілком безпечними.

Ми тоді часто балакали про дітей і дійшли рішення, що не хочемо їх мати, навіть якщо узаконимо наші стосунки. Безвідповідально приводити дітей у такий гівняний, небезпечний, перенаселений світ... і бла-бла-бла, і всяке а-бе-ве-ге-де, ходімо, підкладемо бомбу в чоловічий туалет "Бенк оф Америка", а потім повернемося до нашої орендованої квартирки, курнемо дуру, потеревенимо про розбіжності між маоїзмом і троцькізмом, якщо ви розумієте, про що я кажу. Чи, може, я зараз занадто несправедливий до обох нас тодішніх. Отаке-от лайно, ми були молоді й природно ідеалістичні. Скінчилося тим, що я вирішив обрізати собі дрони, як це називають у тусовці Беверлі-Гіллз із тамтешнім безвідмінно вульгарним шиком. Операція пройшла без проблем, я не мав жодних незручних наслідків. А вони трапляються, розумієте. В одного мого друга яйця розпухли ледь не до розмірів коліс "кадилака" 1959 року. Я було хотів йому подарувати на день народження підтяжки й пару діжок — такий собі дизайнерський гризовий бандаж, — але набряклість спала ще до того.

— Викладаєш усе зі звичайно притаманними тобі тактом і гідністю, — зауважив Білл, і Беверлі знову почала сміятись.

Річі відреагував величезною, щирою усмішкою:

— Дякую тобі, Білле, за такі слова підтримки. У твоїй останній книжці слово "їбати" було використано двісті шість разів, я рахував.

— Біп-біп, Базікало, — серйозно промовив Білл, і тут уже засміялися всі. Білл подумав, що зараз майже неможливо повірити, що менш як десять хвилин тому вони балакали про мертвих дітей.

— Катай далі, Річі, — сказав Бен. — Час минає.

— Ми з Сенді прожили разом два з половиною роки, — продовжив Річі. — Двічі впритул наблизилися до того, щоб побратися. Далі все обернулося так, що, я гадаю, ми вберегли себе від купи головного болю з усім тим лайном стосовно спільної власності завдяки простоті наших відносин. Вона отримала пропозицію приєднатися до однієї корпоративної юридичної фірми у Вашингтоні майже в той самий час, як мені запропонували стати вікендовим жокеєм на радіо "КЛАД" — невеличкий прогрес, але ногу в двері уже просунув. Вона сказала мені, що для неї це великий шанс і я буду зажерливою свинею, найнечуттєвішим чоловічим шовіністом на всі Сполучені Штати, якщо гальмуватиму, крім того, у будь-якому випадку Каліфорнії їй уже задосить. Я відповів їй, що теж отримав свій шанс. Ми це перетерли, потім витерли ноги одне об одного, і врешті-решт після всіх перетирань і витирань Сенді поїхала.

— Приблизно через рік після того я вирішив спробувати повернути себе в стан до вазектомії. Жодних реальних підстав для цього не було, і з того, що я читав, мені було ясно, що шанси я маю доволі мізерні, але подумав — та що за чорт.

— Ти з кимсь тоді постійно зустрічався? — спитав Білл.

— Ні — у тому-то й полягає кумедність, — відповів Річі, хмурячись. — Просто прокинувся одного дня з такою... сам не знаю, з такою примхою, з бажанням повернути все назад.

— Чи ти не здурів був? — сказав Едді. — Замість місцевої — загальна анестезія? Операція? Не менше тижня в лікарні після того?

— Йо, лікар про все це мене попередив, — відповів Річі. — А я сказав йому, що все одно хочу це пройти. Сам не знаю чому. Той док мене перепитав, чи я усвідомлюю, що відчуття після операції напевне будуть болючими, а результат у найкращому випадку — сліпий казав "побачимо". Я відповів: "Так". Він сказав: "Окей", і я спитав його: "Коли?" У мене був настрій — що швидше, то краще, розумієте. Ну й він мені каже: "Не жени коней, синку, не жени коней, першим чином треба взяти зразок сперми, щоб упевнитися, чи зворотна операція необхідна". А я йому: "Та де там, я здавав аналіз після вазектомії. Усе чисто". А він мені каже: "Інколи судини возз'єднуються спонтанно". "Вашу маму! — кажу я. — Ніхто мені ніколи про таке не казав". Він сказав, що шанси на це дуже малі — насправді безмірно крихітні, — але оскільки операція така серйозна, ми мусимо перевірити. Тож я пішов до чоловічої вбиральні з каталогом "Фредерікс оф Голлівуд"[507] і здрочив до паперової чашки...

— Біп-біп, Річі, — подала голос Беверлі.

— Йо, ти права, — кивнув Річі. — Про каталог "Фредерікс" я збрехав — такої гарної речі ніколи не знайдеш у кабінеті лікаря. Ну, як там не було, а док зателефонував мені через три дні й запитав, що я бажаю почути першим чином — добру новину чи погану. "Подавайте мені першою добру новину", — сказав я. "Добра новина така, що в операції

потреби немає, — сказав він. — Погана ж новина та, що кожна, з ким ти лягав до ліжка протягом останніх двох чи трьох років, запросто може подати й виграти позов про визнання твого батьківства". — "Ви мені кажете саме те, що, як мені здається, ви мені кажете?" — перепитав я його. "Я тобі кажу, що ти стріляєш не холостими, і це триває вже певний час, — сказав він. — У зразку твоєї сперми мільйони маленьких крутиків. Часи, коли ти міг весело скакати незагнузданим, не ставлячи запитань, тимчасово дійшли краю, Річарде". Я йому подякував і поклав слухавку. А потім зателефонував Сенді у Вашингтон. "Річе! — каже вона мені. (І голос Річі раптом став голосом тієї дівчини, Сенді, якої ніхто з них ніколи не бачив. То була не імітація чи подобизна, аж ніяк; то було більше схожим на звуковий живопис). — Це так чудово — тебе почути! Я вийшла заміж!" — "Йо, це чудово, — кажу я. — Шкода, що ти не дала мені знати. Я б надіслав тобі якийсь блендер". А вона: "Той самий, незмінний Річі, завжди повний жартів". Ну, і я їй: "Звичайно, той самий, незмінний Річі, завжди повний жартів. До речі, Сенді, тобі не трапилося народити дитину чи ще щось, після того як ти поїхала з Лос-Анджелеса, га? Чи може, позапланове вишкрібання матки було або щось таке?" — "Цей жарт зовсім не забавний, Річі", — сказала вона, і мене осяяло, що вона ось-ось буде готова обірвати розмову зі мною, тому я розповів їй, що трапилось. Вона почала сміятися, тільки цього разу вже по-справжньому реготати — вона реготала так, як ото я завжди реготав з вами, друзі, наче хтось розповів їй найприкольніший у світі анекдот. Ну, а коли вона нарешті почала потроху стишуватися, я в неї запитав, що в цьому, заради Бога, такого смішного. "Це ж просто чудово, — сказала вона. — Цього разу доля пожартувала з тебе. Після стількох років посміховиськом нарешті став сам Диски Тозіер. Скількох байстрюків ти наплотив, відтоді як я переїхала на схід, Річе?" — "Я так розумію, це означає, що ти досі не відчула радощів материнства?" — запитав я в неї. "Я народжую в липні, — каже вона. — Маєш іще якісь запитання?" — "Йо, — веду далі я. — Коли це ти перемінила думку щодо аморальності приведення у цей гівняний світ дітей?" — "Коли нарешті зустріла чоловіка, який виявився не гівнюком", — відповідає вона й кидає слухавку.

Білл зареготав. Він реготав, аж поки сльози не почали котитися йому по щоках.

— Йо, — промовив Річі. — Я гадаю, вона так швидко обірвала розмову, щоб останнє слово було її, хоча зазвичай могла зависати на телефоні цілий день. Я розумію, коли програю. За тиждень я знову пішов до того лікаря і спитав у нього, чи не міг би він мені детальніше роз'яснити шанси на таку спонтанну регенерацію. Він сказав, що балакав на цю тему з деякими своїми колегами. Виявилось, що впродовж трирічного періоду, у 1980-1982, каліфорнійське відділення "Ей-ем-ей"[508] зафіксувало двадцять три повідомлення про спонтанну регенерацію. Шість із них виявилися просто наслідками невдалих операцій. Ще шість були містифікаціями або шахрайством — хлопці намагалися відгризти шматок від банківського рахунку якогось лікаря. Отже... одинадцять справжніх за три роки.

— Одинадцять на скільки операцій? — запитала Беверлі.

— Двадцять вісім тисяч шістсот вісімнадцять, — спокійно повідомив Річі.

Тиша навкруг столу.

— Отак я взяв і попри мінімальні шанси виграв в "Ірландський тоталізатор", [509] — сказав Річі, — проте жодної дитини так і не отримав. Маєш з чого поіржати, Едсе?

Едді знову вперто почав:

— І все одно це не доводить...

— Так, — перебив Білл, — це абсолютно нічого не доводить. Але беззаперечно натякає на певний зв'язок. Питання в тому, що ми тепер маємо робити? Ти про це міркував, Майку?

— Звісно, я про це міркував, — сказав Майк. — Але неможливо було бодай щось вирішити, поки ви не зберетеся разом і побалакаєте — так, як ви оце й зробили. Ніяк мені було передбачити, як пройде наше возз'єднання, поки воно насправді не відбулося.

Він надовго замовк, задумливо дивлячись на них.

— Я маю одну ідею, — сказав він, — але перш ніж розповім, у чому вона полягає, гадаю, ми мусимо визначитися, чи згодні ми на цю справу. Чи бажаємо ми спробувати знову зробити те, що ми були пробували тут зробити колись давно? Чи бажаємо ми спробувати вбити Воно знову? Чи ми просто поділимо на шістьох рахунок і повернемося до того, що кожний робив перед цим?

— Схоже на те, що... — почала Беверлі, але Майк заперечливо мотнув у її бік головою. Він ще не закінчив.

— Ви мусите зрозуміти, що наші шанси на успіх передбачити неможливо. Я знаю, що вони не вельми гарні, так само як знаю, що вони були б трішки кращими, якби тут зараз був також Стен.

Усе ще не по-справжньому гарними, проте кращими. Зі смертю Стена те коло, яке ми створили того дня, розірвалося. Я насправді не думаю, ніби з таким розірваним колом ми можемо знищити Воно чи навіть прогнати Воно геть на якийсь час, як ми це зробили колись. Я думаю, Воно повбиває нас, одного по одному, і, ймовірно, якимись жахливими способами. Дітьми ми були утворили цілісне коло, яким саме чином, я не розумію навіть тепер. Я думаю так, що, якщо ми погодимося взятись за цю справу, ми мусимо спробувати утворити менше коло. Я не знаю, чи можна це зробити. Я вважаю, існує така ймовірність, що ми думатимемо, ніби його утворили, а з'ясується — коли вже буде запізно — ну... що вже запізно.

Майк знову вдивлявся в них — очі запалі, втомлені на його коричневому обличчі.

— Отже, я гадаю, нам треба проголосувати. Залишитися й спробувати знову або роз'їжджатися по домах. Отакий-от вибір. Я зібрав вас сюди силою старої обіцянки, щодо якої навіть не був певен, що ви її пам'ятаєте, але утримувати вас тут силою тієї обіцянки я не можу. У результаті не вийшло б нічого доброго, і навіть гірше.

Він подивився на Білла, і тієї ж миті Білл зрозумів, що зараз буде. Він боявся цього, був безсилий цьому запобігти, але потім із тим полегшенням, що його, як він собі уявляв, мусить відчувати самогубець, коли відриває руки від керма розігнаного автомобіля, щоби просто закрити ними собі очі, він прийняв неминуче. Майк зібрав їх тут, Майк усе детально перед ними розклав... і тепер він скидає з себе лідерську

мантию. Він зібрався передати її тій людині, яка носила цю мантию тоді, у 1958 році.

— Як ти на це, Великий Білле? Став питання на голосування.

— Перш ніж мені це зробити, — почав Білл, — ч-ч-чи усі тут розуміють це питання? Ти щось хотіла сказати, Бев.

Беверлі похитала головою.

— Гаразд. Г-г-гадаю, питання стоїть так: ми залишаємося і б'ємося чи геть про це забуваємо? Хто за те, щоб залишитися?

Ніхто за столом не поворухнувся зовсім протягом, мабуть, секунд п'яти, і Біллу згадалися відвідувані ним аукціони, де ціна якогось лота раптом злітала в стратосферу й ті, хто більше не бажали торгуватися, майже буквально перетворювалися на статуї: хтось не наважувався почухатися, хтось зігнати собі муху з кінчика носа, боячись, що аукціоніст сприйме це за підвищення ставки на п'ять, а то й на двадцять п'ять тисяч.

Білл подумав про Джорджі, про Джорджі, який нікому не заподіяв зла, який усього лиш хотів вийти з хати, після того як цілий тиждень просидів під замком, про Джорджі з його розчервонілими щоками, з газетним корабликом в одній руці, застібаючи іншою пряжки свого жовтого дощовика, Джорджі, який подякував... а потім нахилився і поцілував гарячу від хвороби Біллову щоку: "Дякую, Білле. Це чудесний корабель".

Він відчув, як у ньому здійснюється та стара лють, але тепер він був старшим і бачення мав ширше. Тепер справа була не тільки в Джорджі. Жахлива безліч імен маршувала йому крізь голову: Бетті Ріпсом, знайдена примерзлою до землі; Шеріл Ламоніка, виловлена з Кендаскіг; Метью Клементс, зірваний з його триколісного велосипедика; Вероніка Гроган, дев'ятирічна, знайдена в зливовому колодязі; Стівен Джонсон, Ліса Альбрехт і всі інші, і бозна-скільки тих, які зникли.

Він повільно підняв руку й сказав:

— Давайте вб'ємо Воно. Давайте цього разу дійсно вб'ємо Воно.

Якусь мить його рука стирчала вгору самотньо, як рука єдиного учня в класі, котрий знає правильну відповідь, того, якого ненавидить решта учнів. Потім Річі зітхнув і промовив:

— Та що за чорт. Це не може бути гіршим за те, як брати інтерв'ю в Оззі Осборна.

Підняла свою руку Беверлі. Обличчя її знов набуло кольорів, проте у вигляді гарячкових смуг, що горіли на щоках. Вигляд вона мала надзвичайно схвилюваний і одночасно, на смерть переляканий.

Майк підняв руку.

Бен свою.

Едді Каспбрак втискався у спинку крісла, здавалося, він хоче в ній розчинитися і щезнути таким чином. Його обличчя, тонке й вишукане, було жалюгідно переляканим, коли він поглянув спершу праворуч, потім ліворуч, а потім знову на Білла. На мить Білл відчув упевненість, що Едді зараз відштовхнеться від крісла, підведеться і кинеться геть з кімнати, не озираючись. Та потім той підняв одну руку, в іншій міцно стискаючи свій інгалятор.

— Оце добре, Едсе, — промовив Річі. — Можу закластися, цього разу в нас буде

чимало з чого поіржати.

— Біп-біп, Річі, — відгукнувся Едді тремтячим голосом.

6

НЕВДАХИ ЛАСУЮТЬ ДЕСЕРТОМ

— То в чому полягає та твоя одна ідея, Майку? — запитав Білл. Хмарність розвіяла Роза, господиня, котра принесла вазу коржиків із вкладеними до них папірцями-віщуваннями. Шістьох гостей із піднятими вгору руками вона окинула ввічливим поглядом, сумлінно демонструючи відсутність цікавості. Руки вони поспішно опустили, але ніхто не промовив і слова, поки Роза не пішла.

— Вона досить проста, — сказав Майк, — але водночас може збіса виявитися доволі небезпечною.

— Викладай, — заохотив Річі.

— Гадаю, на решту дня нам треба розділитися. Гадаю, кожен із нас мусить піти до того місця в Деррі, яке він або вона пам'ятає найкраще... поза Пустовищем, тобто. Не думаю, щоб комусь із нас варто було ходити туди — поки ще ні. Вважайте це пішими екскурсіями, якщо ваша ласка.

— А яка мета цього, Майку? — спитав Бен.

— Я не цілком упевнений. Ви мусите зрозуміти, що я тут керуюся більшим чином інтуїцією...

— Але ця річ ритмічна, тож танцювати можна вічно[510], — прорік Річі.

Усі заусміхались. Тільки Майк ні; натомість він кивнув:

— Таке означення не гірше за будь-яке інше. Керуватися інтуїцією — це дійсно як вловити ритм і під нього танцювати. Користування інтуїцією важка справа для дорослих, і це головна причина, чому я вважаю правильним покластися на неї. Зрештою, діти діють інтуїтивно близько вісімдесяти відсотків свого часу, принаймні, поки їм не виповнюється років чотирнадцять чи десь так.

— Ти говориш про включення знову в ту ситуацію, — сказав Едді.

— Мабуть, так. У всякому разі, це й є моєю ідеєю. Якщо вам не спаде на думку жодне конкретне місце, просто довіртеся власним ногам і подивіться, куди вони вас приведуть. Потім ми зустрінемося ввечері, в бібліотеці, і побалакаємо про те, що відбувалося.

— Якщо бодай щось відбудеться, — зауважив Бен.

— О, я думаю певні речі обов'язково.

— Якого роду речі? — запитав Білл.

Майк похитав головою.

— Уявлення не маю. Гадаю, що б не відбулося, воно не буде приємним. Гадаю, навіть існує можливість того, що один із вас не з'явиться в бібліотеці сьогодні ввечері. Причини так вважати нема... крім тієї, що це знову те саме інтуїтивне відчуття.

Відповіддю на це була тиша.

— Чому йти самотою? — нарешті запитала Беверлі. — Якщо ми збираємося робити це групою, чому ти хочеш, аби ми розпочинали наодинці, Майку? Особливо, якщо

ризик на твою думку дійсно може бути таким високим?

— Гадаю, на це запитання можу відповісти я, — сказав Білл.

— Нумо, Білле, — заохотив його Майк.

— Кожний із нас уперше зіштовхнувся з Воно наодинці, — сказав Білл Беверлі. — Я не пам'ятаю всього — поки ще ні, — але це пам'ятаю точно. Фотографія в кімнаті Джорджа, яка рухалася. Бенова мумія. Той прокажений, якого Едді побачив під ганком на Нейболт-стрит. Майк знайшов кров у Бессі-парку біля Каналу. І ще птах... був ще якийсь птах, хіба не так, Майку?

Майк похмуро кивнув.

— Величенький птах.

— Так, але не такий приязний, як у "Сезам-стрит".[511]

Річі дико засокорив:

— Відповідь від Деррі Джеймсу Бравну, Утнемо Класну Штуку![512] Ох, д-і-і-і-тоньки, чи ми є благословенні, а чи є ми прокляті?

— Біп-біп, Річі, — промовив Майк, і Річі вгамувався.

— Для тебе це був голос із труби й кров, що ляпала з каналізації, — сказав Білл Беверлі. — А для Річі... — Але тут він замовк, спантеличений.

— Я маю бути тим винятком, який підтверджує правило, Великий Білле, — кинув Річі. — Коли того літа в мене відбувся контакт із химерним — я маю на увазі насправді химерне, химерне рівня великої ліги — уперше це трапилося разом із тобою, в кімнаті Джорджа. Коли ми з тобою того дня прийшли до тебе додому й роздивлялися його фотоальбом. І та фотографія Централ-стрит біля Каналу почала рухатися. Ти пам'ятаєш?

— Так, — кивнув Білл. — Але чи ти дійсно певен, що нічого не було до того, Річі? Зовсім нічого?

— Я... — щось зблиснуло у Річі в очах. Він спроквола почав: — Ну, було якось Генрі з його друзками гналися за мною одного дня — перед кінцем шкільного року це було, і я забіг у "Фрізіс", відірвався від них в іграшковому відділі. Тоді я пішов у бік міської ради й посидів на парковій лавочці якийсь час, і мені здалося, ніби я бачив... але то мені просто лише щось примарилось.

— Що там було? — спитала Беверлі.

— Нічого, — відказав Річі майже брутально. — Просто примарилось, — він подивився на Майка. — Утім, я не проти прогулятися. Убити час до вечора. Поглянути на рідні, старі місцини.

— Отже, ми погодилися? — перепитав Білл.

Вони кивнули.

— І ми зустрінемося в бібліотеці ввечері о... о котрій годині ти пропонуєш, Майку?

— О сьомій. Там є дзвоник, якщо хтось запізниться. До початку літніх канікул "біблію" закривається по буднях о сьомій.

— Гаразд, о сьомій, — кивнув Білл, оббігаючи присутніх серйозними очима. — І будьте обережними. Усім варто пам'ятати, що ніхто з нас насправді не розуміє, що ми

р-р-робимо. Думайте про це, як про рекогносцировку. Якщо щось побачите, не вступайте в бійку. Тікайте.

— Я коханець, не боець, — промовив Річі замріяним Голосом Майкла Джексона[513].

— Ну, якщо ми хочемо це зробити, то треба вже вирушати, — сказав Бен. Легка усмішка підсмикнула лівий кутик його губ, більш гірка, ніж весела. — Хоча, нехай мене чорти візьмуть, якщо я можу вам цієї хвилини сказати, куди сам піду, якщо до Пустовища зась. Для мене це було найкращим з усього того — спускатися туди разом із вами, друзі, — його очі метнулися до Беверлі, затрималися на мить та перевелися знову. — Я не можу згадати жодного іншого місця, яке було б дуже значущим для мене. Мабуть, я просто поблукаю деінде пару годин, порозглядаю будівлі, промочу собі ноги.

— Та знайдуться місця, куди тобі сходити, Скирте, — сказав Річі. — Завітай до своїх давніх харчевень, заправся.

Бен розсміявся:

— Моя місткість значно зменшилася відтоді, як мені було одинадцять. Я такий зараз переповнений, що ви, друзі, могли б мене просто покотити звідси.

— Ну, я вже готовий, — промовив Едді.

— Зачекайте хвилину! — вигукнула Беверлі, коли вони почали відсовувати свої крісла. — А коржики з віщуваннями! Не забудьте про них!

— Йо, — підтримав її Річі. — Я вже бачу своє: "ТЕБЕ СКОРО З'ЇСТЬ ВЕЛИКЕ ЧУДОВИСЬКО. ГАРНОГО ТОБІ ДНЯ".

Усі засміялися, і Майк подав вазочку Річі, котрий, взявши з неї один коржик, передав її далі по столу. Білл подумки зауважив, що ніхто з них не відкриває свого коржика, поки їх не розібрали всі; усі сиділи, кладучи невеличкі, у формі капелюшків, коржики перед собою або тримаючи їх у руках, і вже тієї миті, коли Беверлі, все ще усміхаючись, вибрала один собі, Білл відчув, як у горлі йому здійсмається крик: "Ні! Ні! Не роби цього, це не наша гра, поклади назад, не розламуй".

Але було вже запізно. Беверлі відкрила свій, те саме робив зі своїм Бен, Едді розколупував свій краєм виделки, і, перш ніж усмішка Беверлі обернулася на гримасу жаху, Білл устиг подумати: "Ми знали, якимсь чином ми знали, бо ніхто просто не вкусив свого віщувального коржика. А так зазвичай нормально й робиться, але ніхто цього не зробив. Якимсь чином, якимсь у глибині себе ми досі пам'ятаємо... все".

І це сліпе, підсвідоме знання здалося йому найжахливішим справдженням усього; промовистіше за все сказане Майком, знання це доводило те, як глибоко Воно торкнуло кожного з них... і як доторк Воно досі закарбований у них.

Кров хлюпнула з віщувального коржика Беверлі, немов з розрубаної артерії. Плеснувши їй на руку, вона спливла на білу скатертину, якою було покрито стіл, забруднивши її яскраво-червоною плямою, що, всотуючись в обрус, почала розчепірювати свої захланні рожеві пальці.

Едді Каспбрак видав задавлений скрик і відштовхнувся від стола з такою раптовою

огидою в безладному відруху рук і ніг, що ледве не перекинув своє крісло. Якась величезна комаха — брудний жовто-коричневий хітиновий панцир — важко вибиралася з його віщувального коржика, немов із кокона. Її обсидіанові очі сліпо витріщалися вперед. Коли вона перекинулася до його тарілочки для хліба й масла, крихти коржика посипалися зі спини комахи невеличкою зливою, звук якої Білл ясно розчув, і звук цей навідався йому потім знову в сновидінні, коли Білл ненадовго заснув того дня. Звільнившись цілком, комаха потерла свої тонкі задні лапки, видавши сухе пронизливе дзижчання, і Білл зрозумів, що це якийсь жахливий цвіркун-мутант. Той почовгав до краю тарілки й перекинувся спиною на обрус.

— О Боже! — озвався Річі стисненим голосом. — О Боже, Великий Білле, це ж око, Боже правий, це ж око, йобане око...

Голова Білла смикнулася у той бік, і він побачив, що Річі дивиться вниз, на свій віщувальний коржик, а губи друга розтягнулися, оголивши зуби в якомусь брудливому оскалі. Шматок глазурованої кірки його коржика впав на обрус, відкривши діру, з якої дивилося з осклялою пронизливістю людське око. Його райдужка була всяяна крихтами коржика, крихти уп'ялись і в білкову оболонку.

Бен Генском віджбурнув свій — то був не свідомий кидок, а раптова реакція людини, цілковито шокованої якимсь гидотним витвором. Коржик покотився по столу, і Білл побачив у його провалині пару зубів з потемнілими від скипілої крові коренями. Вдаряючись між собою, вони торохтіли, наче насінини в порожньому грушковому гарбузику.

Білл знову глянув на Беверлі й побачив, що вона хапає ротом повітря, щоб закричати. Очима вона вчепилася в ту істоту, яка була виповзала з коржика Едді, і тепер, лежачи догори дригом на обрусі, сукала млявими лапками.

Білл шарпнувся. Не думав, просто реагував. "Інтуїція, — дико майнуло йому в голову, коли він підхопився з крісла й затиснув Беверлі рота раніше, ніж вона встигла видати крик. — Ось який я, дію інтуїтивно. Майк мусить мною пишатися".

Таким чином з вуст Беверлі пролунав не крик, а здавлене: "Ммммф!"

Едді видавав свистячі звуки, які так добре пам'ятав Білл. З цим жодних проблем, хапне вволю зі своєї вірної легеневої смоктульки й буде в порядку. "Стабільний, як ослін", — сказав би Фредді Фаєрстоун. Тут Білл зачудувався (і то далєбі не вперше), чому в такі хвилини людям наворачтаються такі дивні думки.

Він окинув шпарким поглядом інших, і з того літа прорвалося ще дещо, дещо таке, що прозвучало неймовірно архаїчним і рівночасно правильним:

— Мовчок! Усі ви! Ні звуку! Просто усім мовчати!

Річі витер рукою собі губи. Обличчя Майка взялося, брудно-сірими кольорами, але він кивнув Біллу. Усі до одного відсунулись від стола. Білл не розкривав свого віщувального коржика, але тепер побачив, що його боковини повільно ворухнуться, напинаючись і спадаючи — здимаються й стихають, здимаються й стихають, здимаються й стихають, — це його сюрприз-дарунок намагався вирватися на волю.

— "Ммммммф!" — знову подала голос Беверлі з-під його долоні, Біллу було

лоскотно від її дихання.

— Мовчок, Бев, — сказав він і прибрав долоню.

Здавалося, очі заповнили все її обличчя. Губи в неї смикалися.

— Білле... Білле, ти бачив...

Погляд її переблукав на цвіркуна, вчепившись у нього. Цвіркун начебто помирав. Його збористі очі також дивились на Беверлі, і тут уже вона почала стогнати.

— П-п-припини це, — наказав Білл суворо. — Підсунься до столу.

— Я не можу, Біллі, я не можу наблизитися до цього...

— Можеш! Ти м-м-мусиш! — Він почув кроки, легкі, швидкі, що наближались коротким коридором по той бік бісерної завіси. Кинув погляд довкола на інших. — Усі ви! Підсунулись до столу! Балакайте! Тримайтесь природно!

Беверлі подивилась на нього, очі — саме благання, але Білл помотав головою.

Він сів і підсунув крісло, намагаючись не дивитися на віщувальний коржик на своїй тарілці. Той розпух уже, наче якийсь неймовірний, набрякаючий гноєм фурункул. Але все ще пульсував, повільно напинаючись і спадаючи. "А я ж міг його вкусити", — майнуло слабенько Біллу в голові.

Едді знову пускав собі в горло туман з інгалятора, втягуючи його в легені з довгими, тоненько-верескливими звуками.

— То хто, на твою думку, виграє першість? — спитав Білл у Майка, безумно посміхаючись.

Якраз цієї миті крізь завісу увійшла Роза з ввічливим запитальним виразом на обличчі. Кутиком ока Білл помітив, що Беверлі підсіла ближче до столу. "Хороша дівчинка", — подумав він.

— Я думаю, гарну перспективу мають "Чиказькі ведмеді", — відізвався Майк.

— Усе гаразд? — запитала Роза.

— Д-добре, — відповів Білл. Він кивнув великим пальцем у бік Едді. — У нашого друга стався напад астми. Він прийняв свої ліки. Йому вже покращало.

Роза подивилась на Едді, занепокоєна.

— Уже краще, — прохрипів той.

— Чи ви бажаєте, щоб я тут зараз приборала?

— Трішки незабаром, — сказав Майк, даруючи їй велику, фальшиву посмішку.

— Добре було? — Її очі знову оббігли стіл, і дешиця сумніву насунулася на глибокий колодязь супокою. Вона не бачила ні цвіркуна, ні ока, ні зубів, ні того, як на позір дихає віщувальний коржик Білла. Так само її очі без проблем майнули по кривавій плямі на скатертині.

— Усе було дуже добре, — сказала Беверлі й усміхнулася — натуральнішою усмішкою за Біллову чи Майкову. Вона начебто повернула Розин розум до погідного стану, переконавши її, що, якщо щось тут і пішло було не так, у цьому нема вини ні самої Рози, ні її кухні. "Дівчинка має сильну вдачу", — подумав Білл.

— Віщування добрі були? — спитала Роза.

— Ну, — мовив Річі, — не знаю, як в інших, але щодо мене, то мені у самісіньке око

вцілило.

Білл почув дрібне потріскування. Опустивши очі до своєї тарілки, він побачив, що з його віщувального коржика виткнулась чиясь лапа. Вона наосліп дряпала по тарілці.

"А я ж міг його вкусити", — знову подумав він, але усмішку тримав.

— Дуже приємні, — сказав він.

Річі теж дивився на тарілку Білла. З розкришених решток коржика самонароджувалася якась велетенська сірувато-чорна муха. Вона слабенько дзижчала. З коржика мляво спливав жовтуватий слиз, збираючись у калюжку на обрусі. Тепер уже було чутно й сморід, такий собі помірно густий сморід інфікованої рани.

— Ну, якщо я вам зовсім наразі не потрібна...

— Наразі ні, — промовив Бен. — Чудові страви. Такі... такі незвичайні.

— Тоді я вас залишаю, — сказала Роза й, кланяючись, зникла за бісерною завісою. Бісерини ще погойдувалися, перестукуючись, коли всі вони знову відсахнулися від стола.

— Що це? — запитав хрипко Бен, дивлячись на істоту в Білла на тарілці.

— Просто муха, — сказав Білл. — Муха-мутант. З доробку письменника на ім'я Джордж Ленглан[514], я гадаю. У нього є оповідання, так і називається "Муха". За ним ще було знято фільм — не вельми добрий. Але саме оповідання лякало мене до нутра кісток. Ті самі старі трюки Воно, авжеж. Ідея мухи останнім часом мені не виходила з думки, бо я собі запланував один роман — "Дорожні комахи", так і думав його назвати. Я знаю, назва звучить доволі по-ідіотському, але розумієте...

— Перепрошую, — апатично перебила його Беверлі. — Здається, я мушу вирвати.

Вона пішла раніше, ніж хтось із чоловіків устиг підвестися.

Білл струсив свою серветку й накинув її на муху, яка мала розмір гороб'ячого пущівірінка. Ніщо настільки велике не могло з'явитися з такої невеличкої речі, як китайський віщувальний коржик... але ж з'явилося. Муха двічі продзижчала під серветкою, а потім затихла.

— Господи, — слабенько промовив Едді.

— Давайте вже пристойно уйобувати звідси, — сказав Майк. — Бев ми зможемо перестріти у фойє.

Бев якраз виходила з жіночої вбиральні, коли вони зібралися біля каси. Вона була блідою, але зібраною. Майк сплатив рахунок, поцілував Розу в щоку, і після цього всі вийшли у дощовий післяполудень.

— Когось це змусило передумати? — запитав Майк.

— Не думаю, щоби змусило мене, — сказав Бен.

— Ні, — сказав Едді.

— Що передумати? — перепитав Річі.

Білл похитав головою, а потім подивився на Беверлі.

— Я залишаюсь, — промовила вона. — Білле, що ти мав на увазі, коли сказав: ті самі старі трюки Воно?

— Я думав про написання роману про комах, — почав він. — Те оповідання

Ленглаана вперлося в мої думки. А отже, я побачив муху. Ти отримала кров, Беверлі. Чому в тебе на думці була кров?

— Гадаю, через ту кров зі стоку, — відразу ж відповіла Беверлі. — Ту кров, що вихлюпувалася зі стоку у ванній кімнаті в тій старій квартирі, де я жила, коли мені було одинадцять.

Але чи дійсно це було так? Насправді сама Бев так не думала. Тому що коли їй крізь пальці маленькою теплою цівкою бризнула кров, їй у пам'яті миттю спалахнув той кривавий слід ступні, який вона залишала по собі після того, як наступила на розбиту пляшечку парфумів. Том. І...

("Бевві, я інколи непокоюся, і то сильно")

її батько.

— Ти теж отримав комаху, — звернувся Білл до Едді. — Чому?

— Не просто комаху, — сказав Едді, — а цвіркуна. У нас у підвалі живуть цвіркуни. Двісті тисяч доларів коштує будинок, а ми не можемо здихатися цвіркунів. Вони нас з розуму зводять по ночах. За пару ночей перед тим, як зателефонував Майк, мені наснився дійсно жахливий кошмар. Мені наснилося, що я прокинувся, а в ліжку в мене повно цвіркунів. Я спробував розстрілювати їх зі свого інгалятора, але коли я натискав гашетку, той видавав лише якесь рипіння, і перш ніж мені прокинутися, я усвідомив, що інгалятор також заповнений цвіркунами.

— Господиня нічого з цього не побачила, — промовив Бен. Він дивився на Беверлі. — Як твої батьки не бачили тієї крові, що виплескувалася зі зливного отвору, хоча вона була повсюди.

— Так, — кивнула вона.

Вони стояли, задивившись одне на одного, під делікатним весняним дощиком.

Майк поглянув собі на годинник.

— Приблизно хвилин через двадцять буде автобус, — сказав він. — Або я можу забрати чотирьох із вас до себе в машину, якщо ми втиснемося. Або можу викликати кілька таксі. Як забажаєте, так і зробимо.

— Гадаю, я піду звідси пішки, — промовив Білл. — Не знаю, куди саме піду, але подихати по дорозі свіжим повітрям наразі здається мені чудовою ідеєю.

— Я викличу таксі, — сказав Бен.

— Я поїду з тобою, якщо підкинеш мене до середмістя, — сказав Річі.

— Окей. А куди ти збираєшся піти?

Річі знизав плечима:

— Поки ще не впевнений насправді.

Решта вирішила чекати автобуса.

— Сьома вечора, — нагадав Майк. — І будьте обережними, усі ви.

Вони погодилися бути обережними, хоча Білл не розумів, як можна правдиво давати таку обіцянку, коли маєш справу з таким грандіозним комплексом невідомих факторів.

Він мало не почав про це казати, але, поглянувши на їхні обличчя, побачив, що

вони й самі це розуміють.

Натомість він пішов, коротко скинувши руку на прощання. Мжичка в повітрі приємно відчувалася на обличчі. Прогулянка назад до міста мусить бути довгою, але це також було добре. Йому багато про що треба подумати. Він радів, що возз'єднання вже відбулося і розпочалося діло.

Розділ 11

Пішохідні екскурсії

1

БЕН ГЕНСКОМ РОБИТЬ ВИБІР

Річі Тозіер виліз на перехресті трьох вулиць — Головної, Централ— та Канзас-стрит, — а Бен відпустив таксі на верхівці Горбатого Пагорба. Водієм був той самий Біллів "релігійний приятель", хоча ні Річі, ні Бен цього не знали: Дейв запав у якесь депресивне мовчання. Бен думав, що міг би вийти разом з Річі, але кращим чомусь здавалося, якщо всі вони розпочнуть окремо.

Стоячи на розі Канзас-стрит і Долтрі-кловз, Бен дивився, як таксі знову вливається в потік автомобілів, з руками, глибоко встромленими в кишені, намагаючись викинути собі з голови огидне завершення їхнього обіду. І не міг цього зробити; думки безперервно поверталися до тієї чорно-сірої мухи, що виповзла з віщувального коржика на тарілці Білла, з тими її крильцями в прожилках, розпластаними на спині. Він намагався відвернути свій розум від цього потворного образу, вірив, що досяг у цьому успіху, але за якихось п'ять хвилин усвідомлював, що знов повернувся думками до мухи.

"Я намагаюся це якось виправдати", — подумав він, маючи на увазі не в моральному сенсі, а радше в математичному. Будівлі зводять, засновуючись на певних природних законах; закони природи можна виразити формулами; формули мусять бути обґрунтованими. Де ж обґрунтування того, що відбулося менш ніж півгодини тому?

"Облиш це, — наказав він собі, і то не вперше. — Ти цього не можеш обґрунтувати, тож облиш".

Дуже добра порада; проблема лише в тім, що прийняти її він не міг. Він пам'ятав, що наступного дня після того, як він на покритому кригою Каналі бачив мумію, його життя пішло звичайним чином. Він розумів, що та істота, чим би вона не була, підійшла тоді дуже близько до того, щоб його запопасти, але його життя продовжувалося: він пішов до школи, написав контрольну з арифметики, після школи пішов до бібліотеки і їв зі звичайною для себе жадобою. Він просто прийняв ту істоту, яку побачив на Каналі, у своє життя, а якщо вона його тоді ледве не вбила... ну, дітей завжди щось ледь не вбиває. Вони, не дивлячись, кидаються через вулицю, вони дуркують на озері й раптом помічають, що запливли далеко на глибину на своїх надувних матрацах і змушені гребти назад, вони падають з гімнастичних драбин собі на гузна та з дерев на голови.

Тепер, коли він стояв тут, серед слабнучої мжички, перед крамницею "Надійний реманент", [515] яка у 1958 році була ломбардом (Брати Фраті, пригадав Бен, у подвійній вітрині завади повно рушниць та пістолетів, небезпечних бритв та підвішених

за шийки, наче якісь екзотичні тварини, гітар), йому дійшло, що діти почувалися краще на грані смерті, а також вони краще почувалися, приймаючи незбагненне в своє життя. Вони невимушено вірили в невидимий світ. Дива — як світлі, так і темні — бралися до уваги, о так, безсумнівно, але дива аж ніяк не зупиняли цього світу. Раптове потрясіння красою або жахом у десять років не виключало додаткового чиз-дога чи й парочки за обідом опівдні.

Але коли ти вже дорослий, усе перемінюється. Ти більше не лежиш у своєму ліжку без сну, упевнений, що щось чаїться в шафі або дряпається у вікно... але коли щось таки трапляється, щось поза раціональним поясненням, уся схема перенапружується. Аксони й дендрити[516] розпалюються. Тебе починає трясти й теліпати, тебе починає смикати, тріпати й калатати, твоя уява починає стрибати, скакати й шкварити "маленьких курчат" по всіх нервах. Ти просто неспроможний прийняти те, що трапилося, у свій життєвий досвід. Воно не засвоюється. Твій розум повсякчас до нього повертається, мацаючи його легенько лапкою, наче кошеня клубочок шерсті... звичайно, поки ти врешті-решт не божеволієш або потрапляєш у таке місце, де не можеш функціонувати.

"І якщо трапиться так, — подумав Бен, — отже, Воно запало мене. Нас. Цілком".

Він вирушив уздовж Канзас-стрит, не маючи на меті жодного конкретного місця. І раптом подумав: "Що ми зробили з тим срібним доларом?"

Він досі не міг цього пригадати.

"Той срібний долар, Бене... Беверлі врятувала тобі ним життя. Вам... напевне, усім вам... а особливо Біллу. Воно ледве не випустило мені кишки, перш ніж Беверлі це зробила... що? Що саме вона тоді зробила? І яким чином воно могло зробитися? Вона відігнала Воно, і всі ми їй допомагали. Але як?"

Раптом йому навернулося слово, слово, що зовсім нічого не означало, але від якого він увесь напружився: "Чуд".

Він подивився вниз на хідник і на мить побачив там накреслений крейдою обрис черепахи, і світ наче поплив йому в очах. Він їх міцно заплющив, а коли відкрив знову, там виявилася не черепаха; всього лише майже змита легким дощиком решітка для гри в класи.

"Чудь".

Що це означало?

— Я не знаю, — промовив Бен уголос, а коли швидко роззирнувся, щоб побачити, чи не почув хтось, як він балакає сам з собою, помітив, що з Канзас-стрит він уже завернув на Костелло-авеню. За обідом він сказав іншим, що Пустовище — єдине місце в Деррі, де він чувався в дитинстві щасливим... але ж це було не зовсім правдою, хіба не так? Було тут й інше місце. Чи то випадково, чи несвідомо він і прийшов до того іншого місця: Деррійської публічної бібліотеки.

Він постояв перед її фасадом хвилину чи дві, все ще тримаючи руки в кишенях. Вона не змінилася; так само як у дитинстві, Бен відчував захват від її ліній. Як чимало інших добре спроектованих кам'яниць, бібліотека вдало бентежила уважного

спостерігача суперечностями: якимсь чином її кам'яна поважність урівноважувалася делікатністю арок і стрункістю колон; вона мала вигляд приземлено надійної будівлі банку й одночасно залишалася стрункою і легкою (ну, стрункою — зі своїми перехрещеними вузькими залізними смугами, граційно заокругленими вікнами — вона була настільки, наскільки це властиво міським будівлям, особливо зведеним на зламі XIX й XX століть). Ці суперечності рятували її від потворності, і Бен майже не здивувався, відчувши хвилю любові до бібліотеки.

Мало що змінилося на Костелло-авеню. Поглянувши вздовж неї, він побачив Деррійський Громадський центр і раптом загадався, чи існує ще "Костелло-авеню Маркет" на тому місці, де півколова Костелло-авеню знову возз'єднується з Канзас-стрит.

Ледь зауважуючи, як промокають його парадні черевики, він вирушив через бібліотечний моріжок, щоб подивитися на скляний коридор між дорослою і дитячою бібліотеками. Той також не змінився, і звідси, стоячи перед похилими гілками плакучої верби, Бен бачив, як туди-сюди коридором проходять люди. Його знов затопило старим захватом, і він уперше дійсно забув про те, що трапилося наприкінці їхнього возз'єднувального обіду. Йому згадалося, як він дитиною обходив будівлю саме до цього місця, тільки взимку, пробиваючись крізь сніг, який був йому майже по кульші, а потім стояв тут замалим не п'ятнадцять хвилин. Він пригадав, що зазвичай приходив у присмерку, і знову ж таки притягував і утримував його тут контраст, хоча в нього німіли пучки пальців і сніг танув усередині його зелених гумових чобіт. Стягувалася й гуснула темрява там, де він стояв, світ ставав бузковим з ранніми зимовими сутінками, небо набувало кольорів попелу на сході й бурштину на заході. Де він стояв, було холодно, градусів з десять напевне, і ще морозніше, коли вітер задував із замерзлого Пустовища, як воно часто й бувало.

Але там, менш ніж за сорок ярдів від того місця, де він стояв, люди ходили туди-сюди у самих лиш сорочках. Там, менш ніж за сорок ярдів від того місця, де він стояв, пролягала магістраль яскравого білого світла, розлитого згори флуоресцентними лампами. Пересміювалися малі діти, трималися за руки зі старшокласниками закохані старшокласники (а якщо таке бачила бібліотекарка, вона наказувала це припинити). Було в цьому щось чарівне, чарівним у гарному сенсі було те, що він був занадто юним, щоб пояснювати це такими банальними речами, як електрика й мазутне опалення. Чарівним було те, що цей осяйний циліндр світла й тепла поєднував дві темні будівлі, мов дорога життя, чарівним було дивитися на людей, які проходять по ньому крізь темне засніжене поле, недоторканні для темряви й холоду. І це робило їх вродливими й богоподібними.

Зрештою він ішов геть (як це він робить і зараз), обходячи будівлю до її передніх дверей (як це він робить і зараз), але завжди затримувався, щоб оглянутись назад (як це він робить і зараз) перед тим, як громіздке кам'яне рамено дорослої бібліотеки затулить йому вид на ту делікатну пуповину.

Сумовито дивуючись ностальгічному болю, що стискав йому серце, Бен зійшов

сходами до дверей дорослої бібліотеки й на мить затримався на вузькій терасі відразу поза колонами, завжди такій збудливій і прохолодній, хоч яким би спекотним був день. Потім він потягнув на себе обкуті залізом двері з прорізом для вкидання книжок і увійшов у тишу.

Коли він вступив у м'яке світло підвісних скляних куль, сила спогадів на мить майже запаморочила його. Та сила не була фізичною — не схожою на удар у щелепу чи ляпас. Вона була радше спорідненою з тим химерним відчуттям повернення самого часу до власного сліду, яке, не маючи кращого терміна, люди називають дежавю. У Бена й раніше траплялося це відчуття, але ще ніколи воно не вражало його з такою дезорієнтуючою потужністю; пару митей він так і простояв у дверях, почуваячись буквально загубленим у часі, не певний, скільки йому зараз років. Тридцять вісім чи одинадцять?

Тут панувала та сама мурмотлива тиша, лише вряди-годи перебивана чиймсь шепотом, тихенькими "гуп" бібліотекарки, яка штемпелює книжки чи повідомлення про їх затримку, притишеним шурхотінням перегортуваних сторінок газет і журналів. Так само, як і тоді, він був у захваті від особливості тутешнього світла. Воно косо спадало крізь високі вікна, сіре, мов голубине крило цього дощового дня, світло, яке якимсь чином заколисувало й навіювало мрійливість.

Бен вирушив крізь широкий простір по лінолеуму з червоно-чорним, тепер уже майже стертим візерунком, намагаючись, як це він колись робив завжди, притишувати звуки своїх кроків — доросла бібліотека здіймалася посередині куполом, тож усі звуки підсилювалися.

Він побачив, що залізні гвинтові сходи, які вели до книгосховища, все ще на своєму місці, обабіч підковоподібної головної стійки, але також побачив, що в якийсь момент протягом минулих двадцяти п'яти років, відтоді як він з мамою переїхав із Деррі, там додався крихітний кошиковий ліфт. Це подарувало йому деяке полегшення — вбило клин у те задушливе відчуття дежавю.

Перетинаючи цей широкий простір, він почувався якимсь стороннім прибульцем, шпигуном із чужої країни. Не переставав очікувати, що бібліотекарка за стійкою підведе зараз голову, подивиться на нього, а потім окликне його з чистою, дзвінкою інтонацією, яка зруйнує зосередженість кожного читача тут і поверне до нього кожне око: "Ви! Так, ви! Що ви тут робите? Вам тут нема чого робити! Ви з Позамежжя! Ви з Колишнього! Вертайтеся туди, звідки з'явилися! Вертайтеся зараз же, перш ніж я викличу поліцію!"

Вона дійсно підвела голову, молода дівчина, гарненька, і на якусь мить Бенові здалося, що його фантазія зараз мусить справдитися, і серце стрибнуло йому в горло, коли її світло-блакитні очі зустрілися з його очима. Та потім її погляд майнув далі, індиферентно, і Бен зрозумів, що він може ходити знову. Якщо він і був шпигуном, то залишився невикритим.

Дорогою до коридору, що вів у дитячу бібліотеку, він пройшов під закрутом одного з прогонів вузьких і майже вбивчо крутих кованих сходів, з подивом усвідомивши

(тільки після того, як це зробив), що щойно був утрапив у стару колію своєї дитячої звички. Він подивився вгору з надією, яку плекав колись хлопчиком — побачити якусь дівчину в спідниці, що спускатиметься тими сходами. Він згадав (щойно лишень згадав), як був поглянув туди без усякої причини одного дня, коли йому було років вісім чи дев'ять, і зазирнув просто під саржеву спідницю якоїсь гарненької старшокласниці, побачив її чистенькі рожеві трусики. Як той раптовий відблиск сонця з браслета на щиколотці Беверлі Марш був поцілів стрілою примітивнішого за просту прихильність чи закоханість відчуття йому в серце в день закінчення школи 1958 року, так і побачені трусики старшокласниці тоді вразили його; він пригадав, як сидів потім за столом у дитячій бібліотеці й думав про те несподіване видовище, мабуть, цілих двадцять хвилин думав, з розпашілими щоками й лобом, з розкритою і нечитаною книжкою з історії залізничних потягів перед собою, його пеніс став твердим паростком у штанях, паростком, що запустив своє коріння вгору, по всьому його животу. Він дофантазувався до того, що вони з нею побралися і живуть у маленькому будиночку на околиці міста, віддаючись утіхам, яких він ані найменшою мірою не розумів.

Ті відчуття минулися майже так само раптово, як і надійшли; але він більше ніколи не проходив під сходами без того, щоб позирнути вгору. Він більше ніколи не бачив там нічого такого ж цікавого та хвилюючого (одного разу там з ваговитою обережністю спускалась якась товста пані, але він постійно відвернув очі від цього видовища з відчуттям сорому, наче якийсь напасник), але звичка залишилася — він їй оце щойно був піддався, уже дорослим.

Він повільно йшов заскленим коридором, відзначаючи тепер ще й інші зміни: жовті липучки з написами "ОПЕК[517] ЛЮБИТЬ, КОЛИ ВИ МАРНУЄТЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ, ТОМУ ЕКОНОМТЕ КОЖЕН ВАТ!", наклеєні на панелі вмикачів. З обрамлених фотографій на дальній стіні, коли він увійшов до цього маломірного світу столиків з білого дикту й маленьких стільців з білого дикту, світу, де питний фонтанчик був лише чотири фути заввишки, дивилися не Двайт Айзенгавер і Річард Ніксон, а Роналд Рейган і Джордж Буш — Рейган[518], пригадав Бен, був ведучим "Дж. Е. Театру" [519] в тому році, коли Бен закінчив п'ятий клас, а Джордж Буш тоді ще не сягнув і тридцяти.

Але...

Те відчуття дежавю охопило його знову. Бен був перед ним безпорадним, і цього разу відчув терпкий жах людини, яка після півгодинного бовтання врешті усвідомила, що берег не наближається, а вона тоне.

Тривала година оповідок, далі в кутку приблизно дюжина малюків тихо сиділи півколом на маленьких стільчиках і слухали. "Хто це такий тупотить тут по моему мосту?", — прогарчала бібліотекарка голосом троля з казки. І Бен подумав: "Коли вона підведе голову, я побачу, що це міс Дейвіс, так, це буде міс Дейвіс і лице в неї буде ані на день не старшим за..."

Але коли вона підвела голову, він побачив жінку набагато молодшу, ніж та, якою була міс Дейвіс навіть у ті часи.

Дехто з дітей, прикриваючи собі рота, хихотів, але решта тільки дивились на неї, в

їхніх очах відбивалося вічне питання чарівної казки: буде подолано чудовисько... чи воно попоїсть?

— Це я, Біллі Кмітливий Козлик, тупочу по твоєму мосту, — продовжила бібліотекарка, і Бен, збліднувши, пройшов повз неї.

"Як таке може бути, що тут звучить та сама казка? Точнісінько та сама казка. І я мушу повірити, що це лише збіг? Тому що я не... не можу я просто, чорти забирай, у це повірити!"

Він нахилився до питного фонтанчика так низько, що відчув себе Річі, котрий робить отой свій ритуал з поклонами, теревенячи заразом оті свої нісенітниці.

"Я мушу з кимсь поговорити, — подумав він, панікуючи. — З Майком... Біллом... з ким-небудь. Чи це насправді щось зшиває тут разом минуле й теперішнє, чи мені це тільки уявляється? Тому що, якщо це не просто моя уява, я не певен, що достатньо підготовлений до такого. Я..."

Він подивився на реєстраційну стійку, і серце на мить немов зупинилося йому в грудях, перш ніж почати битися вдвічі швидше. Простий плакат впадав у вічі... і був знайомим. Він просто повідомляв:

ПАМ'ЯТАЙ ПРО ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС.

19:00

ДЕПАРТАМЕНТ ПОЛІЦІЇ ДЕРРІ

Тієї ж миті йому нібито все стало ясно — усе прояснилося для нього в одному страшному спалаху просвітлення, і він зрозумів, що голосування, у якому вони взяли участь, було жартом. Не було ніякого повернення, ніколи не було. Вони потрапили в колію так само наперед визначену, як та колія пам'яті, що змусила його подивитися вгору, коли він проходив під сходами, які ведуть до книгосховища. Тут, у Деррі, якесь відлуння, якесь смертельне відлуння, і все, на що вони можуть надіятися, це те, що це відлуння вони зможуть змінити на свою користь так, аби забратися звідси разом зі своїми життями.

— Господи, — пробурмотів він, потираючи долонею собі щоку, і то жорстко.

— Чи можу я вам чимось допомогти, сер? — пролунав голос у нього біля ліктя, і він аж трохи здригнувся. Питала дівчина, либонь сімнадцятирічна, її русяве волосся було стягнуте назад від гарненького обличчя старшокласниці шпильками-пряжками. Бібліотечна помічниця, звичайно; вони були тут і в 1958, старшокласниці й старшокласники, які розставляли по полицях книжки, показували дітям, як користуватися картотекою, обговорювали задані твори з аналізом прочитаних книжок і шкільні газети, допомагали розгубленим школярам, які писали наукові роботи, з коментарями й бібліографіями. Платня була жалюгідною, але завжди знаходилися діти, які бажали цим займатися. Це була приємна робота.

Навздогін за цим, уважніше прочитавши приємний, проте допитливий вираз на обличчі дівчини, Бен згадав, що насправді він не належить більше до цього місця — він тут велетень у країні маленьких людей. Сторонній. У дорослій бібліотеці він почувався незатишно через можливість того, що його розглядатимуть або заговорять з ним, але

тут отримав щось на кшталт полегшення. По-перше, це доводило, що він усе-таки дорослий, і той факт, що дівчина під своєю тонкою сорочкою в стилі вестерн не мала ліфчика, також дарував полегшення, а не збудження: якщо потрібен був доказ того, що зараз 1985, а не 1958 рік, то явно виражені соски, що впиралися у тканину її сорочки, якраз ним і був.

— Ні, дякую, — відповів Бен, а потім без жодної зрозумілої йому самому причини почув, як він додає: — Я шукав свого сина.

— О? А як його ім'я? Можливо, я його бачила, — посміхнулась вона. — Більшість дітей я знаю.

— Його звуть Бен Генском, — сказав він. — Але я його тут не бачу.

— Скажіть мені, як він виглядає, і я передам йому звістку від вас, якщо треба.

— Ну, — промовив Бен, відчуваючись уже незручно та шкодуючи, що розпочав це, — він такий, доволі огрядний і дещо схожий на мене. Але нічого важливого нема, міс. Якщо ви його побачите, просто перекажіть, що сюди зазирнув його тато дорогою додому.

— Так і зроблю, — сказала вона й усміхнулась, але та усмішка не відбилася в її очах, і Бен раптом усвідомив, що вона підійшла до нього й заговорила не з простої ввічливості й бажання допомогти. Тут така справа, що вона помічниця в дитячій бібліотеці міста, в якому протягом останніх восьми місяців було замордовано дев'ятеро дітей. Бачиш чужого чоловіка в цьому маломірному світі, куди рідко заходять дорослі, хіба що залишити або забрати своїх дітей. Вмикається підозріливість... природно.

— Дякую вам, — сказав він, подарував їй посмішку, яка, як він сподівався, була заспокійливою, а потім забрався к чорту геть.

Він повернувся коридором назад до дорослої бібліотеки й за якимсь імпульсом, якого не розумів, вирушив до стійки... але ж, звісно, вони й мусять сьогодні керуватися своїми імпульсами, хіба не так? Керуватися своїми імпульсами й дивитися, куди вони приведуть.

Табличка на абонементській стійці підказувала, що молоду, гарну бібліотекарку звуть Керол Деннер. Поза дівчиною Бен роздивився двері з панеллю з матового скла; на них був напис: МАЙКЛ ХЕНЛОН. ДИРЕКТОР БІБЛІОТЕКИ.

— Чи можу я вам чимось допомогти? — спитала міс Деннер.

— Гадаю, так, — сказав Бен. — Тобто, сподіваюсь, що так. Я хотів би отримати читачький квиток.

— Дуже добре, — кивнула вона, витягаючи бланк. — Ви мешканець Деррі?

— Наразі ні.

— У такому разі, ваша домашня адреса?

— Шлях Сільська Зірка, 2, Гемінгфорд-Хоум, Небраска, — він на мить затнувся, подумки трохи підсміюючись з виразу її очей, а потім продиктував поштовий індекс: — 59341.

— Це такий жарт, містере Генском?

— Зовсім ні.

— Отже, ви переїжджаєте в Деррі?

— Ні, таких планів я не маю.

— Доволі довгий шлях, щоб приїздити по книжки, чи не так? Там, у Небрасці, немає бібліотек?

— Це певного роду сентиментальний жест, — сказав Бен. Він думав, що пояснювати таке чужій людині йому буде ніяково, але виявив, що це не так. — Розумієте, я виріс у Деррі. І оце вперше сюди повернувся, відтоді як був дитиною. Я ходив містом, роздивлявся, що тут змінилося, а що ні. І зненацька мені дійшло, що я провів тут майже десять років свого життя, від трирічного до тринадцятирічного віку, але не маю жодної речі на згадку про ті роки. Навіть такої дрібниці, як поштова листівка. У мене було кілька срібних доларів, але один я загубив, а решту подарував одному другові. Гадаю, мені таки потрібен якийсь сувенір на згадку про дитинство. Трохи ніби запізно, але хіба не кажуть: краще пізно, ніж ніколи?

Керол Деннер усміхнулась, і ця посмішка перетворила її гарненьке обличчя на обличчя красуні.

— Гадаю, це дуже ґречно, — сказала вона. — Якщо ваша ласка, пороздивляйтеся хвилин десять-п'ятнадцять книжки, а коли повернетесь до мене, ваш читацький квиток буде готовий.

Бен злегка вишкірився:

— Здогадуюсь, що тут мусить бути якийсь внесок, — промовив він. — Людина з-поза цього міста, і все таке.

— Ви мали читацький квиток у дитинстві?

— Звичайно, мав, — посміхнувся Бен. — Гадаю, за винятком моїх друзів, читацький квиток був для мене найважливішим...

— Бене, ти не міг би підійти сюди? — раптом гукнув чийсь голос, розрізавши бібліотечний затишок, немов скальпелем.

Він обернувся, винувато смикнувшись, як ото роблять люди, коли хтось закричить у бібліотеці. Він не побачив жодної знайомої людини... а за мить зрозумів, що ніхто там не підвів голови й не виказав ознак роздратування. Старі люди так і читали свої журнали й газети: "Деррі Ньюз", Бостонську "Глоб", "Нейшенел Джеографікл", "Тайм", "Ньюзвік", "Ю.Ес. Ньюз & Ворлд Ріпорт". Дві старшокласниці за столиками в довідниковому відділі сиділи, так само схиливши разом голови над стосом паперів і купою каталожних карток. Кілька осіб продовжували перебирати книжки на полицях під написом: ПОТОЧНА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА — ВИДАЄТЬСЯ ТІЛЬКИ НА СІМ ДНІВ. Якийсь літній чоловік у кумедному шоферському картузі, із затиснутою в зубах холодною люлькою, продовжував гортати альбом ескізів Луїса де Варгаса[520].

Він знову обернувся до молодої жінки, яка дивилася на нього з подивом.

— Щось не так? — запитала вона.

— Ні, — відповів Бен, усміхаючись. — Здалося, ніби я дещо почув. Гадаю, втома після перельоту дужче дається мені взнаки, ніж я припускав. Що ви казали?

— Ну, насправді це ви казали. Але я збиралася пояснити, що, якщо у вас був

читацький квиток, коли ви жили тут, ваше ім'я мусить досі залишатися в реєстрі, — сказала бібліотекарка. — Тепер ми все зберігаємо на мікрофільмах. Дещо таки змінилося з часів вашого дитинства, я гадаю.

— Так, — погодився він. — Багато чого змінилося в Деррі... але, здається, чимало речей залишилися такими ж, як і колись.

— У всякому разі, я можу пошукати ваше ім'я і видати вам оновлений квиток. Без жодної плати.

— Це просто чудово, — сказав Бен, але перш ніж він устиг додати слова подяки, той голос знову прорізав священну бібліотечну тишу, тепер іще гучніший, зловісно веселий: "Піднімайся сюди, Бене! Піднімайся сюди, ти, малий жирний задрипанець! "Це Твоє Життя",[521] Бене Генскоме!"

Бен прокашлявся:

— Буду вдячний, — промовив він.

— Нема за що, — вона скинула на нього очима. — Надворі вже потеплішало?

— Трохи, — відповів він. — А що?

— Ви...

"Бен Генском це зробив! — проверещав той голос. Він звучав згори — надходив із книгосховища. — Бен Генском замордував тих дітей! Ловіть його! Хапайте його!"

— ... пітнієте, — договорила вона.

— Невже? — перепитав він ідіотично.

— Я зараз же все зроблю, — сказала вона.

— Дякую.

Вона пішла до старої друкарської машинки "Роял" на куті своєї стійки.

Бен повільно вирушив геть, серце барабаном гупало йому в грудях. Так, він пітнів; він відчував, як піт сочиться з лоба, під пахвами, воложить волосся в нього на грудях. Він поглянув угору й побачив Клоуна Пеннівайза, той стояв на вершечку лівих сходів і дивився вниз, на нього. З обличчям, білим від гриму. З кривавою помадою на губах, викривлених у вбивчій усмішці.

Там, де в нього мусили бути очі, зяяли порожні очниці. В одній руці він тримав низку повітряних кульок, а в іншій якусь книгу.

"Не він, — подумав Бен. — Воно. Я стою тут, посеред ротонди Деррійської публічної бібліотеки, вдень, наприкінці весни 1985 року, я доросла людина, і я бачу лице в лице найбільший кошмар мого дитинства. Я зараз лице в лице з Воно".

— Піднімайся сюди, Бене, — погукав згори Пеннівайз. — Я тебе не ображу. Маю для тебе книжку! Певну книжку... і повітряну кульку! Піднімайся нагору!

Бен відкрив рота, щоб гукнути у відповідь: "Ти божевільний, якщо думаєш, що я піднімуся туди", і раптом второпав — якщо він це зробить, усі тут подивляться на нього, всі тут подумають: "Що це за божевільний?"

— Ох, я розумію, що ти не можеш відповідати, — гукнув згори Пеннівайз і захихотів. — Хоча на хвилю я тебе, дурня, до цього майже підштовхнув, авжеж, я такий. "Перепрошую, сер, у вас є принц Альберт у коробці?.. Є?.. Краще випустіть

неборака!"[522] "Перепрошую, мем, холодильник у вас працює?.. Справді?.. То чому б вам не платити йому зарплату?"

Клоун на верхньому майданчику закинув голову назад і верескливо розсміявся. Сміх громовою луною відбився у куполі ротонди, наче полетіла зграя чорних кажанів, і Бен тільки величезним зусиллям волі втримався від того, щоб ляснути себе долонями, прикривши вуха.

— Піднімайся сюди, Бене, — гукнув згори Пеннівайз. — Побалакаємо. Нейтральна територія. Що ти на це скажеш?

"Я туди не підніматимусь, — подумав Бен. — Гадаю, коли я нарешті доберуся до тебе, тобі не хотітиметься мене бачити. Ми збираємося тебе вбити".

Клоун знову зайшовся верескливим реготом: "Убити? Убити мене?" І раптом, моторошно, голосом Річі Тозіера, себто не його власним голосом, але Голосом Негритосика у виконанні Річі Тозіера: "Маса, не вбиваття моя, моя бу'є слухняна ніга, не вбиваття сей ваша чорни хлопчик, Скирте!" І потім знову той верескливий регіт.

Здригаючись, з побілілим обличчям, Бен пішов з лункого центру дорослої бібліотеки. Він відчував, що ось-ось виблює. Зупинившись перед полицею, він узяв з неї жахливо тремтячою рукою навімання якусь книжку. Його похололі пальці зашурхотіли сторінками.

— Це твій єдиний шанс, Скирте! — гукнув той самий голос згори в нього за спиною. — Забирайся геть із міста. Забирайся до того, як стемніє сьогодні ввечері. Я запопаду тебе цієї ночі... тебе й усіх інших. Ти занадто старий, щоб мене зупинити, Бене. Ви всі занадто старі. Занадто старі для будь-чого, окрім як бути вбитими. Забирайся геть, Бене. Таке ти хочеш побачити цієї ночі?

Бен повільно обернувся, все ще тримаючи в крижаних руках книгу. Він не хотів дивитися, але немов якась невидима рука під його підборіддям піднімала йому голову вище, й вище, й вище.

Клоун пропав. Дракула стояв на верхньому майданчику лівих сходів, але не кінематографічний Дракула; не Бела Лутоші, чи Крістофер Лі, чи Френк Ленджел, чи Френсіс Ледерер, чи Реджі Нолдер[523]. Якесь древнє, подібне до людини страховисько з обличчям, немов покручений корінь, стояло там. Обличчя в нього було смертельно блідим, а очі пурпурово-червоними, кольору кривавих згустків. Раптом у нього відпала щелепа, показавши повну пащу бритвених лез "Джиллет Блу Блейдс", що під різними кутами стирчали з ясен; це було так, немов дивишся в якийсь смертоносний дзеркальний лабіринт, де єдиний хибний крок може призвести до того, що тебе розріже навпіл.

— Їїіі-КРЕК, — закричало воно, і його щелепи різко заклацнулися. Кров ринула йому з рота червоно-чорним потоком. Шмаття порубаних губ падало на сяйливо-білий шовк його бальної сорочки, сповзаючи равликами донизу, залишаючи по собі криваві стежки.

"Що побачив Стен Юріс, перед тим як померти? — кричав йому вампір з верхнього майданчика сходів, регочучи кривавою дірою свого рота. — Принца Альберта в

коробці? Короля дикого фронтиру Дейві Крокета? Що він побачив, Бене? Ти теж хочеш це побачити? Що він побачив? Що він побачив?" А тоді знову той верескливий регіт, і Бен зрозумів, що й сам він зараз закричить, так, ніяк йому утримати крик, той уже ось-ось вирветься. Кров ляпотіла вниз зі сходового майданчика жахливою зливою. Одна її крапля впала на покручену артритом руку якогось старого, котрий читав "Волл Стрит Джорнел". Вона просочилась йому між кісточок пальців, невидима й невідчутна.

Бен рвучко втягнув повітря, упевнений, що зараз вирветься крик, немислимий серед спокою цього весняного, ласкаво-дощівливого пополудня, такий же шокуючий, як розтин ножем... чи повною пащею бритвених лез.

Натомість тремтливим, непевним потоком, промовлені, а не викриknуті, промовлені стиха, неначе молитва, з нього вийшли такі слова: "Ми наробили з нього зарядів, авжеж. Ми переробили той срібний долар на срібні заряди".

Джентльмен у шоферському картузі, який переглядав малюнки де Варгаса, різко скинув голову:

— Нісенітниця, — сказав старий.

Тепер уже люди дивились насправді; хтось роздратовано шикнув на цього старого: "Шшшш".

— Перепрошую, — мовив Бен тихим, тремтячим голосом. Він немов звіддаля усвідомлював, що його обличчя зараз буквально спливає потом, а сорочка прилипла до тіла. — Я було подумав уголос...

— Нісенітниця, — повторив старий джентльмен, тепер ще гучніше. — Неможливо зробити срібні кулі зі срібного долара. Поширене непорозуміння. З дешевого читва. Проблема полягає в специфіці гравітації...

Раптом та жінка, міс Деннер, опинилась поряд:

— Містере Брокгілл, поведіться тихіше, — сказала вона доволі лагідно. — Люди читають...

— Чоловік хворий, — зненацька кинув Брокгілл і повернувся до свого альбому. — Дайте йому якогось аспірину, Керол.

Керол Деннер подивилася на Бена, і обличчя в неї стривожено вагострилося:

— Ви дійсно недобре почуваетесь, містере Генском? Я розумію, таке неввічливо казати, але вигляд у вас жахливий.

Бен почав:

— Я... я їв китайську їжу на обід. Боюся, вона не узгодилася з моїм організмом.

— Якщо вам треба полежати, там є кушетка, в кабінеті містера Хенлона. Ви могли б...

— Ні. Дякую вам, але ні.

Чого йому хотілося, це не полежати, а забратися к чортам з Деррійської публічної бібліотеки. Він подивився вгору на сходовий майданчик. Клоун пропав. Вампір пропав. Але там залишилася повітряна кулька, прив'язана, до кованих перил, які оточували майданчик. На її опуклій шкірці виднілись слова: "ГАРНОГО ДНЯ! ЦІЄЇ НОЧІ ТИ ПОМРЕШ!"

— Ваш читацький квиток готовий, — сказала вона, несміливо торкаючись його руки. — Він вам ще потрібен?

— Так, дякую, — відповів Бен. Він зробив глибокий, тремтливий вдих. — Я дуже перепрошую...

— Я просто сподіваюся, що в вас не харчове отруєння, — сказала вона.

— Не вийде, — подав голос містер Брокгілл, не підводячи голови від де Варгаса й не виймаючи з кутика рота своєї неживої люльки. — Штукерія з примітивної пригодницької літератури. Куля перекидатиметься.

І, заговоривши знову без жодного попереднього усвідомлення, що він зараз заговорить, Бен промовив:

— Картечини, не кулі. Ми майже відразу зрозуміли, що куль ми зробити не зможемо. Я маю на увазі, ми тоді були просто дітьми. Це була моя ідея зробити...

— Шшшш! — прошипів хтось знову.

Брокгілл кинув на Бена дещо зляканий погляд, нібито зібрався щось сказати, та потім знову повернувся до своїх етюдів.

Уже за стійкою Керол Деннер вручила йому маленьку помаранчеву картку з видруківаним під її верхнім краєм написом ДЕРРІЙСЬКА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА. Приголомшений, Бен усвідомив, що це він отримав перший у своєму житті дорослий читацький квиток. Той, що він мав у дитинстві, був канарейково-жовтим.

— Ви певні, що вам не варто трохи полежати, містере Генском?

— Дякую, я почуваюся трішки краще.

— Упевнені?

Він спромігся на посмішку:

— Щодо себе впевнений.

— Вигляд у вас дійсно трохи кращий, — проказала вона, але проказала це з певним сумнівом, немов розуміючи, що так годиться казати, але сама в це не вельми вірячи.

Потім вона потримала книжку під пристроєм для мікрофільмування, якими вони тепер користувалися для реєстрації видаваних? читачам книжок, і Бен відчув доторк ледь не істеричного зачудування. "Це ж та книжка, яку я вхопив з полиці, коли клоун почав пащекувати Голосом Негритосика, — подумав він. — Вона вирішила, що я хочу взяти її почитати. Я вперше за двадцять п'ять років роблю вибір у Деррійській публічній бібліотеці й навіть не знаю, яку саме книжку я вибрав. І понад те, мені це байдуже. Дозвольте мені тільки звідси вибратися, гаразд? І цього буде достатньо".

— Дякую вам, — промовив він, припасовуючи книжку собі під пахву.

— Ми завжди будемо вам раді, містере Генском. Ви певні, що не бажали б прийняти трохи аспірину?

— Цілком певен, — відповів він... і потім завагався. — А ви часом не знаєте, як справи у місіс Старрет, чи як? Барбара Старрет? Вона колись очолювала Дитячу бібліотеку.

— Вона померла, — сказала Керол Деннер. — Три роки тому. Я так розумію, інсульт. Так жаль. Вона була порівняно молодою... п'ятдесят вісім чи дев'ять, мені

здається. Містер Хенлон тоді закрив бібліотеку на день.

— О, — тільки й мовив Бен, відчувши порожнечу в серці. Ось що стається, коли ти повертаєшся до своїх колишніх, як це співається в пісні. Глазур на торті солодка, та гірка під нею начинка. Люди тебе забули, або померли, поки тебе не було, або втратили волосся й зуби. А в деяких випадках дізнаєшся, що хтось втратив і розум. Ох, як це прекрасно — бути живим. Господи, Твоя воля.

— Вибачте, — сказала бібліотекарка. — Ви любили її, правда ж?

— Усі діти любили місіс Старрет, — відповів Бен і тут же злякався, що опинився дуже близько до сліз.

— Ви...

"Якщо вона знову в мене питає, чи зі мною все гаразд, боюся, я дійсно розплачуся. Або закричу. Або ще щось".

Він поглянув собі на годинник і промовив:

— Я дійсно мушу вже бігти. Дякую за те, що виявили до мене таку уважність.

— Доброго вам дня, містере Генском.

"Авжеж. Тому що вночі я помру".

Він подякував їй кивком і вирушив геть. Раз на нього поглянув містер Брокгілл, гостро й підозріливо.

Бен подивився вгору на майданчик, який вінчав ліві сходи. Повітряна кулька так і майоріла там, прив'язана за нитку до кованого мережива перил. Але тепер напис на ній був іншим:

Я УБИВ БАРБАРУ СТАРРЕТ!

— Я, КЛОУН ПЕННІВАЙЗ

Бен відвів погляд, відчуваючи, як у горлі йому знову починає битися пульс. Коли він урешті вибрався надвір, його вразило сонячне світло — хмари над головою розходилися і вниз лилося тепле сонце пізнього травня, роблячи траву неймовірно зеленою й буйною. Бен відчув, як щось почало спадати йому з серця. Йому здавалося, що він залишив позаду, в бібліотеці, якийсь нестерпний тягар... а потім він опустив очі вниз, на книжку, яку собі там випадково вибрав, і зуби в нього клацнули, зійшовшись разом з раптовою, болючою силою. Це була повість Стівена В. Мідера "Бульдозер", одна з тих книжок, які він узяв у бібліотеці того дня, коли пірнув у Пустовище, щоби втекти від Генрі Баверза та його друзів.

А коли вже зайшлося про Генрі, то слід підшви його мотоциклетного чобота досі лежав на палітурці цієї книжки.

Здригаючись, гортаючи сторінки, Бен перегорнув їх до кінця. Бібліотека перейшла на реєстраційну систему через мікрофільмування; він сам це щойно бачив. Але ззаду в цієї книжки все ще була кишенька зі вставленою до неї карткою. На картці йшла низка імен і проти кожного бібліотечний штамп із датою повернення. Роздивляючись картку, ось що побачив Бен:

ІМ'Я ЧИТАЧА ДАТА ПОВЕРНЕННЯ

Чарлз Н. Бравн 14 травня 1958

Девід Хартвел 1 червня 1958

Джозеф Бреннан 17 червня 1958

І в останньому рядку, залишений із сильним натиском олівця, його дитячий підпис:

Бенджамін Генском 9 липня 1958

І проштамповане на картці, проштамповане на форзаці, проштамповане крізь усю товщу сторінок мастким, червоним, схожим на кров чорнилом єдине слово: АНУЛЯЦІЯ.

— Ох, не доведи Господи, — пробурмотів Бен. Він не знав, що тут можна інше сказати; здавалося, ці слова покривають усю цю ситуацію. — Ох, не доведи Господи, не доведи Господи.

Він стояв на новоявленому сонячному світлі, і раптом загадався: що ж там відбувається з іншими?

2

ЕДДІ КАСПБРАК РОБИТЬСЯ ЛОВЦЕМ

Едді вийшов з автобуса на розі Канзас-стрит і Кошут-лейн. Кошут була вуличкою, яка тягнулася вниз пагорбом чверть милі, перш ніж раптом глухо впертися там, де земля осипалася в провалля Пустовища. Едді абсолютно не уявляв собі, чому, щоб вийти з автобуса, він вибрав саме це місце; з Кошут-лейн у нього нічого не було пов'язано, і саме на цьому відтинку Канзас-стрит він не знав нікого. Але чомусь це здалося правильним Місцем. От і все, що він розумів, проте на даному етапі цього було достатньо. Беверлі полишила автобус, злегка махнувши рукою, на одній із зупинок ще на Нижній Головній вулиці. Майк поїхав своєю машиною назад до бібліотеки.

Тепер, дивлячись, як віддаляється невеличкий і якийсь абсурдний автобус "мерседес", Едді серйозно сам собі дивувався, що він тут робить, стоячи на розі мізерної вулички в мізерному місті, майже за п'ять сотень миль удалині від Майри, яка там, без сумніву, до сліз хвилюється за нього. Раптом він відчув, як йому ледь не болісно закрутилося в голові, торкнувся кишені піджака й згадав, що залишив "Драмамін" у "Таун Хаусі" разом із рештою свого фармакопейного багажу. Втім, він мав із собою аспірин. Вийти десь без аспірини йому було б не легше, ніж вийти без штанів. Насухо проковтнувши парочку пігулок, він вирушив уздовж Канзас-стрит, непевно думаючи, що може так дійти до публічної бібліотеки або перейти на Костелло-авеню. Уже почало випогоджуватися, й Едді припустив, що міг би прогулятися навіть до Західного Бродвею, помилуватися тими вікторіанськими будинками, з яких там склалися лише два квартали дійсно гарної житлової забудови в Деррі. У дитинстві він інколи так і робив — просто прогулювався Західним Бродвеєм, ніби ненавмисно, ніби по дорозі кудись ще. На розі Вітчем-стрит і Західного Бродвею була садиба Мюллерів, будинок із червоної цегли з вежками по всіх кутах і живоплотом спереду. Мюллери мали садівника, котрий завжди дивився на Едді підозріливими очима, поки той його минав.

Далі, за чотири будинки після Мюллерів, на тому ж боці вулиці містилася садиба Бові — одна з причин, підозрював Едді, чому Грета Бові й Селлі Мюллер були такими близькими подружками в початковій школі. Їхній дім був укритий зеленим гонтом і теж

мав вежі. Але, тоді як вежі на будинку Мюллерів були прямокутними, тутешні вінчали кумедні конічні дашки, які нагадували Едді шкільні блазенські ковпаки[524]. Улітку там, на бічній галявині, завжди виднілися садові меблі — столик під зухвалою жовтою парасолею, плетені крісла, мотузяний гамак, натягнутий між двох дерев. А поза будинком завжди все було наготові для гри в крокет. Едді знав це, хоча його ніколи не запрошували до Грети пограти в крокет. Проходячи тут ніби ненавмисно, ніби по дорозі кудись іще, Едді інколи чув стукіт куль, сміх чи стогони, коли чиясь куля залітала "в нікуди". Одного разу він побачив і саму Грету, з лимонадом в одній руці й крокетним молотком в іншій — така струнка й гарніша понад слова всіх поетів (навіть її обпечені сонцем плечі видалися невимовно гарними Едді Каспбраку, дев'ятирічному в той час) — вона гналася за своєю кулею, посланою "в нікуди"; та куля зрикошетила від дерева й таким чином винесла Грету на огляд Едді.

Він закохався в неї трішки того дня — біляве, сяюче волосся дівчини спадало на плечі її сукні-шортів лазурового кольору. Вона роззиралася довкола, і на мить Едді подумав, що вона побачила його, але це виявилось не так, бо, коли він підняв руку в нерішучому привітанні, вона не змахнула йому у відповідь своєю, а тільки відбила кулю знову на задню галявину, а тоді побігла слідом за нею. Він пішов далі без образи на те, що йому не відповіли на вітання (він щиро вірив, що Грета його не побачила), і на той факт, що його ні разу не було запрошено на щосуботню гру в крокет: навіщо б такий вродливій дівчині, як Грета Бові, схотілося запрошувати такого хлопця, як він? Він був вузькогрудим астматиком і мав обличчя потонулого водяного щура.

"Йо, — думав він, ідучи безцільно вниз по Канзас-стрит. — Непогано було б мені прогулятися на Західний Бродвей, знову подивитися на всі ті тамтешні будинки... Мюллерів, Бові, на садиби доктора Гейла й Трекерів..."

На цьому, останньому, прізвищі його думки різко обірвалися, тому що (тільки-но згадай про чорта) він якраз і стояв перед вантажною автобазою братів Трекерів.

— Вона й досі тут, — уголос промовив Едді й розсміявся. — Отакої!

Будинок на Західному Бродвеї, який належав Філу й Тоні Трекерам — парочці довічних парубків, — мабуть, був найкрасивішим з усіх великих будинків на тій вулиці: бездоганно білий, середньовікторіанський[525], із зеленими галявинами й великими клумбами, які буяли (в акуратно-ландшафтному сенсі, звичайно) з весни й протягом усього літа. Їхня під'їзна алея щоосені наново покривалася герметиком, і тому завжди залишалася чорною, наче темне дзеркало, сланцеві гонтини на багатосхилому даху завжди були ідеального м'ятно-зеленого кольору, який майже точно відповідав кольору моріжка, і люди інколи зупинялися, щоб сфотографувати тамтешні готичні вікна, старовинні й насправді визначні.

— Будь-які двоє чоловіків, котрі завдають собі клопоту підтримувати будинок таким гарним, мусять бути гоміками, — якимось доволі роздратованим тоном сказала мати Едді, а Едді не наважився попросити в неї роз'яснення.

Автобаза Трекерів була повною протилежністю їхній садибі на Західному Бродвеї. Низька цегляна будівля; землисто-помаранчеві цеглини старі й місцями викришені, а

біля підніжжя будівлі чорні, як сажа. Усі вікна були одноставно брудними, окрім невеличкого кола на одній з нижніх шибок вікна диспетчерської. Ця єдина шибка підтримувалася чистою дітьми ще задовго до Едді і тими, які народилися потім, завдяки тому, що над столом диспетчера завжди висів календар "Плейбоя". Жоден із хлопців, які прямували на задню дільницю перекинутися в бейсбол, не проходив без того, щоб спершу зупинитися, протерти шибку бейсбольною рукавицею й оцінити красуню цього місяця.

З трьох боків автобазу оточували посипані гравієм дільниці. Далекобійні фури — і Джиммі-Піти, і Кенворти, і Ріо[526] — всі помальовані написами "БРАТИ ТРЕКЕРИ: ДЕРРІ. НЬЮТОН. ПРОВІДЕНС. ХАРТФОРД. НЬЮ-ЙОРК" — інколи стояли там у безладно-плутаному наддостатку. Інколи в зібраному стані, а інколи там лишалися тільки кабіни й коробки кузовів на задніх колесах та підпорних стійках.

Брати намагалися тримати ділянку позаду своєї автобазу якомога частіше вільною від ваговозів, оскільки обидва були завзятими шанувальниками бейсболу і їм подобалося, що діти приходять туди грати. Філ Трекер і сам їздив фурою, тому його хлопці бачили рідко, натомість Тоні Трекер, чоловік із масивними руками й відповідним черевом, займався бухгалтерією і звітами, тож Едді (котрий сам ніколи не грає, — мати його б убила, якби почула, що він грає в бейсбол, бігає, забиває пилюкою свої делікатні легені, ризикує поламати собі ноги, отримати струс мозку й бозна-що ще) звик його бачити. Тоні був невід'ємною частиною літа, а його голос для Едді — таким же елементом гри, яким пізніше став голос Мела Аллена[527]: Тоні Трекер, великий, але одночасно й якийсь примарний, у мерехтливій білій сорочці, коли в гуснучому літньому присмерку світляки починають плести мереживо своїх вогників, кричить: "Ти мусів плигнути під тойм'явч, Рудий!.. Ти відірвав око від того м'явча, Півпінти! Ти ніколи не попадеш по тому чортовому м'явчу, якщо не дивишся на нього!.. Поковзом, Копито! Ти хоч у пику втрап другому бейзмену підошвами отих своїх "Кедів", та він тебе нізащо ні зможе відтягти геть!"

Ніколи нікого з них не називав на ім'я, згадував Едді. Завжди було: "Агов, Рудий, агов, Білявчику, агов, Чотириокий, агов, Півпінти". Ніколи не гукав "м'яч", завжди в нього звучало "м'явч". Для нього не існувало кия, натомість Тоні Трекер називав його "ясеневим держакон", як от: "Ти ніколи не попадеш по такому м'явчу, якщо не замахнешся на нього отим своїм ясеневим держакон, Копито".

Усміхаючись, Едді підійшов трохи ближче... і тоді його усмішка поблякла. Довга цегляна будівля, де колись оброблялися заявки, ремонтувалися ваговози й складалися на короткотерміновій основі вантажі, стояла тепер темною й тихою. Крізь гравій проріс бур'ян, і не було жодних машин на бічних дільницях... тільки самотня коробка одного кузова, з іржавими й смутними боковинами.

Підійшовши ще ближче, він побачив у вікні ріелторське оголошення "НА ПРОДАЖ".

"Трекери вилетіли з бізнесу", — подумав Едді й здивувався смутку, який принесла з собою ця думка... немов хтось умер. Тепер він зрадів, що не пішов аж туди, на Західний

Бродвей. Якщо змогла занепасти компанія "Брати Трекери" — брати Трекери, які здавалися вічними, — що ж тоді могло трапитися на тій вулиці, якою Йому так подобалося прогулюватися в дитинстві? Він схвилювано зрозумів, що не бажає цього знати. Йому не хотілося побачити Грету Бові з сивиною у волоссі, з розтовстілими сідницями й стегнами — від надмірного сидіння, надмірної їжі, надмірного питва; просто буде краще — безпечніше — залишатися осторонь.

"Це нам усім варто було зробити — просто залишитися осторонь. Нічого нам тут робити. Повертатися туди, де ти виріс, це як утнути якийсь скажений йогівський трюк — покласти собі до рота власну ступню і якимсь чином заковтнути самого себе, щоб нічого не залишилося; зробити таке неможливо, і кожна притомна особа мусить охеренно радіти, що це неможливо... а що, як ти гадаєш, все-таки трапилося з Тоні й Філом Трекерами, до речі?"

З Тоні, ймовірно, інфаркт; він носив на своїх кістках не менш як сімдесят п'ять зайвих фунтів. Треба берегтися, дивитися, скільки спроможне знести твоє серце. Поети можуть оспівувати розбиті серця, і Беррі Менілоу може про них співати, для Едді з цим усе було гаразд (вони з Майрою мали всі до одного альбоми, які записав Беррі Менілоу), але сам він віддавав перевагу старій, надійній ЕКГ щороку. Звичайно, мабуть, у Тоні не витримало його негодяще серце. А Філ? Зла доля десь на трасі, можливо? Едді, котрий сам заробляв на життя за кермом (чи то колись; тепер хіба що він возив тільки зірок, більшість свого часу кермуючи письмовим столом), знав, що таке зла доля на дорозі. Парубчина Філ разом зі своїм причепом міг пірнути з замощеної кригою дороги десь у Нью-Гемпширі або в Гейнсвілському лісі на півночі Мейну,[528] а може, в нього відрубало гальма на якомусь із довгих узвозів південніше Деррі, коли він прямував у Гейвен крізь весняну зливу. Про таке й усяке інше чуєш у кантрі-піснях про водіїв-далекобійників, які носять на голові стетсони[529] й думають про подружню зраду. Кермуючи письмовим столом, він інколи почувався самотньо, але Едді достатньо насидівся у водійському кріслі — інгалятор їде разом із ним на приладовій панелі, його курок примарно відбивається у лобовому склі (і в бардачок завантажено ціле відро пігулок), — а отже, й знав, що справжня самотність розмазано-червона: кольору хвостових вогнів машини попереду тебе, які відбиваються у мокрому асфальті під зливним дощем.

— От, курва, як біжить час, — зітхаючи, прошепотів Едді і навіть не збагнув, що промовив це вголос.

Почуваючись розм'яким і нещасним — стан звичайний для нього більше, ніж він сам це усвідомлював, — Едді обійшов будівлю, черевики "Гуччі" хрустіли по гравію, аби подивитися на ту ділянку, де розігравалися бейсбольні матчі, коли він був дитиною — коли, як тоді здавалося, дев'яносто відсотків світу становили діти.

Ділянка не вельми змінилася, але одного погляду йому вистачило, аби безсумнівно переконатися, що в певний момент протягом проминених років ігри тут припинилися — колишня традиція просто вимерла, з якихось її власних причин.

У 1958 ромб внутрішнього поля визначали не посипані білим вапном доріжки, а

протоптані підшвами рівчачки. Вони не мали справдешніх баз — ті хлопці, які грали тут у бейсбол (хлопці, котрі всі були старшими за Невдах, хоча, як оце тепер пригадалося Едді, інколи тут грав Стен Юріс, києм він відбивав посередньо, але по полю вмів бігати прудко і рефлексивно мав, як у янгола), проте під вантажним дебаркадером позаду цієї довгої цегляної будівлі завжди лежали чотири шматки брудного брезенту і їх урочисто діставали, коли на задній ділянці назбирувалося достатньо хлопців, щоб покидати м'яч, і так само урочисто їх повертали назад, коли вечірні тіні ставали достатньо густими, щоб припинити подальшу гру.

Стоячи тут тепер, Едді не побачив і сліду тих протоптаних міжбазових рівчачків. Місцями крізь гравій буйно попроростав бур'ян. Подекуди зблискували розбиті пляшки від содової й пива; в старі часи такі уламки битого скла святобливо прибиралися. Єдиним, що залишилося тим самим, була сітчаста огорожа на дальньому кінці ділянки — дванадцять футів заввишки й іржава, наче засохла кров. Вона забирала небо у безліч ромбовидних рамок.

"Там уже лежала територія пробіжки по всіх базах, — думав Едді, стоячи збентежений, руки в кишенях, на тому місці, де двадцять сім років тому була домашня база. — За огорожу й далі вниз, у Пустовище. Усі звикли називати це "автоматом", [530] — він голосно розсміявся й відразу ж нервово озирнувся навкруги — так, ніби це голосно розсміявся якийсь привид, а не парубок у шести десяти доларових слаксах, парубок солідний, як... ну, солідний, як... як...

"Зав'яжу, Едсе, — здалося, шепнув голос Річі. — Ніякий ти не солідний, ще й в останні кілька років поіржати мало з чого випадало, і то зрідка. Авжеж?"

— Йо, авжеж, — промовив стиха Едді й відбив ногою кілька камінців, що з перестуком покотилися геть.

Насправді він бачив, як через огорожу в дальнім кінці ділянки позаду "Братів Трекерів" перелетіли тільки два м'ячі, обидва відбиті одним і тим самим хлопцем: Ригайлом Хаггінсом. Ригайло був ледь не кумедно дебелим, в дванадцять років мав уже шість футів зросту й важив, либонь, фунтів сто сімдесят [531]. Прізвисько він дістав завдяки своєму вмінню видавати відрижку надзвичайної протяжності й гучності — у його зоряні моменти це звучало, як щось середнє між жабою-биком [532] і цикадою. Інколи під час такої відрижки він швидко ляпотів долонею собі по відкритому роту, видаючи хрипкий гук індіанця.

Ригайло був великим, проте зовсім не жирним, пригадав тепер Едді, але це виглядало так, ніби Бог зовсім не сподівався, що дванадцятирічний хлопчина виросте до таких значних розмірів; якби він не помер того літа, то міг би сягнути шести футів шести дюймів чи й більше, і, можливо, навіть навчився б маневрувати своїм надвеликим тілом у світі дрібніших співгромадян. "Він міг би, — подумав Едді, — навіть навчитися делікатності". Але в дванадцять років залишався незграбним паскудником, проте не тупим, хоча здавався майже таким через те, що всі рухи його тіла були навдивовижу вайлуватими, нековирними. Він не мав ані сліду ритмічності, природно притаманної Стену; здавалося, ніби тіло Ригайла зовсім не спілкується з його мозком, а

існує в якомусь своєму космосі уповільненої громовиці. Едді згадався той вечір, коли один довгий, повільний м'яч було відбито прямо на позицію Ригайла на зовнішнім полі — Ригайлу навіть рухатися не було потреби. Він стояв, дивлячись угору, піднявши свою рукавицю чашею у майже безглуздому жесті, але, замість вловитися йому в рукавицю, м'яч стукнув Ригайла точно в тім'ячко, видавши порожнисте "беньг!". Такий звук міг би видати м'яч, якби впав з висоти трьох поверхів на дах якогось фордівського седана. Він відскочив на добрячих чотири фути, а тоді знову впав — Ригайлу просто в рукавицю. Один нещасливий хлопець на ім'я Овен Філіпс тоді розсміявся на оте "беньг!". Ригайло підійшов до нього й дав такого жорстокого копняка під сраку, що Філіпс побіг із криком додому з діркою на сидниці штанів. Більше ніхто не засміявся... принаймні вголос. Едді припускав, що, якби там тоді був присутнім Річі Тозієр, той би утриматися не зумів, і його Ригайло доправив би аж до шпиталю. Так само гальмівним Ригайло був і на домашній базі. Його було легко пробити, а якщо він відбивав м'яч об землю, навіть найвайлуватіші захисники без клопоту наздоганяли Ригайла вже на старті. Утім, коли він поцілював по м'ячу, як слід, той летів дуже, дуже далеко. Ті м'ячі, які Ригайло на очах у Едді колись вибив поза огорожу, обидва були дивовижними. Першого так і не знайшли, хоча тоді його шукали понад дюжину хлопців, лозячи туди-сюди по крутому урвищу, що спускалося в Пустовище.

Проте, другий м'яч знайшовся. М'яч той належав іншому шестикласнику (Едді не міг згадати його справжнього імені, тільки те, що всі діти кликали його Шморгуном, бо він зажди ходив застуджений), і тим м'ячем користувалися й далі всю весну й початок літа 1958-го. У результаті м'яч той перестав бути майже ідеальним сферичним створінням, обтягнутим кордовською шкірою й прошитим червоними стібками, яким він колись був з'явився з коробки; він став потертим, закаляним травною, в кількох місцях порізаним, завдяки сотням своїх подорожей по гравію зовнішнього поля, в одному місці його шви почали розлазитись, і Едді, який, коли його астма не дуже про себе нагадувала, ганяв за фоловими м'ячами (радіючи кожному "дяка, пацанчику", коли він закидав заблукалий м'яч назад на поле), розумів, що невдовзі хтось дістане моток ізоляційної стрічки "Блек Кет" і підлікує цей м'яч, щоби ним можна було користатися ще з тиждень чи й трохи довше.

Але, раніш аніж настав той день, один семикласник з неймовірним ім'ям Стрінгер Дедем жбурнув м'яча, як йому ввижалося, "перемінної швидкості" Ригайлу Хаггінсу. Ригайло перфектно вирахував цю подачу (повільні м'ячі, вибачте за каламбур, гальмівному якраз і були до снаги) і вдарив по Шморгуновому старому "Сполдингу"[533] так сильно, що в того луснула обшивка і, затріпотівши великим білим метелеком, лише кілька футів не долетіла до другої бази. Сам м'яч продовжив линути вгору й угору в дивоглядне присмеркове небо, дедалі розплітаючись і розплітаючись, хлопці оберталися, стежачи за його рухом у німому зачудуванні; м'яч полинув угору, все ще здіймаючись, поза сітчасту огорожу, і Едді пригадав, як Стрінгер Дедем ніжно й благоговійно промовив "свяаата срака!", коли м'яч усе ще простував у небо, і всі вони бачили, як розплітається пряжа, і, мабуть, ще раніше, ніж він упав, шестеро хлопчаків

уже дерлися на огорожу, і ще Едді згадав, як вражено, мов скажений, реготав і скрикував Тоні Трекер: "Цей міг би вилетіти й за стадіон "Янкі"![534] Ви чуєте мене? Цей міг би вилетіти навіть за той йобаний стадіон "Янкі!М'яча тоді знайшов Пітер Гордон — неподалік від того ручаю, який члени Клубу Невдах менш ніж за три тижні по тому перегородили греблею. Те, що від нього залишилося, не мало навіть трьох дюймів у перетині; але подиву гідним чудом було те, що нитка так і не порвалася[535].

За згодою, що не потребувала обговорення, хлопці принесли рештки Шморгунового м'яча Тоні Трекеру, який роздивлявся його, не кажучи ані слова, в оточенні так само мовчазних дітей. Звіддала це коло хлопців навкруг високого чоловіка з великим обвислим черевом могло комусь здатися ледь не релігійним ритуалом — вшануванням якоїсь священної реліквії. Ригаїло Хаггінс навіть не оббіг бази. Він просто стояв серед інших, мов той, хто не має чіткого уявлення, де саме він перебуває. Те, що віддав йому того дня Тоні Трекер, було меншим за тенісну кульку.

Занурившись у спогади, Едді вирушив з того місця, де була домашня база, через пітчерський горбок (тільки він ніколи не був горбком, а натомість западиною, звідки було дочиста вичищено весь гравій) у королівство між другою і третьою базами. Там він на мить зупинився, вражений тишею, а потім прогулявся далі, до сітчастої огорожі. Іржавіша, ніж будь-коли, й обросла якоюсь огидною виткою травою, вона все ж таки залишалася на своєму місці. Подивившись крізь неї, він побачив, як донизу збігає схил, агресивно-зелений.

Пустовище ще дужче, аніж колись, скидалося на джунглі, і Едді вперше в житті загадався — чому таку буйно зарослу, дику ділянку взагалі могли назвати Пустовищем: там було багато різних речей, але пустка до них не належала. Чому не Хаші? Або Джунглі?

"Пустовище".

Звучить якось похмуро, навіть зловісно, але аж ніяк не викликає в уяві такої густої плутаниці чагарників і дерев, що вони змушені воювати між собою за сонячне світло; це слово наводило на думку піщані дюни, що безмежно котяться вдалечінь, або сірий безплідний простір сланцевих порід чи пустель. Безпліддя. Майк сьогодні сказав, що вони всі безплідні, і так воно, здається, й є.

Семеро, і ні в кого з них жодної дитини. Навіть у ці часи планованого батьківства це заперечує будь-які ймовірності.

Він дивився крізь іржаві ромбоподібні вічка, чуючи віддалений Гул автомобілів на Канзас-стрит, чуючи віддалене жебоніння Й шумну течію води глибоко внизу. Йому було видно її відблиски на весняному сонці, наче від скла. Так само внизу стирчали жердини бамбука, хворобливо-білі, як плями грибка серед усієї тієї зелені. Поза ними, на заболочених ділянках землі вздовж Кендаскіг, як вважалося, є пливуні.

"Я провів найщасливіші години свого дитинства там, унизу, у тих хашах", — подумав він, пересмикуючись.

Він уже мало не відвернувся, та тут щось упало йому в око: один із тих бетонних циліндрів з металевою кришкою згори. "Колодязі морлоків" — називав їх Бен, сам

сміючись з цього голосом, але не сміючись очима. Якщо до такого підійти, він тобі буде по пояс, якщо ти дитина, і можна прочитати штампований опуклими літерами півокруглий напис: "ДЕРРІЙСЬКИЙ ДЕПАРТАМЕНТ КОМУНАЛЬНИХ РОБІТ". І почути, як із глибини його доноситься гул. Якихось машин.

"Колодязі морлоків.

От туди ми й полізли. У серпні. У кінці. Ми полізли в один із цих Бенових колодязів морлоків, у каналізаційні тунелі, але трохи далі там пішли вже зовсім не каналізаційні тунелі. Там було... було... що?

Патрік Гокстеттер був там, унизу. Перед тим як його забрало Воно, Беверлі бачила, як він робив щось погане. Вона з цього сміялася, але розуміла, що то погане. Щось пов'язане з Генрі Баверзом, чи не так? Так, гадаю, що так. І..."

Він раптом розвернувся і вирушив назад до покинутого гаража, не бажаючи більше дивитися вниз у Пустовище, не до вподоби йому стали думки, які звідти зринали. Йому хотілося опинитися вдома, з Майрою. Йому не хотілося перебувати тут. Він...

— Лови, хлопче!

Він обернувся на звук цього голосу, і звідти полетів наче якийсь м'яч, через огорожу, просто в його бік. М'яч ударився об гравій і підскочив. Едді виставив руку й уловив його. Бездумним, рефлексивним рухом він зробив це вправно, майже елегантно.

Він опустил очі на те, що вловилося йому в руку, і в ньому все похололо, обірвалося. Колись це був бейсбольний м'яч. А тепер лише обмотана ниткою куля, оскільки обшивку було зідрано. Едді побачив, що нитка тягнеться від м'яча. Немов відстала від павутиння одинока волосінь, вона тягнулася через верх огорожі й зникала в Пустовищі.

"Господи Ісусе, — подумав він. — Господи Ісусе, Воно тут, Воно тут зі мною ЗАРАЗ..."

— Спускайся сюди, Едді, пограємося, — промовив голос з-поза огорожі, і Едді з якимсь млосним жахом зрозумів, що це голос Ригайла Хаггінса, якого було замордовано в тунелі під Деррі в серпні 1958-го. А ось з'явився і сам Хаггінс — він важко видирався нагору по той бік огорожі.

На ньому була одягнена бейсбольна уніформа "Нью-Йорк Янкі" у тоненьку смужечку, закаляна зеленню, з прилиплими дрібками осіннього листя. Це був Ригайло, але водночас і той прокажений — страховидна істота, повстала після довгих років із сирої могили. Плоть з його важкого обличчя звисала гнилим дрантям і смугами. Одна очниця була порожньою. Щось коमाшилося у волоссі. На одній руці в нього була поросла мохом бейсбольна рукавиця. Гниючі пальці правої руки Ригайло встромив у ромбоподібні вічка сітчастої огорожі, а коли він їх зігнув, Едді почув жахливе чвиркання — звук, який, подумалося йому, зведе його з розуму.

— Цей міг би вилетіти й за стадіон "Янкі", — промовив Ригайло й усміхнувся. Жаба, мертвотно-біла, вивалилася йому в корчах з рота й гепнулася на землю. — Ти чуєш мене? Цей міг би вилетіти навіть за той йобаний стадіон "Янкі"! І, до речі, Едді, хочеш відсмокчу? Я це зроблю всього за дайм. Чорт, я відсмокчу тобі задарма.

Обличчя Ригайла перемінилося. Драглиста бульба носа запала, відкривши пару

сирих червоних каналів, які Едді бачив у своїх снах. Волосся його згрубшало й відтягнулося назад зі скронь, ставши павутинно-білим. Гниюча шкіра лоба тріснула, явивши, немов мутну лінзу прожектора, покриту якоюсь слизовою субстанцією кістку. Ригаїло зник; тепер тут була та істота, що ховалася під ганком будинку № 29 на Нейболт-стрит.

— Боббі смокче мені за дайм, — мугикало страховисько, почавши перелазити через огорожу. Воно губило шматки своєї Плоті на перехрестях дротяних ромбовидних вічок. Паркан деренчав і торохкав під його вагою. Коли страховисько торкалося трави-плітухи, вона чорніла. — Йому тільки того дай. А за п'ятнадцять центів — рай.

Едді спробував закричати. Ніц, окрім безглузлого сухого писку, не видобулося з нього. Легені в ньому немов перетворилися на найдревніші в світі окарини. Він опустил очі вниз, на м'яч у своїй руці, і раптом кров почала сочитися між намотаних на нього ниток. Вона скрапувала на гравій, ляпала Едді на черевики.

Він відкинув м'яч і зробив два хистких, непевних кроки назад, з вибалушеними очима, витираючи руки собі об сорочку. Прокажене страховисько дісталось верхівки огорожі. Його голова силуетом хиталася проти неба — кошмарним пухирем, немов якийсь розпухлий гелловінський гарбуз. Язик висолопився з оциреного рота на чотири фути, а може, й на шість. І зміївся вниз по паркану, наче якась гадюка.

Так було одну секунду... а в наступну щезло.

Воно не розтануло, як привид у кіно; воно просто вмить зникло з лиця світу. Проте Едді дочув звук, який підтверджував матеріальність страховиська: звук "пах!", наче корок вистрелив з пляшки шампанського. То був звук повітря, що ринуло раптом у той простір, який перед цим займав прокажений.

Едді розвернувся й кинувся тікати, але не встиг він пробігти й десяти футів, як з-під вантажного дебаркадера покинутої цегляної автобази виринули чотири силуети. Він спершу подумав, що то кажани, і закричав, прикриваючи собі голову... Та потім роздивився, що то чотири квадратні шматки брезенту — ті шматки брезенту, що слугували базами, коли тут грали старші хлопці.

Вони крутилися й перекидалися у помертвілому повітрі: Едді довелося пригнутись, щоб уникнути одного з них. Вони всі разом простелилися на звичних місцях, здійнявши невеличкі вири піску: домашня, перша, друга, третя бази.

Задихаючись від нестачі в горлі повітря, Едді пробіг повз домашню базу — губи розтягнуті, обличчя біле, як бринза.

ТОРОХ! Звук кия, що відбиває фантомний м'яч. А потім...

Едді зупинився, вся сила пішла йому з ніг, крізь губи промайнув стогін. Ґрунт почав здиматися в напрямку від домашньої до першої бази, немов якийсь велетенський ховрах поспішливо проривав тунель під поверхнею землі. Обабіч того здимання скочувався гравій. Те, що було під землею, досягло бази, і брезентовий клопоть спурхнув у повітря. Та так різко й швидко, що аж залопотів — такий звук видає хлопець-чистильник взуття, коли йому гарно й він струшує свою ганчірку[536]. Земля почала здиматися між першою й другою базами, бігом, бігом. Друга база злетіла в

повітря з подібним лопотінням, і щойно вона вляглася назад, як істота під землею досягла третьої і вже поспішала до домашньої.

Так само спурхнула й домашня база, але перш ніж вона встигла опуститися, істота вискочила з-під землі, наче якийсь страхітний чортик-сюрприз із дарованої коробки, і виявилася ця істота Тоні Трекером, з черепом замість лиця, до якого ще ліпилося кілька почорнілих шматків плоті, його біла сорочка нагадувала плутанину зогнених лляних ниток. Він виринув на домашній базі з-під землі по пояс, похитуючись уперед-назад, наче якийсь гротескний хробак.

— Не важить, як сильно ти вчепився у той ясеновий держак, — промовив Тоні Трекер рипучим, як наждак, голосом. Оголені зуби скалилися в божевільно приятельській усмішці. — Не важить, Хрипатий. Ми запопадемо тебе. Тебе й твоїх друзів. Ми вловимо М'ЯВЧА!

Едді вискnuв і відсахнувся. На плече йому лягла чиясь рука. Він смикнувся з-під неї. Рука на мить учепилася, потім відпустила. Він обернувся. Там стояла Грета Бові. Мертва. Половини обличчя в неї не було; хробаки повзали у тих ворухливих рештках червоного м'яса, що ще залишилося. У руці вона тримала зелену повітряну кульку.

— Автокатастрофа, — промовила впізнавана половина рота й усміхнулася. Усмішка викликала немовний деренчливий звук, і Едді побачив голі сухожилля, що ворушилися жахливими тяглами. — Мені було вісімнадцять, Едді. П'яна, а ще й наковталася червоних.[537] Тут твої друзі, Едді.

Едді позадкував від неї, виставивши собі перед обличчям долоні. Вона вирушила до нього. Кров колись плеснула, а потім засохла в неї на ногах довгими патьоками. Взута вона була в мокасини.

І тепер, поза нею, Едді побачив уже повне страховисько: Патрік Гокстеттер шкандибав до нього через зовнішнє поле. На ньому теж була уніформа "Нью-Йорк Янкі".

Едді кинувся бігти. Грета знов ухопилася за нього, розірвавши на ньому сорочку, бризнувши якоюсь жахливою рідиною йому ззаду за комір. Тоні Трекер, підтягуючись, вилазив із ховрашиної нори. Спотикаючись, волочився Патрік Гокстеттер. Едді біг, не знаючи, звідки в нього береться дихання для бігу, але все-таки якимсь чином біг. І, тікаючи, він бачив слова, що плинули попереду нього, слова, що були написані на тій зеленій кульці, яку тримала в руці Грета Бові:

ЛІКИ ПРОТИ АСТМИ ВИКЛИКАЮТЬ РАК ЛЕГЕНЬ
ВІТАННЯ ВІД АПТЕКИ НА ЦЕНТРАЛ-СТРИТ

Едді біг. Він біг і біг, поки в якийсь момент не завалився в мервецькому зомлінні біля МакКаррон-парку, якісь діти побачили його й обійшли стороною, бо їм він здався схожим на п'яницю, такого, який, мабуть, має якусь дивну хворобу, а там хтозна, може, він навіть той самий убивця, і вони балакали про те, щоб повідомити про нього поліцію, та зрештою цього не зробили.

Беверлі безцільно простувала Головною вулицею від "Таун Хаусу", куди вона заходила, щоб перевдягтися у сині джинси та яскраво-жовту рясну блузу. Вона не думала, куди йде. Натомість думала таке:

Вогонь волосся. Зима. На тебе гляну — серце все горить.

Ту листівку вона тоді сховала у своїй нижній шухляді, під спідньою білизною. Мати, мабуть, її бачила, але з цим усе було гаразд. Важливим було те, що до цієї шухляди ніколи не зазірав її батько. Якби листівку побачив батько, він, мабуть, подивився б на дочку отим своїм ясным, майже дружнім і абсолютно паралізуючим поглядом і запитав майже дружнім тоном: "Ти щось робила таке, чого робити не мусила, Бев? Ти щось робила з якимсь хлопцем?" І хоч би вона відповіла "так", чи хоч би відповіла "ні", слідом сталося б миттєве хрясь-лясь, і то так швидко й сильно, що спершу б навіть боляче не було, знадобилося б кілька секунд, щоби розсіялася порожнеча, і біль заповнив те місце, де та порожнеча була. А потім знову його голос, майже дружній: "Я дуже непокоюся за тебе, Беверлі. Я непокоюся за тебе жахливо сильно. Ти мусиш подорослішати, хіба ж не так?"

Її батько міг і досі жити тут, у Деррі. Коли вона отримувала від нього останню звістку, він ще жив тут, але то було... скільки років минуло? Десять? У всякому разі, задовго до того, як вона вийшла за Тома. Вона отримала від нього поштову листівку, не просту, як та, на якій було написано вірша, а листівку із зображенням тієї огидної статуї Пола Баньяна, що стояла перед міською радою. Ту статую було встановлено десь у п'ятдесятих, і вона була одним із пам'ятних об'єктів її дитинства, але батьківська листівка не викликала в Бев жодної ностальгії чи спогадів; так само це могла б бути листівка із зображенням Брамної Арки в Сейнт-Луїсі або моста Золоті Ворота у Сан-Франциско.[538]

"Сподіваюся, у тебе і з тобою все гаразд, — було написано на листівці. — Сподіваюся, ти пришлеш мені дещо, якщо можеш, оскільки достаток у мене невеликий. Я люблю тебе, Бевві. Тато".

Він її дійсно любив, і в певному сенсі, гадала вона, це й було причиною того, що вона так відчайдушно була закохана в Білла Денбро того довгого літа 1958 — тому що з усіх хлопчаків саме Білл випромінював ту владність, яка в неї асоціювалася з батьком... але то була владність, так би мовити, іншого ґатунку — то була владність, яка дослухалася. Вона не бачила в його очах і діях жодного натяку на те, щоб він вважав притаманне її батькові "занепокоєння" єдиною підставою, якої потребує для свого існування владність... так, ніби люди — це хатні тваринки, яких мусиш пестити й карати.

Які б не були причини, але під кінець першої зустрічі їхнього гурту в повному складі у липні того року, тієї зустрічі, коли Білл так легко й повністю перебрав на себе керування, вона вже була шалено, більш ніж по вуха в нього закоханою. Назвати це звичайною залюбленістю школярочки було б те саме, що назвати "роллс-ройс" перевізним засобом з чотирма колесами, чимось на кшталт сінного воза. Беверлі не хихотіла, як дурненька, в неї не спалахувало обличчя, коли вона його бачила, вона не

писала крейдою його ім'я на деревах чи на стінках Мосту Поцілунків. Вона просто весь час жила з його образом у своєму серці, як із ніжним, пекучим болем. Вона б умерла за нього.

Це було для неї доволі природно, гадала Бев, бажати вірити, що саме Білл прислав їй тоді любовного вірша... хоча вона ніколи не заходила так далеко, щоби повністю переконати себе в цьому. Ні, вона знала, хто написав вірша. І пізніше — в якийсь момент — хіба не сам його автор їй у цьому признався? Так, Бен їй про це розказав (хоча зараз вона, хоч убий, не могла згадати, коли саме чи за яких обставин він це промовив уголос), і хоча його кохання до неї залишалося майже так само добре прихованим, як її власна закоханість у Білла

("але ж ти сказала йому, Бевві, ти це зробила, ти сказала йому, що кохаєш")

це було очевидним для будь-кого, хто вмів дивитися (і мав добру душу) — це прозирило в тому, як він завжди намагався залишати між ними вільний простір, як він втягував у себе повітря, коли вона торкалася його передпліччя або долоні, в тому, як він одягався, коли знав, що побачиться з нею. Милий, ніжний товстун Бен.

Тоді це якось закінчилося — той нелегкий передпідлітковий трикутник, — але як саме воно закінчилося, вона досі не могла пригадати. Вона гадала, Бен їй зізнався, що написав і послав того віршика. Вона гадала, що сама сказала Біллу, що кохає його, що кохатиме його вічно. І якимсь чином ті два зізнання допомогли врятувати їхні життя... та чи справді так? Пригадати цього вона не могла. Ці спогади (чи спогади про спогади: що набагато ближче до того, що вони з себе являли) скидалися на острівці, які зовсім не були справжніми островами, а тільки пипками єдиного коралового хребта, яким трапилося виткнутися понад рівнем води — зовсім не окремі, а нероздільні. Проте, як вона не намагалася зануритися глибше, щоб роздивитися решту, втручався якийсь тривожний образ: гракли, які щовесни повертаються до Нової Англії, куйовдяться на телефонних дротах, на деревах і дахах, сваряться за місця, заповнюючи відтале, пізньобережне повітря своїм хрипким пліткуванням. Цей образ навертався їй знову й знову, чужинський і дратівний, немов якийсь потужний радіосигнал, що глушить станцію, котру тобі так хочеться впіймати.

Зненацька Беверлі шоковано усвідомила, що стоїть перед пральнею самообслуговування "Близько-Швидко", куди вона разом зі Стеном Юрісом, Беном і Едді принесла ганчірки того дня наприкінці червня — ганчірки вимазані в кров, яку могли бачити тільки вони. Її вітринні вікна були намілені для непрозорості, а на дверях висіло написане ручним способом оголошення: "ПРОДАЄТЬСЯ ХАЗЯЇНОМ". Зазирнувши між мильними мазками, вона побачила порожнє приміщення зі світлішими прямокутниками на брудних жовтих стінах, під якими колись стояли пральні машини.

"Я прямую додому", — подумала вона пригнічено, але все одно пішла далі.

Район не вельми змінився. Пропали ще кілька дерев, мабуть, в'язи попадали, уражені хворобою. Будинки трохи подряхлішали, схоже було, що частіше трапляються розбиті вікна, аніж тоді, коли вона була дівчинкою. Десь замість розбитих шибок було вставлено картон. Десь — ні.

І ось вона вже стоїть на Нижній Головній вулиці перед квартирним будинком № 127. Він усе ще тут. Біла обшарпаність, яку вона пам'ятала, за проминулі роки перетворилася на шоколадно-коричневу, але не впізнати його було неможливо. Он дивиться вікно їхньої кухні; а ось вікно кімнати, де була її спальня.

("Джиме Дойон, зараз же зійди геть з дороги! Зараз же зійди, чи ти хочеш, щоб тебе на смерть переїхала якась машина?")

Бeverлі здригнулася, обхопивши собі груди на перехрест руками, підтримуючи лікті чашечками долонь.

"Тато може й досі жити тут, о так, авжеж може. Сам би він нікуди не переїхав, хіба що тільки змушений. Та просто підійди ближче, Beverлі. Подивися на поштові скриньки. Три скриньки на три квартири — все, як у старі часи. І якщо на одній з них написано МАРШ, ти можеш подзвонити й уже невдовзі почувеш човгання капців по коридору, і прочиняться двері, і ти зможеш подивитись на нього, на чоловіка, чия сперма зробила тебе рудоволосою і шульгою й подарувала тобі здібність до малювання... пам'ятаєш, як він колись малював? Він міг нарисувати геть усе, що йому тільки схочеться. Якщо мав настрій, тобто. Але такий настрій траплявся нечасто. Гадаю, надто багато було всього, про що він непокоївся. Та, коли він мав той настрій, ти могла годинами сидіти й дивитися, як він малює котів і собак, і коней, і корів з отим МУУУ, написаним у бульбашках, що виходять у них з рота. Ти сміялася, і він сміявся, а потім казав: "Нумо, тепер ти, Бев", — і коли ти брала перо, він направляв твою руку, і ти бачила, як корова, або кіт, або усміхнений чоловічок розгортаються під твоїми власними пальцями, і відчувала запах його лосьйону "Меннен Скін Брейсер"[539] і тепло його шкіри. Нумо, Beverлі, дзвони в дзвінок. Він з'явиться, і буде він старим, глибокими борознами буде покреслено його обличчя, його зуби — ті, що залишилися — будуть жовтими, він подивиться на тебе й скаже: "Агов, це ж Beverлі. Beverлі приїхала додому побачити свого старого тата, заходь, Beverлі, я такий радий тебе бачити, я радий, тому що непокоюся за тебе, Beverлі, я непокоюся дуже СИЛЬНО".

Вона повільно підходила по доріжці, і трава, що проросла крізь потріскані бетонні секції, шелестіла об холоші її джинсів. Вона придивлялася до вікон своєї квартири, але вони були зашторені. Вона подивилася на поштові скриньки. Третій поверх — СТАРК-ВЕЗЕР. Другий поверх — БЕРК. Перший поверх — їй перехопило подих — МАРШ.

"Але я не дзвонитиму. Я не хочу його бачити. Я не дзвонитиму в дзвінок".

Це було тверде рішення, нарешті! Рішення, яке відкривало ворота для повноцінного й раціонального життєвого шляху твердих рішень! Вона вирушила доріжкою! Назад у середмістя! У Деррійський "Таун Хаус"! Спакувалася! Викликала таксі! Відлетіла! Наказала Тому забиратися геть! Жила успішно! Померла щасливою!

Подзвонила.

Вона почула знайому трель у вітальні — трель, що завжди звучала для неї, мов якесь китайське ім'я: "Чіньг-Чоньг!" Тиша. Нема відповіді. Вона переступила на ґанку з одної ноги на іншу, раптом відчувши потребу попісяти.

"Нікого нема вдома, — подумала вона з полегшенням. — Отже, я можу собі йти".

Натомість вона подзвонила знову: "Чіньг-Чоньг!" Нема відповіді. Вона думала про гарний Бенів віршик і намагалася пригадати точно, коли і як він зізнався в своєму авторстві, і чому на коротеньку мить це викликало асоціацію з тим, як у неї трапився перший менструальний період. Хіба менструації в неї почалися в одинадцять років? Звісно, що ні, хоча груди в неї почали вперше боліти приблизно в середині зими. Чому ж... Та потім, перебиваючи, ментальна картина — тисячі граклів на телефонних дротах і на дахах, усі галдикають до безбарвного весняного неба.

"Зараз я піду. Я двічі вже подзвонила; цього достатньо".

Але вона подзвонила знову:

"Чіньг-Чоньг!"

Тепер вона почула чиєсь наближення, і звук був саме таким, як вона собі уявляла: втомлений шепіт старих капців. Вона дико озирнулася навкруги, дуже-дуже близька до того, щоб нахилити п'ятами. Чи встигне вона пробігти по бетонній доріжці й захватитися за ріг, залишивши свого батька думати, що це було не що інше, як тільки якісь дітлахи пожартували? "Агов, містере, у вас є принц Альберт у коробці?.."

Вона раптом різко видихнула й мусила напружити горло, бо Те, що воліло звідти видобутися, було сміхом полегшення. Перед нею з'явився зовсім не її батько. У дверях стояла й дивилася на неї висока жінка віком під вісімдесят. Волосся вона мала довге й пишне, здебільшого сиве, проте пронизане жилками найщирішого золота. З-за окулярів без оправ дивилися очі такі сині, як вода в тих фіордах, з яких, імовірно, колись припливли її предки. На ній була пурпурова сукня з муару. Поношена, але все ще пристойна. Зморшкувате обличчя у неї було добрим.

— Слухаю, міс?

— Перепрошую, — промовила Беверлі. Бажання сміятися минулося так само швидко, як і було набігло. Вона зауважила в старій пані на шії камею. Майже напевне, це була справжня слонова кістка, окантована смужкою з золота такою тонкою, що майже невидимою. — Мабуть, я натисла не ту кнопку. "Або подзвонила не туди навмисне", — шепнув їй власний мозок. — Я хотіла подзвонити до Марша.

— До Марша? — наморщила делікатно лоба стара.

— Так, розумієте...

— Немає тут Марша, — сказала стара пані.

— Але...

— Якщо тільки ви не маєте на увазі Елвіна Марша, чи як?

— Так! — закивала Беверлі. — Мого батька!

Рука старенької піднеслася до камеї, торкнулася її. Вона уважніше вдивлялася в Беверлі, змушуючи її почуватися кумедно юною, немов вона була, приміром, герлскауткою з коробкою печива в руках або, скажімо, розносила якісь жетони — підтримуймо "Тигрів" Деррійської середньої школи. А тоді стара пані усміхнулася... ласкавою, проте смутною усмішкою.

— Ах, то ви колись утратили зв'язок, міс. Мені не хочеться бути тією, хто вам це повідомить, я чужа людина, але ваш батько вже п'ять років як помер.

— Але ж... на дзвінку...

Беверлі знову туди поглянула й видала негучний, розгублений звук, що був не зовсім сміхом. Розхвильована, підсвідомо, але залізно впевнена, що її старий усе ще мусить жити тут, вона прочитала як МАРШ прізвище КЕРШ.

— Ви місіс Керш? — запитала вона. Новина про батька її приголомшила, але вона також почувалася дурнуватою через свою помилку — стара пані могла подумати, що вона ледве вміє читати.

— Місіс Керш, — підтвердила пані.

— Ви... ви знали мого тата?

— Зовсім трішки, — сказала пані Керш. Голос у неї звучав трохи схоже на Йоду з фільму "Імперія завдає удару у відповідь", [540] і Беверлі знову відчула потяг розсміятися. Коли ще її емоції так швидко сіпалися туди-сюди? І справді, вона не могла згадати такого часу... але безрадісно боялася, що невдовзі їй це вдасться. — Він винаймав квартиру на першому поверсі переді мною. Ми бачилися з ним, я в'їжджала, а він виїжджав, протягом кількох днів. Він переїхав на Роворд-лейн. Ви знаєте цю вулицю?

— Так, — кивнула Беверлі. Роворд-лейн відгалужувалася від Нижньої Головної вулиці за чотири квартали далі, де квартирні будинки були меншими й навіть ще жалюгідніше облізими.

— Я вряди-годи зустрічала його в "Костелло-авеню маркеті", — сказала пані Керш. — І в автопральні, до того як її закрили. Ми час від часу перемовлялися якимсь словом. Ми... дівчино, ви сплотніли. Мені так жаль. Зайдіть, дозвольте мені пригостити вас чаєм.

— Ні, як я можу, — мляво відмовилась Беверлі, хоча фактично відчувала, що дійсно зблідла, як затуманене скло, крізь яке ледве видно. Їй не завадив би чай і стілець, сидячи на якому вона б його пила.

— Ви можете й це зробити, — тепло промовила пані Керш. — Це найменше, чим я можу виправдатися за те, що повідомила вам таку неприємну новину.

Перш ніж вона встигла заперечити, Беверлі зрозуміла, що її вже ведуть похмурим коридором просто в її стару квартиру, яка тепер здавалася набагато меншою, але доволі безтурботною — безтурботною, гадала вона, бо майже все тут стало інакшим. Замість покритого рожевим пластиком столу з його трьома стільцями, тепер тут стояв невеличкий круглий столик, насправді не більший за тумбочку, з шовковими квітами у керамічній вазі. Замість старого холодильника "Келвінейтор" [541] з круглим барабаном згори (її батько постійно з ним морочився, щоб той працював), тепер стояв мідного кольору "Фріджидер". Плита була маленькою, але на вигляд ефективною. А понад нею — аманівська "Радар Рейндж" [542]. На вікнах висіли яскраві сині порт'єри, а поза ними Беверлі помітила квіткові ящики. Лінолеум, який лежав тут, коли вона була дівчинкою, було зідрано аж до дерев'яної підлоги. Неодноразово вощена, вона м'яко блищала.

Пані Керш озирнулася від плити, на яку якраз ставила чайник:

— Ви вирости тут?

— Так, — відповіла Беверлі. — Але тепер тут усе інакше... так охайно впорядковано... чудово!

— Ви дуже добра, — сказала пані Керш, і усмішка зробила її молодшою. Сяйлива усмішка. — Я маю деякі гроші, розумієте. Небагато, але разом з пенсією мені вистачає. Колись, дівчинкою, я жила в Швеції. Приїхала до цієї країни в 1920 році, чотирнадцятирічною дівчинкою зовсім без грошей, що є найкращим способом навчитися цінувати гроші, ви згодні?

— Так, — погодилась Беверлі.

— У лікарні я працювала, — продовжувала пані Керш, — багато років, з 1925-го я там пропрацювала. Виросла до посади сестри-хазяйки. Усі ключі були в мене. Мій чоловік доволі вдало вкладав наші гроші. Тепер я досягла маленької гавані. Пороздивляйтеся в хаті, міс, поки вода закипає.

— Та ні, що ви.

— Будь ласка... все-таки я почуваюся винною. Роздивіться, якщо бажаєте.

Отже, вона пішла роздивитися. Спальня її батьків тепер була спальнею пані Керш, і різниця була глибокою. Сама кімната здавалася світлішою, повнішою повітря. Ніжним ароматом віяло від великого кедрового комода з викладеними ініціалами РГ. Ліжко було застелене велетенським гаптованим покривалом. На ньому Беверлі розгледіла жінок, які несуть воду, хлопчиків, що женуть худобу, чоловіків, які скиртують сіно. Просто чудесне покривало.

Її спальня стала швейною кімнатою. Під двома явно сильними лампами "Тензор"[543] на кованому залізному столику стояла машинка "Сінгер"[544]. На одній стіні висіло зображення Ісуса, на іншій — Джона Ф. Кеннеді. Під фотографією Дж. Ф. К. стояв креденс із фігурним фасадом, замість порцеляни заповнений книжками, аніскільки не втрачаючи від цього свого гарного вигляду.

До ванної кімнати вона увійшла в останню чергу.

Її було перефарбовано у рожевий колір, занадто приглушений і приємний, щоб здаватися нав'язливим. Усе обладнання було новим, та все ж таки до раковини Беверлі підходила, відчуваючи, як той старий кошмар міцно вхопив її знову; вона зазирає в те чорне, недріманне око, почнеться шепотіння, а тоді кров...

Вона нахилилася над раковиною, мигцем уловивши своє бліде обличчя з темними очима у дзеркалі понад неї, а потім зазирнула до того ока, очікуючи тих голосів, того сміху, тих стогонів, тієї крові.

Скільки вона простояла там, нахилена над умивальником, чекаючи зітхань й інших звуків з двадцятисемирічної давнини, Беверлі не знала; та голос пані Керш закликав її до повернення:

— Чай, міс!

Вона відсахнулася, напівгіпноз розвіявся, і полишила ванну кімнату. Якщо десь там, унизу, в стоку, колись існувала темна магія, тепер вона пощезла... або спала.

— Ох, не варто було завдавати собі клопоту!

Пані Керш поглянула на неї ясними очима, трішки усміхаючись:

— О міс, якби ви знали, як рідко тепер трапляється, щоб хтось до мене завітав, ви б так не казали. Та де там, я виставляю більше для того чоловіка з Бенгорської гідротехнічної, який приходить знімати в мене покази лічильника! Він після мене товстішає!

На круглому кухонному столику стояли делікатні чашечки з блюдцями, димчасто-білі з блакитними берегами. Там же таріль із маленькими тістечками й печивом. Поряд із солодошами пихкав легенькою парою з приємним ароматом п'ютеровий[545] чайник. Збентежена, Беверлі подумала, що там не вистачає єдиного — крихітних сандвічів з обрізаними шкоринками: тітоньчинісандвічі, як вона їх подумки називала, завжди одним словом. Три основних типи тітоньчинихсандвічів: з вершковим сиром й оливками, з крес-салатом та з ячним салатом.

— Сідайте, — запросила пані Керш. — Сідайте, і я буду наливати.

— Я не міс, — зауважила Беверлі й підняла ліву руку, щоб було видно її обручку.

Пані Керш з усмішкою відмахнула рукою повітря — пшик! — промовляв цей її жест.

— Я називаю всіх молодих дівчат міс, — сказала вона. — Просто за звичкою. Не сприймайте це за образу.

— Та ні, — погодилась Беверлі. — Зовсім ні.

Але з якоїсь причини вона відчула легесенький, як пір'їнка, доторк дискомфорту: щось було в усмішці старої пані таке, що здавалося трохи... яким? Неприємним? Фальшивим? Пронизливим? Але ж це було смішно, хіба не так?

— Мені дуже подобається, як ви переробили цю квартиру.

— Справді? — перепитала пані Керш і почала наливати. Чай був на вигляд темним, мутним. Беверлі не була певна, що бажає його пити... раптом вона стала не певна, чи їй взагалі хочеться тут перебувати.

"Під дверним дзвоником таки було написано МАРШ", — раптом прошепотів їй власний розум, і вона злякалася.

Пані Керш подала їй чашку.

— Дякую вам, — промовила Беверлі. Може, на вигляд він був і мутним, але аромат, проте, мав чудовий. Вона покуштувала чай. Смачно. "Припини здригатися від тіней", — наказала вона собі. — До речі, той кедровий креденс чудова річ.

— Антикварний, а як інакше! — сказала пані Керш і розсміялася.

Беверлі відзначила, що красу старої жінки псувало єдине, і це було звичайним тут, на північних теренах. У неї були погані зуби — міцні на вигляд, проте все одно погані. Жовті, а два передніх заходили один за інший. А очні зуби здавались дуже довгими, майже як ікла.

"Вони були білими... коли вона з'явилася в дверях, вона усміхнулася, і ти ще собі подумала — які вони білі".

Раптом вона не просто трішки злякалася. Раптом їй захотілося — Беверлі відчула потребу — опинитися подалі звідси.

— Дуже старий, о так! — вигукнула пані Керш, і раптом, огидно сьорбаючи, хильнула свою чашку чаю одним ковтком. Вона посміхнулася Беверлі — вищирилася до

неї — і Беверлі побачила, що очі в жінки теж змінились. Білки тепер стали жовтими, древніми, померезжаними розпливчастими червоними жилками. Волосся порідшало, коса виглядала охлялою — більше не срібний потік з яскравими золотинками, а нудно-сіра.

— Дуже старий, — спом'янула пані Керш над порожньою чашкою, хитро дивлячись на Беверлі своїми пожовклими очима. У тій відразливій, заледве не лиховісній усмішці знов показалися ті її перекошені зуби. — Із дому зі мною приїхав. На ньому вирізано РГ. Ви помітили?

— Так.

Голос Беверлі долинав мов звідкись здалеку, а частина її мозку репетувала: "Якщо вона не знає, що ти побачила тут переміни, можливо, з тобою ще все гаразд, якщо вона не знає, не бачить..."

— Мій батько, — сказала пані, промовляючи це слово як "патько", і Беверлі побачила, що сукня на ній також змінилася. Вона стала лускатою, лишайісто-чорною. Камея перетворилась на череп, його щелепа відвисла у мертвому зіві. — На ім'я Роберт Грей, краще відомий як Боб Грей, краще відомий як Танцюючий Клоун Пеннівайз. Хоча й те ім'я також не було його іменем. Але Він полюбляв свій шарт, мій патько.

Вона знов розсміялася. Деякі з зубів уже були такими ж чорними, як її сукня. Зморшки на обличчі тепер дуже поглибшали. Шкіра з молочно-рожевої стала хворобливо-сірою. Пальці її перетворились на пазурі. Вона вищирилася до Беверлі.

— З'їжте що-небудь, милочко.

Голос у неї повищав на півоктави, але в цьому регістрі та октава тріснула, і її голос був рипінням дверей гробовища, які безладно хитаються на забитих чорною землею завісах.

— Ні, дякую вам, — почула Беверлі, як її рот промовляє писклявим дитячим голоском, типу "Ой, мені вже треба йти". Здалося, ці слова народилися не в її мозку; вони радше вийшли з нього, а потім їм довелося долетіти до її вух, і лиш тоді вона второпала, що оце щойно була сказала.

— Ні? — перепитала відьма, вишкіряючись. Її пазурі дряпали тарілку, вона почала запихати собі до рота тоненькі мелясові печива й делікатні глазуровані тістечка обома руками. Її жахливі зуби зчіплювалися й розчіплювалися, зчіплювалися й розчіплювалися; її нігті, довгі й брудні, заривалися у солодощі; крихти сипалися по кістлявому брусу її підборіддя. Її дихання тхнуло смородом давно мертвих істот, що вибухнули від газів їх власного гниття. Сміх її тепер став мертвотним гиготінням. Волосся ще порідшало. Місцями проглядав лускатий скальп.

— О, він любив свій шарт, мій патько. Ось який шарт, міс, якщо вам їх подобатися: не моя мутер мене народила, а мій патько. Він висрав мене зі своєї сраки! Хі-хі-хі!

— Я мушу йти, — почула Беверлі себе, як вона промовляє тим самим високим, ображеним голосом маленької дівчинки, жорстоко засоромленої на її першій вечірці. У її ногах не було сили. Вона туманно усвідомила, що зовсім не чай був у її чашці, а лайно, рідке лайно, маленький презент-сюрприз із каналізації під цим містом. І вона

випила його трохи, небагато, лише сьорбнула: "О Боже, о Боже, благословенний Ісусе, прошу, прошу..."

Жінка почала скоцюрблюватися в неї на очах, марнішати; і ось навпроти Беверлі вже сидить стара карга з обличчям яблучної ляльки,[546] хихотячи високим, верескливим голосом, розгойдуючись назад-уперед.

— О, ми з моїм патьком — одна сутність, — проказувала вона, — що я, що він, і, милочко, якщо вам стачить мудрості, тікайте, тікайте туди, звідки приїхали, тікайте швиденько, бо залишитися означатиме для вас гірше, ніж померти. Ніхто з тих, хто помирає в Деррі, не помирає насправді. Ви ж знали це раніше; повірте мені в цьому тепер.

Уповільненими рухами Беверлі підбрала під себе ноги. Вона бачила себе немов збоку, як вона підводиться на рівні й задкує від столу, від цієї відьми, в муках жаху й невіри, невіри тому, що вперше роздивилася, що цей охайний кухонний столик не з темного дуба, а з ірисової помадки. Навіть поки Беверлі ще дивилася, відьма, так само хихотячи, скосивши свої древні жовті очі в куток кімнати, відломила від стола шматок і жадібно запхала в окантовану чорним пастку, на яку перетворився її рот.

А чашки, як вона побачила, були корячками з білої кори, акуратно обведеними по колу блакитною глазур'ю. Зображення Ісуса й Джона Кеннеді були сотворені з майже прозорих волокон цукрової вати, і, поки вона на них дивилася, Ісус висолопив язика, а Кеннеді, примруживши око, перднув.

— Ми всі чекаємо на вас! — заверещала відьма, дряпаючи нігтями помадкову стільницю, борознячи глибокі шрами на її сяючій поверхні. — О так! О так!

Плафони під стелею виявилися льодяниками. Стінні панелі з ірисової карамелі. Вона подивилася вниз і побачила, що її підешви залишають відбитки в дошках підлоги, які були зовсім не дошками, а плитками шоколаду. Від запаху солодошів нудило.

"О Господи, це ж Гензель і Гретель, це ж та сама відьма, якої я боялася найдужче, бо вона з'їла тих дітей..."

— На тебе й твоїх друзів! — верещала, регочучи, відьма. — На тебе й твоїх друзів! У клітці! У клітці, поки розжарюватиметься піч! — верескливо реготала вона, а Беверлі бігла до дверей, але бігла наче в уповільненому фільмі. Регіт відьми бився й кружляв навкруг її голови, наче хмара кажанів. Беверлі скрикувала. Коридор тхнув цукром, і нугою, й ірисками, і нудотними синтетичними полуницями. Дверна ручка — штучний кришталь, коли вона сюди заходила — тепер була монструозним цукровим діамантом.

— Я непокоюся за тебе, Бевві... я непокоюся дуже СИЛЬНО!

Вона обернулась, руде волосся вихором майнуло їй повз обличчя, щоби побачити, як по коридору до неї шкандибає її батько, одягнений у відьмину чорну сукню, з камесю-черепом на шиї; обличчя в батька обвисало ніздрюватою текучою плоттю, очі були чорними, наче обсидіанові, руки стискалися й розтискалися, на губах грала сентиментально-плаксива усмішка.

"Я бив тебе, бо мені хотілося ВИЇБАТИ тебе, Бевві, цього лиш мені й хотілося, я хотів ВИЇБАТИ тебе, я хотів З'ЇСТИ тебе, я хотів вилизувати твою КИЦЕНЬКУ, я хотів

затиснути зубами й СМОКТАТИ твій КЛІТОР, НЯМ-НЯМ, Бевві, ооооxxxxx, НЯМИ-НЯМИ ДО ЗНЕТЯМИ, я хотів посадовити тебе в клітку... і гаряче розтопити піч... і мацати твою ПИЗДУ, твою пухкеньку ПИЗДУ... а коли вона стане достатньо пухкенькою, їсти... Їсти... ЇСТИ..."

З вереском вона вхопилася за липку дверну ручку й вилетіла на ґанок, що був прикрашений візерунками з мигдального крему й заможний ірисинами. Десь далеко — вони немов туманно плинули перед очима — вона побачила, як проїжджають у різних напрямках машини, як якась жінка штовхає візок із купленими в "Костелло" харчами.

"Я мушу забратися звідси, — думала вона, лише ледь-ледь доладно. — Там, удаліні, реальність, якби мені лишень тільки зуміти дістатися хідника..."

— Нічого путнього з того не вийде, щоб тобі тікати, Бевві, — її батько

("мій патько")

сказав, сміючись. — Ми довго цього чекали. Це буде весело. Це буде нам НЯМИ-НЯМИ аж ДО ЗНЕТЯМИ.

Вона озирнулася знову, і тепер на її батькові була не відьмина чорна сукня, а клоунський костюм із великими помаранчевими гудзями. На голові сиділа стильна у 1958 році єнотова шапка того фасону, який у діснеївському фільмі про Дейві Крокетта популяризував Фесс Паркер[547]. В одній руці він тримав низку повітряних кульок. А в іншій дитячу ногу, наче куряче стегенце. На кожній кульці містився трафаретний напис: "ВОНО ПРИЙШЛО З ДАЛЬНЬОГО КОСМОСУ".

— Скажи своїм друзям, що я останній з вимираючої раси, — щирілося Воно своєю проваленою посмішкою, хитливо шкандибаючи слідом за нею вниз сходами ґанку. — Єдиний, хто вижив, з помираючої планети. Я прийшов, аби пограбувати всіх жінок... зґвалтувати всіх чоловіків... і навчитися танцювати "М'ятний твіст"[548]!

Воно почало скажено дриґатися й смикатися — повітряні кульки в одній руці, відірвана, кровоточива нога в іншій. Клоунський костюм здимався й лопотів, хоча Беверлі не відчувала жодного вітру. У неї заплелися ноги, і вона поточилася на хідник, викинувши вперед долоні, щоб пом'якшити падіння, струс пробіг їй по руках аж до плечей. Жінка, що штовхала візок з бакалією, зупинилася, оглянулася з сумнівом назад, а потім поспішила вперед трохи швидше.

Клоун вирушив до неї знову, відкинувши геть понівечену ногу. Вона приземлилася на моріжку з непередаваним гупанням. Беверлі лише якусь мить пролежала розпластаною на тротуарі, десь углибині себе впевнена, що ось-ось вона мусить прокинутись, що таке не може бути справжнім, це мусить бути сновидіння...

Вона зрозуміла, що це не так, за мить до того, як її торкнулися скорчені, з довгими пазурами, пальці клоуна. Воно справжнє; воно може вбити її. Так, як Воно повбивало дітей.

— Гракли знають твоє справжнє ім'я! — крикнула вона зненацька йому.

Воно відсахнулося, і на якусь мить їй здалося, ніби усмішка На губах усередині намальованої довкола них великої червоної усмішки стала гримасою ненависті й

болю... а можливо, також ще й страху. Це могло бути всього лиш її уявою, і, безумовно, Беверлі не мала ані найменшого поняття, чому вона прокричала такі божевільні слова, але це подарувало їй децицю часу.

Вона схопилась на ноги й побігла. Заверещали гальма, розлючений і водночас переляканий голос заволав:

— Чому не дивишся, куди йдеш, ти, тупа хвойдо!

Бев непевно відзначила собі нібито хлібний фургон, який мало не збив її, коли вона кинулася через дорогу, неначе дитина за гумовим м'ячем, а потім вона вже стояла на протилежному хіднику, хекаючи, з пекучим шпичаком у лівому боці. Хлібний фургон поїхав собі далі по Нижній Головній.

Клоун зник. Нога зникла. Будинок стояв на своєму місці, але тепер вона побачила, що він занепалий і покинутий, вікна забиті дошками, а сходи, що ведуть на ґанок, потріскані й поламані.

"Я й справді була там чи мені все примарилося?"

Але джинси на ній були брудними, а блузка в пилюці.

І шоколад на пальцях.

Вона витерла їх об холоші джинсів і швидко вирушила геть — із палаючим обличчям, з холодною, мов крига, спиною, очі в неї вибалушувалися й западали в єдиному ритмі з прискіпшеним биттям її серця.

"Ми не можемо побити Воно. Чим би Воно не було, ми не можемо побити Воно. Воно навіть само бажає, аби ми спробували — Воно бажає відіграти старий рахунок. Нічیهю задовольнитися не зможе, я гадаю. Ми мусимо забиратися звідси... просто поїхати геть".

Щось погладило її литку, легесенько, як цікавий кіт лапкою.

Вона від того відсмикнулась, стиха вискнувши. Поглянула вниз і зіщулилась, закриваючи долонею собі рота.

Побачила повітряну кульку — жовту, точно як її блуза. На кульці флуоресцентно-синіми літерами було написано: "АВШЕШ, ПВАВИЛЬНО, КВОЛИКУ".

У неї на очах кулька, легенько підстрибуючи, полетіла далі вулицею, гнана приємним весняним вітерцем.

4

РІЧІ ТОЗІЕР ДАЄ ДРАЛА

"Авжеж, це було того дня, коли Генрі з його друзками гналися за мною; перед закінченням шкільного року це було..."

Річі йшов по Зовнішній Канал-стрит, повз Бессі-парк. Та тепер зупинився, руки в кишенях, дивлячись на Міст Поцілунків, але насправді не бачачи його.

"Я відірвався від них у відділі іграшок "Фрізіса"".

Після божевільного фіналу возз'єднувального обіду він гуляв безцільно, намагаючись бодай якось змиритися з тими жахливими сюрпризами, що виявилися у віщувальних коржиках... чи то, як їм здавалося, нібито вони там виявилися. Він думав, що радше за все нічого такого з тих коржиків не вилазило. То була групова

галюцинація, викликана усім тим моторошним лайном, про яке вони там балакали. Найкращим доказом цієї гіпотези слугувало те, що нічого не побачила Роза. Звісно, батьки Беверлі також зовсім не бачили крові, яка вихлюпувалася зі стоку вмивальника, але це не те саме.

"Ні? Чому ні?"

— Тому що ми тепер дорослі, — пробурмотів він, усвідомлюючи, що ця думка не має абсолютно жодної сили чи логіки; з тим самим успіхом вона могла бути безглуздом рядком з якоїсь дитячої лічилки, під яку стрибають через скакалку.

Річі вирушив знову.

"Тоді я пішов у бік міської ради й посидів на парковій лавочці якийсь час, і мені здалося, ніби я бачив..."

Він зупинився знову, нахмурений.

Побачив що?

...але то мені просто лише щось примарилося".

Чи так? Чи й справді так?

Він подивився ліворуч і побачив велику будівлю з цегли, скла і сталі, яка наприкінці п'ятдесятих здавалася такою модерною, а зараз мала вигляд доволі древній і вбогий.

"А ось я й тут, — подумав Річі. — Знов опинився просто біля клятої міської ради. На місці тієї ще галюцинації. Або мари. Або чим воно там було".

Усі інші бачили в ньому Класного Блазня, Шаленого Дотепника, і він гладесенько й легко знов увійшов у цю роль. "Ах, усі ми гладесенько й легко входимо знову у свої старі ролі, хіба ви цього не помічали?" Але хіба в цьому було щось аж таке надзвичайне? Він вважав, що так, мабуть, відбувається під час будь-якої зустрічі з нагоди десяти— чи двадцятиріччя випуску — шкільний кумедник, який у коледжі відкрив у собі покликання до священства, після пари келишків майже автоматично обертається на того всезнайка, яким він колись був; Великий Літературний Ум, який піднявся на торгівлі ваговозами "Дженерал Моторз", раптом починає пащекувати про Джона Ірвінга й Джона Чивера[549]; парубок, який колись суботніми вечорами грав із "Місячними псами", а став професором математики в Корнельському університеті, раптом, сам того не очікуючи, опиняється на сцені з місцевим гуртом, з гітарою "Фендер" на плечі й із радісною, п'яною люттю волає "Глорію" й "Прибійного птаха"[550]. Чи не Спрінгстін про це якось сказав? Не відступай, дитятко, не зраджуй[551]... але в старі рефрени легше вірити, коли вони крутяться на вертушці, та ще й після пари чарочок або курінця доброї панамської червоної[552].

Крім того, Річі вважав, що галюцинація належить минувшині, а не теперішньому життю. Можливо, дитя й є батьком чоловіка, проте батьки з синами часто мають вельми різні інтереси й лише побіжну схожість[553]. Вони...

"Але ти кажеш дорослі й тепер це звучить як нонсенс, це звучить якимсь курзуверзу. Чому це так, Річі? Чому?"

"Тому що Деррі таке ж химерне, як завжди. Чому б нам його на цьому просто не

залишити?"

Тому що все зовсім не так просто. Ось чому.

Хлопчиком він був приколістом, інколи вульгарним, інколи забавним коміком, тому що це був єдиний спосіб не дати себе вбити таким, як Генрі Баверз, чи поїхати глуздом від нудьги й самотності. Тепер Річі усвідомив, що значною мірою проблема полягала в його власному мозку, який діяв зазвичай зі швидкістю разів у десять чи двадцять більшою, ніж у його однокласників. Вони вважали його дивним, химерним, навіть схильним до самогубства, залежно від конкретної ескапади, проте можливо, то було простим випадком ментального форсажу — якщо взагалі постійне перебування в режимі ментального форсажу можна вважати простим.

У всякому разі, це така властивість, яку з часом починаєш контролювати — починаєш контролювати або знаходиш засоби каналізування, наприклад, створюючи таких осіб, як Перверс Барсет чи Бафорд Слинґ-Поцілуй. Річі відкрив це для себе через кілька місяців після того, як забрів до студентської радіостанції в коледжі, і сам не знаючи, з якої примхи, а протягом першого тижня перед мікрофоном відкрив усе, чого будь-коли для себе бажав. Спочатку в нього виходило не вельми майстерно; він надто переймався тим, щоб бути майстерним. Та потім він зрозумів, що його потенціал полягає не в тому, щоби стати у цій професії просто майстерним, він мусить бути незрівнянним, і самого цього розуміння вистачило, щоб висадити його вище місяця, на хмару ейфорії. У той же час він почав розуміти великий принцип, який рухає всесвітом, принаймні тією частиною всесвіту, яка має стосунок до кар'єри й успіху: знайди того божевільного, який гасає всередині тебе, паскудячи тобі життя. Заганяєш його в кут і хапаєш. Але не вбиваєш. У жодному разі. Смерть — надто добрий рятунок для таких, як він, гівнюків. Ти накидаєш йому на шию ярмо й починаєш ним орати. Той скажений працює, як демон, щойно ти його загнав у борозну. Ще й час від часу підкидуючи тобі щось, з чого можна поіржати. Оце було й усе, що відбулося. І цього було достатньо.

Він був забавним, авжеж, що хвилина — то сміх, але врешті-решт він переріс ті кошмари, які наїлися на темному боці його смішливості. Чи то йому так здавалося. До сьогодні, коли слово "дорослий" раптом утратило сенс для його власних вух. А тепер раптом тут з'явилося ще дещо, з чим належить розібратися чи принаймні обдумати; тут, перед міською радою, стояла та велетенська, ідіотська статуя Пола Баньяна.

"Я маю бути тим винятком, який підтверджує правило, Великий Білле".

"Але ти дійсно певен, що нічого не було, Річі? Зовсім нічого?"

"Там, біля Міського центру... мені здалося, ніби я бачив..."

Гострий біль уже вдруге цього дня голкою пройняв йому очі, і Річі вхопився за них руками, злякано стогнучи. Потім це знову минулося — так само, як і прийшло. Але разом він дочув певний запах, хіба не так? Запах чогось тут насправді відсутнього, проте такого, що колись тут було, дечого, що змушувало його думати про

("я тут поряд з тобою, Річі, тримай мене за руку, вхопись і тримай")

Майка Хенлона. Це через дим йому запекло, засльозило очі. Двадцять сім років тому вони дихали тим димом; наприкінці залишилися тільки він із Майком, і вони

побачили...

Але воно щезло.

Він зробив крок ближче до пластикової статуї Пола Баньяна, вражаючись її радісній вульгарності зараз так само, як у дитинстві був у захваті від її розміру. Міфічний Пол мав двадцять футів зросту, і ще шість футів йому додавав п'єдестал. Він стояв, посміхаючись із краю галявини міської ради вниз — руху машин і пішоходам на Зовнішній Канал-стрит. Міський центр було зведено у 1954-1955 роках для баскетбольної команди малої ліги, яка так ніколи й не матеріалізувалася. Деррійська міська рада проголосувала за виділення грошей на цю статую за рік по тому, у 1956-му. Тема обговорювалася гаряче, як на відкритих засіданнях ради, так і в колонці листів до редакції "Деррі Ньюз". Багато хто думав, що це буде абсолютно прекрасна статуя, яка стане визначною пам'яткою і принадою для туристів. Були й інші, які вважали саму ідею пластикового Пола Баньяна жахливою, недоладною і взагалі невимовним несмаком. Викладачка мистецтва в Деррійській середній школі, пригадав Річі, написала листа в "Ньюз", заявляючи, що, якщо в Деррі насправді буде встановлено таке одоробало, вона його підірве. Щирячись, Річі загадавсь, чи було потім продовжено контракт цієї бейбі.

Та дискусія, яку Річі тепер визнав за цілком типову для невеличкого містечка/міста бурю у склянці води, вирувала протягом шести місяців і, звичайно ж, не мала жодного сенсу; статую вже було придбано, і навіть якби міська рада пішла на такий аномальний (особливо для Нової Англії) крок, як невикористання річі, за яку вже заплачено гроші, де, в ім'я Бога, вони змогли б ту статую зберігати? А отже, статую, яка насправді була зовсім не ліпленою, а вилитою на якомусь заводі пластмас в Огайо, встановили на місце — все ще оповиту таким великим полотнищем брезенту, що воно могло б слугувати вітрилом на кораблі класу кліперів. Відкрили статую 13 травня 1957 року — на сто п'ятдесятій день народження Деррі як поселення з офіційним статусом міста. Одна фракція передбачувано відгукнулась на це стогонами обурення; інша рівнозначно передбачувано стогнала від захвату.

Коли того дня з Пола зняли завісу, він постав у своєму традиційному комбінезоні з нагрудником і в картатій сорочці в білу й чорну клітинки. Бороду мав преславно чорну, преславно пишну, преславно лісорубську. Пластмасова сокира — безперечно, справжня Годзила серед усіх пластмасових сокир — лежала в нього на плечі, а сам він безугавно щирився до північного неба, яке в день відкриття було таким же синім, як шкура славного Полового компаньйона (втім, Бейб на відкритті не був присутнім, кошторисна вартість додавання в композицію пам'ятника синього бика виявилася непомірною).

Присутні на церемонії діти (їх там було сотні, і десятирічний Річі Тозієр у супроводі свого тата також між ними) були від пластикового велетня у цілковитому й беззастережному захваті. Батьки підсаджували зовсім малят угору на квадратний п'єдестал, на якому височів Пол Баньян, щоб їх сфотографувати, а потім зі змішаним почуттям тривоги й задоволення дивилися, як діти вилазять і повзають, сміючись, по

Полових велетенських чорних чоботах (уточнення: по велетенських чорних пластмасових чоботах).

Це трапилося в березні наступного року, коли Річі, зморений і переляканий, опинився на одній із лавок перед цією статуєю, після того як відірвався — заледве не дивом — від містерів Баверза, Кріса й Хагґінса, які почали за ним погоню біля Деррійської початкової школи і гналися майже через усе середмістя. Врешті-решт він відірвався від них тільки в іграшковому відділі універмагу "Фрізіс".

Деррійська філія "Фрізіс" була благодійним закладом, порівняно з величним універмагом у центрі Бенгору, але Річі перебував поза цікавістю до таких порівнянь — на той момент посеред бурі йому годився будь-який порт. У нього просто за спиною біг Генрі Баверз, а Річі вже був дуже виснажений. Він пірнув до пащі обертових дверей універмагу, як до останнього притулку. Генрі, котрий, вочевидь, не розумів фізики подібних пристроїв, мало не позбувся пучок своїх пальців, намагаючись ухопити Річі, коли Річі вертнувся в дверях, опиняючись у крамниці.

Кидаючись униз сходами, коли поли його сорочки летіли позаду, він чув, як обертові двері видали чергу пострілів, майже так само гучних, як револьверний вогонь по телевізору, і зрозумів, що Ларрі, Мо й Керлі не припинили за ним погоні. Він реготав, збігаючи вниз сходами до підвального поверху, але то був лише нервовий тик; Річі був переповнений жахом, як той кролик, що втрапив у дротяну пастку. Цього разу вони збиралися віддубасити його по-справжньому (він уявлення не мав, що через якихось тижнів із десяти він вважатиме, що ці троє, зокрема Генрі, здатні на будь-що, хіба крім убивства, і напевне сплотнів би, якби знав про ту апокаліптичну битву каменюччям, яка трапиться у липні, коли навіть це останнє застереження зникне йому з голови). А все ж почалося абсолютно типово, по-ідіотському.

Річі з іншими хлопцями з його п'ятого класу заходили до спортзалу. Звідти виходили шестикласники, і Генрі незграбно тупцяв серед них, як бик серед корів. Хоча й навчався все ще у п'ятому класі, Генрі ходив на фізкультуру разом зі старшими хлопцями. З верхніх труб знову капало, а містер Фасіо поки ще не з'явився зі своїм маленьким штативом, щоб установити на ньому табличку: "ОБЕРЕЖНО! МОКРА ПІДЛОГА!" Генрі послизнувся на калюжці й приземлився на дулу.

Перш ніж Річі встиг себе зупинити, його зрадливий рот протрубив: "Молодчого, бананові п'яти".

Вибухом сміху відповіли однокласники як Річі, так і Генрі, але не сміялося обличчя самого Генрі, коли він підводився — тільки спалахнуло тьмяно-червоним кольором свіжовипаленої цеглини.

— Побачимося пізніше, чотириокий, — промовив він і пішов далі.

Сміх умент ущух. Хлопці в коридорі дивилися на Річі так, ніби він уже був мертвий. Генрі не затримувався, щоб оцінити реакцію; він просто пішов геть, голова похилена, лікті червоні від прикрого падіння, велика волога пляма на заді штанів. Дивлячись на ту вологу пляму, Річі відчув, як знову відкривається його самовбивчо меткий рот... проте цього разу він його заклацнув, і то так швидко, що ледь не ампутував собі кінчик

язика спадною брамою власних зубів.

"Та ну, він забуде, — втішав він себе непевно, перевдягаючись у спортивну форму. — Та звісно ж, він усе забуде. У друзяки Генка не так уже й багато клітин працюють у схемі пам'яті. Кожного разу, коли він сідає срати, мабуть, шукає настанови в інструкції з цього діла, ха-ха".

Ха-ха.

— Тобі смерть, — сказав йому Вінс "Віскряк" Талієндо, натягуючи спортивний бандаж на пісюн, що розміром і формою приблизно нагадував анемічний арахісовий горішок. Він це промовив із певною сумовитою повагою. — Але не хвилюйся. Я принесу квіти.

— Відчикрижиш собі вуха й принесеш цвітну капусту, — відказав спритно Річі, і всі засміялися, навіть друзяка "Віскряк" Талієндо засміявся, а чому ні, всі вони тут могли дозволити собі посміятися. Що їм турбуватися? Усі вони сидітимуть удома, дивитимуться Джиммі Додда з Мишкетирами в "Клубі Мікі Мауса"[554] або як в "Амерікен Бендстенді" Френкі Лаймон співає, "Я не малолітній правопорушник"[555], у той час як Річі рятуватиме свою сраку, прориваючись крізь відділи дамської білизни й кухонного причандалля в напрямку іграшкового відділу, і піт стікатиме йому по спині в улоговину між сідницями, і його нажахані яйця підтягнуться так високо, що йому здаватиметься, ніби вони звисають йому на пупок. Авжеж, їм легко було сміятися. Га-де-га-га-га.

Нічого Генрі не забув. Річі про всяк випадок вийшов крізь двері в дитсадівському кінці шкільної будівлі, але Генрі поставив там Ригайла Хаггінса, також про всяк випадок. Га-де-га-га-га.

Річі побачив Ригайла першим, інакше б ніякої гонитви зовсім не трапилося. Ригайло якраз дивився в бік Деррі-парку, тримаючи непідпалену сигарету в одній руці, а іншою задумливо виколупуючи собі з гузна зад власних штанів. З важко калатаючим серцем Річі тихенько перетнув ігровий майданчик і вже подолав добрячий відтинок Чартер-стрит, коли Ригайло повернув голову й побачив його. Він заволав, гукаючи Генрі з Віктором, і з тієї миті розпочалася погоня.

Коли Річі дістався відділу іграшок, там було повністю, панічно пусто. Там не було навіть нудьгуючого продавця — дорослої людини, яка б поклала край неподобству, перш ніж воно цілком вийшло за межі. Річі вже чув наближення трьох динозаврів апокаліпсису. А він уже попросту не міг бігти. Кожен вдих віддавався глибоким, болючим уколом у лівому боці.

Очі його уп'ялися в двері з написом: "ТІЛЬКИ АВАРІЙНИЙ ВИХІД! ВМИКАЮТЬ СИГНАЛ ТРИВОГИ!" Надія зажеврила в його серці.

Річі бігом кинувся по проході, забитому Доналдами Даками у версії "чортик-з-коробочки", зробленими в Японії танками Армії США, пістонними револьверами Самотнього Рейнджера й заводними роботами. Діставшись дверей, він щосили попхнув їх штовхальний важіль. Двері прочинилися, впускаючи до середини прохолодне березневе повітря. Пронизливо задзеленчала сигналізація. Річі вмент відскочив назад

й упав рачки в сусідньому проході, сховавшись раніше, ніж устигли знов зачинитися двері.

Генрі, Ригаїло й Віктор увірвалися в іграшковий відділ, якраз коли двері із грюком затріснулися, разом урвавши дзеленчання сигналізації. Вони кинулися до дверей — Генрі попереду, із закам'янілим, рішучим обличчям.

Нарешті з'явився продавець, і то бігом. У блакитному нейлоновому плащі-пильовику поверх картатого піджака спортивного крою й нестерпної огидності. Оправа окулярів у нього була рожевою, як очі білого кролика. Річі подумав, що той схожий на Воллі Кокса в ролі містера Піперса[556], й відтак мусив уткнутися своїм зрадливим ротом собі в товсту частину передпліччя, щоб не залитися бурхливими хвилями реготу.

— Агов, хлопці! — вигукнув містер Піперс. — Вам не можна тудю виходити! Це аварійний вихід! Гей! Ви! Хлопці!

Віктор глянув на нього трохи нервово, але Генрі з Ригаїлом не відвернули зі свого курсу й Віктор рушив слідом за ними.

Сигналізація завелася знову, цього разу надовше, поки вони вибігали у провулок. Ще до того, як вона припинила дзеленчати, Річі опинився на рівних і риссю кинувся назад, до відділу дамської спідньої білизни.

— Вам, хлопці, до нашої крамниці більше ходу не буде, — крикнув йому вслід продавець.

Озирнувшись через плече, Річі заверещав у відповідь своїм Голосом Бабусі Буркотухи:

— Молодий чоловіче, вам хтось коли-небудь казав, що ви точнісінький містер Піперс?

Відтак він і втік. І опинився майже за милю від "Фрізіс", перед Міським центром, як на те щиро сподівався, поза небезпекою. Принаймні на якийсь час. Він був виснажений. І сів на лавку якраз ліворуч від статуї Пола Баньяна, бажаючи лише трішки спокою, аби опанувати себе. За хвилику він підведеться й вирушить додому, але наразі було так хороше просто сидіти тут, на пополуденному сонечку. День відкривався холодною, похмурою мрячкою, але зараз можна було повірити, що дійсно надходить весна.

Далі на галявині Міського центру йому було видно стенд, на якому цього березневого дня яскраво синіми літерами сяяло оголошення:

АГОВ, ЮНЬ!

УЖЕ 28 БЕРЕЗНЯ

РОК-Н-РОЛОВЕ ШОУ АРНІ "ВУ-ВУ" ГІНЗБЕРГА

ДЖЕРІ ЛІ ЛЬЮЇС

"ПІНГВІНИ"

ФРЕНКІ ЛАЙМОН & "ТИНЕЙДЖЕРИ"

ДЖИН ВІНСЕНТ & "БЛУ КЕПС"

ФРЕДДІ "БУМ-БУМ" КЕННОН

ВЕЧІР ЗДОРОВОЇ РОЗВАГИ[557]

Це був концерт, на який Річі дуже хотілося б потрапити, але він розумів, що не має на це жодного шансу. До уявлень його матері про здорову розвагу не входив Джері Лі Льюїс, який повідомляє американській молоді про те, що "в нас уже є курчата в коморі, чийй коморі, якій коморі, моїй коморі"[558]. Як на те пішло, не входив також і Фредді Кеннон, чия "милочка з Талахасі має високе шасі"[559]. Вона була готова визнати, що підлітком-малявкою віддала данину моді й упаданню за Френком Сінатрою[560] (якого тепер сама називала Френкі Чванько), але, як і мати Білла Денбро, смертельно ненавиділа рок-н-рол. Від Чака Беррі їй кидало в жах, вона проголошувала, що від Річарда Пеннімена, відомого його підлітковому й передпідлітковому електорату як Малюк Річард, їй хочеться "ригати, як курці".

Річі ніколи не просив у матері пояснити цю фразу.

Батько Річі залишався нейтральним щодо рок-н-ролу, і його, можливо, можна було б схилити на свій бік, але в душі Річі розумів, що бажання матері-щодо цього будуть панівними — у всякому разі, поки йому не виповниться шістнадцять чи сімнадцять, — а на той час, як непорушно була впевнена його мати, вся ця рок-н-ролова манія, що охопила країну, вже минеться.

Річі ж вважав, що Денні й "Джуніори" мають більше рації щодо цього, аніж його матуся — рок-н-рол ніколи не помре[561]. Сам Річі обожнював цю музику, хоча мав тільки два її джерела — "Амерікен Бендстенд" після полудня на "Сьомому каналі" та передачі радіостанції WMEX із Бостона ввечері, коли рідшав ефір і захоплений, захриплий голос Арні Гінсберга напливав хвилями, немов голос якогось викликаного під час спіритичного сеансу духа. Ці ритми робили дещо більше, ніж просто радували Річі. Вони допомагали йому почуватися більшим, дужчим, сповненим життя. Коли Френкі Форд співав "Морський круїз"[562], або Едді Кокрен співав "Меланхолію літньої доби", Річі натурально переповнювався щастям. У цій музиці бриніла потужність, яка, здавалося, повноправно належить усім щуплим дітям, товстим дітям, потворним дітям, сором'язливим дітям — невдахам усього світу, коротше кажучи. У ній він вчував відчайдушно шалену електричну напругу, яка мала силу як убивати, так і підносити. Він боготворив Фетса Доміно[563] (поряд з яким навіть Бен Генском здався б сухорлявим і струнким) і Бадді Холлі, котрий, точно як Річі, носив окуляри, і Верескливого Джея Гокінса, який вистрибував на своїх концертах із труни (чи принаймні так чув Річі), і "Довеллз"[564], які танцювали не згірш за чорних.

Ну, майже.

Він знав, що колись матиме рок-н-ролу скільки завгодно — Річі не сумнівався, що його так само гратимуть, коли мати нарешті здасться й дозволить слухати — хоча цього не станеться 28 березня 1958-го року, чи 1959-го... чи...

Річі відірвався очима від стенду... і тоді... ну, тоді він, мабуть, задрімав. Це було єдине логічне пояснення. Те, що трапилося тоді, може відбуватися тільки у снах.

І от тепер він знову опинився тут, Річі Тозієр, котрий отримав зрештою весь той рок-н-рол, якого йому колись бажалося... і з'ясував, на щастя, що цього недостатньо. Його погляд метнувся до стенду перед Міським центром, і він, з певного чину

моторошним передбаченням, побачив таке:

14 ЛИПНЯ

ХЕВІ-МЕТАЛ-МАНІЯ

"ДЖУДАС ПРІСТ"

"АЙРОН МЕЙДЕН"

КУПУЙТЕ КВИТКИ ТУТ

АБО

У БУДЬ-ЯКОМУ ВІДДІЛКУ МЕРЕЖІ "ТІКЕТРОН"

"Десь по дорозі вони загубили згадку про "здорову розвагу", — подумав Річі, — але, наскільки я можу судити, це єдина відмінність".

І почув Денні & "Джуніорів", віддалено й приглушено, немов голоси, що долітають довгим коридором з якогось дешевого радіоприймача: "Рок-н-рол ніколи не помре, йому немає кінця... він увійде в історію... ось побачиш, друже мій, він завжди буде в наших серцях..."

Річі оглянувся на Пола Баньяна, святого покровителя Деррі, який постав тут, бо, згідно з оповідками, саме тут витягали колоди, які сплавляли згори по річці. Були часи, коли і Кендаскіг, і Пенобскот навесні перетворювалися на простори суцільних колод, їхні чорні, дерев'яні шкури зблискували на весняному сонечку. Хто мав спритніші ноги, той міг пройти від "Спа Воллі" на Пекельній ділянці до "Шахраїв" у Брустері ("Шахраї" — то була таверна з такою жахливою репутацією, що зазвичай її називали "Відром крові"), не замочивши чобіт вище третього хрестовиння своїх сирицевих шнурків. Чи то так розповідалося в юності Річі, і йому ніби пригадувалося, ніби дешиця Пола Баньяна була присутня в кожній з тих історій.

"Старий друга Пол, — думав він, дивлячись угору на пластикову статую. — Що ти робив, поки мене тут не було? Створював нові річкові русла, коли йшов утомлений додому, тягнучи за собою сокиру? Створював якісь нові озера, коли тобі хотілося такої глибокої ванни, щоб у ній можна було сидіти, занурившись по шию? Лякав ще якихось малих дітлахів, як був налякав мене того дня?"

Ах, і раптом він згадав геть усе, так ото, як буває, коли ви згадуєте слово, що довго танцювало у вас на кінчику язика.

Отак він тут сидів, на такому ж ласкавому березневому сонечку, трохи куняючи, думаючи піти додому, застати останні півгодини "Бендстенду", і раптом в обличчя йому майнуло теплим повітрям. Так, що здмухнуло назад волосся з лоба. Він поглянув угору, і велетенське пластмасове лице Пола Баньяна виявилось просто в нього перед лицем, більше за будь-яке лице на кіноекрані, воно заповнювало все. Та хвиля повітря утворилася, коли Пол нахилився... хоча зараз він більше не зовсім був схожим на Пола. Лоб у нього тепер був низький і поритий; з червоного, як у давнього п'яниці, носа стирчали жмуття дротяного волосся; очі мав заплилі кров'ю, а одне з них ще й трохи зизувате.

Сокира вже не лежала в нього на плечі. Пол спирався на її сокирище, її обух устиг прорити борозну в бетонному хіднику. Пол так само посміхався, але нічого веселого

тепер у тій посмішці не вбачалося. З-поміж його велетенських жовтих зубів віяло смородом, наче десь у спекотнім підліску догнивали маленькі звірята.

— Я тебе зараз з'їм, — промовив велетень низьким гуркотливим голосом. То був звук валунів, що котяться, б'ючись один об один, під час землетрусу. — Якщо ти не повернеш мені мою квочку, губну гармошку й торби із золотом, я тебе з'їм просто зараз нахер!

Від віддиху цих слів на Річі, немов вітрило під ураганом, стріпнулася й залопотіла сорочка. Він зіщулювся проти спинки лави, очі вибалушені, волосся сторчма на всі боки, наче пір'я, всуціль оповитий трупним смородом.

Велетенське страховисько почало реготати. Воно вхопилося руками за сокирище, як міг би вхопитися Тед Вільямс[565] за свій улюблений бейсбольний кий (чи то за ясеневий держак, якщо вам так більше подобається), і висмикнуло сокиру з вибоїни, проробленої нею у хіднику. Сокира почала здійматися у повітря. Вона видавала негучний, смертельний шелест. Річі раптом уторопав, що велетень збирається зараз розрубати його навпіл.

Але відчув, що не в змозі поворухнутись, усього його охопила якась тупа апатія. Що це означало? Він задрімав і бачить сон. У будь-який момент якийсь водій натисне клаксон на дитину, що перебігає дорогу, і він прокинеться.

— Саме так, — прогуркотів велетень, — ти прокинешся в пеклі.

І в останню мить, коли його сокира здійнялася вгору, зависнувши там, Річі зрозумів, що це зовсім не сновидіння... а якщо й сновидіння, то таке, що може вбити.

Намагаючись крикнути, але не видаючи ні звуку, він скотився з лави на розрівняну граблями гравійну ділянку, яка оточувала те, що недавно було статуєю, а тепер залишилося тільки постаментом з двома величезними сталевими стрижнями, які стирчали з тих місць, де перед тим були ноги. Звук сокири, що опускалася, наповнив світ її масивним, настирним шерехом; вищир велетенського страховиська перетворився на гримасу вбивці. Воно так далеко відтягнуло губи з зубів, що його пластикові, червоні, моторошно червоні ясна аж блищали.

Лезо сокири рубонуло по лаві там, де лише щойно сидів був Річі. Воно було таким гострим, що не пролунало майже жодного звуку, натомість лава вмент розчахнулася надвоє. Половинки відвалилися одна від одної, а деревина всередині, під шкіркою зеленої фарби, виявилася яскравою і якоюсь нудотно-білою.

Річі опинився на спині. Усе ще намагаючись закричати, він сунувся, відштовхуючись п'ятами. Гравій забивався йому за комір сорочки, ззаду в штани. А над ним баштою височів Пол, дивлячись униз на нього очима завбільшки з кришки люків; Пол височів, дивлячись униз на одного маленького хлопчика, що шулювся на гравію.

Велетень зробив крок до нього. Річі відчув, як здригнулася земля, коли опустився чорний чобіт. Хмарою спурхнув гравій.

Річі перекотився на живіт й непевно зіп'явся на рівні. Ноги його кинулись бігти ще до того, як він віднайшов рівновагу, і в результаті він знову впав долічерева. Почув, як хрипло хекнуло вітром з його легень. Волосся спадало йому на очі. Він бачив машини,

що, як і кожного дня, проїжджали по Канал-стрит і Головній вулиці, немов нічого не відбувається, немов ніхто у жодній із тих машин не бачить чи не переймається тим, що Пол Баньян ожив і зійшов зі свого п'єдесталу, щоб скоїти вбивство сокирою завбільшки ледь не як автодім класу люкс.

Сонячне світло померхло. Річі лежав у смузі тіні, що формою нагадувала людину.

Підхопившись на коліна, він ледве не впав на бік, але спромігся підвестись на рівні й щодуху побіг — він біг, підкидаючи коліна майже до самих грудей, і лікті рухалися поршнями. Позаду себе він чув, як знову громадиться той жахливий, настирливий шерех, звук, що насправді здавався зовсім не звуком, а тиском на шкіру й барабанні перетинки: "Свііііііііі!.."

Земля струнулася. У Річі заторохтіли, вдаряючись між собою, верхні й нижні зуби, наче тарілки під час землетрусу. Йому не треба було озиратись, аби зрозуміти, що це сокира Пола щойно врізалася в хідник аж по сокирище за кілька дюймів від його ніг.

Таке безумство — він почув у себе в голові спів "Довеллз": "Хлоп'ята в Брістолі спритні, як пістолетний вогонь! Коли танцюють Брістоль-стomp, це не для сонь..."

Він вирвався з-під велетенської тіні знову на сонячне світло, і тієї ж миті почав реготати — тим самим виснаженим сміхом, що видобувся з нього, коли він кинувся вниз по сходах у "Фрізіс". Хекаючи, і знову та пекуча голка у нього в боці, він нарешті ризикнув кинути погляд назад через плече.

Там, де й завжди, на своєму постаменті, стояла статуя Пола Баньяна, сокира на плечі, сам, задерши голову, зирить на небо, губи розтягнуті у вічній оптимістичній усмішці міфічного героя. Лава, яку було розрубано навпіл, стояла цілою й неушкодженою, дякуємо, ми такі раді. Гравій, там, де Високий Пол ("Ой, він мій янгол", — маніакально проспівала Аніта Фунічелло в голові в Річі[566]) ступив своєю велетенською ногою, був бездоганно рівним, за винятком того місця, де його посунув головою Річі, коли впав

("тікаючи від цього велетня")

сонний. Відбитка ступні там не було, як і зробленого сокирою розрубу в бетоні. Нічого такого тут не трапилося, а тільки хлопчик, за яким гналися інші хлопці, старші хлопці, наснив собі дуже крихітний (але дуже потужний) сон про смертоносного Колоса... про Гігантського Економ-Розміру Генрі Баверза, якщо вам так більше сподобається.

— От лайно, — промовив Річі слабеньким, тремтячим голосом, а потім непевно реготнув.

Він постояв там ще деякий час, чекаючи, чи не ворухнеться знову статуя — може, підморгне, може, перекине сокиру з одного плеча на інше, може зійде вниз і кинеться на нього знову. Але ж, звичайно, нічого такого не відбулося.

Звичайно.

Що нам турбуватися? Га-де-га-га-га.

Задрімав. Наснив. І не більше.

Але, як одного разу зауважив Ейбрегем Лінкольн, чи Сократ, чи хтось ще такий:

хорошого потрошку. Час було йти додому й заспокоїтися; зробити, як Кукі в "77 Сансет Стрит", — залягти й розслабитися[567].

І хоча швидше було б скоротити собі шлях через терени Міського центру, він вирішив цього не робити. Не хотів знову наближатися до статуї. Тому пішов довшою, кружною дорогою, а ввечері вже й не пам'ятав про цю пригоду.

До тепер.

"Ось сидить чоловік, — думав він. — Ось сидить чоловік у моховито-зеленому піджаку спортивного крою, придбаному в одній із найкращих крамниць на Родео-драйв; ось сидить чоловік у "Бейс Віджунз"[568] на ногах, а срака йому прикрита трусами "Келвін Клайн"; ось сидить чоловік з м'якими, легкими для очей контактними лінзами; ось сидить чоловік і пригадує сон того маленького хлопчика, який вважав сорочку "Ліги плюща" з петелькою на спині й туфлі "Снеп Джек"[569] найвищим ступенем модності; ось сидить дорослий, дивлячись на ту саму стару статую... ба, агов, Поле, Високий Поле, я тут, аби сказати тобі, що ти той самий до останньої риски, що ти не постарішав, матір-твою-розтуди, ані на день".

Те саме старе пояснення так само бриніло йому в голові: примарилося вві сні.

Він гадав, що міг би повірити в монстрів, якби мусив. Хіба мало монстрів? Хіба він не сидів час від часу в радіостудіях, читаючи новини про таких екземплярів, як Іді Амін Дада, чи Джим Джонс[570], чи той парубок, який розірвав на шматки вибухівкою всіх людей у "МакДоналдсі" зовсім неподалік? Вогнем грати — сірникиощаджувати, монстри сьогодні дешеві! Кому потрібен квиток у кіно за п'ять доларів, коли ти можеш прочитати про них у газеті за тридцять п'ять центів, або почути про НИХ по радіо безкоштовно? І ще він гадав, що, якщо він зміг повірити в таку істоту, як Джим Джонс, то може повірити й у версію Майка Хенлона, принаймні, на якийсь час; у Воно навіть був певний понурий шарм, тому що Воно прибуло з Далекого Космосу, тож за Воно ніхто не мусив брати на себе відповідальності. Він міг повірити в монстра, в якого стільки облич, скільки гумових масок у крамниці сюрпризів (якщо ти зібрався придбати одну, то можеш захотіти купити собі й дюжину, думав Річі, дюжинами ж вони йдуть дешевше, авжеж, бандо?), принаймні суто теоретично... але щоб тридцятифутового зросту пластикова статуя зійшла зі свого постаменту й намагалася розкряти тебе своєю пластиковою сокирою? Це вже, либонь, було трохи занадто. Як одного разу також зауважив Ейбрегем Лінкольн, чи Сократ, чи хтось ще такий: "Я їстиму рибу і їстиму м'ясо, але існує таке лайно, якого я просто не їстиму. Воно просто не годиться для..."

Знов той біль гострими голками вдарив Річі в очі, беззастережно вирвавши з нього зляканий скрик. Але зараз біль був іще гірший, глибший і довший, він пройняв Річі жахом до нутра кісток. Річі ляснув себе долонями по очах, а потім інстинктивно вхопився пальцями за нижні повіки, збираючись виколупнути лінзи. "Це, мабуть, якась інфекція, — яюсь каламутно подумав він. — Але ж, Господи Ісусе, як же це боляче".

Він відтягнув повіки донизу й уже був готовий звично один раз моргнути, щоб змусити лінзи викотитися (хай наступні п'ятнадцять хвилин він наосліп намацуватиме

їх серед гравію, яким посипана місцина довкола цієї лавки, але Господи Ісусе, та насрати на це, саме зараз у нього наче цвяхи в очах), коли раптом біль ущух. Він не зменшувався; він просто разом зник. Ось цієї миті був тут, а наступної миті щез. Очі недовго сльозилися, а потім перестали.

Він повільно опустив руки — у грудях швидко билося серце — готовий зморгнути лінзи в ту ж мить, як біль почнеться знову. Той не почався. І раптом Річі вловив себе на думці про той єдиний фільм жахів, який колись, ще коли він був дитиною, його насправді налякав, мабуть, через те, що він терпів так багато принижень через окуляри й так багато думав про свої очі. То був фільм "Повзуче око"[571] з Форрестом Такером. Не вельми цікавий. Інші діти на ньому істерично реготали, але Річі не сміявся. Він геть похолов, сплотнів і занімів, наразі не маючи в запасі жодного Голосу, коли з штучного туману між декорацій у якійсь англійській кіностудії виповзло желеподібне око з жилистими щупальцями, помахуючи ними перед собою. Дивитися на те око було дуже бридко, воно було втіленням не зовсім усвідомлених страхів і тривог. Одної ночі, невдовзі по тому, Річі наснилося, ніби він дивиться на себе в дзеркало, підносить велику шпильку й повільно втикає її собі в чорну зіницю, відчуваючи тупу, водянисту пружність на дні заповненого кров'ю ока. Він згадав — саме зараз згадав, — як тоді прокинувся й побачив, що обмочився у ліжку. Найкращим доказом невимовної жахливості того сновидіння було те, що найперше він відчув не сором через своє нетримання, а полегшення; припавши тілом до мокрої теплої плями, він благословляв реальність того, що бачить.

— Та ну його нахер, — промовив Річі низьким, не зовсім певним голосом і почав підводитися.

Треба піти до "Таун Хаусу" і трохи здріснути. Якщо це була їзда Шляхом Спогадів, то йому більш до вподоби лос-анджелеська автомагістраль у годину пік. Той біль в очах був, либонь, лише сигналом про втому від збою добового ритму після перельоту, плюс стрес від зустрічі з минулим, і все це разом, протягом неповного дня. Досить потрясінь; досить розвідок. Йому не подобалося, як його розум перестрибує з одного на інше. Як там та мелодія Пітера Гебрієла? "Приголомш цю мавпу"[572]. Ну, цю мавпу приголомшено достатньо. Час трохи подрімати, а там, можливо, щось трохи й проясниться.

Підводячись, він знову зачепився поглядом за стенд перед Міським центром. Ураз уся сила збігла йому з ніг і він знову сів. Важко гепнувся.

РІЧІ ТОЗІЕР ЛЮДИНА 1000 ГОЛОСІВ
ПОВЕРТАЄТЬСЯ В ДЕРРІ, КРАЇНУ 1000 ТАНЦІВ
НА ЧЕСТЬ ПОВЕРНЕННЯ БАЗІКАЛА МІСЬКИЙ ЦЕНТР
З ГОРДІСТЮ ПРЕЗЕНТУЄ РОК-ШОУ РІЧІ ТОЗІЕРА
"ВСІ МЕРТВІ"
БАДДІ ХОЛЛІ РІЧІ ВЕЛЕНС БІГ БОППЕР[573]
ФРЕНКІ ЛАЙМОН ДЖИН ВІНСЕНТ МАРВІН ГЕЇ
РЕЗИДЕНТ-БЕНД:

ДЖИМІ ГЕНДРІКС[574] — СОЛО-ГІТАРА

ДЖОН ЛЕННОН[575] — РИТМ-ГІТАРА

ФІЛ ЛАЙНОТ[576] — БАС-ГІТАРА

КІФ МУН[577] — БАРАБАНИ

СПЕЦІАЛЬНИЙ ГІСТЬ-ВОКАЛІСТ — ДЖИМ MORRISON[578]

ВІТАЄМО ВДОМА, РІЧІ!

ТИ ТАКОЖ МЕРТВИЙ!

Річі заляк, ніби хтось вихлюпнув усе повітря йому з легенів... а потім він знову почув той звук, звук, який наполовину був також тиском на шкіру й барабанні перетинки, той гостро-смертоносний шепітний подмух: "Свііііііііі!" Він скотився з лавки на гравій з думкою: "Так ось що вони мають на увазі, коли кажуть про дежавю, тепер і ти це знаєш, не буде потреби перепитувати в когось знову..."

Він ударився плечем і перекотився, дивлячись угору, на статую Пола Баньяна — тільки тепер там був не Пол Баньян. Натомість там стояв розкішний клоун, фантастика з пластику[579], двадцять футів люмінесцентних кольорів з помальованим гримом лицем, підпертим комічно-космічним жабо. Помаранчеві ґудзі-помпони, штаповані з пластику, кожен завбільшки як волейбольний м'яч, збігали передом його срібного костюма. Замість сокири він тримав величезну низку пластмасових кульок. На кожній було викарбовано два гасла: "ДЛЯ МЕНЕ ЦЕ ТАК САМО РОК-Н-РОЛ" та "РОК-ШОУ РІЧІ ТОЗІЕРА "ВСІ МЕРТВІ"".

Річі, відштовхуючись долонями й п'ятами, посунувся назад. Гравій забивався йому ззаду в штани. Він почув, як під пахвою його модного піджака з Родео-драйв дереться шов. Річі перевернувся на живіт, скочив на рівні, похитнувся, озирнувся назад. Клоун дивився вниз на нього. Очі волого оберталися в його очницях.

— А чи я тебе налякав, чоловічку? — прогуркотіло одоробало.

І Річі почув, як його рот, абсолютно незалежно від його закрижанілого мозку, відповідає:

— Дешеві потрясіння в мене в машині на задньому сидінні, Бозо[580]. Ото й усе.

Клоун кивнув і виширився так, ніби на щось більше він і не очікував. Помальовані криваво-червоним губи розсунулися, показавши зуби, як ікла — кожне з бритвенно-гострим шпичаком.

— Я міг би запопасти тебе просто зараз, якби схотів, — промовило одоробало. — Але попереду мусить бути ще чимало забави.

— Я теж чекаю забави, — почув Річі, як промовляє його рот. — Найбільш з усього забавним буде, коли ми прийдемо відтяти тобі нахер голову, бейбі.

Усмішка клоуна дедалі ширшала й ширшала. Він підняв одну руку в білій рукавиці, і Річі відчув, як викликаний цим рухом вітер здмухнув йому з лоба волосся, як це вже було колись, того дня, двадцять сім років тому. Вказівний палець клоуна вистромився на Річі. Великий, як сволок.

"Великий, як сво..." — подумав Річі, і тут знову вдарив той біль. Заганяючи іржаві шпичаки в м'яке желе його очей. Річі скрикнув, хапаючись собі за обличчя.

— Перш ніж прибирати скалку в сусіда свого з ока, заопікуйся колодою в оці власному, — оголосив клоун, слова його гуркотіли, вібрували, і Річі знову оповило тим солодкавим смородом трупного віддиху одоробла.

Поглянувши вгору, він зробив з півдесятка поспішливих кроків назад. Упершись долонями в рукавицях собі в обтягнуті потішними панталонами коліна, клоун нахилився.

— Бажаєш іще погратися, Річі? Сподобається, якщо я покажу пальцем на твою цюцюрку й подарую тобі рак простати? Або можу показати на твою голову й подарую тобі гарнюню пухлину мозку — хоча, певен, дехто скаже, що то лише додаток до того, що там і так було. Я можу показати на твій рот і оте дурне теліпайло, твій язик, перетвориться всього лиш на гнійну болячку. Я це можу зробити, Річі. Бажаєш переконатися?

Очі клоуна ширшали, ширшали, і в тих чорних зіницях, кожна велика, як м'яч для софтболу, Річі побачив ту божевільну порожнечу, що напевне існує поза вінцями всесвіту; він побачив якийсь гівняний тріумф, що, як він відчував, може звести його з розуму. І в ту мить він розумів, що Воно було здатне зробити будь-що з того, і навіть більше.

І знов він почув, як промовляє його рот, але цього разу звучав не його власний голос і жоден з його роблених, колишніх чи теперішніх Голосів; це був Голос, якого він ніколи раніше не чув.

Пізніше він розповідатиме іншим, вагаючись, що то був Голос містера Дзиг'осракого Ніг'гера, гучний і гордий, самопародійний і ущипливий[581]. "Від'їбися, ти, старе білосраке клоvnяро! — загорлав Річі, і зненацька він уже знову сміявся. — Не застуй м'ні сонця, ти, мазафака! Шо хо'балакаю, де хо'гуляю, великого хера на тебе кладу, бо такого маю! Час маю і натхнення маю, свої плани маю, а ти лайно жуй, геть уйобуй! Чуєш мене, ти, діряве та дике гузно білопике?"

Річі здалося, що клоун відсахнувся, але він не завис на місці, щоб з'ясовувати це напевне. Він побіг, лікті зарухалися поршнями, поли піджака крилами летіли позаду, незважаючи на батька, котрий був зупинився, щоб його малюк міг помилуватися Полом, а тепер тривожно витріщився на Річі, як на сказаного.

"Фактично, людоньки, — думав Річі, — я й почуваюся так, наче сказився. Ох, Господи, чи не назавжди. Та це ж була найгівняніша в історії імітація Грандмастера Флеша, але якось цей трюк подіяв, якось..."

Та потім голос клоуна загримів позаду нього. Батько малюка його не почув, але обличчя маленького хлопчика раптом скривилося і він почав репетувати. Татусь підхопив синопка на руки, пригорнув його, збентежений. Навіть крізь власну нажаханість Річі ясно спостеріг це маленьке побічне шоу. Голос у клоуна був чи то сердито-розвеселеним, чи то просто сердитим:

"Ми маємо те око, тут, унизу, Річі... ти мене чуєш? Те, що повзає. Якщо ти не бажаєш полетіти звідси, не бажаєш сказати прощавай, тоді ти спустишся вниз під ось це місто й віддаси велику шану одному знаменитому великому оку! Спускайся донизу й

побачишся з ним у будь-який час! У будь-який час, який тобі до вподоби. Ти мене чуєш, Річі? Принось із собою своє "йо-йо". Хай Беверлі одягне велику пишну спідницю з чотирма чи п'ятьма нижніми спідничками. Та хай одягне собі на шию обручку свого чоловіка! А Едді щоб був у своїх двоколірних туфлях. Ми пограємо всякого рокабілі, Річі! Ми будемо грати ТІЛЬКИ ВСІХ ХІТИ!"

Досягши хідника, Річі наважився кинути погляд назад, і те, що він побачив, було аж ніяк не втішливим. Пола Баньяна так і не було на місці, але й клоуна також не було. Там, де перед тим стояли вони, тепер височіла двадцятифутова пластмасова статуя Бадді Холлі. На одному з вузьких лацканів його картатого спортивного піджака був круглий значок із написом: ШОУ РІЧІ ТОДІЄРА "ВСІ МЕРТВІ".

Одну дужку окулярів Бадді було полагоджено за допомогою клейкої стрічки.

Той маленький хлопчик усе ще істерично ревів; його батько поспішно йшов із заплаканим сином на руках назад у бік середмістя. Річі він обійшов по широкій дузі.

Річі вирушив уперед,

("ноги мене не зрадили цього разу")

намагаючись не думати про

("Ми будемо грати ТІЛЬКИ ВСІХ ХІТИ!")

те, що щойно було трапилося. Єдине, про що йому хотілося думати, це про монструозну дозу віскі, яку він вихилить у барі Деррійського "Таун Хаусу" перед тим, як піднятися нагору й поспати.

Ця думка про випивку — просту, банальну випивку — дещо покращила йому настрій. Він знову озирнувся назад, і той факт, що Пол Баньян повернувся, стояв і щирився до неба, з пластиковою сокирою в себе на плечі, покращив настрій Річі ще дужче. Він пішов швидше, даючи драла, збільшуючи відстань між собою й тією статуєю. Він навіть почав було думати про можливу галюцинацію, коли той біль знову вдарив йому в очі, глибокий і жорстокий, змусивши його хрипло скрикнути. Якась гарненька юна дівчина, що йшла попереду нього, мрійливо поглядаючи вгору на просвіти між хмарами, оглянулася, завагалася, та потім поспішила до Річі.

— Містере, з вами усе гаразд?

— Це мої контактні лінзи, — відповів він напруженим голосом. — Мої кляті контактні лі... ох, Господи, як же боляче!

Цього разу він підніс вгору вказівні пальці так стрімко, що ледь не штрикнув ними собі в очі. Відтягуючи донизу повіки, він думав: "Я не зможу їх зморгнути, ось що мусить трапитися, я не зумію їх зморгнути, і мені болітиме так далі, і далі, і далі, аж поки я не осліпну, осліпну, ослі..." Проте одного моргання вистачило, як і завжди вистачало одного моргання. Чіткий і розбірливий світ, де кольори залишалися всередині обрисів і побачені обличчя були ясними й зрозумілими, просто пощез геть. Його місце зайняли широкі смуги пастельної каламуті. І хоча й Річі, і дівчинка-старшокласниця, яка виявила уважність і стурбованість, майже п'ятнадцять хвилин обшукували тротуар, жодної лінзи ніхто з них так і не знайшов.

Річі здавалося, що вглибині своєї голови він чує сміх клоуна.

БІЛЛ ДЕНБРО БАЧИТЬ ПРИВИДА

Білл не побачив Пеннівайза того дня, але він бачив привида. Справжнього привида. Так він думав тоді, і жодна з наступних подій не змусила його перемінити цю думку.

Він піднявся по Вітчем-стрит, на якийсь час затримавшись біля зливного колодязя, де того дощового жовтневого дня 1957 року знайшов свій кінець Джордж. Присівши навпочіпки, він зазирнув до врізаного в бордюрний камінь отвору дощоприймача. Важко билося серце, але він усе одно дивився.

— Вилазь, нумо, гайда, — промовив він стиха не з таким уже й божевільним переконанням, що його голос поплив уздовж темних і скрапливих тунелів, не завмираючи, а плинучи далі й далі, живлячись власними відлуннями, відбиваючись від порослих мохом кам'яних стін і давно мертвої машинерії. Він відчував, як той лине понад млявими, недобрими водами, можливо, одночасно виливаючись шепотом ще з сотень різних дощових стоків в інших частинах міста.

— Вилазь звідти, або ми прийдемо й д-дістанемо тебе.

Сповнений зневажливої відчайдушності, він чекав на відповідь навпочіпки, з руками між стегон, як бейсбольний ловець між подачами. Відповіді не надійшло.

Він уже збирався підвестися, коли на нього впала чиясь тінь.

Білл різко, завзято глянув угору, готовий до будь-чого... але там стояв лише маленький хлопчик років десяти чи, може, одинадцяти. У бойскаутських шортах, що виставляли напоказ його добряче подерті коліна. В одній руці він тримав сік-морозиво, а в іншій фібергласовий скейтборд, що мав вигляд майже так само побитий, як і його коліна. Сік-морозиво був яскраво-помаранчевим. Скейтборд був яскраво-зеленим.

— Ви завжди балакаєте до каналізації, містере? — спитав хлопчик.

— Тільки в Деррі, — відповів Білл.

Якусь мить вони дивилися один на одного серйозно, а потім одночасно вибухнули сміхом.

— Я хотів би в тебе запитати дещо д-д-дурнувате, — промовив Білл.

— Гаразд, — кивнув хлопець.

— Ти ніколи не чуєш чогось з отаких-от колодязів?

Хлопець подивився на Білла так, ніби той здурів.

— Г-гаразд, — мовив Білл, — з-забудь, що я п-питав.

Він вирушив геть і зробив було вже, либонь, з дюжину кроків — прямував він угору пагорбом, невиразно думаючи про те, що, мабуть, подивиться на свій старий дім, — коли його погукав той хлопчик.

— Містере!

Білл обернувся. Піджак висів у нього на пальці, перекинутий через плече. Комір сорочки розстебнутий, краватка послаблена. Хлопчик дивився на нього пильно, немов уже жалкуючи, що заговорив. Потім він знизав плечима, немов кажучи: "Та що за чорт".

— Йо.

— Йо?

— Йо.

— І що воно проказувало?

— Я не знаю. Воно говорило якоюсь іноземною мовою. Я чув, як ті звуки долітали зсередини однієї з отих насосних станцій у Пустовищі. З однієї з отих насосних станцій, вони такі, наче труби, що стирчать із землі.

— Я розумію, про що ти кажеш. А голос, який ти чув, був дитячим?

— Спершу була дитина, а потім наче чоловік, — хлопчик завагався. — Я трохи тоді злякався. Я побіг додому й розповів батькові. Він сказав, що то могло бути якесь відлуння чи ще щось таке, що по всіх тих трубах долиняло з чийогось будинку.

— Ти в це повірив?

Хлопець чарівливо посміхнувся:

— Я читав у книжці Ріплі "Вір чи не вір", що був один такий парубок, у якого музика виходила із зубів[582]. Музика, яку грають по радіо. У нього пломби були, ну, наче маленькі приймачі. Гадаю, якби я повірив у таке, я міг би повірити в що завгодно.

— Е-ейа, — кивнув Білл. — Але чи ти повірив у таке?

Хлопчик спроквола похитав головою.

— А коли-небудь знову ти чув ті голоси?

— Раз, коли купався у ванні, — сказав хлопчик. — Тоді там був дівчачий голос. Вона просто плакала. Мені стало боязно витягати чіп, коли я вже скупався, бо, розумієте, я міг би її втопити.

Білл знову кивнув.

Хлопчик тепер дивився на Білла відкрито, очі в нього сяяли цікавістю.

— І ви знаєтешпро ті голоси, містере?

— Я їх чув, — сказав Білл. — Дуже, дуже давно. А ти знав кого-небудь з тих дітей, яких було вбито тут, синку?

Сяйво зникло з очей хлопчика; натомість з'явилася нашорошена тривожність.

— Мій тато каже, мені не можна балакати з чужими. Він каже, будь-хто може виявитися вбивцею.

Він відступив ще на крок від Білла, пересунувшись у плямисту тінь в'яза — дерева, в яке Білл якось вгатився на своєму велосипеді двадцять сім років тому. Він тоді сильно забився і погнув кермо.

— Це не про мене, хлопчику. Чотири останні місяці я пробув у Англії. Я тільки вчора приїхав у Деррі.

— Мені все одно не можна з вами балакати, — повторив хлопець.

— Це правильно, — кивнув Білл. — Це в-в-вільна країна.

Помовчавши трохи, хлопчик промовив:

— Я товаришував з Джоні Ф'юрі якийсь час. Він був хорошим Хлопцем. Я плакав, — закінчив він буденно й сьорбнув рештки свого соку-морозива. Немов згадавши про щось, він вистромив язика, який став у нього тимчасово яскраво-помаранчевим, і облизнув руку.

— Тримайся подалі від дренажних колодязів і водостоків, — сказав спокійно Білл. — Тримайся подалі від безлюдних місцин і покинутих будинків. Тримайся подалі від залізничної станції. Але найголовніше — тримайся подалі від дренажних колодязів і водостоків.

Блиск повернувся в очі малого, але він довгенько нічого не казав. А потім:

— Містере, хочете почути дещо кумедне?

— Звісно.

— Ви знаєте той фільм, де акула пожирала всіх тих людей?

— Усі знають. "Ще-е-елепи".[583]

— Ну, розумієте, у мене є один друг. Томмі Вікананса його звать, і він не дуже кмітливий. Не має клепки в себе під дахом, тямите, що кажу?

— Йо.

— Він вважає, що бачив ту акулу в Каналі. Він був там сам-один, у Бессі-парку, пару тижнів тому, і каже, ніби бачив її плавець. Він каже, що той був футів вісім чи дев'ять заввишки. Тільки сам плавець такий високий, вам ясно? І от він такий: "Оце-то й убило Джоні й інших дітей. То була та акула, Щелепи, я знаю, бо сам її бачив". А я такий: "Наш Канал такий забруднений, що нічого в ньому не виживе, навіть верховодка. А ти думаєш, ніби бачив саму Щелепи там. У тебе десятої клепки не вистачає, Томмі". Томмі каже, ніби та акула вихопилася з води, точно як у кінці того фільму, і намагалася його вкусити, але він вчасно відскочив назад. Дуже кумедно, га, містере?

— Дуже кумедно, — погодився Білл.

— Не має клепки під дахом, правильно?

Білл зам'явся:

— Тримайся й від Каналу також подалі, синку. Ти чуєш?

— Ви хочете сказати, що самі вірите в таке?

Білл зам'явся. Він збирався знизати плечима. Натомість він кивнув.

Хлопець різко видихнув з шиплячим присвистом. Похилив голову, немов від сорому.

— Йо, інколи я думаю, може, це в мене клепки не вистачає.

— Я тебе розумію, — Білл підійшов до хлопчика, котрий подивився вгору на нього серйозно, але цього разу не відсторонився. — Ти вбиваєш собі коліна на цій дошці, синку?

Хлопець поглянув униз на свої подерті коліна й вищирився:

— Йо, гадаю, так, інколи я злітаю на деяких трюках.

— А можна мені на ній спробувати? — запитав Білл раптом.

Хлопчик подивився на нього; спершу з роззявленим ротом, а потім зареготав:

— Це було б кумедно. Я ніколи не бачив дорослого на скейтборді.

— Я дам тобі четвертака, — сказав Білл.

— Тато мені казав...

— Ніколи не брати грошей і цукерок у незнайомих. Корисна порада. Я тобі все одно дам ч-ч-четвертак. То що скажеш? Тільки до р-р-рогу Джексон-стрит.

— Та не треба четвертака, — сказав хлопчик. Він знову залився сміхом — такий

веселий, безхитрісний звук. Свіжий звук. — Не потрібен мені ваш четвертак. Маю два бакси. Я багатий натурально. Але таке мушу побачити. Тільки мене не звинувачуйте, якщо щось собі зламаєте.

— Не турбуйся, — сказав Білл. — Я застрахований.

Він крутнув пальцем одне з потертих коліщаток дошки, радіючи тій легкій швидкості, з якою воно обертається — воно звучало так, ніби в ньому цілий мільйон підшипникових кульок. Гарний то був звук. Він викликав щось дуже давнє у Білла в грудях. Якесь бажання — тепле, як любов, і чарівне, як кохання. Він усміхнувся.

— Про що ви думаєте? — запитав малий.

— Я думаю, що г-готовий убитися, — сказав Білл, і хлопець розсміявся.

Білл поставив скейтборд на тротуар і наступив на нього однією ногою. Покатав його на пробу вперед і назад. Хлопець дивився. Подумки Білл побачив себе, як він їде вниз по Вітчем-стрит у бік Джексон-стрит на зеленому, як авокадо, скейтборді цього малого, позаду нього напинаються поли піджака, його лиса голова блищить на сонці, коліна підігнуті тим тендітним чином, як ото підгинає коліна сексуальна білявка в свій перший день на сніжному схилі. Така поза, що підказує тобі: у своїй уяві вона вже впала. Він міг закластися, що цей хлопець їздить на скейтборді не так. Він міг закластися, що цей хлопець їздить

("наввипередки з дияволом")

так, ніби завтрашнього дня не існує.

Те гарне відчуття померхло в його грудях. Білл побачив, і то занадто ясно, як дошка висковзає йому з-під ніг і, необтяжена, кулею летить униз по вулиці, неймовірно яскраво-зелена, того кольору, який може полюбитися тільки дитині. Він побачив себе, як він гепається на гузно чи, можливо, на спину. Повільний наплив камери в окрему палату Деррійського міського шпиталю, як та, в якій вони колись відвідували Едді, після того як він зламав руку. Білл Денбро цілком закований у гіпс, одна нога висить на блоках і тросиках. Заходить лікар, дивиться на його картку, дивиться на нього, а потім каже: "Ваша провина полягає у двох ляпсусах, містере Денбро. Перший — це безпорадність зі скейтбордом. Другий — ви забули, що вам уже близько сорока років".

Білл нахилився, підхопив скейтборд і віддав його назад малому.

— Гадаю, не варто, — сказав він.

— Страшко курям на сміх, — промовив хлопчик, але благодушно.

Білл завів великі пальці собі під пахви й залопотів ліктями, приказуючи: "Ко-ко-ко".

Хлопчик засміявся.

— Слухайте. Мені вже треба додому.

— Будь обережним на цьому, — нагадав йому Білл.

— Не можна бути обережним на скейтборді, — відповів хлопчик, дивлячись на Білла так, ніби в того не вистачало клепки під дахом.

— Правильно, — погодився Білл. — Гаразд. Як то кажуть у нас у кінобізнесі, я тебе чую. Але тримайся подалі від дренажних колодязів і водостоків. І гуляй разом із друзями.

Хлопець кивнув:

— Та я тут поряд зі своїм домом.

"Мій брат також був поряд", — подумав Білл.

— У всякому разі, це скоро закінчиться, — сказав Білл малому.

— Справді? — перепитав хлопчик.

— Я так думаю, — сказав Білл.

— Окей. До скорого... страшко!

Хлопчик поставив одну ногу на дошку й відштовхнувся іншою. Щойно зрушивши, він поставив на дошку першу ногу й помчав униз вулицею із, як здалося Біллові, самовбивчою швидкістю. Але їхав він, як Білл від нього й очікував, з ліниво-недбалою граційністю. Білл відчував замилювання цим хлопчиком, і радість, і бажання самому бути хлопчиком, разом із майже задушливим страхом. Хлопчик котився так, ніби не існувало таких речей, як смерть і старіння. Цей хлопчик здавався якимсь вічним і неминущим у своїх бойскаутських хакі-шортах і стоптаних кросівках, зі своїми щиколотками — без шкарпеток й доволі брудними, — і розвіяним позаду волоссям.

"Стережися, хлопче, так тобі не завернути за ріг!" — подумав Білл злякано, але хлопець, наче брейкденсер, вихнув стегнами вліво, пальці ніг крутнулися на зеленій фібергласовій дошці, і він без зайвих зусиль завернув за ріг на Джексон-стрит, просто впевнений, що там не буде нікого, хто завадив би на цього шляху. "Хлопчику, — подумав Білл, — не завжди так буде".

Наблизившись до свого дому, він не зупинився, а лише стишив ходу до швидкості бездільного перехожого. Там були люди на галявині: мати в шезлонгу зі сплячим немовлям на руках дивилася на двох дітей, либонь, десяти й одинадцяти років, які грали в бадмінтон на моріжку, що був іще мокрим після ранкового дощу. Молодший з цієї пари, хлопчик, спромігся відбити волан через сітку, і мати гукнула: "Гарний удар, Шоне!"

Будинок залишився того самого темно-зеленого кольору, і віялове вікно так само було над дверима, але квітників його матері не стало. Також, наскільки він зміг роздивитися, із заднього подвір'я зникли гімнастичні джунглі, які з викинутих кимсь труб колись збудував його батько. Біллу згадався той день, коли з їх вершечка впав Джорджі й надколов собі зуба. Як же він тоді репетував!

Дивлячись на все це (щось зникло, щось залишилося), він подумав про те, щоб підійти до тієї жінки зі сплячим немовлям на руках. Він подумав про те, щоб сказати: "Вітаю, мене звать Білл Денбро, колись я жив тут". А жінка відповість: "Дуже приємно". Що могло б бути далі? Може, він запитав би, чи збереглося те лице — лице, що вони з Джорджі в нього інколи кидали дротики, — яке він колись так ретельно вирізав на одній із кроквин на горищі? Може, він спитав би, чи сплять її діти влітку, особливо спекотними ночами, на закритій веранді заднього ґанку, балакаючи між собою притишено, коли спостерігають танці блискавиць на обрії? Він припускав, що здатен дещо з цього запитати, але відчував, що страшно заїкатиметься, намагаючись бути люб'язним... та й чи хочеться йому насправді знати відповіді на ці запитання? Після

того як помер Джорджі, дім цей став холодним, і заради чого б він не приїхав тепер у Деррі, те було не тут.

Тому він пішов далі й на розі завернув праворуч, не озирнувшись.

Опинившись невдовзі на Канзас-стрит, він попрямував назад у середмістя. Тільки затримався трохи біля огорожі край хідника, дивлячись униз, у Пустовище. Огорожа була тою самою — хисткий, побілений і вицвілий, дерев'яний штахетник, — і Пустовище на вигляд було тим самим, хіба що здичавілішим. Єдині зміни, що він їх зауважив: брудні димові смуги, якими завжди позначалося міське звалище, зникли (на зміну звалищу прийшов сучасний сміттєспалювальний завод) та понад зеленими хащами простягнувся довгий віадук — подовження платного шосе. Усе решта було таким знайомим, немов він востаннє бачив це минулого літа: бур'яни з кущами сповзають униз до пласких болотистих ділянок ліворуч та до гайків нікчемних дерев з чагарниками праворуч. Він побачив зарості того, що вони називали бамбуком: сріблясто-білі жердини дванадцяти-чотирнадцяти футів заввишки. Пригадав, що Річі якось був спробував цей бамбук покурити, стверджуючи, що він схожий на ту штуку, яку курять джазові музики, й від нього отримуєш кайф. Усе, що Річі тоді отримав, це нудоту.

Білл почув дзюрчання води, що бігла по багатьох маленьких потічках, побачив, як, відбиваючись від ширших плес Кендаскіґ, подає свої світлові сигнали сонце. І запах був той самий, навіть попри те, що зникло звалище. Потужний аромат рослинності на вершечку її весняного буяння не маскував цілком запаху сміття й людських викидів. Він був несильним, але впізнаваним. Запах розкладу; подих споду.

"Отам усе закінчилося колись, там же все закінчиться і цього разу, — подумав Білл з трепетом. — Отам... під цим містом".

Він постояв ще якийсь час, переконаний, що мусить щось побачити — якусь маніфестацію того зла, битися з яким він повернувся в Деррі. Нічого себе не позначило. Білл чув, як біжить вода, такий суто весняний, сповнений життя звук, що нагадав йому про ту греблю, яку вони там, унизу, колись збудували. Він бачив, як мерехтять кущі й дерева під легким вітерцем. І більше нічого. Жодного знаку. Він пішов далі, струшуючи по дорозі з долонь сліди парканового вапна.

Він рухався в бік середмістя, напівзгадуючи-напівмарячи, аж тут трапилася ще одна дитина — цього разу дівчинка років десяти у вельветових штанах з високою талією і вицвілій червоній блузці. Під однією рукою в неї стрибав, відбиваючись від землі, м'ячик, а в іншій вона тримала ляльку за біляве волосся з "Арнел".[584]

— Агов! — погукав Білл.

— Що? — підвела голову дівчинка.

— Яка найкраща крамниця в Деррі?

Вона трішки задумалася.

— Для мене чи для когось?

— Для тебе, — уточнив Білл.

— "Уживана Троянда, Уживаний Одяг", — сказала вона, аніскільки не вагаючись.

— Перепрошую? — перепитав Білл.

— Перепрошуєте за що?

— Я маю на увазі, це в крамниці така назва?

— Звичайно, — сказала дівчинка, дивлячись на Білла, як на заслаблого. — "Уживана Троянда, Уживаний Одяг". Моя мама каже, там саме лахміття, але мені подобається. У них там є старі речі. От, як платівки, яких ти ніколи не чув. А ще поштові листівки. Там пахне, як на горищі. Мені вже треба додому. Бувайте.

Вона вирушила далі, не оглядаючись, постукуючи м'ячиком, тримаючи за волосся свою ляльку.

— Агов! — гукнув Білл дівчинці вслід.

Вона кинула назад капризний погляд:

— Перепрошую, як-воно-називається ще раз?

— Та крамничка! Де вона?

Дівчинка озирнулася через плече й сказала:

— Там, куди ви саме йдете. Унизу Горбатого Пагорба.

Білл відчув, як загортається сам у себе дух минулого, як він обгортає його собою. Він нічого не збирався питати в цієї дівчинки; запитання само вискочило йому з рота, наче корок із горла пляшки шампанського.

Він спускався Горбатим Пагорбом у середмістя. Пам'ятні йому з дитинства склади й м'ясокомбінати — похмурі цегляні будівлі з брудними вікнами, від яких несло всепоглинувшими м'ясними запахами — здебільшого позникали, хоча заводи "Армор" і "Зірчане м'ясо" все ще стояли на своїх місцях. А от "Конопляного пагорба" не було, і на місці "Орлиного м'яса" та "Кошерного м'яса" тепер стояв банк для автомобілістів, які бажають обслуговування, не вилазячи з-за керма, та пекарня. А там, де колись була стояла філія "Братів Трекерів", виднілася вивіска з написаною старомодними літерами назвою крамниці, про яку казала дівчинка з лялькою: "УЖИВАНА ТРОЯНДА, УЖИВАНИЙ ОДЯГ". Червону цеглу було пофарбовано на жовте, мабуть, років десять чи двадцять тому це був життєрадісний колір, але тепер він став мутним — тим кольором, що Одра його називала сечово-жовтим.

Білл повільно вирушив до крамниці, відчуваючи, як його знов облягає те відчуття дежавю. Пізніше він скаже іншим, що зрозумів, якого привида там побачить, іще до того, як його насправді побачив.

Вітрина "УЖИВАНОЇ ТРОЯНДИ. УЖИВАНОВОГО ОДЯГУ" була більш ніж просто мутною; вона була геть брудною. Нічого спільного з антикварними крамничками "Давність"[585] з їхніми креденсами "Хужер"[586], ловкенькими різьбленими ліжечками та скляним посудом доби Великої Депресії, підсвіченим прихованими ліхтариками; цей заклад був більше схожий на те, що його мати з цілковитою зневагою називала "типовим Янкі-ломбардом". Рясніло накиданими без пуття речами, що купами лежали тут, там і повсюди. Сповзаючи з вішаків сукні. Підвішені за голови грифів, наче страчені злочинці, гітари. Стояв ящик платівок-сорокап'яток, оголошення повідомляло: "10 центів ЗА ОДНУ. 1 ДОЛАР ЗА ДЮЖИНУ: "Сестри Ендрюз", Перрі Кома, Джимі

Роджерз та інші"[587]. Малося дитяче вбрання і жахливе на вигляд взуття з карткою перед ним: "СЕКОНД, АЛЕ НЕПОГАНЕ! \$1 ЗА ПАРУ!" Стояли два телевізори, схоже, сліпі. А третій мутно показував вулиці "Зграю Брейді"[588]. Ящик книжок у м'яких обкладинках, більшість з відірваними палітурками ("2 ШТУКИ ЗА ЧЕТВЕРТАК, 10 ЗА ДОЛАР, є й інші, ДЕЯКІ З НИХ "СВІЖАКИ")), стояв поверх радіоприймача в брудному корпусі з білого пластику й з величезним, як будильник, верньєром. У брудних вазах на понадколюваному, щербатому, запилюженому обідньому столі стирчали букети пластмасових квітів.

Усе це Білл побачив як хаотичний фон для речі, в яку відразу ж учепився його погляд. Він заляк, дивлячись на неї розширеними, сповненими недовіри очима. Мурашки шалено бігали вгору та вниз по його тілу. Лоб був гарячим, руки холодними, на мить здалося, що всередині нього навстіж розчахнуться геть усі двері й він пригадає все.

Сілвер стояв у правій вітрині.

Сішки при ньому так і не було, й іржа розцвітила переднє і заднє крила, але верескливий клаксон був на місці, на кермі, зі своєю побляклою від тріщинок і віку гумовою бульбою. Сам ріжок, якого Білл завше тримав акуратно відполірованим, був тьмяним, покритим вибоїнами. Той плаский багажник над заднім крилом, на якому часто разом із Біллом їздив Річі, зберігся, але тепер був погнутий, висів на єдиному болті. На якомусь етапі хтось покрив сидіння фальшивою тигровою шкірою, яка тепер витерлася й обтріпалася так, що стало не розрізнити смуг.

Сілвер.

Білл підняв руку, якої не відчував, аби витерти сльози, що повільно збігали йому по щоках. Уже після того, як він упорався з цією справою за допомогою носовичка, Білл увійшов до середини.

Атмосфера в "Уживаній Троянді, Уживаному Одязі" була затхлою від віку. Тут пахло, як сказала та дівчинка, горищем — проте не тим приємним запахом, який буває на деяких горищах. Це був не запах старого плюшу чи оксамиту, не ляної олії, яку з любов'ю втирають у поверхні старих столів. Тут панував запах прілих книжкових палітурок, напівзасмажених під сонцем минулих літ брудних вінілових подушок, пилу, мишачого посліду.

З телевізора у вітрині гиготіла й кричала "Зграя Брейді". З радіоприймача десь углибині крамниці з ними конкурував голос якогось диджея, котрий називав себе "вашим друзякою Боббі Расселом" і обіцяв новий альбом Принца[589] тому слухачеві, який зателефонує і назве ім'я актора, що грав Воллі в "Полиште це Боброві"[590]. Білл знав — його зіграв хлопець на ім'я Тоні Доу, — але йому не потрібен був новий альбом Принца. Радіоприймач сидів на високій полиці посеред низки якихось портретів дев'ятнадцятого століття. Під нею сидів хазяїн, чоловік, мабуть, років сорока, у дизайнерських джинсах і сітчастій майці. Волосся він мав гладенько зачесане назад і був худим ледь не до межі виснаження. Ноги його були задрані на завалений grosбухами стіл, на якому домінував поцяцькований візерунками старовинний касовий

апарат. Він читав якийсь роман у м'якій обкладинці, якого, на думку Білла, ніколи не було номіновано на Пулітцерівську премію[591]. Називався він "Жеребці з будмайданчика". Перед столом на підлозі стояв перукарський стовпчик, його смужка загвинчувалася вгору, вгору, у безкінечність. Його обшарпаний шнур вився по підлозі до розетки в плінтусі, наче якась втомлена змія. Табличка перед ним сповіщала: "ВИМЕРАЮЩА ПОРОДА \$250".

Коли над дверима дзеленькнув дзвіночок, чоловік заклав сторінку сірниковою картонкою і підвів очі:

— Вам допомогти?

— Так, — сказав Білл і відкрив рота, щоб спитати про велосипед у вітрині. Але перш ніж він устиг заговорити, його розум заповнили якісь нав'язливі слова, єдине речення, що прогнало геть усі інші думки:

"Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє".

"Що, заради Бога"

("штовхає")

— Шукаєте щось конкретне? — запитав хазяїн ввічливим тоном, але уважно придивляючись до Білла.

"Він дивиться на мене так, — подумав, попри свою збентеженість, Білл зачудовано — ніби припускає, що я курнув тієї штуки, від якої отримують кайф джазові музики".

— Так, м-м-мене ц-ц-цікавить...

("стовпи пхає")

...ц-ц-цей ст-т-т...

— Цей перукарський стовпчик, ви маєте на увазі?

Очі хазяїна зараз демонстрували дещо таке, що Білл навіть у своєму теперішньому розгубленому стані добре пам'ятав і ненавидів з дитинства: нетерпіння чоловіка або жінки, яким доводиться вислуховувати заїку, прагнення швидко втрутитися й закінчити думку і таким чином заткнути бідолашного паршивця.

"Але я не заїкаюся! Я поборов це! Я НІХЕРА НЕ ЗАЇКАЮСЯ! Я..."

("усіх запевняє")

Ці слова так ясно звучали в його голові, що здавалося, наче хтось інший їх там вимовляє, що він зараз наче той одержимий демонами чоловік у біблійні часи — чоловік, в якого вверглася якась сутність Ззовні. Та проте голос він упізнав і розумів, що це його власний голос. Він відчув, як йому на обличчі тепло виступає піт.

— Я міг би зробити вам

("привидів бачить")

пропозицію щодо цього стовпчика, — показував далі хазяїн. — Правду вам сказати, я не можу його штовхнути за двісті п'ят. Я віддам його вам за стосім'ят п'ять, як ви на це? Це єдина реально антикварна річ у моєму закладі.

("стовп")

— ЩОГЛА! — майже криком промовив Білл, і хазяїн злегка зіщулився. — Не ця щогла мене цікавить.

— З вами все гаразд, містере? — перепитав хазяїн. Дбайливий тон зраджувала жорстка сторожкість у його очах, і Білл побачив, що рука крамаря полишила стіл. Білл зрозумів через спалах радше не інтуїції, а логічного висновку, що нижче його власного поля зору стирчить відкрита шухляда й хазяїн майже напевне поклав свою руку туди, на якоїсь моделі пістолет.

Імовірно, він стривожився через можливе пограбування, більш ймовірно — просто стривожився. Він, урешті-решт, явний гей, а це те місто, де місцеві молодики влаштували смертельну купіль Ейдрієну Меллону.

"Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє".

Це відганяло всі думки; це було, як божевілля. Звідки це взялося?

("штовхає")

Повторюючись знову й знову.

З раптовим титанічним зусиллям Білл накинувся на цю чужу фразу. Зробив він це, присилувавши свій мозок перекладати її французькою. Таким способом він побивав своє заїкання підлітком. У той час, як слова маршували полем його думок, він їх змінював... і зненацька відчув, що лещата заїкуватості послабшали.

Він усвідомив, що йому щось каже хазяїн крамниці.

— П-п-перепрошую?

— Я кажу, якщо ви збираєтеся затіпатися в корчах, зробіть це на вулиці. Мені тут такого лайна не треба.

Білл зробив глибокий вдих.

— Давайте почнемо с-спочатку, — сказав він. — Уявіть собі, ніби я щойно лиш у-у-увійшов.

— Окей, — доволі мирно погодився хазяїн. — Ви щойно лиш увійшли. І що далі?

— Т-той велосипед у вітрині, — сказав Білл. — Скільки ви хочете за той велик?

— Забирайте за двадцять баксів, — голос у нього тепер звучав розслабленіше, але рука все ще не показувалася назад. — Здається мені, свого часу це був "швінн", а тепер воно якийсь байструк, — він зміряв Білла очима. — Великий велосипед. Ви й самі могли б ним їздити.

Думаючи про зелений скейтборд того хлопця, Білл відповів:

— Гадаю, мої велосипедні поїздки вже в м-минулому.

Хазяїн знизав плечима. Нарешті знову показалася його ліва рука.

— Маєте сина?

— Т-так.

— Скільки йому?

— О-о-одинадцять.

— Величенький велик для одинадцятирічного.

— Ви приймете дорожній чек?

— Якщо його номінал не вище десяти баксів за ціну покупки.

— Я зможу дати вам двадцятидоларовий. Не проти, якщо я зателефоную?

— Ні, якщо це місцевий дзвінок.

— Місцевий.

— Зробіть собі ласку.

Білл подзвонив до Деррійської публічної бібліотеки. Майк був там.

— Ти де, Білле? — запитав він, і тут же, без паузи: — З тобою все гаразд?

— Я в порядку. Ти вже бачився з кимсь із наших?

— Ні. Побачу їх сьогодні ввечері. — Коротка пауза. — Тобто я очікую на це. Що я можу зробити для тебе, Білле?

— Я зараз купую велосипед, — спокійно сказав Білл. — Я подумав, чи не міг би я закотити його до тебе додому. У тебе є гараж чи щось таке, щоб я міг його там поставити?

Тиша у відповідь.

— Майку? Ти мене...

— Я тут, — відповів Майк. — Це Сілвер?

Білл поглянув на хазяїна, той знову читав свою книжку... чи, може, просто дивився в неї, сам уважно прислухаючись.

— Так, — підтвердив він.

— Де ти?

— Заклад називається "Уживана Троянда, Уживаний Одяг".

— Гаразд, — сказав Майк. — Мій дім під номером 61 на Палмер-лейн. Тобі треба піднятися по Головній вулиці.

— Я знайду.

— Гаразд, я тебе там зустріну. Повечеряти хочеш?

— Добре було б. Ти можеш піти з роботи?

— Без проблем. Керол мене прикриє... — Майк знову зам'явся. — Вона сказала, що десь за годину перед моїм поверненням сюди заходив якийсь парубок. Сказала, що йшов він звідси схожий на привида. Я її попросив його описати. Це був Бен.

— Ти певен?

— Йо. І твій велосипед. Це також частина цього, хіба не так?

— Я б не здивувався, — сказав Білл, тримаючи на оці хазяїна, котрий на позір цілком поринув у свою книжку.

— Побачимося у мене вдома, — сказав Майк. — Номер 61. Не забудь.

— Не забуду. Дякую тобі, Майку.

— Бережи тебе Бог, Великий Білле.

Білл поклав слухавку. Хазяїн крамниці вмент закрив книжку.

— Знайшли собі місце для зберігання, друже мій?

— Йо.

Білл дістав свої дорожні чеки й розписався на двадцятидоларовому. Хазяїн порівнював два підписи з прискіпливістю, яку за менш бентежних ментальних обставин Білл вважав би доволі образливою.

Нарешті хазяїн виписав чек на проданий товар і засунув дорожній чек у свій старовинний касовий апарат. Підвівшись, він уперся руками собі в крижі, потягнувся, а

потім вирушив до передньої частини крамниці. Шлях крізь купи лахміття і напівлахміття він прокладав собі з такою невимушеною граційністю, що Білл аж замилювався.

Піднявши велосипед, він його розвернув і покотив до краю вітринної платформи. Білл ухопився за кермо, щоб допомогти крамареві, і тієї ж миті його струснуло дрожем. Сілвер. Знову. Це ж знову Сілвер у нього в руках і

("стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє")

йому довелося силою відігнати цю думку геть, бо від неї йому робилося чудернацьки млосно.

— Заднє колесо трохи спускає, — сказав хазяїн (фактично воно було пласким, як налисник). Переднє було твердим, але таким лисим, що місцями на ньому проглядав корд.

— Не проблема, — сказав Білл.

— Ви зможете довести його звідси?

("колись я водив його чудово; тепер просто не знаю")

— Гадаю, так, — сказав Білл. — Дякую.

— Авжеж. А якщо захочете побалакати щодо перукарського стовпчика, повертайтеся.

Хазяїн притримав для нього двері. Білл вивів велосипед надвір, завернув ліворуч і вирушив у бік Головної вулиці. Люди кидали здивовані, зачудовані погляди на лисого чоловіка, що штовхає величезний велосипед зі спущеною задньою шиною і клаксоном, ріжок якого стирчить понад іржавим кошиком переднього багажника, але Білл їх ледве помічав. Він тішився тим, як добре його дорослі долоні припадають до гумових рукоятей керма, згадував, як він завжди збирався вв'язати в дірки в рукоятях по кілька тоненьких пластмасових смужок різних кольорів, щоб вони тріпотіли на вітрі. Так він ніколи на це й не спромігся.

Він зупинився на розі Головної і Централ-стрит перед фасадом "Містер Пейпербек".[592] І притулив велосипед до стіни книгарні тільки на те, щоб зняти з себе піджак. Нелегка то була робота — штовхати велосипед зі спущеним колесом, а після полудня стало вже спекотно. Вкинувши піджак до кошика, він рушив далі.

"Ланцюг іржавий, — думав Білл. — Той, кому він належав, не вельми піклувався про (друга) нього".

Він зупинився на мить, нахмутив лоба, намагаючись пригадати, що ж тоді було трапилося з Сілвером? Чи він його продав? Подарував комусь? Загубив його, може? Він не міг згадати. Натомість та ідіотська фраза

("стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє")

вигулькнула знову, недоречно, як м'який фотель посеред поля бою, як програвач платівок у каміні, як ряд олівців, що стирчать з бетонного хідника.

Білл помотав головою. Фраза розпалася й розвіялася, мов дим. Він поштовхав Сілвера до Майка додому.

МАЙК ХЕНЛОН УСТАНОВЛЮЄ ЗВ'ЯЗОК

Але спершу він приготував вечерю — гамбургери з пасерованими грибами з цибулею та салатом зі шпинату. На той час вони вже закінчили працювати з Сілвером і були більш ніж готовими до того, щоб поїсти. Будинок був маленьким, акуратним "Кейп-Кодом", білим із зеленим оздобленням. Майк якраз тільки-но під'їхав, коли Білл штовхав Сілвера вгору по Палмер-лейн. Він прибув за кермом старого "форда" з іржавими порогами й тріснутим заднім склом, і Біллу згадався той факт, що його так спокійно відзначив Майк: шість членів їхнього Клубу Невдах, котрі полишили Деррі, перестали бути невдахами. Майк залишився на місці, і досі перебував позаду.

Білл закотив Сілвера у Майків гараж, що мав глиняну проолієну долівку й був таким же достоту акуратним, яким виявився і його дім. Інструменти висіли на гачках, а прикриті бляшаними конусами лампи скидалися на ті світильники, які нависають понад більйардними столами. Білл приставив велосипед до стіни. Обидва чоловіки якусь хвилю дивилися на нього без слів, руки в кишенях.

— Це таки Сілвер, авжеж, — нарешті промовив Майк. — Я думав, що ти міг і помилитися. Проте це він. Що ти збираєшся з ним робити?

— Їбать мене, аби я те знав. У тебе є велосипедний насос?

— Йо. Здається, в мене також є й ремонтний набір для шин. У нього безкамерні шини?

— Завжди були, — Білл нахилився подивитися на спущене колесо. — Йо. Безкамерні.

— Готуєшся кататися на ньому знову?

— З-з-звісно, ні, — різко відгукнувся Білл. — Мені просто не подобається бачити його, як він тут стоїть л-л-лайн на спущеній.

— Як скажеш, Великий Білле. Ти — бос.

Білл на це шпарко озирнувся, але Майк уже пішов до задньої стіни гаража й знімав там зі стіни насос. З одної з шафок він дістав бляшаночку з причандалами для ремонту шин і вручив Біллові, який подивився на неї з цікавістю. То була, як він пригадав, річ, пам'ятна йому з дитинства: маленька бляшана коробочка майже такого ж розміру й форми, як ті, що їх мали люди, котрі самі собі скручували сигарети, за винятком того, що в цієї верхня кришка була блискучою й карбованою — нею обшмуглювали гуму навколо пробою, перш ніж накладати латку. Бляшанка мала абсолютно новенький вигляд, на ній ще навіть був приклеєний цінник "Вулко": \$7,23. Біллові подумалося, що, коли він був малим, такий набір ішов, здається, за долар двадцять п'ять.

— Ти не тримав це тут невідь-відколи, — сказав Білл. Це не було запитання.

— Еге ж, — погодився Майк. — Купив минулого тижня. У тім торговельнім центрі, до речі.

— У тебе є власний велосипед?

— Ні, — відповів Майк, дивлячись йому просто в очі.

— Ти просто так купив цей набір.

— Просто отримав таку спонуку, — погодився Майк, не відриваючись поглядом від

очей Білла. — Прокинувся з думкою, що це може стати у пригоді. Ця думка наверталася весь день. Отже... я й придбав цей набір. І ось ти тут, щоб ним скористатися.

— Ось я тут, щоб ним скористатися, — погодився Білл. — Але, як то кажуть у телесеріалах, що це все означає, милий?

— Спитаємо в інших, — сказав Майк. — Увечері.

— Чи всі вони там будуть, як ти гадаєш?

— Я не знаю, Великий Білле. — Після паузи він додав: — Гадаю, існує певна можливість, що всіх там не буде. Один або двоє можуть вирішити, що краще просто щезнути з міста. Або... — Він знизав плечима.

— Що ми робитимемо, якщо так трапиться?

— Не знаю, — Майк показав на бляшанку. — Я заплатив за цю штуку сім баксів. Ти збираєшся з нею щось робити чи просто так на неї й дивитимешся?

Білл дістав свій піджак з багажника-кошика й акуратно повісив його на вільний стінний гачок. Потім перекинув Сілвера так, щоб той стояв на сидлі, і почав обережно крутити заднє колесо. Йому не сподобалося, як іржаво рипить задня вісь, і Білл згадав майже беззвучне цокотіння підшипників на скейтборді того хлопчика.

"Трохи олії "Три-в-Одній"[593] цілком цьому зарадить, — подумав він. — Не зайве буде намастити й ланцюг також. Він іржавий, як той чорт... І гральні карти. Йому потрібні гральні карти на спицях. У Майка вони мусять бути, я певен. Гарні карти. "Велосипедні", [594] з отим целулоїдним покриттям, яке робить їх такими жорсткими й слизькими, що, коли вперше намагаєшся їх тасувати, вони завжди розлітаються по всій підлозі. Гральні карти — це обов'язково, а ще прищіпки, щоб їх тримали..."

Він застиг, раптом похололий.

"Про що це ти таке, в ім'я Ісуса, думаєш?"

— Щось не так, Білле? — запитав Майк делікатно.

— Нічого, — його пальці торкнулися чогось дрібненького, круглого й твердого. Він устроїв під нього нігті й потягнув. Маленька кнопка вилізла з шини. — А ось і п-п-притичина, — сказав він, і знов тривожно, непрохано й потужно зринуло йому в мозку те саме: "Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє". Але цього разу слідом за цим голосом, його голосом, прозвучав голос його матері: "Спробуй знову, Біллі. Ти майже впорався цього разу". І Енді Дивайн голосом допомагача Гая Медісона Джинглза закричав: "Агов, Дикий Білле, зачекай на мене!" [595]

Його пересмикнуло.

("стовпи")

Він похитав головою. "Я не зумів би промовити цього без заїкання навіть зараз", — подумав він, і на мить йому здалося, що він на порозі розуміння всього цього. Та потім воно пішло.

Він розкрив коробочку й узявся до роботи. Багато часу забрало те, щоб виконати її як слід. Майк стояв, опершись на стіну, у променях надвечірнього сонця, рукава сорочки підкочені, краватка відсмикнута донизу, насвистуючи мотив, який Білл урешті-

решт упізнав: "Вона засліпила мене своєю вченістю"[596].

Чекаючи поки на шині застигне клей, Білл — аби лише щось робити, запевнив він себе, — намастив олією на Сілвері ланцюг, зірочку та осі. Від цього велик аніскільки не набрав кращого вигляду, але, коли Білл покрутив колеса, він виявив, що того рипіння вже нема, і це було втішливим. Сілвер би й раніше ніколи не переміг у жодному конкурсі краси. Єдиною його чеснотою було те, що він міг мчати літавцем.

Під п'яту тридцять вечора він майже забув про те, що тут є ще й Майк; він цілком занурився у дрібні, але вельми приємні дії, пораючись біля велосипеда. Накрутивши насадку насоса на ніпель заднього колеса, він дивився, як "товстішає" шина, наповнюючись повітрям. Йому радісно було бачити, що латка тримається гарненько.

Вирішивши, що вже достатньо, він відкрутив насадку насоса й уже збирався поставити Сілвера на колеса, аж тут почув позаду себе стрімкий, лопотливий стрекіт гральних карт. Він різко обернувся, ледь не перекинувши Сілвера.

Там стояв Майк, він тримав у руці колоду "Велосипедних" карт із блакитними сорочками.

— Тобі треба?

Білл повільно й тремтливо видихнув:

— Прищіпки в тебе також є, я гадаю?

Майк дістав з накладної кишені сорочки чотири штуки й простягнув Біллу.

— Просто тримав їх під рукою про всяк випадок, я г-г-гадаю?

— Йо, десь саме так, — кивнув Майк.

Білл узяв карти й спробував їх перетасувати. Руки в нього тремтіли, і карти спурхнули йому з пальців. Вони розлетілись повсюди... але тільки дві лежали мастями догори. Білл подивився на них, потім звів очі на Майка. Майків погляд так і залишався застиглим на розлетілих гральних картах. Губи в нього розтягнулися, оголивши зуби.

Обидві карти мастями вгору були піковими тузами.

— Це неможливо, — промовив Майк. — Я лише щойно розпечатав цю колоду. Дивися, — він показав на відро для сміття біля гаражних дверей, і Білл побачив там целофанову обгортку. — Як в одній колоді може знайтися два пікових тузи?

Білл нахилився й підібрав обидва.

— Як так можна розпорошити по всій підлозі цілу колоду, і щоб тільки дві карти лягли горілиць? — запитав він. — Це навіть краще пита...

Він перевернув тузи, подивився, потім показав їх Майку. В одній карти сорочка була блакитна, в іншій — червона.

— Святий Боже, Майкі, у що ти нас уплутав?

— Що ти збираєшся зробити з цими двома? — запитав Майк закрижаним голосом.

— Авжеж, приставити їх до діла, — відповів Білл і раптом почав сміятися. — Саме це від мене й очікується, хіба не так? Якщо для використання магії є певні передумови, ці передумови неминуче впорядковуються самі собою. Правильно?

Майк не відповів. Він дивився, як Білл нахилиється до заднього колеса Сілвера й прилаштовує там гральні карти. Руки в нього все ще тремтіли, тож це забрало якийсь

час, але зрештою він з цим упорався, зробив один тугий вдих, затримав повітря і крутнув заднє колесо. У гаражній тиші карти гучною кулеметною чергою заторохкотіли об спиці.

— Ходімо, — тихо промовив Майк. — Ходімо в хату, Великий Білле. Я приготую нам чогось перекусити.

Знищивши бургери, вони тепер сиділи, курили, дивилися, як на задньому подвір'ї Майка з сутінок починає розгортатися темрява. Білл дістав своє портмоне, знайшов у ньому чийсь бізнес-картку й написав на ній речення, яке труїло його відтоді, як він побачив Сілвера у вітрині "Уживаної Троянди, Уживаного Одягу". Потім показав Майку, котрий прочитав його уважно, зі стуленими губами.

— Для тебе в цьому є бодай якийсь сенс? — запитав Білл.

— Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє, — Майк кивнув. — Так, я знаю що це таке.

— Ну, тоді й мені розкажи. Чи ти й далі збираєшся годувати мене л-л-лайном про те, що я мушу з'ясувати все сам?

— Ні, — заперечив Майк, — у даному випадку, я гадаю, нормально буде тобі розповісти. Ця фраза походить ще з англійських часів. Це скоромовка, яка стала вправою для шепелявих і заїкуватих. Твоя мати примушувала тебе її вимовляти того літа. Улітку 1958 року. Ти зазвичай ходив і пошепки її бурмотів.

— Я так робив? — перепитав Білл, а потім, повільно, сам собі відповідаючи на запитання: — Таки робив.

— Мабуть, ти дуже хотів її обрадувати.

Білл, який раптом відчув, що може зараз заплакати, тільки кивнув. Він не довіряв своїй спроможності говорити.

— Ти з нею так і не впорався, — розповідав далі Майк. — Я це пам'ятаю. Ти старався, як той чорт, але бовкало в тебе все одно весь час плуталося.

— Але я її вимовив, — сказав Білл. — Принаймні раз.

— Коли?

Білл вгатив по пікніковому столику кулаком так, що аж заболіло.

— Не пам'ятаю я! — крикнув він. А потім понуро повторив це знову: — Я просто не пам'ятаю.

Розділ 12

Троє непроханих гостей

1

Через день після того, як зателефонував Майк Хенлон, Генрі Баверз став чути голоси. Вони говорили до нього цілий день. Деякий час Генрі здавалося, що вони йдуть із місяця. Увечері, коли він полов свої грядки, то поглянув угору й побачив на сірому сутінковому небі місяць, маленький і блідий. Місяць-привид.

Власне кажучи, саме тому Генрі вирішив, що до нього говорив місяць. Лише місяць-привид міг розмовляти примарними голосами — голосами його старих друзів або тих дітлахів, які колись гралися в Пустовищі. Були й інші голоси... чийх власників він не

наважувався називати привселюдно.

Віктор Кріс першим заговорив до нього з місяця: "Вони вертаються, Генрі. Усі вони, чуваче, усі вони вертаються в Деррі".

Потім із місяця (мабуть, із темного боку) озвався Ригайло Хаггінс: "Ти єдиний, Генрі. Ти єдиний, хто лишився з нашої компанії. Ти мусиш їх покарати, за мене й Віка. Ти ж не дозволиш якійсь малечі утерти нам носи? А що, я колись поцілив м'яча аж у контору Трекерів, то Тоні Трекер сказав, що мій м'яч неодмінно би вилетів за межі стадіону "Янкі"

Він полов далі, поглядав на місяць-привид, і невдовзі з'явився Фоґерті та відвісив йому такий потиличник, що Генрі впав обличчям у грядки.

— Ід'йте, ти викопуєш горошок укупі з бур'янами.

Генрі підвівся, утираючи грязюку з обличчя та витрушуючи з волосся землю. Перед ним, випнувши вперед здоровенне черево, стояв Фоґерті, кремезний чоловік у білому піджаку та білих штаних. Наглядачам (яких у "Джуніпер Гілл" іще називали терапевтами) не дозволялося носити гумові палиці, тож деякі (а найгіршими серед них були Фоґерті, Адлер і Кунц) тримали в кишенях тубуси з четвертаками. Вони завжди били в одне й те саме місце — у потилицю. Не було такого правила, яке б забороняло носити з собою четвертаки. Вони не вважалися смертельною зброєю в "Джуніпер Гілл" — у закладі для душевнохворих, що знаходився недалеко від Сіднея, на околиці Огасти[597].

— Мені дуже шкода, містере Фоґерті, — сказав Генрі та широко всміхнувся, показуючи ряд нерівних жовтих зубів. Вони скидалися на шпилики паркану, що огорожує будинок із привидами. Зуби в Генрі почали випадати ще років у чотирнадцять.

— Атож, тобі шкода, — відповів Фоґерті, — і якщо я тебе знову за цим застукаю, Генрі, ти пошкодуєш іще більше.

— Слухаюсь, містере Фоґерті.

Фоґерті пішов геть, і на ґрунті Західного поля лишилися коричневі сліди від його чорних черевиків. Оскільки Фоґерті повернувся до нього спиною, Генрі отримав змогу крадькома роззирнутися. Щойно розійшлися хмари, пацієнтів повиганяли в поле на прополку — усіх, хто був у Синьому крилі. Там тримали таких, що колись вважалися дуже небезпечними, а потім стали помірно небезпечними. Власне кажучи, всі пацієнти "Джуніпер Гілл" зараховувалися до категорії "помірно небезпечних", адже це був заклад для божевільних злочинців. Генрі Баверз потрапив сюди пізньої осені 1958 року, коли його засудили за вбивство власного батька. Той рік видався врожайним на судові процеси над убивцями, ще б пак! Коли справа заходила про вбивства, 1958 рік тримав пальму першості.

Тільки от вони думали, що Генрі вбив не лише свого батька. Якби він убив лише батька, то провів би років двадцять у Державній психіатричній лікарні Огасти — в гамівній сорочці та під дією заспокійливих препаратів. Тож ні, не тільки батька, суд постановив, що Генрі вбив їх усіх, принаймні більшість.

Щойно оголосили вердикт, на першій шпальті "Ньюз" вийшла редакторська замітка під назвою "Кінець довгої ночі в Деррі". У ній згадувалися найбільш кричущі речові докази: знайдений у письмовому столі Генрі пояс, що належав зниклому Патріку Гокстеттеру, купа шкільних підручників, вилучених зі стінної шафи та виписаних на імена зниклих Риджиналда Хаггінса та Віктора Кріса, знаних друзяк Баверза молодшого, а найогидніше з усього — під оббивкою матрацу знайшли жіночі трусики й за штампом пральні з'ясували, що вони належали покійній Вероніці Гроган.

У статті "Ньюз" стверджувалося, що саме Генрі Баверз був тим самим монстром, який тероризував Деррі навесні та восени 1958 року.

Тож на першій шпальті накладу від шостого грудня "Ньюз" повідомили про кінець довгої ночі міста Деррі, але навіть такий ідйот, як Генрі, знав, що в Деррі ніч ніколи не закінчується.

Його діставали запитаннями, стискалися навкруги щільним колом, у нього тикали пальцями. Шеф поліції відвісив Генрі два ляпаси, а один детектив на ім'я Лоттман заїхав йому кулаком у живіт і порадив зізнаватися чимшвидше.

"Там, надворі, чекають люди, і вони дуже незадоволені, Генрі, — сказав цей Лоттман. — Давненько в Деррі нікого не лінчували, але це не значить, що більше такого не відбудеться".

Генрі розумів, що копи завели цю пісню не тому, що добропорядні містяни Деррі дійсно могли увірватися в поліцейський відділок, винести звідти Генрі та повісити на першій же яблунці. Детективам просто кортіло закрити справи про криваві, жахливі вбивства, що сталися того року. І вони б іще довго торочили про народну помсту, але Генрі полегшив їм справу. Баверз усвідомив: вони просто хотіли, щоби він в усьому зізнався. Генрі був не проти. Після жахіть, побачених у каналізації, після того, що сталося з Ригайлом та Віктором, йому було байдуже до всього. Так, погодився він, я вбив свого батька. І то була правда. Так, він убив Віктора Кріса та Риджиналда Хаггінса. І це також було правдою, принаймні, в тому сенсі, що він завів друзів у тунелі, де їх убили. Так, він убив Патріка. Так, і Вероніку. Погодився на одного — забирай решту. Неправда, але байдуже. Комуś треба було взяти на себе провину. Може, тому його пожаліли. А якби він усе заперечував...

Він знав, як до нього потрапив пояс Патріка. Одного квітневого дня Генрі виграв його в Гокстеттера, але пояс не підійшов, тож Баверз закинув його в шухляду. З книгами теж усе було зрозуміло — чорт забирай, вони завжди тусили разом. Їм було стільки ж діла до шкільних підручників чи завдань на літо, скільки бабакам до чечітки. Мабуть, у шафах покійних друзів Генрі валялася купа його власних книжок, і, мабуть, копи також про це знали.

Трусики... ні, він гадки не мав, як трусики Вероніки Гроган опинилися в його матраці.

Але йому здавалося, що він знає, хто... або що доклало до цього руку.

Краще про такі речі не говорити.

Краще прикинутись дурником і тримати язик за зубами.

Тож його направили до Огасти, а потім у 1979 році перевели в "Джуніпер Гілл". Тут він зажив неприємностей лише раз, бо спершу ніхто не розумів, яка в нього причина. Один хлопака спробував вимкнути нічник Генрі. То був світильник із лампочкою у формі Дональда Дака[598], що розмахував своєю маленькою безкозиркою. Дональд ставав на варту, коли сідало сонце. А коли світло гасло, до Генрі приходили істоти. Їх не спиняли ані замки на дверях, ані дротяна сітка. Вони просотувалися, мов туман. Істоти. Вони говорили й сміялися... а інколи хапали його своїми пазурами. Волохаті істоти, лисі істоти, безокі істоти. Схожі на тих, які насправді вбили Віка та Ригайла, коли в серпні 1958 року трійця загнала Невдах у тунелі під Деррі.

Тепер Генрі роззирнувся й помітив інших пацієнтів із Синього крила. Ось Джордж ДеВіль, однієї зимової ночі 1962 року він убив свою дружину та чотирьох дітей. Джордж полов, зосереджено схиливши голову. Його біле волосся розвіювалось за вітром, із носа жваво струменіли шмарклі, а на грудях крутився й танцював здоровенний дерев'яний хрест. А он Джиммі Донлін, у газетах лише згадувалося, що влітку 1965 року, в Портленді, він убив свою матір. Але газети жодним словом не обмовились про те, що Джиммі провів новаторський експеримент із утилізації трупів: поки не прийшли копи, Джиммі встиг з'їсти більше половини тіла разом із мозком. "Від них я став удвічі розумніший", — зізнався Джиммі якомось після відбою.

Позаду Джиммі навіжено сапав грядки маленький французик Бенні Больйо. Як завжди, він без упину наспівував один-єдиний рядок. Бенні був світлячком, тобто, піроманіяком. Зараз він полов і мугикав один і той самий рядочок із пісні групи "Дорз"[599]: "Запалимо ніч, запалимо ніч, запалимо ніч, запалимо..."

За деякий час починало діяти на нерви.

За Бенні стояв Франклін Д'Круз, який встиг згвалтувати понад п'ятдесят жінок, поки його не піймали зі спущеними штаньми в бенгорському парку Террас. Вік його жертв коливався від трьох до вісімдесяти одного року. Не дуже перебірливим був той Франклін Д'Круз. Вдалині позаду нього виднівся Арлен Вестон, який замріяно витріщався на свою мотику рівно стільки ж часу, скільки полов. Фогерті, Адлер і Джон Кунц — усі вони випробували на ньому трюк із "четвертаками в кулаку", аби змусити його швидше рухатись. Але одного разу Кунц трохи не розрахував сили, бо в Арлена Вестона кров потекла не лише з носа, а й з вух, і тої ж ночі в нього стався напад. Нічого серйозного, такий собі маленький напад. Але з тих пір Арлен почав безповоротно заглиблюватись у внутрішню чорноту, поки не перетворився у безнадійний випадок, утративши майже всі зв'язки з реальним світом. За Арленом...

— Прискорюйся, Генрі, інакше я вдруге прийду тобі на допомогу! — загорлав Фогерті, і Генрі взявся сапати. Не треба йому нападів. Він не хотів закінчити, як Арлен Вестон.

Скоро голоси заговорили знову. Цього разу він чув голоси дітлахів, через яких він сюди потрапив. Вони шепотіли до нього з місяця-привида.

"Ти навіть товстуна не зловив, Баверзе, — тихо промовляв один із них. — Тепер я багатий, а ти сапаєш горошок. Щоб ти з'їв, засранцю!"

"Ба-Ба-Баверзе, ти ті-тільки о-о-облизнів і ло-ло-ловиш! Може, читав я-якісь хо-хо-хороші к-к-книги з тих пір, як тут си-сидиш? Я ба-ба-багато на-написав! Я ба-ба-багатий, а т-ти — у "Джу-Джуніпер Гілл"! Щоб ти з'їв, тупий засранцю!"

— Заткайтесь, — прошепотів Генрі примарним голосам і посапав швидше, виполюючи молодий горошок разом із бур'янами. Піт струменів по його щоках, наче сльози. — Ми вас майже зловили. Майже.

"Ми тебе посадили, ти, засранцю, — засміявся інший голос. — Ти гнався за мною, але так і не впіймав! Я теж розбагатів! Так тримати, невдахо!"

— Заткайтесь, — бурмотів Генрі, пришвидшуючи темп. — Заткайтесь, щоб вас усіх!

"Ти хотів залізти мені в трусики, Генрі? — дражнився ще один голос. — Дарма! Я віддалася їм усім, бо я шлюха розхожа, але теж зуміла розбагатіти. Ми знову зібралися разом, і знову займаємося цим, а в тебе нічого не вийде, навіть якби я тобі дала, бо в тебе не встає, тому їж, Генрі, на! ПОДАВИСЯ!"

Він навіжено полов. Грязюка, горошок і бур'яни розліталися в усі боки. Голоси-привиди мало не кричали; вони бриніли, літали в його голові, а до Генрі вже біг Фогерті. Він щось горлав, але Баверз не розбирав його слів. Через голоси.

"Навіть не справився з таким ніггером, як я? — радісно задзеленчав наступний голос-привид. — Ми вас на коліна поставили в тому побоїщі! На срані коліна! Ха-ха, засранцю! Щоб ти з'їв та подавився!"

Вони гомоніли в унісон, сміялися над ним, обзивали невдахою, цікавилися, як йому сподобалася шокотерапія, яку провели над ним у Червоному крилі, питали, як йому "Джу-Джу-Джуніпер Гілл", питали й сміялися, сміялися й питали, а тоді Генрі кинув сапу та закричав до місяця-привида у синьому небі. Спочатку він кричав від люті, аж раптом сам місяць почав мінятися і перетворився на обличчя клоуна — гниле, пощерблене, жовтувате обличчя з чорними дірками замість очей. Червоний, кривавий вишкір розтягнувся в посмішку, шири й божевільну до нестерпності. Тепер Генрі кричав не від люті, а від смертельного жаху, а голос клоуна говорив до нього з місяця-привида. І ось що він казав: "Ти маєш повернутися, Генрі. Ти маєш повернутися й довести справу до кінця. Ти маєш повернутися в Деррі та вбити їх усіх. За мене. За..."

Тут Фогерті, який хвилини дві стояв неподалік та горлав на Генрі (поки інші пацієнти стояли по своїх грядках, комічно схопивши сапи, наче фалоси; вираз облич був не стільки зацікавленим, скільки... так, майже задумливим, ніби вони розуміли, що зараз відкривається завіса над таємницею, через яку вони всі сюди потрапили, що раптова істерика Генрі Баверза, яку він закатав у Західному полі, несла в собі більший зміст, ніж звичні напади божевільних), так от, Фогерті втомився горлати та наніс Генрі богатирський удар четвертаками. Генрі рухнув, наче кам'яна брила, а голос клоуна прослідував за ним у жаский вирій темряви, раз у раз приговорюючи: "Убий їх усіх, Генрі, убий їх усіх, убий їх усіх, убий їх усіх".

2

Баверз лежав без сну.

Місяць зайшов, і за це Генрі почувався неймовірно вдячним. Нічний місяць не так

сильно нагадував привида, він був справжнім, окрім того, Генрі помер би від переляку, якби знову побачив моторошне обличчя клоуна, що пливе над горами, полями і лісами.

Він лежав на боку та напружено вдивлявся в нічник. Дональд Дак давно перегорів, його замінили Мікі та Міні Мауси[600], які витанцьовували польку. Далі було зелене обличчя Оскара Грауча з "Сезам-стрит", але в кінці минулого року його змінило Ведмежа Фоззі[601]. Генрі відмічав роки ув'язнення не кавовими ложечками, а перегорілими світильниками.

Вночі тридцятого травня, рівно за чотири хвилини по другій, нічник Баверза згас. Генрі ледь чутно застогнав... але не прокинувся. Тої ночі в Синьому крилі чергував Кунц. Він був найгіршим з усіх. Навіть гірший за Фогерті, який увечері так зарядив Генрі, що той ледве рухав головою.

Довкола спали інші пацієнти Синього крила. Бенні Больйо лежав, оперезаний еластичними ремнями. Коли всі повернулися з прополки, йому дозволили подивитися повтор "Швидкої"[602] у залі для дозвілля, а десь по шостій він став дрочити без упину й передишки, викрикуючи: "Запалимо ніч! Запалимо ніч! Запалимо ніч!" Йому вкололи заспокійливе, і все було добре години чотири, але близько одинадцятої, коли закінчилася дія "Елавілу"[603], він знову взявся за старе. Бенні драв свого прутня так нещадно, що крізь пальці полилася кров, а він усе кричав: "Запалимо ніч!". Тож йому вдруге вкололи заспокійливе та надійно пов'язали. Тепер він спав, і в темному світлі його маленьке мишаче обличчя нагадувало посмертну маску Арістотеля.

Генрі Баверз лежав у своєму ліжку і слухав хропіння, голосне й тихе, кректання й, час від часу, пердіння. Він чув дихання Джиммі Донліна, яке важко було з чимось сплутати, хоча Джиммі спав за п'ять ліжок від нього. Донлін дихав швидко, з присвистом, який неодмінно нагадував Генрі звук швейної машинки. Крізь причинені двері він чув тихий гул телевізора в кімнаті Кунца. Він знав, що Кунц дивився нічне кіно на "Каналі 38", попивав "Тексас Драйвер" та наминав вечерю. Кунц полюбляв сандвічі з арахісовим маслом та солодкою цибулькою. Коли Генрі про це дізнався, то здригнувся й подумав: "А кажуть, що всіх придурків позакривали".

Цього разу голос ішов не з місяця.

Цього разу голос лунав з-під ліжка.

Генрі одразу пізнав той голос. Це був Віктор Кріс, якому двадцять сім років тому відірвало голову дець під Деррі. А відірвало її чудовисько Франкенштейна. Генрі бачив, як це сталося, і коли потвора відірвалася від здобичі, Генрі на собі відчув погляд її жовтих водянистих очей. Так, чудовисько Франкенштейна вбило Віктора, а потім Ригаїла, але Вік повернувся, немов примарний повторний показ чорно-білої передачі з тих часів, коли тільки починали укладати список "Ніфті Фіфтіз", президент був лисий, а на "б'юїках" замість вікон ставили ілюмінатори[604].

І зараз, коли цей голос нарешті прийшов, Генрі помітив, що відчувається дуже спокійним і нічого не боїться. Він навіть відчував деяке полегшення.

— Генрі, — промовив Віктор.

— Вік! — відгукнувся Генрі. — Що ти робиш там під ліжком?

Бенні Больйо кректав та бурмотів уві сні. Ритмічне носове дихання Джиммі, яке нагадувало швейну машинку, на мить спинилося. Кунц прикрутив звук на маленькому телевізорі "Соні", і Генрі Баверз майже відчував, як той схилив голову набік, поклавши одну руку на регулятор гучності, поки пальці іншої торкалися випуклості, яка напинала праву кишеню його медичної уніформи — тубуси з четвертаками.

— Не треба говорити вголос, Генрі, — сказав Вік. — Я можу читати твої думки. А інші люди мене не чують.

— Що ти хочеш, Вік? — спитав Генрі.

Довгий час відповіді не було. Генрі вирішив, що Вік уже пішов. Звук телевізора Кунца знову став гучніший. Знизу почувся скрегіт, тихо зарипіли пружини, і з-під ліжка виповзла чорна тінь. Вік дивився на нього та посміхався. Генрі невпевнено посміхнувся у відповідь. Старий добрий Вік і сам трохи скидався на чудовисько Франкенштейна. Шию оперезав шрам, схожий на посмертне татуювання шибеника. Генрі подумав, що він пролягає по лінії, де голову приладнали назад до тулуба. Очі Віка були дивного сіро-зеленого кольору, а рогівка наче плавала у в'язкій ющі.

Віктору досі було дванадцять років.

— Я хочу те саме, що й ти, — сказав Вік, — я хочу помститися їм.

— Помститися, — замріяно повторив Генрі Баверз.

— Але для цього тобі потрібно звідси вибратися, — продовжував Вік. — Ти маєш повернутися в Деррі. Ти мені потрібен, Генрі. Ти всім нам потрібен.

— Вам вони не зашкодять, — сказав Генрі, розуміючи, що звертається не лише до Віка.

— Вони не зашкодять Мені, бо не вірять від щирого серця, — сказав Вік. — Але не все так гладко, Генрі. Ми й тоді не думали, що дітлахи нас переможуть. Але того дня в Пустовищі товстун від тебе втік. І товстун, і базікало, і діваха — вони всі втекли від нас того дня після кіно. А кам'яне побоїще, коли вони врятували ніг'гера...

— Не треба про це! — закричав Генрі до Віка, і на мить в його голосі знову зазвучала тиранічна сила волі, яка колись зробила з нього лідера. Потім він замружився, чекаючи стусана від Віка (звісно, Вік міг робити, що заманеться, оскільки він був приви́дом), але Вік лиш вишкірився.

— Я й сам можу про них подбати, якщо їм забракне віри, — сказав він, — але ти живий, Генрі. Ти розправишся з ними незалежно від того, вірять вони чи ні. Ти можеш убивати їх поодиночі чи одразу розправитися з усіма. Ти можеш їм помститися.

— Помститися, — повторив Генрі, а потім із сумнівом поглянув на Віка. — Але я не можу звідси вибратися, Вік. На вікнах ґрати, до того ж, сьогодні чергує Кунц. Кунц найгірший. Може, завтра вночі...

— Не хвилюйся за Кунца, — сказав Вік та підвівся. Генрі помітив, що Кріс досі носив джинси, які вдягнув у день смерті, а штанини були поплямовані брудом з каналізації. — Я подбаю про Кунца.

Вік простягнув руку.

Трохи повагавшись, Генрі взяв її. Вони попрямували до вхідних дверей у Синє

крило, звідки лунав звук телевізору. Вони майже дійшли до виходу, коли прокинувся Джиммі Донлін, який з'їв свою матір. Він вибалушив очі на пізнього відвідувача Генрі. То була його мати. Як завжди, з-під верхнього одягу на чверть дюйма визирала комбінація. Верхня частина голови була відсутня. Жахливі, червоні очі подивилися на нього, а потім мати вишкірилася, і Джиммі побачив, як помада розмазується по жовтих кінських зубах — як завжди. Джиммі заверещав:

— Ні, ма! Ні, ма! Ні, ма!

Телевізор одразу замовк. Інші пацієнти ще не встигли розбуркатися, а Кунц уже поспішав до палати зі словами:

— Гарзд, засранцю, готуйся ловити власну голову. З мене досить.

— Ні, ма! Ні, ма! Прошу, ма! Ні, ма...

Кунц увірвався в кімнату. Спершу він побачив високого, огрядного Баверза, котрий мав трохи безглуздий вигляд через свою гамівну сорочку, з-під якої виднілася млява плоть, наче кавалок тіста у тьмяному світлі з коридору. Потім Кунц поглянув ліворуч, і з його легень, наче жмуток скловати, вивалився беззвучний крик. Біля Баверза стояла істота в костюмі клоуна. Вона була футів вісім заввишки. Костюм відливав сріблом. На грудях бовванів ряд оранжевих помпонів. На ногах були надміру великі комічні чоботи. Але голова в нього була не клоунська, і навіть не людська; то була голова добермана пінчера, єдиного створіння на цій чарівній планеті, якого боявся Джон Кунц. Червоні очі собаки горіли вогнем. Шовковиста морда шкірилася здоровенними білими іклами.

Тубус із четвертаками випав із нечулих пальців Кунца, прокотився по підлозі та зупинився в кутку. Увечері наступного дня Бенні Больйо, який міцно проспав усю ніч, знайшов монети та сховав їх у своїй шафі. За три четвертаки він зміг закупити собі самокруток на цілий місяць.

Кунц знову набрав повні груди повітря й хотів закричати, але істота вже кинулася на нього.

— Вистава почалася! — загарчав клоун і стиснув плечі Кунца пальцями в білих рукавичках.

Кунц збагнув, що під рукавичками ховалися не людські кінцівки, а звірячі лапи.

З

Вже втретє за цей довгий, нескінчений день Кей МакКолл підійшла до телефону.

Цього разу в неї вийшло набагато краще, ніж за дві попередні спроби. Цього разу вона дочекалася, поки на іншому кінці дроту відповіли на дзвінок, і доброзичливий голос із ірландським акцентом промовив: "Сикс-стритівський відділок, сержант О'Баннон, чим я можу вам допомогти?", а вже потім Кей повісила слухавку.

Господи Ісусе, та в тебе непогано виходить. Може, на восьмий чи дев'ятий раз в тебе стане духу назвати своє ім'я.

Вона пішла на кухню, налила собі содової, а потім додала трохи шотландського віскі, хоча знала, що запивати "Дарвон"[605] алкоголем — ідея не дуже вдала. Їй пригадався уривок народної пісні, яку вона в молодості чула по студентських кав'ярнях: "Голова гуде від віскі, джин хлюпоче в животі / Ти помреш від цього, друже,

— док колись сказав мені", і вона нервово засміялася. Над баром висіло дзеркало. Кей поглянула на своє відображення, і сміх різко обірвався.

Хто ця жінка?

Одне око набрякло так, що ледве відкривалося.

Хто ця побита жінка?

Ніс гротескно роздувся й посинів, наче в лицаря-п'янички, що років тридцять тинявся по шинках.

Хто ця побита жінка, яка схожа на тих нещасних, що повзуть до кризових центрів, коли перелякаються вкінці, чи, навпаки, наберуться хоробрості, чи просто втратять здоровий глузд настільки, щоб піти від чоловіків, котрі їх кривдять, котрі систематично їх духопелять — тиждень за тижнем, місяць за місяцем, рік за роком?

Рвана подряпина на щоці.

Хто вона, Кей, пташко моя?

Рука в підтримуючій пов'язці.

Хто? Це ти? Невже це ти?

— Зустрічайте... Міс Америка, — проспівала вона. Їй хотілося, аби голос звучав упевнено й цинічно, проте вийшло тільки на початку — на сьомому складі Кей затнулася, а на восьмому голос зірвався. То був не впевнений голос, а переляканий. Вона це розуміла, бо лякалася не вперше, проте завжди вміла опановувати свої страхи. Зараз їй подумалося, що цей раз так просто не минеться.

Лікар, який прийняв Кей у крихітній палаті при домі Сестер Милосердя за півмилі від її будинку, був молодим і навіть симпатичним. За інших обставин вона б мимохідь (а може, й залюбки) розглянула перспективу затягнути його до себе в ліжку та показати сім чудес світу за одну ніч. Але хтивості й сліду не було. Біль — поганий провідник для хтивості. І страх також.

Його звали Геффіном, і Кей було байдуже, що він так пронизливо на неї дивиться. Він узяв білий паперовий стаканчик, до половини наповнив водою з-під крану, вийняв пачку сигарет із шухляди стола та подав Кей.

Вона взяла одну сигарету, і Геффін запалив сірника. Секунду-дві він ловив вогником кінчик сигарети, бо в Кей тремтіли руки, потім кинув сірник в паперовий стаканчик. Шшшш.

— Чудова звичка, — сказав лікар. — Правда?

— Оральна манія, — відповіла Кей.

Він кивнув і замовк. Він усе дивився на неї. Неначе чекав, що вона от-от заплаче, і Кей розізлилася, оскільки саме це й збиралася зробити. Вона ненавиділа, якщо комусь, а передусім чоловікам, вдавалося передбачити її емоції.

— Хлопець? — зрештою спитав він.

— Мені б не хотілося про це говорити.

— Угу.

Він кутив і дивився на неї.

— Хіба мама тобі не казала, що витріщатися невіжливо?

Вона хотіла, щоби фраза прозвучала жорстко, проте більше скидалося на благання: "Не дивися на мене, я знаю, який у мене вигляд, я бачила". За цією думкою прийшла інша, і Кей підозрювала, що її подруга Беверлі також про це загадувалася. Найгірше побиття відбувалося десь глибоко всередині, на тому рівні, де людина могла переживати внутрішньо-духовну кровотечу, якщо це можна так назвати. Кей знала, як виглядає, ще б пак. Більше того, вона знала, як почуввається. Вона почувалася жовтою. Гнітюче було відчуття.

— Я скажу лише раз, — заговорив Геффін низьким приємним голосом. — Коли я чергую в швидкій, лізу в бочку[606], так би мовити, то за тиждень бачу десятки два побитих жінок. Інтерни мають справу ще з двома десятками. Тому слухай. Прямо тут у приймальні є телефон. Я дам тобі гроші на дзвінок. Набереш відділок на Сикс-стрит, залишиш їм своє ім'я та адресу, розкажеш, що сталося та хто це зробив. Потім покладеш слухавку, я дістану з тої картотечної шухляди пляшку бурбону — виключно в медичних цілях, сама розумієш — і ми вип'ємо за це. Бо я вважаю, і то лише моя суб'єктивна думка, що нижче за чоловіка, який б'є жінок, може бути лише сифілітичний щур.

Кей мляво посміхнулася.

— Дякую за пропозицію, — сказала вона, — але я відмовлюся. Поки.

— Угу. Але коли прийдеш додому, гарненько роздивися себе в дзеркалі, міс МакКолл. Хто б то не був, він тебе добряче потягав.

І тоді вона заплакала. Не змогла втриматися.

Том Роган подзвонив близько півдня того ж дня, коли вона зі спокійною душею проводила Беверлі. Він спитав, чи Кей не виходила на зв'язок із його дружиною. Голосу нього був спокійний, поміркований, і аж ніяк не засмучений. Кей відповіла, що майже два тижні не бачила Беверлі. Том подякував і повісив слухавку.

О першій, коли вона працювала в своєму кабінеті, пролунав дзвінок у двері. Кей пішла відчиняти.

— Хто там?

— Доставка квітів, фірма "Крагін", мем, — відповів високий голос.

Невже вона була такою дурепою, що не пізнала неприродній фальцет Тома, що повірила, ніби він може так легко здатися, що зняла ланцюжок перед тим, як відчинила двері?

Він увійшов, і вона встигла вимовити лиш: "Забирайся зв...", коли нізвідки прилетів кулак Тома й обрушився на її праве око, від чого повіки зімкнулися, а в голові спалахнув неймовірний біль. Вона стрімголов покотилася по коридору, намагаючись встати на ногах і хапаючись за все, що попадало під руку: витончена, крихка ваза розбилася об кахлю, перекинулася вішалка для одягу. Кей упала. Том зачинив за собою двері та пішов до неї.

— Забирайся звідси! — закричала вона на нього.

— Щойно ти скажеш, де вона, — сказав Том, ідучи до неї по коридору. Кей вдалося розгледіти, що він і сам має кепський вигляд, а точніше сказати, жахливий вигляд, і

вона відчула, як серце сповнила неясна, проте люта втіха. Що б Том не зробив із Бев, скидалося на те, що вона відплатила йому сповна. У будь-якому разі, достатньо, аби він цілий день не виходив із дому, та й зараз Том краще б виглядав на лікарняному ліжку.

А ще він був дуже сердитим і озлобленим.

Кей ледве звелася на ноги та позадкувала, не зводячи очей з Рогана, наче з дикого звіра, що вирвався з клітки.

— Я вже сказала, що не бачила її, і це правда, — вимовила вона. — А тепер забирайся, поки я не подзвонила в поліцію.

— Ти її бачила, — відповів Том, намагаючись розтягнути набряклі губи у вишкірі. Кей помітила, що його зуби стали на диво нерівними, а передні були взагалі зламані. Він продовжував: — Я дзвоню тобі й кажу, що не знаю, де Бев. Ти кажеш, що два тижні її не бачила. І жодного запитання. Жодного непривітного слова, хоч я в курсі, чорт забирай, що ти мене ненавидиш. То де ж вона, пизда ти тупа? Розкажи мені.

Тоді Кей повернулася та побігла далі по коридору. Вона хотіла дістатися до вітальні, захопнути розсунті двері з червоного дерева та повернути засувку. Вона випередила Тома (він шкутильгав), але не встигла зачинити двері, як він протиснувся між стулками. Роган зробив один судомний ривок та опинився у вітальні. Кей знову обернулася, намагаючись утекти, але він схопив її за сукню та смикнув із такою силою, що матерія на спині розірвалася від коміра до пояса. "Ах ти лайно, цю сукню пошила твоя дружина", — незв'язно подумала вона, і Том розвернув її обличчям до себе.

— Де вона?

Кей занесла руку й відвісила йому такого потужного ляпаса, що в нього аж голова закинулася, а поріз на лівій щоці знову почав кровоточити. Том ухопив її за волосся та направив обличчям у свій кулак. На мить Кей здалося, що її ніс вибухнув. Вона закричала, набрала повітря, щоб закричати знову, але закашлялася від власної крові. Тепер її охопив жах. Вона ніколи не думала, що у світі може існувати стільки жаху. Цей божевільний сучий син збирався її вбити.

Вона кричала і кричала, поки кулак Тома не заїхав їй в живіт, вибивши з неї все повітря, і вона захекалася. Кей стала хекати й кашляти одночасно і на якусь моторошну мить вирішила, що задихнеться.

— Де вона?

Кей захитала головою:

— Не... бачила її, — вимовила вона, хапаючи повітря ротом. — Поліція... ти сидиш у тюрму... придурок...

Він ривком поставив її на ноги, і Кей відчула, як у плечі щось хруснуло. Спалахнув новий біль, такий сильний, що їй стало млосно. Том розвернув її, тримаючи за руку, а потім викрутив цю руку їй за спину. Кей закусила нижню губу та пообіцяла собі, що більше не кричатиме.

— Де вона?

Кей похитала головою.

Том знову смикнув її за руку, так сильно, що аж крекнув. Його гаряче дихання

потрапляло прямо їй у вухо. Кей відчула, як її стиснутий правий кулак б'є по її ж лівій лопатці, і вона закричала, коли там знову щось хруснуло, на цей раз сильніше.

— Де вона?

— ...знаю...

— Що?

— Я не ЗНАЮ!

Він пустив та відштовхнув її. Схлипуючи, Кей повалилася на підлогу, з носа струменіла кривава юшка. Потім пролунав мелодійний звук, ніби щось розбилося, і коли Кей озирнулася, Том уже схилився над нею. Він відбив вершечок іншої вази, цього разу з вотерфордського кришталю.[607] Він тримав вазу за денце, зупинивши зазубрену горловину в кількох дюймах від її обличчя. Вона витріщилася на гостре скло, мов зачарована.

— Дай-но я тобі дещо поясню, — промовив він, випльовуючи слова вперемішку з гарячим повітрям, — ти скажеш мені, куди вона поїхала, або збиратимеш обличчя з підлоги. У тебе три секунди, може, менше. Коли я злюся, час біжить швидше.

"Моє обличчя", — подумала вона й здалася... чи прогнулася, як вам більше до вподоби. Вирішальною стала думка про те, що це чудовисько поріже їй обличчя битою горловиною вотерфордської вази.

— Вона поїхала додому, — схлипнула Кей, — до рідного міста. Деррі. Є таке місце, Деррі, в штаті Мейн.

— На чому вона поїхала?

— Сіла на а-а-а-автобус до Мілуокі. Звідти хотіла добиратися літаком.

— От пизда драна! — скрикнув Том, підводячись. Він бездумно описав велике півколо по кімнаті, скуповджуючи своє волосся, так що воно тепер стирчало в різні боки.

— Ах ти пизда, ах ти дірка тупа, ах ти манда відполірована!

Він підхопив витончену дерев'яну статуетку (яка була в Кей, відколи їй виповнилося двадцять два) у формі чоловіка й жінки, що займалися коханням, і пожбурих у камін, де вона розлетілася на шматки. Том помітив своє відображення в дзеркалі над каміном і на мить застиг із вираченими очима, наче побачив привида. А потім знову накинувся на Кей. Він дістав щось із кишені своєї спортивної куртки, і з тупим здивуванням жінка побачила перед собою книжку в м'якій палітурці. Обкладинка була майже чорна, окрім назви, написаної червоними блискучими літерами та малюнка, на якому кілька молодих людей стояли на кручі понад річкою. "Чорні пороги".

— Що це за хрін?

— А? Що?

— Денбро, Денбро.

Він нетерпляче махав книгою перед її обличчям, а потім ударив нею Кей. Щока запалала від болю, а потім по шкірі розійшовся жар, наче від червоного розпеченого вугілля.

— Де він?

Кей починала розуміти.

— Вони були друзями, У дитинстві. Вони обоє вирости в Деррі.

Том ще раз огрів її книгою, цього разу по іншій щоці.

— Прошу, — схлипнула вона, — будь ласка, Томе.

Він підсунув до неї вінтажного стільця на тонких гнутих ніжках, розвернув спинкою та сів на нього. Обличчя Тома, що позирало на неї поверх спинки стільця, нагадувало гелловінський гарбуз із прорізаними отворами.

— Слухай сюди, — сказав він. — Послухай свого старого дядька Томмі. Можеш це зробити, сучко, чи ти вже спалила свого ліфчика?[608]

Вона кивнула. Вона відчувала гарячий, мідний присмак крові в горлі. Плече горіло вогнем. Вона молилася, аби то був не перелом, а звичайний вивих. "Але це ще не найгірше. Моє обличчя, він збирався порізати мені обличчя..."

— Якщо ти подзвониш у поліцію й скажеш, що я тут був, то я стану все заперечувати. Ти ні хуя не доведеш. У покоївки вихідний, тож маємо такий собі інтим на двох. Звісно, мене все одно можуть заарештувати, як ти гадаєш?

Кей усвідомила, що знову киває, неначе до голови була прив'язана мотузка, за яку хтось смикав.

— Атож. І що я зроблю? Внесу заставу та швиденько повернуся до тебе. Твої цицьки знайдуть на кухонному столі, а очі плаватимуть в акваріумі. Ти мене зрозуміла? Ти зрозуміла свого старого дядька Томмі?

Кей знову розридалася. За мотузку досі хтось смикав — голова моталася вгору й униз.

— Чому?

— Що? Я... я не...

— Прокинься, щоб тебе! Чому вона поїхала туди?

— Я не знаю! — скрикнула Кей.

Він пригрозив їй розбитою вазою.

— Я не знаю, — сказала вона тихіше. — Прошу. Вона не сказала мені. Прошу, не кривдь мене.

Він кинув вазу в смітник і підвівся.

Він пішов, цей незграбний чоловік-ведмідь, похиливши голову й не озираючись.

Вона кинулася слідом і замкнула двері. Вона побігла на кухню та замкнула двері з чорного ходу. На мить замислившись, вона пошкандибала нагору (так швидко, наскільки дозволяв біль у животі) та замкнула скляні двері, що виходили на балкон другого поверху. Раптом він вирішить ковзнути вгору по одній з колон і залізти всередину. Він був травмованим, але, окрім того, божевільним.

Вона вперше підійшла до телефону та вже опустила руку на слухавку, коли згадала його слова.

"Внесу заставу та швиденько повернуся до тебе... твої цицьки на кухонному столі, а очі в акваріумі".

Кей відсмикнула руку від телефону.

Потім вона пішла у ванну й поглянула на свій ніс, схожий на перестиглий помідор, і синець на все око. Вона не заплакала, бо сором і страх були сильнішими за сльози. "Ох, Бев, люба, я зробила все, що могла, — подумала вона, — але моє обличчя... він сказав, що поріже мені обличчя..."

В аптечці знайшлися "Дарвон" і "Валіум". Вона повагалася, а потім взяла по пігулці з кожної пачки. Вона пішла в дім Сестер Милосердя по допомогу та зустріла відомого нам лікаря Геффіна, який зараз був єдиним чоловіком у цілому світі, чия смерть не викликала б у Кей бурхливої радості.

А звідти — знову додому, знову додому, джигеті-джог.[609]

Вона підійшла до вікна в спальні та поглянула надвір. Сонце майже закотилося за обрій. На Східному узбережжі зараз пізні сутінки, напевне, в Мейні година сьома.

Що робити з копами, ти вирішиш пізніше. Зараз головне — попередити Беверлі.

"Було б набагато легше, — подумала Кей, — якби ти, моя люба Беверлі, розказала мені, де збираєшся зупинитися. Гадаю, ти сама ще не знала".

Вона кинула курити два роки тому, проте в шухляді столу тримала пачку "Пел Мел" — про всяк випадок. Вона дістала одну сигарету, затягнулася й скривилась. Останнього разу вона курила з цієї пачки десь у грудні 1982 року, і ця крихітка була залежаною, наче поправка про рівність прав у сенаті штату Іллінойс. Кей усе одно курила, примруживши одне око від диму, друге ж мружилося саме по собі, та й баста. Дякуючи Тому Рогану.

Сутужно вправляючись лівою рукою (той сучий син вивихнув їй робочу руку), вона набрала довідкову штату Мейн і запросила назви та телефонні номери всіх готелів і мотелів у Деррі.

— Мем, це займе багато часу, — з сумнівом повідомила оператор.

— Навіть довше, ніж ти думаєш, сестро, — відповіла Кей. — Я писатиму своєю невмілою рукою. Робоча подалась у відпустку.

— Зазвичай, ми не...

— Послухай мене, — незлобливо перебила Кей. — Я дзвоню з Чикаго. Я намагаюся вийти на зв'язок зі своєю подругою, яка щойно кинула чоловіка та подалась в Деррі, де виросла. Її чоловік знає, куди вона поїхала. Він отримав цю інформацію, відлупцювавши мене так, що я світу білого не бачу. Цей чоловік — психопат. Подруга має знати, що він іде до неї.

Виникла довга пауза, а потім оператор довідкової промовила значно людянішим голосом:

— Гадаю, вам насправді потрібен номер Деррійського поліцейського департаменту.

— Гаразд, я його теж запишу. Але її треба попередити, — сказала Кей. — А ще...

Вона згадала про порізану щоку Тома, гулю на чолі, ще одну — на скроні, шкутильгання, жахливі, набряклі губи.

— Може, буде достатньо, якщо вона просто дізнається про його приїзд, — завершила вона.

Ще одна довга пауза.

— Ти там, сестро? — спитала Кей.

— "Арлінгтон Мотор Лодж", — відповіла оператор, — 643-8146. "Бессі Парк Інн", 648-4083. "Баньян Мотор Корт"...

— Трохи повільніше, гаразд? — попросила Кей, несамовито дряпаючи продиктовані номери. Вона пошукала очима попільничку, проте не побачила й загасила "Пел Мел" об настільний бювар. — Тепер продовжуй.

— "Кларендон Інн"...

4

На п'ятому дзвінку їй майже пощастило. Беверлі Роган зупинилася в готелі "Деррі Таун Хаус". Пощастило майже, тому що Беверлі в номері не було. Кей залишила своє ім'я, телефон та прохання, щоби Беверлі передзвонила їй, щойно повернеться, як би пізно не було.

Портє повторив повідомлення. Кей піднялася на другий поверх і прийняла ще одну пігулку "Валіуму". Вона лягла та спробувала заснути. Сон не йшов. "Вибач мені, Бев, — думала вона, позираючи у темряву й занурюючись у наркотичне сп'яніння. — Те, що він сказав про моє обличчя... то було занадто. Подзвони мені, Бев. Будь ласка, подзвони чимшвидше. І стережися того божевільного сучого сина, за якого ти вийшла заміж."

5

Божевільному сучому сину, за якого Беверлі вийшла заміж, пощастило з квитками більше, ніж за день до того його дружині, оскільки він вилетів із "О'Хара", [610] що є осередком комерційних авіаліній материкової частини Сполучених Штатів. Під час польоту він раз у раз перечитував замітку про автора, розміщену в кінці "Чорних порогів". У ній значилося, що Вільям Денбро був уродженцем Нової Англії та автором ще трьох романів (як послужливо зазначалося в замітці, вони випускалися видавництвом "Сігнет" [611] у м'якій обкладинці). Він та його дружина, актриса Одра Філіпс, мешкали в Каліфорнії. Помітивши, що "Чорні пороги" були видані у 1976 році, Том здогадався, що з того часу цей романіст міг написати ще пару книг.

Одра Філіпс... він бачив її в кіно, чи не так? Він рідко звертав увагу на актрис (Том вважав, що в гарному фільмі має бути погоня, або детективна історія, або ж чудовисько), але цю крихітку він запам'ятав. Він помітив її тому, що вона була дуже схожа на Беверлі: довге руде волосся, зелені очі, цицьки завжди напоготові.

Він сів рівніше й почав хлопати книжкою по коліну, намагаючись не звертати уваги на біль у голові та роті. Так, він був певен. Одра Філіпс була тою рудоволосою дівкою з гарними цицьками. Він побачив її в картині Клінта Іствуда, а через рік — у жахастику під назвою "Кладовищенський місяць". Тоді Беверлі була з ним у кіно, а коли вони виходили після сеансу, Том зауважив, що актриса дуже схожа на неї. "Не думаю, — відповіла тоді Бев. — Я вища, а вона гарніша. А ще в неї темніше волосся". От і все. Він більше не згадував про той випадок — дотепер.

Він та його дружина, актриса Одра Філіпс...

Том дещо розумівся на психології, бо маніпулював дружиною протягом усіх років їхнього шлюбу. І тепер, десь на підсвідомості, його починало гризти надокучливе відчуття неспокою. Воно полягало в тому, що Бев і цей Денбро гралися разом у дитинстві та що цей Денбро одружився на жінці, яка, попри все, що говорила Бев, була надивовижу схожа на дружину Тома Рогана.

В які ігри гралися Денбро й Беверлі, коли були малими? У листоношу? У пляшечку? У що ще?

Том сидів у своєму кріслі, хлопав книгою по коліну та відчував, як у нього починають пульсувати скроні.

Коли він прибув у Бенгорський міжнародний аеропорт і підійшов до кіосків із прокату автомобілів, дівчата (одна вдягнена в жовте, друга — в червоне, третя — в яскраве зелене) нервово поглянули на його небезпечне, набрякле обличчя й сказали (нервуючись іще більше), що їм дуже шкода, але вільних машин немає.

Том пішов до газетної розкладки й купив бенгорську газету. Не звертаючи уваги на погляди перехожих, він почав проглядати оголошення з продажу, і згодом виокремив три підхожі варіанти. І на другому дзвінку отримав бажаний результат.

— У газеті написано, що в тебе є універсал "Ел-ті-ді 76".[612] За чотирнадцять сотень.

— Так, усе вірно.

— Ось що я тобі скажу, — сказав Том і торкнувся гаманця в кишені куртки. Він був набитий готівкою, шість тисяч доларів. Том повів далі: — Прижени її до аеропорту, і ми складемо угоду прямо тут. Ти віддаси мені машину, розписку про розрахунок та технічний паспорт. Плачу готівкою.

Молодик із універсалом на продаж помовчав, а потім сказав:

— Я зніму свої номери.

— Звісно, без проблем.

— Як я вас пізнаю, містере...?

— Містер Барр, — сказав Том, дивлячись на вивіску над терміналом аеропорту, на якій було написано "АВІАЛІНІЇ "БАР ХАРБОР" ПОДАРУЮТЬ ВАМ НОВУ АНГЛІЮ — І ЦІЛИЙ СВІТ!". — Я чекатиму біля дальнього входу. Ти мене пізнаєш по обличчю, бо сьогодні я не в кращій формі. Вчора ми з дружиною пішли кататися на роliках, і я добряче гепнувся. Думаю, могло бути гірше. Я не пошкодив нічого, крім обличчя.

— Ого, яка прикрість, містере Барр.

— Заживе. Просто прижени сюди машину, мій любий друже.

Він повісив слухавку, попрямував до дверей і вийшов у теплу запашну травневу ніч.

За десять хвилин у весняних сутінках з'явився молодик на універсалі. Виявилося, він іще зовсім пацан. Вони уклали угоду, й пацан видав розписку, яку Том байдуже запхав до кишені плаща. Він стояв і дивився, як пацан відкручував номерні знаки штату Мейн.

— Накину ще три бакси за викрутку, — сказав Том, коли той закінчив.

Пацан замислено глянув на нього, знизав плечима, простягнув викрутку та взяв

три банкноти, які видав йому Том. "Яке мені діло", — говорило те зниження. "І ти абсолютно правий, мій маленький любий друже", — подумав Том. Він проводив пацана поглядом до таксі, а потім сів за кермо "форду".

Лайняна була машина: трансмісія скреготала, кардан гарчав, корпус торохкотів, а гальма не викликали жодної довіри. Але то не мало значення. Він обігнув аеропорт, заїхав на довгострокову парковку й отримав талон. Він зупинив машину біля "субару", яка, судячи з вигляду, простояла тут досить довго. Узявши викрутку пацана, він зняв знаки з "субару" та почепив їх на "форд". Він працював, наспівуючи собі під ніс.

О десятій вечора він уже прямував на схід по трасі № 2, а на сусідньому сидінні лежала розгорнута дорожня карта штату Мейн. Том виявив, що радіо в "форді" було несправне, тож їхав у тиші. Нічого страшного. Він мав теми для роздумів. Наприклад, він думав про всі ті чудові речі, які зробить із Беверлі, коли впіймає її.

Він усім серцем відчував, що Беверлі була десь поруч.

І курила.

Ох, моя люба дівчинко, Том Роган не той чоловік, якому можна їбати мозок. А питання полягає от у чому — що нам тепер із тобою робити?

"Форд" прокладав дорогу крізь ніч, поспішаючи за світлом від власних фар. Коли Том дістався Ньюпорта, він уже все вирішив. Він знайшов відчинену крамничку на головній вулиці, зайшов до неї та купив блок "Кемелу". Продавець побажав йому гарного вечора. І Том побажав йому того самого.

Він кинув блок на сидіння й рушив далі. Він повільно їхав по трасі № 7, шукаючи свій поворот. А ось і він — на знаку було вказано: "Траса № 3" та "ХЕЙВЕН 21 ДЕРРІ 15".

Він повернув і дозволив "форду" набрати швидкість. Він поглянув на сигаретний блок і злегка всміхнувся. При зеленому світлі панелі приладів його обличчя мало дивний, упирячий вигляд.

"Купив тобі трохи сигарет, Бевві, — подумав Том, поки автомобіль мчав у напрямку Деррі зі швидкістю 60 миль на годину поміж високих стовбурів ялин і сосен. — Таки-так! Цілий блок. Лише для тебе. І коли я побачу тебе, моя люба, то згодую тобі всі сигарети до останньої. І якщо треба буде провчити того хлопця Денбро, я й це можу влаштувати. Без проблем, Бевві. Жодних проблем".

І вперше з того часу, як ця брудна сучка влаштувала на нього засідку й втекла, Том став почуватися добре.

6

У компанії "Брітіш Еарвейз" Одра Денбро придбала квиток першого класу на літак "Ді-сі 10".[613] Того ж вечора, за десять хвилин до шостої, вона вилетіла з "Хітроу" і відтоді гналася за сонцем. Сонце залишалося попереду (власне кажучи, воно виграло перегони), але то не мало значення. З випадкової доброї нагоди Одра з'ясувала, що рейс № 23 компанії "Брітіш Еарвейз" зупиняється на дозаправлення в... Бенгорському міжнародному аеропорту.

То був божевільний, кошмарний день. Фредді Фаєрстоун, продюсер "Мансарди",

дуже хотів поговорити з Біллом. Стався якийсь нелад із каскадеркою, що мала падати сходами замість Одри. Виявляється, в каскадерів теж була профспілка, і ця жінка вже виконала свій обсяг роботи на тиждень, чи щось таке подібне. Профспілка вимагала, щоби Фредді склав угоду про додаткову оплату, або ж найняв для трюку іншу жінку. Проблема полягала в тому, що вільних каскадерок, схожих за статурою на Одру, не було. Фредді сказав голові профспілки, що тоді їм доведеться найняти чоловіка, а що поробиш? Героїня ж не котиться сходами в самих трусиках і ліфчику. Вони мали руду перуку, а костюмер підбере для хлопця накладні груди й стегна. Можна навіть знайти штучні сідниці, як виникне потреба.

Голова профспілки відповів, що ні, друже, це неможливо. Згідно з уставом, чоловік не має права заміняти жінку. Статева дискримінація.

У кіноіндустрії ходили легенди про золотий характер Фредді, але того разу він зірвався. Фредді порадив голові профспілки, товстуну з паралізуючим запахом поту, котитися під три чорти. Голова порадив Фредді стулити пельку, інакше він не дочекається жодного каскадера на знімальному майданчику "Мансарди", а потім потер великим і вказівним пальцями. Цей хабарницький жест довів Фредді до сказу. Голова був великим, проте кволим, а Фредді був великим і сильним, бо досі ганяв в американський футбол кожного разу, як випадала нагода, а колись навіть набрав сто очок у крикет.

Він виштовхав голову за двері та повернувся до свого кабінету, щоби все обдумати, але за двадцять хвилин звідти вибіг, горлаючи, що йому потрібен Білл. Фредді вирішив переписати всю сцену, щоб викинути з неї падіння сходами. Одрі довелося зізнатися Фредді, що Білла в Англії вже не було.

— Що? — перепитав Фредді. У нього відвисла щелепа. Він дивився на Одру таким поглядом, наче вирішив, що вона з'їхала з глузду. — Що ти таке кажеш?

— Його викликали назад у Штати, ось що я тобі кажу.

Фредді випросив руки вперед, немов хотів схопити Одру, і вона злякано відсахнулася. Фредді поглянув на свої руки, сховав їх у кишені й підвів очі на актрису.

— Мені шкода, Фредді, — несміливо вимовила вона, — справді, дуже шкода.

Одра підвелася, налила собі кави з кав'ярника "Сілекс", який стояв у Фредді на електроплитці, й помітила, що руки в неї трохи тремтіли. Вона сіла й здригнулася, коли почула підсилений голос Фредді, що лунав крізь гучномовці й наказував усім іти додому чи в шинок, бо знімальний день уже скінчився. Десять тисяч фунтів, як мінімум, пішли псу під хвіст.

Фредді вимкнув гучний зв'язок, встав і налив собі чашку кави. Потім він знову сів і простягнув Одрі пачку сигарет "Сілк Кат".

Одра похитала головою.

Фредді взяв одну, запалив і, мружачись проти диму, поглянув на актрису.

— Це все не серйозно, правда?

— Серйозно, — відповіла вона, намагаючись тримати себе в руках.

— Що сталося?

Одра дуже прихильно ставилася до Фредді й довіряла йому від щирого серця, тому розповіла все, що знала. Фредді слухав похмуро й напружено. Оповідка не забрала багато часу — коли Одра закінчила, в студії ще хлопали двері, а на парковці заходилися двигуни.

Деякий час Фредді мовчав, позираючи у вікно, а потім обернувся до неї:

— Мабуть, у нього стався нервовий зрив.

Одра похитала головою:

— Ні, не схоже. Він сам на себе був не схожий, — вона ковтнула й додала: — Може, тобі треба було побачити його на власні очі.

Фредді криво посміхнувся:

— Ти маєш розуміти, що дорослі чоловіки рідко відчують зобов'язання виконувати обіцянки, які вони давали, коли були малими. І ти читала книги Білла, тому знаєш, що він багато пише про дитинство, і гарно пише. Дуже точно й у подробицях. Тому ідея про те, що він забув усе, що з ним тоді відбувалося, виглядає абсурдною.

— У нього на руках з'явилися шрами, — сказала Одра, — а раніше їх не було. До цього ранку.

— Маячня! Ти їх просто не помічала до цього ранку.

Вона безпорадно низала плечима:

— Я би помітила.

Але вона бачила, що Фредді не йме віри.

— То що ж робити? — спитав він, але Одра знову похитала головою. Фредді підпалив ще одну сигарету від попередньої.

— Питання з головою профспілки я залагоджу, — сказав він. — Може, не особисто, бо зараз він радше вб'є мене, ніж дасть нового каскадера. Пошлю до нього Тедді Роланда. Тедді — той іще педрило, але такий харизматичний, що ескімосам узимку лід продасть. І що далі? У нас залишаються чотири знімальні тижні, а твій чоловік десь у Массачусетсі...

— У Мейні...

Фредді лише махнув рукою.

— Яка різниця... Ти впораєшся без нього?

— Я...

Він нахилився вперед.

— Ти мені подобаєшся, Одро, справді подобаєшся. І Білл також, попри те, що він підклав мені таку свиню. Гадаю, ми й удвох управимось. Якщо треба буде підлатати сценарій, то я підлатаю. Бачить Бог, я на цій справі собаку з'їв свого часу... Якщо йому не сподобається результат, то він сам буде в цьому винний. Без Білла я впораюся, а от без тебе — ні. Я не можу допустити, аби ти подалась у Штати за своїм чоловіком, бо ти потрібна мені тут, цілком і повністю. Можеш це для мене зробити?

— Не знаю.

— Я теж не знаю. Але подумай ось про що. Деякий час ми зможемо тримати його зникнення в таємниці, але тільки якщо ти будеш поводитися як справжній професіонал

і сумлінно виконуватимеш свою роботу. Але якщо ти поїдеш, я не стану мовчати. Я можу образитися, але за характером я не мстивий. Я не стану погрожувати, що, як ти поїдеш, подбаю про те, аби кіноіндустрія про тебе забула. Але ти маєш усвідомити, що своїм вчинком заробиш певну репутацію і твоя кар'єра може закінчитися без моєї допомоги. Це я кажу тобі як друг, сама розумієш. Тобі не до душі мої слова?

— Ні, все нормально, — байдуже відповіла вона.

По правді, їй вже було байдуже до всього. Вона могла думати лише про Білла. Фредді був хорошою людиною, проте він не розумів. Хороший чи ні, але судячи з їх останньої розмови, він міг думати лише про те, як це позначиться на картині. Він не бачив очей Білла... не чув, як він затинається.

— Гаразд, — сказав Фредді й підвівся, — пішли зі мною в "Хеаренд-Хаундз", нам обом не завадить випити.

Вона похитала головою:

— Випивка — це остання річ, яка мені зараз потрібна. Краще піду додому, мені треба подумати.

— Я викличу машину, — сказав він.

— Ні, поїду на поїзді.

Поклавши руку на телефонну слухавку, він пронизливо дивився на неї.

— Гадаю, ти-таки поїдеш за ним, — сказав Фредді. — Кажу тобі, дівчинко, це серйозна помилка. У Білла виникла ідея-фікс, але зрештою, він — цілком нормальна людина. Це в нього пройде, і тоді він повернеться. Якби Білл хотів узяти тебе з собою, то так би й зробив.

— Я ще нічого не вирішила, — відповіла вона, хоча знала, що встигла все вирішити іще до того, як вранці її забрала з дому машина.

— Будь обережна, люба, — сказав Фредді, — не роби того, про що потім пошкодуєш.

Одра відчувала, що він задіє весь свій природній магнетизм, аби пробитися до неї, змусити її здатися, пообіцяти виконати роботу й пасивно чекати, поки Білл повернеться... або зникне в прірві минулого, з якої вийшов.

Вона підійшла до Фредді та ніжно поцілувала його в щоку.

— Побачимося, Фредді.

Вона поїхала додому й подзвонила в "Брітіш Еарвейз". Вона сказала оператору, що їй потрібно дістатися, якщо це взагалі можливо, до маленького міста Деррі в штаті Мейн. Поки жінка шукала інформацію в своєму комп'ютері, виникла пауза... аж потім, наче Одрі послали знак із неба, вона сповістила, що рейс № 23 компанії "Брітіш Еарвейз" робить посадку в Бенгорі, що знаходиться менш, ніж за п'ятдесят миль від Деррі.

— Ви хочете забронювати квиток, мем?

Одра заплющила очі й побачила грубувате, проте щире й добре обличчя Фредді, почула його слова: "Будь обережна, люба. Не роби того, про що потім пошкодуєш".

Фредді не хотів, аби вона їхала. Білл не хотів, аби вона їхала. То чого ж її серце кричало, що вона мусить їхати? "Господи Ісусе, як же я заплуталася...", — подумала

вона.

— Мем, ви ще на дроті?

— Бронюйте, — мовила Одра й завагалася. "Будь обережна, люба..." Може, їй варто виспатися, прокласти межу між здоровим глуздом і божевіллям? Вона стала ритися в сумочці, шукаючи свою кредитку "Американ Експрес". — Перший клас на завтра, якщо можна, але мені все підійде.

"А якщо я передумаю, то завжди можу скасувати броню. Скоріш за все, так і зроблю. Прокинуся зі свіжою головою, і мені все стане ясно".

Проте на ранок нічого не прояснилося, і серце так само голосно кричало Одрі, що треба їхати. Сон скидався на чудернацький гобелен, сплетений з кошмарів. Тож вона подзвонила Фредді, але не тому, що їй цього хотілося, а тому, що почувалася винною. Розмова тривала недовго — Одра почала щось лопотіти про те, як вона потрібна Біллу, а потім на іншому кінці почулося м'яке клацання. Фредді повісив слухавку, не промовивши жодного слова після "алло".

Одра подумала, що якимось чином те клацання сказало їй усе, що треба було сказати.

7

Літак приземлився в Бенгорі о сьомій годині дев'ять хвилин за літнім східним часом.[614] Одра виявилася єдиним пасажиром на вихід, тому решта з цікавістю спостерігала за нею, певно, розмірковуючи, навіщо комусь знадобилося сходити в цьому глухому, Богом забутому місці. Одрі хотілося сказати їм: "Я шукаю свого чоловіка, ось навіщо. Він повернувся до маленького міста неподалік звідси, бо йому подзвонив один старий друг і нагадав про обіцянку, яку він дав у дитинстві, хоча зараз не може її до ладу пригадати. Також цей дзвінок нагадав йому про брата, який загинув більше двадцяти років тому. Ой, і ще: він знову почав затинатися... і в нього на долонях з'явилися дивні білі шрами".

А потім, подумала Одра, митник, який стоїть біля трапу, викличе санітарів у білих халатах.

Вона підбрала одну-єдину валізу, що виглядала такою самотньою на багажному транспортері, та пішла до кіосків із прокату автомобілів, куди годинаю пізніше звернеться Том. Їй пощастило більше, ніж Рогану, бо в Національній компанії з автопрокату для неї знайшовся "датсан"[615].

Дівчина заповнила форму, а Одра поставила свій підпис.:

— Я так і думала, що це ви, — сказала дівчина й несміливо додала: — Можна ваш автограф, будь ласка?

Одра вивела своє ім'я на зворотному боці бланку й подумала: "Не пропусти нагоди, мила. Якщо Фредді Фаерстоун має рацію, то за п'ять років цей автограф і купки лайна не буде вартий".

Вона трохи здивувалася, коли усвідомила, що вже через п'ятнадцять хвилин після повернення в Штати знову почала мислити, як американка.

Вона також придбала дорожню карту, а дівчина, приголомшена появою кінозірки

настільки, що ледве могла слово вимовити, спромоглася накреслити їй найкоротший маршрут до Деррі.

Через десять хвилин Одра вже була в дорозі, нагадуючи собі на кожному перехресті, що якщо забуде та поїде по лівій стороні, то її зішкрібатимуть із асфальту.

Вона їхала й думала, що їй іще в житті не було так страшно, як зараз.

8

За дивним збігом обставин чи примхою долі (а таке в Деррі траплялося частіше, ніж деінде), Том зняв номер у "Коала Інн" по Зовнішній Джексон-стрит, а Одрі дісталася кімната в "Голлідей Інн". Обидва мотелі стояли бік-у-бік, а їхні стоянки розділяв тільки підвищений бетонований тротуар. І так сталося, що орендований "датсан" Одри та куплений "форд" Тома були припарковані ніс-у-ніс, а між ними пролягав самий лише тротуар. Зараз обоє мандрівників спочивали: Одра тихо спала на боку, а Том Роган — на спині й хропів так, що аж пришльопував набряклими губами.

9

Цілий день Генрі переховувався за купою перегною біля траси № 9. Інколи він засинав. Інколи він просто лежав, споглядаючи поліцейські автомобілі, що гончаками пробігали повз. Поки Невдахи обідали, Генрі прислухався до голосів із місяця.

Коли настали сутінки, він вийшов на узбіччя та підняв угору великий палець.

Незабаром якийсь дурень його підібрав.

Деррі:

Третя інтерлюдія

Я в саду сиділа нишком.

Пташка сіла на доріжку:

Черв'яка порвала хижо

І пустила собі в їжу.

Емілі Дікінсон. Пташка сіла на доріжку

17 березня 1985 року

Пожежа в "Чорній мітці" сталася пізньої осені 1930 року. Наскільки мені вдалося з'ясувати, ця пожежа (якої ледве уникнув мій батько) завершила цикл убивств і зникнень, що мали місце протягом 1929-30-х років — так само, як вибух на ливарні Кіченера завершив ще один цикл років за двадцять п'ять до того. Виявляється, нам потрібно грандіозне жертвоприношення, щоб обірвати цикл, щоб угамувати страшну силу, яка тут панує... щоб приспати Його ще на чверть століття.

Якщо для завершення кожного циклу вимагається зробити жертвоприношення, то здається, що подібний акт потрібен і для того, щоб запустити кожен цикл в дію.

Тому далі розмова піде про банду Бредлі.

Їх страта відбулася на перехресті трьох вулиць: Канал-стрит, Канзас-стрит і Головної, що недалеко від місця, зображеного на фотографії, яка одного червневого дня 1958 року ожила в руках Білла та Річі. Це сталося за тринадцять місяців до пожежі в "Чорній мітці" у жовтні 1929 року... незадовго до того, як обвалився фондовий ринок.

Як і у випадку з пожежею в "Чорній мітці", більшість містян Деррі воліють не

згадувати події того дня. Хтось поїхав із міста провідати родичів. Або задрімав після обіду й не знав, що сталося, поки ввечері не почув новин по радіо. А хтось дивиться тобі в очі й бреше.

У поліцейських записах того дня зазначено, що шефа Саллівана навіть не було в місті ("Атож, пам'ятаю, — сказав мені Алуазьюз Нелл, сидючи в кріслі на терасі Бенгорського притулку для старих. — То був мій перший рік на службі, тож я маю пам'ятати. Він поїхав у західний Мейн, пташок постріляти. А коли повернувся, їх уже понакривали простирадлами та віднесли геть. Злий він був тоді, як фурія, наш Джим Салліван"), але в довіднику по гангстерах під назвою "Криваві листи й головорізи" є одна фотографія. На знімку видно якогось усміхненого чоловіка, який стоїть у морзі біля порешеченого кулями тіла Ала Бредлі, і якщо той чоловік — не шеф Салліван, то, напевне, його брат-близнюк.

Проте саме від містера Кіна я почув те, що, як мені здається, відбувалося насправді. Норберт Кін був власником аптеки на Централ-стрит із 1925 по 1975 рік. Він доволі охоче поговорив зі мною, проте, як і батько Бетті Ріпсом, змусив мене вимкнути диктофон, перш ніж почати оповідку. Не те, щоб це мало велике значення, бо я й зараз чую його шелесткий голос — ще один соліст у проклятому хорі цього міста.

— Не бачу причин, аби не розповісти тобі, — сказав він. — Ніхто не стане це друкувати, а навіть якщо надрукують, люди все одно не повірять.

Він указав мені на старомодну аптекарську банку.

— Лакричної соломки? Пам'ятаю, ти завжди був небайдужий до червоної, Мікі.

Я взяв одну.

— Чи був там шеф Салліван того дня?

Містер Кін розсміявся й узяв соломинку собі.

— А ти міркував над цим, атож?

— Міркував, — погодився я, жуючи червону лакричну паличку. Я не їв такої з самого дитинства, коли витрушував на прилавок пенні для набагато молодшого та моторнішого містера Кіна. На смак — таке саме добре, як колись.

— Ти надто молодий, щоб пам'ятати, як Боббі Томсон забив для "Гігантів" хоум-ран у фіналі[616] 1951 року, — сказав містер Кін. — Тобі й чотирьох рочків тоді не було. Атож! За кілька років в одній із газет надрукували статтю про ту гру, і склалося таке враження, наче того дня на стадіоні побував замалим не мільйон нью-йоркців.

Містер Кін смоктав лакричну соломку, а з кутика губ потроху скрапувала темна слина. Він старанно витирав її носовичком. Ми сиділи в його кабінеті за аптекою. Хоча Норберту Кіну було вісімдесят п'ять років і п'ять років тому він вийшов на пенсію, проте досі вів бухгалтерію для свого онука.

— А з бандою Бредлі все навпаки! — вигукнув він.

Кін осміхнувся, але то була неприємна, цинічна, холодна посмішка — він згадував.

— Тоді в середмісті Деррі жило тисяч двадцять народу. Головна вулиця й Канал-стрит були вже чотири роки як заасфальтовані, а от на Канзас-стрит іще було брудно. Улітку здіймалася курява, а в березні й листопаді вона перетворювалася на болото.

Кожного червня Горбатий Пагорб заливали асфальтовою нафтою, і кожного разу на Четверте липня[617] мер торочив про те, як вони наведуть лад на Канзас-стрит, проте цього не сталося аж до 1942 року. Її... а про що це я?

— Що в середмісті тоді жило двадцять тисяч людей, — нагадав я.

— Ага. Ну, з тих двадцяти тисяч половина вже, мабуть, відійшла на той світ, а то й більше, бо п'ятдесят років — то великий проміжок часу. А ще, якимось дивним чином, мешканці Деррі часто помирають молодими. Може, атмосфера така. Але з тих, Хто залишився... не думаю, що набереться більше дюжини людей, які зізнаються, що були в місті того дня, коли банда Бредлі зійшла в Тофет[618]. Гадаю, Бутч Роуден із м'ясного ринку може щось розказати. У нього в задній кімнаті висить фотографія одної з тих машин, що вони тоді порешетили. З першого погляду й не зрозуміти, що це машина. Може, Шарлотта Літлфілд щось пригадає, якщо буде в доброму гуморі. Вона вчителює в старших класах, і хоч я думаю, що на той час їй було не більше десяти-дванадцяти років, вона багато чого пам'ятає. Карл Сноу... Обрі Стейсі... Ібен Стемпнел... і той стариган, який малює чудернацькі картинки, а вночі набирається у "Воллі"... по-моєму, Пікман... Вони пам'ятатимуть. Вони всі там були...

Він замовк, замислено споглядаючи лакричну соломину в своїй руці. Я хотів його поквипити, але вирішив, що не варто.

Урешті-решт, він вимовив:

— Усі інші брехатимуть так само, як брехали люди, коли казали, що були на тій грі, коли Боббі Томсон забив хоум-ран, — от і все, що я мав на увазі. Люди брехали, що були на матчі, бо хотіли там бути. А містяни брешуть, що їх не було того дня в Деррі, оскільки воліли, щоб їх там не було. Розумієш, синку?

Я кивнув.

— Ти точно хочеш почути решту? — запитав містер Кін. — Вигляд у вас трохи примучений, містере Мікі.

— Не хочу, але гадаю, що мушу, — відповів я.

— Гарзд, — м'яко погодився містер Кін.

То був день спогадів: він запропонував мені лакричної соломки з аптекарської банки, я раптом згадав радіопередачу, яку слухали мої мама з татом, коли я був ще маленьким. Вона називалася "Містер Кін, шукач зниклих безвісти".

— Шериф був там у той день, ніде правди ховати. Він мав полювати на птаха, але збіса швидко передумав, коли прийшов Лал Макен і сказав, що по обіді до нього заїде сам Ал Бредлі.

— А звідки Макен про це знав? — спитав я.

— Ну, це окрема повчальна історія, — відповів містер Кін, і на його зморшкуватому обличчі знову з'явилася цинічна посмішка. — Бредлі ніколи не був "ворогом номер один" у хіт-параді ФБР, але вони розшукували його року з 1928-го. Мабуть, аби довести, що вони не просто так жують свій хліб. Ал Бредлі та його брат Джордж обчистили шість чи сім банків по Середньому Заході, а також викрали банкіра заради викупу. Викуп їм сплатили — тридцять тисяч доларів, велика сума на той час, але банкіра вони

все одно вбили.

Уже тоді Середній Захід устиг приїстися тамтешнім бандам, тож Ал, Джордж та їхня щуряча згряя подалися сюди, на північний схід. Вони винайняли велику ферму одразу за Ньюпортом, недалеко від того місця, де зараз стоїть фермерське господарство Рулина.

Стояли найспекотніші дні 1929 року — може, то був липень, може, серпень, може, навіть ранній вересень... не знаю точно, коли. Їх було восьмеро: Ал Бредлі, Джордж Бредлі, Джо Конклін і його брат Кел; ірландець на ім'я Артур Меллой, якого прозвали "Повзучий Ісус Меллой"[619] за те, що він був короткозорим, але окуляри вдягав тільки в крайніх випадках; ще був Патрік Коді, юнак із Чикаго, скажений душогубець, проте вродливий, як Адоніс. Також із ними було дві жінки: Кітті Донаг'ю, цивільна дружина Джорджа Бредлі, та Марі Гозер, яка вважалася жінкою Коді, але, як говорили потім, її інколи пускали по колу.

І коли вони приїхали сюди, синку, то зробили одне хибне припущення — вони вирішили, що знаходяться так далеко від Індіани, що їм нічого не загрожує.

На деякий час вони залягли на дно, але згодом змудилися та вирішили піти на полювання. Стволів у них було вдосталь, а от патронів бракувало. Тож сьомого жовтня всі вони приїхали в Деррі на двох автомобілях. Патрік Коді повів жінок по крамницях, поки решта чоловіків пішли до "Спортивного знаряддя Макена". Кітті Донаг'ю купила у "Фрізіс" сукню, в якій через два дні й померла.

Лал Макен сам зустрів чоловіків. Він помер у 1959 році. Товстим був нівроку. Завжди таким був. Але з очима в нього було все гаразд, і він казав, що пізнав Ала Бредлі, щойно той увійшов. Йому здалося, що він упізнав іще кількох, але не був упевнений, поки Меллой не почепив окулярів, аби роздивитися ножі у вітрині.

Ал Бредлі підійшов до нього й сказав: "Ми хочемо купити набоїв".

"Ну, — відповів їм Лал Макен, — ви прийшли, куди треба".

Бредлі дав йому папірець, і Лал почав читати. Наскільки мені відомо, той аркуш уже десь пропав, проте Лал казав, що в нього кров замерзла в жилах. Їм було потрібно: п'ятсот набоїв .38 калібру, вісімсот набоїв .45 калібру, шістдесят набоїв .50 калібру, яких уже навіть не випускають, а ще гільзи для гладкоствольної рушниці, щоб ходити на птаха й звіра. Окрім того, тільки уяви, шістнадцять тисяч набоїв для кулемета.45 калібру.

— Свята срака! — вихопилось у мене.

Містер Кін знову цинічно посміхнувся та кивнув на аптекарську банку. Я спочатку похитав головою, але потім узяв іще одну соломину.

— Лал їм і каже: "Оце ви списочок маєте, хлопці". А Повзучий Ісус Меллой говорить: "Пішли звідси, Але. Я ж казав тобі, що на цьому хуторі ми не розживемося. Давай поїдемо до Бенгору. Там теж нічого не буде, але я б залюбки проїхався". А Лал, спокійний, як удав, відповідає йому: "Притримай коней. Ви принесли мені збіса гарне замовлення, і я не поступлюся ним якомусь жидови з Бенгору. Набої.22 калібру я можу дати вам зараз, а також патрони на звіра й половину на птаха. Також маю по сотні.38

та.45 калібру. А решта буде..." Тут Лал примружив очі та потер підборіддя, наче щось вираховував, а потім додав: "Післязавтра. Як вам така пропозиція?"

Бредлі так вишкірився, що посмішка мало не розполовинила йому голову, і відповів, що пропозиція гарна, як сіно в годину. Кел Конклін зауважив, що все одно хотів би з'їздити до Бенгору, але його ніхто не підтримав. Тож Ал Бредлі каже Лалу: "Гаразд. Якщо ти не певен, що виконаєш наше замовлення, то скажи зараз. Бо я чоловік незлобливий, але як розізлиюся, то краще мені памороки не забивати. Второпав?" Лал каже: "Второпав, і дістану вам стільки набоїв, скільки забажаєте, містере..." Бредлі каже: "Містер Рейдер, Річард Д. Рейдер, до ваших послуг". Він простягнув руку, і Лал Макен вищирився, потиснув їй промовив: "Дуже приємно, містере Рейдер".

Бредлі спитав, коли йому з друзями краще приїхати по товар, а Лал Макен одразу поцікавився, чи влаштує їх друга година по обіді. Ті вирішили, що влаштовує. І пішли. Лал дивився їм услід. На тротуарі перед магазином вони перестріли жінок і Коді. Тоді Лал упізнав і Коді.

Містер Кін подивився на мене ясними очима і спитав:

— То як ти думаєш, що зробив потім Лал? Викликав копів?

— Гадаю, що ні, — відповів я, — судячи з того, що відбулося в магазині. А я би побіг до телефону так, що, певно, по дорозі б ноги переламав.

— Ну, може так, а може й ні, — відповів містер Кін із тою ж цинічною посмішкою.

Він знову глянув на мене своїми ясними очима, і я здригнувся, бо знав, що він має на увазі... і він знав, що я знаю. Як покотиться щось велике й важке, то зупинити його не вийде. Воно просто буде собі котитися, поки не дістанеться достатньо рівної та широкої місцини, щоб зупинити свій поступальний рух. Якщо ти станеш у нього на дорозі, то воно тебе розчавить... і покотиться далі.

— Може так, а може ні, — повторив містер Кін. — Але я можу розказати тобі, що зробив Лал Макен. Того ж вечора, а також увесь наступний день, щойно до Лала заходив якийсь знайомий чоловік, то він розповідав, що знає, хто бродить лісом між Деррі та Ньюпортом, хто стріляє оленів, рябчиків і ще бозна-що з кулеметів, привезених із Канзас-сіті. То була банда Бредлі. Він це знав напевне, бо пізнав їх. Він розповідав, що Бредлі та його команда прийдуть наступного дня десь о другій забрати решту замовлення. Він розповідав, що пообіцяв Бредлі дістати всі набої, які тільки душа забажає, і мав намір дотриматися свого слова.

— Скільком? — спитав я.

Кін немов загіпнотизував мене своїми блискучими очима. Раптом запахи в його підсобці (запахи рецептурних ліків і сухих порошоків, зігрівальних мазей "Мастеролу" та "Віксу", сиропу від кашлю "Робітуссін"), раптом усі ці запахи стали удушливими... але я б скоріше помер, затамувавши подих, ніж пішов.

— Скільком чоловікам Лал устиг розповісти? — перепитав містер Кін.

Я кивнув.

— Точно не знаю, — відповів містер Кін. — Я там не стояв на варті. Гадаю, він передав це всім, кому довіряв.

— Кому довіряв, — задумливо повторив я. Мій голос прозвучав трохи хрипко.

— Ага, містянам. Не всім же корів доїти, сам розумієш, — сказав містер Кін і зареготав зі свого власного жарту. — Я зайшов приблизно о десятій, на наступний день після того, як Бредлі завітав до Лала. Він переповів мені свою історію, а потім спитав, чим може мені допомогти. Я просто зазирнув дізнатися, чи готові мої фотографії, бо тоді Макен мав справу з усіма плівками та фотоапаратами "Кодак", але коли я отримав світлини, то попросив іще набоїв для свого вінчестера. Лал видав мені набої та поцікавився, чи не хочу я підстрелити якусь дичину. Я відповів, що полюватиму на хижаків, і ми обидва пирснули.

Містер Кін сміявся й ляскав себе по худорлявій нозі, наче то був кращий жарт за все його життя. Тоді він нахилився вперед і постукав мене пальцем по коліну.

— Кажу тобі, синку, кому треба було, той дізнався. Деррі — маленьке місто, сам розумієш. Якщо хочеш пустити слово, то просто маєш сказати підхожим людям, і слово саме піде в народ... розумієш? Хочеш іще соломки?

Я взяв одну млявими пальцями.

— Від неї гладшають, — зауважив містер Кін і загиготів. Він виглядав таким старим... безкінечно старим. Двофокусні скельця раз у раз з'їжджали по худому й гострому, як лезо, носі, а тонка шкіра так щільно прилягала до щік, що навіть зморшок не було.

— Наступного дня я прийшов до аптеки зі своєю гвинтівкою, а Боб Таннер, найстаранніший помічник на моїй пам'яті, приніс рушницю свого татка. Близько одинадцятої того ж дня зайшов Грегори Коул, купити гідрокарбонатів для содової, і нехай мене грім поб'є, якщо він не мав кольта.45 калібру за поясом.

"Не відстрель собі яйця, Грегу", — сказав я тоді.

"З цієї нагоди я вибрався з лісу, що аж під Мілфордом, а ще маю просто гаспидське похмілля. Тож я напевне відстрелю комусь яйця до заходу сонця", — відповів Грег.

Десять пів на другу я почепив на двері маленьку табличку зі словами "СКОРО ПОВЕРНУСЯ, ДЯКУЮ ЗА ТЕРПІННЯ", узяв гвинтівку та вийшов через чорний хід у Провулок Річарда. Я спитав Боба Таннера, чи він не хоче піти зі мною, а він відповів, що краще позбирає рецепти для місіс Емерсон і зустрінеється зі мною пізніше. Він попросив залишити йому хоч одного жевжика, проте я нічого не міг обіцяти.

Канал-стрит була майже безлюдною — ні пішоходів, ні автомобілів. Час від часу проїжджала вантажівка, та й по всьому. Я побачив, як Джейк Піннет перейшов вулицю, тримаючи по гвинтівці в кожній руці. Він зустрівся з Енді Крісом, і вони попрямували до лав, що колись стояли біля пам'ятника загиблим солдатам, там, де Канал іде під землю.

Піті Веннес, Ал Нелл і Джиммі Гордон сиділи на сходинках перед судом, їли сандвічі та фрукти зі своїх кошиків і вимінювали один в одного кращі шматки, наче школярі під час перерви. Усі троє були озброєні. Джиммі Гордон мав при собі гвинтівку "Спрінгфілд" часів Першої світової, то вона була більшою за нього самого.

Тут я бачу малого, який іде в напрямку Горбатого Пагорба. Гадаю, то був Зак

Денбро, батько твого старого приятеля — того, що став письменником. Так от, Кенні Бортон гукає до малого з вікна зали-читальні Християнських наук: "Краще вшивайся звідси, синку, зараз тут буде стрілянина". Зак глянув на нього, а потім припустив так, наче за ним чорти гналися.

Скрізь були озброєні чоловіки. Вони стояли у дверних прорізах, сиділи на сходинках, визирали з вікон. Трохи далі по вулиці розташувався Грег Коул. Він присів у дверях на порозі, тримаючи на колінах ствол .45 калібру, а перед ним, наче олов'яні зольдатики, вишикувалися рядочком дві дюжини набоїв. Брюс Єгермейер і той швед, Олаф Тераменіус, стояли в тіні під навісом "Перлини".

Містер Кін дивився на мене, дивився крізь мене. Його погляд став неуважним, затуманеним від спогадів і м'яким, як у чоловіка, який згадує найкращі часи свого життя: як забив перший хоум-ран, як упіймав першу форель, таку велику, що її можна було пустити в їжу, як уперше ліг із охочою жінкою.

— Я пам'ятаю, синку, що тоді здійнявся вітер, — замріяно сказав він. — Я чув завивання вітру, чув, як годинник на будівлі суду пробив другу. Боб Таннер підійшов до мене зі спини, а я вже був такий напружений, що мало не відстрелив йому голову. А він лиш кивнув мені та пішов до бакалії "Веннок", тягнучи за собою довгу тінь.

У десять хвилин на третю Бредлі так і не з'явився. Потім — п'ятнадцять, двадцять хвилин на третю, і нічого не відбувалося. Можна припустити, що чоловіки встали та пішли собі, атож? Нічого подібного. Люди стояли по своїх місцях, бо...

— Бо знали, що вони все одно приїдуть, так? — спитав я. — Жодного сумніву не було.

Він просяяв усім обличчям, наче вчитель, якому учень щойно на відмінно прочитав вірша.

— Точно! — сказав він. — Ми знали. Ніхто не говорив про це, ніхто не казав: "Що ж, давайте почекаємо до двадцяти хвилин, і якщо вони не з'являться, мені треба вертатися до роботи". Ми просто сиділи нишком, і в двадцять п'ять хвилин на третю на вершечку Горбатого Пагорба показалися два автомобілі, червоний і темно-синій. Вони спустилися з гори та виїхали на перехрестя. Перший — "ласаль"[620], другий — "шевроле". У "шевроле" сиділи брати Конкліни, Патрік Коді та Марі Гозер. Обидва Бредлі, Меллой і Кітті Донаг'ю їхали в "ласалі".

Вони рушили з перехрестя, і все було гаразд, аж раптом Ал Бредлі так вдарив по гальмах того "ласалю", що Коді замалим у нього не врізався. На вулиці було надто тихо, і Бредлі це відчув. Він був хижим звіром, а звір завжди тримає носа по вітру, коли за ним, наче за ласицею в кукурудзі, ганяються вже цілих чотири роки.

Він відкрив двері "ласалю", став на підніжку, роздивився, а потім махнув Коді рукою, щоб той здавав назад. Коді спитав: "У чому річ, командире?" Я чув його так само ясно, як тебе зараз, і то була єдина фраза, яку я почув від них у той день. Також, пам'ятаю, блимнув сонячний зайчик від дзеркальця — Гозер пудрила свого носика.

Саме тоді Лал Макен та його помічник, Біфф Марлоу, вибігли зі своєї крамниці. Лал загорлав: "Руки вгору, Бредлі, ми тебе оточили", і, перш ніж Бредлі встиг повернути

голову, Лал почав стріляти. Спочатку кулі пролітали мимо, але потім він поцілив Бредлі в плече. З дірки одразу побігла темно-червона юшка. Бредлі вхопився за одвірок "ласаля" й ковзнув назад в автомобіль. Він спробував завести двигун, і тоді люди почали палити з усіх стволів.

Усе скінчилося хвилини за чотири, може за п'ять, але у вирі подій час тягнувся набагато довше. Піті, Ал і Джиммі Гордон так і сиділи на сходинках перед судом і поливали кулями задній бампер "шевроле". Я бачив, як Боб Таннер став на одне коліно й стріляв, як навіжений, раз у раз смикаючи затвор на гвинтівці. Єгермейер і Тераменіус обстрілювали правий бік "ласаля" з-під навісу кінотеатру, а Грег Коул стояв у канаві, тримав обома руками автоматичний пістолет.45 калібру й натискав на спусковий гачок так часто, як тільки міг.

Одночасно стріляли чоловік п'ятдесят чи шістдесят. Коли все скінчилося, Лал Макен видобув тридцять шість куль із цегляної стіни своєї крамниці. І то вже сталося через три дні, коли там побували всі охочі до сувенірів містяни та наколупали собі куль розкладними ножами. У самому розпалі стрілянини стояв такий тріск, наче при битві на Марні[621]. У крамниці Макена вогнем повибивало шибки.

Бредлі вдалося розвернути "ласаль" на півоберта, і хоча рушив він доволі швидко, на спущених шинах далеко не, від'їдеш. Обидві фари та вітрове скло були розбиті. Повзучий Ісус Меллой і Джордж Бредлі прилаштувалися біля заднього віконця й відстрілювалися з пістолетів. Я бачив, як куля полоснула Меллоя по щоці, розірвавши її навпіл. Він зробив ще два постріли, а потім упав, звисивши руки з вікна.

Коді намагався розвернути свій "шевроле", але натомість Врізався в "ласаль". Тоді їм і прийшов кінець, синку. "Шевроле" вчепився з заднім бампером "ласаля", і банда Бредлі втратила будь-які шанси на втечу.

Джо Конклін вибрався з заднього сидіння, став просто серед перехрестя і, тримаючи по пістолю в кожній руці, почав стріляти направо і наліво. Він цілився у Джейка Піннета й Енді Кріса. Вони вдвох покотилися з лави та приземлилися на траву, а Енді Кріс усе кричав: "Мене вбили! Мене вбили!", хоча насправді куля пролетіла мимо. Жодного не зачепило.

Джо Конклін устиг випустити обидві обойми, перш ніж його вдарила хоч одна куля. Його плащ розвівався на вітру, а штани тріпотіли так, наче їх латала невидима ткаля. Солом'яний капелюх зірвався з його голови, виставивши напоказ рівний проділ волосся по центру. Він засунув одного пістоля під пахву й намагався перезарядити другий, коли хтось поцілив йому в ноги, і Джо повалився на землю. Кенні Бортон потім хвалився, що то був його постріл, але непевне вже не скажеш. То міг бути будь-хто.

Кел, брат Конкліна, вийшов із машини одразу, як пристрелили Джо, але також упав, мов підкошений, з діркою в голові.

Потім вийшла Марі Гозер. Може, вона хотіла здатися, хто її знає. У правій руці вона досі стискала дзеркальце, в яке дивилася кілька хвилин тому, щоб припудрити носика. Здається, вона щось кричала, але слів було не розібрати. Навколо свистіли кулі. Дзеркальце вибухнуло прямо в її руці. Вона позадувала до автомобілю, і по дорозі їй

прострелили стегно. Але вона все одно спромоглася залізти в машину.

Ал Бредлі рвав педаль газу в "ласалі", і зрештою йому вдалося завести двигун. "Шевроле" проповз за ним футів десять, поки бампер не відвалився.

Хлопці поливали його свинцем. Усі вікна було вибито. Один підкрилок валявся на землі. Мертвий Меллой звисав із вікна, але обидва Бредлі були й досі живі. Джордж стріляв із заднього сидіння. Поруч лежав труп його жінки з простреленим оком.

Ал Бредлі дістався великого перехрестя, а потім його автомобіль виїхав на бровку та зупинився. Ал вибрався з-за керма та побіг по Канал-стрит. Він був приречений.

Патрік Коді вивалився з "шевроле" з таким виглядом, наче збирався здаватися, але потім вихопив із прихованої кобури під пахвою ствол.38 калібру. Він пальнув рази три, нікого не поцілив, аж раптом просто в нього на грудях вибухнула сорочка. Він сповз по стінці "шевві" й присів на підніжку. Він устиг лише раз натиснути на гачок, і, наскільки мені відомо, то була єдина куля, що в когось влучила. Вона зрикошетила та чиркнула Грега Коула по тильній стороні долоні. В нього лишився шрам, яким він хизувався кожного разу, як напивався, поки хтось, може Ал Нелл, не поговорив із ним віч-на-віч та не порадив мовчати про те, що сталося з бандою Бредлі.

Потім вийшла Гозер, і цього разу вже ніхто не сумнівався, що Марі хоче здатися, бо вона підняла вгору руки. Скоріш за все, її не збиралися вбивати, проте вона опинилася прямо на лінії перехресного вогню.

Джордж Бредлі добіг до тої лави біля пам'ятника, коли хтось влучним пострілом розніс йому потилицю. Він упав за мертво, напудивши у штани...

Я машинально взяв ще одну соломинку з банки.

— Вони ще хвилину решетили автомобілі, а потім стрілянина почала вщухати, — продовжив містер Кін. — Коли чоловіки пускають кров, їх важко зупинити. Тоді я роззирнувся й побачив шерифа Саллівана, який стояв за Неллом та іншими на сходах перед судом. Він жарив по тому дохлому "шевві" зі своєї ремінгтонської пушки. І хай тобі ніхто не забиває баків, що його там не було. Норберт Кін власною персоною може заприсягтися, що був.

Коли нарешті постріли затихли, автомобілі стали схожими на купи металобрухту, навколо яких валялися друзки шибок. Чоловіки стали підходити ближче. Усі мовчали. Було чутно лише завивання вітру та хруст битого скла. А тоді люди кинулися фотографувати. І тобі, синку, має бути відомо, що фотографувати починають лише тоді, коли історія добігає кінця.

Містер Кін гойдався в кріслі, мирно постукуючи капцями по підлозі, і дивився на мене.

— У "Ньюз" про це й слова не було, — ось і все, що я спромігся вимовити. Заголовок того дня був таким: "ПОЛІЦІЯ ШТАТУ ТА ФБР РОЗПРАВИЛИСЯ З БАНДОЮ БРЕДЛІ В ЖОРСТОКІЙ ПЕРЕСТРІЛЦІ". У підзаголовку зазначалося: "За допомогою місцевої поліції".

— Звісно, що ні, — сказав містер Кін і задоволено розсміявся. — Я сам бачив, як видавець Мак Лафлін випустив дві обойми в Джо Конкліна.

— Господи Ісусе, — прошепотів я.

— Що, синку, наївся лакриці?

— Наївся, — відповів я та облизав губи. — Містере Кін, як така подія... такого масштабу... як її вдалося зам'яти?

— Не треба було нічого заминати, — відповів він зі щирим здивуванням. — Просто ніхто про це не патякав. І дійсно, кому яке діло? Ніби того дня вбили президента Гувера з першою леді... Ми просто постріляли диких собак, які горло тобі перегризуть, якщо даси їм такий шанс.

— А жінки?

— Парочка потаскух, — байдуже мовив він. — Окрім того, це сталося в Деррі, а не в Чикаго чи Нью-Йорку. Синку, місце події так само важливе, як сама подія. Тому якщо землетрус уб'є дванадцять чоловік у Лос-Анджелесі, про це кричатимуть всі газети, але якщо десь у дикій глибинці Середнього Заходу загине тисяча людей, заголовків буде набагато менше.

Окрім того, це сталося в Деррі.

Ця фраза була мені знайома, і я гадаю, що якщо продовжу свої пошуки, то чутиму її знову... і знову... і знову. Вони вимовляють її так, наче говорять із розумово неповноцінним. Вони вимовляють її так, як би сказали "через гравітацію", якби ти поцікавився у них, чому люди ходять по землі, а не літають. Вони кажуть це так, ніби існує певний закон природи, який мусить розуміти кожен. І найгірше, звісно, те, що я теж його розумію.

У мене лишилося одне-єдине питання до Норберта Кіна:

— Вам не траплялося незнайомців, коли почалася стрілянина?

Містер Кін відповів так швидко, що в мене кров вистигла градусів на десять, принаймні, таке було враження.

— Ти маєш на увазі клоуна? Як ти дізнався про нього, синку?

— Десь чув, — відповів я.

— Я бачив його лише мимохідь. Коли стало по-справжньому гаряче, я переважно дивився собі в приціл. Тільки раз озирнувся й побачив, що він стоїть зі шведами під навісом, — сказав містер Кін. — Ніякого клоунського костюму, нічого такого. Він був одягнений у фермерський комбінезон і бавовняну сорочку. Але його обличчя дійсно покривав шар білого гриму, що вони ним мажуться, а поверх нього була намальована здоровенна червона посмішка. А ще пасма штучного волосся. Оранжевого. Для сміху.

Лал Макен цього хлопаку не бачив, на відміну від Біффа. Тільки Біфф щось наплутав, бо казав, що бачив його у вікні будинку, що знаходився ліворуч, а коли я спитав Джиммі Гордона... він загинув у Перл-Гарборі[622], розумієш, пішов на дно разом із кораблем під назвою "Каліфорнія", якщо я не помиляюся... так от, він казав, що бачив його біля пам'ятника загиблим солдатам.

Злегка посміхаючись, містер Кін похитав головою.

— Люди дивно поведуться під час таких подій, але найдивніше те, що вони потім пригадують. Можна вислухати шістнадцять різних історій, а серед них не буде й двох

однакових оповідок. Наприклад, рушниця, яку мав при собі той клоун...

— Рушниця? — перепитав я. — Він що, теж стріляв?

— Атож, — відповів містер Кін. — З того, що я встиг розгледіти, у нього був однозарядний вінчестер, але потім я вирішив, що мені те просто здалося, бо я мав таку саму гвинтівку. Біфф Марлоу подумав, що то був ремінгтон, бо сам мав ремінгтона. А коли я попитав у Джиммі, він сказав, що той хлоп стріляв зі старого спрінгфілда — як і Джиммі. Дивно, правда?

— Дивно, — ледь чуто відповів я. — Містере Кін... а ніхто з вас не замислювався, якого біса на ту стрілянину завітав клоун, тим паче у фермерському комбінезоні?

— Авжеж, — сказав містер Кін. — Звісно, ми замислювалися, сам розумієш, але ніхто не надавав цьому великого значення. Більшість вирішили, що цей хлопець просто не хотів, щоб його пізнали на тій вечірці. Може, хтось із міської ради, Горст Мюллер чи Трейс Ноглер, який тоді був мером. Або професіонал, який не бажав світитися. Лікар чи юрист. У такому костюмі я б і власного батька не пізнав.

Він засміявся, і я поцікавився, яка кумедна річ спала йому на думку цього разу.

— Вірогідно, що то був справжній клоун, — відповів він. — Тоді, в двадцяті й тридцяті роки, окружний ярмарок в Есті починався набагато раніше, ніж зараз. Він був у самому розпалі, коли банда Бредлі зустріла свою смерть. На ярмарку були клоуни. Може, один із них прочув, що ми збираємося влаштувати власний карнавал, і вирішив проїхатись до Деррі, аби взяти в ньому участь.

Містер Кін сумно посміхнувся.

— Ну, я майже виговорився, — промовив він, — але скажу тобі ще дещо, оскільки ти такий цікавий і так уважно мене слухаєш. Це сказав Біфф Марлоу, за шістнадцять років після перестрілки, коли ми сиділи за пивом у бенгорському "Пілоті". Він сказав це знічев'я. Сказав, що клоун так далеко висунувся з вікна, що Біфф ніяк не міг второпати, як той не випадає. Він не просто перекинув за підвіконня голову, плечі й руки, Біфф сказав, що він висів у повітрі аж по самі коліна й спокійнісінько стріляв по машинах Бредлі, шкірячись своєю здоровенною червоною посмішкою. "Кривився, немов переляканий гелловінський гарбуз", — так описав його Біфф.

— То він наче злинав, — сказав я.

— Ага, — погодився містер Кін. — Біфф розповів іще дещо. Те, що тижнями не давало йому спати. Такі речі, що крутяться на кінчику язика, та ніяк не зірвуться, або наче надокучливий москіт чи гнус, якого ти ніяк не можеш упіймати. Біфф усе зрозумів однієї ночі, коли пішов за малою нуждою. Він стояв, дзюрив собі та ні про що не думав, аж раптом він усе збагнув: перестрілка почалася о другій двадцять п'ять по обіді, але клоун не відкидав тіні. Узагалі.

Частина четверта

Липень 1958 року

Ти, летаргійна, чекаєш на мене, чекаєш

вогню, а я йду слідом за тобою, твоєю

вражений красою

Твоєю вражений красою
Я вражений
Вільям Карлос Вільямс. Патерсон
Мабуть, ти народилася в сорочці:
По дупці лікар шльопнув немовля,
Сказав тоді: "Ти будеш особлива,
Мала, солодка кралечко моя".
Сідні Сім'єн. Моя краля[623]
Розділ 13
Апокаліптичне кам'яне побоїще

1

Білл прийшов першим. Зараз він сидить в одному з вольтерівських крісел, що стоять біля входу в читальний зал, і спостерігає, як Майк відпускає останніх на той вечір читачів: стара пані з оберемком готичних романів у м'яких палітурках, чоловік зі здоровенним томом історії Громадянської війни та сухоребрий пацан, який хоче взяти книгу в пластиковій обкладинці, у верхньому куточку якої стоїть наліпка: "Видається тільки на сім днів". Без жодного подиву чи радості Білл помічає, що це його власний останній роман. Він відчуває, що дивуватися немає сил, а подібні приємні несподіванки — то лиш уявна реальність, яка зрештою виявиться сном.

Гарненька дівчинка, одягнена в шотландський кілт, заколотий великою золотою англійською булавою ("Господи, я таких сто років не бачив, — думає Білл. — Вони що, знов у моді?"), згодовує четвертаки ксероксу. Вона робить копії й одним оком поглядає на годинник із маятником, що висить над столом. Звуки по-бібліотечному м'які та заспокійливі: приглушене рипіння підшов та підборів на червоно-чорному лінолеумі, розмірене цокання годинника, що сухо відраховує секунди, котяче вуркотіння копіювального апарата.

Хлопець забирає роман Вільяма Денбро, підходить до дівчини, яка стоїть біля ксероксу й саме закінчила робити копії, і починає охайно складати для неї аркуші.

— Можеш лишити копії прямо на столі, Мері, — каже Майк. — Я потім приберу.

Вона дарує йому сяючу посмішку.

— Дякую, містере Хенлон.

— Добраніч. Добраніч, Біллі. Одразу йдіть додому.

— Тобі стрінеться бабай, скаже — душу... віддавай! — декламує сухоребрий пацан Біллі та впевнено обіймає дівчину за тонку талію.

— Не думаю, що його зацікавить така огидна парочка, як ви, — каже Майк, — але все одно будьте обережні.

— Неодмінно, містере Хенлон, — досить серйозно відповідає Мері та дає хлопцю легкого стусана в плече, а потім сміється й каже: — Пішли, огидний.

Коли вона це робить, то з гарненької, у міру привабливої старшокласниці вона перетворюється на грайливу й кмітливу одинадцятирічну Беверлі Марш... вони проходять повз, і Білл уражений її красою... і йому стає страшно, йому хочеться підійти

до хлопця й від щирого серця порадити йому, щоб вони йшли додому тільки по освітлених вулицях і не озиралися, якщо до них хтось заговорить.

"Не можна бути обережним на скейтборді, містере", — каже йому примарний голос, і Білл посміхається гіркою посмішкою дорослої людини.

Він дивиться, як хлопець відкриває перед дівчиною двері. Вони виходять у вестибюль і притискаються одне до одного ще ближче. Білл може закластися на весь свій гонорар від останньої книги (яку хлопець на ім'я Біллі тримає зараз під рукою), що малий устиг крадькома поцілувати дівчину, коли відкривав перед нею вхідні двері. "Біллі, чоловіче, ти справжній йолоп, якщо цього не зробив, — думає Білл. — А тепер проведи її додому. Заради всього святого, подбай, щоб вона прийшла додому цілою та неушкодженою!"

Майк гукає до нього:

— Я зараз, Великий Білле, тільки розкладу оце по теках.

Білл киває й схрещує ноги. На його колінах тихо шурхотить паперовий пакет. У ньому знаходиться пінта бурбону, і Білл думає, що йому ніколи в житті не хотілося випити так, як зараз. Якщо в Майка не буде льоду, то вода напевне знайдеться. А судячи з того, як Білл себе почуває, багато води йому не знадобиться.

Він думає про Сілвера, що стоїть, прихилившись до стінки в гаражі Майка на Палмер-лейн. А далі він мимоволі звертається думками до того дня, коли вони всі зустрілися в Пустовищі (тобто всі, окрім Майка) та знову переповіли свої історії: прокажений під ганком, мумії, що ходять по льоду, кров зі стоків у ванній, мертві діти у водонапірній вежі, оживаючі фотографії та вовкулаки, що безлюдними вулицями ганяються за маленькими хлопчиками.

Тепер він пригадує, що того дня, у переддень Четвертого липня, Невдахи зайшли далеко вглиб Пустовища. У місті було спекотно, а серед переплетених тіней на східному березі Кендаскіґ панувала прохолода. Він пригадує, що поруч лежав один із тих бетонних циліндрів, і починає мугикати собі під ніс, як щойно мугикав ксерокс до гарненької старшокласниці. Білл згадує, як Невдахи закінчили переповідати свої історії, і всі поглянули на нього.

Вони хотіли, аби він підказав, що робити далі, як себе поводити. Але Білл не знав. І це незнання сповнювало його відчаєм.

Тепер він спостерігав за тінню Майка, що розпливалася великою плямою на темній облицьованій стіні читального залу, аж раптом здогадався: він був не знав, що робити, бо того дня, третього липня, Невдахи ще були не в повному складі. Довершення відбулося пізніше, у закинутому гравійному кар'єрі за звалищем. Звідти було легко вибратися на обидві вулиці, що пролягали обабіч Пустовища: Канзас— та Меріт-стрит. Кар'єр не мав ніякої назви. Він був старим, і крихкий розсипчастий ґрунт на схилах устиг порости кущами й травою. Амуніції там не бракувало — більш, ніж удосталь для апокаліптичного кам'яного побоїща.

Але до того, на березі Кендаскіґ, він не знав, як відповісти своїм друзям. Що вони хотіли від нього почути? Що він хотів їм сказати? Він пригадує, як переводив погляд від

обличчя до обличчя: Бен, Бев, Едді, Стен, Річі. А ще він пам'ятає музику. Малюк Річард. "Вап-даба-луба...". Музика. Тиха. І відблиски сонячного світла, що сліпили йому очі. Він пам'ятає відблиски, бо

2

Річі повісив радіоприймач на найнижчу гілку дерева, під яким уместився Білл. Хоча вони сиділи в затінку, сонячні промені відбивалися від водної гладі Кендаскіг і потрапляли на хромований корпус приймача, а звідти — Біллові в очі.

— З-зніми ту ш-штуку, Р-р-річі, — сказав Білл. — Вона м-мене с-с-сліпить.

— Звісно, Великий Білле, — відповів Річі й одразу, без жодного викаблучування, зняв радіо з гілки та вимкнув. Білл цьому не сильно зрадів — тиша, яку уривав лише дзюркіт води й далекий гул водонапірних механізмів, тепер здавалася надто промовистою. Очі друзів були прикуті до Білла, і йому хотілося сказати, аби вони припинили на нього витріщатися, бо що ж він їм, потвора якась, чи що?

Але, звісно, він не міг цього зробити, бо Невдахи всього-на-всього чекали пояснень, що буде далі. Вони дізналися про страхітливі речі й тепер мусили вирішити, як їм діяти. "Чому я?!" — хотілося крикнути Біллу, але він і сам знав, чому. Тому що, подобалося це йому чи ні, його було обрано на цю посаду. Він був генератором ідей, його брата вбило бозна-що, але найголовніша причина полягала в тому, що якимось незбагненим чином він устиг перетворитися на Великого Білла.

Він глянув на Беверлі та швидко відвів погляд від її спокійних, довірливих очей. Коли він дивився на Беверлі, у животі ставало млосно та якось тріпотливо.

— Ми н-не мо-можемо п-піти в п-п-поліцію, — зрештою сказав він, і власний голос здався йому надто гучним і різким. — Ми н-не м-м-можемо п-піти до б-б-батьків. Якщо, зві-звісно...

Він із надією поглянув на Річі.

— Як що-що-щодо твоїх м-мами й т-тата, ч-ч-чотириокий? З-з-здається, в-вони в т-тебе н-нор-мальні...

— Господ'рю, — відповів Річі голосом Мажордома Тудлза, — ви й гадки не маєте про моїх панотця й паніматку. Вони...

— Говори по-людськи, Річі, — подав голос Едді, який сидів біля Бена. Причина, з якої він обрав це місце, була досить простою — Бен відкидав достатньо розлогу тінь, щоби сонце не попадало на Едді. Його обличчя здавалося маленьким, загостреним і втомленим, наче обличчя старої людини. У правій руці він тримав інгалятор.

— Вони б вирішили, що мене треба здати в "Джуніпер Гілл", — закінчив Річі. Сьогодні він одягнув старі окуляри. Учора друг Генрі Баверза на ім'я Гард Єгермейер підкрався до Річі, коли той вийшов із "Деррійського морозива". "Тримай квача!" — гукнув Єгермейер, який був фунтів на сорок важчий за Річі, та з усієї сили лягнув його по спині зціпленими в замок руками. Річі полетів у канаву, впустивши своє фісташкове морозиво у вафельному ріжку. Окуляри злетіли з носа, а ліве скельце розбилося. Мати страшенно розгнівалася з цього приводу та не йняла ніякої віри поясненням Річі.

— Мені відомо тільки те, що ви забагато дуropolis виправляєте, — сказала вона

тоді. — Чесне слово, Річі, невже ти думаєш, що десь росте окулярне дерево, з якого ми знімаємо нову пару щоразу, як ти поб'єш старі?

— Але ж, мамо, той хлопець мене штовхнув, підкрався ззаду, здоровань такий, і штовхнув мене... — пробелькотів Річі та мало не заплакав. Мама не розуміла його, і це завдавало ще більше болю, ніж удар, яким його послав у канаву Гард Єгермейер — такий тупак, що його навіть до літньої школи не посилали.

— І чути нічого не хочу, — категорично відповіла Меггі Тозіер. — Наступного разу, як твій тато прийде додому заморений Після третьої нічної зміни поспіль, Річі, ти подивися на нього та Подумай. Добре подумай.

— Але ж, мамо...

— Годі, я сказала, — відрубала вона, і найгіршим було те, що її голос бринів від сліз. Вона вийшла з кімнати та надто голосно увімкнула телевізор. Річі сидів за кухонним столом, лишившись сам на сам зі своєю бідой. Цей спогад змусив його знову похитати головою:

— З моїми батьками все гаразд, але в подібні речі вони ніколи не повірять.

— А як що-що-щодо інших д-д-дітей?

Через багато років Білл пригадає, як вони тоді озирнулися, ніби шукаючи відсутнього.

— Та хто ще? — з сумнівом запитав Стен. — Я не думаю, що зможу довіритися ще комусь.

— Т-т-так само... — стурбовано відповів Білл, і всі замовкли, поки він міркував, що робити далі.

3

Якби в Бена Генскома спитали, кого Генрі Баверз понад усе ненавидить із Клубу Невдах, то Бен одразу б указав на себе — через те, що сталося, коли він і Генрі влаштували спускалки з Канзас-стрит у Пустовище, і коли він, Річі та Беверлі втекли з "Аладдіну". Але, перш за все, через те, що Бен не дав йому списати на іспиті, за що Генрі відправили в літню школу, а в його батька, Бутча Баверза, якого всі вважали божевільним, стався припадок люті.

Якби те саме питання поставили Річі Тозієру, то він би сказав, що Генрі найдужче ненавидить саме його — після того, як він обдунив Генрі та двох його мушкетерів у "Фрізісі".

Стен Юріс відповів би, що Генрі більш за все ненавидить його, оскільки він був євреєм (коли Стен був у третьому класі, а Генрі — у п'ятому, Баверз так натер йому обличчя снігом, що пішла кров, а Юріс криком заходився від болю та страху).

Білл Денбро вважав, що серед усіх Невдах Генрі найбільше ненавидить саме його, бо він був худорлявим, затаювався й любив гарний одяг ("По-по-подивіться на цього йо-йо-йобаного пех-пех-ПЕДИКА!", — кричав Генрі, коли в Деррійській школі проводили квітневий День Кар'єри, і Білл прийшов у краватці. До вечора краватка не дожила: її було зірвано та почеплено на дереві за кілька кварталів по Лартер-стрит).

Генрі справді ненавидів їх усіх, проте хлопець, який очолював його особистий хіт-

парад Ненависних, іще не входив до Клубу Невдах того спекотного дня третього липня. То був чорношкірий хлопчик на ім'я Майкл Хенлон, який мешкав за чверть милі від мізерної ферми Баверзів.

Батько Генрі, Оскар "Бутч" Баверз, був дійсно несповна розуму, як про нього говорили люди. Бутч Баверз пов'язував свій фінансовий, фізичний і духовний занепад із родиною Хенлонів взагалі, а особливо — із батьком Майка. Він любив розповідати своїм кільком друзям та власному синові, що Вілл Хенлон запроторив його в окружну тюрму, коли в нього, тобто, у Вілла, передохли всі кури. "Ясна річ, щоб отримати страхові виплати, — казав Бутч, споглядаючи слухачів із войовничою, "тільки-спробуй-мені-заперечити" ненавистю капітана Біллі Боунза в таверні "Адмірал Бенбоу". — Він підмовив друзів звести на мене наклеп, тому й довелося продати свого "меркурія",[624] розумієте?"

"Хто звів на тебе наклеп, татку?" — спитав восьмирічний Генрі, обурений несправедливим ставленням до батька. Тоді він подумав, що коли виросте, то знайде тих наклепників, вимаже їх медом і посаждає на мурашники, як робили у вестернах, що їх по суботніх вечорах показували в "Перлині".

І оскільки його син був невтомним слухачем (а Бутчу здавалося, що саме так і має бути), Баверз старший вкладав у вуха Генрі проповіді про важку долю та ненависть. Він пояснював синові, що хоча всі нігґери були дурними, серед них траплялися хитрі одинаки, а в глибині душі всі вони ненавиділи білих чоловіків і самі бажали орати борозни білих жінок. А може, справа була не лише в страхових виплатах, примовляв Бутч. Може, Хенлон вирішив покласти провину за смерть курей на Баверза, бо той тримав сусідній продуктовий лоток при дорозі. У будь-якому разі, так він і зробив — це точно, як те що закаляне простирadlo пальцями не вичистиш. Тож Білл так і зробив, а потім підмовив купку білошкірих співчутливців звести наклеп та пригрозити Бутчу окружною тюрмою, якщо він не відшкодує тому нігґеру збитків. "А чом би й ні? — питав Бутч у свого замураного мовчазного сина, який довірливо витріщав на нього очі. — Чом би й ні? Я ж усього-на-всього простий чоловік, який бився з япошками за рідну країну. Нас таких багато, але ж він — єдиний нігґер в окрузі!"

За справою з курми пішло одне нещастя за другим: у його тракторі "Дір" зламався шатун, у північному полі тріснула борона, на шії вискочив чиряк, у який потрапила інфекція, тож його треба було розрізати, а потім він знову запалився, і його довелося видаляти хірургічно, а ще нігґер використав отримані обманним шляхом гроші, щоб Бутч знизив ціни та втратив прибуток.

Вуха Генрі повнилися постійними проповідями: нігґер, нігґер, нігґер. У всьому був винен нігґер. У нігґера був гарненький білий будинок із другим поверхом і піч, що працювала на рідкому паливі, а Бутчу, його дружині та синові доводилося жити в халупі з руберойду. Коли Бутч не зміг заробляти на життя фермерством і йому довелося деякий час працювати лісорубом, то була провина нігґера. Коли в 1956 році пересох колодязь, у цьому також був винен нігґер.

Пізніше того ж року, коли Генрі виповнилося десять, малий почав підготовувати

містера Чіпса, собаку Майка, старими суповими кістками та картопляними чіпсами. Невдовзі містер Чіпс уже виляв хвостом та біг назустріч Генрі, коли той кликав пса. Одного дня, коли собака повністю зник до Генрі та його ласощів, Баверз-молодший нагодував його цілим фунтом м'ясного фаршу, приправленого інсектицидом. Він знайшов отруту в сараї та цілих три тижні збирав гроші, щоб купити м'ясо в "Костелло".

Містер Чіпс з'їв половину отруєного фаршу, а потім зупинився. "Давай, Ніггер-пес, доїдай решту", — сказав Генрі. Містер Чіпс повиляв хвостом. Оскільки Генрі називав його так із самого початку, собака думав, що то його інша кличка. Коли почалися болі, Генрі дістав мотузку, на який зазвичай сушили білизну, та прив'язав містера Чіпса до берези, аби той не зміг утекти додому. Потім він сів на плаский, нагрітий сонцем камінь, підпер долонями підборіддя і став спостерігати, як помирає пес. Тварина довго конала, але Генрі вважав, що провів цей час із користю. Під кінець у містера Чіпса почалися судоми, а з-поміж щелеп показалася цівочка зеленої піни.

"Як тобі таке, Ніггер-пес? — спитав Генрі, а собака, зачувши його голос, підвів погляд та спробував повиляти хвостом. — Тобі сподобався ленч, лайномордий?"

Коли пес помер, Генрі відв'язав мотузку, пішов додому та розповів батькові про те, що зробив. На той час Оскар Баверз уже був украй божевільним, через рік від нього піде дружина — після того, як він поб'є її до півсмерті. Генрі також боявся свого батька, інколи навіть люто ненавидів, але попри все любив його. Того вечора після своєї розповіді він відчув, що знайшов ключ до батьківського серця, бо тато поляскав його по плечу (так сильно, що Генрі мало не впав), повів до вітальні та вручив пиво. Тоді Генрі вперше спробував алкоголь, і відтоді цей смак асоціювався в нього з позитивними емоціями: любов'ю та перемогою.

"Вип'ємо за гарне завершення доброї справи", — сказав батько Генрі. Вони цокнулися коричневими пляшками та випили до дна. Наскільки Генрі було відомо, ніггери так і не дізналися, хто вбив їхнього собаку, але гадав, що вони мали певні підозри. Він на це сподівався.

Інші Невдахи знали Майка лише з виду (єдиного в місті негритянського хлопчика було важко не помітити), але не більше, оскільки Майк не ходив до Деррійської початкової школи. Його мати була побожною баптисткою, тож Майка відправили до Церковної школи на Нейболт-стрит. Між географією, читанням та арифметикою учні зубрили Біблію, а ще там проводилися заняття з Усвідомлення Десяти заповідей в Безбожному світі та дискусії про те, як реагувати на повсякденні проблеми морального характеру (наприклад, якщо ви спіймали друга на крадіжці в магазині чи почули, як викладач всує згадає ім'я Боже).

Майнові непогано велося в Церковній школі. Інколи йому вкрадалися неясні сумніви, ніби він щось пропускає в житті (можливо, спілкування з ширшим колом однолітків), але хлопець був готовий почекати до старших класів. Майк трохи непокоївся, бо мав коричневу шкіру, але бачив, що містяни гарно ставилися до його мами й тата, тож вірив, що з ним теж усе буде добре, якщо він не стане нікого кривдити.

Звісно ж, Генрі Баверз був винятком із правил.

Хоча Майк намагався жодним чином цього не виказувати, але Генрі викликав у нього непоборний жах. У 1958 році Майк був струнким та ставним, вищим за Стена Юріса, але не таким високим, як Білл Денбро. Він був швидким і спритним, і це не раз рятувало Майка від Генрі та його кулаків. Як і те, що він ходив до іншої школи. Через це та різницю у віці їх шляхи рідко перетиналися, і Майк докладав усіх зусиль, аби так усе й залишалось. Іронія полягала в тому, що хоча Генрі ненавидів Хенлона більше за всіх інших хлопців у Деррі, Майк найменше від нього потерпав.

Проте перепадало йому не раз. Тієї ж весни, коли помер містер Чіпс, Генрі причаївся в кущах і вистрибнув на Майка, коли той ішов до міста в бібліотеку. Стояв кінець березня, і погода була достатньо теплою для поїздки на велосипеді, проте саме перед володіннями Баверзів на Вітчем-ровд стояла вода, тобто вулиця перетворилася на суцільне грузьке болото, і проїхати по ній велосипедом не було ніякої можливості.

"Привіт, ніггер", — промовив Генрі з усмішкою, показавшись із-за кущів.

Майк позадкував, з острахом поглядаючи то праворуч, то ліворуч, намагаючись знайти спосіб утекти. Він знав, що як обігне Генрі збоку, то зможе його випередити. Генрі був великим та сильним, а проте повільним.

"Зара зроблю собі смоляного малюка, — сказав Генрі, насуваючись на меншого хлопця. — Ти ще не зовсім чорний, але я все поправлю".

Майк кинув погляд наліво та смикнувся в тому ж напрямку. Генрі піймався на гачок і кинувся в той бік — надто стрімко та далеко, аби вчасно зупинитися. Майк легко й швидко розвернувся та побіг праворуч (у старших класах він уже на другий рік потрапив у футбольну команду в якості тейлбека[625] й не побив шкільного рекорду лише тому, що зламав ногу під час останнього весняного семестру). Він би легко обійшов Генрі, аби не багнюка. Було надто слизько, Майк упав на коліна, і, перш ніж він устиг підвестися, Генрі сів на нього верхи.

"Ніггерніггерніггер!" — заходився Генрі, наче в релігійному екстазі, та перекотив Майка на спину. Грязюка набилася Майкові під сорочку та штани. Він відчував, що в черевиках також хлюпотіла рідота. Йому вдавалося стримувати сльози, поки Генрі не змастив йому обличчя багном, забивши обидві ніздрі.

"Отепер ти чорний! — радісно волав Генрі, втираючи грязюку Майкові у волосся. — Отепер ти СПРАААВДІ чорний!"

Баверз розірвав на хлопцеві поплінову курточку й футболку, а потім шльопнув на пупок грязьову припарку.

"Отепер ти чорний, як глупа ніч у КОПАЛЬНІ!" — переможно заверещав Генрі й поставив Майкові у вуха грязьові затички. Тоді він устав, закрив за пояса брудні руки та прокричав: "Я вбив твого собаку, чорношкірий!" Але Майк його не почув — через заткнуті брудом вуха та власні перелякані ридання.

Генрі кинув у Майка останню жменю липкої багнюки, розвернувся й пішов додому, не озираючись. За кілька хвилин Майк устав і, схлипуючи, зробив те саме.

Звісно ж, його мати розлютилася. Вона вимагала, щоби Вілл Хенлон подзвонив

шефу Бортону та попросив його заїхати до Баверзів ще до заходу сонця. "Він уже давно ганяється за Мікі", — почув Майк мамин голос. Він сидів у ванні, а батьки були на кухні. Ванну довелося набирати двічі, бо перша вода почорніла відразу, як він у неї сів. Мати розізлилася настільки, що заговорила з жахливим техаським акцентом, який Майк ледь розумів: "То в суд на них подай, Вілле Хенлоне! На пса та на цуценя зараз! Засуди їх, чи чуєш мене?"

Вілл почув, але прохання дружини не виконав. Зрештою, коли вона трохи охолола (а тоді настала ніч, і Майк уже дві години як спав у своєму ліжку), він поділився з нею правдою життя. Шеф Бортон був зовсім не таким, як шериф Салліван. Якби Бортон був шерифом на той час, коли стався інцидент із потруєними курми, то Вілл ніколи б не отримав своїх двох сотень доларів, і край. Хтось підставить тобі плече в лиху годину, а хтось — ні. Бортон належав до останньої категорії. По суті, він був безхребетним слимаком.

— Так, Майк уже мав клопіт із цим хлопцем, — відказав він Джессиці. — Але не часто, оскільки завжди тримався на відстані. Після цього випадку із Генрі Баверзом він стане ще обережнішим.

— Тобто ти хочеш пустити все самопасом?

— Гадаю, Баверз нарозповідав своєму синові казна-що про наші з ним справи, — відповів Вілл, — і через це Генрі ненавидить усю нашу родину, бо батько сказав йому, що всі справжні чоловіки мають ненавидіти ніг'герів. Усе сходиться до цього. Мені не під силу змінити той факт, що наш син народився негром, але я не збираюся сидіти й розповідати тобі, що Генрі Баверз буде останньою людиною, яка переслідуватиме Майка через колір шкіри. Йому до кінця життя доведеться терпіти ці знущання, так само, як довелося тобі й мені. Про що мова, коли в тій християнській школі, яку ти сама для нього обрала, учитель розповідає дітям, що чорні гірші за білих, бо Ноїв син Хам споглядав свого батька, коли той був п'яний і голий, а інші два сини відвели погляд. Тому Ноеві сини навіки приречені валити ліс та носити воду, так вона говорила. І Мікі сказав, що вона не зводила з нього очей, поки розповідала дітям цю історію.

Джессика мовчки поглянула на чоловіка. Вигляд у неї був пригнічений. Дві сльози повільно скотилися по її щоках.

— То ми ніколи й нічого не зможемо вдіяти?

Відповідь Вілла була м'якою, проте невблаганною. У ті часи дружини вірили чоловікам, і Джессика не мала жодних підстав сумніватися у словах свого Вілла.

— Ні. Нам не втекти від прізвиська "ніг'гер", не зараз, не в цьому світі, в якому нам із тобою випало жити. У сільській глибинці штату Мейн ніг'тери залишаться ніг'герами. Інколи мені здається, що я повернувся в Деррі саме для того, аби мені не дали про це забути. Але я поговорю з малим.

Наступного дня він викликав Майка з сараю. Вілл сів на з'єднувальну скобу борони та похлопав рукою по залізяці, аби Майк сідав поруч.

— Краще тримайся подалі від цього Генрі Баверза, — сказав він.

Майк кивнув.

— Його батько божевільний.

Майк знову кивнув. Він уже чув подібні розмови у місті, а кілька поглядів, які він устиг кинути на містера Баверза, лише підкріплювали ці заяви.

— Він не просто пришелепуватий, — сказав Вілл, підпалюючи самокрутку "Буглер"[626] та споглядаючи свого сина. — По ньому вже давно жовтий дім плаче. Він таким з війни повернувся.

— Гадаю, Генрі теж божевільний, — сказав Майк. Він говорив тихо, але впевнено, і Вілл почув підтвердження власним побоюванням... хоча навіть після всіх події у своєму нелегкому житті, коли він мало не згорів живцем у тому нелегальному, нашвидкуруч сколоченому шинку під назвою "Чорна мітка", Вілл не міг повірити, що малий Генрі теж був божевільним.

— Ну, він забагато слухав свого батька, але то природна річ, — відповів Вілл.

Але в цьому випадку його син був ближчий до правди. Чи то через постійне спілкування з татом, чи через щось іще (може, якийсь внутрішній розлад), Генрі Баверз повільно, але невпинно втрачав рештки здорового глузду.

— Я не хочу, аби про тебе пустили славу втікача, — сказав Вілл, — але ти негр, тож тобі ще доведеться побігати. Розумієш, про що я?

— Так, татку, — відповів Майк і згадав свого шкільного товариша, Боба Готьє, який намагався пояснити Майку, що слово "ніггер" не може бути поганим, бо його батько весь час так казав. Боб із усією відвертістю повідомив Майка, що то було хороше слово. Коли по п'ятницях увечері показували боксерські поединки, і боець зазнавав страшенних побоїв та все одно тримався на ногах, то його батько казав, що "в нього голова дебела, наче в ніггера". Коли хтось по повній викладався на роботі (а містер Готьє працював у міському "Стар Біфі"), то його батько казав, що "чоловік вколює, як ніггер". "А мій тато такий самий християнин, як і твій", — підсумував Боб. Майк пам'ятав, як подивився тоді в його чесне біле мишаче обличчя, обрамлене брудним хутром на каптурі поношеного зимового комбінезону, і відчув не злість, а неймовірний сум, від якого хотілося плакати. По обличчю Боба він бачив, що хлопець говорив це зі щирими, добрими намірами, але відчував лише самотність, відчуженість і величезну, марну порожнечу між ним і собою.

— Бачу, ти розумієш, про що я, — сказав Вілл і скуйовдив синові волосся. — Усе зводиться до того, що ти маєш бути обережним, коли відстоюєш свої права. Спитай сам у себе, чи варто заїдатися з Генрі Баверзом. Як гадаєш?

— Ні, — відповів Майк, — ні, не варто.

Але невдовзі він змінив свою думку. Це сталося третього липня 1958 року.

4

Поки Генрі Баверз, Віктор Кріс, Ригаїло Хаггінс, Пітер Гордон та придуркуватий школяр на ім'я Стів Седлер (якого також прозвали Лосем[627] — на честь персонажу коміксів із серії "Арчі") гналися за Майком Хенлоном через залізничне депо, а потім ще півмилі до Пустовища, Білл і решта Невдах сиділи на березі Кендаскіг і розмірковували над своїми кошмарними питаннями.

— Гадаю, м-мені в-відомо, д-де в-в-воно є, — нарешті увірвав тишу Білл.
— У каналізації, — сказав Стен, і всі підскочили від несподіваного різкого хрипіння
— Едді винувато посміхнувся та опустил інгалятор на коліно.

Білл кивнув:

— Я п-п-питав свого ба-батька про к-к-каналізацію п-пару д-д-днів т-т-тому.

— Раніше там було суцільне болото, — розповів Зак синові. — Засновники примудрилися розташувати теперішній центр міста в найгіршій його частині. Той відрізок Каналу, що проходить під Центр-стрит та Головною вулицею, насправді не що інше, як водостік, який утримує Кендаскіґ. Цілий рік водостоки стоять порожніми та відіграють свою роль лише навесні, коли починається відлига чи повинь..

Зак замовк, напевне, згадуючи, що саме повинь забрала минулої осені його молодшого сина, а потім закінчив думку:

— ...завдяки насосам.

— Нас-нас-насосам? — перепитав Білл, машинально відвертаючи голову. Коли він затинався на свистячих приголосних, то часто плював.

— Дренажні насоси, — відповів батько. — Вони стоять у Пустовищі. Такі бетонні рукави, що стирчать фути на три з землі...

— Б-б-бен Г-г-г-генском називає їх но-норами м-морлоків, — посміхаючись, сказав тоді Білл.

Зак посміхнувся у відповідь... але то була лише тінь його колишньої посмішки. Вони сиділи в майстерні Зака, де він без особливого захоплення правив нагелі у стільцях.

— Звичайні дренажні насоси, малий. Вони стоять у циліндрах на глибині десяти футів та качають нечистоти та стічні води, коли схил землі вирівнюється чи трохи піднімається. Старі механізми, місту давно пора встановити нові, але Рада завжди посилається на нестачу коштів, коли приходить час планувати бюджет. Якби мені давали по четвертаку кожного разу, як я туди спускаюся і лагоджу один із тих двигунів, стоячи по коліна в лайні... але тобі воно не треба, Білле. Чом би тобі не піти подивитися телевизор? Гадаю, сьогодні показуватимуть "Шугарфута"[628]...

— Але м-мені с-с-справді ці-цікаво, — відповів Білл, і не лише тому, що задовго до цієї розмови дійшов висновку, що десь під Деррі ховалося щось страшне.

— Навіщо тобі купка якихось дренажних насосів? — поцікавився Зак.

— Ш-ш-шкільний реф-реферат, — знайшов відмазку Білл.

— Зараз літо.

— Н-на н-н-наступний р-рік.

— Ну, тема не дуже цікава, — відповів Зак. — Учитель, мабуть, поставить тобі "незадовільно", бо ти його приспиш. Тож дивися, ось Кендаскіґ...

Зак провів пряму лінію серед дрібної тирси на поверхні столу, де лежала його столярна ножівка.

— ...а ось Пустовище. Оскільки центр міста розташовано нижче, ніж житлові квартали, скажімо, Канзас-стрит, чи Старий Відріг, чи Західний Бродвей, то переважну більшість відходів треба викачувати вгору до річки. Нечистоти з будинків стікають у

Пустовище самі по собі. Бачиш?

— Т-т-так, — відповів Білл і став ближче до тата, аби роздивитися ті лінії, став так близько, що притиснувся плечем до батьківської руки.

— Коли-небудь держава заборонить зливати необроблені нечистоти в річки й покладе край цій марудній справі. А поки ми маємо насоси в... як їх називає твій товариш?

— Нори морлоків, — відповів Білл без жодного натяку на заїкання, хоча цього не помітив ані його батько, ані він сам.

— Так. Ось для чого в норах морлоків стоять насоси. Менше з тим, вони працюють у нормальному режимі, окрім тих випадків, коли сильно дощить чи розливається річка. Бо, хоча водостоки та каналізація з насосами створювалися як дві окремі системи, вони повсякчас перетинаються між собою. Бачиш?

Він намалював кілька хрестів по лінії, яка позначала Кендаскіг', і Білл кивнув.

— Ну, єдина річ, яку ти мусиш знати про дренажні системи, це те, що вода тече всюди, де тільки зможе. Коли рівень води підіймається, то водостоки затоплюються так само, як і каналізація. Коли рівень у водостоках досягає тих насосів, стається коротке замикання і система відрубується. А це завдає клопоту мені, бо я їх лагоджу.

— Тату, а в-великі ті в-в-водостоки та к-каналізація?

— Маєш на увазі розмір отворів?

Білл кивнув.

— Головна труба в каналізації має діаметр футів у шість. Другорядні, які йдуть від житлових кварталів, мають фути по чотири-п'ять. Може, деякі трохи більші. І повір мені, Біллі, та друзям перекажи: ніколи не спускайтеся в оті труби, ані задля розваги, ані на спір, ані з будь-якою іншою метою.

— Чого?

— З 1885 року у місті змінилася дюжина різних керівництв, і всі вони надбудовували нові системи на основі старої. Під час Великої депресії Управління громадських робіт заклало вторинну дренажну систему та третьюрядну каналізацію. Тоді на комунальне будівництво виділялося багато грошей. Але хлопець, який керував тими проектами, загинув у Другу світову, а за п'ять років у Департаменті водопостачання з'ясувалося, що майже всі плани та креслення зникли. Між 1937 та 1950 роками загубилося схем вагою фунтів на дев'ять. Я це до того, що ніхто не знає, куди ведуть ті водостоки та каналізаційні труби і чому. Поки двигуни працюють справно, ними ніхто не цікавиться. А коли вони виходять з ладу, Департамент посилає трьох-чотирьох бідлах шукати зіпсутий насос чи місце, де забився водостік. Робітники збіса добре знають, що в таких випадках обід краще брати з собою. Там панують темрява й сморід, а ще водяться пацюки. Є багато причин не сунути туди носа, але найголовніша полягає в тому, що там легко загубитися. Таке вже траплялося.

Загубитися під Деррі. Загубитися в каналізації. Загубитися в темряві. Від цих думок віяло таким холодом і відчаєм, що Білл секунду помовчав і лише потім запитав:

— Але невже нікого н-не п-п-посилали зробити н-нові карти...

— Мені треба закінчити з цими нагелями, — перервав його Зак, повертаючись спиною та відсторонюючись. — Іди подивися, що там по телеку показують.

— А-а-але т-т-тату...

— Іди, Білле, — сказав Зак, і Білл знову відчув холод. Цей холод перетворював щоденні вечери на тортури, під час яких батько гортав журнали з енерготехніки (сподіваючись отримати підвищення наступного року), а мати читала один зі своїх нескінченних британських детективів: Марш, Сейерс, Іннез, Аллінгем[629]. Холод позбавляв їжу смаку, перетворював її на заморожений напівфабрикат, який ніхто не додумався розігріти. Інколи Після вечері він ішов до себе в кімнату, лягав на ліжку та, обхопивши руками скручений судомою шлунок, подумки промовляв: "Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє". Він робив це все частіше й частіше звідтоді, як помер Джорджі, хоча мама навчила його цієї скоромовки ще за два роки до того. Для Білла ця фраза перетворилася на магичне замовляння: він мріяв про день, коли зможе прийти до мами та вимовити ці рядки без зупинки й затинання. Він говоритиме, дивитиметься прямо їй у вічі, і холод між ними зникне. Її очі спалахнуть від радості, вона обійме його та скаже: "Чудово, Біллі! Мій хороший хлопчик! Мій хороший хлопчик!"

Звісно, Білл нікому про це не розповідав. Такі зізнання не можна було вибити з нього навіть батоном; ані диба, ані іспанський черевик не змусили б його виказати потаємні фантазії, що ховалися десь вглибині його серця. Він почув цю скоромовку від матері одного суботнього вечора, поки вони з Джорджі дивилися "Пригоди Дикого Білла Гікока"[630] з Гаєм Медісоном та Енді Девіном у головних ролях. І якби зараз він зміг повторити цю фразу, то мама ожила би, наче Спляча красуня, яка прокинулася від поцілунку, вирвавшись із холодних снів у теплий світ казкового кохання.

Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, усіх запевняє.

Тоді, третього липня, він не відкрився своїм друзям, а просто переповів те, що розказав йому батько про каналізації та дренажні системи Деррі. Вигадка давалася Біллові легко та природно (інколи навіть легше за правду), і він змалював Невдахам сцену, яка істотно відрізнялася від того, що відбувалося в реальності: Білл сказав, що вони зі старим дивилися ящик та попивали каву.

— Тато дозволяє тобі пити каву? — спитав Едді.

— А-а-а-авжеж, — відповів Білл.

— Ого, — протягнув Едді, — а моя мама й спробувати не дає. Каже, що кофеїн шкідливий. Хоча сама п'є, скільки влізе.

— Мені тато дозволяє пити каву, якщо я схочу, — сказала Беверлі, — але він мене вб'є, якщо застукать з сигаретою.

— А чого ти вирішив, що воно живе в каналізації? — запитав Річі, перевіривши погляд із Білла на Стена Юріса, а потім знову на Білла.

— Д-д-до ц-ц-цього все зво-зводиться, — відказав Білл. — Г-голоси, ш-ш-що їх чула Б-б-беверлі, йшли зі с-с-стоків. І кр-кров. Коли за н-нами г-гнався к-к-клоун, то біля сто-стокової тру-труби лежали о-оранжеві пом-помпони. А Джи... Джи-Джордж...

— То був не клоун, Великий Білле, — заперечив Річі. — Я ж казав тобі. Знаю, звучить дико, але то був вовкулака. Богом клянуся, я його бачив.

Річі з надією глянув на інших.

— Воно о-о-обернулося на вовкулаку с-саме для тебе, — відповів Білл.

— Шо?

— Не-невже не ро-ро-розумієш? Ти побачив в-в-вовкулаку, бо п-п-подивився той т-тупий фільм в "А-а-аладдіні".

— Щось я не второпаю.

— Здається, до мене дійшло, — тихо вимовив Бен.

— Я х-ходив до б-б-бібліотеки, ш-шукав в енцик-циклопедії, — сказав Білл. — Гадаю, це глах-глах...

Білл замовк, напружився, а потім видав:

— Гламор.

— Гламмер? — із сумнівом перепитав Едді.

— Г-г-гламор, — відказав Білл і вимовив слово по літерах. Він розповів друзям, що знайшов це визначення у словнику, а також прочитав цілий розділ із книги "Правда ночі". Слово "гламор" було гельською назвою істоти, що оселилася в Деррі. Протягом історії людства різні раси та культури утворювали свої визначення, але всі вони означали одне й те саме. Корінні народи Великих рівнин називали його "маніту" — дух, що набував подоби гірського лева, лося чи орла. Індіанці вірили, що маніту може вселятися в людей, і вони набувають сили, здатної перетворювати хмари на тотемних тварин. Мешканці Гімалаїв використовували назву "таллус", або "телус", — зла потойбічна істота, що читає думки та приймає форму найпотаємніших людських страхів. Жителі Центральної Європи знали його як "ейлака", брата "вурдерлака" чи вампіра. У Франції такого перевертня називали "лу-гару", що іншими мовами недбало перекладали "вовкулакою", проте, як зауважив Білл, "лу-гару" (він вимовляв це слово як "луп-гару"[631]) міг перетворюватися на кого завгодно: на вовка, яструба, вівцю чи навіть жука.

— А в тих статтях нічого не було про те, як знищити гламора? — спитала Беверлі.

Білл кивнув, хоча вигляд мав не дуже обнадійливий.

— У Г-г-гімалаях є о-один р-ритуал, але в-він досить г-г-гідотний.

Друзі подивилися на Білла. Вони не хотіли цього чути, але розуміли, що мусять.

— В-в-він на-називався Р-ри-туалом Ч-чюді, — сказав Білл та став пояснювати, у чому він полягав. Гімалайські святі могли вистежити телуса. Тоді телус висовував язика, а святий — свого. Язики треба було переплести та прикусити таким чином, щоб дух і людина зчепилися одне з одним та лишилися віч-на-віч.

— Ой, мене зараз знудить, — сказала Беверлі та перекотилася на бік. Бен несміливо погладив її по спині та озирнувся на друзів, перевіряючи, чи ніхто не помітив його жест. Ніхто не помітив, бо Невдахи зачаровано витріщалися на Білла.

— І що далі? — запитав Едді.

— Н-н-ну, — відповів Білл, — прозвучить д-д-дико, а в к-книзі було с-сказано, що

треба ж-жартувати та з-загадувати з-з-загадки.

— Що? — перепитав Стен.

Білл кивнув. Він скидався на репортера, який хоче нагадати (не сказати прямо у вічі, а просто натякнути), що він не вигадує новин, а лише переповідає факти.

— Г-гаразд. С-с-спочатку ч-чудовисько видає ж-ж-жарт чи за-загадку, потім — т-ти, і т-так далі, по ч-черзі...

Бeverлі знову сіла, підбрала коліна до грудей та обхопила руками гомілки.

— Не розумію, як можна розмовляти з... ну, з прикушеними язиками, — сказала вона.

Тої ж миті Річі висолопив язика, затиснув його між пальцями та продекламував: "Тато працює на птахо-херні!"[632]. І всі зареготали, хоча жарт був геть дитсадівським.

— Мо-може треба с-с-спілкуватися т-телепатично, — сказав Білл. — М-менше з тим, я-якщо л-л-людина засміється п-першою, не зва-зважаючи на б-б-б-б...

— Біль? — допоміг Стен.

Білл кивнув і продовжив:

— Т-тоді телус її в-в-вб'є та з-з-з'їсть. Тобто її душу. А-але я-якщо л-людині п-першою вдасться р-р-розвеселити т-телуса, то він м-матиме зникнути на с-с-сто ро-років.

— А в книзі говорилося, звідки беруться такі істоти? — спитав Бен.

Білл похитав головою.

— І ти в це віриш? — поцікавився Стен. Здавалося, він спробував поглузувати, але йому забракло духу.

Білл знизав плечима та відповів:

— М-майже...

Він ніби хотів додати щось іще, але похитав головою та замовк. Едді почав неквапливо розмірковувати:

— Це багато чого пояснює: клоуна, прокаженого, вовкулаку... І, гадаю, мертвих хлопчиків також, — обмовився він і глянув на Стена.

— Настав зірковий час Річі Тозіера — людини тисячі жартів та мільйона загадок! — вигукнув Річі голосом Диктора Кінохроніки МувіТон.

— Якщо доручити цю справу тобі, то ми всі помremo, — сказав Бен. — Повільно. У страшних муках.

Невдахи знову зареготали.

— То що ж нам робити? — запитав Стен, але Білл знову лише Похитав головою... хоча й підозрював, що відповідь йому вже Відома. Стен підвівся.

— Давайте підемо кудись в інше місце, — сказав він. — Я собі все гузно відсидів.

— А мені тут подобається, так гарно й прохолодно, — відказала Беверлі та глянула на Стена. — Здається, ти хочеш утнути щось дитсадівське, наприклад, спуститися на звалище та покидати камінням у пляшки.

— А я люблю бити пляшки, — сказав Річі та зайняв позицію біля Стена. — Це мій внутрішній Джей Ді, крихітко.

Він підняв комір сорочки та взявся величаво походжати довкола, наче Джеймс Дін

у "Бунтівнику без причини".

— Мені болить, — похмуро вимовив він, потираючи груди. — Дістало все, тямиш? Батьки. Школа. Сус-ПІЛЬ-ство. Усі. Вони тиснуть на мене, крихітко. Вони...

— Лайно, — закінчила Беверлі та зітхнула.

— У мене є петарди, — запропонував Стен, і всі забули про гламорів, маніту та невдалу імітацію Джеймса Діна, щойно Стен вийняв із кишені штанів пачку "Чорних кішок"[633]. Навіть Білл здивувався.

— Г-господи Ісусе, Сте-сте-ене, д-де ти їх р-роздобув?

— Дістав від того товстуна, з яким інколи ходжу до синагоги, — відповів Стен. — Виміняв на купку коміксів про Супермена та Маленьку Лулу.

— Так давайте їх підірвемо! — захлинаючись від радості, заволав Річі. — Давай підірвемо їх, Стенні, я більше ніколи не казатиму, що ви зі своїм батьком Христа розіп'яли, присягаюся, що скажеш? Я всім казатиму, що в тебе маленький ніс, Стенні! Що ти навіть не обрізаний!

Тоді Беверлі аж завищала та й справді мало не захлинулася від реготу, встигнувши прикрити обличчя руками. Засміявся Білл, потім — Едді, а за мить до них приєднався і сам Стен. Відлуння сміху прокотилося по широкій, мілководній гладі Кендаскіґ. То був звук літа в переддень Четвертого липня, такий же яскравий, як і сонячні промені, що відбивалися від річкових хвиль. І ніхто не помітив пари оранжевих очей, які стежили за дітлахами крізь зарості терену та безплідні кущі чорниці. Смуга чагарнику розтягнулася на тридцять футів попід берегом, ліворуч від Невдах, і посеред тих заростів знаходилася одна з нір морлоків. Оранжеві очі, кожне по два фути в діаметрі, витріщалися на них саме з тієї бетонної труби.

5

Причина, з якої Майк нарвався на Генрі Баверза та його "не-дуже-веселих" хлопців, полягала в тому, що наступного дня мало відбутися святкування Четвертого липня. У Церковній школі був свій оркестр, і Майк грав у ньому на тромбоні. У День незалежності музиканти мали взяти участь у щорічному святковому параді та зіграти "Бойовий гімн республіки", "Прекрасну Америку" та "Вперед, християнські солдати". Майк цілий місяць готувався До цього заходу. Того дня він вирушив на репетицію пішки, бо на його велосипеді порвався ланцюг. Репетицію було призначено на другу тридцять, але Майк вийшов із дому о першій, бо хотів устигнути відполірувати до блиску свій тромбон, який зберігався в шкільному музичному класі. І хоча він грав на тромбоні не краще, ніж Річі управлявся зі своїми Голосами, цей інструмент йому дуже подобався, і якщо Майкові ставало гірко на душі, то варто було півгодини посурмити марші Сузи[634], гімни чи інші патріотичні мелодії, і настрої піднімався сам собою. Того дня Майк одягнув сорочку кольору хакі та поклав у нагрудну кишеню полірувальну пасту для міді "Саддлерз". Із задньої кишені його джинсів стирчала парочка чистих ганчірок. Крокуючи по Нейболт-стрит у напрямку Церковної школи, Хенлон і думати забув про Генрі Баверза, але якби він тоді озирнувся, то швиденько б усе пригадав, оскільки слідом за ним, вишикувавшись у шеренгу, ішли Генрі, Віктор,

Ригаїло, Пітер Гордон та Лось Седлер. Якби вони вийшли з ферми Баверзів на п'ять хвилин пізніше, то Майк устиг би пропасти з-перед їх очей за верхівкою наступного пагорба, і апокаліптичне кам'яне побоїще та всі інші події того дня могли б узагалі не відбутися.

Але через багато років потому Майк сам висуне припущення, що того літа жоден із них не був володарем власної долі, а талан і добра воля відійшли далеко на другий план. Під час обіду на честь возз'єднання Невдах він згадає немало підозрілих збігів, але до одного так і не додумається. Того дня нарада в Пустовищі скінчилася, коли Стен Юріс дістав "Чорних кішок", і друзі попрямували на звалище, аби їх підірвати. Віктор, Ригаїло та решта прийшли на ферму Баверзів, бо в Генрі також були петарди, вишневі бомби[635] та вибухівка "М-80"[636] (за кілька років володіння "М-80" стане підсудною справою). Дорослі хлопці збиралися спуститися до вугільного бункера за залізничним депо, щоби підірвати скарби Генрі.

Ніхто, навіть Ригаїло, не навідувався до ферми Баверзів без особливої на те потреби. У першу чергу — через божевільного Бутча, а по-друге, їм завжди доводилося допомагати Генрі по господарству: полоти бур'яни, підбирати каміння, рубати дрова, носити воду, складати сіно, збирати достиглу городину — горошок, огірки, помідори, картоплю. Не сказати, щоби хлопці боялися роботи, проте в них удома вистачало власних справ, тож їм не зовсім хотілося пахати на придуркуватого батька Генрі, якому було байдуже, кого й куди бити (одного разу він пройшовся поліном по Віктору Крісу, коли той упустив кошик з помідорами, який тягнув до придорожного лотка). Отримати духопелика березовою дровинякою — справа не зовсім утішна, але найгірше було те, що Бутч Баверз примовляв при цьому: "Усіх вузькооких повбиваю! Нахер переб'ю всіх вузькооких!"

Ригаїло Хаггінс, не зважаючи на свою тупість, зумів найбільш влучно висловити загальну думку. "Із йобнутими краще не зв'язуватися", — сказав він якось Віктору за два роки до того. Віктор засміявся та погодився.

Але звабливий поклик петард виявився занадто сильним, аби хлопці змогли йому протистояти.

— Знаєш що, Генрі, — сказав Віктор, коли Генрі подзвонив йому о дев'ятій ранку, щоб домовитися про зустріч. — О першій я чекатиму на тебе у вугільному бункері, що скажеш?

— Якщо ти прийдеш до бункера о першій, то мене там не знайдеш, — відказав Генрі. — Справ забагато. А якщо ти прийдеш до бункера о третій, то я напевне буду там. І перший снаряд "М-80" розірветься просто в тебе в задньому проході, Віку.

Вік повагався, але зрештою погодився прийти допомогти Генрі.

Інші також підтягнулися, і п'ятеро здорових хлопців трудилися, наче прокляті, на фермі Баверзів, поки не переробили всіх справ. Невдовзі після обіду Генрі запитав у батька, чи можна йому піти погуляти, і Баверз старший апатично махнув на сина рукою. Бутч уже влаштувався на задньому ґанку в кріслі-гойдалці, збираючись провести вечір із квартою нівроку міцного сидру, перелитого в пляшку з-під молока. На

бильцях стояв переносний приймач "Філко", бо того вечора "Ред Сокс" мали грати з "Вашингтонськими Сенаторами" — перспектива, що від неї будь-яку нормальну людину дрижаки пробирали. На колінах у Бутча лежав японський меч у піхвах — військовий трофей, який, за словами самого Бутча, він забрав у помираючого вузькоокого на острові Тарава (насправді він виміняв його в Гонолулу на шість пляшок пива "Будвайзер" та три косяки). Останнім часом, коли Бутч напивався, то неодмінно діставав меч. Оскільки всі хлопці, включно з самим Генрі, були переконані, що рано чи пізно він когось-таки проштрикне своїм сувеніром, то вважали за краще триматися подалі від Бутча, щойно меч з'являвся в нього на колінах.

Не встигли хлопці вийти на дорогу, як Генрі примітив Майка Хенлона, котрий ішов попереду.

— Дивіться, ніггер! — сказав Генрі, і його очі засяяли, неначе в маленької дитини, яка чекає неминучого приходу Санта Клауса на Святвечір.

— Ніггер? — спантеличено перепитав Ригайло Хаггінс, який нечасто бачив Хенлонів, але потім у його тьмяних очах також спалахнув вогник. — Точно! Ніггер! Улаштуймо йому прочухана, Генрі!

Ригайло важко затупотів по дорозі. Решта подалися за ним, але Генрі схопив Хаггінса за комір і потягнув назад. Генрі мав більше досвіду переслідування Майка Хенлона й знав, що впіймати його буде нелегко. Той чорний хлопчик умів бігати.

— Він нас не бачить. Давайте просто підемо за ним, але швидко, щоби відстань скоротити.

Тож вони пішли. Збоку п'ятірка мала дивний вигляд: хлопці рухалися так, наче готувалися до якихось незбагнених олімпійських перегонів. Здоровенне черево Лося Седлера колихалося під футболкою з емблемою Деррійської середньої школи. По розпашілому обличчю Ригайла струменів піт. Але дистанція між ними та Майком скорочувалася — спочатку двісті ярдів, потім півтори сотні, потім сотня. Маленький Чорний Самбо[637] ще жодного разу не озирнувся, а вони вже чули, як він насвистував собі під ніс.

— Що ти з ним зробиш, Генрі? — тихо спитав Віктор Кріс. У його голосі чулася звичайна цікавість, але насправді він був занепокоєним. Віднедавна Генрі непокоїв його все більше й більше. Віктор був не проти, якби Баверз просто захотів побити малого Хенлона, або навіть зірвати з нього сорочку чи закинути на найближче дерево штани з білизною, але Кріс був не певен, що Генрі задумав саме це. Цього року вже сталося кілька неприємних зустрічей із дітлахами з Деррійської початкової школи, яких Генрі прозвав "маленькими засранцями". Він звик гнобити та тероризувати цих маленьких засранців, але з початку березня став зазнавати однієї поразки за іншою. Генрі та його команда були наздогнали того чотириогого Тозіера у "Фрізісі", але саме в той момент, коли вони вже збиралися надерти йому дулу, він зумів відірватися. А потім, в останній день перед канікулами, той малий Генском...

Віктор не любив про це згадувати.

Тож Кріса непокоїла ось яка річ: одного разу Генрі міг зайти НАДТО ДАЛЕКО. І

Крісові було не до вподоби уявляти це "НАДТО ДАЛЕКО"... хоча такі передчуття раз у раз виринали в його неспокійному серці.

— Спіймаємо його та кинемо у вугільний бункер, — відповів Генрі. — Можна покласти парочку петард йому в черевики та подивитися, як він танцюватиме.

— Але ж не "М-80", Генрі, правда?

Якби Генрі замислив щось подібне, то Віктор одразу б накивав п'ятами. Вибухівка "М-80" неодмінно відірвала би тому ніггету ноги, а це вже дійсно було ЗНАДТО.

— У мене їх усього чотири, — сказав Генрі, відірвавши погляд від спини Майка Хенлона. Вони скоротили відстань до сімдесяти п'яти ярдів, і Баверз перейшов на шепіт: — Гадаєш, я мрію перевести цілих два снаряди на якийсь йобаний гуталін?

— Ні, Генрі, звісно ні.

— Просто підкладемо йому в мокасини пару "Чорних кішок", — сказав Генрі, — а потім роздягнемо догола та кинемо його одяг у Пустовищі. Може, він натрапить на отруйний плющ, поки його шукатиме.

— А ще викачаємо ніггера у вугіллі, — озвався Ригайло, і його очі спалахнули ще яскравіше. — Як тобі, Генрі? Круто я придумав?

— Круто, як варені яйця, — відповів Генрі недбалим тоном, від якого Віктору стало не по собі. — Викачаємо у вугіллі, як я того разу вимастив його в багні. А ще...

Генрі посміхнувся, вишкіривши зуби, які вже у дванадцять років починали гнити, і закінчив:

— А ще мені треба йому дещо сказати. Боюся, він минулого разу не розчув.

— Що саме, Генрі? — бадьоро запитав Пітер. Йому просто було цікаво. Пітер Гордон походив із "добропорядної родини" Деррі, жив на Західному Бродвеї, а через два роки його мали відправити на підготовчі курси у Гротон — принаймні, він так вважав того третього липня. Він був розумнішим за Віка Кріса, проте не встиг іще протусуватися з цією компанією достатньо довго, аби зрозуміти, як швидко зогниває Генрі.

— Потім дізнаєшся, — відповів Генрі. — А тепер заткайтеся, ми вже близько.

Вони були за двадцять п'ять ярдів від Майка, і Баверз уже відкрив рота, щоби віддати наказ схопити Хенлона, коли Лось Седлер пустив першу за день петарду. Напередодні Лось устиг в'їсти три порції печеної квасолі та тепер перднув так голосно, немов пальнув із рушниці.

Майк озирнувся. Генрі помітив, як у малого вирячились очі.

— Хапай його! — заволав Генрі.

Майк на мить заляк, а потім зірвався з місця та побіг, наче за ним гналася сама смерть.

6

Невдахи продиралися крізь зарості бамбуку в наступному порядку: Білл, потім Річі, за яким ішла Беверлі — така гарненька й струнка у своїх блакитних джинсах, білій безрукавці та шльопанцях на босу ногу, за нею плентався Бен, намагаючись не сопіти надто голосно (проте в той день стояла спека у вісімдесят один градус, а він одягнув один зі своїх розтягнутих спортивних светрів), далі — Стен, а Едді йшов позаду,

тримаючи інгалятор у передній кишені штанів. Білл поринув у фантазії про джунглі та сафарі, що з ним часто траплялося, коли він блукав по таких місцях у Пустовищі. Високий білий бамбук обмежував виднокрай друзів, поки вони прокладали свою стежину крізь гущавину. Чорна земля чвакала під ногами, то тут, то там траплялися маленькі болітця, які треба було обходити чи перестрибувати, якщо ти не хотів намочити собі ніг. Застояна вода в калюжах переливалася кольорами напрочуд тьмяної веселки. Вологе повітря пахло нечистотами та прілою травою.

Білл зупинився на останньому повороті до Кендаскіґ та обернувся до Річі:

— П-попереду т-тигр, Т-т-тозієре!

Річі кивнув і повернув голову до Беверлі.

— Тигр, — видихнув він.

— Тигр, — переповіла дівчина Бенові.

— Людожер? — запитав Бен, затамувавши дихання, щоб не хекати.

— Він весь у крові, — відповіла Беверлі.

— Тигр-людожер, — прошепотів Бен Стену, а той передав новини Едді. Каспбрак аж почервонів від хвилювання.

Вони пірнули в бамбук, лишивши по собі тільки голий хвилястий клаптик чорної стежки. Тигр пройшов прямо перед ними, і вони майже побачили його: великий звір, вагою фунтів чотириста, який граціозно вигравав потужними м'язами під шовковистою смугастою шкірою. Вони майже побачили його зелені очі, побачили, що на морді запеклися краплі крові пігмейських воїнів, яких він пожер живцем.

Тихо, мелодійно й одночасно моторошно прошелестів бамбук, а потім знову стало тихо. Може, то подув літній вітерець... а може, то був африканський тигр, який прямував до Старого Відрогу по той бік Пустовища.

— Пройшов, — сказав Білл, судомно вдихнув і знову вийшов на стежку. Решта прослідували за ним.

Річі виявився єдиним Невдахою, який прихопив із собою зброю: він дістав іграшковий пістолет із руків'ям, перемотаним ізоляційною стрічкою.

— Я б у нього точно поцілів, аби ти посунувся, Великий Білле, — суворо заявив він і поправив свої старі окуляри дулом пістоля.

— Тут п-повсюди в-в-ватутсі, — відказав Білл. — Н-н-не можна р-ризикувати. Х-хочеш потрапити д-до них у по-полон?

— Ой, точно, — погодився Річі.

Білл подав рукою знак слідувати за ним, і друзі знову рушили по стежці, що ставала дедалі вузкою, — вони наближалися до краю бамбукових заростів. Невдахи вийшли на берег Кендаскіґ саме там, де було закладено каміння для переходу через річку. Бен колись показав їм, як усе облаштувати. Спочатку береш здорову каменюку та кидаєш її у воду, потім знаходиш другу та, стоячи на першій, кидаєш її ще на крок, а потім третю, і так далі, поки не перейдеш на інший бік, не намочивши ніг (улітку в цьому місці глибина ріки сягала не більше фута, і то тут, то там на поверхню виступали островки брунатної глини). Прийом був досить простим, мало не дитсадівським, але ніхто до

цього не додумався, поки Бен не підказав. Він добре знався на таких речах, але друзі ніколи не почувалися тупаками, коли він щось їм пояснював.

Вони зграйкою спустилися до води та почали переходити річку по сухим брилам, які вони самі були заклали.

— Білле! — стривожено гукнула Беверлі.

Він завмер, виставивши вперед руки та не озираючись. Навколо нього струменіла й хлюпотіла вода.

— Що?

— Тут водяться піраньї! Два дні тому я бачила, як вони зжерли цілу корову. За хвилину від неї самі кістки лишилися. Дивися не впади!

— Точно, — відповів Білл, — пильнуйте, хлопці.

Вони обережно перестрибували з каміння на каміння. По земляному насипу промчав товарняк, сигналячи своїм пневматичним гудком, і Едді Каспбрак, який вже дістався середини річки, захитався від несподіванки та мало не впав. Він подивився на мерехтливу водну гладь і на якусь мить, серед сонячних променів, що пускали стріли світла прямо йому в очі, він побачив піраній. Едді був упевнений, що перед ним кружляли справжні піраньї, які не мали жодного відношення до фантазій Білла про сафарі та джунглі. Вони скидалися на велетенських золотих рибок із огидними міцними щелепами, як у сомів чи морських окунів. Між товстими губами стирчали гострі, як пилки, зуби — оранжеві, як і самі риби. Оранжеві, як помпони на костюмі циркового клоуна.

Вони плавали на мілині та клацали щелепами.

Едді замахав руками. "Зараз я впаду, — подумав він. — Зараз я впаду, і вони з'їдять мене живцем..."

Стенлі Юріс устиг міцно схопити його за зап'ясток і допоміг віднайти рівновагу.

— Замалим не перекинувся, — сказав Стен. — А якби перекинувся, то матуся задала би тобі добрячого прочухана.

Едді й думати забув про матір, що з ним траплялося нечасто. Решта вже дісталися іншого берега та взялися рахувати вагони товарного поїзда. Едді перелякано подивився у вічі Стену, а потім знов поглянув у воду. Повз них, кружляючи, проплив пакет від картопляних чіпсів, і більш нічого. Едді озирнувся на Стена.

— Стене, я бачив...

— Що?

Едді похитав головою.

— Та нічого, — відповів він, — просто я трохи...

(але ж вони були там, так, були та з'їли б мене живцем)

— ...перенервував. Мабуть, через тигра. Ходімо далі.

Під час дощів чи весняної повені західний берег Кендаскіг (берег Старого Відрогу) являв собою суцільне болото, але в Деррі вже тижні зо два не було опадів, і земля перетворилася на сухий, потрісканий марсіанський ґрунт, з якого стирчали бетонні циліндри, що відкидали короткі непривітні тіні. За двадцять футів униз за течією над

Кендаскіґ нависала цементна труба, з якої виливався невпинний струмок смердючої коричневої води.

Бен тихо вимовив:

— А тут моторошно.

Інші кивнули.

Білл повів їх угору по сухому берегу до густого чагарнику, де дзижчали жуки та сновигали піщані блохи. Раз у раз чулося покvapливе тріпання крил, коли злітала пташка. Одного разу на стежину вискочила білка, а через п'ять хвилин, коли вони вийшли до невисоких пагорбів, що оточували звалище з протилежного від міста боку, перед Біллом виринув великий пацюк із уривками целофану у вусах і побіг собі далі потаємними дорогами свого мікроскопічного тваринного всесвіту.

Сморід від звалища став виразним, різким. У небо здіймався стовп чорного диму. Поміж кущів і трави, які щільним шаром покривали все навколо Невдах, окрім їхньої власної стежини, почало траплятися сміття. Білл колись назвав його "смітнковою лупою", чим викликав у Річі неабияке захоплення. Тозієр сміявся тоді до сліз. "Тобі треба це записати, Великий Білле, — сказав він. — Дотепний вираз".

Папір, що позастрягав поміж гілок, тріпотів та маяв, неначе оголошення про знижки перед магазинами. Промені літнього сонця відбивалися сріблястими зайчиками від купи бляшанок, що причаїлися на дні зеленого непрохідного яру. Яскравіші промені відблискували серед розбитих пивних пляшок. Беверлі помітила пластмасову ляльку з такою рожевою шкірою, наче її обварили окропом. Дівчинка підбрала іграшку, а потім зойкнула та впустила на землю, коли побачила блідих сірих жуків, що роїлися по гниючих ніжках під запліснявілою спідничкою. Беверлі витерла руку об джинси.

Вони видерлися на верхівку кряжу та зазирнули у звалище.

— От лайно, — сказав Білл і засунув руки в кишені, поки навколо нього збиралися друзі.

Сміття сьогодні палили в північному кінці, але з того боку, де вийшли Невдахи, чергував сторож на ім'я Армандо Фаціо, для друзів просто Менді, нежонатий брат двірника Деррійської початкової школи. Він торохкотів на своєму бульдозері "Д-9", що лишився з часів Другої світової, складаючи мотлох по купках, щоб було легше палити. Фаціо був голий по пояс, а під брезентовим парасолем, що кидав тінь на сидіння бульдозера, прилаштувався радіоприймач, з якого лунали традиційні урочистості перед матчем "Ред Сокс" і "Сенаторів".

— Краще туди не ходити, — погодився Бен. Менді Фаціо був непоганим чоловіком, але коли він бачив на звалищі дітлахів, то одразу починав їх ганяти: через пацюків та отруту, яку він періодично розкидав, аби зменшити поголів'я гризунів, через потенційні порізи, падіння та опіки... але, головним чином, через те, що він вважав звалище непідходящим місцем для дітей. "Ви ж хороші дітки?!" — кричав він малим неслухам, які збиралися на звалищі постріляти по пляшках (а також пацюках або чайках) своїми пукалками .22 калібру чи отримати сумнівну насолоду від "колупання у

смітті": там можна було знайти справну іграшку, чи стілець, який згодиться для хатки-клубу, чи старий телевізор із уцілілим кінескопом — якщо в нього поцілити камінцем, то пролунає гучний вибух, що принесе масу задоволення. "Ви ж хороші дітки?!" — волав Менді (а волав він не через злість, а тому що був глухим і не носив слухового апарату). "Чи вам предки не наказували поводитися добре? Хороші хлопчики й дівчатка не граються на звалищі! Йдіть до бі-бля-отеки! Йдіть до Громадського осередку, побавтеся в настільний хокей! Будьте хорошими дітками!"

— Атож, — погодився Річі. — Звалище відпадає.

Вони присіли на кілька хвилин, спостерігаючи за Менді та його бульдозером і сподіваючись, що він кине роботу та піде собі геть. Хоча насправді вони не дуже в це вірили, бо наявність радіо свідчила про те, що Менді збирається працювати цілий вечір. Тут би й папа римський розлютився, подумав Білл, адже важко було знайти краще місце для запуску петард, аніж звалище. Заряди можна було понакривати бляшанками, а потім дивитися, як вони злітають у повітря разом із феєрверком. Або підпалити гніт, кинути петарду в пляшку та дати драпака. Пляшки вибухали не завжди, але таке траплялося.

— От якби нам кілька "М-80", — зітхнув Річі, не знаючи, що вже незабаром один з таких снарядів полетить йому в голову.

— Моя мама каже, що треба вдовольнятися тим, що маєш, — серйозно промовив Едді, й усі зареготали.

Коли сміх затих, друзі знову поглянули на Білла. Він трохи порозмислив, а потім сказав:

— Я з-знаю одне м-місце. С-с-старий вугільний б-б-бункер біля з-з-залізничного депо...

— Точно! — відповів Стен і підвівся на ноги. — Я знаю, де це. Білле, ти — геній!

— Там гарне відлуння, — погодилася Беверлі.

— Ну то ходімо, — запропонував Річі.

І шестеро Невдах, яким до магічного числа забракло лише одного друга, пішли по верхівках пагорбів, що оточували звалище. Менді Фаціо випадково глянув угору та побачив їхні силуети на тлі синього неба. Вони рухалися, наче зграя індіанців, що вийшли на полювання. Він хотів крикнути їм, що Пустовище — не місце для дітей, але натомість знову взявся до роботи. Принаймні, на звалище вони не зайшли.

7

Майк Хенлон промчав повз Церковну школу, не зупинившись ані на мить, та кинувся бігти по Нейболт-стрит у напрямку Деррійського залізничного депо. При школі працював сторож, проте містер Гендрон був старим нівроку та слух мав не кращий, ніж у Менді Фаціо. Окрім того, у літню спеку він любив дрімати в підвалі біля мовчазного бойлера, розтягнувшись на рипучому кріслі-гойдалці з випуском Деррійської газети "Ньюз" на колінах. Майкові би довелося довго грюкати у двері та кликати старигана, щоби той його впустив, але до того часу навіжений Генрі Баверз уже би наздогнав його та відірвав голову.

Тому Майк біг далі.

Але не стрімголов — він намагався вирівняти темп, контролювати дихання, не витратити марно сил. Генрі, Ригайло та Лось Седлер не становили для нього загрози, бо навіть після гарного Відпочинку вони бігали, як поранені буйволи. Проте Віктор Кріс і Пітер Гордон були набагато прудкішими. Пробігаючи повз будинку, де Білл і Річі бачили клоуна (чи вовкулаку), Майк озирнувся та стривожився: Пітер Гордон майже наступав йому на п'яти. Пітер радісно шкірився — то була посмішка коня, що вирвався вперед на смузі перешкод, чи спортсмена, який збирався забити гол у поло, щаслива посмішка переможця, і Майк подумав: "Цікаво, чи посміхався би він так само широко, якби знав, що вони зроблять зі мною, коли впіймають... Чи він збирається просто дати мені стусана, крикнути "Тримай квача!" та побігти геть?"

Коли показалися ворота залізничного депо, на яких висіло попередження: "ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ, НЕ ЗАХОДИТИ, ПОРУШНИКІВ ПЕРЕСЛІДУВАТИМУТЬ ПО ЗАКОНУ", Майк зібрався з останніми силами та рвонув уперед. Він не відчував болю, йому досі вдавалося контролювати своє дихання, але він знав, що біль прийде, якщо він продовжить рухатися з тою самою шаленою швидкістю. Ворота були прочинені. Він кинув назад іще один погляд і побачив, що знову відірвався від Пітера. Віктор тупотів за десять кроків від Гордона, а решта пленталися на відстані сорока-п'ятдесяти ярдів. Майк озирнувся лише на мить, але все одно встиг побачити почорніле від люті обличчя Генрі Баверза.

Майк протиснувся в отвір, крутнувся на місці та затраснув за собою ворота. Клацнув засув. За секунду на рабицю навалився Пітер Гордон, а потім його настигнув Віктор Кріс. Пітер уже не посміхався, він виглядав пригнічено та розчаровано. Він спробував намацати замок, але, звісно ж, у нього нічого не вийшло — засув знаходився з внутрішнього боку.

Неймовірно, але він вимовив:

— Давай, пацан, відчиняй ворота. Так нечесно.

— А що ти маєш на увазі під словом "чесно"? — запитав Майк, ледве переводячи подих. — Це коли п'ятеро на одного?

— Давай по-чесному, — повторив Пітер, ніби не почувши його слів.

Майк поглянув на Віктора та побачив у його очах тривогу. Він хотів щось сказати, проте саме в цю мить до воріт дісталися інші.

— Відчиняй, ніг'єре! — заверещав Генрі та затрусив рабицю з такою силою, що Пітер здивовано витріщився на нього. — Відчиняй! Відчиняй негайно!

— І не збираюся, — тихо відповів Майк.

— Відчиняй! — кричав Генрі. — Відчиняй, чорнопикий, щоб ти всрався!

Майк позадкував від воріт. Його серце було ладне вискочити з грудей. Він не пам'ятав, щоб колись у житті відчував такий страх, такий відчай. Вони вишикувалися перед воротами, кричали на нього, обзивали такими расистськими прізвиськами, яких він ніколи до того не чув: гуталін, тумба-юмба, чорнороб, чорничка, мавпа... Він ледь устиг помітити, як Генрі щось дістав зі своєї кишені та креснув сірником по нігтю

великого пальця, а потім щось червоне та кругле перелетіло через паркан, і він інстинктивно увернувся від вишневої бомби, яка розірвалася ліворуч від нього, здійнявши цілу хмару куряви.

Після вибуху всі замовкли. Не в змозі повірити в те, що сталося, Майк витріщався на хлопців крізь сітку паркану, а вони — на нього. Пітер Гордон був у край шокований, навіть Ригайло виглядав збентеженим.

"Тепер вони його бояться, — раптом подумалося Майку, і вперше всередині нього заговорив голос, новий, напрочуд дорослий голос. — Вони бояться, але не стануть його зупиняти. Треба забиратися звідси, Майку, або станеться щось страшне. Не всі вони хочуть, аби це сталося, може, цього не бажають Віктор і Пітер Гордон, але воно все одно станеться, бо так задумав Генрі. Тому вшивайся звідси. Забирайся чимшвидше".

Він зробив іще два-три кроки назад, і тоді Генрі Баверз сказав:

— Це я вбив твого собаку, ніг'тере!

Майк застиг на місці. Він почувався так, наче йому в сонячне сплетіння поцілили м'ячем для боулінгу. Він зазирнув Генрі Баверзу в очі та зрозумів, що той не бреше, — саме він убив містера Чіпса.

Момент усвідомлення здавався Майкові нескінченним. Він дивився в одурілі, неспокійні очі Генрі, у його почорніле від злоби обличчя, та подумав, що вперше йому відкрилося так багато Таємниць за раз, а серед них — правда про те, чого раніше Майк Навіть не уявляв собі: наскільки божевільним був Генрі Баверз. А передусім до нього прийшло розуміння, що світ жорстокий і несправедливий, і саме ця думка вихопила з нього крик: "Ах ти біложопий сцикливий виродку!"

Генрі розлючено вискnuв, кинувся на паркан і почав дертися вгору з жахливою, шаленою впертістю. Майк почекав ще трохи, ніби перевіряючи, чи той дорослий голос сказав йому правду, і дійсно, то була щира правда: після недовгих вагань інші хлопці також полізли через паркан.

Тоді Майк повернувся та знову побіг. Він мчав по залізничному депо, а між ногами плуталася його власна коротка тінь. Товарняк, який бачили Невдахи, подорожуючи Пустовищем, давно пропав за обрієм, і тепер Майк чув тільки дихання, що відлунювало в його вухах, та мелодійний передзвін рабиці, по якій лізли Генрі з товаришами.

Майк дістався трьох залізничних колій і рвонув через них, розкидаючи кросівками вугілля, що застрягло між шпалами. На другій колії він перечепився й відчув, як у кісточці спалахнув біль. Він підвівся та побіг далі. Позаду щось гупнуло — Генрі зістрибнув із паркана на землю й заволав: "Я вже йду по твою дупу, ніг'тере!"

Раціональна частина свідомості Майка вирішила, що Пустовище було єдиним місцем для порятунку. Якби йому вдалося туди спуститися, то він зміг би заплутати слід у заростях чагарнику чи бамбуку... або, якщо стане зовсім непереливки, можна буде залізти в один із тих стічних колодязів і перечекати.

Мабуть, він так би й вчинив, якби не пекуча злість, яка не мала нічого спільного з його раціональним "я". Він іще розумів, коли Генрі Баверз ганявся за ним за будь-якої можливості, але містер Чіпс? Навіщо вбивати містера Чіпса? "Мій СОБАКА не був

ніггером, ти, біложопий виродку", — на бігу подумав Майк і розізлився ще дужче.

Тепер він чув інший голос, який належав його батькові: "Я не хочу, аби про тебе пустили славу втікача... Все зводиться до того, що ти маєш бути обережним, коли відстоюєш свої права. Спитай саму себе, чи варто заїдатися з Генрі Баверзом..."

Майк біг навпростець через депо до складських бараків. За ними стояв іще один сітчастий паркан, що відокремлював депо від Пустовища. Спочатку Майк збирався залізти на той паркан і перестрибнути на інший бік. Натомість він круто повернув праворуч, до гравійного кар'єру.

Той гравійний кар'єр використовували в якості вугільного бункера приблизно до 1935 року. Поїзди, що прибували в Деррійське депо, колись набирали там горючі копалини. Потім прийшли дизелі, потім — електрички. Коли звідти вибрали останній запас вугілля (а рештки позбирали містяни, в яких стояли вугільні печі), місцевий підрядник ще кілька років добував там гравій, але в 1955 році прогорів, і відтоді бункер стояв закинутим. Довкола ями описувала широку дугу залізнична гілка, яка вела до маневрового парку, але рейки давно поржавіли, а з прогалини між прогнилими шпалами стирчали кущі амброзії. Вона росла і в кар'єрі, змагаючись за місце під сонцем із золотарниками та похиленими соняшниками. Серед рослин валялося вдосталь вугільного шлаку, який люди колись прозвали "клінкером".

По дорозі до бункера Майк скинув із себе сорочку. Від добіг до краю ями та озирнувся. Генрі в компанії своїх друзяк уже мчав через колії. Усе було гаразд — поки що.

Рухаючись якомога швидше, Майк набрав кілька жмень міцних клінкерів і кинув їх до клунку, який зв'язав із сорочки. Потім він побіг до паркану, розгойдуючи сорочку на руках. Замість того, щоб перелізти на інший бік загорожі, він став та обернувся до неї спиною, потім висипав вугілля на землю, нахилився та підібрав кілька клінкерів.

Генрі не помітив вугілля, бо бачив лише ніггера, який потрапив у глухий кут. Тож він нісся до нього й верещав.

— Ось тобі за мого собаку, виродку! — закричав Майк, навіть не помітивши, що з його очей полилися сльози. Він заніс руку над головою та жбурнув у Генрі уламок вугілля. Клінкер полетів по прямій, невідворотній лінії, попав Генрі прямо в лоба — хлоп! — і зрикошетив у повітрі. Генрі впав на коліна та обхопив голову руками. Між пальців одразу, немов хто махнув чарівною паличкою, побігла кров.

Інші хлопці забуксували, на їхніх обличчях застиг однаковий вираз крайньої недовіри. Генрі загорлав від болю та знову став на ноги, тримаючись за голову. Майк кинув ще один клінкер. Генрі увихнувся й попрямував до Майка. Коли Хенлон кинув третій камінець, Генрі прибрав одну руку від розбитого чола та без зайвих зусиль відбив клінкер. Тепер він посміхався.

— Зараз ти в мене так здивуєшся, — вимовив він, — зараз... ГОСПОДИ БУУУЖЕ!

Генрі хотів сказати щось іще, але з рота вирвався лише нерозбірливий гортанний звук. Майк жбурнув ще одну вуглину та цього разу влучив Генрі прямо в шию. Баверз знову опустився на коліна. Пітер Гордон ловив витрішки. Лось Седлер нахмурих брови,

ніби намагався розв'язати складну математичну задачу.

— Хлопці, та чого ж ви чекаєте? — спромігся вимовити Генрі. Між пальців струменіла кров. Голос звучав хрипко та чужорідно. — Хапайте його! Хапайте цього малого членосмока!

Майк не став чекати, поки вони дослухаються до Баверза. Він кинув сорочку, стрибнув на паркан і почав дертися вгору, коли відчув, що його ногу стиснули чийсь грубі пальці. Він поглянув униз та побачив обличчя Генрі Баверза, покривлене від болю й вимазане кров'ю та сажею. Майк смикнув ногою. У руках Баверза лишився його кросівок. Він стусонув голою ступнею Генрі в обличчя й почув хруст. Генрі знову закричав та відступив назад, хитаючись і хапаючись за розквашений ніс.

Інша рука, цього разу Ригаїла Хагґінса, ковзнула по штанині Майкових джинсів, але він зміг вирватися. Хенлон уже перекинув ногу через загорожу, коли щось ляснуло його по щоці з такою силою, що він на мить осліп. По обличчю потекла тепла цівочка. Щось ударило його в ногу, в передпліччя, в стегно. Вони кидалися в Майка його власними снарядами.

Він повис на руках, а потім зістрибнув на землю, двічі перекотившись через голову. За парканом починався порослий чагарником схил, і, може, саме він урятував Майкові зір чи навіть життя. Генрі знов наблизився до загорожі та кинув через неї один зі снарядів "М-80". Пролунав неймовірний вибух, залишивши по собі голу смугу землі серед трави.

У Майка задзвеніло у вухах. Він покотився дзиг'ю та спробував стати на ноги. Тепер він опинився серед високих заростів на краю Пустовища. Він провів рукою по правій щоці — пальці почервоніли від крові. Але він не сильно цим переймався, бо й не сподівався вийти з бійки неушкодженим.

Генрі кинув вишневу бомбу, але Майк вчасно її помітив та завиграшки увернувся.

— Хапайте його! — заревів Генрі й почав лізти на паркан.

— Господи, Генрі, та я не знаю...

То було занадто для Пітера Гордона, який ніколи не потрапляв у ситуацію, що так легко виходила з-під контролю та перетворювалася на дике місиво. Кров не повинна була пролитися, принаймні, не в його команді, коли все свідчило про те, що удача знаходилася на їхньому боці.

— То дізнайся, — відказав Генрі, озираючись на Пітера з паркану. Він повис на загорожі, наче роздутий отруйний павук у людській подобі. Він змірив Гордона ненависницьким поглядом, його очі налилися кров'ю. Копняк Майка розбив йому носа, хоча Генрі зрозумів це набагато пізніше.

— Краще дізнайся сам, або я прийду по тебе, йобаний придурку.

Хлопці полізли на паркан: Пітер і Віктор — трохи неохоче, а Ригаїло та Лось — так само радо, як і раніше.

Майк не став їх виглядати. Він розвернувся та побіг у кущі. Генрі волав йому навздогін:

— Я тебе знайду, ніг'єре! Я тебе знайду!

Невдахи дісталися дальнього кінця гравійного кар'єру, який тепер нагадував величезну віспину на порослій травою землі. Останній раз тут добували гравій три роки тому. Друзі оточили Стена та схвально позирали на пачку "Чорних кішок", коли пролунав перший вибух. Едді підстрибнув, бо досі переймався через піраній, яких нібито побачив у річці. Він гадки не мав, як виглядають справжні піранії, проте був цілком упевнений, що вони були зовсім не схожі на велетенських золотих рибок із зубами-пилками.

— Заспокойтесь, Едді-сан, — сказав Річі голосом Китайського Кулі. — То пльосто інсі дітлахи підливають петальди.

— Р-р-річі, ти н-наче за щ-щоку взяв, — зауважив Білл, і всі зареготали.

— Я стараюся, Великий Білле, — відповів Річі. — Може, одного прекрасного дня в мене все вийде, і я заслужу твою любов.

Річі послав йому ніжний поцілунок. Білл показав йому середнього пальця. Бен і Едді стояли по обидва боки від них і шкірилися.

— Я малий, а ти старенька, — раптом завів Стен Юріс, на диво вдало імітуючи голос Пола Енки[638], — так уже сталося, рідненька...

— То він співа! Госсоди-поми-нас, то він-таки співа! — завищав Річі Голосом Негритосика, а потім переключився на Диктора Муві-Тону. — Розпишися туточки, хлопче, прямо по пунктирній лінії...

Він закинув руку Стенові на плечі та подарував йому велетенську сяючу посмішку.

— Відростимо тобі хаер, хлопче. Дамо тобі гіт-тару. Дамо тобі...

Білл легенько й швидко поляскав Річі по руці. Усім кортіло попускати феєрверки.

— Відкривай пачку, Стене, — сказала Беверлі. — У мене є сірники.

Вони знову згуртувалися навколо Стена, і він обережно відкрив упаковку з петардами. На чорній етикетці стояли незрозумілі китайські ієрогліфи, а під ними містилося застереження англійською мовою, від якого Річі знову загиготів: "Не тримайте в руках після того, як запалите ґніт".

— Добре, що попередили, — сказав Річі, — бо я завжди затискаю їх у руці після того, як підпалю. Гадав, що це єдиний спосіб позбутися тих довбаних задилок на нігтях.

Неквапливо, майже благоговійно, Стен зняв червону пластикову обгортку та виклав на долоню пачку картонних трубочок — синіх, червоних і зелених. Ґноти були заплетені в косичку.

— Я розплутаю... — почав Стен, аж раптом пролунав іще один вибух, набагато гучніший за попередній. Луна повільно прокотилася Пустовищем. На східному краю звалища здійснюлася хмара галасливих чайок. Цього разу підстрибнули всі. Стен випустив із рук петарди та нахилився, щоб позбирати їх.

— Це динаміт? — схвильовано запитала Беверлі, дивлячись на Білла. Той підвів голову та широко розплющив очі. Вона подумала, що ніколи ще не бачила його таким гарним, хоча в поставі його голови читалася настороженість і напруга. Він був схожий на оленя, що зачув запах диму.

— Скоріш за все, це "М-80", — тихо промовив Бен. — Минулого Четвертого липня я гуляв у парку й бачив, як старшокласники підірвали парочку. Вони поклали один снаряд у металевий сміттевий бак. То звук був саме таким.

— А дірку в баці пробило, Скирте? — поцікавився Річі.

— Ні, але він сильно погнувся. Таке було враження, ніби туди заліз якийсь коротун і з усієї дурі влупив по стінці баку. Старшокласники втекли.

— Останній вибух прогримів ближче, — сказав Едді й також поглянув на Білла.

— То ви хочете підірвати ці петарди чи ні? — запитав Стен, який устиг розплести дюжину феєрверків, а решту охайно загорнув у провощений папір.

— Звісно, — озвався Річі.

— 3-3-заховай ї-ї-їх.

Усі здивовано й трохи злякано подивилися на Білла — їх вразила не сама фраза, а інтонація, з якою він її вимовив.

— 3-3-заховай ї-ї-їх, — повторив Білл, скрививши обличчя від зусиль, із якими йому доводилось випльовувати слова. З рота летіла слина.

— 3-3-зараз ш-ш-щось б-буде!

Едді облизав губи, Річі великим пальцем поправив окуляри, які сповзали по спітнілому носі, а Бен машинально присунувся ближче до Беверлі.

Стен відкрив рота, збираючись щось сказати, аж раптом стався новий, тихіший вибух — ще одна вишнева бомба.

— Кха-каміння, — вимовив Білл.

— Що, Білле? — перепитав Стен.

— Кха-кха-каміння. С-с-снаряди.

І Білл став збирати каміння та розпихувати його по кишенях, поки стало місця. Друзі дивилися на нього, неначе він з'їхав з глузду... а потім на чолі в Едді виступив піт. Він зрозумів, що таке напад малярії. Він уже відчував щось подібне в той день, коли він і Білл познайомилися з Беном (щоправда, зараз Едді, як і решта, подумки називав Бена Скиртом). Тоді Генрі Баверз із легкої руки розбив йому носа, але зараз відчуття були куди гірші. Здавалося, Пустовищу загрожує доля Хіросіми.

Бен став підбирати каміння, потім Річі, який замовк і рухався дуже швидко. Його окуляри сповзли геть із носа та з легким клацанням впали на гравій. Він бездумно підібрав їх та поклав за пазуху.

— Річі, ти чого? — спитала Беверлі тонким, натягнутим голосом.

— Не знаю, мала, — відказав Річі та продовжив збирати каміння.

— Беверлі, може тобі краще теє... піти до звалища, — запропонував Бен, тримаючи повні жмені камінців.

— Срала я на це, — відповіла вона. — Срала я на все це, Бене Генском.

Вона присіла та почала набирати каміння й собі.

Стен спостерігав, як вони хапали камінці, наче оскаженілі фермери, а тоді нахилився і став збирати сам, манірно зімкнувши губи в тонку лінію.

Едді відчув знайоме стискання, наче його горло хотіло звузитися до розміру щілини

у вушку голки.

"Тільки не зараз, чорт забирай, — несподівано подумав він. — Зараз я потрібен своїм друзям. Як сказала Беверлі, справ я на це все".

І він також почав збирати каміння.

9

Генрі Баверз виріс надто швидко, щоби рухатися спритно та жваво за звичних умов. Але зараз умови були незвичні. Він шаленів від люті та болю, і вони надавали йому короткочасних, проте незвичайних фізичних здібностей. Генрі розпрощався зі здоровим глуздом. Голова повнилася сірим димом і рожевим маревом, яке буває, коли пізнього літа в сутінках випаляють луки. Він мчав на Майка Хенлона, наче бик на червоний плащ матадора. Майк біг уздовж бункера вузькою стежкою, що врешті-решт мала вивести його до звалища, але Генрі вже геть озвірів і не звертав уваги на такі зручності, як стежини. Він понісся крізь переплетені колючі зарості, не відчуваючи ані маленьких порізів від шипів, ані ляпасів від гнучких гілок, що били його по обличчю, шиї та рукам. Єдина річ, про яку він міг зараз думати, це кучерява голова ніггера, що невпинно наближалася до нього. В одній руці Генрі тримав "М-80", а в іншій затиснув сірника. Коли він схопить ніггера, то кресне сірником, підпалить гніт і засуне ту бомбу прямо йому в ширінку.

Майк розумів, що Генрі наздоганяє його, та й інші теж не забаряться. Він спробував бігти швидше. Удари та подряпини завдавали неабиякого болю, з останніх сил він намагався не піддаватися паніці. Травма, що він її отримав, перетинаючи колії, виявилася набагато серйознішою, ніж здавалося попервах, і Майк почав шкутильгати та спотикатися. За ним стрімголов мчав Генрі, тріск і лязкіт його поступу навівав неприємні образи скажених псів чи ведмедів-шатунів.

Стежка уривалася прямо перед кар'єром, і Майк не стрибнув, а скоріше, впав у гравійну яму. Він прокотився аж до самого дна, став на ноги та встиг добігти до середини западини, коли помітив шістьох дітлахів. Вони вишикувалися в ряд, і на їхніх обличчях застиг якийсь химерний вираз. Лише згодом, коли Майкові випала нагода привести до ладу свої думки, він здогадався, чому їхні погляди видалися дивними: вони ніби чекали на нього.

— Допоможіть, — ледве вимовив Майк і пошкандибав до них. Інтуїтивно він звертався до високого рудоволосого хлопчика:

— Хлопці... дорослі хлопці...

Саме в цю мить у кар'єр утрівся Генрі. Він помітив шістьку дітей і став на півдорозі. Його обличчям промайнула невпевненість. Він озирнувся, заздрів своїх воїнів, а потім із посмішкою повернувся до Невдах (Майк стояв трохи позаду Білла Денбро та відхекувався).

— Я тебе знаю, пацан, — мовив він до Білла, а потім перевів погляд на Річі, — і тебе також. Де твої окуляри, чотириокий?

І перш ніж Річі встиг йому відповісти, Генрі побачив Бена.

— А щоб мене чорти вхопили! Єврей із товстуном теж тут! Це твоя подружка,

товстуне?

Бен підстрибнув, наче його тикнули під ребра.

З Генрі порівнявся Пітер Гордон. Підбіг Віктор і став по інший бік від Баверза. Ригайло та Лось Седлер причалапали останніми. Вони зайняли позиції біля Пітера та Віктора, і тепер протиборчі команди стояли одна навпроти одної двома рівними, майже парадними шеренгами.

Генрі важко дихав, і його голос більш скидався на ревіння бика, ніж на людську говірку:

— Я би залюбки звів рахунки з вами усіма, але не сьогодні. Мені потрібен ніггер. Тому вшивайтеся звідси, малі засранці.

— Точно! — хвацько додав Ригайло.

— Він убив мого собаку! — закричав Майк високим зламаним голосом. — Він сам сказав!

— Негайно йди сюди, — сказав Генрі. — Якщо прийдеш сам, то, може, я подарую тобі життя.

Майк затремтів, але з місця не рушив.

Чітко та м'яко вимовляючи слова, Білл заявив:

— Пу-пустовище належить нам. Тому с-самі забирайтеся з-звідси.

Генрі вирячив на нього очі. Йому наче ляпаса заліпили.

— І хто ж мене звідси вижене? Чи не ти, цибаню? — запитав він.

— М-м-ми всі, — відповів Білл. — Нам набридло б-б-бігати від тебе, Б-б-баверзе. За-за-забирайся.

— Ах ти ж довбаний заїко, — промовив Генрі, нахилив голову та кинувся вперед.

Білл мав повну жменю каміння. Усі невдахи тримали жмені камінців, окрім Майка та Беверлі, яка встигла підібрати лиш один. Білл став жбурляти снаряди в Генрі — не поспішаючи, проте сильно та досить мітко. Перший камінь пролетів повз, другий влучив Генрі в плече. Якби за третім разом Білл промазав, то Генрі устиг би його дістатися та повалити на землю. Але камінь знайшов свою ціль, попавши в похилену голову Баверза.

Генрі скрикнув від болю й несподіванки, підвів погляд... і отримав ще чотири удари — одне невеличке любовне послання попало йому в груди від Річі Тозіера, друге, від Едді, зрикошетило від лопатки, третє, від Стена Юріса, дісталось гомілки, а єдиний камінець Беверлі прилетів йому в живіт.

Не вірячи власним очам, Генрі знову глянув на Невдах, і тоді в повітря здійнявся цілий шквал снарядів. Генрі впав на спину з перекошеним від болю обличчям.

— Нумо, хлопці, ви чого?! — закричав він. — Допоможіть мені!

— Ви-випалом паль! — віддав наказ Білл і, не чекаючи, поки інші візьмуть із нього приклад, кинувся вперед.

Невдахи сунулись за Біллом, жбурляючи каміння не лише в Генрі, а й у його підлеглих. Дорослі хлопці почали підбирати з землі амуніцію, проте багато не назбирали, бо їм уже добряче всипали перцю. Пітер Гордон скрикнув, коли в нього

влучив снаряд Бена, роздряпавши вилицю до крові. Він відступив на кілька кроків, повагався, нерішуче кинув камінець чи два і... пустився навтьоки. З нього було досить, справи так не робляться на Західному Бродвеї.

Генрі несамовито згріб жменю каміння. Невдахам на щастя, більшість із них виявились дрібною галькою. Він кинув один великий уламок у Беверлі та подряпав їй руку. Вона зойкнула.

Бен із криком кинувся на Генрі Баверза, який вчасно озирнувся, аби його помітити, але не досить швидко, аби увернутися. Бен збив його з ніг, бо важив фунтів сто п'ятдесят, якщо не всі сто шістдесят, тож результат сутички був наперед відомий. Генрі не просто розтягнувся на землі, а відлетів убік, приземлився на спину й покотився. А Бен уже знову мчав на нього, не помічаючи пекучого болю у вусі, коли Ригайло Хаггінс поціли в нього брилою розміром із м'яч для гольфу.

Генрі намагався стати навколішки, проте Бен добіг до нього та з усією силою копнув ногою у кросівку в ліве стегно. Генрі важко перекотився на спину й підвів на Бена палаючі очі.

— Не можна кидатись камінням у дівчаток! — закричав Бен. Він не пам'ятав, щоб колись у житті відчував такий гнів. — Не можна...

І раптом Бен помітив, як Генрі креснув сірником, і в його руці спалахнув вогонь. Баверз підніс сірник до товстого ґноту "М-80", а потім кинув вибухівку Бенові в обличчя. Не усвідомлюючи власних дій, Бен відбив її долонею, змахнувши рукою так, ніби цілився ракеткою у волан. "М-80" полетіла вниз. Генрі побачив, як до нього наближається снаряд, вибалушив очі та з криком відкотився вбік. За долю секунди петарда вибухнула, опаливши та порвавши на Генрі сорочку.

Тієї ж миті Бена вдарив Лось Седлер, і Генском упав на коліна. Бен прикусив язика, з рота полилася кров. Він ошелешено кліпнув очима. Лось кинувся вперед, але не встиг дістатися того місця, де завалився Бен, як позаду нього опинився Білл і засипав здорованя градом камінців. Лось заволав та повернувся до Денбро.

— Ти напав зі спини, жовторотий! — скрикнув він. — Це, бля, не по правилах!

Він уже наготувався відбити атаку, коли до Білла приєднався Річі й почав його обстрілювати. Аргументи Лося щодо жовторотості не справили жодного враження на Річі, бо він на власні очі бачив, як п'ятеро великих хлопців гналися за переляканим Майком, тож йому було вкрай важко прирівняти їх до Короля Артура та Лицарів Круглого столу. Один із камінців Річі розпорів Лося шкіру над лівою бровою, і той завив.

Едді та Стен Юріс приєдналися до Білла й Річі. Беверлі підбігла до них. Із рани на її руці струменіла, кров, проте в очах горів вогонь. Полетіло каміння. Ригайло Хаггінс закричав, коли один зі снарядів улучив йому в лікоть. Він незграбно закрутився на місці, потираючи забите місце. Генрі підвівся на ноги. Сорочка на спині висіла дрантям, проте шкіра якимось дивом уціліла. Але перш ніж Баверз устиг повернутися обличчям до Невдах, Бен Генском запустив камінець йому в потилицю, і він знову повалився на коліна.

Того дня Віктор Кріс завдав найбільшої шкоди Невдахам: частково тому, що він був вправним пітчером із сильною подачею, але в основному (як би це парадоксально не звучало) тому, що не отримував жодної насолоди від цієї сутички. Йому все менше хотілося брати в ній участь. У такій бійці можна отримати серйозні поранення: розтрощити голову якомусь малюку чи повибивати всі зуби, або навіть око. Але, оскільки він там уже опинився, то збирався битися до останнього.

Завдяки цьому внутрішньому спокою в нього знайшлися зайві півхвилини, щоби набрати жменю ваговитих снарядів. Поки Невдахи перегруповувалися у нову артилерійську шеренгу, він кинув один в Едді та попав у підборіддя. Каспбрак упав і заплакав, із рани потекла кров. Бен повернувся до нього, але Едді вже ставав на ноги. Його бліду шкіру заливала яскраво-червона кров, очі звузилися.

Віктор метнув камінь у Річі, і снаряд із глухим стуком влучив йому в груди. Річі кинув камінь у відповідь, але Вік легко увернувся й поцілів у Денбро. Білл відкинув голову назад, але не встиг: камінь розкріїв йому щоку.

Білл повернувся до Віктора. Їхні погляди зустрілися, і Вік побачив щось таке в очах того малого заїки, що налякало його до всирачки. Неймовірно, але з його губ мало не вирвалася фраза: "Я не хотів"... проте такі речі не можна казати жовторотій малечі. Якщо не хочеш, щоб друзяки глузували з тебе до кінця життя.

Білл рушив на Віка, а Вік — на Білла. Одночасно, ніби підкорившись якійсь невимовленій команді, вони стали кидати одне в одного каміння, продовжуючи наступ. Бій навколо припинився, бо всі дивилися на них, навіть Генрі повернув голову до дуелянтів.

Віктор підстрибував й ухилявся, але Білл навіть бровою не повів. Каміння било його в груди, плечі, живіт. Один снаряд чиркнув біля самого вуха, а Біллові й діла не було — він продовжував жбурляти один камінь за іншим, із убивчою силою посилаючи їх у Віка. Третій удар прийшовся Вікові в коліно. Щось хруснуло, і Віктор приглушено застогнав. У нього закінчилися снаряди, а у Білла лишався ще один камінець. Камінь був білим та гладеньким, із прожилками кварцу, а розміром та формою нагадував качаче яйце. Вікторові Крісу він здавався напрочуд важким і твердим. Білл стояв за п'ять футів від нього.

— 3-забирайтеся 3-з-звідси, за-зараз же, — сказав він, — інакше я ро-розколю тобі г-голову, як г-горіх. Я н-не ж-жартую.

Віктор зазирнув йому в очі та зрозумів, що Білл дійсно був налаштований серйозно. Не промовивши ні слова, він повернувся до Денбро спиною та пішов у тому ж напрямку, в якому зник Пітер Гордон.

Ригаїло та Лось Седлер невпевнено озиралися. Червона цівка збігала з кутика рота Лося, а обличчя Ригаїла заливала кров із рваної рани на чолі.

Генрі ворухив губами, але не міг вичавити з себе ані звуку. Білл повернувся до Генрі.

— За-за-забирайся, — сказав він.

— А якщо не заберуся?

Генрі хотів говорити впевнено, навіть нахабно, але в його очах Білл прочитав зовсім інші емоції. Баверз був наляканий. Він піде. Білл мав би відчувати радість від перемоги, але натомість був просто виснажений.

— Я-якщо не за-заберешся, — відповів він, — м-ми т-тобі задамо га-гарячих. Гадаю, ш-шестеро д-дітлахів зможуть п-покласти тебе на л-л-лікарняне ліжко.

— Семеро, — сказав Майк Хенлон і приєднався до зграї. У кожній руці він тримав по камінцю розміром із софтбольний м'яч. — Тільки спробуй, Баверзе. Я залюбки з тобою поквитаюся.

— Ах ти йобаний НІГґЕР! — вимовив Генрі. Його голос уривався й тремтів від сліз. Цей голос вибив рештки завзяття з Ригайла та Лося. Вони позадкували, з млявих рук повипадали останні камінці. Ригайло роззирнувся довкола, ніби не тямлячи, де знаходиться.

— Забирайтеся з нашого місця, — сказала Беверлі.

— Заткайся, пизда, — кинув Генрі. — Ти...

У нього полетіли одразу чотири снаряди, і всі влучили в ціль. Він скрикнув і почав дертися нагору поміж чахлих бур'янів. Дрантя, що лишилося замість сорочки, тріпотіло та цвяхало його по спині. Генрі перевів погляд із серйозних, дорослих облич дітлахів на Ригайла та Лося. Від них було годі чекати підмоги. Лось знітився та відвернувся.

Генрі піднявся на ноги, схлипуючи та шморгаючи розбитим носом.

— Я вас усіх повбиваю, — сказав він, аж раптом зірвався з місця та побіг до стежки. За мить його й слід простиг.

— Д-давайте, — промовив Білл і подивився на Ригайла, — за-забирайтеся. І б-більше не п-приходьте сю-сюди. Тепер П-п-пустовище наше.

— Ти пожалкуєш, що перейшов дорогу Генрі, малий, — сказав Ригайло. — Ходімо, Лось.

І вони пішли геть, похнюпивши голови та не озираючись.

Семеро дітлахів стали півколом. Усі вони отримали бойові поранення. Апокаліптичне кам'яне побоїще тривало не більше чотирьох хвилин, але Білл почувався так, наче без перепочинку пройшов усю Другу світову війну, змагаючись на обох фронтах.

Тишу урвав Едді Каспбрак. Він сипів, намагаючись вдихнути повітря. Бен рушив до нього, проте три бісквіти "Твінкіз" і чотири шоколадні тістечка "Дінг-Донг", які він з'їв по дорозі до Пустовища, почали перекочуватись у шлунку та проситися назовні. Він промчав повз Едді в кущі, де й виблював їх, намагаючись зробити свою справу якомога тихіше.

До Едді підійшли Річі та Бев. Беверлі обійняла хлопчика за тонку талію, поки Річі діставав із його кишені інгалятор.

— Тримай, Едді, — сказав він.

Едді зробив рвучкий надсадний вдих.

— Дякую, — нарешті спромігся вимовити він.

Із кущів вийшов Бен, червоніючи та утираючи рота. Беверлі підійшла до нього та

взяла його за обидві руки.

— Дякую, що заступився за мене, — сказала вона.

Бен кивнув і подивився на свої брудні кросівки.

— Нема за що, мала, — відповів він.

Один за одним Невдахи обернулися до темношкірого хлопчика Майка. Вони вивчали його уважно, насторожено. Майкові була знайома ця цікавість, на нього так дивилися все життя. Він чесно поглянув їм у вічі.

Денбро перевів погляд із Майка на Річі. Річі зустрівся поглядом із Біллом. І Великий Білл майже почув тихе клацання, коли останнє коліщатко стало на своє місце в механізмі невідомого йому призначення. Спина вкрилася гусячою шкірою. "Тепер ми всі в зборі", — подумав він, і ця здогадка була такою потужною, такою правильною, що Біллові на секунду здалося, ніби він вимовив її вголос. Проте не було потреби її висловлювати, бо по очах своїх друзів він зрозумів, що вони відчували те саме: і Річі, і Бен, і Едді, і Беверлі, і Стен.

"Тепер ми всі в зборі, — знову подумалося йому. — Тож поможи нам, Боже. Протистояння починається. Господи, поможи нам".

— Як тебе звати, малий? — спитала Беверлі.

— Майк Хенлон.

— Хочеш підірвати парочку петард? — запитав Стен, і Майк широко посміхнувся у відповідь.

Розділ 14

Альбом

1

Виявляється, Білл не один такий — вони всі несуть випивку.

Білл має бурбон, Беверлі — горілку та пачку апельсинового соку, Річі — пак пива на шість бляшанок, Бен Генском — пляшку "Дикої індики", [639] а Майк тримає ще один пак пива в маленькому холодильнику, що стоїть у підсобці.

Едді Каспбрак приходить останнім, тримаючи в руках маленький коричневий пакет.

— Що там у тебе, Едді? — питає Річі. — "За-Рекс" чи "Кул-Ейд"? [640]

Едді знічено посміхається й дістає дві пляшки: джину та сливового соку.

Друзі мовчать, наче громом уражені, а потім Річі тихо каже:

— Викличте хтось людей у білих халатах. Едді Каспбраку нарешті зірвало дах.

— До речі, джин зі сливовим соком дуже корисний, — виправдовується Едді. Вони регочуть, і вибух радості відбивається від стін мовчазної бібліотеки, перекочується скляним коридором між залом для дорослих та дитячим корпусом.

— Ну, Едді, — каже Бен, утираючи сльози з очей, — ти вже як печеш, то печеш! Можу закластися, що твій коктейль хмелить за милу душу.

Посміхаючись, Едді бере паперовий стаканчик, наповнює його на три чверті сливовим соком і помірковано додає дві кришечки джину.

— Ох, Едді, я тебе люблю, — зітхає Беверлі. Едді здивовано підводить на неї очі, але

посмішка не сходить із його обличчя. Беверлі дивиться на нього, потім потуплюється в стіл і додає:

— Я вас всіх люблю.

— М-ми теж тебе любимо, Б-бев, — каже Білл.

— Так, — озивається Бен, — ми тебе любимо.

Він піднімає брови й сміється:

— Гадаю, ми досі любимо одне одного... Ви хоч уявляєте, як рідко таке трапляється?

Усі замовкають, і Майк без особливого подиву помічає, що Річі вдягнув окуляри.

— Контактні лінзи почали пекти, довелося їх зняти, — коротко відповідає Річі на питання Майка. — Давайте перейдемо до справи.

І вони знову дивляться на Білла, як і тоді в гравійному кар'єрі. Майк думає: "Вони звертаються до Білла, коли їм потрібен лідер, і до Едді — коли потрібен штурман. Перейдемо до справи... що це в біса за фраза така? Може, розказати їм, що трупи дітей, які знайшли тоді й знаходять зараз, були не з'гвалтовані, а частково з'їдені? Чи розповісти їм, що в мене дома є сім шахтарських касок із потужними ліхтарями над щитками, і одна з них призначається хлопцеві на ім'я Стен Юріс, який вирішив "не з'являтися на люди", як ми тоді казали. А може, просто відправити їх по домівках і наказати гарненько виспатися, бо все скінчиться завтра вдень чи вночі, закінчиться для Нього або для нас".

Можливо, не варто висловлювати такі думки, бо, як вони вже з'ясували, Невдахи досі люблять одне одного. За останні двадцять сім років багато чого змінилося, але це, якимось дивом, — ні. Це наша остання надія, думається Майкові.

Єдине, з чим треба зараз розібратися, це наздогнати хід подій, з'єднати теперішнє з минулим, аби смуга досвіду скрутилася в яке-не-яке колесо. "Так, — думає Майк, — так і є. Сьогодні склепаємо колесо, а завтра подивимося, чи воно закрутиться... як тоді, коли ми прогнали великих хлопців із гравійного кар'єру та геть із Пустовища".

— Ви вже все пригадали? — звертається Майк до Річі.

Річі робить ковток пива та хитає головою.

— Я пам'ятаю, як ти розповідав про птаха... і про курильню, — він шкіриться й продовжує: — Ми з Бевві та Беном сьогодні про це згадували. Ото була кімната жахів — заїб...

— Біп-біп, Річі, — посміхається Беверлі.

— Ну, самі розумієте, — каже він, так само вишкіряючись та поправляючи окуляри на носі старим, до болі знайомим жестом малого Річі. Він підморгує Майкові: — Що, Мікі, двоє нас і ми з тобою?

У Майка вихоплюється смішок, і він киває.

"Міс Скавлеть! Міс Скавлеть! — пищить Річі голосом Негритосика. — Шося мені запарко в тій курильці, міс Скавлеть!"

Білл сміється й каже:

— Ще одне архітектурне звершення інженерного генія Бена Генскома.

Бeverлі киває:

— Ми копали собі хатку-клуб, коли ти, Майку, приніс у Пустовище альбом свого батька.

— Господи Ісусе, — вихоплюється в Білла, і він підскакує, як на голках. — Ті фотографії...

Річі похмуро киває:

— Той самий фокус, що відбувся в кімнаті Джорджі. Проте цього разу ми вже всі побачили.

— Я згадав, що сталося з зайвим срібним долларом, — зауважує Бен.

Всі обертаються до нього.

— Перед тим як сюди приїхати, я залишив три інші монети другові, — тихо говорить Бен. — Хай своїм дітям віддасть. Я знав, що був іще четвертий доллар, проте не міг згадати, куди він подівся. Я тепер згадав.

Бен дивиться на Білла й продовжує:

— Ми відлили з нього кулю, чи не так? Ти, я і Річі. Спочатку хотіли зробити справжні срібні набої...

— Ми були впевнені, що ти з цим упораєшся, — погоджується Річі. — Але врешті-решт...

— Зазнали н-н-невдачі, — повільно киває Білл. Спогади, наче шматки головоломки, самі по собі стають на свої місця, і він знову чує тихе, далеке клацання. "Ми вже близько", — думає він.

— Ми повернулися на Нейболт-стрит, — каже Річі. — Ми всі.

— Ти врятував мені життя, Великий Білле, — раптом вставляє Бен, але Білл лише хитає головою. Бен наполягає: — А таки врятував.

Цього разу Білл не заперечує. Він підозрює, що саме так і зробив, хоча не пам'ятає напевне... чи це був саме він? Може, Беверлі... не пригадується. Поки що.

— Перепрошую, — каже Майк, — мушу дістати свій пак із холодильника.

— Бери моє, — пропонує Річі.

— Хенлони не п'ють пиво білих людей, — відповідає Майк. — Тим паче, твоє, Базікало.

— Біп-біп, Мікі, — серйозно каже Річі, і Майк виходить по своє пиво на теплій хвилі сміху.

Він умикає світло в підсобці. У маленькій тісній комірці стоять обшарпані стільці, кав'ярник "Сілекс", який уже давно треба почистити, дошка оголошень, заліплена старими записками, квитанціями та графіками чергувань, а ще валяється кілька коміксів "Нью-Йоркер" із жовтими, загнутими сторінками. Майк відкриває холодильник і відчуває, як його проймає студений жах, проймає до кісток, наче мороз, який буває в лютому місяці лише в Деррі, коли здається, що квітень ніколи не прийде. На крижаному потоці впливають сині та оранжеві кульки, десятки повітряних кульок, що переплітаються в новорічний святковий оберемок, і Майк несвідомо загадується крізь страх: "Бракує тільки пісні "У сиву давнину" у виконанні Гая Ломбардо".[641]Кульки

пролітають повз його обличчя та зринають під стелю підсобки. Майкові хочеться закричати, але він не може, бо помічає, що ховалося за кульками, що Воно засунуло йому до пива в холодильник, немов закуску на пізній вечір, після того, як його нікчемні друзі розкажуть свої нікчемні історії та вкладуться спати у свої орендовані ліжка в рідному місті, яке перестало бути для них рідним.

Майк робить крок назад і затуляє обличчя руками, намагаючись позбутися видіння. Він перечіпляється через стілець, замалим не падає та віднімає руки від очей. Вона й досі там — відрізана голова Стена Юріса стоїть біля Майкового пака "Бад Лайт". Та голова належить не дорослому чоловікові, а одинадцятирічному хлопчикові. Його рот відкритий у беззвучному крику, але Майк не бачить ані зубів, ані язика, бо рот напханий пташиним пір'ям. Світло-коричневі, неймовірно великі пір'їни. Він добре знає, якому птахові вони належать. Так. Звісно, так. Він бачив того птаха в травні 1958 року, а пізніше вони всі зустрілися з ним у серпні, а багато років потому, коли він навідував свого помираючого батька, то дізнався, що Вілл Хенлон також уздрів того птаха, як вибирався з палаючої "Чорної мітки". Із понівеченої шиї Стена скрапувала кров і збиралася в густу калюжу на нижній полиці холодильника. В яскравому світлі лампочки вона виблискувала темно-рубіновими кольорами.

— У... у-у... — вичавлює з себе Майк і замовкає. Голова розплющує очі, і ці сріблясті, палаючі очі належать Клоуну Пеннівайзу. Зіниці обертаються до Майка, і губи починають розходитися й стискатися довкола пір'я. Голова намагається щось сказати, може, зробити пророцтво, як ті оракули в грецьких п'есах.

"Мені захотілося приєднатися до вас, Майку, бо вам без мене не перемогти. Не перемогти, і ти знаєш, чому, чи не так? Якби я з'явився, так би мовити, у повному складі, тоді у вас був би який-не-який шанс. Але я не витримав психічного тиску — нема з американця такого зиску, тож я загуб собі на самоті, тямиш, пиріжечку, чи ні? Все, чим ви шестеро можете займатися, це позіхати про старі часи, а потім піти на вірну смерть. Тому я вирішив завчасно вас попередити, аби ви головами не полягли. Головами! Второпав, Майку, старий друже? Догнав, ніггерський виблядку?"

— Ти не справжній! — кричить Майк, проте з рота не виходить ані звуку, наче з телевізора, в якому вимкнули гучність.

Він не вірить своїм очам, коли голова гротескно підморгує.

"Я справжній, про що мова. Справжній, як сніг узимку. Ти знаєш, про що я, Мікі. Ви шестеро намагаєтесь злетіти на реактивному літаку без гальмівної системи. Який смисл підніматися в повітря, якщо не зможеш приземлитися? Немає смислу спускатися, якщо не зможеш піднятися, чи не так? Вам ніколи не згадати дотепних жартів чи головоломних загадок. Вам ніколи не вдасться розсмішити мене, Мікі. Ви забули, як перетворювати крики на сміх. Біп-біп, Мікі, що скажеш? Пам'ятаєш птаха? Усього лиш горобець, але диви, який великий, еге ж? Завбільшки з сарай, завбільшки з тих дурнувятих монстрів із японських жахастиків, яких ти так боявся в дитинстві. Давно минули ті часи, коли ти знав, як прогнати цього птаха. Повір мені, Мікі. Якби ти трохи подумав своєю головою, то забрався би звідси, з Деррі, одразу б забрався. Але

оскільки ти нею не думаєш, то знайдеш її якось у холодильнику. Тож на сьогодні головне правило з безпеки життя таке: думай, поки є чим, мій любий друже".

Голова перекочується на обличчя, зі страшним хрустом підминаючи під себе пір'я, та вивалюється з холодильника. Вона гупає на підлогу та котиться до Майка, наче погрозливий м'яч для боулінгу. Закривавлена шевелюра міняється місцями з оскаленим обличчям. Голова котиться до нього, залишаючи по собі липкий слід із крові та поламаного пір'я, жамкаючи губами навколо пухнастого кляпу.

"Біп-біп, Мікі! — кричить голова, і Майк перелякано задкує від неї, відмахуючись руками. — Біп-біп, біп-біп, біп-бля-біп!!!"

Раптом лунає гучний хлопок, ніби хтось вибив пластикову пробку з пляшки дешевого шампанського. Голова зникає (Справжня, — хворобливо думає Майк. — Нема нічого надприродного в тому хлопку. То просто повітря проривається у вакуум... вона справжня, о Господи, вона справжня). Тонке мереживо кривавих бризок здійснюється в повітря, а потім скрапує на підлогу. Хоч не треба буде вичищати підсобку. Керол усе одно нічого не помітить, навіть якщо їй доведеться продиратися крізь ті кульки до конфорки за першою чашкою кави. Як зручно. Майк істерично гикотить.

Він дивиться на стелю, і, звісно ж, кульки все ще там. На синій написано: "ДЕРРІЙСЬКІ НІГґЕРИ ВІЛЬНІ, МОВ ПТАХИ", а на оранжевій: "НЕВДАХИ ЗАЗНАЮТЬ НЕВДАЧ, ПРОТЕ СТЕНЛІ ЮРІС БЕРЕ ГОЛОВУВАННЯ НА СЕБЕ".

"Немає смислу злітати, якщо не приземлишся, — запевняла його голова, — немає смислу спускатися, якщо не зможеш піднятися". Останнє твердження нагадує йому про завбачливо куплені шахтарські каски. Невже це правда? Раптом він звертається думками до того дня, коли вперше прийшов у Пустовище після кам'яного побоїща. То було шосте липня, через два дні після того, як він узяв участь у параді на честь Четвертого липня... за два дні після того, як він уперше побачив Клоуна Пеннівайза на власні очі. Це сталося після того, як він вислухав історії Невдах у Пустовищі, несміливо переповів свою, а потім пішов додому та попросив батька погортати старий альбом із фотографіями.

Навіщо він пішов у Пустовище того дня шостого липня? Звідки він знав, що Невдахи будуть там? Здавалося, він не просто знав, що знайде їх у Пустовищі, він знав, де саме їх шукати. Майк згадав тоді, як друзі обговорювали якусь клубну халабуду, але підозрював, що вони завели цю розмову, аби не говорити про щось інше, чого вони ще не знали, як описати.

Майк підводить погляд на кульки, але не бачить їх. Він намагається згадати, як усе сталося того спекотного, задушливого дня. Раптом йому стає конче необхідно освіжити в пам'яті всі події до найменших деталей, пригадати, про що він думав на той час.

Бо саме тоді все почалося. Невдахи й раніше розмовляли про те, як Його убити, але не було жодного поступу, жодного плану дій. Увечері того ж дня Білл, Річі та Бен пішли до бібліотеки, щоб провести більш серйозне дослідження з питання, яке Білл підняв у собі за день до того, чи за тиждень, чи за місяць. Усе почалося...

— Майк? — гукає Річі з читального залу, де зібралися друзі. — Ти там не помер?

"Майже", — думає Річі й дивиться на кульки, кров та пір'я в холодильнику.

Він гукає у відповідь:

— Краще йдіть сюди, самі все побачите.

Він чує човгання стільців і приглушені голоси. Він чує, як Річі каже: "Господи Боже, що сталося цього разу?", але інше вухо, вухо пам'яті, чує, як Річі каже дещо інше, і раптом до Майка приходить потрібний спогад. Він навіть розуміє, чому так довго не міг уловити цієї думки. Коли він того дня спустився в Пустовище, у його найглибшу, найтемнішу гущавину, Невдахи... не здивувалися його появі. Він пригадує, що Бен жував "Твінкіз", Беверлі та Річі курили сигарети, Білл лежав на спині, закинувши руки за голову, і дивився в небо, Едді та Стен з сумнівом поглядали на натягнуті між кілками стрічки, що утворювали на землі квадрат із кожною стороною по п'ять футів завдовжки.

Жодного подиву, жодних питань, ніби нічого такого не сталося. Він просто прийшов, і його прийняли в компанію. Неначе підсвідомо чекали на нього. І його третє вухо пам'яті чує, що Річі, так само, як і цього вечора в бібліотеці, подав Голос Негритосика: "Госсоди, Міс Скавлеть, оно йде...

2

те малесе негритосе! Госсоди-поми-нас, моя не знати, куди ся діти в сім Пустовиську! Ся диви на ту-таки бруднючу головасю, Великий Білле!"

Білл навіть не поворухнувся й продовжував замріяно спостерігати, як по небу котилися опасисті літні хмари. Він розмірковував над питанням, яке вимагало від нього цілковитої зосередженості. Проте Річі не образився на брак уваги та гнів собі далі:

— Ото ся дивлю на бруднючу головасю та й думку гадаю, що моя хотіти мнятного джуліпа! Моя пити йо тама, на г'нку, де бу'є троха холодку...

— Біп-біп, Річі, — сказав Бен із повним ротом "Твінкіз", і Беверлі засміялася.

— Привіт, — невпевнено сказав Майк. Його серце билось трохи швидше, ніж зазвичай, але він не збирався відступати. Він завинив їм слова подяки, а його батько казав, що треба завжди віддавати борги, і чимшвидше, поки відсотки не набіжать.

— Привіт, — вимовив Стен, озирнувшись на нього, а потім знову поглянув на стрічки, натягнуті між кілками в центрі галявини. — Бене, а ти впевнений, що воно спрацює?

— Спрацює, — відповів Бен. — Привіт, Майку.

— Хочеш сигарету? — спитала Беверлі. — У мене ще дві залишилося.

— Ні, дякую, — відповів Майк, глибоко вдихнув і сказав: — Я хотів подякувати вам усім за те, що ви того дня прийшли мені на допомогу. Ті хлопці хотіли мене скривдити, причому дуже сильно. Вибачте, що вам за мене теж перепало.

Білл тільки відмахнувся:

— Н-н-не х-х-хвилюйся, т-то п-п-пусте. М-ми цілий р-р-рік х-х-хотіли з ними п-п-п-поквитатися, — він раптом сів та глянув на Майка з щирою цікавістю. — М-м-можна тебе п-про щось с-с-спитати?

— Давай, — відповів Майк і неспіливо присів. Він уже чув подібні передмови.

Малий Денбро збирався запитати його, як воно бути негром. Але натомість Білл сказав:

— Я-як ти г-г-гадаєш, коли Л-л-ларсен к-кинув н-ноу-х-хітер[642] на Світовому К-кубку два роки тому, й-йому п-просто п-п-пощастило?

Річі надто глибоко затягнувся сигаретою й закашлявся. Беверлі доброзичливо поляскала його по спині:

— Ти ще зелений, Річі, з часом навчишся.

— Здається мені, Бене, що воно завалиться, — занепокоєно сказав Едді, поглядаючи на відмірений кілками квадрат. — Не знаю, чи до вподоби мені ідея бути похованим живцем.

— Ніхто не збирається ховати тебе живцем, — відповів Бен, — а як таке станеться, то присмокчися до свого старого доброго інгалятора, поки тебе хтось не витягне.

Стенлі Юрісу цей жарт видався напрочуд соковитим. Він відкинувся на ліктях, задер голову до неба та реготав, поки Едді не копнув його в гомілку й не наказав заткатися.

— Пощастило, — нарешті відповів Майк. — Гадаю, будь-яка гра з ноу-хіттером більше залежить від везіння, ніж від майстерності гравців.

— Я-я-я т-теж так д-думаю, — сказав Білл. Майк чекав, поки він іще щось запитає, але здавалося, що Білла задовольнила його відповідь. Денбро знову ліг, зімкнув руки за головою та повернувся до споглядання хмар, що пливли у небі.

— А що ви тут робите? — поцікавився Майк, позираючи на квадрат зі стрічок, нап'ятих на кілки при самій землі.

— О! Це одна зі щотижневих геніальних ідей Скирти, — пояснив Річі. — Останнього разу він запрудив Пустовище, то вже було нівроку, але цього разу нас чекає справжній прорив в інженерії. Завдання цього місяця — "Накопай собі хатку-клуб. Наступного місяця...

— Н-не треба о-о-опускати Б-б-бена, — сказав Білл, так само дивлячись на небо. — Буде д-д-дуже к-к-круто.

— Заради всього святого, Білле, я просто жартую.

— З-з-забагато ж-ж-жартуєш, Р-Річі.

Річі зустрів докір мовчанкою.

— Усе одно, щось я не второпаю, — сказав Майк.

— Ну, все дуже просто, — відповів Бен. — Їм захотілося побудувати хатку-клуб на дереві, і ми б із цим упоралися, але люди мають погану звичку випадати з тих будиночків і ламати собі кістки...

— Диваче-диваче... позич кісточок[643], — промовив Стен і знову зареготав. Друзі спантеличено дивилися на нього. Стен не відрізнявся особливим почуттям гумору, і жарти в нього виходили досить специфічні.

— А ви, сеньйоре, трохи теє... локо, — сказав Річі. — То все спека й кукарачі,[644] я так тумкаю.

— Менше з тим, — продовжив Бен, — ми збираємося викопати яму в п'ять футів по тому квадрату, що я окреслив кілками. Гадаю, глибше рити не можна, бо натрапимо на

ґрунтові води. Вони тут прямо на поверхні. Потім укріпимо стіни, щоб вони не завалилися.

Тут він уважно поглянув на Едді, але той все одно непокоївся.

— А потім що? — зацікавлено спитав Майк.

— Настелимо дах.

— Тобто?

— Закладемо яму зверху дошками. Облаштуємо дверцята чи люк, через який можна буде потрапити всередину, навіть вікна, якщо захочемо...

— Нам знадобляться з-з-завіси, — сказав Білл, не відриваючи погляду від хмар.

— Можна купити в лавці Рейнольдса, — відповів Бен

— У-у в-в-вас є к-кишенькові г-г-гроші?

— У мене є п'ять доларів, — озвалася Беверлі. — Назбирала, як із дітьми няньчилася.

Річі одразу порачкував до Бев, зазираючи їй в очі та примовляючи:

— Я тебе кохаю, Бев. Виходь за мене заміж? Ми будемо жити в сосновому бунгало...

— У чому? — перепитала Беверлі, поки Бен дивився на них поглядом, в якому змішалися тривога, утіха й зосередженість.

— У бонловому суснало, — відповів Річі. — По п'ять баксів за штуку, солоденька. Житимемо там утрьох: ти, я і дитинча...

Беверлі розсміялася, зачервонілася та відсунулась подалі від Річі.

— В-в-витрати ділимо п-п-порівну, — зауважив Білл. — Для цього ми й створили к-клуб.

— Тож коли ми настелимо дах із дошок, — оповідав далі Бен, — то обмажемо його спеціальним клеєм під назвою "Тенгл-Трек" та встелимо дерном. Може, накидаємо соснових голок. Ми будемо сидіти внизу, а люди, особливо такі, як Генрі Баверз, ходитимуть прямо в нас над головами та гадки не матимуть, де ми є.

— Ти це сам придумав? — здивувався Майк. — Ого, здорово!

Бен осміхнувся. Настала його черга червоніти.

Білл різко сів і поглянув на Майка.

— Х-х-х-хочеш д-д-допомогти?

— Так... звісно, було б круто, — відповів Майк.

Друзі презирнулися між собою, і Майк не просто помітив їх погляди, він їх відчув. "Нас тут семеро", — подумав він і здригнувся, сам не розуміючи чому.

— То коли ви плануєте розпочати справу?

— С-с-скоро, — відказав Білл, і Майк знав, напевне знав, що Білл говорить не лише про підземний клуб Бена. І Бен це також розумів. Разом із Річі, Беверлі та Едді. Посмішка зникла з обличчя Стена Юріса.

— М-м-ми р-р-розпочнем с-свою справу д-дуже с-с-скоро.

Усі замовкли, і Майк одночасно зрозумів дві речі: вони хотіли щось йому сказати, щось розповісти... і він був не зовсім впевнений, що хоче це почути. Бен підібрав гілочку та почав щось безладно креслити на землі, ховаючи обличчя за скуйовдженим

волоссям. Річі гриз і без того пошарпані нігті. І лише Білл дивився Майкові прямо в очі.

— У чому річ? — стривожено запитав Майк.

Білл відповів, повільно вимовляючи кожне слово:

— В-в-в н-нас тут К-к-клуб. Можеш в-в-вступити в н-н-нього, як х-х-хочеш, але т-ти матимеш з-з-з-зберігати наші т-т-таємниці.

— Як, наприклад, місцезнаходження хатки-клубу? — спитав Майк і стривожився ще більше. — Звісно...

— У нас є ще одна таємниця, малий, — вставив Річі, не дивлячись на Майка. — Великий Білл говорить про те, що цього літа нас чекає справа, набагато важливіша за облаштування хатки-клубу.

— Це точно, — додав Бен і замовк.

Раптом тишу прорізав гучний надсадний свист. Від несподіванки Майк підстрибнув. То був Едді, який всього-на-всього затягнувся з інгалятора. Едді винувато поглянув на Майка, знизав плечима й кивнув.

— Агов, — зрештою попросив Майк, — годі таємниць. Розповідайте.

Білл оглянув друзів.

— Ч-чи є х-хтось п-проти того, щ-щоб він в-в-вступив у н-наш к-к-клуб?

Ніхто не підняв руки, не промовив ані слова.

— Х-х-хто хоче р-р-розказати? — запитав Білл.

Усі мовчали, і цього разу Білл мовчав разом з усіма. Зрештою, Беверлі зітхнула та підвела на Майка очі.

— Ті діти, що загинули... — почала вона. — Ми знаємо, хто їх убив. І це не людина.

З

Вони по черзі переповіли йому свої історії: клоун на льоду, прокажений під ґанком, кров і голоси зі стоків у ванній, мертві хлопчики у водонапірній Вежі. Річі розказав про те, що сталося, коли він і Білл повернулися на Нейболт-стрит. Білл заговорив останнім: розказав про ожиле шкільне фото, про те, як просунув у нього руку. Під кінець він пояснив, що воно вбило його братика Джорджа і що члени Клубу Невдах запряглися знищити чудовисько... чим би воно не було.

Того ж вечора, коли Майк ішов додому, то подумав, що йому варто було би слухати ті оповідки з недовірою, яка б мала потім перерости в жах, і зрештою накивати звідти п'ятами, не озираючись. Йому би варто було дійти висновку, що купці білих дітлахів просто закортіло познуватися з чорношкірого хлопця або що він натрапив на шістьох справжніх недоумків, які бозна-яким чином передавали поміж собою божевілля, ніби однокласники, які покотом підхоплюють один і той самий небезпечний вірус.

Але Майк не втік, бо, незважаючи на страх, він почувався на диво затишно. Затишно та якось... спокійно, немов він нарешті потрапив додому. "Нас тут семеро", — знову подумав він, коли Білл закінчив свою розповідь.

Він відкрив рота, але не знав, що сказати.

— Я бачив того клоуна, — зрештою промовив він.

— Що?! — в унісон перепитали Річі та Стен, а Беверлі так різко повернула до нього

голову, що її кінський хвіст перекинувся з лівого плеча на праве.

— Я бачив його Четвертого липня, — повільно вимовив Майк, переважно звертаючись до Білла. Білл не відривав від нього пильного, дуже зосередженого погляду, припрошуючи розповідати далі.

— Так, Четвертого липня... — повторив він і замислився.

"Але я пізнав його. Я пізнав його, бо бачив не вперше. Не вперше бачив щось... щось дивне."

Тоді він згадав про птаха й нарешті дозволив собі замислитися про нього, бо з самого травня зустрічався з ним лише в нічних жахіттях. Він гадав, що в нього їде дах. І тепер з полегшенням дізнався, що з ним усе нормально... проте це полегшення його лякало. Він обливав губи.

— Розповідай уже, — нетерпляче заохотила його Беверлі, — чого зволікати?

— Ну, річ у тім, що я брав участь у параді. Я...

— Я тебе бачив, — вставив Едді. — Ти грав на саксофоні.

— Власне кажучи, це тромбон, — виправив його Майк. — Я граю в оркестрі Церковної школи на Нейболт-стрит. У будь-якому разі, я бачив того клоуна. Він роздавав дітям кульки на перехресті трьох доріг у центрі. Виглядав так само, як його описували Бен із Біллом. Сріблястий костюм, оранжеві помпони, білий грим на обличчі, здоровенна червона посмішка. Не знаю, чи то була фарба, чи помада, але скидалося на кров.

Усі занепокоєно закивали, але тільки Білл наважився спитати, уважно дивлячись на Майка:

— З-з-з о-оранжевими п-пасмами волосся?

Білл машинально покрутив пальцями біля голови, зображаючи зачіску. Майк кивнув.

— Я побачив його... і злякався. Поки я дивився на нього, він озирнувся й помахав мені рукою, ніби прочитав мої думки, чи вгадав почуття, чи як іще це описати... І це налякало мене найбільше. Я тоді не розумів, чому, але перелякався так, що кілька секунд не міг дути в свій тромбон. У роті пересохло, і я відчув...

Він кинув погляд на Беверлі. Тепер він ясно пригадав, як сонячні промені, що відбивалися від його мідної труби та хромованих деталей автомобілів, стали нестерпно яскравими, музика — надто гучною, небо — надто голубим. Клоун підняв руку в білій рукавичці, стискаючи в іншій оберемок повітряних кульок, і повільно помахав Майкові, посміхаючись своєю неймовірно широкою червоною посмішкою, схожою на перевернуту гримасу від болю. Він згадав свої відчуття, як зморщилася шкіра на мошонці, як у шлунку раптом стало так гаряче й млосно, що він мало не наробив у штани. Але він не міг сказати такого при Беверлі. Дівчаткам такого не розповідають, навіть таким, за чиєї присутності можна сказати "сука" чи "виродок".

— Я злякався, — вимовив він, хоча розумів, що кінцівка вийшла слабуватою, але не знав, як краще описати свої відчуття.

Але друзі кивали головами так, ніби повністю зрозуміли його, і він відчув, як його

знову охопила хвиля полегшення. Той клоун витріщався на нього, посміхався своєю кривавою посмішкою, повільно розмахував рукою в білій рукавичці, наче маятником... це було гірше, ніж коли Генрі Баверз і товариші загнали його в Пустовище. Набагато гірше.

— Ми пройшли те місце, — продовжував Майк, — помарширували по Головній вулиці. І я побачив, як він знову роздає дітям Кульки. Проте більшість малечі не хотіло їх брати. Дехто плакав. Я тоді вирішив, що тих клоунів, мабуть, двоє, просто вони однаково вдягнені. Типу з однієї трупи. Але потім він озирнувся та знову помахав мені рукою, і тоді я пізнав його. Це була одна й та сама людина.

— Він не людина, — сказав Річі, і Беверлі здригнулася. Білл на хвилю обійняв її, і вона з вдячністю поглянула на нього.

— Він помахав мені... а потім підморгнув. Ніби в нас із ним була якась таємниця. Чи... може, він помітив, що я його пізнав.

Білл прийняв руку від Беверлі.

— Ти п-п-пізнав його?

— Здається, так, — відповів Майк. — Але перш ніж стверджувати це, мені треба дещо перевірити. У мого батька є фотографії... він їх колекціонує... Слухайте, а ви ж тут часто граєтеся, так?

— Авжеж, — сказав Бен, — тому й облаштовуємо тут хатку-клуб.

Майк кивнув.

— Я дещо перевірю та побачу, чи не помиляюся. Якщо ні, то принесу ті фотографії.

— С-с-старі ф-фотографії?

— Так.

— Щ-що ще т-ти хочеш р-р-розказати?

Майк відкрив рота, а потім закрив. Він обвів Невдах невпевненим поглядом і промовив:

— Ви подумаете, що я з'їхав з глузду. Або брешу.

— Г-гадаєш, м-ми теж з-з'їхали з г-глузду?

Майк похитав головою.

— Аж ніяк, — сказав Едді. — У мене багато проблем, але я не шизоїд. Принаймні, мені так не здається.

— Ні, — відповів Майк, — я не вважаю, що ви з'їхали з глузду.

— Ну, м-ми про т-тебе такої ж д-д-думки.

Майк знову поглянув на них, прочистив горло та заявив:

— Я бачив птаха. Місяці два-три тому. Я бачив птаха.

Стен Юріс підняв очі на Майка.

— Якого саме?

Хенлон відповів із великою неохотою:

— Скидався на горобця, а ще на дрозда. З оранжевою грудкою.

— Ну, і що ж такого особливого в тому птахові? — спитав Бен. — У Деррі багато птахів.

Але Генском трохи зніжковів і поглянув на Стена. Він був упевнений, що Стенлі пам'ятає про той випадок біля водонапірної Вежі і що йому якось вдалося зупинити Його, викрикуючи назви птахів. Але він забув про це та решту, коли Майк знову заговорив:

— Той птах був завбільшки з трейлер на колесах.

Він дивився в їх здивовані, насторожені обличчя, чекав, що вони от-от зарегочуть, але всі мовчали. Стен мав такий вигляд, наче його влупили цеглиною по голові. Обличчя зблідло, набувши кольору тьмяних грудневих сутінків.

— Присягаюся, що це правда, — сказав Майк. — Гігантський птах, схожий на тих доісторичних істот, що їх показують у жахастиках.

— Ага, як у фільмі "Гігантські пазури", — додав Річі. Він очікував, що птах виглядатиме неприродно, але коли той долетів до Нью-Йорка, Річі ледве зміг усидіти на місці та навіть пересипав поп-корн за бильця другого поверху кінотеатру "Аладдін". Фоксі Фоксворт неодмінно б виставив його за двері, але на той час фільм устиг скінчитися. Як казав Великий Білл, буває, тобі від життя дістається, але буває й так, що все легко минеться.

— Він не був схожий на доісторичного, — відказав Майк, — і не мав нічого спільного з тим... про кого там древні греки й римляни складали легенди?

— Про Р-р-рока? — здогадався Білл.

— Ага, певно, що так. Але на нього він також був не схожий. Просто як покруч дрозда та горобця. Двох найпоширеніших пташок, — сказав Майк і загиготів.

— Д-д-де... — почав Білл.

— Розкажи нам, — просто попросила Беверлі.

Майк зібрався з думками та за мить продовжив розповідь. Він говорив, зазирає у їхні занепокоєні, нажахані обличчя, але не помічав і сліду недовіри чи іронії і відчував, як з його душі спадає кам'яний тягар. Як і Бен зі своєю мумією, чи Стен із потонулими хлопчиками, він побачив істоту, від вигляду якої збожеволів би будь-який дорослий — але не через жах, а через всеохопне відчуття нереальності, надто потужне, аби пояснити його раціональним чином. Єдине, що з ним можна було вдіяти, це просто проігнорувати. Майк колись читав, що обличчя Іллі спопеліло у світлі Господньої любові, але Ілля був старим, у тому-то й полягала різниця. Хіба в Біблії не оповідається, як один хлопака, не більший за дитину, боровся з янголом?

Майк побачив птаха й зажив собі далі. Йому вдалося вплести його образ у канву свого світогляду. Він був молодим, а його світогляд безмежним. Але те, що сталося того дня, засіло в найглибших закутках його свідомості. Інколи йому снілося, як він тікає від гігантського птаха, як його накриває широка крилата тінь. Деякі сни він пам'ятав, деякі — ні, але всередині нього навіки оселилися тіні, що рухалися самі по собі.

Як же мало він забув і як сильно це його пригнічувало, поки він займався щоденними справами: допомагав батькові, ходив до школи, катався на велосипеді, виконував мамині доручення або, вертаючись додому після уроків, чекав, коли на "Американському музичному рингу" з'являться чорношкірі групи. Глибину цього

провалля можна було порівняти лише з піднесеним відчуттям полегшення, що прийшло до нього, коли він розповів свою історію Невдахам. І поки він розповідав, то зрозумів, що може відкрито думати про той випадок уперше, відколи одного раннього ранку побачив біля Каналу дивні ритвини... і кров.

4

Майк розказав їм історію про птаха на старій ливарні, а також про те, як він заліз у трубу, аби від нього сховатися. Пізніше того ж дня троє Невдах (Бен, Річі та Білл) вирушили в напрямку Деррійської бібліотеки. Бен і Річі все виглядали Баверза та його команду, а Білл лише дивився собі під ноги та замислено супив брови. Майк закінчив свою оповідку та за годину пішов, пояснивши, що тато попросив його бути вдома о четвертій, щоб допомогти збирати горошок. Беверлі треба було йти по магазинах і готувати обід для батька. У Стена та Едді теж знайшлися свої справи. Але перш ніж розійтися, вони почали копати яму там, де, якщо вірити Бенові, невдовзі мала з'явитися їхня підземна хатка-клуб. Для Білла (як і для всіх інших) ця справа мала символічне значення. Вони розпочали. Тепер Невдахи діяли разом, як одна команда, і в чому б не полягало їхнє завдання, вони розпочали.

Бен запитав у Білла, чи він повірив історії Хенлона. Вони саме проходили повз Громадський осередок, і бібліотека стояла прямо перед ними — кам'яна продовгувата будівля, що ховалася в затишку столітніх в'язів, яких іще не дісталася голландська грибова хвороба, але коли-небудь дерева від неї висохнуть і змарніють.

— Ага, — відповів Білл, — г-гадаю, що в-він сказав п-правду. Н-неймовірно, але правду. А ти як г-гадаєш, Р-Річі?

Річі кивнув.

— Ага. Не хочу в це вірити, але все одно вірю, сам розумієш. Пам'ятаєте, що він сказав про язик птаха?

Білл і Бен кивнули. На язика були оранжеві помпони.

— Ось у чому прикол, — сказав Річі. — Воно наче якийсь злодій з коміксів. Лекс Лютор, Джокер, чи хто там іще. Вони завжди мають якісь фірмові прикмети.

Білл задумливо мугикнув. Воно й справді було схоже на злодія з коміксів. Бо вони його таким побачили? Чи уявили? Так, можливо. Дитячі фантазії, не більше, проте саме цим воно й харчувалося — дитячими фантазіями.

Вони перейшли дорогу до бібліотеки.

— Я п-п-питав у С-с-стена, ч-чи він щ-щось чув про т-такого п-птаха, — сказав Білл. — Н-н-не о-обов'язково т-т-такого в-в-великого, п-просто...

— Справжнього? — здогадався Річі.

— Т-так. В-він с-сказав, що т-такий п-птах може ж-жити в П-південній Америці чи А-а-африці, але н-н-не т-тут.

— То він не повірив Майкові? — спитав Бен.

— П-п-повірив, — відповів Білл.

Він переповів їм те, що розказав йому Стен, коли Білл проводжав його до того місця, де Юріс полишив велосипед. Стенлі вважав, що ніхто не міг побачити цього

птаха до того, як Майк поділився з ними своїм досвідом. Може, щось інше, але не такого птаха, бо він був особистим чудовиськом Майка Хенлона. Але тепер... ну, тепер цей птах належав усьому Клубу Невдах, чи не так? Тепер вони всі могли з ним зустрітись. Вірогідно, що образ все одно мав відрізнятись: Білл натрапить на ворону, Річі — на яструба, Беверлі — на беркута, але Стен гадав, що тепер Воно може бути птахом для них усіх. Білл відповів Стенові, що тоді вони всі могли побачити прокаженого, мумію та навіть мертвих хлопчиків.

— А це означає, що треба діяти чимшвидше, якщо ми взагалі збираємося якось діяти, — сказав Стен. — Воно знає...

— Щ-що? — різко перепитав Білл. — Усе, щ-що з-знаємо ми?

— Чуваче, якщо Воно знає все, то ми пропали, — відповів Стен. — Але можу закластися, Воно знає, що ми підозрюємо про його існування, і тепер Воно полюватиме на нас. Ти все ще розмірковуєш над тим, що ми обговорювали вчора?

— Так.

— Хотів би я піти з вами.

— Я п-піду з Б-беном та Р-р-річі. Бен дуже р-р-розумний, і Р-р-річі також, коли не в-вийобується.

Трійця зупинилася перед бібліотекою, і Річі поцікавився, що ж задумав Білл. Денбро розповів їм, повільно вимовляючи слова, щоби не сильно затинатися. Пару тижнів тому до нього прийшла одна неясна думка, і тільки після Майкової історії про птаха він зміг її сформулювати.

Що ви робите, коли хочете позбутися птаха?

Ну, стрельніть у нього з рушниць, і як не промажете, то напевне вб'єте.

Що ви робите, коли хочете позбутися чудовиська? Ну, у фільмах пропонується стріляти в нього срібними кулями, тож як не промажете, то напевне вб'єте.

Бен і Річі достатньо уважно вислухали його думку, а потім Річі запитав:

— А де ти дістанеш срібну кулю, Великий Білле? Замовиш по пошті?

— Дуже с-с-смішно. Самі з-з-зробимо.

— Як?

— Гадаю, для цього ми й прийшли до бібліотеки, — відповів Бен. Річі кивнув і поправив окуляри. Очі за скельцями уважно, замислено дивилися на друзів.., але Білл був упевнений, що побачив у них недовіру. Він і сам мав сумніви. Принаймні, він не прочитав у погляді Річі насмішки, а це вже було добре.

— Ти думаєш узяти батьківський "вальтер"? — спитав Річі. — Того пістолета, що ми брали з собою на Нейболт-стрит?

— Так, — відповів Білл.

— Навіть якщо ми навчимося відливати кулі, де ми візьмемо срібло? — не вгавав Річі.

— Я про це подбаю, — тихо відповів Бен.

— Ну... тоді гаразд, — погодився Річі. — Нехай Скирт про це подбає. А потім що? Знову на Нейболт-стрит?

Білл кивнув:

— З-з-знову на Н-н-нейболт-стрит. З-знесемо його й-йобану б-башку.

Трійко друзів ще трохи постояли, потім похмуро презирнулися та зайшли в бібліотеку.

5

— Хай мене грім поб'є, це ж наш чорний хлопака! — вигукнув Річі Голосом Ірландського копа.

Минув тиждень, стояла середина липня, і їхній підземний клуб був майже готовий.

— Горненького вам ройночку, сере-містере О'Генлоне! Фойний, фойний день на нас чекає, фойний, як картопелька, так казала моя матка...

— Наскільки мені відомо, Річі, ранок триває до полудня, — сказав Бен, виринувши з ями, — а зараз уже друга година.

Бен і Річі укріплювали стіни сховища. Бен зняв свого светра, бо день був спекотним, а робота — важкою. Його футболка посіріла від поту й обліпила груди та товстий живіт. Здавалося, він не надавав жодного значення своєму зовнішньому вигляду, але Майк подумав, що варто Бенові зачути кроки Беверлі, що не встигнеш ти вимовити "перше кохання", як він знову вскочить у свого мішкуватого светра.

— Не чіпляйся, а то перетворишся на Зануду Стена, — відповів Річі. За п'ять хвилин до того він вибрався з ями, бо, як він пояснив Бенові, у нього почався перекур.

— Я гадав, у тебе немає сигарет, — відказав тоді Бен.

— Немає, але я не зраджую своїм принципам.

Під пахвою Майк тримав батьківський альбом.

— А де всі? — поцікавився він, бо знав, що Бен має бути десь поруч, оскільки залишив свій велосипед під мостом біля Сілвера.

— Едді з Біллом півгодини тому пішли на звалище, аби роздобути ще дошок, — пояснив Річі. — Стенні та Бев подалися в лавку Рейнольда за завісами. Не знаю тільки, чим там займається Скирт під сподом (ха-ха, під сподом, второпав?), але до добра воно не доведе. Треба пильнувати за цим хлопцем, сам знаєш. До речі, якщо ще хочеш вступити до Клубу, то викладай двадцять три центи. На завіси.

Майк підхопив альбом під ліву пахву та порився в кишені. Він відрахував двадцять три центи (таким чином залишивши в своїй скарбничці десять центів) та передав монети Річі. Потім він підійшов до ями та зазирнув усередину.

Тільки це вже була не яма. Стінки були ретельно вирівняні та укріплені. Дошки траплялися різних розмірів, проте Бен, Білл і Стен гарненько підігнали їх за допомогою інструментів із майстерні Зака Денбро (Білл уважно слідкував за тим, щоби кожного вечора всі вони поверталися на свої місця в тому самому стані, що він їх позичав уранці). Бен і Беверлі поставили перетинки між опорами. Едді досі трохи нервував, але то був його природний стан. Біля однієї стіни лежав охайний стос дерну, який друзі збиралися згодом приклеїти на дах.

— Здається, ви тямите, що робите, — зауважив Майк.

— Звісна річ, — відповів Бен й указав на альбом. — Що це в тебе?

— Альбом мого батька, — сказав Майк. — Він збирає старі фотографії та газетні вирізки про наше місто. Таке в нього хобі. Я гортав його пару днів назад — пам'ятаєте, я казав вам, що десь бачив того клоуна? Виявляється, справді бачив. В альбомі. Тож я вирішив принести його сюди.

Йому було соромно пояснювати, що він не насмівся спитати дозволу в батька. Він боявся запитань, що можуть виникнути внаслідок його прохання, тому нишком виніс альбом із дому, поки тато саджав картоплю на західному полі, а мама розвішувала білизну на задньому дворі.

— Я подумав, що вам теж треба на це глянути.

— Ну то давай подивимось, — відповів Річі.

— Я би хотів почекати, поки всі зберуться. Так буде краще.

— Гарзд.

По правді, Річі не палав бажанням роздивлятися фотографії Деррі ані в цьому альбомі, ані в будь-якому іншому, після того, що трапилося в кімнаті Джорджі.

— Не хочеш допомогти нам із Беном закінчити укріплення?

— Ще б пак.

Майк обережно поклав альбом подалі від ями, аби його не засипало землею, та взяв у Бена лопату.

— Копай тут, — сказав Бен і показав Майкові місце. — На фут углиб. Потім я поставлю туди дошку та триматиму її, поки ти закопуватимеш.

— Непоганий план, друже; — схвально озвався Річі, влаштувавшись на краєчку ями та звисивши ноги всередину.

— А ти чого не працюєш? — запитав Майк.

— На лінь захворів, — відповів Річі, анітрохи не знітившись.

— Як просувається ваш із Біллом проект?

Майк зупинився рівно настільки, щоб зняти з себе сорочку, та знову взявся за лопату. Того дня в Пустовищі було спекотно, навіть там, під землею. У заростях сонно клацали цвіркуни, відміряючи літній час.

— Ну... непогано, — відповів Річі, і Майкові здалося, що він кинув на Бена застережливий погляд. — Здається.

— Річі, чом би тобі не ввімкнути свого приймача? — попросив Бен. Він поставив дошку в заглиблення, яке щойно викопав Майк, і тепер підтримував її, щоб не завалилася. Радіоприймач Річі висів на своєму звичному місці, на товстій гілці одного з найближчих кущів.

— Батарейки сіли, — відповів Річі. — Я віддав останні двадцять п'ять центів на завіси, пригадуєш? Жорстоко, Скирте, просто не по-людськи. І це після всього, що я для тебе зробив. Окрім того, тут ловить тільки станція "Дабл'Ю-ей-бі-ай", а там завжди ставлять якийсь сопливий рок.

— Тобто? — перепитав Майк.

— Скирт вважає, що Томмі Сендз і Пет Бун грають рок-н-рол, — пояснив Річі, — але він просто хворий. Елвіс грає рок-н-рол. Ерні К. Доу грає рок-н-рол. Карл Перкінз грає

рок-н-рол. Боббі Дарін. Бадді Холлі. "А-у, Пеггі... моя Пеггі Сю-ху-ху..."

— Річі, благаю тебе, — сказав Бен.

— А ще є Фетс Доміно, — додав Майк, спираючись на лопату, — Чак Беррі, Малюк Річард, Шеп і Лаймлайтс, Лаверн Бейкер, Френкі Лаймон і Тинейджери, Генк Баллард і Міднайтерс, Коастерз, Іслі Бразерз, Крестс, Кордз, Стік МакДжі[645]...

Вони дивилися на нього з таким зачудуванням, що Майк розсміявся.

— Після Малюка Річарда я нічого не розібрав, — сказав Річі. Малюк Річард йому подобався, але того літа його таємним героєм став Джеррі Лі Льюїс. Якось мама Річі зайшла в кімнату, коли показували виступ Джеррі Лі на "Американському музичному рингу". Зайшла саме в той момент, коли Джеррі Лі заліз на рояль, перекинувся так, що волосся повністю затуляло йому обличчя, та почав грати догори дригом. Він співав "Таємницю середньої школи". На мить Річі здалося, що його мама от-от знепритомніє. Свідомості вона не втратила, проте отримала психологічну травму від побаченого і за вечерею запропонувала до кінця літа відправити Річі в один із тих спортивних таборів із залізною дисципліною. Тепер Річі теж закрити очі та затягнув: "Давай, крихітко, всі пацани у школі грають рок-н-рол..."

Бен захитався, схопився за свій великий живіт і зробив вигляд, що його знудило. Майк затулював носа, але реготав так сильно, що з очей бризнули сльози.

— У чому річ? — запитав Річі. — Ні, серйозно, чого ви змарніли, хлопці? Я ж гарно співаю! Справді гарно вийшло!

— Ой, люде, — застогнав Майк і зареготав іще дужче, ледве вимовляючи слова крізь сміх: — То було незрівнянно. Справді, незрівнянно.

— У негрів нема смаку, — сказав Річі. — Про це навіть у Біблії сказано.

— Йоу, момма! — відповів Майк і знову зайшовся від реготу. Коли Річі з усією простотою поцікавився, що воно значить, Майк гепнувся на землю та почав качатися з боку на бік, підвиваючи та тримаючись за живота.

— Ти, певно, вирішив, що я заздрю, — не вгавав Річі. — Ти вирішив, що я мрію бути негром.

Тепер повалився Бен і дико зареготав. Його тіло здригалося та коливалося від потужних хвиль сміху. Очі повилазили з орбіт.

— Годі, Річі, — насилу вимовив він. — Я зараз у штани нароблю. Я п-помру, якщо ти не п-п-припиниш...

— А я не хочу бути негром, — заявив Річі. — Хто схоче носити рожеві штани, жити в Бостоні та купувати піцу по шматках? Я хочу бути євреєм, як Стен. Я хочу мати власний ломбард і продавати людям розкладні ножі, пластикові собачі какашки та старі гітари.

Бен і Майк галасували від сміху. І той сміх прокотився луною по зеленій гущавині урвища, яке чомусь прозвали Пустовищем. Зграї птахів піднялася в небо, білки насторожено застигли на гілках. Це був молодий звук, такий пронизливий, жвавий, життєдайний, невимушений, вільний. Кожна жива істота, яка почула його, відреагувала по-своєму, але штука, що вивалилася з широкої бетонної труби в

Кендаскіґ трохи вище за течією, була неживою. Минулого вечора здійснюлася неочікувана буря (майбутня хатка-клуб не постраждала, оскільки від самого початку розкопок Бен кожного дня дбайливо укривав яму шматком пошарпаного брезенту, який Едді знайшов за "Спа Воллі"; пахнув він огидно, але служив справно), канали під Деррі наповнилися бурхливими потоками води всього за дві-три години. Саме один із таких потоків виштовхнув свій неприємний багаж на сонце, мухам на потіху.

То було тіло дев'ятирічного Джиммі Каллума. За винятком носа, шкіра з його обличчя геть зникла, і на її місці виднілася понівечена, невиразна маса. Сира плоть була вкрита глибокими відмітинами, які міг розпізнати хіба що Стен Юріс: то були рани від пташиного дзьобу. Дуже великого дзьобу.

Хвилі омивали брудні бавовняні штани Джиммі Каллума. Білі руки пливли, наче мертві риби. На них також були рани, проте не такі глибокі. Сорочка з індійськими огірками надувалася та опадала, надувалася та опадала, наче міхур.

Білл і Едді верталися до хатки, навантажені дошками, що вони їх позбирали на звалищі. Вони перейшли Кендаскіґ по камінню В сорока ярдах від мертвого тіла. Вони почули сміх Річі, Бена та Майка, легко посміхнулися та поспішили повз непомічених залишків Джиммі Каллума, аби скоріше дізнатися, над чим реготали їхні друзі.

6

Трійко друзів продовжували реготати, коли Едді з Білом вийшли на галявину, пітніючи під вантажем деревини. Обличчя розпашіло навіть в Едді, який зазвичай був білий, як молоко. Вони поскидали нові дошки до невеличкої купи дров, що лишалася з минулого разу. Бен виліз із ями та заходився їх перебирати.

— Непогано попрацювали, — виголосив він. — Ого, зовсім непогано!

Білл повалився на землю.

— М-можна мені зараз отримати с-свій с-с-серцевий напад чи д-д-доведеться п-почекати?

— Почекаєш, — неуважно відповів Бен. Він приніс у Пустовище кілька своїх інструментів і тепер уважно розкладав нові дошки, видираючи з них цвяхи та викручуючи болти. Одна виявилася розколотою — він відкинув її геть. Потім постукав по іншій, і в трьох місцях вона видавала глухі звуки прогнилого дерева, тож Бен і її забракував. Едді присів на купу землі та спостерігав за ним. Він сурмив у свого інгалятора, поки Бен витягував ржаві цвяхи зубцями, розташованими на бійчику молотка. Цвяхи пищали, обурювалися, наче маленькі противні звірята, на котрих хтось наступив.

— Якщо поріжешся ржавим цвяхом, то можна підхопити правця, — повідомив Едді Бенові.

— Та ну? — зацікавився Річі. — А що таке "правця"? Схоже на якусь венеричну хворобу.

— От телепень, — відказав Едді, — не "правця", а "правець", тобто м'язові спазми. Розумієш, є такі мікроби, що живуть в іржі, вони потрапляють у тіло крізь порізи й, так би мовити, розійобують нервову систему.

Едді почервонів іще дужче та швидше затягнувся з інгалятора.

— Господи помилуй, м'язові спазми, — вражено вимовив Річі. — Звучить кепсько.

— Ще б пак. Спочатку зводить щелепи, так сильно, що рота не відкриєш, не можеш навіть їсти. Тоді тобі прорізають дірку у щоці, щоб годувати рідиною по трубках.

— Чорт забирай, — вихопилось у Майка, і він висунувся з ями. Очі вирячилися, і на тлі його коричневої шкіри рогівка виглядала напрочуд білою. — Та невже?

— Так сказала моя мама, — відповів Едді. — Потім горло стискається, і ти навіть ковтати не можеш, тому помираєш від голоду.

Вони мовчки обдумували цю страшну новину.

— І ліків не існує, — додав Едді.

Усі мовчали.

— Тож я завжди стережуся іржавих цвяхів і подібного лайна, — підсумував Едді. — Мені коли ставили укол проти правцю, то він був смерть який болючий.

— А чого ти тоді пішов із Біллом на звалище та тягнув сюди весь цей непотріб?. — поцікавився Річі.

Едді кинув погляд на Білла, який саме зазірав усередину хатки-клубу, і очі Каспбрака засяяли такою любов'ю та захопленням, що відповідати на питання Річі не було потреби.

— Деякі речі треба робити, не зважаючи на ризик. Це перше важливе правило, яке я дізнався не від мами.

Невдахи знову замовкли, поринувши в роздуми. Потім Бен повернувся до іржавих цвяхів, і згодом до нього приєднався Майк Хенлон. Радіоприймач Річі, позбавлений своїх голосів (принаймні, доки Тозієр не отримає кишенькові гроші чи не знайде моріжок, щоб його підстригти), висів на гілці, погойдуючись від легкого подиху вітерцю. Білл розмірковував над тим, як дивно все склалося, дивно та ідеально, наче цього літа вони були приречені перебувати тут, у Пустовищі, у Деррі. Він знав, що деякі діти поїхали до родичів. Дехто подався в "Дісней-ленд" до Каліфорнії, чи Кейп-Коду, або, як у випадку з одним його приятелем, до загадкового, далекого місця під химерною, проте виразною назвою Іштаад. Дітлахи роз'їхалися по церковних і скаутських таборах, а комусь пощастило потрапити у заклади для багатіїв, де молодь училася плавати та грати в гольф, а ще казати "Гарний удар!" замість "Пішов нахер!", коли партнер по тенісу закидав тобі вбивчу подачу. Батьки просто забирали дітей ПОДАЛІ від Деррі. І Білл їх розумів. Він знав, що деякі хлопчики та дівчатка самі хотіли поїхати з міста, бо боялися бабая, що бродив по Деррі цього літа. Але також Білл підозрював, що їхні батьки боялися того бабая ще більше. Городяни спочатку планували провести відпустку вдома, аж раптом вирішували поїхати ПОДАЛІ

(Гштаад? Це у Швеції? Чи в Аргентині? Може, в Іспанії?)

від Деррі. Це нагадувало епідемію поліомієліту, що вибухнула в 1956 році, коли четверо дітей підхопили заразу після того, як скупалися в Меморіальному ставку О'Браяна. Тоді, як і зараз, дорослі (які в свідомості Білла повністю ототожнювалися з батьками) вирішили, що краще відправити дітей ПОДАЛІ. У безпечне місце. Тож усі,

хто міг поїхати з міста, так і вчинили. Білл розумів слово "ПОДАЛІ" і міг годинами розмірковувати над чарівною назвою "Гштаад", проте ці вирази здавалися йому холодними в порівнянні із власними бажаннями. Гштаад знаходився ПОДАЛІ, а Деррі стало бажаним.

"Жоден із нас не поїхав з міста", — думав Білл, спостерігаючи, як Бен і Майк видирали ужиті цвяхи зі старих дошок, як Едді подався в кущі відлити (він колись пояснив Біллові, що треба ходити за потребою за першої нагоди, щоб не навантажувати сечовий міхур, але також не завадить остерігатися отруйного плюща, бо ж кому потрібна вавка на причандаллі). "Ми всі лишилися в Деррі. Ніяких таборів, родичів, подорожей, ніяких "ПОДАЛІ". Ми всі тут, хоч перекличку влаштовуй".

— Там ще були двері, — зазначив Едді, виходячи з кущів та застібаючи ширінку.

— Сподіваюся, Едді, що ти гарненько струснув, — озвався Річі. — Якщо не будеш кожного разу струшувати, заробиш собі рак. Так каже моя мама.

Едді здивовано, трохи занепокоєно озирнувся на нього, але потім помітив вишкір Річі. Він зміряв Тозіера презирливим (принаймні, так йому здавалося) поглядом, яким старші діти дивляться на малечу, і продовжив свою думку:

— Але вони виявилися надто важкими для нас двох. Білл запропонував, що як ми підемо на звалище всі разом, то зможемо їх дотягнути.

— Звісно, ніколи не виходить струсити все, — гнув своєї Річі. — Знаєш, що мені сказав один мудрець, Едзе?

— Ні, — відповів Едді, — і я не хочу, щоб ти називав мене Едзом. Я серйозно. Я ж не називаю тебе Діком[646], не дражнюся: "Діку-як-ти-сів-на-жуйку", тож я не розумію...

— Той мудрець сказав мені: "Хоч танцюй, а хоч стрибай — дві краплі попадуть у штани, і край". Тому у світі так багато хворих на рак, мій любий Едді.

— У світі багато хворих на рак, бо такі придурки, як ви з Беверлі Марш, курять сигарети, — відказав Едді.

— Беверлі не придурок, — заперечив Бен. — Слідкуй за тим, що кажеш, Базікало.

— Біп-біп, х-хлопці, — апатично мовив Білл. — А щодо Б-б-беверлі, то вона с-с-сильна дівчина. Д-д-допоможе нам нести д-д-двері.

Бен поцікавився, що то за двері.

— З-здається, з ч-ч-червоного дерева.

— Та хто ж викидає двері з червоного дерева? — здивувався Бен, розуміючи, однак, що й таке трапляється.

— Люди викидають неймовірні речі, — вставив Майк. — Звалище, кажете? Та я ледь не помираю кожного разу, як туди прихожу. Реально, ледь не помираю.

— Ага, — погодився Бен, — багато того брукхту можна легко полагодити. А в Китаї та Південній Америці живуть бідні люди, в яких узагалі нічого немає. Так мені сказала моя мама.

— Такі самі бідні люди живуть прямо тут, у Мейні, сонечко, — похмуро додав Річі.

— Щ-щ-що ц-ц-це? — спитав Білл, помітивши альбом Майка. Хенлон саме почав пояснювати, що хотів показати фотографії того клоуна, коли прийшли Стен і Беверлі з

завісами.

Білл і Річі обмінялися поглядами.

— У чому річ? — запитав Майк. — Це через те, що сталося в кімнаті твого брата, Білле?

— Т-т-так, — відповів Білл і замовк.

Друзі по черзі працювали в ямі, поки не повернулися Стен і Беверлі з коричневими маслянистими пакунками. Поки Майк говорив із Біллом, Бен сидів, схрестивши ноги, наче кравчик, і прилаштовував у двох довгих дошках вікна без шибок, які мали відкриватися та закриватися на даху будиночка. І тільки Білл звертав увагу на те, як швидко та легко рухались його пальці, якими вони були вправними та досвідченими, наче в хірурга. Білл із захопленням спостерігав за Беном.

— Мій тато каже, що деяким фотографіям уже більше ста років, — розповідав їм Майк, тримаючи альбом на колінах. — Він знаходить їх на розпродажах, що люди влаштовують на своїх подвір'ях, або в магазинах ужитих речей. Інколи він купує чи вимінює їх у колекціонерів. Навіть є стереоскопічні картинки: це коли два однакових малюнки приклеєні поруч на довгій пластині, а потім ти дивишся у спеціальний прилад, схожий на бінокль, і вони зливаються в одне тривимірне зображення. Як ті фільми, "Дім воскових фігур" чи "Чудовисько з чорної лагуни".

— Чому йому так подобаються ці фотографії? — спитала Беверлі. Сьогодні на ній були джинси "Лівайс", на яких вона сама зробила модні закоти, обшивши кілька нижніх дюймів штанин яскравою тканиною з індійськими огірками, тож тепер джинси виглядали так, наче належали франтуватому морякові.

— Еге ж, — погодився Едді. — Загалом у Деррі немає нічого цікавого.

— Ну, я точно не знаю, але мені здається, що він цікавиться історією Деррі тому, що народився в іншому місці, — невпевнено пояснив Майк. — Це, типу... не знаю, йому все здається новим і свіжим... от уявіть, що ви прийшли до кінотеатру, а фільм уже почався...

— З-з-звісно, тобі захочеться п-побачити п-п-початок, — сказав Білл.

— Так, — відповів Майк. — Деррі має багату історію. І вона мені навіть подобається. Гадаю, багато подій з минулого пов'язані з цією істотою... з Ним, якщо хочете.

Майк подивився на Білла, і той задумливо кивнув.

— Я зазирнув до альбому після параду Четвертого липня, бо знав, що десь уже бачив того клоуна. Просто знав. Дивіться.

Він відкрив альбом, погортав його, а потім передав Бену, який сидів по праву руку.

— Н-н-н-не т-т-торкайтеся с-с-сторінок! — скрикнув Білл, і в його проханні прозвучала така засторога, що всі підстрибнули. Річі помітив, як Білл міцно стиснув у кулак руку, яку порізав сторінками альбому Джорджі, наче хотів захиститися від чогось.

— Білл правий, — зауважив Річі глухим, низьким голосом, який був геть не схожим на звичайну говірку Річі, тому справив на друзів неабияке враження. — Будьте обережними. Як сказав Стен, тепер ви можете побачити те саме, що бачили ми.

— Або відчути, — похмуро додав Білл.

Альбом переходив із рук у руки, і Невдахи несміливо тримали його за краєчок, ніби передавали старий динаміт, що стікав великими слізьми нітрогліцерину.

Альбом повернувся до Майка, і він відкрив його на першій сторінці.

— Тато каже, що важко визначити точну дату, коли було зроблено цей малюнок, але, скоріш за все, він належить до середини вісімнадцятого століття, — сказав Майк. — Він полагодив одному чоловікові ручну пилку за скриню старих книжок і фотографій. Це одна з них. Тато вважає, що вона коштує баксів сорок, як не більше.

Малюнок було вирізьблено на тонкій дерев'яній дощечці розміром із велику поштову листівку. Коли черга дійшла до Білла, він із задоволенням зауважив, що батько Майка придбав собі один із тих якісних фотоальбомів, де сторінки обгорталися захисним пластиком. Він зачаровано поглянув на гравюру та подумав: "Ось. Я бачу його. Ось Воно. Справді бачу. Ось як виглядає наш ворог".

На малюнку був зображений клоун, який стояв посеред брудної дороги та жонглював величезними кеглями для боулінгу. По обидва боки вулиці розташовувалися лише кілька будиночків та хатинок, які, здогадався Білл, були магазинами, торговими точками, чи як їх тоді називали люди. На Деррі було зовсім не схоже, і тільки Канал протікав по своєму старому руслу. Він знаходився на належному місці, а набережна була охайно викладена бруківкою. На другому плані вгорі малюнку Білл побачив упряжку мулів, які тягнули баржу вздовж берега.

Навколо клоуна зібралося з півдюжини дітлахів. На одному хлопчику був старовинний селянський бриль. Інший тримав у руках обруч і паличку. Зараз таких не купиш навіть у "Вулворті". Замість пластикової палички хлопчик дістав собі гілку з дерева. Білл бачив на ній вузли, що лишилися після того, як хтось позрізав менші гілочки ножом або топірцем. "Цю крихітку виготовили не в Тайвані чи Кореї", — розмірковував Білл, із зачудуванням споглядаючи того хлопчика. Білл міг би виглядати так само, якби народився чотири чи п'ять поколінь тому.

На обличчі клоуна застигла широченна посмішка. Гриму на ньому не було (хоча Біллові все його лице здавалося суцільним гримом), а голова була лисою, окрім двох пасом волосся, що стирчали рогами позаду вух. Білл без зайвих зусиль упізнав клоуна. "Двісті років, а той більше", — подумав він і відчув, як ним прокотилася потужна хвиля страху, злості й збудження. Через двадцять сім років, коли він сидітиме в Деррійській бібліотеці та згадуватиме, як уперше зазирнув в альбом Майка, Білл збагне, що так само почуваються мисливці, які натрапили на свіжий слід тигра-людожера. "Двісті років тому... як довго! І хто знає, чи не довше". І він замислився над тим, коли ж дух Пеннівайза вперше оселився в Деррі, але потім подумав, що це не має великого значення.

— Давай сюди, Білле! — сказав Річі, але Білл ще хвилину тримав альбом, витріщаючись на гравюру й чекаючи, що вона от-от оживе: кеглі (якщо то взагалі були кеглі) у руках забавника застрибають угору й вниз, угору й униз, а діти засміються та заплещуть у долоньки (а може, не всі вони стануть аплодувати та сміятися, хтось

закричить і побіжить геть), або мули витягнуть баржу кудись за межі малюнку.

Але цього не сталося, і Білл передав альбом Річі.

Коли альбом знову повернувся до Майка, той перегорнув ще кілька сторінок, а потім знайшов:

— Ось, — сказав він. — Це було зроблено в 1856 році, за чотири роки до того, як Лінкольн обрали президентом.

Альбом знову пішов по руках. То був кольоровий малюнок, на зразок коміксів. На передньому плані перед пивною згуртувалися п'янички, а товстий політик із бакенами щось промовляв їм, стоячи на дошці, що її поклали між двома бочками. У руці він тримав кухоль пінистого пива. Дошка помітно прогиналася під його вагою. Осторонь зупинилася купка жіночок у капелюшках, і вони з огидою споглядали цю строкату п'яну буфонаду. Напис під картинкою був таким: "Я СПРАГЛИЙ ДО РОБОТИ, ЯК КАЖЕ СЕНАТОР ГАРНЕР!"

— Тато говорив, що років за двадцять до Громадянської війни такі малюнки були дуже популярними, — пояснив Майк. — Їх тоді називали "жартівками", і люди часто надсилали їх одне одному. Вони трохи схожі на комікси в гумористичному журналі "Мад".

— Це с-с-сатира, — сказав Білл.

— Так, — відповів Майк, — але зверніть увагу, що зображено тут, у куточку.

Малюнок дійсно нагадував карикатури з "Маду" — він був великий і деталізований, з купою побічних жартів, як кіношні постери Морта Друкера[647], які публікували в тому журналі. Ось усміхнений товстун виливає склянку пива в пащеку плямистого пса, он жіночка, яка гепнулася в багнюку, а далі — два безпритульники, що підсовують сірники під підошви багатого торговця, а ще дівчинка, яка на самих носочках звисає з гілки в'язу та хизується спідньою білизною. Але навіть серед цього нагромодження чудернацьких деталей друзі одразу помітили клоуна. На ньому був кричущий картатий костюм барабанщика з настовбурченим нагрудником. Він грав у наперстки з купкою п'яних лісорубів і підморгував простаку, який, судячи з його роззявленого від подиву рота, щойно обрав не той наперсток. Клоун-барабанщик простягав руку за монетою.

— Знову він, — сказав Бен. — Тільки на сто років пізніше.

— Приблизно, — відповів Майк. — А ось іще одна картка, уже 1891 року.

Він показав вирізку з першої шпальти Деррійської газети "Ньюз". "УРА! ЛИВАРНЮ ВІДКРИТО!" — радісно повідомляв заголовок, а під ним стояла приписка: "Усе місто зібралося на святковий пікнік". Фотографія була відтиском гравюри, на якій художник зобразив церемонію відкриття заводу Кіченера в той момент, коли перерізали стрічку. Малюнок нагадував ретини "Курье та Івза"[648], які мама Білла повісила у вітальні Денбро, проте стиль був далеко не такий вишуканий. Чоловік, вибагливо вдягнений у сюртук і циліндр, тримав над стрічкою велетенські розчахнуті ножиці, а за ним спостерігав натовп із п'яти сотень городян. Зліва був клоун, їхній клоун, і він крутив сальто перед зграйкою дітей. Художник зобразив його догори дриг'ом, тому посмішка клоуна перетворилася на гримасу.

Білл швиденько передав альбом Річі.

Під наступною фотографією Вілл Хенлон підписав: "1933. Скасування сухого закону в Деррі". Хоча ніхто з друзів і гадки не мав про Вольстедів акт[649] чи його скасування, усе стало зрозуміло з самого фото. На ньому виднівся заклад "Спа Воллі" на Пекельній ділянці. Бар був буквально по самі вінця забитий чоловіками у розстібнутих білих сорочках, солом'яних капелюхах, футболках і костюмах. Лісоруби стояли поруч із банкірами. Усі вони переможно піднімали кухлі та пляшки. На вікнах було почеплено дві великі вивіски: "З ПОВЕРНЕННЯМ, ДЖОН БАРЛІКОРН[650]!" та "СЬОГОДНІ ПИВО ВІДПУСКАЄТЬСЯ ЗАДАРМА". Клоун вирядився справжнім денді: білі черевики, гамаші та гангстерські штани. Він поставив одну ногу на підніжку "Рео"[651] та пив шампанське з жіночої тувельки на високому підборі.

— Сорок п'ятий рік, — продовжував Майк.

Чергова вирізка з "Ньюз" під заголовком: "ЯПОНІЯ ЗДАЛАСЯ — ВІЙНА СКІНЧИЛАСЯ! ХВАЛА ГОСПОДУ, ВІЙНА СКІНЧИЛАСЯ!" По Головній вулиці в напрямку Горбатого Пагорба змією звивався святковий парад. І знову на задньому плані, застигнувши у крупнозернистій матриці старого фото, стояв клоун у сріблястому костюмі з оранжевими помпонами. Увесь його вигляд свідчив про те (принаймні, для Білла), що нічого не скінчилося, ніхто не здався, ніхто не переміг, рахунок досі тримався по нулях, але передусім про те, що надії на краще майбутнє немає.

Біллові стало холодно, неприємно й лячно.

Раптом цятки на фотографії зникли, і вона ожила.

— Ось що... — почав Майк.

— Д-д-дивіться, — сказав Білл, і слово випало з його рота, наче підтятий уламок криги. — Д-д-дивіться в-в-всі!

Невдахи згуртувалися над альбомом.

— Господи Боже, — нажахано прошепотіла Беверлі.

— Ось ВОНО! — мало не закричав Річі, схвильовано ляскаючи Білла по спині, а потім повернувся до блілого, змарнілого обличчя Едді та застиглого лица Стена Юріса. — Ось що ми бачили в кімнаті Джорджі! Саме те, що ми...

— Тихо! Слухайте! — сказав Бен, а потім додав, мало не схлипуючи: — Я чую їх, Боже, я чую їх.

І в тиші, яку уривав лише легкий подих літнього вітру, вони почули звуки з фотографії. Здался... чи з давніх часів до них долинула тиха мелодія військового маршу, що її награвав оркестр. Неначе крізь радіоперешкоди, вони почули захоплені вигуки натовпу. А ще лунали приглушені хлопки, наче хтось клацав пальцями.

— Петарди, — прошепотіла Беверлі та протерла очі тремтячою рукою. — Це ж петарди, так?

Ніхто не відповів. Вони дивилися на фотографію, і їхні очі розчахувалися все ширше.

Парадна процесія крокувала прямо на друзів, і, коли демонстранти дісталися переднього плану, Невдахам здалося, що вони от-от вийдуть із фотографії та

помарширують білим світом, як це і сталося насправді через тринадцять років. Але натомість низка людей зникла з очей, завернувши за якийсь невидимий поріг. Спочатку йшли ветерани Першої світової, і їхні обличчя під плоскими касками виглядали напрочуд старими, а в руках вони тримали транспаранти з написами: "ВІЙСЬКОВІ ПІДРОЗДІЛИ ДЕРРІ ВІТАЮТЬ НАШИХ БРАВИХ ХЛОПЦІВ". За ними крокували загони скаутів, представники громадських організацій, лікарі, Деррійський християнський ансамбль і, врешті-решт, самі ветерани Другої світової, за якими слідував шкільний оркестр. Натовп рухався й пересувався. Серпантин і конфеті вилітали з розкритих вікон на других і третіх поверхах офісних будівель, що тепер стояли по обидва боки вулиці. Клоун гасав по тротуару, крутив колесо, виробляв кульбіти, показував снайперів, зображав салют. І вперше Білл помітив, що люди відверталися від нього, проте не так, ніби вони його бачили, а ніби відчули протяг чи хвилю смороду.

Лише діти бачили його насправді, тому й відсахувалися подалі.

Бен простягнув руку до фотографії, як колись це зробив Білл у кімнаті Джорджа.

— Н-Н-Н-Н-НІ! — закричав Білл.

— Усе гаразд, Білле, — відповів Бен. — Дивися.

І він поклав долоню на захисну плівку, що прикривала фото, а потім прибрав руку.

— А якщо ми зніmemo цей пластик... — зауважив він.

Бeverлі зойкнула. Щойно Бен прийняв руку від альбому, клоун кинув свої витребеньки й, сміючись, кинувся на Невдах, роззявивши свого кривавого рота. Білл шарпонувався назад, проте не випустив альбому з рук, гадаючи, що клоун зникне слідом за парадом, оркестром, скаутами та "кадилаком", на якому тронувала Міс Деррі'45.

Але клоун не зник за рогом, який відмежовував теперішнє від минулого. Натомість він із жвавою, страшною прудкістю стрибнув на ліхтаря, що виднівся в нижньому лівому кутку фото. Він видерся на нього, наче мавпа на пальму, і несподівано кинувся на плівку, якою Вілл Хенлон виклав сторінки свого альбому. Beverлі закричала, і цього разу до неї приєднався Едді, хоча його крик вийшов слабким, майже беззвучним. Пізніше всі Невдахи підтвердили, що побачили, як нап'явся пластик. Білл дивився, як круглий клоунський ніс розплющився, наче Пеннівайз притиснувся обличчям до віконної шибки.

— Повбиваю вас усіх! — реготав клоун, гойдаючись на стовпі. — Тільки спробуйте стати мені на заваді, я повбиваю вас усіх! Вам мене не зупинити! Я Пряничний чоловічок! Я Вовкулака-підліток!

І на якусь мить він дійсно перетворився на вовкулаку, і сріблясте, місячне обличчя стало мордою звіра, яка визирала на них із коміра клоунського костюму, шкірячи ікла.

— Не зупинити, я прокажений!

Тепер з'явилося обличчя прокаженого, моторошне, покрите ранами та струпами, з очима живого мерця.

— Не зупинити, я мумія!

Лице прокаженого постаріло та змарніло, по ньому пробігли глибокі тріщини. Зі

шкіри вилізли старовинні бинти й обплутали обличчя. Бен мертвенно зблід і відвів погляд, прикривши рукою шию та вухо.

— Не зупинити, я мертвий хлопчик!

— Ні! — закричав Стен. Його очі вилізли з орбіт, повіки потемніли. "Жахозір", — подумав Білл і одразу позабув нове слово, поки через дванадцять років воно не виринуло в одному з його романів, хоча він так і не здогадався, звідки воно взялося, а просто вхопився за нього, як письменники вихоплюють вирази, немов дарунки долі, з простору,

(з простору по той бік плівки)

з якого беруться всі вдалі слова.

Стен вирвав альбом у нього з рук та різко закрив. Він міцно стискав його між долонями, на пальцях і зап'ястках понапиналися вузли. Він окинув друзів божевільним, нестямним поглядом.

— Ні, — повторював він, — ні-ні-ні.

Білл раптом зрозумів, що його скоріше непокоїло вперте заперечення Стена, ніж сам клоун, бо саме цього й домагалася Воно, оскільки...

Оскільки Воно нас злякалося... уперше за своє довге-предовге життя Воно нас злякалося.

Він схопив Стена за плечі та двічі струснув його щосили. Стен клацнув зубами й випустив альбом. Майк підібрав його та швиденько відклав подалі, бо після побаченого не хотів зайвий раз торкатися цієї книги. Але ця річ все одно належала його батькові, хоч підсвідомо Майк розумів, що тато ніколи не побачить того, з чим щойно зустрілися Невдахи.

— Ні, — мляво бурмотів Стен.

— Так, — сказав Білл.

— Ні, — знову заперечив Стен.

— Так. М-м-ми всі...

— Ні.

— ... це б-б-бачили, Стене, — закінчив Білл і поглянув на інших.

— Так, — підтвердив Бен.

— Так, — сказав Річі.

— Так, — сказав Майк, — так, помилуй мене Бог.

— Так, — сказала Беверлі.

— Так, — вичавив із себе Едді, відчуваючи, як горло невблаганно стискається.

Білл глянув на Стена, вимагаючи, щоб той дивився йому прямо в очі.

— Н-н-не п-піддавайся Йому, друже. Т-т-ти сам у-у-се б-бачив.

— Я не хотів, — вигукнув Стен, і його чоло вкрилося маслянистими краплями поту.

— Але ж б-б-бачив.

Стен переводив погляд між обличчями друзів. Він запустив руку у своє коротке волосся та глибоко й судомно зітхнув. З очей почало зникати божевільне марево, яке так занепокоїло Білла.

— Так, — вимовив він. — Так, гаразд. Ви цього домагаєтеся? Так.

Білл тоді подумав: "Ми все ще разом. Воно нас не зупинило. Ми ще можемо його вбити. Ми ще можемо його вбити... якщо нам не забракне сміливості".

Білл роззирнувся на друзів і в кожній парі очей помітив страх Стена. Не такий сильний, але він там був.

— Т-т-так, — сказав він і посміхнувся до Стена. За мить Юріс також усміхнувся, і з його обличчя зник той нажаханий вираз.

— Ось ч-ч-чого я д-д-домагався, с-с-сцикливе дитятко.

— Біп-біп, Дамбо, — відповів Стен, і всі засміялися. Сміх вийшов трохи істеричним, але це все одно краще, ніж нічого, подумалося Біллові.

— Н-н-нумо, — сказав він, аби хоч щось сказати. — Д-д-давайте будувати х-х-хатку-к-клуб, що с-скажете?

Він побачив вдячність в очах своїх друзів і зрадів за них... але подяка не допомогла йому справитися зі страхом, що гриз його зсередини. Білл відчув, як майже зненавидів друзів за ту подяку. Чи зможе він колись поділитися з ними власними жахіттями, чи не розірвуться від цього тонкі узи, що з'єднали Невдах? Про таке навіть думати було нечесно, чи не так? Бо до певної міри він їх використовував, примушував ризикувати власними життями, щоби звести рахунки за смерть свого брата. Навіть не так: Джорджі помер, а Білл підозрював, що мститися варто лише за живих людей. Тож як його назвати після цього? Егоїстичним маленьким засранцем, що вимахував іграшковим мечем, удаючи з себе Короля Артура?

"Ой, Господи, — подумки простогнав він, — якщо дорослі весь час так роблять, то я не хочу дорослішати".

Його рішучість не зникла, але тепер вона стала гіркою.

Дуже гіркою.

Розділ 15

Курильня

1

Річі Тозіер поправляє окуляри на носі (він уже повністю пригадав свій старий жест, хоча протягом двадцяти семи років носив контактні лінзи) і здивовано помічає, що поки Майк розповідав про птаха на заводі Кіченера та батьків альбом з оживленими фотографіями, атмосфера в кімнаті якимось чином встигла змінитися.

Річі відчув, як залогом ширилася навіжена, життєдайна енергія. За останні кілька років Річі дев'ять чи десять разів пробував кокаїн, в основному на вечірках, бо тримати цей наркотик просто на флету в диджея-крутелека — ідея не з найкращих. Зараз Річі отримав майже той самий кайф. Проте теперішнє відчуття було чистішим, потужнішим. Він подумав, що воно йому знайоме зі шкільних років, коли він мало не кожного ранку прокидався з ним і сприймав як належне. Він підозрював, що якби в дитинстві хоч раз замислився про цей глибинний вир енергії (а він не пригадував, щоб таке з ним траплялося), то просто б махнув на нього рукою, гадаючи, що так влаштоване життя, що це відчуття завжди буде з ним, як колір очей чи його огидні,

товсті нігті.

А виявляється, життя влаштовано інакше. Та енергія, що щедро живить тебе в дитинстві без кінця й краю, випарувалася десь у проміжку між вісімнадцятьма та двадцятьма чотирма роками, а натомість з'явився притуплений, вульгарний кайф, який отримуєш від кокаїну. У твоєму житті з'являються обов'язки, борги, чи як іще це називають у нижніх торгово-промислових палатах. Ти не помічаєш, як ця енергія йде від тебе, бо немає ніякого грюкоту зачинених дверей. І Річі здогадався, що це і є найстрашніша річ у житті. Дитинство не закінчується раптово, не вибухає, наче повітряна кулька з рекламними слоганами компанії "Бурма-Шейв".[652] Дитинство витікало з тебе, виходило, як повітря з пробитої шини. І одного дня ти поглянеш у дзеркало й побачиш, що на тебе звідти дивиться доросла людина. Можеш носити сині джинси, ходити на концерти Спрінгстіна та Сігера,[653] фарбувати волосся, але все одно щоразу бачитимеш у дзеркалі обличчя дорослого. Може, це стається уві сні, як прихід Зубної феї.

"Ні, — думає Річі. — Не Зубної, а Вікової феї".

Він сміється вголос від своєї власної нестримної уяви, і Беверлі допитливо поглядає на нього, проте він відмахується.

— Нічого, мала, — каже він, — просто думку думаю.

Але зараз ця енергія повернулася. Не повністю, принаймні поки що, але вона повертається. І не він один відчуває цю силу, вона змінює їх усіх. Річі помічає, що Майк виглядає не таким хворим, як тоді, коли вони зібралися на той жахливий ленч біля торговельного центру. Коли він тоді зайшов у вестибюль і побачив Майка разом із Беном і Едді, то вражено подумав: "Цей чоловік втрачає глузд і збирається покінчити життя самогубством". Тепер цей вираз зник з обличчя Майка. Не просто відійшов на другий план, а зник геть. І зараз, у бібліотеці, Річі спостерігав, як розгладжуються зморшки на Майковому лиці, поки він переповідав свій досвід із птахом і альбомом. Хенлон отримав приплив нової енергії. Усі вони отримали його. Це було помітно по їхніх обличчях, по голосах, по жестах.

Едді наливає собі ще одну порцію джинну зі сливовим соком. Білл перекиляє чарку бурбону, а Майк відкриває нову бляшанку пива. Беверлі кидає погляд на кульки, що їх Білл прив'язав до проектора на бібліотекарському столі, і похапцем закінчує з третьою порцією "викрутки". Вони вже багато випили, але жоден із них не сп'янів. Річі не розуміє, звідки береться та енергія, але напевне що не з пляшки.

"ДЕРРІЙСЬКІ НІГґЕРИ ВІЛЬНІ, МОВ ПТАХИ" — нагадує синя кулька.

"НЕВДАХИ ЗАЗНАЮТЬ НЕВДАЧ, ПРОТЕ СТЕНЛІ ЮРІС БЕРЕ ГОЛОВУВАННЯ НА СЕБЕ" — промовляє оранжева.

Відкриваючи нову бляшанку пива, Річі думає: "То не дуже кепсько, що Воно може прийняти подобу будь-якого чудовиська. Не зовсім погано, що Воно живиться нашими страхами. Виявляється, воно схоже на комічну постановку Родні Денжерфілда[654]".

Едді першим порушує мовчанку:

— Як ви гадаєте, Воно знає, чим ми зараз займаємося?

— Воно тут побувало, чи не так? — питає Бен у відповідь.

— Не думаю, що це має якесь значення, — каже Едді.

Білл киває:

— Це просто візуальні образи. Не впевнений, що Воно таким чином може нас побачити чи дізнатися, що ми задумали. Ти бачиш диктора на телебаченні, але це не означає, що він так само бачить тебе.

— Ці кульки — не просто образи, — каже Беверлі та вказує великим пальцем на оберемок, що висить у неї за спиною. — Вони справжні.

— Неправда, — заперечує Річі, і всі дивляться на нього. — Образи справжні. Це точно. Вони...

Ще один, новий шматок головоломки стає на своє місце, з таким упевненим, потужним клацанням, що Річі доводиться затулити вуха руками. Очі широко розчахуються за скельцями окулярів.

— Господи Ісусе, — раптом скрикує він, хапається за стіл, підводиться, а потім падає назад на свій стілець, наче мішок із зерном. Він тягнеться за бляшанкою пива, перекидає її, потім підбирає та випиває те, що лишилося на дні. Він піднімає очі на Майку, поки всі інші здивовано та занепокоєно дивляться на нього.

— Той біль! — мало не кричить він. — Той біль в очах! Майку! Біль в очах...

Майк киває і починає посміхатися...

— Р-річі? — питає Білл. — У чому справа?

Але Річі його не чує. У голові здійсмається хвиля спогадів і затоплює його, наче приплив. Річі кидає то в піт, то в холод, і тепер він розуміє, чому ці спогади приходять поступово. Якби він пригадав усе одразу, то ця хвиля подіяла б на нього, як постріл із психологічної рушниці, що її приставили до скроні. Йому б напевне зірвало дах.

— Я бачив, як Воно прилетіло! — каже він Майкові. — Ми ж разом Його бачили, правда? Ти і я... чи тільки я?

Майк кладе руку на стіл, і Річі хапається за неї.

— Ти бачив, Майку, чи Воно лише мені привиділося? Бачив? Лісову пожежу? Кратер?

— Бачив, — тихо каже Майк та стискає руку Річі у відповідь. Річі на хвилю заплющує очі, думаючи, що ніколи в житті не відчував такої теплої, сильної хвилі полегшення, навіть коли літак компанії "Тихоокеанських Південно-західних Авіаліній", що вирушав із Лос-Анджелеса в Сан-Франциско, заковзав по злітній смузі та виїхав на узбіччя. Ніхто не поранився, навіть не забився. З полицок упало кілька валіз, та й годі. Він стрибнув на жовту аварійну ковзанку та допоміг одній жінці вибратися з літака. Та жінка підвернула ногу, перечепившись через невеликий горбик, що ховався між трави. Вона сміялася та повторювала: "Повірити не можу — я не померла, повірити не можу, просто не можу повірити". Тож Річі, який однією рукою тягнув жінку, а іншою махав пожежникам, які навіжено припрошували пасажирів спускатися з літака, сказав: "Гаразд, ти мертва, ти мертва, так краще?". І вони обоє зареготали, наче несповна розуму. То був сміх від полегшення... але цього разу відчуття було набагато сильніше.

— Про що це ви? — питає Едді, переводячи погляд із Річі на Майка.

Річі також дивиться на Майка, але той хитає головою:

— Твоя черга, Річі. Я вже все розповів, що хотів.

— Ви, мабуть, не знаєте чи не пам'ятаєте, бо тоді вже всі пішли, — каже друзям Річі. — Ми з Мікі виявилися двома останніми гіндіянцями в курильні.

— Курильня, — задумливо каже Білл, і його погляд губиться в незвіданій далині.

— Той пекучий біль в очах, — каже Річі, — який виник під контактними лінзами. Я його вперше відчув, коли Майк подзвонив мені в Каліфорнію. Я тоді не розумів, що воно таке, але зараз збагнув. То був дим. Дим двадцятисемирічної давнини, — пояснює він і звертається до Майка: — Кажеш, психологічний? Психосоматичний? Щось на підсвідомому рівні?

— Я б не сказав, — так само тихо відповідає Майк. — А сказав би, що твої відчуття були такими ж справжніми, як і ці кульки, чи голова, яку я побачив у холодильнику, чи труп Тоні Трекера, на який натрапив Едді. Розкажи їм, Річі.

І Річі каже:

— То сталося за чотири чи п'ять днів після того, як Майк приніс у Пустовище батьків альбом. Гадаю, тільки перевалило за середину липня. Хатка-клуб була готова. Але... курильня, то була твоя ідея, Скирте. Ти її вичитав у одній зі своїх книг.

Бен посміхається та киває.

Річі думає: "Того дня було хмарно. Вітер не дув. У небі гримів грім. Як того дня, коли ми, через місяць чи трохи пізніше, стояли колом біля потічка, а Стен порізав нам руки осколком пляшки від "Коли". Повітря в ямі не рухалося, ніби чекало, що щось має статися, але потім Білл пояснив, що саме тому все так швидко скінчилося, бо протягу не було".

Сімнадцятого липня. Так, саме так, у той день вони й влаштували курильню. Сімнадцятого липня 1958 року, через місяць після того, як почалися літні канікули, а в Пустовищі вперше зібрався осередок Клубу Невдах — Білл, Едді та Бен. "Дайте-но мені прогноз на той день двадцятисемирічної давнини, — думає Річі, — і я розповім вам про погоду, навіть не зазираючи в те введення. Можу навіть зачитати Голосом Річі Тозієра, Неймовірного Телепата: Спекотно, волого, висока ймовірність грози. І стережіться видінь, коли спускатиметеся в курильню..."

Це сталося за два дні після того, як знайшли тіло Джиммі Каллума, і за день, як містер Нелл знову прийшов у Пустовище та всівся прямо на хатці-клубі, навіть не здогадуючись, що вона там є. Вони зробили собі гарний дах, а Бен власноруч виклав його дерном. На їхню схованку можна було натрапити, тільки якщо стати рачки та почати обмацувати землю. Як і запруда, Бенова хатка-клуб була надзвичайно вдалою витівкою, і того разу містер Нелл ні про що не здогадався.

Він офіційно, проте обережно допитав їх, занотовуючи відповіді у чорному блокноті, але вони розказали йому небагато, принаймні, про Джиммі Каллума, тож містер Нелл пішов геть, черговий раз нагадавши їм, щоб вони не гралися самі у Пустовищі... ніколи. Річі здогадувався, що містер Нелл просто наказав би їм забиратися з Пустовища, аби в

Деррійському поліцейському департаменті вважали, що малий Каллум (чи інші діти) загинув саме в Пустовищі. Але таких здогадок не було, бо трупи часто попадали в каналізації та дренажні системи.

Містер Нелл приходив шістнадцятого липня, тоді було також спекотно та волого, але світило сонце. Сімнадцятого числа небо захмарилося.

— Ти збираєшся розповідати свою історію, Річі? — питає Бев. Вона легко посміхалася, її губи були ніжно-рожевого кольору, а очі горіли.

— Я просто думаю, з чого почати, — каже Річі. Він знімає окуляри, протирає їх сорочкою, а потім раптом здогадується, з чого треба починати: з землі, що розверзлася під ногами в нього та Білла. Звісно, він чудово знав про хатку, і Білл знав, і решта також, але він усе одно перелякався, коли побачив, як земля розступається і западає в чорне вузьке провалля.

Він згадує, як Білл підвіз його на своєму Сілвері до того місця на Канзас-стрит, де зазвичай лишав велосипеда під невеличким мостом. Він згадує, як вони вдвох ішли стежкою до галявини, раз у раз обходячи зарості кущів. Була середина літа, і Пустовище буяло в розкішній зелені. Він згадує, як відмахувався від москітів, що навіжено дзижчали біля вух, пригадує навіть, як Білл сказав тоді (ох, які яскраві спогади, ніби все сталося не просто вчора, ніби воно відбувалося зараз):

— З-з-зачекай х-х-х...

2

...хвилинку, Річі. У тебе на п-п-потилиці с-сидить збіса з-здоровенний москіт.

— От халепа, — відповів Річі. Він ненавидів москітів. По-суті, вони були маленькими крилатими вампірами.

— Убий його, Білле.

Білл хлопнув Річі по шиї.

— Ай!

— Б-б-бачиш?

Білл простягнув руку до обличчя Річі. На долоні посеред розмазаної смуги крові лежав розчавлений москіт. "То моя кров, — подумав Річі, — яку я подарував тобі та багатьом іншим".

— Фу-у-у... — протягнув він.

— Н-не х-х-хвилюйся, — сказав Білл. — Цей м-маленький п-п-покидьок ніколи б-більше не т-т-танцюватиме танго.

Вони пішли далі, хлопаючи москітів та відганяючи хмари гнусу, якого вабив аромат їхнього поту, — те, що за кілька років називатимуть "феромонами", що б воно не значило.

— Білле, ти розповіси решті про срібні кулі? — спитав Річі, коли вони вже виходили до галявини. У цьому випадку під "рештою" він мав на увазі Бев, Едді, Майка та Стена. Хоча Річі підозрював, що Стен давно вже здогадався, навіщо вони ходили в Деррійську громадську бібліотеку. Стен був розумним — надто розумним, собі ж на горе, як вважав Річі. Того дня, коли Майк приніс у Пустовище батьків альбом, Стен мало не зірвався.

Власне кажучи, Річі тоді був майже впевнений, що ніколи більше не побачить Стена, і Клуб Невдах перетвориться на секстет (Річі надзвичайно подобалося це слово, і він завжди ставив наголос на перший склад). Але Стен з'явився одразу ж наступного дня, і Річі став поважати його ще більше.

— Розповіси їм сьогодні?

— Н-н-не с-сьогодні.

— Гадаєш, не спрацює?

Білл знизав плечима, а Річі, який розумів його краще за інших (поки в житті Денбро не з'явилася Одра Філліпс), здогадався про все, що міг сказати йому Білл, якби не перепона у вигляді заїкання. Він би сказав, що має певні сумніви, оскільки срібні кулі відливали тільки в дитячих книжках чи коміксах... Одним словом, лайно. Небезпечне лайно. Хоча, звісно, можна спробувати. Бен Генском може все влаштувати якнайкраще, авжеж. І в кіно такі штуки спрацьовують, авжеж. Але...

— То що?

— У мене є і-і-ідея, — відповів Білл. — Простіша. Але якщо Б-б-беверлі...

— Якщо Беверлі що?

— Н-н-нічого.

І Білл не став більше говорити на цю тему.

Вони вийшли на галявину. Якщо уважно придивлятися, то можна було помітити, що трава там була трохи прим'ятою, трохи зужитою. Можна навіть сказати, трохи штучною, ніби хтось охайно повикладав на дерні листя та соснові голки. Білл підібрав обгортку "Рінг-Дінг" (напевне, лишилася після Бена) та машинально сховав собі в кишеню.

Хлопці вийшли на середину галявини... аж раптом на рипучих, незмазаних завісах піднявся кавалок землі розміром десять на три дюйми, а під ним блимнула чорнота. З тієї чорноти визирнули очі, і Річі пробрали дрижаки. Але то всього-на-всього були очі Едді Каспбрака, і їхній хазяїн, якого вони через тиждень навідуватимуть у лікарні, глухо продекламував:

— Хто це туп-тупоче моїм мостом?

Знизу пролунав сміх, блиснуло світло ліхтарика.

— Ми прості сіляні, сеньйоре, — відповів Річі, сідаючи навпочіпки та підкручуючи невидимого вуса. Він говорив Голосом Панчо Ванільї.

— Та ну? — озвалася Беверлі з-під землі. — Покажіть-но перепустки.

— Перепупси? — радісно вигукнув Річі. — Не тре' нам ніяких перепупсів!

— Іди до біса, Панчо, — відказав Едді та захлопнув вічко. Знизу почулося приглушене гоготіння.

— Виходьте по одному з піднятими руками! — крикнув Білл низьким, дорослим командним голосом. Він почав тупотіти туди-сюди по встеленому дерном даху схованки. Він бачив, що земля піддається під його кроками, але лише трішки, бо будували вони на совість.

— У вас немає шансів! — волав він, уявляючи себе безстрашним Джо Фрайді з

Поліцейського департаменту Лос-Анджелеса. — Виходьте звідти, хулігани! Або зайдемо ми та всіх ПЕРЕСТРІЛЯЄМО!

Він навіть раз підстрибнув, аби повідомити про свої серйозні наміри тих, хто був унизу. Але звідти лунали лише зойки та сміх. Білл посміхався, не помічаючи, що Річі поблажливо дивився на нього, — як дорослий дивиться на дитину.

"Він навіть не знає, що не завжди", — подумав Річі.

— Впусти їх, Бене, поки дах не завалився, — сказала Бев. І за секунду відчинилися дверцята, наче люк у підводному човні. З пройми визирав розчервонілий Бен. Річі одразу здогадався, що він сидів біля Беверлі.

Білл і Річі ковзнули вниз, і Бен закрив за ними двері. Тепер вони всі сиділи в ямі, затишно притулившись до дощатих стін і підібравши під себе ноги. Промінь від Бенового ліхтарика вихоплював із темряви їхні обличчя.

— Т-то ч-чим ви т-т-тут з-з-займаєтесь? — спитав Білл.

— Та нічим, — відповів Бен. Він дійсно сидів біля Беверлі, і його обличчя пашіло від щастя. — Ми просто...

— Скажи їм, Бене, — перебив його Едді. — Розкажи їм про ту штуку! Подивимося, що вони скажуть.

— Твоїй астмі це не сподобається, — звернувся Стен до Едді тоном "я-краще-знаю-що-робити".

Річі присів між Майком і Беном і затис коліна руками. Тут, унизу, було приємно, прохолодно та таємничо. Слідкуючи за світлом від ліхтарика, що рухалося від обличчя до обличчя, він на деякий час забув, що кілька хвилин тому його так сильно вразила темрява.

— Ви про що?

— Бен розповів нам історію про одну індіанську церемонію, — сказала Бев. — Але Стен правий, від неї не буде ніякої користі для твоєї астми, Едді.

— Та нічого їй не буде, — сказав Едді, нервуючи лише трохи (і це робило йому честь, подумав Річі). — Напади трапляються тоді, коли мене щось дуже непокоїть. У будь-якому разі я хочу спробувати.

— С-с-спробувати що? — спитав його Білл.

— Ритуал Курильні, — відповів Едді.

— Щ-щ-що це т-т-таке?

З підлоги здійнявся промінь ліхтарика, і Річі простежив за ним. Поки Бен пояснював, світло безцільно блукало по дерев'яній стелі хатки-клубу. Воно мандрувало по тріснутому полотну дверей з червоного дерева, які вони всі разом притягли сюди зі звалища три дні тому, — за день до того, як було знайдене тіло Джиммі Каллума. Річі пригадав, що Джиммі був тихим хлопчиком, який також носив окуляри, і що в дощ він любив погратися в "Скребл"[655]. "Більше не пограється", — подумав Річі та здригнувся. Ніхто не побачив його поруху в темряві, лише Майк Хенлон, що сидів із ним пліч-о-пліч, з цікавістю поглянув на нього.

— Ну, минулого тижня я взяв у бібліотеці одну книгу, — почав Бен. — Називається

"Духи Великих рівнин", а в ній ідеться про індіанські племена, які жили на заході півтори сотні років тому. Паюти, Пауні, Кайова, Ото, Команчі. Гарна книга. Хочу якось поїхати туди, де вони жили, в Айову, Небраску, Колорадо, Юту...

— Заткайся та розповідай про Ритуал Курильні, — сказала Беверлі, підбиваючи його ліктем.

— Ага, точно, — погодився він, і Річі подумав, що він дав би таку саму відповідь, якби Беверлі штовхнула в бік та попросила: "Випий цю труту, Бене, гаразд?"

— Розумієте, майже всі індіанці проводили особливі ритуали, і наша хатка-клуб наштовхнула мене на одну думку. Коли індіанцям треба було прийняти якесь важливе рішення, наприклад, чи варто полювати на бізонів або нападати на вороже плем'я, де шукати питну воду, то вони викопували в землі велику яму та накривали її гіллям, залишаючи маленький вентиляційний отвір.

— К-к-курильня, — сказав Білл.

— І як ти здогадався, Білле, сам не розумію, — серйозно зауважив Річі. — Тобі треба йти на те шоу "Двадцять один"[656]. Можу закластися, ти обіграєш навіть старого доброго Чарлі Ван Дорена[657].

Білл замахнувся на нього, і Річі подався назад, боляче стукнувшись головою об дошку.

— Ай!

— Сам в-винен, — відповів Білл.

— Я те' вб'ю, вонючий грінго, — завівся Річі. — Ах ти, сучисину, не тре' мені...

— Хлопці, припиніть, — попросила Беверлі. — Це дійсно цікаво.

Вона з такою приязню подивилася на Бена, що Річі майже побачив, як у Скирта з вух повалила пара.

— Гаразд, Б-б-бене, — відказав Білл. — П-продовжуй.

— Авжеж, — хрипко відповів Бен, прочистив горло та став розповідати далі: — Коли курильня була готова, вони розпалювали в ній багаття. На ватру брали зелені гілки, щоб диму було побільше. Потім усі сміливці спускалися в яму та сідали біля вогню. Курильня наповнювалася димом. У книзі зазначалося, що то був не просто релігійний ритуал, а ще й змагання, розумієте? Через півдня більшість сміливців викочувалися з ями, бо не могли витримати диму, і внизу залишалося двоє чи троє індіанців. І в них починалися видіння.

— Ну, якщо я вдихатиму дим п'ять-шість годин поспіль, то в мене теж почнуться видіння, їй-бо! — сказав Майк, і всі засміялися.

— Ті видіння вказували племені, що робити, — продовжував Бен. — І не знаю, правда чи ні, але в книзі було сказано, що в більшості випадків видіння вказували їм вірний шлях.

Усі замовкли, і Річі глянув на Білла. Він розумів, що всі вони дивилися на Білла, і знову відчув, що історія Бена про курильню була чимось більшим, ніж просто уривком із книги, яку ти прочитав і вирішив спробувати самотужки провести якийсь експеримент або магічний фокус. Він знав про це, і решта теж здогадувалися, а в

першу чергу сам Бен. Вони мушили це зробити.

У них починалися видіння... у більшості випадків вони вказували їм вірний шлях.

Річі подумав: "Можу закластися, якщо поцікавитися в Бена, то він розкаже, як ця книжка сама стрибнула йому в руки. Ніби щось хотіло, аби він прочитав саме цю книгу та розказав нам про ритуал курильні. Бо ми — теж плем'я, чи не так? Атож. І нам конче треба дізнатися, що робити далі".

Ця думка привела до іншої: "То це мало статися? Відтоді, як Бен запропонував зробити підземну схованку замість хатки на дереві, це все мало статися? До чого ми додумуємося самі, а що додумують за нас?.."

Така думка мусила б його якимось чином заспокоїти. Добре було думати, як щось більше, розумніше вирішувало всі твої питання, як дорослі готують тобі їжу, купляють одяг, розплановують твій день. Річі був упевнений, що сила, яка зібрала їх разом, яка використовувала Бена як провідника ідеї про курильню, не мала нічого спільного з тим духом, що вбивав дітей. То була сила, яка протидіяла іншій...

(ой, та кажи вже)

протидіяла Йому. І все одно йому була не до вподоби думка, що він не владний над власними діями, що ним керували, управляли.

Усі дивилися на Білла. Усі чекали, що він скаже.

— 3-3-знаєте, — вимовив він, — а 3-3-звучить н-н-непогано.

Беверлі зітхнула, а Стен неспокійно заговтузився на місці...

та й усе.

— С-с-справді н-н-непогано, — повторив Білл, дивлячись на свої руки.

Може, в усьому був винен стрибаючий промінь ліхтаря, чи його власна уява, але Річі здалося, що Білл трохи зблід і дуже злякався, хоча й посміхався.

— М-може, нам у-удасться використати в-в-видіння, щоб в-в-вирішити нашу п-п-проблему.

"Якщо в когось і будуть видіння, — подумав Річі, — так це в Білла". Але він помилявся.

— Ну, — подав голос Бен, — ритуал, мабуть, діє лише на індіанців, але круто було б спробувати.

— Ага, ми, мабуть, усі повідрубуюмося від диму та задихнемося насмерть, — похмуро зауважив Стен. — Ото буде круто, правда?

— Ти не хочеш, Стене? — запитав Едді.

— Та ні, типу, хочу, — зітхнув Стен. — Ви мене з розуму зведете, розумієте? То коли?

Стен поглянув на Білла.

— Н-ну, к-к-кращого часу, н-н-ніж зараз, г-г-годі чекати, т-так?

Невдахи вражено, замислено мовчали. Зрештою, Річі став на ноги, простягнув руки та, без зайвих зусиль дотягнувшись до дверцят, впустив у хатку денне літнє світло.

— У мене є сокира, — сказав Бен, слідуючи за Річі. — Хто допоможе мені нарубати зеленого гілля?

Урешті-решт, йому допомагали всі.

3

Підготовка зайняла в них не більше години. Вони нарубали чотири чи п'ять оберемків свіжих гілок, з яких Бен зчистив пагони та листя.

— Димітиме нівроку, — сказав він. — Навіть не знаю, чи вдасться їх підпалити.

Бeverлі та Річі спустилися до Кендаскіґ та принесли звідти цілу купу великого каміння, яке склали в курточку Едді (мама завжди примушувала його брати з собою куртку, навіть коли надворі була спека у вісімдесят градусів, бо, як казала місіс Каспбрак, може піти дощ, а якщо ти матимеш при собі курточку, то не промокнеш), зробивши з неї ноші. Тягнучи каміння до хатки-клубу, Річі заперечив:

— Тобі не можна цього робити, Бев. Ти дівчинка. Бен сказав, що в курильню спускаються лише сміливці, а не якась там скво.

Бeverлі зупинилася, здивовано та роздратовано дивлячись на Річі. З її кінського хвоста вибилося пасмо волосся, і вона випнула нижню губу та дихнула, аби прибрати волосся з чола.

— Я тебе хоч зараз покладу на лопатки, Річі, сам знаєш.

— Я не пво те, міс Скавлеть, — вирячив на неї очі Річі. — Ви так чи с'як дівчинка, дівчинкою й будете навіки! Який із вас гіндіянський сміливець!

— Тоді я стану сміливчиною, — відповіла Beverлі. — То ми будемо нести це каміння до будиночка, чи я розтрощу ним твою дурну макітру?

— Госсоди-поми-нас, міс Скавлеть, у макітрі ті'ко каша з салом, а то моя ся головася! — завищав Річі, і Beverлі так зареготала, що випустила з рук курточку Едді, і каміння повипадало на землю. Вона без упину сварила Річі, поки вони наново збирали їх, а Річі вищав і репетував безліччю Голосів, думаючи про те, яка ж вона гарна.

Хоча Річі тільки жартував про те, щоб не пускати Beverлі до курильні через її статеву приналежність, проте Білл Денбро поставився до цього цілком серйозно.

Вона стала проти нього, уперши руки в боки та змірюючи його розлюченими очима.

— Можеш повісити цю думку на жердині поруч зі своїми трусами, Заїко Білле! Я братиму в цьому участь, чи я вже не вхожу до твого дурнуватого клубу?

Білл терпляче відповів:

— С-справа не в-в т-тому, Б-б-бев, с-сама з-з-знаєш. Хтось має ч-ч-чергувати зовні.

— Чого?

Білл спробував щось сказати, але знову потрапив у затор і з надією глянув на Едді.

— Як зауважив Стен, — тихо відповів їй Едді, — уся справа в димі. Білл хоче сказати, що ми дійсно можемо втратити свідомість. І померти. Він має на увазі, що таке постійно трапляється з людьми під час пожежі. Вони не згорають, а задихаються до смерті через дим. Вони...

Тепер Бев дивилася на Едді.

— Гаразд, то він хоче, щоб хтось лишився зовні на крайній випадок?

Едді несміливо кивнув.

— То чого ж не ти? У тебе ж астма!

Едді нічого не відповів, і Беверлі знову повернулася до Білла. Друзі оточили їх, засунувші руки в кишені та вивчаючи свої кросівки.

— Через те що я дівчина, так? В цьому вся проблема?

— Б-б-б-б...

— А ти не кажи, — відрубала вона. — Просто покивай чи похитай головою. Вона ж у тебе не затинається? Усе через те, що я дівчина?

Білл неохоче кивнув. Вона не зводила з нього очей, а потім її губи затремтіли, і Річі вирішив, що вона от-от розрюмсається.

Натомість Беверлі вибухнула:

— Ну й пішов на хер!

Вона рвучко повернулася обличчям до інших, але хлопці тільки сіпнулися від її спопеляючого, мало не радіоактивного погляду.

— Пішли ви всі на хер, якщо вважаєте, що він правий! — заявила вона, потім знову повернулася до Білла та зашвидила, осипаючи його градом слів: — Це не якась там срана дитяча забавка, на кшталт перетягування каната чи хованок, ти сам знаєш, Білле! Ми мусимо це зробити. Такі правила. І ти не викреслиш мене зі списку тільки через те, що я дівчина, второпав? Якщо не пустиш мене до курильні, я піду геть. Піду й ніколи не повернуся. Назавжди піду, зрозумів?

Вона замовкла. Білл дивився на неї. Здавалося, він знову опанував себе, але Річі все одно було не по собі. Він відчував, що всі шанси на перемогу, на те, що вони дістануться істоти, яка вбила Джорджі Денбро та інших дітлахів, що вони знайдуть та знищать Його, усі ті шанси могли бути втрачені. "Сім, — подумав Річі. — Магічне число. Нас має бути семеро. Так має бути".

Деся заспівала пташка, потім замовкла, потім знову заспівала.

— Г-гаразд, — сказав Білл, і Річі зітхнув з полегшенням. — Але х-х-хтось має з-з-залишитися на ч-ч-чергуванні. Х-х-хто хоче?

Річі подумав, що Едді та Стен неодмінно мають зголоситися на це завдання, але Едді не вимовив ані слова. Стен був блідий, задумливий, мовчазний. Майк заткнув великі пальці за пояс, наче Стів МакКвін з "Піймати живого чи мертвого", і не рухався, переводячи погляд з одного товариша на іншого.

— Д-д-давайте, — сказав Білл, і Річі збагнув, що тепер уже не до жартів. Він відчув це за натхненною промовою Бев, побачив у серйозному, постарілому обличчі Білла. Такі правила, і їхня затія була такою ж небезпечною, як і експедиція, яку вони з Біллом здійснили до будинку під номером "29" по Нейболт-стрит. Усі це знали... і не збиралися відступати. Раптом Річі пройнявся гордістю за своїх друзів і за себе, бо він був разом з ними. Усі ці роки він був ізгоем, а тепер знайшов своє місце. Нарешті знайшов своє місце. Він не знав, чи їх досі можна вважати невдахами, але вони були разом. Вони були друзями. Збіса гарними друзями. Річі зняв окуляри та заходився протирати їх об сорочку.

— Я знаю, що треба робити, — сказала Бев та дістала з кишені коробку сірників. На

етикетці були фотографії цьогорічних кандидаток на титул Міс Рейнголд — такі малесенькі, що роздивитися їх можна було тільки крізь збільшувальне скло. Беверлі запалила сірника, а потім задула вогонь. Вона дістала з коробки ще шість сірників та доклала до обгорілого. Потім Бев повернулася спиною до хлопців, а коли знову стала обличчям до них, то тримала в кулаку сім сірників так, що було видно лиш білі кінці дерев'яних паличок.

— Вибирай, — сказала вона і простягнула руку Біллові. — Той, хто витягне обгорілий сірник, залишиться тут і витягатиме решту з ями, якщо ми там учадіємо.

Білл розважливо глянув на неї.

— Т-ти т-так в-вирішила?

Вона посміхнулася до нього, і та посмішка осяяла її обличчя. — Так, дурбелику, я так вирішила. А ти?

— Я л-л-люблю тебе, Б-б-бев, — сказав він, і щоки Беверлі спалахнули, наче від вогню.

Здавалося, Білл цього не помітив. Він замислено вивчав кінчики сірників, які стирчали з її кулака, і нарешті вибрав один.

Головка була синьою, необпаленою. Бев обернулася до Бена та простягнула решту сірників.

— Я тебе теж люблю, — хрипко вимовив Бен. Його обличчя побагровіло, складалося враження, що в нього з хвилини на хвилину станеться інфаркт. Десь у глибині Пустовища знову заспівала пташка. "Стен би міг сказати її назву", — безладно подумав Річі.

— Дякую, — посміхнулася Бев, і Бен витягнув сірника. Необпалений.

Далі вибір перейшов до Едді. Він посміхнувся своєю сором'язливою, неймовірно милою посмішкою. Він виглядав таким вразливим, що серце краялося.

— Гадаю, я тебе теж люблю, Бев, — вимовив він і наосліп витягнув сірника. Із синьою голівкою.

Тепер Беверлі запропонувала Річі вибрати з чотирьох кінчиків, що стирчали з її кулака.

— Ой, як я ваша любити, міс Скавлеть! — щосили закричав Річі та послав їй гротескний поцілунок. Беверлі просто поглянула на нього, посміхнулася, і Річі раптом стало соромно.

— Я тебе дійсно люблю, Бев, — сказав він і торкнувся її волосся. — Ти класна.

— Дякую, — відповіла вона.

Він витягнув сірника, подивився на нього, впевнений, що йому дістався обгорілий. Але ні.

Настала черга Стена.

— Я тебе люблю, — сказав Стен і вирвав одного сірника з-поміж стиснутих пальців. Цілий.

— Лишилися ти і я, Майку, — сказала Беверлі, пропонуючи йому один із двох сірників.

Майк зробив крок уперед і сказав:

— Я тільки нещодавно з тобою познайомився, але все одно тебе люблю. Гадаю, ти ще мою маму перекричиш.

Усі засміялися, і Майк витягнув сірника. Також необпаленого.

— У-у-у-се ж таки, це т-т-ти, Б-Бев, — підсумував Білл.

Беверлі обурено (оскільки вона марно закатала сцену) розтиснула кулак.

Головка самотнього сірника також була синьою та неушкодженою.

— Т-ти п-п-підтасувала їх, — звинуватив її Білл.

— Та ні.

У голосі Беверлі не чулося й натяку на злість (що можна було від неї очікувати), самий лише щирий подив.

— Присягаюся, я не махлювала.

І вона показала їм долоню. Усі побачили легкий слід від сажі, який лишив на шкірі обпалений сірник.

— Білле, мамою клянуся!

Білл подивився на неї, а потім кивнув. Як з команди, усі передали свої сірники Біллові. Усі сім — із неушкодженими синіми головками. Стен та Едді почали повзати по землі в пошуках обгорілого сірника, але так нічого й не знайшли.

— Я не махлювала, — повторила Бев, ніби говорила сама до себе.

— То що ж нам робити? — спитав Річі.

— С-с-спускаймося в-в-всі разом, — відповів Білл. — Бо м-ми так м-м-мусимо зробити.

— А якщо ми всі знепритомніємо? — застеріг Едді.

Білл знову глянув на Беверлі.

— Я-якщо Б-бев к-каже п-п-правду, а т-так і є, т-то все б-буде д-д-добре.

— Звідки ти знаєш? — запитав Стен.

— П-п-п-просто з-з-знаю.

Десь знову заспівала пташка.

4

Першими спустилися Бен і Річі, а решта почали передавати їм каміння. Річі подавав їх Бенові, а той викладав із нього маленьке коло в землі посередині хатки-клубу.

— Гарзд, — зрештою сказав він, — вистачить.

Друзі, усі до одного, спустилися вниз, тримаючи в руках оберемки зеленого гілля, яке вони нарубали сокиркою Бена. Білл зайшов останнім, закрив дверцята та прочинив вузьке віконце на завісах.

— О-о-ось, — сказав він, — о-ось наша к-к-курильня. У к-кого є п-папір?

— Якщо хочеш, можеш узяти це, — сказав Майк та вийняв з кишені штанів затасканий комікс "Арчі". — Я вже прочитав.

Білл виривав одну сторінку за іншою, працюючи повільно та зосереджено. Решта розсілися попід стінами, коліно до коліна, плече до плеча, і мовчки спостерігали за

ним. Напруга висіла в густому застиглому повітрі.

Білл розклав на папері Дрібні пагони та гілочки й глянув на Беверлі.

— С-с-сірники в т-тебе, — натякнув він.

Вона запалила один, і в темряві засяяв маленький жовтий вогник.

— Мабуть, ця клята купа все одно не загориться, — сказала вона нерівним голосом і піднесла вогник до паперу в кількох місцях. Коли вогонь дістався її пальців, вона кинула сірник на гілки.

Спалахнуло жовте тріскуче полум'я, відкидаючи чудернацькі тіні на їхні обличчях, і в цей момент Річі повірив у історію про індіанців і подумав, що так воно й велося в ті далекі часи, коли білі люди були не більше ніж вигадкою, легендою для тих індіанців, які гналися за стадами бізонів. І ті стада були такі великі, що покривали долини від краю до краю, такі сильні, що коли вони проходили по землі, вона здригалася, наче від підземних поштовхів. У цю мить Річі зміг уявити, як ті індіанці (Кайова, Пауні чи хто там іще) сиділи в курильні, коліном до коліна, плечем до плеча, дивилися, як вогонь смоче та облизує вологе дерево, покриваючи його пекучими ранами, як вони слухали тихе невгамовне дзижчання, з яким витікав сік із гілок, і чекали, коли до них прийдуть видіння.

Так. Сидячи тут і зараз, він міг у це повірити... він зазирає у зосереджені обличчя друзів, поки вони дивилися на багаття і палаючі сторінки коміксу Майка, і розумів, що вони також у це вірять.

Вогонь дістався гілок. Хатка-клуб почала наповнюватися димом. Якась частина виходила у віконце, наче сигнали сніжно-білого диму, що їх посиляли Рендольф Скотт та Оді Мерфі[658] у фільмах на ранкових суботніх показах. Але протягу в схованці не було, тому більша частина диму лишалася внизу. Його пекучий подих роз'їдав очі, перекривав горло. Річі почув, як Едді двічі кашлянув (сухий звук, наче хтось хлопнув дерев'яними дощечками), а потім знов запала тиша. "Йому не можна тут сидіти", — подумав він... але очевидно, щось вирішило інакше.

Білл підкинув ще гілок у саму куряву, що виривалася з багаття, та подав тонкий голос, який був геть не схожий на його звичайний:

— У когось у-уже п-п-почались в-видіння?

— Видіння про те, як звідси вибратися, — відповів Стен Юріс. Беверлі засміялася, але сміх перейшов у задушливий кашель.

Річі сперся головою об стінку та позирив у віконце курильні — вузький прямокутник тьмяного білого світла. Він подумав про статую Пола Баньяна, яку побачив одного березневого дня... але то був лише міраж, галюцинація

(видіння)

— Ух! Я зараз здохну від цього диму, — сказав Бен.

— Так іди собі, — промурмотів Річі, не відриваючи погляду від віконця. Він почувався так, наче взяв ситуацію під контроль. Він почувався так, наче скинув десять фунтів. І, чорт забирай, він почувався так, наче хатка збільшилася. Остання думка взагалі не викликала жодного сумніву. Раніше товста права нога Бена Генксама

притискалася до його лівої ноги, а худорляве ліве плече Білла Денбро впиралося йому в праву руку. Тепер його ніхто не торкався. Він ліниво подивився направо та наліво, аби переконатися, що відчуття його не підводять, і так воно й було. Бен знаходився від нього на відстані одного фута по ліву руку. По праву руку від нього Білл сидів іще далі.

— Місця стало більше, пані та панове, — сказав він, зробив глибокий вдих та зайшовся кашлем. Від цього стало боляче, боліло глибоко в грудях, наче він підхопив грип чи ще якусь заразу. Якусь мить йому здавалося, що кашель ніколи не закінчиться, що він просто кашлятиме, поки вони його не витягнуть. "Якщо ще зможуть", — подумав він, але ця перспектива видавалася надто далекою, аби якось непокоїти його.

Тоді Білл постукав його по спині, і кашель пройшов.

— Ти не знаєш, що ти не завжди, — сказав Річі, дивлячись не на Білла, а у віконце. Яке ж воно яскраве! Коли він склепив повіки, то перед очима все одно майорів у темряві прямокутник, тільки не білий, а яскраво-зелений.

— Т-ти п-п-про щ-що? — спитав Білл.

— Про затинання, — сказав Річі та замовк, почувши, як хтось іще почав кашляти, але він був не певен, хто саме. — Це тобі треба говорити Голосами, Великий Білле, а не мені. Ти...

Кашель став гучнішим. Несподівано хатка-клуб наповнилася світлом, настільки яскравим, що Річі довелося примружитися. Він устиг роздивитися силует Стена Юріса, який продирався нагору.

— Вибачте, — видавив Стен крізь судомний кашель. — Вибачте, не можу...

— Усе гаразд, — почув Річі свій власний голос. — Не треба ніяких перепупсів.

Його голос звучав так, ніби виходив з іншого, чужого тіла.

За мить дверцята затраснулися, але в яму встигло набратися свіже повітря, і в голові трохи прояснилося. Перш ніж Бен посунувся, аби зайняти звільнене Стеном місце, Річі знову відчув, що до нього притиснулася нога Скирта. Як йому спало на думку, що будиночок розширився?

Майк Хенлон підкинув ще гілок у димний вогонь. Річі знову почав робити неглибокі вдихи та дивитися у віконце. Він не відчував, як спливає час, але розумів, що у схованці робиться не тільки димно, а й добре та гаряче.

Він роззирнувся на своїх друзів, але ледве побачив їх за димовою завісою та білими променями літнього сонця. Бев закинула голову та притулилася до укріплення. Вона склала руки на колінах, заплющила очі, з яких струменіли сльози, лилися по щоках та на мочки її вух. Білл сидів, схрестивши ноги, упершись підборіддям у груди. Бен...

Але раптом Бен зірвався на ноги та прочинив дверцята.

— Бен пішов, — зауважив Майк. Він сидів, наче індіанець, прямо навпроти Річі. Його очі почервоніли, мов у кроля.

Знову стало прохолодніше. У будиночку посвіжішало, а дим вихором вирвався з люка в даху. Бен кашляв та хрипів. За допомогою Стена він вибрався з ями, і перш ніж вони встигли причинити дверцята, Едді, хитаючись, також став на ноги. Його обличчя було білим, як біль, тільки під очима залягли темні смуги, що простягалися аж до

вилиць. Його кволі груди здіймалися та западали різкими, судомними поштовхами. Він ухопився слабкою рукою за край отвору і неодмінно б упав, якби Бен і Стен не схопили його за обидві руки.

— Вибачте, — пискливо прошепотів Едді, і друзі витягли його на поверхню. Дверцята знову затраснулися.

Цього разу тиша тривала довго. Диму ставало все більше й більше, поки він не перетворився на густий нерухомий туман. "Справи супа-дупа, Ватсоне", — подумав Річі та на мить уявив себе Шерлоком Голмсом (дуже схожим на Бейзіла Ретбоуна[659] і повністю чорно-білим), який заклопотано йшов по Бейкер-стрит. Моріарті був десь поруч, на детектива чекав двоколісний екіпаж, і гра почалася.

Ця думка була напрочуд ясною, на диво щільною. Здавалося, її можна було торкнутися, на відміну від маленьких, коротких мрій, які так часто до нього навідувалися (на поле виходить четвертий хітер "Босокс"[660], ситуація безвихідна, ранери зайняли позиції на базах... і ось м'яч летить, здійснюється у небо... ВІН ЗНИК З ОЧЕЙ! Хоум-ран, Тозіер... і він б'є рекорд Бейба![661]), але тепер думка ставала реальністю.

Хоча в Річі ще лишилося трохи здорового глузду, аби додуматися, що як мрія про Бейзіла Ретбоуна в ролі Шерлока Голмса буде його єдиним видінням, то доведеться зізнатися, що вони трохи переоцінили ідею курильні.

Хоча Моріарті справді ховається десь поруч. Він — Воно — десь поруч, і Воно реальне, Воно...

Потім дверцята знову прочинилися, і нагору полізла Беверлі, задихаючись від сухого кашлю та прикриваючи рукою рот. Бен взяв її за одну руку, Стен — за другу. Вона чи то вилізла, чи то вистригнула в отвір і пропала.

— А т-т-таки р-розширюється, — сказав Білл.

Річі роззирнувся. Він побачив коло, викладене з каміння, в якому жевріло багаття, здіймаючи хмари диму. Навпроти він помітив Майка, який сидів, схрестивши ноги, наче вирізьблений з червоного дерева тотем, і витріщався на нього крізь полум'я своїми почервонілими від диму очима. І що цікаво, Майк перебував більше ніж за двадцять ярдів від нього, а Білл був іще далі, по правий бік від Річі. Підземний будиночок розтягнувся до розмірів бальної зали.

— Все одно, — сказав Майк, — Воно скоро прийде. Щось буде.

— Т-т-так, — озвався Білл, — але я-я-я...

Він закашлявся, спробував стриматися, але кашель тільки погіршувався, роздираючи йому горло. Крізь туман Річі побачив, як Білл безсило стає на ноги, намагає дверцята та відчиняє їх.

— У-у-успіх-іх-іх...

Його так само витягли нагору, і він пропав.

— Здається, залишилися тільки ми з тобою, старий друже Мікі, — сказав Річі, а потім сам закашлявся. — А думав, що це буде Білл...

Кашель не вгавав. Річі зігнувся та почав хапати повітря пересохлим горлом, не в

зможі зробити вдих. Голова набрякла й пульсувала, наче ріпка, налита кров'ю. Очі поза скельцями окулярів наповнилися слізьми.

Він почув, як здалеку до нього говорить Майк:

— Іди нагору, Річі, якщо треба. Не заганяйся. Не вбий себе.

Він здійняв руку і махнув у бік Майка,

(ніяких довбаних перепусів)

заперечуючи проти такої пропозиції. Потроху він знову заспокоївся. Майк правду казав, щось мало статися і дуже скоро. І він хотів бути при цьому присутнім.

Він знову закинув голову та поглянув на віконце курильні. Кашель припинився, голова паморочилася, а тіло, здавалося, плило в повітрі. Це було приємне відчуття. Він робив неглибокі вдихи й думав: "Колись я стану зіркою рок-н-ролу. Так воно й буде. Я стану знаменитим. Буду записувати альбоми та зніматися в кіно. Куплю собі чорний плащ, білі черевики та жовтий "кадилак". А потім повернуся в Деррі, а вони всі поздыхають від заздрощів, навіть Баверз. Так, я ношу окуляри, і що з того? Бадді Холлі теж чотириокий. Я співатиму, поки не посинію, і гасатиму, поки не почорнію. Я стану першою зіркою рок-н-ролу з Мейна. Я..."

Думка полетіла геть. І це не мало жодного значення. Річі збагнув, що йому більше не треба робити ті неглибокі вдихи. Його легені призвичаїлися до умов, і він міг вдихати стільки диму, скільки влізе. Може, він прилетів з Венери?

Майк підкинув ще гілляк у вогонь. Щоб не відставати, Річі й сам кинув жменю.

— Як ся маєш, Річ?

— Краще, — посміхнувся Річі. — Навіть добре. А ти?

Майк кивнув та посміхнувся у відповідь.

— Теж ніроку. До тебе приходили якісь дивні думки?

— Ага. Мені деякий час ввижалося, що я Шерлок Голмс. А потім я вирішив, що вмію танцювати, як Довелз.[662] Ти не повіриш, які в тебе червоні очі.

— У тебе теж. Пара кролів у загоні, ось що ми таке.

— Та ну?

— Та так.

— То все гаразд?

— Гаразд. Готовий отримати звістку?

— Готовий, Мікі.

— Ну то добре.

Вони шкірилися одне одному, а потім Річі знову дозволив голові притулитися до стінки та зазирнув у віконце курильні. Невдовзі він почав плисти. Ні, не відпливати, а злинати. Злинати вгору. Наче

(ми всі злинаємо тут, унизу)

повітряна кулька.

— Х-х-хлопці, ви там в-в-в н-н-нормі?

То був голос Білла, він спускався до них у курильню через віконце. Спускався з Венери. Занепокоєний. Річі відчув, що падає в самого себе.

— У нормі, — почув він свій власний далекий, роздратований голос. — У нормі, кажу ж тобі, Білле, а тепер помовчи, дай отримати звістку, кажу тобі, ми хочемо отримати

(по писку)

звістку.

Хатка-клуб розширилася до неймовірних розмірів, а підлогу тепер устеляв натертий до блиску паркет. Димовий туман був напрочуд густим, вогню майже не було видно. Але яка підлога! Господи всемогутній! Широка, наче в бальній залі, де "Ем-Джі-Ем"[663] проводить пишні музичні дійства. Майк дивився на нього з протилежного краю зали, і його силует губився серед диму.

То ти вже йдеш, старий друже Майку?

Я вже тут, Річі.

То все гаразд?

Так... але тримай мене за руку... ти зможеш дотягтися?

Думаю, що так.

Річі простягнув руку та, хоча Майк знаходився на іншому боці цієї безрозмірної кімнати, він усе одно відчув, як міцні коричневі пальці стиснули його зап'ясток. Ой, як же стало добре, то був добрий дотик, добре, коли ти бажав спокою та заспокоювався бажанням, коли дим стає реальністю, а реальність — димом...

Він знову закинув голову та глянув на віконце, таке біле та маленьке. Тепер воно віддалилося, відлетіло вгору. На сотні миль. Крізь нього виднілося венеріанське небо.

Тоді все почалося. Річі став злинати. "Ну, давай", — подумав він і став усе швидше підніматися крізь дим, крізь туман, крізь серпанок, чим би воно не було.

5

Вони покинули сховище.

Тепер вони вдвох стояли посеред Пустовища. Починало сутеніти.

То було Пустовище, Річі знав напевне, проте все виглядало якимось інакше. Зелень була яскравішою, зарості — густішими та неприродно пахучими. Навколо них здіймалися рослини, яких він ніколи не бачив, і Річі збагнув, що деякі з них, які він спочатку прийняв за дерева, насправді були велетенськими папоротями. Десь струменіла вода, але цей звук був набагато голоснішим, ніж неквапливе дзюрчання потічка Кендаскіґ. Гуркіт стояв такий, що Річі уявив бурхливий потік річки Колорадо, яка прокладала собі шлях крізь Великий Каньйон.

А ще було дуже жарко. У Мейні влітку також ставало гаряче, а повітря настільки насичувалося вологою, що ти наче прилипав до свого ліжка по ночах. Але такої спеки та вологості Річі ще не знав. По ярах стелився густий сірий туман і звивався навколо ніг хлопців. Від нього йшов тонкий, проте в'їдливий запах, як від багаття, складеного з сирих дров.

Вони з Майком, не змовляючись, вирушили в тому напрямку, звідки долинав гомін водного потоку. Їм доводилося продиратися крізь дивну, незнайому рослинність. Товсті гнучкі ліани перепліталися між деревами, наче гамаки, а одного разу Річі почув, як

щось із хрустом пронеслося повз них у кущах. Судячи із шуму, який воно наробило, ця істота була більшою за оленя.

Він зупинився, щоби роззирнутися, і, повертаючись навколо своєї осі, став вивчати лінію горизонту. Він знав, з якого боку мала височіти товстостінна біла труба водонапірної Вежі, але її там не було. Також не було видно платформ, що завжди стояли у залізничному депо в кінці Нейболт-стрит, чи будівництва житлових кварталів у Старому Відрозі. На тому місці тепер знаходилися неглибокі западини та цілі пласти червоного піщаника, що визирали з-поміж гігантських папоротей та соснових дерев.

Прямо над головами хлопців пролунало фуркотіння. Вони ледве встигли увернутися від ескадрильї кажанів, найбільших, яких коли-небудь бачив Річі. На мить Річі перелякався сильніше, ніж тоді, коли вони з Біллом намагалися розігнати Сілвера та чули, як їх наздоганяє вовкулака. Завмерла чужоземна природа була прекрасною й жахливою, а ще — до болю знайомою, а це найстрашніше.

"Нема чого боятися, — умовляв він сам себе. — Пам'ятай, це всього лиш сон, видіння, називай як хочеш. Насправді я та мій милий друг Майк сидимо в хатці-клубі, чадіючи від диму. Скоро Великий Білл занепокоїться, занервує, бо ми припинимо їм відповідати, і вони з Беном спустяться та витягнуть нас на поверхню. Як співає Конвей Твітті,[664]це всього лиш сон".

Але він встиг розгледіти, що крила кажанів були обшарпаними та дірчавими, крізь них можна було побачити сонце. А коли вони проходили під однією з тих велетенських папоротей, він побачив товсту жовту гусінь, яка неспішно повзла по широкій зеленій гілці, тягнучи за собою тінь. На тілі гусені звивалися та стрибали маленькі чорні кліщі. Якщо то був сон, то напрочуд яскравий і детальний.

Вони продовжували йти на звук води, і їхні ноги по коліна ховалися в густому тумані, тож Річі навіть не міг з упевненістю сказати, що вони крокують по землі. Тоді друзі вийшли до місця, де туман і земля уривалися. Річі не міг повірити своїм очам. То була не Кендаскіг, і водночас то була вона. Потік вирував у вузькому руслі, прокладаючи шлях крізь ті самі піщані глиби. Річі глянув на протилежний берег і розгледів, що в пластах гірської породи лишилися згадки про різні епохи: червоний шар змінювався оранжевим, а потім знову йшов червоний і так далі. Через цей струмок ніколи б не вдалося перейти по камінцях, для цього б знадобився підвісний міст, а якби ти впав у річку, то тебе б одразу змило течією. Потік лився із невтамованою, божевільною злістю, і Річі роззявив рота, коли побачив, як із води вистрибнула срібно-рожева рибина, описала широку високу дугу та вхопила одного з жуків, що хмарами літали над рікою. Потім риба пірнула під воду, і за цю коротку мить Річі не встиг розгледіти її, як слід, проте він збагнув, що ніколи не бачив такої риби — ані наживо, ані в книгах.

У небі, шалено галасуючи, вирували пташині зграї. Річі нарахував їх не одну дюжину, і в якийсь момент у небо здійнялося стільки птахів, що вони затулили сонце. Щось іще промчало повз них у кущах, потім ще. Річі крутнувся на місці, серце дико закалатало у нього в грудях. Він узрів якусь тварину, схожу на антилопу, що пробігала

на південний схід.

Щось має статися. І вони про це знають.

Птахи пролетіли, мабуть, збираючись здійснити масову висадку десь на півдні. Промчала ще одна тварина, і ще. А потім все замовкло, і тишу уривав лиш погрозовий рокіт Кендаскіґ. Світ ніби чекав на щось у цій тиші, вона була надто важкою, і Річі це не подобалося. Він відчув, як на потилиці заворушилося волосся, намагаючись стати дибки, і знову схопив Майка за руку.

— Ти знаєш, де ми? — крикнув він Майку. — Ти отримав звістку?

— Так, отримав! — закричав Майк у відповідь. — Отримав! Ми в давнині! Це давнина, Річі! Давнина!

Річі кивнув. Давнина, це як "у сиву давнину" чи "давнім-давно", коли ми всі жили в лісі, бо інших місць просто не існувало. Вони перебували в тому Пустовищі, яким воно було бозна-скільки тисяч років тому. Вони потрапили в якусь неймовірну епоху, ще до льодовикового періоду, коли в Новій Англії були тропіки, як зараз у Південній Америці... якщо це "зараз" іще існувало. Він знову знервовано роззирнувся довкола себе, очікуючи побачити бронтозавра, який витягує довжелезну шию на фоні синього неба і дивиться на них згори вниз, пережовуючи грязюку та рослини, що він їх повиривав із коренем, або шаблезубого тигра, що неквапливо виходить із заростей.

Але все було тихо, усе завмерло, наче в передчутті зловісного, жахливого удару грому чи початку грози, коли в небі сягають пурпурові блискавки, і світло набуває дивного, жовто-свинцевого кольору, і вітер геть ущухає, і ти відчуваєш важкий запах електризованого повітря.

Ми попали в давнину, на мільйон років назад, на десять мільйонів чи вісімдесят, але ми тут, і зараз щось має статися, не знаю що, але щось, і мені страшно, я хочу покінчити з цим, я хочу повернутися. Білле, будь ласка, Білле, витягни нас звідси, ми наче впали у фотографію, якусь фотографію, прошу, прошу, допоможи...

Майк сильніше стиснув його руку, і Річі зрозумів, що тиша урвалася. Почулося безперервне низьке гудіння, і він скоріше відчував його, ніж чув, воно відбивалося від барабанних перетинок, вібрало між тендітними кісточками, що передають звук. Гудіння наростало. У нього не було жодної тональності, воно просто було

(словом спочатку було слово принесло звістку)

безбарвним, бездушним звуком. Річі вхопився за дерево, біля якого вони стояли, і щойно він торкнувся рукою його стовбура, то відчув, як воно теж вібрує. У ту ж мить він зрозумів, що вібрація проходить його ногами, що йому стає лоскотно у кісточках та литках, а сухожилля напинаються, наче камертони.

Гудіння наростало. І наростало.

Воно йшло з неба. Сам того не бажаючи, Річі підняв обличчя вгору. Сонце скидалося на розплавлену монету і проглядало крізь низькі хмари, оточене магічним колом вологого туману. Під ним, унизу, у долині, що колись буде називатися Пустовищем, розкинулася зелена буйна рослинність. Усе повністю завмерло. Річі здалося, що він зрозумів, про що буде видіння: вони мали побачити Його пришествя.

Тепер гудіння набуло звучання, гучного рокотання, що переростало у вибухове крещендо. Річі затулив руками вуха та закричав, але не почув звуку власного голосу. Майк, який стояв поруч, зробив те саме, і Річі помітив, як у того з носа побігла тоненька цівочка крові.

Хмари на заході спалахнули червоним вогнем, який тепер нісся на них, розростаючись від вузької артерії, до струмочка, до ріки погрозливого кольору. А потім здійнявся вітер, і крізь хмари прорвався палаючий об'єкт. Він був розпеченим, розжареним, він падав, лишаючи по собі димовий слід. Та річ у небі була величезною, наче гігантська головка сірника, надто яскрава, аби дивитися на неї. Навколо неї вибухали електричні розряди, розходилися на всі боки батогами, що лишали по собі громові розкати.

— Космічний корабель! — закричав Річі, упав на коліна та закрив лице руками. — Господи Боже, це космічний корабель! — Але він вірив (а потім переповість це іншим), що то був не космічний корабель, хоча, можливо, та штука дійсно прилетіла з космосу. Що б не впало з неба того давнього дня, воно прибуло з місця, яке знаходиться далі від будь-якої зірки чи галактики, і якщо йому на думку спало назвати його космічним кораблем, то лише тому, що його розум не зміг дібрати кращого слова, аби усвідомити побачене.

Пролунав вибух — ревіння, яке переросло у гуркотливе рокотання, що збило обох хлопців з ніг. Цього разу Майк перший ухопив Річі за руку. Ще один вибух. Річі розплющив очі й побачив вогняну заграву та стовп диму, що здіймався в небо.

— Воно! — закричав Майк, мало не втрачаючи свідомість від страху, і більше ніколи в житті він не відчує такої глибинної, всеохопної емоції. — Воно! Воно! Воно!

Майк допоміг йому підвестися, і вони побігли берегом юної Кендаскіг', навіть не помітивши, як близько вони перебували від місця падіння. Одного разу Майк оступився та впав на коліна. Потім настала черга Річі покотитися по землі, обдираючи гомілки та розриваючи штани. Налетів вітер і приніс за собою запах палаючого лісу. Дим ставав густішим, і Річі напівсвідомо помітив, що вони з Майком уже були не єдиними втікачами. Поруч із ними бігли тварини, які зачули дим, вогонь і смерть. Можливо, вони бігли від Нього. Від нового прибульця, чужого в цьому світі.

Річі почав кашляти. Він чув, що біля нього Майк теж закашлявся. Дим густішав, затуляючи від них зелені, сірі та червоні кольори того давнього дня. Майк знову впав, і Річі випустив його руку. Він намагався знову її вхопити, але не міг знайти.

— Майку! — Він кричав, панікував, кашляв. — Майку, де ти? Майку! МАЙКУ!

Але Майк зник. Майка ніде не було видно.

річі! річі! річі!

(!!ХРЯСЬ!!)

річі! річі! річі, ти

6

в порядку?

Його повіки затріпотіли та розчахнулися. Він побачив над собою Беверлі — вона

схилилася над ним і витирала його рот хустинкою. Решта — Білл, Едді, Стен та Бен — стояли поряд із нею. Обличчя в них були серйозними та наляканими. Половина його обличчя пекельно боліла. Річі спробував заговорити до Беверлі, та спромігся лише слабо кречнути. Він намагався прочистити горло й мало не зблював. У нього було таке відчуття, наче його горло та всенькі легені були встелені димом.

— Беверлі, ти дала мені ляпаса? — нарешті видушив він із себе.

— Це все, що спало мені на думку, — сказала вона.

— Хрясь, — промимрив Річі.

— Мені здалося, що справи геть кепські, от і все, — мовила вона й розридалася.

Річі незграбно поплескав її по спині, а Білл поклав їй руку на потилицю. Вона одразу ж потяглася до його долоні, взяла її, стиснула.

Річі спромігся сісти. Світ захитався перед його очима. Коли хитавиця припинилася, він побачив, що Майк зіперся об дерево, що росло неподалік. Обличчя в нього було зачмеленим, а шкіра — попільно-сірою.

— Мене знудило? — запитав Річі в Бев.

Заплакана дівчинка кивнула.

— Тебе не забройзало, кройхітко? — хрипко поцікавився він голосом ірландського копа.

Бев засміялася крізь сльози й похитала головою.

— Я перевернула тебе на бік. Злякалася... з-з-злякалас-ся, ш-ш-чо ти за-за-захлин-нешс-ся.

Вона знову розревілася.

— Не ч-ч-чесно, — сказав Білл, не відпускаючи її руку. — З-з-заїкання — т-то м-моя ф-ф-фішка.

— Непогано, Великий Білле, — мовив Річі.

Він спробував підвестися, та впав на зад. Світ і досі гойдався. Він закашлявся й відвернувся, здогадавшись, що знову зблює, лише за мить до того, як це сталося. Він виригав місивом із зеленої піни та густої, тягучої слини. Він замружився та проквакав:

— Може, хтось хоче перекусити?

— От лайно! — зойкнув зогиджений Бен і зареготав.

— Як на мене, більше схоже на ригаки, — сказав Річі, хоча, насправді, очей він так і не розплющив. — Лайно зазвичай вилізає з іншого боку. Принаймні, в мене. За тебе, Скирте, я не ручаюся.

Коли він нарешті розкрив очі, то за двадцять ярдів побачив хатку-клуб. Вікно та люк були розчинені. З обох пройм і досі йшов дим, хоча й не такий густий.

Цього разу Річі таки зіп'явся на ноги. На мить йому здалося, що він або зомліє, або зблює, або зробить і те, й інше.

— От шиза, — пробурмотів він, спостерігаючи за тим, як гойдається й вигинається світ перед його очима. Коли це минулося, він пошкандибав до Майка. Очі в Майка й досі були червоними, як у кроля, і побачивши, що знизу його штани теж потемніли від вологи, Річі подумав, що, певне, Майк теж простругався.

— Непогано, як на білого чувака, — прохрипів Майк і легенько стукнув його в плече кулаком.

Річі не знав, що сказати, чого майже ніколи не бувало.

До них підійшов Білл. Інші також підтяглися.

— Це ти нас витягнув? — запитав Річі.

— М-ми з Б-беном. В-ви к-к-кричали. Об-бидва к-к-кричали. П-п-проте...

Він озирнувся на Бена.

— Білле, певне, то через дим, — сказав той.

Та в голосі здорованя впевненості геть не було.

— Ти хочеш сказати те, про що я думаю? — просто спитав Річі.

Білл знизав плечима.

— І п-п-про ш-ш-о ж ти д-думаєш, Р-річі?

Та відповів Майк:

— Спершу нас там не було, чи не так? Ви кинулися до хатки, бо почули наші крики, та спершу нас там не було.

— Там було дуже надимлено, — сказав Бен. — Ваші крики самі по собі були доволі лячними. Та те, як ви кричали... це звучало так, наче... ну...

— Крики з-здавалися д-дуже далекими, — сказав Білл.

Страшенно затинаючись, він розповів їм, що, коли вони з Беном спустилися вниз, вони не побачили ані Річі, ані Майка. Вони панічно металися по задимленій хатці, злякавшись, що, коли не встигнуть, їхні друзі помруть від отруєння димом. Урешті Білл намацав чиюсь руку. То був Річі. Він "д-д-добряче смикнув", і Річі вилетів з п'ятьми. Він був на три чверті непритомним. Коли Білл розвернувся, він побачив, що Бен волочить Майка, схопивши його ведмежою хваткою. Обидва кашляли. Бен викинув Майка назовні.

Бен слухав і кивав.

— Я просто ходив і тицяв рукою в дим, розумієте? Усе, що я робив, — це раз-по-раз виставляв руку невідомо куди, немов хотів із кимось поручкатися. І, Майку, ти вхопився за неї. Добре, що вхопився. Я вже думав, що ти зник.

— Чуваки, з ваших слів, наша хатка аж надто велика, — сказав Річі. — От розкажете ви, що ходили по ній і таке інше. Але ж вона в нас лише п'ять на п'ять футів.

На кілька секунд запала тиша. Усі вони дивилися на Білла, який стояв, насупившись од задуми.

— В-в-вона й с-сп-справді була більшою, — урешті промовив він. — Ч-ч-чи не т-так, Бене?

Бен знизав плечима.

— Саме так і здавалося. Та це, певне, від диму.

— Ні, не від диму, — відмовив Річі. — Пам'ятаю, що якраз перед тим, як це трапилося, — перед тим, як ми вийшли, я подумав, що там місця, як у залі для танців з кіно. Ну, як у тих мюзиклах. "Сім наречених для сімох братів", чи як там. Майк стояв біля протилежної стіни, і я його майже не бачив.

— Перш ніж ви вийшли? — перепитала Беверлі.

— Ну... я маю на увазі, що... типу...

Вона схопила його за руку.

— Це сталося, так? Це справді сталося! У вас було видіння — просто як у Беновій книзі! — Її обличчя світилося. — Це справді трапилося?

Річі оглянув себе, а тоді Майка. Плисові Майкові штани були роздерті на одному коліні, а його власні джинси світили двома дірками. Він поглянув крізь них і побачив свої роздерті коліна.

— Якщо то було видіння, мав я їх бачити, — промовив він. — Не знаю, що скаже наш Кінгфіш, та коли я залазив до хатки, дірок на колінах у мене не було. Йсусе невмирущий, це ж нові джинси. Ох мені вдома зроблять...

— Що сталося? — одночасно спитали Бен з Едді.

Річі з Майком презирнулися.

— Бевві, маєш труїлку? — спитав Тозіер.

У неї було дві цигарки, замотані в обривок серветки. Річі взяв одну, вставив до рота, проте, коли вона підкурила йому, він так закашлявся, що одразу ж повернув її Беверлі.

— Не можу. Вибач.

— То було минуле, — сказав Майк.

— Та хер там, — перервав його Річі. — То було не просто минуле. То була доісторика.

— Ага, точно. Ми опинилися в Пустовищі, однак Кендаскіг шурувала зі швидкістю миля на годину. І в ній було глибоко. Вона була такою сказеною, що просто срака. І в ній плавала риба. Здається, лососі.

— Б-б-батько к-казав, ш-ш-шо риба в К-кендаскіг уже д-д-давно не в-водиться. Ч-ч-через н-н-нечистоти з к-каналізації.

— Ага, це було давно, ще й як, — сказав Річі. Він невпевнено роззирнувся. — Гадаю, десь із мільйон років тому.

Його слова зустріла могильна тиша. Урешті мовчанку порушила Беверлі.

— То що сталося?

Річі відчував, як у горлі заплигали слова, та довелося виганяти їх силоміць. Його мало не знудило ще раз.

— Ми побачили, як прийшло Воно, — сказав він нарешті. — Я так гадаю.

— Господи, — пробурмотів Стен. — Господи Боже.

Різко зашипіло й хекнуло — Едді скористався інгалятором.

— Воно спустилося з неба, — сказав Майк. — Я б ніколи не хотів бачити бодай щось подібне. Воно палало так яскраво, що дивитися було просто неможливо. З нього вилітали електричні розряди. Гриміло. Той шум... — він похитав головою та глипнув на Річі. — Ревіло так, наче настав Кінець Світу. А коли воно врізалось в землю, почалася пожежа. То було наприкінці.

— Воно прилетіло на космічному кораблі? — запитав Бен.

— Так, — відказав Річі.

— Ні, — відмовив Майк.

Вони презирнулися.

— Ну, певне, так, — сказав Майк.

— Ні, себто, не зореліт, одначе...

Вони знову замовкли. Решта невдах спантеличено дивилися на них.

— Розкажуй ти, — сказав Річі Майкові. — Гадаю, ми говоримо про одне й те ж, та вони не доганяють.

Майк кашлянув у руку й поглянув на інших мало не вибачливими очима.

— Я просто не знаю, як вам про це розказати.

— С-с-спробуй, — відрізав Білл.

— Воно спустилося з неба, — повторив Майк, — та не на зорельоті. Але й не на метеориті. Це було схоже радше на... ну... на щось типу Ковчегу Завіту з Біблії — усередині мав сидіти дух Господа... однак на Землю спустився не Бог. Просто дивись, як Воно летить, відчуваєш Його, і вже знаєш, що Воно прагне зла, що Воно — утілення зла.

Він поглянув на друзів.

Річі кивнув.

— Воно прилетіло з... ззовні. Таке в мене було відчуття. Ззовні.

— Ззовні чого, Річі? — запитав Едді.

— Ззовні всього, — відказав той. — А коли Воно спустилося... Воно зробило в землі найбільшу діру, яку я коли-небудь бачив. Воно перетворило той великий схил на бублик. Приземлилося Воно там, де зараз розташовано центр Деррі, — він зиркнув на решту. — Доганяєте?

Беверлі впустила наполовину докурену цигарку й розчавила її.

— Воно завжди було тут, ще з доісторичних часів, — сказав Майк. — Ще відтоді, коли на Землі навіть людей не було. А якщо десь і були, то, певне, лише в Африці — гойдалися на деревах або сиділи в печерах. Кратера там зараз немає, і, певне, льодовиковий період причесав долину, змінив ландшафт і засипав ту яму... та Воно було там ще тоді — може, спало й чекало, поки розтане лід і з'являться люди.

— Ось тому Воно й користується водостоками та каналізацією, — додав Річі. — Певне, для Нього то звичайні шляхи. Як наші шосе.

— Ви бачили, як Воно виглядає? — зненацька спитав Стен Юріс дещо хрипким голосом.

Вони похитали головами.

— А ми можемо Його здолати? — спитав Едді. — Можемо здолати таку потвору?

Ніхто йому не відповів.

Розділ 16

Едді та його кепський перелом

1

Під кінець оповіді Річі всі вони сидять та кивають. Едді також хитає головою разом з усіма, пригадує разом з усіма, аж коли раптом його рукою прокочується біль.

Прокочується? Ні. Він її шматує — відчуття таке, наче хтось вирішив загострити іржаву пилу об його кістку. Едді кривиться й лізе в кишеню спортивної куртки, намагає потрібну пляшечку й дістає "Екседрин". Він кладе дві пігулки до рота й запиває їх ковтком джину з чорносливовим соком. Рука не давала йому спокою весь день. Спершу він відмахувався від болю, гадаючи, що то бурсит, який іноді проявлявся у нього, коли надворі стояла вогка погода. Та приблизно посеред розповіді Річі клацнула, ставши на місце, нова згадка, і він зрозумів, звідки взявся цей біль. "Ми вже не просто гуляємо Стежкою Пам'яті, — думає він, — а чимдалі, тим більше вона схожа на Лонг-Айлендську магістраль".

П'ять років тому під час планового огляду (Едді проходив його раз на шість тижнів) лікар поставив його перед таким фактом: "Еде, тут у тебе старий перелом... Падав з дерева в дитинстві?"

— Типу того, — просто погодився Едді.

Він не став розказувати доктору Роббінсу, що його мати замертво гепнулася б від геморагічного інсульту, якби почула або побачила, що Едді лазить по деревах. Та насправді він не пам'ятав, як саме зламав руку. Це здавалося несуттєвим (Едді думав про це зараз, і брак зацікавленості сам по собі видався йому дуже дивним — урешті-решт, він з тих людей, які непокояться, коли чхнуть або ж коли помітять, що кал став на півтону світлішим).

Та це був пише давній перелом, прикрий дріб'язок — щось, що трапилося бозна-коли, у дитинстві, яке він не пам'ятав і пригадувати геть не бажав. Трохи боліло, коли він багато їздив у дощові дні. Кілька таблеток аспірину — і порядок. Нічого такого.

Та наразі прикрий дріб'язок геть розперезався, перетворившись на божевільного, який точить стару пилку та видобуває з його кісток нестерпну музику, і Едді пригадує, як воно було в лікарні перші три-чотири дні. Особливо вночі. Лежиш у ліжку, заливаєшся потом від літньої спеки, чекаєш, поки медсестра принесе пігулку, відчуваєш, як сльози тихо струменять щоками та збираються у вушних раковинах, і думаєш: "Там точно якийсь шизик пилку гострить".

"Якщо це така Стежка Пам'яті, — думає Едді, — я б радо проміняв її на хорошу промивку голови, на одну потужну ментальну клізму".

Не здогадуючись про те, що він зараз щось скаже, Едді говорить таке:

— Руку мені зламав Генрі Баверз. Пам'ятаєте?

— Саме напередодні зникнення Патріка Гокстеттера, — киває Майк. — Дати не пригадую.

— Я пригадую. То було двадцять липня, — відрубує Едді. — Малого Гокстеттера оголосили в розшук... коли?.. двадцять третього?

— Двадцять другого, — каже Беверлі Роган, хоча й не розповідає їм, чому вона так певна. Бев запам'ятала дату тому, що вона бачила, як Воно схопило Гокстеттера. Не розказує й про те, у що вірила тоді й вірить зараз: Патрік Гокстеттер був божевільним. Можливо, навіть скаженішим од Генрі Баверза. Вона про все розповість, проте настала черга Едді. Вона говоритиме після нього, а тоді, певне, Бен перекаже кульмінацію

липневих подій... і про срібну кулю, яку вони так і не наважилися зробити. Якщо в жахіть коли-небудь і був розклад, то це він, думається Беверлі, однак шалене збудження не відступає. Коли вона востаннє почувалася такою юною? Вона ледве на місці втримується.

— Двадцять липня, — замислено промовляє Едді, перекочуючи столом респіратор — від однієї руки до другої. — Це три-чотири дні після випадку з курильнею. Решту літа я ходив у гіпсі, пам'ятаєте?

Річі ляскає по лобі рукою, і всі вони пригадують цей жест. Із сумішшю тривоги й зачудування Білл думає, що на мить Річі видався йому копією Бобра Клівера.[665]

— Авжеж, точно! Коли ми ходили до дому на Нейболт-стрит, ти вже був у гіпсовій пов'язці, хіба ні? І пізніше... у темряві... — на цих словах він лише спантеличено хитає головою.

— Що таке, Р-річі? — питає Білл.

— Цей шматок згадати поки що не можу, — зізнається той. — А ти?

Білл повільно хитає головою.

— Того дня Гокстттер був із ними, — каже Едді. — Тоді я востаннє бачив його живим. Мабуть, він став заміною Пітеру Гордону. Певне, Баверз не хотів з ним більше знатися, адже він злиняв, коли почався камінний бій.

— Вони всі померли, так? — стиха питає Беверлі. — Після того як загинув Джиммі Каллам, вмирали лише друзяки Генрі Баверза. Точніше, його колишні друзі.

— Загинули всі, крім Баверза, — погоджується Майк, зиркаючи на кульки, припнуті до диктофону. — А він заразу "Джуніпер Гілл". Це приватна божевільня в Августі.

— Т-т-то що ти хотів розказати п-про випадок зі зламаною рукою, Е-е-едді? — цікавиться Білл.

— Твоє затинання дедалі гіршає, Великий Білле, — серйозно каже Едді й одним ковтком добиває рештки у своїй склянці.

— Не зважай на це, — відмахується Білл. — Р-розповідай.

— Так, розкажи, — відлунює Беверлі та обережно кладе йому руку на передпліччя. Знову спалахує біль.

— Гаразд, — каже Едді. Він наливає собі нову порцію випивки, роздивляється рідину, а тоді додає: — За кілька днів після того, як мене відпустили з лікарні додому, ви завітали до мене й показали ті срібні кульки. Пригадуєш, Білле?

Той киває. Едді переводить погляд на Беверлі.

— Білл питав у тебе, чи зможеш ти ними стріляти, якщо до того дійде... бо ти мала найгостріші очі. Здається, ти сказала, що не зможеш... боятимешся надто сильно. І ти ще щось казала, та не можу згадати. Воно ось так, — Едді вистромлює язика і щипає його за кінчик — так, наче до нього щось прилипло. Річі з Беном шкіряться. — Розказувала щось про Гокстеттера?

— Так, — мовить Беверлі. — Розкажу після тебе. Продовжуй.

— Після вас, після того, як ви пішли, повернулася мати, і ми сильно погиркалися. Вона не хотіла, щоб я тусувався бодай з кимось із вас. І вона могла змусити мене

погодитися — вона вміла... ну, обробляти людей...

Білл знову киває. Він пам'ятає місіс Каспбрак — дорідну жінку з дивним обличчям шизофреніка, яке мало здатність виглядати водночас кам'яним, розлюченим, нещасним та переляканим.

— Та-ак, вона могла змусити мене погодитися, — каже Едді. — Та в той день, у день, коли Генрі Баверз зламав мені руку, ще дещо трапилося. Щось таке, від чого мене всього перетрусило.

Він тихо хихоче, думаючи: "Перетрусило... ще б пак. Це все, що ти можеш сказати? Толку від твого патякання, якщо не можеш описати, як ти відчуваєшся насправді? Якби це була книга чи фільм, те, що відкрилося мені того дня, саме перед тим, як Баверз зламав мені руку, назавжди змінило б моє життя, і все пішло б зовсім інакше... у книзі чи фільмі воно б звільнило мене. У книзі чи фільмі в "Таун-хаусі" на мене б не чекала повна валіза пігулок, я б не одружився з Майрою, а на столі переді мною не було б цього дебільного їбучого інгалятора. У книзі чи фільмі. Адже..."

Раптом у всіх на очах Еддін інгалятор сам по собі починає котитися столом. Він котиться й видає сухе торохкотіння, в якому вчувається шарудіння маракасів, клацання кісток... або сміх. Докотившись до краю столу між Річі та Беном, інгалятор підскакує в повітря й летить на підлогу. Стрепенувшись, Річі сіпається до нього, та Білл гримає "Не ч-ч-чіпай!"

— Кульки! — скрикує Бен, і всі озираються.

І На обох кульках, прив'язаних до диктофона, тепер є напис "ЛІКИ ВІД АСТМИ СПРИЧИНЯЮТЬ РАК!" Під гаслом видніються вишкірені черепи.

Вони вибухають з подвійним "бах!"

Едді дивиться на це, і в його роті пересихає, а в грудях починає стискатися знайоме відчуття задухи — наче гайки всередині закручуються.

Білл дивиться йому у вічі.

— Хто т-тобі таке с-сказав? Ш-ш-що саме тобі наговорили?

Едді облизує губи — він хоче пірнути за інгалятором, та не наважується. Хтозна, чим він зараз начинений?

Він думає про той день, про двадцяте число, про тодішню спеку, про те, як мати дала йому чек (усе заповнено, окрім графи з сумою) і долар готівкою — його кишенькові гроші.

— Містер Кін, — каже Едді, і власний голос здається йому далеким та безсилим. — То був містер Кін.

— Не найприємніша людина в нашому місті, — каже Майк, та Едді вже поринув у власні думки і його майже не чує.

Так, того дня стояла спека, та в аптеці на Центр-стрит було, прохолодно — під облицьованою жерстяною плиткою стелею неквапом крутилися дерев'яні вентилятори, і в приміщенні стояв заспокійливий запах суміші порошків та інших панацей. За невисловленим, проте чітко виразним переконанням матері, тут продавали здоров'я, і оскільки стрілки біологічного годинника малого Едді показували о пів на одинадцятую,

він навіть думки не припускався, що його мама могла помилятися в цьому або ж будь-якому іншому питанні.

"Ну, містер Кін поклав цьому кінець, можете бути певні", — думає він із солодкою злістю.

Едді згадує, як стояв біля вертушки з коміксами, як ліниво крутив її, видивляючись нові випуски "Бетмена", "Супербоїв" та своїх улюбленців — "Пластичної людини". Він дав мамин список (вона посилала його в аптеку так само, як інші матері відправляють своїх чад у гастроном на розі) та чек містеру Кіну, а той мав укомплектувати замовлення, вписати в пусту графу необхідну суму та вручити хлопцеві касовий чек, аби вона потім могла підбити баланс свого банківського рахунку. Для Едді це була звичайна процедура. Три різних рецепти матері та ще пляшка "Герітолу", [666] адже, згідно з її таємничим поясненням, "у ньому багато заліза, Едді, а потреба жінок у залізі значно вища". Також там були його вітаміни й пляшка "Еліксиру для дітей від доктора Светта"... і, звісно ж, ліки від астми.

Сценарій завжди був однаковий. Після аптеки він зазирне до "Костелло-авеню маркету" та візьме дві шоколадки й "Пепсі". Потім він з'їсть ласощі, зап'є їх газованкою й потюпає додому, брязкаючи здачею. Та цей день пішов інакше. Закінчиться він у лікарні, і цього було й так вдосталь, однак збій у програмі пішов ще тоді, як його покликав містер Кін. Бо замість того, щоби віддати йому великий білий, напханий ліками пакет і чек (при цьому наказавши покласти його до кишені, щоб не загубився), містер Кін замислено подивився на нього й сказав:

2

— Едді, зайди-но на хвилинку до мого офісу. Хочу з тобою побалакати.

Едді лише поглянув на нього й закліпав очима. Йому стало трохи лячно. У голові промайнула думка, що, певне, містер Кін запідозрив його в крадіжці. Біля дверей до аптеки на Центр-стрит висіло оголошення, і Едді читав його щоразу, як туди заходив. Воно було написане звинувачувальними чорними літерами, та ще й такими величезними, що Едді міг закластися — Річі Тозієр їх і без окулярів прочитає: "КРАДІЖКА — НЕ "ПРИКОЛ", НЕ "ВІДРИВ", НЕ "ВЕСЕЛУХА"! КРАДІЖКА — ЦЕ ЗЛОЧИН, І КРАДІЇВ БУДЕ ПОКАРАНО!"

Едді за все життя не вкрав жодної речі, однак від того оголошення в нього завжди прокидалася провина — у нього з'являлося враження, наче містер Кін знає про Едді щось таке, про що він сам не здогадувався. Та наступної миті аптекар спантеличив його ще дужче:

— Як щодо морозива з газованкою?

— Ну-у-у...

— Не переймайся, я пригощаю. У таку пору я часто йду у свій офіс і сам випиваю стаканчик. Якщо не треба слідкувати за вагою, це непоганий запас вуглеводів, а жиру в жодного з нас я не бачу. Дружина каже, що я худий, як нитка. Твоєму товаришу Генському, ось кому було б варто зайнятися фігурою. З яким тобі смаком, Едді?

— Ну, мама сказала, щоб я вертався додому одразу ж, як...

— Дивлюся на тебе й бачу шоколадного гурмана. Шоколад підійде? — очі в містера Кіна зблиснули, та то було сухе саяво — так сонце виграє на камінчиках слюди в пустелі. Принаймні, так подумалося Едді, запеклому прихильнику Макса Бренда, Арчі Джосейлена та інших авторів вестернів.

— Звісно, — здався хлопчик.

Едді занепокоїло те, як містер Кін підсунув свої золоті окуляри. Те, як він здавався знервованим і намагався приховати вдовolenість. Йому не хотілося йти з ним до офісу. Вони ж не про газованку говоритимуть. Та про що.6 не пішла мова, Едді здогадувався, що нічого хорошого не почує.

"Може, він хоче сказати мені, що в мене рак чи ще щось, — гарячково думав він. — Той самий дитячий рак. Лейкемія. Трясця!"

"Та не дуркуй", — відповів він сам собі, намагаючись подумки говорити мовою Заїкуватого Білла. Заїкуватий Білл замінив у його житті Джока Махоуні, його головного кумира — актора, який грав Вершника Прерій[667] у серіалі, який щонеділі крутили вранці по телевізору. Незважаючи на проблеми з мовленням, здавалося, Білл завжди був на коні. "Та Господи, цей дідуган — фармацевт, а не лікар". Та нервозність нікуди не ділася.

Містер Кін підняв полицку прилавка й поманив Едді кістлявим пальцем. Хлопчик неохоче рушив до нього.

Рубі, дівчина-касир, сиділа біля касового апарата й читала "Срібний екран".

— Рубі, зробиш нам два морозива з газованкою? — гукнув до неї містер Кін. — Одне шоколадне, одне кавове.

— Атож, — озвалася Рубі.

Вона заклала сторінку сріблястою обгорткою від жувальної гумки та підвелася.

— Занесеш до конторки.

— Атож.

— Ходімо, синку, я не кусаюся, — і містер Кін підморгнув — Едді це остаточно добило.

Він ніколи не потрапляв за аптечний прилавок, тож одразу зацікавлено оглянув усі ті пляшечки, слоїки та пігулки. Якби Едді був сам, він би точно затримався, щоб роздивитися товчач зі ступкою, ваги з гирьками, скляні кулі з капсулками та інші скарби містера Кіна. Та аптекар підштовхнув його до офісу й щільно зачинив за собою двері. Коли вони заклацнулися, Едді відчув, як легені загрозливо стиснулися, і спробував опанувати себе. Разом з материними ліками в пакеті лежав новий інгалятор, і щойно він вибереться на вулицю, одразу пшикне собі до рота й зітхне з полегкістю.

У кутку на столі стояв слоїк з лакричними цукерками. Містер Кін запропонував їх Едді.

— Ні, дякую, — увічливо відказав той.

Аптекар сів за стіл і взяв одну лакричну соломинку. Тоді він відкрив шухляду й дістав з неї якусь річ. Він поставив її біля високої банки з цукерками, і Едді почув, як у голові завила сирена. То був інгалятор. Містер Кін відкинувся на спинку, мало не

торкаючись головою календаря на стіні. На календарі було зображення пігулок та напис "СКВИББ".[668] I...

...і в ту жаску мить, як містер Кін відкрив рота, аби щось сказати, Едді згадав, що трапилося у взуттєвій крамниці, коли він був зовсім малим, — згадав, як верещала мати, коли він засунув ногу в рентгенівський апарат. У ту жаску мить Едді подумав, що містер Кін скаже: "Едді, дев'ять лікарів із десяти сходяться на тому, що ліки від астми спричиняються рак — точнісінько як ті рентгенівські апарати, які раніше були у взуттєвих крамницях. Скоріш за все, ти маєш пухлину. Я подумав, що в тебе є право це знати".

Та те, що містер Кін сказав насправді, було таким химерним, що Едді й не знав, як відповісти, — він міг лише сидіти проти аптекаря на дерев'яному стільці, наче недоумок.

— Досить, затягнулося.

Едді відкрив рота, а тоді закрив.

— Скільки тобі років, Едді? Одинадцять, так?

— Так, сер, — кволо проказав хлопчик.

Тим часом дихати дійсно ставало дедалі важче. Поки що він не свистів, наче чайник (це Річі придумав: "Хто-небудь, вимкніть його! Він уже кипить!"), та це могло статися будь-якої миті. Він тужливо поглянув на інгалятор, і, оскільки йому подумалося, що від нього чекають ще чогось, сказав:

— У листопаді буде дванадцять.

Містер Кін кивнув, а тоді нахилився вперед, поклав руки на стіл і сплів пальці, наче аптекар з телевізійної реклами. Окуляри в позолоченій оправі виблискували в потужному світлі від флуоресцентних ламп.

— Едді, ти знаєш, що таке плацебо?

— Це такі штуки, з яких у корів беруть молоко, так? — висловив свій найкращий здогад знервований хлопчик.

Містер Кін засміявся й відкинувся назад.

— Ні, — сказав він.

Едді почервонів до самих кінчиків своєї стрижки "майданчиком". Тепер він уже чув, що до дихання почав закрадатися свист.

— Плацебо — це...

Його перебив різкий подвійний стук у двері. Не чекаючи на запрошення, до офісу зайшла Рубі — і в руках вона тримала по старомодному стакану з газованкою та морозивом.

— Гадаю, твоє шоколадне, — мовила вона до Едді й усміхнулася йому.

Едді ледве спромігся посміхнутись у відповідь, адже його зацікавленість у газованці з морозивом сягнула найнижчої відмітки за всеньке життя. Хлопець боявся, і той страх був водночас туманним і конкретним — він почувався так само, коли сидів у самих трусах на оглядовому столі доктора Гендора та чекав на повернення лікаря. Едді знав, що його мати була в приймальні, розплившись мало не на весь диван, і чітко проти

очей, наче хористка в церкві, тримала книгу — скоріш за все, "Силу позитивного мислення" Нормана Вінсента Піка або "Народну медицину Вермонту" доктора Джарвіса. Голий та беззахисний, він почувався наче між двох вогнів.

Рубі пішла до дверей. Едді відсюрбнув газованки, та смаку майже не відчув.

Містер Кін дочекався, коли касирка зачинила двері та знову всміхнувся тією посмішкою а-ля сонце-й-слюда.

— Розслабся, Едді. Я тебе не покусаю і кривдити також не збираюся.

Едді кивнув, бо містер Кін був дорослим, а дорослим потрібно вірити, що б вони не казали (цього його навчила мати), проте однаково подумав: "Та чув я вже це лайно". Приблизно те саме говорив і лікар, коли відкрив слоїк зі спиртом, з якого полинув лячний алкогольний запах та защипав його носа. То був запах уколів, а це був смердючий запах брехні, та все зводилося до одного: коли тобі кажуть, що лише трішки кольне, майже не відчуєш, це означає, що болітиме пекельно.

Він іще раз потягнув соломинкою трохи газованки, та вирішив її більше не чіпати — горло стискалося, і, аби просто дихати, йому був потрібен увесь простір, що там лишався. Він поглянув на інгалятор, що стояв посеред столу, вкритого промокальним папером. Хотів попросити його, та не наважувався. У голові сяйнула химерна думка: можливо, містер Кін знав, що Едді захоче попросити інгалятора, та не знайде на це сил; можливо, містер Кін

(мучить)

дражнить його. От тільки думка була геть тупою, чи не так? Дорослий чоловік (тим паче, дорослий розповсюджувач ліків) не дражнитиме малого хлопця таким чином, хіба ні? Звісно, що ні. Про таке й загадуватися не варто, адже обмірковування такої гадки могло призвести до невідвортної й страшної переоцінки всього світу, яким його бачив Едді.

Та ось він, ось він, зовсім близько й водночас далеко, наче вода перед очима спраглого, помираючого в пустелі бідолахи — перед носом, а не дотягнешся. Ось він, стоїть на столі, трохи нижче від усміхнених слюдяних очей.

Понад усе Едді хотілося опинитися в Пустовищі, разом з друзями. Було страшно згадувати про монстра, про якесь жахливе чудовисько, що наїлося під містом, в якому воно народилося й зросло, а для пересування користувалося каналізацією та водостоками, — так, то були лячні думки, і ще страшніше було загадуватися про те, що вони збиралися викликати його на бій, що дійсно збиралися з ним битися... одначе в певному розумінні тут йому було ще гірше. Як битися з дорослим, який каже, що не болітиме, а ти знаєш, що він бреше? Як битися з дорослим, який питає про дивні речі й видає таємничі зловісні фрази на кшталт "досить, затягнулося"?

І тоді мимохідь, у вигляді простої побічної думки, до Едді прийшло одне з найбільших відкриттів його дитинства. "Справжні чудовиська — це дорослі", — подумав він. Нічого такого: ця гадка не оголосила про свою появу сурмами й дзвонами, не сяйнула прозрінням. Вона з'явилася й зникла, майже затьмарена сильнішою, нахабнішою думкою: "Дайте мені мого інгалятора й випустіть звідси!"

— Розслабся, — повторив містер Кін. — Едді, ти завжди заціплений, напружений, — за великим рахунком, твої негаразди коріняться саме тут. Ось візьмемо за приклад твою астму. Дивися.

Аптекарь висунув шухляду в столі, пошарудів, а тоді дістав повітряну кульку. Загнавши у вузькі груди якомога більше повітря (краватка загойдалася, наче каное на хвилі), він хекнув раз і надув її. "АПТЕКА НА ЦЕНТР-СТРИТ. ЛІКИ, ДРІБНИЧКИ ТА ЗАСОБИ ДЛЯ ДОГЛЯДУ ЗА СТОМОЮ[669]", — було написано на кульці. Містер Кін затиснув пальцями її гумову горловину та виставив кульку перед собою.

— Уявімо на хвилинку, що це легеня, — мовив він. — Твоя легеня. Звісно, слід було б надуту дві кульки, та оскільки після розпродажу, який ми проводили одразу після Різдва, лишилася лише...

— Містере Кіне, можна мені взяти інгалятора?

У голові хлопця вже починало гупати. Він відчував, як закривалася трахея. Тиск підвищився, на лобі виступив піт. Його стакан шоколадного морозива з газованкою стояв на краю столу, і вишенька повільно тонула в грузьких збитих вершках.

— За хвилину, — відказав містер Кін. — Не відволікайся, Едді. Я хочу тобі допомогти. Комусь же треба це зробити, урешті-решт. Коли Рассу Гендору бракує мужності, доведеться мені. Твої легені — як ця кулька, укрита м'язовою оболонкою, а м'язи працюють, наче руки коваля, який надуває міхи, розумієш? У здорової людини ці м'язи допомагають легеням розширятися й стискатися без перешкод. Проте якщо власник таких легень завжди заціплений і напружений, м'язи в грудях починають працювати супроти легень, а не разом із ними. Ось поглянь!

Містер Кін обхопив кульку вузлуватими, кістлявими та вкритими печінковими плямами руками й стиснув її. Знизу та зверху його кулака напнулися дві гумові півкулі. Едді замружився в очікуванні хлопка. Водночас він відчув, як зупинилося його дихання. Він нахилився над столом і схопив з промокашки інгалятора. Плече зачепило важкий стакан з напоєм. Склянка полетіла зі столу, наче бомба, і вибухнула на підлозі.

Едді майже нічого не почув — хлопчик зірвав ковпачок, заштовхнув сопло до рота й натиснув на спуск. Мало не захлинаючись, він втягував повітря в легені, а в голові (як завше в такі миті) переляканими щурами ганяли думки на кшталт: "Будь ласочка матусю я задихаюся не можу ДИХАТИ о Господи любий о Йсусе добрий ласкавий не можу ДИХАТИ будь ласочка я не хочу вмирати не хочу вмирати прошу молю..."

А тоді завись із інгалятора осіла на розбухлих стінках його горла і він знову зміг дихати.

— Вибачте, — пробелькотів він, мало не плачучи. — Вибачте за стакан... Я все приберу, заплачу... тільки не кажіть мамі, добре? Містере Кіне, мені дуже шкода, та я не міг дихати...

Знову пролунав подвійний стук у двері, вигулькнула голова Рубі.

— Чи все у вас га...

— Усе чудово, — відрубав містер Кін. — Залиш нас.

— Ну ві-і-бачте! — Рубі закотила очі й прикрила двері.

Дихання Едді вже починало свистіти знову. Він ще раз стрелив інгалятором у горло й продовжив торохкотіти вибачення. Хлопчик замовк, лише коли побачив, що містер Кін йому посміхається тією самою сухою посмішкою. Руки він склав на грудях. Кулька лежала на столі. В Едді з'явилася одна думка. Він спробував її придушити, та не зміг: Едді здалося, що сцена з нападом астми смакувала містеру Кіну краще од його кавового напою.

— Не переймайся, — сказав аптекар. — Рубі потім усе прибере. І, правду кажучи, я навіть радий, що ти розбив склянку. Бо якщо не розкажеш матері про нашу невеличку бесіду, я теж не говоритиму їй, що ти щось розбив.

— Та звісно, що обіцяю, — миттєво погодився Едді.

— От і добре, — мовив містер Кін. — Значить, ми порозумілися. Зараз тобі вже значно краще, так?

Едді кивнув.

— А чому?

— Чому? Ну-у... бо я прийняв ліки.

Він поглянув на аптекаря так, як дивився в школі на місіс Кейсі, давши відповідь, у якій був не зовсім впевнений.

— Та насправді жодних ліків ти не приймав, — відказав містер Кін. — Ти прийняв плацебо. Плацебо, Едді, — це щось, що виглядає, як ліки, на смак, як ліки, проте саме по собі ніяка не панацея. Плацебо не є ліками тому, що в ньому не міститься активних складових. А якщо й ліки, то дуже особливого типу. Ліки для голови, — посміхнувся старий. — Розумієш, що я кажу? Ліки для голови.

Ще б пак, Едді чудового його зрозумів — містер Кін щойно сказав, що він божевільний. Однак заанімілими губами він промовив дещо інше:

— Ні, я вас не доганяю.

— Дай-но розкажу тобі невеличку історію, — сказав аптекар. — У тисяча дев'яťсот п'ятдесят четвертому році в Університеті Де Поля провели низку медичних експериментів на пацієнтах з виразкою шлунку. Сотні хворих дали пігулки. Усім їм сказали, що то ліки від виразки, та насправді п'ятдесят з них дали плацебо... Насправді то були "Ем енд Емс", вкриті однаковою рожевою глазур'ю, — містер Кін подивному, пискляво захихотів так, наче розписував розіграш, а не експеримент. — З тої сотні піддослідних дев'яносто три сказали, що відчули суттєве полегшення, і вісімдесяти трьом дійсно стало краще. То що думаєш, Едді? До яких висновків підштовхує тебе цей експеримент?

— Не знаю, — кволо проказав хлопчик.

Містер Кін серйозно постукав пальцем по голові.

— Більшість хвороб зароджуються тут — ось що думаю я. У медичній справі я вже бозна-скільки років і знав про плацебо задовго до експерименту в Університеті Де Поля. Зазвичай плацебо дають літнім людям. Старий або старенька йде до лікаря з упевненістю, що має хворе серце, рак, діабет або що. Та в більшості випадків жодної пакості в них нема. Їм погано, бо вони старі, ото й усе. А лікарям що робити? Сказати,

що вони схожі на годинник зі спрацьованим заводом? Ха! Не думаю. Лікарям надто сильно подобається їхня платня.

Під кінець вираз обличчя містера Кіна став чимось середнім між посмішкою й зневажливою гримасою.

Едді просто сидів і хотів, щоб це скінчилось, скінчилось, скінчилось. "Жодних ліків ти не приймав", — бряцало в його голові.

— Лікарі їм цього не кажуть, і я теж. Зайвий клопіт. Інколи зайде стара гвардія, а в рецепті чорним по білому сказано: "Плацебо" або ж "25 крапель Блакитних Небес" — так любив говорити старий док Пірсонс.

Містер Кін гиготнув і сьорбнув кавової газованки.

— І що, хіба щось не так? — спитав він у Едді, а оскільки хлопчик сидів, як камінь, аптекар сам відповів на власне питання. — Та ж ні! Зовсім ні!

— Принаймні... зазвичай.

— Плацебо для літніх людей — справжній порятунок. А ще є й інші випадки: хворі на рак, із запущеними серцевими хворобами, зі страшнучими болячками, в яких ми поки що не розібралися, і серед них є діти, такі, як ти, Едді! Якщо в цих випадках від плацебо настає покращення, я не бачу в цьому нічого поганого. А ти, Едді? Бачиш тут щось погане?

— Ні, сер, — сказав Едді й опустил очі додолу, на розляпані по підлозі шоколадне морозиво, газованку та збиті вершки, поцятковані скляними скалками. Посеред усього цього лежала мараскинова вишня — лежала докірливо, наче згусток крові на місці злочину. Від погляду на це місиво в нього знову стиснулися легені.

— Тоді ми, наче Майк і Айк! Знайшов однодумця — знайшов клондайк![670] П'ять років тому у Вернона Мейтленда знайшли рак стравоходу — болючий, страшний різновид раку — і коли лікарі перебрали геть усі ліки, що могли зарадити його болю, я завітав до його палати з пляшечкою цукрових пігулок. Розумієш, він був мені справжнім другом. І я сказав: "Верне, ось це — особливе, експериментальне знеболювальне. Лікар не знає, що я щось приніс, тож, заради всього святого, будь з ними обережним і не ляпай язиком. Можуть і не подіяти, та, гадаю, біль зніме як рукою. Приймай лише по одній на добу, і лише в тих випадках, коли болітиме нестерпно". Він дякував мені, а в очах сльози стояли. Сльози, Едді! І вони спрацювали! Так! То був лише цукор, та він прикінчив мало не весь Вернів біль... тому що біль ось тут.

Містер Кін мало не урочисто постукав пальцем по голові.

— І мої ліки теж так діють, — сказав Едді.

— Я знаю, — кивнув містер Кін і самовдоволено посміхнувся типовою посмішкою всіх дорослих, від якої просто скаженієш. — Вони діють на твої груди, бо діють на голову. "ГідрОкс", Едді — це лише вода із засипкою камфори, щоб скидалося на ліки.

— Ні, — сказав Едді.

Його дихання знову почало свистіти.

Містер Кін надпив трохи газованки, зачерпнув трохи морозива, і поки Едді вдихав з

інгальатора, ретельно витер хустинкою підборіддя.

— Я б хотів уже піти, — сказав Едді.

— Дай мені договорити, будь ласка.

— Ні! Я хочу піти, ви отримали свої гроші, і я хочу піти!

— Дай мені договорити, — сказав містер Кін таким суворим тоном, що Едді сів назад.

У дорослих є влада й сила, й інколи так їх ненавидиш, так ненавидиш...

— Частина проблеми в тому, що Расс Гендор, твій лікар, — людина слабка. А ще твоя мати впевнена, що ти хворий, — це ще одна частина. І ти, Едді, якраз посередині.

— Я не божевільний, — прошепотів чи радше прохрипів Едді.

Крісло містера Кіна скрипнуло, наче якийсь гігантський цвіркун.

— Що?

— Я не божевільний, кажу! — закричав Едді й одразу ж залився зрадливим рум'янцем.

Містер Кін посміхнувся. "Думай, що хочеш, — говорила та посмішка. — Ти думай, що хочеш, та я однаково лишуся при своїй думці".

— Едді, я лише хочу сказати, що ти хворий, та не тілом. На астму хворіють не твої легені, а голова.

— Ага, хочете сказати, що я здурів.

Схрестивши руки, містер Кін нахилився вперед і подивився на нього майже впритул.

— Я не знаю, — стиха сказав він. — А що, правда?

— Це все брехня! — заволав Едді.

Він сам здивувався, як таке вирвалося з його впалих грудей. Він думав про Білла й про те, як би він зреагував на такі дивовижні звинувачення. Плювати на затинання, Білл би знав, що сказати. Білл би знайшов у собі мужність.

— Одна велика брехня! Є в мене астма, є!

— Так, Едді, — сказав містер Кін; його суха посмішка стала химерною посмішкою скелета. — Проте хто тебе заразив?

У голові Едді гупало, вирували безладні думки. Ох, йому було кепсько, так кепсько...

— Чотири роки тому, у п'ятдесят четвертому, доктор Гендор почав виписувати тобі "ГідрОкс" — цікавий збіг, тоді ж провели експеримент у Де Полі. Назва розшифровується як "водень і кисень" — це елементи, з яких складається вода. Я тоді махнув на це рукою, проте більше я тебе не дуритиму. Твої ліки від астми діють радше на мозок, аніж на тіло. І астма твоя — це наслідок нервового стиснення діафрагми, а керує нею твій мозок... або мати. Ти не хворий.

Запала лячна тиша.

Едді сидів на стільці, а в голові вирувало. На мить він припустився думки, що містер Кін каже правду, та що далі? Він вирішив, що не справиться з наслідками. Однак нащо містеру Кіну брехати? Це ж не забавки!

Аптекарь просто сидів і посміхався яскравою, сухою, бездушною, пустельною посмішкою.

"Є в мене астма, є, — думав Едді. — Того дня, коли Генрі Баверз зацідив мені кулаком у ніс, коли ми з Біллом намагалися збудувати загату в Пустовищі, я мало не помер. І що, тепер мені треба повірити в те, що це все мій мозок... що я це просто придумав?"

"Та для чого йому брехати?" (Лише за багато років по тому, у бібліотеці, Едді поставив собі ще страшніше питання: "Нащо він розказав мені правду?")

Звідкись іздалеку пролунав голос містера Кіна:

— Я спостерігав за тобою, Едді. І я вирішив тобі все розповісти, бо ти вже досить дорослий, аби зрозуміти мої слова, а ще тому, як я помітив, що в тебе нарешті з'явилися друзі. Вони ж гарно до тебе ставляться?

— Так, — погодився Едді.

Містер Кін відкинувся на спинку (стілець знову скрипнув, наче цвіркун) і прикрив одне око, та важко було зрозуміти, підморгує він, чи ні.

— Закладаюся, мамі твоїй вони не дуже подобаються. Хіба ні?

— Подобаються, будьте певні, — сказав Едді, а сам подумав про уїдливі ремарки матері щодо Річі Тозієра ("Йому треба рота з милом помити... і я чула той запах, Едді... гадаю, він курить"), про зневажливі слова щодо Стена Юріса ("Нічого йому не позичай, він єврей!"), про її відразу до Білла Денбро та "того товстуна".

— Дуже подобаються, — повторив він.

— Та невже? — мовив аптекар, так само посміхаючись. — Ну, помиляється вона щодо них чи ні, та принаймні в тебе є друзі. Може, тобі варто поговорити про свою проблему з ними. Про цю... розумову слабкість. Побачиш, що вони скажуть.

Едді змовчав. Він вирішив, що нічого більше не казатиме — так безпечніше. І він боявся, що коли не забереться звідти якнайшвидше, то розплачеться.

— Ну шо! — сказав містер Кін і підвівся. — Гадаю, на цьому нашу розмову можна завершити. Пробач, якщо засмутив. Я лише зробив те, що вважав за свій обов'язок. Я...

Та перш, ніж він сказав бодай ще щось, Едді схопив інгалятора, білий пакет з пігулками й іншими ліками та дав дьору. Однією ногою він посковзнувся на калюжі морозива й мало не впав. А тоді, незважаючи на свистіння в горлі, він кулею вилетів з аптеки на Центр-стрит. Рубі відірвала погляд від свого журналу про кіно й витріщилася на нього з роззявленим ротом.

Йому здається, що позаду, у дверях свого офісу, стоїть містер Кін і спостерігає за його безславною втечею — худий, охайний, замислений. Стоїть і посміхається. Посміхається тією сухою пустельною посмішкою.

Він зупинився на розі потрійного перехрестя Канзас, Головної та Центр-стрит. Сів на невисоку кам'яну огорожу біля автобусної зупинки та зробив ще одну глибоку затяжку з інгалятора. Тепер у його горлянці було стільки того медичного смороду,

(лише вода із засипкою камфори)

що коли до кінця дня йому знову доведеться користатися інгалятором, він усі

тельбухи виблює.

Він засунув його до кишені й взявся спостерігати за дорожнім рухом: автомобілі їздили туди-сюди, спускалися з Горбатого Пагорба, котилися Головною вулицею. Едді намагався ні про що не думати. По голові лупили розпечені, сліпучі сонячні промені. Від кожного проїжджого автомобіля відбивалися яскраві зайчики й летіли йому просто в очі; у скронях почав набухати головний біль. Він не міг знайти причини, аби й далі злитися на містера Кіна, проте причин пожаліти Едді Каспбрака він мав удосталь. Бідний-біднесенький Едді Каспбрак... Він подумав, що Білл Денбро ніколи не марнував часу на жалість до себе, та не міг нічого вдіяти.

Понад усе йому хотілося зробити саме те, що пропонував містер Кін — піти до Пустовища, розповісти про все друзям, послухати, що вони скажуть, дізнатися їхні думки з цього приводу. Та він не міг зробити цього просто зараз. Його мати чекає, коли він повернеться з ліками,

(твій мозок... або мати)

і якщо він затримається —

(твоя мати впевнена, що ти хворий)

буде біда. Вона подумає, що він гуляв з Біллом, Річі або "тим єврейчиком" — так вона звала Стена й при цьому наполягала, що це ніяка не упередженість, і, кличучи його "єврейчиком", вона просто "відкриває карти" (фраза, якою вона користалася, коли потрібно було говорити правду у складній ситуації). Едді сидів там, на розі, безпорадно намагаючись розібратися в невловимих думках, та він точно знав, що б вона сказала, якби дізналася, що іншими його двома друзями були негр та дівчина, та ще й дівчина досить доросла, аби мати груди.

Він повільно рушив до Горбатого Пагорба, боязко дослухаючись до того, як стискалося його серце. Стояла така спека, що, здавалося, на хіднику можна було яєчню посмажити. Уперше він побажав опинитися в класі, де панували б дивакуваті вимоги нових учителів, — побажав, щоб це літо скінчилося.

На півдорозі до маківки Горбатого Пагорба він зупинився неподалік від того місця, де двадцять сім років по тому Білл Денбро заново відкриває могутність свого велосипеда Сілвера, і дістав з кишені інгалятора. "Аерозоль ГідрОкс", — було написано на етикетці. "Використовувати за потребою".

Іще дещо стало на місці. "Вживайте за потребою". Він був усього лише дитиною, ще й молоко на губах не обсохло (як казала його мати в один з тих випадків, коли "відкривала карти"), та навіть одинадцятирічному хлоп'яті було зрозуміло, що справжніх ліків з написом "Вживайте за потребою" нікому не дають. Справжніми ліками за просто вколошкати себе, якщо дурбелити й уживати їх, коли в голову стрелить. Він подумав, що так можна дати дуба, нажершись навіть звичайного аспірину.

Він утупився поглядом в інгалятор і не помітив старенької, яка спускалася до Головної вулиці, перекинувши через плече сумку з покупками. Він почувався зрадженим. Одної миті він мало не пожбурих пластикову соску в канаву. Та можна

зробити ще краще — запустити нею в риштак. Точно! Чому б ні? Хай Воно там подавиться й здохне серед свої загиджених труб. Осьо, скуштуй пла-це-боу, ти, наволоче тисячопика! Він навіжено зареготав і ледь-ледь саме так і не вчинив. Та, врешті-решт, звичка виявилася сильнішою. Він повернув інгалятора до передньої кишені своїх штанів та пішов собі далі, практично не чуючи періодичного волення клаксонів або коли повз нього торохкотів дизельний двигун автобуса, що прямував до Бессі-парку. А ще він не здогадувався, як скоро дізнається для себе, що таке, коли тебе кривдять. По-справжньому.

3

Коли за двадцять п'ять хвилин по тому Едді вийшов з "Костелло-авеню маркету", тримаючи в одній руці "Пепсі", а в другій — шоколадки "Пейдей", на нього чекала неприємна несподіванка: ліворуч від невеличкої крамниці на гравії навколішки стояли Генрі Баверз, Віктор Кріс, Лось Седлер та Патрік Гокстеттер. Спершу Едді подумав, що хлопці грають в крепс, а тоді побачив: вони складають гроші на бейсбольну сорочку Віктора. Підручники для літньої школи були скидані обабіч.

Звичайної днини Едді просто нишком позадкував би в крамницю та попросив містера Гердо вийти через чорний хід, однак день звичайним не був. Замість зникнути, Едді заляк на місці, однією рукою тримаючи двері з дротяною сіткою (на ній були жерстяні реклами цигарок: "'ВІНСТОН' СМАКУЄ ЧУДОВО, ЯК СПРАВЖНЯ ЦИГАРКА", "ДВАДЦЯТЬ ОДНА ПЕРШОКЛАСНА ЦИГАРКА СТАЄ ДВАДЦЯТЬМА НЕПЕРЕВЕРШЕНИМИ СИГАРЕТАМИ"[671] й одна — зі швейцаром, який кричить "КЛИЧТЕ ФІЛІПА МОРРІСА!"), а другою — стискаючи паперовий пакет з покупками та білий аптечний кульок.

Віктор Кріс помітив його і штовхнув Генрі ліктем. Той звів погляд, Патрік Гокстеттер — теж. Реле в Лося працювали повільніше, і перш ніж усвідомити раптову мовчанку, він ще зо п'ять секунд рахував пенні, а тоді, врешті, теж глипнув на Едді.

Генрі звівся на ноги, обтрушуючи камінчики з колін свого комбінезона. З обох боків його замотаного носа малися мініатюрні були, і він гугнявів, як протитуманний ріжок на морі.

— А бодай мене чорти вхопили, — мовив Генрі. — Це ж один із кидунів. Де твої друзі, гімнуче? У магазині?

Едді тупо хитав головою, коли до нього дійшло, що він припустився ще однієї помилки.

— Ну, нічого, — посмішка Генрі поширшала. — Я не проти виловити вас по одному. Ходи сюди, гімнуче.

Віктор став поряд із ним; Патрік Гокстеттер стояв трохи позаду й бездумно, зловісно всміхався — Едді знав ту мордату посмішку ще зі школи. Лось тільки почав зводитися на ноги.

— Ну ж бо, гімнуче. Давай побазаримо про те, як жбурляються камінцями. Давай побазаримо, га?

Тоді Едді з запізненням вирішив, що було б розумніше сховатися в крамниці. У

крамниці були дорослі. Він почав відступати, та Генрі метнувся вперед і вхопив його. Баверз сіпнув його за руку, сильно сіпнув, і його посмішка перетворилася на звірячий вишкір. Генрі відірвав Едді від дверей і штовхнув його зі сходів. Він пропахав би гравій підборіддям, та Віктор вхопив його під руки, а тоді штовхнув. Едді ледь втримався на ногах, двічі крутнувшись навколо своєї осі. Четверо хлопчаків тепер дивилися на нього з відстані в десять футів — трохи попереду стояв усміхнений Генрі. На потилиці в нього півнем стирчало волосся.

Трохи позаду й лівіше від Генрі стояв Патрік Гокстеттер, по-справжньому лячний хлопчина. Раніше Едді його ні з ким не бачив. Він був повним якраз достатньо, аби його черево трохи звисало на пояс із пряжкою "Червоний вершник", [672] мав ідеально кругле обличчя з блідою, наче пряжене молоко, шкірою. Та сьогодні лице в нього було припечене: найбільше присмажило носа, і шкіра вже почала облазити, а опіки крилами розкинулися на щоки. У школі Патрік любив убивати мух зеленою пластиковою лінійкою "СкулТайм" і складати їх до пенала. Іноді на гральному майданчику він показував ту колекцію якомусь новачку (новачки зазвичай трималися осторонь) — м'ясисті губи усміхнені, сіро-зелені очі серйозні й замислені. Що б йому не казали новачки, показував мертвих мух він завжди мовчки. Поряд із Генрі він стояв саме з таким виразом.

— То як діла, Людино-камінь? — мовив Генрі й почав скорочувати дистанцію. — Прихопив із собою камінців?

— Облиште мене, — сказав Едді тремтячим голосом.

— "Облиште мене", — перекинув його Генрі, змахнувши руками, ніби дуже боїться. Віктор заіржав. — А що, як не облишу, Людино-камінь? Га?

Його рука вдарила, наче блискавка, і врізала Едді по щоці з ляском пострілу. З лівого ока полилися сльози.

— У крамниці мої друзі, — пробурмотів Едді.

— "У крамниці мої друзі!" — провищав Патрік Гокстеттер. — Ой-ой-ой!

Він почав обходити Едді справа.

Едді вже розвертався до нього, коли рука Генрі знову майнула, і цього разу спалахнула інша щока.

"Не плакати, — думав він, — вони хочуть саме цього, та навіть не думай, Едді, Білл би витримав, він би не заплакав, так що не плакати, бо. А"

Віктор ступив наперед і сильно штовхнув Едді просто в груди. Едді спіткнувся, відступивши на півкроку назад, перечепився об Патріка, який присів точно позаду його ніг, і полетів на гравій. Він гепнувся на долівку, обдерши руки. "Вуф!" — повітря вибило з легень.

Наступної миті Генрі Баверс наскочив на нього, притиснув колінами руки та всівся гузном на живіт Едді.

— Маєш каміння, Людино-камінь?! — навіжено прогорлав йому в обличчя Генрі, і Едді більше перелякав божевільний блиск в його очах, аніж біль в руках чи неспроможність відсапатися. Генрі втратив глузд. Десь поблизу хихотів Патрік.

— Хочеш пожбурлятися камінцями? Га? Я дам тобі камінців! Ось! На!

Генрі зачерпнув рукою жменю дрібного щебеню і вмазав нею Едді в обличчя. Баверз втирав гравій в його шкіру, дряпаючи щоки, повіки, губи. Едді відкрив рота й закричав.

— Хочеш каміннячка? Зараз дам! Ось, на, тримай каміння, Людино-камінь! Хочеш камінюччя? Окей! Окей! Окей!

Йому до рота заштовхнули гравію, і дрібні камінчики різали ясна, шкрябали зуби. Едді відчув, як з пломби викресали іскри. Він знову закричав і виплюнув з рота каміння.

— Хочеш добавки? Га? Як щодо кількох камінчиків? Як щодо...

— Перестаньте! Гей, гей! Припиніть! Ти, хлопче! Відчепися від нього! Чув мене? Відчепись, я сказав!

Напівзаплющеними, залитими слізьми очима Едді побачив, як на плече Генрі опустилася велика рука й схопила його за комір та праву шлейку комбінезона. Рука зісмикнула й віджбурнула Генрі. Він приземлився на гравій і одразу зірвався на ноги. Едді зводився повільніше — хотів скочити на ноги, та пружинка зломилася. Він хапав ротом повітря й плювався закривавленим гравієм.

То був містер Гердо, вдягнений у довгий білий фартух, і вигляд він мав розлючений. Хоча Генрі був вищим десь на три дюйми й важчим футів на п'ятдесят, на обличчі в Гердо не було страху. Страху там не було тому, що Гердо був дорослим, а Генрі — пацаном. Однак цього разу, думав Едді, це може не мати жодного значення. Містер Гердо не розумів. Він не розумів, що Генрі здурів.

— Ану пішов звідси, — сказав, містер Гердо, ставши мало не ніс в ніс проти кремезного хлопця з похмурим обличчям. — Забирайся, і щоб я тебе тут більше не бачив. Забіяк я не потерплю. Чотири проти одного! Що б сказали ваші матері?!

Він окинув решту племенистим, гнівним поглядом. Лось із Віктором опустили очі та заходилися роздивлятися свої кросівки. Патрік витріщався пустими сіро-зеленими очима водночас і на, і крізь містера Гердо. Продавець подивився на Генрі, та встиг промовити лише "сідайте на велики та...", коли Генрі його добряче штовхнув.

Подив, який за інших обставин міг видатися комічним, розлився обличчям містера Гердо, коли він полетів назад, розбризкуючи гравій каблуками черевиків. Він спіткнувся об сходи, що вели до дверей, і гепнувся на зад.

— Ах ти ж... — почав було він, та тут на нього впала тінь Генрі.

— Іди всередину, — сказав хлопець.

— Ти... — знову заговорив містер Гердо, та замовк. Цього разу сам.

Едді зрозумів, що нарешті містер Гердо це побачив — побачив вогонь в очах Генрі. Він хутко скочив на ноги, аж фартух тріпнувся. Продавець чимдуж побіг до дверей, але спотикнувся на передостанній сходинці й на хвилюку припав на одне коліно. Він одразу ж підхопився, та цього було вдосталь, аби позбавити його залишків влади дорослого чоловіка.

Біля самих дверей він, крутнувся до задирак та прокричав:

— Я викликаю поліцію!

Генрі сіпнувся до нього, і містер Гердо відсахнувся. Едді усвідомив, що це кінець. Яким би неймовірним та немислимим це не здавалося, у крамниці його ніхто не захистить. Настав час дати дьору.

Генрі стояв біля підніжжя сходинок і свердлив очима місце, де щойно був містер Гердо. Його друзяки прикипіли до землі й витріщалися на цю сцену, вражені та, окрім Патріка Гокстеттера, зовсім не налякані несподіваною поразкою авторитету дорослих. То був шанс для Едді. Він крутнувся на місці й накивав п'ятами.

Хлопець устиг пробігти половину кварталу, перш ніж Генрі озирнувся. ‘

— Хапайте його! — загорлав Баверз із палаючими очима.

Астма чи ні, а того дня їм довелося добряче побігати. Було кілька відрізків, навіть по п'ятдесят футів, протягом яких було важко сказати, чи торкалися хідника підошви його "П. Ф. Флаєрсів", чи ні. На кілька секунд його навіть сп'янила думка, що він справді може від них втекти.

А тоді, перш ніж Едді добіг до Канзас-стрит, де він міг би, нарешті, опинитися в безпеці, зненацька йому поперек дороги виїхав малюк на триколісному велосипеді. Едді вильнув убік, та на такий швидкості йому було б краще перестрибнути хлопця (до речі, хлоп'я звали Річардом Кованом, і він виросте, одружиться, зробить сина на ім'я Фредерік Кован, яке потоне в туалеті, а потім його частково поглине тварюка, що підніметься з унітаза, немов чорний дим, і набуде неймовірної форми) або, принаймні, спробувати.

Однією ногою Едді зачепився за задню підніжку між колесами велосипеда — коли мале гімно шукало пригод, воно могло стати на неї та котитися на триколіснику, як на самокаті. Річард Кован, чийого поки що ненародженого сина двадцять сім років по тому зжере Воно, ледь гойднувся в сідлі. А от Едді зринув у повітря. Він вдарився плечем об хідник, відскочив, упав, проїхався десять футів, зчесавши шкіру на ліктях та колінах. Він саме намагався звестися на ноги, коли Генрі Баверз врізався в нього, наче снаряд з базуки, і він розпластався по долівці. Едді носом поцілував бетон. Чвиркнула кров.

Генрі хутко перекотився, наче десантник, і вже знову був на ногах. Він схопив Едді за загривок та правий зап'ясток. Дихання, що виривалося з його набряклого, забинтованого носа, було теплим та вологим.

— Хочеш каміняччя, Людино-камінь? Звісно ж! Лайнюк! — він смикнув руку Едді йому за спину, задер її. Едді закричав. — Камінці для Людини-каменя, так, Людино-камінь?

Генрі задер його руку ще вище. Едді заволав. Звідкись іздалеку він чув, як підходять друзі Баверза, а малий на велику почав ревіти. "Вітаю в нашому клубі, пацан", — подумав він і попри біль, попри сльози й страх, гучно заіржав, як віслюк.

— Ти гадаєш, це смішно? — радше ошелешено, аніж люто спитав Генрі. — Ти гадаєш, це смішно?

А чи не чувся страх у тій мові? Минуть роки, і Едді вирішить, що так, то був

зляканий голос.

Едді крутнув захвачену руку. Вона була слизькою від поту, і він її мало не висмикнув. Мабуть, тому Генрі задер його руку вище, ніж попередні рази. Едді почув у власній руці тріск, схожий на грім, з яким під вагою льоду ламаються взимку дерева. Біль, який здійснювався в його руці, був сірим та величезним. Едді закричав, та власний голос чувся десь дуже далеко. Увесь світ вицвітав на очах, і коли Генрі його штовхнув, Едді не впав, а полинув до хідника. До-о-овго він спускався до тієї стоптаної доріжки. Поки знижувався, устиг роздивитися кожнісіньку тріщинку. Йому випала нагода помилуватися тим, як у стоптаній доріжці на липневому сонці виблискують цятки слюди. Йому випала нагода помилуватися залишками дуже старого малюнка клітинок для гри в класики, який накреслили на хіднику рожевою крейдою. На хвилику йому здалося, що малюнок поплав і перетворився на щось інше. На хвилику Едді побачив там черепаху.

Він міг би втратити свідомість просто там, однак приземлився хлопчик на свою зламану руку, і свіжий біль був різким, яскравим, пекучим, жакливим. Едді відчував, як на місці зламу труться між собою зазублені кінці кістки. Він укусив себе за язик, виступила свіжа кров. Едді перекотився на спину й побачив, що над ним стоять Генрі, Віктор, Лось та Патрік. Вони здавалися неймовірно високими — наче люди, що зазирають у могилу з труною.

— Що, подобається, Людино-камінь? — спитав Генрі; голос його линув з великої височини, просочуючись крізь хмару болю. — Подобається така веселуха, га, Людино-камінь? Подобається така шуба-дуба?

Патрік Гокстеттер загиготів.

— Твій батько дурнуватий, — почув Едді власні слова, — і ти теж.

Усмішка Генрі зів'яла з такою швидкістю, наче йому дали ляпаса. Він замахнувся ногою для удару... і в нерухомій спеці здійнялося виття сирени. Генрі завмер. Віктор з Лосем нервово заозиралися.

— Генрі, гадаю, нам краще вшиватися, — мовив Лось.

— Ви як хочете, а я драпаю, — сказав Віктор.

Якими далекими здавались їхні голоси! Вони линули, наче кульки клоуна. Віктор дременував у бік бібліотеки, пірнувши в МакКаррон-парк, аби забратися з вулиці.

Генрі затримався ще на мить. Певне, він сподівався, що автівка з копами їхала в якійсь іншій справі й дасть йому довести своє діло до кінця. Та сирена почулася знову, уже ближче.

— Халява, пиздюк, — сказав Генрі, і вони з Віктором кинулися слідом за Віктором.

Патрік Гокстеттер ішов останнім.

— Ось тобі подарунок на додачу, — прошепотів він тихим, хрипким голосом.

Він набрав повні груди повітря й плюнув великою зеленою харклею просто в задерте, спітніле й закривавлене обличчя Едді. Плюнув.

— Можеш не їсти все одразу, як не хочеш, — мовив Патрік, посміхаючись своєю хворобливою, лячною посмішкою. — Як хочеш, лиши трохи на потім.

А тоді він повільно розвернувся й зник.

Едді спробував витерти шмарклю здоровою рукою, однак ледь він поворушився, як спалахнув біль.

"То що, здогадувався, як виходив з дому, що за деякий час лежатимеш на Костелло-авеню з розтровоною рукою та шмарклем Патріка Гокстеттера на лобі, га? Навіть "Пенсі" надпити не встиг. Життя сповнене несподіванок, правда?"

Неймовірно — він знову засміявся. То було лише слабке хихотіння, і від нього боліла зламана рука, та просто сміятися було чудово. Едді помітив ще дещо: астма зникла. Дихання було в нормі. Принаймні, поки що. І це добре. Він би не зміг дістати інгалятора. Навіть за тисячу років не дотягнувся б.

Сирена була вже дуже близько — вона вила й вила. Едді заплющив очі й побачив під повіками червоний туман. А тоді на нього впала чиясь тінь, і червоність стала чорнотою. То було хлоп'я на триколіснику.

— Ти норм? — спитав маленький хлопчик.

— А що, норм виглядаю?

— Ні, вигляд у тебе жахливий, — і малий поїхав собі далі, наспівуючи "Фермера в долині".[673]

Едді тихо засміявся. Завищали гальма — ось і коповозка. Він зловив себе на думці, що йому б хотілося, аби за кермом там сидів містер Нелл, проте він знав, що містер Нелл був пішим патрульним.

Чого ти в біса гичеш?

Едді знав це не більше, ніж йому було відомо, з якого дива попри страшний біль він відчув величезну полегкість. Можливо, це тому, що він досі живий, і найгірше, що з ним трапилося, — це перелом руки, та й цьому можна було зарадити? Тоді Едді зупинився на цій думці, проте за багато років, сидячи в Деррійській бібліотеці зі стаканом джину зі сливовим соком на столі та інгалятором у руці, він розповість іншим, що йому здалося, наче було й ще щось; він був досить дорослим, аби відчутти це, та життєвого досвіду не вистачило, аби зрозуміти й означити його.

"Гадаю, то був перший справжній біль у моєму житті, — розповідатиме він, — що виявився геть не таким, як я собі уявляв. Він не розчавив мою особистість. Гадаю... він дав мені основу для порівняння, допоміг зрозуміти, що з болем можна жити, що можна жити, незважаючи на біль".

Едді з останніх сил повернув голову праворуч і побачив великі чорні шини "фаєрстоуна", сліпучі хромові ковпаки й пульсуючі блакитні вогники. Тоді він почув голос містера Нелла, його густу ірландську говірку, гротесково ірландську говірку — вона більше скидалася на Річів Голос Ірландського Копа, аніж на голос справжнього містера Нелла... однак, мабуть, то було через відстань:

— Святий Бойже, це мойлий Каспбройк!

На цих словах Едді відплив до чорноти.

Коли вони їхали у швидкій, Едді на хвилину прийшов до тями. Він побачив, що навпроти сидить містер Нелл, хилляє з коричневої пляшечки та читає книгу в м'якій обкладинці. На обкладинці був напис "Суд — це я"[674] й дівчина з найбільшими грудьми, які він коли-небудь бачив. Його погляд облишив містера Нелла й змістився на водія. Той озирнувся та вишкірився до Едді широчезною, зловісною посмішкою; його шкіра була блідою від фарби й тальнової пудри, а очі блищали, як новісінькі четвертаки. Пеннівайз.

— Містере Нелле, — прохрипів Едді.

Той відірвався від книги й усміхнувся.

— Йок почувається, мойлий?

— ...водій... водій...

— Ага, будем на мійсці, і ойком не зморгнеш, — сказав містер Нелл і дав йому коричневу пляшечку. — Потягни ковтойк. Стане ліпше.

Едді сьорбнув, і смакувало воно, як рідкий вогонь. Він закашлявся — заболіла рука. Він знову зиркнув уперед і побачив водія. Звичайнісінький мужик, стрижка "під їжака". Зовсім не клоун.

Він знову відрубився.

Значно пізніше він розплющив очі у відділенні невідкладної меддопомоги. Медсестра саме витирала вологим рушником кров, бруд, шмарклі й гравій з його обличчя. Пекло, та однаково відчуття були просто чудові. Він чув, як за дверима сурмила й трубила його мати, і він спробував сказати медсестрі, щоб її не впускали, та не міг видавити з себе жодного слова.

— ... і якщо він при смерті, я хочу це знати! — волила вона. — Чуєте мене?! Я в праві це знати, і я в праві його побачити! Я ж вас засуджу! Я знаю гарних юристів, і то чимало! Деякі з них — мої кращі друзі!

— Не говори, — сказала йому медсестра.

Вона була молодою, і Едді відчував, як до руки притислися її груди. Йому сяйнула божевільна думка, що то Беверлі Марш, а тоді він знову втратив свідомість.

Коли він прийшов до тями, його мати була вже в палаті, і її розмова з доктором Гендором розтягнулася на відеоролик протяжністю в мілью. Соня Каспбрак була кремезною жінкою. Її ноги, обтягнуті компресійними панчохами[675], здавалися дивовижно гладенькими стовбурами. Бліде обличчя матері Едді поплямував палаючий рум'янець.

— Ма, — ледве проказав Едді, — ... усе добре. Я в порядку...

— Яке там "в порядку", яке там "в порядку", — простогнала місіс Каспбрак.

Вона заломила руки. Едді почув, як затріщали, заскреготали щиколотки. Побачивши, в якому вона стані, як їй боліла його недавня витівка, хлопчик відчув, що йому знов не стає повітря. Йому хотілося сказати, аби вона так не переймалася, бо ще серце вхопить, та не міг. У горлі було надто сухо.

— Ти не в порядку, з тобою стався серйозний нещасний випадок, дуже серйозний нещасний випадок, але ти одужаєш, Едді, обіцяю, одужаєш, навіть якщо доведеться

обдзвонити всіх лікарів на світі, ох, Едді... Еддічку... твоя бідолашна руця...

Вона вмилася слізьми, по-слонячому шморгаючи носом. Едді помітив, що медсестра, яка витирала йому лице, дивиться на неї. Прихильності в тому погляді не було.

— Соню... прошу, Соню... Соню?.. — белькотів доктор Гендор під час матеріної арії.

Він був худим, млявим чоловічком з вусами, які не хотіли рости як слід, і на додачу були криво підстрижені, тому лівий кінчик був довшим од правого. Вигляд він мав знервований. Едді згадав, що вранці розказував містер Кін, і йому стало шкода бідолашного лікаря.

Нарешті, зібравшись із силами, Расс Гендор сказав:

— Соню, якщо не можеш тримати себе в руках, тобі доведеться вийти.

Вона крутнулася до нього, і він відсахнувся.

— Ще чого! Що це за мова?! Тут мій син, у нього агонія! Мій син лежить тут на ложі болю!

Та всі вони змовкли, коли почувся голос Едді:

— Ма, краще вийди. Якщо вони робитимуть щось таке, від чого я кричатиму, а таке точно буде, тобі краще вийти.

Вона обернулася до нього — на обличчі читалися подив та... біль. Від того болю його груди невблаганно стиснулися.

— Нікуди я не піду! — крикнула вона. — Едді, що за жахливі речі ти кажеш?! Ти мариш! Ти не тямиш, що говориш, — це єдине пояснення!

— Я не знаю, що там за пояснення, та мені байдуже, — сказала медсестра. — Знаю лише, що ми тут марно стовбичимо, а мали б вправляти руку вашому синові.

— То ви хочете сказати, що... — заговорила Соня, і голос її здіймався до того високого, трубного тону, який з'являвся тоді, коли вона найдужче обурювалася.

— Соню, будь ласка, — мовив доктор Гендор. — Давай не будемо влаштовувати тут сварку. Краще допоможемо Едді.

Місіс Каспбрак відступила назад, та її розлючений погляд — погляд медведиці, чие дитинча в небезпеці, — обіцяв медсестрі, що все так просто не минеться. Можливо, і позов буде. А тоді її очі затуманилися, загасивши лютість або, принаймні, сховавши її. Вона взяла його здорову руку й так міцно стисла, що Едді замружився.

— Болить, я знаю, та ти скоро видужаєш, — протуркотіла вона. — Скоро видужаєш, обіцяю.

— Вірю, ма, — просипів Едді. — Можна мені інгалятора?

— Звісно ж, — сказала Соня Каспбрак й переможно поглянула на медсестру, наче Едді щойно спростував дурнуваті звинувачення в якомусь злочині. — У мого сина астма. Досить серйозна, та він чудово з нею справляється. Чудово справляється.

— Молодець, — сказала медсестра безбарвним голосом.

Мама потримала інгалятор, щоб він вдихнув. Наступної миті доктор Гендор уже обмацував його зламану руку. Лікар був якомога обережнішим, та все одно боліло страшенно. Едді хотів закричати, та зціпив зуби. Він боявся, що, як закричить, мати

теж зарепетує. На передпліччі великими прозорими краплями виступив піт.

— Ви робите йому боляче, — жебоніла місіс Каспбрак. — Я ж бачу! У цьому немає жодної потреби! Припиніть! Вам не треба його кривдити! Він дуже тендітний, він не витримає такого болю!

Едді помітив, як розлючений погляд медсестри зустрівся з утомленими, стурбованими очами доктора Гендора. Йому здалося, що він побачив там мовчазний обмін фразами:

— Лікарю, виставте цю жінку за двері.

— Не можу. Не смію, — сказали його опущені очі.

Усередині болю чаїлася кришталева ясність (однак насправді Едді не хотів би переживати таке прозріння надто часто — ціна була зависокою), і завдяки тій мовчазній розмові Едді прийняв усе, що розказав йому містер Кін. Його інгалятор "ГідрОкс" був наповнений лише присмаченою водою. Астма сиділа не в його грудях, а в голові. Так чи інакше, а йому доведеться змиритися з правдою.

Едді поглянув на матір, і завдяки болю він побачив її дуже виразно: кожную квіточку на сукні від "Лейн Браянт", [676] плями від поту під пахвами, де почали протікати підкладки, подряпини на її взутті. Він усвідомив, якими маленькими були її очі, що ховалися в складках плоті, і йому сяйнула страшна думка — ці очі були мало не хижацькими, мало не такими ж, як у прокаженого, який виліз із підвалу дому на Нейболт-стрит, 29. "Я вже йду, усе гаразд... не біжи, Едді, бо не втечеш..."

Доктор Гендор обережно взявся за місце перелому й стиснув. Вибухнув біль.

Едді відключився.

5

Йому дали випити якоїсь рідини, і доктор Гендор вправив кістки. Едді чув, як лікар пояснював матері, що то лише "зелений" перелом, і це не страшніше від будь-якого дитячого перелому.

— Це коли діти падають з дерев і щось ламають, — сказав він, і Едді почув розлючену відповідь матері:

— Мій хлопчик не лазить по деревах! А тепер кажіть усю правду! Наскільки це серйозно?

Медсестра дала йому пігулку. Плечем він знову відчув її груди, і був вдячний за їхню втішну пружність. Навіть затуманеними очима він бачив, що вона злиться, і Едді здалося, що він сказав: "Вона зовсім не прокажений, будь ласка, не думайте так, адже їсть вона мене лише тому, що любить", та, певне, і звуку не промовив, бо вираз обличчя дівчини не змінився.

У нього лишився примарний спогад про те, як його везуть в інвалідному візку, а десь позаду затихає материн голос: "Які ще години відвідування? Як ви смієте говорити мені про години відвідування?! Це ж мій син!"

Голос згасав удалині. Едді зрадив, що він затихав, зрадив власній сонливості. Біль зник, а разом із ним і ясність думок. Йому не хотілося думати. Йому хотілося плисти за течією. Едді відчував, що правиця стала важкою, як гиря. Він загадався, чи не наклали

вже гіпс. Здавалося, він не помітив, так це чи ні. Краєм вуха він чув притлумлені звуки радіоприймачів, що грали в інших палатах, бачив невиразні постаті пацієнтів, які тинялися широкими коридорами — у лікарняних піжамах вони здавалися привидами. А ще було спекотно... дуже, дуже спекотно. Коли його вкотили до кімнати, він побачив, як сідало сонце — воно скидалося на гнівний помаранчевий пухир із кров'ю. "Наче велетенський клоунський ґудзик", — недоладно подумалося йому.

— Ну ж бо, Едді, ходити ти можеш, — почувся голос.

Едді виявив, що це справді так. Він ліг на ліжку, застелене хрустким, прохолодним простирадлом, і його накрили свіжим покривалом. Голос повідомив, що вночі болітиме, та застеріг, аби він нікого не кликав, поки не стане зовсім погано. Едді спитав, чи можна йому води. У склянці була соломинка з гнучкою гармошкою посередині. Вода виявилася холодною та смачною. Він випив цілий стакан.

Вночі боліло, сильно боліло. Він лежав з розплющеними очима і тримав у лівій кнопку виклику, та не натискав її. На вулиці скаженіла гроза, і спалахував блакитно-білий вогонь блискавиці; Едді відвертався від вікна — він боявся побачити там потворне, усміхнене обличчя з вишкіром, викарбуваним на небі електричним розрядом.

Урешті він заснув, і йому наснився сон. Йому привиділося, що до лікарні завітали його друзі: Білл, Бен, Річі, Стен, Майк та Бев — вони приїхали на своїх велосипедах, тільки Річі з Біллом прикотилися на Сілвері. Він здивувався, коли побачив, що Беверлі вдягла сукню, — вона була чарівного зеленого кольору, як Карибське море на світлинах в "Нешенал джеоґрефік". Він не пригадував, щоб вона коли-небудь вдягала сукню — самі джинси, педалери[677] та те, що дівчата називали "шкільним набором": спідниці й блузки, причому блузки були зазвичай білі та з круглим коміром, а спідниці — коричневі, гофровані й підрублені аж на середині гомілки, щоб не світилися подряпини на колінах.

Уві сні він побачив, що приїхали вони якраз о другій дня, коли починалися години відвідин, а його мати, яка терпляче чекала ще з одинадцятої, так репетувала, що всі оглядалися.

— Якщо ви гадаєте, що зайдете до мого сина, раджу вам змінити думку! — прогорлала мама Едді.

Тієї ж миті клоун, який увесь цей час також сидів у кімнаті для очікування (доти він заचाївся в кутку, прикривши обличчя журналом "Лук"), зірвався з місця й безшумно зааплодував, наче мім, махаючи руками в білих рукавичках. Він бавився й танцював, а тоді пішов колесом, зробив майстерне сальто назад, а місіс Каспбрак засипала прокльонами Невдах, і діти один за одним поховалися за Біллом, який просто стояв на місці, засунувши руки глибоко в кишені джинсів (мабуть, для того, аби ніхто, навіть він сам, не бачив, чи тремтять у нього руки). Ніхто, крім Едді, клоуна не помітив... хоча немовля, яке мирно спало в матері на руках, прокинулася й жалібно загорлало.

— Ви й так достатньо накоїли! — кричала мама Едді. — Я знаю, що то були за хлопці! У них були негаразди в школі, і навіть з поліцією! І коли вони мають якісь

претензії до вас, це зовсім не значить, що вони мають щось і проти мого Едді. Я так йому й сказала, і він погодився. Він просив мене переказати, щоб ви забиралися, що між вами все скінчено і він не хоче мати з вами нічого спільного. Йому не потрібна ваша так звана дружба! Жоден з вас не потрібен! Я знала, що буде халепа, і ось, маєш! Мій Еддічка в лікарні! А такий тендітний хлопчик...

Клоун скакав та стрибав, сідав на шпагат і ходив на руках. Його посмішка була надзвичайно реальною, і уві сні Едді зрозумів, що саме цього Пеннівайзу й хочеться — загнати між ними здоровенного клина, розбити їхній клуб та знищити найменшу можливість бодай якихось злагоджених дій. Клоун був наче в диявольському екстазі: він зробив подвійне сальто й карикатурно цмокнув матір Едді в щоку.

— Х-х-хлопців, які ц-це з-з-зробили...

— Не переговорюй! — вискнула місіс Каспбрак. — Не смій мене переговорювати! Між вами все скінчено, кажу! Усе скінчено!

А тоді до кімнати забіг інтерн і сказав мамі Едді, що або вона буде поводитися тихо, або її змусять піти. Клоун почав вицвітати, вигорати і водночас мінятися. Едді побачив прокаженого, мумію, птаха; побачив перевертня та вампіра з лезами "Джилетт Блю Блейдс", всадженими в його ясна під дурнуватими кутами, наче криві дзеркала в карнавальному лабіринті; побачив чудовисько Франкенштейна та щось м'ясисте, схоже на мушлю, що плямкало, наче рот; побачив дюжину, сотню інших страхіть. Та перш ніж клоун розчинився в повітрі, Едді побачив його найстрашнішу подобу — обличчя власної матері.

— Ні! — спробував він закричати. — Ні! Ні! Тільки не вона! Не моя мама!

Та ніхто не озирнувся, ніхто його не почув. І в останні миті згасаючого сну в ньому заворушилися крижані хробаки жаху. Він зрозумів, чому його не почули. Він був мертвим. Воно вбило його, і він помер. Він був приви́дом.

6

Гірко-солодкий тріумф Соні Каспбрак від того, що вона відігнала так званих друзів Едді, випарувався тієї ж миті, як вона переступила поріг одиночної палати свого сина — двадцять першого липня. Вона не могла до кінця зрозуміти, чому це почуття так зненацька згасло або ж звідки на місці тріумфу взявся незрозумілий страх, та в обличчі сина було щось, не затьмарене болем та тривогою. Щось таке, чого вона ніколи раніше не бачила. Воно немов загострилося. Його лице застигло, стало гострим та пильним.

Сутичка матері Едді з його друзями трапилася не в кімнаті для очікування, як уві сні. Вона знала, що вони прийдуть — Еддіні "друзі", які, певне, вчать його курити й плювати хотіли на його астму; його "друзі", які настільки його поневолили, що коли він вертався додому, то весь вечір тільки про них і торочив; його "друзі", через яких Едді зламали руку. Соня про все розповіла сусідці, місіс Ван Претт.

— Настав час ляснути об стіл кількома картами, — похмуро сказала місіс Каспбрак.

Місіс Ван Претт мала жахливі проблеми зі шкірою, і можна було завжди розраховувати, що вона погодиться з усім, що скаже Соня, погодиться радо й мало не жалюгідно, та цього разу в неї стало духу заперечити.

— А мені думалося, ти зрадієш, що в нього взялися друзі, — сказала місіс Ван Претт, коли вони розвішували білизну перед роботою; стояла ранкова прохолода перших днів липня. — І йому безпечніше разом із іншими дітьми, ви так не гадаєте, місіс Каспбрак? Адже в місті стільки всього коїться, вбивають безневинних дітей...

Єдиним, що почулося у відповідь від місіс Каспбрак, було гнівне фиркання (насправді, вона тоді просто не спромоглася на адекватну вербальну відповідь, хоча й пізніше вигадала кілька дюжин, і деякі з них були дуже ущипливими), і коли того вечора зателефонувала сполохана місіс Ван Претт і спитала в Соні, чи піде вона з нею до "Біно" на Сейнт-Мері, як завше, місіс Каспбрак відповіла, що радше лишиться дома й задерє ноги.

Ну, вона сподівалася, що нарешті місіс Ван Претт вдовольнилася. Вона сподівалася, що нарешті місіс Ван Претт зрозуміє — того літа секс-маніяк, який вбивав дітей та немовлят, був не єдиною загрозою, що поширилася в Деррі. Ось, погляньте: її син лежить на одрі болю в Центральній деррійській лікарні, і може статися, що він більше не зможе користуватися своєю рукою, вона чула про таке, або ж, Боже збав, кістяна скалка від перелому може потрапити до артерії й віднести кров'ю до самого серця, проколоти його, вбити Еддічку, та, о, звісно, Господь такого ніколи не допустить та вона ж чула, що й таке буває, тож це значить, що Господь Всемогутній іноді таке попускав. У деяких випадках.

Тож вона взялася чекати на довгому й тінистому ґанку лікарні, бо знала, вони з'являться, і з холонокровністю вирішила назавжди покласти край так званій "дружбі", цьому товариству, від якого самі зламані руки та одри болю.

Врешті вони прийшли, як вона й очікувала, і на превеликий жах вона побачила, що серед них був ніггер. Не те щоб вона щось мала проти ніггерів, адже вона вважала, що в них було повне право займати в автобусах у північних районах які-завгодно місця, їсти в буфетах разом із білими, і в кінотеатрах їх не варто примушувати сидіти на ніггерській гальорці, якщо вони не турбують білих

(жінок)

людей, однак вона ще й вірила в те, що сама називала "Пташиною теорією": дрозди літають з дроздами, а не з малинівками. Граклі вили гнізда з граклями, і вони не схрещувалися з горобцями або соловейками. "Кожному своє" — таким було її гасло, і коли вона побачила, як разом з усіма весело тиснув на педалі Майк Хенлон, і те, що він їхав так, наче так і має бути, загартувало її впевненість і перелякало ще більше. "Ти ніколи не казав мені, що серед твоїх друзів є ніггер", — подумала вона так докірливо, наче Едді був поряд і міг її чути.

Ну, думала вона двадцять хвилин по тому, заходячи до кімнати, В якій лежав її син із правицею у величезній пов'язці, примотаній йому до грудей (їй було боляче на нього дивитися), вона відправила їх подалі, добрячого копняка отримали. У жодного з них, окрім того малого Денбро, не набралось сміливості бодай щось сказати. Лише дівчисько, чийм би воно не було, глипнуло на неї двійком зелених, як у шльондри, очей, — Соня Каспбрак одразу ж вирішила, що вона звідкись із Нижньої головної вулиці або

зовсім з якихось нетрів — та втримало язика за зубами. Якби вона бодай пискнула, Соня поділилася б з нею деякими думками. Розказала б, що за дівчата вештаються з хлопцями і як їх називають. І вона не дозволить своєму синові тинятися з дівками з такими прізвиськами.

Інші лише втупилися в землю та шаркали ногами. Як вона й думала. Коли вона висказала їм усе, що хотіла, вони повсідалися на свої велосипеди й забралися геть. Малий Тозіер всівся на багажник величезного та хисткого з вигляду велосипеда, яким педаливав Денбро, і всередині місіс Каспбрак все здригнулося, коли їй подумалося, скільки разів катався на тій розвалині її Еддічка, ризикуючи переламати всі ноги, руки, шию та занапастити власне життя.

"Я зробила це заради тебе, — думала вона, заходячи в лікарню, гордо звівши підборіддя. — Знаю, що спершу ти дещо розчаруєшся, та це природно. Батькам видніше, адже саме тому Бог і створив батьківство — дітей треба направляти, виховувати та... захищати". Так, спершу він розчарується, та, зрештою, зрозуміє. І якщо вона й почувала полегкість, то це через Едді. Що відчуваєш, коли рятуєш сина від поганого товариства, як не полегкість?

Однак цю полегкість зіпсувала незручність: вона поглянула в обличчя Едді, і він не спав, як вона думала. Замість того аби застати сина накачаним таблетками й розбудити його, коли він ще буде очманілим, заспаним, дезорієнтованим та психічно вразливим, вона нашттовхнулася на цей гострий, пильний позір, напрочуд відмінний від звичного, м'якого, обережного погляду Едді. Хоча Соня про це не знала, Едді, як і Бен Генксом, був з тих людей, які зиркали на чиєсь обличчя, аби перевірити, що за емоційна погода панує на ньому, а тоді хутко відводили погляд. Та він просто дивився на неї ("Певне, це все пігулки, — подумала вона, — точно. Треба буде сказати про це докторові Гендору"), і відвести очі захотілося не йому, а їй. "У нього такий вигляд, наче він знав, що я прийду", — сяйнуло їй, і ця думка мала б її ошчасливити, адже хлопчик, який сидить та чекає на свою матусю, — це справжнє благословення Господнє...

— Ти прогнала моїх друзів, — слова були безбарвними, без питання або сумніву в них.

Вона здригнулася так, наче від уколу провини. Перша ж думка, що промайнула в її голові, справді була винуватою. "Звідки йому це відомо? Він не міг про таке знати!" — і за ці почуття Соня Каспбрак розлютилася на себе (й на нього).

— Як ти сьогодні відчуваєшся, Еддічку?

Саме так і потрібно було сказати. Хтось наплів зайвого — якась легковажна медсестра-волонтер або ж та некомпетентна й сварлива дівка, яку вона бачила минулого дня. Точно хтось наплів.

Едді продовжував мовчати.

Вона пройшла далі в кімнату, сповнена ненависті до боязкого, мало не сором'язливого відчуття, що розрослося всередині, і вона не довіряла йому, бо ніколи раніше не почувалася поряд із Едді боязко або сором'язливо. Окрім цього в ній визрівав гнів, хоча поки що він був у зародковому стані. Яке він мав право змушувати її так

почуватися? Після всього, що вона для нього зробила, чим заради нього пожертвувала?

— Я розмовляла з доктором Гендором, і він сказав, що скоро ти будеш як новенький, — жваво промовила вона й сіла на стілець із прямою спинкою, що стояв біля ліжка. — Звісно ж, якщо виникнуть бодай найменші ускладнення, ми поїдемо до спеціаліста в Портленд. А як буде треба, то й в Бостон, — вона всміхнулася так, ніби подала йому милостиню.

Посмішки у відповідь не було. Едді так само мовчав.

— Едді, ти мене чуєш?

— Ти прогнала моїх друзів, — повторив він.

— Так, — мовила вона, кинувши прикидатися, і більше нічого не сказала.

У цю гру можна було гратися вдвох. Вона просто поглянула йому у вічі.

Та трапилася дивна річ. Навіть не так — жахлива річ. Очі Едді немов... немов збільшилися. Сірі нитки в його райдужці наче рухалися самі по собі — ширяли, ніби грозові хмари. Зненацька вона зрозуміла, що він не "набрав на губу", не "надувся як сич" або що. Він мало не світився від гніву і... і Соня раптом злякалася, бо їй здалося, що крім її сина в палаті є ще щось. Вона опустила очі й почала нишпорити в сумочці. Вона шукала "Клінекси".

— Так, прогнала, — сказала вона й усвідомила, що голос її не підводив... принаймні поки вона дивилася вбік. — Тебе було серйозно травмовано, Едді. Наразі тобі не варто бачити жодних відвідувачів, окрім власної мами, а такі відвідувачі, як вони, тобі геть не треба. Якби не вони, ти б зараз сидів удома й дивився телевізор або ж майстрував би собі в гаражі свого мінікара.

Едді плекав мрію збудувати мінікар та поїхати з ним до Бенгора. І якби він переміг, йому б подарували повністю оплачувану поїздку до Аркона, штат Огайо, на Національні перегони мінікарів. Соня дозволяла йому тішитися цією мрією скільки заманеться, оскільки повне завершення мінікара, зробленого з самих ящиків від апельсинів та коліс від дитячого візка "Чу-чу", саме цим і було — лише мрією. Ясна річ, вона навіть не думала дозволяти Едді взяти участь в такому небезпечному заході, і байдуже, де його проводитимуть, — у Деррі, Бенгорі чи Арконі, адже, як вона дізналася зі слів Едді, треба буде летіти літаком, а тоді, наче самогубець, треба пірнати з гори на мінікарі без гальм. Та, як казала її мати, не знає — спить спокійніше (також її мати любила говорити "не бреш, хай диявол плаче", та коли справа доходила до афоризмів, Соніна пам'ять, як і в більшості людей, працювала навдивовижу вибірково).

— Не вони зламали мою руку, — сказав Едді тим самим монотонним голосом. — Учора я говорив це доктору Гендору, а сьогодні вранці повторив те саме містеру Неллу. Руку мені зламав Генрі Баверз. З ним були й інші, та руку зламав він. Якби зі мною були мої друзі, цього б ніколи не трапилося. Так сталося тому, що я був сам.

Ці слова змусили її згадати про ремарку місіс Ван Претт про те, як безпечніше бути в товаристві друзів, і гнів тигром скочив уперед. Вона ривком звела голову.

— Це не має жодного значення, і тобі це відомо! Едді, ти що, думаєш, що твоя матуся з дуба впала? Так ти думаєш? Мені прекрасно відомо, чому той Баверз зламав

тобі руку. Той Педді[678] й до нас заходив. А руку тобі зламали тому, що ти та твої "друзі" якимсь чином насолити тим розбишакам. І що, ти гадаєш, трапилося б таке, якби ти послухав мене з самого початку й не тинявся з ними?

— Ні... гадаю, могло б трапитися дещо значно гірше, — відказав Едді.

— Едді, ти ж не серйозно.

— Ще й як серйозно, — сказав він, і вона відчула, як від нього, як з нього хвилями пульсує енергія. — Білл та решта моїх друзів повернуться, ма. Ось що я знаю. І коли вони прийдуть, ти їх не чіпатимеш. І слова не скажеш. Це мої друзі, і ти не вкрадеш їх у мене тому, що злякалася лишитися сама.

Вона подивилася на нього враженим, настраханим поглядом. На очі набігли сльози й вихлюпнулися на щоки, змочивши пудру.

— Ось як ти з мамою заговорив, — рюмсала вона. — Можливо, саме так твої "друзі" говорять зі своїми батьками. Певне, в них і навчився.

Розплакавшись, вона відчула себе безпечніше. Зазвичай, коли вона пускала сльози, Едді теж плакав. Знайдуться люди, які назвуть це брудним прийомом, та чи можна говорити про брудні прийоми, коли справа йде про безпеку її дитини? Вона так не думала.

Вона підвела заплакані очі, водночас відчуючи невимовний сум, знедоленість, зраду... і впевненість. Едді не вистійть перед такою навалю сльозливого горя. Той гострий вираз полишить його обличчя. Можливо, він почне трохи сипіти, хапати повітря, і це буде ознака, добре відомий їй знак того, що бій скінчено, що вона здобула чергову перемогу... і все заради нього. Як завше, заради нього.

Вона була настільки шокована побачити на його обличчі той самий вираз, — якщо воно й змінилося, то стало ще жорсткішим, — що мало не захлинулася. Під тим виразом причаївся сум, та навіть це було страшно: її вразило те, що цей сум видавався дорослим, а коли вона думала, про те, що Едді дорослішає, в її свідомості починала тріпотіти перелякана пташка. Так вона почувалася в ті рідкісні миті, коли загадувалася, що буде, коли Едді відмовиться вступати до Деррійського бізнес-коледжу, або до Університету Мейну в Ороно, або до Хассона в Бенгорі, і не буде вертатися з пар додому; що буде, якщо він познайомиться з якоюсь дівчиною, закохається та захоче з нею одружитися. "А як я впишуся в таку картину? — кричала перелякана пташка, коли з'являлися ці дивні, мало не кошмарні думки. — Хіба в такому житті знайдеться місце для мене? Я люблю тебе, Едді! Люблю! Я піклуюся про тебе, бо люблю! Ти не вмієш готувати, міняти постіль, прати білизну! Та й нащо воно тобі? Я знаю це замість тебе! Знаю, бо люблю тебе!"

Та тут він і сам це промовив:

— Я люблю тебе, ма. Та ще я люблю своїх друзів. І мені здається... гадаю, ти змушуєш себе плакати.

— Едді, ти робиш мені дуже боляче, — прошепотіла вона, і його обличчя роздвоїлося, розтроїлося від напливу свіжих сліз.

Коли попередні сльози з'явилися за її власним бажанням, цих вона не чекала. Вона

була по-своєму міцною жінкою — вона провела чоловіка до могили й не розклеїлася, знайшла роботу на ринку праці під час Депресії, коли це було зовсім не легко, виховала сина та завжди боронила його, якщо виникала така потреба. Це були її не сплановані, щирі сльози за багато років — певне, перші відтоді, як п'ятирічний Едді захворів на бронхіт: він лежав на своєму одрі болю, палав у гарячці, заходився кашлем, задихався, і вона була певна, що він помре. Зараз вона плакала через той лячно дорослий, чужий вираз його обличчя. Вона боялася за сина, і боялася, власне, його самого — боялася аури, що розрослася навколо нього... аури, яка немов чогось домагалася від неї.

— Ма, не примушуй мене вибирати між тобою і моїми друзями, — голос у Едді звучав нерівно, напружено, проте хлопчик тримав його під контролем. — Бо це не чесно.

— Це погані друзі, Едді! — навіжено скрикнула вона. — Я це знаю, чую всім серцем — від них тобі будуть самі горе та біль!

І найжахливішим було те, що вона справді це відчувала: щось подібне вона помітила в очах малого Денбро, який стояв перед нею з руками в кишенях та палаючим на літньому сонці рудим волоссям. Він мав такі серйозні, химерні й далекі очі... просто як зараз у Едді.

І хіба навколо нього не було такої ж аури, як в Едді? Такої ж, тільки ще сильнішої? Вона надала, що так.

— Ма...

Вона скочила на ноги так рвучко, що мало стільця не перекинула.

— Я повернуся ввечері, — сказала вона. — Це все від нещасного трапунку, шоку, болю, від усього разом, ось чому ти так говориш. Я твоя мати, я знаю. Ти... ти... — вона взялася намацувати серед буревію думок свою заготовлену промову. — З тобою трапилося нещастя, та все буде добре. Я права, Едді, от побачиш. Це погані друзі. Не нашого штибу. Тобі не слід з ними знатися. Задумайся та спитайся в себе, чи брехала тобі твоя мати. Бодай колись. Задумайся та... та...

"Я тікаю! — збентежено подумала вона, і їй стало млосно й боляче. — Тікаю від власного сина! О Господи, невже це правда?!"

— Ма.

Ще мить — і Соня б утекла, настрахана своєю дитиною, бо здогадалася, що її хлопчик став чимось більшим, ніж просто Едді: вона відчувала в ньому його "друзів" та ще дещо — щось нелюдське, і вона злякалася, що воно кинеється на неї. Його немов щось ухопило, якась жаска гарячка — так само, як п'ятирічного Едді колись вхопив бронхіт, від якого він мало не помер.

Соня залякла, схопившись за дверну ручку. Вона боялася почути те, що він може сказати... та коли Едді заговорив, з його вуст злетіли такі несподівані речі, що вона його не зрозуміла. А коли прийшло усвідомлення, воно прибило інші її думки, наче мішок з цементом, і на мить їй здалося, що вона зараз зомліє.

Ось що сказав Едді:

— Містер Кін говорить, що мої ліки від астми — це лише вода.

— Що-що? — вона втупила в нього палаючі очі.

— Звичайнісінька вода. З якоюсь засипкою, що додає їй медичного присмаку. Він сказав, що це зветься пла-це-бо.

— Брехня! Звичайнісінька брехня! Нащо було містеру Кіну тобі так брехати? Ну, у Деррі є й інші аптеки, чи не так? І я гадаю, що...

— У мене було трохи часу подумати над цим, — тихо, проте невблаганно вів далі Едді, не зводячи з матері очей, — і я гадаю, що він сказав правду.

— Еддічка, кажу тобі, він збрехав!

Повернувся, тріпочучи крилами, панічний страх.

— І я гадаю, — говорив Едді, — що це має бути правдою, адже на інгаляторі немає жодних застережень — наприклад, ніде не сказано, що стане погано, коли перебрати. І навіть...

— Едді, я не бажаю цього слухати! — скрикнула вона й притисла руки до вух. — Ти.... ти... ти сам не свій, ото й усе!

— Навіть якщо це такі ліки, які можна просто зайти й купити без рецепта, до них зазвичай додають аркуш із особливими вказівками, — вів далі Едді, не підвищуючи тону. Його сірі очі прикипіли до неї, і Соня не могла ні опустити погляду, ані відвести його. — Навіть якщо це сироп від кашлю "Вікс"... або ж твій "Герітол".

Він замовк на кілька секунд. Соня відняла руки від вух, і вони просто повисли — тримати їх стало надто важко. Вони наче свинцем налилися.

— І схоже, ма... схоже, ти про це знала.

— Едді! — мало не завилала вона.

— Адже, — говорив собі Едді, наче нічого не почув — він насупився, зосередившись на власних словах, — адже батьки мають розбиратися в ліках. Бігме, я користуюся інгалятором п'ять, а то й шість разів на день. І ти б цього не дозволила, якби це могло мені якось зашкодити. Бо такий твій обов'язок — берегти мене. Так, адже ти стільки разів це повторювала. Тож... мамо, ти знала про це? Знала, що в інгаляторі звичайнісінька вода?

Вона нічого не сказала. Губи в неї тремтіли. Їй здавалося, наче всеньке лице тремтить. Соня більше не плакала. Було надто страшно, аби плакати.

— Бо якщо знала, — сказав так само насуплений Едді, — якщо справді знала, мені хотілося б знати, чому. Дещо я можу й сам додумати, та не розумію, чому моя мама хоче, аби я думав, що вода — це ліки... або що астма живе тут, — він тицьнув себе в груди, — коли містер Кін каже, що вона лише тут, — він приклав пальця до голови.

Вона думала, що одразу все й пояснить. Пояснить тихо, логічно. Розкаже, як їй думалося, що він помре, коли йому було п'ять років, про те, що вона б збожеволіла з горя, адже втратила чоловіка лише за два роки до того. Про те, як вона зрозуміла, що дитину може захистити лише любов та пильність; розповіла б про те, що дитину потрібно доглядати, як сад, — що її потрібно полоти, угноювати, а іноді й проріджувати та обрізати зайве, як би при цьому не боліло. Вона б розказала, що іноді дитині (а особливо такій тендітній дитині, як Едді) краще думати, що вона хвора, аніж хворіти

насправді. Вона б завершила промову істиною про нетямущих лікарів та чудодійну силу любові. Соня б сказала, що в нього є астма, вона це знає, і байдуже, що думають лікарі, байдуже, що вони йому виписують. Вона б сказала, що ліки робляться не тільки в ступках дурнувятих всюдисущих аптекарів. "Едді, — сказала б вона, — це ліки, бо ліками їх зробила материнська любов, і так і буде, якщо ти дозволиш мені, якщо тобі хочеться, аби я й надалі піклувалася про тебе. Такою силою Бог наділяє всіх турботливих матерів. Прошу тебе, Еддічку, серденько моє, благаю, повір".

Та насправді вона й слова не промовила. Страх був надто сильний.

— Та може бути, що нам і говорити про це не варто, — продовжував Едді. — Містер Кін міг просто пожартувати зі мною. Іноді дорослі... ну, люблять пожартувати з малечою. Бо діти повірять у що завгодно. Це зовсім не гарно, проте інколи дорослі поводяться саме так.

— Так, — одразу ж погодилася Соня Каспбрак. — Вони люблять такі жарти, і часто такі дорослі — люди і злі, і дурні... і... і...

— Тож я пильнуватиму, щоб не надурили Білла або ще когось із мої друзів, — сказав Едді, — а сам буду й надалі користуватися інгалятором. Так буде краще за все, правда?

Тільки тепер, коли вже було запізно, вона зрозуміла, як розумно — і як підступно — підловив її Едді. Це було схоже на шантаж, та хіба в неї був вибір? Їй закортіло спитати, як він міг так маніпулювати власною матір'ю. Вона відкрила рота... і знову стулила його. Скидалося на те, що в теперішньому стані він не змовчить.

Та вона знала одну річ. Так. Одну річ вона знала напевне: ноги її більше не буде в аптеці довгоносого містера Кіна.

— Ма? — обірвав її думки напрочуд сором'язливий голос.

Вона звела погляд і побачила, що перед нею знов Едді, лише її Едді, тож вона одразу ж підійшла до його ліжка.

— Ма, можна тебе обійняти?

Вона пригорнула його, та дуже обережно, щоб не зачепити його зламану руку (і щоб з перелому не відкололися кістяні скалки й не помчали його кровоносною системою до самого серця — яка ж мати захоче вбити свою дитину власного любов'ю?), і Едді обійняв її у відповідь.

7

Якби в Едді спитали, він би сказав, що його мама пішла саме вчасно. Під час розмови він відчував, як накопичувалося повітря в горлі та легенях — нерухоме й зіпсоте, як застояна отруйна вода.

Він почекав, поки за нею не заклацнулися двері, а тоді засипів, хапаючи ротом повітря. Кисле повітря ходило в горлі, штрикаючи його, наче гаряча кочерга. Едді сіпнувся за інгалятором. Заболіла хвора рука, та йому було байдуже. Він вприснув собі потужну дозу розчину. Хлопчик глибоко затягнувся камфорним смородом та подумав: "Та хай і пла-це-бо — байдуже, як його називати, коли воно діє".

Він відкинувся на подушки, заплющивши очі й уперше дихаючи вільно відтоді, як

зайшла його мати. Едді боявся, дуже боявся. Те, що він їй наговорив, як повадився... то був він і водночас анітрохи не він. Щось у ньому запрацювало, запрацювало через нього, якась сила... і мати її теж відчула. Він це помітив по її очах і по тому, як тремтіли її губи. В нього не було відчуття, що ця сила зла, та її неймовірна сила лякала. Це було схоже на те, як у парку розваг ідеш до по-справжньому небезпечного атракціону й при цьому розумієш, що не виберешся звідти, поки все не скінчиться, і будь що буде.

"Дороги назад нема, — подумав Едді, відчуваючи гарячу, сверблячу вагу пов'язки на зламаний руці. — Ніхто не піде додому, поки не доберемося до самого кінця. Але це так страшно, Господи, я так боюсь"... І він знав, що просив матір не позбавляти його друзів з причини, яку б ніколи їй не відкрив: "Сам я цього не подужаю".

Потім він трохи поплакав, а тоді заснув бентежним сном. Йому снилася темрява, в якій безперестану стугоніли потужні мотори — то був звук дренажних насосів.

8

Коли того вечора до лікарні повернулися Білл та решта Невдах, небо знову спохмурніло. Едді зовсім не здивувався, коли побачив, як вони шеренгою заходять до палати. Він знав, що вони повернуться.

Весь день стояла спека (пізніше люди погодяться, що третій тиждень липня видався найгарячішим у винятково жаркому літі), і близько четвертої почали збиратися грозові хмари — фіолетово-чорні, велетенські, вагітні дощем, заряджені громовицями. Громадяни поспішали у своїх справах, раз-по-раз нервово зиркаючи на небо. Більшість сходилася на тому, що до вечора вперіщить і приб'є вологу задуху. Деррійські парки та гральні майданчики, на яких того літа й без того було не дуже людно, до шостої геть спорожніли. Дощ іще не розпочався, і нерухомі гойдалки просто висіли, не відкидаючи тіні в химерній, пласкій жовтизні. Густо пробасив грім. Цей гул, гавкіт собаки й тихе бурчання автомобілів на Головній вулиці були єдиними звуками, які долинали до Едді крізь вікно, поки не завітали Невдахи.

Білл зайшов першим, за ним — Річі. Слідом з'явилися Беверлі зі Стеном, далі в дверях вигулькнув Майк. Замикав процесію Бен. З вигляду йому було до біса незручно в білому гольфі.

Серйозні діти підійшли до ліжка. Навіть Річі не посміхався.

"їхні обличчя, — вражено подумав Едді. — Це труба, їхні обличчя!"

Він побачив у них те, що того ж дня бачила його мати, — дивне поєднання могутності й безсилля. Їхню шкіру залила жовта заграва, від чого обличчя стали примарними, далекими, розмитими.

"Ми на переході, — думав Едді. — Переходимо в щось нове — ми на межі. Та що лежить по той бік? Куди ми йдемо? Куди?"

— П-п-привіт, Ед-д-ді, — сказав Білл. — Й-й-ак справи?

— Нормально, Великий Білле, — відповів Едді й спробував посміхнутися.

— Гадаю, вчора в тебе був нічого так деньок, — мовив Майк.

За його голосом гримнуло. У палаті Едді не було ввімкнено ні горішньої, ні настільної лампи, і скалічене світло лише на мить вихопило їх із сутінок. Едді подумав

про всеньке світло, яке розлилося в ту мить по Деррі, — про те, як воно стелилося довгими й незворушними пасмами через весь МакКаррон-парк, ліниво й розсіяно променіло крізь дірки на даху Мосту Поцілунків, від чого Кендаскіґ скидалася на чорне блискуче скло, що перетинало своїм широким пласким тілом усеньке Пустовище. Він подумав про гойдалки, які мертвотно позаклякали позаду Деррійської початкової школи, тим часом як грім дедалі гучнішав; він думав про це жовте світло й про нерухомість — здавалося, наче все місто заснуло... або вимерло.

— Так, — погодився він. — Визначний був день.

— М-м-мої старі п-післяз-завтра ввечері йдуть в к-к-кіно, — сказав Білл. — Н-на прем'єру. Тоді м-ми їх з-зробимо. С-ср-ср...

— Срібні кульки, — договорив за нього Річі.

— А я гадав...

— Так буде краще, — стиха мовив Бен. — Думаю, ми могли б і кулі зробити, однак самих думок замало. Якби ми були дорослими...

— Ага, якби ми були дорослими, світ осяяла б веселка, — сказала Беверлі. — Дорослі вміють майструвати все, що завгодно, так? Дорослі можуть робити все, що їм заманеться, і в них завжди все виходить, — вона засміялася нервовим, зазубленим сміхом. — Білл хоче, щоб у Нього стріляла я. Як тобі таке кіно, Едді? Зви мене просто Беверлі Оуклі[679].

— Про що ви торочите? — спитав Едді, та однаково він уже почав здогадуватися.

Бен узявся пояснювати. Вони переплавлять один з його срібних доларів на дві срібні кульки, трохи менші від кульок у підшипниках.

А тоді, якщо в будинку під номером 29 на Нейболт-стрит на них справді чигатиме перевертень, Беверлі прострелить Його голову Білловою "Вишенькою". Па-па, вовкулачка. І, якщо вони не помилялися щодо потвори з багатьма обличчями, — па-па, Воно.

Певне, обличчя Едді перемінилося, бо Річі засміявся й кивнув.

— Чудово тебе розумію, чуваче. Коли Білл заговорив про стрілянину з рогачки, а не батьківського пістоля, я подумав, що в нього останні звивини розпрямилися. Та сьогодні в обід... — він зупинився й кашлянув, бо хотів сказати "сьогодні в обід, після того як твоя мамка дала нам реактивного копняка", а це, вочевидь, було б не дуже добре. — В обід ми сходили на сміттєзвалище. Білл захопив свою "Вишеньку". Ось диви.

З задньої кишені він дістав розплюснуту бляшанку від консервованих ананасів "Дель Монте". Посередині була дірочка з зазубреними краями діаметром у два дюйми.

— Беверлі, камінець, двадцять футів. Як на мене, схоже на тридцять восьмий калібр. Базічелло це переконало. А коли Базічелло в чомусь упевнений, це вам не що попало.

— Ціляти в бляшанки — одне, — сказала Беверлі. — Якби там було щось інше... щось живе... Білле, ти маєш стріляти. Ну серйозно.

— Н-ні, — відмовив Білл. — Ми в-в-всі с-спробували. Т-ти й сама б-бачила, що з ц-цього в-в-вийшло.

— А що вийшло? — запитав Едді.

Білл взявся розказувати, повільно, гальмуючи, а Беверлі стояла, стиснувши губи в білу лінію, й дивилася в вікно. З причин, які вона не могла собі пояснити, вона не просто боялася — її геть спантеличило те, що трапилося того дня. По дорозі до лікарні вона знову заходилася переконувати їх, що потрібно зробити справжні кулі... не тому, що вона була впевненіша за Білла з Річі в їхній дієвості, а тому, що коли з того будинку й справді щось вилізе, пістолет опиниться в

(Біллових)

чийхось інших руках.

Та важко сперечатися з фактами. Усі вони взяли по десять камінців, а тоді стріляли з "Вишеньки" по десятиох бляшанках, розставлених на відстані у двадцять футів. Річі поцілів у одну з десяти (та й того разу камінь лише перекинув банку), Бен — у дві, Білл — в чотири, Майк — у п'ять бляшанок.

Здавалося, Беверлі стріляла невимушено й майже не цілилась, та все одно поцілила дев'ять з десяти банок у самісінький центр. Десята перекинулася, коли камінь відскочив від обідка.

— Та сп-першу т-треба виготовити с-с-снаряди.

— Післязавтра ввечері? Мене вже тоді мають виписати, — сказав Едді.

Мати буде не в захваті... та він не думав, що вона сильно пручатиметься. Не після сьогоднішньої розмови.

— Болить рука? — запитала Беверлі.

На ній була рожева сукня, на яку вона попришивала маленькі квіточки, — не така, як уві сні. Мабуть, після того як їх прогнали, вона поверталася додому. Сукня була шовкова або нейлонова, і Беверлі виглядала в ній дуже доросло та водночас і дуже подитячому — наче дівчинка, яка вирішила погратися в моду. Вона мала замріяний, далекий вираз. "Закладаюся, вона така сама, коли спить", — подумав Едді.

— Та не дуже, — сказав він.

Вони трохи поговорили, а коми в розмові розставляв грім. Едді не питав, що трапилося, коли вони приходили сюди раніше, і ніхто про це не згадав. Річі дістав "йо-йо", вигуляв песика раз чи два, і сховав його назад.

Розмова забуксувала, і під час однієї з мовчанок щось клацнуло. Едді заозирався й побачив у Білловій руці щось, від чого його серце сполохано закалатало. На мить йому здалося, що він побачив ножа. Та тоді Стен увімкнув горішнє світло, морок розтанув, і Едді побачив, що то всього лише кулькова ручка. В освітленні вони знову стали звичайними, справжніми — його друзями.

— Я подумав, що ми могли б розписатися на твоїй пов'язці, — сказав Білл і подивився Едді просто в очі.

"Та річ не в цьому, — раптово сяйнула Едді моторошна думка. — Це контракт. Великий Білле, ми підписуємо угоду, чи не так? Угоду або ж найближчий її аналог". Він злякався... а тоді йому стало соромно, і він розізлився на себе. Якби він зламав руку трохи раніше, хто б її підписав? Хто, крім його матері або ж, мабуть, доктора Гендора?

Його тітоньки в раю?

Це були його друзі, мати помилилася — вони не були поганими друзями. "Певне, не буває поганих чи хороших друзів, — подумалося йому. — Певне, бувають просто друзі — ті, хто лишається з тобою, якщо тебе скривдили, хто складе тобі компанію й позбавить самотності. Мабуть, за них варто боятися, сподіватися, жити. Певне, за них можна й померти, якщо буде така потреба. Не буває хороших друзів. Не буває поганих друзів. Є лише люди, з якими хочеться бути разом, з якими потрібно бути разом — люди, що збудували домівки в твоєму серці".

— Окей, — сказав Едді трішки хрипким голосом. — Окей, Великий Білле, це було б круто.

Білл урочисто схилювся над ліжком і написав своє ім'я на бугристому гіпсі, під яким загоювалась Еддіна рука. Літери в нього вийшли великими й переплетеними. У Річі підпис вийшов розгонистим. Бенів почерк був вузьким, на противагу тому, що він — товстим, і літери хилилися назад. Здавалося, дмухнеш, і вони перекинуться. У Майка Хенлона підпис вийшов великим та незграбним, бо він був шульгою, і йому було важко притулитися. Він розписався над ліктем і обвів ім'я колом. Коли над ним схилилася Беверлі, Едді почув легкий запах квітового парфуму. Вона розписалася округлим палмерівським письмом[680]. Останнім був Стен: своє ім'я він вивів на зап'ястку Едді — дрібними, щільно стиснутими літерами.

А тоді вони всі відступили назад, немов усвідомивши, що зробили. На вулиці знову забурмотів грім. На мить дерев'яне оздоблення палати поплямувала миготлива блискавиця.

— Це все? — спитав Едді.

Білл кивнув.

— Й-й-якщо зм-можеш, п-п-приходь д-до мене післяз-з-завтра, коли п-п-повечеряєш, о-окей?

Едді кивнув, і тему закрили.

Далі розмова точилася мляво й безладно. Вони трохи поговорили на тему, від якої того липня гуділо все Деррі — про суд над Річардом Макліном: його посадили за те, що він до смерті забив дрючком власного пасерба Дорсі, і йому ж приписували вбивство старшого брата Дорсі, Едді Коркорана, який зник того літа. Лише два дні по тому Маклін розколеться на лаві підсудних і зі сльозами зізнається в злочині, та Невдахи зійшлись на тому, що, певне, до зникнення Едді він не мав жодного стосунку. Хлопчик або втік... або його схопило Воно.

Вони пішли приблизно за чверть до сьомої, а дощ так і не пішов. Небо супилося й після того, як прийшла та пішла мама Едді (її нажахали підписи на синовій пов'язці, і навіть дужче настрахало його рішення виписатись із лікарні вже наступного дня, адже сама вона думала, що йому потрібен щонайменше тиждень непорушного спокою, аби, користуючись її словами, "всілися кісточки").

Урешті-решт грозові хмари розійшлися й попливли геть. На Деррі й крапля дощу не впала. Та вологість лишилася, і тієї ночі люди спали на ґанках, на газонах, у гамаках та

на задніх дворах.

Дощ пішов наступного дня, невдовзі після того, як Беверлі побачила жахіття, що трапилося з Патріком Гокстеттером.

Розділ 17

Ще одне зникнення: смерть Патріка Гокстеттера

1

Скінчивши оповідь, непевною рукою Едді наливає собі ще випити. Він дивиться на Беверлі й каже:

— Ти бачила Його, чи не так? Бачила, як Воно схопило Патріка Гокстеттера. Наступного дня після того, як ви розписалися на моїй пов'язці.

Решта нашорошує вуха.

Беверлі відкидає назад волосся — воно здіймається рудою хвилею. Її обличчя виглядає неприродно блідим. Тремкими пальцями вона дістає з пачки останню цигарку й чиркає "Біком". Вона не може зловити вогонь кінчиком цигарки. За кілька секунд Білл бере її за руку — делікатно, проте міцно — й направляє її. Беверлі вдячно зиркає на нього й випускає хмару блакитно-сірого диму.

— Ага. Бачила, — каже вона й здригається.

— Він був н-несповна р-р-розуму, — мовить Білл і думає: "Сам факт, що того літа Генрі дозволив такому пришелепку, як Патрік Гокстеттер, тинятися разом з ними, уже про щось говорить, чи не так? Або Генрі втратив трохи привабливості й харизми, або його власне божевілля так розрослося, що й Гокстеттер здавався йому нормальним. Та й те, й інше зводиться до одного — до того, що Генрі... як це назвати? "Розпадом особистості"? Так воно зветься? Так, з огляду на те, що з ним трапилося й де він зараз, гадаю, це саме воно".

"І є ще дещо на підкріплення цієї гадки", — думає Білл, та пригадати цього повністю він поки не може. На початку серпня, коли вже от-от мала скінчитися літня школа, завдяки якій їм вдавалося уникати Генрі, вони з Річі та Беверлі ходили до автобази братів Трекерів — хіба тоді до них не підходив Віктор Кріс? Переляканий Віктор Кріс? Так, було таке. Тоді все невблаганно котилося до завершення, і наразі Білл гадає, що це відчуло все місто, а краще за всіх — Невдахи та Генрі з його посіпаками. Та це трапиться дещо згодом.

— Точно-точно. Патрік Гокстеттер був несповна розуму, — каже Беверлі безживним голосом. — У класі жодна дівчинка не хотіла сідати перед ним. Сідаєш, берешся розв'язувати задачі, писати твір або складати оповідання, аж раптом чуєш, як він торкається тебе... легко, як пір'ячко, проте сама рука гаряча й спітніла. М'ясиста.

Бона сковтує, і її горло тихо клацає. Інші серйозно, замислено спостерігають за нею.

— Відчуваєш її на тілі, на грудях. Не те, щоб котрась із нас мала тоді нормальні груди. Та, здається, Патріку було начхати. Ти відчуєш той... той дотик, відсмикнешся, а коли розвернешся, Патрік сидітиме й шкіритиметься, розтягнувши в посмішці свої великі, немов би гумові губи. І в нього був пенал...

— З мухами, — зненацька каже Річі. — Точняк. Він ляскав їх зеленою лінійкою та складав до пеналу. Пригадую навіть, як він виглядав: червоний такий, з хвилястою відсувною кришкою.

Едді киває.

— Відсмикнешся, а він вишкіриться, ще й міг відкрити пенал і показати дохлих мух, — продовжує Беверлі. — Та найгіршим, найстрашнішим було те, як він посміхався й мовчав. Місіс Даглас усе знала. Грета Бові їй нашептала, і, гадаю, якось Саллі Мюллер також щось сказала. Проте... думаю, місіс Даглас його теж боялася.

Бен сидить, балансуючи на задніх ніжках стільця й закривши руки за голову. Вона досі не може повірити, яким він став струнким.

— Упевнений, ти не помиляєшся, — каже він.

— Ш-ш-шо б-було д-д-далі, Беверлі? — питає Білл.

Вона знову сковтує, намагаючись приборкати страхітливу силу жахиття, що бачила того дня в Пустовищі, — тоді вона була з роликами, які висіли в неї на плечі, а одне коліно обплела щипуча павутина болю, бо трохи раніше вона забила його на Сейнт-Кріспінс-лейн — на одній з тих коротких, засаджених деревами вулиць, які закінчувалися там, де земля круто обвалювалася (і досі обвалюється) в Пустовище. Вона пригадує (ох, ці спогади... вони повертаються, й одразу ж такими чіткими й потужними..), що тоді на ній були джинсові шорти, аж надто короткі шорти — вони закінчувалися на сантиметр-два від нижньої лиштви її трусиків. За той рік вона стала краще усвідомлювати власне тіло — точніше, за попередні шість місяців, коли воно почало вигинатися й робитися більш жіночним. Звичайно, однією з причин цього усвідомлення було дзеркало, та неголовною — найбільше це стало помітним завдяки її батьку. Останнім часом він став різкішим, частіше розпускав руки, роздаючи не тільки ляпаси, а й стусани. Здавалося, він не міг знайти собі місиві, як пійманий звір, і Беверлі було дедалі страшніше перебувати з ним в одному приміщенні, вона відчувала близькість нервового зриву. Скидалося на те, що коли вони знаходилися поряд, виникав дивний запах — запах, якого не чулося, коли в квартирі була сама Беверлі, якого не чулося там, коли вони були разом — не чулося до того літа. І коли померла мати, стало гірше. Якщо запах не був витвором її уяви, певне, він теж знав про нього, бо протягом спекотних літніх днів вона бачило його дедалі рідше — частково через його турніри з боулінгу, частково тому, що він допомагав ремонтувати автівки своєму товаришеві Джо Теммерлі... та вона підозрює, що частково й через запах, який здіймався між ними, хотіли вони того, чи ні — вони не могли з ним нічого вдіяти так само, як не могли перестати пітніти в липні.

Знову втручається образ сотень, тисяч птахів, що сідають на дахи будинків, телефонні дроти й телевізійні антени.

— І отруйний плющ, — каже вона вголос.

— Ш-ш-шо? — перепитує Білл.

— Щось, наче отруйний плющ, — повільно промовляє вона, не зводячи з них погляду. — Та не зовсім. Радше схоже на отруйний плющ. Майку?..

— Не зважай, — говорить Майк. — Пригадається. Розкажуй, що пам'ятаєш, Бев.

"Пам'ятаю блакитні шорти, — хоче сказати вона, — і те, як вони витерлись, як почали обтискати сидниці й стегна. В одній кишені в мене було півпачки "Лакі Страйк", а в іншій — "Вишенька"..."

— Пам'ятаєш "Вишеньку"? — запитує вона в Річі, та кивають усі.

— Білл дав її мені, — каже Беверлі. — Я не хотіла брати, та вона... він... — вона сором'язливо, невпевнено посміхається до Білла. — Великому Біллу відмовити було просто неможливо. Тому рогачка була зі мною, і через неї того дня я була сама. Я збиралася повправлятися. Тоді я гадала, що, як настане час, мені забракне мужності. Однак... того дня я нею скористалася. Довелося. Я вбила одну з них... одну з Його часточок. Це було жахливо. Важко думати про це навіть зараз. А одна з них присмокталася до мене. Ось, погляньте.

Вона піднімає руку й повертає так, щоб вони побачили зморщений шрам, що примостився на верхній, округлій ділянці її передпліччя. Скидається на те, що колись до її шкіри притисли якийсь розпечений круглий об'єкт, діаметром з гаванську сигару. Він дещо угнутий, і від погляду на нього в Майка Генлона пробігає мороз шкірою. Це одна з тих складових історії, про яку він здогадувався, та ніколи насправді не чув — так само, як із небажаною розмовою від серця до серця, що відбулася між Едді та містером Кіном.

— І щодо одного ти був правий, Річі, — каже вона. — "Вишенька" — убивча зброя. Я боялася її, та в той же час наче й любила.

Річі регоче й ляскає її по спині.

— Бля, от дурна баба! Я цей тоді знав.

— Знав? Справді?

— Ага, справді, — каже він. — Читалося у твоїх очах, Бевві.

— Ну, виглядала вона, як іграшка, а насправді лишала такі дірки...

— І того дня ти щось таки продірявила, — замислено каже Бен.

Вона киває.

— Ти Патріка про?...

— Господи, ні! Авжеж ні! — зойкає Беверлі. — Я поцілила в... заждіть.

Вона давить цигарку, сьорбає випивку і бере себе в руки. Нарешті, вона опановує себе. Хоча... не до кінця. Та вона знає, що спокійніше цього вечора вже не буде.

— Ну, я каталася на роликах, а тоді впала й гарно подряпалася. Потім я вирішила спуститися в Пустовище й попрактикуватися. Спершу я зазирнула до хатки-клубу, аби пересвідчитися, чи є там хтось із вас. Нікого не було. Лише димом пахло. Хлопці, пригадуйте, як довго він не вивітрювався?

Всі усміхнено кивають.

— Ми ж так того запаху й не позбулися, правда? — гмикає Бен.

— Тож я попрямувала до сміттєзвалища, — продовжує вона. — Туди, де ми проводили... здається, ви назвали це "випробовуванням", і я знала, що там буде в що поцілити. Може, навіть щури, — вона замовкає; її розпечений лоб вкриває плівка поту.

— Ось у що я збиралася стріляти, — зрештою каже вона. — У щось живе. Не в чайок. Я знала, що не зможу стрелити в чайку. А от у щура... Я хотіла пересвідчитися, чи стане духу.

— Та я рада, що спустилася з боку Канзас-стрит, а не зі Старого Відрогу, бо біля залізничного насипу не було де сховатися. Вони б помітили мене, і лише самому Богу відомо, що б тоді трапилося.

— Від к-кого ти перехо-хо-ховувалася?

— Від них, — каже Беверлі. — Від Генрі Баверза, Віктора Кріса, Рігайла Хаггінса та Патріка Гокстеттера. Вони були на сміттезвалищі, і...

Зненацька, уразивши їх усіх, вона починає хихотіти, наче мала дитина, і щоки її стають червоними, як дві троянди. Вона хихоче так, що на очах в неї виступають сльози.

— Бев, якого дідька? — чудується Річі. — Давай жартом ділись.

— Ох, то справді був жарт, ще й який, — каже вона. — Справжня комедія, та якби вони мене помітили, що я дивлюся, то й убити могли...

— Згадав! — скрикує Бен і також заливається сміхом. — Згадав, ти нам розказувала!

— Вони стояли зі спущеними штанами й підпалювали бздиння, — нестримно гігочучи, каже Беверлі.

На мить западає могильна тиша, а тоді Невдахи вибухають сміхом, і луна гримить по всенькій бібліотеці.

Вона гадає, як краще почати оповідь про смерть Патріка Гокстеттера, і перше, що спадає їй на думку, — це те, як наближення до сміттезвалища з боку Канзас-стрит було схожим на входження до якогось химерного поясу астероїдів. До нього вела ґрунтова дорога (то була деррійська дорога, навіть назву мала — Олд-Лайм-стрит, що бігла від Канзас-стрит, єдина справжня дорога до Пустовища — нею користувалися міські сміттевози. Беверлі вирішила не йти по Олд-Лайм-стрит і рушила іншим шляхом — відтоді, як Едді зламали руку, вона, як і, певне, усі решта, поводитись обережніше. Особливо коли ходила сама.

Вона пробиралася крізь густий підлісок, оминула отруйний плющ та його червонясте масне листя. Від сміттезвалища долинав димний, гнилий сморід; у небі кричали чайки. Ліворуч, крізь випадкові прогалини в листі, прозирала Олд-Лайм-стрит.

Інші дивляться на неї та очікують на початок. Вона бере пачку, та цигарок не лишилося. Річі мовчки кидає їй одну зі своїх.

Вона підкурює, обводить їх поглядом і каже:

— Коли я йшла до сміттезвалища з боку Канзас-стрит...

2

...мені це скидалося на входження до якогось химерного поясу астероїдів. До поясу сміттероїдів. Спершу лиш чагарник та пружний ґрунт під ногами, а тоді трапляється перший сміттероїд — іржава бляшанка з-під соусу для спагеті "Принс", або ж, наприклад, пляшка від газованки "С'ОК", на яку наповзли жуки, принаджені

солодкими й липкими залишками крем-соди чи березового пива[681]. А тоді помічаєш сонячного зайчика, який виграє на фользі, що застрягла у вітті дерев. Можна було побачити пружину від ліжка (або перечепитися через неї, якщо не дивитися під ноги) чи кістку, яку приволік туди, погриз і облишив якийсь пес.

На думку Беверлі, саме сміттєзвалище було не таким страшним, ба навіть цікавим. Бридким і по-своєму лячним було те, як воно розросталося. Як з'являвся той сміттероїдний пояс.

Вона підбиралася дедалі ближче: дерев (в основному, ялиць) побільшало, кущів поменшало. Чайки в небі пищали й кричали роздратованими, пронизливими голосами, а повітря смерділо смалятиною.

Праворуч Беверлі побачила старого, іржавого холодильника "Амана", що прихилився до стовбура ялини. Вона зиркнула на нього, мимохідь згадавши полісмена, який приходив у школу, коли вона була в третьому класі. Він розповів їм про те, якими небезпечними були такі речі, як спрацьовані холодильники, — дитина могла залізти туди, граючись у, скажімо, хованки, і померти від задухи. А от нащо комусь лізти до старого роздубаного...

Почувся зойк, та так близько, що вона аж підскочила, і одразу ж за ним — регіт. Беверлі широко всміхнулася. Виходить, вони були тут. Через дим вирішили не сидіти в хатці-клубі й спустилися сюди. Певне, б'ють камінням пляшки або просто шукають скарби в смітті.

Вона пришвидшилася, зовсім забувши про роздерте коліно, — аж надто їй кортіло побачити їх... побачити Білла з його рудим волоссям, що було так схоже на її коси; побачити, чи всміхнеться він їй тією кривою, та дивовижно чарівною посмішкою. Вона знала, що замала, аби закохатися в хлопця, і поки що могла тільки запасти на когось, та однаково кохала його. Тож вона пришвидшила ходу. Ролики важко гойдалися на плечі, а гумка "Вишеньки" легенько билася об її ліву сідницю.

Вона мало не вийшла просто на них, та зрозуміла саме вчасно, що це не її, а Баверзова ватага.

Вона вигулькнула з-за кущів і десь за сімдесят ярдів попереду побачила найкрутіший пагорб сміттєзвалища — блискучу лавину сміття, що вкривала урвистий схил гравієвого кар'єра. Ліворуч виднівся бульдозер Менді Фаціо. Значно ближче й просто попереду було звалище автомобілів. Наприкінці кожного місяця їх розчавлювали й відвозили на металобрухт до Портленда, та наразі там було з дюжину, а то й більше автівок, що стояли на голих дисках, лежали боком або догори колесами, наче дохлі пси. Їх розставили у два ряди, і Беверлі рушила засміченим проходом між ними, немов якась панк-наречена з майбутнього. Вона йшла й між іншим загадувалася, чи прострелить "Вишенька" лобове скло. Одну з кишень її блакитних шортів напнула жменя кульок з підшипників — її тренувальні набойі.

Голоси долинали звідкись з-за списаних автомобілів — хлопці були лівіше, ближче до краю сміттєзвалища. Беверлі обійшла останню автівку — "студебекера", якому бракувало цілого передка. Привітальний крик умер на її вустах. Рука, яку вона скинула

вгору, щоб помахати до друзів, не опустилася, а радше зів'яла.

"О Господи Всевишній, чого вони голі?" — спалахнула в її голові спантеличена думка.

За нею прийшло лячне усвідомлення того, хто це був. Вона залякла перед розполовиненим "студебекером". Її тінь немов степлером прикололи до п'ят її низьких кросівок. Тієї миті вона була перед ними як на долоні, і якби хтось із тієї четвірки підвів голову й поглянув за межі їхнього кола, то не проґавив би дівчинки з роликowymi ковзанами через плече, довгими стрункими ногами й розбитим коліном, на якому й досі виступала кров, роззявленим ротом та яскраво-червоними щоками.

Перш ніж пірнути назад, за "студебекер", вона помітила, що вони, зрештою, не повністю голі: футболок вони не зняли, а от штани спустили до кісточок та повсідалися навпочіпки, немов збиралися похезати (шокований розум Беверлі одразу ж звернувся до виразу, якого її навчили, ще коли вона починала ходити), та хіба ви колись чули про те, щоб четверо хлопчаків хезали одночасно?

Сховавшись, Беверлі одразу вирішила, що треба вшиватися, і то хутко. Серце стугоніло, м'язи обважніли від адреналіну. Вона озирнулася й помітила дещо, на що не звернула уваги, коли йшла туди з думкою, що чує голоси друзів. Ряд автівок по ліву руку був досить рідким — їх не поставили двері в двері, адже десь за тиждень мала приїхати чавилка й перетворити їх на грубі куби блискучого металу. Себто коли вона йшла тим проходом, її могли побачити, й не один раз, і якщо вона відступатиме тим самим шляхом, то кілька разів її буде видно просто чудово, та цього разу її можуть помітити.

А ще вона відчувала певну сороміцьку цікавість — чим вони там у біса займаються?

Вона обережно визирнула з-за "студебекера".

Генрі та Віктор Кріс були розвернені приблизно в її напрямку. Ліворуч від Генрі сидів Патрік Гокстеттер. Ригайло Хагґінс був до неї спиною. Вона помітила, що в Ригайла була неймовірно велика, неймовірно волохата дупа, і напівістеричне хихотіння зринувало в її горлі, як бульбашки в стакані імбирного елю. Щоб не вибухнути сміхом, їй довелося затиснути собі рот обома руками й знову сховатися за "студебекера".

"Беверлі, треба тікати. Якщо тебе зловлять..."

Не віднімаючи рук від рота, вона глипнула між автівок. Прохід був, певне, з десять футів завширшки, засмічений бляшанками, порослий бур'янами і помережаний мозаїкою битого скла. Пискне, і вони почують її... особливо якщо втратять інтерес до своєї дивної справи. Беверлі подумала про те, як невимушено вона крокувала, йдучи сюди, і її кинуло в холод. Проте...

Чим вони там в біса займаються?

Вона визирнула ще раз, і цього разу побачила нові деталі. Поряд валялися книги й папірці — підручники й зошити. Значить, у них нещодавно скінчилися зайняття в літній школі, яку діти називали Школою Бовдурів, або Школою-доганялкою. І оскільки Генрі з Віком були розвернуті в її бік, вона побачила їхні штуки. Вперше вжитті вона бачила штуки наживо, а не на світлинах в замацаній книжечці, яку минулого року їй показала

Бренда Ерровсміт, та було важко роздивитися там бодай щось. Бев побачила, що ці штуки були маленькими трубочками, що звисали між їхніх ніг. У Генрі було щось маленьке й безволосе, та Вікова штука була доволі велика, і її оточував куш із тоненького чорного волосся.

"У Білла воно теж є", — подумала вона, і раптом усеньке її тіло немов спалахнуло: її тілом прокотилася жарка хвиля, від якої паморочилося в голові й скрутило живіт. У ту мить вона почувалася майже як Бен Генском останнього навчального дня, коли він глипнув на браслет і побачив, як той виграє на сонці... однак до його відчуттів не домішувався жах, який відчувала вона.

Беверлі озирнулася ще раз. Тепер стежка між автівками, що вела до Пустовища, до порятунку, здавалася значно довшою. Вона боялася поворухнутись. Якщо вони довідаються, що вона бачила їхні штуки, буде біда. Не просто кілька потиличників, а справжня біда.

Вона підскочила — зненацька заволав Ригайло Хагґінс.

— Три фути! — крикнув Генрі. — Бля буду! Три фути! Правда, Віку?

Вік погодився, і вони загуркотіли тролячим сміхом.

Беверлі обережно висунулася з-за "студебекера".

Патрік Гокстеттер розвернувся й підвівся так, що мало не тицьнув Генрі гузом у обличчя. У руці Баверз тримав блискучий сріблястий предмет. Придивившись, Беверлі впізнала запальничку.

— Ти ж казав, що вже йде, — сказав Генрі.

— Йде-йде, — відказав Патрік. — Скажу, коли. Готуйсь!.. Готуйсь, уже пре! Гот... зараз!

Генрі кресанув запальничкою. У ту ж мить почувся рипучий звук, який не сплутаєш ні з чим іншим — звук потужного пердіння. Беверлі гарно його вивчила, бо він часто лунав у її власному домі, зазвичай суботніми вечорами, після квасолі з сосисками. Її батько наминав їх за обидві щоки. Коли Патрік дав газу, а Генрі черконув запальничкою, вона побачила таке, що аж рота розкрила: прямисінько з дупи Гокстеттера вирвалося блакитне полум'я. На думку Бев, воно було схоже на вогонь газової конфорки.

Хлопці вибухнули своїм тролячим реготом, і Беверлі сховалася за автівку, ледь змагаючись із новим нападом гиржиків.

Вона сміялася, та не тому, що її це розвеселило. По-своєму це було смішно, так, та сміялася вона, бо відчувала суміш глибокої огиди з жахом. Беверлі сміялася тому, що не знала іншого способу справитися з побаченням. Певною мірою це було пов'язано з тим, що вона побачила хлопчачі штуки, та це не пояснювало й найменшої частки того, що вона відчувала. Урешті-решт, вона ж знала, що в хлопців є свої штуки, а в дівчат — свої, і те, що вона їх побачила, можна було назвати "унаочненням". Та те, чим вони займалися, здавалося таким химерним, абсурдним і водночас таким доісторично-примітивним, що, незважаючи на напади сміху, вона відчайдушно хапалася за здоровий глузд.

"Припини, — думала вона так зосереджено, наче від цього залежало її життя, — досить, бо почують, тож припини, Бевві!"

Та це було неможливо. Єдиним виходом було сміятися, не задіюючи голосових зв'язок, тож з-поміж її пальців виривалося практично беззвучне пихкання; щоки стали червоними, наче яблука-маки[682], а на очі навернулися сльози.

— Свята срака, як боляче! — проревів Віктор.

— Дванадцять футів! — горланив Генрі. — Богом клянуся, Віку, дванадцять йобаних футів! Клянуся іменем матері!

— Чхав я на ті дванадцять йобаних футів, ти мені всю дулу спалив! — завив Віктор.

У відповідь пролунав новий вибух сміху. Причаївшись за "студебекером", Беверлі душилася сміхом, коли їй згадався фільм, що показували по телевізору. Там грав Джон Голл. У стрічці йшлося про плем'я з джунглів, в якого був таємний обряд, і тих, хто його бачив, тубільці приносили в жертву своєму богу — величезному кам'яному ідолу[683]. Гиржиків це не втамувало, і натомість вони зробилися ще навіженішими. Вони дедалі більше скидалися на беззвучні крики. Болів живіт. Щоками бігли сльози.

3

Того спекотного липневого дня Генрі, Віктор, Ригайло та Патрік Гокстеттер опинилися на звалищі, тримаючи запальнички біля дуп один одного, через Рину Дейвенпорт.

Генрі знав, що буває, коли наїсишся тушкованої квасолі. Результат такої трапези найкраще описувався віршиком, який він вивчив, сидячи на татових колінах, коли ще без штанів під стіл бігав: "Квасоля-соля, плід музичний! Їси багацько, пердиш зненацька! Пердиш багацько — їси хвацько!"

Рина Дейвенпорт зустрічалася з його батьком близько восьми років. Вона була гладкою, сорокарічною та, як правило, брудною. Генрі підозрював, що вони з батьком інколи трахалися, хоча сам він не уявляв, як можна влягтися на таку смердоту, як Рина Дейвенпорт.

Квасоля була гордістю Рини. Вона замочувала її в суботу, а всеньку неділю тушувала на малому вогні. На думку Генрі, виходила вона нормально — принаймні, їсти було можна. Однак за вісім років що завгодно може обриднути.

Рина варила квасолю не на кілька тарілок, а як на цілу роту. Коли в неділю ввечері вона приїздила на своєму старому зеленому "десото" (на дзеркальці заднього огляду висіла гола гумова лялька, що скидалася на наймолодшу у світі жертву лінчувальників), на пасажирському сидінні стояло паруюче оцинковане відро на дванадцять галонів. Тоді вони всідалися наминати квасолю: Рина їла та вихваляла власну майстерність; скажений Бутч Баверз кректав і вимочував квасоляну юшку скибкою хліба "Сонні Бой", або ж, коли по радіо транслювали якийсь матч, просив її заткати пельку; Генрі просто жував, дивився у вікно й гадав свої думки — саме в неділю, сидячи над тарілкою, йому й сяйнула ідея отруїти містера Чіпа, песика Майка Генлона. Наступного вечора Бутч підігрівав це їдло. Щовівторка та щосереди Генрі брав до школи пластиковий судок із квасолею. До четверга або п'ятниці Генрі з

батьком не могли на неї навіть дивитися. Їхні спальні смерділи затхлими газами навіть попри відкриті вікна. Бутч брав залишки, змішував з іншими помями та згодовував Біпу та Бопу, їхнім свиням. Наступної неділі знову з'являлася Рина з паруючим відром, і цикл повторювався.

Того ранку Генрі взяв із собою здоровецьку порцію недоїденої квасолі, і близько півдня їхня ватага вмолила все, сидючи на гральному майданчику, у затінку великого старого в'яза. Під кінець животи в них мало не тріскалися.

Пропозицію піти до сміттєзвалища висунув Патрік — посеред літнього буднього дня там мусило бути порожньо. Коли вони доходили до кінця Олд-Лайм-стрит, квасоля вже почала робити свою справу.

4

Потроху Беверлі знову опанувала себе. Вона знала, що треба вшиватися — урешті-решт, сидіти поряд з ватагою Баверза було небезпечніше. Забіяки з головою поринули у свою справу, і якщо трапиться халепа, у неї буде бодай трохи фори (на підсвідомому рівні вона вирішила, що коли стане зовсім паршиво, кілька пострілів із "Вишеньки" можуть їх відігнати).

Вона вже збиралася полишити засідку, коли почувся голос Віктора:

— Генрі, мені треба йти. Батя казав, щоб після обіду я допоміг йому зібрати кукурудзу.

— Та бля. Від нього не відпаде.

— Не, він дуже злий. Через те, що тоді трапилося.

— Та нахуй пішов, як жартів не розуміє.

Беверлі нашорошила вуха, запідозривши, що вони говорять про бійку, яка скінчилася для Едді зламанною рукою.

— Не, мушу йти.

— Та він іде, бо в нього срака болить, — сказав Патрік.

— Слідкуй за мовою, пиздоротий, — насупився Віктор. — А то й сам на пизду перетворися.

— І мені треба йти, — озався Ригайло.

— Тебе теж батько на кукурудзу покликав? — розлютився Генрі.

Певне, Генрі його мова здавалася дотепною — Ригайлів батько помер.

— Ні. Та я взявся розносити "Віклі шоппера". І рознести треба сьогодні.

— "Віклі шоппер"? Це ще що за параша? — спитав Генрі, та тепер до гніву домішалася й досада.

— Роботу знайшов, — терпляче прогугнявив Ригайло. — Гроші заробляю.

Генрі вдавав, наче блює, і Беверлі наважилася визирнути з-за машини. Віктор з Ригайлом стояли та застібували пояси. Генрі та Патрік і досі сиділи зі спущеними штаньми. У руці в Баверза блищала запальничка.

— А ти? Теж здрейфив? — запитав Генрі в Патріка.

— Не-а, — відказав той.

— Тобі що, не треба збирати кукурудзу чи займатися якимись іншими бабськими

справами?

— Не-а, — повторив Патрік.

— Ну, — непевно мовив Ригайло, — побачимось, Генрі.

— Ага, — сказав Баверз та плюнув біля Хаггінсових кремезних черевиків.

Вік з Ригайлом рушили до двох рядів з розбитих автівок... просто до "студебекера", за яким причаїлася Беверлі. Спершу вона могла тільки кривитися, залякнувши від жаху, як кролик. А тоді прослизнула вздовж лівого боку "студебекера" і прокралася до прогалини між ним та роздовбаним, бездверним "фордом". Беверлі зупинилась та роззирнулася, дослухаючись до наближення їхніх кроків. Вона завагалася. У роті пересохло, а спина свербіла від поту. Мимоволі вона загадалася, як би виглядала у гіпсовій пов'язці з підписами Невдах. Наступної миті вона пірнула в отвір на місці пасажирських дверей "форда". Беверлі скрутилася на брудному килимку під бардачком, зіщулившись якомога сильніше. У "форді" стояла пекельна спека, а запах пилу, гнилої обшивки та старого щурячого лайна був таким густим, що дівчинці довелося боротися з кашлем та чханням. Ригайло з Віктором пройшли зовсім близько — Беверлі чула їхні приглушені голоси. А тоді вони зникли.

Вона тричі чхнула в долоні, швидко й тихенько.

Беверлі подумала, що настав час тікати. Та не можна було втрачати пильності. Найкраще було б перелізти на водійське сидіння, вибратися в прохід, а тоді дати драла. Бев гадала, що впорається, та шок від того, що її мало не викрили, позбавив її мужності. Принаймні, на деякий час. У "форді" вона почувалася в безпеці. Та й тепер, коли пішли Віктор з Ригай лом, ті двоє також скоро здиміють. Тоді вона зможе повернутися до хатки-клубу. Стріляти по мішенях їй зовсім розхотілося.

А ще їй хотілося пісяти.

"Ну ж бо, — думала вона. — Ну ж бо, покваптеся, йдіть, покваптеся, йдіть, будь ЛАСОЧЕЧКА!"

За хвилику почулося Патрікове ревіння, в якому змішалися біль та сміх.

— Шість футів! — прогорлав Генрі. — Як довбаний вогнемет! Богом клянуся!

Знову мовчанка. Піт, що котиться спиною. Сонце, що б'є в потилицю крізь розтріскане вітрове скло. Тиск у сечовому міхурі.

Генрі заволав так, що Беверлі, яка, попри всі незручності, уже починала куняти, мало й сама не скрикнула.

— Бляха, Гокстеттере! Ти обпалив мою довбану сраку! Що ти виробляєш із запальничкою?!

— Десять футів, — захихотів Патрік (від самого звуку його голосу Беверлі стало млосно й гидко — так, наче вона щойно побачила, як із салату виповз хробак). — Генрі, ще дюйм, і було б десять футів. Яскраво-блакитний. Ще дюйм, і було б десять футів. Богом клянуся!

— Дай сюди, — пробурчав Генрі.

"Ну ж бо, ну ж бо, дуриндо, тікай, тікай!"

Патрік знову заговорив — так тихо, що Беверлі його ледь почула. Якби того

пекельного дня дмухав бодай найменший вітерець, вона б не вловила його слів.

— Дай щось тобі покажу, — мовив він.

— Що? — спитав Генрі.

— Дещо, — сказав Патрік і за хвилю додав: "Це приємно".

— Що? — знову запитав Баверз.

А тоді запанувала тиша.

"Я не дивитимусь, не хочу бачити, що вони роблять. До того ж, мене можуть викрити, і, певне, таки викриють — ти вже використала свій ліміт удачі, крихітко. Так що сиди й не сіпайся. Не піддивляйся..."

Та цікавість переборола здоровий глузд. Було в тій тиші щось дивне, щось моторошне. Вона повільно підводилася, дюйм за дюймом, поки її очі не порівнялися з брудним, потрісканим вітровим склом старого "форда". Про те, що її побачать, можна було не хвилюватися — обидва хлопці зосередилися на тому, що робив Патрік. Вона не розуміла, що бачить, та знала, що це щось огидне... не те, щоб Гокстеттер не виправдав її сподівань, адже він був ну дуже дивним.

Одну руку він запустив між стегон Генрі, а іншу — між своїх. Правицею обережно посмикував Баверзову штуку, а шульгою Патрік м'яв свою трубочку. Проте він не просто смикав їх: Гокстеттер наче... стискав ті штуки, відтягував, відпускав і знову брався їх теревити.

"Що вони роблять?" — гадала збентежена Беверлі.

Вона не знала напевне, та боялася. Вона так не лякалася відтоді, як стік у ванній ригнув кров'ю й заляпав усе навколо. У її голові гримнула думка, що як вони викриють її та зрозуміють, що вона все бачила, чим би це "все" не було, її можуть не просто відлупцювати — її могли навіть убити. Та однаково вона не могла відвести погляду. Вона помітила, що Патрікова штука стала трохи довшою, та не надто — вона й досі звисала між його ніг, як безхребетна змія. А от у Генрі вона неймовірно збільшилася, піднялася, затверділа й напнулася, мало не тицяючись у його пуп. Патрікова рука ходила вгору-вниз, іноді стискала її, а іноді спускалася, щоб полоскотати той дивний, важкий мішечок під шулкою Генрі.

"То його яйця, — подумала Беверлі. — Виходить, хлопці завжди з ними ходять? Господи, та я б здуріла!" Наступної миті внутрішній голос прошепотів: "Білл їх теж має". Її мозок самовільно показав їй, як вона тримає їх у долонях, мацає їхню поверхню... і нею знову прокотилося те жарке відчуття, запаливши шалений рум'янець.

Генрі витріщався на Патрікову руку як зачарований. Запальничка лежала біля нього на кам'янистому горбику й блищала на палючому сонці.

— Хочеш, візьму до рота? — спитав Патрік і самовдоволено посміхнувся своїми великими, м'ясистими губами.

— Га? — перепитав Генрі, немов його розбудили.

— Як хочеш, можу взяти його до рота. Я не про...

Рука Генрі вистрелила — пальці навіть у кулак не встигли стиснутися. Патрік полетів на землю. Його голова гупнула об щебінь. Беверлі знову пірнула вниз. Серце

калатало в грудях, зуби зціпились, замкнувши тихий, плаксивий стогін. Збивши Патріка з ніг, Генрі розвернувся, і на хвильку, перш ніж Беверлі сховалася й скрутилася на килимку в тугий калачик, їй здалося, що вони зустрілися поглядами.

"Милий Боже, зроби так, щоб його засліпило сонце, — молилась вона. — Милий Боже, пробач, що я піддивлялася. Боженько, благаю тебе".

Запала нестерпна тиша. Від поту біла блузка прилипла до тіла. На засмаглих руках повиступали крапельки, схожі на зародки перлин. Внизу живота болісно пульсувало. Беверлі відчувала, що ще трішки, і вона обпісяється. Вона була певна, що за кілька секунд у проїмі, де колись були пасажирські двері "форда", вигулькне розлючене обличчя Генрі — як він міг її не побачити? Він витягне її та відлупцює. Відлупцює і...

Сяйнула нова, ще жахливіша думка, і їй знову довелося вступити в болючу, сутужну боротьбу із сечовим міхуром. А що, як він із нею щось зробить своєю штукою? Що, коли йому заманеться засунути її в неї? Вона гарно знала, куди воно мало вставлятися, — здавалося, це знання розгорнулося в її голові величезним транспарантом. Беверлі подумала, що коли Генрі спробує це зробити, вона збожеволіє.

"Будь ласочка, ні, Боженько, зроби так, щоб він мене не помітив, будь ласкавим, окей?"

А тоді Генрі заговорив, і з наростаючим жахом вона усвідомила, що голос його чувся ближче.

— Я не куплюся на це лайно підарське.

— Тобі сподобалося, — голос Патріка, трохи далі.

— Мені не сподобалося! — гримнув Генрі. — А як скажеш про це комусь — ти не жилець, ти, їбучий малий гомік!

— У тебе встав, — сказав Патрік.

Голос його звучав так, наче він посміхався. Як би вона не боялася Генрі Баверза, Бев це зовсім не здивувало. Патрік був психом, і, певне, навіженішим од самого Генрі, а такі дурнуваті нічого не боялися.

— Я ж бачив, — додав він.

Гравієм захрустіли кроки — ближче, ще ближче. Беверлі звела вирячені очі. Вона вже бачила його потилицю крізь вітрове скло. Наразі він дивився в бік Патріка, та якби розвернувся...

— Скажеш комусь, і я всім розповім, що ти членосмок, — сказав Баверз. — А тоді шию зверну.

— Генрі, мене ти не злякаєш, — відказав той і захихотів. — А даси долар — мовчатиму.

Генрі тривожно топтався на місці. Він трохи розвернувся, і тепер замість потилиці Беверлі бачила вже чверть профілю. "Будь ласочка, Боженько, ласочка, Боженько", — кружляло в її думках, і сечовий міхур запульсував ще сильніше. Нарешті Генрі заговорив, тихо й повільно:

— Ляпатимеш язиком, і я розкажу, що ти робиш з котами. І з собаками. Розкажу про твій холодильник. Знаєш, що тоді буде, Гокстеттере? По тебе приїдуть і посадять в

заїбату психушку.

Мовчанка у відповідь.

Генрі побарабанив пальцями по капоту "форда", в якому ховалася Беверлі.

— Чув мене?

— Чув.

Голос Патріка спохмурнів. І ще він здавався наляканим. А тоді він випалив:

— Тобі ж сподобалося! У тебе встав! Найбільший стояк, що я коли-небудь бачив!

— Ага, думаю, ти їх чимало передивився, малий злоїбучий підар. Та ти пам'ятай, що я сказав про холодильника. Про твого холодильника. І якщо попадешся мені на очі — тобі граблі.

Знову мовчанка.

Генрі зрушив з місця. Беверлі повернула голову й побачила, як він пройшов повз "форд" з водійського боку. Якби він зирнув трохи лівіше, її було б викрито. Та цього не сталося. За кілька секунд вона почула, що він пішов тією ж дорогою, що й Віктор з Ригайлом.

Наразі на звалищі лишився тільки Патрік.

Беверлі почекала, та нічого не відбувалося. Прочовгало п'ять хвилин. Її потреба справити малу нужду стала нестерпною. Вона могла протриматися ще дві-три хвилини, та не більше. І від того, що Беверлі не знала, де Патрік, їй зробилося не по собі.

Вона визирнула крізь вітрове скло й побачила його, — він сидів на тому ж місці. Генрі забув свою запальничку. Патрік поскладав свої підручники в невелику парусинову торбинку, і повісив її на шию, як первачок, та його штани з трусами досі висіли на кісточках. Він грався запальничкою: крутив коліщатко, викресував вогник, майже невидимий такої яскравої днини, заклацував кришечку й починав знову. Здавалося, він сам себе загіпнотизував. Від кутика рота до підборіддя спускалася цівка крові, і губи з правого боку почали напухати. Здавалося, він цього зовсім не помічав, і знову Беверлі відчула ту химерну, зміїсту відразу. Патрік був несповна розуму, це точно, і ніколи в житті їй так не хотілося опинитися якнайдалі від когось.

Рухаючись дуже обережно, Беверлі позадувала через горбик карданного валу й протиснулася під кермом. Вона стала ногами на землю й навшпиньки підійшла до задку "форда". А тоді вона чкурнула до Пустовища тією ж дорогою, якою прийшла. Коли Беверлі була вже під соснами, що росли одразу за старими автівками, вона озирнулася. Нікого. Звалище куняло на сонці. Вона почула, як послабилися лещата напруги, — дихати стало легше, живіт відпустило. Лишалось тільки попсіяти, і наразі їй уже так припекло, що мало в голові не паморочилося.

Вона трохи пробігла стежкою, а тоді пірнула праворуч. Не встигли кущі зімкнутися за нею, як Беверлі вже розстібнула шорти. Вона хутко роззирнулася, аби пересвідчитися, що там не ріс отруйний плющ, а тоді присіла, схопившись за стовбурець куща.

Вона вже натягувала шорти, коли з боку звалища почулися кроки. Крізь кущі прозиралися джинсова блакить та світла шкільна сорочка в клітинку. Патрік. Рухався

він у бік Канзас-стрит. Вона присіла й зачекала, поки він пройде повз. У цій засідці їй було непогано. Сховок був непоганим, пісяти більше не хотілося, а Патрік поринув у власний шизоїдний світ. Щойно він зникне, вона пройде трохи назад і рушить до хатки-клубу.

Та Патрік не пройшов до Канзас-стрит. Він зупинився на стежці мало не точно навпроти Беверлі і стояв, дивлячись на гнилий холодильник "Амана".

Дівчинка могла спостерігати за ним крізь прогалини в листі і при цьому не боятися, що її помітять. Тепер, коли Беверлі справила нужду, вона знову відчула цікавість, а якщо б Патрік її викрив, вона б легко від нього втекла. Він був не таким гладким, як Бен, та жиру в нього вистачало. Вона однаково дістала з кишені "Вишеньку" й переклала в нагрудну кишеню своєї заношеної сорочки "Шип-н-шор" в півдюжини кульок. Влучний постріл у коліно хутко відіб'є охоту бігати навіть у такого пришепелка, як Патрік Гокстеттер.

Тепер вона пригадала той холодильник. На звалищі їх було чимало, та зненацька вона збагнула, що старий "Амана" був єдиним, що його не знешкодив Менді Фаціо, адже зазвичай він виривав замок плоскогубцями або ж просто знімав дверцята.

Патрік почав гудіти й розгойдуватися вперед-назад навпроти старого іржавого холодильника, і Беверлі почула, як у неї мороз побіг шкірою. Він скидався на персонажа з фільму жахів, який намагався підняти мерця з домовини.

"Що він задумав?"

Та якби вона знала це або те, що станеться, коли Патрік скінчить свій таємний ритуал і відкриє двері мертвого "Амани", вона б побігла, як вітер.

5

Ніхто, навіть Майк Хенлон, не мав бодай найменшої гадки, наскільки з'їхав дах у Патріка Гокстеттера. Йому було дванадцять років, і виріс він у сім'ї продавця фарби. Його мати була затятою католичкою, і 1964-го, чотири роки по тому, як Патріка поглине жаска істота, що мешкала в Деррі, вона помре від раку грудей. Попри те, що за тестами його ай-к'ю був трішечки нижчим від середнього, Патріка вже двічі лишали на другий рік — у першому й третьому класах. Цього року він ходив до літньої школи, аби переповзти до п'ятого класу. Учителі вважали його апатичним учнем (деякі з них зазначили це у звітах — на шести рядках, що в Деррійській початковій школі відводилися під "УЧИТЕЛЬСЬКІ ПРИМІТКИ"), і при цьому доволі моторошним (цього ніхто не вказав, адже їхні відчуття були надто розмитими й нечіткими, аби їх можна було як слід розписати не те, щоб на шести, а й на шістдесяти рядках). Якби він народився на десять років пізніше, класний керівник направив би його до шкільного психолога, який би здогадався про лячні глибини, приховані за млявим та блідим, схожим на місяць обличчям Патріка. Або й у нього нічого б не вийшло — Патрік був значно кмітливішим, ніж зазначалося в невтішних результатах тесту на коефіцієнт інтелекту.

Він був соціопатом, і, певне, до тієї спекотної липневої днини вже перетворився на цілковитого психопата. Хлопець не пригадував, щоб коли-небудь вважав інших людей (а

коли зайшла річ, то й інших живих істот) "справжніми". Він вірив, що є достотним створінням — мабуть, єдиним у Всесвіті, та, на його думку, справжнішим від цього він не ставав. Він не зважав на біль, йому було байдуже, коли його кривдили, і це чудово ілюструвала його байдужість до удару Генрі. Та хоча він вважав концепцію реальності цілком беззмістовною, концепцію "правил" знав досконало. Патрік здавався дивним усім його вчителям: і місіс Даглас, яка навчала його в п'ятому класі, і місіс Вімз, на уроках в якій він сидів у третьому класі, обидві знали про пенал з мухами, і хоча вони підозрювали, що до чого, у кожної було по двадцять-тридцять учнів, і у всіх дітей були якісь нюанси. Та серйозних дисциплінарних порушень за Патріком не водилося. Він міг здати контрольну без жодної відповіді, або ж на листках міг бути лише великий, вималюваний знак питання, і місіс Даглас виявила, що в Патріка загребуші руки, і його краще тримати подалі від дівчат, та поводився він тихо, аж надто тихо — іноді скидався на грубо оброблений шматок глини, що лише нагадував хлопця. Легко було забути про одного з численних Патріків, який тихо й мирно завалював контрольні, коли доводилося втихомирювати таких розбишак, як Генрі Баверз та Віктор Кріс, — хлопців, які активно й нахабно порушували дисципліну, хлопців, які крали гроші на обід в інших дітей і радо паплюжили шкільну власність, щойно з'являлася можливість. А ще в них були діти на кшталт Елізабет Тейлор (батькам за таке ім'я не подякуєш): ця дівчинка страждала на епілепсію, і голова в неї майже не варилася — їм доводилося постійно пояснювати їй, що в школі не задирають спідницю, аби похвалитися новими трусиками. Інакше кажучи, Деррійська початкова школа була типовим освітнім карнавалом — цирком зі стількома аренами, що там і Пеннівайза могли не помітити. Звісно, жоден з Патрікових учителів (і, коли пішла мова, батьків також) навіть не підозрював, що коли хлопчиків було п'ять років, він убив немовля — свого братика Ейвері.

Патріку не сподобалося, коли мати повернулася додому разом із Ейвері. Йому було байдуже (принаймні, так він казав собі спершу), скільки дітей у його батьків — двоє, п'ятеро... хай навіть п'ять дюжин. Байдуже, якщо їхня поява не втручатиметься в його власний графік. Та з'ясувалося, що Ейвері саме це й зробив. Кликали їсти з запізненням; вночі дитина плакала та будила його; здавалося, що батьки постійно крутилися біля колиски, і коли Патрік намагався привернути їхню увагу, у нього це не виходило. Уперше в житті Патрік злякався. Він подумав, що коли батьки принесли його, Патріка, з лікарні і з'ясувалося, що він реальний, то реальним може бути й Ейвері. Могло дійти навіть до того, що якби Ейвері трохи підріс і почав ходити й говорити, він узявся б приносити батькові свіжі випуски "Деррі Ньюз" і подавав би матері форми для хліба — тоді вони могли б узяти й геть позбутися Патріка. Він не боявся, що Ейвері люблять більше (хоча йому було зрозуміло, що це дійсно так, і, певне, тут Патрік не помилився), справа була в іншому. Ось що його переймало: 1) відколи з'явився Ейвері, постійно порушувалися й змінювалися його правила; 2) можлива реальність Ейвері; 3) можливість того, що його можуть вигнати, надавши перевагу Ейвері.

Одного дня, близько о пів на третю, невдовзі після того, як у Патріка скінчилися

заняття в дитячому садку, він зайшов до кімнати братика. Надворі стояв січень, пішов сніг. Потужний порив вітру прошмигнув МакКаррон-парком, на, другому поверсі затруслилися обмерзлі зимові ставні. Мати куняла у себе в спальні — усю ніч Ейвері не давав їй спокою. Батько був на роботі. Ейвері спав на животі, поклавши голівку на бік.

Патрік розвернув обличчя Ейвері до подушки — на його круглому обличчі не відобразилося жодної емоції. Ейвері засопів і знову поклав голову набік. Патрік подивився на це, і деякий час замислено стояв поряд з люлькою. Сніг танув на його черевиках і збирався на підлозі в маленькі калюжі. Пройшло хвилин п'ять (швидкого мислення серед Патрікових чеснот не було), а тоді знову повернув братикову голівку і на деякий час притиснув її до подушки. Ейвері заборсався, та він був зовсім слабеньким. Патрік відняв руку. Немовля знову повернуло голівку, заспано пискнуло й знову заснуло. Шибки затруслилися від вітру. Патрік трохи почекав, аби перевірити, чи прокинеться його мати. Не прокинулась.

Він відчув, як накопало шалене збудження. Здавалося, наче вперше світ постав перед його очима чітко й виразно. Його дефективна емоційна апаратура ледь працювала, і в ту мить він почувався наче абсолютний дальтонік, якому щойно зробили укол, завдяки чому він уперше й на дуже коротку мить зміг розрізняти кольори... або ж як героїнець, який щойно вмазався й чує, як кайф запускає його мізки на орбіту. Це було щось зовсім нове. Він не підозрював, що можна пережити таке.

Дуже обережно він знову розвернув Ейвері обличчям до подушки. Немовля заборсалось, та цього разу він його не відпустив. Він сильніше втиснув голівку в подушку. Почулися приглушені крики, і Патрік зрозумів, що дитина прокинулася. У голові промайнула думка, що коли припинити, Ейвері все розповість матері. Тож він тримав. Немовля виривалося. Патрік тримав. Дитина пукнула. Пручання послабшало. Патрік однаково тримав. Урешті немовля завмерло. Патрік потримав його ще п'ять хвилин, відчуваючи, як збудження сягнуло піку й почало згасати — ефект від уколу розсіювався, світ блідшав, кайф випаровувався.

Патрік протюпав сходами вниз, наклав собі печива на тарілку, налив склянку молока. За півгодини на кухню зайшла його мати і сказала, що навіть не чула, як він зайшов, — настільки вона втомилася. "Мамо, не хвилюйся, — подумав Патрік. — Я владнав цю проблему". Вона сіла поряд, взяла в нього одне печиво і спитала, як дитсадок. Патрік відповів, що нормально і показав їй малюнок дому з деревом. Альбомний аркуш укривали завитки беззмістовних кривул, виведених чорним і коричневим олівцями. Його мати сказала, що дуже гарно. Щодня Патрік приносив додому майже однакові коричнево-чорні вазюки. То в нього були такі індичка, різдвяна ялинка, хлопчик, ще щось. Мати завжди казала йому, що виходило дуже гарно... хоча іноді, у такій глибині душі, про яку вона навіть не знала, її це бентежило. У похмурій однаковості тих майже повністю чорних, округлих карлючок читалося щось тривожне.

Про смерть Ейвері вона довідалася аж близько п'ятої — до того вона гадала, що він просто дуже гарно заснув. Патрік тоді дивився "Кролика-хрестоносця"[684] по їхньому семидюймовому телевізору і весь гармидер пересидів, утупившись в екран. Коли

прибігла місіс Генлі, показували "Гвинтопашок"[685]. Його мати стояла у відкритих кухонних дверях, сліпо вірячи, що холод може оживити її немовлятко, і репетувала. Патрік змерз, сходяв до шафи під сходами й узяв собі светра. Коли додому прибув містер Гокстеттер, по телевізору йшов улюблений серіал Бена — "Автострадний патруль"[686]. До того часу, як приїхав лікар, саме почався "Театр наукової фантастики"[687] з Вашим Ведучим Труманом Бредлі. "Хтозна, які дива підготував для нас Усесвіт", — розмірковував Труман Бредлі, а на кухні верещала його мати, намагаючись вирватися з рук чоловіка. Лікар помітив, що Патрік непорушно спокійний, придивився до його байдужого погляду й зробив висновок, що хлопець у шоковому стані. Він попросив Патріка випити пігулку. Патрік не заперечував.

Евері діагностували "смерть у колисці". Якби це сталося на кілька років пізніше, могли б виникнути деякі питання, адже було виявлено певні відхилення від звичайних ознак синдрому раптової дитячої смерті. Та коли це сталося, смерть просто записали, немовля поховали та й по всьому. Патрік отримав те, чого хотів, — його знову годували вчасно.

У божевільні, що панувало того вечора, — залітали й вилітали різні люди, на стінах блимало червоне світло від пробліскових маячків на швидкій з Деррійської міської лікарні, місіс Гокстеттер кричала, вокала та не давала себе втихомирити — лише батько Патріка наблизився до розгадки. Двадцять хвилин по тому, як з колиски забрали тільце його сина, він заціпеніло стояв, дивлячись на неї та не вірячи в те, що сталося. Він опустив погляд і побачив на дерев'яній підлозі пару слідів. Вони лишилися від води, що набігла з Патрікових гумових чобіт. Він поглянув на них, і в голові його зринула жаска думка — зринула, наче отруйний газ із глибокої копальні. Його рука повільно здійнялася, притислася до рота, очі розширилися. Почав формуватися образ того, як це могло статися. Та перш ніж він став чітким і виразним, він вискочив з кімнати, затраснувши двері, та з такою силою, що верхня рама розкололася.

У сина він так нічого й не спитав.

Більше Патрік подібного не робив, хоча не вагався б, якби з'явилася така можливість. Вини він не відчував, кошмари його не мучили. Однак з плином часу він почав усвідомлювати, що могло статися, якби його викрили. Адже існували правила. І якщо їх порушувати, з тобою могло трапитися щось неприємне. Якщо зловлять на гарячому. Тебе могли посадити за ґрати або ж на електричного стільця.

Та його не полишала згадка про те відчуття збудження, про барвистий кайф — це було надто потужне, чудесне переживання, аби викинути його з думок. Патрік почав убивати мух. Спершу він просто ляскав їх материною хляпавою, а тоді виявилось, що для цього чудово підходить і пластикова лінійка. Також він відкрив для себе радощі паперу для мух. У "Костелло-авеню маркеті" можна було купити довгий моток цієї липучки лише за два центи, і Патрік іноді стовбичив у гаражі години по дві й спостерігав, як на папір сідають мухи і починають змагатися з клеєм: щелепа відвисла, тьмяні очі жевріють від того рідкісного збудження, піт котиться круглим обличчям і гладким тілом. Патрік убивав і жуків, та завжди намагався зловити їх живими. Іноді він

брав одну голку з маминої подушечки, саджав на неї японського жука, сідав у садку, схрестивши ноги, і дивився, як той умирає. Вираз у нього був такий, наче він читав цікаву книгу. Одного разу йому трапився збитий кіт, який повільно вмирав біля риштака на Головній вулиці, і хлопець спостерігав за ним, поки одна старенька не помітила, що він соває ногою цю бідолашну розчавлену істоту. Вона вперіщила його віником, яким замітала хідник.

— Забирайся додому! — закричала вона. — Ти що, дурнуватий?!

Патрік зробив, як було велено. Він не сердився на стару. Просто його спіймали за порушенням правил.

Пізніше, минулого року (Майк Хенлон та інші Невдахи не здивувалися б, довідавшись, що трапилося це того ж дня, коли вбили Джорджі Денбро) Патрік знайшов гнилого холодильника марки "Амано" — одного зі сміттероїдів того поясу, що оточував звалище.

Як і Бев, Патрік чув застереження проти таких полишених без нагляду об'єктів, у яких щороку душилися мільйони малих тупаків. Патрік довго стовбичив там, витріщаючись на холодильник та граючись у кишеньковий більярд. Повернулося те саме збудження, і цього разу воно було сильнішим, ніж будь-коли, за винятком того випадку, коли він владнав справу з Ейвері. Збудження повернулося, бо в морозних та задимлених пустирях, що були його розумом, зародилася одна ідея.

Тиждень по тому в сім'ї Люсів, які жили за три дома від Гокстеттерів, не стало кота Боббі. Двійко юних Люсів, які росли разом із тваринкою, цілий день прочісували їхній район. Вони навіть зібрали всі гроші та розмістили оголошення в колонці "Загублене й знайдене" газети "Деррі Ньюз". Та результатів це не принесло. І якби того дня хтось із них побачив Патріка, який здавався ще круглішим у пропахлій нафталіном зимовій куртці (коли восени 1957-го зринули води, і потоп відступився, мало не одразу запанував лютий холод), Патріка, який ніс у руках картонну коробку, вони б нічого не запідозрили.

За півтора тижні до Дня подяки в Енгстромів, які жили на сусідній вулиці, якраз навпроти дому Гокстеттерів, зникло цуценя кокер-спанієля. Протягом наступних шести-восьми місяців у різних сімей зникали домашні улюбленці — звісно ж, тому що вони потрапляли до рук Патріка. Про те, скільки за цей час позникало дворняг на Пекельній ділянці, можна й не казати.

Одного за одним саджав він їх до гнилого "Амани". Щоразу, як він приносив туди наступну тваринку, серце починало стугоніти, очі загоралися й мокріли від збудження, і щоразу він думав, як прийде, а Менді Фаціо вирвав з холодильника замок або ж позбивав завіси своєю кувалдою. Та саме цього конкретного холодильника Менді не чіпав. Либонь, не знав, що він там є, або ж Патрікова сила волі захищала це місце... Патрікова або чиясь інша.

Енгстромів кокер протягнув найдовше. Коли Патрік повернувся туди втретє (а ходив він туди щодня), не дивлячись на нульову температуру, той був і досі живий, хоча колишня жвавість уже зникла: коли Патрік діставав його з коробки й заштовхував до

холодильника, песик метляв хвостом і вилизував йому руки. Гокстеттер повернувся наступного дня, і цуцик мало не втік. Патріку довелося гнатися за ним до самого смітника — лише там він цибнув та схопив пса за задню лапу. Кокер гризнув його своїми маленькими гострими зубками. Патріку було байдуже. Незважаючи на укуси, він відніс цуцика до холодильника й заштовхав досередини. Коли він це робив, у нього був стояк. Він уже звик.

На другий день песик знову спробував утекти, та рухався він надто повільно. Патрік запхнув його назад, загрюкнув іржаві двері "Амани" і сперся на них спиною. Він чув, як цуцення шкрябає в них з іншого боку, чув його приглушене скавчання.

— Хороший песик, — сказав Патрік Гокстеттер. — Хоро-о-о-ший песик.

Очі в нього були заплющені, він важко дихав.

— Хоро-о-оший.

Коли двері розчахнулися третього дня, цуцення лише кволо поглянуло Патрікові у вічі. Його бік гойдався від рвучкого, неглибокого дихання. Патрік прийшов наступного дня, і кокер уже помер. На мордочці замерзла кірка піни — вона нагадала Патрікові кокосове морозиво. Він розреготався і продовжував гиржати, коли витягував задубілий труп із залізної морилки. Патрік пожбурих його в кущі.

Того літа кандидатів на роль жертви (Патрік думав про них, як про "піддослідних тварин") було зовсім негусто. Попри збочене сприйняття дійсності, він мав чудовий інстинкт самозбереження і неймовірно розвинену інтуїцію. Він підозрював, що його підозрюють. Та він був не певний, хто саме. Містер Енг'стром? Можливо. Якось навесні Патрік ходив до супермаркету "Ей енд Пі", і містер Енг'стром саме купував цигарки, а тоді розвернувся й пильно подивився на нього. Місіс Джозефс? Теж можливо. Вона часто сиділа у своїй вітальні, припавши до телескопа, і, як казала місіс Гокстеттер, була "довгоносою бабою".

Містер Жекебва, в якого на бампері була наліпка "АТЗЖПТ"?[688] Містер Нелл? Ще хтось? Патрік не знав напевне, та інтуїція підказувала йому, що його підозрюють, а у своїй чуйці він ніколи не сумнівався. Він зловив кількох бездомних здохляків, що вешталися Пекельною ділянкою, відбираючи лише худих та хворих на вигляд тварин, та то й усе.

А ще йому відкрилося, що в "Амани" з'явилася над ним дивовижно сильна влада. Він малював його у школі, коли нудився. Інколи він йому снівся, і уві снах холодильник був із сім футів заввишки — білий склеп, масивна гробниця, осяяна холодним місячним світлом. Гігантські двері у цих видіннях розчинялися, і він бачив, як на нього витріщаються велетенські очі. Він просинався в холодному поту, та однаково не міг повністю відмовитися від приємностей, які дарував йому цей мертвий агрегат.

Сьогодні він урешті дізнався, хто його підозрював — Баверз. Знання про те, що Баверз тримав у своїх руках таємницю його морилки, підвело Патріка так близько до паніки, наскільки це взагалі можливо. Насправді це було геть не близько, та однаково подібне відчуття (навіть не страх, а тривога) здалося йому гнітючим і неприємним. Генрі знав. Знав, що Патрік порушує правила.

Його останньою жертвою став голуб, якого два дні тому він знайшов на Джексон-стрит. Пташку збив автомобіль, і вона не могла злетіти. Патрік сховався додому, взяв з гаража свою коробку й поклав голуба всередину. Птах кілька разів клюнув його в руку, лишивши на зворотній стороні долоні кілька неглибоких кривавих подряпин. Патрік не мав нічого проти. Коли він зазирнув до холодильника наступного дня, голуб уже сконав, та Патрік не викинув його тільце. Його напалохали погрози Генрі, і він вирішив, що краще одразу ж позбутися трупика. Певне, він навіть принесе відро води та кілька ганчірок і вичистить нутрощі холодильника. Пахло там не дуже приємно. Якщо Генрі плескатиме язиком, прийде містер Нелл, і полісмен може довідатися, що щось — насправді, не одне щось — там померло.

"Якщо він допече мене своїми ябедами, я розповім, як він зламав руку Едді Каспбраку", — думав Патрік, стоячи серед сосен і дивлячись на іржавого "Аману". Звісно, люди й так про це знали, та не могли нічого довести, бо всі хлопці сказали, що гралися в Баверза вдома, і навіжений батько Генрі це підтвердив. "Настукає — і я настукаю. Зуб за зуб".

Та це буде потім. Зараз йому треба було позбутися пташки. Він полишить холодильник відкритим, а тоді повернеться з відром і ганчірками та вичистить його. Отак.

Патрік відкрив двері холодильника, випустивши власну смерть.

Спершу він був просто збитий з пантелеку, бо ніяк не міг второпати, що бачить. Воно зовсім нічого не означало. Не мало контексту. Патрік просто витріщався, схиливши голову набік.

Від голуба лишився сам скелет в оточенні подертого пір'я. На кістках не було й крихти плоті. А навколо нього, обсівши внутрішні стінки холодильника, почіплявшись до низу морозильної камери й дротяних полиць, висіли кілька дюжин об'єктів, схожих на маленькі бліді мушлі. Патрік помітив, що вони ледве ворушилися — тремтіли, наче від вітерцю. Та вітру не було. Хлопець насупився.

Зненацька одна з тих мушель розпустила маленькі комахині крильця. Перш ніж він устиг як-небудь зреагувати, вона пролетіла коротку відстань між холодильником та Патріковою лівою рукою. Біле, кольору шкіри створіння з плямканням приліпилося до його руки. Запекло. Відчуття відразу ж зникло, і Патрік знову почувався, як завжди. Та бліда плоть мушлеподібної істоти зарожевіла, а тоді з разючою швидкістю почала червоніти.

Хоча Патрік майже нічого не боявся (не боявся у звичайному розумінні цього слова — важко боятися того, що не є реальним), все ж таки була річ, яка одного разу сповнила його страшною відразою. Коли йому було сім рочків, одного теплого серпневого дня він вийшов з озера Брюстера й побачив, що до його ніг та живота присмокталася чотири чи п'ять п'явок. Поки батько усіх їх не познімав, він кричав так, що аж захрипнув.

Тут йому сяйнуло жаске натхнення, і хлопець второпав, що ж до нього причепилося, — якась летюча п'явка. Ось що завелось в його холодильник.

Патрік заверещав і почав бити штуку, яка причепилася до його руки. Вона роздулася майже до розмірів тенісного м'яча й луснула від третього удару з бридким звуком "скват!". Кров, його власна кров, забризкала його руку від ліктя до зап'ястя, та желеподібна, безока голова п'явки не відчепилася. Вона була схожа на вузьку пташину голову й закінчувалася утворенням, схожим на дзьоб, але ні плаский, ні загострений, а трубчатий і тупий, як хоботок москіта. І цей хоботок занурився в Патрікову руку.

Так само волаючи, хлопець схопив заюшену істоту пальцями й висмикнув її. Хоботок вільно й безболісно вийшов з його плоті, і за ним ринула суміш крові та якоїсь жовтаво-білої, схожої на гній рідини. На руці лишилася дірка завбільшки з дайм.

Та розчавлена істота й досі звивалася в його пальцях, намагаючи, куди б учепитися.

Патрік віджбурнув її, розвернувся..із холодильника полетіли нові п'явки. Поки Гокстеттер намагався вхопитися за ручку "Амани", аби закрити його, вони повсідалися на його руки та шию. Одна з них приземлилася хлопцеві на лоба. Патрік звів руку, щоб відірвати її, і побачив на передпліччі ще чотири "мушлі" — вони дрібно тремтіли, рожевіли й одразу ж червоніли.

Болю не було... натомість з'явилося жаске, спустошливе відчуття. Патрік кружляв на місці й репетував, гамселячи по голові та шиї обліпленими п'явками руками, а в голові чулося скигнення: "Це не насправді, це лише страшний сон, не хвилюйся, усе це не реальне, ніщо не реальне..."

Однаке кров, що лилася з роздушених п'явок, здавалася досить реальною, як і дзижчання їхніх крилець... та його власний переляк.

Одна з них упала йому за комір і вмостилася на грудях. Поки він істерично перішив по ній і дивився, як там розпливається кривава пляма, ще одна п'явка сіла на його праве око. Патрік заплющився, та це не допомогло: на мить він відчув, як там спалахнув жар — присоска істоти проколола його повіку й почала висмоктувати рідину з очного яблука. Хлопець відчув, як сплющилася склера, і знову загорлав. До рота йому залетіла п'явка і всілася на язик.

І все це було майже безболісним.

Хитаючись та вимахуючи руками, Патрік пошкутильгав стежкою, що вела до списаних автомобілів. Паразити вкрили його з голови до ніг. Деякі з них напивалися до краю та лускали, наче гумові кульки. Коли таке траплялося з крупнішими особинами, вони заливали Патріка майже півпінтою його власної гарячої крові. Він чув, як роздувається п'явка на язиці, і відкрив рота — єдина зв'язна думка, що в нього залишилася, стугоніла про те, що ця бридота не має там вибухнути, не має, не має.

Та вона вибухнула. Наче блювотиння, з Патріка ринув фонтан крові зі шматочками чужорідної плоті. Він полетів на землю, вкриту щебенем та пилюкою, і почав качатися, ні на хвилю не замовкаючи. Поступово звук власного крику почав здаватися йому слабким, далеким.

Перш ніж утратити свідомість, він побачив, як з-за найближчої автівки хтось вийшов. Спочатку Патрік подумав, що це якийсь чоловік, — певне, Менді Фаціо — і

зараз його врятують. Та коли ця постать наблизилася, він угледів її обличчя — воно пливло, як віск. Інколи воно загусало, і там можна було щось (або когось) роздивитися, та наступної миті знову розтікалося, немов не могло вирішити, ким же воно хоче стати.

— Привіт і бувай, — пробулькало з текучого місива, і Патрік спробував закричати. Він не хотів помирати. Як єдина справжня особа, він не мав померти. Бо якщо його не стане, не стане й усіх на світі.

Антропоморфна істота взяла його за обліплені паразитами руки й потягнула до Пустовища. Патрікова торбина з підручниками й досі висіла в нього на шиї, і тепер вона волочилася разом із ним, підскакуючи на горбиках. Патрік верещав з останніх сил, а тоді втратив свідомість.

Прийшов він до тьми лише один раз — тоді, коли в темному, смердючому, вологому пеклі без жодного світла, Воно почало їсти.

6

Спершу Беверлі не розуміла, що до чого... вона лише бачила, що Патрік Гокстеттер задригався, затанцював, почувися його крики. Вона обережно підвелася, тримаючи в одній руці рогачку і кульки — в другій. Беверлі чула, як Патрік наосліп мчав стежкою. При цьому він так верещав, що було дивно, як у нього голова не тріскає.

Тієї миті вона виглядала точнісінько як чарівна жінка, на яку згодом перетвориться, і якби поряд був Бен Генском, його серце могло б не витримати цього видовища.

Вона стояла на повний зріст, схиливши голову набік — очі розширені, волосся заплетене в коси, підв'язані двома червоними шовковими стрічками, які вона придбала за дайм у "Даліз". Її постава промовляла про повну зосередженість і цілковиту пильність — постава кішки, рисі. Дівчина перемістила вагу тіла вперед, на ліву ногу, наполовину розвернувшись у бік Патріка, і її короткі світлі шорти задерлися достатньо, аби виднілася смужка жовтих трусиків. Ноги в неї вже були гладенькими й м'язистими — красивими, попри подряпини, синці та бруд.

"Це хитрощі. Він тебе помітив і знає, що не наздожене, тож намагається влаштувати тобі засідку. Не ходи за ним, Бевві".

Та, з іншого боку, у тих криках було забагато болю й жаху. Було б краще, якби вона роздивилася, що трапилося з Патріком. Якщо з ним узагалі щось сталося. Та більш за все Беверлі воліла піти до Пустовища іншим шляхом і прогавити всю цю дурнувату катавасію.

Патрікові крики вщухли. Наступної миті Беверлі почула, як хтось заговорив, та вона знала, що це вже точно витівки уяви. Вона почула голос власного батька: "Привіт і бувай". Того дня його навіть у місті не було, адже о восьмій він поїхав до Бранзвика. Вони з Джо Теммерлі мали забрати там вантажівку "шеві". Вона струснула головою, аби прочистити мізки. Голосу більше не було чути. Гра уяви, це ж очевидно.

Вона вийшла з кущів, готова будь-якої миті кинутись навтьоки, якщо раптом вискочить Патрік. Її рефлекси тріпотіли, наче котячі вуса. Дівчинка поглянула на стежку, і очі її розширилися. Там була кров. Багато крові.

"Штучна кров, — не здавався їй розум. — У "Даліз" за дев'яносто дев'ять центів можна купити цілу пляшку. Стережись, Бевві!"

Вона опустила на коліно й замастила палець червоною рідиною. Придивилася. Ні, не штучна.

Її ліву руку одразу під ліктем проштрикнуло болем. Бев глипнула туди й побачила на шульті щось, що на перший погляд здалось їй колючкою. Та ж ні. Колючки не сіпаються, не тріпочуть.

Ця штукенція була живою. За хвилику вона усвідомила, що воно кусає її. Вона ляпнула правою долонею, і воно чвиркнуло кров'ю. Дівчинка відсахнулася на крок, наготувавшись закричати... а тоді побачила, що це далеко не кінець. Безлика голова тварюки й досі висіла на її руці, зарившись писком у плоть.

Пронизливо скрикнувши від страху й відрази, Беверлі висмикнула її, і з руки вийшов хоботок, схожий на мініатюрний закривавлений кинджал. Тепер вона зрозуміла, звідки взялася кров на стежці, о так, і її очі звернулися до холодильника.

Двері були знову закриті, та декілька паразитів лишилися назовні і мляво повзали по іржаво-білій емалі. Просто в неї на очах один розкрив прозорі, як у мухи, крильця й поджижчав.

Бев діяла, не роздумуючи: зарядила "Вишеньку" металевою кулькою й натягнула рогачку. М'язи шульті напружилися, і вона побачила, як з отвору, що лишився від п'явки, бризнула кров. Дівчинка автоматично прицілилась у летючу гидоту й розтиснула пальці.

Ляснула гумка, і кулька від підшипника полетіла, наче сонячний зайчик. "Трясця! Промазала!" — подумала вона тієї ж миті. Доросла Беверлі розповідатиме Невдахам, що тоді вона знала, що схибила — так само, як гравець у боулінг розуміє, що страйку не буде, ще коли шар висковзує з пальців. Та тоді вона побачила, як кулька вильнула. Це трапилося в мікросекунду, та помилитися було неможливо — снаряд вильнув. Кулька влучила в летючого паразита й розірвала його на шматки. На стежку посипалося жовтаве дрантя.

Спершу Беверлі позадкувала — очі вибалушилися, губи тремтіли, обличчя побіліло, посіріло від шоку. Погляд її прикипів до дверей холодильника. Беверлі чекала, коли її почують інші п'явки. Та паразити лише повільно повзали туди-сюди, наче осінні мухи, притрушені холодом.

Нарешті вона розвернулася й побігла.

Паніка моторошно гупала в її свідомість, та вона не здавалася. У лівиці дівчинка тримала "Вишеньку" і періодично озиралася назад. На стежці й досі виднілися краплі яскравої крові, що поплямували листя кущів навколо доріжки — здавалося, Патрік біг, вихляючи зі сторони в сторону.

Беверлі знову вискочила до ділянки, на якій стояли списані автівки. Попереду вона побачила велику калюжу крові, що вже почала всотуватися в кам'янистий ґрунт. Світла, запилюжена поверхня землі була поорана темнішими лініями — так, наче тут хтось бився. Від того місця, у двох з половиною футах одна від одної, вели дві борозни.

Дівчинка зупинилася, відсапуючись. Вона поглянула на руку й із полегкістю побачила, що кров уже майже не бігла, хоча всеньке передпліччя й долоня шульги були заюшеними й липкими. З'явився біль — тиха, рівномірна пульсація. Відчуття було схожим на те, як за годину після відвідин зубного починає згасати дія новокаїну.

Вона ще раз озирнулася, нічого не побачила, а тоді знову поглянула на ті борозни, що тягнулися від розбитих автівок до самого Пустовища.

"Ті тварюки сиділи в холодильнику. А тоді обсіли його — атож, тільки погляньте на цю калюжу. Він добіг сюди, а тоді

(привіт і бувай)

щось трапилося. Та що?"

Вона страшно боялася, що знає відповідь. П'явки були елементами Його, і вони загнали Патріка до іншої Його частки так само, як собаки женуть наполоханого оленя до засідки мисливця.

"Бевві, тікай! Тікай звідси!"

Та натомість вона рушила вздовж канавок у землі, стискаючи в спітнілій руці "Вишеньку".

"Принаймні поклич інших!"

"Покличу... згодом".

Вона йшла далі, а земля поступово пом'якшувалася — сміттєзвалище спускалося до Пустовища, до густих хащів. Десь застрекотала самотня цикада, та її спів поступово затих. На заюшену кров'ю руку сідали комарі. Беверлі змахнула їх. Вона йшла, закусивши нижню губу.

Попереду на землі щось лежало. Вона підняла його, аби роздивитися краще. Це був саморобний гаманець — таку річ могла змайструвати якась дитина на уроках рукоділля, що проводилися в Громадському осередку. Однак було зрозуміло, що хто б його не зробив, великого хисту він не мав. Груба прошивка волосінню вже почала розповзатися, і відділ для банкнот хляпав, наче обвисла щелепа. У кишені для копійок вона знайшла четвертак. Крім нього там була лише бібліотечна картка, виписана на ім'я Патріка Гокстеттера. Вона віджбурнула гаманець та все інше і витерла руку об шорти.

За п'ятдесят футів від того місця вона знайшла кросівок. Підлісок став надто густим, щоб можна було розгледіти борозни на землі, та тільки сліпий не помітив би кров на листі.

Далі стежка зміїлася схилом урвища. Одного разу земля обвалилася, і Беверлі ковзнула вниз, подряпавшись колючками. На стегнах повиступали крапельки свіжої крові. Вона важко дихала, а масне волосся припало до голови. Кривавий слід вів до однієї з ледь помітних стежок, що пронизували Пустовище. Десь поблизу мала бути Кендаскіґ.

На стежці вона знайшла інший самотній кросівок. Шнурки його були мокрі від крові.

Вона підходила до річки, тримаючи "Вишеньку" напоготові. На землі знову

з'явилися борозни. Та тепер вони були не такими глибокими. "Це тому, що він погубив кросівки", — подумала Беверлі.

Вона завернула за останній поворот і вийшла до річки. Рівчачки тягнулися берегом і обривалися біля бетонних циліндрів — біля однієї з тих насосних станцій. Залізна кришка на циліндрі була зсунута трохи набік.

Коли вона стояла там, зазираючи в пійтьму, знизу долинуло басовите, нелюдське хихотіння.

Це було вже занадто. Нарешті паніка вломила до її голови. Беверлі крутнулася й помчала до галявини з хаткою-клубом, виставивши перед собою руки, аби захистити обличчя від гілля, що шмагало її з усіх боків.

"Іноді я також хвилююся, татку, — крутилася в її свідомості навіжена думка. — Іноді я ДУЖЕ хвилююся".

7

Чотири години по тому всі Невдахи, окрім Едді, сиділи в кущах неподалік від того місця, де ховалася Беверлі, спостерігаючи за тим, як Патрік Гокстеттер відкривав холодильник. Небо над ними потемніло від грозових хмар, і в повітрі знову стояв запах дощу. Білл тримав у руці один кінець мотузки, яку зазвичай використовували для розвішування білизни. Вони вшістьох скинулися на неї та аптечку Джонсона для Беверлі. Білл обережно заклеїв лейкопластирем криваву рану на її руці.

— С-с-скажеш б-б-батькам, що по-по-дряпалася, коли к-к-каталася на ролик-ках, — мовив Білл.

— Мої ковзани! — розпачливо зойкнула Беверлі.

Вона про них геть забула.

— Он вони, — сказав Бен і показав пальцем.

Вони лежали неподалік, і дівчинка кинулася до них, перш ніж Бен, Білл чи хтось інший запропонував свої послуги. Беверлі згадала, що вона відклала їх убік, коли справляла малу нужду. Вона не хотіла, щоб хтось із них туди йшов.

Білл сам прив'язав інший кінець мотузки до ручки "Амани", хоча до холодильника вони підійшли всі разом — ступали вони обережно, готові кинутись навтьоки за перших ознак руху. Бев запропонувала Біллові взяти "Вишеньку", та він наполіг, щоб вона лишила її при собі. Проте навкруги стояла цілковита тиша. Хоча стежка перед холодильником була забризкана кров'ю, паразити кудись поділися. Певне, полетіли геть.

— Можна було б привести сюди шефа Бортон, містера Нелла й сотню інших копів, та це було б марно, — похмуро сказав Стен Юріс.

— Ага. Вони б ні хрена не знайшли, — погодився Річі. — Бев, як рука?

— Болить, — вона замовкла; погляд метався між Біллом та Річі. — А от покажу я батькам цю рану — вони бодай щось побачать?

— Н-не д-д-думаю, — сказав Білл. — Б-б-удьте н-на по-по-поготові. З-за-за-зараз я її пр-прив'яз-жу.

Він обкрутив мотузку навколо хромованої, поплямованої іржею ручки

холодильника. Його рухи були такими обережними, наче він бомбу знешкоджував. Хлопець зав'язав мотузку бабиним вузлом[689] і позадкував, розмотуючи її.

Коли вони відійшли на деяку відстань, він посміхнувся до решти слабкою, тремкою посмішкою.

— Фу-у-ух, — видихнув він. — Н-ну, з цим ми в-впор-ралися.

Тепер, опинившись на, як вони сподівалися, безпечній дистанції від "Амани", Білл сказав, щоб усі приготувалися бігти. Просто над ними гримнув грім, і діти підскочили. Заморосили перші краплі дощу.

Білл чимдуж смикнув мотузку. Бабусин вузол зісковзнув з ручки, та не раніше, ніж розчинилися двері холодильника. З нього покотилася лавина помаранчевих помпонів, і Стен Юріс болісно застогнав. Інші просто витріщалися на це видово з розкритими ротами.

Дощ пішов сильніше. Над ними ляснув грім, і діти скривилися. Спалахнула фіолетово-блакитна блискавка, і в її світлі двері холодильника розчахнулися до кінця. Річі побачив це першим і закричав пронизливим, скривдженим вереском. У Білла вирвався наляканий і водночас розлючений зойк. Інші промовчали.

На внутрішній стороні дверей були слова, написані підсихаючою кров'ю:

До зливи домішався град. Двері холодильника двигтіли від наростаючого вітру, і літери попливли, набувши розмазаного, зловісного вигляду — вони скидалися на постер до фільму жахів.

Бев не бачила, що Білл скочив з місця, поки він не вийшов на стежку, прямуючи до "Амани". Руки його стиснулися в кулаки. Вода струменіла його обличчям, сорочка приклеїлася до спини.

— М-ми вб'ємо т-т-тебе! — загорлав він.

Без перестану гуркотів грім. Сяйнула блискавиця — так близько, що вона почула її запах, і десь неподалік оглушливо затріщало падаюче дерево.

— Білле, вернися! — кричав Річі. — Вернися, чуваче!

Він почав зводитися, та Бен шарпнув його назад.

— Ти вбив мого брата Джорджа! Сучий сину! Байстрюче! Шльондри лайно! Покажися! Покажися!

Перішив град, жалячи їх навіть попри ширму з листя. Беверлі закрила обличчя руками. Вона бачила, як у Бена на щоках з'явилися червоні цятки.

— Білле, вернися! — розпачливо кричала вона, та її заглушив новий удар грому — він прокотився Пустовищем попід низькими чорними хмарами.

— Виходь, пиздоті!

Білл накинувся на помпони, що висипали з холодильника, копаючи їх ногами. Він розвернувся й пішов до них, опустивши голову. Здавалося, граду він не відчував, хоча земля була вкрита ним, як снігом.

Білл не дивився, куди йде, і Стенові довелося схопити його, щоб він не налетів на колючки. Білл плакав.

— Усе гаразд, Білле, — сказав Бен і незграбно обійняв його.

— Йо, — відповів Річі. — Не переймайся. Ми не здрейфимо, — він обвів решту дикими очима, що сяяли на мокрому обличчі. — Чи хтось із вас уже обісрався?

Вони похитали головами.

Білл звів погляд і витер очі. Усі вони вимокли до рубця і скидалися на виводок цуценят, які щойно перепливли через річку.

— А з-з-знаєте, В-в-воно н-нас бо-боїться, — мовив він. — Я ц-це ч-ч-чую. Ч-чую, Бо-бо-богом клянуся.

— Гадаю, ти правий, — серйозно кивнула Беверлі.

— П-п-поможіть м-м-мені, — сказав Білл. — Б-бу-будь л-л-ласка. П-п-помож-жіть м-м-мені.

— Допоможемо, — відказала Беверлі.

Вона пригорнула його. Беверлі не здогадувалася, що її руки так легко обіймуть його, — він був дуже худим. Вона чула, як стугонить у його грудях, відчувала його серце поряд зі своїм. Їй подумалося, що жоден інший дотик не здавався їй таким же любим та сильним.

Річі обійняв їх обох і поклав голову Беверлі на плече. Бен зробив так само з іншого боку. Стен Юріс поклав руки на Річі з Беном. Майк завагався, а тоді однією рукою обійняв Беверлі за талію, а Білла — за тремкі плечі. Так вони стояли, пригорнувшись один до одного, тим часом як град знову перетворився на проливну зливу — зливу таку потужну, що вона здавалася новою атмосферою. Мигали блискавиці, співав грім. Невдахи мовчали. Очі в Беверлі були замружені. Вони стояли під дощем, притискаючись один до одного, і дослухалися до шелестіння листя. Це вона пам'ятала найкраще: звук зливи, їхню спільну мовчанку та невиразну скорботу від того, що з ними не було Едді. Ось що вона пам'ятала.

Пам'ятала, що значить бути зовсім юною та дуже сильною.

Розділ 18

"Вишенька"

1

— Окей, Скирте, — каже Річі. — Твоя черга. Ця руда краля викурила всі свої цигарки і півпачки моїх труїлок. Година вже пізня, панове.

Бен зиркає на годинника. Так, справді пізно — майже північ. "Якраз удосталь часу на ще одну оповідь, — думає він. — На ще одну оповідь, поки не пробила північ. Щоб ми не змерзли.[690]Про що ж вона буде?" Та, звісно ж, це лише жарт, і то не дуже добрий. Лишилася лише одна історія — принаймні, якщо йому не зраджує пам'ять, і це історія про срібні кулі: про те, як вони відлили їх у майстерні Зака Денбро ввечері двадцять третього липня, а потім скористалися ними двадцять п'ятого числа.

— В мене теж лишилося кілька шрамів, — каже він. — Пам'ятаєте їх?

Беверлі з Едді хитають головами, Білл із Річі кивають. Майк просто сидить: обличчя втомлене, очі — пильні.

Бен устає, розстібає свою робітничу сорочку й розгортає її. На шкірі в нього видно шрам у вигляді літери "Г". Лінії стали покрученими, адже колись його живіт був

набагато круглішим, та загалом їхня форма й досі пізнавана.

З верхньої rischi спускається значно виразніший, грубий шрам. Він нагадує хвилясту білу мотузку на шибениці, з якої зрізали петлю.

Бeverлі притискає руку до рота.

— Вовкулака! У тому домі! О, Господи Йсусе! — і вона повертається до вікон, немов очікує побачити, що він там, скрадається в пітьмі.

— Саме так, — каже Бен. — І знаєте, яка комедія? Два дні тому цього шраму ще не було. Візитівка Генрі з'явилася раніше — у цьому я впевнений, бо показував її своєму другові, бармену з Хемінгфорд-Хоум на ім'я Рікі Лі. А ось цей... — він радісно сміється та починає застібуватись. — Цей щойно повернувся.

— Як і ті, що на наших руках.

— Ага, — каже Майк, поки Бен заправляє сорочку. — Вовкулака. Того разу всі ми побачили його в подібні вовкулаки.

— Це тому, що В-воно вже являлося Р-р-річі саме в цьому образі, — шепоче Білл. — Ось чому, так?

— Так, — підтверджує Майк.

— Ще трохи... ще трохи, і в нас з'явився б телепатичний зв'язок, правда? — говорить Beverлі замріяним голосом.

— Старий Волохань мало не поласував твоїми кишечками, Бене, — мовить Річі, та він не всміхається на цих словах. Тозієр підпихає вище на носа свої поламані окуляри, і за ними його обличчя здається білим, змарнілим та примарним.

— Білл урятував твою почеревину, — зненацька каже Едді. — Тобто Бев урятувала нас усіх, та якби не ти, Білле...

— Так, — киває Бен. — Справді, Великий Білле. Я немов загубився в тій кімнаті сміху атракціонів.

Білл махає рукою в бік порожнього стільця.

— Мені допоміг Стен Юріс. І він за це заплатив. А може, й помер.

Бен Генксом хитає головою.

— Білле, не треба так казати.

— Але ж це п-п-правда. І т-твоеї в-вини там стільки ж, скільки й м-м-моєї та всіх інших, бо ми не відступилися. Не відступилися навіть після того, що трапилося з Патріком, й напису на дверях х-х-холодильника. Та найбільше завинив я, адже я х-х-хотів, щоб ми продовжували боротися з Ним. Через Джо-джорджа. А ще мені здавалося, коли вбити те, що вбило Джоджа, мої б-батьки знову мене по-по-по...

— Знову тебе полюблять? — тихо питає Beverлі.

— Так. Точно. Та, Бене, я н-н-не думаю, що тут й-йє чи-чи-чиясь провина. Просто Стен був т-такою людиною.

— Він не зміг із цим справитися, — каже Едді.

Він думає про таємниці, які відкрив йому містер Кін, і про те, як однаково не міг облишити свої ліки. Він думає про те, що міг би позбутися звички постійно хворіти — звички вірити в те, що він не зможе дати відсіч. Та, як виявилось, могло бути, що саме

ця звичка й урятувала йому життя.

— Того дня він був просто чудовим, — мовить Бен. — Стен зі своїми птахами.

Кімнатою прокочується їхнє хихотіння, і їхні погляди схрещуються на стільці, де у справедливому, здоровому світі — у світі, де позитивні герої завжди виграють, — мав би сидіти Стен. "Я сумую за ним, — думає Бен. — Господи, як мені його не вистачає!"

— Річі, пригадуєш, як колись ти сказав йому, що десь чув, що Стен убив Ісуса, а він, навіть оком не зморгнувши, сказав "гадаю, його вколошкав мій батько"?

— Пам'ятаю, — каже Річі так тихо, що його ледве чути.

Він дістає з кишені носовичка, знімає окуляри, витирає очі, і знову вдягає їх. Він ховає хустинку і, не зводячи очей, каже:

— Бене, та розкажуй вже.

— Болить, правда?

— Ага, — говорить Річі таким здушеним голосом, що ледве можна розрізнити слова.

— Ще й як.

Бен обводить Невдах поглядом і киває.

— Ну, гаразд. Ще одна оповідь, поки не пробила північ. Щоб ми не змерзли. Зробити кулі запропонували Білл з Річем...

— Так, проте це була Біллова ідея, — уточнює Річі. — Спершу його це дуже бентежило.

— Просто я п-пе-переймався, що...

— Гадаю, це не так важливо, — каже Бен. — Того липня ми добряче посиділи в бібліотеці. Ми намагалися з'ясувати, як робляться срібні кулі. Срібло я мав — у мене були чотири срібні долари, батьківські долари. Білл рознервувався, загадуючись, що буде, якщо на нас полізе якась потвора, а пістоль дасть осічку. Та коли ми побачили, як Беверлі вправлялася з його рогачкою, замість патронів ми вирішили зробити самі кулі. Тож ми зібрали всі причандали і зустрілися в Білла. Едді, і ти там був...

— Сказав матері, що йду грати в "Монополію", — відказав Едді. — Рука боліла, як годиться, та я не міг не прийти. Ох і розлютилася вона... І щоразу, як позаду чулися кроки, я аж підскакував — думав, що то Баверз. Такі фокуси моїй руці не дуже подобалися.

— А вийшло так, що ми лише стовбичили навколо Бена й дивилися, як він відливає кулі, — шкірється Білл. — Гадаю, Бен міг навіть справжні патрони зробити.

— Ой, я б не був таким впевненим, — каже Бен, хоча насправді він знав це ще тоді.

Він пригадує, як тоді почало вечоріти (містер Денбро пообіцяв розвезти всіх по домівках), як у траві співали цвіркуни, як за вікнами кружляли перші світлячки. Білл завбачливо поставив у вітальні дошку для "Монополії" і розклав усе так, наче гра в самому розпалі.

Він гарно це пам'ятає. А ще в нього перед очима Заків робочий стіл, залитий приємним жовтавим світлом. Він пригадує, що сказав тоді Білл: "Треба бути о-о-

Він виплюнув ще кілька "ос", поки врешті спромігся вимовити потрібне слово — "оскаженіє".

Річі вдав, наче витирає щоки.

— Заїкуватий Білле, умити вмив, а рушник де?

Білл замахнувся, ніби хотів його стукнути. Річі зіщулився й завищав своїм голосом а-ля Піканіні[691].

Бен не зважав на їхні витівки. Він дивився, як Білл розкладає на столі інструменти й інше приладдя, і думав, як було б круто й собі мати такого гарного робочого стола. Та головним чином він зосередився на нагальному завданні. Воно було не таким складним, як виготовлення справжніх набоїв, та не варто розслаблятися. Халтура тут не пройде. Його цього не навчали, він просто знав.

Білл наполіг на тому, щоб кулями займався Бен — так само, як він продовжував стояти на тому, що "Вишенька" мала бути при Беверлі. Вони все обговорили до найменших подробиць, та двадцять сім років по тому, коли Бен розповідав цю історію, йому сяйнуло, що ніхто з них навіть не припустився думки, що срібна куля може не подіяти, адже на їхньому боці був авторитет тисячі фільмів жахів.

— Окей, — сказав Бен. Він хруснув пальцями й поглянув на Білла. — Форми в тебе?

— Ой! — підскочив Білл. — Т-т-тримай.

Він сягнув у кишеню, дістав носовичка, а тоді поклав його на стіл і розгорнув. Усередині були дві тьмяні металеві кульки з маленькими отворами в кожній. Форми для куль.

Після того як вони вирішили на користь куль замість повноцінних набоїв, Білл із Річі пішли до бібліотеки, аби з'ясувати, як їх виготовити.

— Хлопчики, ви такі заклопотані, — сказала місіс Старретт. — Набої минулого тижня, кулі — наступного! Зараз же канікули!

— Це щоб мізки не засихали, — відповів Річі. — Правда, Білле?

— То-то-точно.

Виявилося, що коли маєш форми, кулі робляться завиграшки. Єдиним серйозним питанням було, де їх взяти. З цим упоралися кілька обережних питань Заку Денбро, і нікого з Невдах не здивувало, що єдиним місцем в Деррі, де вони продавалися, був магазин "Деталі й інструменти Кіченера". Кіченер, власник та продавець, був пра-пра-праплемінником братів, які володіли сумнозвісною ливарнею.

Білл із Річі пішли туди вдвох, і всі гроші, які Невдахам удалося зібрати в такий короткий строк (десять доларів та п'ятдесят дев'ять центів), подзенькували в Білла в кишені. Коли він поцікавився, скільки коштують дві дводюймові форми для куль, Карл Кіченер (він був схожий на алконавта-ветерана, і смерділо від нього, як від старої попони) спитав, що це двійко хлоп'ят збираються з ними робити. Річі дав відповісти Біллові, бо знав, що так буде простіше, — діти кепкували з його затинання, а дорослі нітилися. На диво, інколи це ставало в пригоді.

Білл почав розводитися про модель вітряка, яку вони начебто мали майструвати наступного навчального року для одного шкільного проекту (вони з Річі придумали це

дорогою до магазину), та Кіченер махнув рукою й назвав неймовірну ціну в п'ятдесят центів за штуку.

Усе ще не вірячи в таке щастя, Білл дав йому доларову банкноту.

— Кулька не буде, — прогуркотів Карл Кіченер, презирливо дивлячись на них червоними очима людини, яка вже бачила все на світі, і то по два рази. — Я не даю кульків, якщо покупець не лишає в мене щонайменше п'ять баксів.

— Т-та ні-ні-нічого, с-сер, — сказав Білл.

— І не вештайтеся перед вітриною, — докинув Кіченер. — Вам обом треба підстригтися.

Коли вони вийшли, Білл спитав у Річі:

— Р-річі, т-ти п-по-помічав, що до-до-дорослі не п-продадуть тобі ні-нічого, крім к-к-коміксів із цу-цу-цукерками чи к-квитка в кіно, не с-с-спитавши, для ч-чого воно т-тобі?

— Атож.

— Ч-чому? Н-нащо їм ц-це?

— Бо думають, що ми небезпечні.

— С-справді? Ти т-т-також т-так гадаєш?

— Ага, — сказав Річі й захихотів. — А давай потусуємося біля вітрини? Попіднімаємо комірці та будемо либитися перехожим і відпускати волосся.

— Іди н-на хер, — сказав Білл.

З

— Окей, — промовив Бен, оглянувши форми з усіх боків. — Добре. А тепер...

Невдахи трохи відступилися, щоб у нього було більше місця. Вони дивилися на нього з надією в очах — так, як дивиться на механіка чоловік, який пригнав йому автівку, а сам нічого не петрає. Бен цього не помітив. Він налаштовувався на роботу.

— Дайте мені той снаряд і пальника.

Білл передав йому розрізану міну. Це був воєнний трофей. Зак знайшов її п'ять днів по тому, як він та решта вояк з армії генерала Паттона перейшли річку й опинилися в Німеччині. Колись, коли Білл був ще зовсім малим, а Джордж і досі носив підгузки, батько зробив з неї попільничку. Та потім він кинув палити, і міна зникла. Білл знайшов її в гаражі лише минулого тижня.

Бен затиснув міну в лещатах, а тоді взяв у Беверлі пальника. Він сягнув у кишеню, дістав срібного долара й поклав його до імпровізованого тиглю. Він порожнисто дзенькнув.

— Тобі його батько подарував, так? — спитала Беверлі.

— Так, — відповів Бен, — та я його майже не пам'ятаю.

— Ти впевнений, що хочеш це зробити?

Він глянув на неї та посміхнувся.

— Так, — сказав він.

Вона посміхнулася йому у відповідь. Беніві цього вистачило. Якби вона посміхнулася двічі, він би радо наплавив стільки срібних куль, що вистачило б покласти й роту вовкулак. Хлопець поспіхом відвернувся.

— Окей. Поїхали. Без проблем. Як два пальці, ага?

Діти невпевнено закивали.

Роками пізніше, коли Бен розказував свою оповідку, він думав: "Сьогодні будь-який пацан може збігати й купити пропанового пальника... зараз вони є мало не в кожному гаражі".

Однак у 1958-му році все було геть інакше. У Зака Денбро була пекельна робота, і Беверлі це бентежило. Бен помітив, що вона нервує. Він хотів її заспокоїти, та побоювся, що голос тремтітиме.

— Не хвилюйся, — сказав він до Стена, який стояв поряд із нею.

— Га? — стрепенувся той і закліпав очима.

— Не хвилюйся.

— Я й не хвилююся.

— А. Значить, мені здалося. Просто хотів сказати, що все це цілком безпечно. Ну, на той випадок, якщо це так. Тобто, якщо ти справді розхвилювався.

— Бене, у тебе все гаразд?

— Усе чудово, — пробурмотів Бен. — Річі, дай сірники.

Річі передав йому книжечку сірників. Бен повернув вентиль на пальникові, запалив сірника й підніс його до сопла. Факнуло, і з'явився яскравий блакитно-помаранчевий вогник. Бен підкрутив його та підставив під низ розполовиненої міні.

— Ливник у тебе? — спитав він у Білла.

— Т-т-тримай.

Білл передав йому саморобного ливника, якого Бен змайстрував заздалегідь. Крихтний отвір на його носіку пасував до отворів у формах мало не один в один. Бен це зробив без жодних вимірювань, що глибоко вразило, навіть ошелешило Білла, та він не знав, як це висловити, аби Бен не знітився.

Повністю занурившись у роботу, Бен говорив до Беверлі — сухо й точно, наче хірург до медсестри.

— Бев, у тебе найтвердіша рука. Встав носик ливника в отвір. Не обпечися — он рукавиці.

Білл подав їй батьківську робочу рукавицю. Беверлі вставила жерстяного ливника у форму. Усі мовчали. Шипіння пальникового полум'я здавалося дуже гучним. Вони дивилися на вогонь, примруживши очі.

— Ч-ч-чекай, — зненацька сказав Білл і прожогом кинувся в дім.

За хвилину він повернувся, тримаючи в руках дешеві сонячні окуляри з бічними шторками. До цього вони з рік пролежали в одній з кухонних шухляд.

— С-с-скирте, к-краще вдягни.

Бен поглянув на них, вишкірився в посмішці й начепив їх.

— Бляха, це ж Фабіан[692]! — вигукнув Річі. — Чи Френкі Евалон[693], чи хтось із тих хренів з "Естради"[694]!

— Іди на хер, Ротатий, — сказав Бен, та мимоволі й сам захихотів — сама думка про те, що він схожий на Фабіана чи ще когось із тих співаків, була аж надто абсурдною.

Полум'я затремтіло, і він замовк. Зосередженість знову ввімкнулася на повну.

Дві хвилини по тому він вручив пальника Едді, і той боязко взяв його здорового рукою.

— Готово, — мовив Бен до Білла. — Дай сюди другу рукавицю. Хутчіш! Хутчіш!

Білл так і зробив. Бен одягнув рукавицю і взявся за міну, а другою рукою почав розтискати лещата.

— Тримай як слід, Бев.

— Тримаю, у мене все під контролем, — озвалася вона.

Бен нахилив міну над ливником. Інші дивилися, як струмочок рідкого срібла побіг до форми. Бенові рухи були чіткими й точними — він не розлив ані краплі. На мить він відчув дивну наелектризованість. Здавалося, усе навколо збільшилося, немов він дивився крізь призму потужного білого саява. У ту мить він почувався не як звичайний товстун на ім'я Бен Генксом, який носив светри, аби приховати своє черево й цицьки, — він почувався Тором, який громом та блискавицею орудує в кузні богів.

А тоді це відчуття зникло.

— Окей, — сказав він. — Мені треба знову нагріти срібло. Хто-небудь, встромить у носик ливника цвяха чи щось таке, а то заклеїться.

Стен зробив, як він звелів.

Бен затиснув розполовинену міну в лещата і взяв у Едді пальника.

— Окей, — мовив він, — номер два.

І повернувся до роботи.

4

Десять хвилин по тому все було готово.

— Що тепер? — запитав. Майк.

— Тепер з годину пограємо в "Монополію", — відказав Бен. — Кулі тим часом застигнуть. А тоді я розколю форми зубилом — і фініта.

Річі стурбовано глипнув на свій тріснутий "Таймекс" — годинника лагодили безліч разів, та він цокав собі далі.

— Білле, а коли повернуться твої предки?

— Не ра-ра-раніше д-десятої, а то й о п-пів на од-од-одинадцяті, — сказав Білл. — В-вони на п-п-п-подвійному с-сеансі в А-а-а...

— В "Аладдіні", — докінчив за нього Стен.

— Ага. А потім вони ще на п-п-піщці заїдуть. Майже за-завжди так р-роблять.

— Значить, у нас купа часу, — сказав Бен.

Білл кивнув.

— Пішли до хати, — мовила Бев. — Хочу додому подзвонити. Я обіцяла. І щоб усі мовчали. Він думає, що я в Громадському центрі і що мене підвезуть.

— А що, коли він захоче підібрати тебе раніше? — запитав Майк.

— Тоді в мене будуть великі проблеми, — сказала Беверлі.

"Я б тебе захистив", — подумав Бен. В його уяві миттєво розгорнулася мрія, та ще й з таким солодким завершенням, що він аж здригнувся. Батько Бев накинувся на неї —

почав її вичитувати, кричати тощо (хоча Бен навіть уявити не міг, як міг розійтися Ел Марш). Бен вийшов наперед і сказав Маршу, щоб той охолов.

— Давай, товстуне, захищай мою дочку, нарвешся.

Генксом, завжди такий тихий хлопчина, міг перетворитися на скаженого тигра — спробуйте його розіслати.

— Як полізеш до неї, спершу матимеш справу зі мною, — каже він Елу Маршу з цілковитою щирістю.

Марш рушає до нього... та закликає на місці, помітивши сталевий блиск у очах Генксома.

— Ти пошкодуєш, — бурчить він, та видно, що хоробрість полишила його — кінець кінцем, він лише велет на глиняних ногах.

— А от мене беруть сумніви, — каже Генксом зі штучною, як у Гері Купера, посмішкою, і Ел Марш щезає.

— Бене, що з тобою?! — зойкає Бев, та очі її блищать і повняться зорями. — Я думала, ти його вб'єш!

— Вб'ю? — перепитує Бен з тією ж посмішкою в стилі Купера. — Аж ніяк, крихітко. Може, він і покидьок, та все рівно він твій батько. Може, я б його трохи провчив, та це тому, що коли хтось говорить із тобою в такому тоні, мені трохи припікає. Розумієш?

Вона обвиває його руками й цілує (у губи! у ГУБИ!).

— Бене, я кохаю тебе! — ридає вона.

Він чує, як до нього притискаються її маленькі, пружні груди, і...

Бен здригається, намагаючись позбутися цього яскравого, неймовірно чіткого образу. У дверях стояв Річі й питався в нього, іде він чи ні, і тільки тоді Бен усвідомив, що лишився в майстерні сам-самісінький.

— Ага, — сказав він, стрепенувшись. — Звісно ж іду.

— Скирте, гадаю, це все твоя деменція, — сказав Річі, коли Бен проходив у пройму, та ляснув друга по спині.

Бен вишкірився в посмішці й скрутив Річі в захват за шию.

5

З батьком Елом Маршом не виникло жодних проблем. По телефону мати Беверлі сказала дочці, що він пізно вернувся з роботи, заснув перед телевізором і прокинувся лише для того, щоби перебратися в спальню.

— Бевві, тебе ж підвезуть?

— Так. Батько Білла Денбро розвезе нас усіх по домівках.

— Бевві, ти ж не на побаченні? — одразу ж наполохалася місіс Марш.

— Звісно ж ні, — відказала Беверлі.

Дівчинка зирнула крізь арочну дверну пройму: вона стояла біля телефону в темному коридорі, а інші сиділи в їдальні, схилившись над "Монополією". "Та я була б точно не проти", — подумала вона, а вголос сказала:

— Хлопці, фе. У них тут є графік, і щовечора чийсь батько чи матір розвозять нас по домівках.

Принаймні, бодай тут вона сказала правду. Решта ж була такою нахабною брехнею, що вона відчула, як палко зашарілася в темряві.

— Гаразд, — сказала мати. — Просто хотіла впевнитися. Бо якщо твій батько довідається, що ти ходиш на побачення в такому юному віці, він дуже розлютиться... і я також, — додала вона останньої миті.

— Та я знаю, — сказала Бев, так само дивлячись у сусідню кімнату.

Вона справді знала. Проте онде вона, та ще й не з одним, а з шістьма хлопцями, у домі без дорослих. Вона помітила, що Бен дивиться на неї збентеженими очима, і посміхнулася йому та помахала рукою. Він почервонів та одразу ж відсалютував у відповідь.

— Твої подруги теж там?

Які ще подруги, мамо?

— Ем-м, з нами Петті О'Хара. І, здається, Еллі Гейгер. Грає в шаффлборд унизу.

Її засоромила та легкість, з якою брехня полишала її губи. Їй захотілося, щоб на дроті була не мати, а батько — це було б страшніше, та не так соромно. Беверлі подумала, що вона не дуже гарна дочка.

— Я люблю тебе, мамо, — сказала вона.

— Навзаєм, Бев, — мати трохи помовчала. — Будь обережною. У газетах пишуть, що, певне, зникла ще одна дитина. Хлопець на ім'я Патрік Гокстеттер. Ти знаєш його, Бевві?

На кілька секунд дівчинка заплющила очі.

— Ні, мамо.

— Ну... тоді до зустрічі.

— Па-па.

Вона приєдналася до решти, і протягом наступної години вони грали в "Монополію". Стен розорив їх усіх.

— Євреї знають, як заробляти гроші, — сказав він, поставивши готель на Атлантик-авеню й ще дві теплиці на Вентор-авеню. — Це всім відомо.

— О, Йсусе, чому я не єврей? — озвався Бен, і всі засміялися.

Бен лишився майже повним банкрутом.

Беверлі іноді зиркала на Білла, який сидів навпроти, роздивляючись його охайні руки, блакитні очі й гарне руде волосся. Він рухав дошкою маленький срібний чобіток, свою фішку, а вона думала: "Якби він узяв мене за руку, я б так зраділа, що, певне, одразу ж померла б". В її грудях зажеврив теплий вогник, і вона нишком усміхнулася, дивлячись на свої руки.

6

Закінчення вечора було геть не цікавим. Бен узяв з полиці одне з Закових зубил і за допомогою молотка розколов форми. Вони розкрилися без зайвих проблем. З них викотилися дві срібні кульки. На одній і досі можна було розрізнити кілька розмитих чисел — "925". На іншій виднілися хвилясті лінії. Беверлі припустила: залишки волосся Леді Свободи. Кілька секунд вони мовчки дивилися на них, а тоді Стен взяв одну кульку

до рук.

— Маленькі, — сказав він.

— Коли Давид вийшов проти Голіафа, камінь у його пращі теж був маленьким, — мовив Майк. — Як на мене, вони виглядають доволі потужно.

Бен зловив себе на тому, що киває. Він теж так гадав.

— Н-ну ш-ш-що, усе? — запитав Білл.

— Так, повний порядок, — сказав Бен. — На.

Він кинув Біллові другу кулю, і від несподіванки той мало її не впустив.

Кулі пішли по колу, з рук у руки. Кожен з них пильно придивлявся, чудуючись з їхньої бездоганно круглої форми, ваги й реальності. Коли вони повернулися до Бена, він взяв їх до рук, а тоді поглянув на Білла.

— Що будемо з ними робити?

— В-в-віддай їх Б-беверлі.

— Ні!

Він поглянув на неї. Обличчя його було лагідним, однак невблаганним.

— Б-б-бев, ми вже г-г-говорили про ц-це, і...

— Я це зроблю, — сказала вона. — Вистрелю цими клятими штуками, коли... якщо буде треба. Певне, через мене ви всі помрете, та я це зроблю. Я тільки не хочу брати їх додому. Їх може знайти хтось із моїх

(батько)

батьків. Тоді мені зроблять вирвані годи.

— Хіба в тебе немає якогось сховку? — спитав Річі. — Бляха, та в мене їх штук п'ять.

У матраці на її ліжку була невелика розпірка, куди вона іноді заначувала цигарки, комікси, а останнім часом і журнали про кіно та моду.

— Є одне місце, — сказала Беверлі. — Та таку річ я туди не ховатиму. Білле, хай вони будуть у тебе. Принаймні, доти, доки не настане їх час.

— Окей, — сумирно сказав Білл, і тієї ж миті під'їзну доріжку залило світлом. — Б-бляха-м-муха, рано в-в-вони. За-забираймося з-звідси.

Вони саме всідалися за стіл, коли відкрилися кухонні двері, й зайшла Шерон Денбро.

Річі закотив очі й удав, ніби змахує піт з лоба, інші щиро засміялися. Річі Устругнув Круту Штуку.

За хвилику вона зайшла до їдальні.

— Білле, батько чекає твоїх друзів у машині.

— О-о-окей, ма, — сказав Білл. — М-ми й-й-якраз з-закругляємося.

— Хто переміг? — спитала усміхнена Шерон, роздивляючись його друзів блискучими очима.

Дівчинка виросте дуже гарною, подумалось їй. Та, певне, в наступні пару років з дітьми доведеться провести виховну роботу, інакше Беверлі так і лишиться пацанкою, і вони й надалі поводитимуться, як ватага хлопчаків. Та однаково було зарано перейматися сексом — він ще не звів свою потворну голову.

— С-стене, — сказав Білл. — Й-й-євреї знають, й-як заробляти г-г-гроші.

— Білле! — нажахано зойкнула Шерон і почервоніла...

... а тоді вона вражено глянула на них: діти вибухнули сміхом, і Стен у тому ж числі. Зчудування перетворилося на щось, подібне до страху (проте пізніше, лежачи в ліжку, вона не стала ділитися цим зі своїм чоловіком). У повітрі висіло щось дивне, наче статична електрика, тільки значно могутніше й набагато страшніше. Їй здалося, що, коли вона торкнеться бодай когось із них, її тіпне, як від струму. "Що з ними сталося?" — збентежено думала вона і навіть рота відкрила, аби щось таке сказати. Та наступної миті заговорив її син: він казав, що перепрошує (однак його очі й досі блищали тим диявольським вогником), а Стен казав, що все гаразд, що то був лише жарт, яким вони іноді шпиняли його. Вона була така спантеличена, що промовчала.

Та коли діти поїхали з Заком, а її дивний заїкуватий син пішов до своєї кімнати й вимкнув світло, вона відчула полегкість.

7

День, коли Клуб Невдах нарешті зустрівся з Воно віч-на-віч, день, коли Воно мало не поласувало Беновими нутрощами, настав 25 липня 1958 року. Стояла спекотна, парка, безвітряна погода. Бен пам'ятав це досить — то був останній спекотний день літа. Пізніше похолодало й небо затягнули хмари.

Вони зібралися біля дому на Нейболт-стрит, 29, близько десятої ранку. Білл приїхав на Сілвері разом із Річі, а Бен — на своєму "рейлі", і його об'ємні сидниці звисали по обидва боки продавленого сидіння. Беверлі вкотилася на Нейболт-стрит на своєму дівчачому "швінні"; аби волосся не лізло в очі, вона пов'язала на лоба зелену стрічку, і воно струменіло позаду неї. Майк прийшов пішки, і за п'ять хвилин з'явилися Едді зі Стеном.

— Е-е-едді, й-й-як рука?

— Ой, та нічого. Болить, якщо ляжу вві сні не на той бік. Усе взяв?

На багажнику Сілвера лежав парусиновий згорток. Білл узяв його, розв'язав. Він дав Беверлі рогачку — вона скривилася, та взяла її, нічого не сказавши. Також у пакунку була бляшана коробочка від цукерок "Сюкретс". Білл відкрив її і показав решті дві срібні кульки. Вони мовчки подивилися на них, щільно скупчившись на лисіючій галявині перед домом під номером "29" — здавалося, на тому газоні росли самі бур'яни. Білл та Річі з Едді вже бачили цей дім, а інші — ні, тож вони стояли й роздивлялися його.

"Вікна скидаються на очі", — міркував Стен, і його рука лягла на кишеню, в якій лежала книга в м'якій обкладинці. Він торкнувся її на удачу. Стен майже постійно носив її з собою — то була "Енциклопедія птахів Північної Америки" М. К. Генді. "Скидаються на брудні й сліпі очі".

"Воно смердить, — гадала Беверлі. — Я чую Його, та не носом, ні".

"Це як тоді, на тому місці, де стояла ливарня Кіченера, — замислився Майк. — І біля цього дому такі ж відчуття... він наче запрошує нас досередини".

"Так, тут точно відчувається Його присутність, — думав Стен. — Це одне з тих

місць, схожих на шахти морлоків, Його лаз. І Воно знає, що ми тут. Воно чекає, коли ми знайдемо".

— Н-н-ніхто не роздумав? — запитав Білл.

Вони дивилися на нього — бліді, насуплені діти. Ніхто нічого не сказав. Едді намацав у кишені інгалятора, дістав його та зробив глибоку, шумну затажку.

— Дай мені трохи, — мовив Річі.

Едді здивовано поглянув на нього, очікуючи на завершення жарту.

Річі простягнув руку.

— Без приколів, малий. Можна хапнути?

Едді знизав здоровим плечем — дивний, кособокий рух — і передав йому інгалятора. Річі натис на клапан і глибоко вдихнув.

— Те, що лікар прописав, — сказав він і кашлянув, та очі в нього були цілком серйозні.

— Можна й мені? — попросив Стен.

Один за одним усі вони скористалися інгалятором Едді. Коли він повернувся до нього, Едді засунув його до кишені — тільки сопло стирчало. Вони знову розвернулися до дому.

— На цій вулиці хоч хтось живе? — тихо спитала Беверлі.

— Не в цьому кінці, — сказав Майк. — Тут уже нікого немає. Хоча, думаю, тут іноді ночують бомжі. Народ, що подорожує товарняками.

— Вони б нічого не побачили, — мовив Стен. — Вони в безпеці. Принаймні, більшість із них, — він глянув на Білла. — Як гадаєш, Його бачить хоч хтось із дорослих?

— Н-не знаю, — відказав той. — Хтось м-має.

— Шкода, що таких людей нам не трапилося, — пробурмотів Річі. — Цю роботу дитячою не назвеш, січете?

Білл знав, про що він. Щойно брати Гарді потрапляли в халепу, їх завжди виручав Фентон Гарді. Так само і з Ріком Brentом з "Наукових пригод Ріка Brenta". Бля, навіть у Ненсі Дрю був батько, який з'являвся в останній момент, якщо поганці зв'язали її та кинули в стару шахту чи ще кудись.[695]

— З нами мав би бути хтось із дорослих, — сказав Річі, дивлячись на зачинений дім.

Облізла фарба, брудні вікна, тінистий ганок. Він стомлено зітхнув. На мить Бенові здалося, що їхня впевненість похитнулася. А тоді Білл сказав:

— Хо-хо-ходіть сюди. Ди-дивіться.

Вони обійшли ганок з лівого боку — туди, де були зламані перила. Там і досі росли колючі, здичавілі троянди, однак ті, яких торкнулося Воно, коли вилізало, і досі були чорними і мертвими.

— Воно їх просто торкнулося, і вийшло таке? — спитала перелякана Беверлі.

Білл кивнув.

— То як, н-народ, і досі в-в-впевнені, що хо-хочете йти зі м-мною?

Декілька секунд ніхто не відповідав. Вони не були впевненими. Бачили, що Білл

підє й без них, і однаково вагалися. А ще на обличчі Денбро читався сором. Він і раніше наголошував на тому, що Джордж — не їхній брат.

"А як щодо решти дітей? — міркував Бен. — Бетті Ріпсом, Шеріл Ламоніка, малий Клементс, Едді Коркоран (можливо), Ронні Коркоран... навіть Патрік Гокстеттер. Чорт забирай, Воно ж дітей убиває!"

— Я йду, — сказав він.

— От лайно. І я, — озвалась Беверлі.

— Спитав, — пхикнув Річі. — Думає, весь кайф лишимо тобі, плямкало?

Білл дивився на них. Кадик підскакував. Він кивнув і віддав бляшанку Беверлі.

— Ти впевнений, Білле?

— Т-т-так.

Вона кивнула, водночас нажахана відповідальністю та зачарована його довірою. Вона відкрила коробочку, дістала кулі й засунула одну до правої кишені джинсів. Другу вона поклала до гумової чашечки "Вишеньки" і надалі тримала рогачку саме за неї. Вона стискала кульку і відчувала, як вона, спершу холодна, почала нагріватися в кулаці.

— Ходімо, — сказала вона непевним голосом. — Ходімо, поки я не здрейфила.

Білл кивнув і подивився на Едді пронизливим поглядом.

— Т-ти з-з-зможеш, Е-едді?

Той кивнув.

— Ясна річ. Минулого разу я був сам. А зараз я з друзями. Правильно?

Він подивився на них і всміхнувся. Вираз у нього був сором'язливий, тендітний, та виглядав він при цьому дуже гарно.

Річі ляснув його по спині.

— Ото Ви молодсина, сеньйорр. Яксо хтось потяне грраблі до Васого інгаляторра — він не зилець. Вколоскаємо покидька. Всі пальсі позррубуємо.

— Річі, який жах, — сказала Беверлі, давлчись сміхом.

— П-під га-га-га-нок, — мовив Білл. — Поліз-зете за мною. А т-тоді в пі-пі-підвал.

— А що, як ти полізеш першим, і Воно кинеється на тебе? Що мені тоді робити? — спитала Беверлі. — Стріляти крізь тебе?

— Й-якщо д-доведеться. Та с-с-спершу с-спробуй мене обійти.

Річі розреготався.

— Як б-б-буде треба, об-об-обійдемо весь д-дім, — Білл знизав плечима. — Може й нічого не з-з-знайдемо.

— А сам ти в це віриш? — спитав Майк.

— Ні, — одразу ж сказав Білл. — Воно т-т-тут.

Бен вірив, що так і було. Здавалося, дім на Нейболт-стрит, 29, був укутаний отруйним покривалом. Його не можна було побачити... та можна було відчутити. Він облизав губи.

— Г-г-гот-тові?

Усі вони подивилися на Білла.

— Готові, Білле, — сказав Едді.

— Т-т-тоді в-перед, — кивнув Білл. — Б-беверлі, три-тримайся од-дразу позаду. Він став навколішки, проповз попід змарнілі троянди і заліз під ґанок.

8

Вони полізли в такому порядку: Білл, Беверлі, Бен, Едді, Річі, Стен і тоді Майк. Листя під ґанком хрустіло й пихкало старим, гірким смородом. Бен наморщив носа. Хіба він коли-небудь чув, щоб опале листя так пахло? Йому таке не пригадувалося. А тоді йому сяйнула одна неприємна думка. Вони смерділи так, як, на його думку, тхнула б мумія: археологи щойно відкрили саркофаг, і з нього виривається суміш пилу й древніх дубильних речовин.

Білл підповз до розбитого вікна й зазирнув до підвалу. Поряд зупинилася Беверлі.

— Щось бачиш?

Білл похитав головою.

— Т-та це не з-з-значить, ш-ш-шо там нічого н-немає. Ди-дивися — он к-купа вугілля, п-по ній ми з Р-р-річі видерлися на в-вулицю.

Бен стояв між ними і бачив той чорний насип. До страху почало домішуватися збудження, і він зрадив йому, інстинктивно усвідомивши той факт, що воно було його спільником. Побачити купу вугілля було все одно, що побачити визначний пам'ятник, про який ти лише читав або чув від інших.

Білл розвернувся й спритно прослизнув у вікно. Беверлі дала Бенові "Вишеньку", зігнувши його пальці на гумовій чашечці з кулькою, що угніздилася в ній.

— Даси мені її тої ж миті, як я спущуся, — сказала вона. — Тої ж миті.

— Прийнято.

Вона так само легко ковзнула в підвал. На одну мить сталося дещо, від чого — принаймні, в Бена — завмерло серце: блузка висмикнулася з джинсів, і він побачив її плаский, білий живіт. Наступної секунди він передав їй рогачку. Їхні руки торкнулися, і в грудях знову стиснулося.

— Окей. Тримаю. Давай.

Бен розвернувся задом і поліз у проїму. Він мав би передбачити те, що сталося — уникнути його було неможливо. Він застряг: дупа вперлася в прямокутну раму, зафіксувалася й далі не пролазила. Бен спробував вилізти назад, одразу ж злякався, бо зрозумів, що при цьому з нього злізуть штани. Та й труси, певне, теж. Отак і стоятиме навкарачки, мало не тицяючи своєю величезною сракою обличчя коханої.

— Ворушися! — гукнув Едді.

Нахмурений Бен відштовхувався обома руками. Нічого не виходило. Аж раптом його сідниці заскочили всередину. Блакитні джинси болюче вп'ялися в промежину, притиснувши яйця. Верхня планка рами задерла йому сорочку аж до ключиць. І тепер застрягло його черево.

— Втягуй, Скірте, — сказав Річі, істерично хихочучи. — Давай втягуй, а то доведеться послати Майка за батьком, щоб витягнув тебе лебідкою.

— Біп-біп, Річі, — прошипів Бен крізь зціплені зуби.

Він втягнув живіт, що було сили. Просунувся трохи далі, а тоді знову застопорився.

Бен вивернув голову, відбиваючись від паніки з клаустрофобією. Його обличчя стало червоним, як помідор. Кислий запах листя забив йому носа, від нього мало не нудило.

— Білле! Можете мене потягнути?

Він відчув, як Білл схопив його за одну кісточку, а Беверлі — за іншу; чимдуж втягнув живота. Наступної миті він полетів у підвал. Білл підхопив його, і вони мало не впали. Бен не міг дивитися на Беверлі. Ще ніколи в житті йому не було так ніяково.

— Т-ти в п-порядку, м-м-мужик?

— Ага.

Білл кволо засміявся. До нього приєдналася Беверлі, і Бен також спромігся гигикнути, однак мине багато років, перш ніж він побачить у цій ситуації бодай щось смішне.

— Гей! — гукнув до них Річі. — Допоможете Едді, окей?

— О-о-окей.

Білл з Беном стали під вікном. Едді ліг на спину й поліз ногами вперед. Білл узяв його під коліна.

— Обережніше там, — пробурчав Едді. — Я боюся лоскоту.

— Рамон дуже боїся лоскотусиків, сеньйорр, — почувся з надвору голос Річі.

Бен узяв Едді за пояс, намагаючись не зачепити пов'язку. Вдвох вони затягнули Едді через вікно, наче мерця. Каспбрак зойкнув один раз, та то й усе.

— Е-е-едді?

— Усе норм, — сказав той. — Нічого такого.

Та в нього на лобі повиступали великі краплі поту, і дихав він швидко й із хрипінням. Погляд його метався по всьому підвалу.

Білл знову позадкував від вікна. Беверлі стала поряд: вона тримала "Вишеньку" за ручку й чашечку, готова вистрілити будь-якої миті. Її очі постійно прочісували підвал. Далі до них поліз Річі, Стен з Майком — одразу за ним. Обое рухалися з такою невимушеною грацією, що Бен навіть позаздрив. Нарешті всі вони були в підвалі, у тому самому підвалі, де лише минулого місяця Білл із Річі бачили Його.

У приміщенні було темно, та не дуже. Крізь вікна лилися промені тьмяного світла, що плямувало ґрунтову підлогу. Бенові підвал здавався дуже просторим, навіть занадто — це скидалося на якусь оптичну ілюзію. У них над головами виднілися хрестовини запилюжених балок. Від печі відходили іржаві труби. З водопровідних комунікацій звисали пасма й нитки брудного ганчір'я. І сморід тут теж чувся. Гидкий, жовтий запах. "О, так, Воно тут, можна не сумніватися", — подумав Бен.

Білл рушив до сходів. Інші пішли назирці. Він зупинився біля нижньої сходинки, зазирнув під низ, шаркнув ногою, підчепивши якийсь предмет. Інші мовчки поглянули на його знахідку. То була біла, вивалена в бруді клоунська рукавичка.

— Н-н-наверх, — сказав він.

Вони вийшли нагору й опинилися на кухні. Посеред кімнати на бугристому

лінолеумі стояв самотній стілець із прямою спинкою. Ото й усе оздоблення. В одному кутку стояли пляшки з-під алкоголю, і ще кілька штабелів громадилися в коморі. Бен чув сморід випивки (в основному, вина) і затхлих цигарок. Ці запахи панували приміщенні, та до них домішувався й той, інший. І він поступово міцнішав.

Бeverлі підійшла до кухонної шафи й відкрила одні дверцята. Вона заверещала — з полиці скочив бурий мандрівний пацюк, мало не в її обличчя. Тварюка плюхнулася на стільницю й витріщилася на них своїми чорними очиськами. Не замовкаючи, Beverлі звела "Вишеньку" й відтягнула гумку.

— Ні! — заревів Білл.

Дівчинка звернула до нього своє перелякане, біле обличчя. А тоді кивнула й розслабила руку. Beverлі не вистрілила, та Бен знав, що ще зовсім трохи — й куля полетіла б у щура. Вона повільно позадкувала, наштотхнулася на Бена й підскочила. Він міцно обійняв її однією рукою.

Щур пробіг стільницею, зістрибнув на землю, забіг до комори й зник з очей.

— Воно хотіло, щоб я вистрілила, — кволо промовила Beverлі. — Щоб я використала половину наших боєприпасів.

— Так, — сказав Білл. — Це т-т-типу як на п-полігоні "ФБР" у К-к-квантіко. Тебе відправляють на н-несправжню вулицю, де ви-вигулькують різні м-м-мішені. І к-к-коли замість ба-бандюка п-пальнеш у мирного г-громадянина, в тебе з-з-знімають б-бали.

— Білле, я не можу, — відказала Beverлі. — Я злажаю. На. Бери.

Вона простягнула рогачку йому, та Білл лише похитав головою.

— Beverлі, це м-м-мусиш бути т-ти.

З-за інших дверцят почувся писк.

Річі підійшов до шафи.

— Не підходь надто близько! — гримнув Стен. — Там може бу...

Річі зазирнув досередини, і його обличчя спотворило відразою. Він затраснув дверцята, і домом прокотилася мертва луна.

— Виводок, — здавалося, його зараз знудить. — Найбільший, що я... чи взагалі хто-небудь бачив, — він потер рота тильною стороною долоні. — Там їх сотні, — він подивився на них; один кутик рота трохи сіпався. — І їхні хвости... Білле, вони всі переплетені. Зв'язані, — він скривився. — Як змії.

Вони поглянули на дверцята кухонної шафи. Писк звучав приглушено, та однаково його було добре чути. "Щури, — подумав Бен, зиркнувши на сполотнілого Білла, і, понад його плече, — на посіріле Майкове обличчя. — Щурів усі бояться. І Воно це знає".

— Х-х-ходімо, — сказав Білл. — Т-тут, на Н-н-нейболт-стрит, в-веселощі ніколи н-не з-закінчуються.

Вони вийшли в коридор. Тут ширяла неприємна суміш запахів вологої штукатурки й старої сечі. Через брудні шибки Невдахи побачили свої велосипеди. Два з них, Beverлі та Бена, стояли на лапках. Біллів прихилився до чахлого клена. У Бена виникло враження, що вони знаходяться за сотню миль — наче об'єкти, які бачиш у зворотний

бік телескопа. Безлюдна вулиця з латками на асфальті, бліде, насичене вологою небо, розмірене "дзинь-дзинь-дзинь!" локомотива, що котився під'їзними рейками... усе це здавалося йому витворами уяви, галюцинаціями. Справжнім був лише цей гидкий, засмерджений і брудний коридор.

В одному кутку валялося побите скло — пляшки від "Рейнгольду".

Навпроти купи скалок лежав вогкий та роздутий журнал для дорослих. Жінка на обкладинці нахилилася над стільцем, і спідниця ззаду задерлася так, що було видно лиштву її панчох у сіточку та чорні трусики. Ця світлина не видалася Бенові сексуальною, і йому було байдуже, що її побачила й Беверлі. Від вологи шкіра жінки на фото пожовкла, папір покоцюрбився, вкривши зморшками обличчя моделі. Її хтиве підморгування стало гримасою мертвої шльондри.

(Багато років по тому, коли Бен переповідав цю історію, Беверлі раптом зойкнула, злякавши їх усіх, — вони не стільки слухали, скільки заново переживали події минулого. "То була вона! — закричала Беверлі. — Місіс Керш! Кажу вам, вона!")

І поки Бен дивився на обкладинку зі старою/молодою хвойдою, вона підморгнула йому, і тоді вульгарно повиляла задом — ну ж бо, давай!

Бена кинуло в холодний піт, і він відвернувся.

Ліворуч від них були двері. Білл штовхнув їх, і Невдахи зайшли в схожу на склеп кімнату, що, певне, колись була головною залою. З голого дроту під стелею звисали зелені пожмакані штани. Як і підвал, ця кімната здавалася Бенові більшою від своїх справжніх розмірів, завдовжки з вантажний вагон. Завеликою для дому, який вони бачили знадвору...

"О, та то було надворі", — заговорив у його голові новий голос. То був грайливий, пискливий голос, і Бен з раптовою, жаскою впевненістю зрозумів, що чує самого Пеннівайза: Воно говорило з ним по якомусь дурнуватою внутрішньому радіо. "Знадвору всі речі видаються меншими од своїх справжніх розмірів, чи не так, Бене?"

"Забирайся", — прошепотів він.

Річі повернув до нього своє напружене, бліде обличчя.

— Ти щось сказав?

Бен похитав головою. Голос зник. Це було важливо. Добре, що зник. Однак (назовні)

він усе зрозумів. Цей дім був особливим місцем — чимось на кшталт станції, однією з тих точок у Деррі, що, певне, розпорошилися по всьому місту, з яких Воно потрапляло до горішнього світу. Цей смердючий будинок з гнилими стінами, де все було неправильним. І справа не лише в тому, що дім здавався завеликим: його кути були викривлені, а перспектива — спотвореною. Бен стояв у тій кімнаті біля самих дверей, а його друзі йшли від нього, крокуючи простором завширшки з Бессі-парк... та вони віддалялися, і замість того, щоб зменшуватися, почали збільшуватися. Підлога нахилилася і...

Майк розвернувся до нього.

— Бене! — гукнув він, і Бен помітив збентеженість на його обличчі. — Доганяй, бо

загубишся!

Він ледве розчув останнє слово. Голос друга затихав так, наче решта Невдах мчали від нього на швидкісному потязі.

Зненацька злякавшись, він кинувся бігти. Позаду двері затраснулися з приглушеним стуком. Він закричав... і щось прошмигнуло повітрям одразу за ним, та так швидко, що сорочка затріпотіла. Він озирнувся — нічого. Однак це не похитнуло його віри в те, що щойно там хтось був.

Він наздогнав інших. Він захекався, важко дихав і міг заприсягтися, що пробіг щонайменше з півмилі... та коли він поглянув назад, дальня стіна зали була всього в десяти футах від нього.

Майк схопив його за плече, та так, що стало боляче.

— Налякав ти мене, чувак, — сказав він.

Річі, Стен і Едді запитально подивилися на Майка.

— Він здавався маленьким, — сказав Майк. — Наче був за цілу милю звідси.

— Білле!

Білл озирнувся.

— Маємо пильнувати, щоб усі трималися разом, — видихнув захеканий Бен. — Це місце... воно як якийсь лабіринт на карнавалі. Раз — і загубився. Гадаю, Воно хоче, щоб ми погубилися. Щоб половити нас по одному.

Білл подивився на нього, стиснувши губи в бліду лінію.

— Гаразд, — сказав він. — Т-тримаймося ра-ра-разом. Н-не в-в-відставати.

Решта Невдах кивнула у відповідь. Вони налякано скупчилися біля дверей у протилежній стіні. Стенова рука потягнулася до пташиної енциклопедії в задній кишені штанів. Едді тримав здоровою рукою інгалятора, стискаючи й розтискаючи пальці, наче хияк вагою в дев'яносто вісім фунтів, що намагається накачати м'язи за допомогою тенісного м'яча.

Білл відкрив двері, і вони побачили ще один, вузький коридор. Шпалери з завитками троянд та ельфами в зелених шапочках повідлипали від розбухлої штукатурки й звисали, наче брудні язики. На стелі, як на шкірі прадавнього діда, порозповзалися округлі плями. З укритего пилом вікна в кінці коридору лилося багнисте світло.

Зненацька коридор витягнувся. Стела зринула вверх і почала зникати, наче якась химерна ракета. Двері також вирости, розтягнувшись, немов іриска. Писки ельфів повитягувалися, зробилися нелюдськими, а їхні очі перетворилися на криваві чорні дірки.

Стен пронизливо заверещав і закрив очі руками.

— Ц-це не на-на-на-НАСПРАВДІ! — загорлав Білл.

— Неправда! — закричав до нього Стен, притискаючи до очей маленькі кулаки. — Усе це справжнє, і ти це знаєш, о, Господи, я втрачаю розум, це божевілля, божевілля!..

— Ди-ди-ДИВИСЬ! — гримнув до нього, до всіх них Білл.

Бен дивився на нього, і в голові паморочилося. На його очах Білл присів,

напружився й раптом стрибнув угору. Його стиснутий кулак ударив у пустоту, у саму порожнечу, та всі вони почули гучний ляск — "хр-рясь!" Там, де колись була стеля, вибухнула хмарка пилу... і все повернулось до норми. Коридор знову став брудним, вузьким коридором з низькою стелею. Стіни більше не тягнулися в нескінченність. Перед ними стояв Білл, тримаючись за закривавлену руку, вкриту білим борошном тиньку. На стелі, просто в нього над головою, виднівся чіткий відбиток кулака.

— Н-н-не н-н-насправді, — мовив він до Стена, до всіх них. — Ф-ф-фальшива личина. Як м-м-маска на Г-г-гелловін.

— Для тебе, може, й так, — безживно сказав Стен.

Вираз у нього був шокований, нажаханий. Він роззирнувся, наче забув, де перебуває. Дивлячись на нього, чуючи затхлий сморід, що сочився з його пор, Бен, який так зрадів Білловій перемозі, знову перелякався. Ще трохи, і Стен зламається. Ще трохи, і він заб'ється в істериці і, певне, почне верещати, і що тоді буде?

— Для тебе, — повторив Стен. — Та якби я таке спробував, нічого б не сталося. Бо... бо в тебе є твій брат, Білле, а в мене немає нікого.

Він озирнувся на залу: атмосфера там спохмурніла, згустилась і стала такою задимленою, що вони ледве розрізняли обриси дверей, крізь які вони пройшли до неї. У коридорі, де вони стояли, було світло та водночас темно і, якимсь дивовижним чином, брудно. Тут смерділо божевільням. Ельфи біснувалися на зотлілих шпалерах. Сонце било у вікно в кінці коридору, і Бен знав, що коли підійти до нього, там будуть мертві мухи... розбите скло... і що тоді? Дошки на підлозі розійдуться, і вони потраплять у мертвотну пітьму, до хапких лап? Стен мав рацію. Господи, якого біса вони полізли до Його лігва? У них же лише дві дебільні кульки та якась там рогачка!

Він побачив, як Стенова істерика перекинулася на інших, наче роздмухана палким вітром пожежа: вона розширила очі Едді, відкрила рота Беверлі (щелепа відвисла і провалля скидалося на рану), змусила Річі підсунути окуляри на носа (він ухопив їх обома руками й роззирався, наче за ним гнався сам Диявол).

Вони затремтіли, готові щомиті кинутися навтьоки. Біллова настанова триматися разом майже забулася. Вони дослухалися до того, як між їхніх вух мчали вітри паніки. Немов уві сні, Бен почув голос міс Девіс, молодшого бібліотекаря, яка читала малютам казочку: "Хто це туп-тупоче моїм мостом?" І він побачив, як зачаровані, серйозні дітлахи нахиляються ближче, і в їхніх очах бринить предковичне зачудування — подолають страховище... чи натомість Воно попоїсть?

— У мене немає нічого! — завив Стен Юріс. Він здавався дуже маленьким: ще трохи — і прослизне між дощок, наче людина-листок. — Чувак, у тебе є брат, та в мене немає нічого!

— Й-й-є! — вибухнув Білл.

Він схопив Стена, і Бен був упевнений, що зараз він його стукне. "Білле, ні, благаю, не треба, це Генрін метод, і якщо ти це зробиш, Воно зжере нас просто зараз!"

Та Білл його не вдарив. Він грубо шарпнув Стена, розвернувши до себе спиною, і вирвав книгу з кишені його джинсів.

— Віддай сюди! — закричав Стен.

На його очах забриніли сльози. Інші шоковано зіщулилися, побачивши, як спалахнули Біллові очі, — здавалося, там загорілося справжнє полум'я. Його лоб світився, наче лампа, і він наставив книгу на Стена, наче священник — хреста на вампіра.

— У т-т-тебе є твої п-п-пт-пт...

Він задер голову: на шиї канатами напнулися жили, Адамове яблуко вип'ятилося так, наче то був наконечник стріли, що застрягнув у його горлі. Бена виповнили жалість і страх за свого друга Білла Денбро, та водночас з'явилося потужне відчуття полегкості. Невже він у ньому сумнівався? Невже в когось із них були сумніви? "О, Білле, скажи це, прошу, невже не можеш?"

І, невідомо яким чином, у Білла це вийшло.

— У тебе є твої ПТАХ-ПТАХ-ПТАХ-ПТАХИ! Твої ПТАХ-ТАХ-ПТАХИ!

Він тицьнув книгу до Стенових рук. Той узяв її, тупо витріщаючись на Білла. На щоках сяяли сльози. Він схопився книгу так міцно, що пальці побіліли. Білл поглянув на нього, тоді на решту Невдах.

— Хо-хо-ходімо, — повторив він.

— А птахи спрацюють? — тихо запитав Стен хрипким голосом.

— Вони ж спрацювали у водонапірній Вежі, правда? — озвалася Беверлі.

Стен невпевнено глянув на неї.

Річі похлопав його по спині.

— Пішли, Стенятко, — сказав він. — Мужик ти чи мишеня?

— Певне, мужик, — мовив Стен тремким голосом і витер сльози лівицею. — Наскільки я знаю, миші не кладуть у штани.

Вони зареготали, і Бен міг запрягтися, що відчув, як дим відсахнувся від них, від цього звуку. Майк розвернувся.

— Та зала. З якої ми щойно прийшли. Дивіться!

Вони подивилися. Зала майже повністю потемніла. То був не дим і не газ — проста чорнота, непроникна темрява. У повітря вкрали всеньке світло. Темінь клубилася, вигиналася в них на очах, і в ній виднілися осередки, схожі на потворні обличчя.

— Х-хо-ходімо.

Вони відвернулися від півми й рушили далі по коридору. По обидва боки були троє дверей — двоє з порцеляновими ручками, а в третьої на тому місці була лише дірка від штиря. Білл узявся за першу ручку, повернув її та відчинив двері. Беверлі йшла назирці, тримаючи "Вишеньку" напоготові.

Бен сховався за ними й помітив, що інші зробили так само — вони скупчилися за Біллом, як наполохані куріпки. То була спальня. Порожня, за виключенням поплямованого матраца. На його жовтому боці виднілися іржаві привиди пружинної сітки від ліжка, що давно зникло. За єдиним вікном гойдалися й кивали соняшники.

— Нічого тут не... — заговорив Бен, а тоді матрац почав ритмічно коливатися. Зненацька тканина тріснула точно посередині. З нього ринула чорна липка рідина —

вона просякнула матрац, а тоді потекла до дверей. Потік зміївся довгими, подібними до мотузок щупальцями.

— Зачини їх, Білле! — крикнув Річі. — Зачини ці йобані двері!

Білл загрюкнув їх, озирнувся на решту й кивнув.

— Пішли.

Вони наблизилися до протилежних дверей. Білл ледве торкнувся ручки, коли з-за дешевого дерева почулося напівдзиччання-напівкрик.

9

Навіть Білл відсахнувся від того нелюдського наростаючого вереску. Беніві здалося, що цей звук може звести його з розуму. Його уява намалювала за дверима велетенського цвіркуна — щось, наче з фільму, де комахи розросталися від радіації: як у "Початку Кінця", або в "Чорному скорпіонові", або в тому жахастика про мурах у лос-анджелеській каналізації[696]. Жах прикував його до підлоги, і він не зміг би втекти, навіть якби та стрекотлива почвара розколола двері й почала мацати його величезними волохатими лапами. Краєм вуха він чув, як поряд хрипко сапає Едді.

Тон крику зростав, та він не втрачав тих стрекотливих, жучиних ознак. Білл відступив на крок — обличчя сплотніло, очі вирячилися, губи стиснулися у фіолетовий шрам під носом.

— Пристрель його, Беверлі! — почув Бен власний крик. — Стріляй крізь двері! Стріляй, поки Воно нас не схопило!

Сонце струменіло крізь брудне вікно в кінці коридору — важким, гарячковим світлом.

Повільно, немов уві сні, Беверлі зводила руку з "Вишенькою", а стрекотливе верещання гучнішало, гучнішало, гучнішало...

Та перш ніж вона натягнула гумку, Майк закричав:

— Ні! Ні! Беверлі, не треба! Бляха-муха! Та щоб я всрався!

Неймовірно, проте Майк сміявся. Він проштовхався вперед, схопився за ручку, повернув її та штовхнув двері. Вони розчинилися, вирвавшись із розбухлої рами з коротким скрипом.

— Це ж дзиччалка! Звичайна дзиччалка від вороння, ото й усе!

Кімната виявилася порожньою коробкою. На підлозі лежала бляшанка "Стерно" з відрізаним днищем та верхом. Усередині була натягнута вощена нитка; обидва її кінці стирчали з дірок у боках бляшанки, де їх колись зав'язали у вузли. І хоча вітру в кімнаті не було (єдине вікно закрите й абияк забите дошками, тому світло проникало всередину тоненькими струмочками), помилитися було неможливо — дзиччання долиняло з банки.

Майк підійшов до бляшанки та дав їй потужного копняка. Стрекіт змовк, а бляшанка полетіла в дальній кут кімнати.

— Звичайна дзиччалка, — мовив він до інших, немов вибачаючись. — Ми чіпляли їх на опудала, щоб ворон лякати. Пусте. Дешевий фокус. Та я не ворона, — Майк глянув на Білла, уже без сміху, та все ще посміхаючись. — Я й досі боюся Його. Думаю, ми всі

його боїмося, та й ми Його теж лякаємо. Сказати по правді, гадаю, Воно справді настрахане.

Білл кивнув.

— Я т-теж так г-г-гадаю, — сказав він.

Вони підійшли до дверей у кінці коридору, і поки Бен дивився, як Білл засовує палець у дірку від стержня дверної ручки, він зрозумів, що все скінчиться тут — за цими дверима не буде жодних фокусів. Запах погіршився, і відчуття двох вируючих ворожих сил зміцніло. Бен глянув на Едді — одна рука була в гіпсі й висіла на перев'язі, а здоровою правицею він стискав інгалятора. Тоді він глипнув на Беверлі, яка стояла з іншого боку — бліде обличчя, у руках затиснута рогачка, що скидалася на пташину кістку-вилочку. "Якщо нам доведеться тікати, я тебе захищу, Беверлі, — подумав Бен. — Присягаюся".

Певне, вона почула його думки, бо повернулася до нього й слабо всміхнулася. Бен посміхнувся у відповідь.

Білл штовхнув двері. Завіси глухо крикнули й замовкли. Ванна кімната... та щось із нею було не те. "Тут щось розбили, — ось що одразу подумалося Бенові. — Не пляшку з-під випивки... та що ж тоді?"

Усе було всипане білими скалками й черепками, що зловісно виблискували. А тоді до нього дійшло. Якась повна дурня й божевілья. Він засміявся. До нього приєднався Річі.

— Здається, тут у когось дупа вибухнула, — сказав Едді.

Майк теж захихотів, киваючи головою. Стен усміхнувся. Лише Білл із Беверлі залишалися так само похмурими.

Розкидані підлогою білі уламки були скалками порцеляни — то вибухнув унітаз. Зливний бачок кривобоко стояв у калюжі води. Він не впав лише тому, що туалет розташовувався в кутку кімнати, і бачок п'яно прихилився до стіни.

Вони юрбилися позаду Білла з Беверлі; під підозвами черевиків скрипіли шматки порцеляни. "Що б це не було, воно розбомбило цей бідолашний туалет к бісовій матері", — подумав Бен. Він уявив, як Генрі Баверз кидає до унітаза дві чи три своїх "М-80", загрюкує кришку й притьмом вискакує з ванної. Від цього міг статися цей катаклізм? Йому на думку спадав лише динаміт. Він бачив кілька крупніших черепків, та їх майже не було — лишилися самі друзки, схожі на стріли для духової рушниці, і вигляд вони мали зловісний. Шпалери (переплетіння троянд і танцюючі ельфи, як і в коридорі) по всій кімнаті були поцятковані темними дірочками, немов від стрілянини з дробовика, та Бен знав, що то були скалки порцеляни, заганані в стіни силою вибуху.

У кімнаті стояла ванна на звірячих лапах, і між тупими кігтями виднівся старезний бруд, що, певне, збирався там не одне покоління. Бен зазирнув до неї та побачив на дні розводи застарілого осаду й піску. Зверху висіла іржава духова лійка й сліпо дивилася вниз. Над ванною висіла прочинена аптечка, виставляючи напоказ порожні полиці, — там, де колись стояли пляшки, виднілися маленькі іржаві кола.

— Великий Білле, на твоєму місці я б не підходив! — почувся різкий голос Річі, і

Бен розвернувся.

Білл саме підходив до краю стічної діри, над якою колись стояв унітаз. Він нахилився над нею... а тоді повернувся до решти.

— Я ч-ч-чую ш-шум н-н-насосів... так с-само, й-й-як і в Пу-пу-пустовищі!

Бев підійшла ближче до нього. Бен ішов за нею назирці — і так, він чув це гупання. Однак луна спотворювала його, і шум був зовсім не схожий на звук роботи механізмів. Звучав він, як щось живе.

— Воно ви-ви-вилізло з-з-звідти, — сказав Білл. Його обличчя й досі було мертвотно-блідим, та очі палали від збудження. — Т-т-того дня Воно в-в-вилізло з-звідти, і звідт-ти ж В-воно за-завжди п-п-приходить! З к-к-каналізації!

Річі кивнув.

— Ми стояли в підвалі, та Його з нами не було — Воно спустилося по сходинках. Бо вилізти Воно могло тільки звідси.

— Це Воно таке наробило? — спитала Беверлі.

— Га-гадаю, Во-воно п-п-поспішало, — серйозно відказав Білл.

Бен зазирнув до діри. Вона мала діаметр у три фути й була чорною, як штольня. Внутрішня поверхня труби була вкрита осадом, про походження якого Бен і знати нічого не хотів. Те гупання линуло догори гіпнотичною пульсацією... і зненацька він щось побачив. Сприймав він його не фізичними очима (принаймні, не спершу), а внутрішніми, глибоко захованими в його свідомості.

Воно гналося до них, наче швидкісний потяг, виповнюючи собою весь простір труби, від краю до краю; наразі Воно мало свою власну подобу, якою б вона не була; коли Воно вилізе, одразу ж вкраде якийсь образ із їхніх голів. Воно наближалось, вилазило з чорних катакомб під землею, зі смердючих тунелів; Його очі палали хижою, жовтавою зеленню, і вони ринули догори — Воно наближалось.

Бен побачив Його очі, які спершу здавалися слабкими іскорками в пітьмі. Вони набули певної форми — вогненної, злої.

Гупання машинерії почав витісняти новий звук — "Бу-у-у-у-у-у..." З роздертої горловини труби вирвався запах нечистот — Бен відсахнувся та впав, закашлявшись і давлячись тим смородом.

— Воно наближається! — закричав він. — Білле, я Бачив Його, Воно наближається!

Беверлі звела руку з "Вишенькою".

— Добре, — сказала вона.

Щось вилетіло з труби. Бен намагався пригадати цю сутичку, першу відкриту сутичку пізніше, та згадував лише сріблясто-помаранчевий силует. Не примарний, а навпаки — дуже реальний. Бен відчував, що в ньому чаїться, ховається якась інша форма, справжня й остаточна... та його очі не могли до кінця зрозуміти, що вони бачать.

А тоді почувся крик Річі — він задкував, спотикаючись об порцеляну, і обличчя його скрутилося в закарлючку жаху:

— Вовкулака! Білле, це Вовкулака! Вовкулака-підліток! — верещав він знову й

знову.

Раптом форма заклацнулася, увійшла в пази реальності — для Бена, для всіх них. Воно, яким його бачив Річі, стало їхнім Воно.

Над дірою височів Вовкулака, розставивши волохаті лапи по обидва боки труби. Зелені очі люто витріщалися на них з Його хижого обличчя. Морда зморщилася, відкривши зуби, і з-поміж них потекла жовтава слина. Воно оглушливо заревіло. Його руки рвонулися до Беверлі; рукава Його шкільної літерної куртки[697] напнулися, наполовину відкривши волохаті передпліччя. Запах Його був гарячим, сирым і вбивчим.

Беверлі закричала. Бен стояв позаду неї. Він схопив її за блузку й відсмикнув назад із такою силою, що в неї під пахвами тріснули шви. Кігтиста рука майнула повітрям у тому місці, де вона стояла за мить до того. Беверлі позадкувала до стіни. Срібна кулька вискочила з чашечки "Вишеньки". Вона зблиснула в повітрі. Майк рухався швидше від блискавки. Він схопив кульку й повернув її Беверлі.

— Застрель його, крихітко, — сказав він абсолютно спокійним, мало не безтурботним голосом. — Застрель його зараз же.

Вовкулака голосно заревів, а тоді задер морду до стелі, і рик перетворився на виття, від якого кров стигла в жилах.

Завивання перейшло у виття. Білл зиркнув на Беверлі, і Воно кинулося до нього. Бен відштовхнув Білла, і той полетів на долівку.

— Пристрель Його! — загорлав Річі. — Заради Бога, пристрель Його!

Вовкулака плигнув уперед, і в Бена не виникло жодних сумнівів, ні тоді, ні пізніше, що Воно точно знало, хто їхній лідер. Білл — ось на кого Воно полювало. Беверлі натягнула гумку й вистрелила. Полетіла куля, і знову мимо цілі, та цього разу снаряд не вильнув. Вона промахнулася більш ніж на фут, продірявивши шпалери над ванною. Білл, чиї руки були вкриті подряпинами й порцеляновими крихтами, вилаявся.

Морда почвари смикнулася до Беверлі, і Його блискучі зелені очі впірилися в дівчинку, яка нишпорилася в кишені, шукаючи другу кулю. Не вагаючись ані хвилики, Бен затулив її собою. Джинсові шорти облягали Беверлі надто щільно. Вона вдягла їх не тому, що хотіла когось спровокувати, а просто так. Як і того дня, коли трапилася історія з Патріком Гокстеттером і холодильником. Та й носила вона тогорічну модель. Пальці зімкнулися на кульці, та вона випорснула. Беверлі знову спробувала зловити її. Впіймала. Вона дістала кулю, при цьому вивернувши кишеню — на підлогу посипалися чотирнадцять центів, два квитки з "Аладдіну" та звичайне кишенькове сміття.

Вовкулака кинувся на Бена, який стояв перед Беверлі, намагаючись захистити дівчинку, і при цьому — на лінії вогню. Почвара хижо пригнула голову, щелепи клацали. Бен сліпо простягнув руки до Нього. Реагував він миттєво, і часу лякатися просто не було. Натомість він відчував ясну злість, до якої домішувалися спантеличеність та відчуття того, що гальма реальності заскрипіли, і все зупинилося. Він учепився в грубу, скуйовджену шерсть ("Шкура, — подумав він. — Я схопив Його за шкуру") і відчув під пальцями Його череп. Він відштовхував вовчу морду щосили, та, не дивлячись на те, що він був кремезним хлопцем, Воно невблаганно сунуло вперед. Якби

Бен не позадкував до стіни, потвора перекусила б його шию.

Воно посунуло на нього. Зеленаво-жовті очі палали. Чудовисько гарчало на кожному видихові. Воно тхнуло каналізацією та ще чимось — диким і неприємним духом, подібним до смороду гнилої ліщини. Воно звело важку лапу, і Бен відскочив убік — так швидко, як тільки міг. Потужні пазури пропороли стіну, лишивши на ній чотири безкровні рани. Він ледве усвідомлював, що Річі кричить якісь слова, а Едді волає до Беверлі, щоб вона стріляла, стріляла, стріляла. Та Беверлі не послухалася. Це був її останній шанс. Та байдуже — вона збилася зробити так, щоб другої спроби було достатньо. Далі трапилося таке, чого вона більше ніколи не переживала. Холодна прозорість пронизала її зір, обриси предметів кристалізувалися, і тривимірність набула небаченої чіткості. Кольори, кути, відстань — усе тепер належало їй. Страху не стало. Вона відчула примітивну жагу мисливця, жагу до певності й остаточності. Пульс уповільнився. Істерична, тремка хватка, з якою вона тримала "Вишеньку", послабилася, а тоді зміцніла й стала природною. Вона глибоко вдихнула. Їй здалося, що легені так ніколи й не наповнялись. До неї долинали слабкі, примарні хлопки. Чим би вони не були — байдуже. Вона змістила руку вліво, чекаючи, поки страхолюдна голова Вовкулаки опиниться чітко в розвилці рогачки, під гумкою, натягнутою літерою "V".

Кігті Вовкулаки знову шугонули вниз. Бен спробував їх уникнути... та зненацька опинився в Його лапах. Воно підхопило його так, наче він був малим кошеням. Паща страховища розчахнулася.

— Покидьок...

Він тицьнув пальцем у око потвори. Воно заревло від болю і пропороло другою лапою Бенову сорочку. Хлопець втягнув живота, та один пазур черконув його по грудях до самого живота. Спалахнув пекучий біль. З рани ринула кров і залила його штани та кросівки, закапала на підлогу. Вовкулака пожбурих його до ванної. Бен вдарився головою, перед очима замиготіли зірки. Він одразу ж сів і побачив, що його живіт заюшило кров'ю.

Вовкулака крутнувся назад. З тією самою божевільною виразністю Бен помітив, що на потворі джинси "Леві Стросс". Шви розійшлися. З однієї кишені звисала зашмаркана червона бандана — такі зазвичай носять працівники залізниці. На спині Його сріблясто-помаранчевої куртки був напис "ДЕРРІЙСЬКА СЕРЕДНЯ ШКОЛА КОМАНДА КІЛЕРІВ", а нижче — "ПЕННІВАЙЗ". По центру був номер "13".

Воно знову посунуло на Білла. Він уже звівся на ноги й наразі стояв, притиснувшись до стіни, та не зводив з Нього очей.

— Беверлі, стріляй! — знову закричав Річі.

— Біп-біп, Річі, — почула вона власну відповідь — здавалося, джерело звуку знаходилося за тисячу миль від Деррі.

Раптом голова Вовкулаки опинилася там, рівно по центру вилочки. Вона прицілилася в одне зелене око й відпустила чашечку. Жодна її рука не тремтіла — вона стріляла так чітко й природно, як і тоді, коли вони по черзі цілили в бляшанки на звалищі й намагалися з'ясувати, хто з них найвправніший стрілець.

Бен якраз встиг подумати: "О, Беверлі, якщо ти промахнешся й цього разу, ми всі загинемо, а я не хочу вмирати в цій брудній ванній, та я не можу вибратися". Вона не схибила. Зненацька посередині морди з'явилося кругле око, та не зелене, а чорне: Беверлі цілилася в праве око, але промахнулася менш ніж на півдюйма.

Від Його крику — майже людського крику, в якому чулися подив, біль, страх та лють, — у Невдах позакладало вуха. Наступної миті ідеально кругла діра в Його морді зникла — її виповнила кров. Кров не текла, вона була з рани потужним потоком. Червоний фонтан забризкав Біллове обличчя, намочив його волосся. "Байдуже, — недоладно кружляло в Беновій голові. — Не хвилюйся, Білле. Коли ми звідси виберемося, ніхто нічого не побачить. Якщо виберемося".

Білл із Беверлі наступали на Вовкулаку, а позаду них чувся істеричний крик Річі:

— Стріляй в Нього, Беверлі! Вколошкой Його!

— Убий Його! — горлав Майк.

— Так, убий Його! — підключився до хору Едді.

— Убий Його! — гримав Білл; кутики губ вигнули його рот в тремтливую дугу, а волоссям текла суміш крові й жовтаво-білого порошу від штукатурки. — Убий Його, Беверлі, не дай Йому втекти!

"Кулі скінчилися, — подумав Бен, — усі вистріляли. Як це — убий Його?" Та він поглянув на Беверлі й усе зрозумів. Якщо до тієї миті його серце не належало їй без останку, тоді воно полинуло до неї. Вона знову натягнула гумку рогачки. Пальці стискали чашечку, маскуючи порожнечу.

— Убий Його! — закричав Бен і незграбно вивалився з ванної.

Його труси й джинси прилипли до шкіри від крові. Чи сильно його поранено? Він не мав жодного уявлення. Після болю від удару кігтем він майже нічого не відчував, та крові натекло страшенно багато.

Очі Вовкулаки бігали, і тепер там було стільки ж вагання, скільки й болю. З Його морди на куртку струменіла кров.

Білл Денбро посміхнувся. То була лагідна, чарівна посмішка... та очей вона не сягнула.

— Тобі не слід було починати з мого брата, — сказав він. — Беверлі, відправ це хуйло до пекла.

Непевність полишила очі потвори — Воно повірило. З плавною граційністю Воно розвернулося й пірнуло в трубу. У стрибку Воно перетворювалося. Шкільна куртка сплавилася з шерстю, і шкура втрачала колір. Форма черепа видовжилася так, наче її було зроблено з воску, який плавився й розтікався. Його тіло мінялося. На мить Бенові здалося, що він майже побачив, якою була його справжня форма, і серце завмерло в його грудях. Він хапнув повітря.

— Я прикінчу вас усіх! — заревів голос із труби — басовитий, дикий, нелюдський. — Прикінчу вас усіх... прикінчу вас усіх... прикінчу вас усіх...

Слова згасали, затихали, вицвітали в далечині... і, нарешті, вони злилися з басовитим шумом насосної машинерії, який котився каналізаційними трубами.

Дім немов осів з важким беззвучним стуком. Та Бен одразу ж зрозумів, що це не фундамент осів. Якимсь химерним чином будівля стискала, повертаючись до своїх звичних розмірів. Якою б магією Воно не користалося в домі на Нейболт-стрит, 29, аби він здавався більшим від своїх справжніх розмірів, чари також зринули. Будинок зляснувся, наче гумовий. Він знову став звичайним, засмердженим пліснявою домом без меблів, до якого іноді залазили пияки та бомжі, щоб сховатися від дощу, випити, поговорити й поспати.

Воно пішло геть.

Після його зникнення тиша здавалася оглушливою.

10

— Т-т-треба з-з-забиратися з-з-звідси, — сказав Білл.

Бен намагався підвестися. Білл підійшов до нього й подав йому руку. Беверлі стояла поряд з дірою. Вона подивилася на себе, і її холоднокрівність вимив жар, від якого всенька її шкіра немов перетворилася на одну теплу панчоку. Певне, вдихнула вона тоді справді надзвичайно глибоко. Ті слабкі хлопки видали гудзики від її блузки. Їх більше не було, жодного не було. Блузка розхристалася, і було добре видно її маленькі груди. Беверлі хутко закрилася.

— Р-р-річі, — мовив Білл. — Поможі мені з Б-б-беном. Він в-в-в...

Річі підійшов до них, а за ним і Стен із Майком. Учотирьох вони поставили Бена на ноги. Едді підчапав до Беверлі й обійняв її здоровою рукою.

— Ти молодець, — сказав він, і Беверлі залилася слізьми.

Бен зробив два широких кроки до стіни й зіперся на неї, аби знову не впасти. У голові паморочилося. Світ перед його очима то яскравішав, то бліднув. Йому хотілося ригати. Ще трохи...

Та наступної миті Білл обійняв його за плечі — його рука була дужою, і Бенові стало спокійніше.

— К-к-кепсько теб-бе пох-пох-поранено, С-с-скирте?

Бен змусив себе глипнути вниз. Виявилось, що для того, аби опустити голову та розгорнути розріз на сорочці, потрібно було ще більше мужності, ніж для того, аби зайти в цей дім. Він думав, що побачить, як його нутрощі звисають з живота, наче гротескне вим'я. На нього чекала несподіванка: кров уже майже не бігла — струмок перетворився на тонесеньку цівку. Вовкулака лишив на животі довгу й глибоку рану, та, вочевидь, не смертельну.

До них приєднався Річі. Він зиркнув на поріз, що зміївся Беновими грудьми до місця, де випиналося його черево, а тоді серйозно поглянув Бенові в обличчя.

— Скирте, ще трохи, і Воно зробило б собі підтяжки з твоїх кишок, ти в курсі?

— Та ти шо? — Бен жартівливо вирячив очі.

Деякий час вони з Річі витріщалися один на одного, а тоді одночасно вибухнули істеричним реготом, забризкавши один одного слиною. Річі обійняв Бена й погупав його по спині.

— Ми Його перемогли, Скирте! Ми Його перемогли!

— Н-н-ні, — похмуро озвався Білл. — Н-нам п-п-пощастило. За-забираймося з-з-звідси, п-перш ніж Во-во-воно не в-вирішило по-повернутися.

— А куди ми підемо? — спитав Майк.

— До П-п-пустовища.

До них підійшла Беверлі, усе ще притримуючи блузку. Щоки в неї були яскраво-червоні.

— До хатки-клубу?

Білл кивнув.

— Можна мені чиюсь сорочку? — спитала Беверлі і зашарілася ще сильніше.

Білл зиркнув униз, і його щоки також залило рум'янцем. Він відразу ж відвів очі, та в ту мить Бена кольнули гнітючі ревності, і він дізнався про одну річ: у ту секунду Білл побачив Беверлі в такому ж світлі, в якому раніше її бачив лише Бен.

Інші також глипнули на неї та одразу ж опустили очі. Річі кашлянув у руку. Стен почервонів. Майкл Хенлон відступив на крок чи два, немов насправді злякався півкола маленької груді, що виднілася під її рукою. Беверлі мотнула головою, відкинувши сплутане волосся. Вона була так само червона, та виглядала однаково чарівно.

— Я дівчина, і нічого не можу з цим удіяти. Так само як і з тим, що в мене щось збільшилося... а тепер дайте мені хто-небудь сорочку. Будь ласка.

— З-з-зараз, — сказав Білл.

Він зняв футболку, оголивши вузькі груди, ребра й обпечені сонцем, поцятковані веснянками плечі.

— Т-т-тримай.

— Дякую, Білле, — сказала вона.

На одну палку мить їхні очі зустрілися. Цього разу Білл не відвів погляду. Його очі були серйозними й дорослими.

— П-п-прошу.

"Удачі, Великий Білле", — подумав Бен і відвернувся від них. Йому боліло, боліло так глибоко, куди не дістати ні вампірові, ні вовкулаці. Та однаково була така річ, як власництво. Цього слова він не знав, а от саму концепцію знав дуже добре. Дивитися на них у ту мить було все одно, що дивитися на її груди, коли Беверлі відняла руки, аби вдягти футболку. "Коли вже так має статися... Та ти ніколи не покохаєш її так сильно, як я. Ніколи".

Біллова футболка сягала їй мало не до колін. Якби знизу не визирали її джинсові шорти, можна було б подумати, що то комбінація.

— Хо-хо-ходімо, — повторив Білл. — Н-не з-з-знаю, й-як ви, а пригод м-мені в-в-вистачило.

Виявилося, їм теж.

11

За годину всі вони сиділи в хатці-клубі. Вікна та лаз були прочинені. Усередині стояла прохолода, і того дня в Пустовищі панувала блаженна тиша. Вони сиділи мовчки — кожен поринув у власні думки. Річі й Бев передавали один одному пачку

"Марлборо". Одного разу Едді затягнувся інгалятором. Майк чхнув кілька разів, вибачився. Сказав, що підхопив застуду.

— Ото тіко й зас-студу й можете підхопити, сеньйор-ре, — привітно сказав Річі й замовк.

Бен чекав, коли божевільна інтерлюдія в домі на Нейболт-стрит набуде присмаку марення. "Воно відступить і забудеться, як нічне жахіття, — думав він. — Просинаєшся засапаний, весь у поту, а за п'ятнадцять хвилин вже й не пам'ятаєш, що тобі снилося".

Та цього не сталося. Усе, що там відбулося, починаючи з того, як він протиснувся до підвалу, й до моменту, коли Білл розбив вікно в кухні тим самим єдиним стільцем, лишалося в його пам'яті так само яскравим і виразним. То був не сон. Рана на грудях йому не наснилася, і байдуже, побачить її мати чи ні.

Нарешті Беверлі підвелася.

— Треба йти додому, — сказала вона. — Хочу перевдягтися перш, ніж мама повернеться. Уб'є, як побачить, що на мені хлопчача футболка.

— Атож, сеньйор-рито, вколошкає за милу душу, — погодився Річі. — Усі пальці повідтинає.

— Біп-біп, Річі.

Білл серйозно дивився на неї.

— Білле, футболку я поверну.

Він кивнув та махнув рукою — байдуже.

— А тобі не перепаде, як прийдеш додому без неї?

— Н-ні. В-вони м-мене все р-рівно не п-поміч-чають.

Вона кивнула і закусилася своєю повною нижньою губою — дванадцятирічна дівчинка, яка була зависокою для свого віку і просто красунею.

— Білле, а що далі?

— Н-не з-знаю.

— Це ж іще не кінець, так?

Білл похитав головою.

— Зараз Воно прагне нашої крові більше, ніж будь-коли — сказав Бен.

— Знову срібні кулі? — спитала в нього Беверлі.

Він усвідомив, що не може дивитися їй у вічі. "Беверлі, я кохаю тебе... дозволь мені бодай це. Можеш забрати собі Білла. Бери все, що завгодно. Тільки дозволь мені любити тебе. Гадаю, цього мені вистачить".

— Не знаю, — промовив він. — Можна спробувати, однак...

Він знизав плечима й замовк. Він не міг висловити свої відчуття, не міг усе пояснити — було схоже, наче вони потрапили до фільму жахів із якимсь монстром, та не зовсім. Мумія виглядала трохи інакше, і це засвідчувало її реальність. Те ж саме стосувалося й Вовкулаки. Він міг це підтвердити, бо бачив потвору так близько, як не покаже тобі ні фотозбільшення, ні "3D", адже він тримався за Його сплутану, дротяну шерсть і бачив у одному зеленому оці маленьку та злу помаранчеву цятку (помпон!). Ці почвари були... ну... вони були кошмарами, втіленими в реальність. І коли сни

проривалися в дійсність, сновидець втрачав над ними владу, і вони ставали самостійними, смертоносними істотами, здатними діяти на власний розсуд. Срібні кулі спрацювали, бо семеро дітей повірили в їхню дієвість. Та вбити Його в них не вийшло. Наступного разу воно з'явиться в новій подобі, і срібні кулі не матимуть над ним жодної влади.

"Влада, влада", — думав Бен і дивився на Беверлі. Зараз це було можна — вони з Біллом знову зустрілися поглядами, і дивилися одне на одного, немов зачаровані. Насправді, це відбувалося лише кілька секунд, та Бенові цей час здавався цілою вічністю.

"Все впирається у владу. Я кохаю Беверлі Марш, і я в її владі. Беверлі любить Білла Денбро, і вона в його владі. Проте мені здається, що й він починає закохуватись. Можливо, його зворушив вираз її обличчя в ту мить, коли вона казала, що нічого не може вдіяти з тим, що вона — дівчина. Можливо, тому що він на мить побачив її груди. Можливо, через те, як вона виглядає в певному світлі, або ж через її очі. Байдуже. Та якщо він почав закохуватися, у неї з'являється влада й над ним. У Супермена є влада й сила (окрім тих випадків, коли він поряд із Криптонітом). У Бетмена є сила і влада, хоча він і не вміє літати й не бачить крізь стіни. У моєї мами є влада наді мною, а в її боса на роботі є влада над нею. У кожного є дешиця влади... хіба що за винятком малих дітей і немовлят".

А тоді він подумав, що влада є і в них — вони можуть рюмсати доти, поки ти не зробиш щось таке, від чого вони заткаються.

— Бене, ти що, слова погубив? — спитала Беверлі.

— Га? Ні. Я думав про владу. І про силу. Про силу куль.

Білл пильно дивився на нього.

— Я загадував, звідки береться їхня сила, — сказав Бен.

— В-в-воно... — заговорив Білл, а тоді замовк.

Його обличчя набуло замисленого, незрозумілого виразу.

— Мені вже справді треба йти, — сказала Беверлі. — Побачимось, ага?

— Звісно. Приходь завтра, — сказав Стен. — Будемо ламати Едді другу руку.

Усі засміялися. Едді вдавав, немов хоче пожбурити в Стена інгалятором.

— Ну, до скорого, — сказала Беверлі й полізла нагору.

Бен глянув на Білла і побачив, що він не сміявся. На його обличчі й досі був той самий замислений вираз, і Бен знав, що перш ніж він відгукнеться, його доведеться б кликати два, а то й три рази. Він знав, над чим загадував Білл. Він і сам думатиме про це не один день. Не постійно, ні. Мама проситиме його розвішати, а тоді зняти й занести до хати свіже прання, у Пустовищі будуть ігри в квача й індіанців, а в серпні зіпсується погода й протягом перших чотирьох днів місяця вони сидітимуть удома в Річі Тозієра та різатимуться в парчізі, як навіжені, раз по раз відсилаючи один одного на початок поля й мудруючи з гральними кубиками, поки на вулиці накрапатиме дощ. А ще мати скаже йому, що, на її думку, найпривабливішою жінкою Америки була Пет Ніксон[698], і нажахано погляне, коли він скаже, що надає перевагу Мерелін Монро

(він гадав, що Беверлі була дуже на неї схожа — лише колір волосся інший). Він ласуватиме "Твінкіз", "Рінг-Дінґами" та "Девил Догами"[699] й сидітиме на задньому ґанку, зачитуючись "Лакі Старром та місяцями Юпітера"[700]. Ось що переїматиме його, поки гоїтиметься рана на його тілі (спершу вона взялася струпом, а тоді почала свербіти), бо життя триває, і хоча в одинадцять років Бен був здібним та кмітливим хлопцем, справжнього відчуття перспективи він ще не розвинув. Він міг спокійно собі жити з тим, що трапилося в домі на Нейболт-стрит. Урешті-решт, у світі повно чудес.

Однак були й миттєвості, що вибивалися з загальної картини. Він знову загадувався тими самими питаннями: Сила срібла, сила куль — звідки вона береться? Звідки береться будь-яка інша сила та влада? Як їх отримати? Як ними користатися?

Йому здавалося, що їхнє життя може залежати від цих питань. Якось уночі, коли він уже засинав, а дощ заколисував його своїм шумом, тарабанячи у вікна, йому сьїнуло, що було ще одне питання — можливо, єдине важливе питання. Воно мало справжню подобу, і він її майже побачив. Побачиш подобу — дізнаєшся її таємницю. Чи можна було сказати те саме й про силу та владу? Певне, що так. Хіба сила та влада не були перевертнями, як і Воно? Вони були дитиною, що рюмсає посеред вночі, ядерною бомбою, срібною кулею і тим, як Беверлі дивилася на Білла, а він — на неї.

Та й узагалі — що таке сила? І що таке влада?

12

Протягом наступних двох тижнів не сталося нічого цікавого.

Деррі:

Четверта інтерлюдія

Ти продуєш,

Завше не виграють.

Ти продуєш,

Завше не виграють, чуєш мене?

Бо я знаю, гарнюща,

Бо бачу — сюди лихо прямує.

Джон Лі Гукер.[701] Ти продуєш

6 квітня 1985 року

Ось що я вам скажу, друзі й сусіди: я п'яний. У сраку п'яний. Житнє віскі. Пішов до "Спа Воллі", випив першу, потім подибав до магазину на Головній вулиці. Устиг якраз за півгодини, перш ніж вони закрилися, й купив квінту віскі. Я знаю, що я надумав.

Дешево напиться ввечері й дорого заплатити вранці. Тож ось він, п'янючий ніґгер, сидить у публічній бібліотеці після її закриття, з розгорнутою книжкою та пляшкою "Старий Кентуккі" по ліву руку. "Не бреш, хай диявол плаче", — казала моя мати, однак вона забула повідомити, що іноді не можна змусити містера Ратицю плакати, особливо якщо ти тверезий. Ірландці це знають, адже відомо, що вони — Божі білі ніґгери. І хтозна — може, вони на крок попереду?

До речі, щодо випивки й диявола. Пам'ятаєте "Острів скарбів"? Старого морського вовка з "Адмірала Бенбоу". "Ми завдамо їм поразки, Джекі!" Гадаю, старий уйобок

навіть вірив у це. Налигавшись по самі вінця ромом або віскі, можна повірити в що завгодно.

Випивка й диявол. Окей.

Я іноді бавлюся думкою про те, скільки я протягнув би, якби справді опублікував деякі з цих записів, написаних пізніми ночами, якби посвітив брудною білизною Деррі. Бібліотека має таку собі раду директорів. Одинадцятро людей. Серед них є один письменник — йому сімдесят років, і два роки тому в нього трапився інсульт, тож тепер на їхніх зібраннях йому щоразу показують, де надруковано його ім'я у брошурках з денними розпорядками... а ще іноді бачили, як він виколупує з волохатих ніздрів сухі кози й обережно кладе їх до вух, наче на зберігання. Інший член ради — нахабна жінка, яка приїхала сюди з Нью-Йорка за своїм чоловіком-лікарем. Вона постійно видає скорботні монологи про те, яке ж Деррі провінційне, як ніхто тут не розуміє ЄВРЕЙСЬКОЇ ДОЛІ, та про те, як жінки мусять їхати до Бостона, аби придбати спідницю, яку не соромно було б носити. Востаннє я розмовляв з цією анорексичною кралею без посередників на різдвяній вечірці, яку влаштовувала рада півтора року тому. На вечірці вона спожила чималу кількість джину й спитала мене, чи хтось у Деррі розуміє ЧОРНУ ДОЛЮ. Я теж встиг спожити чималу кількість джину й відповів: "Місіс Гледрі, можливо, етнічність євреїв — велика таємниця, та ніг'єрів розуміють у всьому світі". Вона похлинулася джином і відвернулася, крутнувшись так рвучко, що спідниця хилитнулася і майнули її трусики (не надто цікаве видовище — краще б на її місці була Керол Деннер!). Ось так закінчилася моя остання неформальна розмова з місіс Рут Гледрі. Невелика втрата.

Інші члени ради походили від лісових магнатів. Їхня підтримка бібліотеки — це спокутування спадкової провини: вони з'гвалтували ліси, а тепер опікуються книжками так само, як могло б заманутися змушненому розпуснику подбати про байстрюків, яких він бездумно наплотив у молоді роки. То їхні діди й прадіди розсунули ноги лісів на північ од Деррі з Бангором та з'гвалтували сокирами й кондаками[702] дівчат-незайманок у зелених сукнях. Вони різали, рубали, обсікали й не думали про зайве. Вони розірвали дівочу плівку тих могутніх лісів, ще коли Гровер Клівленд[703] був президентом, і довершили справу раніше, ніж у Вудро Вілсона трапився інсульт[704]. Ці сп'янілі бандити гвалтували великі ліси, запліднюючи їх обрубаним гіллям та пеньками ялиць, і перетворили Деррі з млявого кораблебудівного містечка на галасливий хонкі-тонк[705], де салуни працювали 24 години на добу, а повії обслуговували клієнтів від смеркання до світання. Один старий лісоруб, Егберт Торогуд, котрому вже стукнуло дев'яносто три роки, якось розповідав мені про те, як відгойдав худющу хльорку в борделі на Бейкер-стрит (цієї вулиці вже не існує — на тому місці, де вирувала й гомоніла Бейкер-стрит, виріс тихенький спальний район для середнього класу).

"Лише тоді, як спустив у неї, мені доперло, що вона лежить у малаф'яній калюжі з дюйм завглибшки. Ті вахлі вже мало не на драглі перетворилися. "Кралечко, — кажу, — ти що, геть за собою не дивися?" Вона глипнула туди й каже: "Якщо хочеш ще разок,

то візьму свіже простирадло. Гадаю, в отій оно шафі, шо в калідорі, є два рядна. До дев'яти-десяти я ше дивлюсь, куди лягати, та після півночі пизда вже така заніміла, що в цей час могла б бути й в Елсворті[706] — геть не чую". Тож он яким був Деррі в перші двадцять із гаком років двадцятого століття — лише гармидер, бухло й трах. Щойно в квітні скресала крига й до самих заморозків у листопаді Пенобскот і Кендаскіґ були запруджені лісом. Бізнес помлявішав у двадцятих, коли скінчилася Перша світова, і без листяних дерев зовсім укляк у часи Депресії. Лісові магнати поклали гроші в бостонські та нью-йоркські банки, які вціліли після Краху[707], та полишили економіку Деррі напризволяще. Ці багатії поховалися у свої вишукані домівки на Західному Бродвеї та відправили дітей у приватні школи в Нью-Гемпширі, Массачусетсі та Нью-Йорку. А далі жили собі на відсотки та завдяки політичним зв'язкам.

Сімдесят із гаком років по тому, як Еґберт Тороґуд полюбився з доларовою шльондрою в спермозному ліжку на Бейкер-стрит, їхнє головування полишило по собі лише пустки в Пенобскоті та окрузі Арусток, а ще величні вікторіанські будинки вздовж двох кварталів на Західному Бродвеї... і, звісно ж, мою бібліотеку. Хоча слід зауважити, що той гарний народ із Західного Бродвею хутко забере в мене "мою бібліотеку" в ритмі джиги (навмисна гра слів), якщо я опублікую щось про "Легіон гідності", пожежу в "Чорній мітці", страту банди Бредлі... або про справу Клода Еру та "Срібного долара".

"Срібним доларом" називалась пивниця, і те, що можна було б назвати найхимернішим масовим убивством за всю історію Америки, трапилося там у вересні 1905 року. У Деррі ще є кілька ветеранів, котрі запевняють, що пам'ятають цей випадок, та я по-справжньому довіряю лише оповідці Тороґуда. Йому тоді було вісімнадцять.

Тороґуд зараз живе в притулку для старих "Полсон". Він беззубий, а його акцент жителя з долини Сейнт-Джон став таким сильним, що, можливо, лише інший старожил Мейну міг зрозуміти, що він каже, якщо записати мову старого фонетично.

Сенді Айвз, фольклорист із Мейнського університету, котрого я вже згадував на цих буремних сторінках, допоміг мені перекласти мої аудіозаписи.

За словами Тороґуда, Клод Еру був "тшим мочним канаським хвойтиним шином ж ошами шо балушацця на тепе як ото кояші ф мішяччім шяйві".

(Переклад: "Цим моцним канадським хвойдиним сином з очами, що балушаться на тебе, як ото конячі в місячнім сяйві".)

Тороґуд казав, що він — та й усі, хто працював з Еру — уважав того мужика хитрющим, як пес, котрий краде курчат... тому його поява в "Срібному доларі" з сокирою видалася такою вражаючою. Бо на Еру то було зовсім не схоже. До того часу лісоруби в Деррі вважали, що Еру був більше схильний до підпалів у лісах.

Літо п'ятого року було довгим та спекотним, тож у лісах часто ставалися пожежі. Найбільша пожежа трапилася в гейвенському Великому індіанському лісі — згодом Еру зізнався, що влаштував той підпал за допомогою свічки, котру він поставив на купу цурпалок і дерев'яних обрубків. Та пожежа спопелила двадцять тисяч акрів доглянутих

дерев, а дим було чути навіть у диліжансах, які виїжджали на вершечок Горбатого Пагорба в Деррі — за тридцять п'ять миль од вогню.

Навесні того року було багато балачок про об'єднання в профспілки. Організацією займалося четверо лісорубів (не те щоб було кого організовувати; мейнські роботяги були проти спілок тоді, не схвалюють їх і зараз), і Еру був одним із них — мабуть, він убачав у своїй громадській діяльності можливість похизуватися, поплескати язиком та попиячити на Бейкер та Іксчейндж-стрит. Еру та трійко його поплічників називали себе "організаторами", а лісові барони нарекли їх "заводіяками". До дверей їдалень у лісових таборах біля Монро, Гейвен-віллідж, самнерської[708] плантації та Міллінокет поприбивали оголошення, у яких лісорубів повідомляли, що кожного, хто розводитиметься про спілку, буде негайно звільнено.

У травні того року біля Трепхем Нотч спалахнув короткий страйк, і хоча його розігнали страйколоми та "міські констеблі" (розумієте, ця деталь дуже цікава, оскільки там було близько тридцяти "міських констеблів", які вимахували сокирищами й розчереплювали голови, та до того травневого дня Трепхем Нотч — за переписом 1900 року там проживало 79 осіб — не мав жодного констебля, принаймні мешканці селища про них не знали), Еру та його друзі-організатори вважали це великою перемогою для їхньої спільної справи. Отож вони завітали до Деррі, щоб напиться та проявити свої організаторські (або заводіяцькі) здібності — дивлячись, чий бік вам більше до вподоби. Хай там як, але вони добряче спрагли від такої роботи. Вони хильнули мало не в кожному барі на Пекельній ділянці, а кінцевою зупинкою для них став сонливий "Срібний долар" — там вони сиділи, обійнявшись за плечі, такі п'янючі, що не бачили, куди сцяли; сиділи та й горлали спілчанських пісень упереміш із голосінням на кшталт "Моя мати дивиться на мене з небес", хоча сам я гадаю, що, коли б ті матері побачили своїх синів у такому стані й відвернулись, їм би ніхто не дорікнув.

За словами Егберта Тороґуда, єдине, що могло втягнути Еру в профспілковий рух, — це Дейві Гартвелл. Гартвелл був головним "організатором" (чи "заводіякою"), а Еру його дуже любив. Та й не лише він: більшість чоловіків із їхньої когорти міцно й пристрасно любили Гартвелла тією любов'ю, котру чоловіки бережуть для представників власної статі з таким потужним магнетизмом, що робив їх мало не богами. "Деффі Адвелл буф с тих шоловікіф, коі похотжають с вихлядом, наше ім налешить піфсемлі, а решта швіу й вухикуути не нафашуєцця", — казав Тороґуд.

(Переклад: "Дейві Гартвелл був із тих чоловіків, котрі походжають з виглядом, наче їм належить пів-Землі, а решта світу й бухикнути не наважується".)

"Він буф по-швоєму великхим шоловіком, шо п там не кажали. Ф ньому фшувалашя шила, ф його мофі та ході фшувалашя хітьність. Не те щоб він буф хо'ошим шоловіком, але великхим — так, буф".

Еру підтримав Гартвелла в організації спілки з тієї ж причини, з якої він підтримав би його, навіть якби тому заманулося зайнятися суднобудівництвом у Брюері чи Басі[709], або зводити мости у Вермонті[710], або спробувати повернути на захід "Поні Експрес"[711], байдуже. Еру був так само хитрющим, як і злим — гадаю, ці його

потужні якості перешкоджали появі бодай якихось хороших рис. Та буває, що людина, котра за все життя нікому не довірилась і котрій так само ніхто не вірить, що самітник (або Невдаха), котрий або сам вибрав собі таку роль, або затаврований суспільною думкою, знаходить друга або кохану людину й живе задля цієї особи так, як пес живе задля свого хазяїна. Приблизно такі стосунки були між Еру та Гартвеллом.

Що б там не було, а в готелі "Брентбуд Армз", котрий лісоруби звали тоді "Плавучим собацюрою" (походження його назви загубилося в літах — навіть Егберт Торогуд не пам'ятає), заночували четверо наших активістів. Зареєструвалися четверо, жоден не виселився. Одного з них, Енді ДеЛессепса, більше ніколи не бачили, та якщо вірити історії, ймовірно, що він приємно та комфортно прожив решту життя в Портсмуті. Одначе мене беруть сумніви. Двох інших "заводіак", Емзела Бікфорда та самого Дейві Гартвелла, помітили в Кендаскіг — пливли собі долілиць. Бікфордові бракувало голови — хтось відтяв її, махнувши дворучною сокирою. У Гартвелла не було обох ніг, і люди, які його знайшли, божилися, що зроду-віку не бачили на людському обличчі навіть подібного виразу жаху та болю. Щось розтягнуло йому рота й надуло щоки, і коли його перевернули та розтулили мерцю рота, в мул висипалися сім пальців з його ніг. Дехто гадав, що решту пальців він втратив за роки праці в лісах, інші ж вважали, що Гартвелл проковтнув їх перед смертю.

До сорочок тих двох було пришпилено по папірцю з написом "СПІЛКА".

Увечері 9 вересня 1905 року відбулося слухання суду у справі "Срібного долара", та Клод Еру не з'явився на нього, тому ніяк дізнатися, як йому вдалося оминати долю, котра спіткала його товаришів тої травневої ночі. Можемо лише гадки гадати. Він дуже давно нікому не підкорявся, знав, як хутенько зникнути, і, мабуть, напрацював чуйку, як у дворняг: давати драла, перш ніж запахне смаленим. Але чому ж тоді він не прихопив із собою Гартвелла? Чи його завели до лісу разом з іншими "агітаторами"? Можливо, вони тримали його наостанок, а він утік, поки крики Гартвелла (з кожним устромленим до рота пальцем вони приглушувались) відлунювали в темних хащах та полохали пташок. Напевне сказати не можна, проте серце підказує, що правдивим є саме останній варіант.

Клод Еру став людиною-привидом. Він міг зайти до табору в долині Сейнт-Джон, стати в чергу в їдальні з іншими лісорубами, взяти тарілку з рагу, з'їсти його та зникнути раніше, ніж хто-небудь устиг зрозуміти, що він не з тамтешніх. Кілька тижнів по тому він з'явився в барі у Вінтерпорті та почав розбалакувати про спілку й клястися, що помститься негідникам, котрі вбили його друзів, — найчастіше він згадував імена Гамільтона Трекера, Вільяма Мюллера та Річарда Бові. Усі вони жили в Деррі, а їхні будинки з гостроверхими двосхилими дахами стоять на Західному Бродвеї донині. Через кілька років вони та їхні нащадки сплять "Чорну мітку".

Поза всякими сумнівами, були люди, котрі хотіли б засадити Клода Еру за ґрати, особливо після стількох пожеж у червні. Та, хоча його бачили часто, він діяв швидко й відчував небезпеку, наче звір. Якщо вірити тому, що я дізнався, офіційного ордера на його арешт не видавали, й поліція в цю справу не втручалась. Можливо, боялися того,

що Еру може розпаткати зайве, якщо його притягнуть до суду за підпали.

Хай там як, а того року ліси на околицях Деррі та Гейвена палали цілісіньке літо. Зникали діти, почастишали бійки та вбивства, і запона страху, так само реальна, як і сморід диму на Горбатову Пагорбі, огорнула місто.

Першого вересня нарешті пішов дощ і лив цілий тиждень. Центр Деррі затопило, і це нікого не здивувало, проте великі будинки на Західному Бродвеї стояли вище, і, певне, їхні мешканці полегшено зітхали. "Хай той навіжений канадюра ховається собі по лісах усю зиму, якщо так цього хоче", — мабуть, так вони собі говорили. Цього літа він свою роботу вже зробив, і ми зловимо негідника раніше, ніж пеньки підсохнуть наступного червня.

А потім настало 9 вересня. Не можу пояснити, що трапилося. Торогуд теж не може, та й, наскільки я знаю, ніхто не може. Тож краще я розповім про самі події.

У сонливому "Срібному доларі" було повнісінько лісорубів, які цмулили пиво. Надворі вже сутеніло й потроху залягала імлиста темрява. Тьмяно-срібна Кендаскіґ розбухла й розлилася у своєму каналі від краю до краю, і, зі слів Егберта Торогуда, віяв осінній вітерець — такий, "що знаходить дірку в шта'ах і дме прямо в шраку". Дороги перетворилися на bagno. У глибині зали за одним столом точилася гра в карти. Там сиділи люди Вільяма Мюллера. Мюллер був співвласником залізничної компанії "ГС та ВМ", а крім того, ще й лісним бароном, котрому належали мільйони акрів із найкращою деревиною. А чоловіки, що обсіли той застелений цератою стіл, були лісорубами й залізничними поліцаями[712] за сумісництвом та ходячою небезпекою на повну ставку. Двоє з них, Тінкер МакКатчен та Флойд Колдервуд, відсиділи в тюрмі. З ними були Летроп Раунде (його прізвисько було таким же таємничим, як і назва готелю "Плавучий собацюра", а кликали його "Ель Катуюком"), Девід "Стаґлі" Ґренье та Едді Кінг — бородань, чиї окуляри були мало не такими ж товстими, як і його черево. Скидалося на те, що дехто з них провів останні два з половиною місяці, визируючи Клода Еру. Хоча й немає жодних доказів, так само ймовірним було й те, що вони були на різницькій вечірці в травні, коли прикінчили Гартвелла та Бікфорда.

Торогуд розповідав, що в барі було людно: чоловіки пиячили, вихиляючи пиво та заїдаючи барним ланчем, і заляпували вкриту тирсою земляну долівку.

Відчинилися двері, і зайшов Клод Еру. У руках він тримав лісорубну сокиру з двосічним лезом. Еру підійшов до шинкваса й ліктями розсунув собі місце. Егберт Торогуд стояв ліворуч від нього; він казав, що від Еру тхнуло, як від смаженини зі скунса. Бармен приніс йому келих пива, миску з двома звареними круто яйцями та сільничку. Еру дав йому дводоларову купюру й згорнув решту (долар і вісімдесят п'ять) у кишеню своєї робочої куртки. Він посолив яйця та з'їв їх. Потім він посолив своє пиво, вицмулив його й відригнув.

— На вулиці більше місця, ніж тут, Клоде, — сказав Торогуд так, наче все те літо половина крем'язнів північного Мейну не шукала Еру.

— А знаєш, це правда, — сказав Еру. Однак із вуст канадця це прозвучало так: "А знаєш, се прафта".

Він замовив ще один келих пива, випив його, знову відригнув. Балачки за шинквасом точилися собі далі — не було тієї тиші, як показують у вестернах, коли негідник або герой заходить до бару, хряснувши дверцятами, і зловісно роззирається довкола. Кілька чоловіків гукнули його. Клод кивав та махав у відповідь, однак не посміхався. Торогуд розказував, що Еру поводився так, наче був уві сні. За дальнім столиком тривала гра в покер. Роздавав Ель Катук. Ніхто не потурбувався повідомити гравців, що в барі з'явився Клод Еру... хоча важко сказати, чому вони продовжували грати, не усвідомлюючи потенційно смертельної небезпеки, коли їхній стіл стояв усього за двадцять футів од Клода, а його ім'я не раз горлали на весь бар. Та саме так усе й було.

Покінчивши з другим келихом пива, Еру перепросив у Торогуда, взяв свою дворучну сокиру й пішов до стола, за яким Мюллер та його хлопці різалися в п'ятикартковий стад[713]. А тоді заходився рубати.

Флойд Колдервуд щойно налив собі стакан житнього віскі й саме ставив пляшку на стіл, коли поряд з'явився Еру й відтяв йому кисть руки. Колдервуд поглянув на руку й заволав — вона все ще тримала пляшку, однак тепер кисть сполучалася із зап'ястком лише вологим хрящем та обвислими венами. На мить відрубана кисть ще міцніше стисла пляшку, а потім відпала від неї, наче дохлий павук. З рани ринула кров.

За шинквасом хтось зажадав ще пива, а інший чоловік спитав у бармена (звали його Джоунсі), чи той досі фарбує волосся.

— Ніколи цим не займався, — відрубав Джоунсі. Він пишався своїм волоссям.

— А в "У мамці Кортні" одна хльорка казала, що волосня в тебе біла, як сніг, — сказали йому.

— Вона збрехала, — відказав Джоунсі.

— То скинь штани й покажи, — докинув лісоруб на прізвище Фокленд, з яким Егберт Торогуд змагався у випивці до того, як до бару зайшов Еру. Це викликало загальний регіт.

Позаду них кричав Флойд Колдервуд. Кілька чоловіків, зіпершись на шинквас, ліниво глянули в той бік, саме вчасно, щоб побачити, як Еру заганняє лезо сокири в голову Тінкера МакКатчена. Тінкер був здорованем із чорною бородою, що вже почала сивіти. Він трохи встав — кров струмками збігала його обличчям — і гепнув назад. Еру висмикнув сокиру з його голови. Тінкер почав було знову вставати, але Еру знову махнув сокирою, і вона встряла лісорубові в спину. Пролунало це так, наче хтось впустив на килим жмут вогкої білизни. Тінкер повалився на стіл, карти висипалися з його руки.

Решта гравців репетували й голосили. Так само волаючи, Колдервуд намагався взяти відрубану правіцю лівою рукою, тоді як життєдайна кров бігла з рани нестримним потоком. У Стаглі Ґренє було те, що Торогуд назвав "хвять-пістолем" (він мав на увазі пістолет у наплічній кобурі), і той безуспішно намагався вихопити зброю. Едді Кінг спробував підвестися, але впав зі стільця, приземлившись на спину. Поки він зіп'явся на ноги, Еру переступив Едді, ставши ногами по обидва боки його тулуба, і

замахнувся сокирою. Кінг заверещав і виставив руки в захисному жесті.

— Благаю, Клоде, я одружився тільки минулого місяця! — скрикнув Кінг.

Сокира опустилася, і її лезо майже повністю занурилося в чималий живіт Кінга. Кров бризнула аж до самих балок на стелі. Едді почав звиватися, наче велетенський краб. Клод витягнув із нього сокиру так, як це роблять досвідчені лісоруби, коли висмикують лезо з хвойного дерева, попередньо розгойдавши його, аби деревина послабила смолисту хватку. Щойно вивільнивши сокиру, він знову замахнувся, піднявши зброю над головою. А тоді рубонув ще раз, і Едді Кінг замовк. Однак Еру на цьому не зупинився: він заходився шматувати Кінга, наче дрова рубав.

За шинквасом розмова йшла вже про те, якою буде зима. Віреон Стенчфілд, фермер із Пальміри[714], запевняв, що м'якою, бо осінні дощі вип'ють весь сніг, і він свято в це вірив. Елфі Ноглер, котрий мав ферму на Ноглер-ровд у Деррі (зараз її вже немає: там, де Елфі Ноглер колись вирощував горох та квасолю з буряком, зараз пробігає міжштатна магістраль завдовжки 8,8 милі, цілих шість смуг), не погодився. Елфі наполягав на тому, що зима буде така, що йой, мамцю. Він сказав, що нарахував на одній волохатій гусені аж цілих вісім кілець — нечувана кількість! Інший чоловік балакав тільки про лід, ще один — про багнюку. Звісно ж, згадували завірюху 1901 року. Джоунсі запускав по стільниці тарілки з вареними яйцями та келихи з пивом. Позаду них верещання не вгавало, а кров текла річкою.

На цьому місці я вимкнув диктофон і спитав:

— Як це могло статися? Ви хочете сказати, що не знали, що там відбувалося, або знали, але вирішили не зважати, чи що?

Підборіддя Торогуда опустилося до верхнього гудзика на поплямованій їжею сорочці, брови зсунулися. Він довго-довго мовчав. Надворі стояла зима, і я чув, нехай і дуже слабо, зойки та сміх дітей, що каталися з гірки в МакКаррон-парку. Тиша в маленькій, захаращеній, пропахлій ліками кімнаті Торогуда тягнулася так довго, що я вже збирався повторити запитання, коли він відповів:

— Знали. Але це не мало значення. Це була своєрідна політика. Ага, щось типу того. Типу міського управління. Тож краще дати тим, хто розуміється на політиці, займатися політикою, а тим, хто знається на міському управлінні, — управлінням. А такі речі краще робляться, якщо в них не вмішується робочий народ.

— То, може, ви насправді говорите про фатум, але боїтеся зізнатися про це вголос? — зненацька спитав я. Питання просто вискочило з мене, і, звісно ж, я не сподівався, що Торогуд, будучи тупуватим, старим та неосвіченим, відповість на нього... Проте я не здивувався, коли він це зробив.

— Ага, — промовив він. — Мабуть.

Тож поки чоловіки за шинквасом собі балакали про погоду, Еру рубав. Стаглі Гренє нарешті дістав свого "хвать-пістоля". Сокира саме летіла вниз, аби відтяти ще шматочок від Едді Юнга, який уже й так був розчленований. Куля, якою стрелив Гренє, втрапила в лезо сокири, висікла іскру й зі свистом кудись зрикошетила.

Ель Катук звівся на ноги й почав задкувати. Він усе ще тримав у руках колоду, з

якої здавав карти, а карти сипалися знизу колоди й падали додолу. Клод рушив до нього. Ель Катук простягнув руки. Стаглі Гренє стрельнув ще раз, однак схибив ярдів на десять.

— Клоде, стривай, — промовив Ель Катук. Торогуд сказав, що скидалось на те, наче Катук намагався посміхнутися. — Мене з ними не було. Я в це ніяким боком не влізав.

Еру лиш загарчав.

— Я був у Міллінокеті, — сказав Ель Катук, і його голос зірвався на крик. — Я був у Міллінокеті, присягаюся іменем матері! Спитай кого завгодно, якщо мені не вірииииш..

Клод замахнувся закривавленою сокирою, і Ель Катук пожбурих залишки колоди йому в обличчя. Сокира зі свистом опустилася. Ель Катук пригнувся. Лезо вгрузло в дерев'яні дошки, якими була обшита задня стіна "Срібного долара". Ель Катук спробував утекти. Клод висмикнув сокиру й устроїв держак між кісточки Раундса. Ель Катук гепнувся на підлогу. Стаглі Гренє знову вистрелив в Еру — цього разу йому більше пощастило. Він хотів поцілити в голову оскаженілого лісоруба, та куля влучила Еру в м'ясисте стегно.

Тим часом Ель Катук повз до дверей, перебираючи ногами й руками; волосся звисало йому на обличчя. Гарчачи й белькочучи, Еру ще раз махнув сокирою, і наступної миті відрубана голова Ель Катук вже котилася всипаною тирсою підлогою, а з-поміж зубів у нього чудернацько стирчав язык. Голова стукнулася об ногу лісоруба на ім'я Варні, котрий мало не весь день провів у "Доларі" й доти вже так по-королівському налигався, що не розумів, на морі він чи на землі. Варні буцнув чоботом ту голову, навіть не глянувши, що то було, і крикнув Джоунсі, щоб той приніс йому ще одне пиво.

Ель Катук проповз іще три фути, поливаючи свій шлях кров'ю, що під високим тиском біла з обрубка його шиї, а тоді тіло усвідомило смерть, впало й завмерло. Тож полишився сам Стаглі. Еру розвернувся до нього, та Стаглі забіг до вбиральні й замкнувся.

Ревучи й викрикуючи нісенітниці, Еру розрубав двері; з підборіддя в нього котилася слина. Він ступив досередини, та, хоча у вогкому закутку й не було вікон, Стаглі щез. Еру завмер на мить, — голова опущена, потужні руки вимашчені й заляпані кров'ю, — а потім заволав і відкинув перекриття з трьома дірками. І саме вчасно, аби побачити, як під щербатою дошкою, прибитою знизу туалетної стіни, зникають чоботи Стаглі. Весь у лайні, Стаглі Гренє біг Іксчейндж-стрит і волав, що його вбивають. Він пережив ту різницьку вечірку в "Срібному доларі", — власне, єдиний, хто пережив, — однак наслуховавшись за три наступні місяці жартів про те, як саме йому вдалося порятуватися, він назавжди полишив Деррі та його околиці.

Еру вийшов з вбиральні й став там, важко дихаючи, наче бик після ривка: весь закривавлений, голова опущена, сокира в міцно стиснутих руках.

— Закрий двері, Клоде, бо та діра смердить, аж у носі крутить, — сказав Торогуд.

Клод кинув сокиру й зробив, як просили. Він копнув геть одну з відрубаних ніг Кінга й пішов до столу з розкиданими по ньому картами, за яким кілька хвилин тому

сиділи його жертви. А потім він просто сів та поклав голову на руки. Розмови й пиятика в барі спокійно точилися далі. За п'ять хвилин по тому в бар почали заходити нові люди, а з ними з'явилися й три помічники шерифа (головним був батько Лола Мейкена, і коли він побачив те місиво, в нього стався серцевий напад, і його довелося забрати до кабінету лікаря Шратта). Вони вивели Клода Еру з бару. Він поводився сумирно й скидався на сновиду.

Того вечора всі бари на Іксчейндж та Бейер-стрит роїлися й гуділи від новин про побоїще. Почав роздуватися праведний, п'яного ґатунку гнів, і коли закрилися бари, більш ніж сімдесят чоловіків рушили до центру міста, де стояв будинок суду. У них були ліхтарі й смолоскипи. Хтось мав із собою рушниці, хтось — сокири, хтось — багри з кондаками.

Шериф округу мав прибути з Бенгора на обідньому диліжансі лише наступного дня, а Ґус Мейкен лежав у лікаря Шратта з серцевим нападом. Двійко помічників шерифа, котрі різалися в крибідж[715] у його офісі, почули галас і швиденько забралися звідти. П'яниці увірвалися туди та витягли Клода Еру з його камери. Він майже нічого не сказав — вигляд він мав очманілий, приголомшений.

Вони взяли Еру на плечі, наче уславленого футболіста, й понесли його до Канал-стрит, а там повісили на старому в'язі над самісіньким Каналом. "Він був такий отетерілий, що ногами хвицнув разів зо два, й по всьому", — сказав Еґберт Тороґуд. Якщо вірити записам, у цій частині Мейну те лінчування було єдиним за всі роки. Мабуть, зайве казати, що в "Деррі Ньюз" про нього й не згадали. Серед лінчувальників було багато з тих, хто спокійно собі пиячив, поки Еру займався своїми справами в "Срібному доларі". До півночі в них уже змінився настрій.

Я поставив Тороґуду своє останнє запитання: чи помітив він когось незнайомого того вечора? Таку собі білу ворону, яка впадала б в око дивакуватістю, смішною, навіть клоунською зовнішністю. Хтось із тих, хто пиячив у барі з обіду; хтось, хто перетворився на підбурювала того вечора, ближче до ночі, коли зайшла мова про лінчування.

— Може, хтось такий і був, — відказав Тороґуд. Він тоді вже стомився й куняв, бо саме мав поспати після обіду. — Було це давненько, містере. Дуже давно.

— Але ж децо ви пам'ятаєте, — сказав я.

— Пам'ятаю, що було подумав, наче десь під Бенгором проводили сільський ярмарок, — мовив Тороґуд. — Того вечора я ще випив у "Кривавому відрі". "Відро" було за шість дверей од "Долара". І там був чолов'яга... такий веселун... робив сальто, ходив перевертом по підлозі... жонґлював чарками... фокуси-покуси... клав чотири десятицентовики собі на лоба, і вони там лишалися... всякі такі кумедні штуки...

Його кістляве підборіддя знову почало опускатися йому на груди. Тороґуд хотів заснути прямо там. Він почав пускати бульбашки слини з куточків рота, де зморщок було стільки ж, як у жіночому гаманці для дрібних грошей.

— Я ще бачив його кілька разів відтоді, — сказав Тороґуд. — Мо', тієї ночі він так добряче розважився... що вирішив лишитися.

— Атож, лишитися, він тут вже давно ошивається, — відказав я.

У відповідь він захропів. Торогуд заснув у своєму кріслі біля вікна, де на підвіконні вишикувалися солдати на варті похилого віку: пігулки та пляшечки з ліками. Я вимкнув диктофон і дивився якийсь час на цього дивного мандрівника в часі, котрий прибув сюди з року 1890 чи близько того, і він пам'ятав епоху без автівок, електроенергії, літаків і штату Арізони[716]. Пеннівайз теж був там, диригував ними, скеровуючи до чергового бучного жертвоприношення — просто ще одного з низки подібних випадків із довгої деррійської історії бучних жертвоприношень. І та різанина у вересні 1905 року започаткувала період жаху, який включав у себе також і вибух на ливарні Кіченера, що трапився у великодню неділю наступного року.

З цього впливають деякі цікаві (і, наскільки мені відомо, життєво важливі) питання. Наприклад, чим Воно насправді харчується? Я знаю, що деякі діти були частково з'їдені, — принаймні, на них були сліди від укусів — та, можливо, саме ми спонукаємо до того Воно. Звісно ж, з самого малечку нам розказують, що, коли чудовисько ловить тебе в дрімучому лісі, воно тебе зжере. Мабуть, це нам видається найгіршим, що тільки можна уявити. Та в дійсності такі страхіття живляться вірою, чи не так? Мене невідворотно підводить до ось якого висновку: їжа може підтримувати в ньому життя, та джерело сили Воно — не їжа, а віра. А хто ще здатен вірити так, як вірить дитина?

Та є одна проблема: діти виростають. Сила церкви підтримується й оновлюється за допомогою періодичних ритуалів. Так само й у Деррі. Чи може бути правдою, що Воно захищається просто тим, що діти перетворюються на дорослих, а вони втрачають здатність вірити або ж їх калічить щось на кшталт духовного артриту, котрий вражає їхню уяву?

Так. Гадаю, справа саме в цьому. Тож, якщо я зателефоную їм, скільки вони пам'ятатимуть? Чи віритимуть вони? Чи вистачить тої віри, щоб покінчити з цим жахом? Або ж її буде вдосталь лише для того, щоб наразитися на смерть? Усіх їх прикликали — це я знаю напевне. Усі вбивства з нового циклу були відгуком на цей поклик. Ми вже двічі мало не прикінчили Воно й урешті загнали глибоко в його заповідні тунелі, його мисливські угіддя, його смердючі нори під містом. Та гадаю, що Воно знає ще одну таємницю: хоча Воно й безсмертне (або майже безсмертне), та ми — аж ніяк. Йому лише потрібно було зачекати, поки внеможливився той акт віри, котрий перетворював нас на потенційних убивць монстра й, водночас, — його джерело сили. Двадцять сім років. Мабуть, це був лише час його сну — для нас це було б усе одно що задрімати після обіду, період якраз достатній, щоб освіжитися. Та коли Воно прокинеться, то буде таким самим, а в нас промине третина життя. Наш світогляд звузився, а наша віра в магію, завдяки якій ця магія оживала, затерлася так само, як надвечір тьмяніє новеньке взуття, коли ходив у ньому цілісінський день.

Навіщо кликати нас назад? Чому б просто не дати нам померти? Тому що ми мало не вбили Його, і тому що, гадаю, Воно злякалося. Тому що Воно жадає помсти.

Тож тепер, коли ми вже не віримо в Санта-Клауса, в Зубну фею, у Гензеля з

Гретель або в троля під мостом, Воно готове до зустрічі з нами. "Гайда сюди, — каже Воно. — Гайда сюди, владнаємо нашу деррійську суперечку. Беріть із собою ваші паці, марбл[717] та "йо-йо"! Пограємося. Гайда сюди й подивимося, чи ви досі пам'ятаєте найпростішу в усьому світі річ: як воно — бути дитиною з міцною вірою, а отже, дитиною, яка боїться п'їтьми".

По останньому пункту я беру тисячу очок: я боюся. Як же я в біса боюся...

Частина п'ята

Ритуал Чуді[718]

Цього не зробити. Вода

Згноїла фіранки. Вічка

Розлізлись. Зніми плоть

З машинерії, не будуй

Мостів. Крізь яке повітря

Летітимеш над континентами?

Хай слова падають, як хочуть, —

Може, черкнуть любов навскіс.

То будуть виняткові відвідини.

Вони забагато хочуть порятувати,

Потоп уже зробив свою справу.

Вільям Карлос Вільямс. Патерсон

Дивись і карбуй в пам'яті. На землю

Поглянь та й ген за заводи й поля.

Атож, вони пропустять твого коня.

Не мовчи: спитай тоді ліс і ріллю —

Що ти почуєш? Чого прохає земля?

Землю забрали — це вже не домівка твоя.

Карл Шапіро.[720] Путівник для вигнанців

Розділ 19

Часи нічної варті

1

ДЕРРІЙСЬКА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА, 1:15 НОЧІ

Тож тепер, коли ми вже не віримо в Санта-Клауса...

Щойно Бен Генксом закінчив розповідь про срібні кулі, їм захотілося поговорити, однак Майк сказав, що хоче, аби вони розійшлися й поспали.

— З вас поки що досить, — мовив Майк, та він був такий стомлений, що стало зрозуміло: досить передусім йому. До того ж Беверлі, поглянувши на його змарніле обличчя, подумала, що в нього дійсно хворий вигляд.

— Та це ж іще не все, — сказав Едді. — Як щодо решти? Я все ще не пам'ятаю...

— Майк слушно к-к-каже, — відгукнувся Білл. — Або в-в-виявиться, що па-па-пам'ятаємо, або н-ні. Думаю, п-пригадаємо. В-все, що нам б-було т-треба, ми згадали.

— Може, згадаються якраз потрібні речі? — припустив Річі.

Майк кивнув.

— Побачимося завтра, — він глипнув на годинник. — Тобто вже сьогодні.

— Тут? — спитала Беверлі.

Майк повільно похитав головою.

— Пропоную зустрітися на Канзас-стрит. Там, де Білл ховав свого велика.

— Ходімо на Пустовище, — сказав Едді. Зненацька його шкіра взялася сиротами.

Майк знову кивнув.

На хвилю, поки вони презиралися, запала тиша. А тоді Білл звівся на ноги, й інші теж слідом повставали.

— А ще ви мусите бути пильними до кінця ночі, — промовив Майк. — Воно було тут, може з'явиться й деінде, де б ви не були. Та від нашої зустрічі мені покращало, — він подивився на Білла. — Гадаю, ми все ще можемо це зробити. Як гадаєш, Білле?

Білл повільно кивнув:

— Так. Гадаю, що можемо.

— Воно це теж знає, — зауважив Майк, — і Воно зробить усе, щоб перевага була на його боці.

— То що ж нам робити, якщо Воно з'явиться? — запитав Річі. — Заткати носа, замружити очі, тричі крутнутися на місці й думати про хороше? Пустити йому в пику чарівного пилу? Заспівати старих пісень Елвіса Преслі? Що?

— Якби я це знав, не було б і проблем, — похитав головою Майк. — Та я впевнений, що існує й інша сила, котра хотіла, щоб ми вижили й завершили цю справу. Принаймні, вона існувала, коли ми були дітьми, — можливо, існує й дотепер. — Він утомлено знизав плечима. — Я гадав, що двох, а то й трьох з вас не стане, поки ми зберемося тут. Зникнете. Або помрете. Та коли ви прийшли... сам ваш вигляд подарував мені надію.

Річі поглянув на годинник.

— Чверть по першій. Час плине швидко, коли весело, правда ж, Скірте?

— Біп-біп, Річі, — озався Бен із блідою посмішкою.

— Беверлі, прогуляєшся зі мною до "Та-та-таун Хаусу"? — запитав Білл.

— Гаразд, — відказала вона й почала одягати жакет.

Тепер бібліотека здавалася дуже тихою, лячною; тіні роїлися по закутках.

Білл відчув, як даються взнаки останні два дні, як їхній тягар обважує плечі. Якби то вчувалася лише втома, було б не так погано, та, крім цього, йому здавалося, що психіка от-от не витримає; наринула якась дрімота й параноя. Відчуття того, що за ним стежать.

"А що, коли я зараз геть в іншому місці? — думав він. — Мабуть, я в божевільні лікаря Сьюварда, з напівзруйнованим абатством Графа по сусідству та Ренфілдом у камері навпроти: він — зі своїми мухами, я — зі своїми почварами, і обидва впевнені, що вечірка вже почалась, обидва розчепурені, та не в смокінгах, а в гамівних сорочках".[721]

— Як щодо тебе, Р-річі?

Річі похитав головою.

— Мене проведуть Скирт із Каспбраком. Так, чуваки?

— Атож, — погодився Бен. Він зиркнув на Беверлі — та стояла поряд із Біллом — і відчув давній біль. У голові в нього затремтіла ще одна згадка, та, подражнивши його, вона майнула геть.

— А т-ти що скажеш? — звернувся Білл до Майка. — Прогуляєшся з н-нами?

Майк теж похитав головою:

— Не зможу...

Саме тоді Беверлі закричала — пронизливий, болючий звук серед тиші. Склепінчастий купол угорі підхопив його, і сміхом банші[722] покотилася луна, літаючи, кружляючи навколо них.

Білл обернувся до неї; Річі впустив свій піджак, щойно знявши його зі спинки стільця; почувся дзвін розбитого скла — то Едді зачепив рукою порожню пляшку джину.

Беверлі задкувала від них з простягненими руками й обличчям, білим, як хороший друкарський папір.

— Мої руки! — голосила вона, вибалушивши очі, обрамлені бузковими, як схід сонця, тінями. — Мої руки!

— Що... — відкрив було рота Білл, а тоді побачив, як з-поміж її тремтячих пальців повільно скрапує кров. Він рушив до неї, та тієї ж миті несподівано відчув, як його долоні перетнули риски пекучої теплоти. Але болю він майже не відчув. Це більше скидалося на те, як іноді може нити рана, котра вже давно загоїлася.

То були його старі шрами, що знову проступили в Англії, вони розійшлися й кривавили. Кинувши погляд убік, він помітив, що Едді Каспбрак спантеличено витріщається на власні руки. З них теж бігла кров. Як і в Майка. І в Річі. І в Бена.

— Мусимо боротися до скону, чи не так? — спитала Беверлі. Вона заплакала. Цей звук також посилився пусткою в бібліотеці; здавалося, наче всенька будівля плаче разом із нею. Біллу майнуло на думці, що він здуріє, якщо постійно це чути. — Боже допоможи, мусимо боротися до скону.

Вона ридала, і з однієї ніздрі в неї звисла шмаркля. Вона витерла її тильною стороною тремтячої долоні, і на підлогу впало ще кілька червоних краплин.

— Ху-ху-хутчіш! — гукнув Білл і схопив Едді за руку.

— Що...

— Хутчіш?

Він простягнув другу руку, й за мить Беверлі взяла її. Вона й досі плакала.

— Так, — пробелькотів отетерілий Майк. Він був наче під кайфом. — Та-ак, усе правильно, хіба ні? Знову почалось, еге ж, Білле? Знову почалось те саме.

— Г-г-гадаю, що так...

Майк узяв Едді за руку, а Річі схопив вільну руку Беверлі. З якусь хвилю Бен просто дивився на них, а тоді звів заюшені руки, як сновида, і ступив між Майком та Річі. Він вхопився за їхні руки. Коло замкнулося.

(О Чудь це Ритуал Чуді й Черепаха нам не допоможе)

Білл спробував закричати, та лише прохрипів. На його очах Едді задер голову; м'язи мотузками напнулися на шиї. У Бев двічі різко сіпнулися стегна, наче від оргазму — короткого та різкого, як вистріл пістолета 22 калібру. У Майка дивно ворушилися губи — здавалося, вони водночас посміхалися й кривилися. У бібліотечній тиші загрюкали, відчиняючись і зачиняючись, двері, а звук відлунював і гримів, як кулі в боулінгу. У залі періодичних видань журнали злетіли догори, підхоплені безвітряним буревієм. В офісі Кера Беннер бібліотечна друкарська машинка "Ай-бі-ем"[723] загула, ожила і почала друкувати:

стовпипхає
таштовхає
привидівбачить
всіхзапевняє

Друкарський валик заклинило. Машинка засичала й видала густу електронну відрижку — її нутрощі перегрілися. На стелажі під другим номером зненацька впала полиця окультних книжок, розсипавши підлогою томи з Едґаром Кейсі[724], Нострадамусом, Чарльзом Фортом[725] та безіменними пророками.

Білла охопило усвідомлення присутності неймовірної сили. З байдужістю він усвідомив, що в нього з'явилася ерекція, а кожен волосок на голові стоїть сторчака. Відчуття сили в замкненому колі приголомшувало.

Усі двері в бібліотеці захряснулися в унісон.

Маятниковий годинник позаду контрольного стола пробив один раз.

А потім усе зникло, наче хтось клацнув вимикачем.

Вони опустили руки, не зводячи один з одного зачмелених очей. Ніхто нічого не сказав. Сила полишила їх самих, і натомість Білл відчув насування невідворотного фатуму. Він подивився на їхні бліді, напружені обличчя, опустив очі до своїх рук. Так само закривавлені, однак порізи, які в серпні 1958 року щербатою скалкою від пляшки коли зробив Стен Юріс, знову зрослися, полишивши покручені білі лінії, схожі на погудзовану мотузку.

"Того дня в Пустовищі, коли Стен порізав нам долоні... тоді ми востаннє були разом, усі семеро, — подумав Білл. — Стена з нами немає, він помер. І сьогодні ми востаннє зустрічаємося вшістьох. Знаю, відчуваю, що востаннє".

Беверлі притискалася до нього. Вона тремтіла. Білл обійняв її. Усі вони дивилися на нього великими очима, що зблискували в сутіні. Довгий стіл, за яким вони просиділи весь вечір, захаращували порожні пляшки, склянки, переповнені попільнички — маленький острівець світла.

— Годі, — промовив Білл хрипким голосом. — Годі нам розваг як на один вечір. Залишимо танці на інший раз.

— Я згадала, — проговорила Беверлі. Вона поглянула на Білла: величезні очі, бліді вологі щоки. — Я все згадала. Як батько дізнався про вас. Втечу. Баверза, Кріса та Хагґінса. Те, як я бігла. Тунель... птахи... Воно... Я все згадала.

— Йо, — підтакнув Річі. — Я теж.

— Насосна... — Едді кивнув.

— А ще, Едді... — почав було Білл, але Майк його перебив:

— Давайте вже по домівках. Відпочиньте. Уже пізно.

— Ходімо з нами, Майку, — сказала Беверлі.

— Ні. Мені треба закрити бібліотеку. А ще дещо записати... усього лише перебіг нашого зібрання, нічого такого. Швидко впораюся. А ви йдіть.

Вони рушили до дверей, балакати їм не хотілося. Білл із Беверлі йшли разом, а Едді, Річі та Бен — за ними назирці. Білл притримав для неї двері, і вона тихенько подякувала. Вона почала спускатися широкими гранітними сходами, і Біллу подумалося, якою юною та вразливою вона виглядає... Із сумом він усвідомив, що, мабуть, знову закохується в неї. Він спробував перемкнути думки на Одру, та Одра була так далеко... Коли зійде сонце і молочник почне робити свій обхід, вона міцно спатиме в їхній домівці у Фліті.

Деррійське небо знову затягнуло хмарами, а порожніми вулицями стелилися густі мацаки туману. Вище вулицею стояв Деррійський громадський центр — вузька, висока, оповита гнітючою темрявою будівля у вікторіанському стилі. "Те, що зараз блукає Громадським центром, блукає на самоті"[726], — подумалося Біллові. Він ледь втамував дурнувятий сміх. Звук їхніх кроків відлунював надто гучно. Беверлі торкнулася його пальців, і він із вдячністю взяв її за руку.

— Почалося раніше, ніж ми були до цього готові, — заговорила вона.

— А х-х-хіба можна до такого п-п-підготуватися?

— Ти б точно зумів, Великий Білле.

І зненацька те, що вона тримала його за руку, стало водночас чудовим і необхідним. Йому раптом стало цікаво, що він відчує, вдруге в житті торкнувшись її грудей, і він гадав, що до ранку він це дізнається. Тепер вони повніші, зріліші... і його рука знайде волосся, коли він накриє долонею опуклість її *mons veneris*. "Я кохав тебе, Беверлі... Я кохаю тебе. Бен кохав тебе... і знову кохає. Ми кохали тебе тоді... і кохаємо тебе тепер. І краще б це було правдою, бо починається. Ходу назад немає", — подумав він.

Він озирнувся й за півкварталу від них побачив бібліотеку. Річі та Едді підходили до верхньої сходинки; Бен уже спустився і стояв там, дивлячись їм услід. Руки він сховав у кишені, згорбився, і крізь плавучу призму туману він здавався мало не одинадцятирічним. Знову одинадцятирічним. Якби він міг послати Бену думку, він би послав ось що: "Це не важливо, Бене. Важливо — це любов, увага... Справа в бажанні, пристрасті, а не в часі. Можливо, всі ми отримаємо це, якщо рушимо з блакиті мирноти та в чорну чорноту. Хоч це й слабка втіха, але краще так, аніж ніяк".

— А мій батько знав, — раптом сказала Беверлі. — Одного дня я прийшла з Пустовища, а він просто знав. Чи розповідала я тобі, що він казав, коли скаженів?

— Що?

— "Я хвилююся за тебе, Бевві". Ось що він казав. "Дуже хвилююся", — вона водночас здригнулася й засміялася. — Білле, гадаю, він хотів скривдити мене. Тобто...

він робив мені боляче й раніше, та того останнього разу все було інакше. Він був... ну, багато в чому він був дуже дивною людиною. Я любила його. Я дуже його любила, проте...

Вона поглянула на нього — мабуть, чекала, що він це скаже за неї. Та він промовчав. То було щось таке, що вона мусить вимовити сама й для самої себе, раніше чи пізніше. Брехня та самоомана стали баластом, який вона мусила скинути.

— Проте я його й ненавиділа, — випалила вона й на одну довгу мить судомно стиснула його руку. — Раніше я ніколи й нікому цього не казала. Мені здавалося, що, як промовити це вголос, мене вразить Божа блискавка.

— То скажи це ще раз.

— Ні, я...

— Ну ж бо. Болітиме, та воно задовго гноїлося у твоїй голові. Скажи це.

— Я ненавиділа свого тата, — промовила вона й безпорадно заплакала. — Я ненавиділа його, боялася його, ненавиділа його, для нього я ніколи не була хорошою дівчинкою, ніколи не була такою, як він хотів, тож я ненавиділа його, так, але й любила також.

Білл зупинив її і пригорнув до себе. Вона вхопилася за нього панічною хваткою. Сльози Беверлі зволожили його шию. Він не міг не думати про її тіло, таке стигле й пружне. Не бажаючи, щоб вона відчула його ерекцію, він трохи відсторонився... та вона знову притислася до нього.

— Того ранку ми були на Пустовищі, — сказала вона, — грали в квача чи в щось подібне. У щось невинне. І навіть про Воно не говорили — принаймні не тоді... Хоча був період, коли ми говорили про Воно мало не щодня. Пам'ятаєш?

— Так, — погодився він. — М-мало не щодня. Пам'ятаю.

— Було хмарно... і спекотно. Ми весь ранок програвися. Близько одинадцяти тридцяти я пішла додому. Хотіла помитися й з'їсти бутерброд або тарілку супу. А тоді повернутися до вас і бавитися далі. Батьки були на роботі. Та він був там. Він був удома. Він

2

НИЖНЯ ГОЛОВНА ВУЛИЦЯ. 11:30

жбурнув її через всю кімнату, щойно вона переступила поріг. У неї вирвався здивований зойк, який обірвався, коли вона врізалася в стіну так, що аж плече заніміло. Вона впала на витертий диван, дико озираючись. Двері до вітальні захряснулись. Перед ними стояв її батько.

— Я хвилююся за тебе, Бевві, — проказав він. — Іноді я дуже хвилююся. Сама знаєш. Я ж казав, чи не так? Атож, казав.

— Татусю, що...

Він повільно йшов до неї — сумний, задумливий, безжальний. Вона не хотіла помічати того невблаганного виразу, та він заповнив його обличчя, наче полиск на поверхні брудної стоячої води. Він замислено гриз кісточку своєї правиці. Одягнений він був у штани кольору хакі, а коли вона зиркнула на них, то побачила, що його чоботи

лишають на килимі її матері брудні сліди. "Треба буде взяти пиломок, — недоладно подумала вона, — і прибрати грязюку. Якщо буду в змозі. Якщо він не..."

То була твань. Чорна твань. Її розум збентежено перескочив на інше. Вона знову була в Пустовищі з Біллом, Річі, Едді та іншими. У Пустовищі було одне болотисте місце з подібною багнюкою — там, у байраку, ріс якийсь чагарник, білуватий, як кістка. Річі прозвав його бамбуком. Коли дув вітер, його стебла торохкотіли одне об одне, видаючи звук, подібний до гуркоту вудуїстських тамтамів. То невже її батько спускався в Пустовище? Невже її батько...

БАХ!

Його кулак описав широку орбіту і вривався їй в обличчя. Голова Беверлі відкинулася назад, стукнувшись об стіну. Він захов великі пальці за пояс і поглянув на неї зі зловісно байдужою цікавістю. Вона відчула, як з лівого куточка нижньої губи в неї побігла цівка теплої крові.

— Я побачив, що ти дорослішаєш, — мовив він, і їй здалося, що він скаже ще щось, та він мовчав.

— Татусю, про що ти кажеш? — стиха спитала вона тремтячим голосом.

— Брехатимеш, Бевві, — я тебе до смерті відлупцюю.

З жахом вона помітила, що він дивиться не на неї, а на літографію від "Кар'єра й Айвза"[727] в неї над головою. Її розум знову перемкнуло, і тепер їй вже було чотири рочки, і вона сиділа у ванні з улюбленим блакитним корабликом та милом у формі Полая, а батько, такий великий та коханий, стояв навколішки в сірих саржових штанах і смугастій майці, з мочалкою в одній руці й склянкою помаранчевої шипучки в другій, милив їй спину й приказував: "Дай-но погляну в твої вушка, Бевві, може, там картопелька проросла? Була б гарна вечерея!" І вона чула, як хихотіла тоді, дивлячись вгору на його дещо обвітрене обличчя — тоді вона вірила, що воно залишиться таким назавжди.

— Я... я не брехатиму, татусю, — пробелькотіла вона. — Що трапилось?

У очах її з'явилися сльози, і батькова постать попливла, затремтіла, розшарувалася.

— Ти була в Пустовищі зі зграєю хлопців?

Їй перехопило подих; погляд знов опустився на забризкані грязюкою чоботи. Тією чорною, в'язкою грязюкою. Якщо вгрузнути в неї кросівкою або мокасином, то він там і лишиться... і Річі з Біллом гадали, що, коли йти далі, тебе затягне, як у грузький пісок.

— Я там іноді гра...

Бах! — знову шугонула вниз мозоляста рука. Вона зойкнула від болю й жаху. Той вираз обличчя й те, що він не дивиться на неї, також лякало її. З ним було щось не те. І йому тільки гіршало... Що, коли він зібрався її вбити? Що, коли

(та годі тобі, Беверлі, він твій БАТЬКО, а БАТЬКИ не вбивають свої ДОЧОК)

він утратив над собою владу? Що, коли...

— Що вони з тобою робили? Що ти їм дозволила?

— Що робили? Я не... — вона й гадки не мала, про що йшлося.

— Зніми штани.

Тепер вона нічого не розуміла. Його слова не мали для неї жодного сенсу. Вона намагалася здогадатися, що він має на увазі, та від цього їй наче морська хвороба вхопила.

— Що... чому?..

Він замахнувся рукою — дівчинка відсахнулася.

— Знімай, Бевві. Мені потрібно пересвідчитися, що ти ціла.

Її мозок підкинув їй новий, ще божевільніший образ: вона знімає джинси, і одна нога відпадає, лишившись у штанях; вона намагається втекти від тата, стрибаючи на здоровій нозі, а він ганяється за нею, шмагає ременем і волає: "Я знав, що ти ушкоджена! Так і знав! Так і знав!"

— Таточку, я не знаю, що...

Рука знову полетіла вниз, та цього разу не лягнула, а схопила. Його пальці боляче вп'ялися в дівоче плече, вчепившись у нього зі сказаною силою. Беверлі заверещала. Він смикнув її вгору. Вона стала на ноги, і тоді він уперше поглянув їй прямо у вічі. Дівчинка знову закричала від того, що розгледіла там. А там було... порожньо. Її батько зник. І Беверлі зненацька усвідомила, що полишилася на самоті з Ним — того серпневого ранку Воно було там, у її оселі. Не чулося густого, концентрованого зла, що вона відчула в домі на Нейболт-стрит півтора тижня тому — Його розбавляла людська природа її батька — та Воно було там, керувало його діями.

Батько штовхнув Беверлі. Вона вдарилась об журнальний столик, перечепилася через нього й, зойкнувши, розпласталася по підлозі. "То ось у чому річ, — подумала вона. — Треба пояснити Біллові, він зрозуміє. У Деррі скрізь Воно. Воно просто... просто заповнює порожнечі, от і все".

Беверлі перевернулася. Батько йшов до неї. Хвицнувши ногами, вона впала на сидниці, волосся затулило очі.

— Я знаю, ти там була, — говорив він. — Коли мені про це розказали, я не повірив. Не повірив, що моя Бевві буде ошиватися з хлопчачою бандою. Та потім, сьогодні вранці, я сам тебе там побачив. Моя Бевві та ватага пацанів. Ще й дванадцяти нема, а вона вже з хлопцями вештається!

Остання думка ще більше розбурхала в ньому лють — її електричний спалах мало не просвічував крізь його сухорляве тіло.

— Ще й дванадцяти нема! — загорлав батько й так копнув дівчинку в стегно, що вона скрикнула. Його щелепи зімкнулись на цьому факті, образі чи чим там воно для нього було, наче щелепи голодного собаки, який роздирає шматок м'яса. — Ще й дванадцяти нема! Ще й дванадцяти нема! Ще й ДВАНADЦЯТИ НЕМА!

Він замахнувся ногою. Беверлі хутко відповзла. Зараз вони вже були в кухні. Його чобіт стукнув по шухляді під плитою, усередині заторохкотіли каструлі зі сковорідками.

— Не смій від мене тікати, Бевві, — сказав він. — Не треба цього робити, тобі ж гірше буде. Повір мені. Повір татові. Це не іграшки. Вештається з пацанвою, дозволяє їм бозна-що — ще й дванадцяти нема — Богом присягаюся, це не іграшки.

Він ухопив її за плече й ривком поставив на ноги.

— Ти в мене гарненька дівчинка, — вів далі батько. — І багато хто не проти побавитися з такою кралечкою. Та й багато кралечок самі залюбки це дозволяють. Бевві, ти їхня маленька повія, так?

Нарешті вона зрозуміла, що Воно втокмачило йому в голову... та вона частково розуміла, що така думка могла жевріти там від самого початку — Воно могло просто скористатися цими інструментами, адже вони лежали собі й чекали, поки хтось їх задіє.

— Ні, таточку, татусю...

— Я бачив, як ти курила! — заволав він.

Цього разу він дав їй ляпаса, такого сильного, що вона, мов п'яна, захиталася й позадкувала на два кроки, до кухонного столу, а там заточилася й упала. Нестерпний біль спалахнув у попереку. Зі столу скотилися сільничка з перчанкою. Перчанка розбилася. На її очах розквітли й зникли чорні квіти. Звуки здавалися надто низькими. Беверлі подивилася в його обличчя. Воно перемінилося. Батько дивився на її груди. Зненацька вона усвідомила, що блузка висмикнулась, від неї відірвалося кілька гудзиків, а на ній не було ліфчика... тоді в неї був тільки один бюстгальтер, тренувальний[728]. Її думки знову майнули до Нейболт-стрит, і вона згадала, як Білл дав їй сорочку. Вона розуміла, як виглядала збоку, бо відчула, як груди напнули тонку бавовну, та вона нічого не мала проти їхніх випадкових, скрадливих поглядів — вони здавалися цілком природними. Лише Біллів погляд мав більшу вагу — він був теплим і бажаним, хоча й дуже небезпечним.

Беверлі відчула, як до жаху домішується почуття провини. Чи справді помилився її батько? Хіба вона не

(їхня маленька повія)

мала тих думок? Тих, поганих думок? Думок про те, про що говорив батько?

Це геть інше! Зовсім не те! Не те, як

(маленька повія)

він дивиться на мене! Не те!

Вона заправила блузку.

— Бевві?

— Тату, ми лише граємось, ось і все. Просто граємось... Ми... себто, ми не робили нічого... нічого поганого. Ми...

— Я бачив, як ти курила, — повторив він і рушив до неї. Його погляд черкнув її грудьми, худими стегнами. Зненацька він заверещав, кривляючись, тоненьким школярським голосом, і той голос налякав її ще дужче: "Дівчина, котра жує гумку, закурить! Дівчина, котра курить, питиме! А дівчина, котра випиває, — всі знають, що робитиме така дівчина!"

— НІЧОГО Я НЕ РОБИЛА! — заверещала вона до нього, і саме тоді його руки лягли на її плечі.

Він не щипав, не робив їй боляче. То були ніжні руки. Якимось чином це видалося їй найстрашнішим за все, що було.

— Беверлі, — мовив він невблаганним тоном і почав доводити, застосовуючи логіку геть одержимого шаленця. — Я бачив тебе з хлопцями. Тож поясни мені, чим займається дівчина з хлопцями в тих хащаках, коли не справою, котру роблять, лежачи на спині?

— Облиш мене в спокої! — скрикнула вона.

У дівчинці спалахнув гнів, виринувши з глибин душі, про які вона навіть не підозрювала. Гнів загорівся в її голові блакитно-жовтим вогнем. Він охопив її думки. Весь час батько лякав її; весь час він соромив її; весь час він кривдив її.

— Просто облиш мене в спокої!

— Не можна так розмовляти з власним татусем, — сказав він трохи спантеличеним голосом.

— Я не робила того, про що ти говориш! Жодного разу!

— Може, й так. А може, й ні. Я перевірю, щоб пересвідчитися на власні очі. І ось яким чином. Знімай джинси.

— Ні.

У нього вибалушилися очі й показалася зжовкла рогівка навколо темно-синьої сітківки.

— Що ти сказала?

— Я сказала "ні".

Він дивився їй прямо в очі й, можливо, побачив там палаючий гнів — сліпучий приплив бунту.

— Хто тобі про це розповів?

— Бевві...

— Хто розповів тобі, де ми граємось? Якийсь незнайомець? Часом не вдягнений у помаранчеве та срібне? А він мав рукавички? Чи скидався він на клоуна, навіть якщо й не був весь розмальований? Як його звуть?

— Бевві, тобі краще замовкнути...

— Ні, це тобі краще замовкнути, — гримнула вона.

Він знову замахнувся рукою, та цього разу вона стиснулась у кулак, у якого було одне призначення — розбивати. Беверлі ухилилась. Отчий кулак просвистів у неї над головою і вгамселився в стіну. Батько завив і притиснув кулак до рота. Скориставшись цим, Беверлі позадкувала від нього швиденькими, дрібними кроками.

— Ану повернись!

— Ні, — відказала вона. — Ти хочеш мене скривдити. Я люблю тебе, татку, проте ненавиджу, коли ти поводишся так. Це більше не ти. Воно примушує тебе це робити, тому що ти Його впустив.

— Не знаю, що ти мелеш, — мовив батько, — але тобі краще підійти сюди. Я не повторюватиму двічі.

— Ні, — сказала вона, а по щоках покотилися сльози.

— Не змушуй мене самому йти до тебе, Бевві. Ти пошкодуєш, коли не зробиш цього. Ходи сюди.

— Скажи мені, хто тобі про це розповів, — сказала вона, — і я підійду.

Він стрибнув на неї з такою котячою, жилавою спритністю, що, хоч вона й підозрювала, що він плигне, він її мало не впіймав. Вона намацала кухонні двері, схопилася за ручку, відчинила їх, щоб ледь прослизнути самій, і побігла коридором до дверей, помчала, як у панічному сні, — так, як тікатиме від місіс Керш двадцять сім років по тому. Позаду неї Ел Марш гепнувся об двері по той бік, знову грюкнувши ними. Посеред дверного полотна пробігла тріщина.

— ПОВЕРНИСЯ СЮДИ НЕГАЙНО Ж, БЕВВІ! — завив її батько, шарпонує двері та рушив за нею.

Передні двері було замкнено на засув (до хати вона потрапила через задній хід). Однією тремтячою рукою вона змагалася з замком, а іншою марно смикала дверну ручку. За спиною в неї знову заволав батько — так виють

(зніми штани, маленька повіє)

звірі. Нарешті вона клацнула засувом, і двері розчахнулися навстіж. Гаряче повітря бігало її горлом угору-вниз. Вона озирнулася й побачила, що він прямо позаду, — потворно шкіриться, простягаючи до неї руки; жовті кінські зуби стирчать у ведмежому роті, мов капкан.

Беверлі штовхнула двері з москітною сіткою й кинулася на вулицю, відчувши, як батьківські пальці ковзнули по спині, та його рука вхопила саме повітря. Вона полетіла зі сходинок і гепнулася на бетонний хідник, здерши обидва коліна.

— ПОВЕРНИСЯ НЕГАЙНО, БЕВВІ, ІНАКШЕ, БОГОМ КЛЯНУСЯ, — Я З ТЕБЕ ШКІРУ ЗНІМУ!

Він спустився з ганку, і Беверлі скочила на ноги; джинси продірявлені,

(зніми штани)

коліна кривавлять, а оголені нервові закінчення співають "Вперед, християнські солдати"[729]. Вона знову озирнулася — ось він наближається до неї, він, Ел Марш, прибиральник та охоронець, сивий чоловік із розкуйовдженим волоссям, у сорочці-мілітарі з двома кишнями на застібках та штанях кольору хакі зі зв'язкою ключів на поясі. Проте Ела Марша не було в тих очах — не було чоловіка, котрий мив їй спину та бив у живіт з думкою, що це для її ж добра, котрий хвилювався за неї, дуже хвилювався, котрий якось спробував заплести їй коси, та вийшло зовсім не так як треба, і вони обоє сміялися з того, як кумедно навсібіч стирчить її волосся, котрий, бувало, в неділю готував цинамоновий еґног[730], який смакував краще від будь-чого, що можна було придбати за четвертак у "Деррійському морозиві", котрий був її батьком, від якого вона з'явилася на світ. Але тоді все це зникло з його очей. Вона бачила там лише вбивство. Беверлі бачила там Воно.

Тож вона тікала. Тікала від Нього.

Містер Пасквалє налякано поглянув на них, відірвавшись від поливання зеленого газону та прослуховування матчу "Ред Сокс", який транслювався з радіоприймача, прилаштованого на ганковому бильці. Зіннерманові дітлахи відійшли від старого "Гадсон-Горнету"[731], який вони придбали за двадцять п'ять доларів і мало не щодня

мили. Один із них тримав шланг, а інший — відро з мильною водою. В обох відпали щелепи. Зі своєї двоповерхівки визирнула місіс Дентон: на колінах сукня однієї з шістьох дочок, на підлозі корзина з дірявим одягом, у роті повно шпильок. Малий Ларс Тераменіус відтягнув свого візочка з емблемою "Ред Болл Флайер"[732] на змарнілий газон Бакі Пасквале, геть з потрісканого тротуару. Тої весни Бевві якось витратила цілий ранок, терпляче показуючи Ларсу, як правильно зав'язувати шнурки на кросівках, щоб вони знову не розв'язалися, а зараз вона промчала повз нього з криком та вираченими очами, і хлопчик заплакав. Хвильку по тому повз малого пробіг навздогін, волаючи, її батько, і Ларс, котрому тоді було лише три роки (за дванадцять він загине в мотоциклетній аварії), побачив в обличчі Ела Марша щось страхітливе й нелюдське. Потім йому три тижні снилися жахіття. У тих снах йому ввижався містер Марш: одяг на ньому рвався, і він перетворювався на павука.

Беверлі бігла щодуху. Вона чудово усвідомлювала, що то могли бути перегони з самою смертю. Якщо батько спіймає її, буде байдуже, що вони на вулиці. Іноді деррійці чинили дивні речі, і вона це чудово розуміла й без вивчення місцевої історії та читання газет. Якщо батько спіймає її, то або задушить, або заб'є кулаками чи ногами. І коли все скінчиться, хтось забере його, посадить у в'язницю, а він сидітиме там, як вітчим Едді Коркорана — зачумлений і безтямний.

Вона бігла до центру міста, і дорогою їй траплялося дедалі більше людей. Вони витріщалися (спочатку на неї, а тоді на її батька) і здавалися здивованими, а деякі з них — по-справжньому враженими. Та те зачудування ні до чого не призводило. Вони зиркали на них, а потім, ішли собі куди йшли. Повітря, що циркулювало в її легенях, почало важчати.

Вона перебігла через Канал, її ноги стугоніли по цементу, а праворуч машини гуркотіли дерев'яним мостом. Ліворуч виднілося кам'яне півколо — у тому місці Канал ринув у підземне русло, яке проходило під центром міста. Зненацька вона побігла через Головну вулицю, незважаючи на ревіння клаксонів та виск гальм. Вона побігла праворуч, бо в тому боці знаходилося Пустовище. До нього й досі була майже ціла миля, і коли вона хотіла потрапити туди, їй доведеться перегнати батька на виснажливому підйомі Горбатого Пагорба (або на ще крутіших схилах бічних вулиць). Та іншого виходу не було.

— ПОВЕРНИСЯ, МАЛЕНЬКА ШЛЬОНДРО, ПОПЕРЕДЖАЮ!!!

Перетнувши дорогу, вона промчала до повороту й знову зиркнула назад, майнувши через плече гривовою рудого волосся. Батько перебігав дорогу, так само не зважаючи на потік автомобілів. Обличчя в нього почервоніло й лиснілося від поту.

Вона скочила в провулок позаду крамниць і складів. Уздовж нього тягнулися задні стіни будівель із вивісками "Королівська яловичина", "Пакування м'яса", "Гемпхіллівський склад", "Кошерне м'ясо та яловичина від Ігла". Провулок був вузьким та брукованим, обіч нього диміли й парували скупчення сміттєвих баків та ящиків. І тільки самому Богу відомо, що то за лайно й тельбухи вкривали бруківку. Чулася суміш запахів — солодкавих, різких і смердючих... та всі вони промовляли про м'ясо й бійню.

Усюди літали хмари мух. Зсередини якоїсь із будівель пронизливо скреготіли пилки для кісток. Спотикаючись, вона бігла слизьким бруком. Одним стегном вона зачепила металевий сміттевий бак. Він перекинувся, розсипавши кишки, замотані в газетний папір, — вони вихлюпнулися, немов якесь м'ясисте тропічне суцвіття.

— КАТАЙ СЮДИ ЗАРАЗ ЖЕ, БЕВВІ! КЛЯТЕ ДІВЧИСЬКО, Я СЕРЙОЗНО! НЕ ПОГІРШУЙ СВОЄ СТАНОВИЩЕ, ВОНО Й ТАК ПАСКУДНЕ!

Біля задніх дверей "Пакувальні Кіршнера" стовбичили двоє чоловіків. Поряд стояли коробки з обідом, а робітники наминали товсті сандвічі.

— Схоже, твій батя хоче завести тебе в ліс, — мовив один із них, а інший засміявся.

Він наздоганяв. Прямо за собою вона чула громове тупотіння й важке дихання. Поглянувши праворуч, вона побачила, як високим парканом мчало чорне крило його тіні.

А тоді він закричав від подиву та люті — ноги вислизнули з-під нього, і він торохнувся на бруківку. Наступної секунди він зірвався на ноги й уже не викрикував слів, а просто волав од люті, тоді як чоловіки біля дверей реготали й плескали один одного по спинах.

Провулок завертав ліворуч, і Беверлі ледве встигла загальмувати. Від переляку й розчарування в неї відкрився рот. Вихід із провулка перегородив сміттевоз. Ні з одного боку, ні з іншого не протиснутися. Двигун працював на холостих обертах. За цим звуком було ледь чутно бубоніння. Хтось розмовляв у кабіні. Ще хтось вирішив зробити перерву на обід. Було за три-чотири хвилини до полудня — дзигар на будинку суду от-от почне вибивати час.

Вона знову почула його біг, він наближався. Вона впала на землю й заповзла під сміттевоз, пересуваючись на ліктях та поранених колінах. Смерділо вихлопами, соляркою та гнилим м'ясом. Беверлі нудило, у голові паморочилось. Та гіршим від цього було те, з якою легкістю вона просувалася, ковзаючи масним слизом та гноєм, який набіг зі сміття. Вона рухалася далі. Одного разу дівчинка піднялася надто високо й торкнулася спиною гарячої вихлопної труби сміттевоза. Їй довелося прикусити губу, щоб не зойкнути.

— Беверлі? Ти там? — кожне його слово розділялося важким хеканням від задишки.

Вона озирнулася, і їхні очі зустрілися — батько саме схилився й зазірав під вантажівку.

— Облиш... облиш мене! — ловила вона повітря ротом.

— Сучара, — озвався він густим од слини голосом.

Він упав на землю — дзенькнули ключі — й поплазував до дочки, чудернацьки підтягуючись на руках та по-плавецькому вимахуючи ними.

Беверлі виборсалася з-під кабінки, схопилася за одну шину — її пальці знайшли борозну завглибшки в два пальці — і звелася на ноги. Ударилася куприком — і ось знову побігла, прямуючи до Горбатого Пагорба, з закаляними джинсами та блузкою, котрі смерділи так, що аж у носі свербіло. Вона поглянула назад і побачила, як з-під кабінки сміттевоза, наче пазурі якоїсь уявної потвори з-під ліжка, вигулькнули

поплямовані ластовинням руки її батька.

Швидко й бездумно вона кинулася в прохід між "Складом Фелдмана" та "Філією братів Трекерів". У тому сховищі було так вузько, що його не можна було навіть провулком назвати; він був захаращений поламаними ящиками, сухими соняшниками, бур'яном та, звісно ж, сміттям. Беверлі скочила за купу ящиків і причаїлася. За кілька секунд вона побачила, як повз прохід промчав батько й почав здійснювати на схил.

Беверлі звелася на ноги й поспішила до протилежного боку проходу. Його затуляла сітчаста огорожа. Вона видерлася на самий верх, перекинула ноги на інший бік і спустилася. Тепер вона була вже на території Деррійської богословської семінарії. Вона пробігла доглянутим газоном і повернула за ріг будинку. Зсередини линула класична музика — хтось грав на органі. Здавалося, приємна, спокійна мелодія пливе аж у небесну блакить.

Із боку Канзас-стрит семінарію оточував високий живопліт. Вона поглянула крізь нього й побачила батька — він стояв через дорогу, відхемуючись. Під пахвами його сіра робоча сорочка потемнішала від поту. Упершись руками в стегна, він роззирався довкола. Зв'язка ключів виблискувала на сонці.

Беверлі спостерігала за ним, так само задихаючись, а серце її гупало, як у зайчиська. У горлі пересохло, власний сморід викликав огиду. "Коли б мене зараз намалювали в коміксі, навколо мене звивалися б хвилясті лінії", — майнуло в її думках.

Її батько повільно перейшов на інший бік дороги. На бік семінарії.

Беверлі затамувала подих.

"Боже, благаю, я не можу більше бігти. Господи, допоможи. Не дай йому мене знайти".

Ел Марш повільно йшов хідником саме до місця, де по той бік живоплоту причаїлася його дочка.

"Святий Боже, не дай йому відчутти мій запах!"

І справді: мабуть, оскільки Ел падав у провулку та повзав під сміттєвозом, то тепер смердів не краще од неї і проминув її схованку. На її очах він рушив до Горбатого Пагорба й зник із поля зору.

Беверлі поволі підвелася. Її одяг укривало сміття, обличчя було брудним, а в тому місці, де вона торкнулася вихлопної труби сміттєвоза, боліла обпечена спина. Та в порівнянні з шаленим виром думок ці фізичні відчуття здавалися несуттєвими. Вона почувалася так, наче відірвалася від світу. Що робити в цій ситуації — хтозна... Дівчинка не уявляла, як вона повернеться додому, але вона також не уявляла, що не повернеться. Вона не послуhalася свого батька, не послуhalася його...

Вона придушила ці думки — від них вона відчула слабкість, почала тремтіти, у животі закрутило. Вона любила свого батька. І хіба ж не заповідає Закон Божий: "Шануй батька свого та матір, щоб довгі були твої дні на землі"? Заповідає. Але ж то був не він. Не її батько. Точніше, то був хтось геть інший. Самозванець. Воно...

Зненацька в її голові вигулькнуло питання, від якого її кинуло в холод: з іншими теж таке трапилося? Таке саме або щось подібне? Варто їх застерегти. Вони скривдили

Його, і тепер Воно може вдатися до запобіжних заходів, щоб вони більше ніколи не зашкодили Йому. Та й куди ще податися? Вони були її єдиними друзями. Білл. Білл знатиме, що робити. Білл скаже, що їй робити, допоможе скласти план дій.

Вона зупинилася там, де стежка семінарії впиралася в хідник Канзас-стрит, і визирнула з-за огорожі. Батько справді пішов. Вона повернула праворуч і рушила вулицею в напрямку Пустовища. Скоріш за все, їх там не буде — мабуть, сидять удома, їдять ланч. Та вони повернуться. Тим часом вона могла спуститися в прохолоду хатки-клубу й спробувати опанувати себе. Вона навстіж відчинить віконце, щоб впустити сонячне світло, і, можливо, їй навіть вдасться заснути. Утомлене тіло й перенапружений мозок радо вхопилися за цю думку. Так, було б дуже добре поспати.

Схиливши голову, вона тюпачила повз останню купку будинків. Далі поверхня була надто похилою для будівель і земля зривалася вниз, переходячи в Пустовище — те Пустовище, де, як би то неймовірно не було, на Беверлі чигав її батько.

І вона зовсім не чула кроків позаду неї. Хлопчиська дуже старалися не шуміти. Від них уже втікали раніше, та цього разу вони розраховували впіймати свою здобич. Вони поступово скорочували відстань, скрадаючись тихенько, як коти. Ригайло й Віктор шкірилися, та обличчя Генрі було водночас порожнім і серйозним. Його нерозчесане волосся стирчало навсібіч, очі були такі ж розфокусовані, як і в Ела Марша. Він притискав до губ брудний палець (цитуйте!), і ватага поступово скорочувала відстань — сімдесят футів, п'ятдесят, тридцять...

Протягом того літа Генрі помалу підходив до ментальної прірви, поки не вибрався на місток, який невблаганно звужувався. Того дня, коли Генрі дозволив Патріку Гокстеттеру приголубити себе, місток перетворився на трапецію. Та вранці трапеція тріснула. Він вийшов на подвір'я лише в подертих, пожовклих трусах і подивився на небо. Привид місяця все ще висів там, і раптово на очах у Генрі він перетворився на обличчя, що скалило зуби в череп'яній посмішці. Генрі впав перед ним навколішки, сповнений жаху й радості. З місяця линули примарні голоси. Голоси мінялися, іноді зливалися в тихе, ледь зрозуміле белькотіння... Проте він відчував: усе те жебоніння мало одного мовця. Голос підказав, що потрібно знайти Ригайла з Віктором і близько півдня бути на розі Канзас-стрит та Костелло-авеню. Місяць запевнив: тоді Генрі знатиме, що робити. А й справді — повз них прошкандибала та мала піхва. Він чекав, поки голос підкаже, як діяти далі. Відповідь з'явилася, коли вони кралися слідом за нею, скорочуючи відстань. Та полинув звук не від місяця, а з дощового риштака. Голос був тихим, але чітким. Ригайло з Віктором зачаровано, мало не загіпнотизовано подивились на ґратки, потім на Беверлі.

— Убийте її, — мовив голос із каналізації.

Генрі Баверз сягнув рукою в кишеню джинсів і дістав звідти тонкий дев'ятидюймовий інструмент із вставками зі штучної слонової кістки з боків. На одному кінці цього сумнівного "витвору мистецтва" виблискувала хромована кнопка. Генрі натиснув на неї. Шестидюймове лезо відскочило з прорізу на одному кінці рукоятки. Підкидаючи ножа на долоні, він пришвидшився. Зачудовані Віктор із Ригайлом також

прискорили ходу, щоб не відстати.

Бeverлі не почула їх, хоча не зовсім так — вона озирнулася, коли Генрі Баверз подолав відстань між ними. З трупним вишкіром на обличчі Генрі швиденько перебирав зігнутими в колінах ногами; він був тихим, як індіанець. Ні, то було саме відчуття, надто явне, пряме й потужне, аби ним знехтувати, — відчуття того, що за тобою...

3

ДЕРРІЙСЬКА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА, 1:55 НОЧІ

...стежать.

Майк Хенлон відклав ручку й обвів поглядом півколо головної бібліотечної зали. Він побачив острівці світла, яке падало з круглих світильників та витончені ґратки спіральних сходів, що здіймалися до верхніх полиць. Усе на своїх місцях.

Та все одно йому не вірилося, що він був сам. Тепер — точно ні.

Коли всі пішли, Майк поприбирав зі звичною ретельністю. Він працював на автопілоті — його думки перебували за мільйони миль звідти, полинувши на двадцять сім років у минуле. Він витрусив попільнички, викинув порожні пляшки, запобігливо присипавши їх шаром сміття, аби не шокувати Керол, а бляшанки, які можна було здати на повторну переробку, сховав під свій стіл. Потім він узяв віника й підмів скалки від пляшки з-під джину, яку розбив Едді.

Навівши лад на столі, він пішов до зали з періодикою й заходився піднімати розкидані журнали. Поки він займався цими простими справами, його розум аналізував їхні оповіді, зосереджуючись не стільки на тому, що було сказано, скільки на тому, що вони пропустили.

Вони гадали, що все пам'ятають. Майк вважав, що Білл із Беверлі справді згадали майже все. Та не до кінця. З часом, якщо він у них буде, прогалини заповняться. 1958 року в них не було змоги підготуватися. Вони точили нескінченні розмови — ці теревені перебила битва каменів та акт групового героїзму на Нейболт-стрит, № 29, — і могли б зупинитися на самих розмовах. А потім настало 14 серпня, і Генрі з його посіпаками просто загнали їх у каналізацію.

"Мабуть, варто було їх застерегти", — подумав Майк, розкладаючи по місцях останні журнали. Та щось затято не погоджувалося з цією ідеєю — він гадав, то був голос Черепахи. Певно, почасти так, і відчуття заکیلцьованості теж могло виявитись правдивим. Що, коли фінальна сутичка теж повториться в оновленій версії? Він уже заготовив ліхтарики та шахтарські шоломи, і в тій самій шафі лежали охайно скручені й скріплені резинками схеми деррійської каналізації та дренажних систем. Та тоді, коли вони були дітьми, всі їхні розмови й всі їхні плани, недолугі й путні, врешті-решт ні в що не вилились, бо їх узяли й загнали в підземелля, штовхнули в битву. Невже й тепер так станеться? З часом Майк зрозумів, що віра й сила були взаємозамінними. Чи могло так бути, що в дійсності все ще простіше? Що в дійсності жоден вольовий акт не можливий, поки тебе не пожбурять у галас і гвалт, наче новонародженого, що вистрибує без парашута з материні утробы? А коли вже падаєш, тебе змушують повірити в парашут,

створити його одною лиш думкою, хіба ні? Так чи інакше, а смикання за кільце ставало твоєю остаточною заявою з цього приводу.

"Господи Ісусе, та я прямо чорнопикий Фултон Шин", [733] — подумав Майк і тихо засміявся.

Майк прибирав, упорядковував, думав думи, поки інша частина його мозку сподівалася, що він нарешті з усім покінчить і зрозуміє, що втомився, та піде додому поспати кілька годин. Але коли він уладнав усі справи, спати анітрошечки не хотілося. Тож він пішов до ряду стелажів за його офісом, відімкнув ланцюг на сітчастих дверях ключем зі зв'язки на поясі й переступив поріг цієї святині. Теоретично ці кілька тьмяно освітлених стелажів були вогнетривкими, і якщо з обох боків замкнути залізні двері, можна було вберегти від пожежі їхній вміст: на полицях стояли коштовні першодруки, книги, підписані давно померлими письменниками (серед автографованих видань там були "Мобі Дік" та "Листя трави" Вітмена), матеріали з історії міста й особисті папери жменьки письменників, які жили й працювали в Деррі. Майк сподівався, що, коли їхня спільна справа матиме гарний кінець, він переконає Білла віддати бібліотеці свої рукописи. Проходячи повз третій стояк з полицями, вдихаючи знайомі бібліотечні запахи плісняви, пилу й цинамонового, старого паперу, він думав: "Певне, коли я помру, в останню путь мене відправлять з бібліотечною карткою в одній руці й штампом "ПРОСТРОЧЕНО" — в другій. Що ж, ніг'єре, це краще, ніж здохнути з пукавкою в руці".

Раптом він зупинився. Його обшарпаний стенографічний записник, у якому містилися деррійські історії та його власні бентежні міркування, ховався між "Старе Деррі-містечко" Фрікля та "Історія Деррі" Мішо. Майк засунув його так далеко, що записник ледь виднівся. Ніхто б його не знайшов, якби не шукав саме його.

Майк узяв записник та повернувся до столу, за яким вони проводили зібрання, затримавшись, щоб погасити світло в сховищі й замкнути сітку. Він сів і погортав списані сторінки, гадаючи, на яку ж дивну збірку недолугих та клишоногих свідчень перетворився цей зошит: наполовину історія, наполовину скандал, почасти щоденник, почасти сповідь. Записів далі 6 квітня не було. "Треба завести новий зошит", — подумав він, перегорнувши кілька порожніх сторінок у кінці. На хвилю в його голові майнула сором'язлива думка про першу чернетку "Розвіяних вітром" Маргарет Мітчелл, котру вона написала від руки в шкільних зошитах, — то була ціла гора зошитів. Потім він зняв із ручки ковпачок і двома рядками нижче від попереднього запису вивів "31 травня". На деякий час він замислено дивився перед собою, а потім почав розписувати все, що трапилося впродовж останніх трьох днів, почавши з дзвінка Стенлі Юрісу.

Він мовчки писав хвилин п'ятнадцять, а потім його зосередженість почала розсіюватись. Він зупинявся дедалі частіше. Йому почав заважати образ голови Стена Юріса, відтятої голови в холодильнику, закривавленої голови. Її роззявлений рот був повен пір'я, котре сипалося на підлогу й шурхотіло просто до нього. Вольовим зусиллям він прогнав той образ і писав далі. П'ять хвилин по тому він здригнувся, випроставшись на стільці, і крутнувся на 180 градусів, упевнений, що побачить, як та

голова котиться підлогою, вкритою старим чорним та червоним кахлем, голова з очима скляними й жадібними, як в опудала оленячої голови.

Нічого там не було. Ні голови, ні звуку. Тільки приглушений стугін його власного серця.

"Опануй себе, Майкі. Трясця хапає, ото й усе. Нерви, нічого, крім нервів".

Марно. Слова втікали від нього, думки гойдалися поза досяжністю, дражнячи його. Щось наче тиснуло на потилицю, і цей тиск дедалі сильнішав.

За ним стежать.

Він поклав ручку й підвівся з-за стола.

— Хто тут? — гукнув він, і голос відлунув од високого склепіння, вдаривши по його нервах. Він облизав губи й спробував знову: — Білле?.. Бене?..

Біллі-е-е... Бене-е-е...

Зненацька Майк вирішив, що хоче додому. Просто візьме з собою записник. Він простягнув по нього руку... і почув тихеньке шаркання. Кроки.

Він знову підвів голову. Озерця світла, оточені впадинами темних лагун. І більш нічого... принаймні нічого, що б можна було побачити. Він чекав. Серце гупало.

Знову почулися кроки, і цього разу він уловив, звідки долинав їхній звук. Засклений перехід, який з'єднував дорослу бібліотеку з дитячою. Там. Хтось. Щось.

Тихою ходою Майк підійшов до контрольного столу. Подвійні двері, що вели в перехід, тримали відкритими дерев'яні колодки, тож він бачив трохи підлоги. Там було щось, схоже на ноги. Його відразу ж охопив запаморочливий жах — а що, коли Стен усе ж таки прийшов, що, коли він зараз вийде з темряви з пташиним довідником у руці? Білі обличчя, бузкові губи, розрізані зап'ястя з передпліччями. "Нарешті я тут, — промовить він. — Забарився, бо довелося вилазити з дірки в землі, та нарешті я тут..."

Почувся ще один крок, і тепер Майк виразно бачив черевики — черевики та подерті холоші — джинси з нитками, що звисали на кісточки без шкарпеток. І в темряві, за шість футів над тими кісточками, він угледів мерехтливі очі.

Він простяг руку над півкруглим контрольним столом і, не зводячи погляду з нерухомих, блимаючих очей, помацав з іншого боку стільницю. Його пальці знайшли дерев'яний кут коробочки — прострочені картки. Паперова коробка — скріпки й гумки. Вони налапали щось металеве й ухопили його. То був ніж для відкривання листів зі словами ІСУС РЯТУЄ, вибитими на колодці. Хистка штука, яку надіслала бібліотеці Баптистська церква Благодаті Господньої в межах їхньої програми зі збору пожертв. Майк не відвідував богослужіння останні п'ятнадцять років, та до Церкви Благодаті ходила його мати, і він відправив їм п'ять доларів, хоча й це ледве міг собі дозволити. Він збирався викинути того ножа, та він пролежав серед безладу на його половині столу (у Керол завжди було бездоганно чисто) аж дотепер.

З гарячковою силою він схопив ножа й рушив до тінистого коридору.

Почувся ще один крок... і ще один. Тепер порвані джинси було видно до колін. Майк розгледів силует володаря тих ніг — хтось кремезний, незграбний. Круглі плечі. Натяк на розпатлане волосся. Мавпяча статура.

— Хто ти?

Відповіді не було. Тінь лише стояла й дивилася на нього.

Хоча Майк був усе ще наляканий, він подолав думку, яка знесилювала його: то був не Стен Юріс, який встав із могили, прикликаний у Деррі шрамами на долонях або зловісним магнетизмом, що повернуло його в світ живих, наче зомбі з фільмів студії "Гаммер"[734]. Ким би він не був, коли Стен Юріс помер, він був дорослою людиною, сто сімдесят сантиметрів на зріст.

Незнайомиць зробив ще один крок, і найближча лампа висвітила петельки джинсів без ремня, що звисали з його талії.

Раптом Майк здогадався. Здогадався раніше, ніж почувся голос.

— Ба, та це ж нігґер, — заговорила тінь. — Давно жбурлявся камінцями по комусь, га, нігґере? А знаєш, хто отруїв твого траханого собацюру?

Ще крок. Світло впало на обличчя Генрі Баверза. Воно стало гладким і обвисло; шкіра набула нездорового воскового відтінку; щоки перетворилися на м'ясисті складки, на яких росла щетина кольору перцю з сіллю. Лоб над кущистими бровами перекреслювали три глибокі хвилясті лінії. Інші зморшки утворювали дужки з боків його губатого рота. У безбарвних мішках з плоті ховалися маленькі й злі очі — бездумні й червоні. Обличчя передчасно постарілого чоловіка — чоловіка, котрому тридцять дев'ять, а виглядає він років на сімдесят три. При цьому то було обличчя дванадцятирічного хлопчиська. Одяг у нього позеленів од хаш, у яких він переховувався вдень.

— То як, нігґере, не поздоровкаєшся? — спитав Генрі.

— Привіт, Генрі.

Майку спало на думку, що впродовж останніх двох днів він не слухав радіо й навіть газет не читав, хоча для нього це було звичним ритуалом. Дуже багато роботи. Дуже багато справ.

Дуже шкода.

Генрі переступив через поріг коридору між дитячим та дорослим відділами бібліотеки й завмер, свердлячи Майка маленькими поросячими очима. Його губи розійшлися в потворній усмішці, показавши гнилі зуби мейнського селяка.

— Голоси, — промовив він. — Ти чуєш голоси, нігґере?

— Що за голоси, Генрі?

Майк сховав руки за спину, як школяр, якого викликали до дошки, і переклав ніж із лівої руки в правицю. Високий маятниковий годинник, подарований Хорстом Мюллером у 1923 році, урочисто відлічував секунди — наче вода, що скрапує на гладеньку поверхню озера бібліотечної тиші.

— З місяця, — сказав Генрі. Він засунув руку в кишеню. — Вони чулися з місяця, — він замовк, трохи насупився, похитав головою. — Багато голосів, та насправді лише один. Його голос.

— Ти бачив Його, Генрі?

— Ага. Франкенштейна. Відірвав Вікторові голову. Шкода, що ти не чув того звуку

— наче розстебнули велетенську змійку. А тоді Воно кинулося на Ригайла. Ригайло бився з Ним.

— Справді?

— Ага. Тому я зміг утекти.

— Полишивши його на смерть.

— Стули пельку! — щоки в Генрі тьмяно почервоніли. Він ступив на два кроки вперед. Із галереї, що з'єднувала відділи бібліотеки, вийшов батько Генрі, та його очима дивився малий Баверз. На обличчі Генрі Майк побачив ту саму лють, але й ще дещо — дитину, яку шалений Батч Баверз виховав на хорошій фермі, що з бігом років перетворилася на засраний пустир із парою халуп. — Стули пельку! Воно б і мене прибило!

— Нас воно не прибило.

Очі в Генрі зблиснули.

— Поки що, — уїдливо докинув він, шкірячись. — Та встигне. Якщо після мене хтось лишиться.

Баверз вийняв руку з кишені. У ній він тримав тонкий дев'ятидюймовий інструмент із вставками зі штучної слонової кістки з боків. На одному кінці цього сумнівного "витвору мистецтва" виблискувала хромована кнопка. Генрі натиснув на неї. Шестидюймове лезо відскочило з прорізу на одному кінці рукоятки. Підкидаючи ножа на долоні, він рушив до контрольного столу.

— Диви, що я знайшов, — мовив він. — Я знав, де шукати, — він огидно підморгнув набряклими, червоними повіками. — Чоловік, що ховається в місяці, сказав мені, — Генрі знову зблиснув зубами. — Удень я ховався. Увечері зловив попутку. Якийсь старигань. Стукнув його. Здається, вбив. Покинув машину біля Ньюпорта. Якраз на межі Деррі почувся голос. Поглянув у риштак, а там — одяг. І ніж. Мій старий ніж.

— Генрі, ти про дещо забув.

Шкірячись, Баверз лиш похитав головою.

— Ми не піймалися, і ти не піймався. Воно хоче зловити нас у свої лабеті, але й тебе також.

— Ні.

— А я гадаю, що так. Хоча ви, бовдури, зробили Його роботу, Воно не має улюбленчиків, чи не так? Воно схопило твоїх друзів, і поки Ригайло бився з Ним, тобі вдалося втекти. Та ти повернувся. Гадаю, що ти, Генрі — частина його незвершеної справи. Я в цьому впевнений.

— Ні!

— Можливо, тобі привидиться Франкенштейн. Або вовкулака. Або вампір. Або клоун. Або... Генрі, може, ти побачиш Його справжнє обличчя. Нам Воно показалося. Хочеш, розкажу? Хочеш...

— Заткнися! — заволав Генрі й кинувся на Майка.

Майк відступив убік і виставив ногу. Генрі перечепився через неї і покотився стертим кахлем, наче шайба з гри в шафлборд. Він ударився головою об ніжку стола, за

яким трохи раніше Невдахи розповідали свої історії. На хвилюку його приголомшило, і хватка на ножі послабилась.

Майк метнувся до нього. Тієї миті він міг прикінчити Баверза: можна було встромити того ножа, що йому надіслала церква його матері, ножа з надписом "ІСУС РЯТУЄ", в потилицю Генрі й викликати поліцію. Трохи офіційної метушні, та не тут, у Деррі, де подібні дивні й жорстокі випадки були мало не в межах норми.

Та його зупинила думка, надто блискавична, аби бути свідомою, що коли він вб'є Генрі, то зробить за Нього частину роботи, так само, як зробив би її Генрі, убивши Майка. Та було ще дещо: вираз, що майнув обличчям Баверза, — стомлений, спантеличений погляд скривдженої дитини, котру бозна-чому скерували на небезпечний шлях. Генрі виріс у гнилому довкіллі Батча Баверза. Він належав Йому навіть тоді, коли й гадки не мав, що Воно існує.

Тож замість загнати ножа у вразливу шию Генрі, він упав навколішки й потягся до зброї. Ніж крутнувся в руці Баверза (здавалося, він сіпнувся сам по собі), і пальці Майка схопилися за лезо. Він не відчув болю одразу — лише червона кров потекла його пальцями на пошрамовану долоню.

Він відсмикнувся. Генрі відкотився й знову схопив ножа. Майк звівся на коліна, і вони подивилися один одному в очі. В обох ішла кров: в Майка — з пальців, у Генрі — з носа. Баверз тріпнув головою, і брунатні крапельки полетіли в пітьму.

— Гадаєш, ти такий розумака! — хрипко закричав він. — Йобані пестунчики! У чесному бою ми б вас на дрантя порвали!

— Поклади ножа, Генрі, — стиха промовив Майк. — Я викличу поліцію. Вони приїдуть і відвезуть тебе до "Джуніпер Гілл". Деррі лишиться позаду. Ти будеш у безпеці.

Генрі спробував заговорити й не зміг. Не зміг сказати цьому знавіснілому телепню, що він не буде в безпеці ні в "Джуніпер Гілл", ні в Лос-Анджелесі, ні в нетрях джунглів. Рано чи пізно зійде місяць, білий, як кістка, холодний, як сніг, і зазвучать примарні голоси, а місячний лик перетвориться на Його обличчя, і воно белькотатиме, іржатиме, наказуватиме. Він проковтнув слизьку кров.

— Ви ніколи не билися чесно!

— А ви?

— Ти курва-ніггеро-чорний-джунглемахач-мавпа-щур-дупель! — загорлав Генрі й знову стрибнув на Майка.

Майк відхилився, аби уникнути цього незграбного наскоку, не втримав рівноваги й гепнувся на спину. Баверз знову вдарився об стіл, зрикошетив, повернувся й схопив Майка за руку. Той замахнувся ножем і відчув, як лезо глибоко ввійшло в передпліччя Генрі. Баверз зойкнув, та, замість відпустити суперника, посилив хватку. Він шарпнув Майка до себе — волосся впало на очі, кров струменіла з розбитого носа на товсті губи.

Майк спробував упертися ногою в бік Генрі й відштовхнути його. Баверз махнув викидним ножем: лезо прокреслило в повітрі блискуче півколо, і всі шість дюймів занурилися в стегно Майка — легко, наче у вершковий торт. Генрі висмикнув

закривавленого ножа, і з криком, у якому змішалися біль та зусилля, Майк відштовхнув його.

Він важко звівся на ноги, та Генрі випередив його, і Майк ледве встиг ухилитися від ще одного незграбного нападу. Він чув, як по нозі юшить лячно сильний потік крові, чув, як вона набігає в його взуття. "Здається, він влучив у стегнову артерію. Господи, мене: сильно поранено. Усюди кров. Кров на підлозі. Гаплик моїм черевикам. Бля, й два місяці не проносив..."

Генрі знову наступав, сопучи, як скажений бик. Майк відступив убік і знову махнув ножом для листів. Лезо прорвало обдерту сорочку Генрі й залишило глибокий поріз на ребрах. Майк відштовхнув Баверза — той хрокнув.

— Брудний ніггер! Навіть битися чесно не вмієш! — загорлав він. — Глянь, що ти накоїв!

— Кинь ножа, Генрі, — сказав Майк.

Позаду них почувся смішок. Генрі зиркнув у той бік... і завищав од чистого, нерозбавленого жаху, притиснувши руки до щік, наче ображена стара дама. Погляд Майка метнувся до контрольного столу. Пролунало гучне, пружне ка-сприиньг! — і з-за столу вискочила голова Стена Юріса. Пружина коркотягом угвинчувалась в обрубок шиї, з якого скрапувала кров. Обличчя пістрявіло від гриму. На кожній щоці палали яскраві рум'яна. На місці очей розквітли помаранчеві помпони. Голова гротескного Стена-з-коробки гойдалася туди-сюди, наче цвіт гігантських соняшників, що росли біля дому на Нейболт-стрит. Його рот розчахнувся, і писклявий, радісний голос заскандував: "Убий його, Генрі! Убий ніггера, убий курдуплика, убий його, убий його, **УБИЙ ЙОГО!**"

Майк крутнувся до Генрі з похмурим усвідомленням, що його пошили в дурні, і гадаючи, чиє обличчя привиділося Баверзу. Стена? Віктора Кріса? Або ж батьківське?

Генрі заверещав і кинувся на Майка. Ніж ходив угору й униз, наче голка на швейній машинці.

— Гааааа, ніггере! — горланив Генрі. — Гааааа, ніггере! Гааааа, ніггере!

Майк позадкував, поранена нога одразу ж підломила під ним, і він полетів на підлогу. Він її майже не відчував. Вона здавалася холодною й далекою. Поглянувши вниз, Майк побачив, що вершкового кольору слакси стали яскраво-червоними.

Лезо блиснуло перед самим його носом.

Майк тицьнув ножом перед собою якраз тоді, коли Генрі знову кинувся на нього — він настрикнувся на нього, наче жук на голку. Руку Майка облило кров'ю. Почувся хрускіт, і коли він відсмикнув руку, в ній лишилася сама колодка з написом "ІСУС РЯТУЄ". Лезо лишилося в животі нападника.

— Гаааа! Ніггере! — крикнув Генрі, накривши рукою визубень леза, що стирчав з його пуза. Кров лилася крізь пальці. Він дивився на це невірячими, вибалушеними очима. Голова на скрипучій пружині гойдалася, вишкірялася й реготала.

Майку стало млосно, перед очима все хиталося. Він ще раз поглянув на Стена-з-коробки, але тепер там колихалася голова Ригайла Хаггінса, наче корок від

шампанського з начепленою задом наперед бейсболкою "Нью-Йорк Янкі". Майк застогнав, і свій голос видався йому лунким і далеким. Він усвідомлював, що сидить у калюжі теплої крові... власної крові. "Я помру, якщо не накласти джгут".

— Гааааааааа! Ніііііііігґеєєєє! — горлав Генрі.

Усе ще тримаючись однією рукою за закривавлений живіт і розмахуючи викидним ножом в другій, Баверз поплентався до виходу з бібліотеки. Він п'яно хитався туди-сюди, просуваючись лунким залом, наче кулька в пінбольному[735] автоматі. Він вривався в крісло для читання, перекинувши його. По дорозі Генрі зачепив стійку з газетами, і вони розсипалися підлогою. Виставивши руку, він на ходу відчинив двері й пірнув у ніч.

Свідомість Майка почала згасати. Він почав змагатися з пряжкою на поясі, майже не відчуючи пальців. Нарешті він розстебнув її та спромігся витягти ремінь із петель. Він обмотав його навколо заюшеної ноги, одразу під пахом, затягнув якомога міцніше. Притримуючи зашморг однією рукою, він попластував до контрольного столу. Телефон був там. Він не знав, як до нього дотягтися, та наразі це не мало значення — весь фокус був у тому, щоб туди долізти. Світ гойдався, розпливався на очах і тьмянішав, закутуючи в сиву запону. Майк вистромив язика та безжально стиснув щелепи. Біль спалахнув вишукано й миттєво. Світ набув чіткіших обрисів. Майк помітив, що й досі тримає щербату колодку ножа й викинув її. Ось, нарешті, контрольний стіл — він здавався високим, як Еверест.

Майк підібгав здорову ногу й почав підводитися, хапаючись за край столу вільною рукою, — інша міцно стискала ремінь. Кутики рота опущені в тремтливій гримасі, очі примружені. Нарешті він спромігся випростатися. Він став, як лелека, намагаючись телефон. Ось він. Збоку на корпусі було приліплено три номери: пожежна станція, поліція та лікарня. Одним тремтячим пальцем, що здавався за мільйон від нього, Майк набрав лікарню: 555-3711. Почулися гудки, він заплющив очі... але вони широко розчинилися, коли на іншому кінці дроту почувся голос Клоуна Пеннівайза.

— Привітулі, нігґере! — проверещав Пеннівайз, і у вухо Майка, наче скляна скалка, вп'явся його пронизливий сміх. — Шо скажеш? Як діля? Думаю, ти вже дохляк, а ти як гадаєш? Думаю, Генрі чудово справився! Хочеш кульку, Майкі? Хочеш кульку? Як ділюльки? Аго-гов!

Майк звів очі до маятникового годинника, до Годинника Мюллера, як вони його прозвали, і зовсім не здивувався, коли побачив, що циферблат замінило обличчя його батька, посіріле й поїдене раком. Очі закотилися, показуючи самі вибалушені білки. Зненацька батько вистромив язика, і годинник почав відбивати час.

Майк не втримався за стіл. Похитнувшись на здоровій нозі, він упав на підлогу. Телефон повиснув на дроті й колихався перед його обличчям, наче маятник гіпнотизера. Держати ремінь ставало дедалі важче.

— Аговчики, Амосе! — радісно кричав Пеннівайз зі слухавки. — То базіка з тобою Кінгфіш! Шо там як, а я то є тепер Кінгфіш у Деррі, і се то є прафта![736] Шо скажеш, пацанятко?

— Якщо хтось мене чує, — прохрипів Майк, — якщо є хто справжній за голосом, що я чую, допоможіть. Мене звуть Майкл Хенлон, я в Деррійській публічній бібліотеці. Стікаю кров'ю. Якщо ви там, я вас не чую. Мені не дають вас почути. Якщо ви там, будь ласка, поквартуйтеся.

Він ліг на бік, підтягнув ноги, згорнувшись у позу ембріона. Два рази обмотавши ремінь круг правої руки, він зосередився на тому, щоб втримати його, а тим часом світ віддалявся від нього, затьмарений пухкими, схожими на повітряні кульки, сірими хмарами.

— Привітулі-привітулі, діля в те' як? — кричав Пеннівайз зі слухавки-маятника. — Привітулі, брудна дупуля! Привітулі,

4

КАНЗАС-СТРИТ, 12:20

— сказав Генрі Баверз. — Як діля, мала пизда?

Беверлі миттєво зірвалася на біг. Реакція була швидшою, ніж вони очікували, і вона могла б відірватися від них... якби не її довге волосся. Генрі схопив його за самі кінчики, шарпнув до себе. Він вишкірився їй в обличчя. Його подих був масним, теплим і смердючим.

— Як діля? — поцікавився Баверз. — Кудю це ти? Біжиш погратися зі своїми засраними друзьбами? У мене краща думка — відчикрижу тобі носа й примушу з'їсти. Як тобі таке?

Вона спробувала виборсатись. Генрі засміявся, смикаючи її голову туди-сюди. Ніж загрозливо виблискував на серпневому сонці.

Зненацька загудів автомобільний клаксон — довге, протяжне "бі-бііі!"

— Гей! Гей! Що це ви виробляєте? Ану відпустіть дівчинку!

То була бабуся за кермом доглянутого "форда" 1950 року.

Вона зупинилася біля узбіччя, перекилилася через вкрите рядом сидіння і визирала з пасажирського вікна. Вигляд її розгніваного, чесного обличчя вигнав з очей Віктора Кріса порожній, зачумлений вираз, і він нервово глипнув на Генрі.

— Що...

— Благаю! — пронизливо скрикнула Беверлі. — У нього ніж! Ніж!

Гнів старенької перетворився на суміш тривоги, подиву й страху.

— Що ви, хлопчак, робите? Облиште її!

Через дорогу (Беверлі бачила це дуже виразно) Герберт Росс підвівся із садового стільця на ганку, підійшов до билець і поглянув у їхній бік. Обличчя в нього було так само порожнім, як і в Ригайла Хаггінса. Він згорнув газету, розвернувся й тихенько потупцяв у дім.

— Дайте їй спокій! — зойкнула старенька.

Генрі вишкірив зуби й зненацька кинувся до автівки, потягнувши за собою Беверлі. Вона спіткнулася, впала на одне коліно, та її тягли далі. Біль був нестерпним, нелюдським. Беверлі чула, як вириваються волоски.

Старенька скрикнула й панічно закрутила ручку, підіймаючи вікно. Генрі, так само

волаючи, вдарив ножем, та лезо лише ковзнуло склом. Ступня жіночки зіскочила з педалі зчеплення — старий "форд" тричі скакнув уперед, вискочивши на узбіччя, і заглох. Генрі метнувся за авто, Беверлі волоклася за ним. Віктор облизав губи й роззирнувся. Ригайло насунув бейсболку на лоба й спантеличено длубався у вусі.

Бев на мить побачила сполотніле, нажахане обличчя бабці, а тоді стара вдарила долонею по кнопці замка з пасажирського боку, а потім зі свого. Двигун "форда" гаркнув і завівся. Генрі вибив чоботом задню фару.

— Забирайся, стара зсохла курво!

Запищали шини, і бабця з'їхала на дорогу. Зустрічна вантажівка вильнула, щоб уникнути її. Засурмив клаксон. Знову розпливаючись у посмішці, Генрі повернувся до Беверлі, і вона заїхала ногою в кросівці прямісінько в його яйця.

Від болю посмішка на обличчі Генрі перетворилася на гримасу. Ніж вислизнув з руки й заторохкотів по хіднику. Його друга рука, що гніздилася на голові Беверлі, відсмикнулася, вирвавши ще один волосок (дівчинка скривилася), і він упав на коліна, хапаючись за пах. Вона побачила своє волосся на руці Генрі, і в ту мить весь жах перетворився на шалену ненависть. Вона сильно шморгнула носом і харкнула йому на голову навдивовижу здоровою шмарклею.

А тоді вона розвернулася й дременула геть.

Ригайло прочвалав за нею кроків зо три й зупинився. Вони з Віктором підійшли до Генрі, але той відштовхнув їх, зіп'явся на ноги, обома руками тримаючись за яйця, — це вже не вперше йому влучали в промежину того літа.

Генрі нахилився й підняв викидного ножа.

— ...шли, — видихнув він.

— Що-що, Генрі? — занепокоєно перепитав Ригайло.

Баверз подивився на нього — його спітніле обличчя палало від болю й такої лютої, сказаної ненависті, що Ригайло відсахнувся.

— Кажу... піш... ли! — видавив Генрі й пошкутитьгав услід за Беверлі, досі тримаючись за пах.

— Нам її вже не піймати, Генрі, — зніяковіло, мало не засоромлено промовив Віктор. — Бляха, та ти ледь на ногах стоїш.

— Впіймаємо, — просичав той. Його верхня губа задерлася й тремтіла в несвідомому собачому вишкірі. На лобі в нього повиступали горошини поту й котилися розпашілими щоками. — Ще й як впіймаємо. Бо я знаю, куди вона пре, — до Пустовища, до свої засраних

5

ДЕРРІЙСЬКИЙ "ТАУН ХАУС", 2:00 НОЧІ

друзів, — сказала Беверлі.

— Га? — Білл поглянув на неї.

Подумки він був далеко. Вони йшли, взявшись за руки. Мовчанка між ними була приємною, злегка зарядженою взаємною принадливістю. Білл почув лише останнє слово з того, що говорила Бев. За квартал від них крізь туман, що стелився близько до

землі, світився "Таун Хаус".

— Кажу, що в мене не було ліпших друзів. Ви тоді були моїми найкращими приятелями, — вона посміхнулася. — Гадаю, в мене ніколи не було хисту знаходити друзів, хоча в Чикаго в мене є одна близька людина. Її звуть Кей МакКолл. Вона б тобі сподобалася.

— Мабуть, що так. Я й сам не дуже легко сходжуся з людьми, — всміхнувся Білл. — Тоді ми були разом, і цього було цілком д-д-досить.

Він побачив, що на її волоссі зібралися крапельки роси, і замилювався, як світло створювало навколо її голови німб. Вона серйозно поглянула йому в очі.

— Мені дечого бракує... — мовила Беверлі.

— Ч-чого саме?

— Твого поцілунку.

Білл подумав про Одру, і вперше до нього дійшло, як же сильно вона була схожа на Беверлі. Він замислився: чи не тому його привабило до неї, чи не тому він зважився запросити її на побачення під кінець голлівудської вечірки, на якій вони познайомилися? Білл відчув неприємний напад сумління... і обійняв Беверлі, свою подругу дитинства.

Її поцілунок був міцним, теплим і солодким. Він відчув, як його торкнулися її груди, відчув, як Беверлі притиснулася до нього стегнами... відсторонилася... і знову притулилася до нього. Щойно вона відсахнулася вдруге, Білл запустив обидві руки в її волосся й припав до неї. Беверлі відчула, як у нього з'являється ерекція, ахнула й пригорнулася до його шиї. Білл відчув її сльози, теплі й потайні.

— Ходімо, — промовила вона. — Хутко.

Він узяв її за руку, і вони подолали решту шляху до "Таун Хаусу". Вестибюль був старим, заставленим квітами й усе ще мав частину колишнього шарму. Оздоблення було в стилі "Лісоруб дев'ятнадцятого століття". У таку годину там нікого не було, окрім порт'є, котрого було ледь видно у тьмяному світлі телевізора — він сидів у своєму офісі, закинувши ноги на стіл. Білл натиснув кнопку третього поверху. Палець у нього ледь тремтів од... збудження? нервів? провини? чи всього одразу? Йо, атож. Усе це й плюс божевільна радість та страх. Суміш не назвеш приємною, та нічого не вдієш. Він повів Беверлі до своєї кімнати, зніяковіло міркуючи, що коли він уже наважився на зраду, то вона має бути довершеним актом, який належить здійснити в його власному ліжку. Він спіймав себе на думці про Сьюзан Браун: вона була його першим літагентом, і то вона позбавила його цноти, коли йому було без кількох місяців двадцять років.

"Зраджую. Зраджую власну дружину". Він спробував викинути це з голови, та його дії здавалися йому водночас справжніми й нереальними. Та дужчим за все була туга за домівкою — старомодне відчуття, наче ти випадаєш із дійсності. У цей час Одра, певне, готує каву чи сидить у халаті за кухонним столом і вчить слова або читає роман Діка Френсіса.[737]

Ключ заторохкотів у замку 311-ї кімнати. Якби вони піднялися на п'ятий поверх, до Беверлі, вони б помітили, що на телефоні блимає вогник пропущеного дзвінка, і

прослухали повідомлення, залишене порт'є на прохання Кей, її подруги з Чикаго, — він набрав її номер лише після третього панічного дзвінка — і все могло б піти інакше: на світанку їхній квінтет не перетворився б на втікачів од деррійської поліції. Та натомість вони пішли до Біллової кімнати — мабуть, так і було заплановано.

Двері розчахнулися. Вони зайшли досередини. Беверлі подивилася на нього — очі сяють, щоки палають, груди швидко здіймаються й опускаються. Білл обійняв її, і його приголомшило відчуття справедливості, відчуття того, як переможно й безшовно змикається коло між минулим і теперішнім. Він незграбно захряснув двері одною ногою, і вона засміялася в його рот теплим віддихом.

— Моє серце... — сказала вона й поклала Біллову руку на свою ліву грудь. Він чув його під тією пружною м'якоттю, що зводила з розуму, чув, як воно стугонить, наче двигун.

— Твоє с-с-серце...

— Моє серце.

Вони цілувалися на ліжку, все ще вдягнені. Рука Беверлі пірнула під його сорочку, вигулькнула знову, і її палець ковзнув гудзиками вниз, затримався на поясі... а потім спустився нижче, пройшовся закам'янілим бугром його члена. М'язи, про які він навіть не здогадувався, підскочили й затремтіли в паху. Він розірвав поцілунок і відсторонився від неї.

— Білле?

— Мушу сп-сп-спинитися на хв-хв-хвильку, — сказав він. — Інакше спущу прямо в ш-ш-штани, як па-па-пацан.

Беверлі знову тихенько засміялася й поглянула на нього.

— Справа лише в цьому? Чи в тебе з'явилися сумніви?

— Сумніви, — мовив Білл. — Я завжди вагаюся.

— А я — ні. Я ненавиджу його, — сказала вона.

Він поглянув на неї, його посмішка почала згасати.

— Я не могла цього зрозуміти аж до сьогоднішнього вечора. Та я знала, знала про це з самого початку. Знала й не усвідомлювала. Він б'є мене, кривдить. Я вийшла за нього заміж тому... певне, тому, що батько завжди хвилювався за мене. Що б я не робила, байдуже — він все одно хвилювався. А ще мені здається тому, що Том би йому сподобався. Тому, що Том теж хвилюється. Дуже хвилюється. Тож поки хтось мною переймався, я була б у безпеці. Ні, більш ніж у безпеці. Я почувалася б справжньою, реальною, — вона поглянула на нього серйозними очима. Блузка висмикнулася зі слаксів, відкривши білу смужку живота — Біллу захотілося її поцілувати. — Та реальність перетворилася на нічний жах. Подружнє життя з Томом стало жахіттям. Білле, нащо таке робити? Навіщо самовільно повертатися до пекла?

— Єд-дине, що с-с-спадає на думку, — люди по-п-повертаються, аби в-в-віднайти самих себе, — відповів Білл.

— Жахіття — це тут, — показала Бев. — Жахіття — це Деррі. У порівнянні з ним Том здається ліліпутом. Тепер я краще бачу його. І ненавиджу себе за роки, проведені

з ним... Ти не знаєш... до чого він мене примушував, та йой, я сама радо корилася йому, бо він хвилювався за мене. Я б заплакала... та іноді сорому забагато. Розумієш?

— Не треба, — стиха промовив він і накрив її руку своєю. Вона міцно вхопилася за неї. Сльози бриніли в її очах. — Усі л-л-лажають. Та це н-н-не екзамен. Т-треба старатися, б-боротися, ж-ж-жити, як вважаєш за п-потрібне.

— Я хочу сказати, що не зраджую Тома, не використовую тебе, щоб здихатися почуттів до нього, нічого такого. Для мене це буде чимось... розумним, нормальним і любим. Та я не бажаю кривдити тебе. Або ж обманом змусити до чогось, про що ти потім пожалкуєш.

Він замислився про це, замислився по-справжньому, глибоко й серйозно. Та дивна слава скоромовка "стовпи пхає та штовхає" — і так далі — закружляла в голові, розкидаючи думки. Довгий видався день. Здавалося, наче Майків дзвінок та запрошення на обід до "Нефриту Сходу" трапилися сотню років тому. Їх розділяли стільки історій. Стільки спогадів... наче світлини з Джорджевого альбому.

— Друзі н-не дурять од-дин одного, — відказав Білл і пригорнувся до неї.

Їхні губи зімкнулися, і він почав розстібати її блузку. Вона вхопила його за зашийок і не відпускала, поки інша її рука розстібала й стягувала слакси. На хвилюку його тепла долоня лягла на живіт Бев; її трусики миттєво зникли, а потім Білл підсунувся ближче, і вона спрямувала його.

Він увійшов у неї, і вона повільно вигнула спину назустріч його єству, шепочучи:

— Будь моїм другом... Білле, я кохаю тебе.

— Я також тебе кохаю, — промовив він, посміхнувшись у її оголене плече.

Спочатку вони рухалися повільно. Беверлі пришвидшила темп, і Білл відчув, як на його шкірі виступив піт. Його свідомість опустилася нижче, все більше зосереджуючись на точці їхнього єднання. Її єство також відкрилося, вивільнивши звабливий мускусний аромат.

Беверлі відчула наближення піку. Вона рухалася до нього, працювала на нього, не сумніваючись у його появі. Раптово її тіло затнулося й підскочило, оминувши оргазм, — натомість воно злетіло на високе плато, полишивши далеко внизу її чуттєвий досвід із Томом і двома іншими коханцями. Вона усвідомила, що не просто кінчить — то буде вибух ядерної боеголовки. Вона трішки злякалася... та тіло знову піймало ритм. Беверлі відчула, як Білл напружився всередині, як зненацька напружилось всеньке його тіло, і тієї ж миті вона сягнула піку — почала здійснюватися на нього; насолода була такою потужною, що перетворилася на солодку агонію, що ринула з невідомих шлюзів, і вона вкусила його за плече, щоб заглушити крик.

— О Господи, — схлипнув Білл, і хоча вона не могла сказати напевне, їй здалося, що він плаче.

Білл завмер, і Беверлі подумала, що він вийде з неї, — вона спробувала підготуватися до цієї миті, яка завжди приносила невловиме, незрозуміле відчуття втрати й порожнечі, схоже на відбиток, пустий слід, але натомість відчула сильний поштовх. Вона одразу ж пережила другий оргазм — те, на що, як їй здавалося, вона

була нездатна. Вікно пам'яті знову розчинилося, і вона побачила птахів, тисячі птахів, які сідали на верхівку кожного деррійського будинку, кожного телефонного стовпа й поштової скриньки "БСД", [738] весняні птахи в квітневому небі та біль із насолодою, які летіли низько, подібно до того, як видаються низькими весняні небеса. Суміш низького фізичного болю, низької насолоди й дивного ствердного відчуття. Вона стікала кров'ю... вона... вона...

— Ви всі?! — раптово скрикнула вона, ошелешено розчахнувши очі.

Білл напружився й цього разу таки вийшов з її лона, та Бев була така приголомшена, що ледь помітила.

— Що? Беверлі? З т-тобою все до...

— Ви всі? Я кохалася з вами всіма?

Вона побачила, як на обличчі враженого Білла зринув подив, як відвисла його щелепа... і раптове розуміння. Та навіть у своєму зачудуванні вона бачила, що це стало відкриттям не тільки для неї, а й для нього також.

— Ми...

— Білле? Що таке?

— То був т-тв-вій спосіб вивести нас, — промовив він, і тепер уже його очі палали так яскраво, що їй стало лячно. — Беверлі, хіб-ба т-т-ти не р-розумієш? То був т-т-твій спосіб вивести нас! Усі ми... але ж ми були... — раптом він здався їй переляканим, непевним.

— Ти згадав усе до кінця? — спитала Бев.

Він повільно похитав головою.

— Н-ні. Та... — Білл поглянув на неї, і вона побачила, що він нажаханий. — Та все зводиться д-д-до т-того, що ми по-по-побажали знайти вихід. І я не в-впевнений... Беверлі, я не впевнений, що дорослі здатні на це.

Вона мовчки подивилася на нього (здавалося, ця мить тягнулася дуже довго), а потім сіла на край ліжка й механічно роздягнулася. Вона нагнулася до колін, щоб зняти нейлонові панчохи, і в тьмяному світлі він розгледів вигин її хребта — лінії її тіла були плавними й знадливіми. Волосся вихлястим каскадам спадало через плече. Білл подумав, що до світанку він знову її забажає, і повернулося відчуття провини, притлумлене лиш ніяковим усвідомленням того, що Одра була за океан звідти. "Кинь ще п'ять центів у джукбокс, — подумав він. — Пісня зветься "Не болітиме, якщо не визнає"". Та біль усе ж вчувався. Десь там, у прогалинах.

Беверлі підвелася й розклала ліжко.

— Ходи до ліжка. Треба поспати. Нам обом треба поспати.

— Га-га-гаразд.

Так було правильно — він на сто відсотків погоджувався. Дужче за все йому хотілося спати... та не самому, тільки не сьогодні. Шок поступово вивітрювався — мабуть, зашвидко, та Білл занадто втомився і почувався виснаженим. Реальність здавалася схожою на сон, і попри докори сумління він знав, що в безпеці. Так, можна трохи прилягти, поспати в її обіймах. Він потребував її дружньої теплоти. Обоє були

заряджені сексом, та наразі жодному з них шкоди від цього не було.

Він зняв шкарпетки, сорочку й ліг поруч із нею. Бев пригорнулася до нього — теплі груди, довгі прохолодні ноги. Білл обійняв її, відчуваючи різницю: її тіло було довшим, ніж в Одри, груди — повніші, стегна — кругліші. Та це було бажане тіло.

"Із тобою, люба, мав бути Бен, — думав він сонно. — Гадаю, судилося саме так. Чому ж тут я, а не він?"

"Бо це мав бути ти — як тоді, так і тепер, ось і все. Як гукнеш, так і озветься. Гадаю, так казав Боб Ділан... або ж Рональд Рейган. Та й, може, зараз тут я, бо Бен із тих, хто проводить дівчат додому".

Беверлі потерлася об нього — не намагаючись розбурхати пристрасть (хоча навіть зараз, коли він занурювався в сон, вона відчула, як ворухнувся його пеніс, і всміхнулася), а просто, щоб зігрітися. Вона й сама вже майже засинала. Її щастя тут, поряд із ним, після стількох років, було справжнім. Вона знала про це завдяки його гіркому присмаку. Був цей вечір, але мало настати й завтра. І хтозна — може, вранці для них заграє інша мелодія. А потім вони знову спустяться в каналізацію і знайдуть Воно. Коло замкнеться остаточно, і їхнє теперішнє життя плавно зіллється з дитинством; вони впадінуться істотам на якійсь божевільній стрічці Мебіуса[739].

Або так, або смерть у підземеллі.

Вона перевернулася. Білл просунув руку між її боком та рукою і ніжно поклав долоню на її ліву грудь. І їй не треба було лежати без сну й гадати, чи стиснеться та рука в кулак.

Сон закрався в її думки, розчиняючи їх. Як завжди перед засинанням, в уяві розквітли бутони сяючих візерунків — цілі поля яскравих квітів, що гойдалися під блакитним небом. Вони потьмянішали, і натомість з'явилося відчуття падіння, від якого вона іноді здригалася й просиналася в холодному поті із завмерлим криком на губах. Вона якось читала в коледжі статтю з психології, де розповідалося, що дітям часто сниться, як вони падають.

Та цього разу все було гаразд. На груді вона відчувала теплу й заспокійливу вагу Біллової долоні. Подумалося, що коли вона й падатиме, то падатиме не сама.

А потім вона торкнулася поверхні й помчала: сон, марення, або що біг швидко. Вона мчала навздогін, переслідуючи сон, тишу або ж сам час. Роки рухалися жваво. Роки збігали. Коли вже розвернувся й женешся за своїм дитинством, будь ласкавий, воруши дупою. Двадцять дев'ять — вік, у якому вона пофарбувала волосся (хутчіш). Двадцять два — тоді вона закохалася у студента-футболіста на ім'я Греґ Меллорі, котрий мало не зґвалтував її після вечірки їхнього братства (хутчіш, хутчіш). Шістнадцять — напилася з двома подругами на оглядовому майданчику Блюб'орд, що в Портленді. Чотирнадцять... дванадцять...

...хутчіш, хутчіш, хутчіш...

Погнавшись за дванадцяткою, вона вбігла в сон, зловила її, подолавши перепону, яку Воно звело в їхній пам'яті (задихаючись від бігу, вона вдихнула, і цей бар'єр видався їй холодним туманом), вбігла в свої дванадцять років — вона мчала, мчала, немов за

нею гнався сам диявол, мчала, озираючись, озираючись

6

ПУСТОВИЩЕ, 12:40

через плече, намагаючись углядіти переслідувачів і водночас спускаючись насипом; навсібіч летів щебінь. Ні, поки що не видно. Вона "вмазала йому, як годиться", сказав би її батько... і сама думка про нього накрила її новою хвилею провини й розпуки.

Вона зазирнула під хисткий міст, сподіваючись побачити там поставленого на підніжку Сілвера, але його там не було. Лише склад іграшкової зброї, яку вони переросли й уже не забирали додому, та й усе. Вона побігла стежкою, озирнулася... і он вони: Ригайло з Віктором підтримували Генрі, і вся трійця стояла на насипу, наче вартові індіанці з фільму Рендольфа Скотта. Генрі був страшенно блідий. Він тицьнув на неї. Віктор із Ригайлом почали допомагати йому спуститися. З-під їхніх ніг посипалася земля з камінням.

Бeverлі на хвилю задивилася на них. А потім вона розвернулася й помчала через струмок, який біг з-під моста, забувши про Бенове каміння, висікаючи кросівками водяні віяла. Вона вискочила на стежку й погналася далі. Повітря обпікало горло. М'язи в ногах тремтіли. Та було вже близько. Хатка-клуб. Якщо вона туди добіжить, то зможе врятуватися.

Вона неслася стежкою, а гілки ляскали її по щоках, через що вони ще дужче розчервонілися; одна влучила їй в око, і в неї потекли сльози. Відтак метнулася праворуч і помчала навпростець. Продершись крізь кущі, вискочила на галяву. Замаскована ляда й вікно були прочинені — з них линув рок-н-рол. Зачувши шум, вигулькнув Бен Генксом. В одній руці він тримав коробочку "Джуніор Мінтс"[740], а в іншій — комікси "Арчі".

Він поглянув на Beverлі й у нього відвисла щелепа. За інших обставин це могло б видатися смішним.

— Бев, якого...

Вона не марнувала часу на відповідь. Beverлі чула, як позаду й зовсім недалеко тріщало й свистіло гілля. Хтось зойкнув і вилаявся. Здавалося, Генрі приходив до тями. Тож вона без зайвих слів метнулася до входу; її волосся, помережане зеленим листям, віттям, із засохлими кавалками бруду з-під сміттєвоза, струменіло за нею рудим шлейфом.

Бен побачив, як вона стрибає на нього, наче десантник зі 101-ї повітряної[741], і миттю зник усередині. Він ледь устиг її впіймати.

— Замкни все, — видихнула вона. — Заради Бога, Бене, хутчіш! Вони майже тут!

— Хто?

— Генрі та його друзі! Генрі геть сказився, у нього ніж...

Бенові цього вистачило. Він кинув "Джуніор Мінтс" та журнал. Крекнувши, він закрив ляду. З іншого боку вона була вкрита дерном — "Тенгл Трек" досі чудово тримався: відпало лиш кілька травинок. Beverлі стала навшпиньки й зачинила вікно.

Приміщення занурилося в темряву.

Вона намацала Бена й обійняла його з панічною міццю. Минула секунда, і він обійняв її у відповідь. Вони стояли навколішки. Зненацька Беверлі усвідомила, що десь у темряві й досі грає транзисторний радіоприймач Річі: Малюк Річард співав "Дівчинка безсила". У неї все похололо.

— Бене... радіо... вони почують...

— О Господи!

Він задів її м'ясистим стегном і мало не звалив. Беверлі почула, як приймач упав на долівку. "Дівчинка безсила, коли хлопці витріщаються", — повідомив Малюк Річард із характерним хрипкуватим голосом. "Безсила! — підтакнули бек-вокалісти. — Дівчинка безсила!" Бен почав важко сопіти. Вони обоє хекали, як парові двигуни. Раптом почувся тріск і... тиша.

— Трясця, — сказав Бен. — Я розчавив його. Річі здуріє.

Він простягнув до неї руку. У темряві він намацав одну її грудь і відсмикнувся, як обпечений. Беверлі налапала його, вхопила за сорочку й притягнула до себе.

— Беверлі, що...

— Цить!

Він замовк. Вони сиділи, обійнявшись і задерши голови. Темрява не була суцільною: з одного боку ляди виднілася смужка світла, і ще три окреслювали контури вікна — одна з цих трьох яскравих прожилок була досить широка й пропускала всередину хатки-клубу скісний промінець світла. Беверлі молилася, щоб вони цього не помітили.

Вона почула, як вони наближалися. Спершу вона не розрізняла їхньої мови... та ось почулися слова. Вона міцніше вхопилася за Бена.

— Якщо вона побігла до бамбуку, ми легко її вистежимо, — говорив Віктор.

— Бавляться вони десь тут, — відповів Генрі. У нього був напружений голос, а слова вискакували з рота важким хеканням, наче через силу. — Віскряк Таліендо казав. А коли ми кидалися камінням, вони звідсіля приперли.

— Ага, бавляться пукавками й усяким таким, — кивнув Ригайло.

Раптом прямо над ними загупали кроки, ляда заходила ходором. Звернене догори обличчя Бев притрусило землею. Один, двоє або ж усі троє стояли на хатці. У неї скрутило живіт і вона прикусила губу, аби не зойкнути. Бен поклав велику руку на скроню дівчинки й сховав її обличчя в човнику долоні. Він дивився вгору й чекав — здогадаються чи ні? Або ж вони вже й так знали й просто гралися з ними?

— У них є якийсь барліг, — казав Генрі. — Так сказав Віскряк. Халупа на дереві чи щось таке. Вони звуть той барліг своїм клубом.

— Як хочуть до клубу, відірву їх по-клубному, — гмикнув Віктор.

Ригайло зайшовся реготом, іржучи, наче віслюк.

Туп, туп, туп зверху. Ляда завібрувала ще дужче. Певне що помітять. Звичайний ґрунт так не пружинить.

— Давай глянемо біля річки, — почувся голос Генрі. — Б'юся об заклад, що вона

там.

— Окей, — відказав Віктор.

Туп, туп. Вони спускалися з хатки. Крізь зціплені зуби Беверлі просочилося тихеньке полегшене зітхання... а потім Генрі сказав:

— Ригаїло, лишись тут і пильнуй стежку.

— Окей, — обізвався той і почав виходжати туди-сюди, раз по раз наступаючи на ляду.

Знову посипався ґрунт. Бен із Беверлі напружено дивились одне на одного. Обличчя в них були припорошені землею. Бев почула, що всередині пахне не лише димом, — до нього домішувався запах сміття й поту. "Від мене тхне", — похмуро подумала вона. Незважаючи на сморід, вона обійняла Бена ще міцніше. Нараз його кремезність видалася бажаною та втішною, і вона раділа, що він такий великий. Можливо, коли почалися канікули, він був усього лише наляканим товстуном, та зараз усе було геть інакше — як і всі вони, Бен змінився. І якщо Ригаїло знайде їхню схованку, Генксому буде чим його здивувати.

— Як хочуть до клюбу, відірву їх по-клубному, — повторив Ригаїло й закихкотів — той звук був тихеньким, наче сміявся троль. — Відірву їх по-клубному. Атож. Відірвуться, як слід.

Вона відчула, що верхня частина Бенового торса ходить ходором, посіпуючись: він засмоктував повітря в легені й випускав його короткими, різкими видихами. На одну бентежну мить їй здалося, що він розплакався, та потім вона придивилася до його обличчя й зрозуміла, що він ледь стримує сміх. З очей у нього текли сльози. Його погляд на мить перетнувся з її й одразу ж дико метнувся в інший бік. У тьмяному світлі, яке просочувалося в шпарини, вона побачила, як він мало не посинів, силкуючись придушити регіт.

— Як хочуть до клюбу, то відірвуться по повній, — знову сказав Ригаїло й втелющив свою дупу прямо по центру ляди.

Цього разу дах затремтів загрозливіше, і Бев почула, як одна з опор видала тихеньке зловісне хрусь! Та й ляда була розрахована лиш на те, щоб витримувати маскувальний дерен... та аж ніяк не сто шістдесят фунтів Ригаїлової ваги.

"Якщо він не забереться, то гепнеться прямісінько нам на руки", — подумала Бев і підхопила Бенову істерику. Вона намагалася вискочити з неї, наче налив, у якому клетотав протухлий регіт. Вона уявила, як прочиняє віконце, якраз достатньо, щоби просунути руку, і щипає за спину Ригаїла Хагґінса, що гигає, пригрівшись на осонні. Вона зарилася обличчям у Бена, з останніх сил тамуючи сміх.

— Цссс, — цитьнув Бен. — Заради Бога, Бев...

Хррррр! Цього разу гучніше.

— Витримає? — прошепотіла вона.

— Витримає, якщо він не пердне.

І хвилюк по тому Ригаїло й справді перднув — сурмило гучно й смачно впродовж щонайменше трьох секунд. Вони притислися одне до одного, ледве стримуючи

несамовите хихотіння. У Беверлі так розболілася голова, що вона злякалася, аби її інфаркт не схопив.

А потім здалеку долинув погук Генрі.

— Га?! — загорлав Ригайло, звівшись на ноги. Грюкнуло, тупнуло, і в хатку знову посипалася земля. — Що, Генрі?!

Генрі щось прогорлав у відповідь, та Беверлі розчула лише "берег" та "кущики".

— Окей! — заревів Ригайло й востаннє пройшовся по ляді.

Знову хруснуло, цього разу гучніше, і на коліна Беверлі впала дерев'яна тріска. Вона зачудовано підняла її.

— Ще п'ять хвилин і все, — тихенько сказав Бен.

— Ти чув, як він стрельнув? — захихотіла Беверлі.

— Так, наче почалася Третя світова, — відповів він, теж засміявшись.

Нарешті їм не треба було стримуватися, і вони зареготали, затуляючи роти руками.

Трохи заспокоївшись, зненацька для самої себе й точно не тому, що це мало якусь нагальну потребу, Беверлі сказала:

— Дякую за вірша, Бене.

Бен одразу ж замовк і серйозно, сполохано глянув на неї. Він вийняв хустинку із задньої кишені й повільно обтер обличчя.

— За вірша?

— Хайку. За листівку з хайку. Це ж ти її відправив?

— Ні, — заперечив Бен. — Я не слав тобі жодних хайку. Бо якщо хлопчисько, такий товстун, як я, зробить щось подібне, дівчина візьме його на кпини.

— Я не сміялася. То був чудовий вірш.

— Я не зміг би написати нічого такого. Білл зміг би. Та не я.

— Білл писатиме, — погодилася вона. — Та не такі приємні речі. Можна твою хусточку?

Він подав їй носовичка, і вона заходилася ретельно витиратися.

— Як ти дізналася, що то я? — врешті поцікавився він.

— Не знаю. Просто здогадалася.

Борлак застрибав на його шиї. Бен поглянув на свої руки.

— Я не мав на увазі нічого особливого.

— Сподіваюся, ти жартуєш, — суворо зиркнула на нього Беверлі. — А якщо справді так, мій день геть спаскудиться. А він вже й без того котиться в прірву.

Так само дивлячись на руки, він нарешті ледь чутно заговорив:

— Ну, я люблю тебе, Беверлі, та я не хочу все зіпсувати.

— І не зіпсуєш, — сказала вона й пригорнулася до нього. — Зараз мені потрібна твоя любов. Вся любов, яка тільки є.

— Але ж тобі подобається Білл.

— Може, й так. Та це не важливо. Імовірно, це мало б якесь значення, якби ми були дорослими. Ви всі мені дуже подобаєтесь. Ви — мої єдині друзі. Я теж тебе люблю, Бене.

— Дякую, — мовив він, затнувся, та все ж зізнався, ледве спромігшись поглянути їй у вічі. — Це мій вірш.

Деякий час вони сиділи мовчки, притиснувшись одне до одного. Беверлі почувалася в безпеці. Почувалася захищеною. Образи викидного ножа та батьківського обличчя здавалися не такими загрозливими та яскравими. Те відчуття безпеки було важко збагнути, та Беверлі й не намагалася цього зробити, однак значно пізніше вона впізнає джерело цієї сили: вона перебувала в обіймах людини протилежної статі, і якщо буде така потреба, ця людина помре за неї без жодних вагань. Вона це просто знала — так їй сказав запах, який виділяло його тіло, і щось усередині неї (мабуть, її залози) озвалося на його присутність.

— Стривай, решта хлопців збиралася повернутися, — стрепенулася Бев. — Що, коли вони натраплять на Баверза?

Беверлі випросталась, упіймавши себе на тому, що мало не задрімала. Вона згадала, що Білл запросив Майка Хенлона до себе на обід. Річі збирався піти до Стена й перекусити сандвічами. А Едді пообіцяв, що знову принесе дошку для гри в "Парчизі". Скоро вони прийдуть, і навіть гадки не матимуть, що за небезпека чигає на них у Пустовищі.

— Треба їх застерегти, — сказала Беверлі. — Генрі потрібна не тільки я.

— Але якщо ми вийдемо, а вони повернуться...

— Так, але принаймні ми знаємо, що вони тут. А Білл та інші — ні. Едді навіть бігти не зможе. Вони й так йому руку зламали.

— Срака-банька, — насупився Бен. — Доведеться ризикнути.

— Так, — вона проковтнула клубок у горлі та глянула на "Таймекс". У темряві було важко розгледіти час, та вона гадала, що було кілька хвилин по першій. — Бене...

— Що?

— Генрі справді здурів. Він як той пацан із "Джунглів чорної дошки". Він хотів мене вбити, а його посіпаки збиралися йому допомогти.

— Та ти що, — не повірив Бен. — Він, звісно, скажений, та не настільки ж. Він просто...

— Просто що? — сказала Беверлі й згадала про те, як бачила Генрі з Патріком на залитому сонцем кладовищі автомобілів. Згадала порожні очі Баверза.

Бен нічого не відповів. Він замислився. Усе змінилося, стало інакшим. Коли й сам є частиною змін, їх важко помітити. Потрібно було поглянути збоку, щоб уловити цю інакшість... Як закінчилося навчання, він боявся Генрі, та тільки тому, що той був кремезним забіякою, — з тих покидьків, які хапають першачків, роблять їм "кропиву" й відпускають, лише коли ті починають ревти. Ото й усе. А потім Баверз перетворив Бенового живота на гравюру. А ще потім, коли вони жбурлялися камінням, Генрі намагався поцілити в них петардами "М-80", а такою штукою можна й убити. Легко й просто. Він став інакшим... таким, наче в нього щось уселилося. Здавалося, треба було завжди пильнувати його, як у джунглях пильнують тигрів та отруйних змій. Але й до цього звикаєш. Звикаєш настільки, що навіть не бачиш у цьому нічого ненормального.

Є як є. Проте Генрі й справді був психом, хіба ні? Так. Того дня, коли закінчився навчальний рік, Бен знав це, просто не хотів повірити, змусив себе забути. Ніхто не хоче в таке вірити, краще забути. Аж тут у голову йому заповзла одна думка — така сильна, що майже миттєво перетворилася на впевненість. Думка цілком сформована й холодна, як багнюка в жовтні. Воно використовує Генрі. Можливо, й інших також, але Воно користується ними через Генрі. І якщо це так, Беверлі має рацію. Тоді це вже не кропива або запотиличники після уроків, коли місіс Даглас занурювалася в читання за своїм столом, не підніжка на ігровому майданчику, від якої ти летиш на землю й здираєш коліна. Якщо Воно користується ним, то Генрі скористається ножом.

— Одна бабуся побачила, як вони знущалися з мене, — вела далі Беверлі. — Генрі кинувся на неї. Він вибив фару на її машині.

Ці слова сполохали Бена ще дужче. Як і більшість дітей, він підсвідомо розумів, що вони живуть в інакшій площині, ніж дорослі, там, куди не сягають їхні погляди й думки. Дорослий іде собі вулицею, думає дорослі думи про роботу, про заплановані зустрічі, про покупку авто й про бозна-які інші речі, і зовсім не помічає дітей, що граються у війну, класики, копни-бляшанку, квача з хованками. Тож забіяки на кшталт Генрі легко уникали покарання й далі кривдили малечу — головне, не висовуватися, не потрапляти в поле зору дорослих. У найгіршому випадку дорослий бовкне: "Ану, перестаньте!" — і почимчикує собі далі, навіть не пересвідчившись, чи подіяли його слова. Задирака почекає, поки дорослий поверне за ріг і... повернеться до свого діла, наче нічого не трапилося. Скидалося на те, що дорослі вважали, наче справжнє життя починається лиш тоді, коли ти вищий за п'ять футів.

Генрі накинувся на стару жінку, а це означало, що він начхав на дорослих. Саме це переконало Бена в тому, що Баверз насправді збожеволів.

Беверлі побачила, що Бен повірив їй, і полегшено зітхнула: їй не доведеться розповідати, як містер Росс просто згорнув газету й зайшов у будинок. Вона не хотіла про це розповідати. Надто лячно було.

— Давай на Канзас-стрит, — сказав Бен і без жодних вагань відкинув ляду. — Приготуйся бігти.

Він став на повен зріст і роззирнувся. На галявині було тихо. Недалеко жебоніла Кендаскіґ, щебетали пташки, гупав дизельний двигун, віддаляючись у бік депо. І все. Йому стало моторошно. Він почувався б краще, чуючи, як матюкаються Генрі та Віктор із Ригайлом, продираючись крізь густі нетрі, що росли біля струмка. Та їх зовсім не було чути.

— Давай, — сказав він і поміг Беверлі вилізти з отвору.

Вона так само бентежно роздивилася навкруги, відкинувши волосся назад і скривившись від того, яким масним воно було на дотик.

Бен узяв її за руку, і вони пірнули в зарості в напрямку Канзас-стрит.

— Краще триматися далі від стежки.

— Ні, — відказала вона. — Нам треба поквапитись.

— Гаразд, — кивнув Бен.

Вони вийшли на стежку й побігли до Канзас-стрит. Беверлі зашпорталася об камінь, і він

7

ТЕРИТОРІЯ СЕМІНАРІЇ. 2:17 НОЧІ

гепнув на посріблений місяцем хідник. Від удару він рохнув, і з нього чвиркнула кров, забризкавши розтрісканий бетон. У місячному сяйві вона здавалася чорною, наче кров розчавленого жука. Генрі ошелешено витріщився на неї, а потім підвів голову й роззирнувся.

Канзас-стрит була по-нічному мовчазною. Будинки замкнені й темні, хіба що подекуди горіли поодинокі нічники.

О. А ось і риштак.

До залізних ґраток була прив'язана повітряна кулька з намальованим на ній усміхненим обличчям. Вона гойдалася й посіпувалася на м'явому вітерці.

Притискаючи одну липку руку до живота, Генрі знову звівся на ноги. Ніггер непогано його штрикнув, та не так, як Генрі — його. Авжеж, у порівнянні з ніггером, у Генрі все було супер-дупер.

— Капець пацану, — пробурмотів Генрі, і, похитуючись, рушив повз кульку. На його руці зблиснула свіжа кров, що без упину текла з живота. — Обробив його як слід. Вколошкав пестунчика. Усіх їх уколошкаю. Покажу їм, як жбурлятися камінцями.

Світ накочувався на нього повільними, велетенськими хвилями, як на початку серіалу "Гаваї 5.0", який він дивився в лікарні

(оформи їх Денно, ха-ха Джек Йобаний Лорд.[742] Джек Йобаний Лорд був супер-дупер)

і ще трохи — й Генрі б... Генрі б... Генрі б...

(почув звук, з яким чуваки з Оаху[743] злітали на гребінь і трусили

(силисилисилисили

(саму реальність. "Труба". "Chantays". Пам'ятаєш "Трубу"? "Труба" була супер-дупер. "Змиті хвилею".[744]Той божевільний регіт на початку. Схоже на іржання Патріка Гокстеттера. Йобаний підар. Нахрабнувся, і якби в мене в нього спитали, він би сказав, що

(трахався він краще за супер-дупер, ГАРНО й БЛИСКУЧЕ, блискучий, як ФАРБА

(окей Труба лети в трубу й не задкуй не відступай хвилю тримай лети наче куля

(бий

(бийбийбийбий

(бий у хвилю серфуй хідником зі мною стріляй

(хвилю тримай стріляй у світ та май)

вухо в голові: воно й досі чуло те ка-сприиньг! Око в голові: воно бачило, як стрибала на пружині голова Віктора — очі й щоки поплямовані, наче криваве татування.

Каламутним поглядом Генрі поглянув ліворуч і побачив, що замість будинків там здіймався темний живопліт. Над ним височіла темна вікторіанська громада Деррійської

богословської семінарії. Жодне вікно не світилося. Останній випуск семінарії полишив її стіни в червні 1974-го. Того літа вона закрилася, і що б не блукало всередині, воно блукало на самоті... та й то лиш зі згоди язикатого жіночого клубу, який називався "Деррійською історичною спільнотою".

Він підійшов до доріжки, що вела до парадного входу. Її перетинав грубий ланцюг із металевою табличкою: "ХОДУ НЕМАЄ: НАКАЗ ДЕРРІЙСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ".

У Генрі зашпорталися ноги, і він знову полетів — беркиць! — на долівку. З Готорн-стрит на Канзас-стрит повернув автомобіль. Його фари осяяли вулицю. Генрі примружився й побачив ліхтарі на даху автівки — коповозка.

Він проповз під ланцюгом і поліз ліворуч, аби сховатися за живоплотом. Нічна роса приємно зволожила його розпашіле обличчя. Він ліг долілиць і заходився водити головою туди-сюди, охолоджуючи шкіру та вдихаючи росу.

Поліцейський автомобіль неквапно проїхав повз нього.

А потім його сигнальні фари зненацька спалахнули, осяявши все навколо пульсуючою, хаотичною блакиттю. Не було потреби вмикати сирену на порожній вулиці, але Генрі почув, як гаркнув двигун — водій газонував. Ковзнувши асфальтом, пронизливо завищала гума.

"Піймався, мене викрито", — тенькнуло йому в голові... а потім до Баверза дійшло, що машина мчала в протилежний від нього бік, угору по Канзас-стрит. За мить нічне повітря розітнуло пекельне виття-нявкіт — звук долинав із півдня. У його уяві вигулькнув велетенський чорний кіт — він скрадався в пітьмі, з зеленими очима та лискучим хутром — Воно йде по Генрі, набувши нової подоби, йде, аби зжерти його.

Коли виття почало вщухати, він нарешті зрозумів, що то завивала швидка допомога, яка мчала в той же бік, у якому зникла коповозка. Він тремтів на вогкій, тепер уже занадто холодній траві, намагаючись

(коп шкент п'яний вщент плига скаче в нас є шкапа де та шкапа чия шкапа моя)[745]

не зблювати. Він злякався, що як блюватиме, то виригає всі нутрощі... а йому ще треба було вколошкати п'ятьох покидьків.

Швидка й коповозка. Куди вони прямували? Звісно, що до бібліотеки. До ніггера. Та вже запізно. Він гарно його обробив. Тож вимикайте сирени, пацани. Він вас не почує. Він дохлий, як колода. Мертвий, як...

Та чи справді мертвий?

Сухим язиком Генрі облизав полущені губи. Якщо чорнопикий загнувся, не було б тої виючої сирени, схожої на ревіння пораненої пантери. Не було б, якби їх не викликав ніггер. Тож можливо — не точно, а можливо, — Хенлон не здох.

— Ні, — видихнув Генрі.

Він перекотився на спину й витріщився на небо, на міріади зірок у височині. Воно прийшло звідти. Він це знав. Звідкись звідти, з небес... Воно

(прилетіло з глибин космосу згораючи від хіті до земних жінок прилетіло грабувати жінок і гвалтувати чоловіків гей Френк ти хотів сказати грабувати чоловіків та

гвалтувати жінок хто тутай хазяїн, тупий бовдуре, ти чи Джессі?[746] Віктор частенько так казав і це було доволі)

прилетіло з простору між зірками. Від вигляду зоряного неба в Генрі побіг мороз поза шкірою — надто велике, надто чорне. Було дуже легко уявити, як воно стає криваво-червоним, дуже легко побачити там обличчя, утворене з вогнених рисок...

Він заплющив очі, тремтячи й тримаючи схрещені руки на животі, й думав: "Каюк ніггеру. Просто хтось почув, як ми билися, й викликав копів, щоб вони подивилися, у чому справа, ото й усе". А звідки взялася швидка?.

— Заткнися, заткнися, — простогнав Генрі.

У ньому знову зринула стара притлумлена лютя: Генрі згадав, як колись вони раз по раз обігрували його, пошивали в дурні, як щоразу він думав, що вони в його руках, а ті паскудники знову вислизали крізь пальці... Та минувшина здавалася тепер такою близькою та живою. Було схоже на той останній день, коли Ригайло побачив, як та мала сука бігла по Канзас-стрит до Пустовища. Він гарно його пам'ятав, о, так, він пам'ятав його досить ясно. Коли тебе б'ють по яйцях, ти це запам'ятовуєш. Того літа з ним таке постійно траплялося.

Генрі ледве сів, скривившись від болю, який кинджалом застряг у його кишках.

Віктор із Ригайлом допомогли йому спуститися в Пустовище. Він ішов так швидко, як тільки міг, попри агонію, яка вхопилася й тягнула за його пах та низ живота. Настав час із цим покінчити. Вони пішли стежкою й вигулькнули на галявині, з якої навсібіч, наче нитки павутиння, розбігалися п'ять чи шість стежин. Так, тут гралися дітлахи — не треба бути Тонто[747], щоб це вирахувати. Там валялися обгортки від цукерок, скручений хвостик вистріляних чорно-білих пістонів. А ще кілька дощок та волохата стружка. Скидалося на те, що на цьому місці щось будували.

Він згадав, як стояв посеред галявини та прочісував поглядом дерева, видивляючись дитячу халабуду на дереві. Він побачить її й залізе туди, а там ховатиметься те дівчисько, і він переріже їй шию, а потім неквапно й із насолодою мацатиме її груди, поки вони не похолонуть.

Та ні він, ні Віктор із Ригайлом не бачили на деревах жодних халабуд. До горла підкотилося розчарування. Він із Віктором пішов до річки, полишивши на варті Ригайла. Та й там не було жодного сліду. Він пам'ятав, як тоді нахилився, підняв камінець і

8

ПУСТОВИЩЕ, 12:55

запустив ним у потік, оскаженілий та спантеличений.

— Куди вони в'їбали? — крутнувся він до Віктора.

Той повільно похитав головою.

— Хтозна, — відказав він. — Слухай, у тебе кров.

Генрі поглянув униз і побачив, що на промежині джинсів розплилася темна пляма завбільшки з четвертак. Біль ущух до пульсуючого поколювання, та труси здавалися надто малими й тісними. Яйця розбухли. Він знову відчув злість — вона сиділа

всередині нього, мотузкою обкрутившись навколо серця. Це все вона.

— Де вона? — засичав він до Віктора.

— Хтозна, — знову сказав його товариш тим самим невиразним голосом. Він здавався загіпнотизованим, наче на сонці перегрівся, його думки літали деінде. — Певне, що втекла. Може, десь на півдорозі до Старого Відрога.

— Ні. Десь ховається. У них тут є якась хованка, і вона там. Може, то не халабуда на дереві, а щось інше.

— Що інше?

— Я... не... знаю! — прогорлав Генрі, і Віктор відсахнувся від нього.

Генрі стояв у річці Кендаскіг, озираючись, а холодна вода вирувала навколо його кросівок. Його очі натрапили на циліндр, що стирчав з берега за двадцять футів нижче за течією — насосна. Він виліз із води й рушив до нього, відчуючи, як його охоплює невідворотний страх. Здавалося, його шкіра напнулася сильніше, а очі розкрилися ширше, щоб бачити більше, ще більше; здавалося, він відчував, як малесенькі волоски ворухаться у вухах, наче водорості, збурені підводною течією.

З насосної долинав низький гул, а трохи далі виднілася труба, з якої неспинним потоком у Кендаскіг текла брудна юшка.

Він нахилився над залізним ободом циліндра.

— Генрі? — збентежився Віктор. — Генрі, що ти робиш?

Баверз не звернув на нього уваги. Він припав оком до однієї з круглих дірок на кришці, але бачив лиш саму темряву. Крутнув головою, притулився до отвору вухом.

— Чекай...

Із чорноти до нього долинув голос, і Генрі відчув, як температура його тіла впала до нуля, а вени з артеріями завмерли, мов скуті льодом трубочки. Та з цим відчуттям прийшло практично незнайоме йому почуття — любов. Очі в нього широко розчахнулися. Клоунська усмішка вигнула його губи в здоровенну та бездушну дугу. То було голосище з місяця. Тепер Воно чулося з насосної. Його джерело було там... у каналізації.

— Чекай тут... пильнуй...

Він чекав, та марно — із циліндра здійсалося лише заколисливе гудіння насосних двигунів. Він повернувся до берега, де стояв Віктор, сполохано дивлячись на нього. Генрі проігнорував його та гукнув Ригайла. Хаггінс з'явився за хвилину.

— Ходімо, — сказав Баверз.

— Що будем робити, Генрі? — спитав Ригайло.

— Чекати. Пильнувати.

Вони прокралися назад до галявини й зачаїлися в кущах. Генрі спробував відтягнути труси від ниючих яєць, та було надто боляче.

— Генрі, що... — заговорив Ригайло.

— Цить!

Ригайло покійрно замовк. У Генрі була пачка "Кемелу", та він не став їх пригощати. Якщо та сучара десь тут, він не хотів, щоб вона почула запах цигарок. Він міг би все

пояснити, та в цьому не було потреби. Голос промовив лише два слова, але вони все пояснили. Вони гралися тут. Незабаром решта теж повернеться. Навіщо хапати саму курву, якщо можна злапати всіх сімох дуподлубів?

Вони чекали й пильнували. Здавалося, наче Віктор із Ригайлом позасинали з розплющеними очима. Чигали вони недовго, проте Генрі мав удосталь часу, аби над дечим поміркувати. Наприклад, над тим, як він уранці знайшов викидний ніж. То був не його ніж, котрий він десь загубив у день перед канікулами. Цей був значно крутіший.

Він прийшов поштою.

Типу того.

Він стояв на ганку й дивився на похилену, облущену поштову скриньку "БСД", намагаючись зрозуміти, що ж він таке бачить. Скриньку оточували повітряні кульки. Дві з них були прив'язані до металевого гачка, на який поштар інколи вішав пакунки, інші були припнуті до прапорця. Червоні, жовті, блакитні, зелені. Скидалося на те, наче вночі на Вітчем-ровд прокрався якийсь дивний цирк та полишив свій знак.

Щойно Генрі підійшов до скриньки, він побачив обличчя на кульках — пики тих дітлахів, які пошивали його в дурні протягом усього літа, дітлахів, чиї знущання йому ввижались на кожному розі.

Він витріщався на це видіння з відкритим ротом, а потім одна за одною кульки полускали. Наринуло добре відчуття — так, наче то він змусив їх луснути самою силою волі, подумки вбиваючи тих покидьків.

Зненацька дверцята скриньки відчинилися. Генрі підійшов і зазирнув досередини. Хоча поштар не доходив аж сюди раніше четвертої години, Баверз зовсім не здивувався, побачивши там прямокутний пакуночок. Він вийняв його. "МІСТЕРУ ГЕНРІ БАВЕРЗУ, БСД № 2, ДЕРРІ, МЕЙН", — значилося в полі адресата. Там навіть було щось на кшталт зворотної адреси: "МІСТЕР РОБЕРТ ГРЕЙ, ДЕРРІ, МЕЙН".

Він розірвав пакунок, недбало впустивши на землю коричневу обгортку. Всередині була біла коробочка. Він відкрив її. Там на білій бавовняній підкладці лежав викидний ніж. Він заніс його до хати.

Батько Генрі лежав у їхній спільній спальні, розвалившись на сіннику, в оточенні пивних бляшанок. На пожовклі труси звисав набряклий живіт. Генрі присів біля нього, прислухаючись до батьківського хропіння й сопіння, спостерігаючи, як надуваються й тріпочуть його кінські губи при кожному подиху.

Генрі приставив ножа до жилявої шиї батька. Той ледь поворушився й знову занурився у п'яний сон. Генрі протримав ножа майже п'ять хвилин; його погляд був далеким та замріяним, а пучка великого пальця pestила срібну кнопку на колодці. З ним розмовляв голос із місяця — він шепотів, наче теплий весняний вітерець, у якому плавало холодне лезо, дзижчав, наче паперове гніздо, сповнене розбурханих шершнів, доводив йому щось хрипкою, як у політика-пройдисвіта, говіркою.

Усе, що сказав голос, було супер-дупер, тож Генрі натиснув срібну кнопку. Усередині ножа клацнуло, — спрацювала вбивча пружина — і шестидюймове лезо

загналося в шию Батча Баверза. Воно ввійшло легко, як зубці виделки для м'яса входять у добре пропечену курячу грудинку. Кінчик ножа вистромився з іншого боку, з нього закапала кров.

Батч розчахнув очі. Вступився у стелю. Щелепа відвисла. З кутиків рота заструменіла кров і побігла щоками до мочок вуха. Горлянка захарчала. На млявих губах надулася й луснула кривава булька. Одна рука знайшла синове коліно й учепилася в нього. Генрі не зважав. Рука стиснула й відпала. За хвилину харчання припинилося. Батч Баверз помер.

Генрі вистромив ножа, витер його об брудне простирадло на сіннику й заштовхнув лезо в колодку. Пружина знову клацнула. Він байдуже поглянув на батька. Поки він стояв навколішки, приставивши ножа до Батчевої шиї, голос розповів йому про те, що за робота чекала на нього вдень. Голос усе пояснив. Тож він пішов до іншої кімнати й зателефонував Ригайлу з Віктором.

І ось вони тут, усі троє, та хоча в нього страшенно боліли яйця, у лівій кишені штанів утішливо випинався ніж. Він передчував швидкий початок різанини. Сюди повернеться решта Невдах, і його ніж припинить пені дитячі забавки. Поки він стояв біля батька, голос із місяця йому все доладно розповів, і дорогою до міста він не зводив очей із блілого примарного диска в небі. Він побачив, що місяць насправді був чоловіком, — потворне сяюче обличчя з проваллями-кратерами замість очей та лискучою посмішкою, що вилазила аж на Його вилиці. Воно говорило з ним

(тут унизу ми всі злинаємо Генрі ми злинаємо й ти також злинеш)

ую дорогу до міста. "Убий їх усіх, Генрі", — говорив той голос, і Генрі кивав, бо й сам був заряджений таким настроєм. Він повбиває їх усіх, вколошкає шмаркачів, які знущалися з нього. Та водночас з'явилося і жахливе передчуття того, що він втрачає хватку, що його невідворотно затягує до більшого світу, де він не зможе владарювати так, як на ігровому майданчику початкової школи, що в тому, ширшому світі, ніггер, товстун та заїкуватий виродок виростуть, а він лише постаріє.

Він повбиває їх, і голоси — власні та той, що лине з місяця, — облишать його у спокої. Повбиває їх, повернеться додому та сяде на задньому ґанку, поклавши на коліна сувенірний меч-катану свого старого. Вип'є один його "Рейнґолд".[748] Послухає радіо. Та не бейсбол. Бейсбол — то суто для мешканців Йолопвіля. Він слухатиме натомість рок-н-рол. Хоча Генрі цього й не знав (а якби знав, йому було б усе одно начхати), у цьому питанні вони з Невдахами сходилися — рок-н-рол був доволі таки супер-дупер. У нас є шкапа, де та шкапа, чия шкапа, моя шкапа. Тоді все буде чудово, просто бомбезно; все буде офігеньчик, і байдуже, що трапиться потім. Він знав, що голосище подбає про нього. Коли ти дбаєш про Нього, Воно подбає про тебе. Так було заведено в Деррі.

Та шмаркачів треба було спинити, спинити скоро, спинити сьогодні. Так сказав голос.

Генрі дістав із кишені ножа, подивився на нього, покрутив його так-сяк, милуючись тим, як блимало й ковзало сонце його хромованою поверхнею. А тоді Ригайло вхопив

його за руку й засичав: — Диви, Генрі! Йоханий бабай! Диви!

Генрі звів очі, і в них спалахнуло розуміння. Шматок галявини здійнявся, наче спрацювало якесь чаклунство, відкривши чорний прямокутник. Він здригнувся з переляку — що, коли це володар Голосу? Воно точно жило десь під містом. А потім він почув, як заскрипіла земля, потрапивши між з'єднання залізних петель, і він зрозумів. Вони не знайшли хатки на дереві, бо зверху не було ніякої хатки.

— Боже праведний, ми стояли прямо над ними, — аж присвиснув Віктор.

У проїмі посеред галявини вигулькнула Бенова голова, потім плечі, і Віктор уже було сіпнувся туди, та Генрі вхопив його за руку.

— Генрі, хіба не треба їх зловити? — спитав Віктор, не зводячи погляду з того, як Бен вилазив назовні.

Обидва важко хекали.

— Зловимо, — відказав Генрі, спостерігаючи за ненависним товстуном.

Ще один любитель гатити по яйцях. "Я так вгачу твої жирні яйця, що аж до макітри підскачать. Носитимеш їх, як сережки, товстий йобир. Зажди й побачиш".

— Зловимо, не переймайся.

Товстун саме допомагав вилізти з дірки тій курві. Вона злякано роззирнулась, і на одну довгу мить Генрі здалося, що вона дивиться просто на нього. А тоді вона відвела погляд. Вони з Генксом трохи пошепотілися, а потім пірнули в густі хащі й зникли.

— Ходімо, — сказав Генрі, щойно вщух тріск гілок та шелест листя — тепер їх було майже не чути. — Підемо назирці. Та тихенько, тримаймося ззаду. Я хочу зловити їх усіх.

Пригнувшись, вони побігли через галявину, наче військові розвідники, — очі широко розкриті, погляди скачуть урізнобіч. Ригайло затримався, аби зазирнути до хатки-клубу, й зачудовано похитав головою.

— Сидів прямо над їхніми макітрами, — захоплено видихнув він.

Генрі нетерпляче махнув йому — давай, уперед.

Аби не шуміти, вони вийшли на стежку. Вони були вже на півдорозі до Канзас-стрит, коли жирний із курвою вигулькнули з кущів якраз попереду. Вони трималися за руки. "Ой, ой, як любо-гарно", — подумав Генрі, беззвучно захихотівши.

На його щастя, вони бігли в протилежний бік і не здогадались озирнутися. Генрі, Віктор та Ригайло завмерли, а потім сховалися в затінок. Скоро Бен та Беверлі перетворилися на дві плями, що майоріли в просвітах між гілляччям. Забіяки обережно рушили за ними. Генрі знову дістав ножа й

9

ГЕНРІ ПІДВОЗЯТЬ. 2:30 НОЧІ

натиснув на хромовану кнопку. З колодки вигулькнуло лезо. Він замилювався ним у місячному сяйві. Йому подобалося, як зоряне світло виграє лезом. Він гадки не мав, котра година. Генрі гойдало, наче на хвилях, то занурюючи в темряву, то повертаючи до реальності.

Раптом до його мозку втрутився один звук, і він поступово гучнішав. Гул

автомобільного двигуна. Очі Генрі розширилися в темряві. Він міцніше стиснув ножа, чекаючи, поки проїде автівка.

Аж ні. Вона загальмувала біля узбіччя й зупинилася за живоплотом. Двигун працював на холостому ході. Скривившись (живіт почав дерев'яніти: він став твердим, як дошка, а кров, що ледве сочилася між пальцями, здавалася густою, наче смола на краниках, коли витягаєш їх із кленів пізно в березні або рано у квітні), він став навколішки й відгорнув жорстке гілля живоплоту. Він бачив передні фари й обриси авто. Копи? Його рука стисла ніж і розслабилася, стисла — розслабилася, стисла — розслабилася.

— Я поспав по тебе тачку, Генрі, — прошепотів голос. — На кшталт таксі, доганяєш? Зрештою, треба хутенько доправити тебе до "Таун Хаусу". Ніч холоднішає.

Почувся смішок, схожий на торохкотіння кісток, і голос заговк. Лишилося тільки сюрчання цвіркунів та рівний гул автомобіля на холостому ході. "Схоже на глушник "Черрі Бомб"", — майнуло в його голові.

Він незграбно зіп'явся на ноги й почвалав до доріжки. Визирнув з-за живоплоту. Ні, не коповозка: жодних сирен на даху, та й форма геть інша. Неправильна. Стара.

Генрі знову почув те кихкотіння... а може, то був лиш вітер.

Він виринув із затінку живоплоту, проповз під ланцюгом, відтак звівся на ноги й рушив до автомобіля, який вирізнявся на чорно-білому тлі яскравого місячного сяйва й глибокої, непроникної темряви. Генрі виглядав кепсько: сорочка почорніла від крові, джинси теж промокли мало не до колін. Його обличчя біліло, наче пляма, під короткою "лікарняною" стрижкою.

Він підійшов до перетину семінарської стежки й хідника та примружився, намагаючись вгадати, хто сидить за кермом. Та спершу він упізнав саме авто — то була машина, яку присягнувся купити його батько, "Плімут-Ф'юрі" 1958 року випуску.[749] Вона була біло-червоною, і двигун, що гуркотів під капотом (хіба він знав це напам'ять не тому, що батько раз по раз повторював одне й те саме?), був із серії "V-8 327". Цілих 255 кінських сил, і "Плімут" міг зі старту розігнатися до сімдесяти лише за дев'ять секунд, б'ючи стандарти завдяки чотирициліндровому карбюратору. "Я добуду цю тачку, і коли помру, можете мене поховати просто в ній", — любив розбалакувати Батч... та проблема була в тому, що автівку він так і не придбав, і коли Генрі, який волав якусь маячню про чудовиськ, запроторили до психушки, його поховали за державні кошти.

"Якщо це він там, я не витримаю", — подумав Генрі, стиснувши ножа й розглядаючи силует за кермом. Він хитався туди-сюди, наче п'яний.

Пасажи́рські дверця́та розчахнулися, у салоні спалахнула лампочка, і водій повернувся до нього. Це був Ригайло Хаггінс. Його обличчя перетворилося на обвислу руїну. Ригайлу бракувало одного ока, а крізь прогноїну в пергаментній щоці чорніли зуби. Як і в день, коли він загинув, на голові в нього була бейсболка "Нью-Йорк Янкі". Надягнута вона була задом наперед. Козирок поплямувала сіро-зелена пліснява.

— Ригайло! — скрикнув Генрі.

Тієї ж миті біль різонув у животі, і він заволав знову, та вже без слів.

Мертвотні губи Ригайла витягнулися у вишкір, розколовшись на біло-сірі складки безкровної плоті. Він простягнув покручену руку до відкритих дверей, запрошуючи Генрі до автомобіля.

Генрі трохи позволикав, а потім прочовгав перед радіаторними ґратками, дозволивши одній руці ковзнути V-подібною емблемою — він завжди так робив, коли вони їздили з батьком до салону в Бенгорі, щоб поглянути на це авто. Можливо, це саме вона. Коли він дочалапав до пасажирського боку, на нього накотилася м'яка сіра хвиля, і, щоб утриматися на ногах, Генрі довелося вхопитися за відчинені дверцята. Він постояв там, схиливши голову й важко хекаючи. Нарешті світ повернувся (принаймні частково) і йому вдалося оминати двері й упасти на сидіння. Біль знову пронизав його кишки, на руки чвиркнула свіжа кров. На дотик вона була як тепле желе. Генрі відкинув голову й зціпив зуби; на шиї напнулися жили. Нарешті біль почав трохи вщухати.

Дверцята захряснулися. Світло згасло. Генрі побачив, як Ригайло вхопився за ручку й перемкнув передачі. Крізь зогнилу плоть на руках виблискували білі вузли кісточок.

"Ф'юрі" покотився по Канзас-стрит у бік Горбатого Пагорба.

— Як ся маєш, Ригайле? — почув Генрі власні слова.

Звісно, то була марна справа — Ригайла не могло тут бути, мерці не їздять на машинах, — та це було все, до чого він додумався.

Водій не відповів. Єдине запале око втупилося прямо перед собою на дорогу. Зуби хворобливо виблискували з дірки на щоці. Генрі мимоволі помітив, що від друзяки Ригайла тхнуло. Насправді, друзяка Ригайло смердів, як велетенське цебро з зіпсованими помідорами, які вже перетворились на квашню.

Розчохнувся бардачок, стукнувши Баверза кришкою по колінах, і в світлі маленької лапочки в його нутрі Генрі побачив майже повну пляшку "Тексас Драйвера".[750] Він дістав її, відкрив і зробив добрячий ковток. Пійло ковзнуло вниз прохолодним шовком і вдарило в шлунок, наче вибух лави. Він увесь здригнувся, застогнав, та враз йому трохи покращало. Зв'язок зі світом зміцнів.

— Дякую, — сказав він.

Ригайло повернув голову до нього. Генрі почув, як рипнули сухожилля в його шиї — той звук скидався на те, як вищать іржаві петлі на сітчастих дверях. Ригайло кілька секунд дивився на нього мертвим, однооким поглядом, і тут Генрі збагнув, що від носа його товариша майже нічого не лишилося. Скидалося на те, що хтось ним поласував. Мабуть, якийсь пес. Або щури. Скоріше за все, щури. Коли того дня вони загнали дітлашків до тунелю, там було повно щурів.

Так само повільно Ригайла повернув голову в бік дороги. Генрі був тільки радий. Друзяка Ригайло так на нього дивився... Генрі не доганяв того погляду. Щось було в тому самотньому запалому оці. Докір? Злість? Чи що?

За кермом цього авто сидить мертвий хлопець.

Генрі поглянув на руку й побачив, як на шкірі виступили величезні сироти. Він хутенько хильнув із пляшки. Цей ковток пішов трохи легше, по тілу розлилося більше тепла.

"Плімут" покотився з Горбатого Пагорба й повернув ліворуч, проти годинникової стрілки, на круговому перехресті... але в таку годину там не було інших автомобілів, і всі світлофори ритмічно блимали жовтим оком на порожні вулиці й зачинені будівлі. Було так тихо, що Генрі чув клацання реле в кожному сигнальному ліхтареві... справді чув, чи то була лише гра уяви?

— Я не хотів тебе тоді кидати, Ригайле, — промовив Генрі. — Тобто, ну, знаєш, якщо ти зараз про це думаєш...

Знову завищало голе сухожилля. Ригайло дивився на нього одним запалим оком. Його губи розійшлися в жакливій посмішці, показалися чорно-сірі ясна, на яких також розрісся цілий садок плісняви. "Що означає та либа?" — запитав себе Генрі. Із тихим шумом авто рухалося Головною вулицею, лишаючи позаду універмаг "Фрізіс" з одного боку вулиці та "їдальню Нен" і кінотеатр "Аладдін" — з іншого. "Либа, яка означає, що він мені пробачив? Либа старого друзяки? Чи либа, яка каже: "Я поквитаюся з тобою, Генрі, поквитаюся за те, що ти покинув нас із Віком?" Що то за либа?"

— Ти маєш зрозуміти, як усе трапилося, — почав було Генрі, та затнувся.

А як усе трапилося? У його голові все змішалось: думки переплуталися, як пазли, які висипали на картковий стіл у кімнаті для відпочинку в "Джуніпер Гілл". Як воно було, га? Вони пасли того опецька з сукою аж до Канзас-стрит, а потім засіли в кущах і дивилися, як ті двоє видряпуються на насип. Якби вони зникли з поля зору, він з Віктором та Ригайлом облишили б гру в переслідувачів і просто наскочили на них — двоє телепнів краще, аніж жодного, а через деякий час інші б також з'явилися.

Та вони нікуди не зникли. Прихилилися собі до загорожі й патякали, зиркаючи на дорогу. Час від часу вони кидали погляд униз, на Пустовище, та Генрі зі своїми поплічниками сховався надійно.

Генрі згадав, як небо тоді затягнули хмари, що наповзли зі сходу, почало давити на голову. Після обіду мав піти дощ.

А що трапилося далі? Що...

Кістлява, суха рука вхопила його за передпліччя, і Генрі заверещав. Він уже знову почав було занурюватися в м'яку сірість, та жакливий дотик Ригайла й біль, який кинджалом різонував його нутрі, змусили його скрикнути й повернути до тям. Старий Ригайло справді зогнив до кісток, перетворившись на добриво. Генрі знову пригадалися помідори, які гнили собі тихенько в тінистому закутку їхнього сараю. Йому стало млосно.

Раптом він згадав кінець — принаймні, то був кінець для Ригайла з Віком. Згадав, як щось вийшло з темряви, коли вони стояли в тунелі під риштаком і вирішували, у який бік іти. Щось... Генрі не міг роздивитися, що то було таке. Поки Віктор не загорлав: "Франкенштейн! Це Франкенштейн!" Так і було: Франкенштейнова почвара з гвинтами, що стирчали з боків його шиї, та глибоким зашитим шрамом на лобі, і

чудовисько йшло до них, шаркаючи черевиками, схожими на іграшкові кубики.

— Франкенштейн! — кричав Вік. — Фран...

А потім у нього не стало голови — вона полетіла через весь прохід і стукнулася об кам'яну кладку, липко, болотисто чвакнувши. Мертвотні жовті очі монстра крутнулися до Генрі, і він заляк. Сечовий міхур розслабився, і ногами заструменіла тепла рідина.

Тварюка почовгала до нього, а Ригайло... Ригайло...

— Слухай, я знаю, що дав драпака, — мовив Генрі. — Не треба було тікати. Але... але...

Ригайло лише витріщався.

— Я заблукав, — прошепотів Генрі.

Наче для того, аби сказати Ригайлові, що й він також заплатив свою ціну. Та це був слабкий аргумент, усе одно що сказати: "Та-а-ак, Ригайло, я знаю, що тебе вколошкали, та я загнав у пальця таку злоїбучу дружку..." Та він справді заплатив... і чимало. Він годинами блукав у світі смердючої темряви, а потім, згадалося йому, він почав кричати. У якийсь момент він полетів сторчка — довге, запаморочливе падіння, за час якого він встиг подумати: "О, круто, за хвилину я помру й полишу це місце", — та опинився у швидкому потоці. Йому здалося, десь під Каналом. Він вигулькнув із підземелля, коли небо вже почало тьмянішати, ледве доплив до берега, а там нарешті видерся з Кендаскіґ менш ніж за п'ятдесят ярдів від місця, в якому двадцять шість років по тому втопиться Ейдріан Меллон. Він послизнувся, впав і відрубився. Коли він прокинувся, уже стемніло. Якимось дивом він знайшов дорогу до траси № 2 та зловив авто, яке підкинуло його додому. А там на нього вже чекали копи.

Та то було тоді, а зараз є зараз. Ригайло вийшов навперейми чудовиську Франкенштейну, і воно здерло лівий бік його обличчя до самого черепа — це все, що побачив Генрі, перш ніж утекти. Та тепер Ригайло повернувся, і він на щось показував.

Генрі побачив, що вони зупинилися біля деррійського "Таун Хаусу", і зненацька він усе чудово зрозумів. "Таун Хаус" — єдиний справжній готель, що залишився в Деррі. У 58-му тут були ще "Східна Зірка" в кінці Іксчейндж-стрит та "Спочин Мандрівника" на Торо-стрит. Обидва зникли в часи оновлення й модернізації міста (Генрі знав про це детально — у "Джуніпер Гілл" він жадібно читав кожен щоденний номер "Деррі Ньюз"). Лишився лише "Таун Хаус" та кілька смердючих готельчиків біля міжштатної автомагістралі.

"То он вони де, — подумав він. — Прямо тут. Усі, хто лишився. Сплять у своїх ліжечках, і їм сняться солодкі сни. Або каналізація. Уколошкаю. Уколошкаю одного за одним".

Він дістав пляшку "Тексас Драйвера" і ще раз хильнув. Він відчув, як до паху побігла свіжа цівочка крові, та й сидіння вже стало липким, але від вина йому стало краще — від вина йому стало байдуже. Він був би не проти гарного бурбону, та краще "Драйвер", аніж нічого.

— Слухай, — мовив він до Ригайла. — Вибач, що я накивав п'ятами. Будь ласка... не злись.

Ригаїло заговорив уперше й востаннє, та не своїм голосом. Голос, який долинув із гнилого рота, був низьким, могутнім, лячним. Почувши його, Генрі заскиглив. То був голос із місяця, голос клоуна — голос, який він чув уві снах про тунелі й каналізацію, де без упину текла вода.

— Просто стули пельку й покінчи з ними, — проказав голос.

— Звісно, — заскімлив Генрі. — Звісно, окей, я й сам хочу пришити їх, без проблем...

Він повернув пляшку до бардачка. Її горлечко клацнуло, наче зуби. Поряд із пляшкою він побачив папірець. Генрі дістав його й розгорнув, лишаючи на кутках криваві відбитки. Зверху на папірці був яскраво-червоний напис:

Під ним було охайно написано великими друкованими літерами:

БІЛЛ ДЕНБРО 311

БЕН ГЕНСКОМ 404

ЕДДІ КАСПБРАК 609

БЕВЕРЛІ МАРШ 518

РІЧІ ТОЗІЕР 217

Номери їхніх кімнат. Чудово. Це збереже йому час.

— Дякую, Ри...

Та Ригаїло зник. Водійське сидіння спорожніло. Там лежала тільки бейсболка "Нью-Йорк Янкі" із запліснявілим козирком. А ще на маківці перемикача передач був якийсь слиз.

Генрі сидів із вибалушеними очима; серце боляче гупало мало не під горлом... І тоді йому здалося, ніби щось поворушилося на задньому сидінні. Він хутко вискочив з машини, мало не беркицьнувшись на асфальт. Він позадкував від "ф'юрі". Автівка й досі м'яко гарчала крізь подвійний глушник "Черрі Бомб", котрий заборонили в Мейні ще 1962 року.

Іти було важко: кожен крок сіпав та рвав його живіт. Та він дочалапав до хідника й зупинився, аби роздивитися восьмиповерховий цегляний дім, який, разом із бібліотекою, семінарією та кінотеатром "Аладдін", був одним із небагатьох будинків, що лишилися в його пам'яті з минулих часів. Майже в усіх вікнах на верхніх поверхах було темно, та з обох сторін головного входу горіли ліхтарі з матовими плафонами; від низького туману навколо них утворювалися тьмяні німби.

Генрі пошкандибав у той бік, проминув їх та штовхнув плечем двері.

У фойє стояла нічна тиша. Підлогу встеляв вицвілий турецький килим. На стелі виднілася величезна фреска, поділена на чотирикутники, в яких змальовувалися сцени з лісорубної минувшини Деррі. Там були м'які дивани, крісла з високими спинками та величний камін, холодний та мовчазний. На залізній підставці в його нутрі лежало березове поліно — справжнє поліно, адже камін у "Таун Хаусі" був не лише декоративним елементом. У низьких вазонах зеленіли квіти. Подвійні скляні двері, які вели до бару з рестораном, були замкнені. З якогось внутрішнього приміщення долинали тихеньке жебоніння телевізора.

Непевною ходою Генрі перетнув фойє — чоловік у залитому кров'ю одязі. Кров в'їлася в зморшки на його руках, її патьоки покреслили щоки й лоба, наче бойова розмальовка. Очі вилізли з орбіт. Якби хтось побачив його таким, він би дременував, репетуючи від жаху. Та у фойє було порожньо.

Двері ліфта розчинилися, щойно він натиснув кнопку "Т". Він глипнув на папірчик у руці, потім — на кнопки поверхів. Поміркувавши, він тицьнув на "6", і двері зачинилися. Почулося тихеньке гудіння мотора, і ліфт почав підійматися.

"Почну зверху й рухатимусь униз".

Він привалився до задньої стінки кабіни, прикривши очі. Гул заспокоював. Він нагадував гул машинерії у дренажних насосних станціях. Той день не йшов з голови. Все видавалося спланованим заздалегідь, вони немов були акторами, які лише розігрували прописані ролі. А Вік із друзякою Ригайлом... вони були наче обкурені. Він згадав, як...

Ліфт зупинився, підкинувши його й подарувавши животові ще одну хвилю чіпкого болю. Двері роз'їхалися. Він ступив у тихий коридор. Знову рослини — цього разу на стінах. Хлорофітуми. Він відсахнувся від них, аби не зачепити обвислі стебла: вони нагадали йому про ті штуки, що звисали там, внизу, у темряві.

Він знову звірився з запискою. Каспбрак був у 609-й. Генрі рушив у бік кімнати малого покидька, раз по раз хапаючись рукою за стіну, аби не впасти, лишаючи на шпалерах ледь помітні криваві відбитки. Та він хутко прибирав її, аби не зачепити хлорофітумів — їх він торкатися не хотів. Повітря дерло його сухе горло.

Це тут. Генрі дістав із кишені ножа, пройшовся наждачним язиком по сухих, як папір, губах і постукав у двері. Відповіді не було. Він знову постукав, цього разу гучніше.

— Хто там? — почувся сонний голос.

Сонний. Добре. Напевне, стоїть там у піжамці, тре очіці. Щойно він відчинить двері, Генрі зажене лезо прямо у впадину над ключицями, у ту вразливу впадину якраз під адамовим яблуком.

— Швейцар, сер, — відповів Генрі. — Повідомлення від вашої дружини.

Та чи був Каспбрак одружений? Він спокійно чекав напоготові. Почулися кроки — човгання пантофлів.

— Від Майри? — голос був збентеженим.

За кілька секунд він збентежиться ще дужче. Генрі чув, як розмірено пульсує жилка в правій скроні.

— Певне, що від неї, сер. Ім'я не вказали. Написано, що від вашої дружини.

Пауза, а потім металеве торохкотіння — Каспбрак змагався з ланцюжком. Вишкірившись, Генрі натиснув на кнопку ножа. Клад. Він звів руку врівень зі щокою. Давай. Ляснув шпінгалет. За хвилю він встромить лезо в шию малого паскудника. Баверз чекав. Двері розчинилися, і Едді

побачив, як Стен із Річі виходять із "Костелло-авеню маркету" — у кожного в руці було по "Ракеті" на паличці.

— Гей! — крикнув Едді. — Гей, заждіть!

Вони озирнулися, і Стен помахав у відповідь. Едді побіг до них. Він біг щосили, та, правду кажучи, не надто швидко. Одна його рука була в гіпсовій пов'язці, а в іншій він тримав дошку для гри в "Парчизі".

— Шоу то є, Едді? Шоу за діла, хлоупче? — заговорив Річі розлогою говіркою Джентльмена з Півдня — тією, що найбільше нагадувала голос Фоггорна Леггорна з мультиків компанії "Ворнер Бразерс". — Шоу то є?.. Шоу за діла?.. У хлоп'я грабля поламана! Диви-ноу, Стене, у хлоп'яти грабля поламана! Шоу за діла... будь гарним курчаткоу, візьми в хлоп'яти йогоу доушку з "Парчизоу"!

— Та я сам, — мовив захеканий Едді. — Краще дай лизнути "Ракету".

— Твоїй мамі це не сподобається, Едді, — сумно проказав Річі й почав швидше їсти цукерку. Він щойно добрався до шоколадного наповнювача, його улюбленого місця. — Мікроуби, хлоупче! Шоу за діла... Діла-тоу такі, шоу після моуго язика в твоуго брата мікроуби лізуть!

— Ризикну, — сказав Едді.

Річі неохоче підставив йому "Ракету"... і одразу відсмикнув, щойно Едді лизнув її зо два рази.

— Як хочеш, можеш мою доїсти, — запропонував Стен. — Я гарно перекусив удома.

— Жиди мало їдять, — пояснив Річі. — Така в них релігія.

Тепер вони йшли втрюх, рухаючись по Канзас-стрит у бік Пустовища. Здавалося, наче хмурне післяобіднє небо занурило Деррі в глибоку дрімоту. Вікна в більшості будинків були з опущеними жалюзі. На газонах валялися іграшки — скидалося на те, що дітей кудись раптово забрали або повкладали спати. На заході заgrimів грім.

— Що, справді? — перепитав Едді в Стена.

— Та ні, Річі приколюється, — відмахнувся той. — Євреї їдять так само, як і звичайні люди, — він показав на Річі. — Наприклад, як він.

— Знаєш, а ти збіса який грубіян, — звернувся Едді до Річі. — Чого це ти так зі Стеном? Ти б хотів, аби хтось вигадував подібне лайно про вас, католиків?

— О-о, католики багато що можуть, — посміхнувся Річі. — Якось батько сказав, що Гітлер був католиком, а він передувив більйон євреїв. Правду кажу, Стене?

— Ага. Здається, що так, — зніяковіло відказав той.

— Коли татко це розповів, мама просто оскаженіла, — вів далі Річі. На обличчі в нього вигулькнула замріяна посмішка. — Ох і злю-ю-ю-юща була... А ще в католиків була інквізиція — отой цікавенький промисел із палями, лещатами для пальців, все таке. Гадаю, усі релігії дуже дивні.

— Я теж так думаю, — тихо мовив Стен. — Ми не ортодоксальні євреї, нічого такого. Тобто ми їмо шинку й бекон. Я мало що знаю про те, як це — бути євреєм. Я народився в Деррі, й іноді ми їздимо в Бенгорську синагогу на Йом Кіпур чи ще на якесь свято, але... — він знизав плечима.

— То ви їсте шинку й бекон? — зачудовано перепитав Едді. Вони з матір'ю належали до методистів.

— Євреї-ортодокси таке не їдять, — пояснив Стен. — У Торі йдеться щось про те, що не можна їсти істот, які повзають у грязюці або по морському дну. Не знаю, як там точно. Та й свині, і лобстери в прольоті. Але старі їх їдять. І я теж.

— Яка чудасія! — зареготав Едді. — Ніколи не чув про релігію, яка вказує тобі, що їсти. Цікаво, що далі? Будуть казати, яке пальне купувати?

— Кошерне пальне, — сказав Стен і сам засміявся.

Річі з Едді не зрозуміли цього жарту.

— Зізнайся, Стенчику, це й справді дивно, — не вгавав Річі, — тобто дивно не їсти ковбасу просто тому, що ти народився євреєм.

— Та ти шо? — всміхнувся той. — А ти їси м'ясо щоп'ятниці?

— Йой, ні! — Річі перехрестився. — Не можна їсти м'ясо в п'ятницю, бо... — він вишкірився. — Ну, гаразд, розумію, до чого ти ведеш.

— А що, католики справді потрапляють до пекла, якщо їдять м'ясо в п'ятницю? — перепитав вражений Едді. Він зовсім не знав, що за два покоління до нього його предки були затятими польськими католиками, які радше пройшлися б голяка через усе місто, аніж покуштували м'ясо в п'ятницю.

— Ну, Едді, ось що я тобі скажу, — мовив Річі. — Я не думаю, що Бог запроторить мене до Гарячого Курорту лиш за те, що я забувся й пообідав у п'ятницю сандвічем із болонською ковбасою, та чи варто ризикувати? Як гадаєш?

— Гадаю, не варто, — відповів Едді. — Та це здається такою...

Він збирався сказати "такою дурістю", та потім згадав історію, яку йому розповіла місіс Портлі на заняттях у недільній школі, коли він був зовсім малим, першачком серед маленьких парафіян. Місіс Портлі розказала їм про поганого хлопчика, який украв у церкві облатку й сховав її до кишені. Він відніс її додому й вкинув в унітаз, аби подивитися, що ж трапиться. Тієї ж миті, говорила вона маленьким парафіянам, які слухали її з роззявленими ротами, вода в унітазі стала яскраво-червоною. То була Кров Христова, сказала вона, і кров явилася тому хлопчику, бо він зробив щось-дуже погане, і звалося воно БОГОХУЛЬСТВОМ. Кров явилася застерегти його про те, що, викинувши в туалет Тіло Христове, він поставив свою безсмертну душу під загрозу потрапити до пекла.

Раніше Едді подобалося причастя, котре йому дозволили приймати лише за рік до того. Замість вина методисти використовували виноградний сік "Велчес", а Тіло Христове являло собою нарізані квадратики пружного хліба марки "Вондер Бред". Йому подобалося їсти й пити під час причастя — гарний був релігійний обряд. Та завдяки тій оповідці його захоплення обрядом переросло в дещо інше — у сильне, моторошне й страшне відчуття. Тепер, аби простягнути руку по кубик хліба, йому потрібно було набратися духу, і він завжди боявся, що його тіпне електричним струмом... або ж що хліб у руці зненацька змінить колір, перетвориться на згусток крові, і в церкві загримить безтілесний Голос: "Недостойний! Недостойний! До пекла! До пекла!" Часто

траплялося таке, що він брав облатку до рота, горло стискалося від нападу задухи, і тоді він з панічною нетерплячістю чекав закінчення служби, аби потім вискочити у вестибюль та скористатися інгалятором.

"Та не варто дуркувати, — сказав він собі, коли подорослішав. — То була лише байка, а місіс Портлі геть не свята: мама розповідала, що стара розлучилася, коли ще жила в Кіттері,[751] а ще вона грає в бінго в церкві Святої Марії, що в Бенгорі, а справжні християни не грають в азартні ігри — справжні християни лишають цю бридку справу католикам та язичникам".

То все було цілковито слушно, та легше йому не ставало. Історія про облатку, що перетворила воду в туалеті на кров, турбувала й гнітила його, деякий час він навіть не міг спати. Якось уночі він подумав, що найпевніший спосіб позбутися цього страху — самому взяти шматок хліба, вкинути його в унітаз та подивитися, що ж буде далі.

Та в нього не вистачало духу на такий експеримент. Його раціональний мозок здригався від образу крові, яка ширилася у воді хмарою й засуджувала, прирікаючи до пекла; він не міг перебороти те магічне закляття: "Прийміть, споживайте, це Тіло Моє; пийте, це є Кров Моя, що за вас і за багатьох проливається на відпущення гріхів".

Ні, на цей дослід він так і не зважився.

— Гадаю, всі релігії дивні, — мовив він.

"Дивні, та могутні, — додав його мозок, — мало не магічні... Чи це вже БОГОХУЛЬСТВО?" Едді замислився про тварюку, яку вони побачили на Нейболт-стрит, і вперше він помітив божевільну паралель — урешті-решт, перевертень з'явився з туалету.

— Йой, та всі послули чи що? — сказав Річі й пожбурих паличку від "Ракети" до риштака. — Коли-небудь бачили, щоб у місті було так тихо? Вони що, всі подалися до Бар Гарбору?[752]

— Г-г-г-гей, х-х-хлопці! — прогорлав іззаду Білл Денбро. — За-заждіть!

Едді із захопленням крутнувся на голос, як завше, радий його чути. Його друг вигулькнув з-за рогу на Костелло-авеню, крутячи педалі Сілвера. Позаду їхав Майк — його "швінн" був зовсім новий, та він усе одно ледве встигав за Біллом.

— Нумо, Сілвере, ГАЙДААА! — кричав Білл.

Він підлетів до них на швидкості десь двадцять миль на годину; лопотіли крила на прищіпках. А тоді він крутнув педалі назад, загальмувавши, і колесо намалювало на асфальті довгий та прегарний гальмівний слід.

— Заїкуватий Білле! — вигукнув Річі. — Як ся маєш, хлопче? Гм, шоу за діла... Шоу за діла... Як діла, хлоупче?

— Н-н-нормально, — сказав Білл. — Ти не бачив Бена ч-чи Б-б-беверлі?

Під'їхав Майк. На його обличчі маленькими крапельками виступив піт.

— Чорт забирай, з якою швидкістю гасає цей велик, га?

— Я н-не зн-зн-знаю т-точно. З д-досить швидкою, — засміявся Білл.

— Я їх не бачив, — сказав Річі. — Напевне, вони зависають у Пустовищі. Співають у два голоси. "Ш-ш-бум, ш-ш-бум... яда-да-да-да-да-да... люба, ти схожа на сон"[753].

Стен Юріс удав, наче його знудило.

— Це йому заздрісно, — підморгнув Річі до Майка. — Жиди не вміють співати.

— Б-б-б...

— Біп-біп, Річі, — договорив за нього сам Річі, і всі зареготали.

Вони знову рушили до Пустовища. Майк із Біллом позлазили з велосипедів і тепер вели їх.

Спочатку вони жваво базікали, та потім розмова згасла. Поглянувши на Білла, Едді помітив збентеження на його обличчі й подумав, що, мабуть, тиша подіяла також на нерви його друга. Він знав, що Річі лише жартував, та справді скидалося на те, що всі поїхали до Бар Гарбору... або ще кудись. Жодного авто на вулиці, жодної бабці з продуктовим візком...

— Оце так тиша, га? — заговорив Едді, та Білл лише кивнув.

Хлопці перетнули Канзас-стрит, перейшовши на бік вулиці, що був ближче до Пустовища, і тоді вони побачили, як до них біжать, волаючи, Бен та Беверлі. Едді вразив вигляд подруги: Беверлі завжди була така охайна, зажди з чистим волоссям, зібраним у хвостик. Наразі ж вона була з ніг до голови вкрита якоюсь бридотою. Очі дикі, мало не на півобличчя. На одній щоці пломеніла подряпина. Джинси вимащені якимсь лайном, блузка подерта.

Бен біг трохи позаду — захекався, живіт стрибав угору-вниз.

— Нам не можна в Пустовище, — видихнула Беверлі. — Ті хлопці... Генрі... Віктор... вони десь там... ніж... у нього ніж...

— Т-тихше, — сказав Білл і тієї ж миті кинувся до неї — як завше, не роздумуючи, майже несвідомо.

Він кинув погляд на Бена. Той якраз підбігав до них: щоки розпашілися, широкі груди важко здійсмаються.

— Великий Білле, Бев каже, що Генрі здурів, — мовив Бен.

— Та бляха, невже він колись був сповна розуму? — бовкнув Річі й чвиркнув крізь зуби.

— З-заткнися, Р-річі, — сказав Білл і знову поглянув на Беверлі. — Ро-розкажуй.

Едді машинально сягнув по інгалятор до кишені джинсів. Він поки що не розумів, що до чого, але вже було ясно: справи кепські.

Ледве стримуючись, Беверлі переказала їм дещо скорочену версію того, що з нею трапилося, почавши з місця, коли її наздогнали Генрі та Віктор із Ригайлом. Вона не розповіла їм про батька — Бев було надто соромно.

Коли вона замовкла, Білл деякий час стояв мовчки, спершись грудьми на Сілвера: руки в кишенях, голова опущена. Інші чекали, раз по раз зиркаючи на відбійник, який біг уздовж дороги на межі зі спуском до Пустовища. Білл думав, думав довго, і ніхто його не турбував. Едді сяйнуло, отак просто й зненацька, що розігрується фінальний акт. То ось що то була за тиша! Тиша, в якій принишло відчуття, наче всеньке місто втекло, полишивши по собі лиш порожні шкаралупи домівок.

Річі думав про світлину з Джорджевого альбому, яка враз ожила.

Бeverлі думала про батька та його порожні очі.

Майк, думав про птаха.

Бен думав про мумію та мертвотний, цинамоновий запах.

Стен Юріс думав про сині джинси, геть мокрі, зчорнілі, про руки, білі, наче зіжмаканий папір, про воду, яка скрапувала з пальців.

— Хо-хо-ходімо, — нарешті мовив Білл. — Ми с-с-пускаємося.

— Білле... — невпевнено пробубнів Бен. — Беверлі каже, що Генрі справді втратив розум. Каже, що він хотів убити...

— В-в-воно не їхнє, — сказав Білл, тицьнувши праворуч і вниз на зелений кинджал Пустовища — на зарості, на покручені дерева, на бамбук, на сонячне сяйво, що вигравало на воді. — Ц-ц-це не їхня в-в-власність, — він крутнувся до них із суворим обличчям. — Мені на-на-ндбридло їх бо-бо-боятися. Ми здолали їх у битві на ка-камінцях, і якщо т-т-треба б-буде, здолаємо ще р-раз.

— Та Білле, — озвався Едді, — що, коли вони не самі?

Білл обернувся до нього, і Едді шокувало, яке в його друга стомлене й змучене обличчя — у ньому було щось лячне. Лише значно, значно пізніше, засинаючи в ліжку після зустрічі в бібліотеці, будучи вже дорослим, він зрозумів, що його так нажахало: то було обличчя хлопчика, якого довели до межі божевілля, який керував своїми діями й рішеннями не краще за Генрі. Та сам Білл, справжній Білл, теж був там — він дивився з тих одержимих, пошрамованих очей... розлючений, рішучий Білл.

— Т-то й що, к-коли так?

Йому ніхто не відповів. Гримнув грім, цього разу вже ближче. Едді поглянув на небо й побачив чорнющі грозові хмари, що насувалися із заходу. Литиме по-сучому, як інколи казала його мати.

— Т-т-та по-послухайте, — мовив Білл, поглянувши на друзів. — Жоден з вас не мусить іти зі мною, якщо не х-хоче. Вам ви-вирішувати.

— Я з тобою, Великий Білле, — тихенько сказав Річі.

— Я теж, — озвався Бен.

— Ясна річ, — знизав плечима Майк.

Далі погодилися Беверлі, Стен і, нарешті, Едді.

— Не варто, Едді, — сказав Річі. — Ну, знаєш, твоя рука виглядає не дуже круто.

Едді подивився на Білла.

— В-в-він мені по-потрібен, — прорік Білл. — Е-е-едді, п-п-підеш зі м-м-мною. Я за тобою на-наглядатиму.

— Дякую, Білле, — відповів той.

Зненацька Едді зрозумів, що напівбожевільне обличчя Білла було йому близьким, любим та рідним. "Гадаю, якби він попросив, я віддав би за нього життя. Що це за сила така? Коли вона надає тобі такого вигляду, як от у Білла, краще такої сили взагалі не мати", — вражено подумав він.

— Йо, в Білла є таємна зброя, — сказав Річі. — Біологічна зброя.

Він підняв ліву руку і пометляв пальцями правої під пахвою.

Бен із Майком засміялися, Едді посміхнувся.

У височині загриміло — цього разу так близько й гучно, що вони збилися купкою, мало не притискаючись одне до одного. Здійнявся вітер, його пориви ворушили сміття на узбіччі. На оточене туманним німбом сонце насунули перші темні хмари. На асфальті майнули їхні тіні. Вітер був крижаним. Він ковзнув по руці Едді, охолодивши піт на його руці. Хлопчик здригнувся.

Білл глянув на Стена й спитав у нього досить дивну річ:

— Стене, ти в-в-взяв довідник?

Стен поплескав по кишені на стегні.

Білл ще раз обвів їх поглядом.

— Хо-хо-ходімо.

Вони почали спускатися насипом. Ішли поодиночі. Лише Білл ішов разом з Едді, як і обіцяв. Він віддав Сілвера Річі, і коли вони спустилися до самого низу, Білл сховав велосипед у звичному місці під мостом. Вони стали разом, роздивляючись довкола.

Від грози, що насувалася на місто, не стемніло. Навіть не спохмурніло. Та світло змінилося: все навкруги здавалося рельєфним, наче уві сні, — виразним, ясным, вирізьбленим з металу, без жодного натяку на тінь. Едді відчув, як його нутрощі скрутило від жаху й поганого передчуття, бо до нього дійшло, чому це освітлення видалося йому доволі знайомим — він згадав, де бачив його раніше. У будинку № 29 на Нейболт-стрит.

На хмарах зблиснуло татуювання блискавки, таке яскраве, що він примружився. Едді підняв до очей руку й почав рахувати: "Один... два... три..." І тоді почувся грім — він долинув до дітей єдиним, розкотистим пострілом, вибухом, схожим на "М-80", і вони стали щільніше.

— У вранішньому прогнозі й слова про дощ не було, — схвильовано мовив Бен. — Казали "хмарно й спекотно".

Майк розглядав небо. Хмари вгорі, важкі й високі, нагадували кілеві човни-чорнодонки; вони стрімко набігали на блакитний серпанок, який іще зовсім недавно, коли вони з Біллом виходили з домівки Денбро, повністю закривав небо від одного кінця обрію до іншого.

— Скоро вперіщить, — сказав він. — Я ще ніколи не бачив, щоб буря налітала так швидко.

Наче погоджуючись із ним, знову ляснув грім.

— Г-г-гайда, — мовив Білл. — За-за-занесемо дошку "Парчизі" до х-хатки-клубу.

Вони рушили стежкою, яку проторували за кілька тижнів, відколи трапився інцидент на греблі. Білл з Едді йшли попереду, черкаючи плечима широке листя чагарнику, решта йшла назирці. Знову подув вітер, дерева й кущі зашепотіли. Здался почулося, як заторохкотів бамбук — моторошно, наче тамтами з казки про джунглі.

— Білле... — прошепотів Едді.

— Що?

— Мені здавалося, що таке буває тільки в кіно, проте... — Едді аж хихикнув. — У

мене таке відчуття, наче за нами стежать.

— А, т-та звісн-н-но, що с-с-стежать, — відказав Білл.

Едді нервово озирнувся й дужче притиснув до себе гральну дошку. Він

11

КІМНАТА ЕДДІ. 3:05 НОЧІ

відчинив двері почварі з коміксу жахів.

Примара, вкрита кривавими патьоками, могла бути тільки Генрі Баверзом. Генрі скидався на мерця, який щойно виліз із могили. Його обличчя нагадувало застиглу шаманську маску, заговорену на ненависть та вбивство. Права рука Баверза була зведена до одного рівня зі щогою, і не встиг Едді хапнути повітря, а його очі — розширитись, як рука стрельнула до нього; викидний ніж зблиснув, наче шовк.

Не вагаючись (часу не було — якби він почав роздумувати, йому був би гаплик), Едді захряснув двері. Вони вдарили Генрі в передпліччя, збили ніж із курсу, і лезо прокреслило дике, широке півколо — воно промайнуло менш ніж за дюйм від шиї Едді.

Двері прищемили руку Генрі — щось хруснуло. Баверз приглушено скрикнув. Пальці розтиснулися. Ніж брязнув на підлогу. Едді копнув його. Ніж закотився під телевізор.

Генрі кинувся на двері. Баверз був важчий за Каспбрака більш ніж на сотню фунтів, і Едді віджбурнуло, наче ляльку. Він вдарився колінами об ліжку й упав на нього. Генрі зайшов до кімнати й захряснув двері. Едді сів із вибалушеними очима, у горлі вже почало хрипіти — Генрі саме заклацнув дверний замок.

— Окей, гоміку, — сказав Генрі.

Його погляд одразу ж упав на підлогу, відшукуючи ніж. Проте його ніде не було. Едді помацав рукою по нічному столику й налапав одну з двох пляшок води "Пер'є", яку він замовив удень. Ця пляшка була повна; іншу він випив перед походом у бібліотеку, бо в нього розгойдалися нерви й почалася сильна печія. "Пер'є" дуже гарно діяла на шлунок.

Генрі махнув рукою на ніж і рушив до ворога. Едді схопив зелену, вилиту в формі сливи пляшку й розбив її об край столика. Вода вихлюпнулась і зашипіла на стільниці, заливши слоїки з пігулками.

Сорочка й штани Генрі обважніли від крові, свіжої та підсохлої. Його права рука тепер висіла під дивним кутом.

— Півнику, зараз я покажу тобі, як жбурлятися камінцями.

Він дошкандибав до ліжка й сягнув рукою до Едді, котрий досі ледь розумів, що відбувалося. Відтоді, як він відчинив двері, минуло не більш як сорок секунд. Генрі завис над ним. Едді тицьнув у нього уламком пляшки. Скло різонуло Генрі по обличчю: воно розпанахало йому праву щоку (від неї відвиснув шматок плоті) і виколотило око.

Генрі видав бездиханний крик і заточився назад. Розрізане праве око сочилось біло-жовтою рідиною і вільно гойдалося на м'язах. Кров біла зі щоби рясним фонтаном. Едді зойкнув гучніше. Він встав із ліжка й рушив до Генрі, — можливо, аби допомогти, він ще не вирішив — і той знову кинувся на нього. Едді вдарив його залишками пляшки,

наче фехтувальник, і цього разу скляні гостряки врізалися в ліву руку Баверза і розсікли йому пальці. Потекла свіжа кров. Генрі потужно крекнув — так, наче прокашлювався, — та штовхнув Едді правицею.

Едді відлетів і вдарився об письмовий стіл. Якимсь чином ліва рука заломилася за спину, і він гепнувся прямо на неї. Раптовий спалах болю. Едді відчув, як кістка в руці з'їхала по лінії старого перелому, і він зціпив зуби, аби не закричати.

Тінь затулила світло.

Генрі Баверз стояв над ним, хитаючись у різні боки. У нього підломилися коліна. На халат Едді капала кров з лівої руки Баверза.

Едді й далі тримався за уламок пляшки "Пер'є", і тепер, коли Генрі цілковито втратив рівновагу, він виставив її перед собою, вперши металеву кришку у свої груди. Генрі звалився, як дерево, настрикнувшись на пляшку. Едді відчув, як вона розтрошилася в руці, а лівиця, яка досі була в нього за спиною, послала в мозок новий розряд сліпучого болю. Його тіло омило теплим каскадом. Едді не міг зрозуміти, чия то кров — його чи Генрі.

Генрі тіпався, наче форель на березі. Його черевики вистукували на килимі мало не синкопований[754] ритм. Едді чув його гнилий подих. А потім Генрі весь напружився і скотився з нього. Пляшка неприродно стирчала з його живота — здавалося, наче вона сама виросла з нього.

— Гаґ, — квакнув Генрі й замовк.

Його очі дивилися туди, куди показувала кришка "Пер'є". Едді подумав, що, мабуть, Баверз помер.

Едді відігнав хвилі непритомності, які прагнули накрити його й затягти вниз. Він став навколішки, і врешті звівся на ноги. Біль знову пронизав його, коли гойднулася зламана рука, і це трохи прочистило голову. Сопучи й змагаючись із перехопленим горлом, він дошкутильгав до нічного столика. Узяв інгалятор з калюжі газованої води, вставив його до рота, натиснув. Він здригнувся від смаку "ліків", натиснув ще раз. Едді озирнувся на тіло, що лежало на долівці. Невже це Генрі? Невже й справді він? Так. Баверз постарів: підстрижене йоржиком волосся було радше сиве, ніж чорне; тіло запливло жиром і здавалося білим, як у слимака... та все одно це був Генрі. І Генрі помер. Врешті-решт, Генрі...

— Гаґ, — знов квакнув Генрі й сів.

Руками він хапався за якісь точки опори, видимі лише для нього. Проколоне око сочилось слизом; розбухле, немов вагітне, очне яблуко звисало на щоку. Він роздивився навколо, побачив припалого до стіни Едді, спробував підвестися.

Баверз роззявив рота, і з нього ринув потік крові. Генрі знову звалився.

Едді помацав рукою, шукаючи телефон, проте лише збив його зі столика на ліжку. Серце стугоніло в грудях. Він підхопив слухавку й набрав "0". Знову і знову чулися гудки — гудок за гудком.

"Ну ж бо, — думав Едді, — що ти там робиш, дрочиш? Ну ж бо, будь ласка, візьми довбану слухавку!"

Ще гудок. І ще. І ще. Едді не спускав очей із Генрі — що, коли наступної миті він знову почне зводитися на ноги? Кров. Святий Боже, скільки крові...

— Порт'є, — врешті промовив зневажливий, заспаний голос.

— Наберіть кімнату містера Денбро, — сказав Едді. — Якомога швидше.

Іншим вухом він прислухався до суміжних кімнат. Чи сильно вони шуміли? Чи постукає хтось у двері, щоб поцікавитись, чи все гаразд?

— Ви точно впевнені, що хочете, аби я подзвонив? — перепитав порт'є. — Уже десять хвилин по третій.

— Так, хутко! — мало не прокричав Едді.

Одна рука, що стискала слухавку, тремтіла, раз по раз конвульсивно тіпаючись. В іншій бринів огидний, осиний спів. Генрі знову поворухнувся? Ні. Звісно, ні.

— Окей-окей, — сказав порт'є. — Збав обороти, друже.

Клацнуло, а потім почувся хрипкий набір іншої кімнати. "Ну ж бо, Білле, ну ж бо, ну..."

Зненацька йому сяйнула думка, жахлива та ймовірна. Що, коли Генрі спершу завітав до Біллової кімнати? Або до Річі? Або до Дена? Або до Бев? Або ж спершу сходив до бібліотеки? Бо він точно вже десь був: якби хтось із них не розм'якшив Генрі, зараз на килимі лежав би Едді, і колодка ножа стирчала б із його живота так само, як шийка від пляшки "Пер'є" — з черева Генрі. А що, коли Баверз відвідав їх усіх, заставши Невдах із заспаними очима так, як він застав його? Що, коли вони всі вже мертві? Та думка була такою лячною, що, якби ніхто не зняв слухавку, він би почав кричати.

— Будь ласка, Білле, — шепотів Едді. — Будь ласочка, будь там, хлопче.

Хтось узяв слухавку, і Біллів голос, нехарактерно обережний, сказав:

— А-а-алло?

— Білле, — промовив Едді, мало не зриваючись на белькотіння. — Білле, дякувати Богу.

— Едді? — його голос на хвилюку потихшав і заговорив з кимось іншим, пояснюючи, хто на дроті. Та потім він знову зміцнів. — У ч-ч-чому с-справа, Едді?

— Генрі Баверз, — сказав Едді. Він іще раз глипнув на тіло. Чи змінило воно позу? Цього разу йому було вже важче переконати себе, що ні. — Білле, він прийшов сюди... і я вбив його. У нього був ніж. Гадаю... — він стишив голос. — Гадаю, то був той самий ніж. Як того дня. Коли ми спустилися в каналізацію. Пам'ятаєш?

— Па-пам'ятаю, — похмуро відповів Білл. — Едді, слухай сюди. Треба, щоб ти

12

ПУСТОВИЩЕ. 1:55 ПІСЛЯ ОБІДУ

п-п-повернувся й сказав Б-б-бену, щоб ішов с-с-юди.

— Окей, — кивнув Едді й зник позаду.

Вони вже підходили до галявини. У захмареному небі гримів грім, а кущі зітхали від вітру.

Бен став поряд із ним, коли вони вийшли на галявину. Ляда хатки-клубу була

відкинута, і посеред зелені чорнів темний квадрат. До їхніх вух долинав виразний шум річки, і Білла вразила божевільна впевненість у тому, що він востаннє чує цей звук, востаннє дивиться на це місце, будучи дитиною. Він вдихнув на повні груди запах землі й повітря, в якому вчувалася кіптява зі смітника, який димів, наче грізний вулкан, що ніяк не може вирішити, коли вибухнути. Білл побачив зграйку птахів, яка здійснювалася над залізничною колією й полетіла в бік Старого Відрога. Він поглянув на вируючі хмари.

— Що таке? — поцікавився Бен.

— Ч-ч-чому вони не на-на-нападають? — спитав Білл. — В-вони д-д-десь тут. Е-е-едді с-слухно каже. Я в-в-відчуваю їх.

— Ага, — сказав Бен. — Гадаю, вони такі тупі, що думають, наче ми поліземо до хатки-клубу. Тоді ми зловимося в їхню пастку.

— Мо-мо-може бути, — кивнув Білл.

Зненацька він відчув безпорадну лють — він злився на свою заїкуватість, яка не давала йому говорити швидше. Та, мабуть, він все одно не зміг би передати свої почуття, не зміг би пояснити, що йому здавалося, наче він дивиться на світ очима Генрі Баверза; як зблизилися вони з Генрі попри те, що перебували по різні боки барикад, наперекір тому, що були пішаками в руках ворогуючих сил.

Генрі хотів, щоб вони билися.

Воно хотіло, щоб вони билися.

І загинули.

Його мозок спалахнув од холодного, білого вогню. Вони можуть стати здобиччю вбивці, який владарював у Деррі відтоді, як загинув Джордж. Сім нових жертв. Потім їхні тіла знайдуть або ж ні. Усе залежало від того, чи зможе, захоче Воно захистити Генрі. І трохи менше — від того, чи вбереже воно Віктора з Ригайлом. "Так. Для решти міста ми будемо просто жертвами маніяка. І це правда. Кумедно, але правда. Воно жадає нашої смерті. Генрі — його знаряддя, Воно не хоче битися віч-на-віч. Гадаю, я буду першим. Можливо, Беверлі з Річі затримають решту, вони або Майк, та Стен наляканий так само, як і Бен, хоча він сильніший од Стена. А в Едді поламана рука. Навіщо я привів їх сюди? Господи, навіщо?"

— Білле? — занепокоївся Бен.

До них підтягнулися інші Невдахи. Знову ляснув грім, і кущі тривожно зашелестіли. У тьмяному грозовому світлі торохкотів бамбук.

— Білле... — цього разу вже Річі.

— Цс-с-с!

Усі зніяковіло замовкли під його палаючим, одержимим поглядом.

Він вдивлявся в хащі та стежку, що петляла крізь них до Канзас-стрит, і раптом відчув, як його свідомість наче підскочила на вищий рівень. Слова в його думках не потворило заїкання, і Білл відчув, як вони скаженим потоком погналися за інтуїцією, і все почало ставати на свої місця.

"Джордж на одному кінці, а я зі своїми друзями — на іншому. А тоді все скінчиться

(знову)

знову, так, знову, бо це вже траплялося раніше, і наприкінці завжди було якесь жертвоприношення, якась жахлива річ, що ставила крапку, і хтозна, звідки мені це відомо — знаю, та й по всьому. А вони... вони..."

— Вони за-за-закривають на це очі, — пробурмотів Білл, витріщаючись на закручену, мов свинячий хвостик, стежку. — Ат-ат-атож, з-з-звісно.

— Білле? — заскімлила Бев.

Стен стояв поряд із нею — такий тендітний та охайний у своїй синій тенісці й штанах-чинос[755]. З іншого боку стояв Майк і дивився на Білла так, наче читав його думки.

"Вони закривають на це очі, завжди закривають, і все вщухає, життя йде далі, а Воно... Воно..."

(засинає)

засинає... або впадає в сплячку, як ведмідь... а тоді все починається знову, і вони все знають... люди знають... вони знають, що так треба, аби Воно продовжувало існувати.

— Я п-п-прив-в...

"Господи будь ласочка будь ласочка Господи стовпи пхає будь ласочка Господи та штовхає дай мені всіх запевняє о Господи о Ісусе БУДЬ ЛАСОЧКА ДАЙ МЕНІ СКАЗАТИ!"

— Я п-п-привів в-вас сю-сю-сюди, бо н-н-небезпека в-всюди, — вимовив Білл. Губи в нього заслинилися, і він витер їх тильної стороною долоні. — Воно — це Д-д-деррі. Р-р-розу-зумієте? — він глянув на них вогненним поглядом, і вони навіть трохи відсахнулися, мало не побожно дивлячись на нього переляканими, блискучими очима. — В-в-воно — це Д-деррі! К-к-куди б м-ми н-не пі-пішли... к-к-коли В-в-воно с-с-схопить н-нас, в-вони н-ніч-чого не п-п-побачать, ніч-ч-чого не п-п-почують, ніч-ч-чого не в-в-взнають, — він благально дивився на них. — Х-х-хіба ви не б-б-бачите? Найк-к-краще, що ми мож-жемо з-зробити, — ц-це за-за-закінчити те, що розпочали.

Беверлі бачила, як підвівся містер Росс, як він глянув на неї, згорнув газету й просто зайшов до хати. "Нічого не бачать, нічого не чують, нічого не знають. А мій батько..."

(зніми штани, маленька повіє)

хотів її вбити.

Майк згадав, як вони обідали в Білла. Здавалося, наче мати його друга перебувала у власному примарному світі — читала собі роман Генрі Джеймса[756] й не помітила, як вони зробили сандвічі та з'їли їх прямо за кухонним столом. Річі подумав про охайний та порожній будинок Стена. Стен тоді трохи здивувався — під час ланчу його мати завжди була вдома. А коли вона кудись ішла, завжди залишала йому записку, в якій зазначала, де її знайти. Записки теж не було. Гараж був порожній, ото й усе. "Мабуть, пішла по магазинах з подругою Деббі", — сказав тоді Стен, трохи насупившись, і заходився робити сандвічі з ячним салатом. Річі забув про це. А зараз

знову згадав. Едді думав про матір. Коли він виходив з дошкою для гри в "Парчизі", не почулося жодних звичних застережень: "Обережно, Едді, сховайся, коли дощитиме, Едді, не грайся в брутальні ігри, Едді". Вона не спитала, чи взяв він інгалятор, не сказала, о котрій годині він має бути вдома, не згадала про "тих грубіянів, з якими ти граєшся". Просто сиділа й дивилася по телевізору мильну оперу, наче його не існувало.

Наче його не існувало.

Подібні думки саянули в головах і решти хлопців: якоїсь миті між світанком та обідом вони перетворилися на привидів.

Привиди.

— Білле, — хрипко мовив Стен, — а що, коли побігти навпростець до Старого Відрога?

— М-м-марна справа, — похитав головою Білл. — З-з-загрузнемо в зарость-тях ба-ба-бамбуку... у в'язк-к-кій б-б-багнюці... або ж у К-к-кендаскіґ на нас на-на-накинуться сп-сп-справжні пі-пі-піраньї... чи ще щось.

У кожного з них була своя, інша версія одного й того самого кінця. Бен побачив кущі, що перетворюються на людоджерних рослин. Беверлі подумала про летючих п'явок, подібних до тих, що повилітали зі старого холодильника. Стен побачив, як імлиста земля в бамбукових заростях вибльовує живі трупи дітей, які потрапили в казкове грузьке болото. Майк Хенлон уявив маленьких рептилій з юрського періоду, що зненацька вистрибують із розколеного старого дерева й нападають на них, розриваючи на шматки міленькими гострими зубками. Річі побачив Повзуче Око, що хапає їх вологими мацаками, коли вони намагаються пробігти під залізничними коліями. А Едді привиділося, як вони деруться насипом до Старого Відрога, а зверху на них уже чекає прокажений, і його обвислою шкірою повзають жуки та черви.

— Якби можна було якимсь чином утекти з міста... — промимрив Річі, а тоді здригнувся від заперечливого крику грому, що заревів у небі.

Поривом вітру принесло перші краплі дощу, та невдовзі полле по-справжньому, затьмаривши світ водяними потоками. Зник тьмянний спокій, наче його й не було зовсім.

— Ми були б у безпеці, якби забралися з цього довбаного міста, — закінчив Річі свою думку.

— Біп-бі... — почала казати Беверлі, коли з густих кущів вилетів камінь і вдарив Майка у скроню.

Він заточився назад, кров потекла з його чорного волосся-шапки, і він би впав, та Білл підхопив друга.

— Я покажу вам, як жбурлятися камінцями! — долинув до них глузливий голос Генрі.

Білл бачив, як його товариші озиралися навкруги з вираченими очима — вони були готові дременути врізнобіч. Якби вони нахивали п'ятами, все було б скінчено.

— Б-б-бене! — викрикнув він.

Бен подивився на нього.

— Білле, треба тікати. Вони...

З кущів вилетіло ще два камінці. Один влучив Стенові в стегно. Він закричав — більше від подиву, ніж від болю. Беверлі відскочила вбік, і другий снаряд пролетів повз неї. Камінь вдарився об землю й закотився до хатки-клубу.

— П-п-пам'ятаєте, к-коли ми вперше сп-п-пустилися сюди?! — загорлав Білл, перекикуючи грім. — Пам'ятаєте д-день, к-к-коли почалися ка-ка-канікули?

— Білле!.. — гукнув Річі.

Та Білл підняв руку, аби він замовк, і не зводив очей з Бена, пронизуючи його поглядом.

— Звісно, — сказав Бен, жалюгідно намагаючись дивитися одночасно на усі боки.

Кущі гойдалися в навіженому танку, їхнє віття перекочувалося, наче хвилі.

— Ка-ка-каналізація, — мовив Білл. — Н-н-насосна с-станція. Ось к-к-куди н-нам тр-тр-треба. Відведи нас туди!

— Але ж...

— Ві-ві-відведи нас т-туди!

З кущів вдарила кам'яна канонада, і на хвилю Білл побачив обличчя Віктора Кріса — налякане, зачмелене, завзяте й жадібне водночас. А тоді йому в щоку влучив камінь, і тепер уже була Майкова черга ловити його. На якусь секунду в його очах потемніло. Щока зааніміла. Чуття повернулося болючою пульсацією; обличчям потекла кров. Білл витер щоку, скривившись, коли пальці торкнулися болючого набряку, поглянув на кров, витер її об джинси. Його волосся тріпотіло на свіжому вітрі.

— Я навчу тебе жбурлятися камінцями, заїкувата дірка-в-гузні! — загорлав, регочучи, Генрі.

— В-в-веди! — крикнув Білл.

Тепер йому стало зрозуміло, чому він послав Едді по Бена: їм потрібно було йти до насосної станції, до тієї самої насосної, і тільки Бен міг пізнати її серед інших станцій, що були розкидані по березі Кендаскіґ на різній відстані одна від одної.

— Вх-вх-вхід! В-в-він там! В-в-вхід до Його ба-ба-барлога!

— Білле, ти не можеш знати напевне! — заперечила Беверлі.

— Знаю! — гримнув він на неї і на всіх разом.

Бен постояв кілька секунд, нервово облизав губи, дивлячись на Білла. А тоді чкурнув через галявину, прямуючи до річки. Небо розпанахала сліпуча, біло-бузкова блискавиця, а за нею так гримнуло, що Білл похитнувся. Повз його ніс просвистів камінь завбільшки з кулак і вдарив Бена по сідниці. Той зойкнув, і його рука припала до болючого місця.

— Є-є-є, товстосракий! — заверещав Генрі тим самим голосом, у якому змішалися крик і регіт.

Зашелестіли, затріщали кущі, і з них вийшов Баверз. Майже одночасно дощ перестав забавлятися і ринула злива. Вода потекла по волосся Баверза, підстриженого йоржиком, заструменіла по його бровах і щоках. Вишкір Баверза світив усіма його зубами.

— Навчу вас, як кидатися ка...

Майк знайшов шматок дошки — залишки після будівництва даху для хатки-клубу — і пожбурих його. Дошка зробила подвійне сальто й стукнула Генрі по лобі. Баверз зойкнув, схопився рукою за лоба, наче йому в голові сяйнула чудова думка, і гепнувся на дулу.

— П-п-побігли! — загорлав Білл. — З-за Б-б-беном!

З-за кущів почулося тупотіння й тріск, і щойно решта Невдах побігли за Беном Генксомом, із заростей вигулькнули Ригайло з Віктором, Генрі звівся на ноги, і вони кинулися навздогін.

Уже потім, коли йому пригадався той день, Бен пам'ятав лише окремі уривки з їхнього бігу крізь підлісок. Він згадав, як гілля, обважніле від мокрого листя, ляскало його по обличчю, поливаючи холодною росою; як безперервно били блискавки з громом; як Генрі волав до них, щоб вони повернулися, і як його крик змішався з шумом Кендаскіґ, коли вони наблизилися до річки. Кожного разу, як він сповільнювався, Білл плескав його по спині, підганяючи.

"А що, як не знайду? Що, як не знайду ту насосну?"

Гаряче дихання уривалося й вискакувало з його легень, він чув у роті його кривавий, металевий присмак. Кольки хапали в боці. Там, куди влучив камінь, нили сідниці. Беверлі сказала, що Генрі та його посіпаки хотіли їх убити, а тепер Бен вірив їй — так, вірив.

Він так раптово вискочив на берег Кендаскіґ, що мало не полетів у річку. Бен втримав рівновагу, а тоді ґрунт, підмитий весняним повноводдям, обвалився, і Бен усе одно впав, ковзнувши вниз мало не до самої річки. Сорочка задерлася на спині, шкіра посунула глинистою багнюкою.

Білл нагнувся до нього й ривком поставив на ноги.

Інші Невдахи одне за одним повискакували з кущів, що нависали над берегом. Останніми були Річі з Едді: Річі підтримував друга за пояс, його забризкані окуляри небезпечно висіли на кінчику носа.

— Д-д-де?! — крикнув Білл.

Бен зиркнув туди-сюди, ні на хвильку не забуваючи, що часу в них немає. Здавалося, рівень води в річці вже почав підійматися, а чорне захмарене небо надавало їй стрімким потокам сірого, як шифер, кольору. Береги були майже всуціль зарослими кущами та покрученими деревами, які тепер витанцьовували під мелодію вітру. Бен чув, як важко сопе Едді.

— К-к-куди?!

— Я не з...

А тоді він побачив похилене дерево та печеру під ним. Там він ховався того дня, коли розпустили школу. Він тоді задрімав, а коли прокинувся, почув, як неподалік гралися Білл та Едді. А потім здоровані прийшли... побачили... перемогли. "Па-па, хлоп'ята, це дійсно була цяцькова гребля, повірте мені".

— Там! — гукнув він. — Туди!

Знову спалахнула блискавка, і цього разу Бен почув її дзижчання, схоже на гудіння перевантаженого трансформатора від залізничної дороги марки "Лайонел".[757] Громова вибила в дерево, і блакитно-білий електричний вибух розірвав його коріння на друзки й зубочистки, які чудово підійшли б за розміром якомусь казковому велетню. Дерево впало до річки з жахливим тріском, бризнувши тирсою. Від переляку Бен хапнув ротом повітря й відчув щось гаряче, дике й гниле. Дерев'яним стовбуром пробіглася куляста блискавка, сяйнула яскравіше й згасла. Ревнув грім — не над Невдахами, а навколо них, ніби вони стояли в самому його епіцентрі. Дощ ринув як із відра.

Білл постукав його по спині, розбудивши від замилювання природою.

— В-В-ВПЕРЕД!

Бен помчав берегом, спотикаючись та розбризкуючи воду; волосся звисало йому на очі. Добіг до дерева (малу печеру між її корінням стерло з лиця землі), вчепився за мокру кору і переліз через нього, подряпавши руки.

Білл із Річі підсадили Едді, а Бен впіймав його з іншого боку. Обидва полетіли на землю. Едді зойкнув.

— Ти в порядку?! — крикнув Бен.

— Здається, так! — відповів той та звівся на ноги.

Едді намацав інгалятор і мало не впустив його. Бен підхопив пристрій і подав його другові. Едді вдячно подивився на нього, вставив інгалятор до рота й натиснув на клапан.

Річі переліз через стовбур, а за ним Стен і Майк. Білл допоміг Беверлі, а Бен із Річі зловили її на тому боці. Її волосся прилипло до голови, а блакитні джинси тепер здавалися чорними.

Останнім був Білл — він підтягнувся на стовбур і звівся ноги з іншого боку. Він побачив, що Генрі та двоє його друзяк женуться за ними, хляпаючи мілководдям, і, зісковзнувши з дерева, закричав:

— К-к-каміння! Кидайте каміння!

"Снарядів" на березі було вдосталь, а звалене блискавицею дерево стало чудовою барикадою. Зо хвилю-дві всі семеро вже жбурлялися камінням у ворогів. Генрі та його поплічники вже майже добігли до дерева, тож їх закидали мало не впритул. Вони були змушені відступити, волаючи від люті й болю, коли каміння гамселило їх по обличчях, грудях, руках та ногах.

— Ану, повчіть нас кидатися! — крикнув Річі й метнув у Віктора камінець величиною з куряче яйце.

Він влучив Крісові в плече й відскочив просто вгору. Віктор завив.

— Шоу за діла?... Шоу за діла... ну шоу, поучи-но нас, хлоупче! Ми шуидко вчимоуся!

— Йі-і-і-ха-а-а-а! — вигукнув Майк. — Що, подобається? Подобається?!

Відповіді не почулося. Генрі з товаришами відбіг на безпечну відстань, а потім вони згуртувалися. Через секунду вони подерлися на берег, хапаючись за гілля, аби не

впасти, ковзаючи та спотикаючись на мокрому, слизькому ґрунті, поораному маленькими струмочками.

І зникли в підліску.

— Вони пішли в обхід, Великий Білле, — сказав Річі й підсунув окуляри на носі.

— Ні-ні-нічого, — сказав Білл. — Д-давай, Б-б-бене. Ми з-з-за то-то-тобою.

Бен попростував уздовж берега, зупинився, боячись, що наступної миті Генрі з його друзями вискочать прямо перед його носом, і нарешті побачив насосну — вона була за двадцять ярдів попереду. Решта Невдах рушили за ним. На протилежному березі виднілися інші насосні станції: одна була досить близько, а інша стояла за сорок ярдів вище за течією. Вони вивергали в Кендаскіґ потоки брудної води, але з труби, що стирчала поблизу насосної на їхньому боці, бігла лише тонка цівочка. Бен помітив, що ця станція не гуде. Зламався насосний мотор.

Він поглянув на Білла — замислено і... налякано.

Білл обвів поглядом Річі, Стена та Майка.

— Н-н-нам т-треба в-відсунути к-к-кришку, — сказав він. — Д-д-допоможіть.

У залізі були хапальні отвори для рук, та від дощу вони зробилися слизькими, а сама кришка була надзвичайно важкою. Бен став поряд із Біллом, і той посунувся, аби дати йому трохи місця. Бен чув, як усередині скрапувала вода, — лункий, моторошний звук, подібний до того, як вода падає в колодязь.

— Р-Р-РУШ! — крикнув Білл, і всі п'ятеро кркнули в унісон.

Кришка посунулася з жахливим скреготом.

Бевєрлі схопилася за руків'я поряд із Річі, Едді також штовхав здорового рукою.

— Раз, два, три, руш! — заскандував Річі.

Кришка циліндра з'їхала трохи далі. Показався півмісяць темряви.

— Раз, два, три, руш!

Півмісяць потовщав.

— Раз, два, три, руш!

Бен штовхав так, що перед очима в нього забігали червоні плями.

— Відійдіть! — скрикнув Майк. — Рушила, рушила!

Вони повідскакували — велика кругла ляда перекилилася й упала. Вона проорала колію в мокрій землі та перекинулася, наче велетенська шашка. З неї в притоптану траву розбіглася комашня.

— Фе, — скривився Едді.

Білл зазирнув досередини. Залізні прuti сходинок спускалися до води — у чорне коло, поверхню якого цяткували краплі дощу. Посередині, напівзанурений у басейн, стояв насос, зловісний і мовчазний. Він бачив, як із горловини впускної труби в насосну станцію лилася вода, і його нутрощі перехопило від поганого передчуття. "Ось, куди нам треба. Туди".

— Е-е-едді, х-хапайся за м-мене.

Едді просто дивився на нього. Він не міг збагнути, чого від нього хочуть.

— Вилазь н-на п-п-плечі. Ха-хапайся з-з-здоровою р-рукою, — і Білл показав йому

як.

Едді зрозумів, та вагався.

— Хутко! — гаркнув Білл. — В-в-вони в-в-вже д-десь тут!

Едді обхопив Білла за шию, а Стен із Майком підсадили його, щоб він зміг схрестити ноги в Білла на животі. Коли Білл незграбно переліз через край циліндра, Бен помітив, що очі в Едді міцно заплющені.

За шумом дощу він чув ще дещо: свист та хрускіт гілля, голоси. Генрі, Віктор та Ригайло. Найбридкіша у світі кавалерія йде в наступ.

Білл ухопився за грубий обід бетонного циліндра, намацав ногою першу сходинку та почав обережно спускатися. Залізне пруття було слизьким. Едді вчепився в нього так, наче тонув, і Білл подумав, що йому досить непогано продемонстрували, що значить хворіти на астму.

— Білле, мені лячно, — прошепотів Едді.

— І м-м-мені.

Білл відпустив бетонний обід та схопився за верхній прут. Хоча Едді душив його і вже, здавалося, набрав сорок фунтів, Білл зупинився на хвилику й окинув поглядом Пустовище, Кендаскіґ, швидкі хмари. Голос у його нутрі — не нажаханий, а впевнений голос — порадив йому гарно роззирнутися на той випадок, якщо він більше ніколи не побачить горішній світ.

Тож він роззирнувся і почав спускатися.

— Я довго не протримаюся, — видихнув Едді.

— А й н-не треба, — відказав Білл. — М-ми вже майже т-там.

Одна нога опустилася в прохолодну воду. Він пошукав нею наступний прут, знайшов його. Під ним була ще одна сходинка, а потім драбина скінчилася. Білл стояв по коліно у воді поряд із насосом.

Він присів, здригнувшись від мокрого холоду, і дав Едді злізти. Він набрав повні груди повітря, видихнув. Пахло там не надто хороше, та все ж було чудово позбутися захвату Едді.

Білл поглянув угору. Горловина циліндра знаходилася приблизно за десять футів над його головою. Його друзі скупчилися біля обода й дивилися вниз.

— Д-да-давайте! — гукнув він до них. — Од-дин з-за од-дним! Хутч-чіш!

Легко перемахнувши через край і схопившись за прут, першою почала спускатися Беверлі, за нею — Стен. Решта полізла слідом. Останнім був Річі: він затримався, дослухаючись до руху в підліску. Йому гадалося, що Генрі з його друзями вигулькне лівіше від насосної, та точно не надто далеко, аби це мало якесь значення.

Наступної миті Віктор заволав:

— Генрі! Оно! Тозієр!

Річі озирнувся і побачив, як вони мчать до нього. Віктор біг попереду... та потім Генрі відштовхнув його, та так грубо, що Віктор гепнув на коліна. У Генрі в руках був ніж, схожий на свинокол. З леза текла вода.

Річі зазирнув до циліндра, побачив, як Бен зі Стеном допомагають спуститися

Майкові, та сам переліз через край. Генрі зрозумів, що відбувається, і загорлав до нього. Навіжено регочучи, Річі вдарив лівицею в ліктьовий згин правої руки, і вистрелив передпліччям у повітря, склавши кулак у жесті, який цілком міг виявитися найстаршим в історії людства. Аби впевнитися, що Генрі все правильно второпав, він вистромив середній палець.

— Ти там згниєш! — заверещав Генрі.

— Спробуй доведи! — крикнув у відповідь Річі, сміючись.

Йому було лячно лізти до тої бетонної горлянки, та все одно він реготав без упину.

— Бойг свідок, удайча в ойрланців нойколи не зойкінчуєця, мой слауний пойрубче! — прогудів він Голосом Ірландського Копа.

Генрі послизнувся на мокрій траві та проїхався на дулі менш ніж за двадцять футів від Річі — той стояв на верхньому пруті залізної драбини, вмонтованої у внутрішній вигин насосної, і назовні стирчали лиш його груди та голова.

— Агов, бананоногий! — гукнув Річі, сп'янілий од тріумфу, а потім хутенько запрацював кінцівками, спускаючись.

Прути були слизькими — він мало не зірвався. А тоді його вхопили Білл із Майком, і ось він уже стоїть разом із рештою Невдах, що оточили насос широким півколом. Він тремтів із ніг до голови, відчував, як холод змагається з жаром по всій його спині, та все одно не міг нареготатися.

— Тобі требі було це бачити, Великий Білле, незграба незграбою, нічого не вчиться, дурбецало...

Голова Генрі з'явилася вгорі в круглому отворі. Його щоки посмугували подряпини від гілляччя, рот кривився, очі палали.

— Окей, — крикнув він до них. Слова в бетонному циліндрі гуркотіли пласким резонансом, не маючи змоги перетворитися на луну. — Я вже йду. Попалися нарешті.

Він перекинув ногу через край, знайшов ступнею верхній прут, поставив на нього іншу ногу.

— К-коли в-в-він сп-пуст-иться н-нижче, ха-хапаймо й-його, — голосно сказав Білл. — С-стягнемо в-в-вниз. І у в-в-оду й-його. З-з-зрозуміли?

— Слухаюсь, губернаторе! — гукнув Річі й відсалютував тремтячою рукою.

— Ясно, — кивнув Бен.

Стен підморгнув Едді, який не розумів, що відбувається, та йому здавалося, що Річі геть здурів: той реготав, як навіжений, а Генрі Баверз — той самий Генрі Баверз, гроза всіх дітей, — спускався вниз, щоб повбивати їх, як щурів у дощовій бочці.

— Так, ми готові влаштувати йому теплий прийом! — озвався Стен.

Спустившись на три сходинки, Генрі завмер. Він поглянув через плече на Невдах. Уперше на його обличчі читалася невпевненість.

І тоді до Едді дійшло. Якщо вони всі полізуть униз, їм доведеться спускатися поодиночі. Було зависоко, щоб стрибати, — тим паче, що можна було б упасти на насос і забитися, — а внизу, ставши тісним колом, на забіяк чекали семеро дітей.

— Н-ну ж бо, Г-г-генрі, — єлейним голоском мовив Білл. — Ч-ч-чого т-ти чек-каєш?

— Точно-точно, — підтакнув Річі. — Тобі ж подобається знущатися з кущих дітлахів! Давай, Генрі.

— Ми чекаємо, — проспівала Бев. — Гадаю, тобі тут не дуже сподобається, та спускайся, як хочеться.

— Чи ти, курчатко, злякалося? — докинув Бен.

Він закудкудакав. До нього одразу ж приєднався Річі, і скоро вже всі вони лементували по-курячому. Насмішкуватий звук відскакував між посмугованих водою стін. Генрі дивився вниз із обличчям кольору старої цегли, затиснувши ножа в лівиці. Він витримав секунд із тридцять, а потім зник. Невдахи свистіли йому навздогін і дражнилися.

— О-о-окей, — сказав Білл тихшим голосом. — Н-нам т-тр-треба за-залізити д-до тої тр-труби. Х-х-хутко.

— Навіщо? — спитала Беверлі.

Та Біллові не довелося відповідати. З-за краю труби знову вигулькнув Генрі й пожбурив униз камінь завбільшки з футбольний м'яч. Беверлі крикнула, а Стен, хрипко зойкнувши, штовхнув Едді до округлої стіни. Камінь вдарився в іржаву обшивку Насоса, — той видав мелодійне бонг-г-г! — зрикошетив ліворуч та гепнув у стіну менш ніж за півфута від Едді. Його щокою черкнула бетонна скалка. Камінь хлюпнув у воду.

— Х-х-хутко! — гукнув Білл, і вони скупчилися біля впускної труби.

Вона була футів п'ять у діаметрі. Білл пропустив їх уперед (метеоритним спалахом у його уяві сяйнув розмитий цирковий образ — кремезні клоуни вилізають із маленької автівки; образ, який він багато років по тому використає в романі "Чорні пороги") і, ухилившись від ще одного снаряда, поліз слідом. Вони сиділи там і дивилися, як каміння летіло вниз: більшість влучала в насос і відскакувала під химерними кутами.

Коли каменепад припинився, Білл визирнув з труби й побачив, що до них лізе Генрі, спускаючись по драбині з максимальною швидкістю.

— Х-х-хапайте його! — крикнув Білл друзям.

Річі, Бен та Майк обійшли Білла, розбризкуючи воду. Річі високо підскочив та вхопив Генрі за кісточку. Той заматюкався та затріпав ногою так, наче намагався відбитися від цуценяти, — від тер'єра або пекінеса. Річі вхопився за перекладину, видряпався ще вище та справді вхопився зубами за ногу Генрі. Той зойкнув й хутко поліз догори. З його ноги злетів черевик, упав у воду й одразу втонув.

— Вкусив! — кричав Генрі. — Він вкусив мене! Членосмок мене вкусив!

— Ага, добре, що навесні мені зробили щеплення від правцю! — гукнув йому навздогін Річі.

— Розплющимо їх! — скаженів Генрі. — Забомбимо їх так, що повернуться до кам'яного віку! Розтовкмачимо їхні мізки!

Знову полетіло каміння. Невдахи швиденько відступили назад до труби. Невеликим камінцем Майкові влучило в руку; він скривився, схопився за неї, стиснувши м'язи, поки біль не почав ущухати.

— Патова ситуація, — мовив Бен. — Вони не можуть спуститися, а ми не можемо

вилізти.

— А м-ми й не по-повинні вилаз-з-зйти, — тихо сказав Білл. — І ви ц-це з-з-знаєте. Ми не мали в-вилазити з са-самого по-початку.

Вони поглянули на нього скривдженими, переляканими очима. Ніхто нічого не сказав.

До них долинув голос Генрі:

— Гей ви, ми можемо так чекати весь день! — він намагався замаскувати лютість під насмішку.

Бeverлі відвернулася від них та подивилася в тунель впускної труби. Світло швидко тьмянішало, і багато вона не побачила — лише бетонний прохід, до третини наповнений стрімким потоком. Бев усвідомила, що відтоді, як вони туди спустилися, вода піднялася вище, адже насос був зламаний, і тільки дециця води витікала до Кендаскіґ. Дівчинка відчула, як горло перехопила клаустрофобія, перетворивши його завше вологу поверхню на щось шорстке. Якщо вода підніметься зависоко, вони потопляться.

— Білле, що нам робити?

Він знизав плечима. І цим було все сказано. Атож, який у них був вибір? Померти в Пустовищі від рук Генрі, Віктора та Ригаїла? Або на вулицях Деррі від чогось навіть гіршого? Вона чудово його зрозуміла — він знизав плечима не затинаючись. Так, їм краще самим піти до Нього. З'ясувати стосунки, як у вестерні. Так було правильніше. Чистіше. Хоробріше.

— Великий Білле, що то був за ритуал, про який ти розказував? — спитав Річі. — Той, з бібліотечної книги.

— Ч-ч-чудь, — відповів Білл із легкою посмішкою.

— Чудь, — кивнув Річі. — Ти кусаєш Його за язик, а Воно — за твій, так?

— Т-т-так.

— А потім розповідаєш йому анекдоти.

Білл кивнув.

— От дивина, — сказав Річі, задивившись у темну трубу, — жодного згадати не можу.

— І я, — озвався Бен.

У його грудях засів важкий, задушливий страх. Йому здавалося, що від того, аби сісти у воду й зарюмсати, як мала дитина (або просто збожеволіти), його втримували лише спокій та впевненість, які відчувалися в присутності Білла та... та Beverлі. Він би радше помер, аніж показав їй, який він нажаханий.

— Ти знаєш, куди веде ця труба? — спитав Стен у Білла.

Той похитав головою.

— А ти знаєш, де Його знайти?

Та сама відповідь.

— Ми відчуємо, як Воно буде поряд, — зненацька сказав Річі. Він зробив довгий, тремтливий вдих. — Якщо нам треба з Ним битись, не марнуймо часу. Ходімо.

Білл кивнув.

— Я п-п-піду перш-шим. Тоді Е-е-едді. Б-б-бен. Бев Ст-стен Б-бос Юр-ріс. М-маєк. Т-ти в к-кінці, Р-річі. Т-т-тримайтеся за п-п-плечі того, х-хто йде пе-пе-перед вами. Буде те-те-темно.

— Вилазите чи як? — загорлав до них Генрі.

— Десь виліземо, — промимрив Річі. — Сподіваюся.

Вони сформувалися в процесію сліпців. Білл озирнувся, аби пересвідчитись, що всі зробили, як він велів. А тоді, схилившись трохи вперед, проти водного потоку, Білл Денбро повів своїх друзів у темряву — туди, куди мало не рік тому поринув човник, якого він зробив для свого братика.

Розділ 20

Коло замикається

1

ТОМ

Тому Рогану наснився збіса йобнутий сон. Сон, у якому він убив свого батька.

Частково він розумів, що це було маячнею, адже батько помер, коли Том був лише в третьому класі. Ну... можливо "помер" не зовсім годяще слово. Мабуть, тут краще підходило "вчинив самогубство". Ральф Роган змішав собі лужно-джиновий коктейль. Ви б сказали, що він випив на дорогу. Тома зробили умовним опікуном його брата й сестер, і коли з ними щось траплялося, його лупцювали.

Тож він не міг убити свого батька... та все одно, ось він, у цьому лячному сні — тримає щось, схоже на якесь невинне руків'я, біля батькової шиї... та тільки та колодка була зовсім не невинною, еге ж? На одному її кінці містилася кнопка, і коли натиснути на неї, з колодки вискочить лезо й встромиться в самісіньку батькову шию. "Не хвилюйся, татку, я не збираюся цього робити", — подумав він своїми сплячими мізками за хвилину до того, як його палець сягнув до кнопки й вигулькнуло лезо. Очі батька розчахнулися й витріщилися на стелю; його рот відкрився, і звідти почулося булькання крові. "Татусю, це не я! — закричав Томів мозок. — Це хтось інший..."

Він боровся зі сном, намагаючись прокинутися, та марно. У нього лише вийшло перескочити в інший сон. З дощу та під ринву. У цьому сновидінні він хлюпав, бредучи довгим і темним тунелем. Пекло розліноване подряпинами обличчя, боліли яйця. З ним був іще хтось, та він бачив тільки невиразні силуети. Все одно це не мало значення. Важливим було те, що десь попереду бігли якісь дітлахи. І вони мали заплатити. Їх треба було

(відлупцювати)

покарати.

Що б то не було за чистилище, смерділо там кепсько. Зверху лунко скрапувала вода. Його черевики й штани були геть мокрі. Малі гівнюки блукали десь там, у каналізаційному лабіринті, і, здається, вони гадали, що

(Генрі)

Том та його друзі загубилися, та вони ще подивляться, хто сміятиметься останнім,

(з тебе, ха-ха!)

бо в нього був ще один друг, авжеж, особливий друг, і цей приятель позначив їм дорогу цими... цими...

(Кулько-Місяцями! Муні-Балуні!)

штукенціями — великими, круглими й підсвіченими зсередини; вони сяяли таємничим світлом, як старомодні вуличні ліхтарі. На кожному перехресті висіли та гойдалися такі кулі, і на всіх були намальовані стрілочки, що вказували, куди повернути йому та

(Ригайлу з Віктором)

його невидимим друзям. І дороговкази мали рацію, о, так: він чув їх, до нього долинали плюскіт їхніх ніг та жебоніння голосів. Вони зменшували дистанцію, підбиралися ближче. А коли вони їх наздоженуть... Том глипнув униз і побачив, що й досі тримав викидний ніж.

Він на хвилю перелякався: це було схоже на ті божевільні астральні проекції, про які він читав у щотижневих таблоїдах, коли твій дух полишає тіло та вселяється в когось іншого. Форма його тіла здавалося інакшою, наче він був не Томом, а

(Генрі)

кимсь іншим, кимсь молодшим. Він запанікував і спробував виборсатися зі сну, а тоді до нього заговорив голос, приємний та втішний. Голос зашепотів йому до вуха: "Байдуже, коли це все відбувається; байдуже, хто ти. Важливо те, мій любий друже, що Беверлі тут, з ними, і знаєш, що? Вона бавилася дечим набагато гіршим за якусь там клятву цигарку. Знаєш чим? Приладом свого старого друзями, Біллі Денбро! Трахалася з ним! Так-такуськи! А той заїкуватий виродок був тільки радий! Одразу в неї пірнув! Вони..."

"Брехня! — спробував крикнути він. — Вона не посміє!"

Та він знав, що голос не бреше. Вона ляснула ременем по його

(копнула мене по)

яйцях і втекла, а тепер ще й зрадила,

(маленька)

повія, довбана шльондра справді зрадила його, і — о дорогі друзі, о любі сусіди! — він відлупцює її так, як ніколи не лупцював — спершу її, а тоді Денбро, її друга-романіста. А якщо хтось втрутиться, будьте певні — йому теж перепаде.

Він пришвидшив ходу, незважаючи на те, що почав важко сопіти. У темряві гойдалася ще одна сяюча куля — ще один Мунь-Балунь. Попереду чулися людські голоси, і його зовсім не тривожив той факт, що то лунали голоси дітей. Усе було так, як йому сказали: не важливо, де, коли або хто. Там була Беверлі — о дорогі друзі, о любі сусіди...

— Давайте, чуваки, ворухіть дупами, — буркнув він, і йому було байдуже, що почувся не його, а хлопчачий голос.

І тоді, коли вони вже майже підійшли до Кулько-Місяця, він озирнувся та вперше побачив своїх супутників. Обидва — мерці. Одному бракувало голови. Обличчя другого

було розпанахане так, наче по ньому різонули велетенським пазуром.

— Генрі, ми йдемо так швидко, як тільки можемо, — сказав хлопець із розрізаним лицем; губи в нього рухалися окремо, гротесково й несинхронно, і тоді Том заволав.

Його крик розбив сон на скалки, і він став самим собою, але його тіло зависло на краю колосальної безодні.

Він спробував утримати рівновагу, не втримався і впав на долівку. На підлозі був килим, та він усе одно вдарився коліном, і воно вибухнуло болем — Томові довелося притиснути руку до рота, аби заглушити ще один зойк.

"Де я? Де я, блядь?"

Він усвідомив, що бачить слабке, але чисте біле світло, і на одну страшну мить йому здалося, що він повернувся до сну, що то було світло з однієї з тих дивних повітряних кульок. А потім він згадав, що залишив прочиненими двері до вбиральні й не вимкнув лампу денного світла. Він ніколи не вимикав світла, коли спав у незнайомому місці — так було менше шансів урізатися в щось, якщо вночі захочеться до вбиральні.

Ця деталь заклацнула дійсність на місце. То був лише сон, лише дурнуватий сон. Він перебував у готелі "Голідей Інн". У Деррі, штат Мейн. Він доїхав сюди, переслідуючи свою дружину, а тоді, посеред страшного жахіння, впав із ліжка. Ото й усе, ні додати, ні відняти.

"То був не просто страшний сон".

Він підскочив так, наче слова почулися біля вуха, а не в голові. Та той голос зовсім не скидався на голос його думок — він був холодним, чужим... та водночас і гіпнотичним, йому хотілося вірити.

Том повільно звівся на ноги, налапав склянку води на столику коло ліжка, осушив її. Тремтячою рукою він пригладив волосся. Годинник на столику показував десять по третій.

"Лягай спати. Дочекайся світанку".

Та знову прозвучав сторонній голос:

— Але ж уранці з'являться люди, багато людей. Крім того, цього разу ти зможеш взяти гору над ними там, унизу. Цього разу ти можеш прийти першим.

"Унизу?" — і він згадав свій сон — воду, скрапливу темряву.

Раптом йому здалося, що світло стало яскравішим. Том повернув голову; він не хотів цього робити, та не міг зупинитися. З його губ зірвався стогін. До бильця ліжка була прив'язана повітряна кулька. Бона плавала в повітрі на кінці нитки десь три фути завдовжки. Сповнена примарного білого світла, кулька сяяла: вона скидалася на бликаючі вогники, які іноді бачили на болотах — вони плавали між дерев, обважнілих від сірих плям іспанського моху. На ніжній, випнутій оболонці кульки була намальована стрілочка, що пістрявіла криваво-червоним кольором.

Вона вказувала на двері, що вели в коридор.

— Байдуже, хто я, — промовив голос м'яким, заспокійливим тоном, і нарешті Том зрозумів, що він чувся не в його голові, і навіть не біля вуха — голос линув із кульки, з серцевини того дивного, любого білого світла. — Та що справді важливо, Томе, — це те,

що я подбаю, аби все обернулося на твою користь. Я хочу побачити, як її відлупцюють, як їх усіх відлупцюють. Надто часто вони ставали мені на заваді... та тепер уже запізно. Тож слухай сюди, Томе. Слухай мене дуже уважно. Нумо, усі разом... слідкуйте за стрибучим м'ячиком...[758]

Том слухав. Голос із кульки пояснював.

Він усе прояснив.

Коли голос завершив свою промову, кулька луснула, спалахнувши наостанок, і Том почав одягатися.

2

ОДРА

Одрі також наснилося жахіття.

Вона рвучко прокинулася й прямо сіла на ліжку, схвильовано відсапуючись — ковдра зіжмакана навколо талії, маленькі груди швидко здіймаються й опадають.

Її сон, як і в Тома, був заплутаним та хворобливим. У неї було відчуття, як і в Тома, що вона стала кимось іншим — точніше, їй здавалося, наче її свідомість перенеслася (або частково занурилася) до іншого тіла, іншої голови. Вона перебувала в темному місці разом з іншими людьми, і на неї давила гнітюча небезпека — вони умисно рухалися до тієї небезпеки, і їй хотілося закричати, аби вони спинилися, хотілося пояснити, що відбувалося... Але здавалося, що особа, з якою вона злилася, усе розуміла й гадала, що так необхідно.

Також вона вчувала, що за ними женуться, що переслідувачі їх помалу наздоганяють.

Білл також був у тому сні, і, певне, його розповідь про те, як він забув своє дитинство, не полишала її, бо уві сні Білл перетворився на хлопчика десяти-дванадцяти років — він досі мав усе своє волосся! Вона тримала його за руку, і з'явилося непевне усвідомлення того, що вона кохала його і що її готовність іти далі базувалася на міцній, як камінь, вірі в те, що Білл захистить їх, що Білл, Великий Білл, проведе їх крізь це страхіття й виведе назовні, на сонячне світло.

Проте водночас вона була до нестями налякана.

Вони підійшли до розвилки кількох тунелів, і Білл зупинився, переводячи погляд з одного проходу на інший, коли почувся голос одного з них — голос хлопчика із загіпсованою рукою, що сяяла в темряві примарно-білим світлом:

— Туди, Білле. Нижче.

— Т-т-ти в-в-впевнений?

— Так.

Тож вони пішли в той бік, і там були дверцята, мацюпуні дерев'яні дверцята, не більш як три фути заввишки — такі двері можна було побачити у книжці з казками, і на них був знак. Вона не запам'ятала, що то була за позначка... схожа на емблему чи руну. Та цей символ сфокусував увесь її жах, і Одра висмикнула себе з того, іншого тіла, тіла маленької дівчинки, ким

(Беверлі — Беверлі)

би вона не була. Вона прокинулася в незнайомому ліжку, хутко сівши, наче в ній спрацювала пружина; уся спітніла, очі вирячені, важко дихала, немов пробігла кілька кілометрів. Її руки шарпнулися до ніг — Одра злякалася, що вони мокрі й холодні від води, якою вона брела уві сні. Але там було сухо.

Виникла дезорієнтація: то був не їхній дім у каньйоні Топанга або будинок, який вони винаймали у Фліті. Вона зависла десь-інде — у помешканні, умебльованому ліжком, шафою, двома стільцями та телевізором.

— Господи, Одро, ну ж бо...

Вона щосили потерла обличчя, і млосне відчуття мішанини почало зникати. Вона була в Деррі. У Деррі, штат Мейн, де провів дитинство її чоловік, його, як він казав, забуте дитинство. То було незнайоме їй місце, і зовсім не добре, якщо вірити її відчуттям, та все ж звичайне, земне місце. Вона поїхала туди, бо там був Білл, і завтра вона його зустріне, побачиться з ним у деррійському "Таун Хаусі". Щось страшне трапилося в цьому місті, та попри це й дивну таємницю, яка крилася в появі тих шрамів на його руках, вони разом зустрінуться з тим жахом. Вона зателефонує йому, скаже, що приїхала й приєднається до нього. А потім... ну...

Насправді, у неї не було жодного уявлення, що трапиться потім. Потворне запаморочення, враження того, що вона перебувала поза простором і часом, знову тенькало в її голові. Колись таке вже було. У дев'ятнадцятирічному віці вона подорожувала маленькими містечками та селами з невеличкою та вбогою театральною трупю, яка показувала таку само вбогу виставу "Миш'як і старе мереживо". Усе за сорок сім кепських днів. Почали вони з театру "Пібоді Діннер" у Массачусетсі й закінчили "Зіграй іще раз, Семе" в Саусаліто[759]. І десь посеред того турне, можливо, у якомусь містечку на Середньому Заході, на кшталт Амеса в Айові, Гранд Іля в Небрасці або Джубілі в Північній Дакоті, вона прокинулася посеред ночі в панічній дезорієнтації, не знаючи, що то за місто, що то за день або чому вона була там, де б це там не знаходилося. Навіть власне ім'я здалося їй несправжнім.

Наразі це відчуття повернулося. Нічне жахіття просочилося до дійсності, і її охопив безпідставний страх. Здавалося, місто обгорнулося навколо неї, наче пітон. Вона це відчувала, і ці переживання були геть не добрими. Вона зловила себе на думці, що краще було послухатися Фредді й не влізати в цю справу.

Її розум зациквився на Біллі, хапаючись за думку про нього так, як потопельник хапається за жердину, за рятівний жилет — за будь-що, що може

(тут, унизу, ми всі злинаємо, Одро)

злинати, втриматися на поверхні.

Мороз пробіг її тілом, і вона схрестила руки на оголених грудях. Одра затремтіла й побачила, як на шкірі виступили сироти. На хвилюку їй здалося, що в її голові залунав голос. Наче хтось пробрався в її мозок.

"Я божеволію? Господи, річ у цьому?"

"Ні, — відповів її розум. — Це просто дезорієнтація... порушення добового ритму внаслідок перельоту... хвилювання через Білла. Ніхто не говорить у твоїй голові..."

Ніхто..."

— Тут, унизу, ми всі злинаємо, Одро, — почувся голос із ванної кімнати. Справжній голос, реальний, як її плоть. І лукавий. Лукавий, всеосяжний і злий. — Ти також злинеш.

Почулося безсоромне, непристойне хихотіння. Його тон поступово спадав, поки смішок не перетворився на густе булькання засміченої труби. Одра зойкнула... й притисла руки до рота.

"Я не чула цього".

Вона повторила це вголос, кидаючи виклик тому глузливому бульканню. Та відповіді не було. У кімнаті стояла тиша. Десять далеко серед ночі засвистів потяг.

Раптом вона відчула таку гостру потребу побачити Білла, що стало неможливим чекати до ранку. Вона була в стандартному готельному номері, такому ж, як і решта тридцять дев'ять кімнат у цьому будинку, та раптово ця обстановка різонула їй по очах. Це вже занадто. Коли починаєш чути голоси, це вже просто занадто. Надто моторошно. Одрі здалося, що вона провалюється в нічне жахіття, з якого була втекла. Вона почувалася наляканою та нестерпно самотньою. "Ні, ще гірше, — подумала вона. — Я відчуваюся мертвою". Зненацька серце в її грудях пропустило два удари. Одра хапнула ротом повітря та перелякано кашлянула. Зненацька вона запанікувала від дивної клаустрофобії — від боязні бути пійманою у власному тілі. Одрі подумалось, чи не мав цей страх звичайної фізичної причини: що, коли це передчуття серцевого нападу? Що, коли він уже трапився?

Та серце зловило ритм, хоча все одно продовжувало калатати.

Одра ввімкнула лампу на столику коло ліжка й поглянула на годинник. Дванадцять по третій. Він зараз спить, та пусте — ніщо зараз не мало значення, окрім звуку його голосу. Вона хотіла провести решту ночі з ним. Коли Білл буде поряд, їхні внутрішні механізми синхронізуються і вона заспокоїться. Жахіття не наважиться повернутися. Він "торгував страхом" — така в нього була робота, — але їй він дарував лиш умиротворення. Здавалося, що за винятком того дивного й холодного осердя в його уяві, він був створений зі спокою, спокій був його еством і призначенням. Вона схопила телефонний довідник, знайшла номер деррійського "Таун Хаусу" і набрала його.

— "Таун Хаус".

— Будь ласка, з'єднайте мене з номером містера Денбро. Містера Вільяма Денбро.

— Йому що, телефонують лише вночі? — відказав порт'є, та перш ніж вона встигла спитати, що це означає, він перенаправив її дзвінок.

Один гудок, другий, третій. Одра уявила, як Білл лежить на ліжку, вкритий по шию; уявила, як рука вислизає з-під ковдри й намагає телефон. Вона вже бачила, як він це робить, і її губ торкнулася захоплена, легка посмішка. Та вона згасла, коли телефон продзвонив у четверте... і вп'яте, і вшосте. Посередині сьомого гудка з'єднання обірвалося.

— Постоялець не відповідає.

— Справді, Шерлоку? — відповіла Одра, налякана ще дужче, ніж до того. — Ви

впевнені, що не помилилися кімнатою?

— Угу, — мугикнув порт'є. — За п'ять хвилин до цього містерові Денбро телефонували з іншої кімнати. Він точно брав слухавку, бо вогник на панелі світився хвилину чи дві. Певне, він пішов до того, хто йому дзвонив.

— Яка то була кімната?

— Не пам'ятаю. Здається, шостий поверх. Проте...

Вона кинула слухавку. З'явилася незвична й тривожна впевненість, що справа в іншій жінці. Та незнайомка подзвонила йому... і він пішов до неї. Ну, що тепер, Одро? Як ми цьому зарадимо?

Вона відчула, як наринули сльози. Вони пекли очі й щипали носа, а в горлі клубком застрягло ридання. Не злість. Принаймні поки що... лише млосне відчуття втрати й самотності.

Одро, опануй себе. Ти робиш передчасні висновки. Зараз глупа ніч, тобі наснився поганий сон, а тепер ти вигадала коханку Білла. Звідки ти знаєш, що це так? Ось що ти зробиш: вилізеш з ліжка — все одно не заснеш — та дочитаєш книгу, яку взяла з собою в літак. Пам'ятаєш Біллові слова? Це найкраща наркота. Паперовий валіум. І кінець депреснякам, всіляким вигадкам та уявним голосам. Дороті Селлерс та лорд Пітер, ось твій квиток. "Дев'ять ударів"[760]. Вони допоможуть тобі дочекатися світанку. Вони...

Зненацька у ванній кімнаті спалахнуло світло — Одра побачила під дверима його яскраву смужку. Відклацнулася клямка, і двері тремтливо розчахнулися. Вона витріщилася на це диво величезними очима, знову інстинктивно схрестивши руки на грудях. Серце загупало об її грудну клітку, а в роті з'явився кислий адреналіновий присмак.

— Тут, унизу, ми всі злинаємо, Одро, — почувся той самий голос, низький і протяжний.

Останнє слово перетворилося на довгий, басовитий, затихаючий крик: "Одро-о-о-о-о..." — який так само закінчився огидним, здавленим булькотливим звуком, схожим на сміх.

— Хто там?! — зойкнула Одра, задкуючи.

"Це — не гра моєї уяви, ні-ні, тільки не кажіть мені, що..."

Увімкнувся телевізор. Вона крутнулася на сто вісімдесят градусів і побачила, як на екрані скаче клоун у срібному костюмі з великими помаранчевими гудзиками. Замість очей у нього чорніли провалля, а коли його розмальовані губи розтягнулися в широченну посмішку, Одра побачила, що його рот повен гострих, як леза, зубів. Він підняв руку й показав відрубану голову, з якої капала кров. Очі на тій голові закотилися, і виднілися самі більма, а щелепа відвисла, та все одно вона виразно бачила, що то був Фредді Фаєрстоун. Клоун сміявся й витанцьовував. Він вимахував головою, і кров забризкала внутрішній бік екрана. Вона почула, як краплі зашкварчали на склі.

Одра спробувала закричати, та лише тихенько заскімлила. А тоді наосліп підхопила сумочку й сукню зі спинки стільця. Вискочила в коридор і загрыкнула двері,

відсапуючись. Обличчя в неї стало білим, як папір. Вона затисла сумочку між ніг і через голову натягнула сукню.

— Злинаємо, — почувся позаду неї грубий, насмішкуватий голос, і вона відчула, що її голу п'ятку пестить холодний палець.

Вона знову видала пронизливий, здушений зойк і високо, немов у танці, хвицаючи ногами, побігла від дверей. У щілину під дверима просунулися білі пальці покійника зі здертими нігтями — на місці кутикули виднілися фіолетово-білі, безкровні ранки. Руки бігали туди-сюди, шукаючи її ногу, шурхочучи грубим ворсом коридорного килима.

Одра підчепила пальцями лямку сумочки й босоніж помчала в кінець коридору. Її охопила сліпа паніка, і в голові билася лише одна думка — треба знайти деррійський "Таун Хаус", знайти Білла. І байдуже, навіть якщо він лежав у ліжку хоч з іншою жінкою, хоч із цілим гаремом. Вона знайде його, і він забере її геть від бозна-якого невимовного жахіття, що жило в цьому місті.

Вона пробігла доріжкою до паркінгу й почала дико озиратися, шукаючи свою машину. На хвилюк її розум заляк, і вона навіть забулася, яке в неї було авто. А тоді загадала: тютюново-коричневий "датсан". Одра побачила його — автомобіль стояв у нерухомому тумані, занурившись у нього по самі шини — і поспішила туди. Проте ніяк не могла знайти ключі. Одра копирсалася в сумочці з наростаючою панікою, перебираючи серветки "Клінекс", косметичку, дрібні гроші, сонцезахисні окуляри, й пластинки жувальної гумки, змішуючи їх у хаотичний безлад. Вона не помітила ні старого "форда-універсалу", що був припаркований ніс-у-ніс із її орендованим авто, ні чоловіка, який сидів за його кермом. Не помітила, як розчинилися двері побитого "універсалу" і як з авто виліз незнайомиць — вона намагалася побороти зростаючу впевненість у тому, що полишила ключі від "датсана" в кімнаті. Але ж вона не могла повернутися, не могла.

Її пальці торкнулися твердого зубчастого металу, що причаївся під коробочкою м'ятних цукерок "Алтоїдс", і вона схопила його з переможним зойком. На одну жахливу мить їй здалося, що це ключі від їхнього "ровера", що стояв у Фліті на парковці біля залізничної станції за три тисячі миль від Деррі, та тоді вона намацала скляний брелок прокатної фірми. Хрипко й поривчасто дихаючи, Одра брязкотіла ключами. Ледь влучила в замок, крутнула. Саме тоді їй на плече лягла рука, і вона заволатала... цього разу голосно. Десь у відповідь загавкав пес, і все.

Тверда, як сталь, рука, вп'ялася в її плоть, і незнайомиць силоміць розвернув Одру до себе. Обличчя, що зависло над нею, було розпухлим і бугристим. Та очі на ньому сяяли. Коли набряклі губи розкрилися в потворній посмішці, вона помітила, що в чоловіка зламані кілька передніх зубів. Зазубрені пеньки робили його схожим на дикуна.

Вона спробувала заговорити й не змогла. Пальці на її плечі стиснулися сильніше.

— Ти часом у кіно не знімалася? — прошепотів Том Роган.

Білл із Беверлі вбралися хутко, без зайвих балачок, і пішли до номера Едді. Дорогою до ліфта вони почули, як десь позаду задзвенів телефон. Приглушений далекий звук.

— Білле, це в тебе?

— М-м-можливо, — сказав він. — М-мабуть, д-д-дзвонить хтось із н-наш-ших.

Він тицьнув у кнопку "↑".

Едді відчинив їм двері. Обличчя в нього було білим та напруженим. Його лівиця висіла під дивним і водночас знайомим кутом.

— Зі мною все гаразд, — мовив він. — Я випив дві таблетки дарвону. Зараз не так кепсько.

Та було зрозуміло, що й не дуже добре: губи, які він стиснув так сильно, що їх було ледь видно, посиніли від шоку.

Білл глянув повз нього й побачив на підлозі тіло. Одного погляду було достатньо, аби зрозуміти дві речі: то був Генрі Баверз, і він помер. Білл обійшов Едді й присів біля тіла. Пляшка "Пер'є" стирчала в животі, скло вгрузло в плоть, затягнувши всередину рвані краї сорочки. Осклянілі очі Генрі були напіврозплющені. Його вишкірений рот був повен крові, що вже почала зсідатися. Пальці скрутилися, наче пташині лапи.

На нього впала тінь, і Білл поглянув угору. Беверлі. Вона дивилася на Генрі з порожнім обличчям.

— А с-скільки в-в-він за н-н-нами ган-нявс-ся...

Вона кивнула.

— Він наче й не постарів. Білле, ти бачиш? Наче зовсім не постарів.

Вона рвучко озирнулася на Едді — той сидів на ліжку. А от Едді постарів. Він здавався старим та змученим. Зламана рука безпорадно лежала в нього на колінах.

— Треба викликати Едді лікаря.

— Ні, — одночасно сказали Білл з Едді.

— Та його ж поранено! Поглянь на його...

— У м-місті нічого н-н-не з-змінилося, — мовив Білл. Він звівся на ноги, взяв Беверлі за руки й подивився в її обличчя. — Щойно м-ми в-в-вийдемо н-на вулицю... щойно в-в-втрутиться м-місто...

— Мене заарештують за вбивство, — понурим тоном проговорив Едді. — Або ж нас усіх затримають. Чи ще щось. А тоді трапиться якийсь нещасний випадок. Одна з тих особливих деррійських випадковостей. Можливо, нас посадять у в'язницю, а помічник шерифа скажеться й перестріляє нас. Можливо, ми потруїмося трупними отрутами або нам спаде на думку повіситись у своїх камерах.

— Едді, та це ж маячня! Це...

— Маячня? Справді? — перепитав він. — Згадай, у якому місті ми знаходимося.

— Але ж зараз ми дорослі! Ви ж не думаєте, що... Тобто він вдерся сюди посеред ночі... напав на тебе з...

— З ч-чим? — поцікавився Білл. — Ти б-бач-ч-чиш н-ножа?

Вона роззирнулася, нічого не побачила, впала на коліна, аби зазирнути під ліжку.

— Не завдавай собі клопоту, — сказав Едді тим самим слабким, свистячим голосом. — Я стукнув його дверима, коли він спробував мене штрикнути. Він впустив ножа, і я зафутболив його під телевизор. Тепер його там нема. Я вже дивився.

— Б-б-беверлі, о-обдзвони реш-шту, — проказав Білл. — Га-га-гадаю, я з-зможу наклас-сти Едді ш-ш-шину.

Беверлі поглянула на нього, затримала погляд, потім звернула очі до мерця на підлозі. Вона подумала, що, коли будь-який полісмен побачить цю картину, йому враз стане все зрозуміло, яким би телепнем він не був. Кімната перетворилася на цілковитий безлад. В Едді зламана рука. А цей чоловік був трупом. Ясно, як Божий день, що це самозахист. А тоді вона згадала про містера Росса. Про містера Росса, який підвівся, подивився, а потім просто згорнув газету й зайшов до хати.

"Щойно ми вийдемо на вулицю... щойно втрутиться місто..."

Це змусило її пригадати малого Білла, хлопчика з блідим, стомленим і напівбожевільним обличчям, Білла, який казав: "Воно — це Деррі. Розумієте? Куди б ми не пішли... коли Воно схопить нас, вони нічого не побачать, нічого не почують, нічого не визнають. Хіба ви не бачите? Краще, що ми можемо зробити — це закінчити те, що розпочали".

Беверлі стояла, дивилася на труп Генрі й думала: "Вони обидва кажуть, що ми знову перетворилися на привидів. Що все повторюється. Геть усе. У дитинстві я змогла з цим змиритися, бо певною мірою діти справді є привидами. Проте..."

— Ти певен? — перепитала вона у відчаї. — Білле, ти певен?

Він сидів на ліжку разом з Едді, обережно мацаючи його руку.

— А т-т-ти — н-н-ні? П-п-після вс-с-сього, що с-с-сьогодні т-т-трапилос-ся?

Так. Усе, що трапилося. Огидний безлад, яким закінчилося їхнє возз'єднання. Гарна старенька жіночка, яка на її очах перетворилася на потворну бабу,

(мій патько був також мій мутер)

низка розповідей у бібліотеці з химерними явищами, які їх супроводжували. Усе це. Та все ж... Її розум відчайдушно волав до неї, щоб вона негайно припинила, щоб прибила цю нісенітницю здоровим глуздом, інакше ще до завершення цієї ночі вони опиняться в Пустовищі й будуть шукати ту насосну і...

— Не знаю, — мовила вона. — Я просто... просто не знаю. Білле, навіть після всього, що трапилося, мені здається, що можна зателефонувати до поліції.

— О-о-обдзвони реш-шту, — повторив він. — П-п-побач-чимо, що вони с-с-скажуть.

— Гаразд.

Спершу вона зателефонувала Річі, потім Бенові. Обидва сказали, що зараз будуть. Жоден не спитав, у чому справа. Вона знайшла в довіднику телефон Майка й набрала його. Відповіді не було. Після дюжини гудків вона поклала слухавку.

— На-на-набери бі-бі-бібліотеку, — сказав Білл.

Він зняв з меншого з двох вікон у кімнаті фіранки, вийняв металеві стрижні й саме сильно примотував їх до руки Едді поясом від халата й шнурком із піжамних штанів.

Перш ніж вона знайшла номер, у двері постукали. Бен із Річі прийшли одночасно:

Бен був у джинсах та сорочці, яку навіть заправити не встиг, а Річі у вузьких штанах із сірої бавовни та піжамній сорочці. Його очі з-за окулярів насторожено обвели кімнату.

— Ісусе Христе, Едді, що трапилося з...

— О Господи! — зойкнув Бен, побачивши Генрі.

— Т-т-тихо! — гримнув Білл. — І за-за-закрийте двері!

Не зводячи очей із трупа, Річі зробив, як він сказав.

— Це Генрі? — спитав він.

Бен ступив три кроки до тіла, а потім заляк, наче злякавшись, що мрець його вкусить. Він безпорадно поглянув на Білла.

— Ро-ро-розкажуй т-ти, — сказав той до Едді. — К-к-кляте за-за-заїкання чи-чимдалі г-г-гіршає.

Едді коротко переповідав, що трапилося, а Беверлі тим часом знайшла номер Деррійської публічної бібліотеки й подзвонила туди. Вона подумала, що Майк, певне, ліг там спати — у його офісі могла бути канапа. Та вона не очікувала того, що трапилось далі: слухавку взяли після другого гудка, і почувся незнайомий голос:

— Алло.

— Алло, — відказала вона й махнула іншим, щоб затихли. — Можна до слухавки містера Хенлона?

— Хто ви? — спитали на тому кінці.

Вона облизала губи. Білл пронизливо дивився на неї. Бен і Річі озиралися навкруги. Усередині в неї ворухнулася тривога.

— А ви хто? — відрізала вона. — Ви не містер Хенлон.

— Я шеф деррійської поліції Ендрю Редімахер, — відповів чоловік. — Містер Хенлон зараз у Деррійському міському шпиталі. Зовсім недавно його тяжко поранили. А тепер назвіться. Мені треба знати ваше ім'я.

Та ледве вона почула його останні слова, як її охопив шок і почав здійсмати її свідомість — вище й вище, аж поза межі її тіла. М'язи в шлунку, ногах та паху розслабилися, вона їх не відчувала. "Певне, так усе й відбувається, коли всираєшся з переляку. Точно. Просто втрачаєш контроль над м'язами..." — відсторонено думала вона.

— Його сильно поранено? — почула вона свій паперовий голос, і наступної миті Білл уже був поряд, його рука на її плечі, і Бен був там, і Річі, і вона відчула до них вдячність. Вона простягнула вільну руку, і Білл ухопив її. Річі поклав свою долоню на Біллову, а Бен — на долоню Річі. До них підійшов Едді й поклав зверху свою здорову руку.

— Назвіться, будь ласка, — повторив, карбуючи кожне слово, Редімахер, і маленька миршавенька боягузка, яку виростив її батько, яку потім доглядав Том Роган, мало не прожебоніла: "Мене звуть Беверлі Марш, я зараз знаходжуся в деррійському "Таун Хаусі". Будь ласка, пришліть сюди містера Нелла. У нас тут мертвий чоловік, схожий на хлопчика, і ми дуже налякані".

— Я... Боюсь, що не можу назвати вам своє ім'я, — мовила вона. — Поки що не

можу.

— Що вам про це відомо?

— Нічого, — шоковано відмовила вона. — Хто вам таке сказав? Господи Боже!

— Ага, ви завжди телефонуєте в бібліотеку о третій тридцять ночі, — гмикнув Редімахер. — Давайте без цього лайна, юна леді. У нас тут справа про напад, і, судячи з вигляду цього чоловіка, до світанку ми можемо мати на руках уже справу про вбивство. Тож я спитаю у вас ще раз: хто ви така й що вам про це відомо?

Беверлі заплющила очі, міцніше стиснула Біллову руку й промовила:

— Він може померти? Ви ж не просто кажете це, аби мене залякати? Справді може померти? Будь ласка, скажіть.

— Його дуже кепсько поранено. І якщо вас це не лякає, то даремно. А тепер назвіться і скажіть, чому...

Наче уві сні вона побачила, як її рука пливе повітрям й кладе слухавку на важіль. Вона озирнулася на Генрі й відчула такий гострий шок, наче її ляснули холодною рукою. Одне око Генрі заплющилося. Друге, виколоте, так само сочилося каламутною рідиною.

Здавалося, наче Генрі їй підморгує.

4

Річі зателефонував до лікарні. Білл посадив Беверлі на ліжко, поряд з Едді, і тепер вона дивилася у простір перед собою. Вона гадала, що заплаче, та сліз не було. Єдине, що билось в її голові — це бажання, аби хтось наклав Генрі Баверза. Той його погляд-підморгування їй геть не подобався.

За одну шалену мить Річі став репортером "Деррі Ньюз". Йому стало відомо, що на містера Майка Хенлона, міського бібліотекаря, сьогодні вночі було скоєно напад. Чи могла лікарня надати якісь відомості з приводу стану містера Хенлона?

Річі слухав і кивав.

— Так, розумію, пан Керпасьян — як правильно пишеться, з двома "к"? О, справді? Окей. А ви...

Він слухав, настільки поринувши у власну вигадку, що почав рухати пальцем, наче писав у нотатнику.

— Ага... ага... так. Так, розумію. Ну, в таких випадках ми зазвичай посилаємося на "джерела". А пізніше ми можемо... ага... точно! Те, що треба! — Річі добродушно засміявся і змахнув з лоба піт. Знову почав дослухатися. — Гаразд, містере Керпасьян. Так. Я... так, записав — К-Е-Р-П-А-С-К-Я-Н, точно! Це ж чехо-єврейське прізвище, так? Справді?! Дуже... незвичне. Так, авжеж. Добраніч. Дякую.

Він поклав слухавку й заплющив очі.

— Боже! — крикнув він грубим, низьким голосом. — Боже! Боже! Боже!

Річі замахнувся на телефон, наче хотів скинути його зі столика, та потім просто опустил руку. Він зняв окуляри й протер їх сорочкою.

— Він живий, та становище важке, — повідомив він. — Генрі розпанахав його, як різдвяну індичку. Один з ударів розрізав йому стегнову артерію, і в Майка ледве

лишилося стільки крові, аби вижити. Він спромігся накласти джгут, і якби не це, медики знайшли б його вже мертвим.

Бeverлі розплакалася. Вона ревіла, як дитина, затуливши обличчя обома руками. Деякий час у кімнаті чулися лише її хрипкі схлипи та часте, з посвистуванням, дихання Едді.

— Але Майк не єдиний, кого розрізали, як індичку, — врешті сказав Едді. — Генрі мав такий вигляд, наче побував у дванадцятираундовій м'ясорубці з Роккі Бальбоа[761].

— В-все ще хочеш зв-зв-звернутис-ся до по-по-поліції, Бев?

На нічному столику лежала упаковка "Клінекс", та зараз серветки злиплися й перетворилися на білу вогку масу посеред калюжі "Пер'є". Широким півколом оминувши Генрі, вона зайшла до ванної кімнати, взяла рушник і підставила його під холодну воду. Мокра тканина приємним дотиком зволожила її розпашіле, набрякле обличчя. Вона відчула, що знову може ясно мислити — не раціонально, проте ясно. Зненацька їй сяйнула впевненість, що раціональне мислення може виявитися для них смертельним. Той коп. Редімахер. Він був підозрілим. Та й чому б ні? Ніхто не телефонує до бібліотеки о пів на четверту ранку. Він подумав, що їй щось відомо про напад. І що б він вирішив, якби дізнався, що вона дзвонила з готельного номера, в якому лежав мрець із пляшкою, устромленою в кишки? Що вона й четверо інших незнайомців приїхали до Деррі за день до цього на зустріч старих друзів, а цей чувак раптом вирішив приєднатися? А вона б повірила на його місці? Хоч хтось повірив би? Звісно, вони могли б присмачити свою байку, додавши, що повернулися сюди, аби прикінчити монстра, який жив у каналізаційній системі під містом. Це б точно додало оповідці суворого, переконливого реалізму.

Бeverлі вийшла з ванної й поглянула на Білла.

— Ні, — сказала вона. — Ні, я не хочу звертатися до поліції. Гадаю, Едді має рацію: з нами може щось трапитись. Щось смертельне. Та не в цьому річ, — вона обвела всіх поглядом. — Ми присягнули. Біллів брат... Стен... усі інші... а тепер ще й Майк. Я готова, Білле.

Білл подивився на інших.

Річі кивнув.

— Окей, Великий Білле. Спробуймо.

— Шанси в нас гірші, ніж будь-коли, — сказав Бен. — Нас на двоє менше.

Білл промовчав.

— Окей, — Бен кивнув. — Beverлі має рацію. Ми присягнулися.

— Е-е-едді?

— Гадаю, мене знову покатають на ліфто-плечах, еге ж? — слабенько посміхнувся він. — Якщо драбина на місці.

— Цього разу ніхто не жбурлятиметься камінням, — мовила Beverлі. — Вони мертві. Усі троє.

— То як, Білле, йдемо просто зараз? — спитав Річі.

— Т-т-так, — відповів той. — Га-гадаю, ч-ч-час іти.

— Можна дещо сказати? — зненацька поцікавився Бен.

Білл поглянув на нього і широко посміхнувся.

— Д-д-давай!

— Ви, народ, найкращі друзі, яких я тільки мав, — сказав Бен. — І байдуже, як це все обернеться. Я просто... ну, просто хотів, щоб ви це знали.

Він обвів їх поглядом, а вони серйозно, мало не врочисто поглянули у відповідь.

— Я радий, що згадав вас, — додав Бен.

Річі рохнув од сміху. Беверлі захихотіла. Наступної миті вони всі реготали, дивлячись одне на одного, як у старі часи, — попри той факт, що Майк потрапив до лікарні й, мабуть, помирав або вже помер, попри те, що в Едді була зламана (знову) рука, попри те, що надворі стояла темна ніч.

— Скирте, ти такий мастак говорити, що я просто не можу, — ледь вимовив Річі, сміючись і витираючи очі.

— Великий Білле, це він мав стати письменником.

Усміхаючись, Білл сказав:

— І на ц-цій но-но-ноті...

5

Вони взяли позичений Едді лімузин. Річі кермував. Туман пощільнішав і стелився вулицями, наче цигарковий дим, ледь не сягаючи плафонів вуличних ліхтарів. Яскраві зорі сяяли в нічному небі, наче крижані скалки — весняні зорі... Та коли Білл нахилив голову до напівопущеного пасажирського вікна, йому здалося, що в далечині загримів літній грім. Десь там, над обрієм, хтось замовляв дощ.

Річі увімкнув радіоприймач, і з колонок полинув спів Джіна Вінсента[762] — "Бі-Боп-А-Лула". Він натиснув на іншу кнопку й упіймав Бадді Голлі. Натиснув утретє й почув "Літню Нудьгу" Едді Кокрена.

— Хотів би тобі зарадити, синку, але ж ти замалий, щоб голосувати, — промовив низький голос.

— Річі, вимкни, — тихо сказала Беверлі.

Він сягнув рукою до приймача, та вона завмерла на півдорозі.

— Залишайтеся з нами, триває рок-шоу "Річі Тозієр та Трупачки"! — загорлав, зареготав голос клоуна, перекикуючи овації й гітару Едді Кокрена. — Не чіпай коліща, хай рок грає, ча-ча! Хай співець — не жилець, дорога та сама до ваших сердець! Тож ходіть всі сюди, приєднуйтеся! Тут, унизу, ми крутимо всі-і-і хіти! Всі-і-і хіти! Та якщо ви не ймете мені віри, просто послухайте нашого гостя, нічного диджея Джорджі Денбро! Тобі слово, Джорджі!

І раптом із радіоприймача почулося рюмсання Біллового брата:

— Ти відправив мене на вулицю, і Воно вбило мене! Я гадав, що Воно сидить у підвалі, Великий Білле, я гадав, що Воно в підвалі, та Воно чигало на мене в дренажному колодязі, і Воно вбило мене, ти дозволив Йому мене вбити, Великий Білле, ти дозволив Йому...

Річі так сильно крутнув вимикач, що він відлетів і впав на килимок для ніг.

— Слухати рок-н-рол у такій глушині — дурне діло, — сказав він. — Я згоден із Бев, не будемо вмикати музику, що скажете?

Ніхто нічого не сказав. У світлі вуличних ліхтарів обличчя Білла здавалося блідим і замисленим. Коли на заході прогрімів грім, його почули всі.

6

У ПУСТОВИЩІ

Той самий старий місток.

Річі зупинився біля нього. Вони повиходили з машини, підійшли до дорожнього відбійника — того самого старого відбійника — і поглянули вниз.

Те саме старе Пустовище.

Здавалося, за двадцять сім років краєвид зовсім не змінився. Лише застава з шлагбаумом — єдиний новий елемент — здавалася Біллові несправжньою й ефемерною, як намальований фон або проекція, які використовують у кіно для створення комбінованих зйомок. Покручені деревця й підлісок виблискували в тумані, і Білл подумав: "Гадаю, саме це ми й маємо на увазі, коли говоримо про живучість пам'яті, — це або дещо дуже подібне. Ти бачиш щось у певну мить і під певним кутом, цей образ вивільняє емоції, і вони зринають, наче літак у хмари. Ти бачиш знайому картину ясно, як Божий день, і час втрачає силу. Якщо бажання є ланкою між реальним та уявним світом, то коло замкнулося".

— Хо-хо-ходімо, — сказав він і переліз через загорожу.

Вони почали спускатися за ним, увсебіч летів щебінь та пісок.

Сягнувши підніжжя, Білл автоматично глипнув під місток і посміявся з себе — наразі його велосипед стояв прихилений до стіни Майкового гаража. Здавалося, для Сілвера не було ролі в цій п'есі, хоча після всього, що трапилося, йому це видалося дивним. Білл повернувся до Бена:

— В-в-веди н-нас, — сказав він.

Бен подивився на нього. "Білле, минуло двадцять сім років, годі мріяти", — прочитав він у тих очах. Та потім Бен кивнув і попрямував у підлісок.

Стежка — їхня стежка — давно заросла, тож їм довелося продиратися крізь зарості глоду, шипшини й такої запашної дикої гортензії, що від того аромату їх мало не нудило. Навколо дрімливо сюрчали цвіркуни, а в темряві плавали світляки — перші гості на цій моторошній літній вечірці. Білл гадав, що діти й досі граються тут, однак вони проторували власні доріжки й потаємні стежки.

Вони вийшли до галявини, на якій колись була їхня хатка-клуб, але тепер вона зникла — всюди поросли кущі та похмурі віргінські сосни.

— Дивіться, — прошепотів Бен і перейшов галявину (у їхній пам'яті вона була досі там, її просто перекрили зарості). Він щось піддів. То були махагонієві двері, які вони знайшли біля сміттєзвалища й потім використали в будівництві хатки-клубу, зробивши з них частину даху. Хтось відкинув їх сюди, і, судячи з їхнього вигляду, вони пролежали так років шість або ж навіть більше. На їхній брудній поверхні отаборилися батальйони різноманітних комах.

— Облиш ті двері, Скирте, — пробурмотів Річі. — Вони старі.

— В-в-веди н-нас, Б-бене, — повторив ззаду голос Білла.

Тож вони рушили до Кендаскіґ слідом за ним, узявши трохи лівіше від зарослої галявини, яку вони не помітили. Шум води поступово зростав, проте вони все одно мало не попадали в Кендаскіґ, перш ніж побачили річку: хаші розрослися, затуливши берег сплутаним живоплотом. Земля обвалилася під Беновими ковбойськими черевиками, але Білл вчасно вхопив його за комір сорочки.

— Дякую, — сказав Бен.

— De nada. Ра-ра-раніше я б п-полетів ра-разом із то-то-тобою. К-куди да-далі? Т-туди?

Бен кивнув і повів їх уздовж берега, продираючись крізь колюче віття ожини й розмірковуючи про те, наскільки легше було торувати собі шлях, коли ти на зріст усього лише чотири фути й п'ять дюймів і можеш просто пригнутися та проскочити під більшістю гілляччя — як під тим, що лишилося в пам'яті, так і під тим, що наразі вповільнювало їхній рух. Та все змінилося. "Хлопчики й дівчатка, сьогодні ми вивчимо, що чим більше все змінюється, тим більше воно інакшає. Той, хто сказав, що чим більше все змінюється, тим певніше воно лишається незмінним, вочевидь, був невиліковним олігофреном. Адже..."

Його нога за щось зачепилася, і він гепнув на землю, мало не вдарившись головою в бетонний циліндр насосної станції. Труба майже повністю сховалася за кущами чорниці. Він звівся на ноги й зрозумів, що колючки полишили на руках і обличчі десятків зо два подряпин.

— А то й три десятки, — промовив він, відчувши, як на шкірі виступила кров.

— Що? — перепитав Едді.

— Пусте, — відказав він і нахилився, аби подивитись, об що він перечепився. Певне, якийсь корінець.

Та ні — то залізна кришка. Хтось її зіштовхнув.

"Ну звісно ж, — подумав Бен. — Ми. Двадцять сім років тому".

Проте до нього дійшло, що це маячня, ще до того, як він побачив блискучий, чистий метал, що прокреслював іржу паралельними рисками. Того дня станція не працювала. Рано чи пізно хтось мав прийти й полагодити насос, а по завершенню роботи покласти кришку на місце.

Він підвівся. Усі п'ятеро зібралися навколо труби й зазирали всередину. Чулося приглушене крапання води. І все. Річі прихопив з кімнати Едді сірники, і ось він підпалив цілу коробку й кинув її в колодязь. На хвилю вони побачили вогкі стіни труби та мовчазну громаду насосного двигуна. І все.

— Певне, ляду вже давно зняли, — невпевнено сказав Річі. — Не обов'язково її від...

— Її відсунули зовсім недавно, — перебив його Бен. — Принаймні після того, як тут востаннє йшов дощ.

Він узяв у Річі ще одну коробку сірників, запалив один і присвітив свіжі подряпини.

— П-п-під кришкою щось є, — сказав Білл, поки Бен тріпнув рукою, згасивши

сірника.

— Що? — спитав Бен.

— В-в-важко с-с-сказати. Щось с-с-схоже на якусь лямк-ку. По-поможіть мені з Рі-річі п-перевернути її.

Вони схопилися за кришку й перекинули її, наче велетенську монету. Цього разу вже Беверлі запалила сірника, і Бен підняв із землі жіночу сумочку. Тримавши її за лямку, він показав її іншим. Беверлі махнула рукою, аби погасити вогонь, і поглянула в Біллове обличчя. Вона залякла і стояла, поки сірник не обпік пальці, а тоді впустила його, тихо зойкнувши.

— Білле? Що трапилося? Щось не так?

Білл відчув, як у нього обважніли повіки. Він не міг відвести очей від потертої шкіряної сумочки з довгою лямкою. Зненацька він згадав пісню, яка грала по радіо в підсобці магазину шкіряних товарів, де він купив її для неї, — "Літня ніч у Саусаліто"[763]. Це була абсолютно негадана дивина. З його рота зникла вся слина, язик та піднебіння стали гладенькими й сухими, наче похромованими. Він чув цвіркунів, бачив світлячків і до нього долинав запах великої, порослої зеленню темряви — вони вийшли з-під контролю, і він подумав: "Це ще один фокус, ще одна ілюзія, вона в Англії, і ще один Його дешевий трюк, бо Воно налякане, авжеж, Воно може бути вже не таким самовпевненим, як тоді, коли прикликала їх назад, та й справді, Білле, отямся — скільки ще в світі є шкіряних сумочок із довгими лямками? Мільйон? Десять мільйонів?"

Можливо, й більше. Але така була лиш одна. Він купив її для Одри в магазині шкіряних товарів, коли з приймача в підсобці чулася "Літня ніч у Саусаліто".

— Білле?

На його плече лягла рука Беверлі й потрусила його — десь там, удалині, за двадцять сім років.

— Як звався той гурт, що співав "Літню ніч у Саусаліто"? Річі має знати.

— А, точно, — спокійно сказав Білл у налякане обличчя Річі, який дивився на нього широко розплющеними очима. Він посміхнувся. — "Дізель". Ось що значить згадати все.

— Білле, що сталося? — прошепотів Річі.

Білл закричав. Він вихопив у Беверлі сірники, запалив одного й висмикнув сумочку з рук Бена.

— Господи, Білле, що?..

Він розстебнув сумочку й перевернув її. Те, що з неї посипалося, було настільки характерним для Одри, що він навіть не зміг крикнути, бо йому забрало мову. Серед різного дріб'язку, на кшталт "Клінекс" і жувальної гумки, він побачив бляшанку м'ятних цукерок "Алтоїдс"... і оздоблену коштовностями пудреницю, яку їй подарував Фредді Фаерстоун, коли вона підписала контракт на зйомки в "Мансарді".

— Та-та-там моя дружина, — сказав він, упав навколішки й почав запихати її речі назад до сумочки.

Навіть не задумавшись про це, він змахнув з очей неіснуюче волосся.

— Твоя дружина? Одра? — вираз обличчя в Беверлі був шокованим, очі стали на півобличчя.

— Ц-ц-це її с-с-сумоч-чка. Її ре-речі.

— Господи, Білле, — пробурмотів Річі. — Такого не може бути. Ти ж знаєш...

Він знайшов її гаманець із крокодилячої шкіри. Розкрив його, показав решті. Річі запалив ще один сірник і подивився на обличчя, яке бачив у півдюжині фільмів. Фотографія на каліфорнійських водійських правах Одри була не такою ефектною, та цілком пізнаваною.

— Та Ге-ге-генрі мертвий, і Віктор із Ри-ри-ригайлом також... хто ж її с-схопив? — він зіп'явся на ноги, витріщаючись навкруги знав'снілим, пронизливим поглядом. — Хто її схопив?

Бен поклав руку йому на плече.

— Спустимось й з'ясуємо, га?

Білл подивився на нього, наче не розуміючи, хто перед ним, а потім його очі прояснилися.

— Т-так, — промовив він. — Е-е-едді?

— Білле, мені шкода.

— Ти м-можеш виліз-зти мені на с-спину?

— Колись міг.

Білл нахилився, і Едді правицею обійняв його за шию. Бен із Річі підсадили його і тримали, поки він не схрестить ноги в Білла на животі. Коли Білл незграбно перекинув ногу через край циліндра, Бен помітив, що очі в Едді міцно заплющені... і на хвилику йому здалося, що він чує, як наступає найбридкіше у світі військо, проламуючи собі шлях крізь хащі. Він озирнувся, очікуючи побачити, як ці троє виходять із нетрів, оповитих туманом, проте все, що він почув, — це торохкотіння бамбуку десь за чверть милі звідти. Їхні старі вороги померли.

Білл ухопився за грубий обід бетонного циліндра, намацав ногою перший щабель і почав обережно спускатися, щабель за щаблем, прут за прутом. Едді вчепився в нього смертельною хваткою, і Білл ледве міг дихати. "Любий Боже, її сумочка, як сюди потрапила її сумочка? Та гаразд, не зважай. О Боже, якщо Ти десь є і дослухаєшся до прохань, зроби так, щоб у неї все було добре, не дай їй постраждати через те, що ми з Беверлі вчинили сьогодні й одного літа, коли я був ще хлопчиком... а ще — це був клоун? Це Боб Грей її схопив? Якщо це він, то я не знаю, чи навіть сам Господь може їй допомогти".

— Білле, мені лячно, — прошепотів Едді.

Біллова нога торкнулася холодної стоячої води. Він опустився в неї, згадавши це відчуття й сирий запах, згадавши клаустрофобічне відчуття цього місця... і до речі, що тоді трапилося з ними? Як вони тоді наважилися спуститися в дренажну систему, у тунелі? Куди вони пішли, як потім вибралися на поверхню? Він досі нічого з цього не пам'ятав, і всі його думки були лише про Одру.

— І м-м-мені...

Він присів мало не навпочіпки, скривившись від холодної води, що потекла в його штани й намочила яйця, і Едді зліз. Вони стояли у воді, що доходила їм мало не до колін, і спостерігали, як інші Невдахи спускаються по драбині.

Розділ 21

Під містом

1

ВОНО / СЕРПЕНЬ 1958 РОКУ

Трапилося щось нове.

Уперше за цілу вічність щось нове.

Перед появою Всесвіту існувало лише дві речі. Однією було Воно, а іншою — Черепаха. Черепаха був старим та тупим і ніколи не показувався зі свого панцира. Воно думало, що Черепаха, мабуть, здох і був уже дохлим з мільярд останніх років. Навіть якщо не так, він був старим і тупим, і нехай Черепаха виблював увесь Всесвіт, цей факт не скасовував його дурості.

Воно прийшло сюди, на Землю, задовго після того, як Черепаха сховався до панцира, і тут Воно відкрило для себе нову глибину уяви — майже незвідану, майже тривожну. Цей новий рівень уяви робив їжу дуже поживною. Його зуби рвали плоть, залякку від екзотичних фобій та смачних жахів: вони мріяли про нічних звірів та живі болота і, попри свою волю, вони постійно дивилися в безодню.

Воно живилося цієї ситною їжею та існувало в простому циклі — прокидалося, аби поїсти, а потім засинало, щоб дивитися сни. Воно створило собі місце за своєю подобою, і Воно схвально дивилося на це місце смертевогнями замість очей. Деррі було його приватним загоном, у якому Воно тримало худобу для забою, а жителі Деррі були його вівцями. Час минав, усе лишалося незмінним.

А тоді... ці діти.

Щось нове.

Уперше за цілу вічність.

Вирвавшись назовні в будинку № 29 на Нейболт-стрит із наміром їх прикінчити, Воно відчувало химерну тривогу від того, що вони досі були живі (і та тривога була першим новим відчуттям). І тоді щось трапилося — щось цілком неочікуване, цілком негадане, і форму, яку Воно прийняло, прохромив біль, потужний, завиваючий біль, і на одну мить там промайнув навіть страх, тому що єдиним, що Воно мало спільного зі старим і тупим Черепахою та космологією макровсесвіту за межами крихітного блакитного яйця, було ось що: всі живі істоти мають підкорятися законам подоби, якої вони набирають. Уперше Воно зрозуміло, що його здатність змінювати подобу могла працювати й проти нього також. Раніше ніколи не було болю, ніколи не було страху, і на хвилю йому здалося, що Воно може загинути, — його голова сповнилася могутнім, мерехтливим болем, і Воно ревло, нявчало, репетувало, і якимось чином ті діти втекли.

Та ось вони самі йдуть до нього. Вони увійшли до його володінь під містом, до його царини, і семеро дітей блукали темрявою без ліхтарів або зброї. Тепер Воно їх точно

схопить.

Воно зробило значне відкриття в самопізнанні: Воно не хотіло змін або сюрпризів. Йому не хотілося зовсім нічого нового. Йому хотілося тільки їсти, спати й знову їсти.

А за болем та коротким, сліпучим нападом страху в ньому зринула нова емоція (усі справжні емоції були для нього новиною):

злість. Воно вб'є тих дітей, бо, завдяки якомусь дивовижному збігові обставин, вони скривдили його. Воно змусить їх страждати перед смертю, бо на одну коротку мить Воно їх злякалося.

"Тож ходіть сюди, — думало Воно, дослухаючись до їхніх кроків. — Ходіть сюди, дітки, й переконайтеся, що тут, унизу, ми злинаємо... що ми всі злинаємо".

Та все ж Воно не могло позбутися однієї думки: вона поверталася, незважаючи на всі Його спроби від неї відгородитися. Думка була досить простою: якщо все суще витікало з нього (так було відтоді, як Черепаха виригала всесвіт і зомліла в панцирі), то як могла якась істота, що жила в цьому або ж іншому світі, надурити або скривдити його? І байдуже, що то за фокуси, — як таке взагалі можливо?

Тож нарешті ще одна новина явилася йому — цього разу не емоція, а холодна розсудливість: а що, коли все зовсім не так, як йому здавалося, і Воно не одне?

Що, коли було Інше?

Розвинемо думку: що, коли ці діти — агенти того Іншого?

Що, коли... коли...

Воно затремтіло.

Ненависть була новиною. Біль був новиною. Те, що йому стали на заваді, було новиною. Та найжахливішою новиною був страх. Не страх перед дітьми (він минув), а страх того, що Воно не саме.

Ні. Не було жодних Інших. Звісно, що не було. Можливо, оскільки це діти, їхня уява була неймовірно могутньою, і Воно просто недооцінило її. Та тепер вони наближаються, і Воно їх чекає. Вони прийдуть, і одного за одним Воно метне їх у макровсесвіт... у смертевогні своїх очей.

Так.

Коли вони з'являться тут, Воно пожбурить їх, збожеволілих та волаючих, у смертевогні.

2

У ТУНЕЛЯХ / 2:15 ПІСЛЯ ОБІДУ

У Бев та Річі на двох було з десять сірників, але Білл не дозволяв їх запалювати. Поки що в тунелі було досить світла: він міг розрізнити, що відбувалося попереду на відстані чотирьох футів, і поки в нього це виходило, вони заощають сірники.

Він гадав, що те тьмяне світло просочувалося до каналізації через риштаки й дощоприймачі або навіть крізь круглі отвори в кришках люків. Думка про те, що вонидесь під містом, була надзвичайно дивною, проте, звичайно ж, вони вже мали там бути.

Рівень води піднявся. Тричі повз них пропливали мертві тварини — щур, кошеня та роздута блискуча тушка, котра колись могла бути лісовим бабаком. Він почув, як хтось

із друзів пробурмотів щось гидливе, коли їх проминула та тушка.

Вода, по якій вони брели, була відносно спокійною, та незабаром це мало скінчитися: попереду чувся лункий безперервний шум, і його джерело було зовсім близько. Звук гучнішав, переростаючи в монотонне ревіння. Труба повертала ліворуч. Вони зайшли за ріг і побачили три інші труби, які вивергали воду у їхню трубу й були розташовані вертикально, як ліхтарі на світлофорі. Їхній же тунель закінчувався тут. Світло в цьому місці було помітно яскравішим. Білл поглянув угору й побачив, що вони знаходяться на дні квадратного каїй'яного колодязя заввишки з п'ятнадцять футів. Зверху його перекривав риштак, і вода відрами лилася вниз, на Невдах. Вони наче опинилися в сільському душі.

Білл безпорадно подивився на ті три труби. Верхня випускала майже чисту воду, хоча він розгледів у ній листя, гілочки й усіляке дрібне сміття: недопалки, обгортки від жужок тощо. З середньої лилися побутові стічні води. А з нижньої лився сіро-коричневий і грудкуватий потік нечистот.

— Е-е-едді!

Важко переступаючи ногами, Едді підійшов і став поряд з ним. Волосся в нього прилипло до голови. Пов'язка перетворилася на вогку, скрапливу масу.

— У к-к-котру?

Коли треба було щось збудувати, вони зверталися до Бена, коли вагалися, в яку сторону піти, — питали в Едді. Це не обговорювалося й було загальновідомим. Ви опиняєтесь у чужому районі й хочете вийти до знайомої місцевості — звертаєтесь до Едді, і він веде вас, повертаючи то ліворуч, то праворуч і жодного разу не вагаючись, а ви просто хвостиком ідете за ним і сподіваєтесь, що все буде гаразд... і в їхньому випадку це завжди спрацьовувало. Білл якось розповів Річі, що, коли вони з Едді тільки почали гратися в Пустовищі, він, Білл, постійно боявся, що вони заблукають. Та Едді зовсім не переймався й завжди виводив їх, куди обіцяв. "Якби я за-за-загубився в Гайнсвілівському лісі[764], а тоді натрапив на Едді, то м-можна було б не хвилюватися, — сказав він Річі. — Він просто з-з-знає. Та-та-татко каже, що є т-такі люди, з к-компасом у голові. Едді о-один із них".

— Я тебе не чую! — крикнув Едді.

— Питаю в к-к-котру?

— Що "в котру"?

Здоровою рукою Едді стискав інгалятор, і Білл подумав, що він зараз більше схожий на ондатру, ніж на хлопчика.

— У к-котру т-трубу треба ліз-зти?

— Залежить від того, куди нам треба, — відповів Едді, і хоча питання було цілком слушне, Біллу захотілося його придушити.

Едді з сумнівом поглянув на три труби. Вони могли пролізти в будь-яку, однак нижня здавалася не такою... принадною.

Білл махнув іншим, щоб підійшли ближче й стали колом.

— Де, блядь, В-в-воно? — спитав він у них.

— Під центром, — не вагаючись, сказав Річі. — Просто під центром міста. Біля Каналу.

Бeverлі кивнула. Бен також. І Стен.

— Ма-ма-майку!

— Так, — озвався той. — Воно там. Біля Каналу. Або під ним.

Білл знову повернувся до Едді.

— У к-к-котру?

Едді неохоче показав на нижню трубу... і хоча настрій у Білла погіршився, він був зовсім не здивований.

— Он та.

— Фе, гидота, — скривився Стен. — Срана труба, чудово.

— Ми ж не... — заговорив Майк і раптом замовк.

Він схилив голову, наче дослухався до чогось. У його очах з'явилася тривога.

— Що... — почав було Білл, та Майк приставив до губ палець — цить, мовляв.

Білл теж це почув — якийсь плюскіт. Звук наближався. Кректання й приглушені слова. Генрі досі не відступився.

— Швидше, — сказав Бен. — Ходімо.

Стен поглянув у бік, з якого вони прийшли, а потім поглянув на нижню з трьох труб. Він міцно стиснув губи.

— Ходімо, — кивнув він. — Лайно змивається.

— Стен Відколює Жартик, Наче Бос! — вигукнув Річі. — Вака-вака-ва...

— Та заткнися вже, Річі, — засичала на нього Beverлі.

Білл підвів їх до труби, наморщив носа й поліз досередини. До запаху нечистот, лайна домішувався ще один запах... Підспудний, проте живіший запах. Це був запах звірячого лайна. "Атож, ми рухаємося в правильному напрямку. Воно бувало тут... і часто бувало".

Вони пройшли двадцять футів, і повітря стало зовсім нудотним, мало не отруйним. Він чалапав далі, проштовхуючись крізь субстанцію, що скидалася на болото. Він озирнувся й сказав:

— Н-не ві-ві-відставай, Е-е-едді. Ти м-мені з-знадоб-бишся.

Світло згасло до ледь видимої сірості, яка протрималася зовсім трішки й теж зникла — вони опинилися

(з блакиті мирноти та)

в чорній чорноті. Білл човгав уперед, мало не фізично продираючись крізь сморід і тримаючи одну руку перед собою, а думки гризла тривога про те, що будь-якої наступної миті його пальці намацають грубу шерсть, і в темряві розчахнуться схожі на лампи зелені очі. Кінець буде швидким — пекучий спалах болю, коли Воно знесе йому голову з пліч.

Темнота повнилася звуками, лунками й посиленими. Білл чув, як його друзі плентаються позаду та інколи щось бурмочуть. Чулося булькання й дивні брязкучі стогони. Одного разу між його ніг зненацька проскочив бридкий теплий струмінь,

намочивши до стегон його джинси й гойднувши його назад. Едді гарячково вхопив його за сорочку, та через секунду потік ослаб і зник. Ззаду почувся погук Річі, сповнений чорного гумору:

— Білле, здається, нас щойно обісцяв Веселий Зелений Велетень![765]

Білл чув, як вода (або нечистоти) бігла мережею менших труб, що знаходилися в них над головою. Він згадав, як розмовляв про деррійську каналізацію з батьком, і йому здалося, що він знає, в якій вони трубі зараз — вона мала справлятися з перевантаженням системи, яке траплялося під час злив або повеней. Те, що текло над ними, виганялося за межі Деррі й спускалося в ручай Торро та річку Пенобскот. Місту не подобалося зливати власне лайно в Кендаскіґ, бо від нього смердів Канал. Та всі так звані побутові стічні води йшли в Кендаскіґ, а коли труби, якими текли туалетні нечистоти, не справлялися, надлишок зливався в резервну трубу. Як от щойно. А куди вихлюпнули раз, туди вихлюпнуть і вдруге. Він стривожено глянув угору — нічого не було видно, але Білл знав, що зверху в цій трубі мали бути ґрати, і з боків також, тож кожної наступної миті могло...

Він не втямив, що дійшов до краю труби, поки не полетів із неї, відчайдушно розмахуючи руками, безпорадно відновлюючи рівновагу. Він упав на живіт у напівтверду масу, що вкривала долівку за два фути від нижнього краю труби, з якої він щойно вивалився. Щось пропищало й пробігло його рукою. Білл закричав і сів, притиснувши сверблячу руку до грудей — він зрозумів, що то був щур, адже відчув, як його шкірою ковзнув скручений голий хвіст.

Він спробував підвестися й торохнувся головою об низьке склепіння нової труби. Удар був сильним, і Білл знову впав на коліна, а перед очима в темряві вибухнула червона квітка.

— Об-бережно! — почув він власний крик. Його голос загудів у вузькому просторі. — Труба за-закінчується! Е-едді! Т-ти де?

— Тут! — він вимахував рукою перед собою, і його пальці чиркнули Білла по носі. — Білле, допоможи мені вилізти, я геть нікого не бачу! Це...

Почувся оглушливий водяний хлюпін, і Беверлі, Майк та Річі заверещали в унісон. На вулиці, на сонячному світлі звук їхнього тріо міг би видатися кумедним. Але тут, у темряві, у дренажній системі, він був жаским. Раптом усі вони повискакували з труби. Білл схопив Едді у ведмежі обійми, щоб уберегти його руку.

— О Господи, я думав, що втоплюся, — простогнав Річі. — Нас облило з голови до п'ят! Лайно-душ — це офігенно! Білле, треба привести сюди однокласників на екскурсію, можна забити баки містеру Карсонові...

— А після завершення місіс Джиммісон прочитає лекцію про те, як берегти здоров'я змолоду, — сказав Бен тремтливим голосом.

Усі пронизливо засміялися. Коли регіт почав ущухати, Стен зненацька гірко заплакав.

— Гей, чуваче, — мовив Річі, намагаючи липку спину друга. — Чуваче, ми зараз усі рознюняємося.

— Я в порядку! — голосно сказав Стен, досі рюмсаючи. — Страх я ще можу терпіти, але я ненавиджу бруд і просто дурію, коли не знаю, де я...

— Й-як га-га-гадаєш, сі-сірники ш-ще на ш-ш-щось го-годяться? — спитав Білл у Річі.

— Я віддав їх Бев.

Білл відчув, як у мороці його торкнулися пальці, і всунули йому в руку паперову коробочку сірників. Вони здавалися сухими.

— Я тримала їх під пахвою, — мовила Беверлі. — Може, ще сухі. Все одно спробуй.

Білл висмикнув із коробки сірник і черкнув ним об запалювальну смужку. Сірник загорівся, Білл підняв його вище. Друзі стояли, притулившись одне до одного, і мружилися на яскравий, миготливий вогник. Вони були заляпані, вимашчені лайном і всі здавалися зовсім юними та вкрай переляканими. Позаду них виднілася каналізаційна труба, з якої вони вигулькнули хвилину тому. Прохід, у якому вони зараз стояли, був іще вужчим — труба розходилася в обидві сторони, а її долівка була встелена шаром екскрементів. А ще...

Він зойкнув і впустив сірника, бо йому обпекло пальці. Відтак прислухався й почув звуки швидких потоків води, лунке скрапування; періодично спрацьовували клапани, випускаючи надлишок нечистот, що ревли, несучись до Кендаскіґ, яка лишилась десь далеко позаду. Генрі та його другак було не чутно. Поки що.

— Правор-руч ві-від ме-мене ле-леж-ж-жить т-т-труп, — стиха проказав він. — П-приблизно з-з-за десять ф-футів од н-нас. Гадаю, ц-це Па-па-па...

— Патрік? — спитала Беверлі голосом, що бринів на межі істерики. — Це Патрік Гокстеттер?

— Т-т-так. За-запалити ще одного с-сірника?

— Маєш запалити, Білле, — озвався Едді. — Якщо я не побачу, куди повертає труба, я не знатиму, в який бік іти.

Білл запалив сірника. У його світлі всі побачили зелену, роздуту штуку, яка колись була Патріком Гокстеттером. Наче старий приятель, мрець страхітливо шкірився до них, та лише половиною обличчя — ним гарно поласували каналізаційні щури. Книги, які Патрік узяв на літнє читання, були розкидані довкола, й тепер вони так розбухли від вологи, що скидалися на товстенні словники.

— Господи, — прохрипів Майк, вибалушивши очі.

— Я знову їх чую, — сказала Беверлі. — Генрі та інших.

Певне, акустика також донесла її голос до забіяк, бо наступної миті Генрі так гучно заволав у лайно-трубу, наче стояв просто перед нею.

— Ми вас упіймаємо-о-о!..

— Ага, ходіть сюди! — крикнув до них Річі. Його очі сяяли, як у лихоманці. — Давай, бананоногий! Тут геть як у плавальному басейні "ХАДЮ"! [766] Давай!..

А тоді крізь трубу до них долинуло несамовите, сповнене жаху й болю верещання, що вогник сірника затріпотів і згас у Білла в руках. Його обгорнула рука Едді, і Білл обійняв друга (його тіло тремтіло, як гілочка в бурю), а з іншого боку до нього

притиснувся Стен. Крик наростав, гучнішав... а потім почулася лайка, гучний тріск, і волення обірвалось.

— Щось схопило одного з них, — задихаючись, промовив у темряві настраханий Майк. — Щось... якась потвора... Білле, нам треба забиратися звідси... благаю...

Білл чув, як трубою до них дерся, біг, спотикався хтось з уцілілих задирак — один або двоє, через відлуння важко було вгадати точно.

— Ку-куди, Е-едді? — випалив Білл. — У й-який б-бік?

— У якому боці Канал? — перепитав Едді, здригаючись у його руках.

— Так!

— Праворуч. Повз Патріка... або через нього, — раптом його голос посуворішав. — Мені байдуже. Разом із тими покидьками він зламав мені руку. А потім харкнув мені в обличчя.

— П-пішли, — сказав Білл, озирнувшись на трубу з нечистотами. — П-по одному! Т-тримайтесь од-дин за одного, як ми-минулого р-р-разу!

Він почав намацувати дорогу, зціпивши зуби й черкаючи правим плечем слизьку керамічну поверхню труби, тримаючись подалі від Патріка, щоб не наступити на нього... або в нього.

Тож вони занурювалися в чорноту під шум води, поки на поверхні гуляла й гула буря, даруючи Деррі передчасну темряву — темряву, яка ревла вітром, стріляла електричними іскрами й тріщала деревами, які валилися додолу з передсмертними криками доісторичних тварин.

3

ВОНИ / ТРАВЕНЬ 1985 РОКУ

Вони знову наближалися до Нього, та хоча все йшло приблизно так, як Воно передбачало, повернулося те, чого Воно не очікувало — страх, що зводив з розуму, болючий страх... відчуття Іншого. Воно ненавиділо цей жах, накинулося б і зжерло його, якби могло... та боязнь танцювала поза межами Його досяжності, знущалася з Нього, і Воно могло вбити його, лише позбувшись їх.

Та ясна річ, Воно не мусило боятися: вони постаршали, а їхня чисельність зменшилася з сімох до п'яти. П'ять — це число сили, але в нього не було містичної, чарівної потужності сімки. Так, Його попихач не вбив бібліотекаря, та невдовзі бібліотекар помре в лікарні. Пізніше, якраз перед тим як спалахне світанок, Воно пошле санітара з кепською звичкою до пігулок, аби він прикінчив бібліотекаря раз і назавжди.

Жінка письменника була тепер з Ним, жива, та не зовсім — її розум був знищений з першого ж погляду на те, яким Воно було насправді, без масок та блискіток; блискіток, які, звісно ж, були всього лише люстерками, що віддзеркалювали й показували настраханому глядачеві найгірше, що чаїлося в його або її мізках, геліографуючи[767]образи, наче дзеркало, яке відбиває сонячне сяйво прямо у вибалушені, довірливі очі й випалює їхню сітківку.

Зараз розум дружини письменника був із Ним, у Ньому, за межами макровсесвіту;

у темряві, поза досяжністю Черепахи; у віддаленому регіоні, поза межами всіх земель.

Вона була в Його оці, в Його розумі.

Вона літала серед смертевогнів.

О, ті блискітки були прецікавими штуkenціями. Візьмемо, наприклад, Хенлона. Він, мабуть, не пам'ятає, принаймні не свідомо, проте його мати могла б розповісти йому, звідки взявся той птах на ливарні. Коли він був шестимісячним немовлям, мати полишила його в люльці на подвір'ї біля дому, а сама пішла розвішувати білизну та пелюшки. Вона прибігла, зачувши його вереск. На край колиски сіла велика ворона й клювала малюка Майкі, наче зла потвора з дитячої казочки. Він волав від болю й жаху і не міг прогнати птаха, який почув легку здобич. Вона вдарила ворону кулаком і відігнала її, а потім побачила, що на рученятах Майка в двох-трьох місцях виступила кров, і відвезла його до лікаря Стіллвегона, аби той зробив йому щеплення від правця. Углибині душі Майк завжди пам'ятав це (крихітне дитя, велетенський ворон), тож коли Воно явилось йому, Майк знову побачив птаха-гіганта.

Та коли його лакей, чоловік дівчинки з минулого, привів жінку письменника, Воно не напнуло маски — Воно не одягалось, коли було в себе вдома. Чоловік-лакей глипнув на нього й упав за мертво від шоку — обличчя в нього посіріло, очі набрякли від крові, що чвиркнула з дюжини місць у його мозку. Жінка письменника видала одну потужну, сповнену жаху думку — О ЛЮБИЙ БОЖЕ, ВОНО ЖІНОЧОЇ СТАТІ, — а потім усі думки припинилися. Вона запливла в смертевогні. Воно спустилося зі свого сідала й подбало про її фізичні залишки, відклало їх на потім, Воно поласує ними трохи згодом. Зараз Одра Денбро, закутана в шовк, висіла посеред усього — її голова прихилилася до плеча, великі скляні очі дивилися в порожнечу, ноги звисали донизу.

Та в них досі ще лишилося трохи могутності. Вона зменшилася, та нікуди не ділася. Вони прийшли сюди лише дітьми, і якимось чином, усупереч усьому, що мало трапитись, усьому, що могло статися, вони скривдили його, завдали йому великого болю, мало не вбили його, змусили його втекти, сховатися глибоко під землю, і Воно зачаїлося там, поранене, сповнене ненависті й тремтяче в дивній крові, що розтікалася навколо нього.

Тож, коли так просите, ось вам ще одна нова річ: уперше за всю його безкінечну історію Воно мусило скласти план, адже вперше Воно побоялося просто взяти з Деррі, з його особистого загону, те, що хотіло.

Воно завше чудово харчувалося дітьми. Більшість дорослих можна було використати, та навіть так, що вони цього не помічали, до того ж за багато років Воно якось поласувало кількома — в дорослих були свої страхи, і їхні залози також можна було розбурхати, аби вони відкрилися, затопили хімікатами жаху їхні тіла, присмачили їхнє м'ясо. Та загалом ці страхи були надто складними. Фобії дітей були простішими й зазвичай набагато потужнішими. Дитячі страхи можна було прикликати, набувши однієї подоби... а коли була потрібна приманка, то що ж — яке дитя не любить клоунів?

Воно здогадувалося, що якимось чином ці діти обернули проти нього його ж зброю, що завдяки об'єднанню сімох розумів із напрочуд могутньою уявою, його випадково

(звісно, що не спеціально, і точно не за допомогою вказівок Іншого) затягнули в зону великої небезпеки. Якби Воно відловило їх поодиночі, кожен із цих дітей став би його обідом, і Воно вбило б їх одного за одним, приваблене їхніми мізками, як лева приваблює запах зебри біля водопою. Та разом вони відкрили грізний секрет, про який не знало навіть Воно: у віри був інший бік. Коли в середньовіччі десять тисяч селян створюють вампіра самою впевненістю в його існуванні, знайдеться бодай один (скоріше за все, дитина), який вигадася кілок; котрим можна того вампіра здолати. Та кілок — то лише дурне дерево, а розум — ось той молот, що вганяє його в серце потвори.

Та врешті-решт Воно втекло й сховалося на глибині, а виснажені, перелякані діти вирішили не переслідувати його, коли Воно було найуразливішим. Вони вирішили повірити в те, що Воно здохло або здихає, і відступилися.

Воно знало про їхню клятву, знало, що вони повернуться, так само, як лев знає, що зебра все одно повернеться до струмка на водопій. Воно почало будувати плани, ще коли засинало. Коли Воно прокинеться, Його рани вже загояться, сили відновляться, а от їхнє дитинство спливе, як віск зі свічки. Колишня сила їхньої уяви ослабиться й затупиться. Їм не будуть ввижатися піраньї в Кендаскіґ, вони не уявлятимуть, що коли наступити на тріщину в хіднику, то справді зламаєш хребет матері, або коли задавиш сонечко, що сіло тобі на ногу, то тієї ж ночі твій дім спалахне. Замість цього вони віритимуть у страховку. Замість цього вони віритимуть у вино до вечері — хороше, та не надто дороге, от як "Pouilly-Fuisse" вісімдесят третього року (і, офіціанте, хай воно трохи подихає,[768] гаразд?). Натомість вони віритимуть, що "Роледс"[769] поглинають шлункової кислоти в двадцять сім разів більше за власну масу. Натомість вони віритимуть у громадське телебачення, у Гері Гарта,[770] у те, що пробіжки запобігають серцевим нападам, а відмова від червоного м'яса — колоректальному раку. Коли йтиметься про те, щоб як слід потрахатися, вони віритимуть лікарці Рут,[771] а Джеррі Фолвеллу[772] — коли захочуть урятувати свої душі. Щороку їхні мрії зменшуватимуться. А коли Воно прокинеться, то прикличе їх назад, назад, бо страх породжував лють, а лють жадала помсти.

Воно прикличе їх, а потім прикінчить.

Та тепер, коли вони наближалися, страх теж повернувся. Вони вирости, їхня уява послабшала, та не настільки, як йому гадалося. Коли вони об'єдналися, Воно відчуло зловісне, тривожне збільшення їхньої сили, і вперше Воно замислилося, чи не помилилося.

Та нащо себе накручувати? Гральні кубики вже кинуто, і не всі знаки такі вже й погані. Письменник майже здурів через дружину, і це добре. Адже він був серед них найсильнішим — якимось чином за всі ці роки він підготував свою уяву для сутички з ним, а коли письменник здохне і його нутрощі випадуть із тіла, коли їхній безцінний "Великий Білл" помре, інші одразу ж потраплять до його лап.

Воно ласо попоїсть... а потім, напевне, Воно знову заляже на глибину. І задрімає. На деякий час.

— Білле! — гукнув Річі в лунку трубу.

Він рухався так хутко, як тільки міг, та все одно не достатньо швидко. Річі згадав, що, коли вони були дітьми, вони йшли цією трубою, яка вела від Пустовища, ледь пригнувшись. А тепер він просувався поповзом і труба здавалася надзвичайно вузькою. Його окуляри постійно сповзали на кінчик носа, і Річі знову й знову повертав їх на місце. Він чув позаду себе Бев із Беном.

— Білле! — прогорлав він ще раз. — Едді!

— Я тут! — почувся голос Едді.

— Де Білл?! — крикнув Річі.

— Попереду! — відгукнувся Едді. Тепер він був зовсім близько, і Річі радше відчув його, ніж побачив. — Він не хоче чекати!

Річі стукнувся головою в його ногу. За хвилику голова Беверлі штовхнула його в зад.

— Білле! — заволав Едді на всю горлянку. Труба підхопила його вереск і пожбурила його назад з такою гучністю, що в нього заболіли вуха. — Зажди нас, Білле! Ми маємо йти разом, хіба ти забув?!

— Одро! Одро! Де ти?! — долинула до них слабка луна.

— Великий Білле, щоб ти сказився! — тихо вилаявся Річі.

У нього злетіли окуляри. Він матюкнувся, намацав їх, надягнув; з них скрапувала смердюча рідина. Він набрав повні легені повітря й знову загорлав:

— Ти загубишся без Едді, придурку довбаний! Зажди! Зажди нас! Чуєш мене, Білле?! ЗАЖДИ НАС, ТРЯСЦЯ ТВОЇЙ МАТЕРІ!

Нестерпна тиша у відповідь. Здавалося, ніхто навіть не дихав. Річі чув лише далеке скрапування води; цього разу в трубі було сухо, лише інколи траплялася застоюна калюжа.

— Білле! — він запустив у волосся тремтливу руку й проковтнув сльози. — НУ Ж БО... БУДЬ ЛАСКА, ЧУВАК! ЗАЖДИ! БЛАГАЮ!

Ще слабше, ніж минулого разу, почулося: "Я чекаю". Біллів голос.

— Дякувати Богу за маленькі поступки, — прошепотів Річі. Він ляснув Едді по дулі. — Вперед.

— Не знаю, чи довго ще зможу так повзти на одній руці, — сказав Едді, вибачаючись.

— Байдуже, лізь, — відмовив Річі, й Едді рушив далі. Змарнілий, виснажений Білл чекав на них у колодязі, на одній стіні якого було три отвори, що розташувалися один над одним, наче ліхтарі згаслого світлофора. Там було вдосталь місця і вони позводилися на ноги.

— Он там, — сказав Білл. — К-крис. Та Ри-ри-ригайло.

Вони роззирнулися. Беверлі застогнала, і Бен обійняв її за плечі. Скелет Ригайла Хаггінса, одягнений у зотліле лахміття, здавався більш-менш цілим. А от залишкам

Віктора бракувало голови. Білл поглянув у інший бік тунелю й побачив вишкірений череп.

Онде він, онде його голова. "Хлопці, треба було відступитися", — подумав Білл і здригнувся.

Ця секція дренажної системи занепала, і Річі здалося, що причина була зрозумілою. Її роль узяли на себе різноманітні очисні споруди. У певний момент, поки всі вони були зайняті тим, що вчилися, як голитися, керувати автомобілем, курити, трахатися й займатися іншим кльовим лайном, з'явилося Управління з охорони навколишнього середовища[773], і Воно вирішило, що зливати побутові стічні води (навіть якщо в них не було лайна) у річки з ручаями було ай-я-я як погано. Тож ця частина каналізації почала потихеньку хиріти, і тіла Віктора Кріса та Ригайла Хаггінса хиріли разом із нею. Подібно до Загублених Хлопчиків Пітера Пена, Віктор із Ригайлом уже ніколи не виростуть. Це були скелети двох хлопчиків у пошматованих футболках, що зогнили на ганчір'я. На грудній клітці Віктора, мов на покрученому ксилофоні, розрісся мох, і його мацаки обплели орла на пряжці його військового ремня.

— Їх ухопив монстр, — тихо промовив Бен. — Пам'ятаєш? Ми чули, як це сталося.

— Одра мертва, — голос у Білла був механічним. — Я це знаю.

— Нічого ти такого не знаєш! — так люто крикнула Беверлі, що Білл сіпнувся й поглянув на неї. — Та тобі достеменно відомо, що загинуло багато інших людей, і більшість із них були дітьми.

Вона підійшла до нього й вперла руки в боки. Обличчя й шкіра в неї на руках були вимащені грязюкою, волосся сплуталося від бруду й пилуки. У Річі відпала щелепа — вона виглядала неймовірно.

— І ти знаєш, хто їх повбивав, — гримнула вона.

— Н-не тр-треба було їй ка-ка-казати, куди я й-їду. Нащо я це зробив? Навіщо?..

Її руки метнулися до нього й вхопили за сорочку. Річі зачудовано дивився, як вона його трусила.

— Досить! Ти знаєш, чому ми тут! Ми поклялися, і ми це зробимо! Чуєш мене, Білле? Загинула — значить, загинула... а Воно — ні! Ти потрібен нам. До тебе доходить? Потрібен! — сльози текли її щоками. — Тож отямся й захищай нас! Або ти отямишся і битимешся разом з нами, або жоден з нас не виживе!

Він довго дивився на неї і мовчав. Річі зловив себе на тому, що постійно крутить у голові одну думку: "Давай, Білле. Давай, давай..."

Білл обвів поглядом решту Невдах і кивнув.

— Е-едді!

— Я тут, Білле.

— Па-пам'ятаєш, як-ка труба?

Едді показав на отвір позаду Віктора й сказав:

— Он та. Здається зовсім вузькою, еге ж?

Білл кивнув.

— Уп-упораєшся? Уп-упораєшся з по-поламанною рукою?

— Заради тебе — так.

Білл усміхнувся смертельно втомленою посмішкою — найстрашнішою з тих, що доводилося бачити Річі.

— В-вед-ди, Е-едді. П-покінчимо з цим.

5

У ТУНЕЛЯХ / 4:55 РАНКУ

Поки вони повзли, Білл нагадав собі про те, що труба різко обривається, та однаково здивувався: однієї миті його руки шурхотіли кіркою сухого лайна, а наступної — втратили опору й ковзнули повітрям. Він заточився вперед і автоматично перекотився, приземлившись на плече, — воно вдарилося об долівку з болючим хрустом.

— Об-бережно! — почув він власний крик. — Труба обривається! Е-е-едді?

— Я тут! — одна його рука черкнула Білла по лобі. — Допоможеш мені?

Він обійняв Едді й витягнув його назовні, намагаючись не зачепити ушкоджену руку. Далі з'явився Бен, потім Бев, а за нею — Річі.

— Р-річі, у т-тебе лишилися сі-сі-сірники?

— У мене є, — сказала Беверлі. Білл відчув, як у темряві вона торкнулася його руки і всунула йому в долоню коробку сірників. — Тут усього вісім-десять, та в Бена є ще. Прихопив із кімнати.

— Ти тримала їх під п-пахвою, Б-бев?

— Цього разу ні, — відповіла вона й обійняла його в темряві. Він обійняв її у відповідь, намагаючись всотати спокій і розраду, якими вона так прагнула поділитися.

Він обережно, з ніжністю розімкнув обійми та запалив сірника. Могутність пам'яті була незнищеною — вони всі одночасно зиркнули праворуч. Залишки тіла Патріка Гокстеттера й досі лежали там, посеред зарослих штукенцій, які, певне, колись були його книгами. Єдиною впізнаваною річчю в тій купі було півколо зубів; у двох чи трьох із них виднілися пломби.

Поряд лежало ще щось. Блискуча кругла річ, ледь помітна в миготливому світлі.

Білл тріпнув рукою, загасивши сірника, й запалив ще один. Він нагнувся й підібрав той предмет.

— Обручка Одри, — сказав він порожнім, безбарвним голосом.

Сірник догорів і згас.

У темряві він надягнув обручку.

— Білле? — невпевнено мовив Річі. — У тебе є бодай найменше уявлення...

6

У ТУНЕЛЯХ / 2:20 ПІСЛЯ ОБІДУ

скільки вони блукали тунелями відтоді, як полишили місце, де лежало тіло Патріка Гокстеттера, та Білл був певен, що ніколи не знайде дороги назад. У його голові кружляли батьківські слова: "Там можна блукати цілими тижнями". Якщо їх зрадить відчуття напрямку Едді, Воно не знадобиться їх убивати, бо вони блукатимуть до самої смерті... або ж потраплять не до тих труб і потонуть, наче щури в дощовому відрі.

Та, здавалося, Едді зовсім не переймався. Час від часу він просив Білла запалити сірника з їхнього куцого запасу, замислено озирався, а тоді рушав далі. Немов навмання він завертав то праворуч, то ліворуч. Інколи труби були такими здоровенними, що Білл не міг дотягтися до верху, навіть ставши навшпиньки. Інколи їм треба було пересуватися навколішки, а одного разу вони пластували на животах якихось жаских п'ять хвилин (а за відчуттями це тривало годин зо п'ять) — Едді плазував попереду, а решта повзла за ним, раз по раз торкаючись носом п'яток того, хто ліз попереду.

— Та Білл був цілком певен в одному: якимсь чином вони пробралися в занехаяну секцію деррійської каналізації. Робочі труби лишилися або позаду, або зверху. Ревіння води стишилося до віддаленого грому. Ці труби були старшими — не з обпеченої кераміки, а зі схожої на глину речовини, що обсипалася від дотику й інколи сочилася цівками смердючої рідини. Запах людського калу — цей міцний запах газів, що прагнув їх задусити, — поступово зник, та його замінила інша, значно гірша смердота... жовта й стародавня.

Бен подумав, що це був запах мумії. Едді здавалося, що тхне прокаженим. Річі гадав, що так смердить, коли тліє найдревніша у світі фланелева куртка — куртка лісоруба, дуже велика куртка... мабуть, розміром якраз годяща для Пола Баньяна. Для Беверлі то був запах шухляди з батьківськими шкарпетками. Стену Юрісу пригадалося страхіття з раннього дитинства — навидовижу єврейська згадка, як для хлопчика, в якого було найпримарніше уявлення про те, що значить бути євреєм. Йому тхнуло глиною, замішаною на олії, і цей сморід змусив його подумати про безротого й безокого демона, що звався Големом, — глиняну людину, яку в середньовіччі начебто зліпили євреї-вигнанці, аби порятуватися від гоїв, які пограбували їх, зґвалтували їхніх жінок та змусили їх полишити свої домівки. Майк подумав про сухий запах пір'я в покинутому гнізді.

Коли Невдахи нарешті сягнули кінця тієї вузької труби, вони повислизали з неї, наче вугри, і попадали в жолоб ще одного тунелю, який перетинав попередній під тупим кутом, і виявилось, що вони знову можуть стати на ноги. Білл порахував голівки сірників у коробці. Чотири. Його губи стиснулися в блідую лінію, і він вирішив не казати іншим, як мало світла в них лишилося... не казатиме, поки не виникне нагальної потреби.

— Й-й-як справи, на-народ?

Вони пробурмотіли щось у відповідь, і Білл кивнув у темряві. Відтоді як Стен заплакав, не було ні сліз, ні паніки. Це добре. Він намацав їхні руки, і деякий час вони просто стояли в пітьмі, заряджаючись від того дотику й водночас підживлюючи одне одного. Біллові сяйнуло чисте, радісне та чітке відчуття того, що якимось чином вони разом були дечим більшим, ніж просто семеро дітей — вони об'єдналися в одне, ще могутніше ціле.

Він запалив один із цих сірників, і вони побачили вузький тунель, що похило тягнувся далі, вниз. Зверху труба була затягнута павутинням, яке в деяких місцях

порвалося й звисало запилюженими торочками. Від погляду на нього Білла мимоволі охопив дроз. Долівка була сухою, густо встеленою древньою пліснявою, яка могла колись бути листям, грибок... або якимось давнім гівном. Трохи далі він побачив купу кісток посеред залишків зеленого ганчір'я. Те лахміття могло колись бути гумованою тканиною, з якої робили робочий одяг. Білл уявив працівника каналізаційної або водопостачальної служби, який заблукав, дочвалав сюди, а тут натрапив на...

Вогник затремтів. Білл нахилив сірника, аби світла вистачило ще хоч на трохи.

— Т-т-ти з-знаєш, д-д-де ми? — спитав він в Едді.

Його друг показав у кінець похилого тунелю.

— Канал у тому боці, — сказав він. — Менш ніж за півмилі звідси, якщо ця фігня не поверне в іншому напрямку. Гадаю, зараз ми саме під Горбатим Пагорбом. Проте, Білле...

Сірник обпик пальці, і Білл випустив його. Вони знову занурилися в пітьму. Хтось (Біллові здалося, що Беверлі) зітхнув. Та перш, ніж сірник згас, він помітив занепокоєність на обличчі Едді.

— Що? У ч-чому справа?

— Ми під Горбатим Пагорбом — тобто справді під ним. Ми вже довго спускаємося. Ніхто й ніколи не прокладає каналізаційні труби на такій глибині. Коли ти риеш таку яму, це вже зветься шахтою.

— Як гадаєш, Едді, на якій ми зараз глибині? — спитав Річі.

— Деся чверть милі, — відказав той. — Може, й глибше.

— Господи, помилуй, — прошепотіла Беверлі.

— Хай там як, та це вже не дренажні труби, — озався Стен. — Навіть по запаху чути. Тхне дай Боже, та це не каналізаційний сморід.

— Краще б я лайно нюхав, — мовив Бен. — Смердить так, наче...

З труби, яку вони щойно проповзли, до них долинув крик, і від того звуку в Білла на потилиці волосся стало дибки. Вони скупчилися, вхопившись одне за одного.

— ...переловимо вас, сучі діти! Переловимо ва-а-а-а-ас!..

— Генрі, — видихнув Едді. — Боже милий, він досі женеться за нами.

— Мене це не дивує, — сказав Річі. — Деякі люди надто тупі, аби відступитися.

Вони чули приглушене хекання, шаркання черевиків, шелест одягу.

— ...ва-а-а-а-а-а-ас!

— Хо-ходімо, — сказав Білл.

Вони рушили далі, цього разу по двоє — лише Майк ішов позаду сам: Білл з Едді, Річі з Бев, Бен зі Стеном.

— Як гадаєш, Г-генрі да-да-далеко?

— Важко сказати, Великий Білле, — відповів Едді. — Надто сильне відлуння, — він стишив голос. — Ти бачив ту купу кісток?

— Т-т-так, — озався Білл так само тихенько.

— Серед одягу я помітив пасок для інструментів. Гадаю, то хтось із відділку водопостачання.

— Н-н-напевне.

— Як гадаєш, чи далеко ще до...

— Н-не з-з-знаю.

Здоровою рукою Едді взяв Білла за передпліччя.

Мабуть, минуло хвилин із п'ятнадцять, коли вони почули, як у темряві до них щось наближається.

Річі заляк на місці. Мороз пройняв усе його тіло. Зненацька він перетворився на трирічну дитину. Він дослухався, як щось рухалося з чвакотливим шурхотінням, — звук наближався, наближався до них — дослухався до схожого на посвист гілляччя звуку, що супроводжував той рух, і ще до того, як Бен запалив сірника, він знав, що то таке.

— Око! — загорлав він. — Боже, це Повзуче Око!

Протягом однієї секунди інші не розуміли, що вони бачать (у Беверлі склалося враження, що батько знайшов її, знайшов навіть тут, а уявою Едді майнув образ Патріка Гокстеттера, котрий повернувся до життя і якимсь чином обійшов їх та вигулькнув попереду), та крик Річі, його впевненість окреслила силует, що сунув до них. Вони побачили те, що бачив Річі.

Велетенське Око заповнило тунель — Око зі скляною чорною зіницею завширшки з два фути та болотяно-карою райдужною оболонкою. Очне яблуко було помережане червоними, ритмічно пульсуючими венами. Желеподібне страхіття без вій та повік рухалося на підкладці з мацаків, поверхня якої скидалася на відкриту рану. Щупальця мацали крихку поверхню труби й впиналися в неї, наче гаками, й у мерехтливому світлі сірника Біллові здалося, наче Око якимось чином відростило собі потворні пальці й підтягувалося на них, посуваючись до Невдах.

Воно тупо витріщалося на них зі скаженою жадобою. Сірник згас.

Білл відчув, як у темряві ті схожі на гілля мацаки почали пестити його кісточки, його гомілки... та не міг поворухнутися. Тіло намертво залякло. Він відчував, як Воно наближалось; чув пульсацію крові, що зволожувала Його мембрани; шкіру обдавало жаром, який Воно випромінювало. Він уявив Його липкий дотик, та однаково не міг закричати. Навіть тоді, коли нові щупальця обплутали його поперек, зачепилися за петельки джинсів та потягли вперед, він не міг закричати або поворухнутися. Здавалося, наче все його тіло охопила мертвотна сонливість.

Один мацак обгорнувся навколо вуха Беверлі й зненацька затягнувся, наче петля. Вибухнув біль, і вона застогнала й почала пручатися, та щупальце потягнуло її до Ока, неначе Беверлі вхопила розлючена стара вчителька й волокла за собою в куток класної кімнати, аби надягти їй на голову блазенський ковпак і посадити на табурет. Стен із Річі позадкували, та тепер навколо них шепотів та звивався цілий ліс невидимих мацаків. Бен обхопив Беверлі й спробував відтягти її назад. Вона схопилася за його руки з панічною міццю.

— Бене... Бене, Воно схопило мене...

— Ні, не схопило... Зажди... Я звільню тебе...

Щосили він рвонув Беверлі на себе, і вона заверещала від болю, що прохромив її

вуха. Потекла кров. Сухе й цупке щупальце пройшлося Беновою сорочкою, завмерло, а потім болючим вузлом скрутило йому плече.

Білл виставив руку, і вона вляпалася в податливу, клейку вологу. "Око! — закричав його мозок. — О Боже, моя рука в Оці! Боже! О любий, милий Боже! Око! Моя рука в Оці!"

Він заборсався, та мацаки невблаганно тягли його вперед. Кисть руки вгрузла у вологий, невситимий жар. Далі пішло передпліччя. Аж ось він занурився в Око по самий лікоть. Ще мить — і він усім тілом припадає до липкої склери й тієї ж секунди збожеволіє. Він несамовито пручався, гамселячи по вологих м'язах вільною рукою.

Поки його друзі відбивалися від Ока, Едді стояв, наче сновиди. Він чув здавлені зойки та шум боротьби. Він відчував, як навколо нього шмигали мацаки, та досі жоден із них його не зачепив.

"Біжи додому! — скомандував голос у його голові. — Біжи до мамці, Едді! Ти знайдеш дорогу!"

Білл закричав у пітьмі — то був пронизливий, відчайдушний звук, за яким почулися плюскіт із хлюпанням.

Параліч Едді розлетівся на друзки — Воно хотіло забрати Великого Білла!

— Ні! — загорлав Едді.

То було справжнє звіряче ревіння. Ніхто б ніколи не здогадався, що таке потужне, як у вікінга, волення могло вирватися з хирлявих грудей Едді Каспбрака, з легень Едді Каспбрака, котрі, звісно ж, були уражені найстрашнішою астмою в усьому Деррі. Він кинувся вперед і, навіть не дивлячись, перестрибнув через щупальця, які шукали його ноги; зламана рука стукала його по грудях, гойдаючись туди-сюди у вогкій пов'язці. Він намацав у кишені інгалятор, вихопив його.

(кислота ось як воно смакує наче кислота акумуляторна кислота)[774]

Він вривався Біллові в спину й віджбурнув його вбік. Прозвучало водянисте хлюпання, наче щось порвалося, і за ним почулося басовите зажерливе нявчання, як Едді радше відчув розумом, аніж почув вухами. Він виставив перед собою інгалятор

(кислота це кислота якщо я так хочу тож хавай жери жери жери)

— АКУМУЛЯТОРНА КИСЛОТА, ТИ, ХУЙЛО! — загорлав Едді й натиснув на клапан.

Водночас він копнув Око. Його ступня занурилася в драглі рогівки. На кісточки йому ринула гаряча рідина. Він висмикнув ногу, ледь усвідомлюючи, що втратив черевика.

— ВІД'ЇБИСЬ! ВАЛИ НАХЕР, СЕМЕ! ЗАБИРАЙСЯ, ХОСЕ! ЗНИКНИ! З'ЇБИ!

Едді відчув, як мацаки обережно торкнулися його. Він ще раз натиснув на спуск, забризкавши Око, і знову відчув / почув те нявчання... звук, сповнений болю та здивування.

— Бийте його! — люто гримнув Едді до інших. — Це ж просто якесь йобане око! Лупіть його! Чуєте?! Лупи його, Білле! Вибий з нього все лайно! Ісусе Христе, ви, йобані сисунці, мої кулаки на ньому картопляне пюре витанцьовують.[775] А В МЕНЕ ЗЛАМАНА РУКА!!!

Білл відчув, як до нього повернулися сили. Він вирвав мокру руку з Ока... а потім стиснув кулак і загнав його назад. За мить поряд з ним опинився Бен. Він з розгону вгамселився в Око, крекнув од подиву та відрази, а потім заходився обсипати ударами кулаків тремтливу, драглисту поверхню.

— Відпусти її! — закричав він. — Чуєш мене?! Відпусти! Забирайся! Забирайся!

— Лише око! Лише якесь йобане око! — верещав Едді, як навіжений.

Він знову стрельнув інгалятором і почув, як Воно відсахнулося. Щупальця, які було обхопили його, повідпадали.

— Річі! Річі! Бий його! Це просто око!

Хитаючись, наче напідпитку, не вірячи в те, що він справді це робить, Річі пошкандибав до найгіршого, найстрашнішого монстра у світі.

Він ледь ударив його, та від відчуття того, як кулак занурюється в Око (воно було густим, мокрим та хрящуватим), його тіло скрутив потужний спазм, і Річі виблював усе, що було в його шлунку. Почулося гучне "бвек!", і сама думка про те, що він щойно виригав на Око, змусила його зробити це ще раз. Усього лише один слабенький удар, та оскільки то він створив оце конкретне страховище, його виявилось цілком вдосталь — раптом щупальця зникли. Вони почули, як Воно відступає... а тоді зі звуків лишилися тільки відсапування Едді й тихенький плач Беверлі, яка притискала руку до закривавленого вуха.

Білл черкнув одним із трьох останніх сірників, і вони поглянули на очманілі, шокovanі обличчя одне одного. Білловою рукою стікав густий, волокнистий слиз, схожий на суміш частково звареного яєчного білка та шмарклів. Цівка крові мляво струменіла шиєю Беверлі, а в Бена на щоці був свіжий поріз. Річі повільно попхнув окуляри на ніс.

— З в-в-вами все га-га-гаразд? — хрипко спитав Білл.

— А з тобою, Білле? — поцікавився Річі.

— Т-т-так, — він повернувся до Едді й міцно-преміцно його обійняв. — Чувак, ти в-врятував мені жи-жи-життя.

— Воно з'їло твого черевика, — сказала Беверлі й дурнуvато хихонула. — От халепа.

— Коли виберемося звідси, я куплю тобі новенькі кеди. — Річі намацав Едді й поплескав його по спині. — Як тобі це вдалося?

— Стрельнув у нього з інгалятора. Уявив, що то кислота. Бо саме таке воно на смак, коли в мене видається, так би мовити, паршивий день. Чудово спрацювало.

— "Мої кулаки на ньому картопляне пюре витанцьовують. А В МЕНЕ ЗЛАМАНА РУКА!" — перекинув його Річі й закихкотів, як навіжений: — Некисло, Едсе. Скажу навіть краще: дуже навіть гигагульно!

— Ненавиджу, коли ти звеш мене Едсом.

— Знаю, — сказав Річі й стиснув його в обіймах, — та хтось же мусить тебе загартувати, Едсе. Коули ти поулишиш батьківський прихисток і підроустеш, ти доупетраєш, шоу то є, шоу за діла, з'ясуєш, шоу життя не таке вже й легке, хлоупчику!

Едді завищав зо сміху.

— Річі, це найдебільніший твій голос, який я будь-коли чув!

— Ну, тримай інгалятор під рукою, — мовила Беверлі. — Він може нам ще знадобитися.

— Ти бачив Воно? — спитав Майк. — Коли запалив сірника?

— Й-й-його нема, — відказав Білл і похмуро додав: — Але м-ми наближаємося до Воно. До м-м-місця, де Воно ж-ж-живе. І, га-гадаю, ц-цього ра-ра-разу ми п-поранили Воно.

— Генрі досі йде за нами, — промовив Стен тихим, хрипким голосом. — Я чую його позаду нас.

— Тоді рушаймо, — кивнув Бен.

І вони пішли далі. Тунель так само неухильно спускався, а запах — той ледь помітний, дикий сморід — поступово посилювався. Інколи вони ще чули Генрі, та тепер його крики здавалися далекими й зовсім неважливими. У всіх них народилося відчуття, схоже до того, яке виникло в будинку на Нейболт-стрит — відчуття зсуву, відірваності від реальності... наче вони перемайнули через край світу й шугонули в химерне ніщо. У Білла з'явилося враження (хоча тоді в нього не було достатнього словникового запасу, аби це висловити), що вони наближалися до зруйнованого, темного серця Деррі.

Майкові здавалося, що він майже чує аритмічне биття того хворого серця. Беверлі почало ввижатися, наче навколо неї зростає зла сила — сила, що огортала її й намагалася відокремити від інших, аби вона полишилася сама. Занепокоївшись, вона простягнула руки й ухопилася за Бена з Біллом. Їй здалося, що до їхніх рук було дуже далеко, і вона нервово скрикнула:

— Тримайтеся за руки! Здається, ми віддаляємося одне від одного!

Першим, хто зрозумів, що знову бачить, був Стен. У повітрі з'явилося дивне блякле світіння. Спершу в темряві обмалювалися його руки, якими він тримався за Майка з одного боку й за Бена — з іншого. Потім він усвідомив, що бачить гудзики на брудній сорочці Річі та перстень із Капітаном Міднайтом — усього лише цяцька з коробки вівсних пластівців, яку Едді любив носити на мізинці.

— Хлопці, ви теж бачите? — спитав Стен і зупинився.

Інші теж поставали. Білл озирнувся, уперше усвідомивши, що зовсім трошки, але справді бачить, а тоді помітив, що тунель неймовірно розширився. Зараз вони перебували в залі з округлою стелею, яка була завбільшки з бостонський тунель Самнера. Та ні, ще більша, поправив він себе, роздивляючись навкруги з дедалі більшим зачудуванням.

Вони задерли голови, щоб поглянути на стелю, яка знаходилася за п'ятдесят футів над ними; її підтримували вигнуті, схожі на ребра кам'яні опори. Між ними гойдалася сітка з брудного павутиння. Підлога тут була викладена бруківкою, та її вкривав шар такого стародавнього бруду, що звук їхніх кроків зовсім не змінився. Зала була п'ятдесят (а то й більше) футів завширшки.

— Певне, тут ці кроти-будівельники геть подуріли, — сказав Річі й силувано

хихотнув.

— Ми наче в соборі, — тихо мовила Беверлі.

— Звідки взялося світло? — поцікавився Бен.

— С-ас-схоже на те, що прямо зі с-стін, — відповів Білл.

— Мені це не подобається, — пробубнів Стен.

— Хо-ходімо. Ще хвилька — і Ге-генрі дих-хатиме нам у спину...

Гучне ревіння прорізало морок, а за ним — шурхотливий, важкий гугіт крил. З темряви виринуло якесь громаддя з одним палаючим оком — друге було, наче згаслий ліхтар.

— Це птах! — закричав Стен. — Стережіться, це птах!

Воно пірнуло на них чудернацьким літаком-винищувачем;

Його помаранчевий, укритий кістяними пластинами дзьоб закривався й відкривався, зяючи рожевою, схожою на оксамитову подушечку в труні підкладкою, що встеляла Його пащу.

Воно шугонуло прямо до Едді.

Його дзьоб шкрябнув плече Едді, і він відчув, як біль просочився в тіло, наче кислота. Кров потекла на груди. Він закричав, і гігантські крила війнули йому в обличчя бридким тунельним повітрям. Воно завернуло назад; Його око люто палало й крутилося в орбіті, тьмяніючи, лише коли кліпала Його повіка, закриваючи око напівпрозорою плівкою. Його кігті метнулися до Едді — він з криком пригнувся. Пазурі розпороли сорочку на спині та прокреслили неглибокі яскраво-червоні риси вздовж лопаток. Едді заверещав і спробував відповзти, сховатися, та птах знову полетів на нього.

Майк скочив до друга, на ходу дістаючи щось із кишені. Наступної миті в його руці був складаний ніж. Птах знову кинувся на Едді, і Майк махнув рукою — ніж просвистів у повітрі сріблястою дугою, яка торкнулася пазуристої лапи. На пальці потвори з'явився глибокий поріз, ринула кров. Птах залопотів геть, та одразу ж повернувся — склавши крила, він шугонув до них, наче куля. Майк відскочив в останню мить, вдаривши вгору ножем. Він промахнувся, і пташиний кіготь з такою силою вгатив його в зап'ясток, що в нього рука заніміла, — синець, який потім розквітнув на тому місці, сягнув мало не до самого ліктя. Ніж полетів у пільму.

Птах повернувся з тріумфальним клекотом; Майк перекотився, накривши Едді своїм тілом, і чекав найгіршого.

Стен ступив до двох принішклих на підлозі хлопців, назустріч птахові. Він став там, маленький, та, попри бруд, що в'ївся в його руки, штани й сорочку, все одно охайний, і зненацька виставив руки в незвичному жесті: долоні вгору, пальці вниз. Птах знову заклекотав і зринув угору, промайнувши повз Стена так близько, що в нього затріпотіло волосся. Він крутнувся на місці, повернувшись до птиці.

— Я вірю в червону пірангу, хоча й ніколи її не бачив, — заговорив він чистим, громовим голосом. Птах закричав і відсахнувся так, наче від пострілу. — І в канюків, і в сороку-жайворонка з Нової Гвінеї, і в бразильських фламінго.

Птах закричав, закружляв і з клекотом зринув під стелю.

— Вірю в орлана білоголового й беркута! — волав йому навздогін хлопчик. — І гадаю, що фенікси теж десь існують! Та в тебе я не вірю, то вйобуй на хер! Забирайся! Газуй до дідька, Джеку! [776]

Він замовк, і стало тихо, як у домовині.

Білл, Бен та Беверлі підійшли до Майка з Едді. Вони допомогли Едді звестися на ноги, Білл оглянув його рани.

— Н-не гл-б-бок-і, — сказав він. — Та б-б-б'юсь об заклад, що б-болять д-дай Боже.

— Великий Білле, воно порвало мою сорочку на дрантя, — щоки в Едді блищали від сліз, він знову почав задихатися. Варварське ревіння зникло з його голосу, і не вірилося, що воно там колись було. — Що я мамі скажу?

Білл слабо всміхнувся.

— Ц-цій с-с-справі ми за-зарадимо, коли виберемося з-з-звідси. С-с-стрельни собі з інгалятора, Е-едді.

Едді так і зробив. Він глибоко вдихнув, засопів.

— Ти був дивовижним, мужичелло, — сказав Річі Стенові. — Просто дивовижним!

Стен тремтів усім тілом.

— Такого птаха не існує, ото й усе. Ніколи не було й не буде.

— Ми йдемо! — загорлав десь позаду них Генрі. Голос у нього був геть навіженим. Він кричав, завивав, реготав. Якби вони не знали, хто це, то могли б подумати, що то якась почвара, що вилізла з тріщини в стелі пекла. — Я з Ригайлом! Ми йдемо, всіх вас переловимо, куці виродки! Від нас не втечеш!

— З-з-забирайся з-звідси, Г-г-генрі! З-забирайся, п-п-поки ще мо-мо-можеш! — гукнув до нього Білл.

Відповіддю Генрі було лунке, нерозбірливе верещання. Вони почули човгання кроків, і раптом до Білла дійшло, нащо Воно був потрібен Генрі: він був справжнім, він був смертним, і його не спинити інгалятором або пташиним довідником. Магія не спрацює на Генрі. Він був надто тупим.

— Х-х-ходімо. Ми м-м-маємо від них в-відірватися.

Узявшись за руки, вони рушили далі. Сорочка в Едді тріпотіла позаду. Світло поступово яскравішало, а тунель розширявся. Він так само вів донизу, а стеля зринув у височінь, і тепер її було майже не видно. Тепер скидалося на те, що вони йдуть зовсім не тунелем, а пересікають колосальне підземне подвір'я на підступах до циклопічного замку. Світло, що струменіло зі стін, перетворилося на жовто-зелений вогонь. Запах тут був дужчим, і вони почали відчувати дивну вібрацію — справжню або ж уявну. Ритмічну й рівномірну.

Наче серцебиття.

— Дивіться, там кінець! — крикнула Беверлі. — Глуха стіна!

Та коли вони підійшли ближче, — наче мурахи на величезній підлозі з брудного каміння, кожен блок якої, здавалося, був більший за Бессі-парк, — то виявилось, що стіна була зовсім не глуха. Її монолітність порушували двері. Та хоча стіна здіймалася

на сотні футів, двері були зовсім крихітні — не більш ніж три фути заввишки. Такі двері можна було побачити у книжці з казками: її було зроблено з широких дубових дощок, перехрещених залізними смугами. Вони одночасно зрозуміли: двері змайстрували спеціально для дітей.

У голові Бена пролунав голос бібліотекарки, яка читала малятам: "Хто це такий тупотить тут по моєму мосту?" Діти нахилиються ближче, і в їхніх очах бринить предковічне зачудування — подолають чудовисько... чи натомість Воно попоїсть?

На дверях був знак, а під цими лежала купа кісток. Маленьких кісток. Кісток бозна-скільких дітей.

Вони прийшли до лігва Воно.

Та позначка на дверях — що вона означала?

Білл побачив там паперовий кораблик.

Стен побачив пташку, що зринала в небо, — мабуть, фенікса.

Майкл побачив обличчя, сховане каптуром — можливо, то було обличчя Батча Баверза, та воно ховалося в тіні.

Річі побачив пару очей за скельцями окулярів.

Беверлі побачила руку, стиснуту в кулак.

Едді гадав, що то обличчя із запалими очима та зморшкуватим, вишкіреним ротом, уражене хтозна-якими хворобами й болячками — обличчя прокаженого.

Бен Генксом побачив купу старих обгортки, і йому здалося, що він почув запах старих, зіпсованих спецій.

Пізніше, підійшовши до тих самих дверей, з криком Ригайла, що й досі відлунював у його вухах, Генрі Баверз побачить там місяць — повний, набряклий і... чорний.

— Білле, мені страшно, — сказав Бен тремтячим голосом. — Нам справді треба туди йти?

Білл торкнув ті кісточки ногою, а потім раптом щосили копнув, і вони розсипалися по підлозі, здійнявши хмарку куряви. Йому теж було лячно... та він згадав Джорджа. Воно відірвало руку його маленькому братикові. Чи були його маленькі й крихітні кістки в тій купі? Авжеж.

Вони прийшли сюди заради власників цих кісточок, заради Джорджа та багатьох інших — тих, кого заволокли сюди, кого ще могли заволокти, та тих, кого полишили гнити в інших місцях.

— Так, треба, — відмовив Білл.

— А що, коли тут замкнено? — тихенько озвалася Беверлі.

— Н-не за-замкнено, — сказав Білл і проговорив те, що завжди знав у глибині душі: — Т-такі м-місця н-н-ніколи не з-замикаються.

Він простягнув правицю й штовхнув двері. Вони розчахнулися, й звідти ринуло хворобливе жовто-зелене світло. На них війнуло запахом зоопарку — неймовірно міцним і насиченим.

Один за одним вони пролізли крізь казкові двері до лігва Воно. Білл

У ТУНЕЛЯХ / 4:59 РАНКУ

зупинився так раптово, що інші скупчилися позаду, наче вагони потяга, в одному з яких зірвали стоп-кран.

— У чому справа? — гукнув Бен.

— В-в-воно було тут. Ок-к-ко. Па-па-пам'ятаєте?

— Так, — сказав Річі. — Едді зупинив його інгалятором. Уявив, наче там кислота. Казав щось наче про танок якийсь. Круто так сказонув, та я не пам'ятаю точно, що він бовкнув.

— Б-б-байдуже. Ми не п-побачимо того, що вже б-було.

Білл запалив сірника й озирнувся на решту. Їхні обличчя таємниче сяяли у відблисках того слабкого вогника. І вони здавалися дуже юними.

— Й-й-як у вас с-справи, н-народ?

— У нас усе окей, Великий Білле, — проговорив Едді, хоча обличчя в нього було змученим од болю — саморобна Біллова перев'язка почала розлазитись. — Сам ти як?

— Усе о-о-окей, — відповів він і махнув рукою, згасивши сірника раніше, ніж у його світлі вони могли побачити іншу відповідь.

— Як так сталося? — спитала Беверлі в Білла, навпомацки торкнувшись його руки. — Білле, як вона?..

— Т-т-тому що в р-розмові пр-проскочила назва м-м-міста. В-вона п-поїхала за мною. У м-м-мить, коли я п-п-промовляв н-назву, го-го-голос у г-голові б-благав мене з-з-заткнутись. Т-та я н-н-не по-по-послухав, — він безпорадно похитав головою в п'їтмі. — Та навіть якщо в-вона п-п-приїхала в Д-д-деррі, я не р-р-розумію, як в-вона потрапила в к-к-каналізацію. Якщо її с-с-схопив не Г-г-генрі, то х-х-хто?

— Воно, — озвався Бен. — Ми ж знаємо, що Воно не завжди виглядає потворно. Воно могло прийти до неї й сказати, що ти в біді. А потім забрало її сюди, щоб... гадаю, щоб розчавити тебе. Вбити нашу відвагу. Бо саме цим ти завжди й був, Великий Білле. Нашою відвагою.

— Том... — тихо, задумливо промовила Беверлі.

— Х-х-хто? — Білл запалив ще одного сірника.

Вона поглянула на нього мало не з відчайдушною чесністю.

— Том. Мій чоловік. Він також знав. Принаймні здається, що я згадувала назву міста при-ньому — так само, як ти при Одрі. Я... не знаю, чи він його запам'ятав. Тоді він саме дуже розлютився на мене.

— Господи, що це таке? — застогнав Річі. — Якась мильна опера, в якій раніше чи пізніше з'являються геть усі?

— Це не м-ильна опера, — проказав Білл хрипким голосом, — а в-в-вистава. Ц-циркова вистава. Бев уз-зяла й в-в-вийшла з-заміж за Г-г-генрі Б-баверза. Вона п-поїхала, то ч-чого б і й-й-йому сю-сюди не з-завітати? Адже сп-сп-справжній Г-генрі с-саме так і в-в-вчинив.

— Ні, — мовила Беверлі. — Я не виходила за Генрі. Я побралася зі своїм батьком.

— Коли й той, і інший тебе лупцювали, то яка різниця? — спитав Едді.

— С-с-с-таньте коло мене, — сказав Білл. — Б-б-ближче.

Вони підійшли до нього. Білл простягнув руки, ухопився за Річі й за здорову руку Едді. За мить всі вони стояли колом так само, як колись, коли їх було семеро. Едді почув, як хтось обійняв його за плечі з іншого боку. Відчуття було теплим, втішним та дуже знайомим.

Біллові здалося, що повернулася сила з минулого, та з відчаєм він зрозумів, що все змінилося. Сила була далеко не такою ж потужною — вона тремтіла й вібрувала, наче свічка в затхлому приміщенні. Зловісна й густа темрява підступилася ближче. А ще він чув сморід Воно. "У кінці цього тунелю, зовсім недалеко, стоять двері з позначкою на них, — думав він. — Що за тими дверима? Я цього й досі не пригадую. Пам'ятаю, як розпрямив та змусив задерев'яніти пальці, аби вони не тремтіли, пам'ятаю, як штовхнув двері й вони розчинилися. Пригадую навіть той потік світла, що ринув з дверей, як він здавався мало не живим, наче він був не просто світлом, а флуоресцентними зміями. Пам'ятаю той сморід: тхнуло, наче від мавпятника у великому зоопарку, ба навіть гірше. А тоді... нічого".

— Х-х-хтось із в-вас пригадує, як В-воно виглядало? Ч-чим Воно б-б-було?

— Ні, — відказав Едді.

— Гадаю, що... — заговорив Річі, а потім Білл майже побачив, як його друг хитає головою. — Ні.

— Ні, — озвалася Беверлі.

— А-а... — почав було Бен. — Цього я й досі не пам'ятаю. Чим Воно було... та як ми перемогли Воно.

— Чудь, — сказала Беверлі. — Ось чим ми його подолали. Та не можу згадати, що це означає.

— Т-т-тримайтеся б-ближче до ме-мене, — мовив Білл. — А я т-триматимус-ся біля в-в-вас, народ.

— Білле, — раптом проговорив Бен надивовижу спокійним голосом. — Сюди щось іде.

Білл прислухався. Він почув човгання упереміш із важким тупотінням — хтось ішов до них.

— О-о-одро! — гукнув він... хоча й так знав, що то не вона.

Що б не наближалось до них із темряви, воно було вже ближче.

Білл черкнув сірником.

8

ДЕРРІ / 5 РАНКУ

Перше, що пішло не так в останній травневий день 1985 року, трапилося за дві хвилини до офіційного сходу сонця. Аби зрозуміти всю глибину хибності цієї okazji, потрібно знати два факти, відомі Майкові Хенлону (наразі він лежав без свідомості в Деррійському міському шпиталі), і обидва стосувалися Баптистської церкви Благодаті Господньої, яка стояла на розі Вітчем— та Джексон-стрит ще з 1897 року. Її вінчав стрункий білий шпиль, що був невід'ємним елементом кожної протестантської церкви в

Новій Англії. Одразу під ним на вежі був годинник, що дивився на всі чотири сторони, — його змайстрували в самій Швейцарії та привезли в Деррі 1898 року. Єдиний подібний годинник стояв за сорок миль звідти, посеред головної площі Гейвена.

Подарував цей годинник містові Стівен Бові, лісовий магнат який жив на Західному Бродвеї, і коштував він 17 000 доларів. Бові міг собі це дозволити. Він був затятим протестантом і вже сорок років мав сан диякона (та ще протягом кількох років очолював деррійську філію "Легіону Білої Гідності"). До того ж він уславився своїми проповідями на День матері, який він завжди шанобливо називав Неділею матері.

З моменту його встановлення до 31 травня 1985 року цей годинник сумлінно дзвонив щопівгодини. За одним вартим уваги винятком: коли вибухнула ливарня Кіченера, він не бемкнув опівдні. Жителі міста гадали, що таким чином преподобний Джоллін вирішив ушанувати пам'ять загиблих дітей, і Джоллін вирішив не переконувати їх у протилежному. Насправді годинник просто не пробив.

Не задзвонив він і о п'ятій ранку 31 травня 1985 року.

Тієї миті по всьому Деррі попросиналися літні люди — вони розчахнули очі й позіскакували з ліжок, хоча й не розуміли чому. Вони поковтали свої пігулки, повставляли зубні протези, попідкурювали сигари й люльки.

І стали на варту.

Одним із цих старих був Норберт Кін. Йому було вже за дев'яносто. Він прокульгав до вікна, визирнув на вулицю та поглянув на зчорніле небо. Вечірній прогноз погоди пообіцяв чисте небо, та його кісточки підказували, що піде дощ. Справжня злива. Глибоко в душі він перелякався. Він відчув невиразну загрозу — наче отрута розлилася тілом та невблаганно пробиралася до його серця. Раптом він подумав про ватагу Бредлі, яка безпечно перетнула межу Деррі та потрапила на приціл сімдесяти сімох пістолів і гвинтівок. Така справа розм'якшувала чоловіка, перетворювала його на ледаря, бо йому здавалося, наче все... наче все підтвердилося. Він не міг пояснити краще, навіть самому собі. Після такого випадку починаєш думати, що житимеш вічно, і Норберту Кіну це майже вдалося. 24 червня йому виповниться дев'яносто сім років, а він досі кожного дня здійснював тримильні прогулянки. Та наразі йому було страшно.

— Ті дітлахи, — сказав він, дивлячись у вікно й не усвідомлюючи, що говорив уголос. — Що не так з цими клятими дітлахами? Куди вони лізуть цього разу?

Дев'яностодев'ятирічний Егберт Торогуд — той самий, який пережив вечір, коли до "Срібного долара" завітав Клод Еру, налаштував сокиру й зіграв на ній "Марш смерті" для чотирьох чоловіків — прокинувся тієї ж миті, сів на ліжку й загорлав хрипким, іржавим криком. Його ніхто не почув. Йому наснився Клод, от тільки цього разу Клод прийшов по нього, і сокира шугонула донизу, а наступної миті Торогуд побачив власну відрубану руку, що потріпалася й скрутила пальці на шинквасі.

"Щось не так, — нажахано подумав він у своїй дивній, грузькій манері та затрусився в заплямованих сечею кальсонах. — Їй-богу, сталося щось жахливе".

Дейв Гарднер — чоловік, який у жовтні 1957 року знайшов понівечене тіло Джорджа Денбро, і чий син цієї весни натрапив на першу жертву з нового циклу, —

розплющив очі рівно о п'ятій і ще до того, як поглянути на годинник, що стояв на комоді, подумав: "Годинник церкви Благодаті не пробив час... Що трапилося?" Він відчув сильний, невиразний страх. За останні двадцять років Дейв непогано розвинув свій бізнес: у 1965 році він викупив "Човника-Чобітка", і тепер у міському торговому центрі був ще один його магазин, та ще й третій, "Чобіток", у Бенгорі. Зненацька йому здалося, що все це — все, на що він витратив усе своє життя, — поставлено під загрозу. "Та яка ще загроза?! — подумки закричав він на себе, дивлячись на сплячу дружину. — Яка ще загроза? Чого ти збіса сіпаєшся? Просто тому, що годинник не бемкнув?" Проте відповіді не було.

Дейв устав із ліжка й підійшов до вікна, на ходу затягуючи шнурок на поясі піжами. У небі вирували хмари, що наповзали із заходу, і занепокоєння зросло. Уперше за довгий час він зловив себе на думці про крики, які вигнали його на ґанок двадцять сім років тому, де він побачив хлопчика, який корчився на дорозі, хлопчика в жовтому дощовику. Він подивився на хмари, що сунули до міста, й подумав: "Ми в небезпеці. Усі ми. Усе Деррі".

Шеф поліції Ендрю Редімахер, який справді вірив у те, що зробив усе від нього залежне, аби розв'язати нещодавню низку дитячих убивств і зупинити цю пошесть, стояв на ґанку свого дому, засунувши великі пальці за пояс, і дивився на хмари. Йому теж було тривожно. "Щось має трапитись. По-перше, полле як із відра. Та це ще не все". Він стрепенувся... і тоді, саме коли до нього долинув запах бекону, який смажила на кухні його дружина, на стежку, що вела до його затишного дому на Рейнолдс-стрит, впала крапля дощу, полишивши на тому місці чорну пляму завбільшки з дайм. З боку Бессі-парку почувся грім.

Редімахер знову здригнувся.

9

ДЖОРДЖ / 5:01 РАНКУ

Білл підняв руку з сірником трохи вище... і зайшовся протяжним, розпачливим вереском.

Тунелем до нього шкандибав Джордж, маленький Джорджі, досі вдягнений у заюшений кров'ю жовтий дощовик. Один рукав плащика порожньо гойдався туди-сюди. Сполотніле обличчя Джорджа мало колір сиру, а очі виблискували сріблом. Вони вступилися в Білла.

— Мій човник! — загублений голос Джорджі тремтливо злинув у тунелі. — Я не можу його знайти, Білле, я шукав його всюди, а тепер я мертвий, і це ти винен, ти винен, ТИ ВИНЕН!..

— Дж-дж-джорджі! — закричав Білл.

Він відчув, як його розум захитався та почав відчалювати.

Джордж плентався до нього, повільно здіймаючи єдину руку, і білі пальці з брудними нігтями пожадливо скрутилися, немов пташина лапа.

— Це ти винен, — прошепотів Джордж і вишкірився в посмішці. Його зуби стали іклами, а щелепи відкривалися й закривалися, наче медвежий капкан. — Ти відпустив

мене самого, і це ти... в усьому... винен.

— Н-н-ні, Дж-джорджі! — кричав Білл. — Я н-н-не х-х-хотів!..

— Здохни! — заверещав Джорджі.

З його ікластого горла вирвалася суміш собачого скімлення, виття та скавчання. Наче сміх. І тепер Білл почув його сморід, почув, як гние Джорджі. То був запах підвалу та черв'яків, сморід якоїсь неймовірної, смертельної почвари, що зачалася в кутку, — стоїть, блимаючи жовтими очицями, та тільки й чекає можливості розпатрати маленького хлопчика.

Джордж клацнув зубами. Наче стукнулися більйардні кулі. На його очах виступив жовтий гній, побіг по щоках... і сірник згас.

Білл відчув, як позникали його друзі — вони втекли, авжеж, вони покинули його. Відвернулися від нього так само, як і батьки, бо Джордж мав рацію: усе це його провина. Зовсім скоро він відчує, як та рука схопить його за шию, відчує, як ті ікла пошматують його, і це буде правильно. Правильно й справедливо. Він відіслав Джорджа на смерть, а тоді провів усе доросле життя, розписуючи весь жах тієї зради — о, він одягав її в безліч масок, і їх було мало не стільки ж, скільки й в арсеналі Воно, та монстром, який ховався під усіма цими облудами, був усього лише Джордж, його брат, який біг навздогін за повинню разом із навощеним паперовим човником. Та нарешті настав час відплати.

— Ти вбив мене, тож маєш померти, — прошепотів Джордж.

Він був уже зовсім поряд. Білл заплющив очі.

А тоді жовте світло розплескалося тунелем, і він розчахнув повіки. Річі тримав сірника.

— Не здавайся, Білле! — загорлав його друг. — Заради Бога! Не здавайся!

"Що ви тут робите?" Він спантеличено поглянув на них. Вони не втекли. Хіба це можливо? Хіба таке може бути? Вони ж дізналися, як підступно він убив свого братика!

— Борися з Воно, Білле! — кричала Беверлі. — О Білле, борися з Воно! Цього разу тільки ти можеш дати йому відсіч! Будь ласка!..

Джордж був усього за п'ять футів від нього. Зненацька він висолопив язика, всенького в білій грибковій порості. Білл знову зарепетував.

— Убий Воно, Білле! — проверещав Едді. — Це не твій брат! Убий Його, поки Воно таке мале! Убий Воно ЗАРАЗ ЖЕ!

Джордж глипнув на Едді сріблястими очима, зиркнув на нього лише на мить, — той відскочив і врізався об стіну, неначе його штовхнули. Білл стояв, немов у трансі, і дивився, як до нього чвалав його брат Джорджі, хоча й сплигло стільки років, Джорджі в кінці й Джорджі на початку, авжеж, і він чув, як рипіла гумована тканина жовтого дощовика, чув, як бряжчали застібки на черевиках, бо Джорджі йшов до нього, ближче, ще ближче, і він чув запах, схожий на мокре листя, і йому сяйнуло, що, мабуть, під дощовиком ховалося тіло з листя, а в черевиках — листяні ноги, так, це листяна людина, саме так, листяний Джорджі з гнилою кулькою замість обличчя та тілом з мертвого листя, яке забиває риштаки після повені.

Він почув, як десь далеко-далеко верещить Беверлі.

(стовпи пхає)

— Будь ласка, Білле...

(та штовхає)

— Ми разом пошукаємо мого кораблика, — сказав Джордж.

Густий жовтий гній, немов пародія на сльози, побіг з його очей. Він потягнувся до Білла, його голова схилилася набік, а губи відхилилися та відкрили ікла.

(привидів бачить привидів бачить БАЧИТЬ)

— Ми знайдемо його, — промовив Джордж, і Білл почув запах Його подиху, що скидався на сморід од мертвих тварин, що лежали на узбіччі нічного шосе, тварин, які вибухнули, коли їх розперло від трупних газів. Джордж роззявив рота, і Білл побачив, як усередині щось корчиться, змійється, звивається. — Він досі десь тут, унизу, унизу все злинає, ми злинемо, ми всі злинемо...

Йому на шию лягла братова рука, на дотик схожа на риб'яче пузо.

(ВІН ПРИВИДІВ БАЧИТЬ МИ БАЧИМО ПРИВИДІВ ВОНИ МИ ТИ БАЧИШ ПРИВИДІВ...)

Слідом за рукою попливло туди Джорджеве скривлене обличчя.

— ...злинаємо...

— Стовпи пхає та штовхає! — викрикнув Білл.

То був грубий голос, зовсім не схожий на нього, і Річі мало не обпекла згадка про те, що Білл затинався, тільки коли говорив сам, — коли Білл прикидався кимось іншим, він ніколи не заїкався.

Джордж-почвара відсахнувся, засичав, рука Воно скинулася до морди в захисному жесті.

— Ось так! — навіжено загорлав Річі. — Ось так, Білле! Мочи Його! Мочи Його! Мочи Його!

— Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, всіх запевняє! — гримів Білл. Він посунув на Джорджа-почвару. — Ти не привид! Джордж знає, що я не бажав йому смерті. Батьки помилялися! Вони вимістили на мені свій гнів, і це було несправедливо! Чуєш мене?!

Раптом Джордж-почвара завищав, як шур, крутнувшись на місці. Воно кинулось бігти, і Його тіло пішло хвилями під жовтим плащем. Сам дощовик почав розтікатися — він скрапував на долівку яскравими жовтими плямами. Воно розповзалось, втрачало свою подобу.

— Стовпи пхає та штовхає, сучий ти сину! — кричав Білл Денбро. — Привидів бачить, всіх запевняє!

Він скочив на Нього, і його пальці схопили плащ, що вже перестав бути плащем. Речовина в його руці скидалася на дивну теплу іриску, і щойно він зімкнув кулак, вона витекла крізь пальці. Він упав навколішки. Річі обпекло пальці — він зойкнув, випустив недопалок, і вони знову поринули в темряву.

Білл відчув, як щось розрослося у його грудях. Щось гаряче, задушне й пекуче, як

кропива. Він обійняв коліна й підібгав їх до підборіддя, сподіваючись, що це втамує, бодай трішки притлумить біль. Білл дякував пітьмі за те, що інші не бачать його агонії.

Він почув, як у нього вирвався тремкий стогін. І другий. І третій.

— Джордже! — він заплакав. — Джордже, мені так ш-шкода! Я ніколи не хотів, щоб з тобою т-т-трапилося щось по-по-погане!

Мабуть, він хотів ще щось сказати, та не зміг. Він лежав на спині, прикривши очі рукою, і схлипував, згадуючи човник, згадуючи рівномірний стукіт дощу у вікна його спальні, згадуючи ліки на нічному столику, млосну гарячку, що відлунювала болем у голові та тілі, та найбільше він думав про Джорджа — про Джорджа, Джорджа в його жовтому дощовику з каптуром.

— Джордже, мені шкода! — гукав він крізь сльози. — Вибач мені, вибач мені, будь ласочка, мені т-т-так ШКОДА...

А наступної миті всі вони були біля нього, всі його друзі, і ніхто не запалив сірника, і хтось пригорнув його, він не знав, хто — може, Беверлі, або ж Бен, або Річі. Вони були з ним, і зовсім на трошки темрява стала доброю.

10

ДЕРРІ / 5:30 РАНКУ

05: 30 дощ лляв як з відра. Синоптики на бенгорських радіостанціях трохи здивувалися та делікатно вибачалися перед усіма, хто, згідно з попереднім прогнозом, запланував пікніки та походи на природу. От халепа, народ. Примхлива погода просто вирішила викинути один з тих фокусів, якими вона уславилася в долині Пенобскот.

На хвилі "WZON" метеоролог Джим Вітт описував те, що він прозвав "навдивовижу злагодженою" депресійною системою. Та це було м'яко сказано: (хмарність у Бенгорі, накрапання в Гемпдені, сльота у Гейвені та помірний дощ у Ньюпорті. Та в Деррі, усього за тридцять миль від центру Бенгора, лило по-справжньому. Машини на шосе № 7 рухалися дорогою, де вода інколи сягала глибини вісім дюймів, а трохи далі від ферм Руліна, де магістраль спускалася дещо нижче, забилася дренажна труба й натекло стільки води, що проїхати було неможливо. До шостої ранку Деррійська дорожньо-патрульна служба поставила там знаки з написом "ОБ'ЇЗД".

Люди, які чекали на зупинці першого автобуса на роботу, стояли й дивилися на Канал — вода в бетонному руслі здійснюлася загрозливо високо. Та, звісно ж, потопу не буде, із цим усі погоджувалися. Вода й досі була за чотири фути від позначки 1977 року, та навіть тоді все минулося. Однак дощ уперто продовжував періщити, а в низьких хмарах гримів грім. Вода струменіла з Горбатого Пагорба та, гуркочучи, спливала в дощоприймачі й риштаки.

Та ні, який там потоп... Але їхні обличчя вкривала патина занепокоєності.

О 5:45 вибухнув електричний трансформатор на стовпі поряд із занедбаною автобазою ваговозів братів Трекерів; зблиснув фіолетовий спалах, і на гонтову покрівлю посипалися шматки покрученого металу. Один із тих снарядів перетнув високовольтний провід, і він також упав на дах, звиваючись та розпльовуючи навсібіч струмені блискавок. Попри зливу крівля загорілася, і незабаром палала вся автобаза.

Провід хвицнув і впав у бур'ян, що ріс на межі з майданчиком, на якому дітлахи колись грали в бейсбол. О 6:02 із Деррійського пожежного депо виїхала перша машина — о 6:09 вона була вже біля автобази Трекерів. Першим пожежником, який вискочив з автомобіля, був Келвін Кларк, один із близнюків Кларків — Бен, Беверлі, Річі та Білл ходили з ним в одну школу. На третьому кроці він ступив ногою в шкіряному чоботі в калюжу під струмом. Його вбило майже миттєво. З рота в нього виліз язик, а гумований робочий плащ загорівся. Від нього засмерділо, як від палаючих шин на міському звалищі.

О 6:05 мешканці Меріт-стрит, що в Старому Відрозі, почули щось схоже на підземний вибух. З полиць попадали тарілки, а зі стін — картини. О 6:06 трапився якийсь неймовірний затор у трубах, що вели до цистерн у новій очисній споруді в Пустовищі, і всі туалети на Меріт-стрит раптом вибухнули гейзерами лайна та стічних вод. Деякі вибухи були такими потужними, що продірявили стелі у вбиральнях. Жінку на ім'я Енн Стюарт вбило древньою шестернею, що вилетіла з туалету разом із фонтаном нечистот. Зубчате колесо пробило скляні душові двері й страшною кулею прострелило жінці шию, поки вона мила волосся. Їй мало голову не відірвало. Те коліща було подарунком ливарні Кіченера: якимсь чином воно потрапило до каналізації три четверті століття раніше. Ще одну жінку вбило раптовим і сильним викидом стічних вод, які злинули на хмарі метанового газу — туалет вибухнув, немов розірвалася бомба. Бідолашну, що саме сиділа на унітазі й читала поточний каталог "Бананової республіки", [777] буквально пошматувало.

О 6:19 рвонув Міст Поцілунків, що з'єднував протилежні береги Каналу десь між Бессі-парком та Деррійською середньою школою. Друзки злетіли в повітря та попадали в стрімкі води Каналу, і їх понесло геть.

Здіймався вітер. О 6:30 анемометр біля будинку суду зареєстрував швидкість п'ятнадцять миль на годину. До 6:45 вона збільшилася до двадцяти чотирьох.

О 6:46 Майк Хенлон прокинувся в Деррійському міському шпиталі. Він повільно приходив до тями, немов спливав на поверхню з дна моря, і деякий час йому здавалося, що він спить. Коли так, це був дивний сон, тривожний, як сказав би старий лікар Абельсон, місцевий професор психології. Здавалося, причин для занепокоєння не було, та однаково Майк відчував її присутність — проста біла кімната волала про загрозу.

Поступово він зрозумів, що не спить. Проста біла кімната була лікарняною палатою. У нього над головою висіли пляшки: одна — з прозорою речовиною, а інша — з темно-червоною. Кров для переливання. Він побачив порожній екран телевізора, пригвинченого до стіни, і усвідомив, що у вікно монотонно стугонить дощ.

Майк спробував поворушити ногами. Одна рухалася вільно, та друга, його права нога, взагалі не ворушилася. Він її майже не відчував, і тоді до нього дійшло, що її міцно забинтовано.

Потроху він почав згадувати. Він сів писати в нотатнику, а тоді з'явився Генрі Баверз. Справжній привид з минулого, справжнє ретро. Сталася бійка, а потім...

Генрі! Куди він пішов? По інших?

Майк навпомацки пошукав шнур із кнопкою виклику. Він висів над узголів'ям ліжка, і Майк уже тримав його в руці, коли розчинилися двері. Там стояв санітар. Два верхніх гудзики на халаті були розстебнуті, чорне волосся скуйовджене — через це він скидався на Бена Кейсі.[778] На шиї в нього висів медальйон зі святим Христофором. Навіть у зачмеленому, на-три-четверті-сплю стані Майк його миттєво впізнав. У 1958 році в Деррі вбили шістнадцятирічну дівчину на ім'я Шеріл Ламоніка — Воно вбило її. У неї був чотирнадцятирічний брат Марк, і наразі Майк бачив саме його.

— Марку? — кволо проказав він. — Мені треба з тобою поговорити.

— Цс-с-с-с, — шикнув Марк. Одну руку він тримав у кишені. — Без балачок.

Він зайшов до палати, і Майка вхопив страшний відчай, коли він побачив, як порожньо в очах Марка Ламоніки. Голова санітара хилилася трохи набік, наче він дослухався до далекої музики. Він дістав руку з кишені. У ній був шприц.

— Це допоможе тобі заснути, — сказав Марк і рушив до ліжка.

11

ПІД МІСТОМ / 6:04 РАНКУ

— Цс-с-с-с! — раптом шикнув Білл, хоча й не чулося ніяких звуків, окрім їхніх глухих кроків.

Річі запалив сірника. Стіни тунелю розсунулися, і п'ятеро людей здавалися дуже маленькими в цьому величезному просторі під містом. Вони скупчилися, і коли Беверлі побачила на підлозі велетенську бруківку та обвисле павутиння, вона, немов уві сні, відчула наплив дежавю. Вони зовсім близько. Зовсім близько.

— Що ти почув? — спитала вона, намагаючись углядіти джерело тієї тривоги.

З п'ятьми вигулькне якась нова несподіванка? Хтось замовляв Родана?[779] Прибульця з жаского фільму з Сігурні Вівер? Велетенського щура з жовтогарячими очима та срібними зубами? Та нічого не було — лише запах пороху, і далеко-далеко гриміли стрімкі потоки води, наче каналізація почала переповнюватися.

— Щось не т-т-так, — мовив Білл. — Майк...

— Майк? — перепитав Річі. — Що з Майком?

— Я теж це відчув, — сказав Бен. — Невже... Білле, невже він помер?

— Ні, — відказав той. Його погляд був далеким, позбавленим емоцій — занепокоєння читалося лише в його голосі, в його напруженій поставі. — Він... В-в-він... — Білл глитнув. У його горлі щось клацнуло. Очі широко розкрилися. — О ні!..

— Білле? — зойкнула збентежена Беверлі. — Білле, що таке? Що?..

— Х-х-хапайтеся за м-мої руки! — закричав він. — Х-х-хутко!

Річі кинув сірника й узяв його за одну руку. Беверлі — за другу. Вона виставила вільну руку, і Едді легенько стиснув її зламаною лівицею. Бен ухопився за нього з іншого боку, і він довершив коло, взявши за руку Річі.

— Пошли йому наші сили! — загорлав Білл тим самим дивним, грубим голосом. — Що б Ти не було, пошли йому наші сили! Зараз! Зараз! Зараз!

Беверлі відчула, як щось вийшло з них і полинуло до Майка. Її голова екстатично закрутилася на плечах, а хрипкий посвист подиху Едді злився з гуркотом води в трубах.

— А зараз... — тихо промовив Марк Ламоніка й видихнув, наче був на межі оргазму.

Майк раз по раз тиснув на кнопку виклику. Він чув, як дзвенить у кімнаті санітарів у кінці коридору, та ніхто не з'являвся. Наче з допомогою диявольської прозорливості, він побачив, як вони просто сидять там собі, читають ранкові газети, попиваючи каву, і слухають, але не чують виклику, слухають, та не відгукуються на нього — зреагують вони дещо пізніше, коли вже все скінчиться, бо саме так усе робилося в Деррі. Деякі речі в Деррі краще не бачити й не чути... поки вони не завершаться.

Майк випустив шнур із кнопкою.

Марк нахилився до нього; голка вигравала світлом. Його медальйон зі святим Христофором гіпнотично гойдався, поки він відгортав покривало.

— Осюди, — прошепотів Марк. — У груди.

Він ще раз зітхнув.

Раптом Майк відчув, як у нього ринула сила — примітивна сила, що струмом прохромила його тіло. Він задерев'янів, його пальці конвульсивно розпрямилися. Очі розчахнулися. Він кречив, і відчуття страшного паралічу вибило з його тіла, неначе йому навідмаш лягнули по обличчю.

Правиця стрільнула до нічного столика. Там стояла пластикова карафа з важкою склянкою для води. Його рука схопила склянку. Ламоніка відчув зміну: мрійлива насолода полишила його очі, а натомість там з'явилася непевність та сум'яття. Він відсахнувся, і Майк замахнувся та вгамселив склянкою в обличчя санітара.

Ламоніка закричав, захитався й відступив назад, впустивши шприц. Його руки скинулися до заюшеного обличчя; кров потекла крізь пальці, скрапуючи на білий халат.

Сила злинула так само зненацька, як і прибула. Майк тупо дивився на скалки від розбитої склянки, що валялися на ліжку та на його лікарняних штанах, поглянув на власну закривавлену руку. Він почув швидкі, легкі кроки, поскрипування каучукових підшов у коридорі, що наближалися до палати.

"От тепер вони йдуть, — подумав він. — Авжеж, тепер уже йдуть. І хто ж з'явиться після того, як вони заберуться звідси? Хто?"

Коли санітари, які спокійно сиділи у своїй кімнаті, поки над їхніми головами заливався дзвінок, позаскакували в палату, Майк заплющив очі й почав молитися, щоб усе скінчилося. Він просив, щоб вони зараз були десь під містом, просив, щоб у них було все гаразд, просив, щоб вони поклали цьому кінець.

Він не точно знав, кого він благав... та однаково молився.

13

ПІД МІСТОМ / 6:54 РАНКУ

— З н-ним в-в-все г-гаразд, — нарешті сказав Білл.

Бен не знав, скільки вони так простояли, тримаючись за руки. Йому здалося, що він відчув, як щось від'єдналося від них, від їхнього кола — відлетіло, а потім повернулося. Та він не знав, де воно (якщо воно взагалі існувало) побувало, що зробило.

— Точно, Великий Білле? — перепитав Річі.

— Т-т-так, — Білл випустив їхні з Беверлі руки. — Та ми м-маємо з цим покінчити якомога шв-швидше. Хо-ходімо.

Вони пішли далі. Періодично Білл та Річі запалювали сірники. "У нас навіть пукавки ніякої немає, — думав Бен. — Та так і має бути, хіба ні? Чудь. Що значить це слово? І чим Воно було, чим було насправді? Яким було фінальне обличчя Воно? І ми поранили Воно, хоча й не вбили. Як нам це вдалося?"

Вони йшли заломом (тунелем цей прохід уже не назвеш), і вона дедалі збільшувалася й збільшувалася. Звуки кроків котилися луною. Бен згадав той сморід, міцний сморід звірячої клітки. Він усвідомив, що сірники були вже не потрібні: з'явилося світло — химерна люмінесценція, що сяяла дедалі сильніше. У тій болотистій заграві його друзі скидалися на ходячих мерців.

— Попереду стіна, — мовив Едді.

— Я зн-зн-знаю.

Серце в Бенових грудях почало розганятися. У роті з'явився кислий присмак, голова занила. Він почувався наляканим і повільним. Він почувався жирним.

— Двері, — прошепотіла Беверлі.

Так, ось вони. Колись, двадцять сім років тому, вони могли пройти в них, усього лише схиливши голову. Тепер їм треба буде зігнутися навпіл або ж повзти рачки. Вони вирости, і якщо їм потрібен остаточний доказ, то це був саме він.

Здавалося, до точок на його шиї та зап'ястках, в яких зазвичай намагаються пульс, прилинула гаряча кров; серце тріпотливо застукотіло в незлагодженому ритмі. "Серце-горобець", — подумав він ні з того ні з сього й облизав губи.

Яскраве зелено-жовте світло лилося крізь щпарину під дверима, воно струменіло з дірки в замку вихлястим променем, який на вигляд здавався таким цупким, що його можна різати ножом.

На дверях був знак, і знову в тій дивній емблемі кожен з них побачив щось інше. Беверлі — Томове лице. Білл — відтату голову Одри, яка витріщилась на нього моторошним, звинувачувальним поглядом. Едді — вишкірений череп, що завис над двома схрещеними кістками, символ отрути. Бен — Генрі Баверза. Річі ж угледів бородате обличчя переродженого Пола Баньяна з примруженими очима — погляд убивці.

— Білле, а нам стане сил? — спитав Бен. — Ми подужаємо?

— Я н-не зн-зн-знаю.

— А що, коли двері замкнені? — кволим голосом промовила Беверлі.

Томове обличчя насміхалося з неї.

— Н-ні, — сказав Білл. — Т-такі м-місця н-н-ніколи не з-замикаються.

Він торкнувся дверей напруженими пальцями — цього разу йому довелося нагнутися — і штовхнув їх. Вони розчахнулися, і звідти ринуло хворобливе жовто-зелене світло. На них війнуло смородом зоопарку — паскудний, огидний живий запах минулого, що стало теперішнім.

"Котись, колесо", — зненацька подумав Білл і обвів друзів поглядом. Він став цапки.

Беверлі рушила слідом, а за нею Річі, потім — Едді. Бен рухався останнім, і в нього мороз пішов шкірою, коли він торкнувся старезного бруду на підлозі. Він проліз крізь прохід, звівся на ноги, і в дивному сяйві вогню, що повзало скрапливими кам'яними стінами, наче змії зі світла, останній пазл пам'яті став на місце, з такою силою, наче в мозок вривався психічний таран.

Він зойкнув, відсахнувся, одна руда скинулася до голови, і йому сяйнула перша безладна думка: "Не дивно, що Стен наклав на себе руки! О Господи, чому і я цього не зробив?!" На обличчях інших Невдах він побачив той самий прибитий вираз — суміш жаху та усвідомлення. Останній ключ повернувся в останньому замку.

Беверлі заверещала, вхопившись за Білла; Воно мчало вниз шовковими фіранками Його павутини, жаский Павук з місця поза часом і простором, Павук, якого не могли уявити навіть безумні в'язні з найглибших надр пекла.

"Ні, — відсторонено думав Білл, — не Павук, та Воно не вихопило цю подобу з нашої уяви — просто це форма, яку зумів підібрати людський мозок, форма, що бодай наближалася до

(до смертевогнів)

того, чим би Воно не було насправді".

Воно було п'ятнадцять футів заввишки й чорне, як безмісячна ніч. Кожна з лап Воно була завтовшки з ногу культуриста. Його вибалушені, лихі очі сяяли в орбітах, наповнених хромовою рідиною; вони нагадували рубіни. Зазублені хеліцери відкривалися й закривалися, відкривалися й закривалися, і на долівку з них пасмами сочилася піна. Закляклий від екстатичного жаху, балансуючи на межі з цілковитим божевіллям, Бен дивився на це так спокійно, як може бути тільки в центрі торнадо. Мимоволі він відзначив, що та піна була живою: вона скрапувала на смердючу бруківку й ховалася в тріщини.

"Та Воно інше, у Нього є власна форма, і її майже видно, як силует працівника кінотеатру, який пропливає екраном під час показу, інша форма, та я не бажаю Його бачити, прошу Тебе, Боже, не показуй мені Воно..."

Та це не мало жодного значення, чи не так? Вони бачили те, що бачили, і Бен зрозумів, що Воно було ув'язнене в цій останній подобі, подобі Павука, у байстрючому образі, який не належав жодному з них. І саме з таким Воно вони боротимуться — до скону, якщо потрібно.

Істота нявчала й вищала, і Бен упевнився, що чує вереск Воно двічі — в голові, а тоді, через мить, вухами. "Телепатія, — подумав він. — Я читаю Його думки". Тінь Воно приплюснутим яйцем бігла стародавніми стінами твердині, Його лігва. Тіло потвори вкривала груба шерсть, і Бен побачив, що Воно мало жало — таке довге, що, наче спис, могло простромити цілу людину. Прозора речовина скрапувала з того вістря, і Бен помітив, що вона також була живою: подібно до слини, отрута заповзала в шпарини підлоги. Його жало, так... проте під ним живіт Воно химерно випинався, мало не волочився підлогою. Воно дещо змінило курс і помчало прямо до їхнього вожака — до Великого Білла.

"Там яйця Воно, — сяйнуло Бенові, і від цієї думки його мозок заволав. — Чим би Воно не було насправді, ця подоба (принаймні символічно точно) Воно жіночої статі, і Воно вагітне... Воно було вагітним ще тоді, і ніхто з нас цього не знав, окрім Стена, о Господи Йсусе, ТАК, це Стен зрозумів, Стен, не Майк, Стен розповів нам... Ось чому ми мали повернутися за будь-яких обставин, тому що Воно жіночої статі, і Воно чекає якогось нелюдського приплоду... і час майже настав".

У це не можна було повірити, але Білл Денбро ступив назустріч Воно.

— Білле, ні! — закричала Беверлі.

— В-в-відійдіть! — загорлав Білл, не озираючись.

Наступної миті Річі вже біг до Білла, вигукуючи його ім'я, і Бен усвідомив, що ноги також несуть його тіло в той бік. Він відчув, як спереду в нього гойдається фантомний живіт, і він привітав його, як старого друга. У його голові вирували безладні думки: "Маю знову стати дитиною. Це єдиний спосіб не дати Воно звести себе з розуму. Мушу знову стати хлопчиком... мушу повірити в це. Мушу".

Він біг. Викрикував Біллове ім'я. Ледь усвідомлював, що Едді біжить поряд, що зламана рука метляється та б'є його в груди, що пояс Біллового халата вже волочиться по підлозі. Едді вихопив інгалятор. Він скидався на навіженого стрільця-дистрофіка з якимсь чудернацьким пістолем.

Бен почув, як Білл заревів: "Ти в-в-вбила мого брата, ти, ї-ї-їбуча КУРВО!"

А тоді Воно стало дибки й поховало Білла під своєю тінню; Його лапи молотили повітря. Бен почув жадібне нявчання Воно й поглянув у Його червоні, віковічні й злі очі... та на мить справді побачив подобу за цим фасадом: побачив сяйво, побачив безмежне волохате створіння, сплетене з самого лиш світла, помаранчевого світла, смертевогнів, які насміхалися з життя.

Ритуал розпочався вдруге.

Розділ 22 Ритуал Чудь

1

У ЛІГВІ ВОНО / 1958 РІК

Лише через Білла вони не кинулись навсібіч, коли павутиною до них побіг величезний чорний Павук; на дітей дмухнуло отруйним повітрям, що скуйовдило їхнє волосся. Витріщивши очі, Стен шкрябав собі щоки й верещав, наче немовля. Стен повільно задкував, поки його чималий зад не торкнувся стіни ліворуч од дверей. Крізь штани шкіру обпекло холодом, і, немов уві сні, він знову ступив уперед. Звісно, усього цього не могло відбуватися, це просто страшний, найжахливіший у світі сон. Він спробував підняти руки й не зміг. До них немов гантелі прив'язали.

Річі не міг відвести очей від павутиння. Його шовковисті нитки звивалися, немов живі. По всій сітці були розкидані гнилі, поїдені, замотані в кокони тіла. Йому здалося, що під стелею висів Едді Коркоран — йому бракувало рук та однієї ноги.

Беверлі з Майком трималися одне за одного, наче Гензель і Гретель, і паралізовано дивилися, як Павук добіг до підлоги й зацокотів до них, і разом із Воно стіною мчала його покручена тінь.

Білл озирнувся на них — високий, худорлявий хлопчик у забризканій грязюкою та нечистотами футболці, що колись була білою, у підкочених джинсах та кедах, укритих кіркою болота. Волосся впало йому на лоба, очі палали. "Можете йти", — здавалося, промовляв той погляд. Наступної миті він повернувся до Павука і — в це було важко повірити — рушив до нього. Не бігом, та йшов він швидко, виставивши кулаки, наче боксер.

— Т-т-ти в-в-вбило мого брата!

— Білле, ні! — заверещала Беверлі.

Вона виборсалася з Майнових обіймів і рвонула до Білла. Руде волосся струменіло за нею.

— Облиш його! — кричала вона на Павука. — Не смій чіпати його!

"Чорт! Беверлі!" — подумав Бен, і він також побіг; його живіт гойдався вгору-вниз, ноги тупотіли. Краєм ока він побачив, що зліва від нього біжить Едді Каспбрак, тримаючи здоровою рукою інгалятор, наче стрілок.

А тоді Воно стало дибки, поховавши беззбройного Білла під своєю тінню; його лапи молотили повітря. Бен спробував ухопити Беверлі за плече, та його рука ляснула по ньому й зісковзнула. Вона повернулася до нього — очі дикі, губи вишкірилися.

— Допоможи йому! — крикнула вона.

— Як?!

Він крутнувся до Павука, почув Його жадібне нявчання, поглянув у Його віковічні, злі очі й побачив щось за цією подобою — щось набагато гірше за павука. Щось зроблене з самого світла. Його мужність похитнулася... ні! Адже його попросила Бев, його кохана Бев.

— Чорт би тебе вхопив, не чіпай Білла! — загорлав він.

Через мить його так сильно ляснули по спині, що він мало не впав. То був Річі, і хоча сльози бігли його щоками, він божевільно посміхався. Річі так вишкірявся, що рот розтягнувся мало не до вух. З-поміж зубів котилася слина.

— Завалимо її, Скірте! — крикнув Річі. — Чудь! Чудь!

"Її? — тупо подумав Бен. — Він сказав її?"

— Окей, та що воно таке?! Що таке Чудь?!

— Хай мені грець, якщо знаю! — проволав Річі й побіг до Білла, в тінь Воно.

Воно присіло на задні лапи, а передні вимахували в повітрі якраз над головою Білла. І Стен Юріс — змушений наблизитися, присилуваний наблизитися попри всі інстинкти свого тіла й розуму — побачив, що Білл прикипів поглядом до Його очей, очей, з яких лилося моторошне, мертвотне світло. Блакить проти нелюдських рубінів. Стен зупинився, зрозумівши, що розпочався ритуал Чудь.

2

БІЛЛ У ПОРОЖНЕЧІ / РАНО

— хто ти й чому ти прийшов до Мене?

Мене звуть Білл Денбро. І ти знаєш, чому я тут. Ти вбила мого брата, і я прийшов Тебе вбити. Ти обрала не того хлопчика, лявво.

— Я вічне. Я — Пожирач Світів.

Справді? Та невже? Ну, сестро, ти повечеряла востаннє.

— ти безсилий; ось де міць — тут; відчуй її, шмаркачу, а тоді спробуй розказати, як ти збираєшся вбити Вічність. Гадаєш, ти бачиш Мене? Ти бачиш лиш те, що дозволяє твій мозок. Хочеш Мене побачити? Ходи сюди! Ходи сюди, шмаркачу! Ходи!

Пожбурений...

(стовпи)

Ні, не пожбурений, вистрелений, наче жива куля, наче Людина-ядро з цирку "Святиня", [780] що приїздив до Деррі кожного травня. Його підхопило й швиргонуло через усю Павучу твердиню. "Мені це ввижається! — крикнув він до себе. — Моє тіло й досі стоїть на місці, прикипівши очима до Нього, не втрачай мужності, це всього лиш якийсь фокус, будь мужнім, хоробрим, тримай позицію, тримай..."

(пхає)

Він з ревінням гнався вперед, летів у пітьмі вогкого тунелю зі стінами, вимощеними крихкими, облущеними плитами, яким було п'ятдесят, сто, тисяча, мільйон-більйон (хтозна?) років; мчав у мертвій тиші повз перехрестя — одні осяював хвилястий зеленаво-жовтий вогонь, інші підсвічували тьмяні повітряні кульки, сповнені примарною черепною білиною, а на деяких було темно, як у склепі; його несло повз купи кісток — якісь із них людського походження, а якісь — ні; летів і розганявся, немов ракета в аеродинамічній трубі, що наразі вигнулася вгору, та не в бік світла, а в чорноту, колосальну чорноту

(та)

і він вибухнув у непроглядну пітьму, і пітьма стала його планетою, всесвітом та космосом, і підлога пітьми була твердою, твердою, вона скидалася на полірований ебоніт, і він шурхотів по ній, ковзаючи животом та стегнами, наче шайба на столі для гри в шафлборд. То була бальна зала вічності, і вічність була чорною.

(штовхає)

— припини, чому ти це повторюєш? тобі це не зарадить, дурне хлопчисько...

Привидів бачить, всіх запевняє!

— припини.

Стовпи пхає та штовхає — привидів бачить, всіх запевняє!

— припини! припини! наказую, вимагаю, щоб ти припинив!

Що, не подобається?

І подумки: "Якби я тільки міг сказати це вголос не затинаючись, я зламав би цю ілюзію..."

— це не ілюзія, дурне ти хлопчисько, — це вічність, Моя вічність, і ти загубився в ній, загубився назавжди, і не намагайся знайти дорогу назад; ти вже теж вічний, і приречений блукати в чорноті... себто, коли зустрінешся зі Мною віч-на-віч.

Та тут було ще щось. Білл чув його, відчував його, навіть у певний неймовірний спосіб вловлював нюхом — присутність чогось велетенського в темряві попереду. Якесь Громаддя. Страху не було — натомість з'явилося відчуття всепоглинаючого побожного

страху, адже то була могутність, у порівнянні з якою Його сила була лише карликом, і Білл ледь встиг подумати: "Будь ласка, прошу, чим би Ти не було, зважай, що я дуже маленький..."

Він наблизився до нього й побачив, що то був великий Черепаха з панциром, на якому вигравали безліч палаючих кольорів. Його прадавня рептильна голова повільно висунулася з панцира, і Білл відчув, як потвора, яка витягнула його сюди, презирливо здивувалася. Очі в Черепахи були лагідними. Білл подумав, що він (так, він був чоловічої статі), певне, найстарше створіння в усьому всесвіті — таке древнє, що й уяви не вистачить, і набагато давніше за Нього, хоча Воно й твердило, що вічне.

Що ти таке?

— Я Черепаха, синку. Я створив усесвіт, та, будь ласка, не дорікай мені за це, у мене болів живіт.

Допоможи мені! Прошу, допоможи!

— Я не вплутуюсь у такі справи.

Мій брат...

— займає своє місце в макровсесвіті; енергія вічна, і навіть ти, сину, маєш це розуміти.

Наразі він уже пролітав Черепаху, та навіть на такій карколомній швидкості здавалося, що його щитований бік не мав кінця. У Білла з'явилася хистка думка, що він немов їде потягом, який проминає зустрічний експрес, та такий довгий, що здавалося, наче він стоїть на місці або рухається в протилежний бік. Він і досі чув тріскотню й дзижчання Воно, і той голос був писклявий, розлючений, нелюдський, сповнений скаженої ненависті. Та коли говорив Черепаха, Воно було геть не чути. Черепаха говорив усередині Біллової голови, і якимсь чином він зрозумів, що був ще й Інший, і той Перший Інший мешкав у порожнечі поза межами цієї пустоти. Либонь, Перший Інший був творцем Черепахи (Він тільки спостерігав) і Воно (Воно тільки жерло). Цей Інший був силою поза всесвітом, силою над усіма силами, автором усього сущого.

Зненацька йому здалося, що він усе зрозумів: Воно прагнуло кинути його крізь стіну на межі всесвіту та пожбурити в якесь інше місце

(Черепаха назвав його макровсесвітом)

туди, де Воно дійсно жило; де існувало титанічним, сяючим ядром, яке в очах Іншого могло видатися всього лише крихітною цяткою; там він побачить Воно оголеним, істотою з аморфного, нищівного світла, і там його милосердно знищать або покинуть блукати — божевільного, та притомного, усередині вбивчого, безформного, голодного ества Воно.

Благаю, допоможи! Заради інших...

— синку, ти мусиш зарадити собі сам.

Та як? Прошу, скажи! Як? Як? ЯК?!

Тільки тепер від домчав до масивних лускатих лап Черепахи; у нього було вдосталь часу, аби надивитися на його колосальну та прадавню плоть, аби зачудуватися з його гігантських нігтів — вони були дивного блакитно-жовтого кольору, і в кожному з тих

нігтів він бачив вируючі галактики.

Будь ласочка, ти ж добрий, я відчуваю й вірю, що ти добрий, і я благаю тебе... будь ласочка, допоможи!

— ти й сам знаєш, що є лише Чудь, і твої друзі.

Будь ласка, ну будь ласочка...

синку, ти маєш стовпи пхати й штовхати, привидів бачити, всіх запевняти... це все, що я можу сказати тобі, коли ти залазиш у таке космологічне лайно, то мусиш викинути всі посібники й інструкції.

Він усвідомив, що голос Черепахи вже затихав. Він відлетів поза його досяжність, кулею мчав у темряву, що була глибше глибини. Голос Черепахи перекрикувало, заглушало раде торохкотіння Потвори, яка викинула його з реальності та затягнула в порожнечу — голос Воно, голос Павука.

— ну як тобі тут, подобається, Юний Друже? подобається? вже обожнюєш це місце? даси йому дев'яносто вісім зі ста, бо ритм класний і під нього кльово танцюється? вловлюєш його мигдаликами, жонглюєш ним? сподобався Черепаха, мій старий товариш? Я гадав, що той старий хер уже давно здох, і він міг би спробувати тобі допомогти, атож, міг, та, гадаєш, у нього б щось вийшло? гадаєш, йому це треба?

ні ні ні ні стовпи пхає ні він шт-шт-шт-штовх-хає ні

— перестань белькотіти! часу обмаль, тож давай побалакаємо, поки ще можна, розкажи мені про себе, Юний Друже... скажи мені, ти в захваті від цієї холодної темряви? тобі подобається наше мега-турне порожнечою, яка розкинулася тут, Назовні? та зажди, поки ми не вирвемося туди, де живу Я! почекай! почекай смертевогнів! глянеш на них і здурієш... та житимеш... і житимеш... і житимеш... у їхньому нутрі... у Мені...

Воно вибухнуло отруйним, пронизливим сміхом, і Білл усвідомив, що Його голос почав затихати та водночас розростатися — він немов віддалявся від того звуку... і занурювався в Нього. Так, саме це й відбувалося. Він гадав, що так і було. Бо хоча ці голоси були бездоганно синхронізовані, той, до якого він мчав, був цілком чужорідним і розмовляв складами, які не подужав би жоден мовний апарат. Йому подумалося, що то голос смертевогнів.

— ...часу обмаль, тож давай побалакаємо, поки ще можна.

Його людський голос згасав, наче бенгорські радіостанції, коли ти їдеш на схід. Його виповнив яскравий, палючий жах. Ще зовсім трохи, і він буде неспроможний розмовляти з Ним, неспроможний користуватися здоровим глуздом... і частково він розумів, що попри весь Його сміх, попри всі чужорідні веселощі, це було саме те, чого Воно прагнуло. Не просто пожбурити його в Свое справжнє лігво, а й розірвати ментальний зв'язок. Якщо спілкування припиниться, його буде вщент знищено. Вийти за межу комунікації означало позбавитися способу до порятунку, і він розумів це з власного досвіду — з того, як поводитися з ним батьки, коли помер Джордж. Цього навчила його їхня крижана байдужість.

Він полишав Його... і наближався до Нього. Однак віддалення було важливішим.

Якщо Воно б радше жерло діточок тут, радше затилювало б їх сюди, чи що ще Воно там збиралося зробити, чому в такому разі Воно не вихопило сюди їх усіх? Чому тільки його?

Тому що воно мало позбавити від нього свою Павучу сутність, ось чому. Воно-Павук та Воно, яке почвара називала смертевогнями, були пов'язані. Те, що жило тут, у п'їтмі, могло бути невразливим, коли Воно було тільки тут і більш ніде... та Воно було ще й на Землі, під Деррі, у фізичній подобі. І яким би огидним Воно не було, у Деррі воно мало фізичне тіло... а матеріальне тіло можна вбити.

Він летів крізь темряву, дедалі розганяючись. "Чому мені здається, що всі його балачки — це лише блеф та дебільні порожні жарти? Чому так? Невже це так?"

І він зрозумів, як... можливо.

"Є лише Чудь", — сказав Черепаха. А що, коли саме це й відбувалося? Що, коли вони справді вкусили один одного за язики, не фізично, а ментально? А що, як ритуал скінчиться, коли Воно пожбурить Білла в порожнечу ще далі, далеко-далеко, до Його віковичного, безтілесного єства? Тоді Воно вирве його з корінням, уб'є й водночас переможе.

— чудово, синку, молодець, та невдовзі буде вже запізно

Воно злякалося! Злякалося мене! Злякалося нас усіх!

...летів, він летів, і прямо попереду була стіна, він це відчував, відчував її в темряві, стіна на межі континууму, і по той бік чигала інша подоба — смертевогні...

— не говори зі мною, синку, і з собою теж — воно відриває тебе, вгризайся, кусай, якщо тобі не байдуже, якщо в тобі є мужність, якщо можеш вистояти... кусай, сину!

Білл вкусив — не по-справжньому, не зубами, а розумом.

Знизивши голос до басовитого гудіння, перетворив його на чужий голос (насправді то був голос його батька, хоча Білл до скону цього не дізнається — деякі таємниці так ніколи й не відкриваються, і, мабуть, це на краще), набрав повні легені повітря й загорлав: "СТОВПИ ПХАЄ ТА ШТОВХАЄ ПРИВИДІВ БАЧИТЬ ВСІХ ЗАПЕВНЯЄ А ЗАРАЗ ВІДПУСТИ МЕНЕ!"

Він почув, як Воно заверещало в його мозкові вередливим, роздратованим, розлюченим криком... та це був ще й наляканий, болючий крик. Воно не звикло, щоб Йому чинили наперекір, такого з Ним ніколи не траплялося, і дотепер Воно не підозрювало, що таке взагалі може бути.

Білл відчув, як Воно заборсалось — Воно вже не тягнуло, а відштовхувало, намагалось втекти.

СТОВПИ ПХАЄ ТА ШТОВХАЄ, Я СКАЗАВ!

ПРИПИНИ!

ПОВЕРНИ МЕНЕ! НЕГАЙНО! НАКАЗУЮ! ВИМАГАЮ!

Воно знову зарепетувало від ще дужчого болю — мабуть, через те, що хоча все Його довге існування завдавало болю іншим, жилося ним, саме Воно його ніколи насправді не відчувало й не мислило частиною Себе.

Воно все намагалось відштовхнути його, позбутися його, сліпо й уперто змагаючись

за перемогу, адже Воно завжди перемагало. Воно зміїлося й штовхало... та Білл відчув, що політ уповільнився, і в його голові зринув гротескний образ: Його вкритий живою слиною язик розтягнувся, немов гумова нитка, і ляскав, кривавив. Він побачив, як сам впинається зубами в кінчик того язика, і його зуби потроху вгрузали в отруйну плоть, а обличчя заливав конвульсивний іхор[781], тону в жаскому смороді, та однаково тримався, якимсь чином тримався, а Воно, засліплене болем та всеохопною люттю, щосили старалося не розірвати зв'язок, щоб Його язик не вислизнув із Біллового рота...

(Чудь, це Чудь, тримайся, будь хоробрим, вірним собі, тримайся заради брата, заради друзів; вір, вір в усе, у що колись вірив, вір, що, коли сказати поліцейському, що ти загубився, він прослідкує, аби ти дістався додому, що є Зубна фея, яка живе у велетенському блискучому замку, і Санта-Клаус на Північному полюсі, який майструє іграшки разом із роботящими ельфами, та й Капітан Міднайт може бути справжнім, так-так, він може існувати попри слова Карлтона Кларка, старшого брата Келвіна та Сіссі, який казав, що то були казочки для сисунців, вір, що батько з матір'ю знову тебе люблять, що можна бути хоробрим, а правильні слова зажди приходитимуть вчасно; не буде більше Невдах та переховування в дірці в землі, яку вони прозвали хаткою-клубом, не буде більше плачу в Джорджевій кімнаті, бо ти не зміг його врятувати й не знав, що так станеться, повір у себе, повір у жар того бажання)

Зненацька він засміявся в темряві — не від істерики, а від приголомшливо-радісного здивування.

— ОТ ЛАЙНО, Я В УСЕ ЦЕ ВІРЮ! — закричав Білл, і він не брехав: навіть у дванадцять років він помітив, що ці, здавалося б, дурнуваті речі справді виявлялися правдивими. Навколо нього спалахувало світло. Він виставив руки над головою. Задер голову, і зненацька його простромила могутня сила.

Він знову почув його лемент... і раптом його потягнули туди, звідки висмикнули. Білл тримав у голові образ своїх зубів, глибоко занурених у чудернацьку плоть Його язика, образ своїх щелеп, зціплених, наче в старій похмурій смерті. Він летів крізь чорноту, і його ноги гойдалися позаду, а шнурки вкритих брудною кіркою кросівок струменіли за ним, немов прапорці; вітер цієї порожнечі шумів у вухах.

Його протягнули повз Черепаху, і він побачив, що його голова знову сховалася в панцир; до нього долинув голос віковичної істоти — такий лункий та спотворений, наче той панцир був завглибшки з не одну вічність.

— непогано, синку, та Я б скінчив усе зараз; не дай Воно втекти, адже енергія має здатність розпорошуватись; що можна зробити в дванадцятирічному віці, можна вже ніколи не подужати

Голос Черепахи тихшав, тихшав, тихшав. А тоді лишилася сама стрімка темрява... Потім — отвір циклопічного тунелю... сморід віків та гниття... павутиння, що шмагало його обличчя, наче поїдені шовкові пасма в будинку з привидами... миготіли крихкі плити... перехрестя, наразі занурені в темряву, бо всі кулько-місяці зникли, і Воно кричало, кричало:

— відпусти відпусти відпусти я піду ніколи не повернусь відпусти відпустиТИ

БОЛЯЧЕ БОЛЯЧЕ БОЛЯЧЧЧЧЧЧЧЧЧ...

Стовпи пхає! — несамовито гукнув Білл на межі з маячною.

Попереду він бачив світло, та воно згасало, тріпотіло, наче вогники велетенських свічок, які вже майже догоріли... і на мить він побачив себе та своїх друзів: вони вишикувалися в лінію, і з одного боку він тримався за Едді, а з другого — за Річі. Він побачив власне обвисле тіло — голова відкинута назад, очі вирячені на Павука, який крутився й обертався, наче дервіш, і Його волохаті, голкасті лапи били по підлозі, а з жала скрапувала отрута.

Воно верещало в передсмертній агонії.

Білл у це справді повірив.

А тоді він хляпнувся у своє тіло з такою силою, наче бейсбольною рукавичкою піймали лайн-драйв[782], — його відірвало від Річі й Едді, кинуло на коліна, і він проїхався підлогою до самого павутиння. Він автоматично вхопився за одну сіру нитку, і його рука вмить заніміла, немов йому вкололи повний шприц новокаїну. Сама нитка була завтовшки з дріт на телефонному стовпі.

— Білле, не торкайся павутини! — загорлав Бен.

Білл хутко відсмикнув руку; на долоні, прямо під пальцями, не стало шкіри, і там одразу ж виступила кров. Він зіп'явся на ноги, не зводячи очей із Павука.

Воно зацокотіло геть, прямуючи до темряви, що розросталася в дальньому кутку зали — світло почало згасати. Після Нього на підлозі лишалися калюжі чорної крові: якимсь чином від їхньої сутички в Нього в дюжині, а то й сотні місць порвалися нутроші.

— Білле, павутина! — крикнув Майк. — Стережись!

Він позадкував, скинувши голову, — жмути павутини полинули вниз, і дві нитки впали на кам'яну підлогу по обидва боки від Білла, наче тіла м'ясистих білих змій. Вони одразу ж почали розповзатися, затікаючи в тріщини між плитами. Павутина розпадалася на шматки, і її пасма відривалися від стіни. Одне з тіл — замотане, як муха — шугонуло вниз і вдарилося в підлогу зі звуком згнилого грушкуватого гарбуза.

— Павук! — закричав Білл. — Де Воно?!

Він і досі чув у своїй голові Його болісне нявчання й пищання, і в нього майнула думка про те, що Воно побігло туди, куди хотіло затягнути Білла... аби сховатися, поки вони не підуть? Побігло вмирати? Чи просто втекти?

— Господи, вогники! — зойкнув Річі. — Вогники гаснуть! Біле, що відбувається? Де ти був? Ми гадали, що ти помер!

Та в одній збентеженій ділянці його мозку жевріла впевненість у тому, що це неправда: якби вони справді гадали, що він помер, то розбіглися б, кинулись би навтьоки, і Воно б легко половило б їх одного за одним. Та, мабуть, правдивішим було б сказати так: вони гадали, що Воно мертве, проте вірили, що Воно живе.

"Ми мусимо впевнитися! Якщо Воно помирає або повернулося туди, де знаходиться решта Його, то все гаразд. Та що, коли Його просто поранено? Що, коли Воно може одужати? Що..."

Наче скляний осколок, у його мозок увігнався крик Стена. У згасаючому світлі Білл побачив, як павутина впала на плече його друга. Та перш, ніж він добіг до Стена, Майк кинувся на меншого хлопчика, немов американський футболіст — він відштовхнув Стена, і той відірвався від павутиння, яке sprужинило назад зі шматком його теніски.

— Відійдіть! — закричав до них Бен. — Відійдіть від нього, воно все розсипається!

Він схопив Беверлі за руку й потягнув її за собою до дитячого розміру дверей, тим часом Стен став на ноги, ошелешено озирнувся, а тоді вчепився в Едді. Удвох, підтримуючи один одного, вони рушили за Беном із Беверлі. У тьмяному світлі вони скидалися на фантомів.

Павутиння над їхніми головами провисало, обвалювалося, втрачало свою страхітливую, симетрію. Тіла ліниво крутилися в повітрі, наче якісь висяки зі страшного сну. Схрещені нитки летіли вниз прогнилими перекладами якихось дивних, складних драбин — вони падали на кам'яну кладку, по-котячому сичали, розповзалися, розбігалися.

Майк Хенлон зигзагом біг між ними, як потім буде бігати на шкільних матчах, оминаючи гравців команди суперника — пригнувши голову, підпірнаючи та вихляючи з боку в бік. До нього приєднався Річі. Дивовижно, але Річі сміявся, хоча волосся на його голові стирчало, наче голки дикобраза. Світло тьмянішало, люмінесценція, що спіралями крутилася по стінах, згасала.

— Білле! — гукнув Майк. — Ну ж бо! Вшиваймося на хер!

— А коли Воно не здохло?! — прогорлав у відповідь Білл. — Ми маємо йти за Ним! Ми маємо впевнитися!

Частина павутиння обвисла парашутом і зірвалася вниз з огидним звуком, наче тріснула шкіра. Майк схопив Білла за руку й відсмикнув його геть. Спотикаючись, Білл відскочив саме вчасно: за мить на те місце впав жмут павутини.

— Йому кінець! — крикнув Едді, приєднавшись до них. Його очі горіли, наче в гарячці, перетворившись на два ліхтаря, а дихання в горлі свистіло, наче холодний зимовий вітер. Спадаючи, павутиння з шипінням розкреслило мережу шрамів на його гіпсовій пов'язці. — Я чув Його, Воно вмирало, бо так не стогнеш, якщо зібрався на сокс-хоп[783], Воно вмирало, я впевнений!

З темряви вигулькнув Річі, схопив Білла й скрутив його в обіймах. Він ляскав його по спині, наче знаходився під кайфом.

— Я також Його чув — Воно здихало, Великий Білле! Йому срака! А ти не затинався! Анітрішки! Як це ти так? Як, у біса?..

У Білла плуталися думки. Втома обважувала його, чіпляючись важкими незграбними руками. Він не пам'ятав, щоб колись був таким виснаженим... та в голові він чув тягучий, мало не тужливий голос Черепахи: "Я б скінчив усе зараз; не дай Йому втекти... що можна зробити в дванадцятирічному віці, можна вже ніколи не подужати".

— Однак ми маємо пересвідчитися в цьому...

Тіні витягували щупальця та перепліталися, і темрява згущувалася. Проте, перш ніж вона повністю задушила світло, йому здалося, що він побачив той самий пекельний

сумнів на обличчі Беверлі... і в Стенових очах. Згасли рештки слабкої люмінесценції, та вони досі чули, як стуко-дриго-шепотіло Його страхітливе павутиння в пітьмі, розпадаючись на шматки.

3

БІЛЛ У ПОРОЖНЕЧІ / ЛІГВО

— і знов ти тут, Малюче! а куди поділося твоє волосся? ти лисий, наче більярдна куля! як сумно! та й сумно, як швидко спливає людський час! кожне життя — короткий памфлет, написаний ідіотом! раз-два й тю-тю!

Мене й досі звуть Білл Денбро. Ти вбило мого брата, вбило Стена Боса Юріса, намагалося вбити Майка. Тож я ось що тобі скажу: цього разу я не зупинюся, поки роботу не буде зроблено.

— Черепаха був тупим, аби брехати, він сказав тобі правду, Малюче... деякі можливості випадають лише раз, і ти справді скривдив мене... заскочив Мене зненацька, та більше так не вийде. Бо це Я прикликав тебе. Я.

Атож, прикликав, та то був не лише Твій поклик.

— Черепаха, твій друзяка... він помер кілька років тому. старий ідіот наригав усередині панцира й захлинувся галактикою — чи то одною, чи то двома, дуже сумно, правда ж? та й досить чудернацько, аби посісти почесне місце в книжках Ріплі "Вір чи не вір" — ось що я думаю; сталося це приблизно тоді, як у тебе трапилася та творча криза — певне, ти теж це відчув, Малюче.

І в це я також не вірю.

— о, повіриш... от побачиш, цього разу, Малюче, я покажу тобі геть усе, включаючи смертевогні.

Він відчув, як підвищився, задзижчав, загуркотів Його голос, і нарешті Білл зрозумів усю глибину люті Воно і злякався.

Він сягнув по язик свідомості Воно, напружився, відчайдушно намагаючись оживити дитячу віру, водночас розуміючи смертельну правду Його слів — минулого разу Воно було невідгодуване. Однак наразі... ну, навіть якщо їх прикликав не тільки Павук, Воно чекало на них.

Та все ж...

Він відчув, як бринів його власний кришталево-чистий гнів, і втупився в очі потвори. Подумки він намацав Його старі шрами, розуміючи, як сильно Його було поранено в минулому, що Йому й досі боліло.

І коли Воно висмикнуло його свідомість з тіла та пожбурило її у порожнечу, Білл сконцентрував усе своє єство на тому, аби схопити Його язик... і промахнувся.

4

РІЧІ

Інші четверо паралізовано спостерігали. Все відбувається так, як минулого разу, та лише спочатку. Павук, який, здавалося, от-от схопить Білла й проковтне його, раптом завмер. Погляд Білла зафіксувався на Його рубінових очах. З'явилося відчуття контакту... зв'язку поза їхнім розумінням. Та явно тривала битва, вольова боротьба.

А тоді Річі зиркнув угору на нове павутиння і помітив першу відмінність.

Там були тіла: деякі наполовину з'їдені й наполовину зогнілі — точно так само, як колись... Але вище, в кутку, висіло ще одне тіло, і Річі був певен, що воно й досі свіже, і, можливо, досі живе. Беверлі не подивилася вгору — вона прикипіла очима до Білла та Павука — одначе, попри весь жах, Річі побачив схожість між нею та жінкою в павутинні. Її волосся було довгим та рудим. Очі відкриті, та скляні й нерухомі. З куточка рота й до підборіддя спускалася цівка слини. Вона кріпилася до одного з головних кабелів сітки, звисаючи на шовковій припоні, яка обплутувала її під руками й на попереку — жінка схилилася, немов збиралася уклонитись. Її руки та босі ноги вільно звисали донизу.

Біля підніжжя павутини Річі побачив скорчене тіло чоловіка, якого він ніколи не зустрічав... Та його мозок мало не підсвідомо вловив певну схожість з дорослою версією сумнозвісного Генрі Баверза. У незнайомця були закривавлені очі, а навколо рота й на підборідді в нього запеклась темно-червона піна. Він...

А тоді почувся крик Беверлі:

— Щось не те! Щось пішло не так, зробіть щось, заради Бога, ЗРОБІТЬ щось!..

Річі метнув погляд на Білла з Павуком... і відчув/почув страхітливий регіт. Біллове обличчя дивовижним чином розтягнулося. Шкіра стала землистою, пергаментною та блискучою, немов у старого діда. Очі закотилися, перетворившись на самі більма.

Де ж ти, Білле?

На його очах у Білла з носа бризнула кривава піна. Губи в Денбро смикалися, він намагався закричати... і Павук знову почав наступати. Воно оберталося, оголюючи жало.

Воно збирається вбити його... вбити його тіло... поки його розум десь в іншому місці. Воно хоче назавжди замкнути його там. Воно перемагає... Білле, де ти? Заради Бога, де ти?

І звідкись, з якоїсь неймовірної далини, долинув слабкий Біллів крик... і слова, хоча й безглузді, були виразними й сповнені м'ясного

(Черепаша мертвий о Господи Черепаша справді помер)
розпачу.

Беверлі знову завищала й закрила вуха руками, немов для того, щоб не чути того згасаючого голосу. Павук звів жало, і Річі кинувся до нього з посмішкою, що розповзалася його обличчям, та закричав своїм найкращим Голосом Ірландського Копа:

— Куди, куди, моя фойна краля?! Шо се ти в біса коїш?! Припини це лойно, а то схойплю за спідницю й відхльостаю по сраці!

Павук обірвав сміх, і Річі відчув, як у Його голові почало здійснюватися злісне, болюче виття. "Поранив Його! — тріумфально подумав він. — Поранив Його, як вам таке, скривдив Його, і знаєте, що? Я ЗЛОВИВ ЙОГО ЯЗИК! ГАДАЮ, ЯКИМСЬ ЧИНОМ БІЛЛ ЙОГО ВИПУСТИВ, ТА ПОКИ ВОНО ДИВИЛОСЯ В ІНШІЙ БІК, Я ЗЛО..."

Воно заверещало на Річі — крики завирували в його мозкові, наче рій оскаженілих

бджіл, — і наступної миті його вибило з тіла й шпурнуло в п'ятьму; він почав усвідомлювати, що Воно намагалося стріпнути його. І в Нього справді непогано виходило. Річі затопив жах, та його вмент замінило відчуття космічної абсурдності. Він згадав, як Беверлі показувала прийоми з його дунканівським "йо-йо": як змусити його "заснути", "поводити собачку", крутнути "навколосвітню подорож". А тепер лиш погляньте на нього! Річі, Людина-Йо-Йо, з язиком Воно замість нитки. Ось він, теж крутить фокуси, та цей звався не "поводити собачку", а "поводити Павука", і якщо це не кумедно, то у вас немає почуття гумору!

Річі зареготав. Звісно, нечемно сміятися з повним ротом, та хто тут, назовні, читав міс Менерз?[784]

Від цієї думки він ще більше розвеселився й сильніше стиснув щелепи.

Павук заверещав і розлючено затрусив його, виючи з гніву, що Його знову захопили зненацька, — Воно вважало, що Йому спроможний протистояти лише письменник, а тоді, коли Воно очікувало цього найменше, Його зловив цей чоловік, який реготав, наче навіжений хлопчисько.

Річі почув, що зісковзує.

Почекати секунда, сеньйор-рито, ви тута зібрався разом, і я не продати тобі лотерейного білета, бо всі вигравати, багатий ставати, клястися на мамця звати.

Він почув, як зуби знову вгрузли в Його м'ясо, цього разу сильніше. І Річі прохромило болем, коли Воно вчепилося іклами в його язык. Та що б там не було, йому й досі було смішно. Навіть у цій чорноті, пожбурений слідом за Біллом, ледь тримаючись за языка потвори, яку й словами не описати, за той єдиний його зв'язок із власним світом, попри біль від Його отруйного укусу, що затьмарював його мозок червоним туманом, йому однаково було збіса смішно. "Зацініть, чуваки: диск-жокеї вміють літати!"

Ще й як уміють.

Річі перебував у непроникній п'ятьмі (він навіть не здогадувався, що така чорна п'ятьма взагалі може десь існувати), летів зі швидкістю, яка здавалася йому мало не швидкістю світла, і його трусили, як тер'єр — щура. Він відчув щось попереду, присутність якогось колосального трупа. Це той Черепаха, про якого заводилося слабке Біллове голосіння? Певне, що так. Це був спорожнілий панцир, мертва шкаралупа. А тоді він проминув її, поринувши глибше в темряву.

"Оце так газуємо", — подумав він, і його знову кинуло в сміх.

Білле! Білле, ти мене чуєш?

— його нема, він у смертевогнях, відпусти! ВІДПУСТИ!

(Річі?)

Неймовірно далеко, неймовірно глибоко в чорноті.

Білле! Білле! я тут! хапайся! хапайся заради Бога!

— він помер, ви всі мертві, ви застарі, хіба ти не розумієш? а тепер ВІДПУСТИ!

Агов, курво, ніколи не пізно вжарити рок-н-рол!

— ВІДПУСТИ!

Віднеси мене до нього, і я ще подумаю.

Річі!

Ближче, дякувати Богу, він уже ближче...

Я йду, Великий Білле! Річі поспішає на допомогу! Врятую твою стару тріснуту дупу! За мною висить боржок ще з того дня на Нейболт-стрит, пам'ятаєш?

— відпусти-И!!!

Тепер Йому було дуже боляче, і Річі зрозумів, що Воно зовсім не очікувало його нападу, адже вірило, що лише Білл може з ним битися. То й добре. Хай казиться. Річі не збирався з Ним вовтузитись: він не знав, чи можна Його взагалі прикінчити. А от Білла точно можна, і Річі відчував, що в Білла було обмаль часу, зовсім обмаль. Білл наближався до якоїсь величезної та бридкої несподіванки. До чогось, про що взагалі краще не думати.

Річі, ні! Повернись! Це кінець всього сущого! Це смертевогні!

Певне, це те, що вмикаєш опівночі, як їдеш собі катафалком, сеньйор-ре... то є ти, моє миле дитятко? посміхнися, щоб я тебе вгледів!

І зненацька Білл був там, шурхотів темрявою

(по праву руку? по ліву? тут не було напрямку)

з того чи іншого боку. А трохи за ним Річі побачив/відчув, як щось хутко суне до них, і сміх заляк у його горлянці. То був бар'єр дивної форми поза законами геометрії, і людський розум не міг її зрозуміти. Натомість він розшифрував її, як зумів, — так само, як показав Його форму у вигляді Павука — і Річі побачив сіру стіну з титанічних скам'янілих кілків. Ці кілки безкінечно тягнулися вгору та вниз, наче пруття клітки. З-поміж них виривалося тьмяне світло. Воно сяяло та рухалося, всміхалося та шкірилося. Світло було живим.

(смертевогні)

Ба навіть більше, ніж живим: воно було сповнене сили — магнетизму, гравітації та, мабуть, ще чогось. Річі підкинуло, смикнуло вниз, закрутило й потягнуло. Здавалося, немов він потрапив у камеру велетенського колеса. Він відчував, як голодне світло пожадливо ковзає його обличчям і що воно... думало.

Це Воно, це Воно, Його решта.

— відпусти, ти обіцяв мене ВІДПУСТИТИ!

Знаю, моє миле дитятко, та іноді я брешу — моя мамця лупцює мене за таке, але татусь давно махнув рукою.

Він відчув, як Білл полетів до одної з прогалин у стіні, відчув, як до нього потягнулися лихі пальці світла, і, сконцентрувавши всі сили в останньому зусиллі, сягнув по друга.

Біллі! Руку! Дай руку! РУКУ, ТРЯСЦЯ ТВОЇЙ МАТЕРІ, ДАЙ РУКУ!

Білл вистромив до нього руку, пальці стискалися й розтискалися, а живий вогонь повзав та крутився на Одриній обручці, розмальовуючи її арабесками та рунічними візерунками: колеса, півмісяці, зірки, свастики, з'єднані кола, що зросталися в ланцюги. Біллове обличчя, наче татуюванням, так само заплямувало світлом. Річі

протягнув руку, з усіх сил потягнув її до друга, у той час як у його вухах кричало, торохкотіло й рюмсало Воно.

(не зловив, о любий Боже, я його не зловив, він зараз проскочить туди)

А тоді пальці Білла зімкнулися на руці Річі й він стиснув її в кулак. Ноги Білла прослизнули в шпарину між тими скрижаними стовбурами, і на одну божевільну мить Річі усвідомив, що бачить у них усі кістки, вени й капіляри — скидалось на те, наче Білл наполовину заліз до пащі найпотужнішого у світі рентгенівського апарата. Річі відчув, як м'язи на його руці розтягнулися, немов іриска, відчув, як заскрипів, застогнав плечовий суглоб, протестуючи проти зростаючого нелюдського навантаження.

Він зібрав докупи всі сили й закричав: "Витягуй нас! Витягуй нас назад, бо я тебе вб'ю! Я... я до смерті заб'ю тебе Голосами!"

Павук знову завищав, і зненацька Річі відчув, як усім його тілом потужно хвицнули, немов батогом. Його рука перетворилася на суцільну, розпечену до білого агонію. Біллова рука почала висковзати з його хватки.

— Великий Білле, тримайся!

— Тримаюся, Річі! Тримаюся!

"І не відпускай, — похмуро подумав Річі, — бо щось мені підказує, що тут можна пройти більйон миль та так і не знайти довбаной параші."

Вони зі свистом мчалися назад, а божевільне світло згасало, поки де перетворилося на смужку з сяючих цяток, а потім зовсім зникло. Вони розривали темряву, наче торпеди: Річі стискав зубами Його язика, а болючою рукою тримав Білла. А ось і Черепаха, та не встигнув Річі й оком кліпнути, як він зник.

Річі відчув, що вони наближаються до того, що видавалося їм реальним світом (проте він вважав, що вже ніколи не подумає про нього, як про дійсно "реальний" світ, бо бачитиме його лише як хитру парусинову декорацію, що приховує сплетіння натяжних тросів... тросів, подібних до ниток у павутинні). "Та з нами все буде гаразд, — думав він. — Ми повернемося. Ми..."

Ними знову замолотило: Воно хвицало, ляскало, махало ними туди-сюди, намагаючись все одно струсити їх та полишити Назовні. І Річі відчув, що його хватка зісковзує. Він почув Його горлове переможне гарчання й зосередив усе своє єство на тому, щоб утриматися... та однаково сповзав. Він перелякано стиснув щелепи, але Його язик втрачав щільність, танув, немов перетворюючись на летючу осінню павутину.

— Поможіть! — загорлав Річі. — Я зараз впаду! Поможіть! Хто-небудь, допоможіть нам!

5

ЕДДІ

Едді ледь усвідомлював, що відбувається: якимсь чином він це відчував, бачив, та наче крізь тонку тканину. Десь там Річі з Біллом намагалися повернутись. Їхні тіла знаходилися тут, та все інше — їхні сутності — були десь далеко.

Він бачив, як Павук наставив на Білла жало, збираючись проштрикнути його, а тоді

Річі кинувся вперед, волаючи на Нього тим своїм дурнуватим Голосом Ірландського Копи... та Річі так відточив свою майстерність, що тепер його Голос звучав точнісінько, як колись говорив містер Нелл.

Павук повернувся до Річі, і Едді побачив, як моторошні червоні очі Воно вилізли з орбіт. Річі знову закричав, цього разу Голосом Панчо Ванільї, і Едді відчув, як Павук зарепетував од болю. Бен хрипко зойкнув, коли його шкіра тріснула на місці старого шраму. Бризнула цівка чорного, як неочищена нафта, іхору. Річі почав казати ще щось... а тоді його голос почав зменшуватись, згасати, як затихає спів під кінець поп-пісні. Його голова задерлася, очі з'єдналися з його поглядом. Павук знову затих.

Хвилини спливали, та Едді навіть уявлення не мав, скільки часу пройшло. Річі з Павуком витріщалися один на одного. Едді відчував їхній зв'язок, відчував, як десь далеко точиться розмова та вирують емоції. Він не міг розібрати слів, та ловив тональність подій у кольорах та відтінках.

Білл непритомно лежав на підлозі зі змарнілим блідим обличчям та заплющеними очима; з носа й вух бігла кров, пальці ледь посіпувались.

У Павука з чотирьох чи п'яти місць юшила кров, Воно знов було сильно поранене, та все одно лишалося страхотливо живучим. "Чому ми просто стовбичимо? — думав Едді. — Ми могли б добряче зашкодити Воно, поки Воно зосереджене на Річі! Заради Бога, чому ніхто не ворухнеться?"

Він відчув дикий тріумф, і це відчуття було виразнішим, чіткішим. Ближчим. "Вони повертаються! — хотілося йому крикнути, та в роті було надто сухо, а в горлі — надто вузько. — Вони повертаються!"

Голова Річі почала повільно хитатися з боку в бік. Під одягом його тіло немов пішло хвилями. Окуляри на хвильку зависли на кінчику носа... а тоді злетіли й розбилися об кам'яну підлогу.

Павук поворушився, його шпичасті лапи сухо зацокотіли по підлозі. Едді почув, як Воно лячно, переможно закричало, а в наступну мить у його голову вдерся чіткий голос Річі:

(поможіть! я зараз упаду! хто-небудь, допоможіть нам!)

Едді зірвався з місця, на ходу здоровою рукою вихопивши з кишені інгалятор, викрививши губи в страшній гримасі, а його подих боляче виривався з горла крізь шпарину, яка здавалася завширшки з вічко голки. Наче галюцинація, перед ним витанцьовувало заплакане обличчя матері.

— Едді, не наближайся до тої Гидоти! Не підходь до Нього! Від такого паскудства можна захворіти на рак! — рюмсала вона.

— Ма, стули пельку! — пронизливо, пискляво закричав Едді — то було все, що лишилося від його голосу.

Голова Павука повернулася на звук, відірвавши погляд від Річі.

— На! — завив Едді згасаючим голосом. — На, покуштуй!

Він стрибнув на Нього, водночас натиснувши на клапан інгалятора, і на мить до нього повернулася вся дитяча віра в ліки — в дитячі ліки, які могли вирішити геть усе,

які могли поліпшити його самопочуття, якщо над ним познущалися старші хлопці, або коли юрба збивала його з ніг після останнього дзвоника в школі, або коли йому доводилося сидіти на межі порожньої автостоянки біля автобази братів Трекерів, бо мати не дозволяла йому гратися в бейсбол. То були хороші ліки, сильні ліки, тож Едді стрибнув до морди Павука, і, зачувши його жовтий гнилий сморід, приголомшений його потужною люттю та невблаганною рішучістю всіх їх знищити, він стрельнув з інгалятора в одне Його рубінове око.

Він відчув/почув Його лемент — цього разу не від люті, лише від болю, від жаскої, волаючої агонії. Він побачив, як суспензія осіла на криваво-червоній кулі; побачив, як крапельки біліють та занурюються в склеру, наче карболова кислота; побачив, як Його здоровенне око починає розповзатися, наче кривавий яєчний жовток, і текти бридким струмком живої крові, іхору та гною з личинками мух.

— Повертайся назад, Білле! — прокричав він залишками голосу, а тоді вдарив Його, і відчув, як його обпік млосний жар Воно, і жахлива мокра теплота підказала Едді, що його здорова рука просковзнула в Павучу пащу.

Він знову натиснув на спуск, цього разу стрельнувши ліками просто в Його горло, просто в його гнилий, злий, смердючий стравохід, а тоді спалахнув раптовий біль, наче опустився важелезний ніж: то Воно зімкнуло щелепи й відтяло йому руку мало не під самісіньке плече.

Едді впав на підлогу. З нерівного обрубка бризкала кров. Краєм ока він бачив, що Білл зводиться на тремкі ноги, що Річі йшов до нього, гойдаючись та спотикаючись, як п'яниця на ранок після бурхливої ночі.

— едсе...

Десь далеко. Не має значення. Він відчував, як усе витікає з нього разом із життєдайною кров'ю... уся лють, увесь біль, увесь страх, уся бентежність та страждання. Він здогадався, що вмирає, проте він почувався так... о Господи, так ясно, так прозоро, наче він був швидкою, яку начисто вимили, і тепер вона пропускає всеньке світло неочікуваного світанку — таке яскраве та величне, що можна було й злякатися; о Господи, світло, бездоганно раціональне світло, яке просто зараз очищує горизонт від темряви — щосекунди вже в іншому місці.

— едсе о боже білле бене хто-небудь йому відтяло руку, його...

Він поглянув на Беверлі та побачив, що вона плаче. Вона ледве підняла його однією рукою, і сльози котилися її щокими; він помітив, що вона зняла блузку й намагалася зупинити кров і кричала по допомогу. А тоді він поглянув на Річі й облизнув губи. Згасав, він згасав. Ставав яснішим, прозорішим, спустошувався, з нього витікали всі нечистоти, і він очищувався, аби всередину могло потрапити більше світла. Якби в нього було трохи більше часу, він би їм все розказав про це, розповів мораль власної байки: "Це непогано, — почав би він. — Це зовсім непогано". Та спершу Едді мав сказати дещо інше.

— Річі... — прошепотів він.

— Що? — Річі став навколішки і з відчаєм дивився на нього.

— Не клич мене Едсом, — сказав він і всміхнувся. Він повільно звів руку й торкнувся щоки Річі. Той плакав. — Ти ж знаєш, що я... я...

Едді заплющив очі й замислився, як докінчити фразу, і поки він думав над цим, він помер.

6

ДЕРРІ / 7:00-9:00 РАНКУ

До 7:00 вітер у Деррі розігнався до тридцяти семи миль на годину, а деякі пориви сягали швидкості сорока семи миль. Гаррі Брукс, синоптик з "Національної Погодної Служби", чия філія розташовувалась у Бенгорському міжнародному аеропорті, занепокоєно подзвонив до головного офісу "НПС" в Огасті. Він повідомив, що вітри, які дули з заходу, закручувались у дивне півколо, якого він раніше ніколи не бачив... на його думку, це більше скидалося на дивний різновид місцевого урагану з осередком в окрузі Деррі. О 7:10 головні радіостанції Бенгору передають перші штормові попередження. Вибух електричного трансформатора біля автобази Трекерів позбавив світла всі вулиці біля Пустовища з боку Канзас-стрит. О 7:17 зі страшним тріском упав старий-престарий клен, який ріс у Пустовищі з боку Старого Відрогу, — він зрівняв із землею крамницю "Нічна сова", що стояла на перетині Меріт-стрит та Кейп-авеню. Старого міського мецената на ім'я Реймонд Фоґарті вбило, коли на нього впав півний холодильник. Це був той самий Реймонд Фоґарті, який, виконуючи обов'язок священика Першої методистської церкви міста Деррі, головував на похороні Джорджа Денбро в жовтні 1957 року. Клен зірвав достатньо дротів, щоб відрубати електрику і в Старому Відрозі, і в дещо моднішій забудові Шербьорн Вудс, що розрослася одразу за ним. Годинник на вежі Баптистської церкви Благодаті Господньої не пробив ні о шостій, ні о сьомій. О 7:20, три хвилини після того, як завалився клен у Старому Відрозі, та приблизно за годину й п'ятнадцять хвилин після вибуху в цьому районі всіх туалетів та дренажних труб, годинник пробив тринадцять разів. Хвилину по тому в шпиль ударила блакитно-біла блискавиця. Гізер Ліббі, дружина священика, саме визирнула з кухонного вікна прицерковного будиночка, і пізніше вона розповідала, що башта "підірвалася, немов динамітом начинена". На вулицю посипалися побілені дошки, уламки балок та швейцарські пружини й коліщата. Шпичасті залишки башти загорілися та швидко згасли під дощем, який уже перетворився на справжню тропічну зливу. Вулиці, що спускалися до торговельного кварталу в центрі міста, перетворилися на запінені річки. Течія Каналу під Головною вулицею супроводжувалася рівномірним тремким ревінням, і люди занепокоєно зирали одне на одного. О 7:25, коли по всьому Деррі ще розходилася луна від вибуху башти на церкві Благодаті, прибиральник, який щоранку (окрім неділі) ходив вичищати ванни та басейни в "Спа Воллі", побачив таке, що загорлав і вибіг на вулицю. Цей чоловік, який пиячив з першого семестру в Мейнському університеті впродовж останніх дванадцяти років, заробляв самі копійки — ясна річ, його справжньою платнею був цілковитий, ніким не обмежуваний доступ до залишків пива, що лишилися в кегах під шинквасом з попереднього вечора. Річі Тозієр міг пам'ятати його — це був Вінсент Карузо Талієндо, краще відомий своїм

п'ятикласним ровесникам як Віскряк Таліендо. Коли він мив підлогу того апокаліптичного ранку в Деррі, поступово наближаючись до бару, Вінсент побачив, як усі сім важелів на пивних кранах — три "Бада", два "Наррагансетти", один "Шлітц" (більш відомий осоловілим завсідникам "Спа Воллі" як "Шпіхва") та один "Міллер" — нахилилися, немов їх опустили сім невидимих рук. Пиво побігло з них струмками золотаво-білої піни. Вінсент кинувся до них, загадуючись не про привидів чи фантомів, а про те, що до каналізації втікають його ранкові дивіденди. Наступної миті він вибалушив очі й різко загальмував, і з його горлянки вирвалося нажахане виття та луною прокотилося в порожній, засмердженій пивом печері, якою насправді був "Спа Воллі": пиво поступилося потокам артеріальної крові. Вона вирувала в мініатюрних хромованих риштаках, виповнила їх і заструменіла стільницею. Наразі з кранів почали вириватися жмутки волосся й плоті. Віскряк Таліендо зачаровано витріщався на це диво, не в змозі знайти в собі сили бодай для ще одного крику. А тоді глухо гупнуло: то під стільницею вибухнув один із пивних кегів. Під шинквасом розчахнулися всі буфетні дверцята. З них, наче фінальний штрих магічного фокусу, почав розповзатися зеленавий дим. Віскряк побачив удосталь. Горлаючи, він вискочив на вулицю, яка зараз уже перетворилася на мілку річечку. Він гепнувся на дулу, підхопився й перелякано озирнувся на бар. Одне з вікон бару вибухнуло зі звуком, наче хтось випустив кулеметну чергу. Скло засвістило навколо голови Вінсента. За хвилику висадилося друге вікно. І знову якимсь дивом його не поранило... та цієї миті йому раптово спало на думку, що саме час навідатися до сестри в Істпорт. Не гаючись, він рушив туди, і з його подорожі до кінця Деррі та поза його межі можна було б скласти справжню сагу... та досить буде зауважити, що він таки вибрався з міста. Іншим не так пощастило. Елоїс Нелл, якому нещодавно виповнилося сімдесят сім років, сидів у вітальні разом із дружиною і дивився, як Деррі шмагає буря. О 7:23 в нього стався фатальний інсульт. За тиждень по тому його дружина розповідатиме брату, що Елоїс впустив на підлогу чашку з кавою, виструнчився, вибалушивши навіжені очі, і проволав: "Куди, куди, моя фойна краля?! Шо се ти в біса коїш?! Припини се лойно, а то схойплю за спідни!.." А тоді він заточився та випав із крісла, розчавивши чашку. Морін Нелл, яка чудово знала, що за останні три роки його цокотун зробився дуже вередливим, одразу второпала, що йому кінець, і, ослабивши йому комір, побігла дзвонити отцю МакДавеллу. Та телефон не працював. З нього долинав лише дивний звук, наче вила поліцейська сирена. Тож, попри здогад, що їй доведеться звітувати перед святим апостолом Петром, який, скоріш за все, розцінить її дії як богохульство, вона сама прочитала посмертну молитву. Вона сказала братові, що була певна — навіть якщо апостол Петро засудить її дії, Господь усе зрозуміє. Елоїс був хорошою людиною і гарним чоловіком, а коли й випивав, це просто давалося взнаки його ірландське коріння. О 7:49 низка вибухів струсила Деррійський торговий центр, який стояв на місці, де колись була ливарня Кіченера. Ніхто не постраждав: торговий центр відчинявся лише о 10:00, а команда з п'яти прибиральників мала з'явитися там не раніше за 8:00 (а в таку неgodу вони однаково навряд чи прийшли б). Пізніше група

слідчих спростувала здогад про саботаж. Вони неохоче дійшли висновку, що, мабуть, це спричинила вода, що просочилася до електричної мережі торгового центру. Та хай там що, а ще дуже довго ніхто не ходитиме на шопінг до Деррійського торгового центру. Один вибух повністю знищив "Ювелірну крамницю Зейла". Діамантові каблучки, іменні браслети, намисто з перлів, таці з обручками та електронні годинники "Сейко" градом розлетілися повсюди. Через увесь східний прохід пролетів музичний автомат; він приземлився у фонтан біля "У Дж. К. Пенні"[785], де трохи поспівав булькотливу версію "Любовної історії" і врешті замовк. Той самий вибух проломив двері сусіднього "Баскін Роббінса"[786], перетворивши тридцять один різновид морозива на крижаний суп, який побіг підлогою паруючими патьоками. Вибух струсив "Сірз"[787] та відірвав шматок даху, і прудкий вітер підхопив і поніс його, наче повітряного змія; він упав за сто ярдів звідти після того, як пролетів крізь силосну вежу фермера на ім'я Brent Кілгаллон. Шістнадцятирічний син Кілгаллона вискочив на вулицю з материним "Кодаком" і сфотографував цю чудасію. "Національний дослідник"[788] купив світлину за шістдесят доларів, які хлопчик витратив на пару нових шин для свого мотоцикла марки "Ямаха". Утретє вибухнуло в "Промазав або влучив", і на затоплений паркінг полетіли палаючі спідниці, джинси та спідня білизна. Останній вибух випатрав "Деррійський фермерський трест", наче зотлілу коробку з петардами. Також зірвало шматок даху з банку. Сигналізація зайшлася пронизливим ревінням, яке не вщухало протягом чотирьох годин, коли врешті заклинило автономну мережу банківської охоронної системи. Договори позик, банківське приладдя, депозитні сертифікати, касові чеки та папери фінансових менеджерів злинули в небо, і вітер розвіяв їх. І гроші: в основному десятки та двадцятки з щедрою добавкою з п'ятирок та дещицею п'ятдесяток і соток. Зі слів працівників банку, там було понад 75 000 доларів... Потім, після масової перестановки в структурі банківського управління (та після вливання грошей від "ФКСВП"[789]) деякі службовці зізнаються — ясна річ, суто неофіційно, — що та сума перевищувала 200 000 доларів. Жінка в Гейвені на ім'я Ребекка Полсон знайшла п'ятдесятидоларову банкноту на дверному килимку біля кухонних дверей, ще дві двадцятки лежали в шпаківні, і одна стодоларова купюра прилипла до дуба на задньому подвір'ї. Завдяки цьому вони з чоловіком зробили дві додаткові виплати за свій "Скі-Ду"[790]. Містер Гейл, лікар на пенсії, який прожив на Західному Бродвеї близько п'ятдесяти років, загинув о 8:00. Містер Гейл любив вихвалитися тим, що впродовж останніх двадцяти п'яти років з тих п'ятдесяти, він щодня проходив дві милі: він вирушав зі свого дому на Західному Бродвеї, оминав Деррі-парк, початкову школу, і повертався назад. Ніщо не могло його зупинити — ні мжичка, ні дощ, ні град, ні виття північних вітрів, ні мінусова температура. 31 травня він вийшов із дому попри застережне бубоніння домогосподарки. Свою останню репліку в цьому світі він кинув через плече, коли саме виходив через парадні двері, натягуючи капелюха до самих вух: "Гільдо, не будь такою дурепою. Скільки там того дощу. От бачила б ти, що коїлося в 57-му! Ото була злива!" Коли містер Гейл завернув назад на Західний Бродвей, кришка каналізаційного люка навпроти будинку Мюллерів раптом злетіла в повітря, наче

боєголовка "Редстоун"[791]. Вона так швидко й акуратно знесла голову доброму лікареві, що він спершу пройшов ще три кроки, а потім повалився на хідник.

А вітер продовжував розганятися.

7

ПІД МІСТОМ / 4:15 ПІСЛЯ ОБІДУ

Едді проводив їх темними тунелями з годину, можливо, й півтори, поки не зізнався (голос у нього був скоріше спантеличений, аніж наляканий), що вперше в житті він заблукав.

Вони й досі чули глухе ревіння води в трубах, та акустика в усіх цих тунелях була такою спотвореною, що неможливо було сказати, звідки воно долинало — спереду, ззаду, зліва, справа, зверху чи знизу. Сірники скінчилися. Вони загубилися в темряві.

Білл був наляканий... і досить сильно. Подумки він постійно повертався до розмови зі своїм батьком. "Дев'ять фунтів каналізаційних схем просто кудись зникли... Та до чого я веду: ніхто не знає, куди ведуть усі ті кляті труби з тунелями, або нащо вони взагалі треба. Поки вони працюють — усім байдуже. А коли щось не так, у водопостачальної служби завжди є три-чотири цапи-відбувайла, яким доведеться з'ясовувати, який насос накрився, або ж яка труба забилася... Там темно, там смердить, а ще там повно щурів. Цього цілком досить, аби туди не влізати, та найгірше те, що там можна згубитися. І таке вже траплялося".

"Траплялося. Траплялося. Таке вже траплялося..."

Звісно. Наприклад, по дорозі до Його лігва вони бачили ту купу кісток з гумованим ганчір'ям.

Білл відчув, як у голову постукала паніка, та він грюкнув перед нею дверима. Вона позадувала, але вельми неохоче. Він усе одно чув її присутність: вона борсалася, зміїлася, наче жива істота, намагаючись прокрастись до його думок. До неї додалося настирливе питання, на яке в нього не було відповіді: убили вони Його чи ні? Річі сказав "так", Майк сказав "так", Едді теж погодився. Та йому не сподобався наляканий, невпевнений вираз, що він побачив на обличчі в Беверлі чи Стена, коли світло почало згасати, і вони почали виповзати з маленьких дверей, втікаючи від павутини, що з шелестом падала вниз.

— То що нам тепер робити? — спитав Стен.

Білл почув у його тремкому голосі наляканого маленького хлопчика, і він знав, що питання адресовано саме йому.

— Ага, — озвався Бен. — Що? Бляха, от якби в нас був ліхтар... та бодай свіч... свічка.

Біллові здалося, що в останніх трьох крапках він почув придушений хлип. Це налякало його більше, ніж будь-що. Бена приголомшила б звістка про те, що Білл вважав товстуна відважним та винахідливим, врівноваженішим од Річі та менш схильним до раптової істерики, ніж Стен. Якщо Бенова мужність збиралася от-от луснути, вони й справді потрапили в серйозну халепу. І думки в Білла крутилися не навколо скелета того чоловіка з водоканалу — натомість він думав про те, як Том

Сойєр та Беккі Тетчер заблукали в печері МакДугала. Він відштовхував цю думку, та вона нишком поверталася. Знову й знову.

Його турбувало ще дещо, та ця ідея була надто масштабна й розмита для його втомленого хлопчачого мозку. Можливо, вона була невловимою саме через свою простоту: вони віддалялися одне від одного. Зв'язки, які з'єднували їх протягом усього літа, почали розчинятися. Вони зустрілися з Ним віч-на-віч і перемогли. Воно могло бути мертвим, як і гадали Річі з Едді, або Його могло бути так сильно поранено, що Воно проспить сотню, тисячу, десять тисяч років. Коли Воно зняло останню маску, вони побачили Його справжню подобу, і Воно було справді невимовно потворним, та після того, як розвіявся шок від першого погляду, Його фізична форма виявилася не такою вже й неосязною, адже Його позбавили найстрашнішої зброї. Зрештою, усі вони бачили павуків. Вони були чужорідними й моторошними, аж мороз поза шкірою пробігав, і йому гадалося, що жоден із них тепер не зможе поглянути на павука

(якщо ми колись звідси виберемося)

й бридливо не здригнутися. Та, врешті-решт, павук — то лише павук. Мабуть, насамкінець, коли всі жахливі маски було скинуто, не лишалось нічого, що б людський мозок не подужав. Це була втішна думка. Нічого, окрім

(смертевогнів)

того, що чигало на них у потойбіччі, та, можливо, навіть те неймовірне живе світло, яке зачалося на порозі до макровсесвіту, також помирало або вмерло. Згадка про смертевогні та подорож у п'їтму вже т'мянішала в його мозку, згадати їх ставало дедалі важче. Та не в цьому справа. Суть у тому, — він це відчував та не міг до кінця збагнути — що час їхнього братерства добігав кінця... воно закінчувалось, а вони й досі блукали в темряві. Той Інший плекав їхню дружбу й, певне, на деякий час вони стали чимось більшим, ніж просто зграйкою малечі. Та вони знову перетворювались на звичайних дітей. Білл відчував це так само, як і решта.

— Що далі, Білле? — спитав Річі, нарешті вимовивши це страшне питання.

— Я н-н-не зн-зн-знаю, — відповів він.

Його затинання повернулося, живе-живісіньке. Білл його чув, вони його чули, і він стояв у п'їтмі, всотуючи вогкий запах їхньої наростаючої паніки й загадуючись, чи довго ще чекати до тієї миті, коли один з них — Стен, найімовірнішим кандидатом був Стен — розірве мовчання, сказавши: "Як не знаєш? Адже саме ти нас у це вплутав!"

— А як щодо Генрі? — почувся збентежений голос Майка. — Він і досі десь тут, чи як?

— От тряся... — сказав, мало не простогнав Едді. — Я геть забув про нього. Авжеж, десь тут, авжеж, і напевне так само блукає, і на нього можна наштовхнутися будь-якої миті... Господи, Білле, невже в тебе немає жодних ідей? Тут твій батько працює! Невже в тебе ну зовсім немає ніяких думок?

Білл слухав, як із нього знущається далекий гуркіт води, і намагався придумати бодай щось, адже Едді (та й усі вони) мав повне право цього вимагати. Бо так, усе правильно — це він їх вплутав у цю справу, тож на його совісті було вивести їх назад. Та

нічого не вигадувалося. Зовсім нічого.

— У мене є одна думка, — тихо озвалася Беверлі.

У чорноті почувся звук, який Білл упізнав не одразу. Слабке шелестіння, проте не лячне. А за ним дещо зрозуміліше... застібка-блискавка. "Що..." — подумав він, а тоді зрозумів. Вона роздягалася. Бозна-чому Беверлі роздягалася.

— Що ти робиш? — спитав Річі, і його шокований голос надломився на останньому слові.

— Мені дещо відомо, — промовила в темряві Беверлі, і її голос видався Біллові старшим. — Я знаю про це, бо мені розказав батько. Я знаю, як знову нас зблизити. Бо якщо не згуртуємося, ми звідси ніколи не виберемося.

— Що? — перепитав спантеличений, нажаханий Бен. — Про що ти говориш?

— Про щось, що назавжди зблизить нас. Щось, аби показати...

— Н-н-ні, Б-б-беверлі! — скрикнув Білл, зненацька зрозумівши, зрозумівши геть усе.

— ...аби показати, що я всіх вас люблю, — продовжувала вона, — що всі ви — мої друзі.

— Про що вона ба... — заговорив Майк.

Беверлі спокійно перебила його.

— Хто буде першим? — спитала вона. — Гадаю, що...

8

У ЛІГВІ ВОНО / 1985 РІК

...він помирає, — Беверлі плакала. — Його рука, Воно з'їло його руку, — вона сягнула по Білла, вхопилася за нього, і він скинув її руку.

— Воно тікає! — гримнув він на неї. Кров запеклася на його губах і підборідді. — Х-х-хутко! Річі! Бене! Цього р-разу ми її п-п-прикінчимо!

Річі розвернув Білла до себе й поглянув на нього так, як дивляться на людей у білій гарячці.

— Білле, ми маємо подбати про Едді. Ми маємо накласти йому джгут, забрати його звідси.

Та наразі Беверлі сиділа, поклавши голову Едді собі на коліна, тримаючи його, як малу дитину. Вона закрила йому очі.

— Ідіть з Біллом, — сказала вона. — Якщо ви дасте йому померти даремно... якщо Воно повернеться через наступні двадцять п'ять років, за п'ятдесят, за дві сотні років, присягаюся, я... я являтимусь вашим привидам. Ідіть!

Річі з хвилюючою невпевнено дивився на неї. А тоді він помітив, що її обличчя втрачало контури, перетворювалося на бліду пляму, закутану в тіні. І тіні чорніли. Світло згасало. Це переконало його.

— Гаразд, — мовив він до Білла. — Цього разу Воно не втече.

Бен стояв за павутинням, яке знову почало розкладатися. Крім цього, він побачив кокон, який гойдався зверху, і молився, щоби Білл не глянув туди.

Та коли вниз полетіли сірі обривки й пасма, Білл звів очі.

Він побачив Одру, яка гойдалася, немов у дуже старому й хисткому ліфті. Вона

впала на десять футів, зависла, розхитуючись із боку в бік, а тоді раптом спустилася ще на десять футів. Вираз її обличчя залишався незмінним. Порцеляново-блакитні очі були широко відкриті. Голі ноги вимахували вперед-назад, наче маятники. Тонкі пасма волосся звисали на плечі. Щелепа відвисла.

— ОДРО!!! — загорлав він.

— Білле, ходімо! — гукнув Бен.

Навкруги донизу летіло павутиння. Воно падало на підлогу, розтікалося. Зненацька Річі вхопив Білла за поперек і помчав з ним уперед, до десятифутової прогалини між підлогою та найнижчим перетином ниток обвислого павутиння.

— Рухайся, Білле! Давай! Давай!

— Там Одра! — розпачливо кричав Білл. — Та-там ОДРА!!!

— Та бодай сам Папа Римський, срати я хотів, — похмуро сказав Річі. — Едді помер, та однаково ми Його вколошкаємо. Якщо Воно ще живе. Цього разу, Великий Білле, ми завершимо, що почали. Воно або здохло, або ні. А тепер ворухися!

Білл ще хвилю впирався, а тоді перед ним промайнули світлини дітей, усіх мертвих дітей — промиготіли, наче втрачені фотографії з Джорджового альбому. ШКІЛЬНІ ДРУЗІ.

— Г-га-гаразд. Ходімо. Г-г-господи, п-помилуй!

Вони з Річі пробігли під нитками схрещеного павутиння за секунду до того, як воно обвалилося, і по той бік приєдналися до Бена. Вони бігли за Ним у той час, як заціпеніла від отруйного павутиння та замотана в кокон Одра розгойдувалася за п'ятнадцять футів над кам'яною підлогою.

9

БЕН

Вони бігли слідом із Його чорної крові — то були маслянисті калюжі чорного іхору, який біг та ховався в тріщини між камінням. Та коли підлога почала здійматися до півкола чорного отвору в другому кінці зали, Бен побачив дещо нове — розсипані яйця. Кожне з них було чорним, укритим грубою оболонкою, завбільшки зі страусове яйце. Вони сяли восковим світлом. Бен розгледів, що вони були напівпрозорими, і всередині рухалися чорні силуети.

"Його діти, — подумав він, і його шлунок здригнувся. — Його недоношені діти. Боже! Боже!"

Річі з Біллом зупинилися й тупо, ошелешено витріщилися на яйця.

— Ідіть! Ідіть! — закричав Бен. — Я подбаю про них! Не дайте Йому втекти!

— Лови! — Річі кинув йому коробку сірників із деррійського "Таун Хаусу".

Бен зловив її. Білл та Річі помчали далі. Ще з секунду Бен дивився на них у швидко гаснучому світлі. Вони забігли в темряву Його рятівного ходу й зникли з поля зору. Тоді він поглянув на перше яйце, на його тонку шкаралупу, на чорну тінь всередині, і його впевненість похитнулася. Це... гей, хлопці, це вже занадто. Надто жахливо. Та й яйця напевне загинуть і без його допомоги — їх не стільки відклали, скільки загубили.

"Та Його час уже майже настав... і якщо виживе хоча б одне з них... бодай одне..."

Прикликавши всю свою мужність та образ блілого обличчя вмираючого Едді, Бен наступив "Пустельним водієм"[792] на перше яйце. Слабко борсаючись у спробі втекти, підлогою поповз павук завбільшки зі щура, і Бен почув у голові його пискляве нявчання, схоже на виляск, який видає пилка-ножівка, коли нею швидко повихляти.

Ноги в Бена немов на ходулі перетворилися. Непевною ходою він почвалав за павуком і знову тупнув чоботом. Шлунок знову скрутило, і цього разу Бен не зміг утриматись. Він виблював, а тоді повернув каблук, розмелюючи потвору на камінцях, і її вереск поступово затих.

"Скільки? Скільки ще яєць? Хіба я десь не читав, що павук може відкласти їх цілу тисячу? Я не зможу, в мене розум зсунеться..."

"Мусиш. Мусиш. Ну ж бо, Бене... опануй себе!"

Він рушив до наступного яйця і в останній відблисках світла повторив свої дії. Усе так само: хрускіт, вогке чвакання, завершальний ку-де-грас[793]. І ще раз. І ще раз. І ще раз. Повільно він підходив до темної арки, в яку побігли його друзі. Наразі темрява була цілковитою, і Беверлі з хиріючим павутинням лишилася десь позаду. Та він досі чув, як шепотіли, падаючи, його нитки. У темряві яйця здавалися блідим камінням. Щойно Бен підходив до наступного, він запалював сірника й чавив. Щоразу йому вдавалося наздогнати павученя та роздавити його, перш ніж згасав вогонь. У нього не було ані найменшого уявлення, що він робитиме, якщо сірники скінчаться раніше, ніж він роздавить залишки яєць з їхнім бридким вмістом.

10

ВОНО / 1985 РІК

Усе одно женуться.

Воно відчувало, що вони бігли за ним, бігли й наздоганяли, і Його страх зростав. Мабуть, Воно таки не було вічним — ця неймовірна річ нарешті спала на думку! Та ще гіршим було те, що Воно відчувало загибель своїх дітей. Третій із цих ненависних, розлючених хлопчиків-чоловіків неухильно йшов слідом народження — він був напівздурілим од відрази, та однаково рухався далі, методично витоптуючи життя з кожного Його яйця.

Ні! — заголосило Воно, розгойдуючись із боку в бік, відчуваючи, як Його життєва сила витікає з сотні ран... Жодна з них не була смертельною, та кожна співала болючу пісню, кожна вповільнювала Його. Одна з Його лап висіла на самому живому м'ясі. Одне з Його очей осліпло. Усередині Воно відчувало жахливий розрив, який спричинила химерна отрута, якою стрельнув Йому в горлянку один із тих ненависних хлопчиків-чоловіків.

Та все одно вони гналися за ним, скорочували дистанцію, і як узагалі таке могло трапитися? Воно вило й нявчало, а коли Воно відчуло їх просто позаду, Воно зробило єдину можливу річ: Воно розвернулося до бою.

11

БЕВЕРЛІ

Перш ніж світло згасло й запанувала цілковита темрява, вона побачила, як Біллова

дружина зірвалася вниз, пролетіла ще п'ятнадцять футів і знову зависла. Вона почала крутитися, розмахуючи довгим рудим волоссям. "Його дружина, — подумала Беверлі. — Але я була його першим коханням, і якщо він гадав, що якась інша жінка була в нього першою, це просто тому, що він забув... забув Деррі".

А тоді вона занурилася в темряву, на самоті зі звуком падаючого павутиння та нерухомим Едді. Вона не хотіла його відпускати, не хотіла, щоб він ліг обличчям на брудну підлогу цього злого місця. Тож вона тримала його голову на згині ліктя, який майже повністю занімів, і відгортала волосся з його вогкого лоба. Вона думала про птахів... певне, це щось, що вона успадкувала від Стена. Бідолашний Стен, він не зміг знайти в собі сили повернутися.

"Усі вони... я була їхнім першим коханням".

Вона намагалася пригадати — було втішно думати про це в такій непроникній пітьмі, в якій не можна було зрозуміти, звідки долинають звуки. Ці думки розвіювали самотність. Спершу спогади не хотіли повертатися, у них втручався образ птахів: ворон, шпаків та граклів — весняних птахів, які прилітають, коли вулицею ще біжить тала вода, а останні латки брудного снігу похмуро ховаються в затінку.

Їй подумалося, що вперше цих весняних птахів чуєш, коли небо запнуте хмарами, і вона загадалася, звідки ж вони прилітають. Зненацька вони просто з'являлися по всьому Деррі, виповнюючи повітря хрипкими зойками. Вони обсідали телефонні дроти й дахи вікторіанських будинків на Західному Бродвеї; штовхалися, виборюючи місце на алюмінієвих рогах хитромудрої телевізійної антени на барі "Спа Воллі"; обважували вогке чорне гілля в'язів на Нижній Головній вулиці. Вони всідалися й розмовляли одне з одним тими крикливими, белькотливими голосами старих сільських бабць, які щотижня збиралися на гру в бінго, а тоді, за якимось незбагненим для людини сигналом, усі ті птахи зривалися в повітря, і небо чорніло від їхніх незчисленних зграй... а потім просто вмощувалися в іншому місці.

"Так, птахи, я тоді думала про птахів, бо мені було соромно. Мабуть, я соромилася через батька, і Воно теж могло бути до цього причетним. Хтозна".

Згадка повернулася, — згадка, яка ховалася за птахами — та вона була розмита й примарна. Певне, цей спогад ніколи не розкриється повністю. Вона...

Думка обірвалася, коли вона зрозуміла, що Едді

12

ЛЮБОВ ТА БАЖАННЯ / 10 СЕРПНЯ 1958 РОКУ

підходить першим, бо він наляканий найдужче. Він іде до неї не як друг, не як тимчасовий коханець, а так, як три роки тому йшов до мами по розраду; він не відсахнувся від її плавної наготи, і вона сумнівається, чи він взагалі її відчуває. Він тремтить, і хоча вона обіймає його, темрява така густа, що навіть зблизька вона його не зовсім бачить — якби не жорстка пов'язка, можна було подумати, що він фантом.

— Що ти хочеш? — питає він.

— Ти маєш вставити в мене свою штуку, — каже вона.

Він намагається відсторонитися, та вона втримує його, і він кориться. Вона почула,

як хтось — Бен, думає вона — шумно втягує повітря.

— Бевві, я не можу. Я не знаю як...

— Гадаю, це просто. Та спершу тобі потрібно роздягнутися.

Вона думає про те, як складно знімати й одягати сорочку, коли в тебе пов'язка, і поступається:

— Хоча б штани.

— Ні, не зможу!

Та вона гадає, що частина його може й хоче, бо тремтіння вщухло, і вона відчуває, як щось маленьке й тверде притиснулося до правого боку її живота.

— Зможеш, — говорить вона й тягне його вниз.

Голою спиною та ногами вона відчуває тверду, суху, глинисту долівку. Далекий гуркіт води лунає сонно, втішно. Вона простягає до нього руку. На хвилику втручається образ батьківського осудливого, жорсткого обличчя,

(Мені потрібно пересвідчитися, що ти ціла)

а тоді вона обіймає Едді за шию, ніжна шкіра її обличчя притискається до його гладенької щоки, і коли він обережно торкається її маленьких грудей, вона вперше думає: "Це Едді", — та згадує липневий день, — невже це було лише минулого місяця? — коли в Пустовище прийшов тільки Едді, і він приніс цілий стос коміксів "Маленька Пулу", і майже весь день вони разом читали про те, як Маленька Пулу шукала ягоду-цільницю й потрапляла в усілякі дурнуваті ситуації з відьмою на ім'я Ліщина та іншими диваками. Було весело.

Вона думає про птахів, а найбільше про граклів, ворон та шпаків, які прилітають навесні, і її руки сягають до його ремня, розстібають його, а він знову й знову повторює, що не може цього зробити; вона каже йому, що зможе, вона знає, о, він зможе, і тепер вона відчуває не сором чи страх, а щось дуже схоже на тріумф.

— Куди? — питає він, і та тверда штука нетерпляче впинається їй у внутрішню сторону стегна.

— Сюди, — каже вона.

— Бевві, я ж упаду на тебе! — злякано говорить він, і вона чує, як його подих починає болісно свистіти.

— Гадаю, що так і має бути, — і вона ніжно бере його, спрямовує.

Він штовхає вперед надто швидко, з'являється біль.

— С-с-с-с-с! — вона втягує повітря, прикусивши зубами нижню губу, і знову думає про птахів, про весняних птахів, які обсідають верхівки домів, а тоді раптово зринають у низьке березневе небо.

— Беверлі? — невпевнено питає він. — З тобою все гаразд?

— Не квапся, — каже вона. — Тобі буде легше дихати.

Він справді починає рухатися повільніше, і через деякий час його дихання пришвидшується, та вона розуміє — не через те, що з ним щось негаразд.

Біль затихає. Раптом його темп розганяється, а тоді він зупиняється, напружується і видає звук... якийсь звук. Вона відчувається могутньою — в ній зринає потужне

відчуття перемоги. Саме цього боявся її батько, хіба ні? І правильно! Адже цей акт був джерелом сили — сили, що сягала в саму кров, сили, яка розривала кайдани. Вона не відчуває фізичної насолоди, та її охоплює щось на кшталт ментального екстазу. І його теплота. Він притуляється лицем до її шиї, і вона пригортає його. Він плаче. Вона обіймає його. І відчуває, як частина його, їхня єднальна ланка, починає згасати. Вона не виходить з неї, а просто згасає, зменшується.

Коли його легеньке тіло зісковзує з неї, вона сідає та торкається в темряві його щоки.

— А ти?..

— Що?

— Не знаю точно. Не знаю, що воно за таке.

Він хитає головою — вона відчуває це рукою.

— Здається, це було не зовсім те... ну, не те, про що розказують великі хлопці. Та це... це було щось неймовірне, — він стишує голос, аби ніхто не почув. — Я кохаю тебе, Бевві.

На цьому місці невідомість втрачає хватку. Вона певна, вони ще про щось балакали, — і пошепки, і вголос — та не пам'ятає, про що саме. Байдуже. Невже їй доведеться вмовляти кожного знову й знову? Та це й не має значення. Справді важили дві речі: любов і бажання. Тут, у темряві, було непогано. Були місця й набагато гірші.

До неї йде Майк, потім Річі, і все повторюється. Тепер вона відчуває певну насолоду, слабку теплоту у своєму незрілому лоні, і коли приходить Стен, вона заплющує очі та думає про птахів, про весну й птахів, і вона бачить, як вони зринають у небо, бачить це знову й знову, бачить, як вони обсідають оголені дерева, бачить, як вони, ці серфери на гребені хвилі найбрутальнішої з пір року, раз по раз шугають угору, і тріпотіння їхніх крил дуже схоже на ляскання безлічі простирадл, і вона думає: "За місяць кожне дитя в Деррі-парку матиме повітряного змія, і вони бігатимуть туди-сюди, аби нитки не заплутались. — І знову думає: — Ось як почувашся, коли летиш".

Зі Стеном, як і з іншими, вона відчуває сумне згасання, відхід того, чого вони насправді потребували від цього акту, певного завершення — близького, та втраченого.

— А ти?.. — знову питає вона, і хоча не знає, що має на увазі, вона знає, що відповідь "ні".

Довга пауза, а тоді приходить Бен.

Він тремтить з ніг до голови, та це не наляканий дріж, як у Стена.

— Беверлі, я не можу, — говорить він тоном, який намагається бути розважливим, та виходить зовсім навпаки.

— Авжеж, зможеш. Я це відчуваю.

І це правда. У нього більше твердості, він більший. Вона відчуває його одразу під округлістю його живота. Його розмір викликає в неї цікавість, і вона лагідно торкається того горбика. Він стогне їй у шию, і від теплового подиху на її голому тілі виступають сироти. Нею прокочується перша хвиля справжнього жару, і зненацька це відчуття дуже сильне; воно завелике

(і він також завеликий, чи зможе вона прийняти його в себе?)

й задоросле для неї — відчуття, яке ходить у чоботях. Воно подібне до "М-80" Генрі — це щось не дитяче, щось таке, що може вибухнути й підірвати тебе. Та не час і не місце для хвилювання; тут були самі лише любов, бажання й п'ятьма. І якщо вони не змагатимуться за перші дві речі, то напевне лишаться тільки з третьою.

— Беверлі, ні...

— Так.

— Я...

— Навчи мене літати, — каже вона зі спокоєм, якого не відчуває, розуміючи з вогкої теплоти на своїх щоках та шиї, що він розплакався. — Покажи, як це робиться, Бене.

— Ні...

— Якщо це ти написав того вірша, доведи. Якщо хочеш, можеш торкнутися мого волосся. Усе гаразд.

— Беверлі... я... я...

Тепер він не просто тремтить, він увесь труситься. Та вона знову відчуває, що ця лихоманка складається не з самого страху, значна її частина — провісник агонії, що є осердям цього акту. Вона думає про

(птахів)

його обличчя, про його любе, миле, серйозне обличчя, і знає, що то не страх; він відчуває бажання, ось що — глибоке, пристрасне, вже ледь стримуване бажання, і знову повертається могутність, схожа на відчуття польоту, немов дивишся зверху вниз і бачиш пташок на верхівках домів, на телевізійних антенах, бачиш, як вулиці розбігаються під тобою, наче мапа, бажання, а так, це щось неймовірне, це бажання й любов — вони вчать тебе літати.

— Бене! Так! — раптом скрикує вона, і припона обривається.

Вона знову чує біль і на мить лякається, що її зараз розчавить.

А тоді він спирається на долоні й страх зникає.

Він великий, о так — і біль повертається, цього разу глибший, ніж коли Едді спершу увійшов у неї. Вона змушена знову прикусити губу й думати про птахів, поки печія не вщухне. Та біль іде геть, і вона торкається пальцем його губ, він стогне.

Жар знову спалахує в її нутрі, і раптом сила переміщується в нього; вона радо її віддає і сама лине з нею. Спершу з'являється відчуття, наче її колисає на хвилях, наче пливеш вишуканою, солодкою спіраллю, і вона безпорадно крутить головою туди-сюди, а з-поміж стиснутих губ виринається монотонне гудіння, це і є політ, це він, о кохання, о бажання, о, це неможливо заперечити, воно єднає, дарує, творить сильне коло: єднання, дарунок... політ.

— О Бене, о мій любий, так, — шепоче вона, відчуваючи як піт виступає на її обличчі, відчуваючи їхній зв'язок, щось, що тут по праву, і воно схоже на нескінченність, на цифру 8, покладену набік. — Любий, я кохаю тебе всім серцем.

І вона чує, як воно починається, — те, про що не мають жодного уявлення дівчата,

які шепочуться й кихкотять у шкільних роздягальнях, коли патякають про секс; вони лише чудуються з того, що секс — це, певне, суцільні мацання-жмакання, і тепер вона усвідомлює, що для них він уявляється якоюсь химерною, туманною потворою; вони кличуть його "Цим". А ти Це робиш, а твоя сестра з її хлопцем Це роблять, а твої мамка з татком досі Це роблять, бо самі вони Цього не робитимуть, Боже збав; авжеж, можна подумати, що вся дівоча частина п'ятого класу складається з самих майбутніх старих дів, і тепер для Беверлі очевидно, що жодна з них навіть не уявляє цього... цього завершення, і від крику її втримує лиш те, що інші почують і злякаються, що їй сильно болить. Вона сильно прикушує долоню. Тепер вона краще розуміє верескливий сміх Грети Бові, Селлі Мюллер та решти: хіба вони, їхня сімка, не провели більшу частину цього найдовшого, найжаскішого літа в їхньому житті регочучи, як навіжені? Ти смієшся, бо страшне й незвідане може бути й кумедним, і ти смієшся так, як іноді сміються й водночас плачуть маленькі діти, коли до них наближається дурнуватий клоун, бо вони знають, що це має бути смішно... та вони помічають за тим фасадом щось незвідане, сповнене лячної первозданної сили.

Кусання вже не може стримати крику, і єдине, що вона може зробити, аби вони (і Бен) не злякалися — це вигукнути в темряві:

— Так! Так! Так!

Величні образи польоту сповнюють її голову, змішуючись з хрипкими зойками граклів та шпаків — ці звуки стають для неї найсолодшою музикою в усьому світі.

Тож вона зринає, злітає високо-високо, і тепер ця могутність не в ній і не в ньому, а десь між ними, і вона скрикує, і відчуває, як тремтять його руки, і вона вигинається, — вище, до нього — відчуває його судоми, його дотик, його абсолютну, хоча й плинну єдність із нею в цій темряві. Разом вони прориваються до життєдайного світла.

А тоді все скінчується, вони в обіймах один одного, і коли він намагається щось сказати, — певне, якесь дивне вибачення, яке болітиме, якщо вона згадає, якесь дурне вибачення, слова-наручники — вона зупиняє слова поцілунком і відпускає його.

До неї іде Білл.

Він намагається щось сказати, та затинається на кожній літері.

— Помовч, — каже вона.

Щойно набутий досвід заспокоює її, та вона розуміє, що втомилася. Вона втомлена й збіса роз'ятрена. Внутрішні й задні боки її стегон здаються липкими, і вона гадає, це, мабуть, тому, що Бен справді кінчив, або ж у неї йде кров.

— Усе буде гаразд.

— Т-т-ти в-в-впевнена?

— Так, — каже вона й сплітає пальці на його потилиці, торкаючись його спітнілого волосся. — Можеш закластися.

— А т-т-тобі бо-бо... бо-бо...

— Ш-ш-ш...

Цього разу не так, як було з Беном; пристрасть є, та зовсім інша. Бути зараз із Біллом — найкращий із можливих фіналів. Він чуйний, ніжний, ледве не повністю

спокійний. Вона відчуває його хіть, та її стримує стурбованість через неї, адже, мабуть, лише Білл та вона сама усвідомлювали могутність цього акту, і що про нього не можна буде говорити — ні з чужими, ні між собою.

Наприкінці вона дивується раптовому припливові й ледь встигає подумати: "О! Це знову воно, цікаво, чи я це витримаю..."

Та всі її думки відносить солодкою хвилею, і здалеку чується його шепотіння: "Я кохаю тебе, кохаю, завжди кохатиму", — він знову й знову повторює це, зовсім не заїкаючись.

Вона міцно обіймає його, і кілька секунд вони лежать так, притиснувшись один до одного, щока до щоки.

Він мовчки підіймається, і якийсь час вона сама; одягається, одягається повільно, бо відчуває тупий пульсуючий біль, про який вони, хлопці, ніколи не дізнаються, та, окрім цього, є ще певна приємна втома й полегкість від того, що все скінчилося. Тепер унизу знову пусто, і ця порожнеча викликає дивну меланхолію, яку їй ніколи не вдасться передати... окрім як думками про голі дерева під білим зимовим небом, про голі дерева, дерева, які чекають, коли наприкінці березня повернуться дрозди й відспівають мертвий сніг.

Вона намагає їхні руки.

Деякий час усі мовчать, а коли чується голос, вона зовсім не дивується, що це Едді.

— Гадаю, коли ми повернули праворуч два перехрестя назад, треба було йти ліворуч. Бляха, я ж це знав, та так пересцяв, що...

— Едсе, ти всеньке життя ходиш засцаний, — каже Річі.

Їй подобається його мова. Вискливих панічних ноток як не було.

— Та ми й в інших місцях помилилися, — говорить Едді, не звернувши на Річі увагу, — але найфатальніша помилка була саме там. Якщо повернемося туди, все може бути окей.

Вони незграбно шикуються: першим стає Едді, Беверлі кладе руку йому на плече, Майк хапається за неї. Вони йдуть, цього разу швидше. Едді не виявляє жодних ознак недавньої нервозності.

"Ми йдемо додому, — думає вона й здригається від полегкості й щастя. — Так, додому. Ми зробили те, для чого прийшли, а тепер можна знову стати дітьми. І все буде добре".

Вони йдуть у темряві, і вона починає розуміти, що звук води наближається.

Розділ 23

Назовні

1

ДЕРРІ / 9:00-10:00 РАНКУ

О дев'ятій десять швидкість вітру по всьому Деррі була приблизно п'ятдесят п'ять миль на годину, а окремі пориви сягали сімдесяти. Анемометр біля будинку суду зареєстрував подмук швидкістю вісімдесят одна миля, а тоді стрілка впала до нуля. Вітер відірвав чашоподібний пристрій з даху суду, і він зринув у темне дощове небо.

Як і човника Джорджа Денбро, його більше ніколи не бачили. До дев'ятої тридцяти те, що, як божилася Деррійська служба водопостачання, було неможливим, стало неминучим: коли забилася або обвалилася більшість старих дренажних колодязів, центр міста опинився під загрозою повені вперше від серпня 1958 року. За чверть десяти на обох берегах Каналу з'явилися легковики й пікапи, з них виходили похмурі чоловіки; їхні дощовики навіжено тріпотіли на шквальному вітрі. Уперше від жовтня 1957 року вздовж бетонного русла Каналу почали нагромаджуватися мішки з піском. Вода в трубі, яка проходила під потрійним перехрестям у самому серці деррійського центру, сягала мало не до самого верху; Головну вулицю, Канал-стрит та підніжжя Горбатого Пагорба можна було перетнути хіба що пішки, і ті, хто хлюпав дорогою, поспішаючи до берегів, аби допомогти накладати мішки, чули, як земля під їхніми ногами так стугонить від шаленого потоку води, немов вони рухалися естакадою, якою мчать вантажівки. Віб्राція не вщухала ні на мить, і коли чоловіки діставалися до північного району центра, далі від монотонного гуркоту, який вони радше відчували ступнями, аніж чули вухами. Гарольд Гарднер криком спитав у Альфреда Зітнера, хазяїна "Зітнерової нерухомості" з офісом у західній частині міста, чи проваляться вулиці. Зітнер відповів, що скоріше пекло замерзне, аніж трапиться щось подібне. У Гарольда в уяві майнула думка про те, як Адольф Гітлер з Іудою Іскаріотом роздаватимуть ковзани, і він підняв наступного мішка. Наразі вода вирувала всього за три дюйми од верху бетонних стін русла. У Пустовищі Кендаскіґ уже вийшла з берегів, і опівдні буйний підлісок та деревця будуть стирчати з широкого, мілкового смердючого озера. Чоловіки працювали, зупиняючись, лише коли закінчувалися мішки... А тоді, за десять хвилин до десятої, вони завмерли від страшного звуку: стогнало на все небо. Пізніше Гарольд Гарднер розповідав дружині, що подумав, наче настав кінець світу. Та це не місто провалювалося під землю — його час ще настане — то була водонапірна Вежа. Лише Ендрю Кін, онук Норберта Кіна, справді бачив, як це трапилося, а того ранку він викупив стільки колумбійської "руді", що спершу сприйняв це за галюцинацію. Він блукав розмитими деррійськими вулицями від восьмої ранку — приблизно відтоді, коли лікар Гейл полинув практикувати сімейну медицину на небесних зборах. Ендрю промок до рубця (окрім двохунцієвого пакетика з "ділом" під пахвою), та геть цього не помітив. Від подиву в нього вилізли очі. Він саме підійшов до Меморіального парку, що примикав до водонапірного схилу. І якщо він не помилявся, Вежа на ньому похилилася, як та її пиздувата родичка з Пізи, яку тулили чи не на всі коробки з макаронами. "Ва-а-а-ау!" — закричав Ендрю Кін, і, щойно затріщало, його очі вибалушилися ще більше — так, наче всередині них розпрямилися маленькі цупкі пружини. Він стояв там у джинсах, які обліпили його кістляві ходулі, з бандани юшила вода, заливаючи йому очі, та він не зводив погляду з вежі. Кут нахилу гострішав. З того боку Вежі, що стояв у напрямку центру, відлітали білі плашки ґонту... ні, "відлітали" — то неправильне слово, краще сказати "відстрілювали". А за двадцять футів над кам'яним фундаментом з'явилася виразна зморшка. Раптом з тої зморшки бризнула вода, і плашки вже не просто відстрілювали — їх вибльовували вітряні потоки. Круглі

боки вежі затріщали. Ендрю побачив, як вона почала рухатися, і подумав про стрілку годинника, яка опускається з позначки "12" на "1", потім на "2". Пакетик з травою випав з-під пахви й застряг у сорочці десь над ременем. Він цього не помітив. Ендрю був цілковито зачарований. Зсередини водонапірної Вежі почулося ляске бринькання, наче одна за одною рвалися струни найбільшої у світі гітари. Усередині цього велетенського циліндра були троси, які підтримували рівновагу при надмірному тиску води. Вежа хилилася швидше й швидше; трошилися дошки й балки, у повітря порскали друзки з тирсою. "ПИ-ИЗДЕ-Е-ЕЦЬ!" — загорлав Ендрю Кін, та його крик згубився в прощальному громовому тріску та зростаючому шумі без чверті мільйону галонів води, сімох тисячах тонн води, які вихлюпнулися з розлому в цій будівлі. Потік ринув сірою стіною, і якби Ендрю Кін стояв по інший бік схилу, він би миттєво полишив цей світ. Але Бог любить п'яниць, маленьких діточок і феєрично обдובбаних — Ендрю стояв там, де все було чудово видно, і при цьому на нього й дружочка не впала. "ОХУЄННІ СПЕЦЕФЕКТИ!" — закричав Ендрю, коли хвиля покотилася Меморіальним парком, наче бульдозер, знісши геть сонячний годинник, біля якого хлопчик на ім'я Стен Юріс полюбляв розглядати птахів у батьківський бінокль. "СТІВЕНЕ СПІЛБЕРГ! ВДАВИСЯ!" Кам'яну купальню для птахів також змило. Ендрю побачив її лиш на хвилику: вона перевернулася — ванночка на ніжці, ніжка на ванночці — і втонула. Шеренгу кленів та берез, які відділяли Меморіальний парк від Канзас-стрит, звалило, як кеглі в боулінгу. Дерева прихопили з собою розлючений жмуток електричних дротів. Хвиля потекла через вулицю, почала розливатися, і врешті ставала більше схожою на воду, аніж на неймовірну кам'яну стіну, яка позносила сонячний годинник, пташину купальню й дерева, та однаково в ній лишалося досить потужності, аби позривати з фундаменту близько дюжини домів у дальньому кінці Канзас-стрит та змити їх у Пустовище. Будинки викорчовувалися з моторошною легкістю, і більшість поринули далі, не розвалившись. Ендрю Кін впізнав один із них: то був дім Массенсиків. Пан Карл Массенсик учителював у шостому класі — ще той собацюра. Ендрю спостерігав, як будинки перевалювались через край і котилися з гірки. Йому здалося, що він мигцем побачив в одному вікні вогник свічки й подумав, чи він, бува, не хапнув цей образ з майбутніх поминок (справжні чуваки просічуть цю фішку). У Пустовищі стався вибух, і на мить там спалахнула жовта вогняна пляма, коли чийсь гасовий ліхтар марки "Коулман"[794] випадково впав у пальне, яке набігло з пошкодженої цистерни. Ендрю витріщався на дальній куток Канзас-стрит, де лише сорок секунд раніше був ряд не надто розцяцькованих, але охайних будиночків. Був та загув, облиш сумніви, солоденька. На їхньому місці лишилися десять погрібних ям, які тепер скидалися на басейни. Ендрю хотів щось додати до думки про пиздець, та не міг більше кричати. Гаплик голосу, подумав він. Йому здалося, що діафрагма просто безпорадно обвисла всередині. Він почув серію хрустких ударів, немов сходами затупотів гігант з черевиками, повними крекерів "Рітц". Це схилом покотилася водонапірна Вежа, велетенський білий циліндр, з якого досі лилися залишки води. У повітрі хвицали товсті троси, які підтримували вежу, і вони сталевими батогами ляскали по м'якій землі,

лишаючи на ній глибокі борозни, які одразу ж заповнювались прудкою дощовою водою. Поки Ендрю дивився на цю чудасію, вперши підборіддя в ключиці, на його очах вежа, ця качалка завдовжки зі сто двадцять п'ять футів, підскочила в повітря. На мить вона немов зависла над землею — сюрреалістичний образ просто з обшитої гумою стін країни гамівних сорочок та уявних друзів: вода блищить на потрощених стінах, вікна розбиті, їхні рами гойдаються, сигнальний ліхтар для літаків досі блимає на даху... а тоді гепнула об вулицю з фінальним, нестерпним тріском. Канзас-стрит узяла на себе більшу частку води, і тепер вона ринула до Горбатого Пагорба, у бік центру міста. "Там колись стояли будинки", — подумав Ендрю Кін, і зненацька всі сили витекли з його ніг. Він важко сів — гуп! Ендрю поглянув на уламки кам'яного фундаменту. Вежа стояла на тому місці, відколи він себе пам'ятав. Він загадався, чи повірить йому хто-небудь. Загадався, чи сам собі вірить.

2

УБИВСТВО / 10:02 РАНКУ. 31 ТРАВНЯ 1985 РОКУ

Білл із Річі побачили, як Воно розвернулося до них, клацаючи хеліцерами. Його єдине здорове око сяйнуло на них, і Білл усвідомив, що Воно випромінює власне світло, наче якийсь жаский світлячок. Але те сяйво було миготливим, непевним; Воно було сильно поранене. У Біллову голову прокралися Його думки

(відпусти Мене! відпусти Мене, і Я дам тобі все, чого забажаєш: гроші, славу, багатство, могутність — Я подарую тобі все)

і дзижчали, гриміли.

Білл рушив уперед із порожніми руками, його погляд втупився в Його єдине червоне око. Він відчув, як у ньому здійснюлася сила: вона зміцнила його, напнула м'язи на руках, наче мотузки, виповнила кожен стиснутий кулак сталеву міццю. Річі йшов з ним пліч-о-пліч, шкірячи зуби.

(Я можу повернути тобі дружину — лише Я можу це зробити, лише Я — вона нічого не пам'ятатиме, як і ви семеро)

Вони були близько, уже дуже близько. Він почув Його сморід, і з раптовим жахом зрозумів, що це був запах Пустовища — запах, який вони плутали з каналізацією, забрудненими струмками та тліючим сміттєзвалищем... та чи справді вони коли-небудь вірили, що чули саме це? То був Його трунок, і, мабуть, найсильніше тхнуло в Пустовищі, та сморід стояв по всьому Деррі, наче туман, і люди нічого не відчували так само, як працівники зоопарку не чують запаху тварин і навіть дивуються, коли відвідувачі морщать носи.

— Разом, — пробурмотів він до Річі, і той кивнув, не зводячи очей з Павука, який задкував од них, клацаючи брудними голкастими лапами.

Нарешті його загнали в глухий кут.

(Я не можу дати вам вічне життя, та Я торкнуся вас — і ви житимете довго-довго: дві сотні років, три сотні, а той п'ять сотень — Я зроблю вас богами Землі, якщо ви Мене відпустите якщо ви Мене відпустите якщо ви Мене...)

— Білле! — хрипко покликав Річі.

Із криком, якир клекотав у ньому, клекотав і клекотав, закипаючи, Білл кинувся вперед. Річі біг з ним нога в ногу. Вони одночасно вдарили Його своїми правицями, і тієї ж миті Білл усвідомив, що не кулаки вдаряють Його: то була їхня спільна сила, зміцнена силою Іншого; то була сила пам'яті й бажання... та понад усе то була сила кохання й дитинства, яке ніколи не забудеться, — одне велике колесо.

Вереск Павука заповнив його голову, уп'явся в його мозок. Він відчув, як його кулак глибоко занурився в мокрий зміїний клубок. Його рука ввійшла по саме плече. Він висмикнув її, з неї закапала чорна Павуча кров. З діри полився гній.

Він бачив, як Річі стояв у боксерській позі під самим Його роздутим животом, гамселячи потвору заюшеними кулаками — його заливала чорна, блискуча кров.

Павук молотив по них своїми лапами. Білл відчув, як одна з них кресонула по ньому, роздерши сорочку та шкіру. Жало безпорадно билося в підлогу. Крики Павука пронизливо дзвонили в його голові. Воно незграбно нагнулося, силкуючись укусити його, та замість відсахнутися, Білл кинувся до нього, тепер уже не просто з кулаками — усе його тіло торпедою рвонуло вперед. Він з розгону буцнув Його в живіт, наче фулбек[795], який пригинає плечі й просто пірнає вперед.

На мить Білл відчув, як Його смердюча плоть прогнулася — здавалося, вона sprужинить і він відлетить геть. З нерозбірливим криком він напружився, відштовхнувся ногами вгору і вперед, впинаючись у Нього руками. І він прорвався. На Білла полилися гарячі рідини з Його нутрощів. Вони побігли його обличчям, у вуха. Він вдихнув носом ті зміїсті цівки.

Він знову опинився в темряві, по плечі вгрузнувши в тіло чудовиська — Воно здригалося в конвульсіях. Та забитими вухами він усе одно чув рівномірне бам-БАМ-бам-БАМ великого басовитого барабана, якого можна почути, коли в місто приїздить цирк і його трупа йде вулицями, когорта диваків та клоунів, які витанцювають та поважно походжають.

Стукіт його серця.

Він почув, як раптом закричав Річі, і той звук швидко стихився до стогону, а тоді обірвався. Стиснувши кулаки, Білл рвучко вистромив обидві руки. Він задихався, його душили пульсуючі Павучі нутрощі з гноєм.

Бам-БАМ-бам-БАМ...

Він пхав руки в Нього: рвав, шматував, трошив, шукаючи джерело того стуку. Його пальці копірсалися в слизові, стискалися й розтискалися, легені здригалися в грудях від нестачі повітря.

Бам-БАМ-бам-БАМ...

Наступної миті воно опинилося в його руках — величезний, живий, пульсуючий двигун, який штовхався в його долоні.

(НІНІНІНІНІНІНІ)

— Так! — прогорлав Білл — він задихався, тонував. — Так! Скуштуй цього, лярво! З'їж! ЖЕРИ! ПОДОБАЄТЬСЯ?! ПОДОБАЄТЬСЯ?!

Він обхопив пальцями пульсуючу опуклість Його серця — долоні зімкнулися

літерою "V" — і чимдуж стиснув їх.

Воно востаннє завершало від жаху й болю, коли серце страховиська вибухнуло в Біллових руках і тремкими нитками потекло між його пальцями.

Бам-БАМ-бам-БА...

Крик стихав, згасав. Білл відчув, як Його тіло зненацька стиснулося на ньому, наче кулак у слизькій рукавичці. А тоді все ослабло. Він зрозумів, що його тіло нахилилося і Воно почало повільно заточуватися набік. Тієї ж миті він сам почав вислизати з Нього, ледь не втрачаючи свідомість.

Павук завалився, ставши просто велетенською купою паруючого інопланетного м'яса; Його лапи досі дригалися й посіпувались, ковзаючи по стінах тунелю та видряпуючи на підлозі беззмістовні кривулі.

П'яною ходою Білл відійшов від Нього. Мало не захлинаючись, він ковтав ротом повітря й відпльовувався, намагаючись очистити рот він жахливого смаку чудовиська. Він перечепився об свою ж ногу й упав на коліна.

Тут він виразно почув Голос Іншого. Можливо, Черепаха й справді помер, мовець — аж ніяк.

— Синку, ти гарно попрацював.

А тоді він зник. Міць зринула разом із ним. Білл почувався слабким і напівбожевільним, його нудило. Він озирнувся через плече й побачив здихаюче чорне жахіття в павучій подобі — Воно ледь помітно тремтіло й здригалось.

— Річі! — закричав він хрипким, зірваним голосом. — Річі, де ти, чувак?!

Жодної відповіді.

Світло повністю згасло. Воно померло разом із Павуком. У кишені слизької сорочки він пошукав останню коробку сірників. Вони були там, та не запалювалися: усі голівки просякли кров'ю.

— Річі! — знову гукнув Білл.

Він заплакав. Ставши навколішки, він поповз уперед, налапуючи дорогу спершу однією рукою, потім іншою. Нарешті його пальці наштовхнулися на щось м'яке й пружне. Його руки запурхали над цією перепоною... і завмерли, торкнувшись людського обличчя.

— Річі! Річі!

Жодної відповіді. Борсаючись у темряві, Білл підсунув одну руку під спину друга, а іншу — під коліна. Він важко звівся на хисткі ноги й непевною ходою поніс Річі туди, звідки вони прийшли.

3

ДЕРРІ / 10:00-10:15 РАНКУ

О 10:00 монотонна вібрація, що трусила весь деррійський центр, зросла до гуркотливого ревіння. Пізніше "Деррі Ньюз" напишуть, що підземні опори Каналу, ослаблені скаженим припливом води, який перетворився на повінь, просто не витримали. Однак були й люди, які з цим не погодились. "Я там був, тому мені видніше, — казав Гарольд Гарднер своїй дружині. — То не просто опори не витримали. То був

землетрус, ось що. То був йобаний землетрус".

Хай там що, а результат був один. Гуркіт продовжував невпинно зростати, і шибки у вікнах почали тріскатись, зі стелі сипалася штукатурка, а нелюдський стогін балок та фундаменту злився в лячний хор. Пощербленим кулями фасадом крамниці "У Мейкена" побігли глибокі тріщини. Обірвалися троси, які тримали афіші над входом кінотеатру "Аладдін", і вони з ляском попадали у воду. У провулок Річарда, позаду "Аптеки на Центральній", раптово захлюпнула лавина з жовтої цегли — то завалився зведений у 1952 році офіс-центр імені Браяна К. Давда. У повітря здійнялася велетенська ширма жовтяничного пилу, та вітер одразу ж відсмикнув її.

Тієї ж миті перед міською радою вибухнула статуя Пола Баньяна. Скидалося на те, що давня погроза вчителя малювання підірвати її врешті виявилася цілком серйозною. Бородата всміхнена голова злетіла в повітря, немов ракета. Одна нога вихнула вперед, друга відскочила назад — можна було подумати, наче Пол так завзято зірвався бігти, що сам себе розчленив. Торс статуї вибухнув хмарою шрапнелі, а пластикова сокира зринула в дощове небо, зникла, а тоді повернулася, кружляючи в повітрі. Вона пропанахала дашок Мосту Поцілунків, а потім ще й долівку.

А тоді, о 10:02 ранку, центр Деррі взяв і провалився.

Більша частина води з водонапірної Вежі втекла через Канзас-стрит до Пустовища, але потужні потоки ринули до Горбатого Пагорба, а з нього — прямісінько в діловий район. Мабуть, то й була остання крапля... або ж, як казав Гарольд Гарднер своїй дружині, то справді був землетрус. Асфальтом Головної вулиці побігли тріщини. Спершу вони були вузькими... а тоді вони розчахнулися, немов голодні роти, і з них здійнялося ревіння Каналу — вже не притлумлене, а лячно гучне. Усе затрусилося. Неонова вивіска "РОЗПРОДАЖ МОКАСИНІВ" на фасаді сувенірної крамнички Шорті Скварса зірвалася й згасла у воді, що вже сягала трьох футів. За секунду-дві будівля цієї крамнички, що стояла по сусідству з "Містером Пейпербеком", почала опускатися. Першим цей феномен побачив Бадді Енгстром. Він штовхнув ліктем Алфреда Зітнера — той глянув, вибалушив очі, а тоді так само штовхнув Гарольда Гарднера. За лічені секунди операція з накладання мішків зупинилася. Чоловіки, які стояли по обидва береги Каналу, просто стояли під зливою, витріщалися на центр міста, і на кожному обличчі був один вираз — переляк та зачудування. Здавалося, наче "Скваєрсові сувеніри та дрібнички" були збудовані на велетенському ліфті, який саме поїхав униз. Будівля занурювалася, на перший погляд, у твердий бетон з масивною, величною гідністю. Коли вона зупинилася, можна було стати навколішки й пролізти у вікно на третьому поверсі. Навсібіч бризнули фонтани води, а за мить на даху з'явився сам Шорті й навіжено замахав руками, бажаючи про порятунок. Та коли почала провалюватись сусідня офісна будівля, — та сама, на першому поверсі якої розташовувався "Містер Пейпербек" — він зник із поля зору. На жаль, цей дім не занурився прямо, як крамниця Шорті. Будинок з "Містером Пейпербеком" помітно похилився, і на одну мить став дуже схожим на ту сучу Пізанську вежу, яку тулили геть на всі коробки з макаронами. Він хилився далі, і з даху й фасаду посипалася цегла.

Кілька камінців влучили в Шорті. Гарольд Гарднер бачив, як той захитався, схопившись за голову... а тоді три верхніх поверхи будинку з "Містером Пейпербеком" зісковзнули, наче млинці з тарілки. Шорті зник. Поряд із Гарднером хтось закричав, а далі все перемолало страшне ревище руїни. Деяких чоловіків позбивало з ніг, а ті, які не впали, повідскакували він Каналу. Гарольд Гарднер побачив, як будинки обабіч вулиці нахилилися вперед, наче дами, які так стараються зазирнути в карти суперниці, що мало не стукаються головами. Сама вулиця занурювалась, тріскала, розламувалась. Гейзери били й били. А тоді, зсунувшись зі своїх центрів інерції, один за одним почали падати будинки: "Північно-східний банк", "Човник-чобіток", "Цигарки й жартушки Елві", "Їдальня Бейлі", "Блендерові платівки" і "Музичний сарай". От тільки падали вони вже не на вулицю — її не стало. Вона провалилася в Канал, і спершу асфальт розтягувався, наче іриска, а тоді розпався на шматки. Гарольд побачив, як острівець безпеки на потрійному перехресті зненацька зник із поля зору, а коли зринули фонтани води, він раптово зрозумів, що відбувалося.

— Забираймося звідси! — закричав він до Ела Зітнера. — Вода зараз відкотиться! Еле! Зараз попре!

Ел Зітнер ніяк не зреагував. У нього було обличчя сновиди або людини в глибокому трансі. Він стояв у своєму промоклому спортивному піджаку в червоно-синю клітинку, у розстебнутій на комірці сорочці "Лакост" з алігатором на лівій кишені, у блакитних носках з вишивкою по боках у вигляді двох схрещених гольфових ключок та водонепроникних черевиках "Л. Л. Бін"[796] з гумовими п'ятками. Він дивився, як з мільйон доларів його приватних внесків занурювалися у вулицю, як утікали ще три або чотири мільйони інвестицій його друзів, з якими він грав у покер, гольф, з якими катався на лижах, коли вони їздили до їхнього кондомініуму в Ренглі. Зненацька його рідне місто Деррі, штат Мейн, чорт забирай, стало схожим на те йобнуте місто, де чурки возять людей у тих вузеньких каное. Вода вирувала й нуртувала між будинками, які ще досі стояли. Канал-стрит перетворилася на чорний зазубрений трамплін над бурхливим озером. Тож не дивно, що Зітнер не почув Гарольда. Однак інші дійшли того ж висновку, що й Гарднер: не можна кинути у знавіснілу воду стільки лайна та не спричинити халепи. Ті, хто тримав у руках мішки, покидали їх та кинулися навтьоки. Гарольд Гарднер був серед них, тому він вижив. Іншим пощастило менше, бо вони й досі були поблизу річки, коли Канал, чию горлянку стиснули тони асфальту, бетону, цегли, гіпсу, скла й різноманітних товарів на чотири мільйони доларів (і це приблизно), відкотився й вихлюпнувся з бетонного рукава, з однаковою байдужістю зносячи як мішки з піском, так і людей. Гарольд не міг позбутися думки, що вода хоче його зловити — він біг щодуху, та вона все одно наздоганяла. Нарешті він утік від неї, коли видерся на крутий схил, зарослий кущами. Він озирнувся й побачив чоловіка, який намагався завести автівку на стоянці біля торговельного центру "Канал" — йому здалося, що то Роджер Лернерд, головний касир кредитної спілки Гарольда. Попри ревіння води й виття вітру Гарольд чув, як двигунець "Кей-кара"[797] — мало не як у швейної машинки — чмихає й чмихає, тим часом як вода здійнялася вже над порогом

автомобіля. А тоді з громовим риком Кендаскіґ ринула з берегів і геть знесла торговельний центр "Канал" разом із яскравим "Кей-каром" Роджера Лернерда. Гарольд поліз далі вгору, хапаючись за гілля, коріння — будь-що, здатне витримати його вагу. Височина — ось його квиток до порятунку. Ендрю Кін сказав би, що того ранку Гарольд справді зловив фішку височини[798]. Він чув, як позаду продовжував обвалюватись центр Деррі. Той звук був схожим на гуркіт артилерії.

4

БІЛЛ

— Беверлі! — закричав він.

Його спина й руки скам'яніли від пульсуючого болю. Тепер Річі важив уже щонайменше п'ять сотень фунтів. "Облиш його, — шепотів розум. — Він мертвий, чорт забирай, тобі це чудово відомо, тож чому ти його не облишиш?"

Та він не хотів, не міг цього зробити.

— Беверлі! — знову загорлав Білл. — Бене! Хто-небудь!

"Сюди воно мене тоді кинуло, мене з Річі, тільки тоді жбурнуло ще далі — набагато далі, — думав він. — Як воно було? Пам'ять зникає, стирається..."

— Білле? — то був Бенів голос, тремкий, виснажений, десь доволі близько. — Де ти?

— Тут, чувак. У мене Річі. Його... його поранено.

— Не мовчи, — уже ближче. — Говори, Білле.

— Ми вбили Його, — сказав Білл, прямуючи туди, звідки линув Бенів голос. — Ми вбили ту суку. І якщо Річі загинув...

— Загинув?! — вигукнув наляканий Бен. Він був уже дуже близько... а тоді його рука вигулькнула з темряви й легенько помацала Біллів ніс. — Як це, загинув?

— Я... він... — тепер вони вже тримали Річі разом.

— Я не бачу його, — мовив Білл. — Ось у чому річ. Я н-не ба-ба-бачу його!

— Річі! — загорлав Бен, і почав трусити його. — Річі, давай! Ну ж бо, чорти б тебе вхопили! — його голос затремтів, слова втрачали виразність. — РІЧІ, ТИ, БЛЯДЬ, ПРОКИНЕШСЯ ЧИ НІ?!

І в темряві почулася сонна, роздратована, на кшталт чого-ви-причепилися, говірка:

— Гауразд, Скирте. Гауразд. Нам не треуба ваша смеурдюча віувсянка...

— Річі! — закричав Білл. — Річі, з тобою все добре?!

— Сучара віджбурнула мене, — пробелькотів Річі, наче щойно прокинувся. — Я об щось стукнувся. Це все... все, що я пам'ятаю. Де Бевві?

— Десь там, позаду, — відповів Бен. Він коротко розказав їм про яйця. — Розчавив десь із сотню. Гадаю, що всі.

— Дай Боже, щоб ти не помилився, — мовив Річі. Його голос зазвучав краще. — Постав мене, Великий Білле. Я сам піду... Це що, воду чути?

— Так, — сказав Білл. Вони стояли в пітьмі, тримаючись за руки. — Як твоя голова?

— Болить, трясця. Що трапилося після того, як я відрубався?

Білл розказав їм усе, що зміг.

— І Воно здохло, — зачудовано проговорив Річі. — Ти певен у цьому, Білле?

— Так, — відказав той. — Цього разу я справді п-певен.

— Дякувати Богу, — мовив Річі. — Потримай мене, Білле, мені треба ригнути.

Білл вхопився за нього, і коли Річі закінчив блювати, вони пішли далі. Подеколи Білл копав щось крихке, і воно відкочувалось у пільму. Білл подумав, що, мабуть, то були залишки Павучих яєць, які розтоптав Бен, і здригнувся. Було добре, що вони прямували до виходу, та однаково він був радий, що не бачить тих шкаралуп.

— Беверлі! — погукав Бен. — Беверлі!

— Тут...

Її крик був слабким, його майже повністю заглушало ревіння води. Вони йшли в темряві, раз по раз гукаючи, поступово наближаючись до неї.

Коли вони нарешті вийшли до неї, Білл спитав, чи лишилися в неї сірники. Вона поклала на його долоню півпачки. Він запалив одного сірника, і побачив перед собою примарні обличчя друзів: Бен підтримував Річі за плечі, а той згорблено стояв поряд, з його правої скроні текла кров; Беверлі сиділа, тримаючи на колінах голову Едді. Тоді він розвернувся в інший бік. На бруківці, розкинувши ноги та відвернувши голову, лежала скорчена Одра. Павутиння на ній майже розтануло.

Сірник обпік йому пальці, і він впустив його. У темряві він не розрахував відстань, перечепився через неї і мало не впав.

— Одро! Одро, ти мене ч-ч-чуєш?

Він просунув руку під її спину, посадовив її. Він узяв її за голову й притиснув пальці до шиї. Пульс прослуховувався — повільний, проте ритмічний стук.

Він запалив ще одного сірника, і від його спалаху зіниці Одри звузилися. Та це була мимовільна реакція: вона не звернула до нього очі, навіть коли Білл підніс вогонь так близько, що в неї почервоніла шкіра. Вона була жива, та ні на що не реагувала. Чорт, навіть гірше, і він це знав. Вона впала в кататонію[799].

Другий сірник обпік йому пальці. Він тріпнув рукою, згасивши вогонь.

— Білле, мені не подобається, як шумить ця вода, — сказав Бен. — Нам треба забиратися звідси.

— І як ми виберемося без Едді? — пробурмотів Річі.

— Виберемось, — сказала Бев. — Білле, Бен має рацію. Треба забиратися.

— Я візьму її з собою.

— Звісно. Та треба йти просто зараз.

— Куди? У який бік?

— Ти знатимеш, — лагідно промовила Беверлі. — Ти вбив Його, Білле. Ти знатимеш.

Він підняв Одру так само, як Річі, і підійшов до решти. Відчуття від її тіла було бентежним, моторошним — вона скидалася на дихаючу воскову фігуру.

— Куди, Білле? — спитав Бен.

— Я н-н-не...

(ти знатимеш, ти вбив Воно, і ти знатимеш)

— Х-ходімо, — сказав він. — Будь, що буде. Беверлі, ві-ві-візьми.

Він віддав їй сірники.

- А як же Едді? — спитала вона. — Ми не можемо його тут полишити.
— А як інакше? Воно... Б-беверлі, вся ця к-к-кімната р-розвалюється.
— Ми мусимо його звідси винести, чувак, — сказав Річі. — Давай, Бене.

Разом вони змогли його підняти. Беверлі присвітила їм шлях до казкових дверцят. Білл проніс крізь них Одрі, щосили стараючись, аби вона не торкалася долівки. Річі з Беном пронесли Едді.

— Покладіть його, — сказала Беверлі. — Він може лишитися тут.

— Тут надто темно, — Річі розплакався. — Ти ж бачиш... тут надто темно. Едс... він...

— Ні, все гаразд, — мовив Бен. — Мабуть, саме тут йому й треба лишитися. Гадаю, що так.

Вони поклали його на підлогу, і Річі поцілував мертвого друга в щоку. А тоді він сліпо поглянув на Бена.

— Ти певен?

— Ага. Ходімо, Річі.

Річі підвівся й повернувся до дверей.

— Іди на хер, сучаро! — зненацька гукнув він і копнув дверцята.

Вони загрюкнулися з металевим ляском — наче всередині щось клацнуло.

— Нащо ти це зробив? — спитала Беверлі.

— Не знаю, — відмовив Річі, та він знав відповідь.

Він озирнувся тієї миті, коли згас сірник у руках Беверлі.

— Білле... той знак на дверях?

— А що з ним? — видихнув Білл.

— Він зник.

5

ДЕРРІ /10:30 РАНКУ

Скляний коридор, який з'єднував Дитячу бібліотеку з головним корпусом, раптово вибухнув у сліпучому спалаху світла. Скло розлетілося у формі парасольки, шугнувши крізь хльостке віття дерев, насаджених по всій прилеглий території. Цей смертоносний обстріл міг би когось убити або поранити, та там нікого не було — ні на вулиці, ні всередині будівель. Того дня бібліотека не працювала. Тунель, який так зачаровував Бена Генксома в дитинстві, вже ніколи не відбудують, адже Деррі зазнало таких коштовних збитків, що було простіше лишити дві бібліотеки окремими, роз'єднаними спорудами. Через деякий час ніхто в Деррійській міській раді не пам'ятатиме, навіщо була потрібна та скляна пуповина. Мабуть, лише Бен міг би їм розповісти, як це було — стояти увечері на вулиці, на нерухомому січневому морозі, коли в тебе тече з носа, а кінчики пальців у рукавичках геть заніміли, стояти й дивитися, як всередині коридору туди-сюди ходять люди... вони йдуть собі крізь зиму, навіть не вдягнувши курток, а навколо них сяє світло. Так, він міг би їм про це розказати, та, мабуть, на зборах міської ради про такі речі не говорять — не оповідають про те, як стоїш у холодній пітьмі і вчишся любити світло. Усе небувальщина, а факти свідчили про інші речі: скляний

перехід вибухнув без будь-яких очевидних причин, ніхто не постраждав (і це було диво, адже остаточно кількість жертв вранішнього шторму — тобто лише людських жертв — сягнула сімдесяти семи загиблих та більш ніж трьох сотень поранених), і його ніколи не відбудували. Починаючи з 31 травня 1985 року, якщо вам хотілося потрапити з Дитячої бібліотеки в дорослий корпус, потрібно було виходити на вулицю. А коли було холодно, йшов дощ або сніг, треба було вдягати куртку.

6

НАЗОВНІ /10:54 РАНКУ. 31 ТРАВНЯ 1985 РОКУ

— Заждіть, — хекнув Білл. — Дайте... передихнути.

— Дай тобі допоможу, — знову сказав Річі.

Вони полишили Едді біля Павучого лігва, і ніхто з них не хотів про це згадувати. Та Едді помер, а Одра була досі живою — принаймні формально.

— Я сам, — ледь вимовив Білл, хапаючи ротом повітря.

— Давай без цього лайна. Тебе ще йобаний серцевий напад вхопить. Дай поможу, Великий Білле.

— Як твоя г-голова?

— Болить, — сказав Річі. — Не забивай мені баки.

Білл неохоче передав її Річі. Могло бути й гірше, адже Одра була високою і її нормальна вага була сто сорок фунтів. У "Мансарді" вона мала грати роль молодій жінки, яку взяв у заручники психопат з межовим розладом особистості, який вважав себе політичним терористом. Через те, що Фредді Фаерстоун хотів спершу зняти сцени на горищі, Одра сіла на сувору діету з курятини, тунця й домашнього сиру й втратила двадцять фунтів. Та прочвалавши з нею чверть милі (або ж півмилі, або три чверті милі — хтозна), він думав про ті сто двадцять фунтів уже як про двісті.

— Д-дякую, ч-ч-чувак, — сказав він.

— Прощу. Далі будеш ти, Скирте.

— Біп-біп, Річі, — озвався Бен.

Попри все Білл вишкірився. То була втомлена усмішка, і довго вона не протрималась, однак навіть слабка посмішка — то краще, ніж жодної.

— Куди далі, Білле? — спитала Беверлі. — Вода шумить гучніше, ніж раніше. Мені б не хотілося тут потонути.

— Прямо, а тоді ліворуч, — сказав Білл. — Мабуть, нам краще трохи пришвидшитись.

Вони йшли темрявою ще з півгодини. Білл показував шлях, і вони звертали то праворуч, то ліворуч. Шум води нарастив, поки вона не почала гуркотіти навколо них лячним "Долбі стерео". Ведучи одною рукою по вогкій стіні, Білл намацав наступний поворот, і зненацька вода побігла його черевиками. Потік був мілким та прудким.

— Дай мені Одру, — сказав він Беніві, який уже гучно сапав. — Далі за течією.

Бен обережно передав її Біллу, і він спромігся перекинути її через плече, немов пожежник. Аби ж вона запрачалася... поворухнулася... зробила бодай щось.

— Як там із сірниками, Бев?

— Лишилося мало. Мабуть, з півдюжини. Білле... ти знаєш, куди йдеш?

— Гадаю, що т-т-так, — мовив він. — Ходімо.

Слідом за ним вони завернули за ріг. Вода запінилася навколо його кісточок, тоді здійнялася до гомілок, а далі ще вище, до стегон. Гуркіт води знизився до постійного басовитого ревіння. Їхній тунель тремтів без упину. Деякий час Білл гадав, що потік стане надто сильним, аби й далі йти, не стишуючи ходи, та тоді вони проминули впускну трубу, з якої в тунель лився потужний струмінь води, — він зачудувався з його біловодої сили — і потік дещо послабився, хоча вода й продовжувала здійматись. Вона...

"Я ж бачив, як вода лилася з тої труби! Бачив!"

— Г-г-гей! — скрикнув він. — Народ, ви щось бачите?!

— За останні п'ятнадцять хвилин дещо розвиднилось! — гукнула йому Беверлі. — Білле, де ми?! Ти знаєш?!

"Гадаю, що так", — мало не сказав він.

— Ні! Ходімо!

Йому здавалося, що вони наближалися до того місця, де Кендаскіґ бігла в бетонному руслі — до Каналу... до того відрізка річки, який пірнав під центр міста й виходив на поверхню в Бессі-парку. Та звідкись у тунель потрапляло світло, світло, і певна річ, що там, де Канал біг під містом, ніякого світла не було. Та однаково ставало дедалі видніше.

У Білла почалися серйозні проблеми з Одрою. Справа була не в потоці (він послабився), а в глибині. "Ще трохи, й доведеться пускати її плавом", — подумав він. Ліворуч від себе він бачив Бена, праворуч — Беверлі, а трохи повернувши голову, можна було помітити Річі позаду Бена. Підлога тунелю зробилася дивною: здавалося, що тепер вона була встелена якимсь брукхтом, схожим на цеглу. А попереду з води стирчало щось, схоже на ніс тонучого корабля.

Бен почвалав до нього, тремтячи в холодній воді. На нього попливла розбухла коробка з сигарами. Він відштовхнув її і вхопився за штуку, яка стирчала з води. Його очі розширились. Це була якась здоровенна вивіска. Він міг прочитати "АЛ", і одразу ж під цими літерами було "МАЙ". Раптом він здогадався.

— Білле! Річі! Бев! — він засміявся від здивування.

— Що там, Бене?! — крикнула Беверлі.

Схопившись за ту річ обома руками, Ден штовхнув її. Заскрипіло — то один кут вивіски шкрябнув стіну тунелю. Тепер можна було прочитати наступне: "АЛАДДІН" і над цим — "НАЗАД У МАЙБУТНЄ".

— Це афіша "Аладдіна", — сказав Річі. — Як...

— Вулиця обвалилася, — прошепотів Білл.

Очі його широко розчахнулися. Він подивився в кінець тунелю. Попереду було ще світліше.

— Що, Білле?

— Що за хуйня тут трапилася?

— Білле? Білле? Що...

— Усі ці риштаки! — белькотів Білл. — Усі ці старі дренажні колодязі! Трапилася ще одна повінь! І, гадаю, цього разу...

Піднявши Одру вище, він побрів далі. Бен, Бев та Річі рушили за ним. П'ять хвилин по тому Білл звів очі й побачив небесну блакить. Він дивився крізь тріщину в тунелі, яка бігла його стелею далі, розширюючись до сімдесяти футів. На поверхні води було чимало островів і архіпелагів: купи цегли, хвіст седану "Плімут" з відкритим багажником, з якого лилася вода, паркувальний стовпчик, що прихилився до стіни, наче п'яниця — його циферблат показував "ПОРУШЕННЯ".

Іти стало майже неможливо: міні-гори здіймалися й опускалися з нерівномірними інтервалами, ніби припрошуючи: "Зломи гомілку!" Вода м'яко обтікала їхні пахви.

"Це вода зараз сумирна, — думав Білл. — Та якби ми були тут на дві години раніше, навіть на годину, на нас би чекав найкрутіший у світі водний атракціон".

— Великий Білле, це що за херня така? — спитав Річі.

Він стояв ліворуч від Білла — він дивився на стелю, і м'язи на його обличчі розслабилися від зачудування. "От тільки це ніяка не стеля, — подумав Білл. — Це Головна вулиця. Принаймні колись була".

— Гадаю, що більша частина деррійського центру зараз пливе Каналом до Кендаскігу. І зовсім скоро потрапить до Пенобскоту, а потім — до Атлантичного океану, і хай пиздує. Річі, допоможеш мені з Одрою? Не думаю, що зможу...

— Звісно, — сказав Річі. — Атож, Білле. Без проблем.

Він взяв у Білла Одру. На світлі він міг роздивитися її краще, ніж би йому того хотілося: її блідість маскували, та не повністю ховали бруд з нечистотами — вони замастили її лоб та кіркою вкривали щоки. Її очі були так само розплющені... широко розплющені й позбавлені будь-якого виразу. Волосся висіло довгими вологими пасмами. Вона могла бути одною з тих надувних ляльок, які продавали в нью-йоркській "Коморі насолоди" або на гамбурзькому Ріпелбані[800]. Єдиною відмінністю було її повільне, рівномірне дихання... яке могло б бути посіпуванням механізмів, ото й усе.

— Як ми звідси виліземо? — спитався він у Річі.

— Хай Бен тебе підсадить, — сказав той. — Ти витягнеш Бев, і ви вдвох дістанете Одру. Тоді Бен підсадить мене, і ми витягнемо його. А після цього я покажу тобі, як влаштовуються волейбольні змагання для тисячі студенток.

— Біп-біп, Річі.

— Біп-біп твою сраку, Білле.

Утома прокочувалася його тілом пульсуючими хвилями. Він зловив погляд Беверлі, і деякий час вони дивилися одне на одного. Вона легенько кивнула йому, і він посміхнувся.

— Підсадиш, Б-б-бене?

Бен, який також виглядав смертельно стомлено, кивнув. Одну його щоку прокреслювала глибока подряпина.

— Гадаю, з цим я впораюся.

Він трохи нагнувся і сплів пальці. Білл задер одну ногу, ступив нею в стремено з

Бенових рук і витягнув руки. Не дотягнутися. Бен підняв руки вище, і Білл вхопився за щербатий край тунелю. Підтягнувся й виліз назовні. Перше, що він побачив — біло-помаранчевий бар'єр. Друге — вируючий натовп з чоловіків та жінок позаду бар'єра. Третє — універмаг "Фрізіс", тільки тепер у нього був дивний, випнутий вигляд... немов намальований у неправильній перспективі. За секунду він зрозумів, що мало не половина будівлі просіла й провалилася в Канал. Верхня частина універмагу нахилилася над вулицею й, здавалося, от-от впаде, наче піраміда з неохайно складених книжок.

— Дивіться! Дивіться! На вулиці хтось є!

На місце, де Біллова голова виглядала з розлому в хідникові, показувала якась жіночка.

— Дякувати Богу, хтось вижив!

Вона кинулася бігти — літня жіночка з хустинкою на голові, зав'язаною по-сільському. Її втримав коп.

— Там небезпечно, місіс Нельсон. Ви ж знаєте. Решта вулиці може завалитися будь-якої миті.

"Місіс Нельсон, — подумав Білл. — Я вас пам'ятаю. Іноді ваша сестра няньчилася зі мною та Джорджем". Він підняв руку, аби показати їй, що з ним усе гаразд, і коли вона помахала у відповідь, він відчув наплив добрих почуттів. І надію.

Він розвернувся й розпластався по хіднику, намагаючись якомога рівномірніше розподілити вагу, як учать робити, коли опиняєшся на тонкій кризі. Він сгнув рукою по Бев. Вона схопила його за зап'ясток, і зібравши докупи те, що здавалося йому останніми силами, він витягнув її нагору. Сонце, яке було знову сховалося, визирнуло з-за хмар, що нагадували лускату шкіру скумбрії, і повернуло їм їхні тіні. Беверлі налякано глипнула вгору, а тоді зловила Біллів погляд і посміхнулася.

— Білле, я люблю тебе, — сказала вона. — І молюся, щоб з нею було все гаразд.

— Д-дякую тобі, Бевві, — промовив він.

Від його лагідної посмішки на її очах забриніли сльози. Він обійняв її, і маленький натовп, що зібрався за пластиковим бар'єром, заплодував. Фотограф з "Деррі Ньюз" клацнув фотоапаратом. Ця світлина з'явилася в першочервневому випуску, який надрукували в Бенгорі, бо вода пошкодила преси "Ньюз". Підпис під нею був досить простим і досить правдивим для того, аби Білл вирізав зображення й носив його в гаманці протягом багатьох років: "ВЦІЛІЛІ" — надрукували під світлиною. Ото й усе, та цього виявилось достатньо.

У Деррі, штат Мейн, було за шість хвилин одинадцята.

7

ДЕРРІ / ПІЗНІШЕ. ТОГО Ж ДНЯ

Скляний коридор між Дитячою та дорослою бібліотеками вибухнув о 10:30 ранку. О 10:33 дощ ущух. Не поступово зійшов нанівець, він зупинився одразу — так, наче Горішній Жилець клацнув перемикачем. Вітер і до того трішки стихився, та тут він просто зник — так миттєво, що люди витріщились один на одного зі збентеженими,

побожними обличчями. Містом розлився звук, схожий на той, з яким після безпечної посадки 747-го глохнуть його двигуни. Уперше сонце визирнуло о 10:47. Після обіду хмари зовсім розтанули і день закінчився ясным та спекотним. До 15:30 ртутний термометр "Орандж Краш", [801] який висів на дверях крамниці "Уживана Троянда, Уживаний Одяг", сягнув відмітки вісімдесят три градуси — найвищий показник для пізньої весни в Деррі. Люди човгали вулицями, наче зомбі, і майже не розмовляли. Вирази на їхніх обличчях були навдивовижу подібними — на них читався тупий подив, який міг би видатися смішним, якби не був відверто нещасним. Надвечір до Деррі прибули репортери з "Ей-бі-сі", "Сі-бі-ес", "Ен-бі-сі" та "Сі-ен-ен", і саме ведучі новин на цих телеканалах доведуть до розуміння мешканців міста бодай певну версію правди — вони допоможуть їм зрозуміти реальність того, що відбулося... хоча знайшлися б і ті, хто міг би підкинути думку, що реальність є дуже хисткою концепцією — щось, мабуть, не міцніше за шматок парусини, напнутий на сітку з канатів, схожу на нитки павутиння. Наступного ранку Брайян Гамбл та Віллард Скотт із телешоу "Сьогодні" уже будуть у Деррі. Під час програми Гамбл братиме інтерв'ю у Ендрю Кіна. "Уся водонапірна Вежа беркицьнулася й покотилася з пагорба, — казав Ендрю. — Це було типу "вау". Розумієте? Ну, типу, "Спілберг, вдавися". Гей, а я коли телек дивився, ви завжди здавалися, ну, набагато вищим". Вони та їхні сусіди по телевізору — ось що зробило цей жах реальним. Це дасть їм бодай якийсь ґрунт під ногами, від якого можна відштовхнутися й спробувати усвідомити ту страшну, незбагненну річ. То була "ХИМЕРНА БУРЯ". За наступні дні "СТРАШНА КІЛЬКІСТЬ ЖЕРТВ" зросте — ось такі "МОТОРОШНІ НАСЛІДКИ ШТОРМА-ВБИВЦІ". Адже то була "НАЙГІРША ВЕСНЯНА БУРЯ В ІСТОРІЇ МЕЙНУ". Усі ці заголовки, якими б жахливими вони не були, виявилися корисними, бо вони допомогли притлумити дивну природу того, що сталося... хоча слово "дивну природу" — то дуже м'яко сказано. "Божевілля" пасує набагато краще. Вони побачать себе по телевізору, і все стане зрозумілішим, не таким божевільним. Та до прибуття знімальних груп на вулицях будуть самі жителі Деррі, які блукатимуть засміченими цеглою, вкритими багнюкою дорогами з виразами ошелешеної недовіри на обличчях. Лише деррійці, які мовчки дивитимуться на руїни, іноді підбиратимуть якісь речі, а тоді впускатимуть їх на асфальт — люди, які намагатимуться збагнути, що ж трапилося за останні сім-вісім годин. На Канзас-стрит стояли чоловіки, курили й дивилися на будинки, які лежали догори дриґом у Пустовищі. Інші люди стояли за біло-помаранчевими бар'єрами й дивилися на чорну діру, на місці якої ще до десятої ранку знаходився центр міста. Головний заголовок недільної газети був "ВІДБУДУЄМО, ЗАПЕВНЯЄ МЕР ДЕРРІ", і, мабуть, він виконає свою обіцянку. Але в наступні тижні, поки члени міської ради сперечалися з приводу того, як почати відбудову, велетенський кратер, де колись був центр міста, продовжував спокійно та поступово розростатися. За чотири дні після бурі в яму провалилася будівля Бенгорської гідроелектричної компанії. Три дні по тому під землю пішла "Летюча псарня", де продавали найсмачніші чилі-доги з кислотою капустою у всьому східному Мейні. Офісні, приватні та квартирні будинки іноді затоплювало

нечистотами. У Старому Відрозі це траплялося так часто, що люди почали виїжджати. Увечері 10 червня в Бессі-парку відбулися перші кінні перегони; перший забіг було призначено на 20:00, і всі дещо збадьорилися. Та коли коні з першого забігу мчали до фінішної прямої, проломилася секція трибун, і постраждало з дюжину людей. Одним із них був Фоксі Фоксворт, директор кінотеатру "Аладдін" до 1973 року. Фоксі пролежав два тижні в лікарні зі зламаною ногою та проколотим яечком. Коли його'виписали, він вирішив переїхати до сестри в Саммерсворт, штат Нью Гемпшир.

І він такий був не один. Деррі розвалювався.

8

На їхніх очах санітар захряснув задні двері "швидкої" й рушив до кабіни. Автомобіль почав здійматися схилом у напрямку Деррійського міського шпиталю. Річі зупинив його, сильно ризикуючи життям та правицею, а тоді заговорив роздратованого водія до нічиєї — санітар наполягав на тому, що вільного місця зовсім не було. Закінчилося тим, що вони поклали Одру на підлогу.

— Що тепер? — спитав Бен.

У нього під очима були здоровенні коричневі кола, а шия почорніла від бруду.

— Я п-піду до "Таун Хаусу", — сказав Білл. — П-просплюдесь годін з ш-шістнадцять.

— І я так само, — озвався Річі. Він з надією глянув на Бев. — Кралечко, маєш цигарку?

— Ні, — відказала Беверлі. — Гадаю, знову кину.

— Мудра думка.

Вони почали повільно йти вгору схилом, пліч-о-пліч.

— Усе с-с-скінчено, — сказав Білл.

— Ми це зробили, — кивнув Бен. — Ти це зробив, Великий Білле.

— Ми всі це зробили, — мовила Беверлі. — Як би я хотіла, щоб ми не кидали там Едді. Цього я бажаю дужче за все.

Вони саме підійшли до перетину Верхньої Головної вулиці та Пойнт-стрит. Хлопчик у червоному дощовику та зелених гумових чоботях пускав паперового човника прудким потоком, який мчав уздовж хідника. Він звів очі, побачив, що вони дивляться на нього, й невпевнено помахав рукою. Біллові здалося, що це той хлопчик зі скейтбордом — той самий, чий друг бачив у Каналі акулу зі "Щелеп". Він посміхнувся й підійшов до нього.

— Тепер усе г-г-гаразд, — сказав Білл.

Хлопчик серйозно на нього подивився, а тоді вишкірився — посмішка була сонячною та сповненою надії.

— Ага, — озвався він. — Гадаю, що так.

— Можеш закластися своєю д-д-дупою.

Хлопчик засміявся.

— То що, б-будеш обережним на т-тому с-скейті?

— Та не, — сказав хлопчик, і тепер уже Білл засміявся.

Він стримав порив скуйовдити хлопчаків волосся (скоріш за все, він образиться) та

повернувся до інших.

— Хто то такий? — спитав Річі.

— Друг, — відповів Білл. Він засунув руки в кишені. — А ви пам'ятаєте, як ми вибралися минулого разу?

Бeverлі кивнула.

— Едді вивів нас до Пустовища. Проте якимсь чином ми вилізли на іншому березі Кендаскіґ. З боку Старого Відрога.

— Ви зі Скіртом зіштовхнули кришку однієї з тих насосних, — сказав Річі Біллові, — бо ви були сильнішими од решти.

— Ага, — мовив Бен. — Точно. Сонце ще світило, хоча вже майже сіло.

— Ага, — кивнув Білл. — І всі ми були там.

— Та ніщо не триває вічно, — сказав Річі. Він поглянув на схил, який вони щойно здолали й зітхнув. — Наприклад, дивіться сюди.

Він виставив руки. Маленькі шрами на долонях зникли. Беверлі показала свої руки, Білл з Беном зробили те саме. Долоні були брудними, проте шрами зникли.

— Ніщо не триває вічно, — повторив Річі.

Він поглянув на Білла, і той побачив, що бруд на щоках Річі повільно прорізали дві чисті доріжки сліз.

— Хіба що любов, — сказав Бен.

— І бажання, — додала Беверлі.

— А як щодо дружби? — спитав Білл і всміхнувся. — Що думаєш, Базікало?

— Ну-у, — протяжно сказав Річі, посміхаючись та витираючи очі. — Я мушу поудумати проу це, хлопче! Шоу то є, шоу за діла, я мушу поудумати проу це.

Білл простягнув руки. Вони взялися за них і постояли так кілька секунд — сімка зменшилася до четвірки, та однаково вони могли утворити коло. Вони подивилися один на одного. Бен уже теж плакав, з його очей текли сльози. Та все одно він посміхався.

— Народ, я вас дуже, дуже люблю, — промовив Бен. На мить він міцно-міцно-міцно стиснув руки Бев та Річі, а потім випустив їх. — А тепер давайте розвідаємо, чи є в них там така штука, як "сніданок", га? Таж треба подзвонити Майкові. Сказати, що в нас все гаразд.

— Гарний думка, сеньйор-ре, — підтакнув Річі. — Іноді мені думкається, що ти не такий вже й покидьок. А ти чо думкаєш, Велике Білля?

— Я думкаю, чи не пішов би ти на хер, — сказав Білл.

Вони закотилися в "Таун Хаус" на хвилі сміху, і коли Білл штовхав скляні двері, Беверлі спіймала поглядом щось таке, про що ніколи й нікому не говорила, хоча воно назавжди закарбувалося в її пам'яті. Мигцем вона побачила в склі їхні віддзеркалення — от тільки там їх було шестеро, а не четверо: за Річі йшов Едді, а позаду Білла — Стен, і на його обличчі вигравала його характерна легка усмішка.

заливає Пустовище пласким, пропасним світлом. Залізна кришка на одній з насосних станцій трохи піднімається, опускається, знову здіймається і починає сповзати.

— Ш-ш-штовхай, Б-бене, вона мені зараз плече зламає...

Кришка сповзає далі, нахилиється і падає в кущі, які розрослися навколо бетонного циліндру. Один за одним з нього вилазять семеро дітей і роззираються навкруги, по-совиному блимаючи очима в мовчазному зачудуванні. Вони схожі на дітей, які ніколи не бачили денного світла.

— Так тихо, — шепоче Беверлі.

Чутно лише гучний шум прудкого потоку та сонне гудіння комах. Буря вщухла, та вода в Кендаскіґ досі тримається дуже високо. Ближче до міста, недалеко від місця, де річка забігає в бетонний корсет і перетворюється на канал, вона вийшла з берегів, та повинню це аж ніяк не назвеш — у найгіршому випадку трохи води набіжить у кілька підвалів. Цього разу.

Стен відходить від них. Його обличчя невиразне й замислене. Білл озирається на нього й на мить йому здається, що Стен помітив на березі маленьке вогнище — таке його перше враження. Червоне, яскраве саяво, на яке ледве можна дивитися. Та коли Стен піднімає вогонь правою рукою, кут світла змінюється, і Білл усвідомлює, що то просто пляшка коли — одна з тих, нових та прозорих. Хтось загубив її біля річки. Він дивиться, як Стен перевертає її, тримаючи за горло, і несе до каміння, яке стримить з берега. Пляшка розбивається, і Білл розуміє, що тепер вони всі дивляться, як Стен перебирає скляні залишки — спокійний, уважний, зосереджений. Нарешті він бере вузьку скалку. Промені сідаючого сонця відскакують від нього рудими блискітками, і Білл знову думає: "Як вогонь".

Стен зводить на нього очі, і зненацька Білл усе розуміє — йому все ясно, як Божий день, усе так і має бути. Він іде до Стена, простягнувши руки долонями догори. Стен задкує, заходить у річку. Над поверхнею води навсібіч пірнають чорні жучки, і Білл бачить, як до очеретів на другому березі відлітає блискуча бабка, схожа на маленьку веселку. Десь басовито заквакала жаба, і коли Стен бере його руку й проводить скляним лезом по його долоні, розрізаючи шкіру й пускаючи цівку крові, немов в екстазі, Білл думає: "Тут стільки життя!"

— Білле?

— Атож. Обидві.

Стен ріже йому другу руку. Біль є, та він ледь відчутний. Звідкись долинув спокійний, мирний крик дрімлюги. Білл думає: "Ця дрімлюга будить місяць".

Він дивиться на руки — з обох тече кров, а тоді озирається. Інші теж там: Едді міцно стискає інгалятор; Бен із блідим пузом, що випинається з дрантя, яке лишилося від його сорочки; Річі, чиє обличчя здається незвично оголеним без окулярів; мовчазний та серйозний Майк — його зазвичай повні губи стиснуті в тонку смужку. І Беверлі. Вона стоїть, високо звівши голову, очі ясні й великі, а волосся так само гарне, незважаючи на весь бруд.

"Усі ми. Усі ми тут".

І він бачить їх, по-справжньому бачить їх, бачить востаннє, адже якимсь чином він розуміє, що вони вже ніколи не зберуться всімох — не так. Ніхто не розмовляє. Беверлі простягає руки, і за секунду Річі з Беном наставляють свої долоні. Майк із Річі чинять так само. Стен ріже їх одну за другою, а тим часом сонце починає ховатися за горизонтом, і червоне, вогненне сяйво холодне, стає сутінковим, трояндово-рожевим. Знову кричить дрімлюга, Білл бачить на воді перші завитки туману, і відчуває, наче став частиною всього — про цю плинну мить самозабуття він не казатиме нікому так само, як Беверлі пізніше мовчатиме про віддзеркалення, в якому вона побачила двох померлих чоловіків, з якими вона дружила в дитинстві.

Роса торкається дерев та кущів — вони зітхають, і Білл думає: "Це чудове, миле місце, і я його ніколи не забуду. Воно миле, і вони милі; кожен з них прекрасний". Знову чується поклик дрімлюги, приємний та переливчастий, і на мить Білл відчуває єдність із тим птахом: він може заспівати та розчинитися в мороці, він може хоробро злетіти й поринути в небеса.

Він дивиться на Беверлі, і вона посміхається йому. Вона заплющує очі й простягає руки. Білл бере її лівицю, Бен — правицю. Білл відчуває, як теплота її крові змішується з його теплотою. Інші замикають коло, і вони стоять із руками, переплетеними в цьому особливому, інтимному єднанні.

Стен дивиться на Білла — збентежено, з острахом.

— При-присягніться м-мені, що п-повернетесь, — каже Білл. — Присягніться мені, що к-к-коли В-воно не з-з-здохло, в-ви по-повернетесь.

— Присягаюся, — каже Бен.

— Присягаюся, — Річі.

— Так, присягаюся, — Бев.

— Клянуся, — бурмоче Майк Хенлон.

— Ага. Клянуся, — каже Едді, його тоненький голос шелестить, наче трава.

— Я теж присягаюся, — хрипко шепоче Стен, опустивши очі додолу.

— І я кл-кл-клянуся.

Ото й усе, усе. Та вони стоять так ще трохи, стоять і відчувають силу їхнього кола, силу їхнього єдиного організму. Світло фарбує їхні обличчя в бліді, вицвітаючі фарби; сонце спустилося, і його сяйво вмирає. Вони стоять разом у єдиному колі, а темрява закрадається в Пустовище, заповнює стежки, якими вони блукали того літа, накриває галявини, на яких вони гралися у квача й індіанців, у хованки на березі річки, в яких вони сиділи й обговорювали серйозні дитячі проблеми, або курили цигарки Беверлі, або просто мовчки спостерігали за віддзеркаленням хмар у воді. День заплющував своє єдине око.

Нарешті Бен випускає їхні руки. Він хоче щось сказати, та хитає головою і йде геть. Річі тюпає за ним, а тоді рушають і Беверлі з Майком. Ніхто не говорить. Вони вилазять на насип, виходять на Канзас-стрит і просто розходяться. Один за одним. І коли Білл згадує цю мить двадцять сім років пізніше, він усвідомлює, що вони вже ніколи не збиралися всі разом. Часто вони сходились по четверо, інколи їх було п'ятеро, а два-три

рази вони зустрічалися вшістьох. Та ніколи не збиралися всі семеро.

Він лишається сам. Ще довгий час він стоїть, спершись руками на хистку білу загорожу, і дивиться вниз, на Пустовище, а небо починає засіватися літніми зорями. Він стоїть під мирною блакиттю й над чорною чорнотою, і спостерігає, як Пустовище заповнює темрява.

"Я більше ніколи не хочу гратися там, унизу", — раптом думає він і дивується, коли розуміє, що це не страшна й не сумна думка, навпаки — вона дарує йому надзвичайну свободу.

Він стоїть там ще з кілька секунд, а тоді відвертається від Пустовища й рушає додому вздовж темного хідника, засунувши руки в кишені й раз по раз зиркаючи на деррійські будинки, тепло освітлені на нічному тлі.

За один-два квартали він пришвидшується, згадавши про вечерю... а ще за квартал чи два починає насвистувати.

Деррі:

Остання інтерлюдія

— Наразі океан сповнений злагодженими флотиліями кораблів, і коли перепливаєш його, важко не зустріти кілька суден. Перепливаєш та й перепливаєш, — сказав містер Міковбер, граючись моноклем, — ото й усе. Відстань — то річ уявна.

Чарлз Діккенс. Девід Копперфілд

4 червня 1985 року

Приблизно двадцять хвилин тому приходив Білл і приніс мені цей записник — Керол знайшла його на одному з бібліотечних столів і дала його Біллу, коли він про нього спитав. Я гадав, що він у шефа Редімахера, та, вочевидь, вирішив його не торкатись.

Біллова заїкуватість знову почала зникати, та за останні чотири дні бідолаха постаршав мало не на чотири роки. Він сказав, що завтра Одру випишуть з Деррійської міської лікарні (де я наразі й сам перебуваю), а тоді відвезуть приватною "швидкою" в Бенгорську психіатричну клініку. Фізично вона в нормі — кілька незначних подряпин та синців, які вже почали загоюватись. А от ментально...

— Піднімаєш їй руку, і вона так і стоїть, — сказав Білл. Він сидів біля вікна й крутив пальцями бляшанку дієтичної газованки. — Висить собі, поки хтось її не опустить. Рефлекси працюють, та дуже слабко. Вони зробили ЕЕГ[802], і з неї видно, що альфа-хвиля надзвичайно пригнічена. Майку, вона к-к-кататонік.

— У мене є одна думка, — сказав я. — Може, не така й хороша. Якщо не сподобається, то так і скажеш.

— Ну?

— Я тут проваляюся ще з тиждень. Чому б замість того, щоб відправляти її в Бенгор, не повезти її до мене, га? Проведи з нею тиждень. Говори з нею, навіть якщо вона не відповідатиме. А вона здатна... сама ходити в туалет?

— Ні, — тьмяним голосом сказав він.

— А ти зможеш... ну, хотів би...

— Чи хочу сам її вилікувати? — Білл посміхнувся.

І то була така жалюгідна посмішка, що мені довелося на хвилю відвести очі. Так само посміхався мій батько, коли розказав про Батча Баверза й курчат.

— Так, гадаю, що можна спробувати.

— Я не казатиму, щоб ти легше до цього ставився, бо, вочевидь, ти до цього поки не готовий, — сказав я, — та, будь ласка, згадай, що ти сам погодився — більшість, а то й усе, з того, що трапилося, просто мало статися. І це може включати й Одру.

— Не треба було п-паякати про те, куди я їду.

Інколи варто змовчати, тож я так і зробив.

— Гаразд, — врешті мовив він. — Якщо ти справді серйозно...

— Так. Ключі від дому лежать на реєстратурі. У морозилці кілька стейків "Делмоніко"[803]. Мабуть, так теж мало статися.

— Вона їсть в основному м'яку та, ох, рідку їжу.

— Ну, — мовив я та всміхнувся, — якщо буде привід для святкування, на горішній полиці кухонної шафи стоїть пляшка доволі непоганого вина. "Мондаві". Домашнє, проте смачне.

Він підійшов і стиснув мою руку.

— Дякую, Майку.

— Звертайся, Великий Білле.

Він відпустив мою руку.

— Цього ранку Річі відлетів до Каліфорнії.

Я кивнув.

— Гадаєш, будете на зв'язку?

— М-може, — сказав він. — Принаймні спершу. Але... — він поглянув мені у вічі. — Гадаю, знову буде те саме.

— Забудемо?

— Так. Далекі, гадаю, що це вже почалося. Поки що різні дрібнички. Деталі. Та мені здається, що воно розростеться.

— Мабуть, воно й на краще.

— Може бути.

Він подивився у вікно, й досі крутячи в руках бляшанку дієтичної газованки, і майже напевно думав про дружину — мовчазний, з широко розплющеними очима, гарний та немов зроблений з пластику. Кататонік. Десять грюкнули й замкнулися двері. Він зітхнув.

— Може бути.

— А Бен? Беверлі?

Він знову подивився на мене й посміхнувся.

— Бен запросив її поїхати з ним до Небраски, і вона погодилася пожити там, хоча б трохи. Ти чув про її подругу з Чикаго?

Я кивнув. Беверлі розповіла Бенові, а він вчора переповів про це мені. М'яко кажучи (і то сильно м'яко кажучи), останній опис Беверлі її чудового, фантастичного

чоловіка Тома був значно ближчий до правди, ніж перший. Чудовий, фантастичний Том тримав Беверлі в емоційних, духовних, а іноді навіть фізичних кайданах останні чотири роки чи близько того. Чудовий, фантастичний Том дістався сюди після того, як вибив інформацію з єдиної близької подруги Бев.

— Вона сказала мені, що збирається через тиждень злітати в Чикаго й подати заяву про його зникнення. Себто про зникнення Тома.

— Розумне рішення, — сказав я. — Там, унизу, його точно не знайдуть. ("Ні його, ні Едді", — подумки додав я.)

— Гадаю, що не знайдуть, — погодився Білл. — А коли вона повернеться, б'юся об заклад, що Бен поїде з нею. І знаєш що? Це вже справді бозна-що.

— Ну?

— Мені здається, що вона не пам'ятає, що трапилося з Томом.

Я витріщився на нього.

— Вона або забула, або забуває, — мовив Білл. — Я й сам уже не можу згадати, як виглядали ті двері. Д-двері до Його лігва. Я намагаюся подумати про них, і тоді трапляється якась дурня — у г-голові виникає образ трьох к-к-козенят, які переходять місток. З казки "Трійко кмітливих козенят". От маячня, га?

— Урешті-решт вони відстежать мандрівку Тома Рогана до Деррі, — сказав я. — Він полишив за собою слід з усіляких чеків з милою завдовжки. Прокати автовок, квитки на літак.

— Я не так певен, — сказав Білл, підкурюючи цигарку. — Гадаю, за авіаквиток він заплатив готівкою й назвався чужим іменем. Мабуть, купив якусь дешеву машину або взагалі вкрав.

— Нащо?

— Та припини, — відказав Білл. — Чи ти гадаєш, що він приперся сюди, аби просто її відшмагати?

Одну довгу мить ми дивилися один на одного, а тоді він підвівся.

— Слухай, Майку...

— Крутий перець валить до дверець, — сказав я. — Я січу фішку.

Він, розреготався з цього, а коли витер сльози, промовив:

— Дякую за те, що дозволив пожити в тебе, Майкі.

— Не буду тебе запевняти, що з цього щось вийде. Терапевтичних якостей за своїм домом я не помічав.

— Ну... ще побачимося.

А тоді він зробив одну дивну річ — дивну, проте дуже милу. Він поцілував мене в щоку.

— Хай тобі Бог помагає, Майку. Я ще заскочу.

— Усе ще може бути тіп-топ, Білле, — сказав я. — Не втрачай надії. Усе може бути окей.

Він посміхнувся й кивнув, та я гадаю, що в наших думках майоріло одне слово: кататонік.

5 червня 1985 року

Сьогодні зайшли попрощатися Бен із Беверлі. Вони вирішили не летіти: у Герців Бен взяв напрокат великий широкий "кадилак", і вони поїдуть собі без поспіху. І коли вони дивляться одне на одного, в їхніх очах з'являється щось таке, що підказує мені — вони або уже сплять разом, або спатимуть раніше, ніж доберуться до Небраски. Можу побитися об заклад на всю свою пенсію.

Беверлі обійняла мене, сказала, щоб я скоріше одужував, і заплакала.

Бен також мене обійняв, і втретє чи вчетверте спитав, чи писатиму я листи. Я сказав, що справді писатиму, і таки стримаю слово... принаймні триматиму деякий час. Бо цього разу це почало відбуватися й зі мною.

Я почав забувати.

Як і казав Білл, усе починається з незначних речей, з деталей. Та здається, що забуття розповсюдиться далі. Може статися, що за місяць або рік цей записник буде єдиним, що зможе мені нагадати про те, що сталося в Деррі. Можливо, й самі записи почнуть вицвітати, і зрештою цей нотатник стане таким же порожнім, як того дня, коли я придбав його у відділі шкільних товарів в універмазі "Фрізіс". Це жахлива думка, і вдень вона здається дурнуватою нісенітницею... та коли вартуєш уночі, це здається цілком логічним.

Забуття... його перспектива наганяє на мене паніку, але й також дає щось на кшталт підспудного полегшення. І це більше, ніж будь-що, підказує мені, що цього разу ми справді вбили Його, що більше немає потреби у вартівому, який би пильнував, коли цикл розпочнеться заново.

Млява паніка, підспудна полегкість. І, гадаю, краще я віддамся полегкості, підспудна вона чи ні.

Телефонував Білл. Сказав, що вони з Одрою вже заселилися. Змін немає.

"Я завжди пам'ятатиму тебе". Ось що сказала мені Бев саме перед тим, як вони з Беном пішли.

6 червня 1985 року

Сьогодні на першій шпальті "Деррі Ньюз" з'явилася цікава стаття. Назва була такою: "ШТОРМ ЗМУШУЄ ГЕНЛІ ОБЛИШИТИ РОЗБУДОВУ КОНФЕРЕНЦ-ЗАЛУ". Там ішлося про Тіма Генлі — забудовника-мультимільйонера, який буревієм увірвався в Деррі наприкінці шістдесятих років. Саме Генлі та Зітнер організували консорціум, який відповідав за будівництво Деррійського торгового центру (згідно з іншою статтею на першій сторінці, його, скоріш за все, оголосять непридатним для ремонту). Тім Генлі прагнув побачити, як Деррі розквітне. У його мотивах було й прагнення прибутку, авжеж, та не тільки — він щиро хотів це побачити. Його раптова відмова продовжувати розбудову конференц-залу наштотувала мені на кілька думок. Найочевиднішим було те, що Генлі розчарувався в Деррі. А ще я гадаю, що через руйнацію торгового центру він міг утратити останню сорочку.

Та стаття натякала й на те, що Генлі такий не один — інші інвестори або ж потенційні вкладники в майбутнє Деррі могли вже підшукувати інші варіанти. Звісно,

Елу Зітнеру можна було не хвилюватися, адже Бог відправив його на пенсію, коли завалився центр. А от ті, хто поділяв точку зору Генлі, зіткнулися з серйозною проблемою — як відбудувати частину міста, яка на п'ятдесят відсотків занурилася під воду?

Гадаю, що після довгого, по-упирячому живучого існування, Деррі почав умирати... наче беладона — час квітнути прийшов і пішов.

Після обіду зателефонував Біллові. З Одрою все так само.

За годину по тому я подзвонив у ще одне місце — цього разу до Річі Тозієра в Каліфорнію. Натомість дзвінок прийняв автовідповідач, і на фоні заграв "Кріденс клірвотер рівайвл"[804]. Ці бісові машини завжди збивають мене з пантелику. Я назвав своє ім'я, номер, трохи подумав і додав, що сподіваюся, зараз він знову може носити контактні лінзи. Я вже збирався покласти слухавку, коли з неї почувся голос самого Річі: "Майкі! Як життя?" У його голосі чулася радість, теплота... однак і очевидна суміш здивування й сум'яття. То був голос людини, яку заскочили зненацька.

— Привіт, Річі, — сказав я. — Досить непогано.

— Це добре. Як там воно, ще болить?

— Трохи. Уже майже все. А от свербить сказано. Я буду збіса щасливий, коли вони врешті розпеленають мені груди. До речі, "Кріденс" мені сподобався.

Річі засміявся.

— Бляха, та то не "Кріденс", це "Рок-н-рольні дівчата" з нового альбому Фоперті. Зветься "Центрополе"[805]. Ти його зовсім не чув?

— Не-а.

— Ти мусиш його дістати, він чудовий. Він просто такий... — його голос затих на хвилику, а тоді він договорив: — Як у старі часи.

— Я його куплю, — сказав я, і, мабуть, так і зроблю.

Мені завжди подобався Джон Фогерті. Гадаю, моєю улюбленою піснею "Кріденсів" була "Зелена ріка". "Вертайся додому, каже він. Вертайся до приходу ночі, каже він".

— А як там Білл?

— Вони з Одрою наглядають за моїм домом, поки я тут.

— Добре. Це добре, — на секунду він змовк. — Хочеш побути щось справді йобнute, старче?

— Звісно, — сказав я, хоча й так чудово розумів, що почую.

— Ну... сидів я собі в робочому кабінеті, слухав найпопулярніші пропозиції "Сейфу"[806], гортав реклами, читав записки... Тут зібралося зо дві гори всякої всячини, і на мене чекає ще зо два місяці праці, та й то якщо не спатиму двадцять п'ять годин на добу. Я ввімкнув автовідповідач у гучний режим, щоб не пропустити важливі дзвінки. Усякі телепні хай собі патякають з Фогерті. І тобі довелося так довго чекати тому, що...

— ...тому що ти спершу не мав бодай найменшого уявлення, чий то голос.

— Йсусе, точно! Звідки ти знаєш?

— Бо ми знову почали забувати. Цього разу всі ми.

— Майкі, ти певен у цьому?

— Яке було прізвище в Стена? — спитав я його.

На іншому кінці дроту запанувала мовчанка, довга мовчанка. У цій тиші я чув слабкий голос жінки, яка говорила з кимось в Омасі... або ж Рутвені, штат Арізона, або у Фліті, Мічиган. Той голос лунав так далеко, наче то космонавт, який саме вилітав у шатлі за межі сонячної системи й дякував за комусь за печиво. А тоді Річі невпевнено промовив:

— Гадаю, що Андервуд, та це ж не єврейське прізвище, так?

— Юріс.

— Юріс! — зрадів і водночас злякався Річі. — Господи, просто ненавиджу, коли слово крутиться на кінчику язика, а сказати не можеш. Коли хтось дістає гру "Навздогін за фактами"[807], я одразу кажу: "Здається, моя діарея знову повернулася, тож я краще піду додому, окей?" Та якимсь чином ти все одно пам'ятаєш, Майкі. Так само, як і раніше.

— Ні. Піддивився в записничкові.

Ще одна довга мовчанка.

— Ти не пам'ятав?

— Нє-а.

— Не гониш?

— Не жену.

— Тоді цього разу все справді скінчено, — і в його голосі виразно читалася полегкість.

— Так, гадаю, що так.

Знову запанувала міжміська тиша, розтеклася на сотні миль, що розділяли Мейн та Каліфорнію. Гадаю, ми обидва думали про те саме: так, усе скінчено, і за шість тижнів чи шість місяців ми геть забудемо одне про одного. Усе скінчено, і це коштувало нам усього лише нашої дружби та життів Стена й Едді. Я вже майже забув їх, ви це знали? Як би лячно це не звучало, я майже повністю забув Стена й Едді. На що хворів Едді — на астму чи в нього була хронічна мігрень? Хай мені чорт, не можу сказати напевне, та здається, що в нього була мігрень. Спитаю в Білла. Він знатиме.

— Ну, передавай вітання Біллові та його чарівній дружині, — сказав Річі з веселістю, яка здавалася законсервованою.

— Авжеж, Річі.

Я заплющив очі й помасував лоба. Він згадав, що Біллова дружина в Деррі... однак не її ім'я й не те, що з нею трапилося.

— Будеш у Лос-Анджелесі, у тебе є мій номер. Зберемося й гарно понямкаємо.

— Ясна річ, — я відчув, як на очі накопилися гарячі сльози. — І якщо тебе занесе в наші краї — теж маякни.

— Майкі?

— Я тут.

— Я люблю тебе, чувак.

— Навзаєм.

— Окей. Тримай палець на пульсі.

— Біп-біп, Річі.

Він розсміявся.

— Так-так-так. Встроуми того пальця собі у вуху, Майку. Шоу то є, у своє вуху, хлоупче.

Він поклав слухавку, і я зробив те саме. А тоді відкинувся на подушки, закрив очі й ще довго їх не розплющував.

Шеф поліції Ендрю Редімахер, який обійняв цю посаду в шістдесятих після шефа Бортон, загинув. То був химерний випадок, і я не можу не прив'язати його до того, що відбувалося в Деррі... до того, що зовсім недавно скінчилося в Деррі.

Будівля, в якій розташовується суд та поліцейський відділок, стоїть на межі з ділянкою, яка провалилася в Канал, і хоча вона вистояла, зсув ґрунту (чи повінь) певне спричинив їй ушкодження, про які ніхто не здогадувався.

Як було сказано в газеті, того вечора Редімахер затримався на роботі. Після бурі з повинню він щодня засиджувався допізна. Офіс шефа поліції вже давно перенесли з третього на п'ятий поверх, і тепер він містився якраз під горищем, на якому зберігалися всілякі нікчемні артефакти з історії міста. Серед того мотлоху було й бродяжницьке крісло, про яке я вже писав на цих сторінках. Його було зроблено з заліза, і важило воно понад чотириста фунтів. 31 травня будівля пропустила крізь себе чимало води, і, певне, це й послабило горішне перекриття (принаймні так пише газета). Та що б там не було, бродяжницьке крісло проломило горище й впало прямісінько на шефа Редімахера — він саме сидів за столом і читав звіти про нещасні випадки. Убило його миттєво. Офіцер Брюс Ендрін увірвався до кімнати й побачив, що той лежить на розтрошеному столі, досі тримаючи ручку.

Знову розмовляв по телефону з Біллом. Каже, що Одра почала потроху їсти тверду їжу, та то й усе. Я спитав у нього, що в Едді була за болячка — астма чи мігрень.

— Астма, — одразу ж відповів він. — Невже ти забувся про його інгалятор?

— Точно, — сказав я і згадав. Та тільки тоді, як про це сказав Білл.

— Майку...

— Га?

— А яке він мав прізвище?

Я поглянув на записник, що лежав на нічному столику, та не взяв його.

— Та вже й не пам'ятаю.

— Щось схоже на Керкоріан, — засмучено сказав Білл, — та це не воно. Але в тебе ж усе записано, так?

— Так.

— Дякувати Богу.

— Маєш якісь ідеї щодо Одри?

— Лише одну, — мовив він) — та вона така божевільна, що й говорити не хочу.

— Ти впевнений?

— Ага.

— Гарзд.

— Майку, аж лячно, правда? Лячно все отак забувати.

— Так, — сказав я.

І це справді так.

8 червня 1985 року

"Рейтеон"[808], який за графіком мав у липні починати будівництво заводу в Деррі, в останню мить вирішив, що натомість буде зводити його у Вотервіллі[809]. Передовиця в "Деррі Ньюз" виражала розчарування... і, якщо я правильно вловив настрій між рядків, острах.

Гадаю, що знаю, в чому полягає Біллова ідея. Та йому доведеться діяти швидко, поки залишки магії не полишили це місце. Якщо ще бодай щось лишилося.

Те, про що я загадувався раніше, урешті не виявилось повною маячнею. Імена та адреси в моєму записнику почали вицвітати. Колір та загальний вигляд чорнила наводить на думку, що ці записи могли бути зроблені п'ятдесят або ж навіть сімдесят п'ять років до моїх нещодавніх нотаток. І це трапилося всього за останні чотири-п'ять днів. Упевнений, що до вересня вони зовсім зникнуть.

Певне, я міг би їх зберегти. Можна було б їх переписати. Та я переконаний, що кожен новий запис у свою чергу теж почне вигорати, і зовсім скоро це може перетворитися на цілком марну справу — це наче виводити п'ятсот раз "більше не буду кидатися жованим папером". Писатиму беззмістовні імена бозна-чому.

Відпусти, відпусти.

Білле, дій хутко... та будь обережним!

9 червня 1985 року

Прокинувся посеред ночі від жахіття, яке не міг згадати, розпанікувався, почав задихатися. Сягнув по кнопку виклику та не зміг її натиснути: перед очима стояв моторошний образ Марка Ламоніки, який однією рукою бере слухавку, а іншою — шприц... або на його місці міг бути Генрі Баверз із викидним ножом.

Я схопив записник і набрав номер Бена Генксом в Небрасці... його адреса, ім'я та цифри вигоріли ще дужче, та їх досі можна було прочитати. Невдача, хлопче. Автовідповідач телефонної компанії розказав мені, що цей номер більше не обслуговується.

Бен був гладким чи мав викривлення стопи?

Пролежав без сну до самого ранку.

10 червня 1985 року

Лікар каже, що я вже можу йти додому.

Зателефонував Біллові й сказав йому про це. Гадаю, хотів його попередити, що часу в нього лишається дедалі менше. Білл — єдиний, кого я добре пам'ятаю, маю певність, що я — єдиний, кого добре пам'ятає він. Здається, це тому, що ми обидва досі тут, у Деррі.

— Гарзд, — сказав Білл. — До завтра ми здриснемо.

- Не забув про свою ідею?
- Та ні. Здається, саме час її втілити.
- Будь обережним.

Він засміявся і сказав щось таке, що я і зрозумів, і не зрозумів:

- Не м-можна бути обережним на ск-скейтборді.
- Білле, а звідки я знатиму, як у тебе вийшло?
- Знатимеш, — сказав він поклав слухавку.

Що б з цього не вийшло, Білле, я з тобою душею та серцем. Моє серце з усіма ними, і гадаю, що, навіть коли ми забудемо один одного, ми будемо бачитись у снах.

Я вже майже закінчив із цим щоденником, і мені здається, що він так і лишиться щоденником, бо оповіді про старі події та ексцентричні випадки, які траплялися в Деррі, немає місця за межами цих сторінок. І я нічого не маю проти. Гадаю, що, коли мене завтра випишуть, нарешті настане час подумати про якесь нове життя... хоча поки що я й не розумію, яким воно може бути.

Знаєте, народ, я любив вас.

Дуже сильно любив.

Епілог

Білл Денбро випереджає диявола — II

Я знав наречену, коли вона на поні скакала,

Я знав наречену, коли вона ходила етрол.

Я знав наречену, коли вона дуріла на вечірках,

Я знав наречену, коли вона кресала рок-н-рол.

Нік Лоу[810]

Не можна бути обережним на скейтборді.

Якийсь хлопчак

1

Полудень літнього дня.

Білл стояв голий у ванній кімнаті Майка Хенлона й роздивлявся своє струнке тіло в дзеркало на дверях. Його лиса голова блищала на світлі, яке потрапляло туди крізь вікно й відкидало його тінь на підлогу й стіну. Груди були безволосими, а стегна й сухорляві гомілки вкривали мотузки м'язів. "Авжеж, у нас тут тіло дорослого, — думав він, — без питань. Онде животик, який з'явився, бо я втелюшив забагато смачних стейків, випив забагато пляшок пива "Кірін", з'їв забагато ланчів біля басейну, коли тулив ройбени[811] з французькими діп-сандвічами[812] замість чогось дієтичного. Та дупа обвисла, старий друже. Коли просинаєшся з важким похміллям і очі печуть, то й досі можеш знайти кілька прищів, та так, як у сімнадцять, за старим "Данлопом"[813] не погасаєш. У тебе жирок на поясі, а яйця вже почали обвисати, як завжди трапляється, коли тобі за тридцять. На обличчі з'явилися зморшки, яких не було в сімнадцять років... Дідько, їх не було навіть на першому фото автора — на тому, де ти чимдуж старався набрати вигляду, наче щось знаєш... бодай щось. Ти застарий для своєї вигадки, малюче Біллі. Ви обоє вб'єтесь".

Він одягнув труси.

"Якби ми в це не вірили, то ніколи б... ніколи б не подужали, що б там ми зробили".

Бо насправді він уже й не пам'ятав, що відбулося під містом, не пам'ятав, що трапилося з Одрою й перетворило її на кататонічну руїну. Він лише знав, що йому потрібно було зробити зараз, і він був певен, що, коли не діяти просто зараз, він і це забуде. Одра сиділа внизу в Майновому м'якому кріслі й зачаровано витріщалася в телевизор, де саме показували "Дзвонимо за долари";[814] її волосся спадало на плечі неживими локонами. Вона не рухалася та йшла, тільки коли її вели.

Тут інша справа. Ти просто застарий, чувак. Повір.

Ні.

Значить, здохнеш тут, у Деррі. Та й хер з тобою.

Він одягнув спортивні шкарпетки, нові джинси та футболку, яку за день до того придбав у Бенгорі в "Халупі сорочок". Безрукавка була яскраво-помаранчевою. Спереду був напис "ДЕРРІ, МЕЙН — ДЕ ВОНО, В БІСА, Є?" Він сів на Майнове ліжко — те саме, в якому протягом останнього тижня спав з теплою, однак схожою на труп дружиною — і натягнув кросівки... пару кедів, які також учора купив у Бенгорі.

Він підвівся й знову оглянув себе в дзеркалі. Він бачив чоловіка середнього віку, вдягненого в хлопчачий одяг.

Безглуздий у тебе вигляд.

Як і у всіх пацанів.

Ніякий ти не пацан. Відступися!

— Хер з ним, скрешемо трошки рок-н-ролу, — тихо сказав він і вийшов з кімнати.

2

У снах, які він іноді бачитиме наступними роками, він завжди полишає Деррі на самоті. Сідає сонце. Місто покинуте, його мешканці поїхали геть. Богословська семінарія та вікторіанські будинки на Західному Бродвеї замислено чорніють на фоні палаючого неба — всі літні заграви, які він коли-небудь бачив, злилися в одну.

Він чує власні кроки — вони луною тупочуть бетоном. Окрім них до нього долинає лише звук прудкої води, яка з гудінням зривається в дренажні колодязі.

3

Він викотив Сілвера на під'їзну доріжку, поставив його на лапку й знову перевірів шини. Передня в порядку, а от задня дещо м'яка. Він узяв велосипедного насоса, якого купив Майк, і підкачав колесо. Повернувши насос на місце, він перевірів гральні карти й прищепки. Велосипедні колеса й досі видавали той чудовий кулеметний звук, який Білл пам'ятав ще зі школи. Вдала була покупка.

Ти геть здурів.

Можливо. Побачимо.

Він знову сходив у Майків гараж, узяв "3 в 1", змастив ланцюг та зубці. Тоді він підвівся, поглянув на Сілвера й легенько стиснув бульбу клаксону. Звучало так, як треба. Він кивнув і зайшов у дім.

4

І він знову бачить усі ті місця — вони неушкоджені й такі, як колись: масивний цегляний форт Деррійської початкової школи, Міст Поцілунків, укритий різьбленими ініціалами шкільних парочок, які були ладні розколоти своєю пристрасстю весь світ, а коли подорослішали, то перетворилися на страхових агентів, торговців автомобілями, офіціанток та косметологів; він бачить статую Пола Баньяна, яка стоїть проти закривавленого призахідного неба та похиленого білого паркану, який тягнеться вздовж хідника по Канзас-стрит до самого Пустовища. Він бачить їх, як колись — такими, якими вони назавжди лишаться в його пам'яті... і його серце тремтить від гордості й любові.

"Полишаю, полишаю Деррі, — думає він. — Ми полишаємо Деррі, і якби це була оповідка, цей момент зайняв би останні півдюжини сторінок; приготуйтеся поставити книгу на полицю й забути про неї. Сонце сідає, навкруги стоїть тиша — чутно лише мої кроки й воду в риштаках. Настав час".

5

Програма "Дзвонимо за долари" поступилася "Колесу фортуни". Одра пасивно сидить навпроти телевізора, не зводячи очей з екрана. Коли Білл вимкнув його, вираз її обличчя не змінився.

— Одро, — сказав він, підійшов до дружини й взяв її за руку. — Ходімо.

Вона й не поворухнулася. Її рука лежить у його долоні — теплий віск. Білл узяв її другу руку з підлокітника Майкового крісла й поставив її на ноги. Того ранку він вбрав її подібно до того, як вдягнувся сам: на ній були "лівайси" та блакитна безрукавка. Вона виглядала б доволі мило, якби не той порожній, великоокий погляд.

— Хо-ходімо, — повторив він і провів її крізь двері в Майкову кухню і, зрештою, на вулицю.

Вона йшла доволі охоче... однак вона б полетіла з заднього ґанку й розпласталася на землі, якби він не обійняв її за талію та не допоміг спуститися зі сходинок.

Він підвів її до місця, де на яскравому літньому світлі стояв прихилений на лапку Сілвер. Одра стала поряд з велосипедом і безтурботно дивилася на стіну Майкового гаража.

— Залазь, Одро.

Вона не поворухнулася. Білл терпляче змусив її перекинути одну ногу через багажник, який кріпився над заднім щитком Сілвера. Нарешті вона стала там з багажником між ногами, ледь не торкаючись його пахом. Білл обережно натиснув їй на маківку, і Одра сіла.

Білл скочив на Сілверове сидло й підняв лапку п'ятою. Він збирався сягнути назад, взяти Одрині руки й спробувати сплести їх у себе на животі, та перш, ніж він це зробив, вони самі проповзли його тілом й зчепилися спереду, наче очманілі мишки.

Він поглянув на них, його серце забилося швидше — здавалося, воно стугонить водночас і в грудях, і під самісіньким горлом. Наскільки йому було відомо, це була перша самотійна дія Одри за весь тиждень... перша її самотійна дія, відколи Воно трапилося... чим би Воно не було.

— Одро?

Відповіді не було. Він спробував вивернути шию, аби глянути на нею, та не вийшло. Були лише її руки навколо його талії, а на її нігтях блищали останні залишки червоного лаку, який нанесла кмітлива, жвава й талановита молода жінка з маленького англійського містечка.

— Ми трохи покатаємося, — сказав Білл і поїхав до Палмер-лейн, дослухаючись до того, як під колесами шурхотить гравій. — Тримайся добре, Одро. Гадаю... гадаю, що можу трохи р-р-розігнатися.

Якщо хоробрість не підведе.

Він подумав про хлопчика, якого зустрів у Деррі дещо раніше, коли Воно ще відбувалося. "Не можна бути обережним на скейтборді", — сказав той хлопчак.

Хлопче, правдивіших слів ще ніхто не казав.

— Одро? Готова?

Мовчанка. Невже її руки стиснули його трохи сильніше? Мабуть, просто сприйняв бажане за дійсне.

Він доїхав до кінця під'їзної доріжки й завернув праворуч. Палмер-лейн впиралася просто в Верхню Головну вулицю, і, повернувши ліворуч, він виїде на дорогу, яка веде до центру. І там він поїде з гори. І набиратиме швидкість. Від цього образу в нього мороз пробіг по шкірі, і мало не зашвидко, аби її усвідомити, в його голові промайнула (старі кістки ламаються легко, малюче Біллі)

тривожна думка й одразу зникла. Однак...

Однак у ньому вирувала не сама тривога, чи не так? Так. Там було й бажання... те відчуття, яке виникло в нього, коли він побачив хлопчака зі скейтбордом у руці. Бажання гнатися й чути, як вітер проноситься повз тебе, коли не знаєш, чи ти тікаєш від чогось, чи мчиш кудись — бажання просто мчати. Летіти.

Тривога й бажання. Уся різниця між тим, що маєш, і чого хочеш — різниця між дорослим, який рахує кошти, і дитиною, яка просто хапає й біжить, наприклад. Різниця завширшки з цілий світ. Проте не така вже й велика. Насправді, ці дві речі сплять на одному ліжку. Так відчуваєшся, коли на американських гірках вагонетка забирається на верхівку першого крутого спуску, за яким атракціон тільки починається.

Тривога й бажання. Те, чого хочеш і що боїшся спробувати. Де ти був і куди хочеш поїхати. Наче щось із рок-н-ролу, де співають про те, як хочеш дівчину, автівку та знайти своє місце. О Господи, благаю, просічи фішку.

Білл на хвилюк заплющив очі, відчуваючи позаду себе мертву вагу дружини, відчуваючи схил просто попереду, відчуваючи власне серце.

Будь хоробрим, вірним собі та тримайся.

Він відштовхнувся від землі та поїхав далі.

— Скрешемо трохи рок-н-ролу, Одро?

У відповідь сама мовчанка. Та це нічого. Він готовий.

— Ну, тоді тримайся.

Він закрутив педалі. Спершу було важко. Сілвер загойдався з боку в бік — Одрина

вага заважала вловити рівновагу... однак вона напевне трохи балансувала, бодай несвідомо, інакше б вони одразу гепнулися. Білл трохи підвівся, тиснувши на педалі; його руки вхопилися за кермо з маніакальною міцністю; він задер голову, примруживши очі; на шиї напнулися жили.

Зараз торохнемо об асфальт і розчерепимо собі макітри...

(а от і ні давай Білле давай давай сучий ти сину)

Він крутив педалі дедалі швидше й відчував кожну цигарку, яку викурив за останні двадцять років, — кров'яний тиск віднявся, серце стугоніло. "До сраки!" — подумав він і посміхнувся від раптового напливу дурнувятих веселощів.

Гральні карти, які дотепер видавали поодинокі постріли, залопотіли швидше. То були нові, гарні нові карти, "Велосипедні", і вони звучали гучно й чудово. Білл відчув, як його лису маківку погладив перший вітерець, і він посміхнувся ще ширше. "То я створив цей вітер, — подумав він. — Я створив його, тиснувши на ці кляті педалі".

Він наближався до знаку "СТОП" у кінці вулиці. Білл почав гальмувати... а тоді (губи розтягнулися ширше, зблиснули зуби) він знову почав тиснути на педалі.

Незважаючи на знак "СТОП", Білл Денбро вискочив на Верхню Головну вулицю й завернув ліворуч. Вага Одри знову надурила його, і вони мало не втратили рівновагу й не перевернулися. Велік захитався, загойдався, а тоді вирівнявся. Вітер сильнішав: він охолоджував піт на Білловому лобі, висушував його, гудів повз його вуха з басовитим, п'яним звуком, подібним до морського шуму в мушлі, та насправді він не був схожий ні на що у світі. Білл гадав, що цей шум був знайомий хлопчаку зі скейтом. "Та ти втрадиш зв'язок із цим звуком, хлопче, — подумалося Біллові. — Речам властиво змінюватись. Це брудний жарт, тож будь до нього готовим".

Він крутив педалі швидше й швидше, швидкість допомагала тримати рівновагу. Ліворуч промайнули залишки Пола Баньяна — він був схожий на поваленого колоса.

— Нумо, Сілвере, ГАЙДААААА! — закричав Білл.

Руки Одри стиснулися міцніше; спиною він відчув, як вона поворухнулася. Та він не хотів озиратися, аби спробувати її побачити... не хотів, не було потреби. Сміючись на весь голос, він крутив ногами дедалі швидше — високий, худорлявий і лисий чоловік на велосипеді, який нагнувся над кермом, аби зменшити опір вітру. Він промчав повз Бессі-парк, і люди озиралися на нього.

Наразі Верхня Головна вулиця почала крутіше спускатися до обваленого центру міста, і голос у голові прошепотів йому, що коли він за кілька секунд не загальмує, то вже не зможе спинитися — він просто полетить на залишки потрійного перехрестя, наче кажан із пекла, і вб'є їх обох.

Та замість загальмувати, він почав дужче тиснути на педалі, спонукаючи велик мчати ще швидше. Він летів пагорбом Головної вулиці, і попереду вже виднівся біло-помаранчевий бар'єр та потужні димовухи з їхнім гедловінським полум'ям, який позначав межу обриву, а з вулиць унизу стриміли верхівки будинків, схожі на вигадки божевільного.

— Нумо, Сілвере, ГАЙДААААААА! — безтямно загорлав Білл Денбро й помчав з

гори назустріч невідомості.

Тієї миті він востаннє сприймав Деррі як своє місто, та більш за все його приголомшило усвідомлення, що він живий, а над ним — справжнє небо, і все то було бажання, бажання, бажання.

Він мчав з гори на старому Сілверові — мчав наввипередки з дияволом.

6

Полишити це місце.

І ось ти йдеш геть, і тебе спонукає озирнутися, озирнутися бодай раз і востаннє подивитися за той захід сонця та суворі обриси Нової Англії — побачити шпилі, водонапірну Вежу й Пола з його сокирою через плече. Та, мабуть, озирнутися — не така вже й гарна думка, так твердять усі оповідки. Згадайте, що трапилося з дружиною Лота.[815] Краще не дивитися назад. Краще вірити в те, що далі всі житимуть довго та щасливо, і, мабуть, так і буде. Хто сказав, що таких кінцівок не буває? Не всі човники, які зринають у пільму, потім не впливають на сонце або ж до рук іншої дитини; якщо життя хоча б чогось вчить, то це того, що на світі безліч хепі-ендів, і той, хто не вірить у Бога, має гарно подумати про своє психічне здоров'я.

Ти мусиш іти, і коли сонце сідає, ти маєш іти хутко, думає він уві сні. Ось як треба. І якщо в тебе жевріють якісь думки, ти, либонь, загадуєшся про примар... про примарних дітей, які стоять у воді на заході сонця, стоять колом, тримаючись за руки, і обличчя в них юні, проте загартовані... в будь-якому разі, достатньо загартовані, аби вони народили людей, якими вони стануть, і, мабуть, достатньо загартовані, аби зрозуміти, що потім цим людям обов'язково доведеться народити колишніх себе, і вже потім вони зможуть повернутися до питання про звичайну людську смертність. Коло замикається, колесо котиться, та й по всьому.

Тобі не потрібно озиратися, щоб побачити тих дітей, адже частина твого розуму завжди бачитиме їх, житиме з ними вічно, кохатиме з ними вічно. Вони не обов'язково найкраща твоя частина, та колись вони були вмістилищем усього прийдешнього.

Діти, я вас люблю. Я так вас люблю.

Тож не барися — їдь, їдь геть, поки ще є трохи світла, залишай Деррі позаду, полишай спогади... та не бажання. Воно залишиться — яскрава згадка про те, ким ми були й у що вірили в дитинстві, про все, що палало в наших очах, коли ми губилися, а вітер шумів уночі.

Їдь і спробуй утримати посмішку. Злови приймачем рок-н-рол та їдь до життя зі всенькою хоробрістю, усією вірою, яка в тебе лишилася. Будь хоробрим, вірним собі та тримайся.

Усе решта — лиш темрява.

7

— Гей!

— Гей, містере, ви...

— ...стережись!

— Клятий дурень зараз...

Слова промайнули в повітряному потоці, такі ж беззмістовні й безглузді, як прапорці або відв'язані кульки. Він наближався до аварійних бар'єрів, і до нього вже долинав сморід сажі та гасу з димовух. Там, де колись була вулиця, він побачив зяючу пітьму, почув, як звідти сердито шумить вода, і засміявся з того звуку.

Він різко крутнув кермо вліво й прошмигнув так близько від бар'єру, що його джинси черкнули пластик. Колеса Сілвера були менш ніж за три дюйми від місця, де асфальт поступався порожнечі, і в нього закінчувався простір для маневру. Попереду вода змила всю вулицю, і перед "Ювелірною крамницею Кеша" лишилася лише тонка смужка хідника — половина його завалилася.

— Білле? — то був зачумілий, хрипкий голос Одри. Він звучав так, наче вона щойно прокинулася від глибокого сну. — Білле, де ми? Що ми робимо?

— Нумо, Сілвере! — горлав Білл, спрямувавши велосипед просто на аварійні козли, які похилилися в бік вітрини ювелірної крамниці. — НУМО, СІЛВЕРЕ, ГАЙДААААА!!!

Сілвер вривався в козла на швидкості сорок миль на годину — пластикові уламки розлетілися навсібіч. Одра скрикнула й так міцно його стиснула, що він видихнув геть усе повітря. На хідниках та у дверях по всій Головній вулиці, Канал— та Канзас-стрит стояли люди й залякло витріщалися на них.

Сілвер вискочив на залишки хідника. Біллове ліве стегно й коліно зачепили стіну ювелірної крамниці. Він відчув, як заднє колесо Сілвера зненацька опустилося і зрозумів, що за ними обвалювалася земля...

...а тоді Сілвер за інерцією вискочив на дорогу. Білл ледь ухилився від перекинутого сміттевого бака й знову вилетів на дорогу. Запищали гальма. Він бачив, як на нього насувається радіаторна решітка великої вантажівки, та однаково не міг перестати сміятися. Він прошмигнув дорогою за мить до того, як там промчав ваговоз. Трясця, ось що таке не гаяти часу!

Білл волав, сльози бризкали з його очей, і він натиснув на клаксон, дослухаючись до того, як кожен хрипкий гудок вривається в яскраве денне світло.

— Білле, ти нас обох вколошкаєш! — скрикнула Одра, і хоча то був нажаханий голос, вона також заливалася сміхом.

Білл нахилив Сілвера й цього разу відчув, як Одра нахилилася разом із ним, аби йому було легше кермувати велосипедом, допомагаючи їм обом співіснувати з ним бодай протягом цього короткого проміжку часу — вони стали немов трьома живими істотами.

— Ти так гадаєш? — крикнув він у відповідь.

— Я знаю! — І вона схопила його за промежину, де пульсувала потужна, радісна ерекція. — Але не зупиняйся!

Та на це йому сказати було нічого. На Горбатому Пагорбі швидкість Сілвера почала згасати і потужне ревіння гральних карт знову перетворилося на поодинокі постріли. Білл зупинився й повернувся до неї. Вона була блідою, очі в неї широко розплющилися, і, вочевидь, вона була наляканою та збентеженою... проте вона опритомніла, опритомніла та сміялася.

— Одро, — ледь вимовив він, регочучи разом із нею.

Він допоміг їй злізти з Сілвера, прихилив велика до принагідної цегляної стіни й обійняв свою дружину. Він цілував її лоба, очі, щоки, губи, шию, груди.

Вона пригорнула його.

— Білле, що трапилося? Я пам'ятаю, як зійшла з літака в Бенгорі, а далі геть нічого не пригадую. У тебе все гаразд?

— Так.

— А в мене?

— Так. Зараз так.

Вона трохи відсторонилася, аби поглянути на нього.

— Білле, ти й досі заїкаєшся?

— Ні, — мовив Білл і поцілував її. — Затинання зникло.

— Назавжди?

— Так, — відповів він. — Гадаю, цього разу назавжди.

— Ти казав щось про рок-н-рол?

— Не знаю. Хіба?

— Я кохаю тебе, — сказала вона.

Він кивнув і посміхнувся. Коли він усміхався, то здавався дуже юним, і чхати на лисину.

— Я також тебе кохаю, — промовив він. — Усе інше — пусте.

8

Він просинається серед ночі й не може пригадати, що йому снилося — згадується лише те, що уві сні він знову був дитиною. Він торкається гладенької спини своєї дружини, поки вона спить теплим сном і бачить сни; він думає про те, як чудово бути дитиною, але також чудово бути дорослим і загадуватися таємницею дитинства... його вірою та бажаннями. Одного дня я напишу про все це, думає він, та знає, що це лише думки перед світанком, думки після ще не згаслого сну. Та приємно замислюватися про такі речі у вранішній спокійній тиші — про те, що в дитинства свої милі секрети, що воно підтверджує думку про смертність, і що смертність обумовлює всю хоробрість та любов. Приємно думати про те, що, коли дивишся вперед, можна й озирнутися, і що кожне життя творить свою подобу безсмертя — колесо.

Ось такі думки обмірковує Білл Денбро у вранішні часи, коли просинається, — тоді він майже пригадує своє дитинство та друзів, з яким він його ділив.

Цю книгу було розпочато 9 вересня 1981 року

в Бенгорі, штат Мейн,

і завершено 28 грудня 1985 року

в Бенгорі, штат Мейн.

Примітки

1

"Michael Stanley Band" — гурт у стилі "хартлендрок", заснований у місті Клівленді гітаристом-вокалістом Майклом Стенлі (нар. 1948 р.), був особливо популярний на

Середньому Заході США у 1970—1980-х рр.; пісня "My Town" — хіт гурту 1983 р. (Тут і далі прим. перекл.)

2

George Seferis (Йоргос Сеферіадіс, 1900–1971) — видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша "Повернення вигнанця".

3

Neil Young (нар. 1945) — один із найвпливовіших рок-музикантів, канадський гітарист-співакт-композитор, громадський активіст; цитата з його пісні 1979 р. "Hey Hey My My (Out of the blue and into the black)", яка стала популярною ідіомою, що приблизно дорівнює нашій "з калюжі та в болото"

4

William Carlos Williams (1883–1963) — один з найулюбленіших і впливових американських поетів XX століття, який заробляв собі на життя, працюючи сімейним лікарем; "Paterson" — опублікована в 5 книгах (1946–1958) поема, уже за перші три книги якої автор отримав засновану 1950 р. першу Національну літературну премію з поезії; в поемі Вільямс філософськи-чуттєво описує історію розквіту й занепаду "колиски американської індустріальної революції", свого рідного міста Патерсон у штаті Нью-Джерсі, рефреном наголошуючи: "Нема ідей, окрім як у речах".

5

Bruce Springsteen (нар. 1949 р.) — співак-гітарист, який за свій високий статус в американській рок-культурі дістав прізвисько Бос; цитата з його хіта 1984 р. "Born in the U.S.A." ("Народжений у США").

6

"Für Elise" (1810) — одна з найпопулярніших фортепіанних п'єс композитора Людвіга ван Бетховена (1770–1827).

7

Нафтовими горілками-димогонами, які широко використовувалися для окурювання садів у приморозки, колись також послуговувалися для попередження здаля водіїв про перекриття дороги.

8

Kenduskeag — річка (довжина 52 км), що тече через третє за величиною в штаті Мейн місто Бенгор (36 тис. мешканців), з котрого С. Кінг змалював вигадане ним і присутнє в багатьох його творах місто Деррі; зокрема, яскравий відголосок описаних у книзі "Воно" подій читач може знайти в романі Кінга "11.22.63", виданому "КСД" 2012 р.

9

Bucksport — засноване 1792 р. містечко біля гирла ріки Пенобскот, притокою якої є Кендаскіг'.

10

John Wayne (справжнє ім'я Меріон Моррісон: 1907–1979) — уславлений героїчними ролями кіноактор, режисер і продюсер, символ мужності й одна з найпопулярніших

особистостей класичного періоду Голлівуду; бойового офіцера торпедного катера Вейн грає у фільмі "They Were Expendable" ("Вони були безповоротними", 1945).

11

"Gulf Wax" — популярний у американців бренд технічно-харчового парафіну, який, зокрема, використовується для консервації фруктів, глазурування кондитерських виробів тощо.

12

Chester Huntley (1911-1974) — один із співведучих найпопулярнішої у 1950— 1960-х щовечірньої програми новин "Huntley-Brinkley Report", яку канал Ен-бі-сі подавав у формі телесту: різкий і серйозний Чет Гантлі віщав з Нью-Йорка, а саркастичний Девід Брінклі (1920-2003) з Вашингтона.

13

Commies — комуністи, загальна назва на Заході мешканців Росії (СРСР) та місцевих лівих у часи холодної війни.

14

Аттіла Гун, або Завойовник (396-453) — каган племені гунів, вождь союзу кочових племен, який завоював пів-Європи, створивши державу, що сягала від Рейну до Чорного моря, охоплюючи й сучасну територію України.

15

"Kiwi" — заснований 1906 р. в Австралії бренд засобів догляду за шкірою; "Windex" — заснований 1933 р. бренд засобів для чистки скла й твердих поверхонь; "TurtleWax" — заснований 1941 р. бренд автомобільної косметики, логотипом якого слугує зображення зеленої усміхненої черепахи в капелюсі-циліндрі.

16

"Vicks VapoRub" — ментолово-камфорно-евкаліптова мазь для розтирання грудей і горла при застуді дітей, яка випускається з 1894 р.

17

"Philco" — заснована 1892 р. філадельфійська компанія з виробництва електроприладів, яка вивела на ринок чимало інновацій (зокрема, перше телемовлення 1932 р., перші поверхово-бар'єрні транзистори для швидкісних комп'ютерів у 1953, лідер з виробництва й продажу радіоприймачів тощо), збанкрутувала 1961 р., хоча бренд все ще існує.

18

Little Richard (нар. 1932 р.) — піаніст і співак з надзвичайно верескливим голосом, "архітектор" класичного рок-н-ролу, автор численних евергрінів у цьому жанрі.

19

"Juilliard School" — заснована 1905 р. в Нью-Йорку консерваторія, один із найшанованіших у світі освітніх закладів у сфері виконавчих мистецтв.

20

Augusta — засноване 1607 р. місто, столиця штату Мейн (1958 р. близько 21 тис. мешканців).

Алюзія на образливий вираз: "Ти не відрізниш лайно від "Шиноли"", який увійшов в американський сленг у часи Другої світової війни; "Shinola" — заснована 1907 р. у Детройті компанія з випуску гуталіну, яка поступово також освоїла випуск інших продуктів і зараз славиться своїми високоякісними наручними годинниками, велосипедами тощо (політика компанії — вироби суто з американських компонентів).

Bozo — клоун, що з 1946 р. був персонажем грамплатівок та ілюстрованих книжок, а з 1949 став героєм численних телешоу, мультфільмів тощо; Clarabell — безсловесний клоун у смугастому костюмі, який відповідає на запитання лише "так" або "ні", натискаючи на клаксон у себе на животі; "Howdy Doody" (1947-1960) — побудована на циркових і ковбойських темах найпопулярніша свого часу дитяча телепередача за участю акторів, ляльок-маріонеток та дитячої аудиторії; Роберт "Баффало" Сміт (1917-1998) — її незмінний ведучий.

Ronald McDonald — створений у 1963 році актором Віллардом Скоттом, одним з виконавців ролі клоуна Бозо, новий персонаж-клоун, який став символом однойменної мережі фаст-фудів.

"Pitch-Til-U-Win" — одна з традиційних ярмаркових розваг: накидання здаля кілець на дерев'яні кілки, до яких прив'язані різноманітні виграші.

"The Fugitive" (1963-1967) — серіал про невинно засудженого за вбивство своєї дружини лікаря, який втікає від правоохоронців і одночасно шукає справжнього вбивцю, таємничого однорукого чоловіка.

Tramp chair — створений на початку XIX ст. засіб покарання, яким користувалися в містечках, що не могли собі дозволити утримувати окрему в'язницю: оплетене залізними смугами крісло, в яке саджали і замикали в ньому на день-два (іноді возячи вулицями на возі для демонстрації) дрібних злочинців і волоцюг.

"Ac-Cent-Tchu-Ate the Positive" — написана у формі гумористичної проповіді 1944 р. пісня, яку відтоді виконують безліч зірок поп-музики.

"Def Leppard" — заснований 1977 р. англійський геві-метал-гурт, в якому грає однорукий барабанщик, котрий втратив кінцівку в автокатастрофі 1984 р.; "Twisted Sister" — заснований 1972 р. американський глем-рок-гурт, зокрема уславлений своїм гротескним макіяжем і перевдяганням у жіночі шати; "Judas Priest" — заснований 1969 р. англійський метал-гурт, що першим почав вбиратися на сцені у клепану чорну шкіру в стилі садо-мазо (тільки 1998 р. соліст гурту Роб Гелфорд публічно оголосив, що він гей).

29

John Mellencamp (сценічний псевдонім Cougar, Пума, нар. 1951 р.) — американський вокаліст-гітарист, автор душевних пісень у стилі хартленд-рок.

30

"Barbershop" — започаткований наприкінці XIX ст. відвідувачами перукарень, які чекали своєї черги, стиль чотириголосої вокальної музики а-капела, специфічний своїм багатим обертонами звучанням, коли чується більше голосів, ніж їх насправді співає.

31

Junior high school — школа в тих штатах, де існує чотирирівнева система освіти, в якій після початкової школи навчаються діти 10-14 років (деінде вікові параметри різняться).

32

David Wechsler (1896-1981) — провідний американський психолог, розробник відомих систем вимірювання рівня інтелекту в дітей і дорослих.

33

"Trailways" — заснована 1936 р. група з 80 незалежних автобусних компаній; "Greyhound" ("Сірий пес-гончак") — найбільша у світі компанія міжміського автобусного сполучення, заснована 1914 р. в Техасі шведським емігрантом-шахтарем Еріком Вікманом; Aroostock — найбільший у штаті Мейн округ на кордоні з Канадою.

34

Четвертого липня відзначається День незалежності, головне національне свято в США.

35

Portland — засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн на березі Атлантичного океану.

36

"Ramrod leather bar" ("Шомпол — шкіряний бар") — відомий своїм маскарадним фетиш-стилем гей-клуб у бостонському районі Фенвей; Peck-slip — паркова вулиця на Нижньому Мангеттені в Нью-Йорку, куди Стівен Юнг помістив вигаданий ним гей-клуб "BigBoy".

37

Маються на увазі оригінальні журнали типу "Playboy" та "Penthouse", в яких, окрім фото оголених дівчат, також регулярно публікуються літературні твори як відомих письменників, так і авторів-початківців.

38

Concord — у Новій Англії є кілька місцин з цією назвою, від крихітного селища в штаті Мейн до столиці штату Нью-Гемпшир.

39

Lajos Kossuth (1802-1894) — лідер національно-демократичної революції і президент першої незалежної Угорської республіки (1848-1849); після поразки мадярів у визвольних змаганнях був з шаною прийнятий у США, де його ім'ям названо кілька

міст.

40

Bangor — третє за величиною (32 тис. мешканців) місто в штаті Мейн, столиця округу Пенобскот.

41

Dayton — засноване 1753 р. містечко (менш ніж 2 тис. мешканців) на півдні штату Мейн.

42

Thomaston — засноване 1630 р. місто, де 1824 р. було збудовано штатну в'язницю Мейну, яка проіснувала там до 2002 р.

43

"Plymouth Duster" — дводверний спортивного типу автомобіль, що випускався компанією "Крайслер" у 1970-1976 рр., а отже, або дістався комусь із цих персонажів у спадщину, або був куплений уживаним.

44

5 футів 5 дюймів = 165 см; 135 фунтів = 61 кг.

45

10 футів = 3 м; 23 фути = 7 м.

46

"Frito" — бренд кукурудзяних чипсів, які випускаються з 1959 р.

47

"Kinkothe Klown" — персонаж пісні пародійно-сатиричного гурту "Ogden Edsl" (1970-1983), педофіл у клоунському костюмі; під Щасливим Гоміком мається на увазі Х'юберт Селбі (1928-2004), автор скандального на час першої публікації роману про життя соціальних низів "Останній поворот на Бруклін" (1964), де, зокрема, уперше йдеться про почуття власної гідності гомосексуалістів.

48

Shawshank — вигадана Стівеном Кінгом в'язниця, уславлена в його повісті "Порятунок з Шошенка" та багатьох інших творах.

49

South Widham — засноване 1753 р. містечко, де з 1919 р. працює виправна колонія штату Мейн легкого й середнього режимів ув'язнення.

50

"Family Feud" — започаткована 1976 р. телевікторина, в якій змагаються дві сім'ї і виграє та, чії відповіді на запитання збігаються з більшістю тих відповідей, що дали на те саме запитання попередньо опитані люди з вулиці.

51

Richard Dawson (1932-2012) — американський актор-комік англійського походження, був першим ведучим телевікторини "Сімейна ворожнеча".

52

Алюзія на термін із психології "синдром вагона для худоби", який означає

постійний страх депортації, що був притаманний євреям, які пережили Голокост.

53

Біблійна алюзія на "Повторення закону" 29:17: "Стережіться, щоб не був серед вас чоловік або жінка, або рід, або плем'я, що серце його сьогодні відвертається від Господа, Бога нашого, щоб піти служити богам цих народів, щоб не був серед вас корінь, що вирощує жовч та полин".

54

"State University of New York" — загальна назва фінансованої штатом Нью-Йорк великої мережі освітніх закладів, до якої входять десятки коледжів і університетів, розташованих у різних містах і містечках штату.

55

"Gone with the Wind" (1936) — знаменитий роман Маргарет Мітчел (1900–1949) про плантаторську родину на Півдні США, дія якого відбувається від початку Громадянської війни з 1861 до 1873 р., і однойменний фільм 1939 р.; "Завтра буде інший день" — остання фраза в романі, яку промовляє головна героїня Скарлет О'Гара.

56

South Bronx — район міста Нью-Йорк, знаний своїм багатоетнічним населенням.

57

У 1970-х середня початкова зарплатня шкільного вчителя з дипломом бакалавра в США становила \$ 7200 на рік.

58

Росоно — мальовнича пагориста місцевість із лісами, річками й озерами на північному сході штату Пенсільванія.

59

"H&R Block" — заснована 1955 р. братами Генрі й Річардом Блоками бухгалтерська компанія, що спеціалізується на оптимізації податків.

60

Nickel — монета 5 центів.

61

"Radio Corporation of America" (1919–1986) — перша у світі комерційна радіокорпорація, яка також випускала професійне та побутове радіотелевізійне й звукозаписувальне обладнання, комп'ютери, грамплатівки тощо.

62

Atlanta — засноване 1837 р. місто (одне з найбагатших у США; у 1980-х близько півмільйона мешканців), столиця штату Джорджія; Birmingham — засноване 1871 р. місто, найбільше (у 1980-х близько 300 тис. мешканців) у штаті Алабама.

63

Woody Allen (нар. 1935 р.) — кінорежисер, сценарист, актор єврейського походження, відомий зокрема своїм парадоксальним гумором.

64

"La-Z-Boy" — бренд м'яких домашніх меблів, які випускає однойменна компанія,

заснована 1929 р. у штаті Мічиган.

65

"Stayfree" — створені на початку 1970-х перші у світі гігієнічні прокладки, що не потребували спеціальних лямок для підв'язки, а завдяки спеціальному покриттю самі утримувалися на трусиках чи колготах.

66

"Вітамін Е" — американська ідіома, що означає сексуальний екстаз.

67

В американській практиці книжки в паперовій обкладинці видають масовими, мільйонними накладами, уже після того як вони здобули популярність у "твердому" виданні, тому вони значно дешевше коштують.

68

Blarney stone — брила в стіні збудованого 1446 р. замку Бларні у графстві Корк (Республіка Ірландія); вважається, хто поцілує ту брилу блакитного відтінку, той стане невідпорно красномовним.

69

"Dixie" — популярне на південному сході США пиво, що випускалося заснованою 1907 р. у Новому Орелані однойменною компанією до її занепаду в результаті потопу 2005 р.

70

"Mystik" — бренд самоклеючої стрічки, що випускалася заснованою 1857 р. компанією "Borden", поки через її можливу токсичність не була заборонена 1999 р. Агенцією з охорони довкілля.

71

"Gillette" — бренд, щодо 2005 р. належав однойменній компанії, заснованій 1901 р. винахідником штапованих бритвених лез Кінгом Джиллетом (1855-1932).

72

"Bracelets of Fortune" — термін з хіромантії, який означає зморшки в тому місці на руці, де до передпліччя примикає долоня. Вважається, що більше цих зморшок, то довше людина матиме життя.

73

"Motown" — заснована 1959 р. в Детройті (звідси її назва "Мотор-місто") звукозаписувально-видавнича компанія, яка, створивши оригінальний "мотавн-саунд", вивела на міжрасовий музичний ринок багато видатних афроамериканських артистів у стилі соул та інших.

74

"I Heard It Through the Grapevine" (1966) — повільно-ритмічна, похмурого настрою пісня про зраду коханої, пісня стала найбільшим хітом компанії "Мотавн" 1968-1969 у виконанні чорного співака Marvin Gaye (1939-1984).

75

Logan — міжнародний аеропорт у Бостоні, який з 1956 р. називається ім'ям

генерала й сенатора Едварда Лоренса Логана (1875-1939).

76

"Avis" — компанія з оренди автомобілів, заснована 1946 р. колишнім військовим пілотом Ворреном Ейвісом, завдяки тому, що він казав: "Бо сам ніколи не міг вчасно знайти собі на землі вільної машини".

77

26 миль ~ 48 км.

78

"Джорджійський персик" — еротично забарвлена ідіома на означення дівчини-гарнюні з південного сходу США.

79

Лось є одним з офіційних символів штату Мейн.

80

Рефрен автобіографічної, ностальгійно-іронічної пісні Брюса Спрінгстіна "Glory Days" (1984) з його найпопулярнішого альбому "Born in the U.S.A.".

81

"Ma Bell" — сукупна народна назва заснованих 1877 р. Александром Беллом кількох компаній, які в певні періоди монополізували американський ринок телефонного зв'язку.

82

Doctor Octopus — герой коміксу "Людина-Павук", божевільний учений з чотирма потужними механічними мацаками на спині.

83

Алюзія на пісню Пола Саймона "Все ще шалений після стількох років" ("Still crazy after all these years", 1975), у якій ідеться про те, що ностальгія залишає по собі гірке почуття самотності; Paul Simon (нар. 1941 р.) — композитор-поет-співак-гітарист, один із найвпливовіших музикантів у жанрі фолк-рок.

84

"Welch Foods" — заснована 1869 р. компанія, яка випускає різноманітні продукти з винограду та інших ягід.

85

"Carlton" — зневажані запеклими курцями ультралегкі сигарети, що випускаються з 1964 р., на пачці яких уперше почали вказувати вміст нікотину і смол.

86

Річ імітує уявну промову кандидата в президенти Джона Кеннеді перед виборами 8 листопада 1960 року, в якій той згадує свою дружину Джекі (Жаклін) і свого брата Боббі (Роберта Кеннеді), котрого, ставши президентом, ДжФК призначив генеральним прокурором.

87

"Arbitron" — заснована 1949 р. компанія, що займалася маркетинговими дослідженнями на ринку радіомовлення; 2012 р. була придбана за \$1,26 млрд

компанією-конкурентом "Nielsen".

88

Алюзія на пісню "Boogie Shoes" (1975) диско-фанк-гурту "KC and the Sunshine Band" (1973-1985).

89

Clarence Clemons, Jr. (1942-2011) — харизматичний чорношкірий музикант, під два метри зростом, постійний саксофоніст у гурті Брюса Спрінгстіна "E Street Band"; виступав також з іншими зірками і записав кілька сольних альбомів.

90

Алюзія на псевдорелігійний гімн до вісника Божого, архангела Гавриїла "Blow, Gabriel, Blow", написаний одним з фундаторів американської поп-музики Колом Портером (1891-1964) для його знаменитого мюзиклу "Все годиться" ("Anything Goes", 1934).

91

Keith Moon (1946-1978) — барабанщик британського рок-гурту "The Who", уславлений унікальним стилем гри й, крім того, деструктивною поведінкою: тотальне руйнування барабанів під кінець концерту, викидання телевізорів з вікна, вибухові пакети, прив'язані до дверних ручок чужих готельних номерів тощо.

92

"Mylanta" — ліки, що продаються без рецепта, проти печії і болю в шлунку.

93

Ansel Adams (1902-1984) — фотограф і природоохоронець, уславлений своїми чорно-білими знімками диких краєвидів американського Заходу; Big Sur — 90-мильна частина безлюдного узбережжя в центральній Каліфорнії, де гори обриваються просто в Тихий океан.

94

Мається на увазі вигідне розташування будинку, його ймовірна захищеність від традиційних для Каліфорнії природних небезпек: землетрусів та лісових пожеж.

95

За купівельною спроможністю 4 тис. доларів 1985 року приблизно дорівнюють \$8660 у 2014.

96

"Seabees" — службовці будівельних батальйонів ВМС США.

97

"Moby Dick" — велетенський білий кит, персонаж роману (1851) класика американської літератури Германа Мелвілла (1819-1891), в якому оповідається епічна історія гонитви за ним.

98

Le mot juste (фр.) — правильне визначення.

99

"Eames" — модель зручного м'якого крісла зі шкіряною оббивкою, створена 1956 р.

братами-дизайнерами Чарлзом і Реєм Імзами.

100

"MG" — двомісні спортивні кабриолети, що випускалися тепер уже неіснуючою британською компанією "MG Car Company Limited" (1924–2005).

101

Молодотурки — реформаторська, прогресистська партія в Туреччині (1889–1918); відтоді ця назва стала популярною ідіомою для означення якогось руху чи угруповання нетерплячих, сповнених нових ідей молодих людей.

102

Омаха — розташоване на ріці Міссурі найбільше місто штату Небраска на середньому заході США.

103

"76" — заснована 1932 р. мережа автозаправних станцій, у назві якої відображено рік прийняття Декларації незалежності США 1776, а також октанове число пального на рік заснування компанії.

104

"Rexall" — заснована 1902 р. колись потужна мережа аптечних крамниць.

105

"Citizens band radio" — радіопростір "громадського діапазону" на частоті 27 МГц, який у США вільно використовується будь-якими особами, громадськими чи комерційними організаціями.

106

Redondo Beach — популярне каліфорнійське курортне місто на березі Тихого океану в окрузі Лос-Анджелес.

107

Salt Lake City — засноване 1847 р. найбільше місто і столиця штату Юта.

108

"Learjet" — створені на основі прототипу штурмового бомбардувальника реактивні літаки бізнес-класу, які випускає однойменна компанія.

109

"ВАМА" — неофіційне прізвисько Алабамського університету і, зокрема, його спортивних команд.

110

"Teterboro" — аеропорт в однойменному окрузі штату Нью-Джерсі, класу "запасний-стоянковий", які зазвичай містяться неподалік великих міжнародних аеропортів.

111

"Doral" — сигарети, що випускаються з 1969 року й позиціонуються на ринку як "дамські".

112

"Olympia" — найпопулярніше колись на північному заході США пиво, яке варила

заснована у штаті Вашингтон німецькими емігрантами однойменна броварня (1896-1983), бренд існує й тепер, хоча належить іншим фірмам.

113

Barbara Ann Mandrell (нар. 1948 р.) — найпопулярніша кантрі-співачка у 1970—1980-х рр., до того як була дуже поранена в автокатастрофі 1984 року.

114

Крибедж — гра колодою з 52 карт для двох і більше учасників, які відмічають набрані ними очки, втикаючи спеціальні кілочки в дірочки на довгій дошці.

115

"Four Roses" та "Wild Turkey" — віскі типу "бурбон", які виробляються різними фірмами в штаті Кентуккі, перше з 1888, а друге з 1940 року; друге довшої витримки й трохи дорожче.

116

"Spinners" — заснований 1954 р. вокальний квінтет у стилі ритм-енд-блюз, який існує й зараз; "The Rubberband Man" (1976) — їхній хіт про екстравагантного музиканта, який зачепивши гумову стрічку за великі пальці ніг, натягує її собі на носа і таким чином за її допомогою гуде басову партію.

117

Фраза з класичного рок-хіта "Splish Splash", записаного 1958 року Боббі Даріном (1936-1973), де герой співає, як він вийшов мокрий з ванни і побачив, що в його хаті гуде вечірка, повно людей і всі танцюють.

118

"Cartwheel" — колекціонерська назва монети, яка випускалася у 1878-1904 і та у 1921-1928 роках; завдяки методу карбування, така монета при похитуванні її під світлом пускає блищики колом, ніби крутяться спиці в колесі (зокрема, таким чином сьогодні відрізняють на око монети старого карбування від сучасних підробок).

119

Hemingford — містечко на заході штату Небраска; Стівен Кінг згадує Гемінгфорд також у своїх творах "Протистояння", "Діти кукурудзи", "Повна темрява без зірок".

120

"John Deere" — заснована 1837 р. ковалем-винахідником Джоном Діром (1804-1886), найбільша сьогодні у світі корпорація з виробництва сільськогосподарських машин.

121

Шандра (*Marrubium vulgare*), або кінська м'ята — лікарська рослина, різновид глухої кропиви, яку в Україні традиційно використовували як засіб проти проносу і кашлю, а також для збудження апетиту; у США на основі цієї рослини віддавна випускають різних форм цукерки з гіркуватого-м'ятно-солодким смаком.

122

Marion Mo Bandy (нар. 1944 р.) — кантрі-співак, чия популярність припала на 1970-ті роки.

Перераховані в цій фразі ліки широко відомі американцям і продаються без рецепта, а отже, герой сам собі їх "призначив": "Anacin" — популярний анальгетик; "Excedrin" — потужніший болетамівний засіб; "Excedrin PM" — анальгетик зі снодійним ефектом; "Contac" — торгова назва псевдоефедрину, засобу проти астми; "Gelusil" — засіб проти печії й газів; "Tylenol" — бренд, під яким у США виробляється парацетамол; "Vicks" — мазь для розтирання при застуді чи болях суглобів; "Vivarin" — торгова назва кофеїну; "Serutan" — проносне, рекомендоване особливо літнім людям ("Lawrence Welk Show" — музично-розважальна телепередача, що виходила у 1955–1981 рр.); "Phillips Milk of Magnesia" — сульфат магнію, протисудомний і також потужний проносний засіб; "Rolaids", "Turns", "Di-gel" — різні бренди тотожних за дією засобів проти кислотності шлунка.

124

"Geritol" — комплекс вітамінів з препаратами заліза і мінеральними добавками.

125

"Screts" — популярні льодяники від кашлю, що випускаються з 1931 р.

126

"Listerine" — потужний антибактеріальний розчин, створений 1879 р. для миття хірургічних інструментів, який з 1895-го став засобом для полоскання рота.

127

Thurman Munson (1947–1979) — знаменитий бейсболіст команди "Нью-Йорк Янкі", розбився на смерть, пілотуючи приватний літак, коли виконував тренувальні злети й посадки.

128

Valium — стара назва транквілізатора діазепаму; Percodan — наркотично-болетамівний засіб; Elavil — антидепресант; Darvon — анальгетик опіоїдної категорії; Quaalude (метаквалон) — снодійне.

129

Midol — засіб, що гасить болючі відчуття в жінок під час менструацій; Blistex — бренд, під яким випускаються різні засоби догляду за губами та шкірою.

130

Alfredo Al Pacino (нар. 1940 р.) — актор, сценарист, режисер, особливо популярний у 1970–1980-х.

131

Seth Thomas (1785–1859) — засновник компанії з виробництва підлогових, настільних і настінних годинників, яка припинила своє існування у 1980-х, але з 2009 р. інша компанія випускає годинники під цим знаменитим брендом.

132

"La Guardia" — міжнародний аеропорт у нью-йоркському районі Квінз, названий 1953 р. на честь мера Фіорелло Ла Гардіа (1882–1947), який 1937 р. наполіг на побудові цього першого в Нью-Йорку комерційного аеропорту.

133

"Amtrak" — заснована 1971 р. державна корпорація, що забезпечує в США дальні пасажирські перевезення залізницею; "Pennsylvania Station" — побудований 1910 р. найпотужніший (600 тис. пасажирів щодня) залізничний вокзал Нью-Йорка, розташований на підземних рівнях під спортивно-концертним комплексом "Медісон-сквер-гарден".

134

"South Station" — центральний залізничний вокзал і автобусна станція в Бостоні, найбільший наземний транспортний вузол Нової Англії.

135

Cape Cod — назва автосервісу від великого півострова площею 880 км², що видається в Атлантичний океан від узбережжя штату Массачусетс, який є популярною курортною місцевістю з багатьма культурно-історичними пам'ятками.

136

Цитата з вірша "Смерть наймита" (1915) одного з найвпливовіших американських поетів XX ст. Роберта Фроста (1874–1963).

137

Freeman McNeil (нар. 1959 р.) — зірковий гравець футбольної команди "Нью-Йорк Джетс". Brobdingnag — країна велетнів у романі англійського сатирика Джонатана Свіфта (1667–1745) "Мандри Гуллівера" (1726).

138

Barry Manilow (нар. 1943 р.) — один із найпопулярніших поп-співаків 1970—1980-х, автор-виконавець романтичних хітів; "Supremes" (1959–1977) — дівоче вокальне тріо в стилі ритм-енд-блюз, найпопулярніший свого часу серед білих слухачів афроамериканський гурт.

139

406 фунтів = 184,16 кг.

140

180 фунтів = 81,64 кг.

141

Jack Sprat — прізвисько людини-замірка від англійської приказки: "Джек Тюлька жирного не їсть, його жона пісного — коли обідають удвох, не залишається ніц їстівного".

142

Алюзія на старовинну англійську лічилку: "На базар, на базар, купити порося. Знову вдома, знову вдома з жирною свинею. Годуймо, годуймо її до Різдва".

143

"St. Regis" — п'ятизірковий люкс-готель на П'ятій авеню; "American Broadcasting Company" — "Американська радіотелевізійна корпорація", головна будівля якої розташована всього лише за Централ-парком від П'ятої авеню.

144

"Checker" — заснована 1910 р. компанія, що у 1958–1982 рр. виробляла найвідоміші в США автомобілі-таксі й володіла таксопарками в кількох містах.

145

"Brownies" — шоколадні бісквітні тістечка, які випускаються з кінця XIX ст.

146

"Hardcastle and McCormick" (1983–1986) — пригодницький телесеріал про ексцентричного суддю на пенсії та вправного крадія автомобілів, які разом розшукують непокараних злочинців; "Falcon Crest" (1981–1990) — серіал про перипетії життя й бізнесу каліфорнійської родини, яка володіє виноградником "Соколина гряда".

147

Командир загону космічних рейнджерів у першому в історії телебачення серіалі цього жанру "Captain Video and His Video Rangers" (1949–1955).

148

"Shoe-fitting fluoroscope" — створений 1919 р. лікарем Джейкобом Лорентгенівський апарат для з'ясування форми та розміру стопи та підбору зручного взуття, звичайний пристрій у взуттєвих крамницях США до початку 1970-х рр.

149

Мається на увазі "Brannock Device" — створений 1926 р. винахідником Чарлзом Бренноком (1903–1992) простий у використанні пристрій для точного вимірювання співвідношення довжини, ширини й підйому людської стопи, яким було покладено стандарт для сучасної взуттєвої промисловості.

150

Світ у 1950–1960-х переживав найпотужнішу епідемію поліомієліту з частими смертельними випадками, відтоді чимало людей залишилися паралізованими.

151

"Sears, Roebuck & Co" — заснована 1893 р. компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою; сьогодні — мережа універмагів, яка продовжує випускати спеціалізовані каталоги.

152

Rhode Island — один із штатів регіону Нової Англії, найменший за територією в США.

153

"Seven Eleven" — заснована 1927 р. торговельна мережа, в назві якої було відображено час роботи її супермаркетів — з 7:00 до 23:00, але з 1963 р. більшість їх перейшла на цілодобовий режим.

154

"Tupperware" — пластиковий посуд, який випускається з 1946 року, популярний тому, що його можна герметично закривати; тут гра слів, бо йдеться не про горілку "Romanoff", а про локшину з такою ж назвою, яку випускає заснована 1896 року італійською емігранткою в Огайо компанія "Teresa Marzetti Co".

155

Inning — кожна з дев'яти основних фаз гри в бейсбол, яка не має фіксованого часу, за певного стану рахунку призначаються додаткові інінги.

156

"Chicago White Sox" ("Білі шкарпетки") — заснована 1901 року команда Центрального дивізіону, Американської бейсбольної ліги, Головної бейсбольної ліги.

157

"Jim Beam" — найпопулярніший сорт віскі бурбон, що випускається з 1795 року.

158

"Ship'n'Shore" — заснована у 1920-х рр. сімейна фірма, яка шила якісний жіночий і дитячий одяг, першою застосувавши композитні тканини з бавовни й поліестеру, які не потребували прасування; бренд був особливо популярним у 1950—1960-х.

159

Hyannis Port — курортне селище на мисі Код, в Массачусетсі, де з 1926 року розташовувалися заміські садиби членів родини Кеннеді.

160

Lake Forest — засноване 1861 р. місто (впливовий культурно-бізнесовий центр) на березі озера Мічиган за 30 миль від Чикаго.

161

"Chevrolet Vega" (1970-1977) — недорогий субкомпактний автомобіль спортивного силуету, популярний у той час у США серед початківців і молодих сімей.

162

Albert Chesley (нар. 1957 р.) — 1982 року гравець футбольної команди "Chicago Bears" ("Чиказькі ведмеді").

163

"Misterogers' Neighborhood" (1966-2001) — створений священиком і освітянином Фредериком Роджерсом (1928-2003) пізнавальний телесеріал, характерний лагідною, доступною навіть п'ятирічним дітям формою пояснень складних речей.

164

"Little House on the Prairie" (1932-1943) — серія автобіографічних дитячих книжок Лори Інгалз Вайлдер (1867-1957) про часи освоєння Дикого Заходу, за якими досі знімаються серіали, мультфільми, ставляться спектаклі тощо.

165

Wichita — засноване 1863 р. найбільше місто (у 1980-х рр. близько 270 тис. мешканців) штату Канзас.

166

"American Bandstand" ("Американська естрада": 1952-1989) — музична телепередача з аудиторією в студії; найпопулярніша серед тинейджерів у часи рок-н-ролу і біг-біту.

167

Spanking stick — традиційне в старій англійській та американській культурах знаряддя для тілесних покарань по сідницях: пласка дерев'яна палиця (на кшталт

кухонної лопатки з короткою ручкою і довгою лопаттю) завширшки до 10 см, завдовжки до 1 м; може на собі мати отвори, повчальні написи, бути обшитою шкірою або зробленою цілком з товстої волової шкіри.

168

"K-Mart" — заснована 1899 р., сьогодні найбільша у світі мережа універмагів дешевих цін.

169

Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) — 32-й президент США (1930–1945), єдиний, що обирався чотири рази поспіль; усе життя був завзятим курцем.

170

"O'Hare" — міжнародний аеропорт у Чикаго, названий на честь пілота винищувача Едварда О'Хари (1914–1943), першого повітряного аса морської авіації США (поширене ірландське прізвище О'Hare насправді вимовляється О'Хер, але на наших теренах традиційно-цнотливо передається інакше).

171

"Chantilly" — історична назва різноманітного порцелянового посуду, зокрема й пляшечок для парфумів, які вироблялися в однойменному французькому містечку в 1730–1800 рр.

172

Cutlass ("Шабля") — бренд, під яким у 1960–1999 рр. випускала різноманітні легкові машини компанія "Oldsmobile".

173

"Levi's" — незмінно популярні джинси, що випускаються заснованою 1853 р. компанією "Levi Strauss & Co."

174

Dime — монета номіналом десять центів.

175

"Glenfiddich" — односолодове шотландське віскі від 12 до 50 років витримки, що виробляється з 1886 р.

176

"Pye" — заснована Вільямом Паєм 1896 року в Кембриджі фірма з виробництва лабораторних приладів, перші телевізори почала випускати 1937 р.; 1988 р. була придбана концерном "Філіпс".

177

"Dallas" (1978–1991) — серіал про життя заможної техаської родини нафтовиків і ранчерів, що встановив чимало стандартів, за якими знімаються сучасні "мільні опери".

178

John Updike (1932–2009) — відзначений американськими літературними нагородами романіст, поет, новеліст, чиї інтелектуального ґатунку твори були (особливо у 1960-х) бестселерами.

179

William Faulkner (1897-1962) — лауреат Нобелівської премії (1949) з літератури, один із найбільш читаних і найповажаних у світі американських письменників.

180

Joyce Carol Oates (нар. 1938 р.) — відзначена багатьма літературними преміями авторка понад 40 романів, багатьох п'єс і збірок поезій, університетська професорка; у творчості не користується друкарською машинкою чи комп'ютером, усі свої тексти пише рукою.

181

Мається на увазі війна у В'єтнамі, бурхливі демонстрації проти якої в американських університетах і коледжах (іноді з жертвами серед протестувальників) тривали від середини 1960-х до початку 1970-х.

182

Richard Matheson (1926-2013) — письменник і кіносценарист, який плідно працював у жанрах фантастики й жахів; зокрема, йому Стівен Кінг присвятив свій роман "Зона покриття", який було видано "КСД" у 2006.

183

George Orwell (1903-1950) — англійський письменник, критик, журналіст; автор найвпливовішого у світовій культурі анти тоталітарного роману "1984".

184

$10^{\circ}\text{F} = -23,3^{\circ}\text{C}$.

185

"Grateful Dead" — заснований у середині 1960-х у Сан-Франциско фолк-блюз-рок-гурт, який донині залишається головним мистецько-ідеологічним мотором психоделічної філософії хіпі.

186

"Writer's Market" — заснований 1921 року щорічний довідник для письменників, що бажають продати свої твори, який ще іронічно називають "Біблією авторів".

187

"Mom & Pop" — загальна назва сімейних крамничок чи інших дрібних бізнесів, чії власники зазвичай і мешкають при своїх закладах.

188

Dennis Etchison (нар. 1943 р.) — один із найповажаних Стівеном Кінгом американських авторів, який пише в жанрі жахів та "похмурої фантастики".

189

"The Jar" — оповідання Рея Бредбері про куплену на ярмарку-карнавалі банку з заспиртованою істотою, яка своїм містичним впливом доводить покупця до вбивства дружини.

190

William Goldman (нар. 1931 р.) — успішний романіст і драматург, який пізніше став одним із найяскравіших сценаристів, нагороджений "Оскарами" та іншими фаховими

преміями, зокрема переробив для кіно романи Стівена Кінга "Мізері", "Серця в Атлантиці", "Ловець снів" та консультував сценариста фільму "Долорес Клейборн".

191

Poppers — сленгова назва аміннітриу й схожих за складом ліків, які віддавна використовуються для інгаляцій при серцевих нападах і певних отруєннях; рекреаційний наркотик, що викликає розслаблення, ейфорію, зменшує кров'яний тиск.

192

Jacqueline Susann (1918-1974) — актриса й письменниця, чий перший роман "Долина лялечок" (1966) став світовим бестселером; у сюжеті йдеться про трьох успішних жінок, чия залежність від стимуляторів, антидепресантів та снодійних призводить їх до саморуйнації.

193

"Tonight Show Starring Johnny Carson" (1962-1992) — розважальне ток-шоу Джоні Карсона, характерне своєю безхмарною легковажністю, якої ведучий досягав навіть у розмовах з найсерйознішими гостями.

194

"Hertz" — заснована 1918 року корпорація, що має понад 5000 пунктів оренди автомобілів у світі; O. J. Simpson (нар. 1947 р.) — зірка американського футболу, у 1970-х знімався в рекламних відеокліпах "Герца"; у 1995 був звинувачений у вбивстві власної дружини та її коханця, але довгі судові процеси виявилися майже безрезультатними; 2007 р. скоїв збройне пограбування в Лас-Вегасі, за що отримав 33 роки в'язниці.

195

Burl Ives (1909-1995) — актор, письменник і фолк-співак, уславлений своїм багатим на драматичні й ліричні інтонації голосом, записав безліч музичних і літературних дисків.

196

Toranga — поселення на заході Лос-Анджелеса серед заповідних гір Санта-Моніка в долині, що виходить на берег Тихого океану; там живе чимало знаменитостей, діють різні культурні заклади й фестивалі, проводяться приватні й корпоративні заходи тощо.

197

Jean-Louis de Cheverus (1768-1836) — католицький священник, який емігрував з революційної Франції до Америки, де за три місяці вивчив англійську мову і став першим єпископом Бостонської дієцезії, шанованим також новоанглійськими пуританами; його ім'ям названо єзуїтську школу в Портленді, яка має статус підготовчого до коледжу закладу.

198

"Concorde" (1976-2003) — турбореактивний надзвуковий авіалайнер спільного франко-британського виробництва, який долітав з Лондона до Нью-Йорка приблизно за 3,5 години, усі 14 літаків цього класу знято з експлуатації через надто дороге обслуговування; Heathrow — розташований на заході Лондона найпотужніший пасажирський аеропорт Європи.

199

Clive Barker (нар. 1952 р.) — британський письменник, ілюстратор, кіносценарист, режисер, продюсер, дизайнер відеоігор; "Books of Blood" — випущена Баркером якраз у час написання С. Кінгом роману "Воно" шеститомна збірка оповідань в жанрі фентезі й жахів, яка принесла автору світову славу.

200

"Funk and Wagnalls" — засноване 1875 р. видавництво, що спеціалізується на словниках та енциклопедіях.

201

Dwight Eisenhower (Двайт Айзенгавер, 1890–1969) — п'ятизірковий генерал під час Другої світової війни, 34-й президент (1953–1961) США.

202

"Kodachrome" — професійна кольорова кіно— та фотоплівка, що випускалася компанією "Eastman Kodak" з 1935 року, залишаючись найпопулярнішою в світі аж до появи цифрових технологій.

203

Paul Bunyan — лісоруб-велетень, найпопулярніший казковий персонаж у фольклорі північного сходу США та Канади.

204

Orono — засноване 1774 року місто (10,5 тис. мешканців), де діє заснований 1865 р. Мейнський університет, найбільший і єдиний у штаті, що має статус дослідницького.

205

Roanoke Island — атлантичний острів, який зараз належить штату Північна Кароліна; місце першого постійного поселення англійців у Новому Світі, названому ними на честь королеви-незайманки Єлизавети I "Вірджинією"; 1590 р. все населення колонії безслідно зникло, залишивши по собі єдиний скелет.

206

High school (середня школа) у США — це класи 9—12, у деяких штатах 7—12.

207

"Gulf Oil" (1900–1984) — нафтовидобувна-нафтопереробна компанія, що входила в десятку найпотужніших у світі, яка здавала свій бренд у лізинг приватним заправкам і придорожнім ресторанам.

208

White nightshade (*Amanita phalloides*) — народна назва блідої поганки, зеленого мухомора.

209

"Commodore" — популярні й потужні як на свій час комп'ютери, що їх випускала заснована 1954 р. і збанкрутіла 1994 р. однойменна компанія.

210

Eddie Cochran (1938–1960) — піонер стилю рок-н-рол, вплив якого, попри його коротку авторську і виконавчу кар'єру, позначився на подальшому розвитку поп-

музики, загинув у автокатастрофі; "Summertime Blues" — пісня Кокрена 1958 року, яка й після нього ставала хітом у виконанні багатьох вокалістів та рок-гуртів.

211

"Peanuts" (1950-2000) — створений карикатуристом Чарлзом Шульцем (1922-2000) щоденний іронічний комікс про життя неуспішних "маленьких американців", випуски якого на піку популярності друкувалися одночасно у 2600 газетах світу; персонаж Pig Pen (Свинюшник) кинув намагання вимитись і почиститися, бо тоді друзі його не впізнають, свій бруд він називає "пилом зниклих цивілізацій".

212

Ралф — одна з багатьох десятків ідіом в американському сленгу для означення блювоти.

213

"The Time Machine" ("Машина часу", 1895) — перший роман англійського письменника Герберта Веллса (1866-1946), після якого тема подорожей крізь час стала однією з найпопулярніших у фантастичній літературі.

214

Penny-loafers — плоскі туфлі типу мокасинів; назва походить з 1930-х, коли у трикутні прорізи на підйомах туфель діти ховали два пенні, яких якраз вистачало для термінового телефонного дзвінка додому.

215

"Shining Bridges" — знайома багатьом поколінням американських школярів читанка, написана професором педагогіки, засновником Міжнародної читацької асоціації Альбертом Гаррісом (1908-1990) та дитячою письменницею Мей Найт Кларк (1895-1986).

216

"Earth Angel" (1954) — єдиний хіт чорного вокального гурту "The Penguins" (1953-1962), хоча пісня досі популярна, окрім оригінального, також у різних виконаннях.

217

"Battle Hymn of the Republic" (інша назва "Glory, Glory Halleluiah", 1862) — патріотична пісня часів Громадянської війни на слова відомої аболіціоністки Джулії Гау (1819-1910).

218

Ivy League — асоціація восьми найстаріших, найпрестижніших університетів США.

219

"Be-Bop" — названий за назвою джазового стилю один із брендів якісних олівців для архітекторів і художників, які в 1950-х випускала заснована 1861 року компанія "Venus".

220

"Butch-Wax" ("ваксований грубіян") — модна у 1950-х (і віднедавна знову) чоловіча зачіска, коли вся голова обстригається дуже коротко, тільки на тімені залишається

клаптик приблизно втричі довшого волосся, якому іноді за допомогою бріоліну надають "пікової" форми.

221

"Juicy Fruit" — жувальна гумка, що випускається з 1893 р., за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим серед дітей передпідліткового віку.

222

"Brylcreem" — бренд бріоліну для чоловіків, який випускається з 1928 року, але став особливо популярним з часів ДСВ, коли ним щедро почали користуватися англійські бойові пілоти.

223

"Keds" — заснована 1916 р. компанія з випуску взуття на гумових підшвах з полотняним верхом, в багатьох країнах назва бренду стала узагальнювальною для спортивного взуття різних типів.

224

Outfielder — гравець зовнішнього поля захисту, від якого вимагається швидка реакція і блискавичні пробіжки на доволі довгі дистанції, що робить пропозицію Бену особливо знущальною.

225

У цьому разі капітани визначають, чия команда вважатиметься "домашньою", а чия "гостьовою", оскільки в бейсболі вони мають різні ігрові статуси; хтось із капітанів ловить кинутий кий, інший охоплює кий рукою над кулаком супротивника і так вони його перебирають до верхівки.

226

"Rheingold" — найпопулярніше у 1950-х рр. у Новій Англії пиво, яке варила заснована німецькими емігрантами 1883 р. в Нью-Йорку броварня.

227

"Pez" — придумані в Австрії 1927 р. смоктальні цукерки, які полюбилися дітям у всьому світі завдяки тому, що їх можна заряджати до спеціальних "печ-диспенсерів", які можуть мати форми іграшок, звірят, казкових героїв тощо.

228

"Revell" — заснована 1943 р. компанія з випуску збірних пластикових моделей машин, кораблів, літаків тощо; "Lincoln Logs" — створений 1916 р. дитячий конструктор, до якого входять 2-сантиметрові дерев'яні бруси та інші деталі, з яких можна зводити різні іграшкові будівлі.

229

"Erector Set" — бренд, під яким з 1913 р. випускаються металеві конструкторські набори, до яких також входять коліщатка, лебідки, шестерні, мікроелектродвигуни тощо.

230

"Whirlybirds" (1957-1960) — серіал про пару пілотів з власним гвинтокрилом та їхні пригоди; Kenneth Tobey (1917-2002) — актор, якому найкраще вдавалися ролі

військових, поліцейських та відчайдушів.

231

"Dragnet" — детективний радіо— і телесеріал, який демонструється з 1951 року досі.

232

"Highway Patrol" (1955-1959) — серіал про дорожню поліцію на Заході США, цінований за його майже документальну атмосферу та майстерне виконання погонь; Broderick Crawford (1911-1986) — театральний і кіноактор, володар "Оскара" (1949), знявся у близько 100 фільмах, часто виконуючи ролі крутих парубків; у приватному житті багато їв і ще більше пив, грав роль шефа дорожньої поліції в той час, як сам був позбавлений водійських прав за нетверезе кермування, його алкоголізм і призвів до раннього припинення найпопулярнішого на той час у світі телесеріалу.

233

"Slinky" — створена 1943 р. морським інженером Річардом Джеймсом іграшка-пружина; запущена вниз по сходах сама нею спускається, нею можна виконувати різні динамічні трюки.

234

"Three Billy Goats Gruff" (1844) — англійська версія норвезької казки про те, як козенята перехитрили страшного троя, який не пропускав їх через міст до луку.

235

Ralph Waldo Emerson (1803-1882) — поет, есеїст, мислитель, засновник філософії трансценденталізму, на основі якої, зокрема, виросло сучасне ставлення до екології.

236

Mr Quincy Magoo — створений 1949 р. персонаж низки мультфільмів, заможний пенсіонер, що через свою підсліпуватість потрапляє в різні кумедні ситуації.

237

Bucky Beaver (1955-1970) — веселий, завжди усміхнений бобер, створений у студії Діснея рекламний образ зубної пасти "Айпена".

238

Традиційна американська ідіома точності: "Eversharp" (вічногострий) — заснована 1913 року фірма, піонер у виробництві механічних олівців; була поглинута компанією "Паркер" наприкінці 1950-х.

239

Kick-the-can — командна гра в схованки, де одна команда ховається, а інша, яка називається "воно", ловить і захоплює в полон супротивників; якщо хтось із невловлених зіб'є або торкнеться виставленої на видноті яскравої бляшанки, всі полонені звільняються.

240

"Timex" — якісні й дешеві годинники, які з 1950 року почала випускати заснована 1854 р. "Time Corporation"; дешевизна забезпечувалася використанням у механізмі не коштовних каменів, а розроблених компанією під час ДСВ спецсплавів для виробництва

запальників авіабомб.

241

"Bulldozer" (1951) — пригодницька повість, де події розвиваються на будівництві, написана Стівеном В. Мідером (1892-1977), автором багатьох книжок, що орієнтують підлітків на вибір фаху в дорослому житті.

242

"The Black Stallion" (1941) — перша з серії книжок про арабського скакуна, подарованого американському підлітку його дядьком в Індії і їхні пригоди дорогою до США; автор Волтер Фарлі (1915-1989), за "кінськими" повістями якого знято кілька фільмів.

243

Henry Gregor Felsen (1916-1995) — автор багатьох пригодницьких книжок для дітей і підлітків з сильною моралізаторською складовою; "Моторний зух" ("Hot Rod": 1950) — його найбільший бестселер про хлопця, що зухвало ганяє на своїй машині, Стівен Кінг назвав цю книжку однією зі своїх улюблених у дитинстві.

244

John Foster Dulles (1888-1959) — держсекретар в адміністрації президента-республіканця Айзенгавера, якого американці фамільярно називали Айком; Rose Garden — закладений 1902 р. невеличкий садок 38 x 18 м при західному крилі Білого Дому, де зазвичай відбуваються неформальні зустрічі президента США.

245

Hubert Humphrey (1911-1978) — сенатор-демократ від Міннесоти, 1960 р. програв внутрішньопартійні праймеріз Джону Кеннеді в номінації на президента, пізніше був віце-президентом в адміністрації Ліндона Джонсона (1965-1969).

246

Ідіома, що означає не знати свого минулого, жити навмання; походить від персонажа в романі Гарріет Бічер Стоу (1811—1896) "Хатина дядька Тома" (1852), дівчинки-рабині на ім'я Топсі, яка на запитання "хто твої батьки? скільки тобі років?" зазвичай відповідає: "Гадаю, я просто расту".

247

"Cub Scouts" — заснована 1916 р. Робертом Баден-Павеллом скаутська організація для хлопчиків 7—11 років; на відміну від багатьох інших країн, у США до "Вовчат" усе ще не приймають дівчаток, котрі натомість можуть вступати до існуючої з 1914 року окремої організації "Бравні" (Brownie — добрий домовик у шотландській міфології).

248

Кінгове порівняння зі скороминушістю кар'єри політика-популіста: Eugene "Gene" McCarthy (1916-2005) — сенатор-демократ, 1968 р. висувався в президенти, з антивоєнною риторикою взяв добрий старт, наздоганяючи в рейтингах свого конкурента Роберта Кеннеді, але знявся з праймеріз після вбивства Роберта Кеннеді; його підтримувало багато студентів і контркультурної молоді, хіпі обстригали собі волосся, голили бороди й пристойно одягалися, щоб агітувати за Джіна МакКарті серед

"нормальних" людей.

249

"Buck" — заснована 1902 р. учнем коваля Гойтом Баком компанія, що, окрім інших, випускає також популярні мисливські й військові ножі.

250

"Frigidaire" — найпоширеніший у XX ст. в США бренд домашніх холодильників, які з 1918 року випускає однойменна компанія.

251

Tournament of Roses Parade — захід у рамках яскравого фестивалю, який з 1890 р. відбувається у перший день нового року в місті Пасадіна, Каліфорнія: конкурс-парад запряжених кіньми, примхливо декорованих квітами платформ оригінальних конструкцій.

252

Witch-grass (*Panicum capillare*) — американський різновид дикого проса.

253

George Reeves (1914–1959) — актор, якого найкраще пам'ятають за головною роллю в першому телесеріалі про всесвітньо відомого супергероя "Пригоди Супермена" (1951–1958).

254

Кінг прихованою цитатою саркастично натякає на біблійну алюзію: "Лінивого дорога — то терновиння, а стежка праведного гладенька", Приповістки 15:19.

255

В ірландському фольклорі лепреккон ховає горщик із золотом там, де веселка впирається в землю.

256

Рекламне гасло фірми "Таймекс".

257

Півторагодинна дитяча телепередача.

258

"Flav-R-Straw" — популярний у 1950-х бренд ароматизованих пластикових соломинок для пиття молока, зняті з виробництва 1961 р. через високу, порівняно з іншими брендами, ціну.

259

Спеціальна проолієна тирса різних ступенів жорсткості, різних кольорів (для контрасту з кольором тла) використовується для ретельного очищення дерев'яних підлог різного рівня поліровки.

260

Red Ryder (1938–1964) — герой однойменного коміксу, ковбой, який відчайдушно б'ється з бандитами.

261

$-15^{\circ}\text{F} = -26,11^{\circ}\text{C}$.

262

Традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звукові сигнали мешканцям, особливо дітям, які можуть не мати годинників, у маленьких американських містах зберігалася до 1960-х.

263

Boris Karloff (справжнє ім'я William Henry Pratt, 1887-1969) — англійський актор, уславлений ролями страховиськ у голлівудських фільмах жахів; у фільмі "Mummy" (1932) грає оживу мумію давньоєгипетського жреця Імхотепа.

264

"Shock Theater" — заснований 1957 р. формат телепередачі, де перед демонстрацією класичних фільмів жахів глядачів розважають/лякають загримовані під монстрів ведучі.

265

Алюзія на те, що число 16 часто означає кількість варіантів солодошів одного виробника: сорти шоколаду, морозива, льодяників тощо.

266

Spike Jones (1911-1965) — музикант-пародист, уславлений віртуозними обробками відомих класичних, джазових та поп-композицій з використанням різного принагідного знаряддя.

267

Edmond "Ted" Lapidus (1929-2008) — знаменитий французький модельєр, який одягав багатьох зірок і, зокрема, створив стиль одягу унісекс; син кравця, єврейського емігранта з Російської імперії.

268

Число Маха — одиниця швидкості в аеродинаміці, якою вимірюється реальна швидкість звуку на різних висотах.

269

"Mercury" (1959-1963) — перший пілотований корабель в однойменній космічній програмі НАСА.

270

"Arsenic and Old Lace" (1939) — комедія драматурга Джозефа Кесельрінга (1902-1967) про письменника та його божевільне сімейство; однойменна кіноверсія (1944) режисера Френка Капри.

271

"Das Cabinet des Dr. Caligari" (1920) — німецький німий фільм, психологічний трилер, який потужно вплинув на подальший розвиток кіномистецтва, зокрема жанру горор.

272

"Schwinn" — найпопулярніші в США у XX ст. велосипеди, які випускає заснована 1895 року в Чикаго однойменна компанія; 28 дюймів = 71,12 см.

273

День подяки — впроваджене президентом Лінкольном 1863 р. національне свято, яке святкується у четвертий четвер листопада.

274

60 футів = 18,28 м.

275

5 дюймів = 12,7 см.

276

"Disposall" — перша модель електромеханічного перемелювача сміття, який встановлюється в каналізаційній трубі під кухонною раковиною; випускався компанією "Дженерал електрик" з 1935 року.

277

У старих моделях "швінна" верхня частина передньої вилки часто мала додаткове кріплення на стійці керма понад рамою, що за несприятливих обставин особливо загрожувало велосипедисту забиттям паху.

278

"Barnum & Bailey" — заснована 1907 р. через об'єднання кількох циркових труп велика компанія, яка керує багатьма гастрольними колективами.

279

"Blackboard Jungle" (1955) — культовий фільм за однойменним романом (1954) Айвена Гантера (один із псевдонімів Сальваторе Ломбіно), написаним ним з досвіду 17 днів роботи викладачем у профтехучилищі в Бронксі, "жорсткому" районі Нью-Йорка; Victor "Vic" Morrow (1929–1982) — актор, який дебютував у цьому фільмі, ставши потім зіркою телесеріалів; загинув, коли на нього упав гелікоптер на зйомках фільму Спілберга "Присмеркова зона".

280

Comber ("гребін") — океанська хвиля, що зароджується на глибокій воді й лине до берега довгим валом; слова "comber" та "coma" вимовляються в англійській однаково.

281

"Ben Casey" (1961–1966) — найпопулярніший свого часу медичний серіал про молодого, талановитого інтерна та його переможні конфлікти з консервативним менеджментом клініки.

282

James Kildare — кіногерой, молодий лікар, який уперше з'явився у серії фільмів, починаючи з "Інтерни не можуть брати грошей" (1937); у 1961–1966 рр. на каналі "NBC" ішов серіал "Dr. Kildare", який конкурував з серіалом "Бен Кейсі" каналу "ABC".

283

У США знак "стоп" вимагає від водія повної зупинки перед тим, як проїхати опоряджене таким знаком перехрестя; цими знаками оснащуються всі перехрестя, де перетинаються дві чи більше доріг.

284

40 миль ~ 64 км.

285

Починаючи з 1949 року, певні моделі легкових автомобілів "Віск" мають у себе на бортах між переднім колесом і кабіною по кілька (залежно від кількості циліндрів двигуна) вентиляційно-декоративних вічок.

286

"Freese's" (1892-1985) — найбільший у штаті Мейн універмаг, який дійсно існував на Головній вулиці міста Бенгор, яке слугує Стівену Кінгу моделлю для описів вигаданого ним міста Деррі.

287

"Sea Hunt" (1958-1961) — телесеріал про небезпечні пригоди аквалангістів-рятувальників.

288

Elmer J. Fudd — народжений 1937 р. персонаж мультсеріалу "Божевільні мелодії" ("Looney Tunes") на прізвисько Розумака, який часто промовляє "в" замість звуків "р" чи "л".

289

"Ring-Dings" — тістечка з шоколадною поливою, начинені ванільним кремом, що випускаються заснованою 1888 р. компанією "Drakes".

290

David Crockett (1786-1836) — герой фронтиру: мандрівник, мисливець, конгресмен, солдат, загинув під час оборони форту Аламо під час війни за незалежність Техасу; культова фігура в американській історії.

291

"See You Later Alligator" — фраза зі старовинної англійської лічилки, яку своєю однойменною піснею 1955 року широко популяризував піонер рок-н-ролу Білл Хейлі (1925-1981).

292

"True" (1930-1975) — чоловічий журнал, в якому писалось про спорт, техніку, подорожі, мисливство й риболовлю тощо.

293

"Four Star Playhouse" (1952-1956) — драматичний телесеріал з комедійними елементами, в якому знімалося чимало актуальних тоді голлівудських зірок.

294

Elsa Lanchester (1902-1986) — англо-американська актриса, у фільмі "Наречена Франкенштейна" (1935) за мотивами роману (1818) Мері Шеллі грає дівчину зі здибленим у результаті вибуху біолабораторії волоссям, яка стала нареченою монстра, котрого грає Борис Карлов.

295

"A & P" — заснована 1859 р. чайна компанія, яка у XX ст. виросла у величезну мережу бакалійних крамниць, але вже в 1950-х у результаті антимонопольних санкцій американського уряду почала занепадати.

Плакати з контуром кумедної людської фігурки і написом великими літерами, типу "мий руки", "чисть зуби" тощо, розмальовуючи які різними кольорами, дитина запам'ятовує повчальні рекомендації.

297

Derrière (фр.) — зад.

298

Американська кварта рідини = 0,946 літра.

299

"Creature from the Black Lagoon" (1954) — чорно-білий фільм жахів у форматі 3D про знайдену в Амазонії безжальну людиноподібну істоту-амфібію.

300

Buddy Holly (1936-1959) — співак, гітарист, композитор, видатний піонер рок-н-ролу, загинув в авіакатастрофі.

301

Everglades (Вічні оболоні) — непрохідні заболочені хащі в південній частині півострова Флорида, зараз міжнародний біосферний заповідник.

302

"Wheaties" — пшенично-висівкові пластівці, що виробляються з 1924 року, рекламний образ яких завжди був пов'язаний зі спортом.

303

Captain Midnight — командир особливої авіаескадрильї і секретний агент, персонаж пригодницького радіосеріалу (1938-1949) та телесеріалу (1954-1956); Майк Хенлон вірить у тогочасну дитячу легенду про шифрувальні персні Капітана Міднайта, тоді як їх не існувало, хоча члени його фан-клубу могли отримати різні "секретні" призи, зокрема номерний перстень-свисток, і навіть справжній маленький шифрувальний диск у вигляді мідного значка, але не з коробки пшеничних пластівців, оскільки компанія "General Mills", яка їх випускає, ніколи не спонсорувала серіали про Капітана Міднайта.

304

Alfred Hitchcock (1899-1980) — британський режисер і сценарист, автор багатьох класичних фільмів жахів, вважається засновником жанру психологічного трилера в кіно; "Alfred Hitchcock Presents!" (1955-1965) — телепередача, у якій після вступного слова демонструвалися найкращі детективні, пригодницькі чи фільми жахів.

305

"Washington Senators" (1901-1961) — професійна бейсбольна команда з дуже нерівною ігровою історією; Стівен Кінг наразі згадує їх, либонь, тому, що дивився фільм-мюзикл "Клятві янкі" (1958), в якому фанат нещасливих "Сенаторів", щоб вивести улюблену команду в чемпіони, закладає душу дияволу.

306

"Ford Model-A" (1927-1931) — свого часу одна з найпопулярніших у світі легкових машин, випуск різних варіантів якої загалом становить близько 5 млн одиниць; перший

автомобіль, який під назвою "ГАЗ" випускався у 1932–1936 рр. на заводі, побудованому компанією "Форд Мотор" для СРСР у м. Горькому.

307

"The Honeymooners" (1957–1971) — комедійний серіал про пари молодят під час медового місяця, який знімався перед живою аудиторією.

308

Larry, Curly & Moe (1925–1970) — персонажі знаменитого комедійного тріо "Three Stooges" ("Три телепні"), яке створило безліч коротких фільмів, радіопрограм та телесюжетів.

309

В американській фермерській традиції одна діжка картоплі приблизно дорівнює "сухому барелю" = 135 фунтів = 61 кг.

310

Sing Sing — побудована 1826 р. в'язниця максимально суворого режиму, яка належить Департаменту виправних закладів і громадського нагляду штату Нью-Йорк.

311

70 фунтів = 31,75 кг; 80 фунтів = 36,28 кг.

312

"Rodan" (1956) — японський фільм про пару гігантських птерозаврів, які вилупилися з 200 млн-річного яйця в шахті й почали з понадзвуковою швидкістю літати по світу, руйнуючи літаки, будівлі, наганяючи жах на людей.

313

Тимофіївка (*Phleum alpinum*) — одно— або багаторічна трава до 60 см заввишки, сходить рано навесні, цінна пасовищна і сіножатна рослина.

314

Roy Rogers (1911–1998) — актор, уславлений у ним же створеному амплуа "співочого ковбоя", знявся у понад 100 фільмах, особливо популярним у 1951–1957 рр. був його ковбойський телесеріал, де він грав разом зі своєю дружиною, співачкою й актрисою Dale Evans (1912–2001) та другом, актором-коміком Pat Brady (1914–1972).

315

Бостон, столицю й найбільше місто штату Массачусетс було засновано 1630 р.

316

Чайний закон (1773) забезпечував британській Іст-Індській компанії монополію в американських колоніях; за Законом про гербове мито (1765) у колоніях оподатковувалася більшість друкованої продукції; ці та інші закони приймалися парламентом у Лондоні, куди колоністи не мали права обирати своїх представників, нехтування правами громадян і призвело до Американської революції і переможної війни за незалежність (1775–1783) від Британії.

317

Герої Американської революції: Paul Revere (1734–1818) — заможний бостонський гравер-ювелір, організатор виробництва пороху для військ колоністів, підполковник

артилерії; Patrick Henry (1736-1799) — юрист, один із лідерів руху американців за незалежність, потім губернатор Вірджинії.

318

Tobin Memorial Bridge — побудований 1950 р. через Таємничу річку (Mystic river) дворівневий автодорожний міст, названий на честь колишнього мера Бостона і губернатора Массачусетсу Моріса Тобіна (1901-1953).

319

Interstate 95 — головна автомагістраль східного (атлантичного) узбережжя США, що тягнеться на 3097 км від Флориди у Нову Англію аж до канадського кордону.

320

"Eldorado" (1953-2002) — одна з найдорожчих машин підрозділу "кадилак" компанії "Дженерал Моторз" у класі "персональний люкс-автомобіль".

321

Susan B. Anthony (1820-1906) — активістка, яка з юності боролася проти рабства, ставши пізніше лідером у боротьбі за повні громадянські права для жінок; долари з її профілем карбувалися у 1979-1981 рр.

322

Lon Chaney (1883-1930) — знаменитий своєю багатогранною мімікою і оригінальними, власноруч створюваними гримами актор епохи німого кіно.

323

$65^{\circ}\text{F} = 18,33^{\circ}\text{C}$.

324

Devil's food cake — темний шоколадний торт із додаванням какао й кави, названий так на відміну від подібного за рецептурою світлого "Янгольського".

325

Tamale — традиційна індіанська перепічка, що готується на парі, в яку потім загортають м'ясо, сир, овочі.

326

"Fantasia" (1940) — повнометражний мультфільм-мюзикл Діснея, в якому Мікі Маус, зокрема, потрапляє в учні до чародія і, швиденько набравшись нових знань, змушує загани мітел відрами носити й виливати воду, влаштовуючи потоп, якого сам не може зупинити.

327

"Hudson Hornet" — великий легковик, що випускався до 1954 року.

328

"ROI-TAN" — американські сигари машинної скрутки, які були популярними у 1940-1960, їх зокрема любив курити Елвіс Преслі.

329

Little Lulu (1935-1944) — героїня гумористичного коміксу, дівчинка, що вчиняє кумедні витівки, яких не подарували б хлопцю.

330

Edgar Bergen (1903–1978) — кіноактор-комік і червонорічник з кількома постійними ляльковими персонажами.

331

Edward Sullivan (1901–1974) — ведучий авторського розважального телешоу (1947–1971), в якому наживо виступали найцікавіші на той момент актори та музиканти, багатьом з котрих Саллівен таким чином допоміг стати зірками.

332

William "Haystack" Calhoun (1934–1989) — професійний борець-рестлер, білий, суперваговик, який на піку своєї спортивно-артистичної кар'єри важив близько 270 кг.

333

Foghorn Leghorn (фоггорн — протитуманний ревун; леггорн — італійська порода курей) — горластий нахабний півень, персонаж мультсеріалу "Веселі мелодії", що його випускала компанія "Ворнерз" у 1946–1963 рр. як пародію на діснеївські мультики.

334

Євангеліє від Луки, 18:16.

335

Jerry Lee Lewis (нар. 1935 р.) — піонер рок-н-ролу, вокаліст і піаніст-віртуоз у своєму жанрі, який, граючи, примудрявся одночасно виконувати на роялі ледь не акробатичні трюки; "Whole Lotta Shakin Goin On" — його хіт 1957 р.

336

"І сказав я йому: Мій пане, ти знаєш! Він же мені відказав: Це ті, що прийшли від великого горя, і випрали одіж свою, та вибілили її в крові Агнця". Об'явлення Івана Богослова, 7:14.

337

Війна між КНДР та Південнокорейською республікою тривала у 1950–1953; з боку півночі в ній брали участь бійці армії комуністичного Китаю та льотчики СРСР, з боку півдня — війська ООН під керівництвом США.

338

Pegging — шпичкування, коли виловленим лобстерам для знерухомлення клішень у суглоби заганяються дерев'яні кілочки, щоб вони не ранили своїх сусідів; практика заборонена в штаті Мейн з 1972 року, тепер клішні зв'язують гумовою стрічкою.

339

Bar Harbor — курортне місто в штаті Мейн на острові Маунт Дезерт, територія Національного парку Акадія, створення якого з 1915 р. фінансував Джон Д. Рокфелер-молодший (1874–1960).

340

"21 Club" — відкритий 1922 р., знаменитий ще з часів "сухого закону" бар-ресторан із традиційною американською кухнею; "Sardi's" — відкритий 1927 р. ресторан у Театральному кварталі на Мангеттені з великою колекцією карикатур зірок шоу-бізнесу на стінах.

341

"Studebaker" (1852-1967) — спершу фургонна, а потім автобудівельна компанія, яка випускала широкий спектр легкових, вантажних та спецмашин; зокрема "Studebaker US6" (1941-1945), який постачався по Лендлізу, був найпоширенішим потужним ваговозом у СРСР під час Другої Світової війни і в післявоєнному житті.

342

Saltbox — традиційний дерев'яний дім колоніальної архітектури, в якому передній фасад має два поверхи, а задній один.

343

"Raleigh" — заснована 1887 р. у Ноттінгемі, Британія, велосипедно-мотоциклетна компанія.

344

"Ivory" ("Слонова кістка") — мило, яке з 1879 р. випускається компанією "Procter Gamble", характерне тим, що не тоне, а плаває на поверхні води.

345

Beantown (квасолеве чи бобове місто) — одне з прізвиськ Бостона, який також називають "Колискою свободи", "Американськими Афінами" тощо.

346

У США зберігається середньовічна англійська міра довжини цвяхів, що позначається літерою "d" і цифрою; $1/4d$ = півпенні = 0,25 дюйма = 6,35 мм.

347

"Tillie Lewis" — сироп, що випускався у фігурних, зі щільною закруткою пляшечках.

348

Madonna Louise Ciccone (нар. 1958 р.) — співачка, актриса, підприємниця з неформальним титулом "Королева поп-музики"; "Like a Virgin" — її хіт 1984 року, який у той час викликав у США протести моралістів через "популяризацію дошлюбного сексу".

349

"Order of Elks" — заснована 1868 року громадська організація, чоловіче братство, яке зараз налічує близько мільйона членів; зокрема, "оленьми" були п'ять президентів США, включно з Рузвельтом і Кеннеді; "Rotary foundation" — міжнародний фонд (клуб) бізнесменів, що власним прикладом пропагують дотримання високих етичних стандартів у бізнесі, соціальному й приватному житті.

350

Rodeo Drive — вулиця двомильної довжини з модними бутиками у місті Беверлі Хілз, в окрузі Лос-Анджелес, Каліфорнія.

351

Лейтмотивна фраза з мюзиклу "Звуки музики" (1959), а саме з пісні "Do-Re-Mi", якою Марія навчає співати по нотах дітей свого майбутнього чоловіка, вдівця Георга фон Траппа.

352

Циганська ворожка в романі "Худнучий" (1984), уперше опублікованому Стівеном

Кінгом під псевдонімом Річард Бахман.

353

Groucho Marx (1890-1977) — один із найвідоміших акторів-коміків XX століття з характерною мімікою і здатністю до глузливих імпровізацій; в артистичному тріо євреїв за походженням братів Маркс кожний мав власний характерний сценічний акцент, Граучо — німецький.

354

"Parcheesi" — американський варіант старовинної індійської гри "Пачисі: хрест і коло".

355

Neil Sedaka (нар. 1939 р.) — поп-рок-співак, піаніст, композитор єврейського походження, автор сотень пісень, чимало з яких популярні досі.

356

Chuck Berry (нар. 1926 р.) — чорний композитор, гітарист, співак, один з найвпливовіших піонерів рок-н-ролу, автор "вічнозелених" хітів.

357

Методизм — заснований у XVIII ст. в Англії протестантський рух, що тепер складається з багатьох незалежних церков у різних країнах, спільним для яких є методичне дотримання церковних приписів і релігійної смиренності.

358

Біблія, Вихід, 22:17.

359

Перекручена цитата з Першого послання Апостола Павла до коринтян "Отож, тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім обличчям в обличчя", 13:12.

360

"Underwood" (1895-1963) — свого часу найпотужніша у світі компанія з випуску різноманітних механічних друкарських машинок.

361

Західний формат вінілових дисків діаметром 7 дюймів зі швидкістю обертання 45 об/хв — так звані "сингли" чи "одиночки", на стороні А яких зазвичай записувалася одна хітова пісня; великий центральний отвір у таких платівках робився для того, щоб їх можна було крутити в музичних автоматах-джукбоксах або на багатозарядних програвачах, як у Білла.

362

"The Fleetwoods" (1958-1983) — вокальне поп-джазове тріо у складі співака та двох співачок; "Cote Softly to Me" — їхній перший сентиментальний хіт.

363

Pat Boone (нар. 1934 р.) — другий за популярністю після Елвіса Преслі співак наприкінці 1950-х — початку 1960-х, значно "пом'якшений" імітатор рок-н-ролу; Tommy Sands (нар. 1937 р.) — популярний серед підлітків співак і актор.

364

Little Richard (Малюк Річард, справжнє ім'я Річард Пеннімен, нар. 1932 р.) — композитор, співак, піаніст, "архітектор" рок-н-ролу; Screamin' Jay Hawkins (1929–2000) — ритм-енд-блюзовий співак, композитор, актор з потужним оперним голосом, схильний до самопародії і кумедних сценічних шоу.

365

"Captain Kangaroo" (1955–1984) — дитяча телепередача, що демонструвалася вранці в будні, Tom Terrific — хлопець-чарівник, який живе в хатці на дереві і вміє обертатися на що завгодно, Crabby Appleton — скажений учений і його постійний ворог.

366

Особливо модний у першій половині ХХ ст. фетровий капелюх з увігнутим наголовком і загнутою донизу передньою частиною крисів, названий за п'єсою "Fedora" (1888) французького драматурга Віктор'єна Сарду (1831–1908), де саме в такому капелюху грала Сара Бернар (1844–1923); незмінний атрибут гангстерів і детективів у голлівудських фільмах 1940—1950-х рр.

367

"Ford Model T" (1908–1927) — перші доступні широким масам американців легкові машини, яких компанією Генрі Форда було випущено 15 млн екземплярів; "Pierce-Arrow" (1901–1938) — бренд автомобілів класу люкс, які виробляла однойменна компанія.

368

Michael Landon (1936–1991) — актор, який найкраще пам'ятається яскравими ролями у ковбойських телесеріалах, хоча свою першу головну роль зіграв у фільмі жахів "Я був підлітком-вовкулакою" ("I Was a Teenage Werewolf", 1957).

369

Gary Conway (нар. 1936) — актор, який зіграв зібраного з решток жертв автокатастроф монстра-вбивцю у фільмі "Я був підлітком Франкенштейном" ("I Was a Teenage Frankenstein", 1957); у фіналі не радий такій долі хлопець кидає алігаторам самого професора.

370

"Vanguard" (1957–1959) — ракета для виведення на орбіту космічних сателітів, з одинадцяти запусків ракет цього типу вдалими були лише три.

371

"Popeye the Sailor" ("Попай-моряк", 1933–1942) — серія мультфільмів за мотивами однойменного коміксу; "Chilly Willy" (1953–1968) — серія мультиків про кумедного пінгвіна з Аляски.

372

"I Married a Monster from Outer Space" (1958) — чорно-білий фільм про космічну расу, в якій вимерли всі жінки, тож потайні прибульці одружуються із земними жінками для заміщення людського роду своїм, людство рятують собаки-вівчарки, розриваючи прибульців; "The Blob" (1958) — фільм про космічну амебу, яка пожирає

людей.

373

"Francis the Talking Mule" (1950-1956) — сім комедійних фільмів за мотивами роману "Френсіс" (1946) армійського капітана Девіда Стерна (1909-2003) про солдата-конюха, який разом зі своїм розумним мулом воює проти японців у джунглях Бірми.

374

"American International Pictures" (1954-1980) — перша американська кінокомпанія, яка почала випускати фільми, розраховані суто на підліткову аудиторію.

375

Jack Benny (1894-1974) — актор-комік, зірка радіо, телебачення і кіно, одним із постійних амплуа якого був жалюгідний скнара.

376

"Rockin' Robin" (1958) — єдиний хіт, який записав співак Боббі Дей; пісня, яку переспівували потім чимало інших артистів, і зокрема 1972 р. Майкл Джексон.

377

Йо-йо — популярна іграшка на мотузці, зроблена з двох з'єднаних віссю дисків; стан "сну" — коли іграшка стабільно обертається на кінці повністю розмотаної мотузки.

378

Humphrey Bogart (1899-1957) — актор, еталон мужньої краси; за визначенням Американського інституту кіно — найбільша зірка Голлівуду всіх часів серед акторів-чоловіків.

379

Річі пародійно обіграє сюжет фільму "Касабланка" (1942) з Інgrid Бергман і Гамфрі Богартом у головних ролях, який входить у десятку найкращих фільмів усіх часів.

380

Donald F. Duncan, Sr. (1892-1971) — винахідник і підприємець, чия іграшкова компанія з 1930 до 1965 року володіла торговою маркою "Yo-Yo"; 6 червня, день народження Доналда Дункана, святкується фанатами цієї іграшки в США як Національний день "йо-йо".

381

"Водити собачку" — дозволити "сплячому" "йо-йо" котитися долі.

382

"Bo-Lo Bouncer", або "Paddle ball", — ракетка з прив'язаним до неї на еластичному шнурі гумовим м'ячиком.

383

"Навколосвітня подорож" — вертіння повністю відпущеним "йо-йо" "колесом" у повітрі.

384

"Mack Trucks" — заснована 1900 р. компанія, яка випускає потужні ваговози, тягачі та спецавтомобілі.

385

Shuffleboard — надвірна гра, в якій по розміченому полю шайби штовхають спеціальними довгими лопатками.

386

Tony Curtis (справжнє ім'я Бернард Шварц, 1925–2010) — один із найпопулярніших у світі кіноакторів 1950—1960-х; Річі імітує його фразу в ролі англійського рицаря у фільмі "Чорний щит Фелворта" ("The Black Shield of Falworth", 1954), з якої досі підсміюються в Америці, оскільки актор промовив її з притаманним йому з дитинства єврейським акцентом нью-йоркського району Бронкс.

387

Ben Bernie (1891–1943) — джазовий скрипаль, бендлідер і популярний радіоактор-імпровізатор, чиї чіпкі слівця і фрази ввійшли в лексикон багатьох англомовних народів.

388

Кличка слоненяти в повнометражному мультфільмі "Dumbo" ("Тупенький", 1941), який отримав "Оскара" за кращий сценарій мюзиклу і приз Каннського фестивалю (1947) як кращий мультфільм; створений сином українських емігрантів, художником Володимиром "Біллом" Титлою (1904–1968) образ Дамбо вважається в США одним із найвищих досягнень американської анімації.

389

"Daisy" — заснована 1882 р. компанія, яка виробляє різноманітні види дитячої, мисливської й спортивної пневматичної зброї.

390

"Boston Red Sox" ("Бостонські Червоні шкарпетки") — заснована 1901 р. бейсбольна команда східного дивізіону вищої ліги.

391

"Samsonite" — заснована 1910 р. компанія з виробництва різноманітних дорожніх аксесуарів.

392

Duffel coat — коротке пальто-куртка з цупкої шерстяної тканини, з каптуром.

393

Dizzy Gillespie (1917–1993) — джазовий трубоч-віртуоз з унікальною технікою звуковидобування.

394

Велосипед для дитини 7–8 років.

395

"Cape Cod" — започаткований у XVII столітті, традиційний для Нової Англії архітектурний стиль: облицьований гонтом півтораповерховий широкостінний дім із крутим двоспадним дахом і великим центральним димарем.

396

Joy buzzer — створена 1928 р. іграшка-жарт: перстеник із маленьким диском; коли хтось має його на пальці диском усередину долоні й потискає іншій людині руку,

кнопка вмикає в диску пружину, звучить зудіння й інша людина отримує відчуття, ніби її вдарило електрострумом.

397

Герой мультфільму "Little Pancho Vanilla" (1938) — малий мексиканець, котрий мріє стати тореадором.

398

Milwaukee — засноване 1818 р. найбільше місто в штаті Вісконсин, за 92 милі від Чикаго; Cleveland — засноване 1796 р. місто в штаті Огайо; Philadelphia — засноване 1682 р. найбільше місто в штаті Пенсильванія.

399

Robert Ludlum (1927-2001) — автор десятків романів-трилерів (зокрема "Ідентифікація Борна" /1980/), опублікованих у світі загальним накладом близько півмільярда примірників.

400

"Republic Airlines" (1979-1986) — регіональна авіакомпанія, логотипом якої слугувало стилізоване зображення дикої качки в польоті, що зазвичай містилося на вертикальній площині хвоста їхніх авіалайнерів.

401

Richard Nixon (1913-1994) — 37-й і єдиний в історії США президент, який, щоб уникнути імпічменту, 1974 р. був змушений подати у відставку через бучний скандал, пов'язаний з таємним підслуховуванням його політичних конкурентів у готелі "Вотергейт".

402

Reno — засноване 1868 року місто в штаті Невада, перша столиця ігрного бізнесу в США, а також розлучень і шлюбів за прискороною процедурою, для чого в місті треба було прожити пару місяців.

403

"Greyhound" ("Хорт") — найбільша у світі компанія міжміського автобусного сполучення, базується в Далласі; заснована 1914 р. шведським емігрантом Еріком Вікманом (1887-1954) після того, як його звільнили з вибійників, і заробляти на життя йому довелося, підвозячи на роботу колишніх колег-шахтарів на орендованому 7-місному автомобілі.

404

Компанія "Buick" першою в світі створила автоматичну коробку передач для танків, а після Другої світової війни, з 1948 р. почала оснащувати нею свої дороги легковіки, таким чином Стівен Кінг натякає, що містер Тремонт колись був небідним.

405

Довготривала й пожежостійка, фігурно пресована, зазвичай фарбована бляха, широко використовувалася в США для стінних і стельових панелей від кінця XIX до середини XX ст.

406

"Tonka" — заснована 1946 р. компанія, яка спеціалізувалася на випуску тривких, зроблених з металу іграшкових ваговозів та дитячих конструкторів.

407

Pinball — скриня під склом, у якій гравець спеціальними важелями ганяє сталеві кульки і, потрапляючи в різні цілі, набирає собі очки.

408

"Peyton Place" (1956) — скандальний перший роман Грейс Метальюс (1926–1962), світовий бестселер про приховані від публічного ока неподобства в житті мешканців маленького міста Нової Англії.

409

Go Dutch — англо-американська ідіома: коли кожний платить сам за себе.

410

"Maytag" — заснована 1893 р. компанія, яка з 1907 р. випускає різноманітні побутові й індустріальні пральні машини.

411

Marshmallow — в'язкої консистенції солодоші з цукру з кукурудзяним крохмалем, в Україні іноді продаються під назвою "зефір жувальний".

412

1 750 000 американських рідинних галонів = 6 624 470,62 л.

413

160 футів = 48,76 м.

414

100 футів = 30,48 м.

415

Громадянська війна (1861–1865) між Північним союзом і Конфедерацією Південних штатів призвела до скасування рабовласництва й забезпечила єдність США; "Blues" ("Сині") — неформальні прізвиська, які, завдяки основному кольору своєї уніформи, мали деякі воєнізовані підрозділи американських колоністів ще з XVII ст.

416

"Apparebat eidolon senex, macie et senie confectus" — "привид з'являвся в личині старого, пожертого стоншенням і віком" — цитата з опису покинутого будинку в Афінах у Листах (VII. xxvii. 5) давньоримського письменника Плінія Молодшого (62—114 рр. н. е.).

417

Scarlet tanager (*Piranga olivacea*) — американський співочий птах середнього розміру з родини кардиналових, цілком пурпурового кольору, тільки крила та хвіст чорні.

418

Yellow-shafted flicker (*Colaptes auratus auratus*) — дятел, що мешкає на сході Північної Америки, має золотавого кольору нижній бік крил і хвоста.

419

Grackle (*Quiscalus quiscula*) — величенький птах із родини американських іволгових, чорного кольору з блискучою синьо-зеленою шиєю і грудьми; Bluebird — група американських комахоїдних пташок із родини дроздових, різних відтінків блакитного кольору.

420

Cowbird — птах із родини іволгових, що тулиться до худоби, годуючись там комахами; деякі з видів зовні схожі на зозуль Старого Світу, і всі його види мають схожу паразитну звичку розмноження.

421

Great auk (*Pinguinus impennis*) — вимерлий у XIX ст. вид морських нелітаючих птахів, що гніздилися на узбережжях і островах Атлантичного океану.

422

Barber pole — біло-червоно-синій стовпчик, що іноді також світиться зсередини й обертається електромотором, яким разом з вивіскою або замість неї позначаються перукарні в США; це середньовічний за походженням знак хірурга-цирульника — спірально перевита червоними й білими стрічками щогла.

423

Loring — одна за найбільших баз ВПС США, яка існувала у 1947–1994 рр. на північному сході штату Мейн.

424

Calliopo — музичний інструмент, запатентований Джошуа Стоддардом 1855 р.; дуже гучний паровий орган, у якому використовуються гудки паровозного типу; назву дістав від імені матері Орфея музи Калліопи.

425

"Camptown Races" — псевдонегритянська гумористична пісня, написана 1849 р. білим композитором Стівеном Фостером (1826–1864).

426

"Play-Doh" — створений у 1930-х рр. нетоксичний, немарний пластичний очисник для забруднених шпалер, який у 1950-х спонтанно став улюбленим дітьми пластиліном у США; склад: борошно, сіль, борна кислота й мінеральна олія.

427

В українському перекладі Біблії Івана Огієнка це Псалом 22: "Господь — то мій Пастир..."

428

Jonas Edward Salk (1914–1995) — син єврейських емігрантів з Російської імперії, американський вірусолог, який створив першу ефективну вакцину проти поліомієліту, потужна епідемія якого у 1950—1960-х охопила світ, убиваючи чи залишаючи паралізованими перш за все дітей.

429

Ставлення американців до СРСР і його очільника Микити Хрущова особливо погіршилося після того, як у листопаді 1956 року перший секретар ЦК КПРС на

прийомі в Москві заявив послам західних держав: "Ми вас поховаємо".

430

The Dog — один із тих танців, які під час танцювальної манії 1950—1960-х з'являлися, ставали шалено популярними на тиждень чи місяць, а потім назавжди забувалися.

431

Dick Clark (1929-2012) — один із найпопулярніших свого часу радіо— і телеакторів, ведучий музично-розважальної передачі "Бендстенд" у 1957-1987 рр.

432

"Бачив багато жахів, частку яких і самому довелось пережити".

433

"Mean Streets" (1973) — фільм режисера Мартіна Скорсезе про нью-йоркську мафію.

434

"Outward Bound" — заснована 1941 р. у Вельсі міжнародна організація, яка відкриває табори, де дітей вчать навичок автономного туризму.

435

0°F = 17,77°C; 40 миль = 64,37 км.

436

William Mitchell (1879-1936) — полковником воював у Європі під час Першої світової війни, у 1920-х у ранзі бригадного генерала вступив у конфлікт з командуванням флоту, доводячи, що у майбутній війні головну роль гратиме авіація, 1925 р. за відкрити критику начальства військовим судом був понижений у полковники; теорії та експерименти Мітчелла підтвердилися вже після його смерті, вважається "батьком ВПС США".

437

John Joseph "Black Jack" Pershing (1860-1948) — командувач американських експедиційних сил у Європі під час Першої світової війни, де, зокрема, вперше дозволив створення бойових підрозділів цілком з афроамериканців; перший із воєначальників США отримав найвище (створене 1919 р. спеціально для нього) військове звання "генерал армій".

438

Northeast Airlines (1931-1972) — бостонська авіакомпанія, що обслуговувала головним чином Нову Англію.

439

Не слід плутати м'ясний пиріг, про який розповідає батько Майка, з широко популярним тепер у США солодким тортом, відомим під назвою "Possum pie".

440

Mason-Dixon Line — проведена ще в 1763-1767 рр. межа між британськими колоніями Меріленд і Пенсільванія, з XIX століття символізує культурно-етичні розбіжності між південними (тоді рабовласницькими) й північними, вільними штатами.

441

Bonus Army — неформальна назва руху ветеранів Першої світової війни, котрі під час Великої Депресії вимагали грошей за призначеними їм сертифікатами, виплата яких із відсотками мусила розпочатися тільки 1945 р.; 1932 р. у Вашингтоні було жорстоко розігнано майже 50-тисячний марш ветеранів із їхніми родинами; рішенням Конгресу щорічну виплату бонусів було розпочато 1936 р.

442

Збройні сили США поділяються на п'ять бойових структур: Армія (сухопутні війська), Корпус морської піхоти, Військово-морські сили, Військово-повітряні сили, Берегова охорона; кожна структура має власну авіацію, розвідку, спецпідрозділи тощо.

443

Rosie the Riveter — загальна ласкава назва дівчат і жінок, які в США вперше масово пішли працювати на фабрики й заводи під час Другої світової війни.

444

"Trailways Transportation System" — засноване 1936 р. об'єднання 80 автобусних компаній, що конкурує з транснаціональною компанією "Greyhound".

445

Маються на увазі важкі битви, які під час Другої світової війни війська США вели проти військ Японії на Тихому океані.

446

"Mercury" (1938-2011) — бренд автомобілів люкс-класу, які випускалися компанією "Форд Мотор".

447

"Narragansett" (назва індіанського племені в штаті Род-Айленд) — колись найпопулярніше в Новій Англії пиво, яке в 1890-1981 рр. варила тоді найбільша тамтешня пивна компанія; бренд знову було відновлено 2005 р.

448

PX (Post Exchange) — заснована 1895 р. система безмитних, безподаткових крамниць Міністерства оборони США, у яких діючі військові, а також інваліди й ветерани збройних сил можуть дешево купувати різноманітні товари: від сигарет і алкоголю до мотоциклів чи автомобілів американського виробництва.

449

"Lucky Strike Greens" — сигарети без фільтра, що з 1916 до 1942 р. випускалися в пачці темно-зеленого кольору, відтоді — у білій.

450

"Speakeasy" ("говорімо стиха/секретно") — поширена з кінця XIX ст. традиційна назва підпільних барів і ресторанів, в яких нелегально подають алкогольні напої; "blind pigs" ("сліпими свинями") також традиційно називають подібні заклади найнижчого ґатунку.

451

Comment' ça va! (фр.) — тут: "Це ж треба!"

452

Saint John Valley — долина річки Сейнт-Джон, по якій проходить кордон між канадською провінцією Брансвік та американським штатом Мейн; сајун — нащадки депортованих у XVIII ст. англійцями з Канади французів, понад 1,2 млн яких і зараз живуть у Луїзіані та сусідніх штатах, зберігаючи культурну автономію й говорячи своєрідним діалектом французької; батько Майка напевне чув їхню мову в рідному штаті Північна Кароліна.

453

Для цього парубка з товстими губами (фр.).

454

Закон, що забороняє шлюби між білими й чорними та всі інші расові обмеження, в штаті Мейн було скасовано 1795 р.; тим не менше на армійських базах існувала сегрегація, яку 1913 р. ввів перший президент південного походження Вудро Вілсон, 1941 р. президент Ф. Д. Рузвельт скасував сегрегацію в армії.

455

Sir Oliver "Daddy" Warbucks — персонаж коміксу "Мала сирітка Енні" (1924–2010), тризірковий генерал і мультимільярдер, який завжди вчасно й слушно допомагає своїй пасербиці Енні; іноді, вщент збанкрутувавши, він бере потай гроші з її скарбнички, а коли знову багатіє, віддає борги.

456

Постарілий кухар Дік Хеллоран також є одним із центральних героїв роману Стівена Кінга "Сяйво" та його продовження "Доктор Сон", які видано "Клубом Сімейного Дозвілля" 2013 р.

457

"Virgin Mary" — безалкогольна імітація коктейлю "Кривава Мері", томатний сік зі спеціями, але без горілки.

458

Батько Майка хибно вимовляє американську назву дримби — "jews harp" ("єврейська арфа/гармоніка").

459

Dixieland — перший оркестровий стиль джазової музики, що народився в Новому Орлеані, для якого характерні гучні, швидкого темпу композиції з груповими імпровізаціями.

460

"Chivas Regal" — брендоване шотландське віскі 12–25 років витримки, що виробляється з 1801 р.; "Glenfiddich" — односолодове шотландське віскі 12–50 років витримки, виробляється з 1886 р.

461

"Aunt Hagar's Blues" — пісня з біблійними конотаціями про походження негрів від сина Авраама та його наложниці Агар, написана 1920 р. "батьком блюзу", джазовим корнетистом Вільямом Хенді (1873–1958) для свого бенду; "Diggin My Potatoes" —

народна негритянська пісня з ревниво-еротичним текстом.

462

Orono — засноване 1774 р. місто, де діє заснований 1865 р. Мейнський університет, найбільший і єдиний у штаті, що має статус дослідницького.

463

"Maine Stein Song" — написана 1901 р. і перероблена 1929 р. головою музичного факультету Мейнського університету гумористична пісня, яка стала всеамериканським хітом, відтак — бойовим гімном місцевих спортивних команд, а пізніше й офіційною піснею штату.

464

"Cain's Hundred" (1961–1962) — детективний телесеріал про адвоката гангстерів, який після вбивства ними своєї нареченої починає працювати на ФБР, поставивши собі на меті притягнути до суду 100 злочинців.

465

"Four Seasons" ("Чотири пори року") — заснований 1960 р. вокальний поп-гурт; "Walk Like a Man" — їхній хіт 1963 року (цікаво, що під час запису цієї пісні почало горіти сусіднє приміщення, але продюсер замкнувся в студії з музикантами, змушуючи їх завершити сесію; пожежники вирубали двері і всіх врятували).

466

"Packard" (1899–1958) — компанія, яка у 1920—1930-х рр. випускала найдорожчі в США великі легкові автомобілі.

467

"Louisville Slugger" — знаменитий бренд бейсбольних кийів, які випускає заснована 1855 р. у Луїсвілі, штат Кентуккі, компанія "Hillerich & Bradsby".

468

"Westclox" — заснована 1885 р. в Іллінойсі компанія з виробництва годинників і будильників (цікаво, що 2012 р., через 27 років після написання роману "Воно", двоє підлітків, розважаючись у новорічну річ, підпалили фабрику "Вестклокс", пожежу гасили понад 20 пожежних команд, підлітки отримали до 30 років в'язниці, компанія більше сама не випускає продукції, хоча бренд на ринку залишився).

469

"Mitsubishi A6M Zero" (1939–1945) — палубний літак-винищувач Імператорського ВМФ Японії, найкращий за технічно-бойовими характеристиками в перші роки Другої світової війни.

470

Joe South (1940–2012) — співак, гітарист, композитор, чиї пісні ставали хітами як в авторському, так і в інших виконаннях; Кінг цитує рефрен з його пісні "Don't it make you wanta go home, now" (1969).

471

"Flexible Flyer" — розроблені й запатентовані 1889 р. відомим винахідником сільськогосподарських машин Семюелем Алленом (1841–1918) легкі дерев'яні санчата

зі зручним кермом, які майже незмінними випускаються донині.

472

"Mandy" — сентиментально-солодка пісня, написана й уперше записана 1971 р. англійським співаком Скоттом Інглішем, яка стала міжнародним хітом 1974 р. у виконанні Беррі Менілоу.

473

За законом американські мисливці під час полювання мусять носити яскраво-помаранчеві кашкети й інші елементи одягу.

474

Пряма фінансова допомога Вашингтону біднішим штатам, округам, містам і містечкам зібраними з податків багатших штатів бюджетними коштами практикувалася у 1972-1986 рр.

475

5 ф. 3 д. ~ 160 см; 5 ф. 7 д. ~ 170 см.

476

Anthony Perkins (1932-1992) — різноплановий актор, знявся у багатьох фільмах, але найбільше уславився роллю маніяка в знаменитому фільмі Альфреда Гічкока "Психо" (1960) та трьох його сиквеллах.

477

"Ivy League" — асоціація восьми найстаріших, найпрестижніших університетів США.

478

"Patek Philippe" — заснована 1839 р. швейцарська компанія, що виробляє годинники класу люкс, найдешевші з яких коштують від \$9000.

479

Традиційно смерть в англomовній культурі середнього роду (Воно), але в різних контекстах може набувати і чоловічого, і жіночого образу.

480

N. Rap Brown (нар. 1943 р.) — один із лідерів боротьби афроамериканців за рівні права в 1960-х, голова студентського Координаційного комітету ненасильництва, у 1970-х потрапив до в'язниці за збройне пограбування, прийняв іслам, 2002 р. отримав довічний термін за вбивство полісмена; Grandmaster Flash (нар. 1958 р.) — музикант, диджей, піонер стилю гіп-гоп.

481

"J. C. Penney" — заснована 1902 р. торгівельна мережа, яка сьогодні складається з численних універмагів і мегамаркетів, де під цим брендом торгують різноманітними товарами, від одягу до електротехніки; з 1997 р. є однією з найактивніших в інтернет-торгівлі.

482

Phil Ochs (1940-1976) — співак, автор дошкульних пісень протесту, активіст руху проти війни у В'єтнамі; "Here's to the State of Richard Nixon" — його пісня 1974 р.

483

Моо гоо гаірап — американізована страва китайського походження: смажені в олії шматки курки з печерицями та овочами.

484

Don Pardo (1918–2014) — знаменитий радіо— і теледиктор, чия творча кар'єра тривала понад 70 років.

485

"Baked Alaska" — торт: морозиво, перекладене бісквітами в "шубі" з безе.

486

"Kirin" — заснована 1885 р. японська фармацевтично-харчова компанія, яка тепер має в США власні підприємства з випуску міцного алкоголю, пива та біотехнологічних продуктів.

487

La Vista — приміський район найбільшого міста штату Небраска Омахи, який 1960 р. виборов собі статус окремого міста.

488

210 фунтів = 95,254 кг.

489

"The D.I." (1957) — фільм про виховання з ледачого новобранця повноцінного морського піхотинця; Jack Webb (1920–1982) — режисер-постановник і продюсер цього фільму, який також зіграв у ньому головну роль сержанта-інструктора.

490

220 ярдів = 201, 16 м; 440 ярдів = 402,33 м — колишні спринтерські дистанції в США.

491

Edward "Ted" Kennedy (1932–2009) — молодший брат президента Джона Кеннеді й сенатора Роберта Кеннеді, сам упродовж 47 років був сенатором від штату Массачусетс.

492

Charles Robert Redford (нар. 1936 р.) — популярний актор, режисер і продюсер, засновник авторитетного кінофестивалю "Санденс".

493

I Spy — гра, в яку зазвичай грають із малими дітьми для розвитку в них уважності й запам'ятовування абетки, починають словами "я своїми оченятами шпигую/ стежу..." наприклад, за машинами й усім, що на літеру М; "I Spy" (1965–1968) — детективний телесеріал, у якому одну з головних ролей грає відомий чорний актор-комік Білл Косбі (нар. 1937 р.).

494

Castle Rock — вигадане Стівеном Кінгом місто, в якому відбувається дія багатьох його творів; у місті Атланта протягом 1979–1981 було вбито 29 афроамериканських дітей і 6 дорослих осіб, підозрюваного злочинця засудили на довічне ув'язнення за два

доведених у суді вбивства дорослих.

495

"The Atlantic Monthly" (з 2004 р. "The Atlantic") — заснований 1857 р. групою письменників у Бостоні журнал, один із найавторитетніших літературно-аналітичних часописів у США й світі; "Rolling Stone" — заснований 1967 р. двотижневик, який поряд з оглядами музичних і поп-культурних явищ, друкує серйозні статті-розслідування на різноманітні теми.

496

"MovieTone" — документальні новинні стрічки, які в 1928–1963 рр. випускала компанія "Fox Movietone News" для демонстрації в кінотеатрах перед художніми фільмами.

497

H. L. Hunt (Гаролдсон Лафает Гант, 1889–1974) — до школи не ходив, здобув домашню освіту, мав надзвичайний талант до математики й картярства, на виграні в покер гроші скуповував нафтоносні ділянки, придбавши таким чином найбільше на той час у світі Східно-Техаське родовище; на час своєї смерті був чи не найбагатшою людиною світу.

498

Julep — коктейль: віскі бурбон (інколи бренді або ром) із цукром, давленим листям м'яти й крижаною стружкою.

499

Broadcast syndication — у США ліцензія на ретрансляцію регіональними чи загальнонаціональними радіо— чи телестанціями захищених авторським правом програм.

500

Mr T. (Лоренс Тьюро, нар. 1952 р.) — чорний актор, який уславився яскравою роллю колишнього військового спецпризначенця і грубіяна в пригодницькому серіалі "The A-Team" (1983–1987).

501

"People" — заснований 1974 р. тижневик, який головно пише про життя зірок, а також друкує життєві історії різних людей; видається накладом понад 3,5 млн. прим.

502

"Hollywood Squares" (засн. 1966 р.) — ігрове телешоу, в якому шестеро знаменитостей сидять кожен у своєму "квадраті" і відповідають на запитання аудиторії.

503

Joe Palooka — започаткований 1930 р. герой надзвичайно популярного свого часу коміксу, боксер-важковаговик, який потрапляє в різноманітні пригоди.

504

Roadrunner — каліфорнійська зозуля, найбільший птах свого виду (60 см завдовжки, 25 заввишки), який не любить літати, але швидко бігає; намальований за цим образом кумедний персонаж із започаткованої 1949 р. серії мультфільмів про

Вайлі Койота й Марафонця.

505

Ozzy Osbourne (нар. 1948 р.) — вокаліст, екс-соліст британського рок-гурту "Black Sabbath", знаний макабричним іміджем і немилосердним гумором.

506

Blondie — героїня однойменного коміксу (з 1930 р. донині), симпатична, розважлива пані, чий наївний чоловік Дегвуд регулярно потрапляє в різні кумедні халепи.

507

"Frederick's of Hollywood" — заснований 1947 р. винахідником збільшувального "пуш-ап" бюстгальтера Фредериком Меллінгером популярний бренд жіночої спідньої білизни.

508

"American Medical Association" — заснована 1847 р. найбільша в США професійна асоціація лікарів і студентів-медиків.

509

"Irish Hospitals' Sweepstake" — впроваджена з метою фінансування лікарень у Республіці Ірландія 1937 р. лотерея, в якій прямо вигравалися не гроші, а ставки на бігових коней у заїздах по всьому світу; до середини 1950-х рр. "Ірландський тоталізатор" був також найпопулярнішою нелегальною лотереєю в Британії, Канаді й США, де всі азартні ігри перебували поза законом.

510

Чіпка фраза з "Бендстенда" — найпопулярнішої музично-розважальної телепередачі часів дитинства героїв.

511

"Sesame Street" — започаткована 1969 р. розважально-освітня телепередача (триває донині), головною метою якої є підготовка малюків до навчання в школі; Великий Птах — один з її постійних кумедних персонажів зростом два з половиною метри, якого грає артист у спеціальному яскравому костюмі

512

James Brown (1933-2006) — співак і композитор, "хрещений батько музики соул", "містер Динаміт", "король фанку", уславлений енергетикою своїх виступів і небезпечним для себе й близьких стилем життя; Річі обігрує слова його хіта 1976 року "Get Up Offa That Thing" ("Піднімай своє гузно й танцюй, поки тобі сезам не відкриється").

513

Фраза з балади Майкла Джексона "The Girl Is Mine" (1982), яку він записав у дуеті з Полом МакКартні.

514

George Langelaan (1908-1972) — журналіст і письменник англо-голландського походження, британський спецагент під час Другої світової війни; оповідання "The Fly"

(1957) вперше було надруковане в журналі "Плейбой", екранізоване у 1958 та 1986 рр.; у 2008 за ним було поставлено оперу.

515

"Trustworthy Hardware" — заснована 1945 р. кооперативна мережа власників меблевих і реманентних крамниць.

516

Аксон — провідник сигналів від нервової клітини до органів; дендрит — відросток нейрону, що отримує інформацію від аксонів.

517

OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries) — заснована в Багдаді 1960 р. Організація країн-експортерів нафти, яка значним чином контролює світові ціни на пальне.

518

Маються на увазі фотографії президента і віце-президента: у 1953-1961 Dwight Eisenhower і Richard Nixon; у 1981-1989 Ronald Reagan і George H.W. Bush.

519

"General Electric Theater" (1953-1962) — щотижнева, спонсорована компанією "Дженерал Електрик" телепередача, в якій інсценізації літературних творів, п'єс або фільмів представляв відомий кіноактор і майбутній президент США Ronald Reagan (1911-2004).

520

Luis de Vargas (1502-1568) — іспанський художник із Севільї доби пізнього Ренесансу.

521

"This Is Your Life" (1948-1961) — радіо— й телевізійна передача, в якій головною принадою для аудиторії було те, що ведучий дивував запрошеного гостя забутими (або приховуваними) фактами з його біографії та сюрпризними появами його старих друзів, колег або родичів.

522

"Prince Albert" — найпопулярніший у США сорт люлькового тютюну, який випускається з 1907 року компанією "R. J. Reynolds" зокрема і в бляшаних коробках; старий жарт — питати в тютюновій крамниці, чи є в них принц Альберт.

523

Знамениті виконавці ролі графа Дракули різних часів. Bela Lugosi (1882-1956) — ушлавлений ролями в фільмах жахів голлівудський актор угорського походження, зіграв Дракулу в першому звуковому фільмі (1931) про цього вампіра; Christopher Lee (нар. 1922) — англійський актор і співак, за внесок у мистецтво й благодійництво отримав від королеви статус лицаря, грав Дракулу в кількох фільмах у 1950— 1970-х; Frank Langella (нар. 1938) — театральний і кіноактор, грав графа-вампіра на сцені та в екранізації п'єси "Дракула Брема Стокера"; Francis Lederer (1899-2000) — актор родом із Праги, знімався в німецьких німих фільмах, потім став зіркою Голлівуду, зокрема зіграв

головну роль у "Поверненні Дракули" (1958); Reggie Nalder (1907-1991) — кіноактор родом із Відня, мав плідну кар'єру в Голлівуді, але ніколи не знімався в ролі Дракули, проте зіграв вампіра Курта в телефільмі (1979) за романом Стівена Кінга "Доля Сейлема" (1975).

524

Конічні, гостроверхі паперові ковпаки на знак демонстративного покарання колись надягали на голову неслухняним, лінивим або тупим учням.

525

Характерний для середнього періоду (1850-1890) правління британської королеви Вікторії.

526

Jimmy, Pete — сленгові назви ваговозів компаній "General Motors" та "Peterbilt Motors"; "Kenworth" — важкі й середні тягачі, які випускаються однойменною компанією; "REO" (1905-1975) — компанія, що випускала автомобілі різноманітних типів, і зокрема потужні вантажівки.

527

Mel Allen (1913-1996) — найулюбленіший серед американців спортивний коментатор у 1940—1960-х.

528

Образ небезпечної дороги крізь Гейнсвілський ліс запозичено з хіта уродженця Мейну, "барона музики кантрі" Діка Керлесса (Dick Curless, 1932-1995) — "Могильний камінь на кожній милі" ("Tombstone Every Mile", 1965 p.); Стівен Кінг незрідка згадує цю місцину в своїх творах.

529

"Stetson" — крилатий капелюх із хутряної повсті з високим наголовком, створений у середині XIX ст. сином капелюшника з Нью-Джерсі Джоном Стетсоном (1830-1906), котрий, хворіючи на сухоти, вирішив побачити перед смертю Дикий Захід, але натомість у преріях вилікувався і сконструював найпопулярніший в історії США капелюх та заснував існуючою донині компанію "John B. Stetson".

530

Автоматичним називається оббігання бетером усіх баз (home-run) до домашньої, коли він відбив м'яча (без фолів з боку своєї команди й без торкання м'ячем землі) далеко за огорожу поля.

531

530 6 футів = 182,88 см; 170 фунтів = 77,11 кг.

532

Велика зелена жаба (bullfrog) — живе у водоймах Північної Америки, довжина до 20 см, вага до 600 г, назву дістала від гучного ревіння, що його видають самці.

533

"Spalding" — заснована 1876 р. у Чикаго компанія спортивних знарядь, яка особливо славиться своїми м'ячами для різних видів спорту.

534

"Yankee Stadium" (1923-1973) — старий домашній стадіон команди "New York Yankees" був свого часу найбільшим у США.

535

Бейсбольний м'яч, конструкція: коркове або гумове осердя обмотується шерстяною ниткою, утворена таким чином куля діаметром 72,64-74,68 мм обтягується двома фігурними смугами білої шкіри, які щільно зшивають червоним швом.

536

Цитата з написаної 1950 р. джазової пісні "Chattanooga Shoe Shine Boy", яка кілька років поспіль ставала хітом у виконанні різних співаків.

537

Сленгова назва секоналу (Secobarbital sodium), снодійно-заспокійливих ліків, що випускаються в капсулах червоного кольору.

538

"Gateway Arch" — символічна брама, крізь яку відбувалася експансія американців на захід, до Тіхого океану: побудована 1965 р. сталева арка заввишки 192 м з оглядовим майданчиком усередині, звідки відкривається панорама майже на 50 км; "Golden Gate" — збудований 1937 р. через однойменну протоку "висячий" міст, свого часу найдовший (2700 м) у світі.

539

"Mennen" — заснована в Нью-Джерсі 1878 р. німецьким емігрантом Герхардом Менненом фармацевтично-парфумерна компанія, одна з перших, яка почала випускати дезодоранти; з 1992 бренд належить компанії "Colgate".

540

Yoda — персонаж кіносаги "Зоряні війни", гранд-майстер Ордену джедаїв, який уперше з'являється у фільмі "Зоряні війни. Епізод V. Імперія завдає удару у відповідь" (1980).

541

"Kelvinator" — заснована 1914 р. американська компанія з випуску різного домашнього електромеханічного обладнання; названа на честь британського фізика лорда Кельвіна; холодильники з зовнішнім бочкоподібним компресором нагорі випускалися у 1927-1937 рр.

542

"Radar Range" — перша успішна модель домашньої мікрохвильовки, яку з 1967 р випускає заснована 1934 р компанія "Amana".

543

"Tensor Lamp" — сконструйований 1959 року любителем нічного читання Джеєм Монро (1927-2007) тип популярного шарнірного світильника з 12-вольтовою лампою, яка дає концентрований сніп яскравого світла.

544

"Singer" — бренд швейних машинок, які випускаються однойменною корпорацією,

заснованою 1851 р. американським винахідником Айзеком Сінгером (1811-1875); у нас традиційно ця назва неправильно писалася і промовлялася як "Зінгер".

545

Pewter — один із найдревніших сплавів олова (до 90 %) з іншими металами, популярний із римських часів, завдяки пластичності й гарній фактурі широко використовувався для виготовлення рельєфного посуду і прикрас.

546

Яблучна лялька — традиційна забавка американської бідноти старих часів: пізно восени, коли вологість повітря зменшується, на очищеному від шкірки яблуці вирізається людське обличчя, яблуко насаджується на дротяний каркас у формі людської фігурки й висушується, потім фігурка одягається в пошитий вручну одяг.

547

Fess Parker (1922-2010) — актор, який зіграв Дейві Крокетта в однойменному мінісеріалі (1955-1956).

548

"Peppermint Twist" (1962) — великий хіт поп-гурту "Joey Dee and the Starlites", пісня знову стала хітом у 1974 у виконанні британського глем-рок-гурту "Sweet".

549

John Irving (нар. 1942 р.) — відомий романіст і кіносценарист, за чийми творами знято кілька успішних фільмів; John Cheever (1912-1982) — видатний прозаїк, якого інколи називають "американським Чеховим".

550

"Fender" — створена 1954 р. Лео Фендером модель електрогітари з суцільним корпусом, найпопулярніший інструмент серед джазових і рок-гітаристів; "Gloria" (1964) — ритмічно-нервова пісня ірландського співака Вена Моррісона, яка сьогодні входить до репертуару багатьох рок— і панк-гуртів; "Surfin' Bird" (1963) — дуркуватого характеру забійний хіт американського гурту "The Trashmen", що часто переспівується виконавцями різних стилів.

551

Слова з рефрену пісні Брюса Спрінгстіна "No surrender" (1984): "Ми дали обіцянку і присягнули, що завжди її пам'ятатимемо. Не відступай, дитятко, не зраджуй кровних братів серед грозової ночі й клятву, якої мусимо додержати".

552

"Panama Red" — сорт коноплі з великим умістом тетрагідроканабінолу, який був особливо популярним у 1960—1970-х рр.

553

"Дитя є батьком чоловіка" — фраза з вірша "Грає моє серце" видатного англійського поета Вільяма Вордсворта (1770-1850), яка стала ідіомою, що означає: доросла людина зберігає в собі всі ті якості, які мала в дитинстві.

554

"Mouseketeers" ("Мишкетери, або Клуб Мікі Мауса", 1955-1959) — телепередача,

спонсорована кіностудією Волта Діснея, у якій малим глядачам розважально пояснювався моральний сенс колізій у їхніх улюблених мультиках; Jimmie Dodd (1910-1964) — її ведучий, автор і виконавець тематичного "Маршу мишкетирів".

555

Frankie Lymon (1942-1968) — соліст підліткового афроамериканського гурту "Teenagers", "I'm Not a Juvenile Delinquent" — його хіт 1956 року.

556

Wally Cox (1924-1973) — популярний кіноактор, зірка комедійного телесеріалу "Mister Peepers" (1952-1955), де він грав шкільного вчителя наукових дисциплін, який повсякчас потрапляє в кумедні ситуації.

557

Arnie "Woo-Woo" Ginsburg (нар. 1926 р.) — популярний у Бостоні й довкола радіо-диджей, який вивів у загальнонаціональні хіти чимало пісень артистів-початківців; Gene Vincent (1935-1971) — співак-гітарист, один із засновників стилю рокабіллі; Freddy Cannon (нар. 1942 р.) — співак-гітарист із Бостона, на час дії цієї частини роману ще маловідомий усій Америці.

558

Цитата з хіта Джері Лі Льюїса "Усі навкруги аж трусяться танцювати".

559

Цитата з хіта Фредді Кеннона "Tallahassee Lassie".

560

Frank Sinatra (1915-1998) — джазовий і поп-співак, актор, режисер і продюсер, широка популярність якого почалася у 1940-х рр. і, попри всі зміни в смаках публіки, не згасає й тепер.

561

Цитата з хіта вокального гурту "Danny & The Juniors" — "Rock and Roll Is Here To Stay" ("Рок-н-рол прийшов, щоб залишитись").

562

Frankie Ford (нар. 1939 р.) — білий ритм-енд-блюзовий співак із Нового Орлеану, "Sea Cruise" його перший великий хіт.

563

Fats Domino (нар. 1928 р.) — чорний співак-піаніст із Нового Орлеану, вельми огрядної комплекції, автор багатьох хітів, першим з яких була пісня "I'm A Fatman" ("Я товстун").

564

"The Dovells" (1957-1968) — вокальний гурт із Філадельфії, особливо популярний в "епоху твісту" (1959-1963).

565

Theodore Williams (1918-2002) — знаменитий бейсболіст, у 1939-1960 рр. гравець команди "Boston Red Sox".

566

"Tall Paul" — перша виконана жінкою пісня, яка потрапила в рок-н-роловий хіт-парад, записана актрисою і співачкою Annette Funicello (1942-2013), одною з найпопулярніших серед малечі "Мишкетирок" у "Клубі Мікі Мауса".

567

Кукі — комедійний персонаж у детективному телесеріалі "77 Sunset" (1957-1964), гостроязичий стиляга і фанат рок-н-ролу, парковщик біля офісу детектива, який дає тому цінні поради й урешті стає його партнером.

568

"Weejuns" — створена 1936 р. безперервно модна модель елегантних туфель типу мокасинів, яку випускає заснована 1876 р. уродженцем штату Мейн Джорджем Бейсом компанія "G.H. Bass & Co".

569

Snap Jack — популярна у 1950-х модель туфель, у яких під зовнішнім язичком містилася застібка у формі зіпера або кнопок.

570

Idi Amin Dada (1925-2003) — президент Уганди в 1971-1979 рр., правління якого відзначалося переслідуванням і вбивствами його опонентів на етнічному й політичному ґрунті; Jim Jones (1931-1978) — комуніст-християнин, засновник секти "Народний Храм", 909 членів якої скоїли "революційне самогубство", отруївшись 18.11.1978 ціаністим калієм у комуні Джонстаун у Гаяні.

571

"The Crawling Eye" (1958) — англійський фільм про прибульців з космосу, які розповідають про радіоактивної хмари в швейцарських Альпах, гіпнотизуючи чутливих людей і обезголовлюючи інших.

572

Peter Gabriel (нар. 1950 р.) — колишній вокаліст і флейтист англійського прогресив-рок-гурту "Genesis", успішний сольний музикант і спонсор міжнародних гуманітарних проєктів; "Shock the Monkey" (1982) — його пісня про збурення атавістичних почуттів у людині під час стресу.

573

Ritchie Valens (1941-1959) — співак-гітарист, піонер рок-н-ролу, залишив ефектний слід в історії жанру, хоча на професійній сцені пробув лише вісім місяців, загинув у авіатроці разом із Бадді Холлі й Біг Боппером; Big Bopper Richardson (1930-1959) — співак-гітарист і радіо-диджей, у 1958 р. встановив рекорд перебування в ефірі, коли вів передачу 5 днів, 2 години, 8 хвилин поспіль, приймаючи душ під час 5-хвилинних випусків новин.

574

Jimi Hendrix (1942-1970) — співак, композитор, найвпливовіший гітарист в історії рок-музики.

575

John Lennon (1940-1980) — гітарист, вокаліст, композитор, поет, засновник гурту

"Beatles" і культурна ікона епохи, застрелений фанатом перед власним домом.

576

Phil Lynott (1949-1986) — бас-гітарист, співак, композитор, лідер всесвітньо популярного ірландського рок-гурту "Thin Lizzy".

577

Keith Moon (1946-1978) — барабанщик британського рок-гурту "The Who", ушлюблений унікальним стилем гри та жартівливо-деструктивними витівками: тотальне руйнування барабанів у фіналі концерту, викидання телевізорів з вікон, вибухові пакети, прив'язані до дверних ручок чужих готельних номерів тощо.

578

Jim Morrison (1943-1971) — співак, поет, композитор, вокаліст рок-гурту "The Doors", популярність якого не минає й після смерті.

579

Алюзія на пісню "Plastic Fantastic Lover" (1969) психоделік-рок-гурту "Jefferson Airplane" (1965-1972).

580

Пряма цитата з сексуально-пародійної пісні "Cheap Thrills" (1968) гітариста, вокаліста, лідера гурту "Mothers of Invention", видатного академічного й рок-композитора Френка Заппи (1940-1993).

581

Персонаж першого роману афроамериканського письменника Сесіла Бравна (нар. 1943 р.) "Життя й коханнячка Дзигосракого Ніггера" ("The Life and Loves of Mr. Jiveass Nigger", 1969), чорний парубок, який із расистського Півдня США переїхав до Данії, де переживає безліч філософсько-еротичних пригод із білими жінками.

582

"Ripley's Believe It or Not" — заснована 1918 р. художником-карикатуристом газети "Нью-Йорк Глоб" Робертом Ріплі (1890-1949) рубрика дивовижних фактів, яка відтоді доповнюється і видається в різних форматах: книжки, комікси, телефільми тощо.

583

"Jaws" (1975) — фільм-трилер режисера Стівена Спілберга про білу акулу, що полювала на людей, отримав три премії "Оскар".

584

"Arnel" — бренд популярних у 1940-1960 рр. ацетатних волокон і тканин; таким чином Кінг дає зрозуміти, що лялька в дівчинки стара.

585

"Downcast Maine" — мережа антикварних крамниць, яка існувала в штаті Мейн.

586

"Hoosier" — популярний на початку XX ст. тип креденса з багатьма шухлядками й відділеннями.

587

"Andrews Sisters" (1925-1967) — тріо сестер, один із найпопулярніших у 1930-1940

пр. у світі вокальних ансамблів; Perry Como (1912-2001) — дуже популярний у 1940—1960-х співак, телеведучий і актор; Jimmie Rogers (нар. 1933 р.) — популярний у кінці 1950-х — першій половині 1960-х поп-співак.

588

"Brady Bunch" (1969-1974) — комедійний телесеріал про галасливу родину з шістьма дітьми від попередніх шлюбів батьків.

589

Prince Roger Nelson (нар. 1958 р.) — співак, композитор, мультиінструменталіст, актор, який надзвичайно плідно працює ледь не в усіх стилях сучасної поп-музики.

590

"Leave It to Beaver" (1957-1963) — телесеріал про пригоди наївного восьмирічного хлопчика на прізвисько Бобер та його тринадцятирічного брата Воллі.

591

Pulitzer Prize — заснована 1917 р. найавторитетніша в США премія за найкращий твір у красному письменстві, журналістиці або музичній композиції.

592

"Mr. Paperback" — мережа книжкових крамниць, яка існувала в штаті Мейн до 2012 р.

593

"3-in-One" — створена 1894 р., досі популярна серед велосипедистів мастильна олія; назва означає: очищає, мастить, захищає.

594

"Bicycle Playing Cards" — популярний у казино, серед приватних гравців і фокусників бренд гральних карт, які випускаються з 1885 р.; залежно від часу випуску, масті можуть мати різні малюнки, але "джокер" зазвичай зображується верхи на велосипеді.

595

Andy Devine (1905-1977) — комедійний актор, товстун із характерним плаксивим голосом, який у вестерн-серіалі "The Adventures of Wild Bill Hickok" (1955-1958) зіграв Джинглза, напарника маршала Джеймса Батлера "Дикого Білла" Гікока, якого грав актор-красунчик Guy Madison (1922-1996).

596

"She Blinded Me with Science" (1982) — хіт англійського музиканта Томаса Долбі.

597

Огаста (Augusta) — адміністративний центр штату Мейн; Сідней (Sidney) — містечко-супутник на північ від Огасти.

598

Donald Duck — персонаж мультфільмів студії "Уолт Дісней", біле каченя в костюмі морячка.

599

Doors — легендарний американський рок-гурт. Мається на увазі пісня "Light My

Fire" ("Запали мій вогонь").

600

Mickey Mouse, Minnie Mouse — класичні персонажі мультфільмів студії "Волт Дісней", мишенята.

601

Oscar the Grouch, Fozzie Bear — лялькові персонажі популярної дитячої передачі; перший — зелений монстр, що живе в сміттевому баці та збирає всілякий непотріб; другий — оранжеве ведмежа в брунатному капелюсі.

602

Emergency! — американський серіал у жанрі пригодницької драми про лікарів, виходив з 1972 по 1977 роки.

603

Elavil — медичний препарат для лікування симптомів депресії.

604

Nifty Fifties — перелік найбільш вагомих акціонерних товариств на Нью-Йоркській фондовій біржі; скоріш за все, під лисим президентом мається на увазі Дуайт Ейзенхауер; "Buick" — американський виробник автомобілів при "General Motors"; таким чином, згадується період 1950—60-х років.

605

"Darvon" — анальгетик з категорії опіоїдів, випускається в США з 1955 року.

606

Take a turn in the barrel (чергувати в бочці) — вираз, узятий з популярного анекдоту про довгу морську подорож, спраглих до ласки матросів та бочку з діркою. Властиво, йдеться про виконання дуже неприємного обов'язку.

607

"Waterford crystal" — ірландська фірма з виробництва високоякісного кришталю.

608

Bra burning (спалювання ліфчиків) — популярна форма феміністського протесту в США 1960-х років.

609

"Home again, home again, jiggety-jog" — рядок із народної дитячої пісеньки "To market, to market", що виникла в Англії на початку XVII століття.

610

"O'Hare" — Чиказький міжнародний аеропорт імені О'Хара.

611

"Signet" — імпринт, тобто комерційна позначка відомого видавництва "New American Library".

612

"76 LTD wagon" — модифікація автомобілів "Ford LTD II".

613

"DC-10" — широкофюзеляжний авіалайнер, розроблений компанією "McDonnell

Douglas", вироблявся з 1968 по 1988 рік.

614

EDT (Eastern Daylight Time) — літній час північноамериканського часового поясу, який відрізняється від стандартного східного часу (EST) на одну годину, а від усесвітнього координованого часу — на п'ять.

615

Datsun — японська компанія з виробництва автомобілів, що існувала з 1931 по 1986 рік, а потім стала брендом Nissan. Із 2013 року виробництво Datsun було поновлено.

616

Bobby Thomson (1923-2010) — американський бейсболіст, найбільш прославився грою "Shot Heard 'Round the World" ("Удар, який чули по всьому світі"), про яку розповідає Кінг; "Giants" — бейсбольна команда, яка грала за Нью-Йорк до 1957 року, а потім переїхала до Лос-Анджелеса; хоум-ран — видовищна ситуація в бейсболі, коли бетер вибиває м'яч за межі поля, а то й за трибуни.

617

День незалежності США.

618

Тофет (бібл.) — місце в Долині Гінном (Геєнні), де дітей приносили в жертву Молоху та Ваалу.

619

Creeping Jesus — старий ірландський вираз, що позначає ревного католика, який публічно намагається показати непохитність своєї віри (наприклад, на великі церковні свята приходять до храму і показово повзає на колінах від ікони до ікони).

620

LaSalle — кадилак компанії "General Motors", випускався з 1927 по 1940 рік.

621

Битва на Марні — велика битва Першої світової війни, яка відбулася 12 вересня 1914 р. на річці Марна й закінчилася поразкою німецької армії.

622

Напад на Перл-Гарбор — раптовий напад японської авіації на морські й повітряні бази США, розташовані у бухті Перл-Гарбор, що на Гавайських островах; стався вранці 7 грудня 1941 року.

623

Сім'єн Сідні (1938-1998) — американський співак, пісня "Моя краля" ("My Toot Toot", 1984) принесла йому світову славу.

624

Mercury — марка автомобілів від "Ford Motor Company", заснована в 1938 році.

625

Tailback — гравець в американському футболі, який стоїть позаду всіх нападників та відповідає за те, щоби пронести м'яч крізь ряди противника.

626

Bugler — марка тютюну для самокруток, випускається в США з 1932 року.

627

Moose Mason (moose з англ. "лось") — персонаж коміксів про тинейджерів, найсильніший і найтупіший старшокласник.

628

"Sugarfoot" (з англ. "солоденькі ніжки") — телесеріал про ковбоя Шугарфута, який ішов на каналі "ABC" з 1957 по 1961 рік по вівторках увечері.

629

Richard Marsh (1857-1915) — англійський письменник, автор містичного трилера "Жук"; Dorothy Leigh Sayers (1893-1957) — англійська письменниця детективів, есеїст, перекладач; Michael Innes (1906-1994) — шотландський письменник, автор понад 45 детективних романів, науковець; Margery Allingham (1904-1966) — англійська письменниця, автор серії оповідань про детектива Альберта Кемпіона.

630

"The Adventures of Wild BUI Hickok" — американський телесеріал-вестерн, транслювався з 1951 по 1958 рік.

631

Французьке написання — "loup-garou", а згідно правил читання більшість приголосних у кінці французьких слів не вимовляються.

632

Старий американський жарт — якщо висунути язика, затиснути його зубами й пальцями та вимовити "My father works at the shipyard, shoveling out ashes" ("Мій тато працює на корабельні, прибирає попіл"), то фраза звучатиме: "My father works at the SHIT-yard, shoveling out ASSES" ("Мій тато працює в лайні, прибирає дупи").

633

"Black Cats" — автентичний китайський виробник феєрверків з 1902 року; чорна кішка в китайській культурі — символ щастя й успіху.

634

John Philip Sousa (1854-1932) — американський композитор та диригент, передусім відомий своїми військовими та патріотичними маршами.

635

Cherry-bomb — розсипний феєрверк червоного кольору.

636

M80 explosive — клас великих салют-снарядів, які на початку XX століття використовувалися військовими для симуляції вибухів та артилерійського вогню.

637

Головний персонаж дитячої книжки письменниці Гелени Баннерман; самбо — нащадок змішаного шлюбу між афроамериканцями та корінними індіанцями, зараз термін часто вживається в негативному, принизливому значенні.

638

Paul Albert Anka (нар. 1941 р.) — американо-канадський автор-виконавець і актор

ліванського походження.

639

"Wild Turkey" — один із найбільш популярних бурбонів у США; за легендою, отримав свою назву після того, як директор спиртозаводу провів кілька веселих днів на полюванні в компанії друзів та пляшки бурбону.

640

"Za-Rex" — різновид фруктового сиропу; "Kool-Aid" — марка порошкових соків американської компанії "Kraft Foods".

641

"Auld Lang Syne" — народна шотландська пісня, виконується на Новий рік в англomовних країнах; Guy Lombardo (1902-1977) — канадсько-американський скрипаль і керівник ансамблю "Royal Canadians".

642

No-hitter — ситуація в бейсболі, коли одній з команд не вдається забити жодного хіта завдяки пітчeru протилежної команди; на 2015 рік таких ситуацій у Вищій Лізі було зареєстровано всього 291.

643

Перефразований рядок із пісні "Kookie, Kookie, Lend Me Your Comb" ("Диваче-диваче, позич гребінця").

644

Loco (ісп.) — божевільний; cucaracha (ісп.) — тарган.

645

Tommy Sands, Pat Boone, Ernie K. Doe, Carl Perkins, Bobby Darin, Buddy Holly, Fats Domino, Chuck Berry, Shep and the Limelights, La Verne Baker, Frankie Lymon and the Teenagers, Hank Ballard and the Midnighters, the Coasters, the Isley Brothers, the Crests, the Chords, Stick McGhee — ясна річ, усі ці люди грають рок-н-рол.

646

Dick — скорочена форма імені Річард, також цим словом називають статевий орган.

647

Mort Drucker (нар. 1929 р.) — відомий американський карикатурист, який більше п'ятдесяти років співпрацював із журналом "Mad" (англ. божевільня).

648

"Currier and Ives" — успішна американська фірма, що спеціалізувалася на чорно-білій літографії.

649

Volstead Act — Сухий закон у США, вперше введений в дію у 1919 році.

650

John Barleycorn — народна британська пісня, що ушлавлює ячмінь, як основний інгредієнт віскі та пива.

651

"REO Motor Car" — автомобільна компанія з Мічигану, що виробляла легковики та

вантажівки з 1905 по 1975 рік.

652

"Burma-Shave" — американська фірма, що з 1925 року виробляє креми для гоління; відома різноманітними рекламними трюками, наприклад, ставить уздовж дороги низку невеличких вивісок з гуморесками тощо.

653

Bob Seger (нар. 1945 р.) — американський співак, гітарист і піаніст.

654

Rodney Dangerfield (1921-2004) — американський актор і комік, автор знаменитої фрази "I don't get no respect!" ("Нема мені поваги") та численних постановок на цю тему.

655

Scrabble — настільна гра, в якій треба скласти на полі слова з наявних літер.

656

"Twenty One" — телевізійна гра, в якій за правильні відповіді дається грошова винагорода; транслювалася в 1950-х роках у США; одна з перших опинилася в центрі скандалу з приводу підтасовки результатів.

657

Charles Van Doren (нар. 1926 р.) — американський інтелектуал і письменник, замішаний у вищезгаданому скандалі; 1959 року свідчив перед Конгресом, що продюсери шоу "Двадцять Один" заздалегідь дали йому правильні відповіді на питання.

658

Randolph Scott (1898-1987) — американський актор, найбільше відомий як вершник із вестернів; Audie Murphy (1925-1979) — американський військовослужбовець, який здобув найбільшу кількість нагород за бойові звитяги, а також зробив кар'єру кіноактора, знімаючись переважно у вестернах.

659

Basil Rathbone (1892-1967) — англійський актор, який зіграв Шерлока Холмса в низці радіопостановок, а також у чотирнадцяти голлівудських фільмах із 1939 по 1946 роки.

660

"Bosox" — скорочена назва бейсбольної команди "Boston Red Sox".

661

George Herman "Babe" Ruth, Jr. (1895-1948) — легендарний пітчер "Босокс", на рахунок якого 714 хоум-ранів.

662

"The Dovells" — американський співочий і танцювальний гурт, сформований 1957 року.

663

Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc. (MGM) — американська медіа-компанія, заснована 1924 року, в основному займається виробництвом та розповсюдженням

фільмів і телепередач.

664

Conway Twitty (1933–1993) — американській співак, виконавець кантрі, рок-н-ролу та ритм-енд-блюзу.

665

Theodore "The Beaver" Cleaver — головний герой комедійного американського телесеріалу "Бобер розбереться" ("Leave It to Beaver"), що виходив у 1957–1963 рр. Розбишака Теодор "Бобер" Клівер, якому на початку серіалу всього сім років, постійно влазить в різні халепи, та наприкінці серії на нього завжди чекає моралізаторська лекція.

666

"Geritol" — марка харчових добавок. "Герітол" уперше з'явився на ринку 1950 року і продавався у вигляді тонізуючого напою на спиртовій основі та з добавками заліза й вітаміну D.

667

"The Range Rider" — вестерн-серіал про Вершника Прерій, який вирізнявся доблестю, справедливістю та іншими чеснотами. Транслювався в 1950–1953 рр.

668

"Bristol-Myers Squibb" — американська фармацевтична компанія, заснована в 1887 р.

669

Стома — штучний отвір у черевній стінці людського тіла, через який виводиться кал, якщо людина з певних причин не може випорожнюватися звичайним способом.

670

"Mike and Ike (They Look Alike)" — комікс про близнюків Майка та Айка, публікувався в газеті "Поклик Сан-Франциско" ("The San Francisco Call") в 1927–1929 рр. Містер Кін намагається говорити з Едді його мовою, однак хлопчик народився запізно, аби знати про персонажів, яких, вочевидь, любив у дитинстві аптекар.

671

Рекламне гасло цигарок "Честерфілд" "королівського" розміру.

672

"Red Ryder" — популярні комікси про Бронка Пілера, вершника в червоній сорочці; друкувалися з 1938 по 1964 рр. Вирізнялися надзвичайно простими сюжетами й плоскими персонажами.

673

"The Farmer in the Dell" — німецька народна пісня, написана приблизно 1820 року. Перекладена багатьма мовами та перетворена на лічилку, що використовується в іграх. Улюблена пісня дітей.

674

"Суд — це я" — перший роман (1947) Мікі Спіллейна (1918–2006, справжнє ім'я Френк Моррісон Спіллейн) про приватного детектива Майка Хаммера.

675

Компресійні панчохи — профілактичні панчохи, які використовуються для запобігання хворобам, пов'язаним із кровообігом.

676

"Lane Bryant" — виробник одягу для огрядних людей.

677

Pedalpushers — фасон штанів, популярний у 1950-х та наприкінці 1960-х років (в основному серед дівчат). Педалери мають вкорочену довжину та неформальний фасон. Отримали свою назву завдяки тому, що так вдягалися велосипедисти.

678

Paddy — ірландський варіант імені Патрік, прізвище всіх ірландців.

679

Енні Оуклі (1869–1926) — жінка-стрілець, яка славилася дивовижною вправністю, виступала на шоу "Дикий Захід Баффало Білла". Одна з перших американок, яка стала справжньою знаменитістю.

680

Метод Палмера — спосіб курсивного письма, розроблений Остіном Палмером наприкінці XIX ст.

681

Birch beer — популярний в США та Канаді вид безалкогольної газованки, що виготовляється з березового соку, кори та різних спецій. Існує також і справжнє, алкогольне березове пиво.

682

Макінтош (McIntosh, Mac) — популярний у США сорт яблук, названий на честь Джона Макінтоша. Поширений у нас сорт "Слава переможцям" був отриманий у результаті схрещування макінтошів з папірковками. Також Стів Джобс назвав один з перших комп'ютерів фірми "Епл" саме на честь цього сорту.

683

Йдеться про телесеріал "Рамар з джунглів" ("Ramar of the Jungle"), який транслювався в 1952–1954 рр.

684

"Crusader Rabbit" (1948) — перший анімаційний серіал, розроблений спеціально для телебачення.

685

"Whirlybirds" — пригодницький серіал про власників компанії з прокату гелікоптерів; транслювався з 1957 по 1960 рр.

686

"Highway Patrol" — гостросюжетний серіал, транслювався з 1955 по 1959 рр.

687

"Science Fiction Theater" — науково-фантастичний серіал, попередник "Зони сутінок"; транслювався з 1955 по 1957 рр.

"American Society for the Prevention of Cruelty to Animals" ("ASPCA") — Американське товариство з запобігання жорстокому поводженню з тваринами, засноване 1866 року. Головний офіс знаходиться в Нью-Йорку.

Бабусин вузол — вузол, який використовують для зв'язування кількох предметів. Вважається не таким надійним, як прямий вузол.

Бен цитує слова містера Мекена з фільму "Туман" Джона Карпентера ("The Fog", 1980 р.) — герой промовляє їх біля вогнища, перш ніж розпочати оповідь про моряків-привидів.

Pickaninny — так прозивають чорношкірих дітей. Карикатури з Піканіні часто використовували на шоколадках, упаковках для морозива тощо.

Fabian Forte (Fabiano Anthony Forte, нар. 1943 р.) — американський співак та актор, улюбленець підлітків у 1950–1960 рр. Прославився на телепередачі "Американська естрада".

Frankie Avalon (Francis Thomas Avallone, нар. 1940 р.) — американський співак, актор і драматург. Знімався в численних комедіях, знятих у жанрі "пляжна вечірка", та в серйозніших фільмах, таких як "Аламо" ("The Alamo", 1960).

"American Bandstand" — музична телепередача, транслювалася з 1952 по 1989 рр. У ній звучали найвідоміші хіти, брали участь танцюючі підлітки. Частими гостями були самі музиканти, та виконували вони свої пісні під фонограму.

Білл перелічує героїв пригодницьких та детективних книг для підлітків і дітей, написаних простою мовою, аби в них була змога конкурувати з телевізійними серіалами.

"The Beginning of the End" (1957) — науково-фантастичний фільм про те, як за допомогою радіації вивели велетенські овочі, якими, у свою чергу, наїлася сарана і також мутувала в гігантів. "The Black Scorpion" (1957) — фільм жахів, у якому виверження вулкану випускає на волю виводок велетенських скорпіонів. "Them!" (1954) — науково-фантастичний фільм про гігантських мурах, що з'явилися внаслідок ядерних випробовувань.

Letter jacket — куртка, яку носять учні певного навчального закладу, спортивної команди тощо. Містить на собі написи з назвою школи, університету, команди, клубу і т. д. Має своєрідний фасон, і найхарактерніший вигляд такої куртки — темний "торс" та

світлі рукави.

698

Тельма Кетрін Райан "Пет" Ніксон (1912-1993) — дружина Річарда Ніксона, 37-го президента США.

699

"Twinkie", "Ring-Ding", "Devil Dog" — бісквіти з кремовим наповнювачем.

700

"Lucky Starr and the Moons of Jupiter" (1957) — підлітковий науково-фантастичний роман Айзека Азімова.

701

John Lee Hooker (1917-2001) — відомий та впливовий американський блюзмен — співак, гітарист, автор пісень. Уславився виконанням дельта-блюзу на електрогітарі.

702

Кондак — гак із коротким руків'ям, використовується під час транспортування деревини.

703

Гровер Клівленд (1837-1908) — 24-й президент США; посаду президента обіймав з 1893 до 1897 р.

704

Вудро Вілсон (1813-1921) — 28-й президент США; інсульт у нього трапився 1 жовтня 1919 р.

705

Хонкі-тонк — різновид бару з музикою, розповсюджений у південних та південно-західних штатах. Відвідувачами таких барів були люди з робочого класу, іноді там підробляли проститутки.

706

Елсворт — містечко в штаті Мейн.

707

Біржовий крах 1929 року — обвальне падіння цін акцій, яке розпочалось у Чорний четвер 24 жовтня 1929 р. — з нього почалася Велика депресія.

708

Sumner — невеличке містечко в оксфордському окрузі, штат Мейн.

709

Brewer, Bath — невеликі містечка в штаті Мейн.

710

Vermont — штат у Новій Англії, розташований східніше від штату Мейн.

711

"Pony Express" — кінна пошта, яка проіснувала півтора року (1860-1861). Торгова марка наразі належить Поштовій службі США.

712

Railroad bull — працівник залізниці, який знімав із поїздів безквиткових пасажирів

та виконував обов'язки охоронця.

713

Five-card stud — агресивний різновид покеру, який мав особливу популярність за часів Громадянської війни.

714

Palmyra — містечко в окрузі Сомерсет, штат Мейн. Загалом у США 17 міст із такою назвою.

715

Cribbage — картярська гра, в яку можна грати вдвох, втрох або й більшою компанією. Гравцям роздають карти, які можна групувати й заробляти бали. Рахунок ведеться за допомогою спеціальної дошки.

716

Штат Арізона увійшов до складу США 12 лютого 1912 року.

717

Гра в паці — одна з найдавніших ігор, поширена в усьому світі під різними назвами. Паця (кісточка) — кубик з різною кількістю вічок (найчастіше від одного до шести) на кожній грані. Марбл — яскраві різнокольорові кульки, найчастіше зі скла; гра в такі кульки зветься "марблс".

718

Chüd — кінгівський неологізм, який, можливо, посилається на слов'янське слово "чудь": чуддю називали племена, які межували з Київською Руссю (угро-фінські племена, тюрко-монгольські), бо вони "чудно" виглядали й говорили. Існують легенди про "чудь білооку", подібну до ельфів та гномів, — в одній із таких історій чудь сховалася від людей під землею. Також це слово міг підказати Кінгу фільм жахів із промовистою назвою "Канібали-гуманоїди з каналізації" ("C.H.U.D.", або "Canibalistic Humanoid Underground Dwellers", 1984 р.).

719

Karl Jay Shapiro (1913-2000) — американський поет-лауреат Бібліотеки Конгресу США. Шапіро експериментував із формою вірша, писав на сучасні теми. Опублікував один роман та автобіографію в трьох частинах.

721

Алюзія на роман "Дракула" Брема Стокера. Ренфілд — божевільний слуга графа Дракули, котрий вважав, що життя можна випити й із найдрібніших істот, і кількість цього життя залежить від розміру тварини.

722

Banshee — примарна жінка (фея або привид) з ірландського фольклору; віщує смерть пронизливим криком або плачем.

723

IBM Selectric typewriter — електронна друкарська машинка, випускалася компанією "Ай-бі-ем" з 1961 року. Для друку літер використовувалася змінна куля, що дозволяло друкувати текст різними шрифтами. Куля сама переміщувалася до

потрібного місця на папері. Завдяки електроприводу друкувати на такій машинці було зручно й легко, тому вона мала чималий попит.

724

Edgar Cayce (1877-1945) — американський ясновидець, котрий віщував під гіпнозом і за це дістав прізвисько "сплячий пророк". Передбачив Велику депресію, Першу та Другу світові війни, розпад СРСР.

725

Charles Hoy Fort (1874-1932) — американський дослідник надприродних явищ, один із перших уфологів. Коли на літературній ниві Форта спіткало кілька невдач, він почав писати книги про надприродне, які стали дуже популярними й перевидаються донині. Його творчістю надихалися письменники-фантасти, а послідовники Форта ввели в обіг слова "фортеанський" ("надприродний") і "фортеана" ("надприродні явища").

726

Парафраз відомої цитати з Ширлі Джексон "Привиддя дому на пагорбі" ("The Haunting of Hill House", 1959 p.) — уславленого роману жахів, одного з найважливіших горрор-творів XX ст.: "...тиша рівномірно вкривала стіни Дому на пагорбі, і хай там що блукає його стінами, блукає воно на самоті". Кінг — великий шанувальник роману; він неодноразово згадує його на сторінках документального "Танку смерті" ("Danse Macabre", 1981 p.).

727

"Currier and Ives" — успішна нью-йоркська компанія з випуску літографій, заснована Натаніелем Кар'єром та Джеймсом Меррітом Айвзом, проіснувала з 1857 до 1907 року. Також згадується в оповіданні Стівена Кінга "1408".

728

Тренувальний ліфчик, або бралета, — бюстгальтер, який носять дівчата в ранній період статевого дозрівання. Купівля звичайного ліфчика вважається посвятою в доросле життя. Іноді замість бралети носять камісоль.

729

"Onward, Christian Soldiers" — гімн, написаний 1865 р. Сабіном Берінг-Гулдом (Sabine Baring-Gould, 1834-1924), англійським письменником і священиком. Берінг-Гулд написав його за 15 хвилин для місцевих дітей, щоб їм було веселіше йти до церкви. Цікаво, що Берінг-Гулд тісно пов'язаний з літературою жахів — він є автором численних оповідань про привидів та відомої "Книги перевертнів".

730

Eggnog — солодкий напій, який готується на основі молока та сирих яєць. Іноді до нього додають ром, бурбон або бренді.

731

"Hudson Hornet" — легкове авто, яке з 1951 до 1954 р. випускала компанія "Гадсон Моторе", з 1955 до 1957 р. випускала "Амерікен Моторс Корпорейшн". Деякий час горнет мав чималий попит і був серйозним суперником кадилака. Завдяки особливій конструкції горнети використовувалися на професійних автоперегонах. Тут мається на

увазі іграшкова копія.

732

Дитячий візок має подібну до справжнього воза конструкцію. Найвідоміші бренди — "Рейдіоу Флайер" (Radio Flyer) та "Ред Райдер" (Red Rider). Здебільшого такі візки пофарбовані червоним і використовуються в домашньому господарстві.

733

Fulton John Sheen (1895-1979) — американський католицький єпископ, який уславився своїми радіо— та телепередачами.

734

"Hammer" — славнозвісна англійська кіностудія, яка спеціалізувалася на фільмах жахів. Відома кіносеріалами про Дракулу та Франкенштейна. Обличчями студії були актори Крістофер Лі та Пітер Кушинг.

735

Pinball — аркадна гра, в якій гравець набирає очки, маніпулюючи за допомогою лапок-фліперів однією або кількома металевими кульками на ігровому полі, накритому склом (пінбол-машині).

736

"Амос і Енді" ("Amos 'n Andy") — спочатку радіо-, а потім і телешоу. Було популярним у 1920—1950-х роках. Персонажі були чорношкірими, дія розгорталася в Гарлемі. Згодом Амоса витіснив інший персонаж — Кінгфіш.

737

Richard "Dick" Francis (1920-2010) — британський жокей та письменник. Інтрига його численних детективних бестселерів часто зав'язана на кінських перегонах.

738

"Безкоштовна Сільська Доставка" (Rural Free Delivery) — безкоштовна поштова доставка для відправлень до віддалених адрес у сільській місцевості. "БСД" розпочала свою роботу наприкінці XIX ст.

739

Стрічка Мебіуса — поверхня з однією стороною і однією гранню.

740

"Junior Mints" (дослівно: "М'ятні цукерки для дітей") — круглі цукерки з м'ятним наповнювачем та шоколадною оболонкою. Випускаються з 1949 року.

741

101-ша повітряно-десантна дивізія США, англ. 101st Airborne Division (Air Assault) — елітне військове з'єднання повітрянодесантних військ США. Засноване 15 серпня 1942 року як повітрянодесантна дивізія Збройних сил США у форті Кемп-Клейборн, Луїзіана.

742

"Hawaii Five-O" — американський телесеріал про поліцейських, дія якого розгортається на Гавайях. Часто серії закінчувалися фразою детектива МакГаррета (Джек Лорд) "Оформи їх, Денно".

743

Оаху — острів на Гаваях, популярний серед серферів.

744

"Pipeline" у виконанні гурту "Chantays" та "Wipe-Out" гурту "Surfaris" були гімнами серферів. Класика серф-року.

745

Кінг цитує пісню "Whole Lotta Shakin' On", написану Дейвом "Кучерявчиком" Вільямсом. Її переспівували безліч разів, та найвідоміша версія записана Джері Лі Льюїсом 1957 року.

746

Маються на увазі Джессі та Френк Джеймси, відомі розбійники.

747

Тонто — червоношкірий супутник Самотнього Рейнджера.

748

"Rheingold Beer" — нью-йоркська марка пива, випускається з 1883 року. З 1950 до 1960 рр. "Рейнгголд" становив 35 % усього пива, яке продавалося в США.

749

Автомобіль цієї ж марки й року випуску є головним монстром у романі Кінга "Крістіна". Поглянути на красуню можна в однойменній екранізації Джона Карпентера.

750

"Texas Driver" (дослівно "Техаська Викрутка") — вигаданий Стівеном Кінгом алкогольний напій, суміш вина й соку (помаранчевого або грейпфрутового). Також фігурує в романі "Крістіна".

751

Kittery — містечко в окрузі Йорк, штат Мейн.

752

Bar Harbor — містечко в окрузі Генкок, штат Мейн, розташоване на острові Маунт-Дезерт.

753

Слова з пісні "Sh-Boom" (1954 р.) гурту "The Chords". Виконувалася в стилі ду-воп.

754

Синкопа (у музиці) — зміщення акценту з сильної долі такту на слабку. Невід'ємний ритмічний елемент блюзу, джазу, деяких видів рок-музики.

755

Штани-чинос — легкі та вільні літні штани.

756

Henry James (1843-1916) — американо-британський письменник, вважається одною з ключових фігур серед реалістів XIX ст. Серед його містичних творів — відомий роман "Поворот гвинта".

757

"Lionel Corporation" — американський виробник іграшкових та колекційних моделей потягів та залізниць.

758

Стрибучий м'ячик часто застосовують під час запису телепередач, коли глядачі підспівують разом із виконавцями, — він з'являється над словами і скаче по них, задаючи ритм пісні. Цей прийом також використовується в караоке.

759

Sausalito — невелике містечко в штаті Каліфорнія.

760

"The Nine Tailors" (1934 р.) — дев'ятий роман детективної письменниці Дороти Селлерс (1893–1957) із циклу про лорда Пітера Вімзі.

761

Rocky Balboa — професійний боксер, вигаданий персонаж серії фільмів "Роккі". Цю роль виконував актор Сильвестр Сталлоне.

762

Vincent Eugene Craddock (1935–1971) — американський музикант, першопроходець рокабілі та рок-н-ролу. "Be-Bop-A-Lula" (1956) — його найвідоміший хіт.

763

Sausalito Summemight (1980) — пісня голландського гурту "Дізель" ("Diesel"), одна з небагатьох іноземних пісень, які потрапили до американських хіт-парадів.

764

Haynsville — місто в окрузі Арустук, штат Мейн.

765

Jolly Green Giant — маскот компанії "Minnesota Valley Canning company" ("Консервна компанія Міннесотської Долини"), яка спеціалізується на випуску консервованих овочів. Зелений Велетень мав популярність серед дітей через рекламу у вигляді мультфільмів.

766

"Young Men's Christian Association" (YMCA) — "Християнська асоціація для юнаків", одна з найбільших християнських молодіжних організацій у світі.

767

Геліограф у військовій справі (XIX — початку XX сторіччя) — прилад для передавання сигналів за допомогою дзеркал, що відбивають сонячне проміння. Здебільшого передавання здійснювалося за допомогою азбуки Морзе.

768

Pouilly-Fuisse — біле бургундське вино. Для належного смаку перед уживанням вино дають "подихати" — відкорковують і дають трохи окислитися на повітрі.

769

Rolaids — марка антацидів, нейтралізаторів шлункової кислоти.

770

Gary Hart (нар. 1936 р.) — американський політик-демократ, колишній сенатор штату Колорадо (1975–1987) та кандидат у президенти США (1984 і 1986 рр.).

771

Ruth Westheimer (нар. 1928 р.) — американський сексолог, своєрідна культурна ікона США у 1980-х, автор численних книг та телепередач.

772

Jerry Lamon Falwell (1933–2007) — американський пастор, проповідник, суспільний діяч, відомий своїми радикальними консервативними поглядами на мораль і політику. Судився з журналами "Пентхаус" та "Хастлер".

773

U.S. Environmental Protection Agency (EPA або USEPA, Управління з охорони навколишнього середовища США) — управління у федеральному уряді США, яке було створене 1970 р. з метою захисту здоров'я людини та навколишнього середовища.

774

У свинцево-кислотних акумуляторних батареях міститься 29–32 % сульфатної (сірчаної) кислоти.

775

Mashed Potatoes — танок, дещо схожий на твіст, який набув шаленої популярності 1962 р.

776

"Hit the Road, Jack!" — пісня, написана американським ритм-енд-блюз виконавцем Персі Мейфілдом 1960 р. Популярності набула після виконання Реєм Чарлзом 1961 р.

777

"Banana Republic" — торгівельна компанія з продажу одягу та аксесуарів, заснована 1978 р. Належить американській корпорації "Геп" ("Gap").

778

"Ben Casey" — медичний серіал-драма, що транслювалася з 1961 до 1966 р., у якій ідеться про головного персонажа.

779

Rodan — потвора-кайдзю з однойменного фільму 1956 року виробництва студії "Тохо". Має вигляд велетенського птеранодона. З'являвся у фільмах про Годзіллу.

780

"Shrine Circus" — американський мандрівний цирк, заснований 1906 р., існує дотепер.

781

Іхор — кров богів у грецькій міфології.

782

Line drive — влучно відбитий бейсбольний м'яч, який летить по прямій траєкторії.

783

Sock (socks) hop (дослівний переклад — "стрибки в шкарпетках") — шкільна дискотека 1950-х рр. у США. Характерною особливістю було те, що проводили їх у їдальнях або спортзалах, і, аби не пошкодити підлогу, учнів просили зняти взуття з твердою підошвою.

784

Miss Manners (дослівно "міс Етикет") — псевдонім журналістки Джудіт Мартін (нар. 1938 р.), яка вела колонку порад із культури поведінки. Автор численних книжок на цю тему.

785

"J. C. Penney's" — мережа універмагів, які частіше за все розташовуються в торгових центрах; заснована 1902 р. Джеймсом Кешом Пенні.

786

"Baskin-Robbins" — найбільша в світі мережа спеціалізованих кондитерських магазинів, заснована 1945 р.

787

"Sears" — мережа універмагів, заснована 1886 р. Річардом Ворреном Сірзом та Алвою Кьортіс Робаком.

788

"National Enquirer" — американський щотижневий таблоїд, заснований 1926 р., спеціалізується на плітках.

789

Federal Savings and Loan Insurance Corporation (FSLIC) — Федеральна корпорація страхування вкладів і позик США. В 1989 році її обов'язки взяла на себе Федеральна корпорація страхування вкладів.

790

"Ski-Doo" — мотосани канадської компанії "Бомбардир — товари для відпочинку" ("Bombardier Recreational Products").

791

"PGM-11 Redstone" — перша американська балістична ракета. Вироблялася з 1952 до 1961 р.

792

"Desert Driver" — марка ковбойських чобіт, вигадана Кінгом, зустрічається в романах "Мертва зона" та "Крістіна".

793

Coup de grace (фр. "милосердний удар") — удар або постріл, яким добивають смертельно пораненого.

794

"Coleman Company, Inc." — компанія, заснована 1900 р. Вільямом Коффіном Коулманом; основне виробництво — туристичне спорядження, проте все розпочалося саме з газових ліхтарів.

795

Fullback — гравець в американському футболі, основним завданням якого є торування шляху для головного нападника — тейлбека.

796

"L. L. Bean" — компанія з продажу товарів поштою, Інтернетом, заснована 1912 р. Леоном Леонвудом Біном. Також має мережу крамниць з роздрібною торгівлі. Виробляє

одяг та різноманітне спорядження. Головний офіс міститься у Фріпорті, штат Мейн.

797

"K-car" — автомобілі, які у 1980-х рр. випускалися корпорацією "Крайслер". Характерною особливістю "Кей-карів" була компактність.

798

Височина (англ. "higher ground") — тут означає те саме, що й "кайф".

799

Кататонічний синдром, або кататонія — нервово-психічний розлад, який проявляється або надмірним збудженням, або ступором. У кататонічному ступорі можна перебувати впродовж кількох місяців.

800

"Pleasure Chest" — секс-шоп у Нью-Йорку, заснований 1971 року в районі Вест Біллідж. "Комора" почала роботу як гейська крамниця і швидко набула широкої популярності, працює дотепер. Reeperbahn — квартал червоних ліхтарів у Гамбурзі, відомий у Німеччині як "найгріховніша миля".

801

"Crush" — марка газованого напою, один з різновидів, випускається з 1912 року. Деякий час "Краш" змагалися за популярність із "Кока-колою". У межах рекламної акції "Orange Crush" розповсюджували й термометри.

802

Електроенцефалографія — графічна реєстрація біопотенціалів (електричної напруги) головного мозку.

803

"Delmonico" — стейки, які готували в нью-йоркському ресторані з тією ж назвою ("Delmonico's Restaurant") ще в середині XIX ст. Однак зараз думки з приводу того, яким має бути справжній стейк "Делмоніко", різняться.

804

"Creedence Clearwater Revival" — надзвичайно впливовий американський гурт, який творив у жанрах важкого, корінного, болотного та психоделічного року (hard rock, roots rock, swamp rock, psychedelic rock), також вони грали блюз та ритм-енд-блюз. Існував у 1967-1972 рр. Лідер гурту Джон Фогерті розпочав сольну кар'єру й виступає дотепер.

805

"Centerfield" — третій сольний альбом Фогерті, найпопулярніший його запис. Альбом повністю зіграний самим Фогерті. Вийшов у 1985 році.

806

"Cashbox" — щотижневий журнал, присвячений новинкам зі світу музики, публікувався в 1942-1996 рр. Відновив своє існування в 2006 році у вигляді веб-сторінки.

807

"Trivial Pursuit" — настільна гра, в якій переможець визначається завдяки його здатності вгадувати загальновідомі слова та різноманітні факти з поп-культури.

808

"Raytheon Company" — американська корпорація, яка займається виробництвом військової техніки та побутової електроніки, заснована 1922 р.

809

Waterville — містечко в окрузі Кеннебек, штат Мейн.

810

Nicholas Drain "Nick" Lowe (нар. 1949 р.) — англійський музикант та продюсер, помітна фігура в жанрах паб-року, павер-попу, панк-року та "нової хвилі". Кінг цитує його пісню "I Knew The Bride (When She Used To Rock And Roll)". Поні та етрол (Pony, Stroll) — популярні у середині XX ст. види танців.

811

Reuben — сандвіч із телячою солониною, сиром, квашеною капустою, російським соусом, запечений на грилі. Начинка кладеться між двома скибками житнього хліба.

812

French dip — гарячий багетний сандвіч із нашинкованим ростбіфом.

813

"Dunlop Tyres" — найдавніший у світі бренд автомобільних шин, названий іменем Джона Бойда Данлопа. Випускається з 1889 року.

814

"Dialing for Dollars" — телепередача, яку транслювали в Канаді й США. Була популярною в 50—70-ті роки. На початку передачі ведучий називав пароль, а тоді дзвонив за вибраним навімання номером — приз отримував той, хто правильно називав пароль.

815

Біблійний персонаж Лот жив у Содомі. Бог мусив зруйнувати це порочне місто, та попередив Лота. Коли він разом із сім'єю тікав із Содому, його дружина, попри всі застереження, озирнулася й перетворилася на соляний стовп.